

مکتبہ اقرأ الثقافی
www.igra-ahlamontada.com

سیندی سینی

جہ لالہ دین موحمہ مہدی رومی ناسراو بہ (مہولانی رومی)

بہ شیوہی ہونراوہی کوردی

وہرگیراوی:

عہ بدوسہ لام مودہ ریسی (خانی)

دہ فہتری تہو وہل مہ تا چوارہم

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پرای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

پۆدابهزانانی چۆرهها کتیب:سهردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للكتيب (كوردی , عربي , فارسي)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مەنسەۋى مەنەۋى ۱

« دەفتەرى ئەۋۋەل ھەتا چۈرەم »

ھۆنراۋەى :

مەۋلەۋى جەلالەددىن موحەممەدى بەلخى

ۋەرگىران بۆسەر ھۆنراۋەى كوردى :

عەبۇلخۇسەنە لام مودەرىسسى (خانى)

پیشگیش به

مهقامی بهرزی عیلمی خوا لئ خوش بوو، بابی به پرتزم؛
نوستاند مهلا موحه ممه دسالجی موده رپرسی جوله میرگی خانی

عبدالسلام مدرسی (خانی)

ناوه روک

- پیشه کی وەرگێت ح ح
- مه دحی چه زهره تی موجه ممه د . علیه الاف التحیه و السلام ل ل
- دهفته ری په گهم ۲
- حیکایه تی عاشق بوونی شا به که نیزیک و کرینی شا نه و که نیزه یه ۵
- ظاهر بوونی عه جزی ته بییان له موعاله جه ی که نیز و پروو کردنی پاشا به ده رگای خوداوه ند و دیتنی پاشا، وه لی ده خودا ۷
- ویستنی رعایه تی نه دهب له خوداوه ندی وه لی التوفیق له هه موو حالیک دا و به یان کردنی وه خامه تی زهره ر و زیانی یه نه ده یی ۸
- ملاقات کردنی پادشا ده گهل ته بییی ئیلاهی که ده خودا مزگینی ملاقاتی وی یه درابوو ۹
- خه لوه ت کردنی وه لی له گهل پاشا بو په یدا کردنی عیله تی نه خوشی که نیز ۱۱
- په یدا کردنی وه لی رهنجی که نیز و عهرز کردنی به پیشگای شا ۱۲
- ناردنی پادشا قاسیدان بو سه مه رقه ند بو هینانی زه رگه ر ۱۳
- به یان کردنی نه و مه طله به که کوشتن و زه هردان به پیاوی زه رگه ر به ئیشاره ی ئیلاهی بوو نه ک به خاطری نه فس و فیکری فاسید ۱۴
- حکایه تی کابرای به ققال و طووطی و رۆن رشتنی طووطی ده دوکان دا ۱۵
- نه ی که چه ل بو بووی که چه ل ؟ شوو شه ت شکاند ۱۶
- داستانی نه و پاشای جووله که، که به خاطری ته عه سسوب، مه سیحی ده کوشتن ۱۹
- فیئل فیر کردنی وه زیر به پاشا ۲۰
- قه بوول کردنی مه سیحیان مه کری وه زیر ۲۱
- په یره وی کردنی مه سیحیان له وه زیر ۲۱

- ۲۴..... بەيان كۈندى خەسەدەتى ۋەزىر.....
- ۲۵..... ئاڭدار بوۋنى ئەشخاسى وشىيارى مەسىحى لە مەكرى ۋەزىر.....
- ۲۵..... پەيامى شا بە نەئنى بۇ ۋەزىر.....
- ۲۵..... بەيان كۈندى دوازده سىبىتى مەسىحيان.....
- ۲۵..... دەستكارى كۈندى ۋەزىر ئەحكامى ئىنجىل.....
- ۲۷..... بەيان كۈندى ئەو مەنلەبە كە ئەو ئىختىلاڧە دە زاهىر دايە نەك دە خەقىقەتى رىڭگادا.....
- ۲۸..... بەيانى زىيانى ۋەزىر لەو مەكرەدا.....
- ۲۹..... مەكر و خىلە سازكۈندىكى دىكەى ۋەزىر، بۇ گومرا كۈندى خەلكى.....
- ۳۰..... دەفع كۈندى ۋەزىر مريدان لە گفتوگو.....
- ۳۰..... تىكرار كۈندى مريدان كە لە خەلۋەت ۋەرە دەر.....
- ۳۱..... جواب دانەۋى ۋەزىر كە لە خەلۋەت نايەمە دەر.....
- ۳۱..... ئىراد كۈندى مريدان لە خەلۋەتى ۋەزىر.....
- ۳۳..... ئاقومىد كۈندى ۋەزىر مريدەكانى لە شكەندى خەلۋەت.....
- ۳۳..... ۋەزىر ھەرىكە لە ئەمىرەكان دە كاتەچى نشىنى خۇى بە سوۋرەتى جودا جودا.....
- ۳۴..... خۇكۈشتى ۋەزىر دە خەلۋەت دا.....
- ۳۴..... ويستنى ئوممەتى خەزىرەتى عىسا لە ھەرمەن رەۋايان كە كامەتان چى نشىن.....
- ۳۵..... ئىختىلاڧى ئەمىران لە چى نشىنى دا.....
- ۳۶..... ئەزىمى سەھەتى پىڧەمبەر (عليه الصلاه والسلام) كە دە ئىنجىل داباسى كرابوو.....
- ۳۷..... خىكايەتى پاشايەكى دىكەى جۈۋلە كە لە بۇ نابوود كۈندى دىنى عىسا (ع) تەلاشى دە كۈرد.....
- ۳۸..... خىكايەتى شاىەكى دىكەى جۈۋلە كە كە لە بۇ نابوودى دىنى عىسا تەلاشى دە كۈرد.....
- ۳۹..... ۋەقسە ھاتنى مىندال دە نىۋ ئاور دا و تەشۋىق كۈندى خەلكى بۇ خۇ دە ئاور ھاۋىشتن.....
- ۴۱..... خوار مانەۋەى زارى ئەو كابرايەى كە نىۋى خەزىرەتى موحەممەدى بە مەسخەرە زىكر دە كۈرد.....
- ۴۱..... پادشاي جۈۋلە كە ئەو ئاور ۋە سەرزەنىش دە كا.....
- ۴۳..... داستانى باى كە دەزەمانى ھوود (ع) قەۋمى عادى نابوود كۈرد.....
- ۴۴..... تەنز و ئىنكار كۈندى پاشاي جۈۋلە كە و قەبوۋل ئە كۈندى نەسىحەتى دۇستانى نىزىكى خۇى.....

- ٤٥..... به‌یان کردنی ته‌وه‌ککول و پێشنیهادکردنی وه‌حشیان به‌ شیر که جه‌هد و ته‌لاش نه‌کا.....
- ٤٦..... جواب دانه‌وه‌ی شیر به‌ وحووش و فائیده‌ی ته‌لاش.....
- ٤٦..... ته‌رجیح دانی وه‌حشیان ته‌وه‌ککول له‌سه‌ر ته‌لاش.....
- ٤٦..... ته‌رجیح دانی شیر کۆشش و ته‌لاش له‌سه‌ر ته‌وه‌ککول و ته‌سلیم.....
- ٤٧..... ته‌رجیح دانی چه‌یوانات ته‌وه‌ککول له‌سه‌ر ته‌لاش و کۆشش.....
- ٤٧..... ده‌باره‌ی ته‌رجیح دانی شیر ته‌لاش و کۆشش له‌ سه‌ر ته‌وه‌ککول.....
- ٤٨..... دووباره‌ ته‌رجیح دانی وه‌حشیان ته‌وه‌ککول له‌ سه‌ر کۆشش و ته‌لاش.....
- ته‌ماشاکردنی عی‌زرائیل له‌ پیاویک و هه‌لاتنی ته‌و پیاوه‌ بۆ باره‌گای سوله‌یمان و ئی‌سباتی ته‌رجیح دانی
- ٤٩..... ته‌وه‌ککول له‌ سه‌ر ته‌لاش و کۆشش و که‌م بوونی قازانجی کار و ته‌لاش.....
- ٥٠..... دووباره‌ ته‌رجیح دانی شیر، کۆشش و ته‌لاش له‌ سه‌ر ته‌وه‌ککول و به‌یان کردنی قازانجی کۆشش و ته‌لاش.....
- ٥١..... ساییت بوونی ته‌رجیح دانی جه‌هد له‌سه‌ر ته‌وه‌ککول.....
- ٥١..... به‌ خه‌راب زانی‌نی وحووش، دره‌نگ چوونی که‌روێشک بۆ لای شیر.....
- ٥١..... جوابی که‌روێشک به‌ وه‌حشیان.....
- ٥٢..... ئیراد گرتنی وه‌حشیان له‌ قسه‌کانی که‌روێشک.....
- ٥٢..... جواب دانه‌وه‌ی که‌روێشک به‌ وه‌حشیان.....
- ٥٣..... زی‌ک‌رکردنی عی‌لم و دانیشی که‌روێشک و به‌یانی فه‌زیله‌ت و مه‌نافعی عی‌لم و دانیش.....
- ٥٣..... ده‌باره‌ی ویستنی وحووش له‌ که‌روێشک سپه‌رو فکری وی.....
- ٥٤..... مه‌نع کردنی که‌روێشک راز و سپه‌ری خۆی له‌وان.....
- ٥٤..... داستانی مه‌کر و فیلێ که‌روێشک.....
- ٥٥..... ته‌ئویلی ناره‌وا و ناحه‌زی مێش.....
- ٥٥..... ناره‌ته‌ی شیر له‌ دره‌نگ هاتنی که‌روێشک.....
- ٥٦..... هه‌روه‌ها دووباره‌ به‌یان کردنی مه‌کر و فیلێ که‌روێشک.....
- ٥٨..... هاتنی که‌روێشک بۆلای شیر و توو‌ره‌ بوونی شیر له‌وی.....
- ٥٨..... مه‌عه‌زه‌ت کوتنی که‌روێشک.....
- ٥٩..... جواب دانه‌وه‌ی شیر به‌ که‌روێشک و پێکه‌وتن ده‌گه‌ل وی.....

- داستانی هودهود و سوله‌یمان له باره‌ی نه‌وه‌دا که نه‌گه‌ر قه‌زا بیت چاوی پروون و تیزبین ۶۰
- ده‌به‌ستریت ۶۰
- ته‌عنه‌ لیدانی زاغ له ئیددیعای هودهود ۶۲
- جواب دانه‌وه‌ی هودهود به ته‌عنه‌ی زاغ ۶۲
- داستانی ئاده‌م(ح) و به‌ستنی قه‌زا، نه‌زه‌ری وی له مو‌راعات کردنی نه‌هی سه‌ریح و ته‌رکی ته‌ئویل ۶۲
- لاق کیشانه‌وه‌ی که‌رویشک له شیر، کاتی که گه‌یشته‌ نيزک بیر ۶۴
- پرسیاری شیر له لاق کیشانه‌وه‌ی که‌رویشک ۶۵
- ته‌ماشای کردنی شیر له بیر و دیتنی عه‌کسی خۆی و که‌رویشک ده‌ئاوی دا ۶۶
- مزگیتی بردنی که‌رویشک که شیر ده‌بیر که‌وت ۶۷
- کۆبوونه‌وه‌ی وه‌حشیان له ده‌وری که‌رویشک و مه‌دح و ستایش کردن له‌وی ۶۸
- ته‌فسیری (رجعنا من الجهاد الا‌صغر الی الجهاد الا‌کبر) ۶۹
- هاتنی قاسیدی رۆم بۆلای ته‌میرولموئیمین عومه‌ر(خودای لی رازی بیت) و دیتنی ته‌و قاسیده که‌راماتی
- حه‌ززه‌تی عومه‌ر(خودای لی رازی بیت) ۷۰
- په‌یداکردنی قاسیدی رۆم ته‌میرالموئمین عومه‌ر(رض) ده‌حالی‌کدا که له بن دار خورمایه‌ک نوستیوو ۷۱
- سه‌لام کردنی قاسیدی رۆم له ته‌میرولموئیمین(رض) ۷۲
- پرسیار کردنی قاسید له ته‌میرولموئیمین(رض) ۷۳
- ئاده‌م ئیشتیبای خۆی به خۆی نیسه‌ت ده‌دا و ده‌لی (رینا ظلمنا) و شه‌یتان گونا‌هی خۆی ۷۴
- به خودا نیسه‌ت ده‌دا و ده‌لی (بما اغویتنی) ۷۴
- ته‌فسیری (و هو معکم اینما کنتم) ۷۵
- سوئال کردنی قاسید له عومه‌ر(رض) له عیله‌تی مو‌بته‌لابوونی ته‌رواح به ئاو و قوری ته‌جساد ۷۶
- ده‌باره‌ی ته‌و مه‌تله‌به که (من اراد ان یجلس مع الله فلیجلس مع اهل التصوف) په‌عنی هه‌ر که‌س بیه‌ه‌وی
- ده‌گه‌ل خودا دابنیشی ده‌بی ده‌گه‌ل ته‌ه‌لی ته‌سه‌وووف دابنیشی ۷۶
- داستانی تاجریکی که تووتی پتی کوت کاتی که‌بو تیجاره‌ت چوو‌یه هیندوستان وه‌لامی ۷۷
- من به تووتیه‌کانی هیندوستان رابگه‌یه‌نه ۷۷
- سپه‌تی بالی بالندانی عقولی ئیلا‌هی ۷۹
- دیتنی پیاوی تاجر تووتیه‌کان له بیابانکی هیندوستان و گه‌یاندنی په‌یامی تووتیه‌که‌ی خۆی به‌وان ۸۰

- ئیزهاری موعجیزه‌ی پتفه‌مبه‌ر(ص) به وه‌قسه‌هاتنی ورده‌به‌رد، ده ده‌ستی ئه‌بوجه‌هل(عليه‌اللعنه) و شه‌هادته
دانی ورده‌به‌رد له سه‌ر حق بوونی هه‌زهرتی موحه‌مه‌د(ص)..... ۱۰۶
- پاشماوه‌ی داستانی موتریب و په‌یام گه‌یاندنی ئه‌میرولموئمنین عومه‌ر(رض) به‌و ئه‌وه که له‌غه‌یب‌پا پتی
ئیبلاغ کرابوو..... ۱۰۷
- موته‌وه‌جیه کردنی هه‌زهرتی عومه‌ر(رض) نه‌زه‌ری پیری چه‌نگی له گریان‌ه‌وه که (بوونه) بۆ لای مه‌قامی
ئیس‌تیغراق که (نه‌بوونه)..... ۱۰۸
- ته‌فسیری دو‌عای ئه‌و دو فریشتانه که هه‌موو پۆژی له هه‌موو بازاریک بانگ ده‌که‌ن: (اللهم اعط کل منفق
خلفا، اللهم اعط کل ممسک تلفا) و به‌یان کردنی ئه‌و مه‌تله‌به که ئه‌و که‌سه‌ی به‌خشه‌نده‌یه موجه‌یدی رێگای
حه‌ق‌قه، نه موسریفی رێگای هه‌وا..... ۱۰۹
- داستانی خه‌لیفه‌یه‌ک که له که‌رم و بخشیش ده‌زه‌مانی خۆی دا یه‌نه‌زیر بوو..... ۱۱۰
- داستانی عه‌ره‌بی سه‌حرانشین و گفتوگۆی وی ده‌گه‌ل ژنه‌که‌ی، که به‌عیلله‌تی فه‌قر و..... ۱۱۲
- نه‌داری پێکه‌وه ئه‌نجامیان دا..... ۱۱۲
- فریو خواردنی موریدی موحتاج به‌ موده‌دعیانی ریاکار و ناسینی وان به‌ عینوانی شێخی کامیل و فه‌رق نه‌کردن
له به‌ینی باش و خه‌راب..... ۱۱۳
- له باره‌ی ئه‌و مه‌تله‌به‌دا که، که‌م هه‌ل‌ده‌که‌وێ که موریدیک عه‌قیده‌ی به‌ شێخیک موزه‌وویر و ریاکار یه‌ و
پتی واین که ئینسانیک باشه‌ و به‌ وه‌سیله‌ی ئه‌و ئیعتیقاد به‌ جێگایه‌ک بگات که شێخه‌که‌ی ده‌خه‌ویش دا نه‌ی
دیتوه و ئاو و ئاور، زه‌ره‌ر به‌و ناگه‌یتنن، به‌لام به‌ شێخه‌که‌ی ده‌گه‌یتنن، و ئه‌و حاله‌ته‌ زۆر که‌م هه‌ل‌ده‌که‌وێ.....
..... ۱۱۴
- پیاوی عه‌ره‌بی سه‌حرا نشین ژنه‌که‌ی خۆی به‌ سه‌بر و شه‌کیایی ته‌وسیه‌ ده‌کا و فه‌زیله‌تی سه‌بر و فه‌ق‌ری بۆ
به‌یان ده‌کا..... ۱۱۴
- ژنی عه‌ره‌بی سه‌حرانشین مێرده‌که‌ی خۆی نه‌سیحه‌ت ده‌کا و پتی ده‌لێ که قسه‌ی له خۆت گه‌وره‌تر مه‌که‌(لم
تقولن مالا تفعلون) که ئه‌و قسانه‌ هه‌رچه‌ند که راستن به‌لام ئه‌وه مه‌قامی ته‌وه‌ککوله که ئه‌تۆ نیته‌ و قسه‌ی
له خۆ گه‌وره‌تر کردن زیانی هه‌یه (کبر مقتا عندالله)..... ۱۱۵
- مێرد، ژنه‌که‌ی خۆی نه‌سیحه‌ت ده‌کا که به‌ چاوی سووک مه‌نواپه‌ فه‌قیران و پیت وانه‌ی که کاری تۆ یه‌
هه‌له‌ و تیراده‌ و هه‌روها ته‌عان له فه‌قر و فه‌قیران مه‌ده‌، به‌و به‌هانه‌ که خۆت فه‌قیری..... ۱۱۷
- ده‌باره‌ی ئه‌و مه‌تله‌به‌ که هه‌موو که‌س، خه‌لکی دیکه‌ به‌ دید و نه‌زه‌ری خۆ ده‌بینن، مه‌سه‌له‌ن شووشه‌ به‌ هه‌ر
ره‌نگیک بپیت به‌و ره‌نگه‌، شتی دیکه‌ی تێدا نمایان ده‌ی. که‌بوود، به‌ که‌بوود، و سوور، به‌ سوور. ئه‌گه‌ر ره‌نگی
لێ بپته‌وه‌ و ساف و سه‌ی بپیت له هه‌موویان چاکتر و راستگۆتره‌ و ده‌حه‌قیقه‌ت دا پتسه‌وای هه‌مووانه‌..... ۱۱۸
- ژن مێرده‌که‌ی خۆی موپاعات ده‌کا و داوای لێخۆش بوونی لێده‌کا..... ۱۱۹

- دەبارەری ئەو ھەدیسە: (انھن یفلین العاقل و یفلین الجاہل)... ١٢١
- تەسلیم بوونی میتێد لە بەرابەر ویست و ئارەزووی ژن، وەک تەلەب کردنی زیان و بەحق زانیی ئیعتیمازی
ژن... ١٢١
- لە بارەری ئەو مەتلەبەدا، کە مووسا و فیرعەون ھەردوو موسەخخەری مەشییەتی خودان ھەر وەک پادزەر و
زەر و تاریکایی و نوور و موناجات کردنی فیرعەون تا ئابرووی نەچی... ١٢٢
- سەبەیی مەحرۇوم بوونی ئەشقییا، لە ھەر دوو جیھان (خسرالدنیا و الآخرە)... ١٢٣
- سالم و ناھەیی ویان بە کەم ھاتە بەر چا، کانیک کە خودا ویستی لەشکرێک ھێلاک بکا، دوزمن بە کەم و یی
ئەرزیش دیتیتە بەر چا و تەگەرچی ئەو دوزمنە غالب و پیروژ بیت (ویقلکم فی اعینھم لیقضی اللہ امرأ کان
مفعولاً) ... ١٢٤
- دەبارەری مەعنای ئەوە کە (مرج البحرین یلتقیان بینھما برزخ لایبیغان)... ١٢٧
- دەبارەری ئەو مەتلەبە کە، ئیحتیمالی ھەیە کە وەلی شتیک ئەنجام بدا، کە مۆرید نابێ بە خۆی ئیجازە بدا
کە ئەو شتە ئەنجام بدا، چونکە لە بۆ وی زیانی ھەیە، مەسەلەن، ئەگەر تەیبب ھەلوا بخوا، زیانی بۆ وی نیە،
بەلام ئەگەر نەخۆش بیخوا لەبۆ وی زیانی ھەیە و ھەر وا سەرما و سۆل بۆ تری گەشتو زیانی نیە، بەلام بۆ
قۆرەزیانی ھەیە... ١٢٨
- پاشماوەی داستانی ژن و میتێدی عەرەب ... ١٢٩
- تەسلیم بوونی میتێد لە بەرابەری خواھیش و ئیلتیماسی ژنی خۆی یی قەید و شەرت و سۆتێد خواردنی وی
کە لەو تەسلیم بوونەدا ھیچ خەیاڵی فێل و کەلەکم نیە... ١٣٠
- ژن پێگای تەلەبی رزق و رۆزی بە میتێدەکە دەلی، و ئەویش لێ قەبوول دەکا... ١٣٢
- بە دیاری بردنی پیاوی عەرەبی سەحراشین گۆزەتیک ئاوی پاران لە سەحراوە بۆ بەغدا بۆ ئەمیرولمۆمنین،
بەو خەیاڵە کە لەوتیش ئاواتیە... ١٣٣
- ژنی عەرەب گۆزە کە دەلباد دا، دەدرویت، و مۆری دەکا... بەعیللەتی شیددەتی ئیعتیقادی... ١٣٤
- لە بارەری ئەو مەتلەبە، کە ھەروەکوو گەدا عاشقی کەرەم و کەریمە، کەرەم و کەریمیش عاشقی گەدانە، ئەگەر
گەدا زیاتری سەبر ھەب، کەریم دیتە دەرکی وی، و ئەگەر کەریم زیاتری سەبر ھەب گەدا دیتە دەرکی وی،
ئەمما سەبری گەدا کەمالی گەدایە و سەبری کەریم نەقسی کەریمە... ١٣٥
- فەرقی ئێوان ئەو دەرویشە کە بە حەقیقەت دەرویشی خودایە و تینووی گەشتن بەو و ئەو دەرویشە
کە دەرویشی خودا نیە و تینووی غەیری خودایە... ١٣٦
- ھاتنەپیشی مەستوولان و دەرکەوانانی خەلیفە بۆ ئیحتیرام و قەدر نان لە عەرەبی سەحراشین و قەبوول کردنی
ھەدیە، لەوی... ١٣٦

- بەيان کردنى ئەو مەتلەبە كە عاشقى دۇنيا ۋەك ئەۋەبە عاشقى دىۋارىك بىت كە تاۋ لىيىدەدا ۋ ھىچ تەلاش ۋ كۆششى نەكرد تا تىپكا كە ئەو پرووناكىە ۋ جوانىە، ئى رۆزەكە لە ئاسمانى چۈارەمە ئى دىۋار نىە، جا لەبەر ئەۋە زۆر عاشقى دىۋار بوو بەلام ھەر دەگەلکو رۆز ئاۋا بوو جوانى ۋتاۋى رۆز گەراۋە بۇ لای خۇى، جا، ئەو لەو جوانىە يىن بەش ما (ابدا ۋ حىل يىنھم ۋ بىن مايشتھون)..... ۱۳۷
- مەسەلى عەرەب... (اذا زينت فازن بالحره و اذا سرقت فاسرق الدرہ)..... ۱۳۸
- پىاۋى عەرەبى سەحرانىشېن گۆزە ئاۋە دىيارىەكەى ۋەدەس غولامانى خەلىفە دەدا..... ۱۳۸
- ھىكايەتى بەسەرھاتى عالمى نەحوى ۋ كەشتىۋان..... ۱۳۹
- قەبۇل کردنى خەلىفە ئەو ھەدىە ھەرچەند لەو ھەدىە ۋ گۆزە يىن نىياز بوو ۋ بەخشىش بە ئەعرابى..... ۱۴۰
- دەبارەى سەفەتى پىر ۋ ئىتائەت کردن لەوى..... ۱۴۳
- ۋەسەت کردنى ھەزەرەتى رەسۋول(ص) بۇ ھەزەرەتى ەلى(كرم الله وجهه) كە خەلكى بە ۋەسىلەى تاعەت لە خودا نىزىك دەبنەۋە، تۆ بە ۋەسىلەى رەفاقەت دەگەل ئىنسانى عاقل ۋ بەندەى خاسى خودا، لە خودا نىزىك بىيەۋە تا لە ھەموۋىان لە پىشتىر يى..... ۱۴۵
- خالكوۋىيەك نەفەر قەزۋىتى ەكسى شىر لەسەر شانى ۋ پەشىمان بوۋنەۋەى ۋى بە سەبەب ئىشى نوۋكى دەرزى..... ۱۴۶
- رۆيشتنى گورگ ۋ رۆۋى دەخزمەت شىردا بۇ راۋ..... ۱۴۸
- ئىمتىحان کردنى گورگ لە تەرەف شىر ۋ كوتنى شىر كە ئەى گورگ ۋەرە پىش ۋ ھەيۋاناتى راۋكراۋ لە بەينى ئىمەدا تەقسىم بكة..... ۱۴۹
- داستانى ئەو كەسەى كە، لە دەركى دۆستى خۇى دا، لە داخدا دۆستەكەى كوتى كىيە؟ جۋابى داۋە:(منم).
- پىتى كوت چۈنكە ئەتۆ(تۆى) دەرگەت لىناكەمەۋە، ھىچكەس لە رەفىقانم ئاناسم كە ئەۋ(من) يى..... ۱۵۰
- سېفەتى تەۋھىد..... ۱۵۱
- شىر، گورگ تەنن دەكا چۈنكە لە تەقسىمدا يى ئەدەبى كرىبوو..... ۱۵۲
- تەھدىد کردنى ھەزەرەتى نوح، قەۋمى خۇى كە دەگەل من ئىختىلاف مەكەن چۈن ئەمن گىانى بەشەرەم نەماۋە ۋ زىندەگى ۋ زىانى من بە خودايە..... ۱۵۳
- دانانى پادشاىان، سۇفىيان پروۋبەروۋى خۇيان تاكو چاۋيان بەۋان پرووناك يى..... ۱۵۴
- ھاتنى مىۋان بۇ لای ھەزەرەتى يۈۋسوف (ع) ۋ تەقازا کردنى ھەزەرەتى يۈۋسوف ھەدىە ۋ دىارى لەۋى..... ۱۵۵
- مىۋان بە يۈۋسوفى كوت ئاۋىتەم بە دىارى بۇ ھىناۋى تا ھەر كات كە چاۋت لىكرد ۋ پروۋى خۇت دەۋىدا
- دى ئەمەنت ۋەبىر بىتەۋە..... ۱۵۷

- مۆپتەد بوونی کاتێبی وەحی بەو عیللەتە کە نیشکی وەحی وەوی کەوتیوو و دەیکوت کە وەحی بۆ منیش دێ...
 ١٥٨
- دوعا کردنی بەلعەمی باعوور کە مووسا و قەومەکەی لەو شارە بە یەن مرادی بگێڕەو...
 ١٦١
- ئەعتیماد کردنی ھارووت و مارووت بە پاک و مەعسەسووم بوونی خۆیان و تیکەلاوی دەگەڵ خەلکی دنیا و
 کەوتنی وان دەفیتنە...
 ١٦٢
- باشماوەی داستانی ھارووت و مارووت و عەزایی وان دەچالاوی بابل دا...
 ١٦٣
- پۆشتنی کابرایەکی کەم بۆ عەپادەتی جیرانەکی نەخۆش...
 ١٦٤
- ئەوھلین کەس کە دەبەرەبەر نەفس دا بە قیاس ئیستیدلالی کرد شەیتان بوو...
 ١٦٦
- دەبارە ئێو مەتلەبەدا کە ئینسان حال و مەستی خۆی بە نەزانان نەلی...
 ١٦٧
- داستانی موبارەزە ی پۆمیان و چینیان لە بارە ی عیلمی نەققاشی...
 ١٦٩
- پرسیاری پێغەمبەر(ص) لە زەید کە ئەو پۆ چۆنی و چۆن ھەستای؟ و جواب دانەوێ، وی کە: (اصبحت
 موعمتا یا رسول اللہ)...
 ١٧١
- موتەھەم کردنی لوقمان لە لای ئەرباب بە وەسیلە ی غولامان، کە ئەو میوە باشانە ی دەمان ھینا ئەو
 خواردوویە...
 ١٧٤
- باشماوەی داستانی زەید، دەجوابی ھەزرەتی پەسوول(ص)...
 ١٧٦
- پێغەمبەر(ص) بە زەید دەفەرمووی کە لەو زیادتر لە بارە ی ئەو پازە، مەدوێ...
 ١٧٧
- گەڕانەووە بۆ داستانی زەید...
 ١٧٨
- ناگر گرتنی شار، دە پۆزگاری ھەزرەتی عومەر(رض)...
 ١٨٠
- تەمسیل...
 ١٨٠
- تف کردنی دوژمن دەرووی ھەزرەتی عەلی (کرم اللہ وجہہ) و فرێدانی ھەزرەتی عەلی شەمشیرەکە ی خۆی...
 ١٨١
- سوئال کردنی ئەو پالەوانە کافرە لە ھەزرەتی عەلی (کرم اللہ وجہہ) کە بۆچی کاتێک...
 ١٨٣
- بە سەر من دا پیرۆز بووی شەمشیرە کە ت فرێدا؟...
 ١٨٣
- جواب دانەوێ ھەزرەتی عەلی (کرم اللہ وجہہ) کە سەبەیی شەمشیر فرێدان لەو حالەتەدا چوو...
 ١٨٤
- خەبەردانی ھەزرەتی پەسوول(ص) بە پکابداری ھەزرەتی عەلی (کرم اللہ وجہہ) کە عەلی بە دەستی تۆ
 شەھید دەی...
 ١٨٦
- تەعەججوب کردنی ئادەم (ع) لە گومراھی ئیبلیس و ئەکەببۆر و غرووری ئادەم لە حاستی وی...
 ١٨٨

پاشماوه‌ی داستانی هه‌زره‌تی عه‌لی (کرم الله وجهه) و سه‌رفی نه‌زه‌ر کردنی وی له‌ دوژم‌نی خۆی..... ١٩٠
هاتنی ریکابرداری هه‌زره‌تی عه‌لی (کرم الله وجهه) که بۆ خاتری خودا ب‌م کوژه و له‌و قه‌زییه‌ نه‌جاتم بده ١٩٠
به‌یانی نه‌و مه‌تله‌به‌ که پیتفه‌میه‌ر (ص) فه‌ت‌ح‌ی مه‌ککه‌ و غه‌پ‌ری مه‌ککه‌ی به‌ خاتری مه‌حه‌به‌ته‌ی دونیا نه‌بوو
چونکه‌ فه‌رموویه‌تی (الدنیا جیفه)..... ١٩١
کوئتی هه‌زره‌تی عه‌لی (کرم الله وجهه) به‌ ته‌ره‌فه‌که‌ی خۆی که کات‌ن تفت ده‌پ‌ووی من کرد نه‌فس‌ی من
ته‌کانی خوارد و ئیخلاسی عه‌مه‌ل نه‌ما و بۆ مانعی کوشتنی تۆ..... ١٩٢

ده‌فته‌ری دووه‌م..... ١٩٣

دیتنی یه‌ک نه‌فه‌ر مانگی نوێ هه‌ر به‌خه‌یاڵ، ده‌زه‌مانی هه‌زره‌تی عومه‌ر ره‌زای خودای لی‌بی..... ٢٠٠
دزینی مارگیر، ماریک له‌ مارگیریک‌ی دیکه..... ٢٠١
ئیلتیماس کردنی ره‌فیقی هه‌زره‌تی عیسا (ع) له‌ هه‌زره‌تی عیسا بۆ زیندوو کردنه‌وه‌ی ئیسکان..... ٢٠٢
سفارش کردنی سو‌فی به‌ خادیم له‌ باره‌ی ئاگا لی بوون له‌ حه‌یوان و لاهه‌وله‌ کووتنی خادیم..... ٢٠٣
وازه‌ینان له‌ ته‌قریری مه‌عنای حیکایه‌ت به‌ عیله‌ته‌ی ته‌مایولی گوێگر، به‌ بیستنی زاهیری سووهره‌تی حیکایه‌ت..... ٢٠٤
گومان بردنی کاروانچیان، که‌ که‌ری سو‌فی نه‌خۆشه..... ٢٠٤
هه‌لواکه‌رینی شیخ نه‌حه‌مه‌دی خه‌روویه (قدس الله سره‌ العزیز) بۆ ته‌له‌بکاران به‌ ئیله‌ام له‌ حه‌ق..... ٢١٤
شه‌خس‌یک زاهیدیک‌ی ترساند که‌ که‌م بگری، تا کوێر نه‌بی..... ٢١٧
داستانی زیندوو بوونه‌وه‌ی ئیسکان به‌ ته‌واوی به‌ وه‌سیله‌ی دوعای هه‌زره‌تی عیسا (علیه‌ السلام)..... ٢١٨
خوراندنی کابراه‌ک له‌ تاریکی شه‌ودا، شت‌ریک، که‌ پیتی وابوو گایه‌که‌ی، ویه..... ٢٢٠
فرۆشتنی سو‌فیان که‌ری سو‌فی موسافیر بۆ خۆشی وشایی .. ٢٢١
ناساندنی کابراه‌ی موفلیس به‌ خه‌لکی، ته‌وه‌سسوتی جارچیان‌ی قازی..... ٢٢٤
شکایه‌ت کردنی زیندانیان له‌ لای نو‌مایه‌نده‌ی قازی له‌ ده‌ست نه‌و موفلیسه..... ٢٢٤
مه‌سه‌ل..... ٢٣١
سه‌ره‌زه‌نیش کردنی خه‌لکی یه‌ک نه‌فه‌ر که‌ دایکی خۆی به‌ ته‌وه‌مه‌ت کوشت..... ٢٣٣
ئیمتیحان کردنی پادشاه‌دوو غولام که‌ تازه‌ی که‌ریبوون..... ٢٣٥
به‌رێ کردنی شا یه‌کیک له‌و دوو غولامانه‌ و پرسپاری حالی غایب له‌ حازر..... ٢٣٧
سوێتد خواردنی غولام له‌ باره‌ی راستی و دروستی ره‌فیه‌که‌ی به‌ خاتری حوسنی زه‌ن بوو..... ٢٣٩

- ٢٤٤حهسوود بوونی خزمهتکارانی شا به غولامی خوښه‌وېستی شا.
- ٢٥٠خشته هاوېشتنی یه‌ک نه‌فهر تینو، له‌سهر دیوار، ده‌جۆگه‌ی تاو ..
- ٢٥١ده‌ستور دانی فهرمانه‌وا به‌و کابرایه‌که‌درووی له‌سهر پښگا چاندووه، هه‌لی قه‌نی ..
- ٢٥٧هاتنی دۆستان بۆزیندان، بۆمولاقاتی (زوالنون) قدس سهر‌العزیز ..
- ٢٦٠حالی بوونی موریدان که‌زوالنون شپت نه‌بووه‌به‌لکه‌م عه‌مدن وای کردووه.....
- ٢٦٠که‌رانه‌وه‌بۆ‌حیکایه‌تی زوالنون (قدس سهر‌العزیز).....
- ٢٦١ئیمتیحان کردنی زیره‌کی لوقمان به‌وه‌سیله‌ی ئه‌ربابه‌که‌ی.....
- ٢٦٣تاشکرا‌بوونی فه‌زل و زیره‌کی لوقمان، له‌لای ئیمتیحان که‌ران.....
- ٢٦٥ته‌واو بوونی داستانی حه‌ساده‌تی ئه‌ترا فیانی شا، نیسبه‌ت به‌غولامی شا.....
- ٢٦٧ئینعیکاسی ته‌عزیمی په‌یامی سوله‌یمان علیه‌السلام ته‌وه‌سووتی هود هودی بچووک ده‌دلی بلقیس دا.....
- ٢٦٨ئینکار کردنی فه‌لسه‌فی قه‌رائه‌تی (ان اصبح ما‌کم غورا).....
- ٢٧٢ئینکار کردنی مووسا (علیه‌السلام) مونا‌جاتی شوان.....
- ٢٧٤سهر‌زه‌نیش کردنی خوداوه‌ند ی موته‌عال، حه‌زهره‌تی مووسا(ع) له‌به‌ر خاتری شوان.....
- ٢٧٥وه‌جیی، هاتن بۆ حه‌زهره‌تی مووسا (ع) له‌باره‌ی مه‌عزه‌ره‌ت ویستن له‌شوان.....
- ٢٧٦پرسیاری مووسا(ع) له‌خوداوه‌ند به‌مزی غالب بوونی زالمان.....
- ٢٧٩ته‌زه‌ت کردنی ئه‌میر، یه‌ک نه‌فهر نوستو، که‌ماری چووبۆ ده‌زاری ..
- ٢٨٢ئیمتیما‌د کردن به‌خوښه‌وېستی ووه‌فای ورج.....
- ٢٨٥کوټنی یه‌ک نه‌فهر کوټر، که‌ ئه‌من دوو جوور کوټریم هه‌یه.....
- ٢٨٥ته‌واو بوو‌حیکایه‌تی ورج و، قاره‌مانی سا ویکه، که‌به‌وه‌فای ورج ئیمتدادی کردبوو.....
- ٢٨٧کوټنی مووسا(ع) به‌یه‌ک نه‌فهر گوټک په‌ره‌ست که‌بۆ‌چی دروست فکر نا‌که‌ی؟.....
- ٢٨٨رۆیشتنی رۆبوار ی ناسیج له‌پاش په‌ند دانی زۆر به‌دۆستی نه‌فامی ورج ..
- ٢٨٩خۆش‌حال بوونی شپ‌تیک به‌دیتنی جالینووس و ترسانی جالینووس ..
- ٢٩٠سه‌به‌یی په‌روازی په‌ره‌نده‌یه‌ک ده‌گه‌ل په‌ره‌نده‌یه‌کی دیکه‌که‌له‌جینسی یه‌ک نه‌بوون ..
- ٢٩١ته‌واو بوونی ئیمتیما‌دی قاره‌مانی ساو‌یکه‌ به‌ خوښه‌وېستی ورج ..

- ٣٢١ موعاویه، ئیبلیس مه‌جیوور به‌ ئیقرار ده‌کا.
- ٣٢١ راست کوتنی ئیبلیس به‌ موعاویه.
- ٣٢٢ ئه‌رزیشی ئاره‌حه‌ت بوون بۆ له‌ ده‌ست چوونی نوێزی جه‌ماعه‌ت.
- ٣٢٢ ته‌واو بوونی ئیقرار ی ئیبلیس به‌ مه‌کری خۆی، بۆ موعاویه.
- ٣٢٣ ساحه‌ب مال، که‌نیزیک بوو، دز، بگرت، به‌عیللەتی دادوفه‌ریادی نه‌فه‌ریکی دیکه‌دزه‌که‌ی له‌ده‌ست ده‌دا ..
- ٣٢٤ داستانی چا کردنی موئافقان مزگه‌وتی زیرار ..
- ٣٢٦ فیل به‌کاره‌ینانی موئافقان، تا پتفه‌مه‌ر (ص) ببه‌نه‌ مه‌سجیدی زیرار.
- ٣٢٧ فکر کردنی یه‌کیک له‌یارانی پتفه‌مه‌ر(ص) که‌بۆچی پتفه‌مه‌ر، سوپپۆشی ئاكا.
- ٣٢٨ داستانی ئه‌و که‌سه‌ی که‌له‌وشتی وُن بووی خۆی، ده‌گه‌را.
- ٣٢٩ نیگه‌ران بوون له‌نیوان مه‌زاهیبی موخته‌لیف و ڕیگای نه‌جات په‌یدا کردن.
- ٣٣١ شه‌رحی قازانچی حیکایه‌تی ئه‌و که‌سه‌ی ده‌به‌ه‌وی وُشتی وُن بووی خۆی په‌یدا بکا.
- ٣٣٢ له‌باره‌ی ئه‌و مه‌تله‌به‌که‌ده‌هه‌موونه‌فسیک مه‌سجیدی زیرار هه‌یه.
- حیکایه‌تی هیندوو، که‌ ده‌گه‌ل ره‌فیقی خۆی له‌سه‌ر کاریک ده‌ع‌وای ده‌کرد و نه‌یده‌زانی که‌ بۆخۆشی ئه‌و کاره‌،
- ٣٣٣ ئه‌نجام ده‌دا ..
- ٣٣٤ قه‌ست کردنی تورکانی غووز، به‌ کوشتنی نه‌فه‌ریکی، تا یه‌کیکی دیکه‌ بترسی.
- ٣٣٤ به‌یانی حالی موته‌که‌بیران و ناشوکران نیسه‌ت به‌ و‌جودی ئه‌نبیا(علیهم السلام).
- ئیزه‌اری ئاره‌حه‌تی کردنی پیره‌مێردیک له‌ لای ته‌یب به‌ خاتری ئاره‌حه‌تی به‌ده‌ن و جواب کوتنی
- ٣٣٦ ته‌یب، به‌وی.
- ٣٣٧ داستانی جوحا و ئه‌ومنداله‌ی که‌ ده‌یتش جه‌نازه‌ی بای دا، ده‌گریا.
- ٣٣٩ ترسانی مندالیک له‌ پیاویکی زه‌لام و کوتنی ئه‌و پیاوه‌ که‌ ئه‌ی مندال مه‌ترسه‌ چونکه‌ ئه‌من پیاو نیم.
- ٣٣٩ داستانی تیر ئه‌ندازیک و ترسانی وی له‌ سواریک که‌ ده‌جه‌نگه‌ل دا ده‌رۆشت.
- ٣٤٠ داستانی یه‌ک عه‌ره‌ب و ره‌لم ده‌جه‌وال کردن و سه‌زه‌نیش کردنی وی ته‌وه‌سسوتی فیلسوف.
- ٣٤٣ کراماتی ئیبراهیمی ئه‌ده‌م (قدس الله روحه‌ العزیز) له‌ قه‌راغ ده‌ریا.
- ٣٤٤ شه‌روعی مونه‌ووهر بوونی عارف، به‌نووری غه‌یب پین.
- ٣٤٧ ته‌عه‌لیدانی بیگانه‌یه‌ک له‌ شیخ و جواب دانه‌وه‌ی موریدی شیخ به‌وی.
- ٣٤٨ پاشماوه‌ی داستانی ئیبراهیم (قدس الله روحه‌) له‌ قه‌راغ ده‌ریا.

- ٣٥٠ ئیددیعای ئه‌و که سه‌ی که خوداوه‌ند ئه‌من به‌سه‌به‌ب گونا‌هم م‌جازات نا‌کا.
- ٣٥١ پاشماوه‌ی ته‌عه‌لیدانی ئه‌و کا‌برا یی‌گانه له‌ شیخ.
- کو‌تنی چه‌زهرتی عایشه (رض) به‌ چه‌زهرتی م‌وحه‌مه‌د (ص) که ئه‌تۆ به‌ یی‌ن موسه‌للا له‌ هه‌موو جی‌گایه‌ک نو‌یز ده‌که‌ی.
- ٣٥٢ کیشانی مشکیک هاوساری وُشتریک و مه‌غرور و موته‌که‌بیر بوونی مشک له‌و حاله‌ته‌.
- ٣٥٣ که‌راماتی ئه‌و ده‌رویتسه‌ی که ده‌ که‌شتی دا موته‌هه‌میان کرد.
- ٣٥٥ سه‌رزه‌نیش کردنی سۆفیان ئه‌و سۆفیه‌ی که له‌ لای شیخ زۆری ده‌کو‌ت.
- ٣٥٧ ع‌وزر کو‌تنی فه‌قیر لای شیخ.
- ٣٥٧ به‌یانی ئیددیعایه‌کی که عه‌ینی ئه‌و ئیددیعایه‌ ده‌لیل و عیله‌ته‌ بۆ سادق بوونی ئه‌و شه‌خسه‌.
- ٣٥٩ سه‌جده‌ کردنی یه‌حیا (ع) ده‌ زگی دایکیدا بۆ دایکی چه‌زهرتی مه‌سیح.
- ٣٦١ ئیراد گرتن له‌و داستانه‌.
- ٣٦١ جه‌وایی ئیراد.
- ٣٦١ قسه‌ کردن به‌ زبانی حال و حالی بوون له‌وی.
- ٣٦٢ قه‌لبی باتلان قسه‌ی باتلان قه‌بوول ده‌کا.
- ٣٦٢ جست‌وجۆ بۆ ئه‌و دا‌ره که هه‌ر که‌س میوه‌ی وی بخ‌وا نا‌مرئ.
- ٣٦٣ ته‌وزیح دانی شیخ رازی ئه‌و دا‌ره بۆ تالیبی م‌وقه‌للید.
- ٣٦٤ کیشه‌ی چ‌وار نه‌فه‌ر به‌ خاتری، ترئ، که له‌ لای هه‌ریه‌ک نیو‌یکی مه‌خس‌ووسی هه‌بوو.
- ٣٦٥ له‌به‌ین چ‌وونی ئیختیلاف و کیشه‌ له‌ نیوان ئه‌نسار به‌ خاتری به‌ره‌که‌تی چه‌زهرتی ره‌سوول (ص).
- ٣٦٧ داستانی فه‌رخه‌مراویان که‌به‌روه‌رده‌ی مریشک بوون.
- ٣٦٩ موته‌حه‌بیر مانی حاجیان له‌ که‌راماتی ئه‌و زا‌هیده که به‌ ته‌نهایان له‌ سه‌حرا دیت.
- ٣٧٠

- ٣٧٢ ده‌فته‌ری سی‌هه‌م
- ٣٧٧ داستانی چه‌ند که‌س که فه‌رخه‌ فیلیکیان خوا‌رد و گو‌ئ نه‌دان به‌ نه‌سیحه‌تی نا‌سیح.
- ٣٨٠ پاشماوه‌ی ئازاردانی فه‌رخه‌ فیلان
- ٣٨٠ که‌رانه‌وه بۆ داستانی فیل.
- ٣٨٢ به‌یانی ئه‌و مه‌تله‌به که خه‌تای دۆستان له‌ سه‌حیحی یی‌گانان با‌شتره‌.

- ٣٨٢ فەرمەنی خوداوند بە ھەزرەتی مووسا(ع) کە بەزاریک ئارەزووی خۆت لەمن بوو.....
- ٣٨٢ کەمو زەرگۆھت نەکردین
- ٣٨٣ ھەبە ئەو مەتەبە(کە) (لە) کوئن نیازمەند بە لەبەیک کوئنی خودایە.....
- ٣٨٥ کە بەکی دینەتی کیریەکی شەرستانی فەریو دەدا و زۆر خواھیشی لێدەکا کە لێ میوان یی.....
- ٣٨٩ نەسی : مەزکری کرەنی ئەھی مەب دە موقبیل نەعمەتی خودا.....
- ٣٩٠ کەمەتی مەجەت ھە نەکی مەویمەتی ھەزرەتی عی(ع) بۆ ئەلەیی شەفا بە دوای وی
- ٣٩٣ بێشەتی بێشەتی ئەھی مە.....
- ٣٩٤ بێشەتی بێشەتی کیری شەری بە دیمەوتی کابیری دینەتی بۆ لای دێ.....
- ٣٩٥ نەعمەت کردنی بێ مەرجین کە لە نێو ئاو ییتە دەر بۆ سەحرا.....
- ٣٩٧ دەستی ئەھی زەمزان و قیل کردنی وان تا بە دوور لە وجودی دەرویشان میوەی باغەکانیان لێوەکەن.....
- ٣٩٨ چوونی کابرای شاری بۆ دێ.....
- ٣٩٩ ڕۆشەنی کابرای شاری دەگەڵ خانەوادەیی خۆی بۆ دێ
- ٤٠١ نەوازیش و لاواندنەوی مەجنوون، سەگی مەحەللەیی لەیلی.....
- ٤٠٢ کەبێشەتی یاری شار و خانەوادەیی وی بۆ دێ و خۆ لێ نەناسکردنی کابرای دینەتی لەوان.....
- ٤٠٧ کەوئنی چەقەل دە کووبەیی ڕەنگ و ڕەنگین بوونی وی و ئیددیعای تاووسی کردن دەنێو چەقەلان دا.....
- ٤٠٧ چەورکردنی پیاوی فیلەباز لێو و سەمێلی خۆی ھەموو بەیانان بە چەورایی پێستی دوو کە.....
- ٤٠٧ و ھاتنی وی بۆلای ڕەقیبەکانی خۆی کە ئەمن فلان شتەم خواردوو.....
- خاترجەم بوونی بەلەمی باعور کە خودا زۆر چار ئەوی ئیمتیحان دەکرد و لە ھەموو ئەو ئیمتیحانە قەبوول
 ٤٠٨ بێو.....
- ٤٠٩ ئیددیعای تاوسی کردنی ئەو چەقەلەیی کە دەکووبەیی ڕەنگان کەوتبوو.....
- ٤٠٩ شەباھەتی فیرەھون و ئیددیعای ئولوھییەتی وی بەو چەقەلەیی کە ئیددیعای تاووسی دەکرد
- ٤١٠ تەفسیری (و لتعرفنهم فی لحن القول).....
- ٤١٠ داستانێ ھارووت و مارووت و حازر بوونیان بۆ قەبوول بوون لە ئیمتیحانی خوداوەندی مەزن.....
- ٤١٢ داستانێ خەون دینێ فیرەھون، ھاتنی مووسا(ع) و فکری چارە کردن
- کەرانەوی فیرەھون لە مەیدان بۆ شار، شاد و خوشحەل بە جودا کردنی بەنی ئیسرائیل لە ژنەکانیان لەشەوی
 ٤١٤ ھەملدا

- جەمەت بوونی عیمران دەگەل دایکی مووسا، و حامیلەبوونی دایکی مووسا(ع)..... ۴۱۴
- وەسیەت کردنی عیمران بە هاوسەری خۆی پاش نیزیکی کردن، کە ئەو مەتلەبە باس مەکە..... ۴۱۵
- ترسانی فیرعەون لەو ھەرا و ھوریاہ..... ۴۱۵
- زاهیربوونی ئەستێرە مووسا(ع) لە ئاسمان و غەوغای ئەستێرەناسان لە مەیدان ۴۱۶
- دەعوەت کردنی فیرعەون، ژنانی منداڵ بوو، بە فیل بۆ مەیدان..... ۴۱۷
- بەدوئیاهاتنی مووسا(ع) و ھاتنی دار و دەستە فیرعەون بۆ مالی عیمران و وەحیی ھاتن..... ۴۱۷
- بۆ دایکی مووسا کە مووسا دە ئاگر باوئ..... ۴۱۷
- وەحیی ھاتن بۆ دایکی مووسا کە مووسا دە ئاوی باوئ..... ۴۱۸
- حیکایەتی مارگیریک کە ئەژدہایەکی سەری بە مردوو زانی و تەناف پێچی کرد و ھینا یە بەغدا ۴۲۰
- تەھدید کردنی فیرعەون مووسا(ع)..... ۴۲۳
- جوابدانەوی مووسا بە فیرعەون کە مووسای تەھدید دەکرد..... ۴۲۳
- جوابدانەوی فیرعەون بە مووسا (ع)..... ۴۲۴
- جواب دانەوی مووسا بە فیرعەون ۴۲۴
- جواب دانەوی فیرعەون بە مووسا(ع) و وەحیی ھاتن بۆ مووسا(ع)..... ۴۲۴
- مۆلەت دانی مووسا بە فیرعەون تا ساحیران لە مەیدان کۆوہکا..... ۴۲۴
- بەپێ کردنی فیرعەون قاسیدان، بۆ مەداین بۆ ھینانی ساحیران..... ۴۲۷
- گازکردنی ئەو دوو ساحیرە بایی خۆیان لەقەہر، و پرسپار لە پرووحی باب، حەقیقەتی مووسا(ع)..... ۴۲۸
- جواب دانەوی ساحیری مردوو بە کۆرەکانی خۆی ۴۲۹
- تەشبیہ کردنی قورئان بەعەسای مووسا و وەفات کردنی مستەفا(ص) بە خەوی مووسا(ع)....و قاسیدانی تەغییری قورئان بەو دوو کۆرەزگە ساحیرانە کە قەستی بردنی عەسایان کرد دەحالیگ دا کە مووسا نوستبوو..... ۴۲۹
- کۆکردنەوی ساحیران لە مەداین بۆ لای فیرعەون و جایزە وەرگرتن و تەعریف و تەمجیدی ساحیران لە خۆیان ۴۳۱
- ئیختیلاف لە چۆنیەتی شکلی فیل..... ۴۳۲
- تەوافوق دەبەینی ئەودوو حەدیسە(الرضا بالكفر کفر) و حەدیس(من لم یرض بقضائی فلیطلب ربا سوای)..... ۴۳۶
- مەسەل لەبارە ی ئەوودا کە حیرەت مانعی بەحس و فکەر..... ۴۳۷
- حیکایەت .. ۴۳۸

- داستانی مه‌شغوول بوونی عاشقیك به‌خویتدنه‌وه‌ی نامه‌ی عاشقانه‌وموتاله‌عه‌ی نامه‌ی عاشقانه‌له‌جزوور
مه‌عشووقی خوی، وناحه‌زبوونی نه‌و کاره‌له‌لای مه‌عشووق ... (طلب الدلیل عند حضور المدلول قبیح والاشتغال
بالعلم بعد الوصول الى المعلوم مذ موم) ۴۳۹
- داستانی نه‌و کابرایه‌ی که ده‌زه‌مانی حه‌زره‌تی داود شه‌و و رۆژ دوعای ده‌کرد که نه‌ی. ۴۴۱
- خودا، رزقینکی حه‌لال و یی نه‌زیه‌تم ده‌یه. ۴۴۱
- هاتی گابه‌ غاردان بۆ مالی نه‌و کابرای که به‌ یلحاح و ئیسراپ دوعای ده‌کرد (قال النبی علیه‌السلام) (ان
الله یحب الملحین فی الدعاء) حه‌قیقه‌ته‌ن خوداوه‌ند دوعاگۆی موسی‌پری خوش ده‌وی ... ۴۴۴
- کۆمه‌ک ویستنی نازیم(حه‌زره‌تی مه‌ولانا) له‌خوداوه‌ند. ۴۴۴
- به‌یانی نه‌و مه‌تله‌به‌ که عیلم دوو بالی هه‌یه، وشک و گومان یه‌ک بال. گومان ناقیسه‌ و له‌ په‌رواز عاجزه، و
میسالی زهنن و یه‌قین ده‌عیلم دا ... ۴۴۵
- میسالی نه‌خۆش بوونی ئاده‌می به‌ سه‌به‌ب خه‌یالاتی ته‌عزیمی خه‌لک و ره‌غبه‌تی موشته‌ری نیسبه‌ت به‌وی، و
داستانی موعه‌للیم ... ۴۴۶
- عقول ده‌خیلقه‌ت دا، لیک جیان به‌لام له‌لای موعته‌زیلان به‌رابه‌ر وموساوین ته‌فاوه‌تی عقول به‌ته‌حسیلی عیلم
و دانیش په‌یدا ده‌یی ... ۴۴۷
- گرفتار بوونی مامۆستا به‌ وه‌هم و خه‌یال، نه‌وه‌سسوتی منالان. ۴۴۷
- نه‌خۆش بوونی فیرعه‌ون، به‌ خه‌یال و وه‌همی ته‌عزیمی خه‌لکی ... ۴۴۸
- نه‌خۆشبوونی ئوستاد به‌ وه‌هم و خه‌یال. ۴۴۸
- نه‌خۆش که‌وتنی ئوستاد به‌ چی و بان و نالینی وی له‌ وه‌همی نه‌خۆشی ... ۴۴۹
- بۆدووهم جار منالان ئوستادی خۆیان خسته‌ خه‌یال، که ئوستاد له‌ قورئان خویتدنی ئیمه‌ سه‌ری دیشی ... ۴۴۹
- نه‌جات بوونی منالان له‌ مه‌کته‌ب به‌و فێله. ۴۴۹
- چوونی دایکان بۆ عه‌یاده‌تی مامۆستا. ۴۵۰
- له‌باره‌ی نه‌و مه‌تله‌به‌، که به‌ده‌ن له‌بۆ رووح وه‌ک لیباسه‌و نه‌و ده‌سته‌ی زاهیری ئاستینی ده‌ستی رووحه‌و نه‌و
لاقه‌ی زاهیری که‌وشی لاقی رووحه‌. ۴۵۰
- حیکایه‌تی نه‌و ده‌رویشه‌ که له‌ کێو ده‌خه‌لوه‌ت دابوو و به‌یانی شیرینی موته‌تبع بوون له‌دونیا و خه‌لوه‌ت و
داخل بوون ده‌و مه‌سیره‌که‌(انا جلیس من ذ کرنی وانیس من استانس یی). ۴۵۱
- دیتنی زه‌رگه‌ر عاقیبه‌تی کار، و قسه‌ کوتنی وی موتاییقی عاقیبه‌تی کاری نه‌وه‌ی که. ۴۵۲
- ده‌ی ویست که ته‌رازوو به‌ نه‌مانه‌ت وه‌رگرتی. ۴۵۲

- پاشماوەی داستانی ئەو زاھیدەکی کۆی کە نەزری کردبوو میوەی کۆی لە دار نەکاتەو و دار تەکان نەدا، و بە
سەرچاھت و کینایەت بە کەس نەلێ کە دارم بۆ تەکان بەدە، و فەقەت ئەو میوە دەخۆم کە با بیوەریتی ... ٢٥٣
- تەشبیھ کردنی بەند و داوی قەزا، بە سوورەتیک نادیار و بە ئەسەر ئاشکار... ٢٥٤
- ناچاربوونی فەقیر بە لیککردنەوی ھەرمێ لە دار و گەیشتی مोजازاتی خوداوەند بەین مۆلەت... ٢٥٥
- موتتەھم بوونی ئەو شیخە دەگەڵ دزان، و بڕینی دەستی وی... ٢٥٦
- کەراماتی شیخی یەک دەست و زەنبیل چینی وی بە دوو دەست ... ٢٥٦
- عیللەتی جورئەتی ساحیرانی فیرعەون، لە بڕینی دەست و پێ ... ٢٥٧
- شکایەتی ئیستر لەلای وێشتەر کەبۆچی ئەمن بەسەرپوودا دەکەوم بەلام ئەتۆ بەسەر... ٢٥٨
- پوو دا ناکەوی مەگەر بەسوورەتی ئیتتیفاق؟ ... ٢٥٨
- کۆبوونەوی ئەجزای کەری عوزەیر(ع) پاش پزین بە ئیزن و ئیجازە و مەشپەتی خوداوەند و تیکەڵ بوونی
ئەجزای ئەو کەرە، لەپیش چاوی عوزەیر... ٢٥٩
- نەگریانی شیخیک بۆ مندالەکانی خۆی... ٢٦٠
- تەوزیحاتی شیخ لە بارەي نەگریانی وی بە خاتری مردنی مندالەکانی خۆی... ٢٦١
- داستانی خۆیتندنەوی قورئان تەوەسسوتی شیخی نابینا لەپرووی قورئان و بینابوونی ئەو شیخە لە وەختی
خۆیتندنەوی قورئان ... ٢٦٣
- سەبرکردنی لوقمان لە سوئال کردن وەختیک کە دیتی داود(ع) حەلقەي زبێ چادەکا بەو نییەتە کە سەبر
کردن لە سوئال موجیبی ئاسایش و گوشایشە... ٢٦٣
- پاشماوەی داستانی نابینا و قورئان... ٢٦٤
- سیفەتی بەعزیک لە ئەولیا کە رازین بە ئەحکام، و دوعا ناکەن بۆ لابردنی ئەحکام... ٢٦٥
- سوئال کردنی بەھلول لە دەرویشیک ... ٢٦٥
- داستانی دەقووکی و کەراماتی وی ... ٢٦٧
- کەپانەو بۆ داستانی دەقووکی ... ٢٦٩
- سەرپ و رازی ئەو مەتلەبە کە مووسا دەپھەوێت خزر پەیدا بکا یا و جوددی نبووت و قوبری موسا لە خودا... ٢٧٠
- کەپانەو بۆ داستانی دەقووکی .. ٢٧١
- زاھیر بوونی ھوت شەمع لە ساحیل ... ٢٧١
- تەبدیل بوونی ئەو ھوت شەمعانە بە یەک شەمع ... ٢٧٢

- ٤٧٢ زاهیریبوونی ئەو حەوت شەمعانە بە سووهرتی حەوت پیاو ...
- ٤٧٢ دووبارە تەبدیل بوونی ئەو حەوت شەمعانە بە حەوت دار...
- ٤٧٢ نادیار بوونی ئەو دارانە لە پێش چاوی خەلکی...
- ٤٧٤ تەبدیل بوونی ئەو حەوت دارە بە یەک دار...
- ٤٧٤ تەبدیل بوونی ئەو حەوت دارانە بە حەوت پیاو...
- ٤٧٥ وە پێش کەوتنی دەقووکی بۆ ئیمامەت ...
- ٤٧٧ وەپێش کەوتنی دەقووکی بە عینوانی ئیمام بۆ ئەو گرووھ...
- ٤٧٨ ئیقتیدا کردنی ئەو گرووھ بە دەقووکی...
- بەپانی ئەو مەتلەبە، کە ئیشارە بۆ لای راست لە کاتی سەلام ترس و ھەییەتە لە موخاسەبەیی حەق لە پڕۆژی قیامەت، و لە ئەنێبا کۆمەک و شەفاعەت ویستن ...
- ٤٧٩ بیستنی دەقووکی دەحالی نوێژداشیوەن و گریان و داد وھاوار، دەنیو کەشتیەک دا، کەنیزیک بوو غەرق یی ...
- ٤٨١ تەسەووڕاتی ئینسانی بە حەزم و ئیحتیات...
- ٤٨١ دوعا و شەفاعەتی دەقووکی بۆ نەجات بوونی کەشتی ...
- ٤٨٤ موخالەفەتی ئەو گرووھ بە دوعا و شەفاعەتی دەقووکی و ون بوونی وان لەبەر چاوان...
- ٤٨٤ و مۆتەحەبیرمانی دەقووکی کە چوونە حەوا یا زەوی؟
- ٤٨٥ جارەکی دیش باسی ئەو کابرایەکی کە دوعای بۆ رزق و پڕۆژی حەلال کرد یی کەسب و...
- ٤٨٥ رەنج، لە زەمانی حەزەرەتی داود(ع) و قەبوول بوونی دوعای وی ...
- ٤٨٦ چوونی ھەردووک تەرەف بۆ لای داود پێغەمبەر(ع)...
- ٤٨٨ بیستنی داود(ع) قسەی ھەردووک تەرەفان و سوئال کردن لە(مدعی علیہ)...
- ٤٨٩ حوکم دانی داود (ع) بە زیانی کابرای فەقیر کە گایەکەیی سەربری بوو...
- ٤٨٩ نالاندنی کابرای فەقیر لە قەزاووت و داوھری داود (ع)...
- ٤٩٠ چوونە خەلۆھتی داود(ع) بۆ ئاشکرابوونی حەقیقەت ...
- ٤٩٠ حوکم و قەزاووت کردنی داوود بەزیانی ساحەبێ گە، کە دەست لە گە، ھەلگرە...
- ٤٩٠ و قسەی ناخەز کوونی ساحەبێ گە، بە داود (ع)...
- ٤٩٠ حوکم و قەزاووت کردنی داود بە زیانی ساحەب گە، کە تەواوی مالی خۆت بەو کابرایە...

- تەسمیم گرتی داود (ع) بۆ دەعوەت کردنی خەلکی بۆ سەحراي موشەخخەس تا راز ئاشکرا کا،ودەلilan
 ٤٩١ بەسوورەتی قەتعی سابیت بکا ...
- ٤٩٢ گەواهی دانی دەست ویی و، زیان لە سەر راز و سیرپری زالم، دە دونیاش دا ...
- ٤٩٣ چووونی خەلکی بۆ لای ئەو دارە... ..
- ٤٩٣ دەستوور دانی داود بە قیساسی کابرای قاتل پاش ئیسبات و ئیتمامی حوججەت لە سەر وی... ..
- بەپانی ئەو مەتلەبە کە نەفسی ئینسان لە جیتی ئەو ئینسانەبە کە ئیددیعای گای دەکرد، ئەووی کە
 گایە کە دەکوژی عەقلە، و داود،حەققە یا شیخە، کە نائیبی حەققە، بە قوووەتو یاری حەق ئەو تەوانایە، بە
 کوشتنی زالم، و دەولەمەند بوون بەین کەسب و یی حیساب... ..
- ٤٩٤ هەلاتنی عیسا(ع) بۆ لای کێو لە دەستی ئەحمەقان ...
- ٤٩٧ داستانی ئەهلی سەبا و حەماقەتی وان و ئەسەر نەکردنی نەسیحەتی ئەنبیا بۆ ئەحمەقان... ..
- ٤٩٩ شەرحی ئەو کویری دوور بین و ئەو کەپری کوژی سووک و ئەو پرووتی دامەن درێژ... ..
- ٥٠٠ تەوسینی خوشی و شادایی ئەهلی سەبا، و ئاشوگری کردنی وان ...
- ٥٠١ هاتنی پێغەمبەران لە لای خودا بۆ نەسیحەتی ئەهلی سەبا ...
- ٥٠٢ موعجیزە ویستی قەوم لە پێغەمبەران... ..
- ٥٠٣ مۆتتەهەم کردنی قەوم ئەنبیایان ...
- ٥٠٤ حیکایەتی کەرویشکان کە،کەرویشکیان بەقاسید ناردەلای فیل کەتۆ پیتی بلی ئەمن قاسیدی مانگی ئاسمان
 بۆلای تۆ.. کە لەو کانیاوہ خۆت بپاریزە... ..
- ٥٠٥ جواب دانەوہی ئەنبیا بەوان و مەسەل هینان بۆ وان ...
- ٥٠٦ بەپانی ئەو مەتلەبە کە هەموو کەس شایانی مەسەل هینان نییە مەخسوسەن لە کار و ...
- ٥٠٧ باری خودا دا ...
- ٥٠٧ مەسەل هینانی قەومی نووح بەتەوہین و مەسخەرە لە کاتی کەشتی دروست کردن... ..
- ٥٠٨ حیکایەتی ئەو دزە کە لییان پرسی بەو نیوہشەوہ لەبن ئەو دیوارە چدەکە؟ کوتی ...
- ٥٠٨ دەھۆلی لیدەدەم ...
- ٥٠٨ جوابی ئەو مەسەلەکەمۆنکیان کوتیان ..کەرویشک لەتەرەف مانگی ئاسمان پەپامی بۆ فیل هینا ...
- ٥٠٨ مانای حەزم و میسالی پپاوی خام ...
- ٥١٠ خەراب بوونی کاری ئەو تەیرەی کە لەبەر تەماع و هەوای نەفس تەرکی حەزم و ...
- ٥١١

- ٥١١ ئیحتیاتی کرد.....
-حیکایەتی نەزر کردنی سەگان لەهەموو زستانان دا کەلەهاوینی داهاوودا مالتیک بۆخۆم چادەکەم لەبەر
- ٥١٢سەرماي زستان.....
-مەنە کردنی ئەنبیایان علیهم السلام لەنەسیحەت کردن وهینانی دەلیلی جەبریانه.....
- ٥١٣جواب دانەوهی ئەنبیا یان بەجەبریان.....
- ٥١٤تیکرار کردنی کافرا ن حوججەتی جەبریانه.....
- ٥١٤دوو بارە جواب دانەوهی ئەنبیایان بەجەبریان.....
-تیکرار کردنی قەوم ئیعتیمازی تەرجییە، لەموقابیل ئەنبیا یان علیهم السلام.....
- ٥١٥دوو بارە جواب دانەوهی ئەنبیایان علیهم السلام.....
- ٥١٦حیکمەتی دروست کردنی دووزەخی دونیای دی، و زیندانی ئەو دونیایەتا مەبەد و پەرسەشگاہی
-موتەکەببیران یی،کە(ایتیا طوعا او کرها).....
- ٥١٧بەیانێ ئەو مەتلەبەکەخوداوەند سووڕەتی پادشایانی بەسەبەیی موسەخخەرکردنی جەبیاران کە بۆ خوداوەند
-موسەخخەر نین دروست کردووە،وہ کوو موسا (ع) دەرکیکی چوو کە ی لە بەیتولموقەددەس چاکرد بۆ ڕ کووعی
-جەبیارانێ بەنی ئیسرا ئیل لەوہختی ھاتنەزوور دا (ادخلوا الباب سجدا وقولوا حطه).....
- ٥١٨داستانی عاشق بوونی سوؤفی بەسفرە ی خالی.....
-مەخسوس بوونی یەعقوب (ع) بەخواردنەوهی جامی حق لەرووی یووسوف.....
- ٥٢٠داستانی ئەمیر وغولامی وی کە زۆر بەنوێژ و موناجات عەلاقەمەند بوو.....
- ٥٢١نا ئومیدبوونی ئەنبیا لەھیدایەتی مونکیران .،(حتی اذا استیاس الرسل).....
- ٥٢٣بەیانێ ئەو مەتلەبەکە ئیمانی موقەللید ھەر خەوف و ڕەجایە.....
- ٥٢٣بەیانێ ئەو مەتلەبە کە ھەزرەتی ڕەسوول (ص) فەرمووی (ان لله تعالی اولیاء اخفيا).....
- ٥٢٤حیکایەتی دەتەندوور ھاویشتنی دەسڕە ی ئەنەس(رض) و نەسووتانی ئەو دەسڕە یە.....
- ٥٢٤داستانی گەیشتنی ڕەسوول(ص) بە فەریادی کاروانی عەرەب کە بە تونیاپەتی و یی ئاوی لە سەحرادا
-ما بوونەو، و خۆیان و وشترەکانیان لە تونیا ن زبانیان کێشا بوو و موتەزیری مردن بوون.....
- ٥٢٦پڕکردنی مەشکە ی ئەو غولامە لەئاو بە مو عجیزە،و ڕوو سپی کردنی ئەو غولامە ڕەشە بە ئیزنی خوداوەند .
- ٥٢٨ئەرباب غولامی خۆی بەسپی دی و ئەوی نەناسی و پێیکوت کە ئەتۆ غولامی منت کوشتوو و خوین ئەتۆی
-گرتوو و خوداوەند ئەتۆی وەدەست من خست.....
- ٥٢٩

- بەيانى ئەو مەتلەبە كە خوداۋەندى مۇتەئەل ھەرچى دای پا خەلقى كەرد لە عەرد و ئاسمان و ئەعرەز و ئەعیان
ھەموۋى بەختارى نیازمەند بوۋنى خەلقى دروست كەرد، لازمە ئىحتىياج بەشتىك ھەيى تا، بت داتى كە (امىن
يحيى المظطر اذ ادعاه) ئىزتىپار شەھىدى ئىستىحقا قە..... ۵۳۰
- ھاتنى ئۆزىكى كافر دەگەل مەندالى شىرخۇرى خۇى بۇلاى ھەزەرەتى موحەممەد(ص) و ۋەقسەھاتنى ئەو مەندالە
ۋەك ھەزەرەتى عىسا(ع) بۇ بەيان كەردنى موعجىزاتى رەسول(ص)..... ۵۳۱
- فەندى ھەلۋ كەۋشى مەستەفا(ص) و بىردىنى ۋى بۇ ھەۋا، و فەندى ئەو كەۋشە بۇخوارەۋە و ۋەدەر كەۋتنى
مارىكى رەش لەو كەۋشە..... ۵۳۲
- بەندو عىبەت ۋەرگەرتن لەو ھىكايەتە، ۋەيەقەين زانەن كە. (ان مع العسرىس)..... ۵۳۳
- داۋا كەردنى ئەو كەبىرە لە مۇسا كە زىبانى ھەيۋانات و پەندەندى فەير بكا..... ۵۳۴
- ھاتنى ۋەھى لای خوداۋەند، بۇ مۇسا(ع) كە ئەۋەدى دەى ھەۋى، يا ھەموۋ يا قىسمەتتىكى فەير بكە..... ۵۳۶
- قانع بوۋنى ئەو كەبىرە بە فەير بوۋنى زىبانى كەلەباب و سەگى مالى خۇى و جواب دانەۋەى مۇسا، بەۋى..... ۵۳۷
- جواب دانەۋەى كەلەباب، بەسەگ..... ۵۳۷
- شەرمەندە بوۋنى كەلەباب لەلای سەگ بە عىللەتى درۋ كوتن لەو سى ۋەعدەدا ۵۳۹
- خەبەر دانى كەلەباب لە مەرگى ساحەب مال..... ۵۳۹
- ھەلاتنى ئەو كەبىرە بۇ لای مۇسا بۇ كۆ مەك وىستەن چۈن لەكەلەباب خەبەرى مەرگى خۇى بىست ۵۴۰
- دوعا كەردنى مۇسا(ع) بۇ ئەو كەبىرە، كەبەئىمان بمرئ ۵۴۱
- قەبوۋل كەردنى خوداۋەند دوعاى مۇسا عليە السلام ۵۴۱
- ھىكايەتى ئەو ئۆنەى كەمەندالى بۇ نەدەما، دەگىريا و دەى ئالاند، جواب ھات كە ئەۋەھە عىۋەزى رەنج و رىازەتى
تۆپە و ئەرزىشى جىھادى مۇجەھىدانى ھەيە..... ۵۴۱
- ھاتنى ھەمزە بۇ جەنگ بەيى زرى..... ۵۴۳
- جواب دانەۋەى ھەمزە بە خەلقى..... ۵۴۳
- چارە بۇ دەفەى مەغپۇن بوۋن لە كەپىن و فەروشتەن ۵۴۶
- مەردنى بىلال بەشادى، خۋاى لى خۇش يى..... ۵۴۷
- ھىكەتى ۋىزان بوۋنى بەدەن بە مەرگ ۵۴۸
- بەيانى ئەو مەتلەبە كە دونىا بەزەھىر ۋەسىعە، بەلام تەنگ، و خەۋ نەجات بوۋن لەو تەنگىيەيە..... ۵۴۸
- بەيانى ئەو مەتلەبە كە ھەموۋ غەفلەت و تەنبەلى و تارىكى، لە بەدەن سەرچاۋە دەگەن، چۈنكە بەدەن خاكى و
سۇفلىيە..... ۵۴۹

- ٥٥٠ ته‌شبهی نه‌س به‌قیاس
- ٥٥١ ئادابی گوێ دانێ گوێگران و موریدان به‌گوفتاری حیکمه‌ت ئامیزی شیخ
- ناسینی هه‌موو چه‌یوانیک دوژمنی خۆی و زهره‌ر و زیان دیتنی ئه‌و که‌سه‌ی که‌ ده‌گه‌ل که‌سێک دوژمنایه‌تی
- ٥٥٢ ده‌کا، که‌ ناتوانی له‌ به‌ری هه‌لێ و خۆی لێ به‌ریزی و ناش توانی موقابله‌ و ده‌عوا بکا.
- ٥٥٢ ته‌فاوته‌ له‌ نێو زانینی شتی که‌ به‌ میسال و ته‌قلید و زانینی حقیقه‌تی ئه‌و شته‌.
- ٥٥٣ سیححه‌تی نه‌فی و ئیسبات بۆ یه‌ک شت، به‌ئیعتیباری موخته‌لیف.
- ٥٥٤ مه‌سه‌له‌ی فه‌ناو به‌قای ده‌ر ویش.
- داستانی وه‌کیلی شای بوخارا که‌ موته‌هه‌م بوو، و له‌ترسی گیانی خۆی له‌ بوخارا هه‌لات پاش ماوه‌یه‌ک به‌
- ٥٥٥ خاتری عیشقی که‌ به‌شای هه‌بوو، که‌راوه‌، که‌ له‌ بۆ عاشقان گیان موهمیم نییه‌.
- حازربوونی ڕووح القدوس به‌ شکلی ئینسان له‌لای مه‌ریه‌م له‌ حاله‌تیک دا که‌ مه‌ریه‌م بۆ غوسل کردن ڕووت
- ٥٥٦ بوو و په‌نا بردنی مه‌ریه‌م به‌ خوداوه‌تند.
- کوئتی ڕووح القدس، به‌ مه‌ریه‌م که‌ ئه‌من ناردراوی خودام بۆ لای تۆ جا په‌ریشان مه‌به‌، و خۆت له‌من
- ٥٥٩ مه‌شاره‌وه‌، و فه‌رمانی خودات یێ ئیبلاغ ده‌که‌م.
- ته‌سمیم گرته‌نی ئه‌و وه‌کیله‌ به‌ سه‌به‌یی عیشق، که‌ بگه‌ڕێته‌وه‌ بۆ بوخارا، یێ ته‌وه‌ججوه‌ کردن به‌ ئایه‌نده‌ی ئه‌و
- ٥٦٠ کاره‌.
- په‌رسیاری مه‌عشوقیک له‌ عاشقی غه‌ریبی خۆی که‌ له‌و شارانه‌ی که‌ دیتووتن کێشه‌یانت.
- ٥٦١ خۆشتر و به‌عه‌زه‌مه‌ت تر و په‌ر نیعه‌مه‌تر و با سه‌فاتر، دی؟
- مه‌نع کردنی دۆستان ئه‌و وه‌کیله‌ که‌راوه‌ بۆ بوخارا، و ترساندنێ وی و گوێ نه‌دانی وی به‌په‌ند و ته‌هه‌دیدێ
- ٥٦١ دۆستان.
- گوێ نه‌دانی عاشق به‌په‌ندی ناسیح و لۆمه‌ و سه‌ره‌زه‌نیشی لایم، له‌به‌ر عیشق.
- ٥٦٢ وه‌پێ که‌وێنی ئه‌و به‌نده‌عاشقه‌ بۆ بوخارا.
- ٥٦٣ هاتنی ئه‌و عاشقی لائوبالی بۆ بوخارا و ترساندنێ وی ته‌وه‌سنوتی دۆستان له‌خۆ ئاشکرا کردن.
- ٥٦٤ جواب دانه‌وه‌ی عاشق به‌ مه‌لامه‌تگه‌ران و ترسێنه‌ران.
- گه‌یشتنی ئه‌و عاشقه‌ به‌ مه‌عشوقی خۆی چون له‌ گیانی خۆی ده‌ستی هه‌لگرته‌بوو.
- ٥٦٥ وه‌سفێ ئه‌ومزگه‌وته‌ی که‌میوانی ده‌کوشت و ئه‌و عاشقی مه‌رگه‌، که‌ له‌ مردن نه‌ ده‌ترسا و له‌و مزگه‌وته‌میوان
- ٥٦٦ بوو.
- هاتنی میوان بۆ ئه‌و مزگه‌وته‌.
- ٥٦٧

- مه‌لامه‌ت کردنی خه‌لکی ته‌و میوانه له شه‌و نوستن ده‌و مزگه‌وته‌دا ۵۶۷
- جواب دانه‌وه‌ی عاشق به مه‌لامه‌ت گه‌ران ۵۶۸
- عیشقی جالینووس به‌و دونیایه‌بوو، هونه‌ری وی هه‌رله‌دونیا‌دا به‌کار دئ وه‌ونه‌ریکی وای نه‌بوو که‌له‌ئاخیره‌ت
به‌کار یی، جا، له‌دونیا‌ی دی دا، ده‌گه‌ل عه‌وامان به‌را به‌ره ۵۶۸
- چاره‌کی دیش مه‌لامه‌ت کردنی خه‌لکی ته‌و میوانه غه‌ریبه له نوستن ده‌و مزگه‌و ته‌دا ۵۷۰
- کوئنی شه‌پتان به‌ قوره‌پش که وه‌رنه شه‌ری ته‌حمه‌دی، جا ته‌منیش یارمه‌تیتان ده‌دم و هه‌لاتنی وی له‌وه‌ختی
شه‌ردا ۵۷۲
- تیکرار کردنی مه‌لامه‌تگه‌ران په‌ندی خۆیان بۆ ته‌و میوانه‌ی ته‌و مزگه‌وته‌میوان کوژه ۵۷۴
- جواب دانه‌وه‌ی میوان به‌وان و میسال هینانه‌وه به‌ ده‌فع کردنی پاسه‌وانی مه‌زهره‌عه، به‌ ده‌نگی ته‌پلکی چوو‌ک
له‌ مه‌زهره‌عه، وشت‌ریکی که ته‌پلیان بۆ له‌شکری سولتان مه‌حمود له‌سه‌ر پشتی وی، لیده‌دا ۵۷۴
- ته‌شبییه‌ی هه‌لاتنی موئمین وین سه‌بری وی ده‌به‌لاو موسیبه‌تان دا به‌په‌ریشانی وین قه‌راری نۆک و ته‌مسالی وی
ده‌نیو مه‌نجه‌لیکی که‌ده‌حالی کولین دایه‌وخۆ هه‌لا ویشتنی وان تا بینه‌ده‌ر وه‌لین ۵۷۷
- ته‌مسیل بۆ‌سایبر بوونی موئمین، وه‌ختیک که‌له‌خیز و شه‌ر و به‌لا و موسیبه‌ت ناگاداریه‌ت ۵۷۹
- مه‌عه‌زه‌رت کوئنی ئاشپه‌ز بۆ نۆک و حیکمه‌ت و فایده‌ی کولاندنی نۆک به‌وه‌سیله‌ی ئاشپه‌ز ۵۷۹
- پاشماوه‌ی ته‌و مزگه‌وته‌ی میوان کوژه ۵۸۰
- زیکری خه‌یالی به‌د ته‌ندیشانی که‌م قام ۵۸۱
- ته‌فسیری ته‌و حه‌دیه‌ی حه‌زه‌رتی موحه‌مه‌د(ص) که..(للقران ظهر و بطن و لبطنه بطن الی سبعة بطن) ... ۵۸۱
- به‌پانی ته‌و مه‌ته‌به‌که‌چوونی ته‌نبیا و ته‌ولیا بۆ شاخان و ته‌شکه‌وتان بۆ په‌نان کردنی خۆیان له‌ترسی ئازار و
ته‌زیه‌تی خه‌لق نییه به‌لکه‌م بۆ ئیرشاد و ته‌شویق کردنی وانه بۆ دوور بوون و موته‌قیع بوون له‌ دونیا به
ته‌ندازه‌ی ئیمکان ۵۸۲
- ته‌شبییه‌ی سووره‌تی ته‌ولیا و سووره‌تی که‌لامی ته‌ولیا به‌سووره‌تی عه‌سای مووسا و سووره‌تی ته‌فسوون و که‌لامی
عیسا(علیهما السلام) ۵۸۲
- ته‌فسیری (پاجبال اویی معه‌والطیر) ۵۸۳
- جواب دانه‌وه‌به‌وه‌که‌سه‌ی که‌له‌به‌ر نه‌قامی و نه‌زاتین ته‌عه‌له‌مه‌سته‌وی ده‌دا ۵۸۳
- میسال هینانه‌وه به‌ هه‌لاتنی جانوو له‌ئاو خواردن به‌سه‌به‌یی فیتو و لیدانی مه‌یته‌ران ۵۸۴
- پاشماوه‌ی داستانی میوانی مزگه‌وتی میوان کوژه ۵۸۵
- ته‌فسیری ئایه‌تی (واجب علیهم بخیلک و رجلک) ۵۸۶

- 587 گەشتنی دەنگی تەلەسم، نێوێشەو بەگوتی میوانی مژگەوتی میوان کوژ.....
- 588 گەشتنی ئەو عاشقە بە سەدری جیهان
- 590 جەزبی ھەر عونسورێک جینسی خۆی کەلەتەریکی ئادەمی دا دەگەڵ غەیری جینسی خۆی زیندانییە.....
- جەزب بوونی گیانی عەلەمی ئەبرووح و ئەقازا و ئارەزووی وی بۆ جیگای خۆی و مۆتقەتێج بوون لەئەجزای
- 591 ئەجسام کەلەپرووح جودابوونە.....
- تیک دانی عەزم و تەسمیم و ئیرادان بەو خاتەرە کە ئینسان بزانێ کە مالیک و قاهیر ھەر خودایە و جار جارێش
- تیک ئەدان و بەجێ ھێنانی ئەو عەزم و تەسمیم و ئیرادانە، تا دوو بارە تەسمیم بکەیت و ھەر چەلەش خودا
- 592 لێ تیک بدا تا زیاتر وشیار بیت و ھ.....
- تەماشای کردنی پیغەمبەر (ص) لەئەسیران و بێزەھانتی وی کە (عجبت من قوم یجرون الی الجنۃ بالسلاسل
- 593 والاغلل).....
- تەفسیری ئەو ئایەتە، کە (ان تستفتحوا فقد جاؤکم الفتح) تاعینان دەیان کوێ کە ئیمەیا.....
- 594 موحەممەد کێشەمان بەر حەق بین یارمەتی بدەو پێرۆزی بکە، و بۆیە ئەو تان دەکوێ تا وا خەیاڵ بکەیت
- کە ئێوە بێ غەرەز تالی حەققن، ئیستا موحەممەد مان یارمەتی دا و پێرۆز مان کرد تا ئێوە ساحەبێ حەق بین
- 594
- رازێ نا مراد گەڕانەوێ پەرسوولی خودا، (ص) لەخودەبیبی کە خودا وەند لەقەبێ فەتھی پێدا، کە (انا فتحنا)
- کەبەسوورەت و زاهیر (غلق) و لەباتین دا (فتح) بوو .. وەک شکاندنی عەنەر کەبەزاهیر شکاندنە، بەلام
- 594 لەباتین و مەعنا دا، دروست کردن و تەکمیل کردنی فەوایدی وێ.....
- 595 تەفسیری ئەو حەدیسە کە موسەفا (ص) فەرمووی (لا تفضلونی علی یونس بن متی) ..
- 596 ئاگاداربوونی پیغەمبەر (ص) لە تانەلێدانی وان لەوی ..
- 597 بەیانی ئەو مەتلەبە کە ئینسانی تاغی و زالم دەعەینی قا ھیریەت دا مەقھوورە و دەعەینی پێرۆزیدا ئەسیرە.....
- مەعشوق عاشق بۆ لای خۆی دەکێشێ لە پێگایکەو، کە عاشق ئیتتیلاعی لێ نییە و بە پێگایە ئومێدوار نییە و
- بە دلێشی ختوور ناکا و لەو ئیرتیباتەش دا ھیچ ئەسەرێک لەعاشق دا زاهیر نایێ بەغەیری ترسی تیکەلاو
- 599 بە ناوێدی دەگەڵ دەوامی تەلەب
- 600 شکایەت کردنی مێشوو، لە پا، لەبارەگای حەزەرەتی سولەیمان.....
- 601 دەستوور دانی حەزەرەتی سولەیمان بە مێشوو، بۆ حازر کردنی تەرفی دەعوا.....
- 603 لەئاخیری ئەو داستانە مەعلوم دەین کە مەنزور لەسەدری جیهان خودایە و مەنزور لەو کێل بەندەگانی خودان
- 604 وەخۆ ھاتنەوێ عاشق لەبێھۆشی و دەست کردنی وی بە مەدح و سەناو سیاس گوزاری لە مەعشوق

۶۰۶ ھىكايەتى عاشىق كەھىجرانى پارو سەختى و ەزايى زۇر دىيوو.....

پەيدا كەردى عاشق مەعشوقى خۇى ۋەيانى ئەو مەتلەبە كەھەر كەس ۋەدۋاى ھەرچى بىكەۋى عاقىبەت
ۋەدەستى دەكەۋى (تەلاش ناچى بەلاش) قەت ناچى تەلاش يېھوودە و بەلاش، (فەن يەمەل مئقال ذرە خىرا
پرە)..... ۶۰۸

دەفتەرى چۈارەم ۶۱۰

تەۋاى ھىكايەتى ئەو عاشقە كەلەترسى دارۋغەبۇ نېو باغىكى نامە علوم ھەلات و مەعشوقە كەى خۇى لەنئو ئەو
باغدا دىت ۋەلشاين دوعاى خىرى بۇ دارۋغەدە كەردە يىكوت كە.. (عسى ان ئكرھوا شىئا ۋھو خىرلەم)..... ۶۱۳
داستانى ئەو ۋاعىزەى كە لە پىش بەيانى مەتلەب بۇ زالمان و دل بەقان و يىن باۋەرەن دوعاى دەكەد..... ۶۱۶
سوئال كەردن لە ھەزەرەتى عىسا(ع) كە لە دونىادا چ سەختىەك لە ھەموو سەختيان سەخت ترە؟..... ۶۱۷
قەستى خىانەت كەردى عاشق و گورپراندىنى مەعشوق بەسەر ۋىدا ۶۱۸
داستانى ئەو سۆفەى كە ژەكەى خۇى دەگەل يىگانەك دىت ۶۱۹

شاردەنەۋى مەعشوق لە زىرچارشىۋى ژنان بە خاترى فېل و حىلە، و بەھانە ھىنانەۋەى ژن.. ديارەكە (ان
كىد كن عظيم) ۶۲۱

كوتى ژن كە بەدۋاى مال و سەرۋەت نىيە ۋەقەت عىففەت و داۋىن پاكى ئارەزوۋى ۋىيە و جواب دانەۋەى
سۆفى زۇر زىرەكانە و مەنى دار ۶۲۲

غەرەز لە سەمىع و بەسىر و ەلىم كوتن بە خوداۋەند ۶۲۳

دونىا ۋەك گولخەنە و تەقۋا ۋەك ھەمام..... ۶۲۳

داستانى ئەو دەبباغەى كە لە بازارى ەترفرۇشان بە بۇنى ەتر يېھۇش كەوت..... ۶۲۴

مەعالەجە كەردى براى دەبباغ ئەو دەبباغى لە ھۇش چوۋ بە سرتە بە بۇنى مەدفووع ۶۲۶

مەعزەرەت خواستنى عاشق لە مەعشوق بە فېل و كەلەك و ھالى بوۋنى مەعشوق لەو فېلەش..... ۶۲۷

قەبۇل نەكەردى مەعشوق ەوزرى عاشق، ۋەدرۇ ھىنانەۋەى ۋى ۶۲۸

كوتى چۈۋلە كە بە ھەزەرەتى ەلى (كرم اللەۋجە) كە ئەگەر بە ھافىزىيەتى خودات ئىعتىقاد ھەيە لەسەر
ئەو كۆشكە خۇت باۋى خوارى و جواب دانەۋەى ھەزەرەتى ەلى بەۋى ۶۲۹

داستانى مەسجىد ۋەلئەقسا و خەررۋوب و تەسەمىم گەرتنى داود (عليه السلام) پىش..... ۶۳۰

سولەيمان(عليه السلام) بۇ چا كەردى ئەو مزگەۋتە..... ۶۳۰

- شەرحی (انمالموەمتون اخوہ) و (العلماء کنفس واحده) بەخسوس ئیتیحادی داود و سولەیمان و
 پیغەمبەرەکانی دی (علیهم السلام) کە ئەگەر پەکیک لەوان ئینکار بکە، ئیمان بە پیغەمبەرەکانی دیش
 دروست نییە و ئەو هەنیشانە ئیتیحاده کە خانوو پەک لەنێو هەزاران خانوو خەراب بکە، ئەوای خانووەکانی
 دی خەراب بن و پەک دی وار نەمێنێ، کە، (لانیفرق بین احد منهم) و (العاقل یکنیه الاشارة) کە ئەو هە لە
 ئیشرە گوزەرا ٦٣١
- بەشەوی یەنی مەجیدوشتە ٦٣٢
- دستی شەروەتی حەلافەتی عوسمان (رضی اللہ عنہ) و خوتبە ی وی لە بارە ی ئەو مەتلە بە کە نەسیحەت
 لە کۆنە جێرە نەسیحەت بە گوێزار ٦٣٣
- بە یەنی نەو مەتەن کە حوکمەر دملین ئادەمی عالمی ئەسفەرە و حوکەمای ئیلاهی دەلین ئادەمی عالمی
 نەو، جیکە عیسی حوکەمای زاهیری مۆنحەسیر بە سووڕەت و زاهیرە بەلام عیلمی حوکەمای ئیلاهی
 مەجیدتە حەقیقەتی ئادەمیە ٦٣٤
- تەحسیری ئەو حەدیسە کە: (مثل امتی کمثل سفینه نوح من تمسک بها نجا و من تخلف عنها غرق) ٦٣٧
- دستی: هەدیە بەرێ کردنی بـلقیس لە شاری سەبا بۆ سولەیمان (علیه السلام) ٦٣٨
- کەرمەت و نووری شیخ عبداللە مەغریبی قدس اللہ سرہ ٦٣٩
- گەر نەنەو ی سولەیمان قاسیدانی بـلقیس بەو هەدایای کە هینابوویان بۆ لای بـلقیس و دەعوەت کردنی
 سولەیمان لە بـلقیس بە ئیمان هینان و تەرکی رۆژ پەرەستی ٦٤٠
- داستانی بەقالتیک کە بەردی تەرازووی وی گلی سەر شوشتن بوو و دزینی موشترەری گـل خۆر لەو گـلە
 لە کانی قەندکێشان ٦٤٣
- دلدانەو و لاواندەنەو ی سولەیمان (ع) ئەو قاسیدانە و وەدەر خستنی ترس و وەحشەت لەدلی وان و عوزری
 قەبوول نەکردنی هەدیە لەوان و تەوزیحی ئەو مەتلە بە لە بۆ وان ٦٤٢
- دیتنی دەرویش گرووھیک مەشاخی دەخەو دا، وداوا کردنی رزقی حەلال لەوان بەین رەنج مەشغوول بوون
 بەکەسب و دوور مانەو لە عیبادەت، وئێر شادو پێتموونی وان بۆ ئەو دەرویشە و شیرین بوونی میوہی تفت و
 تالی کێو بە کۆمەکی ئەو شیخانە ٦٤٣
- نییەت کردنی وی کە ئەو زۆرە بداتە دەرویشی دارکێش، چونکە ئەمن بەسەبەیی کەراماتی مەشاخی رزق و
 رۆزیم وەدەست کەوتوو و ناپەرەت بوونی ئەو دارکێشە لە نییەتی ئەو دەرویشە ٦٤٥
- تەشویق کردنی سولەیمان (ع) قاسیدان، بۆ عەجەلە کردن بۆ کۆچ کردنی بـلقیس، بۆ ئیمان هینان ٦٤٦
- سەبەیی هێجرەتی ئیبراھیمی ئەدھەم (قدس اللہ سرہ) و تەرکی سەلتەنەتی خوراسان ٦٤٦

- داستانى ئەو كاپراي تىنوو كە لەسەر دارەگوۋىز، گوۋىزى دەگۇلاۋى ژىر دارەكەداۋىشت تا بەكەۋىتى گوۋىزان
دەنىۋ ئاۋ دەنگى ئاۋ بېيىسى، ۋەدەنگى ئاۋ ۋەك دەنگىكى زۆر خۇش ئەۋى شاد دەكرد ۶۴۷
- ھەرەشەكردنى سولەيمان لە بلىقس كە لەسەر شىرك مەمىنەۋە و زوو ۋەرە بۇ لای ئېمە ۶۴۹
- گوفتارى سولەيمان بۇ بەلىقس كەتەمن فەقەت بەخاتىرى رەزاي خودا بۇ ئيمان ھىنانى تۇ تەلاش دەكەم
ۋەرەرىيەك نىسبەت بەنەفس و جوانى و مولكى تۇ غەرەزم نىيە و بۇ خۇشت دەى بىنى ئەگەر چاۋى گىانت
بەنوۋرى خوداۋەند ۋاز بېت ۶۵۰
- پاشماۋەى داستانى ئىبراھىمى ئەدھەم (قدس اللەسرە) ۶۵۱
- پاشماۋەى داستانى ئەھلى سەبا و نەسىحەت و رېتموۋنى سولەيمان(عليه السلام) بۇ خانەۋادەى بلىقس
بە ئەندازەى موشكىلاتى دىن ۋەلى ۋى، ۋراۋ كەردنى ھەر تەپرىكى دلى بەدەنگى جىنسى ئەۋ تەپىرە و
غەزاۋتوعمەى ۋى ۶۵۲
- ئازادبوۋنى بلىقس لە مولك و سەلتەنەت و مەست بوۋنى ۋى لە شەۋقى ئيمان و پروو ۋەرگىترانى ۋى
لە تەۋاۋى مولك و ئەملاك لەكاتى ھىجرەت بەئىستىسناى تەخت ۶۵۲
- چارەكەردنى سولەيمان (عليه السلام) بۇ ھىنانى تەختى بلىقس لە سەبا را ۶۵۴
- داستانى كۆمەك ۋىستىنى ھەلىمە لە بوتان چونكە پاش ئەۋەى كەمستەفاى(ص) لەشېر كەدەۋەۋنى كەرد، ۋلەر
زىن و، سەجەدەى بوتان و گەۋاھى دانى وان لەبۇگەۋرەيى و غەزەمەتى مستەفا(صلی اللہ علیہ وسلم) ۶۵۵
- داستانى ئەۋ پىرەمىزەدە غەرەبەى كە ھەلىمەى رېتموۋنى كەرد بۇ كۆمەك ۋەرگەرتن لە بوتان ۶۵۷
- ئاگاداربوۋنى جەددى مستەفا (عبدال مطلب) لەۋن بوۋنى موھەممەد(ص) لە لای ھەلىمە و گەپرانى عبدال مطلب
بە دەۋرى شار و ئالىنى ۋى لە بەر دەركى كەعبە، و داۋا كەردنى ۋى لە خوداۋەند كە موھەممەدى پىن نىشان
بدا ۶۵۸
- داۋا كەردنى عبدال مطلب لە خوداۋەند كە جىگاي موھەممەدى(ص) پىن نىشان بدا و جواب ھاتن لە نىۋ كەعبە
و جىگا نىشان دان بەۋى ۶۶۰
- پاشماۋەى داستانى دەۋەت كەردنى بلىقس بە رەھمەت ۶۶۱
- مەسەلى قانع بوۋنى ئىنسان بەدونىا و تەماع و ھىرسى ۋى بۇ ئەلەب، ۋغەفلەتى ۋى لەدەۋلەتى ئەۋ
پروھانپانەى كەئەۋ لادى جىنسى وانن ۋاھۋار دەكەن كە (يا ليت قومي يعلمون) ۶۶۱
- پاشماۋەى داستانى دروست كەردنى سولەيمان (عليه السلام) مەسجىدولئەقسا بە فەرمانى ۋەھبى خودا بەخاتىرى
ئەۋ ھىكمەتانەى كەخودا ھەر بۇخۇى دەزانى و بەيارمەتى دىۋ و فرىشتەۋ پەرى ۋئادەمى بەئاشكرا ۶۶۴
- داستانى شاعر و ھەدىەدانى شا، بەۋى و دوۋ بەرەبەر كەردنى ھەدىە و خەلات بە تەقازاي ئەۋ ۋەزىرەى
كە نىۋى ئەبۇلھەسەن بوو ۶۶۵

- هاتنهوهی شاعیر پاش چهند سالان به هیوای بهخششی بهو جووره و دستوور دانی شا، تیبقی عادهتی پیشوی
خوی بهیهک ههزار دینار و کوتنی وهزیری تازه که تهویش نیوی هسهن بوو، بهشا، که تهو تهندازه زۆره و و
دهولت خهرج و ههزینهی زۆره خهزیتشه خالییه، تهمن تهوی بهبیست و پینج سکه رازی ده کهم ٦٦٧
- شهباههتی رای خه رای تهو وهزیره و فاسید کردنی جهوانمهردی شا، به وهزیری فیرعهون یه عنی هامان و
فاسید کردنی قابلییهتی فیرعهون ٦٧٠
- دانیشتنی دێو له چنگای سولهیمان (علیه السلام) و ته نجام دانی کار وهک سولهیمان و فهرقی ئاشکرا له نیو تهو
دوو سولهیماندها و دیاری کردنی دێو، نیوی سولهیمان. له بۆ خۆی .. ٦٧١
- هاتنی سولهیمان (علیه السلام) هه موو رۆژی بۆ مهسجیدولنه قسا، له پاش تهواو بوونی مهسجید بۆ عیبادهت و
پرتموونی عایدان و موخته کیفان و شین بوونی گیای جوور به جووری درمانی له نیو مهسجید .. ٦٧٢
- فیربوونی شوغلی گۆر ههلقه دنی قایل له زاغ پینش تهوهی که زانستی گۆر ههلقه دند له دنیا دا پهیدای .. ٦٧٣
- داستانی سۆفیهک که له نیو باغیک سهری له سه ره ئهنۆی خۆی دانابوو و مهشغوولی راپیتته و مورافه به بوو، و دۆ
سته کانی پیتان کوت سه ره ههلقه خۆشحال و شادمان به، و ته ماشاکه، تهو گولانه و گیایا تهی بۆن خۆش و
دهنگی خۆشی بالندان و ئاساری رحه مهتی خودا وهند والا مهقام ٦٧٥
- داستانی شین بوونی گیای خه رروب له گۆشه یه کی مهسجیدی ته قسا و غه مگین بوونی سولهیمان (علیه السلام)
لهوی، وهختیک که وه قسه هات و خاسسییهتی خۆی به سولهیمان کوت ٦٧٦
- به یانی تهو مه تله به که عیلم و مال و مه قام بۆ ئینسانی خه راب، ناحه زه وهک شه مشیریک وایه، که له دهستی
پرگر دایه ٦٧٨
- تهفسیری یا ایها المزم ٦٧٩
- به یانی تهو مه تله به که (ترک الجواب جواب) موته ییدی تهو قسه یه که .. (جواب الاحق سکوت) شه رحی تهو
دوومه تله بانه دهو داستانه دا، دج ٦٨٠
- تهفسیری تهو هه دیسه ی موسته فا (علیه السلام) که .. (ان الله خلق الملائکة و رکب فیهم العقل، و خلق
البهائم و رکب فیها الشهوة، و خلق بنی ئادم و رکب فیهم العقل والشهوة فمن غلب عقله شهوته فهو علی من
الملائکة و من غلب شهوته عقله فهو أدنی من البهائم) ٦٨١
- تهفسیری تهو تیه ته که (و اما الذين فی قلوبهم مرض فزادتهم رجسا) و قوله (یضل به کثیرا و یهدی به کثیرا) ٦٨٢
- داستانی نامه نووسینی غلام بۆلای شا به خاتری جیره کهم بوونی تهو غلامه ٦٨٥
- داستانی تهو فهقیه ی به عه مامه ی گه وره یه وه، و تهو که سه ی که لئی رفاند، و فهقیه بانگی ده کرد که بیکه وه،
و چاک ته ماشای بکه دوا یه بیبه ٦٨٥

- نه‌سیحه‌ت کردنی خه‌لکی دونیا، ته‌وه‌سسوتی دونیا به‌زبانی حال و نیشان دانی یی وه‌فایی خۆی به‌وه‌فا، بۆ
 ٦٨٦ ته‌مه‌عکارانی دونیا ..
- به‌یانی ته‌ومه‌تله‌به‌که‌غه‌زای عارف له‌نووری خودایه‌که.. (اییت عند ریی یطعمنی ویسقینی) وقوله (الجوع طعام
 الله‌یحیی به‌ابدان الصدیقین) ای فی الجوع یصل طعام الله .. برسیه‌تی ته‌عامی خودایه‌که به‌وه‌سیله‌ی وی
 به‌ده‌نی راستان و سادقان ده‌ئیمان دا، زیندوو ده‌کا یانی غه‌زای خودا له‌کاتی برسیه‌تی ده‌گا ٦٨٨
- ته‌فسیری (اوجس فی نفسه خیفه موسی، قلنا لا تخف انک انت الاعلی) ٦٩٠
- مه‌نع کردنی موده‌ده‌ی له‌ئیددیعا و فه‌رمان دان به‌وی بۆ ئیتاعه‌ت کردن ٦٩١
- پاشماوه‌ی داستانی نامه‌نووسینی ته‌و غولامه‌ به‌خاتری جیره ٦٩١
- داستانی ته‌و مه‌داحه‌ی که بۆ حیفزی ئابرووی خۆی مه‌دح و ستایشی مه‌مدووحی خۆی ده‌کرد، به‌لام غه‌م
 ونا‌رحه‌تی باتینی و لیباسی کۆنی زاهیری وی وای نیشان ده‌دا که ته‌و مه‌دح و سه‌نای وی له‌و
 مه‌مدووحه‌قه‌سی پووج و درۆیه..... ٦٩٢
- حالی بوونی ته‌بیانی خودا له‌ته‌مراز و نه‌خۆشی دین و دل له‌سیمای مورید و بیگانه و هه‌ر وه‌ها له‌ته‌رزی
 وتار و په‌نگی چاوی وی، و به‌بتی ته‌وانه‌ش فه‌قه‌ت له‌په‌نگای دل چونکه (انهم جواسیس القلوب فجالسوهم
 بالصدق) ٦٩٥
- خه‌به‌ردانی بایه‌زیدی به‌ستامی به‌موت‌وه‌هلید بوونی ته‌بولحه‌سه‌نی خه‌ره‌قانی (قدس الله‌روحهما) ٦٩٦
- قه‌ولی ره‌سوول صلی الله‌ علیه وسلم .. انی لاجد نفس الرحمن من قبل الیمن ٦٩٨
- نوقسانی جیره‌ی گیان و دلی سوئی له‌ته‌ماعی خودا ٦٩٨
- په‌رشان بوونی ته‌و غولامه‌ له‌به‌ر نه‌که‌پشتنی جوابی نامه‌له‌لای شا ٧٠٠
- خوار هاتنی با، به‌سه‌ر سوله‌ئیمان علیه‌السلام به‌عیلله‌تی قسووری سوله‌ئیمان ٧٠٠
- بیستنی شیخ ته‌بولحه‌سه‌ن (رضی الله‌ عنه) خه‌به‌ردانی بایه‌زید له‌بوون و ته‌حوالی وی ٧٠٢
- نووسینی نامه‌په‌کی دیکه‌ له‌لایه‌ن ته‌و غولامه‌ بۆ شا، چونکه جوابی نامه‌که‌ی ته‌ووه‌لی بۆ نه‌هات ٧٠٢
- داستانی ته‌و که‌سه‌ی که‌ده‌گه‌ل که‌سیک مه‌شوهرتی ده‌کرد، پییکوت ده‌گه‌ل په‌کی دی مه‌شوهرت بکه‌ چونکه
 ته‌من دوژمنی تۆم ٧٠٣
- ئیتتیخاب کردنی په‌ک جه‌وانی هوزه‌لی به‌فه‌ر مانده‌ی په‌ک سرییه‌له‌لایه‌ن هه‌زرتی ره‌سوول(ص) که‌له‌و
 سرییه‌دا پیران و شاره‌زایان له‌جنگ حازر بوون ٧٠٤
- ئیتتیراز کردنی موخته‌ریزیک له‌ره‌سوول(ص) به‌خاتری ئیتتیخابی ته‌و هوزه‌لییه‌ به‌مه‌یر ٧٠٦
- جواب دانه‌وه‌ی مسته‌فا به‌و ئیراد گره..... ٧٠٨

- ٧٢٦ بەیان کردنی مووسا ئەسپارو ڕازی خەونی فیرعەون لەبۆ فیرعەون تائیمان بێتی بەوہ.....
- ٧٢٦ کەخوداوەندی والا مەقام عالم و ئاگادارہ.....
- ٧٢٧ بەیانی ئەو مەتلەبە کە دەرکی تۆبە ئاوە لایە.....
- ٧٢٧ کوئنی مووسا بە فیرعەون کە پەندیک لەمن قەبوول بکە، لەعیوەز دا چوارشتی زۆر بەنرخ وەر بگرە.....
- ٧٢٩ بەیان کردنی مووسا ئەو چوارشتە باشانە بە عینوانی پاداش بە فیرعەون بە خاتری ئیمان هینانی وی.....
- ٧٢٩ تەفسیری (کنت کنزالمخفيا فاحببت ان اعرف).....
- مەغرور بوونی ئینسان بەزە کاوەت و تەسویراتی تەبەیی خۆی و تەلەب نە کردنی عیلمی غەیب کە عیلمی
 پیغەبەرانە..... ٧٣٠
- بەیانی ئەو حەدیسە کە (کلّموا الناس علی قدر عقولهم لا علی قدر عقولکم، حتی لا یکنّ ب اللّٰه ورسولہ) یانی
 لەگەڵ خەلکی بە ئەندازەی عەقڵ و فامی و ن قسە بکەن، نەبە ئەندازەی عەقڵ و فامی خۆتان، تا خودا
 ڕەسوولی خودا ئینکار نەکرێن ... ٧٣١
- قوله عليه السلام (من بشرني بخروج صغیر شرته بالجنه)..... ٧٣١
- مەشوەرەت کردنی فیرعەون لەگەڵ ئاسیە لەبارە ی ئیمان هینان بە مووسا (ع)..... ٧٣٢
- داستانی بازی شا و پیرەژن .. ٧٣٣
- خۆشەویستی نەقام وەک خۆشەویستی ورج وایە..... ٧٣٣
- داستانی ئەو ژنە ی کە مەندالە کە ی بە گاگۆلە چوو بوو سەر لوساو ک و خەتەری کەوتنی هەبوو و لە حەزەرەتی
 عەلی (کرم اللہ وجہہ) داوای کرد کە ڕێی چارەو عیلاجی نیشان بدا ٧٣٥
- مەشوەرەت کردنی فیرعەون لەگەڵ ھامانی وەزیر لەبارە ی ئیمان هینان بە مووسا (ع)..... ٧٣٧
- تەحقیری قسە ی ھامان .. ٧٣٨
- ناو مێدبوونی مووسا (ع) لە ئیمان هینانی فیرعەون بە سەبەیی تەئسیری قسە ی ھامان لەدلی فیرعەون ... ٧٣٩
- کێشە و نێزاعی تەمیرانی عەرەب لەگەڵ مستەفا (علیہ السلام) کە ئەمەرەت و قودرەت لەگەڵ ئیمەتە قسیم بکە، تا
 نێزاع و ئیختیلافی کت لەگەڵ ئیمەتە بێن، و جواب دانەوێ مستەفا (علیہ السلام) کە لەو ئەمارەتە ئەمن
 مەئموورم، و باس و گفتو گۆی وان ٧٤٠
- لەبارە ی ئەو مەتلەبە، کە ھەرکەس قودرەتی خوا بناسی پرسیار ناکا کە بە ھەشت و دووزەخ لە کوێن .. ٧٤١
- جواب دانەوێ دەھری کە مۆنکیری ئولووھییەتە، و عالم بە قەدیم دەزانی..... ٧٤٢

- ته قسیری ئه و ئایه ته که (ماخلقنا السموات والارض وما بینهما الا بالحق) ئاسمان و زهوی و ئه وهی له به ینی وان
دا بۆ ئه و هم دروست نه کردوونه که فقههت زاهیری وان بینن به لکه م بۆ مه عنا و حیکمه تی باقی و پایه دارم
چا کردوونه که ئیوه نایان بینن ٧٤٤
- وهی ناردنی خودا وهند بۆ مووسا (ع) که ئه ی مووسا ئه من خالقی تۆم و ئه تۆم خوش دهوئ..... ٧٤٦
- تو و به بوونی شا له یه کێک له هاو نشینانی خۆی و تکا کردنی که سیک بۆ وی وقه بوول کردنی شا، تکا ی ئه و
که سه و نا ره حهت بوونی ئه و هاو نشینه ی شا، له تکا کار که بۆ چی تکا ت کرد؟ ٧٤٦
- جواب دهانه وهی خه لیل به جه به ر ئیل له و کاته دا که لێی پرس ی (الک حاجه) جوابی داوه (اما الیک فلا)..... ٧٤٩
- سوئال کردنی مووسا (ع) له خودا که (خلقت خلقا و اهلکتهم؟) و جواب دهانه وهی ٧٥٠
- به یانی ئه و مه تله به که ره و حی حه یوانی و عه قلی جوژنی و وه م و خه یال وه ک (دۆ) وان، ره و ح که ده و
دۆیه دایه وه ک ره ژن وایه که پنهانه..... ٧٥١
- میساله کی دیکه له و باره دا ٧٥٢
- بووک هینانی شا بۆ کو ره که ی ٧٥٥
- ئینتیخاب کردنی شا کچی زاهیدیکی ده رویش بۆ کو ره که ی و ئیعتیراز کردنی شابانو و به نه نگ و عار زانیی
خزمایه تی ده گه ل ئه و ده رویشه..... ٧٥٦
- قه بوول بوونی دوعای شا بۆ نه جات بوونی کو ره که ی له جادووی کابولی ٧٥٧
- به یانی ئه و مه تله به که مه نزوور له شازاده ئینسانه، که خه لیفه توللایه، که بابیشی ئاده م سه فیو لایه و خه لیفه ی
خوایه، که فریشتان سه جده یان بۆ برد، و مه نزوور له و پیره زنه ی کابولی دونیایه، که به سیحرو جادوو ئینسانی له بابی
خۆی (ئاده م) دوور کرد و نه نبیا و ئه و لیا ته بیبی موعالیجن ٧٥٩
- حیکایه تی ئه و زاهیده ی که له کاتی وشک سالی دا پنده که نی و خوشحال بوو هه رچه ند که بۆ خۆی زۆر نه دار و
عه یالوار بوو، و خه لکیش له برسان ده مرد، به ویان ده کوت چ وه ختی شادمانیه ؟ ئیستا وه ختی شیوه ن و نار ه حه تییه،
کوتی ئه من ه یج بار یکم نییه..... ٧٦١
- به یانی ئه و مه تله به که ته واوی عاله م سوو ره تی عه قلی کولله، ئه گه ر له گه ل عه قلی کول کیشه و مونا زه عهت بین
ئه غله ب وایه که سوو ره تی زاهیری دنیا بۆ تۆ ده یته باعیه سی غه م و نار ه حه تی، هه ر وه کوو ئه گه ر له گه ل بابت
کیشه و ئیختیلافت بین سوو ره تی بابت باعیه سی غه م و نار ه حه تی تۆیه و پیت خوش نییه که ره و ی وی بینن ..
ئه گه ر چی له پیش دا له چاو خۆ شه و یستتر و باعیه سی ئارامیش و راهه تی ره و ح و گیان بوو..... ٧٦٢
- داستانی مندالانی عوزه بر (ع) که خه به رو سۆراغی بابیان له بابیان ده برسی، بابیان ده یکوت به لێ دیتوومه،
له دوامه، دچ، به عزیک ناسیان و بێ هۆش بوون به عزیک نه یان ناسی و ده بانکوت ئه و قسه هه ر مۆژ ده یه، ئه و
بێ هۆشیه بۆ چییه؟ ٧٦٢

- ته‌فسیری ئەو هه‌دیه‌که.. (انی لاستغفرالله فی کل یوم سبعین مره)..... ٧٦٤
- به‌یانی ئەو مه‌تله‌به‌که‌ه‌قلی جوژئی هه‌ره‌تا گۆر ده‌بینی نه‌زیاد تر، له‌ به‌قییه‌ی ئوموو‌ری مه‌عنه‌وی، له‌ئه‌نبیاو
ئه‌ولیا ته‌قلید ده‌کا .. ٧٦٤
- به‌یانی ئەو و تابه‌ ته‌ (یا ایها الذین امنوا لا تقدموا بین یدی الله ورسوله)..... ٧٦٦
- داستانی شکایه‌ت کردنی ئیستر له‌لای وُشتر که‌ئەمن له‌کانی رنج رۆیشتن زۆر به‌سه‌ر ڕوو دا ده‌که‌وم به‌لام
ئه‌تۆ به‌سه‌ر ڕوو دا نا که‌وی، ئەوه‌بۆچی وایه‌؟ و جواب دانه‌وه‌ی و شتر به‌وی..... ٧٦٧
- ته‌س‌دیق کردنی ئیستر جوابی و شتر و ئیقرار کردن به‌فه‌زلی وی نیسه‌ت به‌خۆی و کۆمه‌ک و یارمه‌تی و یستن
له‌وی .. و په‌نا بردن بۆ وی.. و دلدانه‌وه‌ی و شتر ئەو ئیستره‌.. و رنج نیشاندان و کۆمه‌ک کردن به‌وی، بابانه‌و
شایانه‌.. ٧٦٨
- ئیلیماس کردنی قیبتی له‌سیبتی که‌به‌قه‌ست و نییه‌تی خۆت گۆزه‌یه‌ک له‌ئاوی نیل پم که‌و له‌سه‌ر لێوی منی
دانی به‌خاتری ر‌ه‌فاقه‌ت و دۆستایه‌تیمان، چونکه‌ گۆزه‌یه‌کی که‌ئێوه‌ سیبتیان له‌نیل پری ده‌که‌ن ئاوی سافه‌ و
گۆزه‌یه‌کی که‌ئێمه‌ قیبتیان پری ده‌که‌ین خویته‌ی سافه‌.. ده‌و داستانه‌دا مورا‌د له‌قیبتی که‌سیکه‌ که‌ویجدانی
وه‌خه‌به‌ر دێ و ده‌مه‌رت‌ه‌به‌ی ئیبتیدائی و پائینی تالیبی حق قه‌رار ده‌گرێ و مورا‌د له‌سیبتی مو‌رشیدیکی سادق
و وه‌لیه‌کی فازله‌که‌ده‌ستی وی ده‌گرێ و ر‌یت‌موونی ده‌کا ٧٦٩
- داوا کردنی قیبتی دوعای خیر له‌سیبتی و دوعای به‌خیر کردنی سیبتی له‌بۆ قیبتی و قه‌بوول بوونی ئەو
دوعایه‌له‌لایه‌ن (اکرم الاکرمین و ارحم الراحمین)..... ٧٧٢
- داستانی ئەو ژنه‌ خه‌رابکاره‌که‌ به‌ می‌رده‌که‌ی کو‌ت که‌ ئەو خه‌یال‌اتانه‌ له‌ سه‌ر دار هه‌رم‌ی ده‌بینی که‌
مه‌عمووله‌ن له‌سه‌ر ئەو داره‌ هه‌رم‌یه‌ چاوی هه‌موو که‌س و ده‌بینی، له‌و داره‌ هه‌رم‌یه‌ وه‌ره‌ خوار تا‌کو ئەو
خه‌یال‌اتانه‌ له‌به‌ین بچن، و ئەگه‌ر که‌سیک ب‌لێ که‌ ته‌وه‌ی ئەو کا‌برایه‌ دیتی خه‌یال نه‌بوو، جواب ده‌درت‌ه‌وه‌ که‌
ئه‌وه‌ می‌ساله‌ نه‌میسل، ده‌می‌سال دا ئەوه‌نده‌ کافیه‌ که‌ ب‌کو‌تر ئێ گه‌ر نه‌چوویا‌یه‌ سه‌ر داره‌ هه‌رم‌ی قه‌ت وات
نه‌ده‌دی چا خه‌یال یی یا حه‌قیقه‌ت .. ٧٧٤
- پاشماوه‌ی داستانی مو‌سا علیه‌السلام .. ٧٧٦
- مه‌را‌حیلی خیل‌قه‌تی ئینسان .. ٧٧٨
- به‌یانی ئەو مه‌تله‌به‌که‌ه‌لکی دوو زه‌خ برسین و په‌ن‌الین له‌خوا داوا ده‌که‌ن که‌رژگی ئیمه‌قه‌له‌و ب‌که‌و به‌ئیمه‌ی
ب‌ده‌، که‌سه‌ ڕوو حه‌وسه‌ له‌مان نه‌ماوه‌.. ٧٨٠
- چوونی زولقه‌ر نه‌ین بۆکیوی قاف و داوا کردنی وی له‌کیوی قاف که‌ئێه‌ی کیوی قاف له‌ گه‌وره‌یی و عه‌زه‌مه‌تی
خوداوه‌ند بۆمه‌بلێ و کو‌تنی کیوی قاف که‌سیفه‌ت و عه‌زه‌مه‌ت و گه‌وره‌یی وی له‌کو‌تن نایه‌، چون له‌حاست
عه‌زه‌مه‌تی خوداوه‌ند ده‌رک و قام نابوود ده‌بن و ئیلیماس کردنی زولقه‌ر نه‌ین له‌سه‌نایعی وی که‌ته‌گه‌ر
له‌بیر ته‌و کو‌تنی وی له‌بۆ تۆ ئاسات‌تره‌، ب‌لێ ٧٨١

ناره‌زووم بوو من که داداری جیهان
تا بنووسم نامه‌یک من یادگار
ناره‌زوومی لوتفی حق هینایه دی
تازه نامرم تا جیهان بی بهر قه‌رار
تازه نامرم تا له ژیر ئاسمان زه‌وی
ره‌نجی زۆرم دی به روژ و مانگ و سال
به‌رقه‌رار و جاویدان تا بیت کورد
کاخی نه‌زمی کوردی من وام برده سهر
هینده کاخی نه‌زمی کوردیم برده ژور
تا هه‌چی هه‌ی بی له دل عیشق و نه‌وین
پاشی مه‌رگم بۆم بنیرئ ئافه‌رین*

زۆر له‌میزبوو ناره‌زووم بوو که مه‌سته‌وی مه‌سته‌وی مه‌سته‌وی جه‌لاله‌ددین موحه‌مه‌د بنی
موحه‌مه‌دی به‌لخی به‌هۆنراوه‌ی کوردی وەرگێژم به‌لام ئیشتیغال به‌تهدریس ده‌مه‌داریس
ده‌وله‌تی مانبع له‌ئه‌نجامی ئه‌و کاره‌ بوو تا برۆژی هه‌وته‌می خه‌رمانی سالی ۱۳۷۷ کۆچی
هه‌تاوی که یه‌ک سال مابوو بازنیسه‌سته‌م به‌و کاره‌م شرووع کرد و له‌تاریخی ۲۵ گولانی
۱۳۸۵ به‌لوتف و عینایه‌تی خوداوه‌ند ئه‌و کاره‌م ته‌واوکرد...

ئه‌جری جه‌زیلم له‌خوا داوايه
و ئه‌من وام بیر ده‌کرد که هه‌ر وه‌کوو ته‌سای خوار و خنج و که‌ج و موعه‌ج وه‌ک دار و
به‌رد و ته‌مسالی وان بۆ ئه‌وه‌ که راست و هه‌رموار و موسته‌قیم و ساف و دلخواز بن ئیحتیاجیان

* (مه‌فاهیمی قسه‌تیک له‌ئه‌شعاری سه‌ره‌وه‌م له‌شاهنامه‌ی خوالی خوش‌بوو که کیم ئه‌بوالقاسمی فیردوسی وەرگرتوه‌ه)

به ده سگا و وه سائیلی مه خسووس هه یه. وهک ده بینین که به ردی مه عدن بۆ ئه وه که ساف بکړین و بۆ زینهت و جوانی ئیستیفاده یان لږ بکړی ده یی به وه سیله ی ده سگای مه خسووس ئه و کاره بکړی. و ههر وه ها ئه و دار و دهره ختانه ی که له دارستان و له جهنگه لان ده یان بړن بۆ ئه و: که ساف و تهراز بکړین و به سووړه تی دلخواز ئیستیفاده یان لږ بکړی به ده سگای مه خسووس و له کارگای مه خسووس ئه و کاره ئه نجام دهری... ههروه ها خو و خسله تی ئینسانانیش که خواری و خپچی و که جی و ئیعوبجایان تڼدایه؛ ئیحتیاجیان به وه هه یه که به وه سیله ی ئیرشاد و رېتموونی ته وه سسوتی ئه شخاس و وه ستاکارانی مه خسووس له که جی و ئیعوبجای نه جات بدرین و بتوانن به رڼگای راست و موسته قیمدا بړن...

ئه وه ولین که سانیک که ئه و کاره یان به عۆده گرت و ئه نجامیان دا، پیغه مبه رانی خودا چون که ده توولی حه یاتی پرسوودی خۆیان بیلای ئیقیتاع و بڼ پسانه وه مه شغوولی ئه نجام دانی ئه و وه زیفه گرینگه بوون و به دوا ی واندا ئه ولیا و عورفا و سوله ها و عوله ما، ئه و کاره یان ئیدامه دا. جهنابی مه ولانا یه کینک له و ئینسانه باشانه بوو که وه زیفه ی ئیرشاد و رېتموونی (کما هو حقه) به عۆده گرت که ده نوسراوه کانی ئه و عالیجه نابیه ئاشکرا و دیاره. یه کینک له نوسراوه کانی ناسراوی حه زره تی مه ولانا که رازاوه به ئیرشاد و رېتموونیه و له لایه ن ئه هلی فهن مه قامی بهرز و والای پندراوه به نئوی مه سنه وی مه عنه وی، ده حه قیقه ت دا شایسته یه که بلین له لیحازی شوق و نوورانییهت وهک رۆژی ئاسمان وایه، که ههر کهس رۆژی ئاسمان مه دح و ستایش بکا ده حه قیقه ت و نه فسولئه مردا بینایی چاوه کانی خۆی مه دح و ستایش ده کا و ههر کهس رۆژی ئاسمان مه زه ممهت بکا ده حه قیقه ت دا بینایی خۆی سابیت ده کا. جا، مه سنه وی وهک ئه و رۆزه وایه ههر که سیک ئه وی مه دح و ستایش بکا سابیت ده کا که بیندله و ههر که سیک مه سنه وی مه زه ممهت بکا، سابیت ده کا که له بینایی دل مه حر و مه و کویردله و ده توانم بله م که...

گهر له نئو یهک لای ته رازوو بڼ زه وی بڼ له لای دیکه ی ته رازوو، مه سنه وی
لای زه وی دهر و، هه تا لای لامه کان لای که لیتی مه سنه وی ناخوا ته کان

و له ئاخیردا به موقته زای (من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق) شایسته یه که له نووسه ری شهرحی جامیعی مه سنه وی جهنابی ئوستاد که ریمی زه مانئ ته شه ککور و سپاس گوزاری بکه م چون ئه و شهرحه که ده واقعیدا جامیعه، ئه هه ممی مه ئاخیز و مه نابیع و مه راجیعی من

بووه بۆ وهرگیرانی تهواوی تهبیات و خولاسهی داستانهکانی مهسنهوی (جزاه الله خیراً و کثرالله امثاله)... و ههروهها لازم دهزانم که تهشهککور بکهه له هاوسهری بهرێزم خانم زوبهیده ی کهریمی که ده تهشویق کردنی من نیهایهتی بهزلی عینایهتی به خهرجدا، تا تهمن بتوانم تهو کاره تهنجام بدهم و تهنجام دانی تهو کارانهی داخیل و دهروهوی مهنزل که زیاتر به من مهپووت بوون، به عوهدهی خۆی گرت و فیکری منی لهو رینگایه ئاسووده کرد، و تهگهر زهحهماتی وی نهبا، تهواو بوونی تهو کاره غهیره مومکین بوو، تهووفیقی ویم له ههردوو دونیا داوایه... و به وهزیفهی خۆم دهزانم که له بهرێزان حاج ملا موحهممهدی تهکرادی موعهللیمی تهدهبیاتی عهزهه و عهلی هادی میاوهق ئوستادی موسهلهمی فهننی عهرووز و قافییه که تا ناخیرین لهحهزه له تهشویق کردنی من غافل نهبوون و جمهوری دارا، که ده سهفحهنارایی کامپیوتیری و پرینت کردن و ئاماده کردنی تهواوی تهو کتیه بۆ چاپ، زهحهماتی شاقق و شایانی زیکری تهقهبول کرد، نیهایهتی تهشهککور و سپاسگوزاری بکهه...(شکرا لله سعیههم) ئومیدوارم که تهو تهسهره مهوړیدی تهئیدی تهبعی عاشقانی حهقیقهت و مهعاریفی مهسنهوی قهرار بگرئ...

ربنا لا تواخذنا ان نسينا او اخطانا..

و اخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين..

مهسنهویم نووسی به چهندین سال تهمن	ههرجی خوۆشی بوو له خوۆم کرد تال تهمن
مهعنهویم چا کرد له بۆ خوۆم بال تهمن	دووور بخهه تا خوۆم له خوۆشی مال تهمن
جیفهیی دونیام نهویست وهک دال تهمن	نهم دهویست هیچ حوبیی باب و کال تهمن
نهم دهکرد یهک زهههه نالهنا تهمن	رهنجی وا زۆر کردی زۆر خوۆشحال تهمن

چونکه باغی مهسنهویم بوو مهنزهه

جیگه بۆ پاكان و چی پیغهمههه

ئاخیرهت زاهیر دهیی ئاخر یهقین	دیه بهرچاوت ههچی کردت له ژین
تیدهگهی تهوهدم تهووی کردت چ نین	ههرجی چاندت ئیسته وهخته بۆ چنن
جا منیش تهی شههیریاری مولک و دین	بۆم رهوایه لارهمل بم ههم غهمین
بۆم رهوایه من بگێرم گههمهشین	بۆم رهوایه دوور له خوۆم کهه عیش و ژین

چونکە سەرمايەم لە بۆ عوقبا نییە

هیچ ئۆمبندم غەیری لوتفی خوا نییە

تا لە مەحشەردا نەبم من دەس بەتال تا لە مەحشەردا نەبم ئەفسۆردە حال

تا لە مەحشەردا نەکەم من ئالەتال تا لە مەحشەردا نەبم من سەر بەتال

تا نەپنۆم قور لە دەرگای بێهەوال تا لە مەحشەردا نەپنۆم ئەشکی ئال

تا نەبم من کاتی جواب و سوال لال تا نەبم نێو ئارەقە ی شەرمان شەلال

تا لە لای یەزدان نەبم من سەرنەوی

بۆیە نووسیم من کیتابی مەسنەوی

تا لە مەحشەردا نەبم من شەرمەزار تا لە شەرمان سوور نەبم رووم وەک هەنار

تا نەبم وەک تەیری بێبال پەست و خوار تا نەبم من شەرمەزار لای کردگار

تا نەبم ئەشکم لە سەر روومەت قەتار تا نەگریتیم و نەکەم داد و هەوار

تا نەکەن ئەعزام عەبیم ئاشکار تا نیهان بێ هەرچی هەم بێعەیب و عار

مەسنەوی دینم بە دوو دەستانی خۆم

تا شەفاعەت کا لە لای یەزدان لە بۆم

بۆیە نووسیم من بە کوردی مەسنەوی تا کو کوردان بەهره وەر بگرن لەوی

تا کو کوردان پیتشەوا بن سەرزەوی بۆ هەموو ئەخلاقێ جوان و موستەوی

تا بە دەس کوردان چرا بێ مەسنەوی تا نەجات دەن کەج پەوان و موزەوی

تا بە نووری ئەو چرایە مەسنەوی رێ نیشانی گومرەهان دەن مەعنەوی

جا هەچی بۆی بێ لە لای حەق رائیحه

پاشی مەرگم بۆم بنێرێ فاتیحه

تا نەبێ بۆ خولقی و خووی کوردان زیان تا بە خووی باش بکەن کوردان جیهان

تا بە خولقی باش بکەن کوردان ژبیان تا لە حاستی کورد نەوی بن چی چیبیان

تا بە خووی باش خەشین کەن زۆرنییان تا بە خووی باش بن لە دونیا جاویدان

تا لە بۆ خۆشی هەیان بێ ئیتیمیان تا موئەییەد بن لە جن و ئینسییان

مەسنەۋى بىگرن بە دەس خۇ ۋەك چىرا

رەھنەما بن بۇ ھەمو كەس ۋەك برا

ئارەزووم بوو لوتقى ھەق تەنھاو و بەس
ئەو خوداى بۇ بىننەوايان بوو بە كەس
ئەو خوداى چاكي نەكرد دونيا عەبەس
ئەو خوداى لوتقى ۋى بۇ جەم ھەۋەس

خان و خانى لاي خوداۋەند خۇ گەدان

لوتقى يەزدان عامە بۇ باش و بەدان

عبدالسلام مدرسى(خانى)

مەدھى ھەزرىتى موحەممەد - عليه الاف التحية و السلام -

ئەي ئەتۇ جىو مەجلىست سەرەرشى ھەق
ئەي بەيەك گۆشەي كىلاوت تىك شكا
ئەي لە ھاستى جوانى خولق و خوويى تۇ
يوسوف و مووسا كەجوان بوون زياد لەھەد
ئەرزى خاكي و ئاسمانى ۋا بلىند
تالەزىر ئاستانى تۇيىن جەبرەئىل
بۇ گەدايى دىتە بەر دەرگات شەھان
شاد دەكائن لوتقى تۇ بىچارەگان

ئەي موطيعى تۇن ستىرە و ئاسمان

ئەي لەۋەش زياتر كەبوو، نىو باسما

ئەي لەلەي يەزدان ئەتۇ بووي موعتەبەر
ئەي لەلەي تۇ، نوورى تاو دىتى زەرەر
بوو، موھەيبا، بەستى بۇ خىزمەت كەمەر
ئەي بە بى پا ھاتە خىزمەت تۇ شەجەر
سويحي كازب پۇي نەما، دەرھات سەھەر
ئەو خوداىيەي كىرگارى دادگەر

ئەي لە ئاسمانان ھەموو، تۇ چوويە سەر
جى تەجەللى زاتى بى ھەمتاي ئەتۇ
ئەي لەبۇ خىزمەت بەنوورى تۇ ھەتاو
ئەي لەدەستت بوون موسەببىج وردەبەرد
بەو ھەناسەو بەو نەفەس گەر ھات لەتۇ
ئەي لەبەر تۇي چا دەكردەھر دوو جىھان

تۆ نهی بووی ئەی موحەممەد ئەو دەمەی ديار نه‌بوو، نيو چوار عەناسير بولبەشەر
بەس ئەوەندە تێدەگا زانست، کە تۆ يەک بەشەر هەي چاکتريني گيان لەبەر

ئەي بە بوونت تاقی کيسرا بوو خەراو

چۆم لە ساوه وشک بوو، نه‌ی‌ما، چ ئاو

ئەي بەتۆ بوو دل مونه‌ووهر وه‌ک چرا ئەي موحەسسەم بووی لە عيسمەت‌دا، ئەتۆ
ئاسمان و خاک نه‌بوون گەر تۆ هەبووی چەرخي گەردوون مات لە خولق و خووي تۆ
بۆت زری بوو ((يعصمک الله)) ئە تۆ چونکە تۆ بووت، ئەو زری يە و، ئەو سپەر
ئەي مەلائیک بۆ مەدەد زۆر هاتنەلات ئەي بوتان يەک يەک ديانکرد سەر نه‌وی
ئەي لەعەيب و عار وجودت دوور کرا ئەي شەفاعەت بۆ گوناھکار پیت درا
ئەي بەخەلق گەنجی حەق بوو، ئاشکرا خولقی تۆ لای حەق عەزیمی نيو نرا
((ينصرک اللات)) ت سپەر وه‌ختی هەرا تۆ شکەستت تا ئەبەد لی دوور خرا
وه‌ختی جەنگ و مەعرەکەو، دەعوا و، میرا ئەو دەمەي کە، نیوی تۆ، لای وان برا

ئەي نیشانەي پەرچەمت لەولاک بوو

ئەي ئەتۆ جیت سەرسەری ئەفلاک بوو

بەس ئەتۆی مەقسوود لەخيلقەت لاسیواک تا بە خووی خۆی خوا ئەتۆ زینەت بدا
تا مۆرەببیت هەر خوداوەند بیت و بەس تا کو نەت بئ عيشقی غەیری خوا ئەتۆ
وه‌ک لەمووسای و یست لەتوورخوا خەلعي نەعل شەو رەشی وەرگرت لەتۆرپە و پەرچەمت
گەر وه‌کوو هەي خوا ئەتۆ زاهیر بکا قەت نەبو مەئيووس لەلوتفی تۆ چ کەس
ئەي جیهان و ئاخیرەت سەر جەم فیداک تۆی هەتیو بی باب دەکرد یەزدانی پاک
تۆی دەکرد مەحرۇوم لەحوب و میهری داک لایدەبرد لات دایک و باب ئەو خوايی تاک
تا لەغەیری خواي نەبی ئەو لا، چ چاک رۆژ گەشی وەرگرت لەپرووت، بوو تابناک
مانگ و رۆژ خۆ و ن دەکەن زوو دەچنە لاک چەشنی دۆستان بوو ئومیدیان پیت عیداک

ئەي لە بۆت سەنگەر بوو تاري عەنکەبووت

ئەي هەمووی هەر رەحمەتە هەرچی کە بووت

ئەي ئەتۆی مەخسوس بە لوتفی کردگار بەرخي بریان بوو، لەسەر سفەرەت نەعام
ئەي ئەوەی دونیای هەموو چا کرد، بە(کن) هەر کەسیکی تۆ، لە بۆ وی بووی موطاع
ئەي عوقاب هات بۆ نەجاتی تۆ لە مار رازی سەممی موهلیکی کرد ئاشکار
نیوی تۆی گەل نیوی خۆی ئەو کردە یار خۆی موطاعی وی دەکوت پەرورەدگار

ئەو دەمەى ئەعدا لەدووت بوون ھەلوھ داو
زوو لەبەر دەر چاکی کرد، یەک لانی، کۆتر
جا بەوان دوو، کردی زانی بی نەزیر
تۆ لە بۆ خۆت ئیفتیقارت کردە تاج

ئەى ریکابدارت لە میعراج جەبەرئیل

ئەى نەبوو وەک تۆ لەبۆ حق کەس خەلیل

ئەى لە دونیادا، لەباشى بی نەزیر
ئەى لەزیر پئی ئەسبى تۆ ئەو، عەردە، گەرد
قەھرى تۆ گەر بەرد، دەکاتن ورد و خاش
ئەى بەلوتفت دووزەخیش بی تین دەبی
ئەى بە عیزز و گەورە ییت جەففەلقەلەم
چون قەبوولە لای خوداوەند، ویستی تۆ
چونکەلوتفت بۆ برینان مەرھەمە
ئیبلیسیش چونکە لوتفی تۆى دەوئ

لوتفی تۆ لای ھەر کەسێ بگرئ قەرار

گەنجی دونیای ئەو لەلا، بی ئیعتیبار

تا لە زیر ئەو ئاسمانەى بی زەوی
تا دەداتن تاوی ئاسمان زیندەگی
ئارەزوویان لوتفی تۆ، بوو، باش و بەد
ئەى لە بۆ تۆ بوو موعەللیم کردگار
تۆ شەفیعی بۆ خەرابی شەرمەزار
قەت لەریگای تاعەتێ تۆ، لا ئەدا
ئەى ئەتۆ بووی ((مارمیت اذرمیت))
تۆ، کەگەنجت بوو، لەلا، بی ئیعتیبار

ئەى لە حاستی جوودی تۆ خو، زۆر کەمە

ئاسمان و عەردی خاکی و، چی چەمە

ئەى ئەتۆ، نیتو شە فای دەرد و غەمە
ئەى ئەتۆی کرد، خوا، بە خەتمی مۆرسەلین

ئەى ئەتۆ خووت مەشقە بۆ ئەو عالەمە
ئەى وجوودت دەستگیری ئادەمە

نووری تاوو، مانگ و ئهستیران، شہمہ
بۆ ھەموو ئەو خەلقى دۇنیا خاتەمە
پەیرە وی لیت چاکترینی مەلحەمە
ئەى ئومیدمان تۆى لە مەحشەر دا، ئەمە
گشت زەبان مەدحت بکەن ھیتا، کەمە
بۆت دەھات لای خوا، غەزا و، ئاو، دەمدەمە

ئەى، بەموددەسسیر ئەتۆ، دەکرای خیتاب

ئەى بە بى مەکتەب ئەتۆ، خویندت کیتاب

ئەى لە ئاخیر دا، شەفیع لای خواىی تۆ
ئەى ھەموویان ئە نبیا لەدواىی تۆ
ئەى ((الم نشرح)) دەھات بۆ لایى تۆ
((ماقلی))ی، کوت چونکە بوو شەیدایى تۆ
چونکە ((یشرى نفسه)) سەودایى تۆ
خۆ، لە ھەرچى رەنجە، بى پەرۆایى تۆ
دانە موویەک بوو لە سەد ھەودایى تۆ
جوارەمین ئاسمان خودای زانایى تۆ

بەس بە خۆشى تۆى دەبرد، تا لامەکان

نەک لە ترس و نەک لەبیم، بەل، کن فکان

ئەى بەتۆ بوون موفتەخەر بەک یەک فەلەک
ئەى لەئاسمان چووێ سەر، لای خواىی تەک
ئەى نەبوو، تەرد ید کە ((اللە معک))
نەک وەکوو یونوس کەچوو، بۆ نێو سەمەک
ئەى بەنێوی خوات دەبوو شیرین حەنەک
ئەى ئەوێ لای ناوہعەدى تۆ ((ھلک))
ئەى نەناسرای تۆ، بە حیسسى موشتەرەک
ئەى لەبۆ باش و لە بۆ بەد، تۆ، مەحەک

ئەى لەحەد زیاتر لە سیدرە چووێ سەر

ئەى موقەددەر بوو، بە قەدرى تۆ، قەدەر

ئەى لەحاستى نوورى بى پایانى تۆ
ئەى موحەممەد دانە میمیکت ئەتۆ
ئەى لە بۆ، زەخمى دەروونى کەج روان
ئەى لە ژیر فەرمانى تۆن عەرد و سەما
ئەى زەبان کۆتا، لە مەدحى تۆ، تەواو
ئەى ((اییت عند ربی))، ت، بوو وتار

ئەى لە دۇنیا تاق و بى ھەمتایى تۆ
ئەى موخاتەب بووی بە ((اقرا)) نێو حیرا
ئەو، لا بوو سینە کەت بۆ رازى حەق
ئەى لەبەر تۆى کوت خودا، ((ماودعک))
عەرقى لوتقى زاتى بى ھەمتا، دەبووی
جون بە لوتقى حەق ئەتۆ رازایەو
ئەى عەسای مووسا لە حاستى موعجیزەت
گەر لە کاتى بىم عیسای بردە سەر

ئەى بە میعراج دەبوون خۆشحال مەلەک
ئەى بە ((اسرى)) کردى میعراج خوا بەیان
ئەى بەکاروان لات دەنا شک لەو عرووج
بەو عرووجەت ئاسمانان تۆ گەرای
ئەى ئەتۆ مەحبووبى حەق بووی زیاد لەحەد
ئەى ئەوێ دەستى بەتۆ گرت بووی نەجات
ئەى بەیەک لەحظەت دە پێوا، ئاسمان
بوون عەجایب لەو عرووجەت ئاشکار

ئەي بەغىلمەت جەھلى دوون چۆ، نېۋ نەمان
 ئەي لەھاستى جوودى تۆ بەس يە ك نەمە
 ئەي لەھاستى عىلمى تۆ، لەو ح و قەلەم
 ئەي لەھاستى سەبرى بى پايانى تۆ
 ئەي لەكاتى گەرمى ۋەك ((نارى لظى))
 ئەو دەمەي پىي طوورى مووسا گر تەبەر
 ئەو دەمەي عىسا بە سواری كەر دەپۇي
 تۆ ئومىدى بۆ قە تىس و بىنەۋا

ئەي لە سىدرە چوۋىە سەر تا ئىنتىھا

ئەي لە تۇيان بۆ دەھات نوور ئەنبا

نەم دەکرد مەدحى نەبى من بۆ ھەۋا
 ۋەك زوھەيرى نىم بکەم مەدحى ھە رىم
 بەس زەخىرە ى ئاخىرم بوو، ئارەزوو
 بۆيە مەدحم کرد ئەمن خە یرە لبەشەر
 چون ئومىدم بوو، بە مەدحى ۋى، ئەمن
 من لە بو خۆم کردە تۆشە مەدحى ۋى
 خاكى بەر پىي بۆ كلى چاۋ، پروگەمە
 گەرچى پەرۋەندەم لە طاعەت خالىە

ھىچ زەخىرە ى خانى بۆ عوقبا نىە

غەيرى ئەو مەدحە ى نەبى چى لا، نىە

عبدالسلام مدرسى - خانى -

۱۳۸۷/۰۹/۲۲

دہفتہ ری یہ کہم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- گوئ ده نهی چۆن شیوهن و غهوغا ده کا
 من له نه یزار بووم و برپانم له بن
 لهت ده کهم سینه م له بهر دهردی فیراق
 ههر که سیککی دوور له تهسلای خوی کهوئ
 ههر گرووهیک چوومه لای نالان بووم
 بهس به زهن بوو ههر که سیک بۆ یاری من
 سپر و ناله ی من به کن لیک نینه جوئ
 مورته بیت پیک جیسم و رووح بیگانه نین
 ئاوره تهو دهنگی نایه با، نیه
 ئاوری عیشقه که تهوئه نیتو نهی
 نهی ته نیسی عاشقی که دوور له یار
 زهر و تریاکی وه کوو نهی کوا ههیه؟
 بۆن ده کا نهی باسی به خوی عاشقان
 غهیری مه دهووش مه حره می عیشق هیچ کهس
 عومری زورم من له تهوئه برده سه
 گهرکو عومرم چوو له تهوئه پاکم نیه
 تینووه ماسی له دهری خوی سه مه د
 کوا ده زانن حالی دلدار بی دلان؟
- بۆ به یانی دهردی دووری وا ده کا^۱
 من که گریام بۆم ده گریان پیاو و ژن
 تا به یان کهم شهرحی دهردی ئیشتیاق
 وهسلای تهسلای خوی له ئاخردا دهوئ^۲
 هاوئشین ی شاد و به دحالان بووم
 نهی ده زانی باتن و ته سراری من
 کوا ده کهن دهرکی حه قیقه ت چاو و گوئ؟
 چاو له بۆ بینینی تهو جانانه نین
 فاقیدی وی بمرئ بوونی چا، نیه
 جوششی عیشقه ده بین ی تو له مه ی
 نهی ده کاتن دهردی عاشق ئاشکار
 دهرد و دهرمانی وه کوو نهی ههر نهیه
 باسی عیشق و رهنجی مه جنوون بی ته مان
 بۆ زبانیشت مشتهری ههر گوئیه بهس
 پر له دهرد و رهنج و میحنه ت بوو جگهر
 تو بمینه جهشنی تو پاکم نیه
 بی به شان لهو رزقه، خهسته ن تا ته به د
 لهو قسانه بهس بکهین با، نهی فلان^۳

^۱ گوئ ده، تو گریان و ناله ی تهو نهیه دهردی هيجران و فیراقی زور ههیه

^۲ عاقبهت تهو وهسلای تهسلای خوی دهوئ (مصرع دوم)

^۳ حالی بوخته کوا ده زانی شه خسی خام؟ لهو وتانه بهس بلهین با وه سه سه لام

- ١٩٩) بەس ئەسیری مالی یی بنیاد بە
 ٢٠٠) خۆ لە خۆی قەت زێدە نابا زەرپەیهک
 ٢٠١) کوا سەدەف قانع نەبی پور دور دەبی؟^١
 ٢٠٢) ئەو لە هەرچی حیرس و عەبە دوور بوو
 ٢٠٣) ئەو تەبیبی دەردی ناهەنجاری مە
 ٢٠٤) ئەو لە نێو دەریای مەسائب نووچی مە
 ٢٠٥) کێو بە سورەت رێکەوت کەوتە سەما
 ٢٠٦) توور مەستبوو کەوت مووسی چوو لەهۆش
 ٢٠٧) سیرپی زۆرم من دەکردن ئاشکار
 ٢٠٨) یی زبانه با هەشی یی سەد نەوا
 ٢٠٩) بولبولیش ما، مات و حەیران یی نەوا
 ٢١٠) ژین لە بۆ مەعشوقە عاشق مەردیە
 ٢١١) تەیرە عاشق پەرپ و بالی هەلۆهەین
 ٢١٢) گەر نەبینم من لە پێشم نووری یار
 ٢١٣) چون لە نەینووکدا حەقیقەت بوو عەیان
 ٢١٤) بۆیە ظاهیر نابێ لەودا هیچ رەنگ
 ٢١٥) مەطلەبی وی شاملی حالی مەیه
- ٢١٦) ئەو زەنجیر ئەو کورم ئازاد بە
 ٢١٧) ئەو دەریا توو برێزیە جەرپەیهک
 ٢١٨) ئەو جەرەو چاوی حەریس قەت پور دەبی؟
 ٢١٩) ئەو کەسێکی عاشقی ئەو نوور بوو
 ٢٢٠) ئەو بێ ئەو عێشقی خۆشەفتاری مە
 ٢٢١) ئەو دەوا بۆ دەردی جیسیم و پرووچی مە
 ٢٢٢) تێقە باعیس جیسیمی خاکی چۆ سەما
 ٢٢٣) کێوی تووری بەس ئەوین هەنایە جۆش
 ٢٢٤) ئەو موافق با لەگەڵ من لێوی یار
 ٢٢٥) ئەو کەسێکی بوو لە هاو ئەزمان جودا
 ٢٢٦) ئەو کە رویشت و گولستان هیچ نەما
 ٢٢٧) ئەو سەلی کار مەعشوقە عاشق پەردیە
 ٢٢٨) ئەو نینگای عاشق نەکا هیچ کات ئەوین
 ٢٢٩) ئەو قەلی جوزئی چۆن لە بۆ من دێ بە کار؟
 ٢٣٠) عێشقی دەوی ئێ نا حەقیقەت کا بەیان
 ٢٣١) ئەو دڵی ئاوێتە کەت نەسری لە ژەنگ
 ٢٣٢) ئەو ستانیک دێت ئێستا گۆی دەیه

حیکایەتی عاشق بوونی شا بە کەنیزیک و کپینی شا ئەو کەنیزەیه...

خولاسەی داستان..

پاشایەک بە قەسەدی ڕاو دەگەڵ خزمەتکارانی خۆی لە شار دەرکەوت و لە ڕێگا کەنیزیکی
 زۆر جوانی دی و عاشقی بوو و تەسیمی گرت کە بە بوولیکی زۆر بیکری و دەگەڵ خۆی
 بەرێ. ئەو کارەو ئەنجامدا زۆری پێنەچوو کە کەنیز نەخۆش بوو، شا، زۆر تەبیبی لە لای
 خۆی کۆکردنەو ئەو تەبیبانە هەموویان موددەعی بوون کە بە دانش و فەننی خۆیان ئەو کە
 نیزە موداوا دەکەن و لە پرووی غروور و خودخواهی ویست و ئیرادەی خودایان نادیدە گرت،

^١ گوزەلەو چاوی حەریس کوا پور دەبی؟

ھەر بەۋ عىللەتە ھەرچەند تەلاشيان کرد حالى ئەۋ نەخۆشە خەراپتر بوۋ. شا لە ھەموو عىللەل و ئەسبابى تەبىئىي ئاتومىد بوۋ و ناچار پروۋى لە دەرگاى خوداۋەند کرد و دە ۋەختى دوعا و ئىلتىماس خەۋى لى-كەۋت و دە خەۋدا پىرىكى مورشىد بەۋى كوت تەبىبى حازق كەسىكە كە، سبەى، دېتە لای تۆ. سبەینەى ئەۋ شەۋە ئەۋ تەبىبەى پەيدا کرد و ئەۋى بۆ موداۋا ھىنا لای كەنیزى نەخۆش. تەبىب موعايەنەى کرد و بە فەرەسەت حالى بوۋ كە عىللەتى نەخۆشى ئەۋ كەنیزە عەۋاملى جسمانى نىە بەلگە ئەۋ نەخۆشى عىشقە، و ئەۋ عاشقى كاپرايەكى زەرگەرە كە مالى لە سەمەرقەندە. شا بە دستوورى ئەۋ تەبىبە عىددەيتىكى بۆ سەمەرقەند نارد تا ئەۋ كاپرا زەرگەرە بىننە دەربارى شا و كاتىك كە ئەۋ زەرگەرەيان دەگەل خۆ ھىنا، شا طبقى دەستورى تەبىب ئەۋى دا بە كەنیز. ھەتا شەش مانگان زۆر بە خۆشى دەگەل يەكتريان رابۋارد، بەلام پاش تەۋاۋ بوۋنى ئەۋ ماۋەيە، تەبىب بە ئىشارەى خوداۋەند زەھرئىكى دا بە زەرگەر كە جوانى و جەززاىيەتى ۋى كەم بوۋ و لە پىش چاۋى كەنیز كەۋت. ئەۋ دەستورەى خوداۋەند ۋەك دەستورىك بوۋ كە دای بە ئىبراھىم تا مندالى خۆى ئىسماعىل سەر بېرى و بە كوشتنى ئەۋ كورپزگە بە دەستى خزر شەبىھە جا بويە ئەۋ كارانە رەمز و رازىكيان تىدایە كە لە دايرەى ئەفھامى عادى خارجە...

(۳۶)	پادشايەك بوۋ لە دەۋرانى قەدىم	دىن و دونىاي دا بەۋى ئەۋ خۋاى كەرىم
(۳۷)	ئەز قەزا پروژىك لە ئەسپى بوۋ سوۋار	ئەۋ لەگەل ئەفراى مەخسوس بۆ شكار
(۳۸)	شا لە رېگا دى كەنيزىك زۆر جوۋان	بۆ غولامى ئەۋ كەنیزە، شا بە گيان
(۳۹)	شا كە عىشقى بەۋ كەنیزە دەرپرې	پوۋلى زۆرى دا كەنيزى پى كرى
(۴۰)	ئەۋ كەنیزەى گەر كرى جا دۋايە شا	ئەۋ كەنیزە زۆر نەخوش بوۋ ئەز قەزا
(۴۱)	يەك كەرى بوۋ نەى بوۋ پالان يەك نەفەر	بوۋى كە پالان ھات گورگ و بردى كەر
(۴۲)	ھەى بوۋ يەك كەس گۆزە ئاۋى ھىچ نەبوۋ	بۆى كە ھات ئاۋ، لىتىشكا ئەۋ گۆزە زوۋ
(۴۳)	حۈكمى شا بوۋ، كى تەبىب بوۋ زوۋ دەھات ^۱	پىنى كوتن شا ئىمە ھەر دوۋ دەن نەجات
(۴۴)	سەھلە دەرەم گيانى گيانى من ئەۋە	دەردە دارم ژىن و مانى من ئەۋە
(۴۵)	ھەر كەسىك بىت و نەجات دا گيانى من	بوۋ نەسبى، گەۋھەر و مەرجانى من ^۲
(۴۶)	پاكى كوتيان غەم لە خۆت تو دوۋر كەۋە	تىدەكۈشىن بۆ نەجاتى پىكەۋە

^۱ حۈكمى شا بوۋ ھەرچى دوكتور بوۋ دەھات (مصرع اول)

^۲ بۆ نەسب بەۋ گەۋھەر و مەرجانى من (مصرع دوم)

- هەر یه‌کیکن وه‌ک مه‌سیحی عاله‌میک
 جۆن له‌ کیران ویستی حه‌قیان هیچ نه‌ووت
 نه‌رکی (ان‌شاء) قه‌سه‌وتم لێی بوو موراڤ
 زۆر هه‌نه (ان‌شاء) ناڵێن هیچ زه‌مان
 هه‌رچی کردیان تا ده‌واکه‌ن ئه‌و نه‌خۆش
 زۆر زه‌عیف بوو ئه‌و که‌نیزه‌ لێو به‌بار
 نه‌ز قه‌زا له‌ سکه‌نجه‌بین سه‌فراڤه‌ بوو
 ئه‌و هه‌لیله‌ش هه‌ر ره‌وانی لێ‌ب‌ری
- بۆ هه‌موو ده‌ردان له‌لای مه‌، مه‌لحه‌میک
 بۆیه‌ چاویان زوو به‌ عه‌جزی خۆ که‌ووت
 نه‌ک وشه‌ی ظاهر‌ج‌ووان مه‌عنی فه‌ساد
 گیانی (ان‌شا)ش بۆ قه‌رینی گیانی وان
 زۆر نه‌خۆشتر زی‌ده‌تر بوو جیتی په‌رۆش
 ئه‌شکی خویتی چاوی پاشاش جویبار
 رۆنی بادام بۆ یی‌و‌سه‌ت چا ده‌بوو
 ئاو، وه‌کوو نه‌فت بۆ مه‌ده‌د بۆ ئاگری

**ظاهر بوونی عه‌جزی ته‌بیبان له‌ مو‌ع‌اله‌جه‌ی که‌نیز و پوو‌کردنی پاشا به‌ ده‌رگای
 خوداوه‌ند و دیتنی پاشا، وه‌لی ده‌ خه‌ودا...**

- نه‌ که‌ چاوی وا به‌ عه‌جزی وان که‌ووت
 نه‌ له‌ مزگه‌وت رۆو به‌ره‌و می‌ح‌راب ده‌چوو
 گه‌ر وه‌هۆش هات ئه‌و له‌ غه‌رقایی فه‌نا
 که‌مترینی به‌خششت بوونی منه
 نه‌ی هه‌میشه‌ بۆت په‌نام بر‌دوه‌ ئه‌من
 بێت کوتم تۆ گه‌رچی زانیم من سیرت
 چونکه‌ ئه‌و ناڵه‌ی له‌ ناخی دڵ ده‌هات
 کتی گریان خه‌و له‌بۆ وی کرد ظه‌وور
 بێی‌کو‌ت ئه‌ی شا تۆ له‌ ده‌ردان بووی نه‌جات
 کتی ئه‌و هات ئه‌و ته‌بیبی حازقه
 سحری مو‌تله‌ق تۆ ده‌بینی له‌و عیلاج
 رۆژ که‌ هات و وه‌عه‌ده‌ هاته‌ به‌ر نه‌زه‌ر
 شا له‌ کۆشک و کاخی خۆی بوو منته‌زیر
 دیتی شه‌خسێک فازل و پڕ مایه‌ بوو
- بێ په‌تی ئه‌و رۆوی ده‌کرده‌ مزگه‌ووت
 جیتی س‌ج‌وودی پڕ له‌ ئاوی چاو ده‌بوو
 ده‌ستی پێ‌کرد بۆ خوداوه‌ند ئه‌و سه‌نا^۱
 من بله‌م چی؟ تۆ ده‌زانی چی ونه‌^۲
 جاره‌کی دیش رێم غه‌له‌ت کردوه‌ ئه‌من
 چی ده‌ دل‌تا بێنه‌ سه‌فه‌حی ظاهرت
 خوا له‌ به‌حری لوطفی خۆی به‌و، دا خه‌لات
 دی ده‌ خه‌ودا پیره‌ می‌ردێک هاته‌ زوور
 یه‌ک غه‌ریبی مه‌ش سه‌به‌ینی دیته‌ لات
 راستی بگه‌ره‌ چون ئه‌مین و سادقه
 قودره‌تی حه‌ق تۆ ده‌بینی له‌و می‌زاج
 رۆژی ئه‌خته‌رسۆز له‌ مه‌شریق هاته‌ ده‌ر
 تا ببینی چی نشانیان دا به‌ سیر
 ئه‌و هه‌تاو بوو جیگه‌شی نیو سایه‌ بوو

^۱ گه‌ر له‌ غه‌رقایی فه‌نا ئه‌و هات وه‌هۆش

^۲ که‌مترینی به‌خششت مو‌لکی جیهان

ئه‌و له‌ مه‌دحی ئه‌و خودایه‌ هاته‌ جوش

من بله‌م چی؟ چون ده‌زانی تۆ نیهان

- ئەو لە دوور ھات زەرد و باریک وەك ھیلال
 وەك نەبى واىە، لە ڕووح دا جى خەيال
 سولج و جەنگى وان بە چى بوو؟ يەك خەيال
 ئەو خەيالەتى كە داوى ئەوليائى
 ئەو خەيالەتى كە شا، دىبوى لە خەو
 شا كە ميانى لە دوور چاو پىكەووت
 ھەردوو بەحرى سابج و مەللاج بوون
 شا كوتى مەعشوقى من تۆ بووى بەلام
 ئەى ئەتۆ بۆم مستەفا من وەك عومەر
- ون لە چاوان بوو، ھەبوو، ھەروەك خەيال
 چاو جىھانىك بەو دەسوورئ ئەى ھەوال
 فەخر و نەنگىشان خەيال ئەى با كەمال
 عەكسى جوانان لە بىستانى خودان
 راس دەبينرا جا، لە ڕووى ميانى ئەو
 پىش لە دەربان ڕووبەرووى وى، پىكەووت
 ھەر دووگىانىش لىك دەدروان پى دروون
 كار سەبەب بو كار دەبى ئەى خوش مەرام
 بەس لە بەر خزمەت بە تۆ بەستم كەمەر^۱

ويستنى رعايەتى ئەدەب لە خوداوەندى وەلىي التوفيق لە ھەموو حاڵىكدا و بەيان كردنى

وہ خامەتى زەرەر و زيانى بى ئەدەبى...

- لەو خودايەن ويست كە بن داتى ئەدەب
 بى ئەدەب تەنھا نە بۆخۆى ھەر بەلا
 رزق و ڕوزى ھات لە ئاسمان بۆ زەمىن
 بوون لە نىو ئەفراڊى مووسا چەند كەس
 زوو برا جا، رزق و ڕوزى ئاسمان
 ويستى عيسا جارەكى دى تا خودا
 بى ئەدەب ديسان دەبوون ھەروەك گەدا
 ويستى عيسا جا لە وان و پىي كوتن
 كافرى گەر، بەدگومان پى يا حەريس
 چون تەمەككار بوون سيفەتيان وەك گەدا
 ئىشكە سالى دى، زەكاتيان گەر نەدا
 چى بەسەر تو دى لە دەردان يا لە ئىش
 ھەر كەسيكى بوو لە گەل دوست بى ئەدەب
 بوو ئەدەب باعيس، فەلەك پەر نوور بوون
- بى ئەدەب نەدرا بەوى ھىچ لوطفى رەب
 بەلكە ئاور ئەو لە عالەم بەر دەدا
 بى سەریشە و بى فروش و بى كرىن
 بى ئەدەب كوتيان ئەدى، سىر و عەدەس؟
 ماوہ رەنجى زەرر و بىل و داسمان
 بۆى دەناردن ئەو لە ئاسمان ڕا غەزا
 زوو دەيان برد چى لە سەرسفرەى دەما
 ئەو غەزايە و ھەر ھەيە تاكوو ھەبن
 ئەو دەمەى تۆ پى لە سەر سفرەى رەئيس
 دەركى رەحمەت زوو لەوان قايم كرا
 گەر، زينا بوو، دى لە ھەرلا ڕا بەلا
 ھەر بەخۆت باعيس دەبى بۆت دىتە پىش
 ناپاواہ پى گرى مەردانى رەب
 بەو فرىشتان پاك لە پىسى دوور بوون

^۱ ھەر لە بەر خزمەت بە تۆ، بەستم كەمەر(مصرع دوم)

هەر ئەدەب باعیس بوو روزیش گەر گرا هەر ئەدەب باعیس بوو، شەیتان دەر کرا (۹۲)

ملاقات کردنی پادشا دەگەڵ تەبیبی ئیلاهی که دەخودا مزگینتی ملاقاتی وی پیرایوو...

(۹۳)	وێک ئەوین، دای، نێو دڵ و گیان جێگەشی	ئاوێلای کرد دەست و گرتیه باوەشی
(۹۴)	لێی دەپرسی جێ و ڕێ و نیشانی وی	ماچی کردجا دەست و نێو چاوانی وی
(۹۵)	من بەسەبرم گەنجی زۆرم دەس کەووت	دەستی گرت و ڕەدیه زوور جا وای دەووت
(۹۶)	تو کلیدی بۆ هەموو خوشی و فەرەج	بێدەکووت ئەو دافعی هەرچی هەرەج
(۹۷)	لابەری موشکیل ئەتۆی (من کل باب)	ئەو لقات بۆ هەرسوئالێک بوو جەواب
(۹۸)	دەستگیری ئەو کەسە دەقو ڕێ کەوێ	تو دەزا نی ئەو دڵە من چی دەوێ
(۹۹)	گەر نەبی تو دین قەزا و تەنگی فەزا	زۆر بەخێرێ ^۱ ئەو پەسەندیدەوی خودا
(۱۰۰)	ئەو لە ئاخردا دەچن ریشەوسەری	ئەو کەسە نەو وێ کەتۆ بی سەروەری
(۱۰۱)	دەستی گرت و بردی ئەو بۆ نێو حەرەم	چون تەواوو مەجلیس و سفەری کەرەم
(۱۰۲)	جا لە پاشان ئەو نەخوشە بڕدە لا	شەرحی دەردی ئەو نەخوشە بۆ دەدا
(۱۰۳)	بێستیشی چەن عەلا ماتی دەدی	ڕەنگ و ڕوو هەم نەبزو قاروورە دەدی
(۱۰۴)	ئەو عیمارەت نا، کە، هیچ بەلکەم خەراب	ئەو کوێ دێ لەو دەوایە وێ عەزاب
(۱۰۵)	دەردی بێمار هیچ نەبوو بۆ وێ ڕوون	بێ خەبەر ما بوون لە ئەحوالی دەروون
(۱۰۶)	ماجەرایی ئەمما نەکووت بۆ شەهەریار	چاوی لێ کرد، وێ لەوێ بوو ئاشکار
(۱۰۷)	بۆنی دوو کەل دیار دەکا لەو نەوێ دار	کوا دەکەن سەودا و سەفرا و نەزار؟
(۱۰۸)	جیسمی سالم، ئەو هەبێ وازی دڵە	دی لە نالەوی وێ کە لاوازی دڵە
(۱۰۹)	هیچ نەخوشی نین وەکوو بيماری دڵ	عاشقی ظاهر لە گریه و زاری دڵ
(۱۱۰)	عیشقە ئوستورلایی ئەسراری خودا	دەردی عاشق زۆر لە دەردی دی جودا
(۱۱۱)	عاقیبت دەنداتی بۆ ئەسلی، جەواز	عاشقی گەڕێن حەقیقی یا مەجاز
(۱۱۲)	هەر کە گەیمە عیشق، لالەم بێ زەبان	من لە بۆ عیشق، چی بلەم شەرح و بێبان
(۱۱۳)	عیشقی بێ ئەزمان بەلام لەو، ئەنوەرە	گەر زبان بۆ شەرحی مەطلەب ڕوون کەرە

^۱ - زۆر بەخێرێ (مصرع اول)

- گەر قەلەم دەپنوسى مەتلەب توندو زوو
شەرحى عىشق وعاشقى نەى زانى كەس
بۆ وجوودى رۆژدەلەل ھەر رۆژەبەس
گەرچى سايەبۆ وجوودى رۆژ نیشان
سايەخەو دېتى لەبۆت وەك داستان
كىمىيائى وەك رۆژلەدونىا دانيە
رۆژلەخارج دا ئەگەرچى يەك تەنە
رۆژى گيان خارج لەئەرزوئاسمان
كوا دەزيھنان رۆژى والەجىنى دەبى؟
چون لەرووى ئەو شەمسى دىن بوو باسمان
بوو بەوا جب چون دەكوترا، نامى تو
گيانى من داۋىتى ئەو دەم بادەدام
تۆ بەحەققى سوحبەتى چەن سالەمان
تازەمىن وئاسمان خەندان بىيى
چۆن بىكەم مەدحى، كەكەوتم نىو فەنا؟
ھەرقىستىكى گەرلەھۆش چوو، بى بلى
من بلەم چى؟ يەك رەگم نەى ماۋەھۆش
شەرحى ھىجرى ئەو كەسەى دل بۆى دەرى
پىيىكوتم موحتاجى رۆزىم بىم دەيە
سۆفى ئىبنولۋەقتەئىستاجادەكەم
تۆ مەگەرسۆفى نەبووى و پىاۋى باش
پىم دەكوت پوو شىدەخۆشتر سىرپرى يار
وا لەخوشەگەر كورازوسىرپرى يار
ئەو كوتى مەكشوووف و ظاھر بى كەمى
پەردە لادە چى حەقىقەت بوو بلى
من كوتم جا، گەربەيان كەم بىخ و بن
- ھەر كەگەيەعشق ئەودوولەت دەبوو
شەرحى عىشق وعاشقى لاي عىشقەبەس
بۆ دەلەلت رۆو لەوى كە، نەك لەكەس
رۆژ نەبى خۆ سايەئابى ھىچ زەمان
رۆژ كەدەرھات لەت بوومانگى ئاسمان
رۆژى گيان بۆ ۋى زەمان و جا، نىە
ئى ۋەكوو ۋى خۆ دەزيھنان زۆر ھەنە
بويەۋەك ۋى نىن دەزيھنان ھىچ زەمان
رۆژى والەچون تەسەۋور پىنى دەبى
سەرنەۋى بوو شەمسى چوارەم ئاسمان
تابەيان كەم شەممەيەك ئەنعامى تو
بۆى كراسى يووسفى چوو بۆ مەشام
بۆم بەيان كە، خالى خوش لەۋجالەمان
عەقل ورووح ودىدە، سەدچەندان بىيى
بووم، بەكەۋدەن، عاجزىشم بۆسەنا
گەرۋەھۆش ھات دى لەبەرۋى ھەر، ھەلى
مەدحى يارىك وەك ۋى نەيدى قەت چ كۆش
بىامىنى، ھەستەئىستا لىي گەرپى
تەنگەكات جا بىم دەيەتا ھەل ھەيە
ئەودەلى ۋا، نەك سبەينى ۋا دەكەم
چون دەگۆرپى ھەست بەنىست، بخرىتەپاش^۱
زىمنى داستان گوى ھەلىخەجارو بار
بى لەنىوگوفتارى خەلكى ئاشكار
بۆم بەيان كە ئەى ئەمن نەم، تۆ، يەمى
من لەگولزار نامەۋى خۆ ھەرچلى
تو دەچى ھىچ، دەوروبەر پاكى دەچن

^۱ چۆن دەگورپى (بوون) بە (نا) بخرىتەپاش (مصرع دوم)

- ئەولەلا يەك گۈنى دەدا داستانى ۋى
 تابزائى نىۋى كى ھات نەبىزى ۋى
 باسى دوستى شارى ۋى يەك يەك دەکرد
 پىي دەكوت پاش ۋەى لەشارت چوو يەدەر
 نىۋى شارىكى دەبردو تى پەرى
 گەورەكان وشارەكان نىش يەك بەيەك
 شار بەشار ومال بەمال كىردى سوئال
 نەبىزى سالم دوو ر لەئافەت بى گەزەند
 نەبىزى لىيدا، رەنگى سوورو زەر دەبوو
 چون تەبىب لەو رازەئا گاداردەبوو
 لىيدەپرسى لەو مەحەللەو رىنگەكەى
 پىيدەكوت زانىم چتە، نەت بى ھەراس
 دوور لەغەم ئا سوو دەخاىرەكەمن
 دەم وى بارى غەم لەبات ھەلگرم
 تو بەھۆش بە، ئەوسورەى بۇ كەس مەلى
 گەر كو دل بى مەقبەرەى ئەسرارى تو
 ۋاى دەفەرموو سەر و رى عالەم نەبى
 چونكەدانە، ون لەزىر خاك وگلە
 زىرۋىزىۋىش گەر لەچاۋان ون نەبان
 لو طف وۋەعدەى ئەوتەبىبەبوو ۋەھا
 زۆرھەنەۋەعدەى حەقىقى دىلپەسەند
 ۋەعدەيان ئەھلى كەرەم گەنجى رەۋان
- فكروھۆشيشى نەبىز ھەستانى ۋى
 لى دەدا تن زىا دلەحدەى خوى قەۋى
 جالەپاشان نىۋى شارى دى دەبرد
 تولىكەم شار زىدەژىنت برەسەر؟
 ئەو نەنەبىزى تىك دەچوو، نە، رەنگ پەرى
 لىي دەپرسى ئەولەجى ونان و نەمەك
 نەبىز ۋرەنگى تىك نەچوو بەۋ قىل و قال
 تا كو پرسى لەۋسەمەر قەند چەشنى قەند
 چون سەمەر قەند جىگەبۇزەرگەر دەبوو
 ئەسلى دەردى ۋى لەبو ئا شكار دەبوو
 غانفەرى سەرپول كوتى ئەوجىگەكەى
 لەو غەزەبەزوو ئەمن دەت كەم خەلاس
 ئەو نەخوشىيەت دەردەھىنم بۇ لەبن
 من لەبۇ تۇ سەد لەبابت چاترم
 (شا)ش بېرسى لىت، مەلى بۇ ۋى بەلى
 دىتەدى بۆت ھەرچى بۆى خواستارى تۇ
 راز داران زوو مەرا مىان دىتەدى
 سىرپى وان چى؟ گىيى شىنەھەم گولە
 تەرىيەت بۇ وان چلۆن بوو زىرى كان؟
 ئەو نەخۆشەترس و لەرزى ھىچ نەما
 زۆر ھەنەۋەعدەى مەجازى رېشخەند
 ۋەعدەيان ناكەس ئەدى؟ رەنجى رەۋان

پەيداكرىنى ۋەلى رەنجى كەنىز و غەزىكرىنى بە پىشگاي شا...

- ئەو لەپاشان چوو لەبۇ لاي شاي بەھۆش
 پىيدەكوت ئەو بۇ عىلاجى ۋى بەسە
- زۆر كەمى پى كوت لەرەنجى ئەونەخۆش
 حازرى كەين ئىمە زۆر زوو ئەو كەسە^۱

^۱ - حازرى كەين ئىمە لىترە ئەو كەسە (مصرع دوم)

بەرگەری دەعوەت بکە لەو شاری دوور تو فریو دە ئەو بە پارچە و زیری سوور (۱۸۴)

ناردنی پادشا قاسیدان بی سەمەر قەند بی هینانی زەپگەر..

نە پەڕی کرد دوو نەفەر قاسید ئەوان	عادل و ئوستاد و ماهر، کارزان (۱۸۵)
نە سەمەر قەند هەردوو قاسید بی وچان	هاتنە لای ئەو زەرگەری زۆر زۆر جوان (۱۸۶)
نە ئی تۆ، وەستای ماهر و بامە عریفەت	ئەو لەتۆمە عرووف بوو، ئەو هەم سیفەت (۱۸۷)
نە ئێک شای، هەرفەقەت بوزەرگەری	تۆی دەوێ ئەو چونکە تۆ زۆر ماهر (۱۸۸)
نە پەڕگەر ئەو خەلا تەو زیرۆزیو	بی یەلای گەر، چاک دەکا، ئەو تۆ بەخێو (۱۸۹)
نە پەڕگەر فرسەتە، ئەو هەهە، هەلە	بی ژن و منداڵ دەچوو کردی پەلە (۱۹۰)
نە پەڕگەر کەوتە پەڕی زۆر زۆر بەتاو	نەو دەزانێ شای لەبۆی داناو، داو (۱۹۱)
نە پەڕی ئەسپی باش دەبوو زۆر توند هەلات	نەو دەزانێ خۆتێبەهای بوو ئەو خەلات (۱۹۲)
نە پەڕی بەسەد خۆشی و ئومێد چووی بۆ سەفەر	تۆ بە دەستی خۆت خۆت کرد وەسەر (۱۹۳)
نە پەڕی و مال و عزیزەتی ئەو هاتەبەر	نەو دەزانێ ئەو کەهاکا، کەوتەبەر ^۱ (۱۹۴)
نە پەڕی گەل کو پیاوی زەرگەرگەییەجی	ئەو تەبیبە بردیە لای شا جی بەجی (۱۹۵)
نە پەڕی لای شا دەیان برد زۆر بەناز	تا بسوو تێ ئەو لەسەر شەمعی طەراز (۱۹۶)
نە پەڕی کەدیتی، زۆر لەبۆی تەعزیم کرد	مەخزەنی زیری بەوی تەسلیم کرد (۱۹۷)
نە پەڕی تەبیب دەیکوت بەشا، ئەو سەرورەرم	لیم گەرێ ئەو کێزەبۆ زەرگەر بەرم (۱۹۸)
نە پەڕی ئێک، پاک نەخۆشی هەلۆهری	ئاوی وەسلی، ئاوری دەردی لا بەری (۱۹۹)
نە پەڕی بەوی شا ئەو کەنیزەو ماهر و	هەردوو، تەبذیل بوون بەیەک گۆل بی دروو (۲۰۰)
نە پەڕی شەش مانگ لەگەڵ یەک بوون تەواو	تاکەنیز، نەو ما نەخۆشی هەربەناو (۲۰۱)
نە پەڕی پاشان شەربەتێکی چادەکرد	دای بەزەرگەر، زەرگەری رسوا دەکرد (۲۰۲)
نە پەڕی خوش بوو هیچ جەمالی پێ نەما	گیانی کێزیش دەردی دووری لێ نەما (۲۰۳)
نە پەڕی چونکە پێس و ناخەزو پەنگ زەرد بوو	ورده وردە ئەو دلی لێ سەرد بوو (۲۰۴)
نە پەڕی عیشقەکی بوونی بەخاطر پەنگەبەس	ئەو نە عیشقە ناخەری هەرنەنگەبەس (۲۰۵)
نە پەڕی سەد بری با هەر لە ئەو وەل با وەها	نەک لە ناخرتووشی ئەو جوور، حالەبا (۲۰۶)
نە پەڕی خوین دەگریا، بوون بەجوگەچاوی وی	روومەتی جوان دوزمنی خۆت ئاوی وی (۲۰۷)

^۱ - کەوتەبیری گەورەیی هەم ملک و مال چوو لەبیری ئەو کەهاکا کەوتەچال

- دوژمنى طاووس فەقەت بال وپەرە
 ئەۋكوتى ئەو ئاسكەمە، بۆنافى من
 ئەي، من ئەو پىۋىيە لىچۆل دەكراشكار
 ئەي من ئەۋفيلەي كەلىتدا فىلەۋان
 ئەۋكەسەي ئەمنى دەكۈشت بەس بو ھەۋا
 لەمنەئەۋ رو خو سبەينى ھەر لەۋە
 گەرچى دىۋار زۆر درىژە سىتېرى
 كىۋەدونىيا بانگەكاروبارى مە
 ئەۋ قسەي كرد و لەپاشان زوودەمرد
 چونكەعیشقى مردوان نىتى دەۋام
 عىشقى زىندو ھەم دە رووح دا ھەم دە چاۋ
 عىشقى ئەۋ زىندوت بوئ، چون باقىە
 عاشقى ئەۋكەس بەجەمەي ئەنبا
 تو مەلى من نىمەرى لای شەھرىار
- زورلەشايان قانلى وان ھەرفەرە
 پىشتى ئەۋسەيىادەخوئى سافى من
 سەربرا لەۋ، چونكەپىستى دى بەكار
 خوئى ۋى پىشت، بەس لەبەر دوو ئىسكىجوان
 ۋا نەزانى خوئى من دەروا ئەۋا
 خوئى ۋەك من چۆن لەبىر كەس دەچتەۋە
 سىتېرى ۋى عاقىبەت دى بۆ بەرى
 دەنگ دەھىنى بانگ و ھەم ھاۋارى مە
 رەنج وعىشقى ئەۋكەنيزەي پاك دەبرد
 چونكەمردو تازەنايەت بوسەلام
 لەحظەلەحظە زىياد لە خونچەي، پىر لە ئاۋ
 لەۋ شەرابى خوش بەگىانت ساقىە
 بەس بە عىشقى ۋى ۋەدەسيان ھات كىا
 چون لەگەل چاكان گەلى ئاسانەكار^۲

بەيان كردنى ئەۋ مەطلبە بە كە كۈشتن و ژەھردان بە پىۋى زەپرگەر بە ئىشاپرەي ئىلاھى

بوو نەك بە خاطرى نەفس و فىكرى فاسىد...

- زەپرگەرى كۈشت ئەۋجەكىمەھەرتەنى
 نەي دەكۈشت ئەۋ تا كو شالىتى بى پەزا
 ئەۋكوپىزگۈكەي، خزرگەرنى بىرى
 ئەۋكەسەي، ۋەحيۋجەۋا بى بى، لەحق
 ئەۋكەسەي فەرمانى ۋى فەرمانى حق
 ھەرۋەك ئىسماعىل سەرت بو پىش بەرە
 تا گىانت شاد بىتىنى تا ئەبەد
 ئەۋدەمەي عاشق دەبى خوش بى غوبار
- بى ئەۋەئ ترسى ھەيى ياچى دەنى
 ئەمرى حق بوۋ ۋا موقەددەر بوۋقەزا
 قەت نەبوۋ مەعلۇوم لەعالم دا سوپى
 ھەرچى بى لى ئەۋ پەۋايەۋمۈستەحق
 بوکۆزى حەققە، دەستى ۋى دەستانى حق
 شاد و خەندان تۆ بدە زوۋ ئەۋسەرە
 ۋەك گىانى پاكى ئەحمەد گەل ئەھەد
 گەربكۆزى ئەۋ بەدەستى شەخسى يار

^۱ - ئىستەمن وام ۋەك منى ئەۋ دى بەسەر خوئى ۋەك من چۆن دەيى بىروا ھەدەر؟

^۲ - تومەلى من نىمەرى لای شا چ چار چون لەگەل چاكان گەلى ئاسانەكار

- ٢٣٠) وەك كەسێك بەبەدگومانی لا دەبرد
 ٢٣١) ساف و سادق ئەو لەنەنگ ئاسوودەبوو
 ٢٣٢) بویە تاكو كووڕە، لا با خلتی زیو
 ٢٣٣) تا، وەكۆل بێ زیڕ، كەفیشی سەر كەوی
 ٢٣٤) ئەو سەگی دێ، نەك بەشاهی موستەحق
 ٢٣٥) چاكەكە ی وی چەشنی بەد كەردی زهوور
 ٢٣٦) لەوشكانە زۆردروستی، خۆی نوواند
 ٢٣٧) وابوو نە ی دی، تۆكەكویری ڕێ مەچوو
 ٢٣٨) مەستی عەقلەپنی مەلێ شیتەو، لەوان
 ٢٣٩) كافرم گەرنیوی ویان لیم بیستبا
 ٢٤٠) مەدحی وان جینگای گومان، بۆسادقان
 ٢٤١) خاسەبوو ئەو خاسەلای ئەللاە بوو
 ٢٤٢) ئەودەباتە چاكترین جینگا و مەكان
 ٢٤٣) لوطفی موطلەق چونكە قەت نابێ بە قەھر
 ٢٤٤) لینی دەدەن دەرزی و دایکی خوشحال
 ٢٤٥) ئەو شانە ی فکری ناکە ی پیت دەدا
 ٢٤٦) چاك لەمەطلەب تی بفکرە، وەختییە
- ٢٣٠) ئەو كەسێك بەبەدگومانی لا دەبرد
 ٢٣١) ساف و سادق ئەو لەنەنگ ئاسوودەبوو
 ٢٣٢) بویە تاكو كووڕە، لا با خلتی زیو
 ٢٣٣) تا، وەكۆل بێ زیڕ، كەفیشی سەر كەوی
 ٢٣٤) ئەو سەگی دێ، نەك بەشاهی موستەحق
 ٢٣٥) چاكەكە ی وی چەشنی بەد كەردی زهوور
 ٢٣٦) لەوشكانە زۆردروستی، خۆی نوواند
 ٢٣٧) وابوو نە ی دی، تۆكەكویری ڕێ مەچوو
 ٢٣٨) مەستی عەقلەپنی مەلێ شیتەو، لەوان
 ٢٣٩) كافرم گەرنیوی ویان لیم بیستبا
 ٢٤٠) مەدحی وان جینگای گومان، بۆسادقان
 ٢٤١) خاسەبوو ئەو خاسەلای ئەللاە بوو
 ٢٤٢) ئەودەباتە چاكترین جینگا و مەكان
 ٢٤٣) لوطفی موطلەق چونكە قەت نابێ بە قەھر
 ٢٤٤) لینی دەدەن دەرزی و دایکی خوشحال
 ٢٤٥) ئەو شانە ی فکری ناکە ی پیت دەدا
 ٢٤٦) چاك لەمەطلەب تی بفکرە، وەختییە

حكاية تى كابرانى به ققال و طوطى و پۆن پشتنى طوطى ده دوكان دا...

خولاسە ی داستان..

به ققالێك طوطیه كی جوان و دەنگ خۆشی هەبوو و دەگەل مشتەریان قسە ی خۆشی دەكرد. و
 ئەوانی مەشغوول و سەرگەرم دەكرد و هەركات كە به ققال لە دوكان دەچۆ دەر، طوطی ئاگای
 لە دوكان دەبوو. رۆژێك طوطی دەدوكان دا هەلقێری و شووشەكانی رۆنی گولانی ڕژاند. به ققال
 وەختێك كە گەراوه دوكان و دیتی كە رۆنەكان دەنیو دوكان دا ڕژاوون تووڕەبوو و زەربەیه كی
 ئەودەندە مەحكەمی لە سەری طوطی دا كە بە تەواوی تووکی سەری رژا و هەتا چەند رۆژێك
 لە قسە كوتن و دەنگ هەلێنان خۆی پارازت. ماوه یەك گوزەرا تاكو رۆژێك كابراییە كی سەرتاس
 لە قەراغ دوكان رابرد لە ناكاو طوطی وەقسە هات و لە كابرایی پرسی مەگەر ئەو تۆ رۆنت لە
 شووشە رشتوو؟ جەماعەت لە بیستنی ئەو قسە یە و موقایەسە ی طوطی پێكەنین چونكە طوطی
 قیاسی نادروستی كردبوو و تاسی خۆی دەگەل طاسی ئەو كابرایی وەك یەك فەرز كردبوو.

- ۲۴۷) نەغمەخوۋان و رەنگ سەبز و خوش نہوا
 ۲۴۸) خۆش زىيان بوو جا، دەگەل سەودا گەران
 ۲۴۹) نەغمەخوۋانى كەردىبا، ئوستاد بوو
 ۲۵۰) ھەرچى شووشەپۇنى گول بوو پاكي رشت
 ۲۵۱) دادەنىشت ئەو باوقار ۋەك بى خەيال
 ۲۵۲) ۋاى لەسەردا، سەردەبوو بى تووك وتاس
 ۲۵۳) پىاۋى بەققال بۆى دەسووتا بى نەووت
 ۲۵۴) سەدېرىا ھاتبا سەر ئىشى خۆى
 ۲۵۵) گەركودەم دا من لەسەرئەوخۆش دەمە
 ۲۵۶) بىتەگوفتار تاكو طووطى خۆش سەدا
 ۲۵۷) چو لەدووكان دادەنىشت زۆر زۆر غەمىن
 ۲۵۸) تاۋەدەنگ بى ھەلنەنىشى ۋاغەرىب
 ۲۵۹) چونكەطاس بوو مووى نەما بووھىچ لەسەر
 ۲۶۰) بانگى دەرويشى دەکرد ئاھى فلان
 ۲۶۱) ھەرچى پۇنى بوو لەشوشانت رزاندى؟
 ۲۶۲) ئەۋبەچاۋان خەلكى ۋەك خۆى پى دەدىن
 ۲۶۳) گەرچى شىر وشىر نوسىنيان يەكە
 ۲۶۴) چون ئەئەبدال كەم كەسان ئاگا دە بوون
 ۲۶۵) ھەرۋەكوو خۆيان دەزانن ئەۋلىيا
 ۲۶۶) بوھەموومان بى خەۋى وخوراك زەرەر
 ۲۶۷) فەرقى بەينى وان ھەيەبى ئىنتىھا
 ۲۶۸) يەك دەدا ھەنگوين ئىدىش سەم دەدا
 ۲۶۹) چاۋلەيەك تەرس ولەيەك عەنەرجيا
 ۲۷۰) يەك دەبىن خالى، دەۋى دىش شەكرى خاۋ
 ۲۷۱) فاسىلەى زۆريان ھەيەئەى ھوشيار
 ۲۷۲) نوورى حەق دى لەۋغەزا بۆ ئىدەى
 ۲۷۳) ھەن بەخۇراك چادەكەن عىشى ئەحەد
 بوۋى بەقائىك طووطى يەك ئەو بوو، ئەۋا
 ئەۋ لە دووكان دا دەبوو ۋەك پاسەۋان
 ئەۋ دەگەل خەلكى كە دەۋا، شادبوو
 ئەۋ لەلەيەك چوۋ لەلەى دى ھەلنەنىشت
 ھاتەدووكان جا، لەمالى را بەقال
 دى رزاۋەرون بەدووكان ھەم لىباس
 چەندېوزان ھىچ قسەى ئەسلەن نەووت
 دەيكوت ئەۋ جا، راى دەكىشا رېشى خۆى
 خۆزگەبشكبابەدەستم ئەۋ دەمە
 بۆفەقىران ھەدىەھەم نەزرى دەدا
 ئەۋلەپاش سى رۆزۋشەۋنلەۋگرىن
 ئەۋنىشانى دا گەلى ئەشپاى عەجىب
 كەردى دەرويشىك بەلەى ۋى دا گوزەر
 طووطى فەۋرەن ھاتەگوفتاروبەيان
 ئەى كەچەل بۆبوۋى كەچەل؟ شوۋشە شكاند؟
 لەۋقىاسە ھازرىن زور پىكەنەن
 كارى پاكەن توقياسى خوت مەكە
 بوپەعالمە زوربەيان گومرا دەبوون
 ھەرۋەكوو خۆيان دەبىنن ئەنبىيا
 جادەلەن ئىمەۋئەۋان ۋەك يەك بەشەر
 چونكە كۆپىن كۈا دەزانن فەرقى ۋا؟
 ھەردوۋجوۋر زەنبوۋر دەخون يەك جوۋرغەزا
 ھەردوۋجوۋر ئاھوۋدەخون ئاۋوگىيا
 ھەردوۋقامىش بوون لەيەك جى تىرلەئاۋ
 خۆ شەبىھى ۋا لەزۆرن بى ژمار
 ھەن بەخۇراك پىس لەبۆ ۋان دى بەدى
 ھەن بەخۇراك چادەكەن بوخل ۋەسەد

- ٢٧٤) شۆره کاتن فاسقان و ئەشقییا
 ٢٧٥) ئاوی تال و ئاوی شیرین هەدوو ساف
 ٢٧٦) تال و شیرین زۆر لە لای وی لیک جییان
 ٢٧٧) چون لە لای وی بوو مەرام لەو دوو، کە لەک
 ٢٧٨) وەک عەسای مووسا عەسایان گرتە دەست
 ٢٧٩) ئەو عەمەل تائەو عەمەل ڕیگا فەلەک
 ٢٨٠) ڕەحمەتی حەق ئەو عەمەل مەبنایەتی
 ٢٨١) طەبعی ئینسان ئافەتیکە نیو نەهاد
 ٢٨٢) هەر کە دیتی جی بە جی ئەو، وا دەکا
 ٢٨٣) کوا دەزانن بێ شعور فەر قیان چیە؟
 ٢٨٤) کاری ناپاک بۆ عینادەو بۆ هەوا
 ٢٨٥) بۆ عینادە نۆژی وی، تا گێژ بکا
 ٢٨٦) موئمین و دوورو و لە بازی بورد و مات
 ٢٨٧) هەرمونافیق مەرگە ئەو داخوازییە
 ٢٨٨) زۆر لە یەک دوورن لە یە کتر زۆر جییان
 ٢٨٩) هەر کە سە، بەدوای مەرامی خۆی دەچی
 ٢٩٠) گەرمونافیق بەو بڵەیی بێ هۆش دەبی
 ٢٩١) نیوی دوو ڕوو هەر لە زات مەحبوب دەبوو
 ٢٩٢) لە فزی موئمین ظاهرەن هەروەسە بەس
 ٢٩٣) وا دەزانن عەقرەبیک هات جەرگی گەست
 ٢٩٤) بۆ یە زەوقی دووزەخی دەو دادەبوو
 ٢٩٥) ئاوی دەریا تالە بۆ خۆی نەک بە ظەرف
 ٢٩٦) (عندەام الکتاب) بووبە حری ساف
 ٢٩٧) وا لە نێویان (بەرزخ لایبغیان)
 ٢٩٨) تێپەرە لێیان دەگەیی بەو بانی یە
 ٢٩٩) بێ مەحەک میقداری زیر بێ ئیعتیار
 ٣٠٠) لێی عەیانە کام یەقینە و کامەشەک
 نەرز ی پاکن ئەنبییا و ئەولیا
 ویک بچن دووشت رەوایەتی خیلاف
 ئەو کە سە ی تام و مەزە ی لێ بێ عەیان
 ظاهر ی ئیعتجاز و سحر ی دی بە یەک
 ساحیرانی عەسری مووسا هێندە پەست
 ئەو عەسا تا ئەو عەسا فەرقی گەلەک
 لە عەنەتی حەق ئەو عەمەل بەدوایەتی
 چەشنی مەیموون وایە کافر بۆ عیناد
 چاو لە مەیموون هەرچی ئینسان چا دەکا
 وای دەزانن کاری وان فەرقی نیە
 کاری پاکان ئەمەری حەققە و بۆخودا
 با مونافیق وەک موافیق نۆژی بکا
 بۆ نووژی و ڕوژو هەم حەجج و زەکات
 عاقیبت موئمین بەرەندە ی بازییە
 گەرچی یەک بازی دەکەن هەردووکیان
 هەر کە سە، بۆ جیو مەقامی خۆی دەچی
 گەر بڵە ی موئمین بەدووروو خۆش دەبی
 نیوی موئمین هەر لە زات مەحبوب دەبوو
 میم و واو و میم و نوون هەر حەرفە بەس
 گەرمونافیق بەو بڵەیی ئەو نیوی پەست
 چون مونافیق هەر لە دووزەخ چادەبوو
 گەرمونافیق پیسە بۆ خۆی نەک بە حەرف
 حەرف و مەعنی ظەرف و ئاوون بێ خیلاف
 بە حری تال و بە حری شیرینی جیهان
 تو بزانە ئەسلی وان یەک کانی یە
 هەرمەحەک تەعین دەکا بۆ زیر عیار
 گەر خودا دایا دەگیانی کەس مەحەک

- ۳۰۱) تاكو دەردى ئەو كەسە ھېچ ناھەسنى
 ۳۰۲) ھېسسى زىندوو جى بەجى دەركى دەكا
 ۳۰۳) ھېسسى دىنى پىللەكانى ئاسمان
 ۳۰۴) ھېسسى دىنى ساغىھتى ۋى لای ھەبىب
 ۳۰۵) ھېسسى دىنى ساغىھتى ۋىزانى تەن
 ۳۰۶) جالەپاشان خۆى گەلى خەندان دەكا
 ۳۰۷) ھەربەئەوگەنج جوانى سەدچەندان دەكا
 ۳۰۸) جالەپاشان تىپىدەكرد ئاۋى زولال
 ۳۰۹) جا لەپاشان پىستى تازەى ھاتەسەر
 ۳۱۰) چاكى كرد جا ھەرلەۋى سەد بورج و بار
 ۳۱۱) ئەو ۋتەنەى كرد، زەرۋو رەت، ئىقتىزا
 ۳۱۲) دىن دەكا ئەشخاس بەھەيرانى دوچار
 ۳۱۳) بەلكەغەرق ۋەمەستى دوست و يار بى
 ۳۱۴) ئەو كەسەى ۋوۋىكرەخەلق، خۆى بوۋ نىگار
 ۳۱۵) بەلكەناسىت ھەقق و ناھەق ئەى رەفىق
 ۳۱۶) تۆمەدە دەستت بەدەستى ھېچ لەۋان
 ۳۱۷) تا فرىودا، ئەۋبەرەندان، بىنەداۋ
 ۳۱۸) دىتەخوارى دىتەداۋى سەر، بەنسىست
 ۳۱۹) ئەو قسەى چاكان دەكا جى ھاتەدەست
 ۳۲۰) كارى نا پاك ھەرفرىۋى مەردو مە^۱
 ۳۲۱) بوۋ موسەىلىم بەۋلەقەب ئەھمەد درا
 ۳۲۲) بوۋ موھەممەد چاۋ(اولوالالباب) ما
 ۳۲۳) بادە جى؟ گەند و عەزەبى ئەشقىيا
- ۳۰۱) ۋر كە بوۋشكىك بچتەزارى ھەركەسنى
 ۳۰۲) نېۋ ھەزار پارۋوفەقەت يەك ۋر كەكا
 ۳۰۳) ھېسسى دونىا پىللەكانە بو جىھان
 ۳۰۴) ھېسسى دونىا ساغىھتى ۋى لای طەبىب
 ۳۰۵) ھېسسى دونىا ساغىھتى ساغى بەدەن
 ۳۰۶) ېى ۋطەرىقى ۋوۋ، تەن ۋىران دەكا
 ۳۰۷) ھەرلەبەرگەنج مالى خۆى ۋىران دەكا
 ۳۰۸) ئاۋى گرت ۋوگەشى كرد جوگەمال
 ۳۰۹) پىستى قەلشاند تىرەكەى ھىنايەدەر
 ۳۱۰) يەك قەلەى گرت ۋخرى كرد كولى شار
 ۳۱۱) كى لەكارۋبارى يەزدان تىپەگا؟
 ۳۱۲) زىددى نىكن كارى يەزدان جارۋبار
 ۳۱۳) نەك ۋەھا ھەيران لەھەق بىزاربى
 ۳۱۴) ئەو كەسەى ۋوۋى كىرەھەق ۋوۋى كىرەيار
 ۳۱۵) تو تەماشى ھەر دوۋ لا كە زور دەقىق
 ۳۱۶) زۆر ھەنە ئىنسان ۋەكو شەبىطان وان
 ۳۱۷) دەرەھىنى دەنگى طەيران بىتەرۋاۋ
 ۳۱۸) ئەۋبەرەندە، دەنگى جىسى خۆى كەبىست
 ۳۱۹) تافرۋداسادەلەۋجان شەخسى پەست
 ۳۲۰) كارى پاكان ھەرسەلاھى عالەمە
 ۳۲۱) شىرى كارتون بوۋ گەدەى چاكر
 ۳۲۲) بوۋ موسەىلىم بوۋ لەقەب كەززاب ما
 ۳۲۳) ۋەك شەرابى ئەو خودايەن ئەۋلىيا

^۱ - كارى پاكان ھەر سەلاھ و گەرمىيە

كارى ناپاك چىلەبە و بى شەرمىيە

ناستانی ئه‌و پاشای جووله‌که، که‌به‌خاطری ته‌عه‌سسوب، مه‌سیحی ده‌کوشتن..

خولاسه‌ی داستان...

دینو جووله‌کان داپاشایه‌کی زۆر زالم هه‌بوو که‌زۆر رق و کینه‌ی له‌ مه‌سیحیان بوو ئه‌و به‌یه‌ موسا و عیسا‌ی که‌ حه‌قیقه‌ته‌ن هه‌ر دوو شوعله‌ی یه‌ک چرا و ده‌گه‌ل یه‌ک موته‌حید بوون. له‌ رووی ته‌عه‌سسوب، موخالیفی یه‌کتر ده‌زانین و خه‌ریک بوو که‌ دین و ئایینی مه‌سیحیان له‌ به‌ین به‌ری. ئه‌و پاشایه‌ وه‌زیرێکی کارزان و زیره‌کی هه‌بوو که‌ ده‌کاری موهم دا به‌ته‌ی ده‌دا. وه‌زیر ده‌یزانی که‌ ئیمان و عه‌قیده‌ی خه‌لکی نا‌کری به‌ زولم و زۆر لا‌برئ به‌لکه‌ هه‌ت زولم و زۆر شه‌دیدتر یه‌ عه‌قیده‌ و ئیمان محکه‌م‌ترده‌بن، به‌و خاطره‌ حيله‌ییکی چا کرد که‌ پاشاش پیتی باش بوو. فیله‌که‌ به‌و جووره‌بوو؛ پاشای رازی کرد وا بلا‌کاته‌وه‌ که‌ وه‌زیر ته‌مبولی به‌ئایینی مه‌سیحیان هه‌یه، جا، ده‌بی ده‌ست و دم و گوپی ببری و له‌باره‌گا ده‌رکری کتیک که‌ ئه‌و نه‌قشه‌ ئه‌نجام درا و وه‌زیر ده‌ست و دم و گوپی برا، له‌باره‌گای شا ده‌رکرا. مه‌سیحیان ئه‌ویان په‌نادا و ئیعتیمادیان پێ کرد و که‌م که‌مه‌ وه‌زیر دینو مه‌سیحیان‌دا قودره‌ت و نفووزی په‌یدا کرد، وه‌ک موعه‌للیم و راهنه‌مایه‌ک ده‌نیوان‌دا ناسراو ئه‌وانیش دل و گیانیان بێ ئه‌سپارد. وه‌زیر به‌ پنهانی ده‌ فکری نه‌قشه‌ و طه‌رحی فیتنه‌ و فه‌ساد بوو عاقیبه‌ت وه‌زیر بو سهرنی هه‌ریه‌ک له‌ دوا‌ده‌گرووه‌ی مه‌سیحیه‌ت طوماریکی به‌جودا ئاماده‌کرد که‌ مه‌فه‌وومی هه‌ریه‌ک ده‌گه‌ل ئه‌وی دی موته‌ناقیز بوو، له‌پاشان وه‌زیر بو خه‌لوه‌ت چۆ ئه‌شکه‌وتیک و هه‌رحه‌ند موریده‌کانی دا‌ویان لی کرد که‌ له‌ خه‌لوه‌ت بپته‌ ده‌ر رازی نه‌بوو و نه‌هاته‌ ده‌ر به‌ پاشان روه‌سه‌ی هه‌ریه‌ک له‌و دوا‌ده‌گرووه‌انه‌ی بو لای خوی ده‌عوته‌ کرد و به‌هه‌ریه‌ک به‌ون نامه‌ی خلافت و جی نشینی‌دا و ته‌ئکیدێ کرد که‌ ئه‌تو جینشینی منی، نه‌ک که‌سیکی بکه‌ و ته‌گه‌ر که‌سیکی دیکه‌ ئیددیعیای ئه‌و مه‌قامه‌ بکا کازب و دروزه‌ و ده‌بی نابوودی بکه‌ی وه‌زیر پاش ئیجرائی ئه‌و ته‌رحه‌ ئیختیلاف سازکه‌ره‌ ده‌ خه‌لوه‌ت‌دا خۆی کوشت، جا له‌ پاش به‌رگی وی روه‌سه‌ی ئه‌و دوا‌ده‌گرووه‌انه‌ی مه‌سیحی ده‌گیانی یه‌کتر به‌ربوون و کوشتاریکی زۆر عه‌زیم شرووع بوو جا، به‌و جووره‌ عیده‌یه‌کی زور له‌ مه‌سیحیان به‌ ده‌ستی یه‌کتری کو‌ژران و مه‌قسوودی شای زالم حاصل بوو ...

دینو پاشایه‌ک جووله‌که‌ی زالم هه‌بوو	هه‌م به‌عیسا هه‌م به‌یاری وی عه‌دوو ^۱	(۳۲۴)
به‌ته‌ی عیسا‌ی نه‌بی بوو ته‌وزه‌مان	گیانی عیسا و گیانی موسا یه‌ک گیان	(۳۲۵)
چس بوو پاشا جا، له‌لای خۆی بو‌خودا	ئهو دوویاره‌ی ئه‌و ده‌کردن لێک جودا	(۳۲۶)
ی ده‌کوت وه‌ستا به‌خیله‌دوستی خۆم	تۆ فلان شووشه‌له‌مه‌نزل بپته‌بۆم	(۳۲۷)

- خېلە دە يىكوت لەودوۋ شووشە كامەيان
 پىئىدە كوت وەستا كەئەودوۋ شووشە نىن
 دە يىكوت ئەى وەستا بەسم ئەزىتە بىكە
 شووشە بەك بوۋ، ئەو بەچاۋى دوۋى دەدى
 يەك شىكا جا، ھەردوۋ شووشە ون لەچاۋ
 كىن و شە ھەت ديارەپياۋى خېل دەكەن
 شەخسى بەدېن چاۋى ناينى ھونەر
 گەرلەخەلكى، قازى بەرتىل ۋەرگرى
 شا لەكىنەى جوۋلەكانەى بوۋ وەھا
 سەدھەزاران موئىنى كۈشت ئەولەين
- بۆتى بىنم بۆم بىكە شەرح و بەيان
 خېلى لاپە تۆ مەبە، قەت زىدەين
 پىئىدە كوت وەستا تو يەكەن لەت بىكە
 چون شكاندى نەى دەدى شووشەى دەدى
 خېل دەبى پياۋگەر تەعا دول، چوۋ لەناۋ
 كىن وشە ھەت روۋ گىزۋگىل دەكەن
 چاۋ لەدل را زۆرى پەردەدېنە سەر
 غەيرە مومكىن بەوعەدالەت سەرگرى
 خېل و دوۋبىن ھەربەنا بەخوابەنا
 چونكە پىشتم مەن لەبۆم و ساۋو دىن

فېل فېر كەردى ۋەزىر بە پاشا

- بوۋى ۋەزىرىك كافر ۋە ھەم خېلە گەر
 دە يىكوت ئەلخان كى مەسىحى ۋە دەكا
 تۆ لەكۈشتارى مەسىحيان بەسكە بەس
 چونكە ئەسەر مەنەۋىنە نادىار
 شاكۈتى تۆپىم بلى تەكبىرچىيە؟
 لەوجىھانە تا نەمىتى عىسەۋى
 دە يىكوت ئەى شا زوۋكەلەت كەلوۋتى مەن
 جالە پاشان مەنەۋىنە دارى نەمان
 تولىۋە جىگە يەك كە ئىختىار
 تولىۋە پاشان دەر كە مەن بۆ شارى دوۋر
 جا دەلەم پاشان كە بەدزى عىسەۋىم
 چونكە شازانى چىيە تىمانى مەن
 دەم ھەۋىست ون كەم لەشا ئاينى خۆم
 چون لەلەى شا بوۋن عەيان ئەسرى مەن
- زۆر بەراحت رام دەبوۋ بۆى خېرە سەر
 مەزھەبى خوى ئەولە شا ئىخفا دەكا؟
 دىن كەرەنگ و بۆى نىيە ظاھىر لەكەس^۱
 ظاھىر و باطن موخالىف جاروبار
 چارە بۆتە ۋە مەكرو ئەو تەزۋىرچىيە؟
 كەس لەبۆ عىسا نەبىنى پەيرەۋى
 بېرە دەستىم گۆيەم دەر تەتە تو لەبەن
 يەك شەفاعەت كالىبۆم ئەۋزەمان
 رېنى عبور بى بۆ عموۋى كولى شار
 تا قەراردەم مەن لە نىۋىان شەرر و شوۋر
 تو دەزانى ئەى خودايا مەن كەچىم
 بۆ تەعەسسوب وىستى بگرى گىانى مەن
 دىنى شام ظاھىر دەكرد نەك دىنى خۆم
 بى رەۋاج ۋە بوۋج دەمان گوفتارى مەن^۱

^۱ - كۈشتى ۋان بەسكە بۆ تۆى سوۋدنىيە دىن كەنىتى بۆن. عەطروعود نىيە

- کۆتی من حیس ده کهم تۆی حیلە گەر
— بە دل زانیم و دیتم حالی تۆ
— بۆبۆبا، گیانی عیسا یاری من
— هیری عیسا ده دم گیانم، سه رم
— هیری عیسا ده دم گیانم به لام
— ه لای من حه یغه زۆر شه و دینی پاک
— حه و نه هه م له بۆ عیسا سپاس
— ه دینی جووله کانم بوونه جات
— ه عه سهری عیسه ییه و هه رمانی وی
— ه جی کۆت بووی شا هه مووی نه نجام ده دا
— ک نه و هاته نیتوقه ومی مه سیح
- ئه و دلە ی من له و دلە ی تۆ باخه بهر (۳۵۲)
نازه گوئ نادهم به قیل و قالی تۆ (۳۵۳)
وردی کرد بوو ته و ته نه ی زۆر زاری من (۳۵۴)
غه یری عیسا کوا ئومیتدم سهروه رم؟ (۳۵۵)
عیلمی دینی وی ده زانم من ته مام (۳۵۶)
گه رله نیتوته شخاسی نادان بی هیلک (۳۵۷)
چونکه ئیمه دینی حه قمان کرد پاس (۳۵۸)
له و خودایه دینی عیسا م بوو خه لات (۳۵۹)
گوئ ده نه، ته سراری دینی جوانی وی (۳۶۰)
خه لقی دیش سه رسام ده مان له و کاره دا (۳۶۱)
ده ستی پی کرد ته و به ته بلیغ زۆر فه سیح (۳۶۲)

نه بوول کردنی مه سیحیان مه کری وه زیر...

- ده هه زاران جا مه سیحی لایی وی
— بی به یان کردن به ته فسیل و دریتز
— نه به ظاهر به حمه تی دینی مه سیح
— عیه یستیان چهن نه فه ر یاری ره سوول
— چون ده دل دا داده نی ته وه سه سه ؟
— نه زی طاعه تیان نه پرسی له ونه بی
— نه کری نه فسیان چاک ده ناسی موو به موو
— نه به حابه ی وا به هۆش هه رکو ته وان
- کۆده بوون و پاک ده بوونه، لایی وی (۳۶۳)
باسی ئینجیل باسی زوننار هه م نووئز (۳۶۴)
ته وه به باطن نه قمه تی دینی مه سیح (۳۶۵)
تابه یان کا چۆنه مه کری نه فسی غوول (۳۶۶)
چۆن ده کا تیکه ل به طاعه ت مه خمه سه ؟ (۳۶۷)
عه یبی ظاهر یان نه پرسی، چۆن ده بی (۳۶۸)
چه شنی ناسینی گولانی نیو دروو (۳۶۹)
به ندی و یان بیست مات و سه ر گه ردان ده مان (۳۷۰)

به یره وی کردنی مه سیحیان له وه زیر...

- بی مه سیحی به یره وی وی پاک ته واو
— نه بوو گه ر عیشقی وی تیدا نه بی
- خۆ زه عیف، قه ول وقه راری سسته خاو (۳۷۱)
ته وه له لایان نائی عیسا نه بی (۳۷۲)

- ئەو گورگ بوو، ھا تېوۋ نېو پېستى مەرى
ئەى خوداياسەد ھەزاران دان وداو
لەجزەلەجزەدېتە پېتمان داۋى نـوئ
تۆنەجاتت داين لەداۋى زۆر بەچىن
دەغل و دانى تى دەكەين ھەمبارمان
خۆ بە دېققەت فەكرى ئەو ھەن قەت نەكرد
مەشكەتا ئەنبارى مەى لىدا لەغەم
تۆلەئەوۋەل فەكرى مەشكى، چا، بىكە
گوئ دەئەو فەرمائىشەى سەدرى سەوور
گەرکو مەشكى دز لەئەنبارن نېيە
كارى چا كى كەم لەرۆژدا پېن دەبى
زۆرسىتېرەى ئاگرىنىش دېتەدل
چا، لەزولمەت دا دزىك دى زۆرنېھان
يەك بەيەك خاموش دەكا ئەستېرەكان
با لەرېشمان دا ھەبى داۋو كەمىن
وختى خەو تۆ رووح لەتەن ئازاد، دەكەى
خۆ ھەمووشەو رووح لەزىندان دېتە دەر
شەخسى مەحبوس شەولەزىندان بى خەبەر
بى خەيالەھەم لە سوود و ھەم زىيان
حالى عارف بى خەوېش لەو حالەيە
بى عەلاقەن خۆ لەكەسبى چاھ و مال
ئەوكەسەى نەيدىۋەدەستى نووسەران
حالى عارف زۆركەمى كردحەق بەيان
گيا نى عارف چۆ تەسەخرای بى مىسال
بەت ھەوئ گەردېتەوھچى خۆ بەغار
ئەو خودايەى سوبحى روون زاھىر دەكا
- ھەرچى موئىمىن با بەعيسا، دەى درى^۱ (۳۷۳)
بۆ ۋەكوو مە تەيرى تەمما ع دانراو (۳۷۴)
بازو سېمورغېش بېين، لىك نېنەجوئ (۳۷۵)
داۋى دى ھەن ئېمەبۆلاى وان دەچىن (۳۷۶)
ئېمەبۆخۆن ون دەكەين ئەو دەغل و دان (۳۷۷)
گەرکو مەشكە ھاتو دەغلى پاك دەبرد (۳۷۸)
دەغلى بردو چا پرى كرد ئەو لەغەم (۳۷۹)
چا، لەپاشان دەغل و دان دەو دا بىكە (۳۸۰)
(لا صلاه تم الا بالحضور) (۳۸۱)
گەنمى ئەعمال بۆلەنېو بارن نېيە (۳۸۲)
بۆكەھاتەنېو دلن بى شوېن دەبى (۳۸۳)
دل قەبوولېيەى ئەوۋى كا ھېچ سىل (۳۸۴)
دا دەننى قامك لەسەر ئەستېرەكان (۳۸۵)
تاكو نەى بى ھېچ چرايەك ئاسمان (۳۸۶)
تۆ لە گەلمانى لە بۆيە بىغەمىن (۳۸۷)
نەقشى ئەزھان لا دەبەى بەرباد، دەكەى (۳۸۸)
ئەو، لەئەحكام ھەم لەگوفتار بى خەبەر (۳۸۹)
شەولەدەولەت بى خەبەر،شا،تا سەحەر (۳۹۰)
بى خەيالەلەوكەسەيا لەوفاان (۳۹۱)
چاۋى دلىان دائىمەن ئاوالەيە (۳۹۲)
ۋەك قەلەم وان نېۋدەسى خۋاى بى ھەوال (۳۹۳)
ۋا دەزانى ئەو قەلەم بۆخۆگەران (۳۹۴)
خەلكى دېكەش ۋا، لەخەودان زۆرگران (۳۹۵)
جېسىم ورووحى ۋى دەكردشاد زولجەلال (۳۹۶)
چۆنى بەت ۋى تۆ، دەكەن ۋا كاروبار (۳۹۷)
سوۋرەتى زاھىر بەئەپراح كرد عەتا (۳۹۸)

^۱ - ئەو، لەباتىن دابوۋ دەججالى لەعېن ئەى خودا كۆمەك بىكە(انت المعين)

- ٣٩٩) چاره‌کی دی دیتەوه‌نیو جینی خۆی
- ٤٠٠) وایه‌مانای خه‌وله‌بو مردن برا
- ٤٠١) خوا به پێ به‌ند لێکی به‌ستن پرووح و ته‌ن
- ٤٠٢) ده‌رده‌کا جاله‌و ده‌کاتن ته‌ن به‌بار
- ٤٠٣) بایه‌وه‌ک که‌شتی که‌حیفزی کردنووح
- ٤٠٤) هه‌م نه‌جاتی بایه‌ دڵ هه‌م چاو و گویش
- ٤٠٥) وان له‌لای تۆ هه‌ن له‌کوللی ئەزمه‌نه
- ٤٠٦) چاوکه‌نه‌ی دی گوێ که‌نه‌ی بیست چا‌س‌ود؟
- ٤٠٧) ئەوه‌که‌سه‌ی مه‌جنوون گرفتاربوله‌بۆی
- ٤٠٨) ئەوه‌کو‌تی تۆچونکه‌مه‌جنوون نی خه‌مۆش
- ٤٠٩) گه‌ربنووی چاترله‌وه‌ی وشیار،بێ
- ٤١٠) بۆمه‌وشیاری چیه‌؟ زیندانی مه‌
- ٤١١) نه‌فع و ترسی مال له‌ده‌س چوو نی هه‌ده‌ر
- ٤١٢) ریتی سه‌ماوات له‌و ده‌گیرئ بۆسه‌فه‌ر
- ٤١٣) دایه‌دائیم، نه‌ک ده‌خه‌ودا هه‌ر به‌شه‌و
- ٤١٤) ئیحتیلامی به‌وده‌بێ (ام الفجور)
- ٤١٥) هه‌روه‌هۆش هات دی خه‌یاله‌و لای هه‌لات
- ٤١٦) ئاخ له‌بۆنه‌قشی خه‌یالی چوو له‌کیس
- ٤١٧) سایه‌وه‌ک وی هه‌لفری پرووی کرده‌به‌رز
- ٤١٨) تا کوده‌توانی له‌دوووی ده‌روا به‌غار
- ٤١٩) ئەسلی سایه‌ی ئەونه‌هاته‌به‌رنه‌زه‌ر
- ٤٢٠) تیرداوئ تاکوسایه‌ی بیته‌ده‌سه‌ت
- ٤٢١) ئەوله‌سایه‌ی راوی سایه‌ی پشت چه‌ما
- ٤٢٢) دئ نه‌جاتی وی له‌سایه‌و هه‌م و خه‌و
- ٤٢٣) پشت به‌دوونیا هه‌رخو دا بۆ وی به‌سه
- ٤٢٤) تانه‌جاتت بئ که‌ها ت ئاخ‌زه‌مان
- ٤٢٥) چون ده‌لیلی نووری رۆژی کێن؟خودان
- ٣٩٩) چاره‌کی که‌مونه‌سه‌یت بوو چۆن ده‌رۆی؟
- ٤٠٠) نه‌سی گیان عاری له‌زینی ته‌ن ده‌کا
- ٤٠١) به‌وه‌تاجاره‌کی دی نیو به‌ده‌ن
- ٤٠٢) خه‌که‌رۆزه‌ت ئەو له‌میرگ ومیر غو زار
- ٤٠٣) خه‌رگه‌وه‌ک ئەسه‌حایی کاف ئاگای له‌پرووح
- ٤٠٤) نه‌وه‌وشیاری وه‌وشی پرله‌ئیش
- ٤٠٥) به‌سه‌حایی که‌هه‌ف ئەله‌حان هه‌نه
- ٤٠٦) نه‌گه‌ل وی یارله‌گه‌ل وی هه‌م سه‌روود
- ٤٠٧) نه‌به‌ه‌یلی کو‌ت خه‌لیفه‌وا، ئەتۆی؟
- ٤٠٨) خه‌نی وه‌ک تۆزۆره‌نه‌وه‌جوانتر له‌تۆش
- ٤٠٩) خه‌که‌نیکی مالی دونیای یار،بێ
- ٤١٠) نه‌به‌حه‌ق وشیار نه‌بیتن گیانی مه‌
- ٤١١) ئین له‌به‌ره‌نجی خه‌یالات و زه‌ره‌ر
- ٤١٢) خه‌فایه‌وله‌و له‌تافه‌ت دیته‌ده‌ر
- ٤١٣) نه‌که‌سه‌ی که‌بووخه‌یالاتی،ده‌خه‌و
- ٤١٤) نه‌ده‌خه‌ودا دیتو ده‌بینی میسلی حوور
- ٤١٥) جۆن چه‌قاندی تۆو له‌ئه‌رزی شۆره‌کات
- ٤١٦) نه‌خه‌وده‌به‌هره‌ی سه‌ریشه‌وقالبی بیس
- ٤١٧) هه‌غری ته‌یریک سایه‌ی که‌وته‌ئه‌رز
- ٤١٨) نه‌حه‌قیک دئ تا‌کو سینه‌رکاشکار
- ٤١٩) نه‌لی ته‌یری سایه‌دی، ئەوبێ خه‌به‌ر
- ٤٢٠) نه‌نیشانه‌ی گرته‌سه‌یبه‌ر وه‌ک مه‌به‌سه‌ت
- ٤٢١) نیر دانی عومری وی خالی ده‌ما
- ٤٢٢) سینه‌ری حه‌ق گه‌رکو ئاگای بیت له‌و
- ٤٢٣) سینه‌ری حه‌ق تۆبانه‌ئه‌وه‌که‌سه‌
- ٤٢٤) مه‌نی وی بگه‌ره‌زووتر بئ گو‌مان
- ٤٢٥) کیف مدال‌ظ‌ل) مه‌قسوود ئەه‌ولیبیان

- بىئ دەلىلى ۋا نەبى تۆرىۋوار
تۆلەسايە، رۈۋ بەرەۋ رۆژ لا بدە
جەشن و سوورت گەر نەزانی كۆيەجىي
- گەر جەسەد بگرئ لە تۆرىگای گەرۋو
چون جەسوودبوو بوولەگەل ئادەم جەدوۋ
گەردەنەنن، ۋەك جەسادەت پرخەتەر
بەس جەسەد بوو مەنزل و جىگای جەسەد
گەرچى خا نوو بۆجەسادەت بوو جەسەد
(طهرايتىسى) بـە يانى پاكىـه
گەربەشەخسى بى جەسەدتۆبى جەسوود
تۆلەژىرپىنى ئەۋلىيایان خاك بە
- (لا احب الافلين) بۆت بى شىعار^۱ (۴۲۶)
دامەنى شا شەمسى تەبرىز با بدە^۲ (۴۲۷)
خۇجىسامەددىن دەلى پىت كۆيە رىنى (۴۲۸)
- نىۋجەسەد شەيتان كەردى زۆر غلوۋ^۳ (۴۲۹)
چى سەعادەت بوولەدە ستى ۋى دەچوۋ (۴۳۰)
خۇش بەحالى ۋەى فەرىداپشتى سەر (۴۳۱)
گەر جەسەد بى پىس دەبىتن بەۋ جەسەد (۴۳۲)
زۆرتەمىزى كەرد تەنى پاكەن ئەجەد (۴۳۳)
گەنجى نوۋرەئەۋ تەلەسمى خاكىە (۴۳۴)
رەش دەبى دل، غەبرى ئەۋە، نىتەسوود (۴۳۵)
تۆجەسادەت ۋەك مە، چال كە، چاك بە (۴۳۶)

بەيان كەردنى جەسادەتى ۋەزىر...

- ئەۋ ۋەزىرەى ۋا جەسوود ۋەئىندە پەست
بەۋئومىندە تاۋەكۋ زەھرى جەسەد
لوۋتى خۆى ھەركەس بىرى بەس بۆجەسەد
ئەۋ ھە لوۋتەگەربەۋى بىكرىت بۆن
ئەۋ كەسەى دىن بۆن نەكا، لوۋتى بىرا
گەربىكا بۆن شوكرى كامىل گەرنەكا
شوكرى شاكر كە، لەبۇ ۋى بەندەبە
ۋەك ۋەزىرتۆ رى گرى ئىمان مەبە
ناسىجى دىن بوو بەزاھىر ئەۋ ۋەزىر
- ھەر بە ھىچى گوى و لوۋتى دا لەدەست (۴۳۷)
بچەنىۋ گىانى مەسىحى بى مەدەد (۴۳۸)
خۆى دەكايى لوۋت وگوئ ئەۋشەخسى بەد (۴۳۹)
بۆن لەبۇلاى خۆى بىا لوۋت ھەرچلۆن (۴۴۰)
بۆنى راستى ھەر ۋەبەر دىنى بىرا (۴۴۱)
لوۋتى دەروا ناسپاس بوو چونكەۋا (۴۴۲)
تۆلەلاى ۋى بمرەجا ھەر زىندەبە (۴۴۳)
مەنعى تاعەت بۆخوداى مەننان مەبە (۴۴۴)
ئەۋ بەفئىل داينا لەنىۋلوۋزىنە سىر (۴۴۵)

^۱ - (لا احب الافلين) ت بى شىعار (مصرع دوم)

^۲ - تۆلەسايە، ئەسلى رۆژت بى مەبەست دامەنى شا شەمسى تەبرىز بگرە دەست

^۳ - گەر جەسەد ھات و لەپىت دا، بۆدروۋ خۆ جەسەد شەيتان، دەۋىدا كەرد غلوۋ

ئاگادار بوونی ئەشخاسی وشیاری مەسیحی لە مەکری وەزیر...

(۴۴۶)	وای دەزانی باشە پاشان نە ی دەویست	ئەحلی زەوقیش گەر قسە ی وی لە و دەبیست
(۴۴۷)	قەندی زەهراوی دەخستە نێو گولۆ	رۆژنە تیفە ی وی بە ئەغرازی تیکە لۆ
(۴۴۸)	ئەو لە مەعنا وای بە ڕووح کووت سوست بە	رەهەن دەیکوت لە پێی حەق چوست بە
(۴۴۹)	بەو، دەبن دەست و لیباس زۆر پیس و رەش	گەر چی زێو، تازە و سپی زۆر جوان و گەش
(۴۵۰)	رەش دەبێ، بەو، هەرشتیکی وێکەوێ	گەر چی ئاوور سوورە وەک نووکی کەوێ
(۴۵۱)	کوێر دەکا چاو، گەر بنۆری لەو لە دوور	زۆن و جوانە لەو حەواپە بەرقی نوور
(۴۵۲)	چی وەزیر کوئبای لە ئەستۆی تەوق بوو	هەر کەسیکی دوور لە عیلم و زەوق بوو
(۴۵۳)	بوو لە بۆ ئەتباعی عیسا جان پەنا	بۆدەتی شەش سالی وەزیری دوور لە شا
(۴۵۴)	ئەمرو حوکی وی لە بۆخەلق، کاردی حەلق	بەین و دلیان پاک بەوی ئەسپارد خەلق

پەیمانی شا بە نەهێنی بۆ وەزیر...

(۴۵۵)	شا بەوی وەعدە ی دەدا (موحیی العظام)	بوو لە نێو پاشا و وەزیردا زۆر پەيام
(۴۵۶)	وەختە ئیستا، لەو دڵەم لابە ی جەفا	بۆ وەزیری نووسی شا ئە ی با وەفا
(۴۵۷)	دینی عیسا کەم، بە فیتنە عەیب دار	ئەو کوئی مەشغوولی ئەو هەم شەهریار

بەیان کردنی دوازدە سیبێ مەسیحیان...

(۴۵۸)	بوو ئەمیریان دەو زەماندا جووت شەش	ئەومی عیسا چون بپوونە چەند بەش
(۴۵۹)	عەبدی میری خۆی دەکرد ئەو، بۆ تەمەع	هەر گرووھێک بۆ ئەمیریک بوو تەبەع
(۴۶۰)	بوونە بەندە بۆ وەزیری بەد نیشان	ئەو دووازدە حاکمانە و قەومی وان
(۴۶۱)	هەر هەموویان پەیرهوی رەفتاری وی	بۆعتەبەر بوو لای هەموو، گوشتاری وی
(۴۶۲)	بمرە حەتمەن ئەو دەباپە مردبا	هەر ئەمیریک ئەمری ئەو پێ کردبا

دەستکاری کردنی وەزیر ئەحکامی ئینجیل...

(۴۶۳)	نەقشی هەرتۆ مار خیلای مەسلەکیک	جاکی کرد تۆمار بە نێوی هەریەکیک
(۴۶۴)	زۆر عەیان بوو لەو کەسە ی تۆماری دی	حوکمی هەریەک بوو خیلای حوکی دی
(۴۶۵)	زیربنای رەنج تۆبە یە و شەرتی رجووع	ئەو لە یەکیان ئەمری کرد بە رەنج و جووع

- ئەو دەيەكياندا كوتى بىسۋودە رەنج
ئەو دەيەكياندا كەجۈۋى و جۈۋى تۆ
غەيرى تەسلىم و تەۋەككول، مەكر و داۋ
بوو دەيەكياندا كەۋاجب خزمەتە
بوو دەيەكيان ئەمرو نەھىي زۆرھەنە
تاكو غەجىزى خۇن بناسىن، جا، لەۋان
بوو دەيەكيان، تۆكەخۇت عاجىزمەكە
قودرەتى تۆ قودرەتى خۋايە لەلات
بوو دەيەكيان لاپەئەو دوو بۆ چتە؟
بوودەيەكيان بايسى دائىم با شەمع
گەرلەخۇت فەكر و خەيالت كەرد بەدوور
بوودەيەكيان، بوگژەنەت بى غەم بەبار
چون لەكۈشتن شەمەي گيان زۆرروون دەبى
گەرلەزۈھدى خۆي كەسىن دونىاي نەۋى
بوودەيەكيان ھەرچى پىتى داي خۋايى تۆ
ھەرچى لاي خۋا ھات لەبۆ تۆ رەحمەتە
بوو دەيەكياندا لەۋىستت تى پەرە
رېتى وشۋىتى دىنى جۈى جۈى سادەنە
گەركو لازم بايەخۋا، با، رى نمۋون
بوو دەيەكياندا كەۋىستى وا، خودا
زەۋقى باتىن گەرلەدەستى تەبە چى
بوۋپەشىمان ھەرچى چۈۋ، بەدۋاي ھەۋا
دۋاي ھەۋا چۈۋن با بەزاهىر سادەبى
موشكل و ئاسان لەيەكيان جياكەۋە
بوودەيەكياندا بەمۈرشىد بگرەدەس
عاقىبەت مىللەت ھەمۋويان بىستيان
- رېتى نەجات تەنھا و بەس ئىعتايى گەنج^۱
شېركى تۆيەخۇ دەگەل مەعبۇدى تۆ
ھەم دەغەم دا ھەم دەشادى ھەن تەۋاۋ
گەرنەبى خزمەت تەۋەككول تۆھمەتە
بۆ غەمەل نىن شەرحى غەجىزى ئىمەنە
قودرتى ھەق باش بنا سىن ئەو زەمان
كفرى نىعمەت غەجىزەۋبارىزمەكە
نىعمەتى قودرەت خودا داي ۋەك خەلەلات
چون بەھەرچى بەستەبى بۆتۆ، بتە
چون نەزەر ۋەك شەمەبۆ چى؟ بۆجەمع
چۈلەدەستت شەمەي ۋەسلى پەرلەنوور
تاعىۋەز بى بۆ نەزەر يەك سەدھەزار
گەرسەبوورى لەيلەكەت مەجنۋون دەبى
دى بەدۋوى ۋەك سىبەرىك ۋەدۋاي كەۋى
شېرىنى كەردوگۋاۋا لايى تۆ
ۋامەزانەتەۋلەبۆتۆ زەحمەتە
چۈنكەتەبەت چاكي ناۋى بەدقەرە
ھەرىكەي بۆمىللەتىك ۋەك گيان ۋەنە
گاۋوروجۈۋش خۆلەھق ئا گا دەبوون
رېزق ۋرۋزى ۋرووح لەژىنى دىل بىدا
دوور لە سوۋدە شۆرەكائە ۋىدەچى
بۆي خەسارەت ھات لەۋ بەيە و شېرا
رەنجى زۆرى دۋايەئەۋ لى چادەبى
تابىبىنى ئەۋدوۋ ۋە، ۋەدۋاكەۋە
عاقىبەت بىن مۈرشىدە نەك قەۋم ۋكەس
بەس بەمۈرشىد بوو نيا زو ۋىستيان

^۱ ئەۋدەيەكياندا كوتى رەنج ھېچ نە
رېتى نەجاتىش غەيرى جۈۋد گەنج ھېچ نە

- عاقیەت بینى نه‌وایه‌ده‌ست باف
بوو ددیه‌کیان تۆی له‌مورشید بئ نیاز
تۆ وێکوو پیاوان ته‌سیری که‌س مه‌به
بوو ددیه‌کیان ته‌سلێ دینان هه‌ریه‌که
ته‌و ددیه‌کیان کۆتی سه‌دچۆن یه‌که؟
ئیتیحادی قه‌ولی وازید هه‌ر محال
نکو وادی ژه‌هروشکه‌ری ته‌ی ده‌که‌ی
- زده‌تۆ ماری ده‌نووسی زۆر فه‌سیح
- بئ سه‌به‌ب نه‌بوو ده‌دین دا ئیتخیلاف (۴۹۲)
عارفی هه‌م مورشیدی ئاگا به‌راز (۴۹۳)
تۆله‌ده‌ریاگه‌وه‌ری، قه‌ت خه‌س مه‌به (۴۹۴)
هه‌رچی دووی دی خێله‌به‌قه‌سی وی مه‌که (۴۹۵)
شیتفه‌کری وا ده‌کا تۆ وامه‌که (۴۹۶)
چۆن ده‌بن یه‌ک، شه‌کری شیرن و ژه‌هری تال (۴۹۷)
بۆنی وه‌حده‌ت کوا له‌بۆ تو دیت که‌ی؟ (۴۹۸)
ته‌وه‌زیری دوژمنی دینی مه‌سیح (۴۹۹)

به‌یان کردنی ته‌و مه‌تله‌به‌ که‌ ته‌و ئیتخیلافه‌ ده‌ زاهیر دایه‌ نه‌ک ده‌ حه‌قیقه‌تی پێگادا...

- تعبیه‌ک ره‌نگ بوونی عیسا بئ خه‌به‌ر
ته‌بی سه‌د ره‌نگ بچته‌خمخانه‌ی دلێ
ح. نه‌یه‌ک ره‌نگی وه‌ها دل بئ مه‌لال
ته‌ر ده‌ئیشکی دا هه‌زاران ره‌نگ هه‌نه
من به‌ماسی هه‌م به‌ده‌ریام کرد شه‌یه
چۆن ده‌هه‌ستی به‌حروماسی سه‌د هه‌زار
ته‌ر له‌و با رانی ره‌حمه‌ت دینه‌خوار
زۆر ته‌اسۆی حه‌ق هه‌لات تاوی که‌ره‌م
سووری تاوئ که‌وته‌سه‌رخاک و گلی
هه‌رچی چاندت تۆله‌ئیتو قه‌لبی زه‌مین
هه‌خودایه‌هات ته‌مانه‌ت بۆ زه‌مین
ته‌ح‌ق فه‌رمان نه‌یه‌ت نایه‌ت به‌هار
دی جه‌مادات ته‌خودایه‌ی دادگه‌ر
ته‌و به‌فه‌زلی خۆی جه‌ماد ئاگا ده‌کا
دوور له‌فه‌همن سپهری حه‌ق، هه‌یج گوئ نییه
هه‌ربه‌مه‌یلی وی ده‌بیتن گوئ و چاو
- ته‌بعی عیسا یه‌یج نه‌بوو ته‌و بئ به‌سه‌ر (۵۰۰)
ساده‌هه‌م یه‌ک ره‌نگ ده‌بی ته‌و، وه‌ک گۆلی^۱ (۵۰۱)
به‌لکه‌مه‌یسلێ ماسی و ئاوی زوال (۵۰۲)
به‌ینی ماسی و ئیشکه‌تی زۆر جه‌نگ هه‌نه (۵۰۳)
بۆمه‌سه‌ل بوو ته‌و خودایه‌ی وانه‌زیه (۵۰۴)
دینه‌سه‌جده‌بۆ خودای په‌روه‌ردگار (۵۰۵)
چاده‌بن به‌و، به‌حرو دوهری شاهوار (۵۰۶)
تا کو فیرکا جوود به‌هه‌وران و به‌یه‌م (۵۰۷)
تا زه‌مین جیتی دا به‌دانه، نیو دلێ (۵۰۸)
بئ خیانه‌ت ویت ده‌دا خاکی ته‌مین (۵۰۹)
چونکه‌تاوی حه‌ق له‌ویدا نووروتین (۵۱۰)
خاک ناکا هه‌یج له‌سپهران ئاشکار (۵۱۱)
هه‌م ته‌مانه‌ت هه‌م سه‌دا قه‌ت، هه‌م خه‌به‌ر (۵۱۲)
ته‌و به‌قه‌هری، عاقلان رسوا ده‌کا (۵۱۳)
که‌س نییه‌من پیتی بله‌م، هه‌یج گوئ نییه (۵۱۴)
به‌ر به‌مه‌یلی وی ده‌بی یه‌شمی به‌ناو (۵۱۵)

^۱ ساده‌و یه‌ک ره‌نگ ده‌بی ته‌و وه‌ک گۆلی (مصرع دوم)

- كىمىياسازەخودا كىمىياچىيە؟
 ئەۋسەنەنەي دەيكەم ئەمەن، تەركى سەنە
 بوۋن نەبى باقەت لەراستى بوۋنى ۋى
 كۆپرەنەبايەچۈن دەبوۋ بگىرى قەرار
 گەرەزا دارىش نەبا يەپەش نەبوۋ
- موغجىزەبەخشەخودا، سىمىيا چىيە؟
 چو ن سەنا بۆ بوۋن دەلىلەنەك فەنا
 كۆپرەھەم رەش، بوۋن لەھاستى بوۋنى ۋى
 ئەۋلەھاستى تىنى تاۋى كردگار
 ۋەك سەھۆل سەردى لەبۆ تەن بەش نەبوۋ

بەيانى زىيانى ۋەزىر لەۋ مەكرەدا...

- ھەرۋەكۋو شا، غافل ۋنادان ۋەزىر
 دوزمىنى كرد ئەۋدەگەل ئەۋخوۋى عەزىم
 عالەمىكى زۆردەبىنى گەر خودا
 گەرچى دونىا، لات ۋەھايەبى بنە
 ئەۋ جىھانە ھەبسى گىانى ئىۋەبە
 ئەۋ جىھانە دى بنى، ئىدىكە نا
 ھەرچى نىزەي فېرەۋۋن بوۋى لىتى شكا
 تىببى جالىنۋوس ئەگەربى سەد ھەزار
 دەرەزى ئەشعار ئەگەربى سەد ھەزار
 گەر لەپىتى خوا ۋا لەنەمرى ئەۋكەسە
 زۆردلى ۋەك كىتو لەجىتى خۆى ھەلدەقەند
 كى بەعەقلى، لاي خودا رېنگاي ھەيە؟
 زۆركەسەش ھەن دەۋلەمەندو ھوۋشيار
 چۈن دەبى بۆشەيت ۋەھاران مەسخەرە؟
 چۈن ژنەي بەد كار لەخوا بوۋ شەرمەزار
 بوۋن بەزۋەرەگەرمەسخ بى بۆ ژنى
 ۋوۋىسەت تۆبەرى بۆئاسمان
 خۆت مەسخ كرد چۈنكەچۈۋى بەدۋاي ھەۋا
- ئەۋ دەگەل ھەق كەردى دەۋاۋ دار ۋ گىر
 بەس بە (كن) چاكى دەكرد، چى بوۋعەدەم
 چاۋەكانى تۆ بەخۆى بىنا بكا
 خۆ، لەھاستى قودرەتى ۋى ھەرونە
 بچنە سەھرايەك كە خۆشى پىۋەبە
 بۆ جىھانى دى حىجاب، دونىاي فەنا
 بەس بەيەك موۋسا بەدەس ۋى يەك عەسا
 خۆلەھاس عىساۋ دەمى ۋى ۋەك قومار
 خۆ لەھاستى قەۋلى ئوممى ۋىنە، عار^۱
 ئەۋ كەسە ئىنسان نىيە خار ۋ خەسە
 زۆر پەرەندەي زىرەكىشى خستەبەند
 دل شكاۋەلاي خودا جىنگاي ھەيە^۲
 مەسخەرەن بۆدۈۋر لەقام ۋ شەيت ۋەھار
 خاكى بەرپىتى ۋان بىي تۆ، يەك سەرە
 مەسخى كەردو، كەردىەزو ھەرى نامدار
 بوۋن بەخاكۋ قور عەنۋود چى نىۋ دەنى
 خاك ۋخۆلت ھەلبىزارد تۆبۇزىيان
 بەۋوۋوۋدەي ۋا مەلەك دەي ۋىست ئەۋا

^۱ - خۆلەھاستى قەۋلى ئەحمەد نەنگ ۋعار (مصرع دوم)

^۲ - كۋا بەعەقلى، عاقلان رېيان ھەيە؟ دل شكاۋان لاي خودا جىيان ھەيە

ئەو دوو مەسخەزۆر جودانەو لێك بەدوور
 فەكرى ناسىنى ستێران تۆدەكەى
 تۆلەلای خۆت ئادەمیزادى ئەدى
 بەس بلى من عەلمەككى قەدەكەم
 گەرجیھان یەك سەر، بەفر بى پێكەو

(۵۳۹) یەك بەخۆل و یەك بەزۆھەرى پەلەنوور
 (۵۴۰) تۆلەئادەم پرووگەبوو، چیت دیووەدەى؟
 (۵۴۱) بۆجى پەستیت تۆوھكوو مەردى دەدى؟
 (۵۴۲) ئەو جیھانەى من بەقودرەت پەدەكەم
 (۵۴۳) ھەركەتاوى وئ كەووت دەت ویتەو

رەحمى زۆرە، جورم بەخشەكردگار
 فەكرى فاسید عەینى وى حەكمەت دەكا
 ئەھلى تەردید ئەو دەكا ئەھلى یەقین
 زى ئیبراھیم دەكیشى ئەو لەنار
 ئەبەب سووزى خودا سورما سەرم

(۵۴۴) لەو وەزیرە و سەد وەزیر و سەد ھەزار
 (۵۴۵) عەینى ژەھراو، بى ھەوئ شەر بەت دەكا
 (۵۴۶) ئەو مەحەببەت چا دەكا بى وئ، لەكین
 (۵۴۷) پرووح دەكا ئیمەن بەترسى بى ژمار
 (۵۴۸) جەشنى (لائەدرى) خەيال دەورووبەرم

مەكر و حیلە سازكردنىكى دیکەى وەزیر، بۆ گومرا كردنى خەلكى...

ئەو وەزیرە مەكرەكى دى دادەنا
 بو مریدان زەمزەمەپەیدادەبوو
 حەلەشەوقى وى خەلق دێوانەبوون
 نەبوون و زارى و فغانیان كرد ئەویش
 ئەو وەزیریان كوت بەبى تۆ نینە نوور
 نەبەرمەردایەتى و خاترى خودا
 نەمەندالین ودايەنمان ئەتۆى
 بیکوتن ئەوگەرچى دۆست گیانى منە
 جى ئەمیر بوو بۆشەفاعەت ھاتەلای
 جەو بەبى تۆئیمەچى مان ھات بەسەر
 نەلەئیمەت گەرت بەھانە، نایەدەر
 مەرھەمووى خۆش بوون لەبۆن گوشتارى تۆ
 نەبەخاترى خوا جەفامان بەس بکەى

(۵۴۹) چوو دەخەلۆت پەند و وەعزى لا دەنا
 (۵۵۰) چوو دەخەلۆت چل شەوان دەو دا دەبوو
 (۵۵۱) بۆ فیراقى وى لەخۆبێگانەبوون
 (۵۵۲) بوو لەرەنجى خەلۆتەتى، دال و حەشیش
 (۵۵۳) دیارە کوێر دەروا بەبى چا و ساغ چ جوور
 (۵۵۴) قەت نەكەى زیاترلەوھى لێن بى جودا
 (۵۵۵) بەوھە، خۆشین چونكە لا یەنمان ئەتۆى
 (۵۵۶) تا كو فەرمان دئ لەبۆم جیم قوژنە
 (۵۵۷) جى مرید بوو بۆشەناعەت ھاتەلای
 (۵۵۸) ئیمەبى تۆ وەك ھەتیوین بى پەدر
 (۵۵۹) ئاھى سەردن بۆ نەسیب و، خۆل وەسەر
 (۵۶۰) دەرسى حەكمەت بوو لەبۆن، رەفتارى تۆ
 (۵۶۱) كار كەچابوو بیکەئەو، نەك سەبى

- چۈن دلت رازى دەبىي تاكومورىد
بى تۆ ۋەك ماسىن لە ئىشكى دا قەرار
ئەي ۋەكوو تۆ، لەو زەمانەكەس نىيە
- دەفع كردنى ۋەزىر مريدان لەگفتوگۆ...**
- بتيكوتن ئەي تابيعىنى قەو ل و، بەحس
گوئي زاهير تۆ بيهسته بەو مەين
تۆ بيهسته گوئي سەرت ئەو بەدفعەرە
لانەنتى گەرتۆجەواسى زاهيرى
تاكو وشيارى و عەقلى بى لەسەر
قەول و فيعلى ئىتمەسەيرى زاهيرى
حيسسى زاهيرەلەزاهير ھاتەدى
سەيرى جيسى كەوتە سەر ناسووت و خاك
چون لەرپى ناسووت عومرت تىپەرى
چۈن ۋەدەس دىتى ئەتۆ، ئاۋى ھەيات؟
مەۋجى خاكى ۋەھم و فەھم و فەكرى مە
تاكو لىزەمەست بىي مەست نى لەۋى
گفتوگۆي زاهيرى ھەرۋەك غوبار
- دوورلەتۆ بن دوور لە تەعلیمی موفید؟
بەندى جۆى ۋەسلت، ۋەلابە بىتەخوار
كۆمەكت بەو خەلقە، قەت قەت بەس نىيە
- پەپرەۋى پەندى زبان و گوئ، نە فەحس
بەندى چاۋى دل ۋەلا بە، ئەو دەبىي
گەربىسى گوئي سەرت گوئي دل كەرە^۱
لەو خىتابەي (ارجعى) دەكرى بەرى
چۈن لەرازي خەو ئەتۆ دەت بى خەبەر؟
سەيرى با تىن، ئاسمان جىي سەر سەرى
چاۋ لەرووح كە چۈن لە سەر دەريا دەجى؟
جىي لە نىو دەريايى مەعنا، پرووحى پاك
جار لەكىو و جار لە دەريا جار بەرى
چۈن لە دەريا و مەۋجى ۋى دەت بى نەجات؟
مەۋجى ئاۋ، مەحوو فەناۋو سوكرى مە
لىزەمەست بى جامى ۋىت دەس ناكەۋى
ماۋەيەك خاموش بىئەي ھووشيار

تيكرار كردنى مريدان كە لە خەلۋەت ۋەرە دەر...

- پاكي كوتيان ئەي ھەكىمى چارەساز
بارلەبار بەر تۆ بەتواناي، دا بنى
دانى ھەرتەپرىك بە ئەندازەي ئەۋە
گەرلەباتى شير بەمندال نان بەدى
لەو منالەھەركو ھاتەدەر ددان
گەرکو جووچكەي بال نەھاتوو ھەلقى
- بەس فەرىب و بەس جەفامان دەبەناز
بۆ زەعيفان كارى موشكىل، لابنى
كوانى ھەنجىر دانى كۆترە يا كەۋە؟
گيان دەستىنى لەو لەباتى گيان بەدى
ھەر بەخۆى تالب دەبى بخوات نان
تۆدەبىنى چۈن پشیلەدەي دېرى

۱- گەر نەبەستى گوئي سەرت گوئي دل كەرە (مصرع دوم)

- كە ياتى ھاتەدەر دەفرى تەنى
— نى خاموش دەكاتن ئاۋرى نەفس
— مەھۇشە، چۈنكە وپزەرمان ئەتۈي
— تە تۈين خاك چاكە، نەك فەلەك
— نەك تارىكەين تۆ، ئەي غەزىز
— نەمى ناسووت بەزاهىر، ئەكبەرە
— زەھىر فەقەت بۇ جىسمەبەس
- بى ئەۋەي كە يارمەتیشى ھىچ دەنى (۵۸۴)
نوتقى تۆ ھالەن دەكاتن باش و نەحس (۵۸۵)
بەحرە بەرمان چۈنكە رېبەرمان ئەتۈي (۵۸۶)
ئەي بەتۈروون بوو سىماك تاكوسەمەك (۵۸۷)
ئەي بەين تۆ قەدرى ئاسمان ھىچ پەشيز (۵۸۸)
پرووح كەپاكە، ئەو لەمەنا لەو سەرە (۵۸۹)
خۇلەھاستى مەنى، جىسم، ھەر ئىسمەبەس (۵۹۰)

جۈپ دانەۋى ۋەزىر كە لەخەلۋەت نايەمە دەر...

- بىنەر ئەو ھوججەتى خۆكەم بىكەن
— نەين بىم نايىن مەن بىم جىنى گومان
— نە كەمىل ھەم ئەمەن، ئىنكار بۆ؟
— نەبى مەن قەت لە خەلۋەت بىتمە دەر
- بەندى مەن بىگرن لەنۆ دىل جەم بىكەن (۵۹۱)
با بەغەرزىش، مەن بىيۇم ئاسمان (۵۹۲)
گەرنەبىم ۋا، ئەزىزەت و ئازار بۆ؟ (۵۹۳)
چۈن بەھالى دىل خەرىكم، نەك بەسەر (۵۹۴)

ئىراد گرتنى مەيدان لە خەلۋەتى ۋەزىر...

- كەتەن مەنكىرت نەين، ئەي ۋەزىر
— نەنۆرەيت ئەشكى چاۋمان دىتەخوار
— نە مەندال، دوزمىنى داكى نىيە
— نەجەنگىن دىارەمىزراپ دەستى تۆن
— نەك نەين، ئەو نەۋاى مە، دىل لەتۆ
— نەنەترەنجىن ۋدانراۋىن، لەلات
— نەمەت دا جىسم ۋگىيان ۋتارو پوود
— نەخۇ نەين باھەبىشىن ھەربەناۋ
— نەنەنەن، شىرى سەرئالاي پەرۋ
— نەمەنەي ۋان ۋ، بايەناديار
— نەتۈبۈۋى، بادو بوودت دا، بەمە
— نەنەي ھەرنەبوو بوون دات ۋجوود
— نەرتى ئىنعامى خۆت مەگرەلەمە
- پاك مەيدىن، تۆش لەبۇمان، بوۋىە، پىر (۵۹۵)
ئەۋە نالەن دىل لەگىيانى بى قەرار (۵۹۶)
لاي، خەراب فەرقى دەگەل چاكى، نىيە (۵۹۷)
نالەنالى دىل، بەمىزراپ، نەك بەخۇن (۵۹۸)
ئىمەۋەك كىتو، ئەۋسەداى مە، دىل لەتۆ (۵۹۹)
بەس بەدەستى تۆن خودايا، بردومات (۶۰۰)
چۆن لەھاس تۆ، ئىمەئىزھار كەين، ۋجوود (۶۰۱)
تۆ، ۋجوودى مۇتلەقى پەنھان لەچاۋ (۶۰۲)
گەرھو جوۋمىش كەن، بەپايە، نەك بەخۇ (۶۰۳)
يا ئىلاھى نادىارمان بى بەيار (۶۰۴)
ھەرئەتۈبۈۋى دات ۋجوود بەۋ، عالەمە (۶۰۵)
عاشقى خۆت كەرن ۋ كرديان سجوود (۶۰۶)
نوقل ۋبادەۋجامى خۆت، مەگرە، لەمە (۶۰۷)

- تۆكە بگىرى كى ھەيەداۋا بكا؟
 كىردەۋى مەتۆمە ھىتەبەرنەزەر
 پىش لەبوونمان پىش تەقازا پىش لەۋىست
 زەغفى نەقشان لای نەقاش ولای قەلەم
 عاجزن عالەم لەحاستى قودرەتى
 جار شەيتان جار ئادەم چادەكا
 كى لەحاس ۋى باسى خىرو شەردەكا؟
 تۆلەقورئان ۋەرگىرەتەفسىرى بەيت
 تىر كەبا ۋىيىن، تىر ھاۋىژ نىن، ئەمە
 خۆنەجەبرەئەۋ و تەم جەبىارىيە
 شىۋەن وزارىن دەلىلى ئىزتىرار
 گەرنەبايەبۇخە تاكار ئىختىيار
 بۆمۇعەللىم ئەزىتەتى شاگرد دەكا؟
 گەربلەئى ئوستا د لەجەبرى بى خەبەر
 گەربىسى جۋابى مەن بۆئەۋ نەزەر
 گەرنەخۇش بى، ۋ بى، لەبەر ئىش بى قەرار
 گەر نەخۇش بى شىۋەن وزارى دەكەى
 دىتەبەرچاۋوت ئەۋەى كىردت خەرا ب
 سۈيىن دەخۇى كە، مەن گوناۋىدى نەكەم
 جايەقىن بوو گەر نەخۇش بى ئەى برا
 دردەداران بوون لەئەسراپ با خەبەر
 ھەر كەسى ۋشيارترە پىر دەرد ترە
 كۋانى گرىتە؟ گەر دەنا سى جەبرى ۋى
 چۆن بەزەنجىر بەستراۋ، شادى دەكا؟
 گەردەبىنى دەست ۋ پىتيان بەستۋوۋە
 عاجزان تۆھپە دەمى ئا زار مەكە
 تۆكە جەبرى ۋىت نەدىۋەھىچ زەمان
- نەقش گەل نەققاش چلۆن دەۋا بكا؟
 سىنبەرى ئەلتافى خۆتن بىنەسەر
 چى نەمان كوت، لوتفى تۆپاكى دەبىست
 ۋەك جەنىنى بەستەدەستەن ھەم قەدەم
 ۋەك لەحاس دەرزى، پەرۋ، ھەم سوۋرەتى
 جار شادى جارو بار غەم چادەكا
 كى لەحاس ۋى باسى نەفع ۋ زەر، دەكا؟
 خوا ۋتۋويە (مارمىت ا ذ رمىت)
 تىرھا ۋىژ ھەرخودايە، ئەۋ دەمە
 زىكرى جەبىا رىم كەكرد بۆ زارىيە
 خەجلىت ۋ زارىن دەلىلى ئىختىيار
 بۆبەشىمانەۋخەجا لەت، تۆبە، كار؟
 بۆلەسەۋدا فكىرى ھات ۋىرد، دەكا؟
 مانگى خەق لای ھەۋرى زۆرى ھاتەسەر
 دەس بەدىن دەگرى لەكفرى دىتەدەر
 ئەۋ دەمەكامل دەبى، تۆ ھوۋشيار
 تۆبە، خوايە، خۇش بەلىم، جارى دەكەى
 دەت ھەۋى، پاشان كەبىنى بۆ پى سەۋاب
 غەبرى تاعەت بۆخودا چىدى نەكەم
 بەۋدەبىنى رەمزو ئەسراپ، ۋەك چىرا
 بى تەفا ۋ ەت لاق كەپىشى يا نەسەر
 ھەر كەسى زانا ترەپرەنگ زەرد ترە
 كۋانى زەنجىر؟ گەرتۆ بەستەى سەبرى ۋى
 چۆن ئەسىرىك چىسى ئازادى دەكا؟
 پىۋى شاشت ۋا، لەلاى سەرنوستۋوۋە
 چۈ نكەۋا نىن تۆش ئەۋان خەمبار مەكە
 ھىچ مەلى دىتت بلنى ناۋو نىشان

- ...ئەي كىرىم بەگلىك بىت ھەي
 - ھەركىرى كە نەت وىست و كر
 - ئى - ئىب جەبەبۇگشت ئەي
 ئى - ئى بوو كارى عوقباي. ھەبۇزارد
 جىر يەرنەدەدەفرى بۇلاي جىنسى خۇ
 جىكەجىنى كافران سىججىن بوو
 نەب جىن جىنسى عىللىين بوون
 تەنقە. خۇ. قەت تەواو نايى بەلام
 ۋى دىكوت جا. ئەوۋەزىرەي. بوو. تەنى
 ھەزەرتى عىسا ئەواي من كرد نىدا
 روو بىلەدىوار دابىش ھەرتەنى
 من ئەۋدى پاش. ھەققى گىتەرم نىيە
 سودى. ئەي دۇستن مىردم ئەمن
 تەدۇنىد نەسۋىتىپ ۋەك ھەتەب
- قودرەتى خۇت دەت ھەي لەو دەرگەۋى (۶۳۵)
 دەبەجەبرى جا دەلەي كىردى خودا (۶۳۶)
 كارى ئا خر جەبەبۇگشت ئەشقىا (۶۳۷)
 كى دەنى بوو كارى دونىاي، ھەبۇزارد (۶۳۸)
 گىان ە پىش و تەن لەدوۋى دى، سەربەخۇ (۶۳۹)
 سىجى دونىا لاي ئەوان شىرىن بوو (۶۴۰)
 زۇربەشادى روو بەعىللىين چوون (۶۴۱)
 با تەو و كەين داستانى ناتەمام (۶۴۲)
 ئەي مىردان راستەقەولم. گۈي، دەنى (۶۴۳)
 تالەيارو قەوم و كەس من بىم جودا (۶۴۴)
 ۋەك ئەۋدى بە. گەر، وجودىش، لا دەنى (۶۴۵)
 من ئەۋدى پاش. گىتەرم، كارم نىيە (۶۴۶)
 كۈچ لەبۇچارەم سەما، كىردم ئەمن (۶۴۷)
 يالەجورم و يالەرنەج و يالەتەب (۶۴۸)

ئائىمىدكىرىنى ومزىر مېرەكانى لە شكاندىنى خەلۋەت...

- من ئەۋدى پاش ھەدەم. عىسا دەبىي
 ئاسمانى چوارەم، جىگە دەبىي (۶۴۹)

ومزىر ھەرىكە لەئەمىرەكان دەككەجى نشىنى خۇي بەسۋەرەتى جودا..

- ئەۋەپاشان بانگى كردن گشت ئەمىر
 بەك بەيەك دەيكوت بەوان مىرانە، جا
 تەتەمىرى دى، ھەموو تابىع بەتۇن
 ھەتەمىرىك گەرلەفەرمان دەرېچى
 تا كو ماوم تۆمەلى، ئەۋە، بەكەس
 تا كو نەرم تۆۋە، ئىزھار، مەكە
 بىرەتەتۆمارەتە ھەكامى مەسسىح
 وىدەكوت ئەو، بەو ئەمىرانەجودا
 زۇرغەزىزبوون ئەو ئەمىرانەي، لەلا
- داندەنەبىستىيان چى وىست ۋەزىر (۶۵۰)
 جى نشىنم بەس ئەتۇي، ئىدىكە، نا (۶۵۱)
 ۋاى دەكوت عىسا، كەوان راجىع بەتۇن (۶۵۲)
 ئەو ئەسېركە، يانە، با، بى سەرېچى (۶۵۳)
 تا كو نەرم حوكمى ۋا، مەگرەبەدەس (۶۵۴)
 بۇئەۋەۋى تۇبى بەشا، ئىسرار، مەكە (۶۵۵)
 يەك بەيەك بۇ ئوممەتى بىللى فەسىح (۶۵۶)
 تۇي بەتەنبا نائى دىنى خودا (۶۵۷)
 ئەۋبەھەموان ۋەك يەكى دەستۋوردەدا (۶۵۸)

- ھەرىكەت تۆمۈرگە ئىشەنچ بىلەن، بەدەست
 بوون ھەممەتتۇمار لەگەل يەك مەنەلىف
 زىددى يەك بوون ھۆكۈمى گىشت تۆمۈرگەن
- (۶۵۹) زىددى يەك بوون لەمەفھووم و، مەبەست
 (۶۶۰) ھەروەكۈ شەكلى ھەرووف (يا) تا(ئەلىف)
 (۶۶۱) مەن لەپىش دا، نەو عى زىددىم كەرد بەيان

خۇشخەتەر ۋەزىر دەخەلۋەت دا..

- چەل شەۋى دىكەش دەخەلۋەت دا دەنىشت
 ھەر كەغەلەم بوون لەمەرگى باخەبەر
 زۆرچەمەت ھاتنەسەر قەبرى بەشىن
 نەي دەزانى كەس كەچەندەن، غەبرى رەب
 خاكى قەبرى ويان ۋەسەر كەردچوان ۋەپەر
 ئەۋجەمەت تاكو يەك مانگى رەبەق
- (۶۶۲) خۇي دەكۈشت پاشان ۋەزىرى بەد سىرىشت
 (۶۶۳) بوو بەمەشەر، خەلگى خۇليان كەرد ۋەسەر
 (۶۶۴) ئىقەدا دىرەن موو رەنەن و رەو رەنەن
 (۶۶۵) ھەرلە كەرددوتور كە رۆمى، تاغەرەب
 (۶۶۶) دەردى ويان دى دەردى خۇيان چوۋ لەپەر
 (۶۶۷) ئەشكى چاويان، ئەرزى خاكى كەرد شەفەق^۱

ۋىستىنى ئۆمەتتى ھەزەرەتى عىسا لەفەرمان رەۋايان كەكامەتان جى نشىن...

- پاشى مانگىك خەلگى كوتيان كام ئەمەر
 تا لەجىنى ۋى دا بىشىنى و بى ئىمام
 چۈنكە رۆز رۆي جەرگى ئىمەداغ كەرا
 چۈن لەبەرچا ۋەمان نەماۋەسەلى يار
 گۈل كەرۋى، گۈلشەن نەما، ۋەيران، تەۋاۋ
 چۈن بەچاۋان ئىمەنايىن خۇدا
 ئىشتىبا م كەرد ئائىم كوت ئەننىيا
 دوۋن، جودانە، تاكوسوۋرەت، بى لەلات
 تۆدەبىنى، گەر دوۋ چاۋمان ھەن لەسەر
 گەرچى چاۋمان ئاشكرايە دوۋنە دوۋ
 گەرلەيەك جى دابىنى، دوۋ پىنج چەرا
 گەر بەدىقەت تۆ بىرۋىر نوۋرى وان
 گەر ئەتۋ بىزىرى بۇن، سەد سىۋو بى
- (۶۶۸) ئەي ئەمەرمان جى نشىنەبۇ ۋەزىر؟
 (۶۶۹) دەس بەۋى بگىرەن بەدەس بگىرەن زىمام
 (۶۷۰) ناعىلاجىن تا، لەجىنى دانىنەن، چەرا
 (۶۷۱) جى نشىنەن، لازمەبۇيادگار
 (۶۷۲) كى دەدا، بۇنى گۈلان؟ تەنەيا گۈلاۋ
 (۶۷۳) جى نشىنى ئەۋخودايەن ئەننىيا
 (۶۷۴) لاي مەنۋىيان ھەر يەكەن لىك نىن جىيا
 (۶۷۵) بوون بەيەك لاي ۋەي لەسوۋرەت بوۋى نەجات
 (۶۷۶) تۆبىۋەر، نوۋرى چاۋ، گەردىتەدەر
 (۶۷۷) نوۋرى ئەۋ دوۋ چاۋە فەرقى ھىچ نەبوۋ
 (۶۷۸) سوۋرەتى وان لىك جودانە، ئاشكرا
 (۶۷۹) نوۋر، ھەرىكە، با چەراش بىن ھەشت و دوۋان
 (۶۸۰) گەربكۈشەرن سەد، دەچى يەك دىتەجى

^۱ - ئەرزى خاكى بوو بەئەشكى وان شەفەق (مىصر دۈم)

(۶۸۱) خۆلەمەننا تەجزيەو ئەفرادىن
(۶۸۲) رۈۈ كەمەننا چۈنكە سوۈرەت سەر كەشە
(۶۸۳) ژىر لەۋى ۋە ھەت دەبىنى چەشنى گەنج
(۶۸۴) كەسەرەت ۋە سوۈرەت، دەداتەدستى با
(۶۸۵) ئەولەبۇلاي خۆدەبا قەلبى، فەقىر
(۶۸۶) سەرنەبوۈ، بى ھەم نەبوۈ، ئەۋسەر ھەموو
(۶۸۷) پاك وخالىس ساف وبى غەش چەشنى ئاۋ
(۶۸۸) چەشنى سايەي كۆ نگرە، چا بوۈن عەدەد
(۶۸۹) فەرق ۋە دوۋىيى، تۆلەنىۋان، لاپەرە
(۶۹۰) زۆردە ترستىم گەر كەستىك گومراھىي
(۶۹۱) بى سپەرتۆ، لا دە، لەۋ، ۋەك بايى تىژ
(۶۹۲) بۇ بىرېن خۆ تىغ كەناكا ھىچ ھەيا
(۶۹۳) تا نەفام ئەزىەت نكا، چۈن نا كەسە
(۶۹۴) لەۋ ۋە فادارىەش كەبوۈيان راستان
(۶۹۵) ويستىيان يەك جى نشىن بى بۆ، ۋەزىر

سەمەند قىسمەت ۋە ئعداد، نىن
تەجەدى ياردەگەل ياران خۆشە
سەتەتى سەر كەش ۋە لا بەتۆ، بەرەنج
سەتەتى گەر، لوتقى ھەق ئەۋ لادەبا
سەتەتى نىشان بە ھەرقەلبى، بەسەر
سەتەتى بوۈين ئىمەيەك جەۋھەر، ھەموو
سەتەتى ئىمەگەۋ ھەرىك بوۈ ۋەك ھەتاۋ
سەتەتى خالىس، چۈنكە ھاتەنچە سەد
سەتەتى نىق بىنەۋ خەرا كە كۆنگرە
سەتەتى كوت بى ئەۋەدى دلخواھىي
سەتەتى تىرفان تىغە، ۋەك پۆ لايى تىژ
سەتەتى تۆلەراس شەمشىرى ۋا
سەتەتى زىندەم نەكوت لەۋمەجەسە
سەتەتى من، تا تەۋاۋ كەم داستان
سەتەتى مەرگى ئەۋ ۋەزىرە، گشت ئەمىر

نېختىلاڧى ئەمىران لە جى نشىنىدا...

(۶۹۶) پىشى قەۋمى با ۋەفا ھەم، دل بەئىش
(۶۹۷) ھالى ھازر من لە عىسام مۇستەنەر
(۶۹۸) جى نشىنى ئەۋ منم نەك ھىچ كەس
(۶۹۹) بۆخەلافەت ۋەك ۋى دەيكر دىدىعا
(۷۰۰) لىك بىر ق دا چوۈن ۋەكوۈ دوۋ مار، ئەۋان
(۷۰۱) بوۈ بەدەستىيان، تىرو شىرى، ئا ۋ دار
(۷۰۲) كەۋ تەگيانى يەك ۋەكوۈ فىلانى مەست
(۷۰۳) سەرئەۋەندە، كەۋتە، عەرزى بوۈ، بەكىۈ
(۷۰۴) تۈزبەرى ئا سمانى گرت ۋىقەلات
(۷۰۵) بوۈ بەئافەت، بۆ سەرانى گشت ئەمىر

بەك ئەمىر ھەستاۋ ۋا ۋەستا، لەپىش
يىكەتن ئەۋ، جى نشىنم بۆۋەزىر
سۆدەلىلى من ئەۋ ۋەتۆمارەبەس
بەك ئەمىرى دى، دەھات ۋە ھەرۋەھا
بەك ئەمىر ئەۋ دەدى بەستىيان قەتار
بەك ئەمىر شىرىك ۋەتۆمارىك، بەدەست
بەك ئەمىر چابوۈ شەرىپۈجى ۋىئو
بەك ئەمىر ۋەك ۋەكوۈ سىلاۋ دەھات
بەك ئەمىر چاندېۋونى ئەۋ ۋەزىر

- ھەر كەسنى كوزرا ئەگەر ئيمانى بوو
كوشتن ومردن كەنەقشن بۆبەدەن
ئەۋكەسەي ھەي بىي كەمال، ئاۋى ھەنار
باشى مردن با كەمال، پەيدا دەبىي
رۈۈكەمەن، لا بە، سوورەت راپەرە
ھاۋنشىنى ئەھلى مەنە، بە، ھەتا
نېۋ بەدەن گەر نەي بىي گيانى مەنى دار
زۆربەقىمەت تالەنئو كالان دەبىي
تۆبەتىغى دار، مەرۈجەنگ ۋەھرا
تىغ كەدار بوو، نەت ھەۋى، ئەۋلا بەرە
تىغى راستى بەس لەكا رگاي ئەۋليان
ۋا دەلەين زانا بەيى شەكك ويەقەين
گەرھەنار دەكرى ئەتۆ، خەندا نەكەي
خۇش بىي خەندەي ئەۋ ھەنارە چون لەزار
پىنكەننى لالە، خۇلى بىي ۋەسەر
شاد دەبىي باغ، گەر كوميۋەي، چاك بىي
گەردەلەت ۋەك بەردى خاراو، مەرۋەرە
حوبىي پاكەن تۆ دە نىۋەل، دا بنىي
نا ئومىدى جورمەلوتقى، ھەق جەلى
دەل ئەتۆ بۆ لايى ئەھلى دەل، دەبا
تەغزىيەي دەل كە، لەكى؟ تاۋالى خۆت
- باشى كوشتن رۈۋحى پاك وجۋانى بوو
ۋەك عو سارەي ميوە، سوپ زاهىر دەكەن
ئەۋكەسەي نەي بىي كەمال، ھەرنەنگ وعار
ئەۋكەسەي نەي بىي كەمال، رسوا دەبىي
چون لەبۇسوورەت فەقەت مەنە، پەرە
ھەم فەتا بىي لايقىش بىي، بۆعەتا
ۋەك دەكالان دا ھەيى، شەمشىرى دار
بىتەدەر ئەۋ، بەس لەبۇسووتان، دەبىي^۱
چاك بنۆرەبانەيى كارت خەرا
گەر كۈئەلماس بوو بەشادى، پىش ۋەرە
دېتنى وان، بۆ تۆ عەينى كىميان
شەخسى زانا رەحمەتەن لىلعالەمىن^۲
تاعەيان بىي بۆت، لەخەندە، دانەكەي
سىررۈرازى دەل، دەكاتەن، ئاشكار
چون لەزارى ۋى، رەشى دەل دىتەدەر
پاك دەبىي، تۆگەررەفىقت، پاك بىي
ھەربەساحەبدەل، بگا ئەۋ، گەۋ ھەرە
حوبىي غەيرى پاك لەدەل دا، لا بنىي
تۆبەرىي ناحەق مەرۋ زۆرھەن ۋەلى
تەن، ئەتۆ بۆجەبسى ئا ۋو گل دەبا
تۆلەخۇشەخت بىتەھەۋى ئىقبالى خۆت

تەغزىمى سەفەتى پېغەمبەر(عليه الصلاه والسلام) كە دەئىنجىل داباسى كرابوو...

- بوو دەئىنجىل ناۋى پاكي مستەفا
سەرۋەرى پېغەمبەرەن، بەحرى سەفا
بوۋدەئىنجىل باسى شەكل ۋ رەنگى ۋى
باسى خواردن، باسى رۆزۋ جەنگى ۋى

^۱ - بىتەدەر گەر، بەس لەبۇسووتان دەبىي (مصرع دوم)

^۲ - شەخسى زانا (رحمة للعالمين) (مصرع دوم)

- نیه‌یه‌ک بوون هه‌رمه‌سیحی بۆ سه‌واب
 حه‌یه‌جی ماچیان ده‌کرد جا نیوی وی
 سه‌گرووه‌ی نیوی ویان لایوو، عه‌زیز
 سه‌پری میران و وه‌زیردوو‌ربوو، له‌وان
 : بوو. نه‌سلی وان به‌ئه‌ژمارو عه‌ده‌د
 سه‌ک گرووه‌ی دی مه‌سیحی، چووک بوو
 سه‌گرووه‌هه، بوون زه‌لیل و زۆرحه‌قیر
 -بن و حوکه‌می وان سه‌راسه‌رلیک درا
 بیتی ئه‌حمه‌د بوو قه‌لایه‌ک، زۆرحه‌سین
 بیتی ئه‌حمه‌د وه‌ک قه‌لایه‌ک مه‌حکه‌مه
- گه‌رده‌یان دی نیوی وی تیدا، کیتاب (۷۲۹)
 سه‌ره‌له‌بۆته‌عزیمی وی ده‌کرا، نه‌وی (۷۳۰)
 دوورله‌جه‌نگ و دوورله‌کوش‌تارو‌گوریز (۷۳۱)
 جان په‌نای وان نیوی ئه‌حمه‌د، بوو که‌مان (۷۳۲)
 نووری ئه‌حمه‌د بوو به‌یاریان هه‌م مه‌ده‌د (۷۳۳)
 نیوی ئه‌حمه‌دیان گه‌لی، پی سووک بوو (۷۳۴)
 هه‌ربه‌ئه‌و فیتنه‌ی که‌سازی کرد، وه‌زیر (۷۳۵)
 هه‌ربه‌تۆمار، ئاوووری وان، هه‌لکرا (۷۳۶)
 چۆنه‌ئا خو، زاتی ئه‌و (پووحه‌لئه‌ئهمین) (۷۳۷)
 هه‌رجی بیله‌م من، به‌زاتی وی، که‌مه (۷۳۸)

حیکایه‌تی پاشایه‌کی دیکه‌ی جووله‌که‌ له‌بۆ نابوود کردنی دینی عیسارح) ته‌لا شی ده‌کرد..

- نی پاشای قاتلی واکه‌م نه‌زیر
 -یه‌کی دی هه‌ره‌له‌نه‌سلی ئه‌وجوووه
 -می دووه‌م چۆن بوو چۆنی کرد خرووج
 -ده‌دتیکی پیسی دانا‌شای یه‌که‌م
 نه‌که‌سیکی عا ده‌تی پیس، دا بنی
 -ک ده‌مردن پاشه‌وان سونه‌ت، ده‌ما
 جی و پیس هه‌رکه‌سیکی لیده‌بی
 حه‌ق و باتل ئا وی شیرنه‌و ئا وی سویر
 حه‌و ئه‌وانه‌ی سالحن میراتی وان
 نه‌یری شو عله‌ی گه‌وه‌ه‌ری ئه‌حمه‌د نه‌بی
 جبه‌که‌شوعه‌تایبعن بۆگه‌وه‌ه‌ران
 نه‌ده‌سووپی نووری پۆژی بیته‌ژووور
 هه‌که‌سی مه‌ربووت به‌یه‌ک ته‌ستیره‌یه
 نه‌عی گه‌ر زوهره‌بی، ئه‌وشاد شاد
 نه‌زینی مرریخی خوین پیز یاری وی
- گه‌رسقووتی کرد، له‌مه‌کری ئه‌و وه‌زیر (۷۳۹)
 بۆمه‌سیحی کوشتن ئه‌و، وه‌ک وی چوووه (۷۴۰)
 پروو که‌سووره‌ی(والسما ذات البروج (۷۴۱)
 شای دووه‌م وه‌ک وی ده‌کرد پی زیادو که‌م (۷۴۲)
 چوو ده‌ده‌ریای له‌عن و نه‌فرین، تا بنی (۷۴۳)
 پیس ده‌مردن پاشه‌وان له‌عنه‌ت، ده‌ما (۷۴۴)
 تا ئه‌به‌د هه‌رخو‌لقی وانی پیده‌بی (۷۴۵)
 حه‌ق و باتل چاوی ساغه‌و چاوی کویر (۷۴۶)
 خوا، به‌ (اورثنا الکتاب) کردی به‌یان (۷۴۷)
 چیان نیازبوو عا شقانی حه‌ق؟ ده‌بی؟ (۷۴۸)
 شو‌عه‌به‌دوای گه‌وه‌ه‌ران، چۆن گه‌ران (۷۴۹)
 چونکه‌بورجی پۆژ ده‌گۆپی، وایه‌نوور (۷۵۰)
 سه‌عه‌دیا نه‌حسه‌ئه‌ویش به‌و گویره‌یه (۷۵۱)
 عیشق و خوشی و شادمانی بوو مراد (۷۵۲)
 هه‌رشه‌پو‌بوختان و فیتنه‌هه‌، کاری وی (۷۵۳)

- غەیری وانیش زۆرستیرەن، نەک بەتاق
 ئاسمانی دین دەوان دا خوول دەخۆن
 دائیمەن نووری خودایان لێدەدا
 ھەرکەسێکی تا لعی بی لەو نجووم
 قەھری مرریخ کوا بەقەھری خوا دەگا؟
 نووری پاكان دوور لەنەقسەھەم زەوال
 نووری والەئەو ئەو خودا یەدا بەشەر
 ئەولیا یان نووری خوايان لا ھەبە
 ھەرکەسێکی نەئەو بی گەرعیشتی خودا
 ھەرچی جۆزئە، ڕوو بەکول دەروا یەقین
 ڕەنگی ھەیان ھەر لەزاهیر، ئا شکر
 ڕەنگی پاكان ھات لەخمخانەئە سەفا
 ڕەنگی خوا یە ڕەنگی وا جوان و لەتەف
 ھەرچی ئا وی بوو لەدەریایەجودا
 ئاوی شاخان ڕوو بەدەریا دیتەخوار
- دوورلەسەعد و دوور لەنەحس و ئیحتیراق (٧٥٤)
 غەیری ئەو ھەوتەئە کەمەعرووفن لەبۆن (٧٥٥)
 ئیتیسال و ئینفیسال یان، لێ جودا (٧٥٦)
 بەو دەسوو تین کافران، کاتی ڕجووم (٧٥٧)
 قەھری مرریخ بی دەوامەو بی بەقا (٧٥٨)
 ئەو لەنێو دوو قامکی ھەبە لا یەزال (٧٥٩)
 ھەرچی سالت بوو وەری گرت، نایەسەر (٧٦٠)
 پشت بەدوونیا نووری وایان لا ھەبە (٧٦١)
 ئەو لەفەیزی نوو ر ی حق بی بەش کرا (٧٦٢)
 ھەرۆھکوو بولبول بەگول ھەبەئەوین (٧٦٣)
 ڕەنگی ئینسان ھەرلەباتین، دیارکرا (٧٦٤)
 ڕەنگی ناپاک جیتی لەجەنزاری جەفا (٧٦٥)
 لەعنی خوا یەبۆنی ڕەنگی وا کەسەف (٧٦٦)
 دەچتەجیتی خۆی وایەقانونی خودا (٧٦٧)
 گیان کەدەرھات دەچتەلای وەحدەت بەغار (٧٦٨)

ھیکایەتی شاپەکی دیکەئە جوولەکە کە لەبۆ نابوودی دینی عیسا تەلاشی دەکرد...

خولاسەئە داستان..

پاشایەکی دیکەئە جوولەکە ویستی کە مەسیحییەت و مەسیحیان بە تەواوی نابوود بکا و بەو خاترە ئاگرێکی عەزیمی ھەلکرد و بوتیکی لە قەراغ وی دانا و فەرمانی دا کە ھەموو سەجدە بۆ ئەو بوتە بەرن ھەر کەس فەرمانی وی ئیتاعت کردبا، لە ئاگر، نەجاتی دەبوو، دەنا دەئاگری داویشت. مەئموورانی شای زالم ژنیکی مەسیحیان دەگەل مندالی ساوای ھینا، ژن سەجدەئە بۆ بۆ ئەو بوتە نەبرد، بۆ ئەو کە دایکە کە تەسلیم بکەن مندالە کەیان دەئاگر ھاویشت. ھیندەئە نەمابوو کە ئەو دایکە بە خاتری میھرەبانی و مەحبەبەئە دایکایەئە سەجدە بۆ بوت ببا و مندالە خۆشەویستەکەئە لە داوی ھیلاکەت نەجات بدا، بەلام مندال دەنێو ئاگر دا بانگی کرد کە ئەو دایە خۆت ڕاگرە چونکە ئاگر کار لە من ناکا، بەلکەم وەک ئاویکی سارد وایە وەختیک کە مەسیحیان ئەو قسەیان بیست، وەک پەپوولە خۆیان بە ئاگر دادا و دەچون بۆ نێو ئاگر و

دەنیو ئاگر دا دەریایان دەدی که هیچ زیانیان پی نەدەگەشت. شای نەقام زۆر بە قەھر و کین - نگی ئاگرە کە ی کرد که بۆچی ناسووتینی؟ بەلام ئاگر جوابی داوه که ئەمن مەئمووری خودام نە مەئمووری تۆ. هەر کات بەمن دەستوور بدا که بسووتینه جی بەجی دەسووتینم و هەرکات بە من دەستوور بدا که سارد و مولائیم بە، فەورەن وا دەبم، دە واقعەدا ئەمن سەگی دەرگای بەروەردگارم، لەبۆ وی دەوهرم و لەبۆ وی کلک تەکان دەدەم، دەو کاتەدا زیانە و بلیسە ی ئاگر نۆ لای شا بلیند بوو و ئەوی دەگەڵ مەئموورەکانی سووتاند.

(٧٦٩)	ئەو لەلای ئاگر بویتکی دا دەنا	سەجۆوە ی چاو، چۆنی ئینساف لادەنا
(٧٧٠)	ئاگرە جینی ئەو کەسە ی سەجەدی نەبات	خە جی سەجەدی بۆ بیتی برد، بووی نەجات
(٧٧١)	هەر لەوی را یەک بوتی دی هاتەدی	حەز بوتی نەفس، لەو مەجازاتی نەدی
(٧٧٢)	ئەژدەها نەفسە، بوتانی دیکە مار	- بکە نەفست، بۆ بوتانی، بی ژمار
(٧٧٣)	ئاو دەسینێ لەو لەهەب شادی و تەرەب	سە نۆ ئاسن نەفسە، بوت چی؟ ئەو لەهەب
(٧٧٤)	ساحیبانی ئەودوو کە ی ئا مین دەبن؟	سە نۆ ئاسن کە ی بەئا و ساکین دەبن؟
(٧٧٥)	مەنبە عیش بۆ ئەو قورباوە نەفسە بەس	سە نۆ قورباوە بابزانن کوللی کەس
(٧٧٦)	نەفسی بوت ساز کانی یتکە زۆر پراو	نەجۆتە ی دەس ساز سیلا وی قورباو
(٧٧٧)	ئاولەکانی دیت و کەم ناکا چکات	- سەردیک سەد جەرەن لەت لەت دەکات
(٧٧٨)	گەرنەفس سادە بزانی جەهەل جەهل	سە نۆ شکاندن سادە یەو ئاسان و سەهل
(٧٧٩)	دوو زەخی حەو دەرکە بۆی کردی بەیان	سە نۆ نەبت وی سوورەتی نەفس ئە ی جەوان
(٧٨٠)	غەرقی کردن زۆر لە فیرە وونی زەمان	سە نۆ نەفس مە کرێک و هەر مە کرێک، لەوان
(٧٨١)	بانە چن ئیمان بە فیرە وونی عەنید	نەجودای مووسا و موسات، بی ئومید
(٧٨٢)	خۆت لەبوو جەهلی بە دەن، ئازاد بکە	جی خودا و ئەحمەد، دەلێن ئەو زیاد بکە

وەقسە هاتنی مندال دەنیو ئاور دا و تەشویق کردنی خەلکی بۆ خۆ دە ئاور هاوێشتن ...

(٧٨٣)	بردیەلای بوت ئاووریش خۆش دایسا	سەو جوووە هینای ژنیک مندالی لا
(٧٨٤)	ژن دەترسا چۆن کە ئیمان پراگری	جی ستاند مندال و خستیه ئاگری
(٧٨٥)	بانگی کرد مندال کە (انی لم امت) ^١	- ی هەویست ژن، تاکو سەجەدی باتە، بوت

- خۆشەجىگام دايەگيان بۆلەم ۋەرە
نارحىجابەبۇننەفامى بىلىۋەرە
دەي ۋەرەدايە، بىيىنەكارى حەق
ئاۋ بىيىنەزاھىرى ئاۋور، ۋەرە
سىرپرې ئىبراھىم بىيىنەدا ۋەرە
زۆر دەترسام ئەۋ دەمەي ئەمەنت دەۋو
بۆنەجاتمەن لەنىۋ زىندانى تەنگ
تەنگەدۇنيا ۋەك رەھىم ئەلئان لەلام
دىم كەنىۋ ئەۋ ئاگرەتەك عالەمە
ئەۋ جىھانەي مەن لەنىۋىم ئەۋجەقە
تۆ، ۋەرەدايەبەحەققى دايەتى
تۆ، ۋەرەدايەكەشائىست ھاتتوۋە
قودرەتى ئەۋ بەد نىھادت دى، ۋەرە
پىت دەكىشم چۈنكەدەم ۋى خۇشى تۆ
تۆ، ۋەرەجا خەلكى دىكەش بانگ بىكە
ئەي مۇسەلمانان ھەموۋتان زوۋ ۋەرن
ۋەرنەئىرەئەي مۇسەلمانان بەغار^۱
بانكى كرد عالەم بەعام نەك تاق ۋجوۋت
عالەمىش پاشان ھەموۋ بى ئىختىيار
بەس بەعشىقى خوا دەچون، نەك زۆرى كەس
مەنەي خەلگيان كرد مەئموۋر، بەسسەبەس
رووسيا بو ھەم خەجالت ئەۋ جوۋە
چون بەئىمان زىدەتر عاشق دەبوۋن
لەۋ دەھالە مەكرى شەيتان خوا شوكر
چەندە ئازار ۋ غەزەبى خەلگى دا
ئەۋكەسەي دەي ۋىست كەئابروۋى خەلق با
- گەرچى زاھىر جىگەشم نىۋ ئاۋورە
رەحمەتە، ھاتتولەبۇن ئەۋئاۋورە
تا بىيىنى چۈنەژىنى يارى حەق
لەۋ جىھانەي ئاۋ، بەزاھىر، ئاۋورە
تۆلەنىۋ ئاۋور گۈلى دلخوا بەرە
زۆر دەترسام ئەۋدەمەي كەۋتم لەتوۋ
ھاتمەدۇنيانى خۇش ھەۋاۋوخۇش رەنگ
مەن لەنىۋ ئاۋور كەدەيتم ئەۋسەلام
يەك بەيەك زەپرەتى ۋى عىسا دەمە
ئەجىھانەي زاھىرى زۆر جى لەقە
چاۋكەئاۋور، نىتى ھىچ گەرمايەتى
تۆلەنىۋنار دەۋلەتت بۆچابوۋە
تا بىيىنى قودرەتى خۋاي لەۋ سەرە
مەن لەخۇشيان لىرەنىمەھۋشى تۆ
تۆلەسەر سەرەي خۇدا، بەربانگ بىكە
خۇش بەراستى ئەۋھەيە، لەزەت بەرن
چون دەنەفعى ئىرەدايە، سەد بەھار
لەۋ نىدايە، غىرەتى عالەم بزۋوت
پىاۋو ژن لىكرا دەھاتنەنىۋ نار
چون ئەۋەي شىرىن دەكا تال، خۋايەبەس
با نەيەن بۇنىۋ ئاۋور، قەت چكەس
بوۋ پەشىمان، دى كەئابروۋشى جوۋە
بۇفەنەي تەن، زىدەتر سادق دەبوۋن
روۋ رەشى خۇي دى بەچاۋان خوا شوكر
كۆ ۋەبوۋ، دەيدا بەۋى زاتى خۇدا
ھەربەدەس خۇي ئابروۋى خۇي، دا، بەبا^۱

^۱ - ۋەرنەنىۋ ئاۋورمۇسەلمانان بەغار (مصرع اول)

خوار مانەوهی زاری ئەو کابرایەکی کە ئێوی حەزەتی موحەممەدی بە مەسخەرە زیکر دەکرد.

خولاسە ی داستان

کابرایەکی دە زەمانی پێعەمبەرئەدا(س) ئێوی موحەممەدی(ص) بە مەسخەرە و زار خوار کردنەوه زیکر دەکرد. عاقیبت وای لێهات کە زاری بە خواری مایەوه، لەو کارە ناحەزەکی خۆی پەشیمان بۆوه و لە مەحزەری پەسوولی خودا، مەعزەپەتی خواست و تەلەبی لێبووردنی لیکرد و کوتی ئەمن لە بارەکی تۆدا ناپەرەوام کوتوووە دەحالیکیدا، ئەمن لایقی بەوه مە کە ناپەرەوام لەبارەدا بکوترێ ئەمن پەرپروویی و بێشەرمیم کردوووە، لێم خۆش بە و مەوریدی عقوقوبەتم قەرار مەدە...

یەکی نەفەر ئەو زار و لێوی ماوه خوار (۸۱۲)	ی خوار کرد تا بە ئەحمەد کا، قوماز
ئەو بە تۆ، لوتفی خودا من جورمە، پێم (۸۱۳)	مە و بێنیکوت ئەو موحەممەد خۆش بە لێم
من دەبی تەسخور کریم لای خاس و عام (۸۱۴)	س ئەتۆم کرد مەسخەرە چون بووم نەقام
واده کا، پێس باسی پیاوی خوا بکا (۸۱۵)	نەر خودایی وئ کەسێ ریسوا بکا
عەبی هیچ کەس نالی بۆ غەیرە و کورێ (۸۱۶)	نە کەسێ خوا، بی هەوئ ون کا، سورێ
واده کا ئەو، تا کو زۆر زاری بکا (۸۱۷)	نەر خودا بی وئ کەسێ یاری بکا
خۆش بە حالێ ئەو دلەکی خۆی بۆ پزاندا (۸۱۸)	حەش بە حالێ چاوی ئاوی بۆ پزاندا
زۆر موبارەک، ئەو کەسێ بوو، دووایی بین (۸۱۹)	یکەینە ئاخری گریان و شین
پەحمەتن دین ئاوی چاوان چین بە چین (۸۲۰)	سێ جاری دەوری دائم سەوزو شین
تا کو سەحنی گیانی تۆ بێ سەوز و شین (۸۲۱)	نیش وە کوو دۆلاب بنالە و چاو گرین
هەربخۆتێن (ارحموا) تا (ترحموا) (۸۲۲)	نە کو پەحم و پێیکەن ئێوه هەموو

پادشای جوولەکە ئەو ئاووورە سەرزەنیش دەکا...

بۆچی تەبعت وا لە سووتاندن کەووت؟ (۸۲۳)	بۆی دە کردە ئا ووری، شا، پێی دەووت
یا لەبەختی ئێمە گۆرانییەت؟ (۸۲۴)	سێچی ناسووتینی؟ کوا خاسییەت؟
بۆ ئەدەکی وا، خواپەرەست دەرچوو لەلات؟ (۸۲۵)	حەلەتۆ ئاووورە رەست، نابین، نەجات

- ھېچ ۋەخت ئاۋور، ئەتۈ سەبىت نىيە
شەعبە دەم دى، يانە ھۆشم چۈۈ، لەپر؟
سىمىيا يەنە جا دووت لىك—
پىيدە كۈت ئاگر، ئەمەن ئەۋئاگر
تىك نەچۈۋ تەبەم خىسالم گەۋ ھەرم
پىشى دەرگا چاۋ سەگانى تور كەمەن
گەر كۈۋ بېرۋا، تاكو بچتەنئۆ تەلار
نېم لەسەگ كەمتر ئەمەن بۇ بەندەگى
ئاگرى تەبەت كەكردى تۆ غەمىن
ئاگرى تەبەت ئەگەر شادى دەكا
خاۋىە خۇش بەلېم، بلى ۋەختى غەمان
خاۋا كە، بىۋىۋى غەمىنى شادى دەكا
باۋو خاك وئاۋو ئاۋور بەندەنە
مەزەرى خاۋا، جىي ھەمىشە نۆيىزى نار
بەردو ئا سن لىك بەدى نار چا دەبى
بەردى نەفس وئاسنى شەھۋەت جووت نەن
بەردو ئاسن عىللەتى ئاۋور، بەلام
عىللەتى ئەسبابى زاھىر، مەنەۋىن
گەر سەبەب ھات ئەننىيائى كرد رەھبەرى
عىللەت ۋ ئەسبابى زاھىر، پەيرەۋون
عەقلە مەحرەم بۆسەبەب زاھىر، كەبى
ئەۋ سەبەب نىۋى لەنئۆ فارس رەسەن
گەر چەرخ سوۋ را، دەسوۋ رى، ئەۋرەسەن
زۆردە دونىادا سەبەب ھەن زۆر زەمان
خالى ۋ ھەيران مەبە، تۆمىسلى چەرخ
ئەمەرى ھەق بوۋ گەر كۈ نارو با، دەۋون
- بۆچى ناسوۋىتىنى بىزە بۆچىيە؟
چۆنە ناسوۋىتىنى ئاۋور، ۋا، لەگر؟
يا لەبەختى ئىمە ساردىت پىدرا
بى يەپىشمەن مەن بەتىنم دەت گرم
تىغى خوام دەبىر م بلى پىم سەرۋەرم
چاپلوۋسى چۆن لەبۆ مىۋان دەكەن
سەگ بەۋى ھەملەى دەكەن دىۋانەۋار
خاۋاش لەتور كىك كەم نىيە بۆزىندەگى
تىن ۋ سۆزى كى دەدا بەۋ؟ شاھى دىن
كى بەتۋشادى دەدا غەيرى خودا؟
غەم بەئەمەرى خاۋىە بوۋنى يانەمان
يا ئەسارەت غەمىنى ئازادى دەكا
لاى مە مردوۋن لاى خوداۋەند زىدەنە
چەشنى عاشق رۆزۋ شەۋ ئەۋ بى قەرار
ھەربەئەمەرى خاۋىە نار پەيدادەبى
چۆن ئەۋان تەۋلىدەكەن ۋەك پىاۋوژن
تۆبىنۆرە ژوۋرتىش ئەى خۇش مەرام
بى سەبەب ئەسبابى زاھىر ھېچ نىن
چاكرە ئەۋ زۆر، لەۋانەى زاھىرى
بۆجەقى ھەرچى ۋىستى ۋەك ئەۋون^۱
بۆجەقى مەحرەمى ۋى كى؟ نەبى
چاكرابۆچالى دونىا ئەۋ بەفەن
كى بوۋ سوۋراندى چەرخ، دادەى بلەن
تۆدە دونىا قەت مەزانە ھېچ لەۋان
تا لەبى مەغزى نەسوۋىتى چەشنى مەرخ
مەستى عىشقى كردگارو بادە، بوۋون^۱

^۱ - گەر سەبەب ھات زاھىرى بوۋ، پەيرەۋە بۆجەقى ھەرچى ۋىستى ھەر ئەۋە

- نەبی حیلیم وناری خەشمیش ئەبی جەوان هەرلەحق دین گەر نەزەرکەبی تۆلەوان (۸۵۲)
 — ئەمەری حق ئەگەر ئاگا نەبا بۆچی قەومی عادى ئەو کرد زوو جودا (۸۵۳)

ناستانی بای که دەزەمانی هوود(ع) قەومی عادى نابوودکرد...

خولاسەى داستان

ئەو داستانە بەو جوورە هاتوو، هوود و قەومەکەى هاتنە سەحرا، سەرپەناپەکیان بۆخۆیان
 بە قور چاکرد، ئەو باپە کە دەگەیشتە وان نەرم و مولایم و شادی هینەر بوو و ئەگەر
 دەگەیشتە قەومی عاد وەها توند و بە شیددەت دەبوو کە وشتى بە سوار و کەزاو دەفراند و
 بە ئەعەزى دا و نابوودى دەکرد. عورەفا هوود بە نیشانە و مەزھەرى تەوحیدى زاتى و
 ئەسمائى دەزانن و ھەر لەبەر ئەو(ابن عربى) فەسسى دەھەم لەکتىبى بەنرخ و پەر لە سوودى
 مووسا(الحکم)ى بە نىوى ئەو پىغەمبەرە نامگوزارى کردوو، چونکە دەو فەسسەدا
 بە ئەحەدیەتەى ئەسمائى و سىفاتی و ئەفعالى باس دەکا...

- بەو خەتەى کىشالە دەوورى موئىنان بۆ شەناپا، گەرگەیشتە ئەو مەکان (۸۵۴)
 ئەو کىشکى گەر لەخەت خارىج ببا تیکەتیکەگۆشتى وى دەى برد با (۸۵۵)
 بەو کۆو شەیبانى شوان دەورى مەران جغزى کىشالە دەرنەپەن تا بۆگەرەن (۸۵۶)
 ئەو گەرگە بکەن مەر تارو مار چونکە جومعان ئەدەچوو بۆنۆیزبەغار (۸۵۷)
 هیچ گەرگە بکەن ئەهاتەنۆ خەت هیچ مەرگەش دەرنەچوو لەو جغزەقەت (۸۵۸)
 ئەو جىسى گورگ و مەر، ئەى خۆش نەزەر وا دەزىندانى وەلى دا، دەس بەسەر (۸۵۹)
 ئەو مەرگە بەبای ئەجەل بۆعارفان نەرم و خۆشەوێک نەسىمى یووسفان (۸۶۰)
 ئەو ئىبراھىمى هیچ ئا زار، نەدا چۆنى ئازار دا کەبوو دۆستى خودا؟ (۸۶۱)
 ئەو شەھووت بى زەرەر بۆ، ئەهلى دین غەبرى وانى برد ھەتا قەبرى زەمین (۸۶۲)
 ئەو جى دەریا چۆن لەژێر ئەمرى خودا ئەهلى مووسا ئەهلى قىبلى کرد جودا (۸۶۳)
 ئەو مەرگە بۆقاروون کە ئەمرى پى گەبى خۆیو تەخت و گەنجى بردەبن زەوى (۸۶۴)
 ئەو گەیشتەنۆ قورئ عیسا دەمى بوو، بەتەبىرک ھەلقەرى ھەرئەو، دەمى (۸۶۵)
 ئەو تەسبیحت بوخارى ئاووگل بۆمەلى جەننەت لەسافى و سیدقى دل (۸۶۶)

- كىيىۋى توور دى، نوورى مووسا ھاتەرەقس
 بوو، بەسۆفى كامىل و دووربوو لەنەقس (۸۶۷)
 كىو بېتەسۆفى كامىل ھىچ عەجەب
 جىسمى مووساشى لەخۆل چاكرد رەب (۸۶۸)

تەنز و ئىنكارکردنى پاشاي جوولەكە و قەبوول نەکردنى نەسىھەتى دۇستانى نىزىكى خۆى...

- شا كەدىتى ئەوھەموو كارى عەجىب
 ناسىخان پى يان دەكوت ئىدى بەسە
 ناسىخانى دەستەبەستەخستەبەند
 كار كەگەيىھە ئىزەبانگى بۆدەھات
 چل گەزان ئا وور لەپاشان چۆخەوا
 ئەسلى وان ئاووربوو ئەووەل بۆيەوا
 ئەوگرووھە ھەرلەئاوور چابىوون
 ئاوورپىك بوون بەودەسووتان موئمنا
 ئەو كەسەى بوو (امەالھاۋىيە)^۱
 دايكى منداق قەت لەبەر وى ناسرەوئ
 ئا وى ھەوزى، گەرچى ئەو زىندانىيە
 ئا، لەزىندان دەردەھىتى كەم كەمە
 ھەر وەھايەئەو ھەناسەش بۆگىيان
 تا سعوود كا بچتە لاى خوا لەفزی پاك
 نەفسى پاكن يىت، لائى ھەق، جىئى مەيە
 جالەپاشان دئ لەبۆن، پاداشى زىكر
 پىن دەلئ ھەق زىدەكەن زىكرى خوداى
 چونكەچۆسەر زىكر، رەھمەت دىتەخوار
 رووحى ئىنسان دەى وئ جىيەك بەو سىفەت
 زىدەكردى تەنز و ئىنكارى غەرىب (۸۶۹)
 بەسكەئىنكارکردنى ئەومەبجەسە
 زولمى زۆر كىرد چەن بەرا بەرچەند چەند
 ئەى خەبەسەت قەھرى ئىمەھاتەلات
 دەورى جوانى گرت وسووتان يەك نەما
 چوون لەبۆلاى ئەسلى خۇيان بوو ھەوا
 عاقىبەت جوزء، روو بەكول بوو رى نموون
 عاقىبەت سووتان بەوى خۇيان نەمان
 ھاۋىيەبۆى بوو، بەجىگەوزاۋىيە
 وایەقانۇن ئەسل فەرعى خۆى دەوئ
 با دەبا ئەوچونكەئەو، ئەركانىيە
 ئەودەبا، بۆ مەعدەنى خۆى، ئەو دەمە
 كەم كەمەدەدزى لەزىندانى جىھان
 كوئى لە بۆ دىارى كرا، ئەو چاك چاك
 رۆزى مەحشەر ئىمەمەستىن لەو مەيە^۲
 چەند بەرا بەر، ئىمەنەن بووھىچ، فىكر
 تاكو زىدەن پى بدا، لەو ھەى كەداى
 زىكرى خوا كە، دائىمەن نەك جاروبار
 چىشتىبى ئەو، لەو مەكانە، مەعرفەت (۸۸۷)

^۱ - ھەر كەسكى ئەسلى وى بوو ھاۋىيە (مصرع اول)

^۲ - دىارى ئىمەمە رۆزى مەحشەر ئەوھەيە (مصرع دوم)

- هەر كەسەى چاوى لەجىيەك كەردووە
 مەىلى جىنىسى ھەربەجىنسە زۆر عەيان
 يا. لەگەل جىنسىك وەھايى سازگار
 جىنسى ئىمەننەدىارە، نان و ئا و
 جىنسى ئىمەننەدىارەئاوو نان
 جىنسى ئىمەغەيرى جىنسى خۆى بوئ
 جىنسەكى كەبوو شەببە، ئەو عارىەت
 گەرتەير وەدواى، سەفىرو دەنگ، كەووت
 نەخسى تىنو و گەربجى بەدواى سەراب
 گەرگەدا، شادەبەزىرى بى عەيار
 تەنەبى گومرا بەزىرى بى عەيار
 چاكى نووسىو كەلىلە ئەو مەبەست
- چون زەمانىك لەزەتەى لەو، بەردووە
 مەىلى جوزئى ھەربەكوللەئەى جەوان
 گەپپەئەوجىنس، بى بەجوز ئى ناديار
 بوون بەجىنس وزىدەيان كەردووینە، چاوا^۱
 پاشى خواردن بوون بەجىنس مە، ئەوان
 يا شەببەى جىنسى خۆى ئەو دەس كەوئ
 عارىەت نىتى، دەوام و عاقىبەت
 جىنسى خۆى ئەو گەر نەدى كەردى رەووت
 گەرگەشتى، ھەلەدى دەى وئ، ئەو شەراب
 گەرمەحەك ھات ئەودەبى غەمبار وزار
 تۆلەپى راسە لا نەدا قەت فىكرى خوار
 ئەوبخوینە تامەبەستەت بىتەدەست^۲

بەيان كەردنى تەوەككول و پىشنىھادكەردنى وەحشىيان بە شىر كە جەھد و تەلاش نەكا..

خولاسەى داستان

لە مىرگ و مىرغوزارىكى سەرسەبز و باسەفا، وەحشىيان دەناز و نىعمەتدا دەژيان ئەمما شىرىك لەو دەور و بەرە بوو كە ژيانى وانى تال كەردبوو، رۆژىك لە رۆژان ئەو حەيوانانە لە دەورەى يەك كۆبوونەو و چوونەلای شىر و پىيان كوت ئەى پادشا ئەتۆ، ھەموو رۆژى بەزەحمەتتىكى زۆر يەككىك لە ئىمە راو دەكەى و ئىمە ھەمىشە دەترس و لەرز داينە و ئەتۆش دە رەنج و تەلاش. ئەلئان بە تۆ پىشنىھاد دەكەين كە ھەموو رۆژى بەقەيدى قورعە يەككىك لە حەيوانان لەنىو خۆمان ھەلدەبژىرىن و بۆ تۆى دەنيرىن تا بىتە خۆراكى تۆ، بەو كارە ھەم ئىمە ئاسوودە دەبين ھەم ئەتۆش لە رەنج و عەزابى راو ئاسوودە دەبى. وەحشىەكان پاشى ئەو قەول و قەرارە بە تەعەھھودى خۆيان وەفايان كەرد، تاكو رۆژىك قورعە بە نىوى كەرويشك دەرھات. ئەو لە دۆستانى خۆى وىست كە كەمىك وەدرەنگى بخەن، تا فىللىك بەكار بىتنى و بۆ ھەمىشە ھەموويان لە شەرى شىر راحەت بكا. ئەوان قەبووليان كەرد جا

^۱ - ھەروەك ئا و نان كەجىنسى ئىمەنن

^۲ - ئەو بخوینە تاكوو بەھرەت بى تەدەست (مصرع دوم)

ئەۋجار كەروپشك زۆر بە ئارامى و لەسەر خۇ، لەلانەى شىر نىزىك بۆۋە دىتى كە زۆر توۋرەيە و لەبۇ مەزەزەت وىستن كوتى ئەى پادشا ئەمن كەروپشكىكم بۇ ھىنابوۋى، لە رىگادا شىرنىكى دىكە لىنى ۋەرگرتەم و بردى، شىر كە ئەۋھەى بىست زۆر پەشۇكا و ئالۇز بوو و لە كەروپشكەكەى وىست كە بىباتە جىتى ئەو شىرە تەجاۋەزكارە. عاقىبەت شىرەكەى برە سەرىرىك. شىر ۋەختىك كە لە بىرەكەى نۇرى، عەكسى خۇى دەئاودا دى و پىنى ۋابوو كە شىرى راستىيە لەۋئىيە. جا لە پاشان فەورەن خۇى دەبىرەكە ھاۋىشت تا دەگەل شىر بە شەرىپى كە دەنەتىجەدا شىرەكە دەبىردا خنكا.

عیددەيەك ۋەحشى لەجى يەك سەبزەزار	بوون لەترسى شىرى وئ غەمباروزار (۹۰۰)
ھىندى خواردن شىرلەۋان رۇژو شەۋان	بۆجەھەننەم ئەۋلەۋەرگە، بۆئەۋان (۹۰۱)
ھاتنەلای شىرودەپان كوت ۋا بەشىر	خۆدەبى دائىم لەئىمەتۇ بى تىر (۹۰۲)
غەبىرى جىرەى خۇت لەبۇراۋى مەيە	تا لەئىمەتال نەبى ئەو سەۋزەيە (۹۰۳)

جواب دانەۋەى شىر بە ۋحووش و فائىدەى تەلاش...

پىنى كوتن ئەۋ، باشەگەرەنەۋى چ فىل	دىو مە، دىمەن ساف و، باتىن زىدەلئل (۹۰۴)
من ھىلاكى كارو فىلى عالەم	مارو دۈپشك، زۆر بىوونەھاۋدەم (۹۰۵)
دوژمنىكى زۆر قەۋى من نەفسى خۇم	بىستىرىنى دوژماننە ئەۋ لەبۇم (۹۰۶)
بىستى گۈيىم (لايلدغ المومىن) كە ئەۋ	قەۋلى پىغەمبەرەگىيان ۋدل نەخەۋ (۹۰۷)

تەرجىج دانى ۋەحشىيان تەۋەككول لەسەر تەلاش..

گشتى كوتيان ئەى حەكىمى باخەبەر	ئىحتىيات سوۋدى نىيەھىچ لای قەدەر (۹۰۸)
ئىحتىيات سوۋدى ھەبىچ، شوۋرۋشەرە	ھەرتەۋەككول چاكە، بىكەبى زەرە (۹۰۹)
گەل قەزا تۇ، قەت نەكەى دەۋاۋا بكەى	چون يەقەت دەگرئ قەزا گەرۋا، بكەى (۹۱۰)
تۇ دەبى بمرى لەحاستى حوكمى حەق	تا نەيەت قەت بۇ تۇ قەھرى خۋاى فەلەق (۹۱۱)

تەرجىج دانى شىر كۇشش ۋەلاش لەسەر تەۋەككول ۋەسلىم...

شىر كوتى باش، گەر تەۋەككول رەھبەرە	خۇتەلاشىش سۈننەتى پىغەمبەرە (۹۱۲)
ئەى موسەلمان، ۋاى دەكوت پىغەمبەرت	گەل تەۋەككول تۆبەستە، ۋشتەرت (۹۱۳)
رەمىزى (الكاسب حبيب اللہ) بىى	جا بەبى كۇشش تەۋەككول كۋا دەبى؟ (۹۱۴)

تەرجیح دانی ھەيوانات تەوھەككول لەسەر تەلاش و كۆشش...

ھەككى كوتیان كارنیشانەى زەعفى خەلق	تا پەياكەن لوقمەنانىك پىر بەھەلق (۹۱۵)
ئىچ كەسبىك ۋەك تەوھەككول چا نىيە	چەشنى تەسلىم باش، دەدونىادا نىيە (۹۱۶)
بەبەردەرد چوونەلەى دەردو بەلا	زۆر لەبەرمار، چوونەزارى ئەزەدەھا (۹۱۷)
بىل لەبۆئىنسانى فېل باز بووبەداو	ھەر لەبۆخۆى كەوتەداو بوو بەراو (۹۱۸)
بەكى بەست و دوژمنىشى بوولەمال	ۋابوو فېلى فىرەوون، ئەى با كەمال (۹۱۹)
سەدەھەزاران زىدەتر كوشتى منال	تاپەيا كا ئەو كەسەى گەل ۋى، لەمال (۹۲۰)
جىن نەخۆشەن چاۋى ئىمەو چاۋى تۆ	تۆ دەچاۋى دۆست فەنا كەچاۋى خۆ (۹۲۱)
جوى ۋى بۆچاۋى مە(نعم العوض)	تۆ بەچاۋى ۋى دەبىنى گشت غەرەز (۹۲۲)
تەكو منداڵ پىتى نەگرت و پى نەپۆى	نەى بوونەسپى غەيرى ئەستۆى بابى خۆى (۹۲۳)
بى كەگرت و قودرەتى ئەوھانەدەست	پەنج و مىحنەت دەركى خۆشيان لەودەبەست (۹۲۴)
بىنى خەلكى پىش لەبوونى دەست و پى	ھەم ۋەفایان ھەم سەفایان بوو بەجى (۹۲۵)
كەنى ئەمريان پى كرا تا بىتەخۆار	خەشم و حىرس و خۆشى لىيان بوون بەبار (۹۲۶)
مال و مندالى خوداينەوشىرخواھ	دەى كوت (الخلق عىال لىلالە) (۹۲۷)
نەخوداىەى لەوسەما، باران بدا	سەھلەبۆى گەر بەرەحمەت نان بدا (۹۲۸)

دەبارەى تەرجیح دانی شىر تەلاش و كۆشش لە سەر تەوھەككول...

ئىزكوتى باشەبەلام خاۋى بەندەگان	خۆى، لەژىرپى دادەنەين يەك نەردەبان (۹۲۹)
بەنلەتابەرەوسەربان بچىن	لىرەدا رېنگا لەبۆجەبرى چىن (۹۳۰)
تەكەپىت ساغەلەبۆخۆت لەنگ دەكەى	دىارەدەستت خۆت لەبۆپى چەنگ دەكەى؟ (۹۳۱)
گەر مەرەى، ئاغا ۋەدەستى، بەندەدا	دىارەمەتەب، بى بەيان و بى ئەدا (۹۳۲)
بەك مەرەو، بېل، دەس ئىشا پەى زاتى ۋى	فكرى دوارۆز، ئەمرى خاۋى با لا ونەوى (۹۳۳)
گەر بەدل بىت ۋى ئىشاراتى خودا	بەوئىشارات با ۋەفابى و گىيان فېدا (۹۳۴)
نەو نىشانى تۆدەدا ئەسرا رى خۆ	ھەم لەسەر تۆ لا دەبا، ئەو، بارى تۆ (۹۳۵)
ھىملىك دى، تۆدەكا مەھموولى خۆ	قابلىك دى، تۆدەكا مەقبوولى خۆ (۹۳۶)

- جا بەئەمرى حەق ئەتۇ، قابىل دەبى
سەبى شوكرى نىعمەتى ۋى قود رەتە
شوكرى قودرەت، قودرەتى تۆزىاد دەكا
جەبرى تۆ نوستن، لەپى گادا، مەنوۋ
جەبرى بۆچى تۆ دەنوۋى لىرەولەوئ؟
تاتەكان دا با، لك ودارو بەرى
جەبر،نوستن بوو، لەلای كى؟ پى گران
گەرئىشارەى خوا بىنى ۋەك خەسان
ئەۋكەمەقەش، لەسەرتۇ، دەچتەدەر
ناسپاسى چونكەبووھەرنەنگ وعار
ھەردەگەل كار، خۇتەۋەككول دى بەكار
- ۳۷) ۋەسلى ۋىت ۋىست، تۆ بەۋى ۋاسىل دەبى^۱
۳۸) جەبرى بوونت ناشكورى بەونىعمەتە^۲
۳۹) جەبرى نىعمەت نىعمەتت بەر باد دەكا
۴۰) تانەبىنى ئەۋدەرودەرگا، مەنوۋ
۴۱) بالەژىر دارى بەرىت خەو لىكەوئ
۴۲) با پىژى مېۋەبا، دەورو بەرى
۴۳) تەبرى بى بال كەنگى دەى بىتن، ئەمان
۴۴) ۋادەزانن تۆكەسى زۆر نا كەسان
۴۵) سەر كەقەقلى پى نەما، كلكە، نەسەر
۴۶) ئەۋدەباتن ناسپاس تاقەعرى نار
۴۷) تۆۋ بىچىنەتۇ، ئومىدىن كردگار

دووبارە تەرجىيى دانى ۋەحشىيان تەۋەككول لە سەر كۆشش و تەلاش...

- ۴۸) ۋەحشىيان دەنگيان ھەلپنا پىكەۋە
سەدھەزاران زىدەبۆچى پىاو زن؟
سەدھەزاران زىدە، قەرنىش پادەبرد
شەخسى زانا مەكروفىلى ۋاى دەكرد
ۋەسفى مەكرى ۋانى ۋاكرد زولجەلال
غەبرى ئەۋ قىسمەت كەخواكردى دىار
خەلكى دىتيان چوۋ ھەدەر تەكبىرو كار
كەسب و كار، نىۋونىشانە، ھەرشىعار
- ۴۸) بۆ سەبەب بى كارە؟ دادەى، ۋىكەۋە
۴۹) بوو سەبەب، ئەمما لەزىن بى بەش دەبن؟
۵۰) زۆرلەئەشخاس مەكرو فىلپان زۆردەكرد
۵۱) كىۋى ھەلقەندو لەجىنى خۆى لا دەبرد
۵۲) (لتزول منـه اقلال الجبال)
۵۳) نەى توانى زىدەكا، ئەۋ راۋو كار
۵۴) ما بەتەنھا كارو حوكمى كردگار
۵۵) ھەرخەيا ل و ۋەھمەئىدى ھىچ كار

^۱ - ئەۋدەمە، قەۋلت دەبن قەۋلى خودا بەۋ دەگەى ، جا نابى قەت تۆ لەۋجودا

^۲ - جەبرى بوونت ناسپاسى نىعمەتە(مصرع دوم)

تەماشای کردنی عیسرائیل لە پیاویک و هەڵاتنی ئەو پیاوێ بۆ بارەگای سوله‌یمان و ئیسرائیلی تەرجیح دانی ئەوە ککول لە سەر تەلاش و کۆشش و کەم بوونی قازانجی کار و تەلاش...

خولاسە ی داستان

پۆژیک وەختی چیشتان پیاویک هاتە بارەگای سوله‌یمانی نەبی دەحالیکدا کە لە ترسان ڕەنگی چەژابوو. سوله‌یمان(ع) لینی پرسى بۆچی و پەشۆکاوی؟ پیاوێ کە جوابی داوێ ئەلئان کە دەهاتم عیسرائیل دی کە زۆر بەتوورەیی تەماشای منی کرد. سوله‌یمان(ع) کوتی: ئەلئان چت لە من دەوئ؟ ئایا ئەمن کاریکم لە دەست دئ؟ پیاوێ کە کوتی بە با دەستوور بدە کە ئەمن هەلگری بێم پاتە جیگایەکی دوور لە هیندوستان بەلکەم عیسرائیل نەتوانی بیتەوئ و گیانم بگری سوله‌یمان(ع) دەستووری بەبا دا کە ئەو پیاوێ بەپەلە بۆ هیندوستان بێ، رۆژی دواوە وەختیک کە حەزەرەتی سوله‌یمان ئیجازە ی ملاقاتی بە خەلکی دا عیسرائیل هاتە بارەگای حەزەرەتی سوله‌یمان ڕووی لە عیسرائیل کرد و پیتی کوت بۆچی بە توورەیی تەماشای ئەو پیاوێ کرد؟ مەگەر دەت ویست کە ئەو لەمردن بترسینی و ئاوارە ی هیندوستانی بکە ی؟ عیسرائیل کوتی بە خودا ئەمن بەتوورەیی تەماشای ئەو پیاوێ نەکرد، بەلکەم لەرووی تەعەججوب و سەرسۆرمان تەماشای ویم کرد، چونکە خوداوەند بەمنی دەستوور داوێ کە گیانی ئەو پیاوێ هەر ئەوێ لە هیندوستان بکێشم، ئەمنیش لەو مەوزووعە سەرم سۆرمابوو کە چۆن مومکینە ئەوێ ئەو پیاوێ خۆی بگەیهێتە هیندوسان، بە خۆم کوت ئەگەر سەدبالیشی هەبێ ناتوانی ئەوێ خۆی بگەیهێتە هیندوستان، بەلام وەختیک کەخۆم گەیانده هیندوستان دیتم کە ئەو پیاوێ لەوێ یە، جا، هەر لەوێ ڕووحم کێشا جا کەوابوو دیارە کە تەقدیر لە تەکبیر بالاترە...

لای سوله‌یمان شاو نەبی پەر وەردگار (۹۵۶)	پیاوێکی باش وەختی چیشتان هات بەغار
جا، سوله‌یمان لێدەپرسی، چیتە دەرد؟ (۹۵۷)	ئەو لە ترسان لێو کەبوود بوو ڕەنگ زەرد
چونکە نۆری لیم بەقەھر و زۆر بەکین (۹۵۸)	بیکوت عیسرائیل منی واکرد غەمین
ئەو کوتی دەستوور بەبا دەمن بیا (۹۵۹)	بێدەکوت پیت خۆشە ئەلئان چۆن بیا
بەلکە گیانم بئ سەلامەت، نە ی گری (۹۶۰)	ن کوهیندوستان ئەمن با هەلگری
چونکە لوقمە ی حیرسە ویستیان پڕ بەحەلق (۹۶۱)	بۆیە مەنفووڕبوو فقرلای عامی خەلق

- ترسی فەقري بۆميسال وهك ئەو هەراس
 وای بەبا دەستوور دەدا، جا ئەو چەلە
 رۆزی دوايە کاتی باری عام درا
 لەوموسەلمانەت لەبۆنۆری بەقەهر؟
 ئەو کوئی من کە بەقەهرم کرد نەزەر؟
 خوا بەمن دەستووری دا ئەورۆ ئەتۆ^۱
 من کوتم گەر هە ی بێ بال و پەر، سەدان
 کاری دنیا، هەر هەموویان وهک یەکە
 غەیرە مومکین گرلەبەر خۆمان هەلین
- حیرس وکۆشش چەشنی هیندوستان بناس (۹۶۲)
 ئەوبە هیندوستان ببە، زوو کەپەلە (۹۶۳)
 وای بەعیزرائیل دەکوت شائا شکرا (۹۶۴)
 تا کوژینی تال بێ لێ بێ بەژەر (۹۶۵)
 من سەرم سوڕ ما کە دیتم لەو گوزەر (۹۶۶)
 بگرە گیانی وی لە هیندوستان، برۆ (۹۶۷)
 دوورە ئەورۆ گەر بگا، هیندوستان (۹۶۸)
 تۆقیاسی کاری دیکەش لەوبکە (۹۶۹)
 یا لەحق بدزین و ناحەق بەولین^۲ (۹۷۰)

دوو بارە تەرجیح دانی شیر، کۆشش و تەلاش لە سەر تەوەککول و بەیان کردنی قازانجی کۆشش و تەلاش.

- شیر کوئی باشە، رەوايە خو بەلام
 ئەنبیا هەم، موعنمان کردیان تەلاش
 کاری وان دائم هەموو یان بوون لەتيف
 تەیری گەردوونی دەکەوتە داوی وان
 تۆسە باتت بێ لەکۆشش وهک چیا
 گەل قەزا شەر ئیشتیبايە، نەک جیهاد
 کافر من گەر لەرێ دین یەک نەفەر
 بۆ دەبەستی تۆ سەرت؟ ئیشی نییە
 جێ خەراپی وێست ئەوێ دنیای دەوێست
 چارەجۆی کەسب دنیای، نا بەحق
- ئەنبیا و موئین تەلاشیان کرد تەمام (۹۷۱)
 خوا بەوانی دانەتجە ی زی دەباش (۹۷۲)
 هەرچی بیکاتن زەریف ئەو بوو زەریف (۹۷۳)
 نەقسی وانیان لا دەبرد، تیبقی زەمان (۹۷۴)
 بەس لەرێگای ئەنبیاوو ئەولیا (۹۷۵)
 چونکە جەهدیش هەر قەزا دای مە، بەداد (۹۷۶)
 تا کو ئەلئان کردیت ی هیج زەرەر (۹۷۷)
 کارە جەوهر، پەندە، ئی پێشینیه^۳ (۹۷۸)
 حالی خۆشی وێست ئەوێ عوقبای دەوێست (۹۷۹)
 چارەجۆی تەرکی دنیا، مستەحق (۹۸۰)

^۱ - خوا بەمن دەستووری دا ئەورۆ کە، تۆ (مصرع اول)

^۲ - گەر لەبەر خۆمان هەلین هەر زۆر محال
^۳ - خو سەرت ساغە لەبۆ دە ی بەستی تۆ؟
 گەر لەحق بدزین لەبۆمان دێ وەبال
 هەر بەکارە شادی دێتە دەستی تۆ

- چارەواباشە کەزیندان کسون بکا
 ئیمە زیندانین لە دنیا، ئەتۆ
 حوبی دنیا، یەنی غافل بوون لە حق
 مالی دنیا گەر لەرێ دین دا بی
 ئاو دەکەشتی دا هیلای کەشتی
 چونکە حوبی مال لەقلی دەرکەووت
 گۆزە گەر ئاوی نەبی و بەسرا، دەوی
 دل هەوای دەرویشی گەرتیدا دەبی
 گەرچی دنیا هەر هەمووی مولکی و بیە
 چاک بیەستە زاری دل نەبی چ کون
 هەرسی حەققن دەردو دەرمان و تەلاش
- نەک بیەستی ئەکونەو رێ ون بکا
 کون بکە زیندان نەجات دە، زوو کە خو
 نەک ژن و منداڵ و زێر و پوولی شەق
 (نعم مال صالح) بیکوت نەبی
 ئا و لەژێر کەشتی لەبۆی پستی
 ئەوسولەیمان هەربەخۆی مسکین ئەووت
 دێتە سەرئاو گەر دە دەریاەش کەوی
 جێی لەسەر ئاوی جیهان بۆچا، دەبی
 خو لەلای چاوی دلی وی هیچ نیە
 تۆ پری کە، ئەو بەبای دێ (من لدن)
 مونکیریش جەحدی بەجەهەنەک بەلاش

سابیت بوونی تەرجیح دانی جەهد لەسەر تەوەککول...

- لەودەلیلانە دەکوت شیر زۆر، ئەوان
 چەقەل و کەرویشک و رێوی هەم غەزال
 شیر و وحشی بەستیان عەهدو قەرار
 سەھمی هەررۆژیک بەبی دەر دو جەفا
 هەرکەسیکی قورعەبەر وی، کەوتبا
 وای دەکوت کەرویشکی نۆبە ی بەرکەووت
- چونکە جەبری بوون لە جوابدان دا دەمان
 جەبریان لانا هەموو، هەم قیل وقال
 عەهدوپەیمان بەرقرار بی وپا یەدار
 بی لەبۆی تیبقی (العهد وفا)^۱
 ئەودەبوو چوو با لەبۆشیر چەشنی با
 زۆری تا کە، تا کو لیوان، سەرکەووت

بە خەراب زانیی وحووش، درەنگ چوونی کەرویشک بۆ لای شیر...

- وەحشی کوتیان زۆر لەمیزەئیمەوا
 تا کو بەد ناوت نەکردووین زوو بچوو
- بەس لەرێ عەهدو وەفا بووین گیان فیدا
 تا کو شیر لین توورەنەبوو، زوو کەزوو

جوابی کەرویشک بە وەحشیان...

- بیکوتن مۆلەت بدەن یاران بەمن
- تابەفیلّم من نەجات دەم هەرچی بن (۱۰۰۰)

^۱ - بێ تەقازا بێ لەبۆی وەختی غەزا (مصرع دوم)

- تابەفېلىم گىيانى ئېۋە، دەم، نەجات
 ھەرپەيەمبەر، ھەر كەھاتەنىۋخەلق
 ئەو لەئاسمان دىتبوۋى رېگەي نەجات
 چوۋكەۋەك رەشكىنەبوۋ لاي خەلقى دى
- تا ئىرس بى بۆ ئەۋەي كەدۋايەھات
 ئوممەتى خۆى رېنموۋ نى كىرد بەحق
 چەشنى رەشكىنەي لەچاۋ، بەرچاۋ، دەھات
 گەۋرەيى رەشكىنەخۆ كەس نەي دەدى

ئىراد گىرتنى ۋەحشىيان لە قسەكانى كەرويتشك...

- ۋەحشى كوتيان بگرەگۆى تۆ، ئەي نەفام
 فكىرى ۋا بېھوۋدە، گەۋرەترلەتۆ
 خودبەسەندى، يانەبۆن دېتى قەزا
- تۆنەلەي زياتر لەخۆت، قەت ھىچ كەلام
 نەي دەكىرد تۆ، بۆچى كىردت سەربەخۆ؟
 ئەي دەنا بۆچى دەبى بەۋ ھەي رەزا؟

جواب دانەۋەي كەرويتشك بە ۋەحشىيان...

- بېيىكوتن، ھەق، ۋاي بەمن ئىلھام كىرد
 چاۋ ئەۋەي ھەق فېرى مىش ھەنگۈينى كىرد
 پىر لەھەنگۈين، چەن ھەزارمال چا، دەكا
 ۋاي بەكرىمى پىلەفېر كىرد خوا ھونەر
- بۆ زەغىف، فكىرى قەۋى ئىنعام كىرد
 كا مەشېر بوۋ، كارى ۋا رەنگىنى كىرد
 لىي ۋەكىرد ھەق، دەركى دانىش، ۋا، دەكا^۱
 كامەفېل بوۋ لەۋھونەردەرىپىنى سەر؟^۲
- تا لەھەۋتەم ئاسمان ئاگايى كىرد
 ئەۋ، بەكۆپرى چاۋى ئەۋھەي كەۋتەشەك
 خوا لەبۆى دەم بېتن، چا كىرد دوۋرى خست
 تانەسوۋرئ ئەۋلەلەي قەسرى مەشىد
- ئاكو لەۋ عىلمى بلىند پاراۋنەبى
 ئەۋ بەدەريا ھەم بەئەفلاكى، ئەدا
 تۆ لەمەعنى گىيانى خۆت خالى دەكەي؟
 ئەحمەدوۋجەھل ھەردوۋك بوۋن بەشەر
- تۆلەسوۋرەت چاك بنۆرەچى كەمە؟
 تۆپەيا كە، گەۋھەرى كەمىيى گىيان
- ئا دەمى خاكى كەھەق دانايى كىرد
 سەرنەۋى بوۋن جا لەراستى ۋى مەلەك
 زاھىدىكى چەن ھەزارسال خواي پەرسەت
 تا لەعېلى دىن نەبىن ئا گا ۋ رەشىد
- بوۋبەدەم بېن عىلمى حېس بۆساحەبى
 گەۋھەرىكى دادەنا دلمان خودا
 سوۋرەتى زاھىر ۋەلانى، تا كو كەي
 گەربەشەرئەۋبى، كەدەي كەي تۆنەزەر
- نەقشى دىۋارخۆبەچەشنى ئا دەمە
 گىيانى كەم، ئەۋسوۋرەتى نەخشىن ۋ جوان

^۱ - دەركى عىلمى لى ۋەكىرد ھەق ۋا دەكا (مصرع دوم)

^۲ - ھەرچى فېل بوۋ لەۋ ھونەر، بوۋ بىن خەبەر (مصرع دوم)

- خێر دەدوونیا دا هەموو بوون خوارو بەست
 گەرسەگی ئەسحابی کاف وای ھا تە دەست (۱۰۲۲)
- کام زیان بۆ ساحەبی نەقشی نەفوور
 دێ کە گیانی غەرقی بە حرێک بێ، لە نوور؟ (۱۰۲۳)
- ئەسفی سوورەت غەیرە مومکین لای قەلەم
 عەلەم و عەدەل لەبۆی بوون عەلەم (۱۰۲۴)
- نەعەوینە عەلەم و عەدەل هەموو
 جێ و مەکان و پاش و پێشیان بۆ نەبوو (۱۰۲۵)
- نێکی داوێ سەر بە دەن لای لا مەکان
 خۆفە لەک جێی نابێ لێی بێ رۆژی گیان (۱۰۲۶)

زیکرکردنی عیلم و دانیشی کەرۆتیشک و بەیانی فەزێلەت و مەنافعی عیلم و دانیش...

- نەو قسانە نیا نە پایان ئەو رەفیق
 باسی کەرۆتیشک گوێ دەیتە، زۆر دەقیق (۱۰۲۷)
- لەبە گوێی کەرۆتیشکەکی دی بێنە سەر
 کوا دەفامێ ئەو و تانە گوێی کەر؟ (۱۰۲۸)
- جاو لە کەرۆتیشک و لەفێلی جاو چاو
 چۆنی شیر گرت چۆنی شیر برد خستە داو (۱۰۲۹)
- خاتەمی مولکی سولەیمان عیلمە عیلم
 بۆ جیهانی سوورەتی، گیان عیلمە عیلم (۱۰۳۰)
- بەس بە دانیش بۆ ئەسیری ئادەمی
 خەلقى بە حرو شاخ و دەشت و نێو چەمی (۱۰۳۱)
- جەشنی مشکێ لەو دەترسێن شیر و بەبر
 هەر لەبەر وی، بۆ نەهەنگ دەریایە قەبر (۱۰۳۲)
- مەر لەبەر وی، ون لە چاو بوون، دێو، پەری
 تا کو هەریەک توانی گیانی دەربەری (۱۰۳۳)
- دۆزمنی ئینسان گەلێکن، نادیار
 عاقل ئەو کەس بوو کە بوو بەرھیز کار (۱۰۳۴)
- مەم شەباتین هەم فریشتە، پێس و پاک
 دیننە نێو دڵ وەسووەسەو ئەفکاری چاک (۱۰۳۵)
- گەر بچی نێو جۆگە، تۆ بۆ غوسلی تەن
 گەردرۆویەکی بێ، لە نێو ئاو چۆ بە دەن (۱۰۳۶)
- با درووی نیو ئاو بچووک بێ و نادیار
 بچتە تەن گەر، بۆ دەبێ ئەو ئا شکار؟ (۱۰۳۷)
- تەو پەرێشانێی لەوەحی و، وەسووەسە
 باعێسی وی، زۆر کەسن نەک، یەک کەسە (۱۰۳۸)
- حەوسە لەت بێ تاحە و است بێ عیوەز
 تا ببینی وان و، بیتە جێ غەرەز (۱۰۳۹)
- تۆ دەزانێ ئەو دەمە، چیت کردوووە
 کێت وەلانا کێ پەنات، بۆ بردوووە (۱۰۴۰)

دەبارە ی و یستنی و خووش لە کەرۆتیشک سێرپو فکری وی...

- نێ کوتیان وەحشی ئەو کەرۆتیشکی چوست
 بۆن بەیان کە فەھم و دەرکی خۆت دروست (۱۰۴۱)
- تۆ دەگەڵ شێر دیارە گەردە عوادە کە ی
 بۆن بەیان کە فکری خۆت، چۆن وادە کە ی؟ (۱۰۴۲)
- دەرک و فەھم و هۆش دەکا، زیاد مەشووەرەت
 کۆمەکی عەقلن عەقوولیش سەد کەرەت (۱۰۴۳)
- وای دەکوێ ئەحمەد بە ئێمە هەر بکەن
 مەشووەرەت (المستشار موعتمن) (۱۰۴۴)

مەنەن كۈندى كەرويتىشك پاز و سىپىرى خۆى لەۋان ...

- ئەۋكۈتى پاز، نابى بىكرىن ئاشكار
گەرلەرۋى پاكى بلەى تۆ، پازى خۆ
بۆبەيانى سى شتان لىو لىك مەدە
زۆرەدوژمن بۆئەۋان سى، دوژمنىش
گەرەبەك يادوۋنەفەرىبلەى تەۋاۋ
گەردوۋسى مەل تۆبەستى پىكەۋە
چۈن دەكەن سەر بەستەگەل يىك مەشۋەرەت
مەشۋەرەت سەرەستەبۋو كەردى نەبى
نىو مىسال دەى كەردمەرامى خۆى، زەۋور
جوابى خۆى ئەۋ، ۋەردەگرت زىمنى مىسال
- (۱۰۴۵) چۈن لەجىي بەك، تاق ۋوۋوت دىن جارو بار
(۱۰۴۶) زوۋدەبى غەمگىن لەتۆ، دەمسازى تۆ
(۱۰۴۷) زىرۋەزەب سىتەمىشيان مەقسەدە
(۱۰۴۸) دىتەبۆسە، مەنەزىر، بۆكۈشتىش
(۱۰۴۹) ھەرسۈپىك تىپەلەدوۋ بوو، بوو بلاۋ
(۱۰۵۰) تۆلەۋەرزىان دابىنى، جا، ۋىكەۋە
(۱۰۵۱) پى لەخەلگى ۋن دەكەن ئەۋوۋەل كەرەت
(۱۰۵۲) جوابى ۋەرگرت بى ۋە، كەس ئاگابى
(۱۰۵۳) تاكودوژمن بى لەمەتەب زۆر، بەدوۋر
(۱۰۵۴) دوژمنىش خالى ئەۋوۋ چى بوو سوۋال

داستانى مەكر و فىلى كەرويتىشك...

- ساعەتلىك كەرويتىشك لەچوۋن، كەردى درەنگ
چۈن غەزەى شىر چوۋ لەبۇلاى شىردىر
پىندەكۈت مەن زوۋ كۈتم كە خۈتەرە، پىۋا
فىلى ۋان نەى ھىشت بەمەتۋوۋىم بگەم
تىدەماجا، ئەۋئەمىرى بى شەۋور
پىگەساف ۋ، ۋا لەزىر ۋى زىدەداۋ
لەفزو ناۋ، ھەر دوۋ، ۋەكوۋداۋن، ئەۋان
ئەۋ فلان پەلمەى كەئا ۋلىدەكەۋوت
مەنبەى چىكەت دەبى، چىكەت تەلەب
ھەر دەبىتەلەۋى مەفۋوزشەخسى چاك
عەقلەبۇئىنسان موعەللىم، ئەۋ ۋەلى
عەقل، ۋەك جەبىرل دەلى ئەى ئەحمەدا
تۆ ئەمەن لىرەبەتلىجە، بىرۆ
ھەر كەسىك تەنبەل بوۋ نەى كەرد شۈكرو سەبىر
- (۱۰۵۵) جالەپاشان پى كەۋوت لای شىرى جەنگ
(۱۰۵۶) نارەتەى تىكەل بەپىكۆل كەرد شىر
(۱۰۵۷) سىستەقەۋلى، عەھدو پەيمان نا تەۋاۋ
(۱۰۵۸) دای فرىۋوم چەرخى گەردوۋن دەمبەدەم
(۱۰۵۹) نەيدەدى چۈن پاش ۋىشى خۆى، بەنۋور
(۱۰۶۰) ھەرۋەكوۋ خالىن لەمەنى زىدەناۋ
(۱۰۶۱) پەلمى ئاۋى عومرى ئىمە، لەفزی جوان
(۱۰۶۲) زوۋ پەيلى كە، گەر ئەۋوت تۆبەكەۋوت
(۱۰۶۳) نابى محتاج ئەۋ بەتەحسىل ۋ سەبەب
(۱۰۶۴) عەقلى ۋى دەگرى رزق لای پۋوۋى پاك
(۱۰۶۵) عەقلەبۇشاگردى ۋى پاشان، بەلى
(۱۰۶۶) بچمەپىش كەم، ئاگرم تى بەردەدا
(۱۰۶۷) كەددى مەن ھەئىرەتەنەها بىرۆ
(۱۰۶۸) ھەرئەۋەى پىدەكەرى بگرى لاقى جەبىر

١٠٦٩) بەو نەخۆشیە جیتی لە گۆر، بۆسازە ئەو
 ١٠٧٠) تا کو دەمری، وای پەیه مەهر کوئ بە جەم
 ١٠٧١) یانە وەسلێ ئەو رەگە ی بوو بئ، پساو
 ١٠٧٢) بۆدە بەستی پیت و، خەندەت دئ بە کێ؟
 ١٠٧٣) خوا لە بۆوی نارد بو پاق و، سوار بوو
 ١٠٧٤) قابلی فەرمان و، مەقبوول دوا یە بوو
 ١٠٧٥) ئیستە ئەو فەرمان دەدا بۆ سەر سەپا
 ١٠٧٦) بۆستیران ئیستە میرە ئەو لە سەر
 ١٠٧٧) دیارە شەکی تۆ، لە (انشق القمر)
 ١٠٧٨) تۆ هەوای تازەت کەدانا نیتو گیان
 ١٠٧٩) ئەو هەوای قەفلی دەروازە ی دلـه
 ١٠٨٠) خۆت کە تەئویل تۆ چکارت دا بەزیکر
 ١٠٨١) مەعنی ئەسلێ ویت، لە دەسدا چوو حەوا

خۆی نەخۆش کرد هەرچی جەبری خوازە ئەو
 خۆت نەخۆشکە ی، دئ بە دووی دا، دەردو غەم
 جەبر، یەعنی بەستنی ئەشیای شکاو
 تۆ لە خۆت چون نەت شکاند لە وەرگە ی
 هەرچی لەو رێ پیتی شکا هەم خوا ر بوو
 حەملی دینی کردو مەحموول دوا یە بوو
 ناکو ئەلئان بۆی دەهات فەرمان لە شاه
 تا بە حال ئەستێرە دەیکرد لە و ئەسەر
 گەر کو موشکیل بۆت بێت پێش نەزەر
 تازە کە ئیمان، بەدل نەک هەر زەبان
 گەر هەوای تازە، ئیمان ژیر گلە
 بۆ هەوات تەئویل کرد تۆ حەرفی بیکر
 تۆدە کە ی تەئویلی قورئان بۆ هەوا

تەئویلی نارهوا و ناحەزی مێش...

١٠٨٢) چەشنی کەشتیبان هەلی هینا بوو سەر
 ١٠٨٣) زۆر لە مێزە فکری والەم، لایە، من
 ١٠٨٤) ئەهلی رای و، کەشتیوان، کەشتیم لە بن
 ١٠٨٥) زیاد لە حەددی گەورە ئەو بو، هاتە پێش
 ١٠٨٦) چاوی حەق بین لازمە، بەو کا، نەزەر
 ١٠٨٧) حیسسی مێش تەعین دەکا دەریایی وی
 ١٠٨٨) مێش، وەهمی میزی کەر، تەسویر، کا
 ١٠٨٩) بەو هوما ی خۆشی دەبێ تەبدیل، مێش
 ١٠٩٠) پرووحی خاریج سوورەتە، سوو رەت چیبە؟

مێش لە سەر یەک چیلکە کاوو، میزی کەر
 مێش کوئ پیم کەشتیەو دەریایە، من
 چاو لە دەریا چاو لە کەشتی چاولە من
 ئینی خویری قایق لە سەر دەریایە، مێش
 خۆلەلای مێش نیتی هیچ حەد، میزی کەر
 حیسسی مێش تەعین دەکا دونیایی وی
 گەر بەنا حەق هەر کەسێ تەئویل کا
 گەر بە مەیلی خۆی نەکا تەئویل، مێش
 هەرچی وا تیزبین ببێ، ئەو مێش نییە

نارهتە ی شیر لە درەنگ هاتنی کەرۆتشک...

١٠٩١) کوانی قەددی ئەودە ی، وەک پرووحی پاک؟
 ١٠٩٢) هەر لە رێی گوێ، بەستی چاووم، دوزمەن

هەر وەکوو کەرۆتشک کە شیر ی کرد هیلاک
 شیر بە قەلسی و، توورە یی دەیکوت مەن

- فكرى جەريان بوومنى خستەدەداو
 من لەوھى پاش نابىن فيلى وان بېتىم
 ئەھى دلەھەليان درە، جا، وا وەرە
 پىست يانى ئەو وتانەي رەنگ بەرەنگ
 ھەر چى لەفرەپىستە، مەعنى كاگلە
 عەيب پۆشەپىست لەبۇكاكلى خەراب
 گەرلەئەو دەفتەر، قەلەم چاپى لەبا
 گەرلەنەقشى ئا، بت وئ تۆ دەوام
 با دەخەلکى دا ھەوايەوئارەزوو
 چەندەخۆشن جا، پەيامى کردگار
 قەولى شايان وەك مەقاميان بى دەوام
 چونکەشايان دای بەوان قودرەت ھەوا
 نىوى شايان جىنى لەسەرپوول ودرائ
 نىوى ئەحمەد نىوى جوملەي ئەنبيا
- تيغى داريان زامى خستمە نىو ھەناو
 دەنگى غوول وديو، دەنگيان ديتەگويم
 غەيرى پىست نين، پىستەكەشيان، لابەرە
 نەقشى سەرئاون، دەچن زوو، نەك درەنگ
 نەقشە لەفز و، مەعنى گيانى كاملە
 كاكلى باشى خوا، لەچاوان کرد غياب
 ھەرچى بينووسى، دەبى فەو رەن فەنا
 ھەربەحەسرەت دەيگەزى دەستت، مودام
 بى ھەوا بۆى دى پەيامى حەق بەزوو
 چون لەئەووەل تا كوئاخر پايەدار
 ئەنبيا قەول ومەقاميان مستەدام
 ئەنبيايان دای بەوان قودرەت خودا
 نىوى ئەحمەد جى لەنىو دل پى دراو
 سەدكەھات نابى نەوہت، قەت لەوجيا

ھەرۋەھا دووبارە بەيان کردنى مەكر و فيلى كەرويتشك...

- زۆرلەچوون كەرويتشك، خۆى تەخىرکرد
 باشى زۆرتەخىرتوند چوو ئەو، بەگور
 چاۋ كەچەندەگەرەيەدونيايى عەقل
 سوورەتى مە، وا دەدەريايى زاتى حەق
 تا نەبوو پر، ھەر لەسەر دەريايەما
 ناديارەعەقل و، زاھىر عالەمى
 ھەرچى سوورەت بى، وەسىلەجووردەكا
 تا نەبىنى دل ئەوہى رازان دەدا
 تووند دەچووبەدواي ئەسپ ئەسپىش لەبن
 واى دەزانى ئەسپەكەي وى، ون بووہ
 دادوفەريادى دەکرد ئەو دل پەريش
- ئەودەگەل خۆى مەكرى خۆى تەقيرکرد
 تابەگوئى شير را گەيىنى يەك دوو سور
 چاۋ چىان وبى بنەدەريايى عەقل
 وەك لەسەرئا وئ بچى، توندتوند تەبەق
 غەرقى دەريابووكەئەو، پر بوو لەما
 سوورەتى مە، مەوجى يەم، يا لەو نەمى
 بەو وەسىلەيەم لەخۆى زۆر دووردەكا
 تا دەلايل پروون نەبى بۆيان خودا
 واى دەزانى ئەسپى بن خۆى لىبوہون
 ئەسپەكەي وى توند ئەو، ھەلگرتوہ
 تاپەيا كائەسپەكەي خۆى دل بەئيش

- كئ دزى لىم ئەسپەكەم، كوا كئ بووكئ؟
ئارئ ئەسپت ئەوھەيەكوا ئەسپەكە؟
گيان لەبەرنىزىكىھەون بوو، لەچاو
كەى دەبينى سەوزوبۆروسوور، ئەتۆ؟
چون دەرهنگان ون بوو بىرو ھۆشى تۆ
چون دەشەودا ھەر چى رەنگەناديار
نوور ئەگەر زاھىر نەب، رەنگ ناديار
نوورى زاھىر دئ لەرۆژئ، ياسوھا
نوورى چاوان دئ لەنورى دئ تەواو
مەنشەئى نوورى دلش نوورى خودا
چون دەشەودا نوورنىيەرەنگت نەدى
نوورباعىس تا ببينى رەنگ ئەتۆ
بۆيەبۆمەى چادەكردخو دەردو غەم
نادياران ھەربەزىددان، بوون ديار
چون لەئەووەل نوور دەبينى دوايەرەنگ
جا، دەناسى تۆبەزىددى نوور، نوور
زىد لەبۆنوورى خودا دەس ناكەوى
لاجەرەم چاومان لەدیتنى وى بەدوور
شترەسوورەت مەعنى بۆ وى بېشەيە
دەنگ و گوڤاردىن لەفكروبير، بەس
كاتى مەوجى ئەوقسانەت دى، لەتيف
چونكەمەوجى بىر لەدانىش را دەھات
جا، لەلەفز، سوورەت دروست بوو دوايەمرد
ھەرلەبى سوورەت بوو سوورەت ھاتەدى
جا، ھەموودەم بۆتۆمەرگ و رجەتئىك
بىرى ئىمەتيرى خوايەلەو ھەوا
لەحزەلەحزە، ئەوجيھانەبوو نووى
- ئەى ئە ھەت چيە، كاكەگيان زير پان و پئ
تۆھەبى ھوشت لەوى، زوو بەس بكە
تۆش ھەكوو خوم، لىتوئىشك و زگ پراو
تانبەبىنى پئش ئەوان سئ، نوور، ئەتۆ
رەنگ ھەموو، بۆنووردەبوون، پروپۆشى تۆ
واديا رە نوور دەكا رەنگ ئاشكار
دئ لەبۆ رەنگى خەيال، مەعنى بەكار
نوورى مەعنى دئ، لەئەنوارى عولا
نوورى دئ سەرچاويەبۆنوورى چاو
ئەولەنوورى عەقل و حيس پاك وجودا
جا بەزىددى نوور نووربۆت دئ ھەدى
زىددى نوورەرەنگ، دەزانى سەربەخۆ
تا بەزىد خۆش بئ دلن، نەن بئ ئەلەم
ناديار رە، چونكەبى زىد كردگار
زىدبەزىد پەيدا دەبئ ھەك رۆم وزەنگ
زىد بەزىد مەعلوم دەبئ ھەختى زھوور
تا بەزىد پەيدا بكەى تۆزاتى وى
(وھويدرك) چاولەمووسا وكيوى توور
بىر، لەبۆدەنگ و قسان ھەك رېشەيە
بەحرى بىر جىنگاى نەبوو مەعلوم، لەكەس
بەحرى وى بۆت ئاشكرايەھەم شەريف
ئەو بەدەنگ ولەفزی، سوورەت كرد خەلات
مەوج، خۆى تىكەل بەدەريايەدەكرد
جارەكى ديش دەچتەوھەبۆلايى وى
مستەفا فەرموويە، دنيا ساعەتئىك
لەوحەوا، نامئنى دەچتەلاى خودا
بئ خەبەر ئىمەين كەنا ببين جووى

- عومر، دەروازەلە دى، ۋەك جۆگە ئاۋ
توند كەدەروادىتە بەرچاۋ ۋەك ئەبەد
گەرسەرى دار ئاورى گرت و دات تەكان
توولى موددەت، بەس بەچاۋى ئا دەمە
كوانى دانا، لەوسورەھىچ تىدەگا؟
ۋەك ئەبەد بۇنئوجەسەد، بىنراپەچاۋ (۱۱۴۵)
ھەروەكوپۇلۇك بسوورې زىاد لەحەد (۱۱۴۶)
دېتەبەرچاۋخەتتى مومتەد، ئەى فلان (۱۱۴۷)
نەك لەلاى ۋەى خەلقى كرد ئەوئالەمە (۱۱۴۸)
ھەرحىسا مەددىن، ئەوئىش نامەى خودا (۱۱۴۹)

ھاتنى كەروئىشك بۇلاى شىر و تووپە بوونى شىر لەۋى...

- شىر، لەقەلسى ئاگرىكى بەربو، تى
ئەوبەئى ترس ولەرز ھەلدى لەرې
چون بەترس ولەرز ھاتن، جىتى گومان
ھەركە گەيىە ئاستانە و بارەگا
من كەزۇرم گا درىن، ۋەختى غەزەب
چوۋكە كەروئىشكىك چىيە گەركو ئەوا
تۆ خەۋى كەروئىشك و غەفلەت لابەرە
دېتى كەروئىشكىش لەدوور را، ۋالە، دى (۱۱۵۰)
زۆربەتوندى زۆربەتىزى و تووپەدى^۱ (۱۱۵۱)
لادەبا شك، ھاتنى ۋەك قارەمان (۱۱۵۲)
بانگى كرد شىر ناخەلف ئەى بى حەيا (۱۱۵۳)
من كەزۇرم فىلى نىر كردن، ئەدەب (۱۱۵۴)
ئەمرى من فەرمانى من زىر پى بدا؟ (۱۱۵۵)
نارەتەى شىر گۆئ دەپە تۆ، ئەى كەرە (۱۱۵۶)

مەزەپەت كوتنى كەروئىشك...

- پىدەكوت كەروئىشك ئەمان عوزرم ھەپە
شىر كوتى بەو عوزرى چى؟ دا دەى نەقام
بەوخىلافەت چاكەبېر ئەوسەرەت
عوزرى ئەحمەق زۆرلەجورمى پىستەرە
دوورلەعەلم ۋەقەلەعوزرى تۆ، لەبۇم
دەيكوت ئەى شا تۆمەلئ ئەوچوۋكەپە
خاسسەبۇخاترى زەكاتى جاھى خۆت
چاولەدەريا، ئاۋى ھەر جۆ، لادەنى
ناپى دەريا كەم كەكردى ئەو كەرەم
شىر كوتى من ۋەختى خۆى، بەخشىش دەكەم
تۆلەدەرياي بەخشىشت عەفووم دەپە (۱۱۵۷)
ئىستەۋەختەوا درەنگ تۆدئىلەلام؟ (۱۱۵۸)
خۆلەئەحمەق ناپىن بېئىن مەزەپەت (۱۱۵۹)
عوزرى ئەحمەق ژەھرى عەلمە، ئاگرە (۱۱۶۰)
ھىندەكەرنىم، تافرىۋى تۆبۇم (۱۱۶۱)
عوزرى مەزلوۋمى ۋەكوۋ من گۆئ دەپە (۱۱۶۲)
دەرمەكە، گومرەلەبەردەرگاھى خۆت (۱۱۶۳)
ھەرخەس و خاشاك، لەسەرەسەر، دادەنى (۱۱۶۴)
خۆبەبەخشىش ناپىن دەريا زىادوكەم (۱۱۶۵)
من كراس دەپرم بەقەد، بى زىادوكەم (۱۱۶۶)

^۱ - ئەوبەئى ترس و لەرز ھەلدەت و دى زۆر بەتىزى و توند و تووپە، گەيتەجى

- بىيىدەكوت بېيى كەنەي بى، جىي لوتف
 ۱۱۶۷) دادەنىم سەر، يىشى ئەۋدېھاي عونف^۱
 ۱۱۶۸) گەل رەفېق تەكو بىيىنەلەي شا
 ۱۱۶۹) ناردىانين بۆتۆ وەشى دوو بەدوو
 ۱۱۷۰) ويىنى بگرى ئىمە، ھەردووگ جى بەجى
 ۱۱۷۱) ئىمەھەردوو بۆۋى عەبد و نۆكەرىن
 ۱۱۷۲) تۆلەلەي من لەو وتانەبەسكەبەس
 ۱۱۷۳) دوايەبۆخۆم شايبەكەت بۆپەت دەكەم^۲
 ۱۱۷۴) دەچمەلەي شا، بەودەلېم ھەرچىم كەدى^۳
 ۱۱۷۵) گەر نە، قوربانى دەبى تۆ، يەك كەلام
 ۱۱۷۶) دۆسىتى ئەستاندىم بەتەنيا مامەو
 ۱۱۷۷) ھەم بەلوتف وخولق وخوۋى و تەن بەجەم
 ۱۱۷۸) ھەلۋەشا پەيمانەكەو سەودايى، مە
 ۱۱۷۹) يىت دەلەم حەق گەرچى حەققىش تالەتال
 ۱۱۸۰) شىر لەرېگا، لابەرە، لىنى راکەو

جواب دانەۋى شىر بە كەرويشك و پىكەوتن دەگەل ۋى ...

- نىر كوتى ياللىۋەرە، دا كويەجى؟
 ۱۱۸۱) بىش كەووتۆ، بىم نىشان دەجىي وپى
 ۱۱۸۲) گەردرۆ كەي بۆعەزابت خۆت سەبەب
 ۱۱۸۳) تاپباشىرئەولەبۆجى دەردو ئىش
 ۱۱۸۴) بىرى قوۋلى كەردىو، بۆشىر بەداو
 ۱۱۸۵) ئاۋى بن كاي پى دەلېن كەرويشكى ژىر
 ۱۱۸۶) زۆرەجەب كا، ئەۋچلۇن كىۋىك دەبا
 ۱۱۸۷) چوۋكەكەرويشكىك، كەشىرى كەرد راو
 ۱۱۸۸) دەيكوزى بەوخۆى ولەشكر زۆر زەلىل

^۱ - بىيى دەكوت بېيى كەنەي بى جىي رەحم

دادەنىم سەر، تەكو، بۆتۆبىمەلەم

^۲ - تۆۋ رەفېق وشايەكەت دەدەم ئەمەن

داۋى ژىنى ئىۋەھەلدەبىم ئەمەن

^۳ - بچمەلەي شا، بەو بلەم ھەرچىم كەدى (مصرع دوم)

- مېشە كۆرىك چۆن دەكا، نە مروود هېلاک
چاولەۋەى كىردى بە دوژمن ئىعتىبار
چاۋ لەفەرەۋن، گوئ دەدا ھامانى ئەو
گەرچى دوژمن پىت بلى وەك دۆستان
گەر كوقەندت پى بدا، لات بى بەزەر
گەر قەزا ھات چاۋى ھەق بىن كوئىر، دەبى
گەر ۋەھات لى ھات ئەتۆ زارى بىكە
تۆبە نالین يىزەئەى دانای نېھان
با بەدیش بىم من لەدەرگا لامەنى
سوۋرەتى ئا وور بەئاۋى خۆش مەدە
لەۋشەراپى قەر چۆن مەستى دەدەى؟^۳
مەستى يەنى چاۋ نەبىنى ھىچ ھەق
مەستى يەنى ھىس لەھەق بى بەش كراۋ
- چۆن سەرى لى لەت دەكا، بى ترس وباك
چاۋ لەۋەى كەگەر ھەسوۋدى بوو بەيار
چاۋ لەنە مروود گوئ دەدا شەيتانى ئەو
بۆت جەھەننەم چادەكا، نەك يۆستان^۱
گەر كوكو لوتفت پى بىكا، لات بى بەقەر
ھەردەبىنى زاھىرى و بى خىر، دەبى
زىكرونا لى ۋەرۋۆز، بۆبارى بىكە^۲
تۆلەبەردى مەكرى پىس بىم دەئەمان
تۆلەبۆمە، شىر لەبۆسە، دا مەنى
سوۋرەتى ئاۋى بەئا وور تۆش مەدە
زۆربەنەبوان سوۋرەتى ھەستى دەدەى
بەشمى لا وەك يەشم و ، گەر ۋەر بەردى رەق
دارەگەز وەك دارەسەندەل، بىتەچاۋ^۱

داستانى ھودھود و سولەيمان لە بارەى ئەۋەدا كە ئەگەر قەزا بىت چاۋى پوون و تىژبىن دەبەستىت...

خولاسەى داستان

لە بىبابنەكى كە سەرلەپەردەى ھەزرەتى سولەيمان لى ھەلدرا بوو، تەۋاۋى پەرەندەن بە حىزۋورى ۋى شەرەفىاب بوون. ھەر يەك لە پەرەندەن لە حىزۋورى ئەو پىغەمبەر شەرىفە لەبارەى ھونەر و كارزانی و لىھاتوۋى خۆى كەمىكى دەكوت. لازم بە زىكرە كە ئەو تەعرىف و مەدحە بەخاترى خۆ بەزل زانین نەبوو تاكو نۆبە گەشتە ھودھود و كوتى ھونەرى من ئەۋەپە كە لە بلىندابى ئاسمان پرا ئاۋەكانى بن ەرزى دەبىنم و دەزانم كە

^۱ - گەرچى دوژمن دۆستانەت پى بلى داۋە، نەك دان ، تۆ لەبەر ۋى ھەرھەلى

^۲ - گەر ۋەھات لى ھات لەھەق داۋا بىكە نالەھەم تەسبىخ و رۆز و جا بىكە

^۳ - لەۋشەراپى قارچۆن مەستى دەدەى؟ (مصرع اول)

سهرچاوه كه يان كوئ يه و چ رهننگن. جا له بهر نه وه كه نه فرادی له شكرت ئيحتياجيان به ناو ده بئ، ئه من ده گهل خوت بهر تا نه و جیگایانه ی كه ناویان هه یه نیشانیان بدهم سوله یمان (ع) به و پیشینهاده موافقه تی کرد. له و کانه دا كه زاغ ناووری حه سادته تی به شیدده ت، دایسا رووی کرده سوله یمان و پیتیکوت ته ی پادشا نه و هود هوده خو هه لده کیشی و قسه کانی بی پایه و دوور له حه قیقه تن چونکه نه و باله نده به نه گهر راست ده کا وه کوو ده لی وایه، نه دی بوچی داوی له بن كه مێك له خو لی دا نه دی؟ هودهود جوابی داوه کوتی نه گهر درو بکه م سهرم بېرن كه ئه من له بلیندایی ئاسمان دا و له زیر خو ل دا ده بینم به و شهرته كه قه زای ئیلاهی چاوی عه قلم نه به ستي...

بۆسوله یمانیان كه هه لدا باره گا	جی ته یربوو، هات له بوخزمه ت به شا (١٢٠٢)
هاوزمان ومه حره می رازیان ده دی	هاتنه پیتشی، چونكه دلخوازیان ده دی (١٢٠٣)
مه ل هه موویان ته رکیان کرد جیکه جیک	گهل سوله یمان دوان وه کوو دوست و شهریک (١٢٠٤)
هه م به کن هه م خزمی به کترهاوزمان	حه پسه بوپیاو، بوون له گهل نامه حره مان (١٢٠٥)
وا ده بی زور، هیندوتورکی هاوزمان	وا ده بی زور هه ردوو تورکن لیک جودان (١٢٠٦)
وه ک زمانی مه حره می هیچ وانیه	هاودلی چاتر، له هاوئه زمانییه (١٢٠٧)
بی ئیشاره ونوتق ونووسین نه ی فلان	سه دهه زاران دی له دل له فر و به یان (١٢٠٨)
هه رچی مه ل بووه ره که ی ته سراری خو ی	هه م هونه رهه م دانیش وهه م کاری خو ی (١٢٠٩)
بۆسوله یمان به ک به که ی، ته وسیف کرد	تانیشان دا کاری، خو ی ته عریف کرد (١٢١٠)
نه ک له بهر فه خروته که ببورلایی شای	به لکه بویه، تا کو رندا بچته لای (١٢١١)
گه رکو به رده، ویستی بکړئ نه وکه سی	زوو هونه رزاهبرده کا، نه و به ک دوو سی (١٢١٢)
گه رله کړیاریشی دی، نه و عارونه نگ	خو ی شل و بی حال ده کا، هه م که ر و له نگ (١٢١٣)
نۆبه تی هو هود گه یشته وپیشه که ی	هه م به یانی هو ش و بیرو ئیشه که ی (١٢١٤)
نه و به شای کوت کام هونه ر لام چوو کتره	موخته سه رده یلهم نه توش لیم وه رگه (١٢١٥)
شابه وی کوت نه و هونه رتان کامه به	نه و به شای کوت نه و هونه رمان نه وه به (١٢١٦)
من له سه رهه وران که نوړیم بۆنه وی	ئا و ده بینم جا له زیر ته ختی زه وی (١٢١٧)
جینی وعومق وړه نگي ویم دی به رنه زهر	گه رله خاکی یاله به ردی دیته ده ر (١٢١٨)

- ۲۱۹) بۆسەفەرتان ئىۋەمنتان ھەردەۋى ئەى سولەيمان تا كو تا وتان دەسكەۋى
 ۲۲۰) لەۋبىبابانەى كەبى، ئاۋى عەمىق جا سولەيمان پىتى دەكوت ئەى چاك رەفىق

تەننە لىدانى زاغ لە ئىددىيەى ھودھود...

- ۲۲۱) پروۋى دەشاكردوكونى پاكى درۆن زاغ ھەسەدگرتى كەدەيتى وا دەرۆن
 ۲۲۲) ھىچ نەبى بەخسوس درۆيەك دوورلەراس خۆئەدەب وا بەلەلەى شا دەنگ و باس
 ۲۲۳) بۆچى نەى دى داۋ كەمىكى خۆل لەسەر؟ گەرھەبۋوباي ئەۋبەدائىم ئەۋنەزەر
 ۲۲۴) بۆقەفەس بۆى بوو بەجىگاۋ ھەپس وبەند بۆدەداۋ دا گىرى كردوبوو بەپەند
 ۲۲۵) بۆخىلافت كرد لەئەۋول وا چەۋوت پروۋى دەھود ھودكرد سولەيمان پىتى دەۋوت
 ۲۲۶) تۆلەلەى من، لىدەدەى لافى درۆ چۆن دەلەى مەستم كەتۆخواردووتەدۆ

جواب دانەۋەى ھودھود بە تەننەى زاغ ...

- ۲۲۷) تۆقسەى دوۋژمن مەبى، خاترى خودا ئەۋبەشەى كوت من فەقىرم ھەم گەدا
 ۲۲۸) دادەنەىم سەر، تۆش بېرەئەۋسەرە گەرنەبى وا، ئەۋقسەى دەلەم، ۋەرە
 ۲۲۹) عاقلىش بى پروۋ رەشى دەرگەى خودا چونكەزاغىش مونكىرەھوكمى قەزا
 ۲۳۰) بۆكەسافەت، تۆدەبى جىگەۋ مەكان تا دەتۆ دابى نىشانەى كافران
 ۲۳۱) گەرنەبۆشى چاۋى عەقلى من قەزا من دەبىنم داۋ كەبش بىم لەۋقەزا
 ۲۳۲) رۆزدەگىرىۋ مانگ دەبىتن تار تار گەر قەزا ھات دانىشىش نايەت بەكار
 ۲۳۳) ھەر قەزايەزاغ مونكىر بوو قەزا لەۋقەزايەكەم نىيەخۆ، كارى وا

داستانى ئادەم (ع) و بەستنى قەزا، نەزەرى ۋى لە مۇپاعات كردنى نەھىى سەرىخ و تەركى

تەئۋىل...

- ۲۳۴) سەدھەزاران عىلمى ئەۋ نىۋ ھەررەگە بولبەشەر كە (علم الاسما) بەگە
 ۲۳۵) ئەسل ۋفەرى گشتى ئەشبەى نەقشى گيان ئىسم و ئەسلى ھەرشىتى لىتى بوو عەيان
 ۲۳۶) سىست نەبوو ھەرچى، بەچۈستى نىۋ دەبرد جى لەقەب داى ھىچ تەغىبرى نەكرد
 ۲۳۷) كافرى ئاخىر، لەبۆۋى ھات ۋەدى موئىنى ئاخىر، لە ئەۋۋەل دا، دەدى

سىست نەبوو ھەرچى كەچۈستى نىۋ دەنا

^۱ - جى لەقەب داى ئەۋ بەبى گۆرپىن دەما

- جۆی گشت ئەشیا، لە دەم زانا بێی
جۆی گشت ئەشیا لەلای مە، زاهیری
- ری مووسا نیوی لای وی بوو عەسا
جۆ عومەر، نیوی ئەلیزە، بوت پەرەست
نەوتەتی کە ئێمە ناومان نامەنی
نەوتەنی بووی سوورەتیک کانی عەدەم
جێمان، چون بوو حەقیقەت لای خودا
جۆ ئەنێسان حەق دەنی بۆعاقیبەت
جۆی ئادەم چون بەنوری خوای دەدی
جۆنکە نووری خوای دەویدا دی مەلەک
من کەنتوی وا دەبەم ئەوئا دەمە
- هەموو زانستە هەرهکوات قەزا
- خوواکردی بەنەهیەک لیم حەرام
نەوتەدل تەئویلی پی ئەرجەح دەبوو
- عەوان کەچوو دەلا قی وی دروو
جۆن لەحیرەت بووی نەجات وەهات وەهۆش
- (نا ناظلمنا) ی کۆت بەئەئە
نەوتەزا یەرۆژی زۆرگەش پەش دەکا
نەوتەزا هات وئەمن داووم نەدی
حۆن بەحالی وەهی کەباش بوو کاری ئەو
نەوتەزا دەورەت، وەکووشەو پەش بکات
نەوتەزا بۆگیانی تۆ دەردان دەدا
نەوتەزا تۆ سەد کەرەت ئاوارەکا
نەوتەلوتقی خوا بزانەترسی وا
ئەو وتە، قەت دوایی نایەپنم وەیه
- سیرپری رەمزی (علم الاسما) بێی
نیوی گشت ئەشیا لەلای خالق سیرپ
نیوی لای خالق نرا بوو، ئەزەدها
گەرچی موئمین نووسرابوو، نیو ئەلەست^١
لای خودا بوو، گەرسەعید بوویا دەنی
لای خودا مەجوودبوو بی زیادو کەم
حال و وەزعی ئێمە هەربەو بەسترا
نەک وەکوو نیویک دەنێن بۆعاریبەت
پرووح و رەمزی ناوی گشت ئەشیای دەدی
چوونە سەجەدی مەلەک بیون پەک بەیەک
تاقیامەت گەر کومەدحی کەم کەمە
فەهمی یەک نەهیی لەوی بوو ئیشتیبا
یانەتەئویلی بکەم بۆخۆم، لەلام
زۆر بەحیرەت، زوو لەبۆ گەنمی دەچوو
دز بەفرسەت هات و کالای بردو چوو
دیتی دز بردوو بەهەرچی بووی لەکۆش
یەعنی ون بوو لیم چرا، هەم شاھراھ
شیرلەجورەت چەشنی مووش بی بەش دەکا
من بەتەنیا نیمەوا هەن ئیدەدی
زۆلمی لانا دەستی کردە، زاری ئەو
هەر قەزایە عاقیبەت دەتدا، نەجات
ئەوتەزایە دەرد دەداو دەرمان دەدا^٢
ئەولەجێ چاک هەلەدا بۆت بارەگا
تا لەمولکی ئیمەنیت دانسی، خودا
داستانی شیر و کەرۆشک گوئی دەیه

- گەرچی موئمین نیوی وی بوو، نیو ئەلەست (مصرع دوم)

- ئەوتەزایە گیان دەداو دەرمان دەدا (مصرع دوم)

لاق كېتسانەۋەي كەرويتىك لە شىر، كاتى كە گەيشتە نىزىك بىر...

- چونكى شىر، كەرويتىكى لاي بىر دى پەرىش
 بىيىدە كوت تۇبۇچى پىت، بۇدوا، دەبەي؟
 جىۋايى داۋە كوانى دەستىم كوانى پىم؟
 تۇ تە ماشاي رەنگى پروم كە چەندە زەرد
 چونكى حەق سىماي موعەررىف دادەنا
 خۇ، لەرەنگ وبۇن دەكەي تۆمەنى كەسپ
 ھەرىشتەي دەنگى خسووسى خۇي ھەيە
 پىاولە ژىرئە زمان ونە، قەۋلى نەبى
 رەنگى پروم حالى دەروون زاھىر دەكا
 رەنگى پروم سوور، بۇسەبەب بۇزىكىرى شوكر
 ھاتەلام ئەو ھەي كەدەبىر دەست وپا
 ئەۋىشتەي دەشكىنى گىشت شت، گەيىمەن
 گەيىمەن ئەۋەھى لەۋى بوون گىشت مات
 تازە ئەجزان ئەو ھە، كۈللىيات لەۋى
 ئەۋجىيە نەجار شادە جارغەمىن
 چاۋ لەتپىز، دىتەدەر ۋەك ئاگرى
 ئەۋستىرانەي دەكەن پروم ئاسمان
 مانگ لەئەستىران كەزىاتر بوۋى جەمال
 چاۋ لەعەرزى ساكن ووا با ئەدەب
 زۇرلە كىۋان بەۋبەلەيەي كۆن زەمان
 ئەۋەھەۋايەي چەشنى پروم، پاك و لەتيف
- ۱- چۈنكى سىماي خا موعەررىف ناۋ دەنا چاۋى عارف غەيرى سىماي راۋ دەنا
 ۲- رەنگ وبۇنەن ئىمۇنە، بۇدەروون سوبجى سادق بۇنىشانەي رۇزى پروم
 ۳- رۇزى ئاسمان دىتەدەر ۋەك ئاگرى ماۋىك پاش،ون دەبىي خۇناگرى
 ۴- موبتەلاي سوۋتاندن ۋەك سوۋتمان (مصرع دوم)
 ۵- بوۋمەلەرزە چۈنى خستەلەرزى تەب (مصرع دوم)

- ۱- بىيى لەبۇدۋايەدە كىشى و ناچتە پىش
 ۲- رامەۋەستە پىش برۇ تۇ، بەسكەدەي
 ۳- گىان دەلەر زى، كوا دلم من ماۋە پىم؟
 ۴- خۇلەرەنگم ئاشى كرايە ئىش و دەرد
 ۵- چاۋى عارف غەيرى سىماي لا دەنا
 ۶- دەنگى ئەسپان بۇدەلەيلى بوۋنى ئەسپ
 ۷- تا بزانى دەنگى كەر، يا دەركەيە
 ۸- بى كوتن چۇن جەۋھەرى مەلۇوم دەبى؟
 ۹- مەرحەمەت كە، تا دلت جىم، بۇ ۋەكا
 ۱۰- رەنگى پروم زەردبۇسەبەب بۇ سەبرونوكر
 ۱۱- رەنگى پروم وقوۋەت لەجىي خۇي، لادەبا
 ۱۲- دەردەھىتى ھەرجى دارە، ئەۋلەھىن
 ۱۳- ئا دەمى ھەم جانەۋەر، جامىد، نەبات
 ۱۴- رەنگ زەردبوون گىشتىيان بوون مات لەۋى
 ۱۵- چاۋ لەبىستان جارى پروتەجار شىن
 ۱۶- سەرنەۋى ئەۋون دەبىي خۇناگرى
 ۱۷- ھەردە سوۋتەن دەمبەدەم ۋەك سوۋتمان
 ۱۸- بوۋ لەبەرتەب زەردو بايك ۋەك خەيال
 ۱۹- بوۋمەلەرزە خستەلەرزى تەب
 ۲۰- ووردو خاش بوون، بوۋنەتۇزوخۇل، نەمان
 ۲۱- گەرقەزا بى وى، دەبىي پىس و كەسيف

- جەشنى پرووچەئا ۋەكى خوش وزولال
 ن گرىكى باى غروور دەبباتەسەر
 حالى دەريا ئىز تىرابى دانىشان
 جەرخى سەرگەردان كەبەدواى حەق دەچى
 جار لەخوارو جاروھەست، جار جارسەروو
 تۆكە جوزئى و لەكوللان تىكەلاو
 چونكە كوللىيات ھەيانە، ئىش و دەرد
 خىسە جوزئىكى لەئەزداد چاكرائو
 ھىچ تەعەججوب، مەر لەبەرگورگى ھەلى
 تاكو ئەزداد دۆستى يەك بن زىن ھەيە
 لوتفى خوابوو كردى شىرو گۆرەخەر
 چونكە دنيا ھەم نەخۆشەودىلى رەب
 زۆرى بۆش پىركوت، ئەلەوپەندانەجا
- ئەو لەگۇماو زەردو تىرەو تفت و تال
 بايەكى دى، دى، لەبن، دەى باتەدەر
 يەنى گۆران حالى دەريا، بى وچان
 حالى ۋەك مندالەكانى خۆى دەچى
 سەعد ۋەنەحسيان ديار كرابوو، بۆھەموو
 حالەتى ھەر مۇنبەسيت تۆبىنەچاو
 چۆن نەيان بى جوزئى وانىش پرووى زەرد؟
 ۋەك لەجەمەى باوو ئاگر خاك و ئاو
 گەرکو مەر عاشق بەگورگى بى، بەلى
 بوو خىلافيان، مەرگەئەودەم شىن ھەيە
 دۆستى تىك، ئەودوژمنانەى قەستەسەر
 گەرنەخۆش بمرى وفەنا بى ھىچ عەجەب
 بىتەدەكوت من بۆيەلدەوا، مام ۋەھا

برسىارى شىر لەلاق كېشانەۋەى كەروپشك ...

- شىرەبەۋى كوت تۆلەئەسباب ھەر ئەۋە
 بىتەدەكوت ئەو، شىر لەنىۋ ئەۋبىرەدا
 زىن دەبىردا ئىنتىخابى عاقلە
 تارى بىر چاتر لەتارىكا يى خەلك^۱
 شىر كوتى من دەيكوژم بۆپىش ۋەرە
 بىتەدەكوت سووتاندى ئاورى بەئىش
 تەبەبشتىۋانى تۇجا، ئەى ئەمىر
- بىزەلاقت بۆچى كىشا پىشتەۋە؟
 محكەمەجىگاي و نىتى ھىچ بەلا
 چوون دەخەلۋەت دا سەفای قەلب ودلە
 دەرئەچو ئەو كەس كەچو بەدوايى خەلك
 تۆتەماشاي بىر كەداخوا حازرە؟
 تۆ مەگەر، بىكەى، لەباۋەش، بىچمەپىش^۲
 چاو ھەلىنم، چاك بنۆرم، من لەبىر

- تارىكى بىر چاك لەتارىكاى خەلك (مصرع اول)

^۲ - ، بىتەپىش (مصرع دوم)

تەماشىا كىردى شىر لە بىر و دىتنى عەكسى خۇى و كەرويشك دەئاۋى دا ...

- چۈنكە شىر بۇى بووپە نايەك وەك قەللات
 چۈون لەسەربىر، ھەدوو چاۋيان كىرلەئاو
 عەكسى خۇى شىر، ۋا، دەنپو ئاۋدا، دەدى
 چۈن دەئاۋ دا، دوزمنى دى شىرى مىر
 بىرەكى ھەلقەندوبۇخۇى تىكەۋوت
 زولمى زالم، بوو بەبىرىك، تەنگ وتار
 ھەرچى زالمىربى، بىرى قوولترە
 ئەى ئەۋەى تۆ، بىر لەزولمى چادەكەى
 دەۋرى خۆت وەك كرمى پىلە، مەيتەنە
 ۋا مەزانەدوزمنى ناكىا زەعەف
 گەرتۆ فىل بى و دوزمنىش تۆى دى ۋەللات
 گەر زەعەفى عەرزى، بى وىتن ئەمان
 گەربىندارى بكەى تۆ ئەۋ بەدان
 شىر دەبىردا خۇى دەدى چۈن بوۋى، مەنى
 عەكسى خۇى ۋا دى كەدوشمەن بوو لەبۇى
 زۆرلەزولمان تۆدەبىنى نىۋو كەسان
 ۋانىشانى دا ۋوۋودىيان ھەستى تۆ
 تۆئەۋەى كەخۆت بىرىندار ۋا دەكەى
 گەرەيان با، لىت و دىبات، چەن بەدى
 ھەملەبۇسەر خۆت دەكەى، سادەى ئەتۆ
 خەسلەتى خۆت چۈنەگەرۋات بىتەدەس
 شىر لەقەعرى بىردامەعلووم بوو بۇى
 ھەر كەسىك دانى زەعەف، بىتتەدەر
 ئەى ئەۋەى دىتت لەروۋى ياران بەدى
- ئەۋلەبۇ لای بىر بەتۈندى چۈۋ ھەللات
 عەكسى شىرۋەكسى كەرويشك ھاتەچاۋ
 شىرۋ كەرويشكى قەلەۋ، ئەۋ، لا، دەدى
 جىئ دەھىشت كەرويشك و خۇى ھاۋىشتە بىر
 زولمى خۇى بوو ۋالەبۇ ۋى، رىكەۋوت
 ۋادەلەين زانا بەعام، نەك سى و چار
 عەدلەۋاى كوت، تۆش لەبۇ، ۋى، گۆى گرە
 تۆلەبۇخۆت دا دەنپى داۋ، ۋادەكەى
 گەرتۆبىرت وىست بەقەد خۆت ھەلقەنە
 سوۋرەبى (نەسر) ى بخوئتەتۆ زەرىف
 كەيفەرى (تەبىرەن ئەبابل) بەلكەھات
 دىتەغەۋغاۋ دەنگ سىپاھى ئاسمان
 خۆددانى خۆت دەھىنى، تۆ، ۋەژان
 نەى دەزانى خۆبەتى يا دوشمەنى
 لاجەرەم شەمشىرى كىتسا ئەۋلەخۇى
 خەسلەتى تۆن و دەۋان دان ئەى فلان^۱
 ھەم نىفاق وزولم و ھەم بەد مەستى تۆ
 جىئ لەبۇلەعنەت لەخۆت، خۆت چادەكەى
 دوزمنى خۆت، خۆت، دەبوۋى، نەك ئىدەدى
 چەشنى ئەۋشىرەى كەھەملەى كىرەخۆ
 تىدەگەى ناكەس ئەتۆى نەك ھىچ كەس
 ئەۋ شتەى پىنى ۋابوۋغەبىرە، عەكسى خۇى
 چەشنى شىرى خواربىنى دى، بەسەر
 عەكسى خۆتەتۆ، دەۋانت دا، كەدى^۱

^۱ - خەسلەتى تۆن و دەيان بىنى دەۋان (مصرع دوم)

- گۆی بدەچاک بەو وتە ی پتەمبەری
دینی شووشە ی کەبوود، پتیش چاوی خۆت
گەر کو کوێرنی ئەو کەبوود یەت تۆکە، دی
گەر کو موئمین هیچ بەنووری خوا ی نەدی
ناوری قەهری خوات بدیا، تۆ ئەگەر
کەمکە مەتۆ ئاو بەئاوور دا بکە
ئە ی خودا پێیدا بکە ئا وی تەهوور
ئاوی دەریا گشت لەژێر فەرمانی تۆن
گەر ئیرادەت بێ، دەبی ئا وور بەئاو
ئە ی خودا یا تۆ بەئێمەت دا، تەلەب
ی تەلەب دات، تۆ، تەلەب، بەو عالەمە
- موءمینان ئا و پتەنە، بۆیە کتری
رەنگ کەبوود، زاهیر دەبی عالەم لەبۆت
هەر لەخۆتە بەد ئەتۆی نەک ئیدەدی
غەیبی موئمین چۆن لەبۆ وی دێ وەدی
نە ی دە کرد بۆت فەرقی باش و بەد نەزەر
تا کو نارت، بێ، بەنوور، تۆ، وا، بکە
ناری عالەم تا کو گشتی بێ بەنوور
ئا و ئاوور هەردوو مەلکی جوانی تۆن
نەت هەوێ وا، ئاو، بەئاوور دیتەچاو
بۆنەمانی زولم، عەدلی تۆسە بەب
بێ ژمارو حەد عەتات دا، تۆ بەمە

مزگینێ بردنی کەروێشک کە شیر دەبیر کەوت...

- چونکە کەروێشک مەرگی شیر ی دی بەچاو
مەر کەدیتی شیر دەبیردا مرد، بەزار
هت بەچە پلە چون خەلاس بوو لەو بەلا
جین گەلاولک هەردوو ئازاد بوون لەخاک
جین گەلا هات ولەزگی، لک، ها تەدەر
کت جەوانەو لک دەکەن شوکری خودا
نەسل و پێشە ی مە ی بەخێو کرد (زولەتا)
رووح کە زیندانین، لـه نیو ئاوو گلـن
گیان لە عیشقی زاتی حەق گشت دیتە رەقس
حا. لەخۆشیان دیتە رەقسین جیسمی وان
- ئەو لەبۆلای وەحشییان توند هات بەتاو^۱
ئەو بەرەقس وشادی هاتە مێرغوزار^۲
شاد، بەرەقسین، وەک لکی دارو گەلا^۳
سەر بلیند بوون، بوون رەفیقی بایی پاک
ئەو بەرەزنی دار، دا، چوو تا کوسەر
نەغمە خوانی گشت گەلایان لیک جودا
تا کو، بۆدار، محکەم و راست چۆ حەوا
گەر لە ئاو گل نەجات بن، شاد، دلن
چەشنی بەدرن دوور لە عەبیب دوور لە نەقس
حالی گیانیان، ناتوانین، کەین، بەیان

^۱ - عەکسی خۆتە تۆ دەرووی و انت دەدی. (مصرع دوم)

^۲ - چونکە کەروێشک شاد بوو چون بووی نەجات زوولەبۆلای وەحشییان تادەشت هەلات

^۳ - تالەوەر گە، ئەو بە شادی هات بەغار (مصرع دوم)

- چاۋ لەكەرويتشك، چۈنى ئەو شىر خستەبەند
 نەنگ بۆشپىرىك كەكەرويتشك، كەردىبەند (۱۳۴۹)
 بەۋەھەموو نەنگەي كەھەيتى زۆرەجەب
 دەي ھەۋى ئەو فەخرى دىنى بىن لەقەب (۱۳۵۰)
 ئەي تۆ ئەو شىرەي لەنىو بىرى بەدەن
 نەفسى كەرويتشك، خويى رشتى ئەي رەبەن (۱۳۵۱)
 نەفسى كەرويتشك لەسەحراي خۆش ھەۋا
 تۆش دەبىرى قىل وقال دا ماۋى وا (۱۳۵۲)
 ھات لەبۇلاي ۋەحشىيان شىرگىر بەتاۋ
 مژدەمژدەئەي گروۋەي خۆش ژيان (۱۳۵۳)
 مژدەمژدەئەۋەدوۋى كوللى گىيان
 لىتى دەكىشا، قەھرى خالق گشت ددان (۱۳۵۴)
 ئەۋكەسەي پەنجەي بەزۆرسەر، دا، دەدا
 گەسكى مەرگىش چەشنى پوۋشكەي را، دەدا (۱۳۵۵)

كۆۋەنەۋەي ۋەحشىيان لە دەۋرى كەرويتشك ۋە مەدح ۋە ستائىش كەردن لەۋى...

- كۆۋەنەۋەي ۋەحشى ھەموۋيان ئەۋدەمە
 بوو بە شادى ۋە پىكەنن ۋە ھەمەمە (۱۳۵۶)
 دەۋ رەبان دا، ئەۋ لەنىو يان چەشنى شەم
 سەجدەبان برد بۆ ئەۋى گشتيان بەجەم (۱۳۵۷)
 تۆفرىشتەي يا پەرى جوان ودلىر
 يانئەغىزرايلى بۆشپىراني نىر (۱۳۵۸)
 تۆ ھەجى ھەي، گىيانى مە، قوربانى تۆ
 زالمىت كوشت خۆشپى دەست وگىيانى تۆ (۱۳۵۹)
 خوا دەتۆي دا كرد زەھور ئەۋ قودرەتە
 ئا فەرىن بەۋ دەست ۋەبازوۋى تۆ ھەتە^۱ (۱۳۶۰)
 بۆن بەيان كە، چۆن تۆ شىرت خستەداۋ؟
 زالمى وات چۆن بەمەكران كرد راۋ؟ (۱۳۶۱)
 بۆن بەيان كە، چۈن ۋەتە، دەرمانە، بۆن
 بۆن بەيان كە زولمى ئەۋغەددارەبۆن (۱۳۶۲)
 پىنكوتن پىتى دام تەۋان خواي دوۋجىھان
 زۆربرىنمان ھەن لەگىانمان نوئى وكون^۲ (۱۳۶۳)
 نوۋرى دا، دىل قوۋەتېشم ھات لەۋى
 كۈا دەنا ۋەك من لەدونىا نا تەۋان؟^۳ (۱۳۶۴)
 ھەرخۇدايەغىزەت ۋەزىللەت دەدا
 نوۋرى دىل قوۋەتېشم ھات لەۋى (۱۳۶۵)
 خۆ، بەنەۋ بەت، خوا دەدا، تەۋفىق نىشان
 لەۋخو دايەيەك غەنى بوو يەك گەدا^۴ (۱۳۶۶)
 تۆ، بەمولكى نەۋ بەتى، شادى مەكە
 بەۋ كەسەي ئەھلى يەقىنەياگومان (۱۳۶۷)
 ئەي ئەسپىرى نەۋبەت، ئا زا دى مەكە
 ئەي ئەسپىرى نەۋبەت، ئا زا دى مەكە (۱۳۶۸)

^۱ - خوا دەجۆي تۆي دا، رەۋان كرد تاۋى ۋا ئا فەرىن بەۋدەست ۋە بازوۋەت، مەرحەبا

^۲ - بۆن بەيان كە زولمى ئەۋغەددارى ھار چۈن برىنن ھەن لەگىانن، سەد ھەزار

^۳ - پىنكوتن خوا كۆمەكم بوو، ۋا لە، كەم كۈا دەنا ۋەك من لەدونىا ھىندەكەم؟

^۴ - ھەرلەحق را دى ھەجى تەفزیلەخۇ ھەرلەحق را دى ھەجى تەبذیلەخۇ

- ١- ئەمەى مولكى لەنەوبەت ژوور تره
 ٢- ئەمەى ژوورى نەو بەتە، شای باقییه
 ٣- بى گەرئەوشەرابەى بەد سىفەت
 ٤- ئەند ئەو دوژمنەى بوو ن ئاشکار
 ٥- جىى لەهەوتەم ئاسمان زۆر، دوور تره
 ٦- مولكى دائىم، ژینى پرووح، گەل ساقییه
 ٧- دیتە دەستت تۆشەرابى مەعرفەت^١
 ٨- نەفسى دووژمن ماوەپىستر نا دیار^٢

نەفسىرى (رجعنا من الجهاد الاصغر الى الجهاد الاكبر)...

- ١- ئەمەى کوشتنى وا عەقلى كەس؟
 ٢- ئەمەى نەفسە دووزەخ ئەژدیها
 ٣- ئەمەى كەن حەووت دەريا بەجەم
 ٤- ئەمەى دل پەقى وەك دارو بەرد
 ٥- ئەمەى نەم بەو هەموو خورد و غەزا
 ٦- ئەمەى جواب دەدا هێستاكەنا
 ٧- ئەمەى بێردە نێو خۆ، كردى مات
 ٨- ئەمەى دەستوور بەوى ساكین بى
 ٩- ئەمەى جوژى دووزەخ ئەو نەفسەمان
 ١٠- ئەمەى خودایە مەرگى نەفسى بوو بە دەس
 ١١- ئەمەى راس بۆ نێو كەوان نەك پىچ
 ١٢- ئەمەى تیر دەربچوو تۆ لەو كەوان
 ١٣- ئەمەى زاهیر، شكەستم دا هەلات
 ١٤- ئەمەى جیهادەى ئەسغەرە هاتینەو
 ١٥- ئەمەى حەق وىستم تەوان و عیززو لاف
 ١٦- نەفسى لەشكر كوژ مەزەنشیرى باش
 ١٧- كوانى كەرویشك پێى دەكوژى شیرى نەفس؟
 ١٨- كوا بە دەریا كەم دەبى دووزەخ وەها؟
 ١٩- سوۆى وى نابیت خۆ، یەك زەرپرە كەم^٣
 ٢٠- دیتە نێو دووزەخ خەجالت پەنگ زەرد
 ٢١- بى قەرارە تاكو بۆى دى، وا، نیدا
 ٢٢- ماوە ئاوارو تین و سوۆى دات دەنا
 ٢٣- نارەتەى (هل من مزید)ى هەر دەهات
 ٢٤- ئەو دەمى ساكین دەبى زوو جى بەجى
 ٢٥- تەبەى كوللان خۆ، دەجوژان دا، دەمان
 ٢٦- غەبرى خوا پێى ناگرى ئەو كا رەكەس^٤
 ٢٧- ئەو كەوانەى نەفس، تیرى خوارو خىچ
 ٢٨- چو ن كەوانان راس چوونە دەر، لەوان
 ٢٩- با لە چەنگى داخلىش خۆم دەم نەجات
 ٣٠- واىن لە ئەكبەر دا، بە سوۆو تینەو
 ٣١- تا بە دەرزى هەلقەنم من كىوى قاف^٥
 ٣٢- ئەو هەشیرە نەفسى خۆى كرد وورد و خاش

١- لابىنى گەرئەو شەرابە، یەك زەمان

٢- دوژمنى نەفس ماوەپىستر نادیار (مصرع دوم)

٣- گەر وەسەر، وى كەن هەموو دەربای جیهان

٤- بەس خودایە مەرگى نەفسى بوو بە دەس

٥- قووت و تەوفىق لە حەق دا وا، دەكەم

زەرپرەك نابیت، تینى وى نیهان
 غەبرى خوا ناگرى كەوان بۆ وى بە دەس
 كىوى قاف، جەم دەدەزى را دەكەم

ھاتنى قاسىدى رۇم بۇلاي ئەمىرولمۇئىنن عومەر(خوداي لى رازى بىت) و دىتنى ئەو قاسىدە كەراماتى ھەزرەتى عومەر(خوداي لى رازى بىت)...

خولاسەى داستان

قاسىدىكى پادشاي رۇم بۇلاي ھەزرەتى عومەر ۋەرى كەوت. ئەو كابرايە زۆرى رىڭاي ناھەموار و پر پىچ و خەمى ۋەپشت سەردا تا گەپشتە مەملەكەتى موسەلمانان و لەۋى لەكاخى ھەزرەتى عومەر پرسىارى كرد كه پىي نىشان بدەن، جواپيان داۋە كه عومەر(رض) كاخى نىيە، تەنھا كاخى ۋى گيانى پرووناكى ويىيە. ئەو دەخانوۋىيەكى بىئالايىش و ئارپاش زيان دەباتە سەر. ئەى قاسىد ئەتۇ چۇن دەتوانى كاخى باتىنى ۋى بىينى، دەخالىكدا كه پەردەيەك پىش چاۋى تۆى گرتوۋە و ناھىلىت ئەتۇ ئەو كاخە باتىنەبىينى؟ ئەو جار قاسىدى مەملەكەتى رۇم پرسىار دەكا كه جىڭاي ھەزرەتى عومەر(رض) بەو نىشان بدەن. عافىيەت ژنىكى سەحرانىش بىي دەلى عومەر لە ژىر ھۆۋدارەدا راكشاۋە. قاسىدەكە دەگاتە نىزىك ئەو جىڭايە بەلام ناتوانى كه زياتر بچتە پىش، چونكه ھەيىيەتى ھەزرەتى عومەر دىتە دەدلى و سام دەيگىرى و بە خۆى دەلى. ئەمن زۆرم شا و ئەمىر دىون و لە ھىچيان ترس و ۋاھىمەيىكەم نەبوۋە، بەلام ئەۋەجىۋە؟ كه ئەو پياۋە ۋا بە سادە و بىئالايىش دەزى، ئەمنى ۋا مۈتەھەيىر و سەرسام كىردوۋە؟ بە ھەر حال قاسىد ئەۋەندە رادەۋەستى تا ھەزرەتى عومەر لە خەۋەلدەستى و قاسىد سەلامى لىدەكا و ھەزرەتى عومەر بانگى دەكا و لەلاى خۆى دايدەنى. قاسىدى رۇم دەبارەى رووح و گيان سوئالى لى دەكا كه ھەزرەتى عومەر جۋابى دەداتەۋە. ئەو گۈفتۈگۈ غىرەفانىيە دەزىمنى ئەبىيات دا بە تەفسىل بەيان كراۋە...

لامەدىنەچۆلى زۆر، دا، پىشت سەرى ^۱ (۱۳۹۰)	لاى عومەرھات قاسىدىكى قەيسەرى
من لەۋى مىۋان دەبم يەك دوۋشەۋان (۱۳۹۱)	ھات كۈتى قەسرى خەلىفەم دەن نىشان
گيانى پرووناكى عومەر، قەسرى ويىيە (۱۳۹۲)	خەلىكى كۈتيان خۇعومەر قەسرى نىيە
ئەۋدەسابات دا دەزى چەشنى فەقىر (۱۳۹۳)	گەرچى نىۋو شوھرەتى زياترلەمىر
بەۋ ھەموۋ موۋى چاۋى دل لىدەركەۋى (۱۳۹۴)	ئەى برادەر چۇن دەبىنى قەسرى ۋى؟
جابه قەسرى باتىنى ۋى روو، بكە (۱۳۹۵)	چاۋى دل تۆپاك لەعەيب وموو، بكە
زۋو دەبىنى بارەگاۋ ۋەجھى خودا (۱۳۹۶)	ھەركەسىكى نەى بى قەلىبى ۋى، ھەۋا

لامەدىنەرنى درىزى گرتەبەر

^۱ - قاسىدىكى شاھى رۇم ھات لاي عومەر

- جۆن موخەممەدپاک لەدوودو، ناربوو
جۆن رەفیقی وەسوەسەیی بەدخواهی تۆ
هەرکەسێکی دەرکی قەلبی وازکرا
نێو خەلایق ئاشکرایە کردگار
گەر لەسەرچاو دابنیتی دوو قامکی خۆ
با نەبینی، ئەو جیهانە هەرەیه
گەر لەسەرچاو لابەری قامکان ئەتۆ
بێدەکووت ئوممەت بەنووح کوانی سەواب؟
جۆن سەرۆو پرووتان بەخۆتان بەستوو
نادەمی هەردیدە، عالی یا نەوی
کوێر بێ ئەوچاوی نەبینی پرووی یار
جۆنکە قاسیدیستی لەفزی پڕ سەمەر
هێندە موشتاق بوو ببینی پرووی عومەر
تاپەیا کا ئەو نمونەیی رۆزگار
بیاوی والەتۆ بڵەیی بوو بێ، چجار
تاپەبای کاوبەندەگی کا، دووی کەوت^١
دی ژنیـک، ئەو قاسیدیـدە ئاوارەیه
ئەولەبن هۆو دارەخورما عەردی رەق
- وەجەیی خۆای لی، هەرچی چووبا دیاربوو (١٣٩٧)
کوا لەجیتی وەجەیی خودا ئاگای تۆ؟ (١٣٩٨)
ئەو، دەهەر شت، رۆژدەبینی ئاشکرا (١٣٩٩)
چەشنی مانگی نێو ستێران ئەو، دیار (١٤٠٠)
لەوجیهانە هیچ نابینی ئەتۆ (١٤٠١)
قامکی نەفسی شوومە، چەشنی پەردەیه (١٤٠٢)
زوو دەبینی ئەو دەدمی دڵخوازی خۆ (١٤٠٣)
جوابی داوەبشتی (واستغشوا ئیاب) (١٤٠٤)
خۆو لەدیدى باتینی دوور خستوو (١٤٠٥)
ئەو هەدیدە، گەر ببینی خوا بەوی (١٤٠٦)
دووربە، لەویارەیی نەبی ئەو پایەدا ر (١٤٠٧)
زێندە موشتاق بوو بە دیداری عومەر (١٤٠٨)
دی کە ئەسپ وزین لە دەستی چۆتە دەر (١٤٠٩)
هەربە پرسین رێ دەچوو دیوانەوار (١٤١٠)
لەو جیهانە چەشنی رووح بێ، نادیار؟ (١٤١١)
سەرکەوت ئەو کەس کە کاتی نەسرەوت (١٤١٢)
بێدەکووت حومبەر، لەبن هۆو دارەیه (١٤١٣)
نوست، لەسایە، چاوا، لەسایەیی زاتی حەق (١٤١٤)

پەیدا کردنی قاسیدی پۆم ئەمیرالمومنین عومەر (رض) دەحالتیدا کە لە بن دار خورما یەک نوستیوو..

- هاتەوێ، دیتی، عومەر، ویتست، لەدوور
ئەولەلایەک هەبەتی هات نێو دلی
ترس و خۆشی هەردوو زیددی یەکتری
- لەرزەلەرزەیی وێکەووت ئەمما، چوور (١٤١٥)
لایەکی دی حالی خۆش بوو وەک گۆلی (١٤١٦)
دی کە قەلبی ئەو زیددە هەلگری (١٤١٧)

^١ - تاپەبای کاو خزمەتی کا، دووی کەووت (مصرع اول)

- ئەو بەخۇى كوت شام گەلىك ديون ئەمن
 من لەشاھان نەمبوو ھىچ ترس وھەراس
 چوومەجەنگەل زۆرلەلای شىرۈپلەنگ
 زۆرشەروچەنگ وھەرايان چوومەمن
 زۆربىرىنم كىرلەخەلگى و بووم برىن
 بى سىلاح ئەوپپاۋەنوستوھسەرزەۋى
 ترسى حققەترسى خەلگى وانىيە
 ھەركەسىكى ترس وتەقۋاى خوايى بوو
 دەس بەسىنەئەو وتانەش فەكرى ئەو
- زۆربەرېزبووم من لەلای شاھى مەزن
 ھەيەتى ئەو پىاۋەھۆشىمى كىرەلەس^۱
 تىك نەچۈۋقەت، لىم، لەبەر، وان ھىچ رەنگ
 ئەودەمانەش چەشنى شىران بوومەمن
 دل قەۋىتربووم لەخەلگى من يەقىن
 من لەسەرتا پىم دەلەرزى، بۆلەۋى؟
 زەندەبۆشكىك ترسى والەى لانييە
 ھەرچى ئىنس وجىننەلەو پەرۋايى بوو
 ساعەتىك پاشان غومەرھەستا لەخەو

سەلام كىردنى قاسىدى پۆم لە ئەمىرولمۇئىمىن(رض)...

- بۆۋمەرئەو كىردى تەعزىم وسەلام
 پاش(علىك) ئەوبانگى بۆلای خۇى دەكرد
 بانەترسى ئەوكەسەى ترسا لەحق
 ھەركەسىك ترسا لەۋى، ئىمەن دەكا
 ھەركەسىك ترسى لەغەبرى خوانىيە
 ئەو دلەى ترساۋى، ۋى، زۆرشاد كىرد
 پىنى دەكوت پاشان كەلامى زۆردەقىق
 باسى لوتقى خوا دەگەل ئەبدال كىرا
 حال ۋەكوو دىدارى جوانى تازەبوو ك
 شاد بەدىدار شاھ، ھەروا غەبرى شاش
 عام وخاس زاھىر لەوان، دىدارى بووك
 سۆفى زۆريان ھەن، لەنىۋ دا، ئەھلى حال
 بۆى بەيان كىرچەندەجى، چوۋ، گىانى ۋى
 بۆى بەيان كىرئەو زەمانى بى زەمان
 ئەۋفەزايەى نىۋ ئەۋى سىمورغى روۋج
- قەۋلى پىغەمبەر(سەلام قەبل الكلام)
 دای دەنالای خۇى و ترسى لادەبرد
 خۇادەدا رۇزىك بەۋى، بەۋمستەحق
 ھەردلىك ترسا لەۋى چىمەن دەكا
 دەرسى تەشجىع بۆۋى ھىچ ھىچ چا نىيە
 خاتىرى، ۋىترانى ۋى ئاباد كىرد
 باسى ۋەسفى پاكى حق (نعم الرفیق)
 تا مەقام و حال لەۋى بى، ئا شىكرا
 ئەو مەقامەش خەلۋەتە، گەل نازەبووك
 ۋەختى خەلۋەت ھەربەتەنھا شاھى باش
 ۋەختى خەلۋەت شا بەتەنیا يارى بووك
 كەم لەوان ئەھلى مەقامن، نەك محال
 چەن سەفەرچوۋ، روۋحى پاك وجوانى ۋى
 ئەو مەقامەى بوو كەئىجلالى نىشان
 زۆرلەمەۋبەر دىتى پەرۋازو فتوۋج

^۱ - ھۆشىمى برد بەراس (مصرع دوم)

- خۆلەپاس بەروازی پرووح ئافا ق، چوووک
 چون عومەرئەوقاسیدەى دى یارى حەق
 شیخی کامیل بووعومەر ئەو قاسیدی
 چونکەقاسید قابلی ئیرشاد بوو
- زیاد لەویست وحیرسی شەخسی چاوچنووک^١
 دى کەگیانی تالبی ئەسراری حەق
 حازرو ئامادەبوئیرشاد دەدى
 مورشیدی ویش زۆربەئیرشاد، شاد بوو

پرسیار کردنى قاسید لە ئەمیرولمومنین(رض) ..

- وایدەکوئ قاسید بەمیری راستکار
 تەیری بێ حەد، چۆنى جی بوو نینو قەفەس
 جی عەدەم بێ گەرچی نەى بێ عەقڵ و ھۆش
 گەربە(کن)فەرمان درا بۆ گشت عەدەم
 گەر لەبۆ مەوجود ، بێ ، ئەمرى خودا
 ئەو بەگوێی گۆل رازی کوئ خەندانی کرد
 خوا بەجیسمى ئا یەتیک کوئ،بوو بەگیان
 جارەکی دى خوا بەرۆژ فەرمان دەدا
 جی بەھەوران کوئ دەگریەن وا بەزار؟
 جی بەگوئی خاک را گەیاندد،داخوا،خودا؟
 ھەرکەسیکی ھەى بێ تەردیدو گومان
 تاكو زیندانی ببی نیتو دوو گومان
 خوالەبۆی تەرجیح دەدا یەك لا، لەوان
 تاكو نەببى ھۆشی گیانت قەت گومان
 تاكو تیبگەى،تۆموعەمماى کردگار
 جیی سرووش و وەحیی حەق بەس گوئی گیان
 چاو و گوئی گیان غەیری حیسسى زاھیرین
 جەبرەباعیس گەرعیشق سەبرى نییە
- گیان لەبالا،بیم بلئ چۆن ھاتەخوار
 جوابی داوھەرەبەئەمرى (کن)بووبەس
 ھەر بە ئەمرى(کن) بە فەورى دیتە جۆش
 ھەر بەسەربۆلای وجود دین نەك قەدەم
 ئەو لە مەیدانی عەدەم ئەسپ ، لینگ دەدا
 ئەو بە بەردى کوئ، عەقیقى کانی کرد
 وای بەرۆژ کوئ تاكو نوورى داجیھان
 رەش، دەبى تاریک دەبى،نوور،لەو جودا
 ئەشكى عەترا و بان لەچاوى دیتەخوار؟
 وا موراقیب ماوہ خاموش بى سەدا
 خوادەلى بەگوئی،موعەممايەك نېھان
 کێھەئەنجام دەم، دەلى،ئەو،لەو دووان
 ئینتیخابی یەك دەکا، ئەو جا، لەوان
 تۆ،بە،پەنبەى قەت مەیاخنەگوئی گیان
 تاكو پیتیگەى تۆبەسیررو ئاشکار^٢
 وەحیی گوشتارەنەوہك گفتى زبان
 گوئی عەقڵ و گوئی گومان خۆلێك بەرین
 ئەو کەسەى عاشق نییەجەبرى نییە

^١ - زیاد لەوستانی تامع و داخوازی وی

^١ - زیاد لەئافاق یەك یەكەى پەروازی وی

^٢ - تا موعەمماى کردگار، تۆ، تیبگەى تا بە سیرر و جەھرى وی تۆ پیتیگەى

تاكو تیبگەى تۆ، موعەممايانى وی تاكو پیتیگەى ئاشکرا و پنهانی وی

- كۈننى جەبرە؟ بوون دەگەل خۈايە، ئەۋە
 گەر كۈ جەبرىش بى، نەجەبرە بۆعەۋام
 جەبرى خاسان، لەۋكەسانەبوو عەيان
 غەيبى داھاتو، لەۋلاى وان ئاشكرا
 زۆرى فەرقە جەبرى وان وئىختىيار
 قەترەتا بارانە، گەۋرەو چۈۋكەنە
 تەبىعى خاسان تەبىعى نافی ئاھوان
 تۆمەل ئەۋمايە، خۈين بوو دوورلەناف
 تۆمەل چاۋ، مەس، كەچەندە كەم بەھا
 ئىختىيارو جەبرى تۆ تەنيا خەيال
 چاۋلەنان كەتەۋلە سەرسفرە، جەماد
 نان لەسەر سەفرە كەنايىتە گيان
 حەق بەھەر دوو گيان موحىتە، ئەى فلان
 ئادەمى گۆشتى، كەھەيتى عەقل و گيان
 زۆرى گيانى كۈۋەكەن، شەققى جەجەر
 دل سەرى ھەنبانى راز گەرواز دەكا
- مانگى ئاسمان بى ھەۋر، چاردەشەۋە
 بۆ خەۋاس جەبرە، نەئەممارەى نەفام
 چاۋى دلان ئا ۋەلەى كردخوا، لەۋان
 باسى را بوردو لەۋلاى وان بى بەھا
 قەترە، گەۋھەر، نىۋسەدەف، نەك زارى مار
 نىۋ سەدەف دا، دوررى قورس وسوۋكەنە
 خۈين بەزاھىر، باتىنىشى موشكى جوان
 چۆن كەچۆ، ناف، ئەۋ، دەبىتە موشكى ساف؟
 چۆن دەبى زىر گەردەگەل ئىكسىر خرا
 بۆخەۋاسان نوورى زاتى بى ھەۋال
 نىۋبەدەن ھات، چۆن دەبىتە روۋحى شاد
 گيان بەكۆمەك خوا دەكا بەگيان، نان
 چۆنە داخوا قودرەتى ئەۋگيانى گيان؟
 لەت دەكا كىۋ ھەروھالەش بەحرۈ كان
 زۆرى گيانى گيان لە (انشق القمر)
 گيان بەرەۋەرشى خودا پەروازدەكا

ئادەم ئىشتىباي خۇي بە خۇي نىسبەت دەدا و دەلى (رىنا ظلمنا) و شەپتان گوناھى خۇي

بە خودا نىسبەت دەدا و دەلى (بما اغويتنى) ...

- تۆ تەماشاي كارى مەۋكارى خودا
 كارى خەلگى گەر كۈ نەى بى ئىعتىبار
 ھەرخودا يەخالى ئەفعالى مە
 پروۋىي وىژەر يابەھەرفەيا غەرەز
 يابەمەنى يابەھەرفە پروۋى، تەۋاۋ
 ئەۋ زەمانەى تۆدەبىنى پىشى خۆت
 لەفزو مەنى نىن دەيەك دەم دا، گيان^۱
- كارى ئىمەش ۋەك حەقىقەت ئاشكرا
 تۆ مەپرسە، باشە پىسە چۆنە كار
 ھەرنىشانەى خەلقى حەق، ئەعمالى مە
 غەيرەمومكىن بى، لەيەك دەم دوو غەرەز
 چونكەيەك دەم نەى دى پاش وپىش بەچاۋ
 كۈا دەبىنرئ ئەۋزەمانە، پاش لەبۆت؟
 چۆن دەيەك دەم چا دەكا ھەردوۋ گيان؟

^۱ - لەفزو مەنى نىن دەيەك دەم بۆ گيان (مصرع اول)

- حەق بەهەردووکیان موحیتەئەى فلان
 ١٤٨٧) مەنعى خوا ناکا، لەکارسووک و گران
 ١٤٨٨) کردى کارى خۆى نیهان دىوى دەنى
 ١٤٨٩) ئەو لەکارى خۆى کەقەت غافل ئەما
 ١٤٩٠) شامىلى حالى دەبوولوتفى خودا
 ١٤٩١) من دەتۆم دا چا ئەکردنەودەردەسەر؟
 ١٤٩٢) وەختى عوزرت بۆچى لیت ون بووئەو؟
 ١٤٩٣) خوا کوتى پاداشى تۆ، بئى، لوتفى رەب
 ١٤٩٤) قەند بدەئى هەلوا دەبەى، ئەى خۆش مەرام
 ١٤٩٥) دیارەسوودى، دۆست کەشاد کەى یاغەمین
 ١٤٩٦) تابزانى فەرقي جەبرو ئیختیار
 ١٤٩٧) هەروەها دەستیک کەدەى لەرزىتى تۆ
 ١٤٩٨) نارەوايە گەرکولیکیان کەین قیاس
 ١٤٩٩) قەت بەشیمان نابى لەرزۆک هیچ زەمان
 ١٥٠٠) تا فریو دا ئەو زەعیفى بئى بەسەر
 ١٥٠١) وەک ئەوەى نابى کەباسى جان بئى
 ١٥٠٢) هیچ شەرابت وەک شەرابى گیان نەدى
 ١٥٠٣) بوو عومەرگەل بووجەهل هەمرازویار
 ١٥٠٤) بوو بەبووجەهل بولحەکەم لەوحوکەدا
 ١٥٠٥) گەرچى ئەونیسبەت بەگیان زۆرجاهیلە
 ١٥٠٦) باسى گیانى، بئى بەسەر، لەوین خەبەر
 ١٥٠٧) لازم ومەلزووم و نافی وموقتەزى
 ١٥٠٨) نای هەوئ ئەوھیچ دەلیلیکی قەوى
- ئەدەکوت شەیتان (بما اغویتنى)
 ئەدەکوت ئادەم (ظلمنا نفسنا)
 چون گوناھى خۆى بەخۆى نىسبەت دەدا
 نى توبە، وای بەئادەم کۆت مەگەر
 نەگەرنەت دى قەزای من بوو ئەو؟
 حوبى دا ترسام کەمن، بى، ئەدەب
 نەیببات لایق بەکێنە؟ تەیببىن
 ئەک مىسالم بۆبلى ئەى دل، دیار
 جە کەلەودەستەى دەلەرزى سەر بەخۆ
 مەردوو لەرزىن، چاکراوى خوا بى ناس
 نەتەسیمانى کەدەستت دا، تەکان
 نى عەقلە، عەقلی جوزئى حیلەگەر
 نى عەقلی گەردورو مەرجان بئى
 زۆرى فەرەقەباسى گیان وباسى دى
 نى عەقلی ئەودەمەى بوو ئیعتیار
 چون عومەرەقلى لەرئى گیان لا، دەدا
 ئەو بەنەیسبەت عەقلی جوزئى کامیلە
 نى عەقل و حیس سەبەب بوویا ئەسەر
 نوورى گیان هات ونەما ئەى موستەزى
 چۆنکەبىنا چاک دەبینى چاوى وى

تەفسیری (و هو معكم اینما کنتم)...

جارەکی دى پروون لەداستان کردەو

١٥٠٩) هەر دەوى داین ئەک لەبیرمان بردەو

(۱۵۱۰) عىلمى ئىمە، كاخەيائى—يوانى وى	جەھلى ئىمە، ھەرۈە كووزىندانى وى
(۱۵۱۱) گەر كو وشيارىن لەزىر دەستى ئەوين	گەردەخەوداين ھەموو مەستى ئەوين
(۱۵۱۲) ئەو دەمەي گەر پىكەنن بەرقى ئەوين	گەر بگرىەين، ھەورى پىزەرقى ئەوين
(۱۵۱۳) سولج وعوزرىشمان نىشانەي مېھرى وى	جەنگ و دەعوامان نىشانەي قەھرى وى
(۱۵۱۴) ۋەك ئەلىف ھىچى نىيە، ۋەك وى دەچىن	لەو جىھانەبا بزانن ئىمەچىن

**سوئال كىردى قاسىد لە عومەر(رض) لە عىللەتى موبتەلابوونى ئەپواج بە ئاۋ و قوپى
ئەجساد...**

(۱۵۱۵) پرووحى واساف جىيى لەنىقور تەنگەبەر	سىرپروھىكەت چى بوودەيكوت ئەي عومەر
(۱۵۱۶) پرووحى ساف بەستەي لەشە، ئەو دوژمنە	ئاۋى سافى چاۋ دەنىقوردا ونە
(۱۵۱۷) لاي تۆ مەئنى، جەرفەبۆ وى قالبە	جوابى داۋەبەحسەكەت زۆرجالبە
(۱۵۱۸) خستەزىندانى حىرووف تۆبای نەفەس	جەپسى مەئنىت كىردوخستەنىو قەفەس
(۱۵۱۹) دوورلەنەفەي، كۋانى نەفەت بىردوۋە؟	تاكو، نەفەت بىي بگا، وات كىردوۋە
(۱۵۲۰) ھەرچى دەيكا، چا، دەزاني جا، دەكا	ئەۋكەسەي قازانج ونەفعان چادەكا
(۱۵۲۱) سەت ھەزاران لاي يەكىكى وان كەمە	سەدەھەزاران سوود دەۋەيدا بەرھەمە
(۱۵۲۲) كۈللى عالەم چۆن بلىن بىي بەھرىيە؟	ئەۋكەمەي گوشتارى تۆ، سوودى ھەيە
(۱۵۲۳) بۆدەيى پىت واپى كۈل بىي بەھرىيە؟	تۆكەجوزۋى، كارى تۆسوودى ھەيە
(۱۵۲۴) ھەي بوو بىلى شۈكرى زاتى كىرگەر	تاكو نەي بىي سوود، مەلى تۆھىچ وتار
(۱۵۲۵) پرووى ترش وگژ لەشۈكرى خوا جودا	تۆقى ئەستۆي ھەر كەسىك شو كرى خودا
(۱۵۲۶) جەشنى سىر كەشۈكرى ناكاهىچ كەس	پرووترش بوون گەربىتتەشۈكر و بەس
(۱۵۲۷) پىي بلى، تىكەل بەشەكرى با بىي	سىر كەبىۋى جىي لەنىو دل دا بىي
(۱۵۲۸) قۇچەقانى كەم نىشانان لىدەدا	موشكىلەمەتلەب بەشەيىران بىي ئەدا

**دەبارەي ئەۋ مەتلەبە كە (من اراد ان يجلس مع الله فليجلس مع اهل التصوف) يەئنى ھەر
كەس بىيھەۋى دەگەل خودا دابنىشى دەيى دەگەل ئەھلى تەسەۋۋۇف دابنىشى...**

(۱۵۲۹) چوو لە بىرى ئەمەر و فەرمان و پەيام	چون لەغىرفان خواردى قاسىد يەك دوو جام
(۱۵۳۰) ھەرگەپشتەئىرە قاسىد بوو بەشا	زۆرەجەب، ما، قودرەتى خواي دى ۋەھا
(۱۵۳۱) بووبەكشت و كال لەمەزرا دەنكى كەم	ئاۋى سىلاۋ ھاتە دەريا بوو بە، يەم

- هەر كه نانی جامیدی خوارد گیان له بهر (۱۵۳۲) نانی بی گیان، گیانی گرت و با خه بهر
- مینوو داریش چون فیدایی نار، بوون (۱۵۳۳) جوان مونه ووهر، بوون كه چی، زۆرتار بوون
- جاو، له بهردی، كل، كه، هاته چاوه كان (۱۵۳۴) زیاد ده كا نهو نووری چاوی دیدهبان
- خۆش به حالی وهی كه خۆی، خۆی دا نه جات (۱۵۳۵) نیوو جوودی دائیمه ن زیندوو دهات
- بی به حالی وهی ره فیقی ناكه سه (۱۵۳۶) نهوله نیو ده ریای ژیان چه شنی خه سه
- با به قورئانی خودات ره فتار بی (۱۵۳۷) تا كور ووحی نه نبیا ت بو، یار بی
- جۆنكه قورئان وه سفی حالی نه نبیا (۱۵۳۸) ماسیانی به حری پاکی كیبرییا
- گهركو قورئان تۆبخویتی نهك به دل (۱۵۳۹) نه نبیا ت، دیوون، له وانت، كرد، سل
- گهركو بخویتی به دل تۆله وقه سهس (۱۵۴۰) تهیری گیانت تهنگه بو، وی، نیو قه سهس
- نهیره کی كه نیو قه سهس زیندانییه (۱۵۴۱) فکری ده رچوونی نه بی نادا نییه
- روح له زیندانی قه سهس گه ر بوو ره ها (۱۵۴۲) رابه ری شایسته بو، وین نه نبیا
- هس له رپی دین، دین، ده لێن پین نه نبیا (۱۵۴۳) رپی نه جاتی ئیوه، دین، دیاری كرا
- هس له رپی دین، بوو، نه جاتمان له وقه سهس (۱۵۴۴) رپی نه جات بوون هه ربه ته نیا دینه سهس
- خۆت نه خۆش كه، زارو لاواز، ناته وان (۱۵۴۵) تانه مینتی بۆت له شوهره ت هیچ نیشان^۱
- شوهره ت وئاوازه به ندی محكه مه (۱۵۴۶) كوا له رپی دین نهو له به ندی، دی، كه مه؟

داستانی تاجریکی كه تووتی پپی کوت کاتی كه بۆ تیجارهت چوو به هیندوستان وهلامی

من به تووتیه کانی هیندوستان رابگهیه نه...

خولاسه ی داستان..

تاجریک تووتیه کی جوانی دهقه سهس دا راگرتبوو. رۆژیک ویستی كه بۆ تیجارهت بچیه هیندوستان. پيش تهوه كه وه رپی كه وی تهواوی تههلی خانه واده ی بانگ كرد و به هه ر بهك له وانی کوت لهو سهفه ره چت به دیاری بۆ بپنم؟ هه ر به كه ی شتیکی لی ویست کاتی كه نۆبه گه یشته تووتی، پپی کوت تهتۆ چجووره دیاریه كت دهوی؟ تووتی پپی کوت: کاتی كه گه یشتیه هیندوستان و تووتیه کانی وه کوو منت دیتن حال و وه زعی میان بۆ به یان كه و پپیان بلێ كه قه زای ئاسمانی ته منی دهقه سهس هاویشتوو و له ئیوه کۆمه کی دهوی و پپیان بلێ ئایا ره وایه كه ئیوه به خۆشی و سهلامه تی هه لفرن و ته منیش به ته نیا و غه مگین ده گۆشه ی

^۱ تا له شوهره ت خه لگی بته كن بهر كه نار

^۱ - خۆت نه خۆش و ناته وان كه، زار، زار

قەفەس دابىم؟ تاجر چۇ ھىندوستان و دەگەلکۈۋە ۋەلامى توۋتەكەي بە توۋتەكەي ھىندوستان راگەيانىد. يەكەك لە توۋتەكەي لە سەرلىكى دارى كەۋتە عەرزى و مرد. تاجر لەكۋتەي ئەو ۋەلامە پەشيمان بوو. كاتى كەبۇ ۋلاتى خۇي گەراۋە ئەو دياربانەي كە ۋەعدەي دابوون داي بە ساحەبەكانيان و لە ئاخرىدا توۋتى پىنىكۋت ئەدى ديارى من كۋا؟ تاجر پىنىكۋت ئەمن لەۋە كە ۋەلامى تۆم راگەيانىد، پەشيمانم. توۋتى پىنىكۋت بۇ پەشيمانى؟ تاجر پىنىكۋت كاتى كە ئەو ۋەلامەي تۆم راگەيانىد، يەكەك لە توۋتەكەي كەجىبەجى مرد و كەۋتە عەرزى. لەۋ كاتەدا توۋتەكەش لەرزى و دەنيۋ قەفەس دا كەۋت. تاجر لە شىددەتى نارەحتەي يەقەي خۇي دادەدرى و دەگەلکۈۋە قەفەس ھىنايە دەر ھەلقىرى و خۇي نەجات دا ...

توۋتى يىكى بوو لەشارىك تاجرئ	نېۋقەفەس بوو نەيدەھىشت بى،بۇ،دەرى (۱۵۴۷)
كاتى تاجرويسىنى بىراۋا بۇسەفەر	تا بەرەو ھىندوستان ئەو بچتەدەر (۱۵۴۸)
چى غولام بوو،چى كەنيز بوو، پىندەگۋت	چت دەۋى بىلى ھەتا يىنم لەبۇت (۱۵۴۹)
ھەر كەسە، دەيكۋت ھەچىكى ويستبا	تاجرىش قەۋلى دەدا چى بىستبا (۱۵۵۰)
پروۋى لەتوۋتى كرد كۋتى ۋەك دوۋستان	چت لەبۇيىنم كەچووم ھىندوستان (۱۵۵۱)
پىندەكۋت توۋتى كەتوۋتيت دىن، لەۋى	تۆبلى ھالەم بەۋان،ئەۋھەم دەۋى (۱۵۵۲)
تۆبلى، پىيان فلان توۋتى لەلام	ۋا،قەزاي ئاسمان ئەۋى خستۆتەدام ^۱ (۱۵۵۳)
بوۋى سەلام بۇتان ۋەدى ويست يارمەتى	پىنى نىشان دەن رىنى نەجات لەۋنەكەتى (۱۵۵۴)
كۋا رەۋايەمن بەدەردى ئىشتياق	لېرەبمىرم، ۋا، لەھىجران وفىراق؟ (۱۵۵۵)
كۋا رەۋايەمن لەبەندى ۋا،گران؟	ۋاش لەخۇشى دان ئىۋە، كۋا بران؟ (۱۵۵۶)
كۋا مەگەر، ۋايە ۋەفائى دۇستان؟	من لە ھەپس و ئىۋە جىتان دۇستان؟ (۱۵۵۷)
پىننەبىرتان ئەى عەزىزان ئەمنى زار	گەر سەبوۋى و خوارىد لەنىۋان مىرغوزار (۱۵۵۸)
يار،موبا رەك بوۋكەردى يادى يار	خاسسەلەيلى يادىكا، مەجنوۋى زار (۱۵۵۹)
ئەى ئەۋانەى گەل بوۋى خۇۋ، بىرەسەر	چا ۋلەمن كەن، شەربەتم خۋىنى جگەر (۱۵۶۰)
تۆبەيادى من ۋەخۇ، يەك جامى مەى	گەر كۋ دەت ۋى،تۆبەدادى من بگەى (۱۵۶۱)
يا بەيادى ئەۋغەربەى بى نەۋا	پاش ۋەخواردن،تۆبىزە،چى،كە، ما (۱۵۶۲)
كۋانى سوۋىدو كۋانى پەيمان ۋەرار؟	كۋانى ۋەعدەى لىۋى،قەند،داى، چەندجار (۱۵۶۳)
گەر خەراپەم كرد، بۇيە، دوۋر،خرام	فەرقى ئىمەۋ فەرقى تۆچى ئەى چرام؟ (۱۵۶۴)

^۱ - ۋا، لەزىندانى مەنە كەۋتەدام (مصرع دوم)

- تەدى كەي تۆلەكاتى قەھرو جەنگ
ئەي جەفای تۆزۈرلەدە ولەت چاترە
جەلوتت تۆكە قەھرت بوو، وەھا
مىر تەئىفى كوا كسىك زانى كەچى؟
بەتر سام من لەنالى خۆم
مىر ئەغىشقى قەھرو لوتقى سادقم
تەخارستان، بچم بۆ جىمەنى
تەجەب ئەوبولبولەي وەيكات زار
نەلىم بولبول نەھەنگى ئاگرى
تەبەكول عاشق دەبوو، ھەركوللەئەو
- زۆرلەلام خۆشترلەھەرچى دەنگى چەنگ (۱۵۶۵)
ئىتتىقامى تۆلەگيان باللا ترە (۱۵۶۶)
ماتەمت، وا، چۆنە، شادىت، داخوا (۱۵۶۷)
شېرنە جەورت كوا، شتى، وەك وى دەچى؟ (۱۵۶۸)
تا بەلوتقى كەم نەكا جەورى، لەبۆم (۱۵۶۹)
زۆرەجەب، من چۆن بەدوو زىد عاشقم (۱۵۷۰)
سوین دەخۆم بۆخار دەگىرم شىوہنى^۱ (۱۵۷۱)
تا كو بخوا، خارو گول نىو مىرغوزار (۱۵۷۲)
ئەولەغىشقان تال بەشېرن دەي گرى (۱۵۷۳)
عاشقى خۆيتى، حەقىقەت، نەك بەخەو (۱۵۷۴)

سىفەتى بالى بالندانى عقولى ئىلاھى...

- تەئىتى گيان ھەرۈەكوو تووتى قەفەس
كەننى تەيرىكى زەغىفى بى گوناه
تەرنالى بى گلايەوبى سېاس
تەردەمەي سەدنامەھەم پەيكي خودا
تەتتباي چاتر لەتاعەت لايسى حەق
تەزەلەزەئەودەبا مىعراجى خاس
تەورەتى سەرخاك و گيان سەرلامەكان
تەكانىك دوورلەفام بى ئەي ھەوال
تەو بەدەستى وى مەكان ولامەكان
تەمكە، لەو باسەئەتۆ، شەرح وجەواب
تەننەو سەرتەسلى مەتلەب دووستان
تەوى تاجر لىتى قەبوول كەردئەوپەيام
- كوانى مەحرەم بوو بەتەيران كامەكەس؟ (۱۵۷۵)
باتنى وى، بوو سولەيمان و سوپاھ؟ (۱۵۷۶)
دېتەغەوغا ئاسمانى، نەي بوو باس (۱۵۷۷)
جوابى يارەب، شەست لەبەيكي خودا (۱۵۷۸)
خۆ لەراستى كفىرى، ئيمان بى شەبەق (۱۵۷۹)
دادەننى سەرتاجى وى سەد، تاجى خاس (۱۵۸۰)
لامەكانىك فەوقى وەھمى سالىكان (۱۵۸۱)
چا نەكا ھەردەم لەبۆتۆ، يەك خەيال (۱۵۸۲)
وەك بەھەشتى، بووى، بەدەس، چوار، جۆى رەوان (۱۵۸۳)
بەس، خودا تەنيا دەزانى رېنى سەواب (۱۵۸۴)
باسى تەپرو تاجرو ھىندوستان (۱۵۸۵)
ھەم بەتووتيان را گەيتتى لەو سەلام (۱۵۸۶)

^۱ - چەشنى بولبول من دەگىرم شىوہنى (مصرع دوم)

دېتتى پياۋى تاجر تووتىھەكان لە بىبابانىكى ھىندوستان و گەياندىنى پەيامى تووتىھەكى خۇى بەوان...

زۇرى تووتى دىن لە سەحرا جوور بە جوور
چى لەلاى بوو، ھەم سەلام و ھەم پەيام
بى نەفەس ما، دەرچو و گيانى كەوتە ھەرز
بۆچى باعيس بووم ھىلاكى گيان لەبەر؟
يانە يەك پرووچ بوو لەبۆ، دووان، پىكە ھە؟
بۆ، ئەو ھەم سووتاند بەقەۋلى ۋەك نەفام؟
ئاوورى، لى چا دەبى ئەو لەو كۈنە
قەت لە پرووى نەقل و لە پرووى لاف و درۆ
تۆ لىھەنىو پەنبەزانە چۆنە نار
بەو وتان، سووتاندىن عالەمىك
چەققەلى مردوو ۋە كووشىران دەكا^۱
بۆ برىن يەك دەم، دەمىكىش مەلھەمە^۲
قەۋلى ھەرگيانىك ۋە كوو عيسا دەچى
تۆبە سەبەرت حىرس و خۆشى دەر كەدەر
لاى منالېش غەبرى ھەلوا، ئىشتىيا
ئەو كەسەى ھەلۋاىي خوارد ھەر دوونە جىتى^۳

كاتى چۆ ھىندوستان جىگايى دوور
رادە ھەس تاۋپىكوتن تاجر تەمام
يەك لە تووتيان دەستى كەدە لەرزە لەرز
بوو، پەشيمان، بۆ، كۆتم من ئەو خەبەر
خزمى ئەو تووتىھەى مەداخوا ئەو ھە
بۆچى وام كەرد بۆگە ياندم ئەو پەيام؟
ئەو زبانا چەشنى بەردو ئاسنە
بەردو ئاسن لىك مەدە بىھوو دەتۆ
چون جىھان تارىك و ھەر لاش پەنبەزار
زالم ئەو قەۋمەن كەچاۋيان نايە پىك
يەك قەسەى بەد، يەك جىھان وىران دەكا
گيان لەئەسلى خۇى ھەموو عيسا دەمە
گەر حىجابى گيان لەنىۋان لا بچى
گەر كۆبت وى تا وتەت بى ۋەك شەكەر
شەخسى زىرەك، سەبەرە بۆ، ئىشتىيا
ئەو كەسەى سەبرى ھەبوو گەردوونە جىتى

تەفسىرى قەۋلى فرىدالدىن عطار (قدس اللە سرە...):

تو صاحب نفسى اى عاقل ميان خاك و خون مى خور
كە صاحب دل اگر زهر خورد، آن، انگين باشد
شەخسى كامىل ناپى، بۆۋى، ھىچ زيان
چونكە سالما، لە پارىز بووى نەجات
گەر كۆ بخوات زەھرى قاتل ئەو عەيان
تالىبى مسكين لەتەب، دا، تازە ھات

^۱ زۆرلە پرووى مردوو ۋەك شىران دەكا
جار لەبەن ئازادو جارجار بەندى خاك
ھەر كەسەى ھەلۋاىي خوارد جىتى پاش دەرە

^۱ - عالەمىكى، يەك وتار وىران دەكا
^۲ - گيان لەئەسلى خۇى ھەموو يان پاك پاك
^۳ - ھەر كەسەى سەبرى ھەبوو جىتى لاي سەرە

- و ی بەخواهانی جە دەل کۆت مستەفا
 گەل هەوا ی نمرود مەرۆ، بۆ، نێو نار
 جۆنکە نازانی دە دەریادا مەلە
 ئەولەبن یەم، گەوهەری دێتتە دەر
 شەخسی کامیل خاک بە دەستی زێر دەکا
 چون قەبوولی خوا بە پیاوی راستی وا
 دەستی نا قیس دەستی شەیتان و جنە
 بوو بە زانست لای کامیل، جەهل، سەهل
 جی نەخۆش بخوا نەخۆشی زیاد دەکا
 ئە ی پیاوێ گەل سووار دەعوا دەکە ی
- تۆ، دە گەل مەتلوووب نە کە ی کێشە و هەرا
 بووی بە ئیبراھیم، بڕۆ، ئەو دەم بە غار
 خۆت بە دەریا دا مە دە، نەیکە ی پەلە
 جی زیان بی لا دە چی، سوود دیتە سەر
 شەخسی نا قیس زێر بە دەستی پووشکە کا
 بۆ هەموو کار دەستی وی دەستی خودا
 چون دە بەندی داوو، مە کرا ن، دا، ونە
 شەخسی نا قیس لای وی زانست بوو، بە جەهل
 کامیلش کفری هەبن، دین، یاد، دەکا^۱
 زەحمەتە سەردەر بەری بۆ، وادە کە ی؟

تە عزی م کردنی ساحیران لە حەزەرەتی موسا (ع) کە دەستوورت چیە؟ ئەو وەل ئەتۆ عەسا
 داویتی یا ئیمە؟

تەمسیل

ئەبیاتی سەروو تەفاووت و مقایە سە یە لە نێوان مورشیدانی کامیل و مونتەهی و سالکانی نا قیس
 و موبتەدی بە عەمەل هاتوو، جا لە بۆ میسال دە ئەبیاتی داها تودا بە قەزیبە ی حەزەرەتی
 موسا (ع) و ساحیران ئیشارە کراو. ساحیران لە دەورانی فیرعەون دەستیان کرد بە دەعوا و
 موجدەلە، لە گەل حەزەرەتی موسا (ع) ئەمما بە خاتری موراعاتی ئە دەب بە حەزەرەتی موسایان
 پێشنیهاد کرد کە ئەو وەل ئەو موعجیزە ی خۆی زاھیربکا، ئەمما حەزەرەتی موسا قەبوولی نە کرد
 و کوئی ئەو وەل ئێو شرووع بکەن. هەر ئەو ئەندە ئیحتیرامە و ئە دەبە کە ساحیران نیسبەت
 بە حەزەرەتی موسا قائل بوون بۆ سەبەب کە دینی راستی و ئیمانی واقعی وە دەست بێن.

ئەمما بە خاتری دەعوا و عینادیان دە گەل حەزەرەتی موسا، دەست و پێیان بە برین چوو...

- ساحیرانی عەھدی فیرعەونی لە عین
 خۆبە لام ویستیان کە موسا پێش کەوی
 چونکە کوتیان هەر چلۆن تۆپیت بوو باش
 بیکوتن موسا، تە عاروف لابنن
- کردیان کێشە، دە گەل موسا بە کین
 ساحیران قەدریان دەنا یە ک یە ک لەوی
 باوئ ئەو وەل تۆعە سات و ئیمە باش
 مە کری خۆتان ئێو ئەو وەل دابنن

- ھەربەۋەندە قەدرە، دىنيان پى كرا
چونكى زانيان ساحيران حق ھەر ئەۋە
لوقمە ھەم نوكتە لەبۇ كامىل ھەلەل
چونكى تۆ گويى، ئەۋزەبان، نەك جىنسى توو
گەرمانال ھات تازەبۇ، دونىاي نووئ
لازمە بەينىك بىبەستى لىۋى خۇ
گەر كۈ نەى بى گويى لەۋەختى خۇى منال
بۆكەرى، زىگماك ھەۋەل چۈن گويى نىيە
چونكى ئەۋۋەل لازمە گويى بۇ وتار
ھەربەدەر كان ئىسۋەۋارد بن بەمال
نوقتە كى كەنەى بى بەگويى ھىچ نىياز
ئەۋ، لەئوسستاد، بى نىيازە، خالقبە
غەيرى خالق ھەم لەسەنەت ھەم مەقال
لەۋ وتانە گەرنەبى بىگانە تۆ
چونكى ئادەم ھەربە ئەشكان بووى نەجات
ھەربە گريان ھات ئادەم سەر زەۋى
ئەۋ لەجەننەت سەر، سەرى، ئاسمانى ھەۋت
گەرئە تۆ پىشت و نىزادى ئادەمى
بىكەنۇغل، ئاۋرى قەلب وئاۋى چاۋ
كۈا دەزانى چەندە خۇشە ئاۋى چاۋ؟
گەرلە نان خالى بىكەى ھەنبانە كەت
شېرى شەيتان بەس بەدەندالى گيان
گەربە پىس، تۆۋۈچى خۇت كەى تار تار
لوقمە يىكى زىاد دەكا نوۋروكە مال
نەفتە كى كە، يىت و، خاموش كا چرا
- بەس بەدەۋە دەست و پىشيان لى برا^۱
دەست و پى يان بەۋ عىناد دا، پىكەۋە
تۆكە كامىل نى مەخۇ، ھەرلەل بەلال
خوابە گويى دەستوۋر ۋەھادا (انصتوا)
ماۋە يىك بى دەنگە سەرتاپاي گويى
ھىچ نەلى تافىردە بى ئەۋگوفتوگو
لال دەكا خۇى ئەۋ، لەدونىا لال لال
لالە، فەكرى بۇ وتار، دوئ، نىيە
تۆ لەرپى گويى فېربەگوفتار، واىە كار
ھەرلەرپى عىللەت تەلەب كەن شىرن وتال
ھەربە تەنھا، نوتقى خۋى دانايى راز
بۇھەموۋعالبەم پەنايە، لايقبە
تابى ئوسستادو موحتاجى مىسسال
ئەشك و دەلقەت بى لەجىنى وىزانە تۆ
تۆبە كاران ئەشكى تەريان ھەردەھات
تالە گريان ولەنالىن نەسەرەۋى
ۋردە، ۋردە، بۇغوزرئەۋرپى دەكەۋت
ۋەك ئەۋى و دۇستانى ۋى، بە، بى كەمى
جۋانەبىستان ھەربە ھەۋرو نوۋورى تاۋ
ۋەك نەدىتكان^۲، تۆبەدوۋى نان ھەلۋەداۋ
بۆت لەگە ھەرپەردەكا خۋى بانەكەت
تا رەفىقى بى، گەل فرىشتەى ئاسمان
تۆرەفىقى دىۋى پىسى نابەكار
لوقمە يىكەدى ۋەدەس لەۋ رپى ھەلال
كۈانى نەفتە؟ ئاۋە، واىە، ئەى برا

^۱ - ھەر بەۋەندە قەدرە دىنيان پى كرى ھەر بەدەۋە دەست و پى وانيان برى

^۲ - ۋەك گەدايان (مصرع دوم)

- عېچەكچىمەن چادەكەن لوقمەنى خەلەل (۱۶۴۴)
 ئەلەلوقمەن، تۆخەسەد، دى يانە، دام (۱۶۴۵)
 جىن دەپ، گەنمى بېچىنى، جۇيى، بەر؟ (۱۶۴۶)
 ئەلە، تۆۋە، خۇ، بەرى، دى، فېرۇبېر (۱۶۴۷)
 جىر دىنى لوقمەنى خەلەل لىنى ۋەدى (۱۶۴۸)

بىلەن تاجىر ئەۋەتىلگەن، لە تۈۋىتەكانى ھىندوستان دىتېۋى بۇ تۈۋىتەكەنى خۇي دەگىچە تەۋە...

- كىر تاجىر گەرا ۋەخۇشخالى (۱۶۴۹)
 — غەلەمان ھەرچى ۋەئەدى دا بو، دى (۱۶۵۰)
 تېۋىنى پېنىكوت كۈلنى ھەدىەنى مەن ئەدى؟ (۱۶۵۱)
 جۇيى دا، لى وان پەشىمانم كەچووم (۱۶۵۲)
 — بەرچى بۇم گەياندى ئەۋەتەم؟ (۱۶۵۳)
 — پېنىكوت ئەنى خۇجە، پەشىمانى لەۋ؟ (۱۶۵۴)
 جى بى داۋە، دەردى تۆم مەن كىر بەيان (۱۶۵۵)
 — ئەتۈۋىتىن دەردى تۆنى ئىجساس كىر (۱۶۵۶)
 — پەشىمانم كەچۇچىم كوت ئەۋە؟ (۱۶۵۷)
 — رەۋىتىكى گەربەيانى كىر زەبان (۱۶۵۸)
 — ئەزى، پەنانچەجىنى، لىنى، ھاتەدەر (۱۶۵۹)
 — گەرنى دۇنيا يەك، لەسەرچاۋەنى، كەھات (۱۶۶۰)
 — ئەسەر، بۇ، كار، لەپىشتى پەردەنە (۱۶۶۱)
 — كىنى مەخلۇقى خۇدان كارۋەسەر (۱۶۶۲)
 — نى ھەۋىشت زەيد، بۇ، ھەم، ۋەك خەدەنگ (۱۶۶۳)
 — بېرىن، دەرد، مۇددەتتىكە، دۈيەبەس (۱۶۶۴)
 — بى تىرەۋىز ئەگەرمەن ئەۋەتەم (۱۶۶۵)
 — ئەۋەتەشنى ئەۋەرىنە تىر، كە، مە (۱۶۶۶)
 — نىش ۋەدەردان تۆۋەنسىبەت بەۋى (۱۶۶۷)

- زۆر بەخۇشخالى گەراۋە، ھاتەمال (۱۶۴۹)
 بۆكەنەزەدىەنى، دەدا، چى باش بوۋىلى (۱۶۵۰)
 ھەرچى دىتە پېمى بلى، ۋەك ئەدەدى (۱۶۵۱)
 دەگەزم قامكان ۋەدەستى خۇم دەچووم (۱۶۵۲)
 بۆگەيا نەم مەن ۋەكۈۋىتىن ۋەفام؟ (۱۶۵۳)
 بۆۋەرق دا چوۋى ۋەگەمناكى ئەۋ؟ (۱۶۵۴)
 بۆگۈۋەنىك، تۈۋىتى ۋەك تۆۋەن ئەۋان (۱۶۵۵)
 زوۋ، زىراۋى چوۋ، دەلەرزى كەۋت ۋەمە (۱۶۵۶)
 خۇبەلام بىنى سوۋ، پەشىمان بوۋەنەۋە (۱۶۵۷)
 چەشنى تىرىكە دەرى كىر ئەۋ، كەۋان (۱۶۵۸)
 پېشىنى سىلاۋ تۆ دەپى بىگىرى لەسەر (۱۶۵۹)
 ھىچ غەجەب نەپى خەراكا، گەرولات (۱۶۶۰)
 خەلقى وان خۇ، تەننى نەك بەردەنە (۱۶۶۱)
 گەچى زەھىر، ئېمە، بوۋىنەكارگەر (۱۶۶۲)
 ھەمىرى راۋ كىر تېر، بۇخۇي، ۋەك پەلەنگ (۱۶۶۳)
 خەلقى دەرد غەپىرى يەزدان ھىچ كەس (۱۶۶۴)
 سەھمى ھەمىرى، تا ئەجەل دەرد ۋەگە (۱۶۶۵)
 زەيدەقەتلى چۈنكە تېرى دەرد، دەكە (۱۶۶۶)
 خەلقى كۈل گەچى خۇي بالاۋ نەۋى (۱۶۶۷)

- ۶۶۸) گىشتى چاكرالوى خودايى موسته تاع
۶۶۹) تا ۋەگىرن تىر، لەرئ، گەر بوو رەھا
۶۷۰) چۆنى ويست ئەو بۆى دەبەستى دەستى رەب
۶۷۱) تانەسووتىن ھىچيان، سىخ و كەباب
۶۷۲) ئەو وتارەى مەحو، كرد، چۆنى كەويست
۶۷۳) تۆ بخوتىنە تا يەتى (اوننسىھا)
۶۷۴) تابىينى قودرەتى وان موو بەموو
۶۷۵) سەرھەموو قەلبانى خەلكان قاھىرن
۶۷۶) كار لە دەستى نايە، با، ھەى، بىن ھونەر
۶۷۷) تاكو (انسوكم) بخوتىنە، ئەى ھەۋال
۶۷۸) شای دلان ساحەبدلە، ۋەك رۆژھەلات
۶۷۹) بۆيە، رەشكىنە خولاسەى كوللى ناس
۶۸۰) چونكە رازى نىنە ساحەب مەرکەزان
۶۸۱) چون بە دەستى وينە غەم ھەم بىكەن
۶۸۲) پاك و بىسان ھەرشە ۋەى، چەن سەدھەزار
۶۸۳) نىۋسەدەف ئەودادەنى دورپرى مونىر
۶۸۴) چون ھىدايەت بوودەنا سى گيانى خۆى
۶۸۵) تاكو، ۋەيكەن دەركى ئەسبابان لەبۆت
۶۸۶) خولقى خۆش ئەخلاق نەچۆ، بۆ، بەدفعەرى
۶۸۷) دىن لەبۆلاى ساحەبى خۆ، ۋەك گەمى
۶۸۸) دىن لەبۆلاى ساحەبى خۆيان بەدەو
۶۸۹) دەچنەجى يەك پىش خەۋى، بوو، بوون لەۋى
۶۹۰) دىتنە ۋەبۆشارە كەى خۆيان خەبەر
- ۋايە چاندن ھەم نەفەس، داۋو جىماع
ئەۋلىيائى قودرەتى پىندان خودا
گەرۋەلى بى ۋى دەبەستى رىنى سەبەب
خەرقى عادەت ئەو دەكا، ۋە، فەتھى باب
جى لەقەلبان وزبانان ئەو كەبىست
گەرتۆ دەت ۋى عىللەت و بۇرھان ۋەھا
تۆ، بخوتىنە تا يەتى (انسوكم) وو
چون بەتەزكىرو بەنىسيان قادىرن
گەزبەنىسيان ئەو بىبەستى رىنى نەزەر
مە سخەرەو كرد ئىۋە ئەھلى با كەمال
پادشاھى جىسمى ئىۋە شای ۋلات
چى غەمەل بى، فەرى دىتن تۆبناس
بانەكەم چىدى ئەمەن باسى ھەزان
چون فەرامۆشى وزانىن دەستى وين
لا دەبا، بەو، ھەق، لەقەلبى روون وتار
ھەق، بەرۆژ قەلبان دەكا پىرپر لەبىر
بەۋھەموو ئەفكارى پىتشوۋى جوانى خۆى
دىن لەبۆلات سەنەت ۋئادابى خۆت
شوغلى ئاسنكەرنەچو، بۆ، زەرگەرى
رۆژى قىامەت سەنەت و خو، بىن، كەمى
سەنەت و خو، پاشى وشيار بوون لەخەو
سەنەت و بىر، پاك و بىسيان پا ش خەۋى
ھەرۋەكوو كۆترانى پەيكى نامەبەر

بىستى ئەو تووتىە ھەپەكاتى تووتىەكانى ھىندوستان و مردنى ئەو تووتىە دەققەسدا..

- ۶۹۱) زوو دەلەرزى كەوتە عەرزى بى نەفەس
۶۹۲) راپەرى ئەوتوند لەعەرزى دا كلاًو
- ۋەزى ئەو تووتىەى كەبىست تووتى قەفەس
خواجه كاتى دىتى تووتى ۋا بەچاۋ

- خەركەت تاجرتووتى ۋا دى را پەرى
 ۱۶۹۳) ھەربە گریان ئەۋىقەى خۇى دادرى
 ۱۶۹۴) جىت بەسەرھات بۇچى تۈكەوتى ۋەھا؟
 ۱۶۹۵) سەئەسەف بۆتەپىرى خۇش ئا ۋازى من
 ۱۶۹۶) راحەتى من باغى من ھاۋدەنگى من
 ۱۶۹۷) بى ئىياز با ئەۋ، لەتەپىرى دى دەبا
 ۱۶۹۸) زوۋ لەدەستىم چوۋ لەۋى چا ۋم دەبەست
 ۱۶۹۹) زۆرغەمت تۆدان بەمن ھەر ۋەك چىيان
 ۱۷۰۰) بەس تۆئاور، بەردەخەرمەن بى ئەمان
 ۱۷۰۱) گەرچى ھەرچى پىتى بىئە ئەۋ ۋا دەكا
 ۱۷۰۲) ئەى زەبان ھەم دەردى بى دەرمانى تۆ
 ۱۷۰۳) ھەم رەفىقى رۆزى ھىجرانى ئەتۆ
 ۱۷۰۴) تۆلەبۇقەتلىم بەدەستى گرت كەمان
 ۱۷۰۵) بەس بخۆ، تۆلەۋلەۋەرگەى زولم وزۆر
 ۱۷۰۶) يا لەئەسبابى فەرەح يادام بدە
 ۱۷۰۷) نوۋروخۇشى ۋەەرچى شادى بوون چوون
 ۱۷۰۸) ئەۋبەرىدەى دەشت ۋەسەر، ھەروازى من^۱
 ۱۷۰۹) ھەستە (لا اقسىم) بخوئىتەتا (كبىد)
 ۱۷۱۰) تا لەجۆت بووم ساف بووم، من بى زەبەد
 ۱۷۱۱) دوۋرلەخۇبوۋون ۋجودايى بوون ھەدەف
 ۱۷۱۲) كۈا دللى تىيدا نەبى عىشقى خودا؟
 ۱۷۱۳) ئەۋكەسەى، ۋەسفى بكا، دونيا، كەمە
 ۱۷۱۴) من نىسارى يارى جوانم كىردبا
 ۱۷۱۵) دىلمانچى فىكرو ھەم ئەسراپى من^۲
 ۱۷۱۶) ھەرچى با دىكوت لەبۇمن ئەۋ، لەپىش
 ۱۷۱۷) پىش ۋجوۋدبوۋ، با نەبوۋىن رەنگى ۋى^۱
- ۱۶۹۳) ھەربە گریان ئەۋىقەى خۇى دادرى
 ۱۶۹۴) جىت بەسەرھات بۇچى تۈكەوتى ۋەھا؟
 ۱۶۹۵) سەئەسەف بۆتەپىرى خۇش ئا ۋازى من
 ۱۶۹۶) راحەتى من باغى من ھاۋدەنگى من
 ۱۶۹۷) بى ئىياز با ئەۋ، لەتەپىرى دى دەبا
 ۱۶۹۸) زوۋ لەدەستىم چوۋ لەۋى چا ۋم دەبەست
 ۱۶۹۹) زۆرغەمت تۆدان بەمن ھەر ۋەك چىيان
 ۱۷۰۰) بەس تۆئاور، بەردەخەرمەن بى ئەمان
 ۱۷۰۱) گەرچى ھەرچى پىتى بىئە ئەۋ ۋا دەكا
 ۱۷۰۲) ئەى زەبان ھەم دەردى بى دەرمانى تۆ
 ۱۷۰۳) ھەم رەفىقى رۆزى ھىجرانى ئەتۆ
 ۱۷۰۴) تۆلەبۇقەتلىم بەدەستى گرت كەمان
 ۱۷۰۵) بەس بخۆ، تۆلەۋلەۋەرگەى زولم وزۆر
 ۱۷۰۶) يا لەئەسبابى فەرەح يادام بدە
 ۱۷۰۷) نوۋروخۇشى ۋەەرچى شادى بوون چوون
 ۱۷۰۸) ئەۋبەرىدەى دەشت ۋەسەر، ھەروازى من^۱
 ۱۷۰۹) ھەستە (لا اقسىم) بخوئىتەتا (كبىد)
 ۱۷۱۰) تا لەجۆت بووم ساف بووم، من بى زەبەد
 ۱۷۱۱) دوۋرلەخۇبوۋون ۋجودايى بوون ھەدەف
 ۱۷۱۲) كۈا دللى تىيدا نەبى عىشقى خودا؟
 ۱۷۱۳) ئەۋكەسەى، ۋەسفى بكا، دونيا، كەمە
 ۱۷۱۴) من نىسارى يارى جوانم كىردبا
 ۱۷۱۵) دىلمانچى فىكرو ھەم ئەسراپى من^۲
 ۱۷۱۶) ھەرچى با دىكوت لەبۇمن ئەۋ، لەپىش
 ۱۷۱۷) پىش ۋجوۋدبوۋ، با نەبوۋىن رەنگى ۋى^۱

- جوۋدەدەستىم ھەرچى بوۋداخۋازى من (مصرع دوم)

- تەرجومانى فىكرو ھەم ئەسراپى من (مصرع دوم)

- باتنى تۆ، تۈۋى ئاى تىدا ونە
 ۱۷۱۸) عەكسى ۋى ديارلەجى پياۋو ژنە
 ۱۷۱۹) تۆقەبوۋلئەزۈلمى ۋى، ۋەك عەدل ۋداد
 ۱۷۲۰) گيانى سوۋتاند، زىنەتى دا جىسم وتەن
 ۱۷۲۱) تا بەمن ئا ۋر، بىدا، ئەۋخاروخەس
 ۱۷۲۲) ئەۋ فتىلەى دەگرئ ئا گر، ۋەرگرە
 ۱۷۲۳) ون بوو مانگم چەشنى دوپرئ نىو سەدەف
 ۱۷۲۴) خوۋن دەرىژئ شىرى توۋرەى ھىجرى يار
 ۱۷۲۵) چۈن دەبى گەر بگرئ جامىك ئەۋ بەدەست
 ۱۷۲۶) زىاد، دەكا ئەۋمىرغوزارى زۆر جوۋان
 ۱۷۲۷) پىچم دەلى فكىرت بىى دىدارى من
 ۱۷۲۸) قافىيەى دەۋلەت لەلاى من تۆى ۋبەس
 ۱۷۲۹) چونكەحەرفان ۋەك دىروون، بۆ دەۋرى باغ
 ۱۷۳۰) تابەبىى وان ھەمدەم بىم دەمبەدەم
 ۱۷۳۱) پىت دەلەم ئەۋ، ئەۋ، تۆ، ئەسراى جىهان
 ۱۷۳۲) ئەۋغەمەى كەبى خەبەر لەۋ جەبرەئىل
 ۱۷۳۳) خوا بەبى (ما) نەى دەۋىست قەت دەر كەۋى
 ۱۷۳۴) من كەئىسبات نىمەھىچ، بى زات ونەفى
 ۱۷۳۵) من وجوۋدى خۆم لەبۆيە كېدە (نا)
 ۱۷۳۶) خەلكى مردوون گشتى بۆمردەى دەخۆ
 ۱۷۳۷) ھەرچى خەلكە، مەستى مەستى خۆيەتى
 ۱۷۳۸) تالەناكاۋ ئەۋئەۋان بىختىدەۋا
 ۱۷۴۱) ھەردوۋعاشق ھەردوۋمەعشوق نەك يەكە
 ۱۷۴۰) ھەردوۋمەعشوق لەعشق سادقن
 ۱۷۴۱) ھەروەھاش ئاۋ تالىبەبۆ تىنۋان
 ۱۷۴۲) گوتى كەكىشاي چى بلى تۆ گوتى دەيە
 ۱۷۴۳) تىك دەداۋ، ۋىران دەكا چى بىتەبەر
 بائنى تۆ، تۈۋى ئاى تىدا ونە
 لا، دەبا شادى، لەتۆ، تۆش شاد شاد
 ئەى ئەۋەى سوۋتاندى گيانى بۆ بەدەن
 من دەسوۋتام، دەيەۋى سوۋتاۋ چكەس؟
 چونكەقابىل بىۋ فتىلە، ئاگرە
 ئەى ئەسەف ئەى ۋاى ئەسەف ئەى سەدئەسەف
 چى بلىم من، دل كەپرپر بوو لەنار
 گەر بە وشىارى كەسىك بى توند و مەست
 شىرى مەستى ناكىرئ ۋەسەف ۋبەيان
 فكىرى قافىەمن دەكەم، دلدارى من
 فكىرى قافىەتۆ مەكەۋەك ھىچ كەس
 فكىرى حەرفان لانى تۆ، بۆلاى قەراغ
 حەرف ۋدەنگ وگفت ھەرسى تىك دەدەم
 ئەۋسۈرەى كردم لەئا دەم من نىهان
 ئەۋ سوۋرەى كە، نەم دەكو ت من، بۆخەلىل
 ئەۋسۈرەى كە، قەت مەسىح نەدوا، لەۋى
 (ما) دەلۇغەت مەعنى ۋى ئىسبات ونەفى
 ئەۋدەمە، من ھەم وجوۋدم بى فەنا
 ھەرچى شايبەبەدەبۆ، بەردەى دەخۆ
 ھەرچى شايبەبەستى پەستى خۆيەتى
 خۆى دەكا سەييا د، لەبۆتەيران بەراۋ
 عاشق ۋمەعشوق كەدلىان ۋەك يەكە
 عاشق ۋمەعشوق ھەردوۋ عاشقن
 تىنۋان گەر، وان بەدوۋى ئاۋ دا، دەۋان
 چونكەعاشق ئەۋ، ئەۋ، دەنگت نەيە
 بەند كەسىلاۋ، چونكە ئەۋ گەربىتەسەر

۱- پىش وجوۋد بوو گەرچى نەن دى رەنگى ۋى (مصرع دوم)

- من جياكم بى كەوئرانى دەبى؟
 غەرقى حەق دەى وئ كەزىاتر بىت غەرق
 بى تەفاووت خۆشەدەريا ژىرو سەر
 تەگرتارى دەداوى وەسوەسە
 كەرمورادى شىرنەچەشنى شەككەرە
 نەجمەكى وى خوين بەها بۆسەدەيلا
 حەد بەها،ھەم خوين بەھامان ھاتەدەست
 نەى ژيىانى عاشقانى گيان نىسار
 ەھەويست تا من وەدەس بىنم دلى
 من كوتم خۇغەرقى تۆنە، عەقل وگيان
 من لەفكروبيرى تۆمام، بى خەبەر
 نەى گران جان تۆمنت دى زۆر بەپەس
 خەركەسى ھەرزان كرى ھەرزان دەدا
 غەرقى عىشقىكم لەوى غەرقن ھەموو
 بىختەسەر كردم ئەمن مەتەب بەيان
 جىزى دەريام مەقسەدە، گەر،ليو بلەم
 جىنكەشىرنم، دىمە،بەرچا و ترش وتفت
 كۆتىرىن بوونمان لەو دووجىھان
 نەو، وتەى چون نابى بۆ ھەركەس بلەم
- ژىرى وئران، گەنجى سولتانى دەبى (۱۷۴۴)
 چەشنى مەوجى بەحرى گيان نەى بىت فەرق^۱ (۱۷۴۵)
 كامەخۇشترتيرى وى يا خۆ سپەر؟ (۱۷۴۶)
 گەربەلاھات و بلەى تۆ بەو بەسە (۱۷۴۷)
 بى مورادى وويست، مورادى دلەرە (۱۷۴۸)
 خويىنى عالەم لەو حەلال بى قىل وقال (۱۷۴۹)
 ئىستەو،خەتەگيان فیدا كەين بۆمەبەست (۱۷۵۰)
 تۆدلى وان ھەرلەلاى خۆت دەقەرار (۱۷۵۱)
 ئەوبەھانەى گرت ولاى دا، پرووى گولى (۱۷۵۲)
 پىنى كوتم تۆبۆر، مەلى بۆم داستان (۱۷۵۳)
 دۆستى خۆت ئەى خىل چلۆن ھات بەرنەزەر؟ (۱۷۵۴)
 چونكەھەرزان تۆمنت كەوتۆتەدەس (۱۷۵۵)
 گەوھەرىك تىفلېك بەدانېك نان دەدا (۱۷۵۶)
 عىشقى ئەو،وھل عىشقى ئاخىر ھەرچىوو (۱۷۵۷)
 چون دەسووتېن گشتى، ئەفھام وزەبان (۱۷۵۸)
 (لا) بلەم (الا) م مەرامە، پىو بلەم (۱۷۵۹)
 بۆيەماتم چونكەگەنجم گەنجى گفتم (۱۷۶۰)
 با، دەپەردەى پرووترش دابى نىھان (۱۷۶۱)
 من لەسەد سىرېرى (لدن) يەك، بەس بلەم (۱۷۶۲)

تەفسىرى قەولى حەكىم: بە ھەر چە از راھ وامانى چەكفر، آن حرف و چە ايمان، بە ھەر چە از دوست دور افتى چە زشت آن نقش و چە زيبا.

و دەبارەى قەولى پىغەمبەر(ص): ان سعدا لغیور و انى اغیر من سعد والله اغیر منى و من غیرتہ(حرم الفواحش ما ظہر منها و ما بطن)..

- غە.عالەم وان بەغیرەت، چون خودا
 وەك گيان ئەو،ئەوجیھانەش وەك بەدەن
- والەغیرەت دا لەبېش ھەموان، دا (۱۷۶۳)
 باش و بەد،ئەبدان،لەگيان را، دین، دەبەن (۱۷۶۴)

- ھەركەسى (عين اليقين) محرابى، بى
 ھەركەسى، بى، قەننەدارى شاھى خۇي
 ھەركەسى بۇشا، ئەنيس ۋەھمدەمە
 گەركو بتوانى كەماچ كا دەستى شاھ
 گەرچى سەر دانان لەسەرلاق خزمەتە
 كابرايەك غىرەتى خۋاى، دى بەسەر
 غىرەتى حەق بۆمەسەل ۋەك گەندەمە
 ھەرچى غىرەت بى لەحق را دى ۋەدى
 باسى غىرەت بەس بى، دەردى دای بەمن
 من دەنالم چونكەنآلەى خۆشەلا
 چۆن نەنالم من لەبەردەستانى ۋى؟
 چۆن نەنالم ۋەك شەۋى زۆرتارورەش؟
 ھەرچى ناخۆشى لەۋى بى خۆشەلام
 من بەدەردورەنج ۋىشەم عاشقم
 رەش دەكەم چاوم بەسورمەى خاكى غەم
 ئاۋى چاۋان گەرلەبەر، ۋى يىتەخوار
 من شكايەت چۆن لەگيانى گيان دەكەم؟
 دل كوتى من بەوشكاوم نەك خەنیم
 ئەۋلىيا، فەخريان ئەتۋى من ۋايەپىم
 خۆلەمەنا بى تەفاۋەت سەدر و خوار
 ئەى نەجات بوۋى تۆلەھەپسى (ما) ۋ (من)
 پىاۋۋزن چون يەك بىن ئەۋ يەك ئەتۋى
 (ما) ۋ (من) پىاۋۋزن، تۆجات كرد
 ئەۋ من ۋ تۆپانە گەربوون يەك گىيان
 ئەۋ ۋەھمو، ۋەن، تۆش ۋەرەئەى ئەمرى (كن)
 كوانى جىسمىك گەربىبىنى پروۋى تۆ؟
 ئەۋلەبۇئىزھارى ئىمان نايى، بى
 زۆر، زىانە گەرتىجارەت كا، لەبۇى
 دابنىشى گەرلەلاى دەرگە، كەمە
 گەركوماچ كا لاقى شا بۆ ۋى گوناھ^۱
 خۆلەحاستى ماچى لاق يەك زىللەتە
 پاش ئەۋەى، دىتى، بچى، بەدۋاى ئەسەر
 كايى خەرمەن غىرەتى ئەۋمەردەمە
 فەرعى ۋىنەغىرەتى خەلكى دەدى
 يارى چەن دل باسى ئەۋ كەم ۋاى بەمن
 دوو جىھان بۆنآلەۋو غەم بى بەھا
 چونكەنیمەن لەئىۋ مەستانى ۋى
 چون لەۋەسلى پروۋى رۆزى نەم بوو بەش
 من بەياری دل شكىنم گيان فیدام
 تاكو شادىن پىم ئەمن شای سادقم
 تاكو دەريای چاۋ بەگەۋەرپرېكەم
 ئاۋ مەزانەگەۋەرىكەش شاھوار
 تاكو، فىر، بن لىم ئەمن گريان دەكەم
 بەۋ نىفاقەى سستى ۋى من پىكەنیم
 ئەى تۆسەدرى مەجلىس ۋ بەردەرگەجىم
 (ما) ۋ (من) ھىچ، گەردىار بى پروۋى يار
 ئەى لەتېفەى پروۋ دەپپاۋدا ھەم دەزن
 گەر نەمىنن يەك يەكە، ئەۋ، تەك ئەتۋى
 تا لەمەخلوۋق خۆت نىشان دەى وات كرد
 غەرقى جانان بوون ھەموۋيان ھىچ نەمان
 ۋەسفى تۆ ناكىرئ بەغەيرى (من لدن)
 يىتەفكرى شادى ۋغەم، خوۋى تۆ

^۱ - گەركو لاقى ماچ بكا، بۆ ۋى گوناھ، (مصرع دوم)

- ۱۷۹۱) چۈن دەينى خۇاى سەماۋات وزەمىن؟
 ۱۷۹۲) ئەۋبەھان دوۋ، عادەتى كىرەۋەبەزىن
 ۱۷۹۳) غەيرى شادى وغم لەۋىن، مېۋەى لەزىز
 ۱۷۹۴) شىن وشاداب، بى بهار وبى خەزان
 ۱۷۹۵) شەرحى گىيانى پارەپارەتۇ، بىدە
 ۱۷۹۶) داغى تازەى دادەنايەسەردەلم
 ۱۷۹۷) من حەلالم كوت منى توند جى دەھىشت
 ۱۷۹۸) بۆدەرىزى غەم لەسەرغەمناك بەبار؟
 ۱۷۹۹) عاممەنەفەت بۇجەمادو، پرووھ لەبەر
 ۱۸۰۰) ئەى جىھان بۇقەندى لىۋت، كەم بەھا
 ۱۸۰۱) بۇقىغانى جىسمى بى گىيان ھەلخە، گوئ
 ۱۸۰۲) باس كەبولبول چۈن لەگول ئەۋ بوو جودا؟
 ۱۸۰۳) خۇ، خەيال باعىس نىيە، بۇ ھۇشى مە
 ۱۸۰۴) تۆمەبەمۇنكىر، كەحەق زۇرقادەرە
 ۱۸۰۵) چاۋ لەجەۋرو چاۋ لەئىحسان قەت مەكە
 ۱۸۰۶) ھەرچى حادىس بى دەچى، خواۋارىسە
 ۱۸۰۷) خوا پەناى بى سەرۋەرم عاليمەقام
 ۱۸۰۸) گىيانى گىيان پروون كەرى مەرجان ئەتۋى
 ۱۸۰۹) مەى سەبووھىمان بەدەس گىرت ۋەك گىيان
 ۱۸۱۰) چۈن بەبادەى رەز، دەچى ھۆشم لەدەست؟
 ۱۸۱۱) چەرخى گەردوونىش گەدايى ھۇشى مە^۱
 ۱۸۱۲) تەن بەئىمەھەستە، نەك بەۋ ھەستى، مە
 ۱۸۱۳) خانەخانەن كىرد زانست بچتەنىۋ
- ۱) كەگىرۋدەى غەمانەۋ پىكەنىن
 ۲) نەۋكەسەى بەستەى غەمانەۋ پىكەنىن
 ۳) ساغى بى پايانى عىشقە، ئەى غەزىز
 ۴) ئەدوۋحالەعاشقى، چاترلىقەۋان
 ۵) تۈزەكاتى پروۋى جۋانى خۇ، بىدە
 ۶) ھەم بەعیشۋەھەم كرىشمەى خۇ، گولم
 ۷) ئەۋحەلال بى گەرچى مەرگى، بىم، دەچىشت
 ۸) گەرلەنالەى خاكىيان ھەلدەى بەغار
 ۹) ئەى ئەۋەى ۋەك پۇژ، بەيانان، دىيەدەر
 ۱۰) بىرەھانەت گىرت لەيارى گىيان فىدا؟
 ۱۱) نەى لەبۇدونىيى كۆن تۇگىيانى نوئ
 ۱۲) بىسى گول لا بە، ئەتۇخاترى خودا
 ۱۳) خۇ لەشادى وغم نىيەقەت جۇشى مە
 ۱۴) حەتتىكى دىكەيە، ئەۋنادەرە
 ۱۵) تۇقىياسى ۋا، لەئىنسان قەت مەكە
 ۱۶) ھەرچى جەۋرەيانەئىحسان حادىسە
 ۱۷) نە بەيانى، بوو جىسامەددىن لەلام
 ۱۸) حۇ پەناھى عەقلى كولل وگىيان ئەتۋى
 ۱۹) نەى لەئىمە، نوۋرى پروت، ئەنگوت بەيان
 ۲۰) ھۆشەراپەى داتەمن تۇبوو مە، مەست
 ۲۱) بىدەبۇجۇشش گەدايى جۇشى مە
 ۲۲) ئىمەمەستى بادەنىن ئەۋمەستى، مە
 ۲۳) نىمەمىش ھەنگۈيىن وقالب چەشنى مېۋ

رجووع بە حىكايەتى خواجەى تاجر...

- ۱۸۱۴) چى بەسەرھات پىۋاى واباش دا، بلى
 ۱) ۋەھەبەسكەباسى خواجەجا، بلى

^۱ - چەرخى گەردوون جايگاھى ھۇشى مە (مصرع دوم)

- خواجه ســـــووتابوو دەگريـــــا، زار زار
 جار، تـــــه ناقوز جار، ناز و جار، نياز
 ئەو كەسەى نيزىكە قووم بى، بۆ، نەجات
 بەلكە يتيكان ئەو نەجات دا لەوخە تەر
 خوشەلاى يار ئەوپەش يوى خاترە
 ھەر كەس يىكى شا، بى ئەويى كار نيبە
 بۆيە فەرمووى، وا، خوداوەند ئەى فلان
 بەوتە ريقە ھەر خەرىك بە، تۆ، بەكار
 تادەمى مردن كەژىن پنهان دەبى
 ھەر چى بىكا گيانى پياوان ياژنان
- ۵) ھاتەرانى كوت لەسەت زياتر ھەزار
 ۶) جار چە قىقەت ويستی وي بوو جار، مەجاز
 ۷) چەنگ لەبۆ ھەر پىنج و گيايەك ئەودە بات
 ۸) دەست و پىتى خۆى لىك دەدا تا بىتەدەر^۱
 ۹) كۆشىشى بى سوود لەخەوتن چاترە
 ۱۰) زۆرە جەب نالەى ئەو، بيمار نيبە
 ۱۱) ھەردەمەى مەشغۇولى كارىك خوائ جيهان
 ۱۲) تاكو مردن قەت نەبى بىكار چچار
 ۱۳) لوتقى حەق شامىل بەتۆى سوړ زان دەبى
 ۱۴) ئەو دەزانن چاۋو گويى پاشاى گيان

فرىدانى پياۋى تاجر تووتى لە قەفەس و ھەلغرىنى تووتى مردوو...

- لەوقەفەس پاشان فرىدا بۆ دەرى
 تووتى كى مردوو وەھاي پەرواز كرد
 خواجه حەيران مالەكا رى تووتى كەى
 پرووى لەوى كردو كوتى ئەى عەندەلىب
 ئەولەوى چى كرد فىر بووى تۆ لەوى
 جوايى داوئە ئەو بەكرداروا وتى
 دەنگى خوشت بوو، كەتۆى خستۆتە بەند
 بەعنى ئەى موتريب، لەبۆ عالەم تەواو
 دانەبى، تەيران دەخوون تۆ، خوشحال
 دانە، ون كە، تۆ، بەكوللى، داو بە
 ھەر كەس يىكى جوانى پرووى خۆى دا نیشان
 فىل و مەكرو كىنەيى دەورو بەرى
- ۲۵) ھەلغرى سەردار، تووتى چۆ، سەرى
 ۲۶) چەشنى رۆژ، زوو، پرووى بەرەو، ھەوراز كرد
 ۲۷) لىتى عەيان بوو، دوايە، ئەسرا، يەك يەكەى
 ۲۸) لەوبەيانى حالى خوت بن بى نەسىب
 ۲۹) فىلى وات كرد ئىمە سووتايى سەرنەوى
 ۳۰) لابى تۆدەنگى خوش و دۆستى
 ۳۱) خۆى مراند تووتى كەبۆ من بى بەپەند
 ۳۲) بمرە، وەك من تانە جات بى لەداو
 ۳۳) خونچەبى، دەت بەن لەبۆ خويان منال
 ۳۴) خونچەون كە، گيايەكى بى ناو بە
 ۳۵) دىن بەلا، بۆ، وي وەكووتير، بۆ نیشان^۲
 ۳۶) چەشنى ئا وي مەشكەدە رۆژىن بۆسەرى

^۱ - دەست و پىتى خۆى لىك دەدا، بۆ حىفىزى سەر (مصرع دوم)

^۲ - ھەر كەس يىكى ئاشكراكا جوانى خۆى سەت قەزاي بەد بەلكە زياتر دىن لەبۆى

- بەكەمى بۇخەسسادەت دەيدىن
بەكەمى غافل لەچاندن، ما، بەھار
بەكەمى حەق پىشت وپەناھى ئىمەيە
بەكەمى دەس كەوئ ئەو جوور پەناھ
بەكەمى دەريا لەبۇ مووسا و نووح؟
بەكەمى نار نەبوو قەلەو پەنا؟
بەكەمى يەحيا كىنو نەكرد، تاپ ئەمان؟
بەكەمى ئەي يەحيا وەرەبۇلام بەغار
- رۆژگارى، دۆسسەستەكانى دەي بىر
كوا دەزانى قىمەتى چىرۆژگار؟
چون ھەزارا ن لوتقى بۆرۈوحان ھەيە
ئاو و ئاور بۆت دەبن ھەردو سپاھ
دوژمنى وانى نەكرد ئەوقەبىزى پرووح؟
نەيدەسووتاند قەلبى نەروودىش دەنا؟
دوژمنانى دووى، بەبەردان راونەنان؟
تاپەنات بىم من لەشەمشىرى كوفار

مەلۇماتى تووتى لە خواجە و ھەلەپىنى وى...

- بەكەمى دووپەندى، دا بەخواجە، خۇش مەزاق
بەكەمى كوت خوات دەگەل بى تۆبىر
بەكەمى خۇي كوت ئەو پەندى مە
بەكەمى مەترلە تووتى بى، چىە؟
- دوایەبى كوت (السلام والفراق)
پىت نىشان دام رىگەيەك نوئ و باش ئەتۇ
رىنى وى دەگرم باشە، ئەو قەندى مە
گيان مو بارەك پى نەبى خۇھىچ نىە

زىبانى تەغزىمى خەك و مەشھور بوون لە نىو جەماعت ...

- بەكەمى نەس وایەبەدەن، بۇگيان درو
بەكەمى دەنى بەو مەن دەبىم ھەمرازى تۇ
بەكەمى دەنى وەك تۇ دەدوئىدا نىە
بەكەمى دەنى عالم ھەموو ژىر دەستى تۇ
بەكەمى دەنى عالم ھەموو تالب بەون
بەكەمى جەبەرئەو، چەن ھەزارا ن وەك ئەوى
بەكەمى خەلگى وەك غەزاي خۇش زاھىرە
بەكەمى خۇش، نادىارە، ئاوورى
بەكەمى ئەو مەدحەناكالىم ئەسەر
- ئەو بەمەدداخان فرىو دەدرى چىزوو؟
بەكەمى دەلى بەومەن دەبىم گيانبازى تۇ
وەك تۇگەنجى باش لەبۇنيا دا، نىە
گيان لەبۇگيان ھەموو دەربەستى تۇ
خۇي بەزۇردەگرى و دەكا زووخۇيى ون
خستەنىو، دىو زەلىل وسەر نەوى
تۆمەخۇلەو، كوا غەزا؟ ئەو ئا وورە
دووكەلى زاھىر دەبى ئەوتاخرى
بۆتەماچ چۆن وادەكا ئەو جىلەگەر

- گەر ئەۋەي مەدحت دەكا ھەجووت بكا
 گەرچى زانىشت ئەۋەي ھەجویتی کرد
 ئەۋ، ئەسەر، جى گیر لەقەلبت چەن زەمان
 چەندرۇزان ھەردەمىنى ئەۋ ئەسەر
 چونكە شىرىن بوومەدج دەي بى زەۋال
 ھەرۋەكۈۋ دەرمانى بەدنامە ھەجوو
 تامى شىرىن كەم دەمىنى ئەي ھەۋال
 گەرچى ئەۋجوو حاسلى ۋى، رىشەدار
 گەرلەھەد زىاترىخۇي تۆشەكرى خۇش
 مەدحى زۆرەچادە كافىر عەۋن ھەزار
 بەندە، بە، تۆقەت ئەتۈسۈلتان مەبە
 گەر نەكەي ۋا، ھەر كەنەت ما تۆجەمال
 ئەۋگروۋ ھەي كەفرىۋىيان دا ئەتۆ
 ھەر كەدەيتىيانى لەلەي دەر كە، دەلەين
 ھەرۋەكۈۋ بى، موۋ، خودا ناۋى بىكەن
 چون لەبەدنامى كەدەرھات رىشى ۋى
 دىتەلەي ئىنسان شەيتان بۆشەرى
 تاكوئىنسان بوۋى شەيتان بوۋ لەدووت
 چون لەخوۋى شەيتان تۆ، بوۋى، پايدار
 كۆ ۋەبوۋن ئەۋدەم ھەموۋ مەدداح لەلات
- دل دەسوۋتى ۋەك بەئا وور، پوۋش وكا
 چون تەماعى بوۋ، بەلام ھىچى نەبرد
 ۋايە مەدحىش، زوۋكە بىكە تىمىتخان^۱
 تافرېۋدا ئەۋگىيانەي خۇل ۋەسەر
 ھەردەمىنى، زەم، كەبوۋ ئەۋ تفت وتال
 ھەرچى خواردى حالەتى ۋى تىك دەجوو
 زۆرلەۋى زىاتردەمىنى تامى تال^۲
 زىد بەزىد مەعلۇوم دەبى ۋەك راست وخوار
 نشتەرت لازم، كەلەت دى سۆ وجۇش
 خۇت بەزۇر، مەگرەبى تۆ، زۆر ھەزار
 گۆ، بە، لىت دەن، قەت ئەتۆگۇچان مەبە
 جىت دەھىلن دۇست ۋەدى كەن ئاش بەتال
 ئىستەبت بىنن دەلەين شەيتانەخۇ
 چاۋلەقەبرى ھاتەدەر، مردو، ھەلەين
 تا بەفەلى، ۋالە، بىن، راۋى بىكەن
 عارەبۇشەيتان بىچى ۋەدۋاى كەۋى
 چى بەتۆدا، چون ۋەكۋوۋى بەدقەرى
 تادەگەل ۋى مەي ۋەخۇن ھەردوۋ بەجووت^۳
 زوۋ لەبەر تۆھەلدى، ئەۋ، ئەي، تابى ھەكار
 ھىچ نەمان لات كاتى تۆۋات لىدەھات

تەفسىرى (ماشاءالله كان)...

- ئەۋ ھەموۋىەم كوت لە بۆ تۆشەي سەفەر
 گەر نەبى لوتقى حەق ۋاخسانى حەق
- رەحمى خوامان گەر نەبى ھىچىن، ھەدەر
 گەر فرىشتەش بى دەبى ئەۋ رەش ۋەرەق

^۱ - ئەۋ ئەسەرچى گىرلەقەلبى تۆدەبى ۋايە مەدحىش، حالەتى ۋاى خۇ دەبى

^۲ - ھەرچى شىرىن بى دەچى زوۋتامى ۋى ئەۋ ئەسەر، دەرۋا، دەمىنى نامى ۋى

^۳ - تا شەپابى ۋى، ۋەخۇن ھەردوۋ، بەجووت (مصرع دوم)

- ئەي خۇدا ئەي لوتقى تۆمۈشكىل گۇشا
تەتەۋەندەت ئىمە كىردۈر ئىمۈون
ئەتەتتىك عىلمى بەئىمەت دا ئەتۆ
ئەتەتتىك زانست بەرۈوحى من كەدات
بىر ئەۋەي خاك ئەۋلەخۇي دا ون بىكا
ئەرجى، بابى، باب، بەلەم تۆ قادىرى
ئەتەتتىكى بۆھەۋا چوۋو يانەما
ئەنەمىنى يانەسەدجار بىي عەدەم
ئەدەزاران زىد، زىد ئىمجا، دەكا
بىن لەدونىيى عەدەم بۆلای وجوود
حەفكرو عە قلى ھەركەس كاتى شەو
ئەي بەيانان گشت ئەۋەي، بوۋ، باسىيان
ئەنەمۈۋگىيەۋگەل، كاتى خەزان
ئەل رەشى بۆشى، دەگىزار زار
بەۋەفەرمانى حەق بۆلای عەدەم
ئەرجى خواردت ۋەي دەۋە، ئەي مەرگى رەش
ئەي براگىيان بىنەسەر، ھۆش، جا روبار
جو لەباغى دىل كەشىنەۋخۇش چەمەن
مىن گەلەھەن، نادىارە، لك لەدار
ئەۋۋەتەي سەرچاۋەكەي عەقلى كۈلە
گۈل نەبى، چۆن دىت بۆنى، خۇشى ۋى
بۆن لەبۇ، تۆ، رەھنەمايەۋ رەھبەرە
جاۋنەخۇش با، بۆن دەۋاي ئەۋچاۋەبوو
دىارەبۆنى بەد، كە، چاۋ تارى دەكا
تۆكەيۈسۈف نى برۆ يەعقوب بە
گۈي دەئەۋەپەندەي حەكىمى غەزەۋى
- ئەي لەدەرگاي تۆگەدانە، ھەرچى شا
زۆر، لەعەيب و نەقسى ئىمە ون دەبوون
تىكەلى، كە، تۆ دەگەل دەريايى خۆ
لەۋھەۋايەۋجىسىمى خاكى دە، نەجات
پىش ئەۋەي، با، ئەۋبەرى ۋەك پوۋشكەكا
گەرلەۋى بىستىنى دىسان، ۋەي گرى
ئەۋلەگەنجى رەحمەت دەپرا، چما؟
گەرتۆبت، ۋى دىي بەسەرئەۋنەك قەدەم^۱
جارەكى دى حوكمى تۆ ئەۋ چا، دەكا
لەحزەلەحزە، دەستەدەستەۋەك جنوود
دەچتەدەرياي بىي بن وپايانى ئەۋ
سەرلەدەريا دىتتەدەر، ۋەك ماسيان
گشتى دەمرن دەچنەنئودەرياي نەمان
ئىو گولستان تا نەمىنى سەبەزار
ھەرچى خواردت بىدەۋەبىي زىادوكەم
داروگىيى، يانەگۈل بىي خۇش وگەش
چون دەتۆ دان، دائىمەن پايزو بەھار
پىرلەخونچەۋگۈل، لەسەرۋو ياسەمەن
ھىندەگۈل ھەن كاخ و سەحرا نادىار
بۆنى ۋى گو لزارە، سەرۋە، سونبۇلە
مەي، نەبى، چۆن تۆ دەبىنى جۆشى ۋى
تۆدەبا ئەۋجىي، بەھەشتەۋكەۋسەرە
چاۋ بەبۆنىك چاۋى يەعقوب چۆن ۋەبوو
بۆنى يۈۋسۈف چاۋ، كە، چاۋيارى دەكا
ۋەك ئەۋى تۆ، نالەكە، ۋەجىۋوب بە
تا لەجىسىمى كۈنە، تۆ، نۆيت دەس كەۋى

^۱ - گەرتۆ بانگى كەي بەسەردىن نەك قەدەم (مصرع دوم)

- ناز لە جوانان جوانە نازی ناحەزی
 ناحەزە بۆ ناحەزان ئیزھاری ناز
 تۆلەلای یوسف نەكەى ئیزھاری ناز
 مەنى مردن بوولەلای تووتى نىياز
 گیانی نویت تا پى دەدا عیسا دەمی
 کوا بەهارا ن گیا لە بەردان دیتەدەر؟
 زۆرلە میژەبووی بە بەردو، ماوی، وا^۲
 ۱۰۶) وا بزانی مەرەدیتو دەت گەزى
 ۱۰۷) کوپرى چاو ئیش مەرگەبۆ، داخواز^۱
 ۱۰۸) ھەر وە کوو یە عقوب بکە، نالە و نىياز
 ۱۰۹) تۆش لە فەقران بمرە مەنەك بەراز
 ۱۱۰) تۆش وە کوو خۆى باش دەکا ئەو پى كەمى
 ۱۱۱) خاک و خۆل بە، گۆل، لە ھەرلا، دیتە سەر
 ۱۱۲) ئىمتىحان كە، خۆل بى، چۆنى داخوا

داستانی پیری چەنگی کە لە زەمانی حەزرەتی عومەر (رض) لە وەختی فەقیری و پیری لە قەبرستاندا بۆ خودا ساز لێدەدا ..

خولاسەى داستان..

لە زەمانی حەزرەتی عومەر (رض) خانەندەییکی موسیقی زان ھەبوو، کە دەنگی خوشی وی وەك دەمی ئیسرافیل گیانی وەبەر مردوووان دەھینا و شادی ھێنەربوو. ئەو کابرایە تەمەنی خۆی لەو ڕێژەدا سەرف کرد و کەم کەم بە فری پیری بە سەروربووی دا باری و لەبەر باری گرانی تەمەن، پشتی چەما و برۆکانی بەسەر چاوەکانی دا شۆڕ بوونەو. دەنگی خوشی ناخۆش بوو و ھیچ کەس خەریداری دەنگ و سازى وی نەبوو و ئەو بە تەنھایی لە فەقیری و پیری و زەعف و ناتەوانی دا غەرق بوو، تا ئەو جیگایە کە ئومیدی لە خەلکی برا و فەقەت بە خوداوەند ئومیدەوار ما. جا لەبەر ئەوە شەویك چۆ قەبرستانێکی بى دەنگ و لە بیرچۆو (قەدیم) لە دەورووبەری مەدینە و بەخۆی کوت لەوێ باش فەقەت بۆ خودا ساز لێدەدەم تا قیسمەتی خۆم لە دەریای بى ئینتیهای رەحمەتی خودایی بەعینوانی دەستموزد وەربگرم. ئەو کابرایە لە لێدانی موسیقی دا غەرق بوو، و ئەوەندەى موسیقی لێدا کە ماندوو بوو و سەری لەسەر عەرزى دانا و خەوی لێکەوت، لەو حالەتەدا خوداوەندی مۆتەعال ئیرادەى فەرموو کە خەلیفەى موسەلمانان بەعنی حەزرەتی عومەرش (رض) چۆ خەویکی قورس و گران، حەزرەتی عومەر، تێگەشت

^۱ - ناحەزە، نازان بکەن خۆ، ناحەزان کوپر کە ئیشا چاوی وی ، بۆ، وی خەزان

^۲ - زۆرلە میژەبووی بە بەر، تۆ ، ماوی، وا (مصرع اول)

كە ئەو خەووە بێ مەوقیعه كە لەبۆ وى پێش هاتو، حەتمەن پەيامىكى لەگەڵدايه. سەرى لە سەر بـئـىـجـ دانا و خەوى لىكەوت. دەو خەوودا دەنگى غەيبى بە گوتى گيانى وى ڤاگەياندا كە هەر ئەشان هەستە برۆ بۆ قەبرستانى مەدينە و ئىحتىياجى يەكێك لە بەندەگانی نيزىكى من بە جى بىنە و حەوسەد دینار لە بەیت المال هەلگرە و بیدە بەوى، كە ئەو مىقدارە حەقى ئەوێهە كە بۆ خودای ساز لێداو. حەزرەتى عومەر (رض) لە خەوى گران هەستا و ڤێى قەبرستانى گرتە بەر هەر كە گەيشتە وى، دەور و بەرى قەبرستان گەرا و هەموو لایەكى بە دىققەت تەماشاكرد تا ئەو بەندەى نيزىكى خوداوەند پەيدا بكا، بەلام هەرچەند زیاتر تەماشای كرد و زیاتر گەرا هیچكەسى نەدى، مەگەر نەوازەندەيتىكى پیر كە چەنگەكەى لە ژىر سەرى دانابوو و بە خۆى كۆت ئایا دەبى بەندەى نيزىكى خوداوەند ئەوێهە بى؟ ئایا نەوازەندەيتىكى بۆر و فەقیر و نوستو سەر خۆل، ئەو بەندەى كە دەخەودا بەوى سفارش كراو؟ قانع نەبوو، دووبارە گەرا، و زیاتر تەماشای كرد، بەلام هیچكەسى نەدى. عاقیبت بە فەراسەت تىگەشت كە ئەو پیری چەنگیە هەمان كەسە، كە دەخەودا بەوى سفارش كراو. دەو حالەدا، لە ناكاو حەزرەتى عومەر (رض) بىسمى و پیری چەنگى بە دەنگى ئەو پشمنە لە خەو ڤا پەرى و لەگەلكو چاوى بە حەزرەتى عومەر (رض) كەوت ترسا، چونكە پێى وابوو كە ئەو دارۆغەى دەبەهوى كە ئەوى تەنبى بكا، بەلام حەزرەتى عومەر (رض) ئارامشى بەوى دا و پەيامە غەيبیەكەى پێكۆت و لە پاشان كیسەزێرەكەى وێدا. پیری چەنگى بەشیددەت گریا و لەوێ كە لەتەمەنى خۆیدا بۆخاترى خۆشحالى مەجالیس سازى لێداو پەشیمان بۆو و تۆبەى كرد و تىگەشت كە فەقەت دەبى بۆ خوداوەندى مۆتەعال ساز لێبدرى...

نە ئەوێهەت بیستوێهە لە دەورانى عومەر؟	مۆترى پێك بوو خۆش سەداو و خۆش هونەر (۱۹۱۳)
ئە بە دەنگى خۆشى وى بێهۆش دەبوو	خۆش كە بیسبای سەدبەرابەر خۆش دەبوو (۱۹۱۴)
ئەتێ هەرمە جلیسێ بوودەنگى وى	قیامەتێ بەرپا دەكرد ئاھەنگى وى (۱۹۱۵)
جەشنى ئیسرافیل كە سوورى لێدەدا	هەرچی مردو بیت گيانى پێدەدا (۱۹۱۶)
ئە ئیسرافیل هەى بوو یارى وا	دەردەهات فیل بالی، دەنگى بیستبا (۱۹۱۷)
ئە نالی سازى ئیسرافیل كەهات	گیان دەكا بۆ ئیسكى مردووى كۆن خەلات (۱۹۱۸)
ئە غەیبى باتین، هەیانە، ئەنبیا	ژین دەدا، بۆ تالبی، ئەوێبى بەها (۱۹۱۹)
جۆن دەبیسى ئە غەیبى وا گوتى حیس؟	چون بەزولمان گوتى حیس زۆر بوونە جیس (۱۹۲۰)
ئە دەمى گوتى لى نیه ئە غەیبى پەرى	چون لە ئەسرا رى پەرى، ئەو، بوو، بەرى (۱۹۲۱)

نەغمەيى بەريان يا نەغمەي بەشەر
 ھەردوو، زىندانىنە، جىندۆ كەو، بەشەر
 (مەشەرەلجىن) سوورپەي رەھمان زوو
 ئەونەۋايانەي دەروونى ئەۋلىيا
 خۆت لە (لا)ى نەفەي ۋەلانى زووكەزوو
 ئەي لەنىو كەون ۋەفساد، دەرزىن ھەموو
 لەو، نەۋايانە، بېلىم، شەمەمىك ئەگەر
 گوى بەرە، نىزىك، كەئەۋلىت، دوور، نىيە
 چەشنى ئىسراڧىلە ۋەختيان ئەنبيا
 گيانى دل مردوان لەنىو قەبرى بەدەن
 ئەو دەلىق قەت دەنگى ۋاي لىتايە، كەس
 ئىمە مردىن ۋەكوللى (نا) دەبووين
 گەر حىجاب بى، يا، نەي، ئەمرى خوداى
 ئەي لەدۇنيا خۆت رزاند چى تارو بوود
 دەنگى ۋالەدەنگى خوايەبى گومان
 خوا كوتى بەو، من زبان ۋچاۋى تۆم
 (يستمع ويبصر) بەمن، ئەودەم ئەتۆي
 گەر ۋوۋدى تۆلەبۇخوا بى ھەموو
 جاردەلەم تۆ، جار دەلەم تۆش، ھەرمى
 من دەھەرچى خۆم تەجەللى كەم كەمىك
 گەر كوتى تارىكىتكى رۆز بىيى لا نەچى
 خوا ھەموو ئەسمای بەئا دەم فېردە كرد
 بگرەنوورى خوا لەئادەم يا لەخۇي
 ئەو كەدوۋىە شاد، لەگەل خوم، بوونە، يىك
 خۆش بەحالى ۋەي منى دى، كوت نەبى
 ۋەك چرايىك گەر بەيىك شەم ھەلكر
 ھەرۋەھا، گەر، نوور بچى تاسەد چرا

قەت ۋەكوو نەغمەي دلان ناكەن ئەسەر
 وان دەزىندانى جەھل دا، دەس بەسەر
 تۆ، بخوتتە، (تستطيعوا تنفـزـوـو)
 بىن دەلەن ئەۋۋەل كەئەي ئەجزاى (لا)
 لەو خەيالەو، ۋەھمە، بۇلاى حەق بچو
 ھىچ لەگيانى جاويدانتان، چا نەبوو
 گيان ھەموويان سەرلەقەبران دىتتەدەر
 خۆ، بەلام، دانى، بەتۆ، دەستوور نىيە
 مردوان دەگرن، لەوان، زىن ۋەقا
 دىن، بەدەنگى وان، بەجى دىلن، كەفەن
 زىندو كردن كارى دەنگى خوايە، بەس
 دەنگى حەق ھات ۋەھموومان، را، دەبووين
 ئەودەدا ھەرچى بەمەرەم خۇي، كەداى
 ۋەرگەرئ بەو دەنگى دۆست بۇلاى ۋوۋد
 با لەعەبد اللەنەقل بى ئەو بەيان
 رق، ھەۋاسم، ھەم رەزاي خۆش ناۋى تۆم
 ساحەبى سور(نا) كەسور سەرچەم ئەتۆي
 بۇ جەزاي تۆ خوا دەبى بۆت موو بەموو
 رۆژم ۋدەيدەم بەدۇنيا رەۋشەنى
 حەل دەبى بەۋموشكىلاتى عالەمىك
 لەفزی ئىمە روون دەكا ئەو جى بەجى
 ئادەمىش خەلكى لەئەسما فېردە كرد
 مەي لەخوم بى، يا كەدوۋ، ۋەك يەك دەخۇي
 نەك ۋەكوۋتۆ شاد بەبەزنى رىك ۋىيىك
 خۆش بەحالى، دى، ئەۋەي ئەمنى دەدى
 شەم دەبىنى ئەكەسەي، دىتى چرا
 ئاخىرى ۋەك ئەۋۋەلى دىارى كرا

- يا لەئا خر وەرگرە، ياشەمى گيان بى تەفاوت ھەريەكن ھەردوو گيان (۱۹۴۹)
لەوچرايەى ئاخري تۆبگرەنووور يالەوان شەمى كەبوون، دەورانى دوور (۱۹۵۰)

دەبارەى ئەو ھەدىسە كە.. (ان لربكم فى ايام دهركم نفعات الا فتعرضوا لها)

تەرچەمەى ئەو ھەدىسە: (ھەقىقەتەن خوداوەند دەتوولى رۆژگارى ئىوھدا زۆر دەمى بۆن خۆشى ھەنە، خۇتان دەمەعرەزى وان قەرار بەن)...

- واى رەسوول كوت زۆرنەسىمى خوا ھەنە دىن، بەدائىم، ئى وەكوو وان كوا ھەنە؟ (۱۹۵۱)
قەدرى بگرن فرسەتە، ئەوقاتى وا وەرگرن بەگيان وەل نەفحاتى وا (۱۹۵۲)
ئەونەسىمە، ھا تە، لاتان، دوايەرۆى ھەرچى ويستى پىنەدا گيان، دوايەرۆى (۱۹۵۳)
يەك نەسىمى دىكە، دىت، وشيار بە ئەولەدەستى خۆت مەدەپر، بار، بە (۱۹۵۴)
گيانى ئاور بەو نەسىم خامۆش دەبى گيانى مردووبەونەسىم، پرچۆش دەبى (۱۹۵۵)
تازەگى ھەم جۆششى تووبايە، وا قەت چ ھەيوان جۆششى لىنايە، وا (۱۹۵۶)
گەرکەووت با سەرزەوى ھەم ئاسمان عەرزى چى؟ ئاسمانى چى؟ دەت دى، نەمان (۱۹۵۷)
ھەم لەترسى ئەودەمەى بى ئىنتىھا مەنعى ھەملى ئەو، ئەمانەت بوون وەھا (۱۹۵۸)
ئەى دەنا! (اشفقن منها) بۆدەبوو؟ بۆلەترسان خويى دلىان جۆ دەبوو؟^۱ (۱۹۵۹)
جوورەكى دىم دوئ شەوئ من ھاتەدەست يەك دوولوقمەم خوارد، من، رىمىان دەبەست (۱۹۶۰)
بۆگرەو، بۆ، لوقمە، لوقمانى گيان لوقمەپر، وا، تاكولوقمان ھەى بى ژيان (۱۹۶۱)
تۆلەبەريەك لوقمەوابووى دىل پەرىش لاقى لوقمان چاو درووى تىدا، بەئىش (۱۹۶۲)
لاقى وى تىيدا درووئىك، نادىار چون تەمەعتان زۆرنەو دىو، چجار (۱۹۶۳)
ھەردرووت دىو، لەلات خورمايەتۆ چون لەفەھم و جوودى بى سەر مايەتۆ (۱۹۶۴)
گيانى لوقمان بۆ خودا گولزار بوو لاقى گيانى بۆ برىندار كرد، دروو؟ (۱۹۶۵)
ئىترە، ئەو جىسمە، خۆراكى دروو ئىك لە نەسلى مستەفا لەو سوار دەبوو (۱۹۶۶)
ھەر، گولن ئەى وشترەلىت بوون بەبار بۆنى وان گول چادەكەن گولزار ھەزار (۱۹۶۷)
نەردزووى تۆدائىمەن ھەر دركودال چۆن لەدوروان دىتەدەس، گول، سوورو ئال؟ (۱۹۶۸)
ئەى ئەوھى لەدوايى رىنى ھەق ھەلوھدا چەن دەلەى تۆكوا گولستان، كوا كوا؟ (۱۹۶۹)
بىن ئەوھى تۆ ئەودروويەى بىنەدەر تارە، چاوت چۆن دەكەى ئەودەم، گوزەر؟ (۱۹۷۰)
ئادەمىكى ئەوجىھانەتەنگەبۆى بۆدروويىك، چۆن دەبى ون بى لەخۆى؟ (۱۹۷۱)

^۱ - بۆلە ترسان خويى دلىان جۆگە بوو؟ (مصرع دوم)

- ھاۋ دەمىكى ويست ھەيى (خىرالانام)
 ئەى حومەيرا، نال، لەسەر، نار دابنى
 گەر، حومەيرا، ۋا، بەتەئىس، بوو بەيان
 خۇ بەلام نىتى لەتەئىس گيان چىاك
 گيان، لەپاۋو ژن لەھەر دوو، زىاترە
 ئەو گيانە ۋا نىبەزىاد بىى بەنان
 خۇش دەبىى گيانى بەدەن، بەو گيانە زۆر
 گەر تەتۈشىرىن دەكا، قەن ئەى فلان
 گەر تۈببىيە قەن لەبەر، زۆرى ۋەفا
 گەر غەزا بگرىئ لەخۇى عاشق رەحق
 عەقلى جوزئى كوللى عىشق ئىنكاردەكا
 زىرەك وزانايە، ئەمما (لا) نىبە
 ئەو لەگوftارو عەمەل زۆر كارەبە
 (لا) دەبىى ئەوچونكەلاى خۇى (لا) نىبە
 گيان كەمال ۋىبانگى گىانش ھەركەمال
 ئەى بلال بەودەنگە، بانگى خوا بللى
 ئەودەمەى ئادەم لەوى سەرخۇش بوو
 چوو لەخۇ، بەو دەنگە خۇشە مستەفا
 تاكوچىشتان ھەلنە دەستە لەوخەۋە
 لەو شەۋەى تەعرىس لەلاى بوو كى جووان
 عىشق و گيان ھەردو، لەچاۋان نادىار
 يار، مەلۇول بىى مەن دەبەستىم زارى خۇم
 ئەودەلى پىم، تۈبلى، بىى عەبىبە خۇ
 عەبىبە كارى ۋەى، دەبىنى عەبىبەس
- (كلمىنىى يىاحمىراى، بوو كەلام
 تابىتەلەلى خاس، كىۋو، تا بنى
 دای دەنا تەئىس عەرەب بۇ لەفزى گيان
 بىى تەفاۋەت بۆژن وپاۋ، گىانى پاك
 ئەو، ئەو گيانەلە ۋا ۋوئىاگرە^۱
 جار قەۋى بىى، جاروبارەش ناتەۋان
 خۇشە خۇشى ھىتەرەئەى رىشۋەخۇر
 غەيرە مومكىن، بىى جودا ئەو قەن، چ ئان
 غەيرە مومكىن قەن لەقەندى بىى جودا
 ون دەبىى عەقلى ۋدەمىنىى بىى رەفىق^۲
 گەرچى خۇى ساحەب سۈرىش، ئىزھاردەكا
 تا فرىشتە (لا) نەبىى شەيتانىيە
 ئەو لەمەعناۋو، لەحال بىتچارەبە
 ئەو دەبىى (لا) گەرچى ۋاى بىروا نىبە
 مستەفا دەيكوت، بلال بۆن خۇش كەحال
 بەودەمەى مەن، دامە، قەلىت، دابلى
 ھۇشى ئەھلى ئاسمان بىى ھۇش بوو
 لەو شەۋەى تەعرىس نوپۇزى بوو قەزا
 بۇ، قەزا نوپۇزى بەيانەى ئەو شەۋە
 ھاتەدەس بۇسى ئەۋان، گىانى ئەۋان^۳
 مەن بەگىانم بوو، كەكوت لىم مەگرەعار
 مەن دەبىم بىى دەنگ بەئەمرى يارى خۇم
 ھەرتەقازابى قەزابى غەبىبەخۇ
 چۆن گىانى پاك دەبىنى عەبىبى كەس؟

^۱ - ئەو لەپاۋو ژن لەھەردو، لەۋپەرە
^۲ - گەر غەزا بگرىئ لەخۇى عاشق شەراب
^۳ - لە شەۋەى تەعرىس لەلاى بوو كى جووان
 ئەو، نە، ئەو گيانە، لە ۋوشكە ھەم تەرە
 تىك دەچى عەقلى ۋدەمىنىى بىى جەۋاب
 ھاتە دەس بۇسى ئەۋى، گىانى ئەۋان

(۱۹۹۶)	دوورله عه‌یب ونه قسه ته‌وشټ لای خودای	ته‌نټه‌ی خه‌لکی ده‌زانی عه‌یبه، لای
(۱۹۹۷)	نیسه‌به‌تی کوفری به‌مه‌خلووق ثافه‌ته	به‌به‌تی کوفری، به‌خالق حیکمه‌ته
(۱۹۹۸)	وایه‌وه‌ک وه‌ی دابنیتی، دار، نیو نه‌بات	ته‌کوعه‌بینک بی له‌نیو یتک سه‌د حیات
(۱۹۹۹)	چونکه‌خوشن هه‌ردوو، وه‌ک جیسم وگیان	ته‌ه‌رازوو، وه‌ک یه‌کن هه‌ر، دوو‌کیان
(۲۰۰۰)	جیسمی پاکان وه‌ک گیایان پاک پاک	ده‌به‌نیهوده‌نه‌یان کوت پیاو چاک
(۲۰۰۱)	پاک وخواوین بوون هه‌موویان وه‌ک گییان	ته‌غیان و، پروو‌حیان و نه‌قش‌یان
(۲۰۰۲)	چه‌شنی مؤره‌ی زیاده‌نه‌رده، ئیسمه‌به‌س	ته‌به‌که‌دوژمن بی به‌وان هه‌رجیسمه‌به‌س
(۲۰۰۳)	چوونه‌نیو خوئی پروو‌حی پاکان بوون، به‌پاک	چوونه‌نیو‌خاک پروو‌حی ته‌عدا، بوونه‌خاک
(۲۰۰۴)	له‌وجه‌دیسی زۆرفه‌سیح ته‌و ته‌فسه‌حه	خوئی یه‌کی، که، له‌و موحه‌مه‌د، ته‌مله‌حه
(۲۰۰۵)	وارسی ویت لان، ته‌له‌ب که، ده‌س که‌وی	ته‌یبه، ته‌و‌خوئی یه‌میراس بوو، له‌وی
(۲۰۰۶)	تاهه‌بی، تو‌گیانی موته‌لق، بی حزوور	ته‌به‌یبنشته، تو‌ش له‌پاش و پیتش، به‌دوور
(۲۰۰۷)	تۆبه‌ته‌ن به‌سته‌ی، له‌مه‌عنا بی به‌شی	ته‌به‌بو‌خۆت پاش وپیتش تو‌دابه‌شی
(۲۰۰۸)	بی جیهه‌ت ته‌و، زاتی گیانی پروون و گه‌ش	ته‌ه‌ر زوور وپاش وپیتش ته‌وسافی له‌ش
(۲۰۰۹)	خۆت به‌دوورله‌وفکرو رای ته‌حمه‌ق بکه	ته‌به‌عاشای گیان، به‌نووری حه‌ق بکه
(۲۰۱۰)	ته‌ی ته‌تۆ (لا) کوانی پاش و پیتشی (لا)ی؟	ته‌ه‌م دا هه‌م له‌شادی هه‌ر وه‌های
(۲۰۱۱)	تا‌کو بارانه‌ی خودات تۆ، ویکه‌وئی	ته‌ی بارانه‌و، بو‌رۆ، تا‌کو شه‌وئی

داستانی پرستارکردنی چه زره‌تی عایشه (رض) له چه زره‌تی موحه ممه‌د (ص) که نه وړو کاتې

که چوویہ گورستان، باران باری. ئەدی بۆچی لباسەکانت تەر نین؟

خولاسه‌ی داستان

مهولانا ټهو داستانه‌ی خوارو به‌يان ده‌کا تا ده‌ليل يې له سهر ټهو مه‌تله‌به که عالمی غه‌بيش وټک عالمی ټاشکرا، بارانه‌ی هه‌يه، ټه‌مما بارانه‌ی غه‌بيی که عيابه‌ته له واريډاتی فه‌يزی به‌حمه‌تی خودایي فه‌قه‌ت به‌سهر که‌سانیک دا ده‌رژيت که ټه‌سحابی که‌شف و شه‌وود و ټه‌ربایي موکاشه‌فه و سلووکن. پيغه‌مبه‌ری ټه‌کرهم(ص) رټژيک ده‌گه‌ل جه‌نازه‌پيک له ټه‌سحابی کيرام چټو گوړستان و ته‌سليم به‌خاکي کرد. کاتيک که‌حه‌زرتی موحه‌مه‌د(ص) له گوړستان گه‌راوه، چټو لای جه‌زرتی عايشه(رض) هر له‌گه‌لکوو جه‌زرتی عايشه(رض) چاوی به‌حه‌زرتی موحه‌مه‌د(ص) که‌وت، هاته‌پيش و ده‌ستی به‌سهر به‌ده‌ن و عه‌مامه و يه‌قه و به‌روک و شان و پيلي پيغه‌مبه‌ر(ص) داهينا، پيغه‌مبه‌ر فه‌رمووی به‌و عه‌جه‌له‌جيت ده‌وي؟ و

لەچى دەگەپنى؟ ھەزرەتى عايشە(رض) كوتى ئورۇ، ھەۋا، بارانى بوو و باران بارى و ئەلئان لەۋە دەگەپىم كە بزانم ئايا ئەتۇ تەر، بوۋىيە، يا نە؟ پىغەمبەر لىنى پىرسى كاتىك كە باران دەبارى سەر و روۋى خۇت بە چى داپۇشى بوو؟ ھەزرەتى عايشەجوابى داۋە بە عەبايەكەى تۇ، پىغەمبەر(ص) فەرموۋى ئەۋ بارانەى كە دىتوۋتە بارانەى مەعموۋى، نەبوۋە، بەلكەم بارانەى عالەمى غەبىي بوۋە. چۈن عەباى منت بە سەر داداۋە ئەۋ بارانەى غەبىيەت دىۋە...

۱۰۰	ھاتەگۇرستان پۇژىك مستەفا	۱۰۰	گەل جەنازەى يەك لەيارى باۋەفا
۱۰۱	خستىەگۇرۋ خاك و خۇلى كرد وەسەر	۱۰۱	تا كورۇژىك چەشنى دانەبىتەدەر
۱۰۲	دارلەەرەزى ھەر وەكوو ئىنسان وان	۱۰۲	دەستى وىستىان كرد، بلىند بۇ ئاسمان
۱۰۳	سەد، ئىشا پان زىدەبۇخەلكى دەكەن	۱۰۳	تىدەگا چاك ساحەبى گويى دىل، نە، تەن
۱۰۴	بەۋلكى دەست بەۋ گەلەيانەى زەبان	۱۰۴	سىرپر ورەمىزى خاك دەكەن داران، بەپان
۱۰۵	ۋەك مراوين، دار، دەبەن سەرژىرى ئاۋ	۱۰۵	ۋەك قەلن، تاۋوس بەھاران دىتەچاۋ
۱۰۶	گەرچى زستان بوون لەزىندان دا تەۋان	۱۰۶	ئەمىرى حەق بوو قەل دەبۇ، تاۋوسى جوان
۱۰۷	گەر لەزستان چوۋ لەدەستان زىنى دار	۱۰۷	زىن دەدا بەۋدارەحەق فەسلى بەھار
۱۰۸	ھەرچى مونكىر بى، دەلى و ابوۋ، قەدەم	۱۰۸	بۇچى نىسبەت دەپن، ئەۋى، بەخۋاى كەرىم؟
۱۰۹	خوۋا بەكۈرى چاۋى مونكىر، دۋستى خۇى	۱۰۹	قەلبى كەدەباغ وىستان تەۋ، لەبۇى
۱۱۰	ئەۋگۈلەى كەباش لەتۇدۇل بۇن، دەدا	۱۱۰	شەرحى رەمىز سىرپر كۈل تەۋ، بۇن، دەدا
۱۱۱	جا بەكۈرى چاۋى مونكىر، بۇنى وان	۱۱۱	دىل لەھەرچى تەۋجىھانە، بى، وچان
۱۱۲	مونكىرى وان، دۋژمنن، بۇ، ھەرچى چاك	۱۱۲	ۋەك جىنۇكەۋان دەپۇن، بى، نىۋى پاك
۱۱۳	خۇدەدۇنيا دا دەكەن مەشغۇول و غەرق	۱۱۳	چاۋ دەبەستن تا نەبىنن نوۋرو بەرق
۱۱۴	چاۋدەبەستن گەرچى چاۋيان چاۋ، نا	۱۱۴	ئەۋەچاۋەگەربىننى گىيان پەنا
۱۱۵	گەر لەگۇرستان گەراۋەمستەفا	۱۱۵	ھات لەبۇ لای عايشەى زۇر باۋەفا
۱۱۶	ھەر لەگەلۇعا ئىشە، دى، دى، نەبى	۱۱۶	ھا تەپىش، داخۋا، دەبى، تەۋ، تەپنەبى؟
۱۱۷	دەستى دانا، سەرەمامە، پروۋى وى	۱۱۷	سەر، يەقەۋ، دەست و بەرۇك و، موۋى وى
۱۱۸	چىت دەۋى، ئەحمەد كۈتى والەى، عەجۋول؟	۱۱۸	جوابى دا، ئەۋرۇكە، باران بوۋى نىزۋول
۱۱۹	من لىباسى تۇم دەۋى سەر تا قەدەم	۱۱۹	مام عەجەب بۇچى چ تەر نىن زۇر و كەم؟
۱۲۰	پىندەكۈت تۇ ئەۋدەمە، چىت كەدە بەر؟	۱۲۰	جوابى داۋەمەن عەباى تۇم خستەسەر
۱۲۱	پىندەكۈت ھەر بۇيە، ئەى بى نەقس و غەيب	۱۲۱	خوۋا نىشانى چا وى داي، بارانى غەيب

- سمان وهه وروبارانهی وهها
 - عەمی غەیب هه وروئاوی دی ههیه
 - خهواس غهیبیا ن عهیان دئ بهر، نه زهر
 - به بارانیک ده دا، شادی و ژیان
 - حیسابه سوودی بارانهی بههار
 - بههاران ژین ده داو شادی به ناز
 - هه وهها سه رماوو گه رما، هم هه تاو
 - وهها، بارانی غهیبی لیک جیان
 - هه مهی ته بدال نه تیجهی ته بههار
 - بهرچی بارانهی بههار دهیدا به دار
 - شک بوونی دار خه تا، داره دار
 - نری خوی، با، کردو دای له گیاوودار
- زۆر له هه ورو ئاسمانی دی جودا^۱
 ئاسمانی دی و هه تاوی دی ههیه
 غهیری وان لهو بوونی نوینه بی خه بهر
 نه وعه بارانیک ده دا سستی وزیان
 پروت ده کا، بارانی پاییز باغ ودار
 پاییزان زهردی ونه خوشی بوو، نیاز
 لیک جیان تۆته سلی وان بگره ته واو
 زۆر هه نه سوودیان ههیه، زۆریان، زیان
 به وده مهی، شین بوو له دل دا سه به زار^۲
 ته وده م و نه نفاسی وان دهیدا به یار
 بی خه تا له وعه یبه دا، خۆبای بههار
 هم له حه یوان، زۆری سوود، برد هووشیار

له باره‌ی مه‌عنای ئه‌و حه‌دیسه (اغتنموا برد الربیع) الی اخره...

- بی به یاران کوت ره سوولی با و یقار
 - چون ده گه ل گیانتان ده کا سه رمای بههار
 - نه هه لێن ته م ما له بهر سه رمای خه زان
 - ئیان کوتیان که زاهیر بوو، موراد
 - بی خه بهر له گیان گرووهی وا به نیتو
 - بی خودا نه فس وهه وا عه ی نه خه زان
 - عه قلی جوزئیت تۆهیه، ته م ما ونه
 - عه قلی جوزوی تۆله، کول، کوللی ده بی
 - حه به ته ئویل وایه، مه‌عنای ته و حه دیس
 - جی وه لی، بیلێن، به رێژ نه یا خوناو
 - مه رم یا سارپیت، بیلێن با خۆش بی لات
- دامه پۆشن خۆو له بهر سه رمای بههار (۲۰۴۶)
 ته و شتانهی گه ر بههار ده یکا به دار (۲۰۴۷)
 چون ده کا هه ر وه ک به باغات و ره زان (۲۰۴۸)
 له و حه دیس مه‌عنایی زاهیر بوو موفاد (۲۰۴۹)
 کیتو ده بینن کویر، له حاستی گه نجی کیتو (۲۰۵۰)
 لای خودا عه ی نه بههارن عه ق ل و گیان (۲۰۵۱)
 (کامل العقلیت) بوئ، ئیدی چنه؟ (۲۰۵۲)
 عه قلی کول، بۆ نه فس، وه ک غوللی ده بی (۲۰۵۳)
 ژین گه لاو دار، وه ک بههار نه فسی نه فیس (۲۰۵۴)
 دامه پۆشه خۆت، په‌نای دینتن، ته واو (۲۰۵۵)
 چون له گه ر ماوسار، به وان، ده ت بی نه جات (۲۰۵۶)

- فه‌رقی بارانه‌ی وه‌ها و بارانی دی زۆره، زانی، ته‌وکه‌سه‌ی هه‌ردووانی دی

- به‌وده‌مه‌ی، بوو دل به‌ میترگ و سه‌به‌زار (مصرع دوم)

- سارد و گەرمى وان بەھارى زىندەگى
چون بەوان زىندوونە يىستانى گىيان
۰۰۵۷) باعىسى سىدق و يەقین و بەندەگى
۰۰۵۸) دل بە گفتى گەۋھەرى وان بوو بەكان
۰۰۵۹) گەرلەباغى دل بىيى يىك پووشكەكەم

پرسىياري حەزرىتى عائىشە(رض) لە حەزرىتى موحەممەد(ص) كە سىپىرى بارانەى ئوپۇ

چىۋو؟

- ئەۋھومەپرا لاى نەبى ھات، جا، كوتى
ئەۋلەۋان بارانەبى رەحمەت بوو، يا
ئەۋلەۋان لوتقى بەھارىيات بوو؟
جوابى دا بارانى وا زىددى غەمە
گەر لەسەر ئەۋ، ئا ورە، ما، با، ئادەمى
ئەۋ جىھانە، تىك دەچوو جاسەر جەمى
عىللەتى عومرانى دونيا غەفلەتە
تى گەبىشتن لەۋ جىھانى دى ئەگەر
ۋەك سەھۋلە حىرس و، وشيار بوون ھەتاۋ
دى لەغەبىي را كەمىك ھۆش بو مەدەد
ھۆش لە بۆغەقلى كە زىادتر بى لە غەيب
پروو كەئەۋۋەل، بىيى بنەئەۋسپىر پروراز
- ۰۰۶۰) پىم بللى، بارانى ئەۋ رۇ، حىكمەتى
۰۰۶۱) ھەرلەبەر تەھدىدو غەدى كىبرىيا؟
۰۰۶۲) يالەپايزى پرغەم و ئافات بوو
۰۰۶۳) ئەۋغەمەى تىكەل بەتەبى ئادەمە
۰۰۶۴) زۆر خەراپى پىش دەھات و زۆر، كەمى
۰۰۶۵) چون تەماعى دادەنا گۆر ئادەمى^۱
۰۰۶۶) تى گەبىشتن بۆجىھان ھەر، ئافەتە
۰۰۶۷) سەر كەۋى، دونيا دەبى بەس، بىي سەمەر
۰۰۶۸) چلگە دونيا، تىگەبىشتن، غەبىنى ئاۋ
۰۰۶۹) تانەھىللى نارەتەى حىرس و حەسەد
۰۰۷۰) ھىچ ھونەر نايى لە دونيادا، نە غەيب
۰۰۷۱) پروو كەباسى، پىرەمىردى چەنگ نەۋاز

پاشماۋەى داستانى پىرەمىردى چەنگ نەۋاز، بە سوۋرەتى خولاسە

- موتربىيىكى وا جىھان لەۋ شاد و خۆش
دل بەدەنگى، دەفرى ۋەك تەيران دەبوو
چون بەسەر چوو رۇزگار و پىر بوو
ھەر ۋەكرو دال خوار و خىچ بوو، پىشتى ۋى
- ۰۰۷۲) بەۋ سەدا و نەغمەى، خەيالات ھاتنەجۆش
۰۰۷۳) بەۋ سەداى ۋى ھۆشى گيان حەيران دەبوو
۰۰۷۴) نىشتەجى بوو ئەۋ لەمال جى گىر بوو
۰۰۷۵) ساختمانى جىسمى دەرھات خىشتى ۋى^۲

^۱ - ئەۋ جىھانەتىك دەچوو جاسەر جەمى نەى دەبوو ئەۋ دەم تەماع چون ئادەمى

^۲ - خواربوو پىشتى، ھىچ نەما، بۆى، لاۋى، ۋى ون لەژىر دوۋرۇى دەبوون دوۋ چاۋى، ۋى

- ٢٠٧٦) هیندە ناخۆش بوو کەمایە ی شین بوو
 ٢٠٧٧) وەك سەدای پیرە کەرێکی لێدەهات
 ٢٠٧٨) یا نەروو خا کامە سەقفیک بوو، پتەو
 ٢٠٧٩) ئینعی کاسی دەنگی وانە، نەفخی سوور
 ٢٠٨٠) ئەو، نەبوونیە ی، بوون، لەویرا هاتە دەست
 ٢٠٨١) لەرزەتی ئیلھام و وەحی و، رازە ئەو
 ٢٠٨٢) بوو لەبێ کەسی، رەهینی یەك دوو نان
 ٢٠٨٣) زۆربوو لوتفت، بۆمنی وا، گێژو وێژ
 ٢٠٨٤) نەت بری رۆزیم و هەریۆم، بووی پەنا
 ٢٠٨٥) لێدە دەم، بۆت چەنگ، لەدەرک و بانێ تو^١
 ٢٠٨٦) پرووی لەقەبران کردو هەر ئای وایی کرد
 ٢٠٨٧) چون قەبوولیە ویستی خەلکی خوای فەلەق
 ٢٠٨٨) کردیە بالنج چەنگ لەسەر یتیک دانە گۆر
 ٢٠٨٩) چەنگ و سازێ وێڵ دەکردو، بووی نەجات
 ٢٠٩٠) هاتە دونیای سادەوو، سەحرای گیان
 ٢٠٩١) سەدبرییا دائیمەن هەریترە بام
 ٢٠٩٢) مەستی ئەو سەحراو غەیبی لا لەزار
 ٢٠٩٣) خوارد بام من، بێ ددان و لیو، شە کەر
 ٢٠٩٤) گەل فریشتان کرد بام گوشتاری نەغز
 ٢٠٩٥) من، چنی بام گۆل، بەبێ دەست، زەردو سوور
 ٢٠٩٦) کانی ئەییوپی شەراب و موغتەسەل
 ٢٠٩٧) خۆ، لە هەرچی دەردو غەم بوو هاتە دەر
 ٢٠٩٨) لەو سورانە هەر کەمیک دە کرا بەیان
 ٢٠٩٩) کردی تەنگی وان، دڵم غەمگین، نەشاد
 ٢١٠٠) دەر دەهات بآلم لەشایان، هاتمە، جۆش
- گکی خۆشی وی کەمایە ی ژین بوو
 - ئەبەدای، زوهرە، حەسوودی پێدەهات
 - کەخۆشی بوو نەبوو ناخۆشی ئەو؟
 - ئەیری دەنگی خۆشە و یستان نێوسدوور
 - تێکی، باتینی دی کرد مەست
 - بەبای هەرفکرو هەر ئا وازە ئەو
 - کاتی موترب پیرتر بوو ناتەوان
 - بیکوت ئەی خوا، دات بەمن عومری درێژ
 - تەبەحە فتاسال و هەر کردم گوناه
 - جە ئیستا کارو، وام میوانی تو
 - جەنگی هەلگرت و لەحق داوایی کرد
 - مەهوی من، موزدی سازی خۆم، لەحق
 - جەنگی لێدا زۆر دەگریا، زۆر، زۆر
 - جۆو دەخەو، گیانی لەزیندان دەر دەهات
 - تەبەجیسەم و رەنجی دنیا بووی ئەمان
 - بێنی وی دەی خۆتێد لەو، دەبیکوت مودام
 - جۆش بیا گیانم لەنیو باغ و بەهار
 - سەرو پا کرد بام جا، من سەفەر
 - یکر و فیکرم با، لەلا، بێ رەنجی مەغز
 - تەمیک، بێ چاوی سەر، دیبام لەدوور
 - ئەیری ئاوی غەرقی نێو دەریای عەسەل
 - جون بەوی ئەییوب لەبێ تا تۆقی سەر
 - نەسنەوی گەربا، بەقەد ئەو ئاسمان
 - ئەوزەمین و ئاسمانی وا گوشاد
 - ئەوجی هانە ی دیم دەخەودا هیندە خۆش

^١ - جا بەچەنگ من دیمە بەردیوانی تو (مصرع دوم)

- رېسى جېھانى غەيىي گەرپەيدا بيا
 ئەمرى ھەق ھات ۋامەلى، تامىغ، مەبە
 خۇى، لەۋى تەئخىر کرد جا گىانى ۋى
 ۱۰۱) كەم كەسىك بوو، تالبى دونيا، بيا
 ۱۰۲) خار لەپىت دەرھات برۆ، مانىغ، مەبە
 ۱۰۳) لەۋفەزاي پر رەھمەت ۋىجسانى ۋى

دەخەۋدا بە ھەزرىتى عومەر (رض) ئىبلاغ كرا كە مىقدارىك زىر لە بەيت المال بدە بەو

پياۋە كە لە قەبرىستان نوستوۋە...

- بۆعومەر ناردى خوداي بالا و نەۋى
 مەن سەرم سوپ ماۋەئىستا بۆچى ۋام
 ھەر سەرى دانا، دەنوستوۋدى، دەخەو
 ئەۋنىدايەى ئەسلى گشت بانگ ونەۋا
 تورك و كوردو فارسى بىزو غەرەب
 كۋانى زەنگى وتورك وتاجىك بوون بەفەرد؟
 لەھزەلەھزە، لەۋئەلەست، زاھىر دەبى
 گەر (بلى) زاھىرنەبى لىيان، بەلام
 تابزانى دارو بەرد ھۆشيان ھەيە
 ۱۰۴) يەك خەۋى سەنگىن، سەرى نا سەرزەۋى
 ۱۰۵) ۋەك دەلەى خەو بۆتەمەئموور ھا تە لام
 ۱۰۶) ھات نىداى ھەق بۆۋى، بىستى گىانى ئەو
 ۱۰۷) خۆ، نىداى راستى ئەۋە، ئىدى سەدا
 ۱۰۸) تىگەيشتن لەۋنىدايەى ھات لەرەب
 ۱۰۹) تىگەيشتن لەۋنىدا گشت دارو بەرد
 ۱۱۰) جەۋھەر ۋە غەراز لەۋى سادىر دەبى
 ۱۱۱) جىنى زھوورىا ن لى سوئال كەى (لا) ۋەلام
 ۱۱۲) داستانىك مەن دەلىم تۆش گۆى دەيە

نالىنى ستوۋنى ھەننەنە كاتىك كە مىنبەريان بۆ پىغەمبەر چاكر، چونكە جەماعت زۆر

بوو و جەماعت كوتيان لە كاتى ۋەغزدا ئىكە ناتوانىن پروۋى موبارەكت بىبىنى و بىستى

ھەزرىتى پەسۋول (ص) و ئەسحابان ئەۋ نالەيە و سوئال و جوابى ھەزرىتى موحەممەد

دەگەل ئەستۋنە بە سوپەتى سەرىج...

- يەك ستوۋن ھەننەنە نىۋ، دى، پۆى، رەسۋول
 پىيىكۋوت ئەھمەد ئەى ستوۋن، چت ھات بەسەر؟
 مەسنەدت مەن بوو م بەلام چوۋ ناۋى مەن
 پىيىدەكۋت دەتۋى بىى نەخلىك ۋەھا؟
 يالەدونىاي دىت بكا، سەروىك ئەھەد
 دەمەھەۋى، دەيكۋت ئەبەد بىم پاىەدار
 ئەۋستۋنەى جا دەفن كرد ۋاى كەدى
 تابزانى ھەر كەسىكى ۋىست ھەق
 ۲۱۱۳) نالەنالى كرد ۋەكوۋ، (اولوالعقول)
 ۲۱۱۴) جوابى داۋەگىان لەدوۋرىت ھاتەدەر
 ۲۱۱۵) مىنبەرىشت بۆتەچقلى چاۋى مەن
 ۲۱۱۶) مېۋەبۆعالمەم بىدەى زۆرپرەبەھا؟
 ۲۱۱۷) جا ئەرو تازەبىنى تا ئەبەد
 ۲۱۱۸) تۆش ئەى غافل نەبى كەمترلەدار
 ۲۱۱۹) تاكو ھەشرى بكرى ۋەك خەلكى دەدى
 ۲۱۲۰) ئەۋلەدونىاۋ كارى دونيا دا بەشەق

- ٢١٢١) جیى لەلای خوا، لەبۆوی بۆیه یار
 ٢١٢٢) کوا دەکا تەسدیق ئەونالەى شەجەر؟
 ٢١٢٣) تا نەلین خەلکی بەوی ئەهلی عیناد
 ٢١٢٤) لەوجیهان—سەرەد دەبووگفتاری وا
 ٢١٢٥) یەک خەتا، تا، بن ئەوان دیتیتەخوار
 ٢١٢٦) عەقلى وانیش، کوانى ئىستىقلالى وان؟
 ٢١٢٧) گشت دەکەونەسەر زەوی وەک کوێر و مەست
 ٢١٢٨) لاقى داریش بى سەباتەو بى قەرار^١
 ٢١٢٩) لەو سەباتەى وى، سەرى، کىو، ماوەسوێ
 ٢١٣٠) تا، بەسەر دودار مەبا دا، دا کەوی
 ٢١٣١) کینە داخوا؟ غەیری ئەربابی بەسەر
 ٢١٣٢) غەیری چاو ساغ هیچ پەناى دى هەن، چما؟
 ٢١٣٣) هەرچی کوێر با هەردەبوو، مردبا
 ٢١٣٤) یا تىجارەت يانەچا کا، جیى و مال
 ٢١٣٥) لەت دەبوو، خو، دارى ئىستىدلالتان
 ٢١٣٦) ئەو عەسایەى، کى وە وان دا؟ خواى جەلیل
 ٢١٣٧) ئەو عەسایەى ورد بکە، واور دوخاش
 ٢١٣٨) ئەو عەسایەى جا بەرووی خوا دا نەدەى
 ٢١٣٩) پەنەمای بینا کە، بۆخۆت ئیختیار
 ٢١٤٠) چاو لە ئادەم چى بەسەر هینا، عەسا
 ٢١٤١) چۆن ستوون نالی، عەسا بۆ ئەز دەها
 ٢١٤٢) دى، هەموو پۆز پێنج کەرەت دەنگى ئەزان
 ٢١٤٣) بۆیە موحتاجین بەچەندین مووعجیزە
 ٢١٤٤) بى بەیانى مووعجیزە، بى قیل وقال
 ٢١٤٥) زۆر، پەرەوايە، لای ئەو، دۆستى خودا
 ٢١٤٦) بۆ جەزیران، چوون لەداخا ن، زۆر پەشتو
- ١- کەسێكى خوا، لەبۆوی بۆیه یار
 ٢- کەسێكى بوولەئەسراپ بى خەبەر
 ٣- ئىيو تەسدىق دەکا، نالەى جەماد
 ٤- جەماد واقىف بەئەمرى (کن) نەبا
 ٥- عى تەقلید زیاد لەچەندین سەد هەزار
 ٦- بەزەن وابەستە، ئىستىدلالى وان
 ٧- جەنێک ئیجاد دەکا، شەیتانى پەست
 ٨- ئى ئىستىدلایان هەردارەدار
 ٩- ئىرى ئەووقو تى زەمان، ئاگا بەسوێ
 ١٠- ئەسایەى دەستى کوێرەلاقى وى
 ١١- سووار چاکەى کەبۆدین بۆزەفەر
 ١٢- جى بۆکوێر هەر عەسای وى پەنەما
 ١٣- رەدەدونیا دا نەبان بینا وشا
 ١٤- کەکوێر نایەت لەدەستى کشت وکال
 ١٥- خودا نەى وىستبا ئىفز التان
 ١٦- عەسایەى وان قیاسات و دەلیل
 ١٧- ئەو جەنگ بەو عەسایەت کرد تەلاش
 ١٨- بەتۆى بەخشى عەسا تا لا نەدەى
 ١٩- لەدەستت نایە کوێرەهیچ کار
 ٢٠- عەنى بگرە ئەو، پێیدای عەسا
 ٢١- بەر چاو مووعجیزەى مووسا و تەها
 ٢٢- عەسا بۆمار، ستوونیش بۆ حەنان
 ٢٣- لەعەقلى زۆر بەدوور ئەو مەزە
 ٢٤- عەقل تەئیدە مەعقول، بى میسال
 ٢٥- تەریقە، لای گرووھێک ناپەرەوا
 ٢٦- رەوها ترسان لەئادەم جێنۆ دىو

- ھەم لە ترسى موعجىزاتى ئەنبىيا
تائىشان دەن خۇ، ۋە کووگشت موئىنان
چەشنى فېلېزان لەئاسنى نالەبار
زاھىرى ئەلفازى وان تەۋحىد ۋە شەرىع
فەلسەفى چۆن دېت ۋە باسى ۋە دەكا؟
دەست ۋە پىي ۋى ۋەك ، جەماد ، جىئانى ۋى
گەر زبىئانى وان حەقى، ئىنكار دەكا
- مونكىران سەرىان دەبەردە بن گىيا
تائەزىنى چەن رىيا كارن ئەۋان
لەدەدەن زىۋ دۋابەنىۋى شەھرىار
باتىنىشىيان ۋەك دەنان بى، تۆۋى سەرىع
ۋا بىكات، دىن زوۋ، ئەۋى رىسۋا دەكا
ھەرجى بېلى، ئەۋ دوو، زىر فەرمانى ۋى
پىي دەبىي شەھىد ۋە دەس ئىزھار دەكا

ئىزھارى موعجىزەي پىغەمبەر(ص) بە ۋەقسەھاتنى ۋەدەبەرد، دە دەستى
ئەبۇجەھل(عليه السلام) ۋە شەھادەت دانى ۋەدەبەرد لە سەر حەق بوۋنى حەزەرتى
موحەممەد(ص)...

خولاسەى داستان

دەمستى ئەبۇجەھل چەند ۋەدەبەرد ھەبوۋن، بە پەيامبەرى(ص) كوت: بلى بزائى ئەۋانەى
دەدەستىم دانە چەن؟ حەزەرت فەرمۋى كامە يان بلەم؟ ئايا بلەم ئەۋەى كە لە دەستى دانە
چەنە يا بەۋانەى كە دەدەستى دان بلەم كە لەسەر حەققانىيەتى مەن شەھادەت بەدەن؟
ئەبۇجەھل كوتى ئەۋ دوۋەمى باشترە چونكە موۋمكىنە بە ھۆش ۋە فەراسەت بزائى كە ئەمەن
چىم دەدەس دايە، بەلام شەھادەت دانى ئەشپاى بىرۋوۋ كامىلەن ئەمرىكى غەيرە عادى ۋە
دوۋر لەعەق ۋە فەھمە. پىغەمبەر(ص) دەجۋابى ۋى دا كوتى: بەلى، دە ۋە دونايەدا زۆر شتى
دوۋر لە فەھم ۋە نادر ۋە جوۋدىان ھەيە كە دەگەل مەجارى تەبىئى قابىلى تەفسىر نىنە. بەلام
ئەۋەش بزائە، كە خۇداۋەند لەۋانە لە ھەموۋىان تەۋانا ترە...

- ۋەدەبەردى زۆر، دە دەس بوۋجەھل بوو
چىم دەدەس دا گەر رەسوۋلى بىزەچىن؟
دەيكوت ئەحمەد مەن بلەم ئەۋانەچىن؟
جۋابى داۋە دوۋەھمە نادرتەرە
جا لەئىۋان مستى ۋى بەردانى ۋەرد
غەيرى بەزدان ھىچ خۇدا نىن زىكرى وان
كاتى بوۋجەھل، بىستى دەنگى ۋەدەبەرد
- ۋاى بە ئەحمەد كوت بلى چىن ئەۋە زوۋ
گەر خەبەردار بوۋى لەئاسمان ۋە زمىن
يا ئەۋان بىزىن كەمەن حەققم بەقىن
دەيكوت ئەحمەد حەق لەۋى قادرتەرە
گەل شەھادەت زىكرو تەسبىحيان دەگرد
شەرحى دوۋرى ئەحمەدى بۆ فەكرى وان
زۆر بەرق ئەۋ، ۋەدەبەردەى دان لەعەرد

باشساۋەي داستانى موتريب و پەيام گەياندىنى ئەمىرولمومىننىن عومەر(رض) بەو ئەۋە

كە لەغەيبپا پىي ئىبلاغ كرابوو...

- يەۋەسەرباسى پىرى چەنگ نەۋاز
بىدا ھات بۆعومەر تۆئەي عومەر
ئەگۈرستان غەزىزىكمان لەۋى
ئەي عومەھەستەلەبەيت المالى عام
جەلايو پىي بلى ئەي يارى مە
سۆزدى موسىقا يى لىت دا بوو ئەۋە
بەرى بەۋدەنگى پىرەبەت عومەر
حەۋ لەبۇقەبران عومەزۆرتونىدو تۆل
حە لەگۈرستان گەرا زۆر دەۋرو بەر
بىرى قەبرىستان گەرا يىك جارى دى
حە كوتى پىم غەبەكى من موستەمەند
من ئەلەۋ رازە سەرم بوو گىزۋوۋور
حەزەكى دىش دەۋرى گۈرستان گەرا
بىكوت ئەۋكانەكەبۇۋى بوۋىقەين
مەن لەلەي دانىشت موئەددەب ئەۋئەمىر
بىر كەدى، مىر، ترس ولەرزى لىدەنىشت
ئەبەدل دەيكوت خودا، دادم، دەبە
بۇۋى كەكرەپروۋى پىرى پىرلەدەرد
حە عومەر پىكوت مەترسە ھەل مەيە
بىندە باسى خوۋى تۆي كرد خۋاى لەسەر
بىشەلام، مەرۋ، ئەي خۇش نەۋاز
بىت دەپرسى خۋا، سلاۋوت لىدەكا
- ماۋەعاجز، مونتەزىر بۆ داخۋواز
غەبىدى ئىمەتۆلەزەحمەت بىنەدەر
تۆبۇرۋلاي دا بىزا نە چى دەۋى
ھەلگەرەدىنار ئەتۆ حەۋسەت، تەمام
لەين قەبوۋل كە، ئىستەتۆ، ئەۋدىارى مە
گەرتەۋاۋ بوو جازەكى دىش بىرەۋە
زۋو لەبۇئەۋخەمەتە، بەستى كەمەر
زۆر گەرا ئەۋ، جۆرەكى زىرپىش ھەربەكۆل^۱
غەيرى ئەۋپىرەي نەدى ھىچكەس عومەر^۲
ئەۋ چەلەش جا، غەيرى ئەۋ پىرەي نەدى
ۋا لەۋى يەساف وسادق رەندو مەند
پىرى چەنگى چۆن دەبى لاي خۋا، بەدور^۳
تەحقىقەت بى لەبۇۋى ئا شىكرا
زۆردلى پرووناك لەتارىك دا دەزىن
يىك كەپەت پىشى عومەر ھەستاۋەپىر
ۋىستى بىروا، ئەي تۋانى، دا دەنىشت
پىرى چەنگى ۋا بەدەس دارۋغەيە
دى خەجالەت، شەر مەزارە، پەنگ زەرد
من لەبۇت مۇدەي حەقم زۆر پى ھەيە
تاكو كردى عاشقى پروۋى تۆ عومەر
تا بەگویت بىزم ئەمن ئىقبالى راز
ئەۋەمەۋ دەردو غەمەچۆن جى دەكا

تۆربە، زىرپىش پىن، لەھەر جىتى كرد نەزەر
غەيرى ئەۋپىرەي نەھات ئەۋ بەرنەزەر
چەندەخۇشە چەندەشېرىن رازى ۋا

^۱ - پروۋى لەقەبرىستان دەكرد ئەۋدەم عومەر
^۲ - زۆر لەنىۋ قەبران گەرا، ئەۋ دەم عومەر
^۳ - پىرى چەنگى چۆن دەبى خاسى خۋا؟

- موزدى چەنگىت بگرەچەن زىران بەچەنگ
پىر، ئەۋەى بىست ھىندەبوۋ، ئەۋ شەرمەزار
پىرەدەيكوت ئەى خودايى بى نەزىر
شەرم وگريان تاكو، مەرزى مەرگى برد
دەيكوت ئەى تۆمانى ۋەسلىم بەحق
عومرى ھەفتا سالەمت تۆدا بە، با
ئەى خودايى بەخشش ولوتف و، ۋەفا
عومرەكى پىدام خودا عومرىكى وا
عومرى زۇرم برەسەر من، دەمبەدەم
ئاخ وسەت ھەسرەت لەئاهەنگى عىراق
ئاخ لەدەس ئاهەنگ ۋەدەنگى زۆرەزىن
ئاخ لەئاۋازى ھەموو ئەۋ، بىست وچوار
من لەنەفسى خۆم خودايا دادو بەس
دەمھەۋى دادم بدا خۋاى لەۋ سەرە
چون دەبم خود بين لەھىجرى، جارو بار
ۋەك كەسىكى زىرى، بىزىرى لەبۆت
- گەرئەۋاۋ بوو پىرەۋە، بى باس ۋەدەنگ
ھەرىقەى دەدېرى ۋەدەنا، دەس دەزار
بەسمە، بوۋمەئاۋ لەشەرمان، ئەمنى پىر
چەنگى ھەلگرت داي لەعەرزو، ۋوردى كرد
ھەرئەتۆبۋى باعىسى فەسلىم بەحق
تۆ، منىت كرد پروو سىاي دەرگاي خودا^۱
رەھمى تۆ بى بۆم، كەكردم زۆرچەفا
كى دەزانى قىمەتى، غەبرى خودا؟
ھەرخەرىكى مووسىقايى زىرو بەم
چوۋلەيادىم ئەۋدەمەتالى فىراق
چۆنى دل برد، چۆنى بى بەش كرد لەژىن
كاروان چوو، رۆزى پروونم، بوۋ بەتار
من كەشاكىم ھەرلەنەفسم نەك لەكەس
ئەۋخودايەى لىم، بەمن نىزكتەرە
گەرئەبم وا، ئەۋ دەبىنم چەشنى يار
چاۋ دەكەى تۆ، ئەۋدەمى، لەۋ، نەك لەخۆت

موتەۋەججىيە كىردنى ھەزرىتى عومەر (رض) نەزەرى پىرى چەنگى لە گىرمانەۋە كە (بوۋنە)

بۇ لاي مەقامى ئىستىغراق كە (نەبوۋنە)...

- جا، عومەر پىتكوت كە گىرەۋ زارى تۆ
رېنى ئەۋەى فانى لەعیشقە زۆرچىيا
بىرلەراپووردوۋ داھا توو بەھۆش
ئاگرى بەردە، دەۋان دوو، تاكوكەى
تا گىرى بى نەى، نىيەھاۋ رازى كەس
كۈا تەۋافت؟ تۆكە كىردت خۆت تەۋاف
بى خەبەر تۆى گەرلەحق دەت ۋى خەبەر
- دىاردەكا، ھىستا، كە، ھەر، وشىياري تۆ
دىارەۋشىيار بوون، گوناھىك ۋەك چىيا
ھۆش لەبۆ ۋەسلى خودا بوو پەردەپۆش
پىر گىرى بى تۆ، لەۋان دوو چەشنى نەى؟
ھاۋنشىنى لىتوۋ ھەم ئاۋازى كەس
تۆ لەكابەى ۋەحدەتېش دەت ۋىت ماف
تا بلەى (ھەم) تۆبەكەى تۆش، بىن سەمەر

^۱ - عومرى ھەفتا سالەمت، تۆدا ھەدەر پروو رەشى تۆم لاي خوداي جىنن و بەشەر

- تۆبە، لەو تۆبەش، دەکە ی داخوا، تۆ، کە ی ؟ (۲۲۰۶)
 جاروبارەش شین و زاریت دا خوواز (۲۲۰۷)
 پیر، لە پێشە گیانی وی وشیار بوو (۲۲۰۸)
 گیانی دەرچوو گیانی دی، بۆ، جی نشین (۲۲۰۹)
 تێپەری دەرچوو، لە عەرزو ئاسمان (۲۲۱۰)
 من کە نازانم، دەزانی تۆ، بڵی (۲۲۱۱)
 بوو غەریقی جوانی حەیی، لا یەزال (۲۲۱۲)
 غەیری دەریا، نە ی دەناسی ئەو، چکەس (۲۲۱۳)
 چون تەقازای بوو لە کول ئەو بی وچان (۲۲۱۴)
 مەو جی ئەو دەریایە دیتە ئێرە جا (۲۲۱۵)
 بوو، فەنای وە حەت، لە خۆشی بووی نەجات (۲۲۱۶)
 من کە مینک وە سفی وی، بۆ جەم نوواند (۲۲۱۷)
 سەت هەزارن زێدە، با گیان بن فیدا (۲۲۱۸)
 چەشنی رۆژی ئاسمان گیانباز بە (۲۲۱۹)
 ئەودە کەن پرنوور کە نووری چوو لە دەس (۲۲۲۰)
 ئەو جیهانە کۆنە، نوێ، کە، وە ک بە هار (۲۲۲۱)
 دێ لە حەق دائیم وە کوو ئاوی رەوان (۲۲۲۲)
- نەبە و حالە ی کە پێشوو، بوو، دەکە ی
 نەبە لای تۆ، جارو بارە دەنگی ساز
 جین عومەر ئاوتەیی ئەسراپ بوو
 ئەک گیانی لێدەهات بی شای و شین
 حەتیکێ پێگەیشیت پیر ئەو زەمان
 حەتو جۆی کرد زۆر، نەک، وە ک، ئەو وە لێ
 حە و قالێ چاکتر لە و حال و قال
 تەریق بوو، پێی، نە جاتی چوو، لە دەس
 کەردی عەقڵی جوزە، سیرپری کول بەیان
 حەن تەقازا دوا ی تەقازای پێدە گا
 جیکە باسی حالێ پیر، تا ئێرە هات
 مەنی خۆی، پیر لە گفتوگۆ تەکاند
 مە دەس بی عەیش و خۆشی و ژینی وا
 مە رەوا ی جەنگە لێ گیان، باز، بە
 کەری رۆژی جی بێند گیان دانە بەس
 نەت کە رۆژی مەعنەوی گیان کە نیسار
 جە و جودو جیسمی ئینسان رەو و گیان

نەفسیری دوعای ئەو دو فریشتانە کە هەموو رۆژی لە هەموو بازارێک بانگ دەکەن:

(اللهم اعط کل منفق خلفا، اللهم اعط کل ممسک تلفا) و بەیان کردنی ئەو مەتلەبە کە ئەو

کەسە ی بەخشە ندە یە موحامیدی پێگای حەقە، نە موسریفی پێگای هەوا...

- بەبێت ئەحمەد دوو، مەلەک هەن، وا دەکەن (۲۲۲۳)
 هەر کە سێک بەخشە ندە یی ئە ی کردگار (۲۲۲۴)
 مەو کەسە ی قەنیسە نادا هیچ نان (۲۲۲۵)
 نە کەرەت ئیمساک لە ئینفاق چاترە (۲۲۲۶)
 تا عیووە زبگری ئەتوگەنجی گران (۲۲۲۷)
- لەو خودایە دائیمەن داوا، دەکەن (۲۲۲۳)
 هەرچی دای، تۆ، بەو عیووە، دە، سەت هەزار (۲۲۲۴)
 مە ی دە یە، ئیلا، زیان بە دوا ی زیان^۱ (۲۲۲۵)
 تا نە بێت فەرمان لە حەق، مآل را گرە (۲۲۲۶)
 تا نە یی تۆ، یە ک لە رێزە ی کافران (۲۲۲۷)

^۱ - هەر کە سێکی بێ رەزێل و چاو چنووک مە ی دە یە، ئیلا، زیان و نوو کە نووک

چونكىە وشترىان دە كرد قوربانى، تا
ئەمرى حق، با واسلى حق پىت بلى
وەك غولامىك، بى بەياغى عەدلە، لای
غافلى ترساند، دەقورئان دا خودا
ياغى وا، عادل، لالەلای پاشا، بەشى
سەرورەرانى مەككە بۆشەر گەل رەسوول
بۆيە ترسا موئىمىن و لەخوایى خواست
بەخشى مال بۆ جەوانمەرد لایقە
نان بەخاتر حق بەدى نان دەت دەنى
گەر گەلای دار دانه دانه لۆهەرى
گەردە دەستت دا نەما تۆ، مال بەجوود
هەرچى چاندی، خالى ما حەمبارى وى
ئەو كەسەى نەى چاند، هەر حەمبارى کرد
بت هەوئى مەنا كەدو نیا فانییە
گیانى تفت وتال بە تیغ تۆسەر برە
گەرعبوور بۆ، تۆ، لۆهەزىر ئەو، ئاسمان

شیریان بېرى و شكەست دەن مستەفا
كوا عەیانە ئەمرى حق لای هەردلى؟
گەر بەياغیان ئەو بەخشى مالى شای
حەسرەتە، بۆی، هەرچى مالى ئەو، كەدا
دیارە دوورى وى لەشایەو، پروو رەشى
زۆر ئومیدیان بوو كە قوربان بى قەبوول
كاتى نوێژ، تۆ پىم نیشان دەپى راست
بەخشى گیان هەر شایاوى عاشقە
گیان بەخاتر حق بەدى گیان دەت دەنى
وا دەكا حق تاگەلای دى لىدەرئى^۱
كوا خودا دەى وئى كەنەت بى، تۆ، و جوود؟
جىنى ئومیدە، مەزەرە عەى پربارى وى
مشك و میروولەو حەوا دىس گشتى برد
سوورەتە، سیفرە كەچى تىدا نییە
گیانى وەك دەریایى شیرین بیکرە
سەختە، بگرە گوئى، بلىم بۆت، داستان

داستانی خەلیفە یەك كە لە كەرەم و بخشیش دەزەمانى خۆى دا بى نەزىر بوو.

خولاسەى داستان

دە رۆژگارى رابوردودا خەلیفە یەك بوو زۆر بەخشەندە و عادل، بەو جوورە كە عەلاو بەر ئەو
كە بەخشیش و جەوانمەردى بۆ قەبیلەى خۆى دە كرد، ئەقوام و قەبایلى بىگانهش لە لوتف و
كەرەمى وى بى بەش نەبوون. شەویك بنا بە عادەتى ژنان كە بە سەبەب گرفتاریان بە كارى
مال و بەخێو كردن و ئاگا لىبوونى منداڵ و مەشغوول بوونى پیاوان بە كارى دیکە، تەنها لە كاتى
شەودا دەتوانن قسەى خۆیان بە میزدیان بلىن. ژنێكى عەرەبى بادىە نشین لە ئەسەرى فەقر و
نەدارى و دەست كورتى بە شیددەت دەستى كرد بە گلەى لە میز دەكەى و بە عینوانى
سەرزنەش و سەر كۆنە و لۆمە، پى كوت یەكێك لە سیقاتى مەخسوسى عەرەبان شەر و

^۱ - گەر گەلای دار دانه دانه بینه خوار زۆر گەلای دى بەو دەبەخشى كردگار

تەنە. بەلام ئەو میردی فەقیر و بەدبەخت، ئەتۆ، بە هەددیک ئەسیری چەنگالی فەقەر و
هەددی، کە ناتوانی ئەو رەسم و عادەتەکوێنە و قەدیمیه ئەنجام بەدی، لە ئاکام دا مال و
سەرودت و زیندەگیت نیە، تا ئەگەر میوانیکمان بۆ بی بتوانین پەزیرایی لێیکەین، دەحالتیکدا
حزەت کردن و پەزیرایی لەمیوان عادەتی کوێی عەرەبانە و لەوەش زیادتر، تازە ئەگەر
سەوینیکمان بۆی ناچارین کە شەوانە دەست بۆ وەسایل و لیاسی وی درێژ بکەین و دزی
بیکەین. تا بە قیمەتی وان خۆمان تێر بکەین، میردە کە، کە عەرەبکی سەحرانشین بوو، جوابی
ئەو و پیتی کوێت رۆژگار رادەبرئ و خۆشی و ناخۆشی، غەم و شادی پایەدار نینە و لە بەین
دەچن، عاقیبت ئەو حالەتەش دوایی دئ و دەوامی نابێ و دەلیلیکی دیکە، حال و وەزعی
حەنەوەرانە، کە غەمی رزق و رۆزی ناخۆن و هیچ وەختیش برسی نامیننەو و دەلەوی کاریان
بە سەبەب نیە و دەستیان بە سەبەب ساز گرتووە، کە بەو حالەتە دەلێن تەوێککول. ژنی
عەرەبی سەحرانشین کاتی کە جوابی میردەکەوی خۆی بیست ئاوری ئیعتیرازی زیادتر بلیتسەدار
بوو و ئیددیعای میردەکەوی لەبارەوی قەناعەتدا، رەد دەکا و بە شیددەت سەرزەنیشی دەکا.
میردەکەوی لە بارەوی فەزێلەتی فەقەر قسەوی بۆ دەکا و فەقیری بەسەر دەولەمەندی دا تەرجیح
دەدا. ئەو گفتوگۆیە دەبەینی ژن و میردی عەرەبی سەحرانشین درێژەوی دەبی تا ئەو
جینگایە میردەکە لە ژنە کە هەرەشە دەکا و پیتی دەلی ئەگەر لەو قسە ناحەز و نالەبارانە دەست
هەلنەگری عاقیبت چارەبیکمان غەیری جودا بوونەو و مال خەرا بوون نیە. ژنە کە دەبینی
کە میردەکەوی زۆر تووڕە و نەرەحەتە لە رێگای نەرمی و سازش وارد دەبی و سیلاحی تیژی
عاتیفە بە کار دیتی. دەست دەکا بە گریان و سیلاوی فرمیسکی لە چاوان سەراوژێر دەبی و
ئەو هەمان سیلاحیکە کە مەعموولەن ژنان بۆ شکەست دانی میردیان لە بۆ گەشتن بە
مەقسوودی خۆیان ئیستیفادەوی لێدەکەن. پیاوێ کە لە حاستی گریان و نالینی ژنەکەوی تەسلیم
دەبی و لە قسەکانی خۆی پەشیمان دەبیتەو و قامکی پەشیمانی بەدەیان دەگەزێ و لە ژنەکەوی
تەقازای عەفووی لێ خۆشبوون دەکا و پیتی دەلی ئەو ئەمن دەستم لە موخالەفەت هەلگرت و
هەرچی ئەتۆ بلی ئەمن وا دەکەم ژنە کە پیتی دەلی برۆ بۆ لای خەلیفە و ئیحتیاجات و نیازی
خۆتی پێ بلی. میردە کە کوتی بەی عوزر و بەهانە ناتوانم بچمە لای خەلیفە، ژنەکەوی دەلی
هەدیە و دیاری سەحرانشینان ئاوی بارانە و لە لای سەحرانشینان هیچ شتیک لە ئاوی خۆشتر و
بە قیمەت تر نیە، لە ئاوی باران گۆزەیه ک پرکە، هەلیگرە برۆ بۆ لای خەلیفە و ئەو دەحالتیک
دابوو کە ئەو ژن و میردە نەیان دەزانی کە چۆمی گەورە و پر خروشی دەجلە لە وەسەتی بەغدا
دەگوزەری و لەو جینگایە ئاوی زۆرە. عاقیبت ئەو ژن و میردە هاتنە سەر ئەو بیر و رایە کە

گۈزەيلىك پەر لە ئاۋى باران دەلباد ۋە رېيچن تا گەرم نەيى، ھەر ۋەكۈۋ عادەتى دېھتايان :
 سەحرانشىنانە، پياۋەكە گۈزەكەى لە سەر شان دانا و رېنگاى دوور و دريژ و خوار و خىجى
 سەحرانى گرتەبەر ژنەكەش دەست بە دوعا راۋەستابوو كە مېردەكەى ئەو گۈزەيە بەيى ئازار :
 ئەزىيەت بگەيىتتە بارەگاي خەلىفە، تا مەبادا خەلىفە لىتى توۋرە و نارەحەت بىى ئەو پېد :
 عەرەبەسەحرانشىنە گەيىشتە بارەگاي خەلىفە، نېگەھبانان و دەرەكەوانان ھاتنە پېش و لە قىيافەى
 نەخۋش و لاواز و خەستەى ۋى لە نيازى ۋى ھالى بوون. گۈزە ئاۋەكەى ۋە دەرەكەوانان دا :
 ئەوانىش بەروويەكى خۋش ئەو ديارىيەيان لى ۋەرگرت و بردىانە لاي خەلىفە و خەلىفە
 لە ھالى عەرەبى سەحرانشىن ھالى بوو و دەستوورى دا تا گۈزە ئاۋەكەى بۇ پركەن لە زىر :
 زىو و لە فەقر و محتاج بوون نەجاتى بدەن، جا، لە پاشان دەستوورى دا، كە بە ۋەسىلەى
 كەشتى ئەو پياۋە لە رېنگاى چۆمى دەجلە بەرنەۋە بۇ ۋەتەنى خۆى ئەو كابرايە كاتى كە چۆمى
 دەجلەى بەو عەزەمەتەۋە دى، زىادتر لە بەخشىش و جەۋانمەردى خەلىفە ئاگادار بوو. چون
 لەگەل ئەۋەمەموۋ ئاۋى خۋش و ساف و زولال ئەو ئاۋە بە ئەشغال تېكەلاۋەى سەحر
 بە روويەكى خۋش لىتى ۋەرگرت...

بوو لە ھەدەورا نى قەدىم شاھەك بەنام	بوو لە ھاستى جوۋدى ۋى ھاتنەم غولام
بەرچەمى دادى لەدونيا دا شەكەند	پشتى فەقرو پىشتى بەدبەختى شكاند
جوۋدى ۋى خالى دەكرد دەريا، لەدور	عەدلى ۋى بوو كردى مەزلوومىن بەحور ^۱
ھەورو ئاۋ بوو، ئەۋ، لەدونياى خاك دا	مەزھەرى بەخشاشى زاتى خودا
كەۋتەلەرزىن گەرەتەى ۋى، دىت كان	روو، بەروۋگەى جوۋدى ۋى چوۋكاروان
روۋگەبوو دەرەكى، لەبۇحاجەت، بەعام	رۇژى جوۋدى روۋنى كرد دونيا، تەمام
ھەم عەجەم ھەم رۇم ھەم تورك ۋەەرەب	لەو سەخايەۋبەخشى ۋى مان عەجەب ^۲
ئاۋى ژىن بوو ھەروەھا كانى كەرەم	بەو دەژى ھەرەكەس، عەرەب، يا عەجەم

داستانى عەرەبى سەحرانشىن و گفتوگۆى ۋى دەگەل ژنەكەى، كە بەعبلەتى فەقر و
 نەندارى پېكەۋە ئەنجامياندا...

يەك ژنى عارەب شەۋيىك گەل شوۋىيى خۆ زۆر بەشىددەت كردى باس و گفتوگۆ

^۱ - جوۋدى ۋى نەى ھىشت لەدەريا، گەۋھەرى

جوۋدى ۋى بوو كردى بەحرو كان ساف

^۲ - ھەم عەرەب ھەم تورك، ھەم رۇم و عەجەم

عەدلى ۋى تا كېۋى قاف چوۋ، سەر سەرى

عەدلى ۋى بوو، چوۋە تاكو كېۋى قاف

زۆر عەجەب مان لەۋسەخايەۋ لەۋكەرەم

- قېسمەتى مە، جەسەر تە، دەردە، غەمە
نېنە نان، پىخۇر تەسەف، بووين قووت براو
رۇز كراسمان تىنى تاو گەر وىن كەوئ
مىنگ لەئاسمان لای مەوايە نانە نان
نەنگى دەرويشانە دەرويش بوونمان
حزم و بېگانەش لەئىمە بوون بەرى
گەر لەھەر كەس بىم ھەوئ لۇچىك عەدەس
ئىفتىخارە بۆعەرەب جەنگ و عەتا
جەنگى چى؟ بىن جەنگ دەبووين بىن بەش لەژىن
بەخشىشى چى؟ سوالكەرىن ھەردوو بەجووت
گەر لەبۇم مىوان بى، شەوناعىلاج
- خەلكى شادن، ھەرچى دەردە، دېتە مە
نېنە گۆزە، ئاومان فرمىسكى چاۋ
ئەرزوئاسمان دۆشەگ و لېفەن شەوئ
بۆيە كەردن دەس بلىند بۆئاسمان
سەرفى نان كەين ئىمە فەكرى پروونمان
وەك لەخەلكى چۆن بەدوورما سامرى
پېم دەلى ئەو، وس بە، زەھرى مارەبەس^۱
تۆلەنئو وان وەك لەخەت دا بېت خەتا^۲
تىغى تېزىش كەوتە سەرمان لىتى بېرىن
وەك بەدووى مېش ھەلۋە دا يەكە بېووت
دەى دزم لەو، دەلقى كۆنى بى رەواج

فريو خواردنى مورىدى موحىاج بە موددە عىانى پياكار و ناسىنى وان بە عىنوانى شىخى

كامىل و فەرق نەكردن لە بەينى باش و خەراب...

- بۆيە زانا يان دەلېن بۆگىشت كەس
بوويە، مىوان ومورىدى ئەو كەسەى
ناتەوانە چۆن ئەتۇ، توانا دەكا؟
چون لەنوورو رەوشە نايى نەى بوو بەش
چەشنى كەم بىن گەربكا دەرمان چاۋ
جا لەفە قرىش دا وەھايە حالمان
گەرتۆنەت دى قاتى چەند سالە لەكەس
وەك دەروونى موددەى چوو زاهىرىن
ئەو خودايە بۆى نەھات بۆن وئەسەر
دېنو دەلىق من قەت بەدۆست ئەوناگرم
ئەفەسەى دەرويش دەد زى زۆر، نەكەم
- ھەرلەئەھلى چاكەمىوان بەتۆبەس
حاسلى عومرى فراندى چەشنى سەى
ئەونە زانە چۆن ئەتۇ زانا دەكا
خەلكى چۆن لەودېتتە دەس خۇ، نوورى گەش؟
بەو دەواى خۇى كويىر دەكا چاۋان تەواۋ
خوئا نەكا مىوان بېتە مالمان
گەربنۆرى تۆلە پرووى مەت دېتە دەس
نېو دلى تارىك، زەبانى ئاگرىن
ئىددىعاشى زىاد لەشېس و بولبەشەر
خۇى دەلىق من زۆر لەئەبدال چاترم
تا نىشان دا خۇى بەچاك و بېزى ھەم

- پېم دەلى ئەو زۆرمەلى تۆبەسكە بەس (مصرع دوم)

- ئىفتىخارە جەنگ و بەخشىش بۆعەرەب

تۆلەنئو وان مونخەرىف بووى، بىن سەبەب

- دەگىرى ئىرادان لەشەخسى بايەزىد (۲۲۷۵)
 ئەو لەئاسمان بۆى نەھات ھىچ خوان ونان (۲۲۷۶)
 بانگ دەکا ئەو، وەرئەسەرسفرەم بەعام (۲۲۷۷)
 وەرئەلام سادەدلانى ھىچ نەقام (۲۲۷۸)
 زۆر زەمان كەبەى نەفامان دەركى وى (۲۲۷۹)
 زۆردەكىشى تا بناسى تا دەمى (۲۲۸۰)
 زىرى وپرانەى بەدەن دا، داخوا (۲۲۸۱)
 چونكە مەعلوم بوو كە ئەو ھىچى نەبوو (۲۲۸۲)
 نەنگ دەزانى بوونى وى شەخسى يەزىد (۲۲۷۵)
 ئىسكى ناويشت حەق، لەبۆۋى ھىچ زەمان (۲۲۷۶)
 مەن خەلىفەزادە، جى گىرى خودام (۲۲۷۷)
 تىر بخۆن تا، لەو غەزايەى نەلەلام (۲۲۷۸)
 ھەردەدا وەعدە، بەتالەبەركى وى (۲۲۷۹)
 تا بناسى تۆلەۋى زۆرۈ كەمى (۲۲۸۰)
 مارە، مېرۈ، گەنجە، ياخۇ ئەزەدەھا (۲۲۸۱)
 زانى تالىب عومرى وى يېھوودە چوو (۲۲۸۲)

لە بارەى ئەو مەتەبەدا كە، كەم ھەلدەكەۋى كە مورىدىك عەقىدەى بە شىخىكى
 موزەۋویر و پىكار بى و پىى وابى كە ئىنسانىكى باشە و بە ۋەسىلەى ئەو
 ئىعتىقادە بە جىگايەك بگات كە شىخەكەى دەخەۋىشدا نەى دىتوۋە و ئاۋ و ئاور، زەرەر
 بەو ناگەپىنن، بەلام بە شىخەكەى دەگەپىنن، و ئەو حالەتە زۆر كەم ھەلدەكەۋى...

- ۋا دەبى تالب بەنوۋرىش جارو بار (۲۲۸۳)
 دەچتەجىنى چاك چونكەھەيتى قەستى پاك (۲۲۸۴)
 ۋەك كەسى لىنى ون بى كابە، كاتى شەو (۲۲۸۵)
 قاتىبەبۆموددەى مانا و گىيەن (۲۲۸۶)
 ئىمەبۆ ۋەك موددەى كەتمان بکەين؟ (۲۲۸۷)
 ئەودرۆيانە لەبۆ ۋى، دىن بەكار (۲۲۸۳)
 پىرى لاگان، گەرچى پىرۋوۋجىسى خاك (۲۲۸۴)
 رۋولەھەرلاكا قەبوۋلەنۋىزى ئەو (۲۲۸۵)
 قاتى ئىمەزاھىرە، ھەرنانەنان (۲۲۸۶)
 بۆرىيى بۆچى خۆن بى گيان بکەين؟ (۲۲۸۷)

پىۋى عەرەبى سەحرا نشىن ئىكەى خۆى بە سەبىر و شەكىبىي تەۋسىيە دەكا و
 فەزىلەتى سەبىر و فەقرى بۆ بەيان دەكا...

- مىردەپىنكوت بەس بکەباسى زىيان (۲۲۸۸)
 عاقلان ناكەن خەيال بۆ زىادو كەم (۲۲۸۹)
 ساف و تىرەى زىندەگى ھەردوۋك دەپۇن (۲۲۹۰)
 دەۋجىھانەى دا ھەزارن جانەۋەر (۲۲۹۱)
 چاۋ لەقۇمى چۆن دەكا شوكرى خودا (۲۲۹۲)
 شوكرى خۋاى خۆى چۆن دەكاتن عەندەلىب (۲۲۹۳)
 دەستى ھەلگرت چۆن لەمەند اران باز (۲۲۹۴)
 عومرى زۆرتەر بۆۋى، دەپۇين بۆلاى نەمان (۲۲۸۸)
 چونكەھەردوۋك را دەبوۋرن چەشنى چەم (۲۲۸۹)
 بەسكەباسىيان چونكەنامىتن، درۇن (۲۲۹۰)
 زۆردەخۆشى دا دەژىن بى دەردەسەر (۲۲۹۱)
 جىى لەسەردارشەۋلەپۇزى بوۋجودا (۲۲۹۲)
 تۆى ئومىدى رزق وپۇزىن ئەى مۇجىب (۲۲۹۳)
 دەستى شای بۆخۆى دەكردەجىى نىياز (۲۲۹۴)

گشت عەبالی خوان و خواش (نعم المعيل) (۲۲۹۵)	مەروەها بگرەلەپیشکەناکوفیل
بەس لەبەرتۆزو بوخاری (مەن)و(مان) (۲۲۹۶)	نەوھەموودەردو خەمەئیتۆسینەمان
وا بوو وا هات هەردووێان وەسواسی مەن (۲۲۹۷)	نەوخمەمانەئەپیشەکەن، داسی تەمەن
جوزئی مردن دوور لەخۆت کە، گەرکرا (۲۲۹۸)	هەرچی دەردەجوزئی مەرگەئاشکرا
گوللی مردن هەرلەناکاو دیتەلات (۲۲۹۹)	گەرلەجوزئی مردنت،نەت بوو نەجات
گوللی مەرگت بۆدەکا، شیرین خودا (۲۳۰۰)	جوزئی مەرگت گەرلەبۆ، شیرین کرا
لامەدە، لەوقاسیدەتۆرۆویی خو (۲۳۰۱)	ئەسیدی مەرگەهەچی دەردە، لەتۆ
نازەنین، مەرگی گرانەووەک جییا (۲۳۰۲)	هەختەمردن بۆ،ئەوێ کەخۆش ژیا
کام قەلەو تر،زوو لەوی سەریان بری (۲۳۰۳)	کاتی قوربانی دەبەن بۆدەشت، مەری
بەسکەباسی داسستانی زێرۆزێو (۲۳۰۴)	شەوخەلاس بوورۆز هەلات ئەئەخۆش نێو
ئێستەزێرخوای تۆ،کەئەووەل زێر بووی (۲۳۰۵)	ناجەوان بوووی کەم بەدووی زێر دا دەجووی
کاتی میوەدانەبۆچی بووی فەساد؟ (۲۳۰۶)	زێر بووی پرمیوەبووی،بۆ بووی کەساد؟
نەک وەکوو ئەووەل کەتفت وشین ببی (۲۳۰۷)	رۆز بەرۆز میوەت دەبێ شیرین ببی
جی بەجی کەن کاری خۆیان باش کەلام (۲۳۰۸)	ئێمەجووتین جووت دەبێ بن، یەک مەرام
چاولەجووتیک کەوشووجووتیک چەکمەکە (۲۳۰۹)	جووت هەموویان وەک یەکن فەرقیان مەکە
ئەودوو کەوشەنابی هێچیان کەئە، لەبیت (۲۳۱۰)	گەرلەدوو کەوشان یەکیکیان تەنگەبیت
چۆن دەگەل شیر جووت دەبێ،مەر،یابزن؟ ^۱ (۲۳۱۱)	لینگێ دەرکان نابێ یتیک چووک یتیک مەزن
یەک چکۆلەو ناتەواو، یەک باکەمال (۲۳۱۲)	خواردەبن سەرپشتی وشتەر دووجەوال
بۆ لەلۆمەو سەزەنیش تۆ ناسرەوئە؟ (۲۳۱۳)	مەن دەبرۆم بۆلای قەناعەت دل قەوئە
لەوقسانەئە کۆت لەبۆزن تا بەیان (۲۳۱۴)	مێردی قانێع تا قەناعەت کا، بەیان

ژنی عەرەبێ سەحرا نشین مێردەکەئە خۆئەسیحەت دەکا و پێئەلێ کە قسەئە لە خۆت
گەورەتر مەکە(لم تقولون مالا تفعلون) کە ئەو قسانە هەرچەند کە راستن بەلام ئەو
مەقامی ئەو ککۆلە کە ئەتۆ نیتە و قسەئە لە خۆ گەورەتر کردن زیانی هەبە (کبر مقتا
عندالله)...

ژن کۆتئەئە فێلەبازی پێس فەر من دەزانم گورگی چوو یەپێستی مەر^۱ (۲۳۱۵)

^۱ - چۆن دەبێ بۆ شیر بەجووت مەر یا بزن؟ (مصرع دوم)

- بەس بىكەتۇ، ئىددىيەى وا ناپرەوا
 ئەو قسانەى بىى حەقىقەت تاكو كەى؟
 بېسە دەعيە، بېستىر بۇ سۋالگەر
 چەند لەگەل فەخرو تەكەببۇر، بۇون بە جووت؟
 كەى قەناعەت گىيانى تۇى پرووناك كىرد؟
 واى پەيامبەر كوت قەناعەت گەنجەگەنج
 خۇ قەناعەت واقىيەن گەنجى رەوان
 پېم مەلى جووت بەس لەم كە، فېل و فووت
 ھاودەمى تۇ وەك دەلەى مىرو بەگان
 گەل سەگان دەعوا لەسەر ئىسكان دەكەى
 تۇبەپەستى وسستى بەس برۋانەمن
 خۇت بەعافل تر دەزانى زۇر لەمن
 تۇبەمن حەملەى نەكەى وەك گورگى ھار
 عەقلى تۇچون خەلكى ئەزىت كىرد ھەزار
 دوژمنىش بۇمەكرو زولمى تۇخودا
 مارى تۇجادوۋگەرى ئەى واى عەجەب
 زاغ كەدىباى ناخەزى خۇى ئەو بەچاۋ
 پىاۋى ئەفسوونگەر، دەخوتى وەك عەدوۋ
 گەرنەبا ئەفسوونى مار بۇ ۋى بەداۋ
 پىاۋى ئەفسوونگەرلەخىرسى كەسب و كار
 مار كوتى ئەى فېلەبازى فېل ئېش
 تۇ بەنىۋى خوا ئەمن ئىغوا دەكەى
- بەسكەباسى كىبىرو خودبىنى، ۋەھا
 چاكە فېكرىك تۇ لەخۇت كەى شەرم كەى
 ۋەك دەدەى دا جلكى تەر كەى تۇدەبەر^۱
 ئەى تۇمالت چەشنى مالى عەنكەجووت
 كەى لەخېرس وئاز تۇ،خۇت پاك كىرد؟
 خۇ بەلام بى فەرقە لاى تۇ گەنج ۋرەنج
 لەو مەلى تۇ ئەى غەم و رەنجى رەوان
 جووتى عەدلەم،چۇن دەگەل شەر دەبمەجووت
 بۇ لەدوۋى خۇراكى پەستى ۋەك سەگان؟^۲
 ۋەك نەى خالى ۋەسەت ئەفغان دەكەى^۳
 تا نەلەم پېت چىت لەرەگ پىنھانەمن
 مەن بەگىز و شىت دەزانى نەك بەژن^۴
 ئەى نەفام چاتر لەتۇ لاى ھووشيار
 كوانى عەقلە؟عەقلى چى؟ دوۋبىشكەمار
 زولم و مەكرى تۇلەسەرمان لا بدا
 مار گىرى،مارى ئەى نەنگى عەرەب
 ئەو لەغەم دەتاۋاۋەك بەفرى بەتاۋ
 ئەو لەمار ئەفسوون ومار،لەو، دوۋ بەدوۋ
 چۇن فسوونى مار دەيكىرد ئەو بەپاۋ
 ئەو دەمەحالى نىيەئەفسوونى مار
 فېلى خۇت دى، تۇ،بىۋرەفېلى مىش
 تۇ بەشۋور و شەر ئەمن رېسوا دەكەى

^۱ - ژن بەشىددەت بانگى كىرد ئەى جىلەگەر مەن دەزانم گورگى چوۋىپەستى مەر

^۲ - ۋەك دەزىستان جلكى تەر كەى تۇدەبەر(مصرع دوم)

^۳ - ۋەك دەلەى دائىم لەدوۋى مىرو بەگى بۇ لە دوۋى خۇراكى پەستى ۋەك سەگى؟

^۴ - چەشنى قامىشى بەتال ئەفغان دەكەى (مصرع دوم)

^۵ - پەر دەزانى تۇ سەرت ئى مەن بە بۇش چۇن دەبىنى تۇمنى كەم عەقل و ھۇش؟

- نېيوى حەق بوو گەر منى واتونىد دەبەست
چووم بدووى، وى نەك بەدووى تۇي ھىندەبەست (۲۳۳۸)
- دادى من دەستىنى لىت نېوى خودا
جىسىم وگىانم من وەنېوى خوا دەدا (۲۳۳۹)
- يا، بەتۆلەى من ئەتۆ بى گيان دەكا
يا، وەكوومن قىسمەت زىندان دەكا (۲۳۴۰)
- لە، وتانەى ژن لەبۇمىرد زۆر ئەووت
قەلبى مىردى خۇي دەسووتاند بى نەووت (۲۳۴۱)

مىرد، ژنەكەى خۇي نەسىحەت دەكا كە بە جاوى سووك مەنواپە فەقىران و پىت وانەبى
كە كارى تۇ بى ھەلە و ئىرادە و ھەروھا تەعانان لە فەقر و فەقىران مەدە، بەو بەھانە كە
خۇت فەقىرى...

- مىرد كوتى تۆزانى بۆم يانەژن؟
بۆدەكەى لۆمەم كەفەقرە فەخرى من (۲۳۴۲)
- مالى دونيام وەك كلاًو من دىتەچاۋ
كى كەچەل بى دادەنېتە سەر كلاًو^۱ (۲۳۴۳)
- ھەركەسى بوو مووى سەرى فېر و بلاۋ
خۇشەلاى وى دانەنېتەسەر كلاًو (۲۳۴۴)
- بىاوى حەق وەك چى دەچى؟ ئەى كاكە، چاۋ
تاكو پرووت بى و دانەپۇشرى چاكە چاۋ (۲۳۴۵)
- تانىشان دا عەبدى خۇي بەردەفرۆش
پرووت دەكا، ئەو لەوكراسەى عەيب پۇش (۲۳۴۶)
- عەببى گەربى چۆنى وا پرووت جا، دەكا؟
بەوكراسەى بەلكەفېلىك چا، دەكا (۲۳۴۷)
- نەو دەلى، ئەوبەردەزۆر شەرمىوونە
پرووت بى ھەلدى، لەناكاۋ، ئەو، ونە (۲۳۴۸)
- غەرقى نەقسە، غەرقى عەببە، دەولەمەند
سەر وەتى وى كردى عەببى وى دەبەند (۲۳۴۹)
- بوو تەمەككار كوئىر لەحاستى عەببى وى
گەرتەمەع ھات، دل لەراس وى سەرنەوى (۲۳۵۰)
- گەرفەقىر بىژى قسەى وەك زىرى سوور
قەت مەتاعى وى لەدووكان ناچتەزوور^۲ (۲۳۵۱)
- فەھمى تۆبۇكارى دەروئىشى بچووك
تۆ مەنۆرەقەت لەدەروئىشى بەسووك (۲۳۵۲)
- چونكە دەروئىشان جىيان لای خودا
رۇق وپۇزى وان خودا پىيان دەدا (۲۳۵۳)
- عادلى خۇ ئەوخوداىەى كردگار
عادلان ناكەن لەكەس زولمان چجار^۳ (۲۳۵۴)
- خوا، بەيىك، كالا دەدات وسەرورەى
ئەو يەكى دى دادەننى، سەرئاوورى (۲۳۵۵)
- ھەركەسىك ئەوقىسمەتەى، پى، نارەوا
دوورلەلوتف و رەحمى خۇي كەئەى خوا (۲۳۵۶)
- فەقرەفەخرى، بووھەقىقەت، نەك مەجاز
چەن ھەزاران ھەن دەوى دا عىززو ناز (۲۳۵۷)

^۱ - كى كەچەل بى چا دەكا، بۇخۇي كلاًو (مصرع دوم) / زۆرى بىن خۇشە كە لى وى بىن كلاًو (مصرع دوم)

^۲ - قەت لەدووكان جىنسى وى ناچتەزوور (مصرع دوم)

^۳ - چۆن دەكا زولمى لەبى چارەو ھەزار؟ (مصرع دوم)

- تۆ، بەرق بۆت دادەنام ئەلقاب ونام
 من كەمار بگرم دەكىشم لەو ددان
 ئەوددانه چونكە دوزمن بووب—مار
 بۆتەماق قەت كارى وا ناكەم ئەمن
 خوا نەكا، من قەت تەماقم بى، لەكەس
 تۆلەسر ئەودا رە، ھەرمى بىرەخوار
 گەرسەرت گىژ بوو بەسووران دەورى خۆ
- يارگرم، تۆ، مارگرت نىدادەنام
 تا لەسەرپان كرنەو ھېكەم ئەمان
 من بەكارى خۆم دەكەم دوزمن بەيار
 من تەماقم ھەلدەقەند، رېشەى لەبن
 گەنجى (لايفنا)ى قەناعەت بۆمەس
 تا بېنى باش حەقىقەت ئاشكار
 وا دەزانى جى دەسوورئ، تۆيى تۆ

دەبارەى ئەو مەتلەبە كەھەموو كەس، خەلكى دېكە بە دید و نەزەرى خۆ دەبېنى،
 مەسەلەن شووشە بە ھەر پەنگىك بېت بەو پەنگە، شتى دېكەى تېدا نەمايان دەبى.
 كەبوود، بە كەبوود، و سوور، بە سوور. ئەگەر پەنگى لى بېتەو و ساف و سېى بېت
 لە ھەموویان چاكت و راستگۆترە و دەحەقىقەتدا پېشەۋاى ھەموویانە...

- ئەحمەدى دى بووجەھل وا ى پى ئەووت
 پىدەكوت ئەحمەد قسەى تۆ وا يە، وا
 بوو بەكر، دىتى كوتى ئەى رۆزى گەش
 دەيكوت ئەحمەد راس دەلەى تۆئەى عەزىز
 حازران كوتيان كەئەى پاشا، ئەتۆ
 جوابى دا، ئا وىتەى سافى خودام
 گەرلەلات ئەى ژن تەمەكارم عەيان
 ۋەك تەماقە ئەوھەئەمما، رەحمەتە
 تۆ، فەقىرى يەك دوو رۆز، كە، ئىمتىحان
 تۆ دەگەل فەقرئ سەبوور بە، بى مەلال
 شادو خۆشن ئەو كەسانەى قانىعن
 سەت ھەزاران گيانى زەحمەت كىش، چاو
 خۆزگە، ھەتبايە ئەتۆ، ئەوھەوسەلە
 ئەوقسانە شىر دەمەكى گيان دان
 گەر كو گوئ گر، چاك ھەلبىختى، گووئ
- لەو بەنى ھاشم چ ناحەزدر كەووت
 ئەزىھەت كەردم ئەگەرچى بۆھەوا
 پروون دەكەى تۆ، ئەودلانى بونەرەش
 ئەى نەجانت بوو لەدەس دونىاى نەچىز
 راستگۆت زانين ئەودوو زىد لەبۆ
 راستى دەنوئىم ئەوھى كە، بېتەلام
 جوستو جۆ كە، نەك ۋەكوو دەيكەن ژنان
 رېى تەماق بەسرا لەھەرچى نىعمەتە
 تايىنى تۆلەۋى گەنجى رەوان
 چون دەفەقرئ داينەنوورى، زوولجەلال
 پروو ترش، غەمگىن، ئەوانەى تامىعن
 ۋەك گولېك گەل گولشە كەربى، تېكەلاو
 شەرحى دل داباى، گىيانم، ئەوچەلە
 لازمەبىرى بدۆشى شىرى گوان
 دېتەگوفتار واعزى زۆر كەم دووئ

- گەر کو گوئ گر، شادبیت و خوشحال
 گەر کونامە حەرەم لەدەر کەم بێتە ژوور
 بێتە ژوور، گەر مەحرەمیکى بى زيان
 ئەوشتانەى جوان وباش گەر چادە کەن
 کوا لەبۆ ئەفرادى کەردەى بىت سوود
 خوا لەبۆ، بۆنکەر، دروستى کرد عەبیر
 ئسمان و عەرزى چاکرد خواى لەژوور
 ئەوزەمىنەى کردەجى بۆخاکیان
 تەخسى پايىن دوزمنى بالادەبى
 بیزەئەى ژن، بى ئەوەى پنهان بکەى
 گەر لەگەوهەر پەیکەم دونیا ئەمەن
 بەسکەدەعوا ئەى ژنەى زۆربى ورە
 جىم لەجەنگى پاک وپیس داوئەئەمەن
 ئس نەبى گەر، مەن دەکەم چىم بووخەيال
- دیتە گوفتوگو، زەبانى شەخسى لال
 ھەرچى بى ئەھلى حەرەم، دەروائەدوور
 لادەبەن رووبەند، لەسەر، پروویان ژنان^۱
 بەس بەخاتەر چاوى پینا، وادە کەن
 گەر لەبۆیان لیبەن، سى تار وعوود؟
 نەک لەبۆ، بى حیسسى، بۆنى چوو، لەبیر
 نىو ئەوانیش زۆرى چاکرد نارو نوور
 ئاسمانى کردەجى ئەفلاکیان
 مشتەرى بۆھەرمەکان پەیدا دەبى
 قەت بوو، بۆ، کوپەر، ئەتۆ، خۆت جوان بکەى؟
 گەرنەبى رۆزیت، گوناھم کوا ئەمەن؟
 گەرنەکەى و، تۆلەمەن دەس ھەلگرە
 چونکە سولحیشم وەلاناوئەئەمەن
 ئیستە، ئیستە، جى دەھیلەم مال و حال

ژن مێردەکەى خۆى موراغات دەکا و داواى لیخۆش بوونى لیدەکا...

- ژن کەدیتی مێردى تووڕەو ئاگرین
 بیدەکوئ مەن ئەمدەزانى وا دەکەى
 ژن بەلوتف و خوشەویستى جاکوتى
 ژن کوئى، کاتى بەخۆشى ھاتەرئ
 جىسم و گیانم ھەرچى ھەم ژێردارى تۆ
 گەر لەبەرفەقرو نەدارى را، دەکەم
 تۆ لەبۆ، دەردم، ھەمیشەبوو ی دەوا
 مەن لەبەرخۆم نېمەگەر داوادەکەم
 زاتى مەن دائیم لەژێر فەرمانى تۆ
 گیانى تۆئەى گیانى مەن بۆ، وى فیدا
- زوو دەگرىا، چونکە داواى ژن گرین
 وام دەزانى کار لەگەل مەن چا دەکەى
 خانمى چىم؟ بۆت دەکەم مەن کلفەتى
 ھاو سەرت نېم، بەلکە بۆتۆم خاکی پى
 مەرگ و مانم، بېم، نەبم، موختارى تۆ
 مەن لەبەر خۆم، نا، لەبەر تۆ، وا، دەکەم
 نامەوئ، قەت قەت بى تۆ بى نەوا
 بەس لەبەر تۆ، شین وشىوئەن وا دەکەم
 سوئەن دەخۆم پىم خۆشەبم، قوربانى تۆ
 خۆزگە ئاگادار، لەگىانى مەن بیا

^۱ - بێتە ژوور گەر مەحرەمیکى بى زەرەر لا دەبەن ئەھلى حەرەم چارشىو لە سەر

- چون لەگەل من تۆ، ئە، ئەو ھا، بووی بەزەن
چىم لەزىرۇ چىم لەزىرۇ داۋە ئەگەر
تۆ دەقەلب وگىانى من دا، جىت ھەيە
تۆ، لە من بىزارى چون بووت عىززو ناز
بىنەبىرت ئەودەمەى بووم چاۋ مەست
ھىندە سوۋتاۋە لەعېشىقى تۆ دلىم
ئەسپە ناغتم، لىم بىنى، چۆن پىت بوو باش
كفرە گفتم، ئىستە ئىمانم نـووئ
خسلەت شاھا نەيە، نەك ۋەك گەدا
چون لەعەفۋى تۆ، چرا م من چادە کرد
من لەپىشت دادەنلىم شىروكەفەن
لىك جودا بوون، باس دەكەى وىران كەرە
عوزرخۋازى من لەگەل تۆدا ونە
عوزرخۋازى من دەگەل تۆخۋلقى تۆ
خۇش بە، لىم تۆ، ئەى تۆ، توورەو من غەمىن
ژن بەرووخۋشى قسەى خۋى وا، دەووت
چون لەحەد زىاتر دەبوو گرىانى وى
ھات برووسكىكىش لەبەر بارانى چاۋ
ئەۋزەنى پىاۋ عەبدى پرووى وجوانى چاۋ
ئەۋكەسەى مەغرورە زۆر، چۆن دىتە چاۋ؟
ئەۋكەسەى قەلبى لەخۋىن پىر کرد يار
ئەۋكەسەى زولمى لەبۇ، مە، كەردە داۋ
ھەرچى جوانى کرد خودا بۇعام وخاس
چونكە چاكى کرد تا نەى بى گزى
رۇستەمى زال يا لەحەمزەش، زىندە، بن
ئەۋكەسەى گفتى تەلای عالەم بەعام
- من دەبووم بىزارلە گىانم ھەم بەدەن
تۆ لەگەل من والەبى، ئەى گىان سپەر
بارى بىزارى لەمن، بۇ، پىت ھەيە؟
گىان ئەلەو بىزارىيەت بوو عوزرخۋاز
جەشنى بوت، بووم تۆش لەبۇم بوت پەرەست
گەر بلەى ماس، رەش، دەلىم وايە گولم
يا بەقورمە، يابەخۋرش يا بەئاش
من موتىعى تۆمە، ھەرچى بىت ھەوئ
بى ئەدەب ئەسپم لەلای تۆلىنگ دەدا
تائىبم من ئىعتىرازم لا دەبرد
تا، كەبت وئ، لىم، ۋەكەى تۆ سەرلەتەن
فكرى وا ناحەزلەسەردل لا بەرە
ئەۋتكاكارم دەگەل تۆ، نەك منە
گەر خەتام کرد من ئومىدم ئەۋبوو خۆ
رەحمى تۆچاتر لەسەت پووت ئەنگەبىن
تا لەنىۋانى قسان گرىان كەووت
قەلبى مىردى برد وبوو برىانى وى
داى لەقەلبى مىردى ژن، ئەۋ چاكە پىاۋ
چۆنە داخۋا، بى لەژىر فەرمانى پىاۋ؟
گەر لەلای تۆ، ئەۋ بگرىى، زۆر بەتاۋ^۱
چۆنە داخۋا، گەر بەۋى بى يار، كار؟
چى بدەين ئىمە، بەعوزرى وى جوۋاۋ؟
كەس نەبوو دەرچى لەدا وى، بى، راس
چۆن دەبى ئا دەم بەبى ھەۋۋا بزى؟
ھەرچى پىاۋ، بوو ئەسىرى ھوكمى ژن
(كلىمنى ياھمىرا)ى بوو كەلام

^۱ - ئەۋكەسەى مەغرورۇرۇ خودخۋا ھە، ئەگەر

لات بگرىى چىت ئەتۆ، دى، بەرنەزەر؟

- گەرچی ئا و ئاوور دەکا، مات و خەمۆش
 گەر لەژێر یەك مەنجهلی ئا و بیت نار
 یرەن، وەك ئا و بەسەرژن غالی
 خۆشەویستی، وا، لەلای ئینسانە بەس
 گەرەیی فاسل بە ئاوور دیتە جۆش (۲۴۲۹)
 ئا و دەبیتە هیچ، یەنی هەر بوخار (۲۴۳۰)
 باتینەن مەغلۆویی، چون بەو تالی (۲۴۳۱)
 خۆشەویستی، کوا لەلای حەییوانی بەس؟^۱ (۲۴۳۲)

دەبارەری ئەو حەدیسە: (انھن یغلبن العاقل و یغلبن الجاهل)...

- ی دەكوت پیتەمبەری ئاخەزەمان
 حەیلان غالب بەسەر ژنیان بەلام
 یرەم و دۆستی زۆر لەنیو، وان دانییە
 یرەم و ڕەقەزەت حالەتی ئینسانییە
 نینکی نووری خواپەنەك مەعشوقە، ژن
 غالب سەر میردی عاقلیان ژنان (۲۴۳۳)
 چون دەوان دا خوویی حەییوانی نەفام (۲۴۳۴)
 خسلەتی وان خسلەتی حەییوانییە (۲۴۳۵)
 خەشم و شەهوەت حالەتی حەییوانییە (۲۴۳۶)
 خالقه پێم وایە، نەك مەخلووقە، ژن (۲۴۳۷)

تەسلیم بوونی میرد لە بەرابەر ویست و ئارەزووی ژن، وەك تەلەب کردنی ژیان و

بەحەق زانیینی ئیعتیپازی ژن...

- بوو لەگەشتی خۆی بەشیمان میرد زۆر
 دیکوت ئەو، بۆدوژمنم بەگیانی گیان؟
 گەر قەزا هات دادەپۆشی ئەو بەسەر
 گەر قەزا هات دەچتە نیو دەریای غەمان
 میرد کوتی ئەی ژن پەشیمان بوو مەو
 ئەی خودا زۆرم هەبە جورم و قسوور
 جیی لەنیو ئیسلام لەبۆخۆی دیتەو
 بارەگای تۆ پرلەرەحمەت پرکەرەم
 کفر و ئیمان عاشقن بەو کبرییا
 وەك لەکاتی مردنی، زۆر دار، لەزۆر (۲۴۳۸)
 بۆ، وەبەر شەق دەم ئەمن، مان و ژیان؟ (۲۴۳۹)
 عەقڵ، ئەو دەم، کوا دەنا س، پێ، لەسەر (۲۴۴۰)
 چۆن نەجات دا خۆی، لەغەر قایی نەمان؟ (۲۴۴۱)
 کافریش بوو، بێم، موسەلمان بوو مەو (۲۴۴۲)
 لێم ببوورە چونکە تەنها تۆی غەفوور (۲۴۴۳)
 کافرێ پیر گەر پەشیمان بیتەو (۲۴۴۴)
 عاشقی وین هەم وجودو هەم عەدەم (۲۴۴۵)
 زێرو مس، بەندەن لەبۆ ئەو کیمییا (۲۴۴۶)

^۱ - خۆشەویستی کەم، لەحەییوان دیتە دەس (مصرع دوم)

لە بارەى ئەو مەتلەبەدا، كە مووسا و فیرعەون ھەردوو موسەخخەرى مەشپەتەى خودان
ھەر وەكوو پاندەھر و زەھر و تاریکایی و نوور و موناچات کردنی فیرعەون تا ئابرووی
نەچى ...

مووسى و فیرعەون ھەر دوو، پرەھرەوون	مووسى پى گرت، کوپرەپى چوو فیرعەوون
پرۆژ دەھات مووسا دەنالى، لای خودا	شەو دەھات گریانى فیرعەونیش وەھا
بۆچى ئەو زەنجیرە ھاتە گەردنم؟	گەرنەبى ئەو، كى دەلینتن، من منم؟
ئەى خودا مووسات مونسەووەر کردووہ	تۆ منیشت وا موکەددەر کردووہ
دات بە مووسا، پرووی وەك مانگ ئەى خودا	مانگى گیانم چەشنى قیرت کرد سیا
ھیچ ستیرەم من نەبوو چاتر لەمانگ	ئەو كە گیرا، كى بكەم ھاواروبانگ؟
تەپلى خواپیم لیدەدەن عالەم بەسەف	مانگ كە گیرا لیدەدەن ئەنواعى دەف
لیدەدەن ئەنواعى دەف غەوگا دەكەن	مانگ بەدەف لیدانى وا، ریسوا دەكەن
من كە فیرعەونم لەدەس ئەوخەلكە، وای	لیدەدەن تەپل و دەلین پیم، تۆخودای ^۱
دارى بلاغى تۆینەمووسا و تەمن	دەبرى تیغت، لك لەبۆ، پەیوەند، لەبن
یەك لكى دەبرى لەجى خۆى لادەنى	یەك لكى دیکەلەجى وى دادەنى
كێپەلك بوو، بى، لەحاس تیغ بىزى ھەم؟	دەرنەچووھىچ لك لەدەس تیغ یەك قەدەم
تۆ، بەحەققى قودرەتى تیغت، وەرە	خواروخیچیو ناحەزى وا لا بەرە
جارەكى دى فیرعەوون دەيكوت مەگەر	نەمدەكوت (یاربنا) شەو تاسەحەر؟
من دەخەلۆت دا وەكوو ئەوخاكەمە	گەیمەمووسا من بەجوور دیکەمە
سەت كەرەت زیاد ئاوەزپر كەن زىرى غەش	بیتەپیش ئاوور، دەپى ئەو، پرووی، پرەش
چون وجوودی من ئیتاعت لەو دەكا	جاربەدان و جارو بەبار دەمكا بەكا
گەرلنى پیم زەرعى شین بە، ھەردەبم	گەرلنى پیم پيس، نەخۆش بە، زەر دەبم
لەحزەپەك دەمكا بەمانگ، جار جارسىا	غەپرى ئەو ھە، دا بلنى كاری خودا
ئیمەپیش گۆجانى حوكمى (كن فکان)	توند دەپرۆین لەو نىو(مەكان و لامەكان)
چونكەبى رەنگى ئەسیری رەنگ بوو	مووسىپىك گەل مووسىپىكى جەنگ بوو ^۲
گەر بەپى رەنگى بگەى ئەوسا، دەبى	دۆست و یارى فیرعەوون مووسا دەبى

^۱ - چون دەكەن ریسوام بەتەپل و كەپرەناى (مصرع دوم)

^۲ - چون حەقیقەت بووى دەكەسەرەت دا، زھوور بوون بەدوژمن پەپرەوى مووساى توور

- گەر کو هەت یی، تۆئەله و نوكتە سوئال
 زۆر عەجەب چا، بوون لەبێ رەنگ، رەنگ هەموو
 گەرچی ئەسلی رۆن بەتەنها، ئا وە، بۆی
 هەم دروو هەم گۆل لەیەك ئەسلن ئەدی
 یا بەزاهیر شەر، بەباتین حیکمەتە
 یا ئەوانە، هیچ نین، حەیرا نییە
 ئەوشتە ی لای تۆ وەها بوو گەنجەئەو
 وەهمی ئینسان، هەر وەکوئەتالار دەچی
 ئەو هەبوونە ی زاهیری جەنگی هەیه
 بوون، نەبوونی، قەت لەلای خۆی رانەدا
 تۆمەلێ هەلدیم لەبەر تۆئە ی نەبوون
 تۆبە زاهیربانگ دەکا بۆلای سەر
 لێدەدا فانی خودا نال ئاوەزوو
- قەت نەبوو تێیدا نەبێ رەنگ، قیل وقال
 رەنگ دەگەل یی رەنگ ئەدی چۆن بوو عەدوو
 دوژمنی رۆن، ئەی، لەبۆچی ئاوە، خۆی
 بۆدەگەل یەك شەپدەكەن وەك ئیدەدی؟
 وەك شەری نیو كەرفرۆشان سەنعەتە^۱
 بیتەدەس، گەنج، ئەو هە، هەر، وێرانییە
 بەو گومانەون بوو لیت گەنج، رەنجەئەو
 كوا دەتا لا ردا، دەبی بۆگەنج جی؟
 لەو هەبوونانە، نەبوون، نەنگی هەیه
 هەر، نەبوون، بوو، بوونی لای خۆی، جانەدا
 بەلكەهەلدی ئەو لە دەستی تۆی دوون^۲
 ئەو، لەباتین دا، بەدار، دەت خاتەدەر
 گەر لەنادان، كا، هیدایەت ئارەزوو

سەبەبی مەحرۇوم بوونی ئەشقییا، لە هەر دوو جیهان (خسرالدنيا و الاخره)...

- یەك حەكیم دەیکوت، كەرای بی وێنەیه
 سائیلێك دەیکوت ئەدی چۆن ما، زەوی؟
 هەر وەكووقەندیل هەلا وەسراوەبی
 جواپی داوەئەو حەكیم جەزبی سەما
 چون لەمیغنا تیس گومبەز چا كرا
 ئێکی دی دەیکوت سەمای ساف، بی غوبار
 دوور دەخا بەلكە لەهەر شەش لاوەئەو
 چون لەخۆیان دوور دەخەن ئەهلی كەمال
 چون لەدوودونیا نەیان بوو هیچ جی
 گەر لەبەندانی خودا، كە ی، سەر كەشی
- ئاسمان هێلكە و زەمین زەرد بێتەیه
 وایە ئیو ئاسمانی دەوری دا، بـهـوی
 بۆسەر و بۆ خوار، نەچی لەو، ناوەبی
 چون لەشەش لا بوو، زەوی، راگرت وەها
 ئاسنێك، ئەو دەم، لەنیوان، راگرا
 چۆن لەبۆلای خۆی دەكێشی عەززی تار؟
 وایە ئیو بای توند، بۆیه، ماوەئەو
 بۆیه، فیر عەونان، ماون نیو زەلال
 ون، دەبوون چون ریتی ئەوان بوو كۆیرەری
 تۆ، لەلوتفی وان بزانە، بی بەشی

وەك شەری دەیکەن دەگەل یتك كەر فرۆش

^۱ - یاشەری وان، زاهیری بوو، نەك لەجۆش

^۲ - ئەو لەبەر چاوت دەبێتەواو نوون (مصرع دوم)

کارەبايان لا ھەيە، بىي عەيب ونەقس	زاھىرى كەن، کاي وچوودت دىتەرەقس (۲۴۹۲)
کارەباي خۇيان لەتۆ، ون، کەن، ئەگەر	تۆ دە کەن تەسلىمى توغيان، دەس بەسەر (۲۴۹۳)
ھەر وھەا، روتبەي، ھەچى ھەيوانىيە	ئەو ئەسپىرى قودرەتى ئىنسانىيە (۲۴۹۴)
مەر تەبەي ئىنسان لەدەس خاسى خودا	ھەر وھ کوو ھەيوان، لەدەس ئىنسانى دا (۲۴۹۵)
عالمى بانگ کرد نەبى، وھک عەبدى خۇي	ئايەتى (قل ياعباد) گوئى بگرەبۇي (۲۴۹۶)
عەقلى تۆ، وھک سارەوان تۆش وشتىرى	ئەولەھەر پىيە ک بچى تۆش دەيگرى (۲۴۹۷)
عەقلى عەقلان ئەوليپانەئەي فلان	عەقلى دى، وشتىر دەپۆن، دووي، سارەوان (۲۴۹۸)
چاو لەوان کەتۆ، بەچاۋى ئىعتىبار	يەك دەپىش دا، دوو بەدووي، وي، سەت ھەزار ^۱ (۲۴۹۹)
چون قەبوول ناکەي قەراۋول وسارەوان	با دوو چاۋت بىي، بىيىنى، پۆز، بەھوان (۲۵۰۰)
واجىھان ماۋە لەتارىكى شەۋى	مونتەزىر تا پۆزى پروونى دەرکەۋى (۲۵۰۱)
زەرپەر، ون بىي پۆز، دەويدا، ئەو ھەيە	شىر دەپىستى مەر، بەمانا، ئەو ھەيە (۲۵۰۲)
بەحرى بن کان، تۆبزانەئەوليپا	تۆ نەكەي لاق دا بنىي سەرکايى وا (۲۵۰۳)
ئىشتىباۋ شەكك و تەردىدى دەروون	رەھمى خوايە تاپەيا بىي پىنموون (۲۵۰۴)
ئەنبىيا ھاتن بەتەنھا بۆجىھان	سەت جىھانىيان بوو دەگەل، ھەريەك لەوان (۲۵۰۵)
عالمى کوپراي بەقودرەت سىحر کرد	خۇي نىشاندا، ئەوبەزاھىر، چووک و ورد (۲۵۰۶)
لاي نەفامان بوو، بەتەنھا و زۆر زەعيف	کوا زەعيفە، ئەو کەسەي گەل شا، پەردىف؟ (۲۵۰۷)
ئەبلەھان کوتيان کەھەر تەنھايە، ئەو	ۋاي لەۋەي، نەي بىي، خەمى بۆدۋايە، ئەو (۲۵۰۸)

سالىح و ناقيەى ويان بەكەم ھاتە بەر چاو، كاتىك كە خودا ويستى لەشكرىك ھىلاک بكا،
 دوژمن بەكەم و بىئەرزىش دىننىتە بەر چاو ئەگەرچى ئەو دوژمنە غالب و پىرۆز بىت
 (ويقلکم في اعينهم ليقتضى الله امرا كان مفعولا) ...

ناقيەى سالىح كەوشتر بوو بەچاو	كوشتىيان قەۋمى نەفامى نا تەۋاۋ ^۲ (۲۵۰۹)
دوژمنى بوون چون شەرىكىيان بوو لە ئاۋ	بوون خەسپس، بىي نان و بىي ئاۋ قووت براۋ (۲۵۱۰)
ناقيەى خوۋا خواردى ئاۋى جۆۋ ھەور	مەنەبىيان كەردئەولەئاۋى خوا بەجەور (۲۵۱۱)
ناقيەى سالىح وچوودى شەخسى پاك	بۆ كەمىن تا شەخسى ناپاك كا، ھىلاک (۲۵۱۲)

^۱ - پىش قەراۋول يەك، لەدووي ۋى سەت ھەزار (مصرع دوم)

^۲ - ناقيەى سالىح شتور بوو زاھىرى قومى نادان كوشتىيان پەريان سەرى

- جیان بەسەرھات؟ مەرگ و دەرد، ئەو قەومە، چاۋ
 کار بە دەستی قەھری خوا و ىستى لەوان
 ڕووحى پاكان سألحه و تەن نا قەيە
 ڕووحى سألح قابلى ئافات نىيە
 كەس بە قەلبى ئەوليا نابا، زەفەر
 ڕووحى سألح قابلى ئا زار، نىيە
 جىسمى خاكى بۆيە، پەيوەست بوو بە گيان
 ئەزىزەتى وان ئەزىزەتى خواى ڕوۋگەيە
 بۆيە مەربووت بوو، دەگەل جىسمىك خودا
 بەندە، بۆ، و شترى جىسمى وەلى
 چون حەسوودن ئىو، سألح وا، كوتى
 دى لە حەق را، پاشى سى ڕۆزى، دەدى
 ڕەنگى ڕووتان ڕەش دەبىتو زەردو سوور
 ڕۆزى ئەو وەل زەرد، ڕوون، وەك زەغەرەن
 ڕۆزى سىنەم ڕووى هەمووتا رەش دەبى
 گەرنىشانەو لىم دەوئ بۆ، ئەو، قەرار
 گەر كو گرتوو، ئىو، چارە و هات، تەواو
 جوون بە دووى دەيلاخ، بىگرن، دەردە چوو
 بىيىكوتن جا، حوكمى حەق دى بى گومان
 بوولە دەيلاخ، خاترى سألح مەرام
 گەر كوپازى كەن دلى بوون رەستگار
 هەر كەوايان بىست قەومى تىرەبەخت
 ڕۆزى ئەو وەل ڕووى خويان دىت زەرد
 ڕۆزى دووھەم ڕەنگى هەموان سوور دەبوو
 ڕۆزى سىنەم ڕەش دەبوو، ڕوويان بە عام
- مەنعىيان كرد، چونكە نا قەي خوا لە ئاو
 خۆيىنە هائى و شترى، يىك شارى جوان^۱
 ڕووح لە وەسلەو، تەن لە فەقرو فاقەيە
 ئىش و دەرد، بۆ نا قەيە، بۆ زات نىيە
 گەوھەرى سالم، سەدەف گەردى زەرەر
 نوورى يەزدان قەت بە دەس كوففار، نىيە
 تا عەزا بىيان دەن بىيىن ئىمتىحان
 ئاوى ئەو خوم، وەسلى ئاوى جۆگەيە
 تالەبۇ عالم بە عام ئەو، بى، پەنا
 تاكو ڕووحى سألحىت بى، مونجەلى
 پاشى سى ڕۆز دى لەلاى خوا، نە قەتى
 ئا فەتىك لەو سى، عەلامەت، دىن، وەدى
 دىتەبەر چاوان بە ڕەنگى جوور بە جوور
 ڕۆزى دووھەم سوور دەبن وەك ئەرغەوان
 پاش ئەو وەش جا، قەھرى خواتان بەش دەبى
 چاۋ لە دەيلاخ كەن، دەچى بۆ، كىتو، بە غار
 تەبرى هيواتان، دەنا، دەرچو، لە داو
 چوو لە بۆشاخان، لە چاويان ون دەبوو
 لەو عەزا بى دىت ناو بى هىچ ئەمان^۲
 تا دلى وى، ئىو، ڕازى كەن، بە عام
 خۆدەنا غەمگىن ومات و لىو بە بار
 مونتەزىر مان بۆ عەزا بى زىدە سەخت
 ئاومىد، هەليان دە كىشا ئاھى سەرد
 نەو بەتى ئومىد و تۆبە، دوور، دەبوو
 حوكمى سألح هاتەجى، بى شەر، تەمام

^۱ - خۆيىنە ها بۆ و شترىك يىك شارى جوان (مصرع دوم)

^۲ - بىيىكوتن جا حوكمى يەزدان دىتەجى بۆ نەجات بووتان ئومىد و هىچ نەبى

- ئەۋدەمەي كە، ئاتومىد بوون گشتيان
 ھات دەقورئان، بۆرەسۈۋلى زۆرئەمىن
 دادەچۆكت، ھەرلەبەرفىربوون وبەس
 مونئەزىر بوون تا كويىت قەھرى خودا
 رېۋى لەخەلۋەت، سالىھىش بۆلایى شار
 ئەو لەئەجزاى وانى بىست نالە ھەوار
 ئەۋلەئىسكى وانى بىست نالەۋىغان
 كىردىنەلەۋوشىن سالىھ، واى كەدى
 دەيكۈت ئەي قەۋمەي خەپكاربوون، لەزىن
 حەق كۈتى پىتم، تۆقەبوول كە، جەۋرى وان
 مەن كۈتم بەستۈۋىپىنى پەندەم، جەفا
 ھىندەيان، دا، مەن، ئەۋان ئا زارۋ، دەرد
 حەق كۈتى پىتم بەس بىنالەۋ بەس، غەمىن
 خوا، دلى، ساف ساف كىردم ۋەك سەما
 زۆر كەپەت مەن بۆم كۈتن گۇفتارى پەند
 مەن ۋەم تىكەل بەشەكرو شىردەكرد
 بوو بەزەھرى مار، لەلاتان ئەۋ، ۋەم
 بۆ غەمىن بىم، غەم لەلام دەر چوۋ، بەراس
 كى لەبۆمەرگى غەمان شىۋەن دەكا؟
 رېۋى دەخۇكردو كۈتى ئەي شىن گىنر
 تۆبخۈتتەۋ راس دەخۈتتى ئەي ئەمىن
 ئەۋبەدل گىرئانى ھات، يىك جارى دى
 ئەشكى باراندو دەما، جەيران ۋ مات
 عەقلى، دەيكۈت ئەۋگىرنەت بۆچىە؟
 بۆدەگىرەي؟ دابلەي بۆكارى وان؟
 بۆدلى ژەنگاۋىيان ۋ تارتار؟
 بۆددان ورىشى سەگ سانانەيان؟
- چوۋنەسەرجۆك ۋ، چەماۋەپشتيان
 شەرحى ئەۋجالەبەنىۋى (جائىمىن)
 فىر بەترسانت لەھالى ۋا، نەكەس
 قەھرى خوا، ھات شارى وانى، تىك دەدا
 شارى دى، نىۋ دوۋكەل، ۋگەرماۋ بوخار
 شىن دەبىسرا، شىن گىنرىش نادىار
 ئەشكى خۈينى دى، كەدپن، لەگىيانى وان
 بوو بەشىن گىنر، ئەۋ لەسەرشىن گىنرى دى
 مەن لەدەستى ئىۋەلەي خۇم، كىرد شىن
 پەندىان دە، زۆرنەماۋەدەۋرى وان
 بى سەمەر پەند، گەر نەبى، مېھروسەفا
 قەلبى مەن بۆپەندى وان، بۆ، دارۋ بەرد
 مەلھەمەت بۆ، دادەنىمە، سەر، بىرىن
 جەۋرى ئىۋە، ھىچ دەقەلبەم دا، نەما
 بۆم كۈتن گۇفتارى شىرىن چەشنى قەند
 يا، بەشەھدو، چى بەخۇشىم، بىر دەكرد
 چاۋى خۇۋ، گىرت، دەۋ رو بەرتان، تارۋ تەم
 غەم لەبۆمەن ئىۋەبوون، ئەي ناسپاس
 كۈا كەچەل چابى، سەرى موۋ كەن دەكا؟
 بۆ دەگىنرى شىن لەبۆ ئەفكارى گىنر؟
 (كىف ئاسى) تۆبلى بۆ زالمىن
 رەھمى بى عىللەت دەۋىدا، ھات ۋەدى
 ئەشكى چى؟ قەترەلەدەرياي جوۋد، دەھات
 بۆ فەسادكاران گىرىن لايىق نىە
 بۆسپاي زۆردارۋ بەدكردارى وان؟
 بۆزبانىك، لىنى تكاۋە، ژەھرى مار؟
 پانەزارۋ چاۋى عەقرەب خانەيان؟

- شوکری خوا که، چون جهزای پیدان، ئەوا (٢٥٦٥)
 میهرو سولج وقههریان، بوو، پر له پیچ (٢٥٦٦)
 خستیان زێر پی، جهمالی پیری عهقل (٢٥٦٧)
 چون ریاکا ربوون، شکا، وا، پشتیان^١ (٢٥٦٨)
 تا جههنه میان، بهوی نیشان بدا (٢٥٦٩)

دهبارەى مه‌عنای ئەوه‌که (مرج البحرین یلغیان بینهما برزخ لایبغیان)...

- دووزەخی و ئەهلی به‌هەشت، بوون، هاو مه‌کان
 تیکه‌لاوێ ئەهلی نارو ئەهلی نوور
 وه‌ک له‌کان، دا خاک وزێر بوون، تیکه‌لاو
 هه‌روه‌کوو ملوانکه‌، تێیدا زێرو موور
 نیوه‌کی ده‌ریایه‌شیرین وه‌ک شه‌که‌ر
 نیوه‌که‌ی دی تاله‌هه‌روه‌ک، ژه‌هری مار
 تیکه‌لاوی یه‌ک ده‌بن بالاو نه‌وی
 تان و شیرین مه‌رکه‌زی وان جیسمی ته‌نگ
 نه‌و جی سولجی، دین و، تیکه‌ل، یتیک ده‌بن
 دین به‌وه‌زع وشکله‌کی دی، مه‌وجی شه‌ر
 چون له‌بۆ میه‌رێ، هیدایه‌ت، ریشه‌یه
 قه‌ر. شیرین لاده‌با، ده‌یکا به‌تال
 کوا ده‌بینی تال و شیرین چاوی سه‌ر؟
 چاوی ئاخیرین ده‌بینی راس، له‌دوور
 زۆره‌نه‌، شیرین به‌زاهیر، وه‌ک شه‌که‌ر
 هه‌ر. به‌بۆن، ده‌یناسی ئەو هه‌ی، زۆرزان
 بیوی وی ره‌ددی ده‌کا، جا پیش گه‌روو
 ئینکی دیکه‌ش، نێو گه‌روو په‌یدای، ده‌کا
- بوو له‌ نێو وان (برزخ لایبغیان) (٢٥٧٠)
 کێوی قافیان بوو، له‌نێواندا سنوور (٢٥٧١)
 فاسیله‌ی وان زۆره‌، نا بینرێ به‌چاو (٢٥٧٢)
 یا نه‌میوان بێن شه‌ویک زۆر، جوور به‌جوور (٢٥٧٣)
 زۆر به‌ تام و، په‌نگ جوان هه‌ر وه‌ک قه‌مه‌ر (٢٥٧٤)
 تام تال و، په‌نگ ره‌ش وه‌ک قیری تار (٢٥٧٥)
 بۆمیسال، وه‌ک ئاوی ده‌ریاو مه‌وجی وی (٢٥٧٦)
 تیکه‌لاوێ، گیانی مایل سولج وجه‌نگ (٢٥٧٧)
 هه‌لده‌کێشن داری کینه‌ی دل، له‌، بن (٢٥٧٨)
 لاده‌بن میه‌رو مه‌حه‌به‌ت، عیززو فه‌ر (٢٥٧٩)
 بۆیه‌ میه‌ر، بۆتال و قه‌هری، تیشه‌یه (٢٥٨٠)
 تال که‌هات شیرین ده‌کا، جیتی خۆی، به‌تال (٢٥٨١)
 چاوی باتین، پی، ده‌بینی پی، که‌سه‌ر (٢٥٨٢)
 چاوی ئاو خوێر، بین، خه‌تایه‌، هه‌م غروور^٢ (٢٥٨٣)
 ون له‌نێو، نه‌وشه‌که‌ره‌دا، سه‌م پر خه‌ته‌ر (٢٥٨٤)
 ئیده‌دی گه‌ر، هاته‌سه‌ه‌ر لێو، ددان (٢٥٨٥)
 گه‌رچی، دیتن ناره‌ته‌ی، شه‌یتان (کلوا) (٢٥٨٦)
 ئینکی دیکه‌ش، نێو به‌ده‌ن، په‌سوای ده‌کا (٢٥٨٧)

^١ - پیر کر، نا، گشتیان بوون پیره‌که‌ر
^٢ - چاوی ئاخیرین ده‌بینیتن دروست
 چون بریایان کرد وه‌هayan هات به‌سه‌ر
 چاوی ئاو خوێر بین، خه‌تاو مه‌غروور، سووست

- يەك كەدەفعى كرد ئىشى، پىندەگا
ئىكى دىكەش، پاشى رۆزۇ مانگى زۆر
مۆلەتى دەن گەر، لەگەر، لەوکارەيە
هەرچى گىاو شەكرى، كە لەو دونيايە يە
سال گەلىك دىن و، دەرۇن، تاكو بەتاو
بۆكەۋەر، دوومانگ دەكىشى، تا دەگا
بۆيەفەر موۋى، والە، حق، عەز زەۋجەل
تۆئەۋەى، بىستت لەمن، ئاۋى ژىيان
تۇبلى، ئەو گەتە، ئاۋى ژىنە، بۆن
نوكتە يىكى دى، بىي، تۆ، ئەى رەفىق
جى، ھەيە، يىك شت، ھەرامە، ژەھرى مار
ئەولەجى يىك، ژەھەرە، جى يىكەش دەۋا
گەرلەۋى، بۆگىان و پروۋج، سەندانە، ئەو
ئاۋى قۆرە، گەرچى ترشە، ئەو بەلام
يىتەنىۋ خوم، ئەو دەبى، تال و ھەرام
- ۵۸۸) ۋەختى خەرجى، دەخلى خۆى، چاك، تىدەگا
۵۸۹) ئىكى دىش گەربوۋ بەخاكى گۆر، كۆر
۵۹۰) رۆزى مەحشەر تىدەگا لەو بارەيە
۵۹۱) مۆلەتو ۋەختىان لەلاى ئەو خوايەيە
۵۹۲) بەر، دەبىتە، لەعلى پروۋناكو بەناو
۵۹۳) سوۋرەگوۋل يىك سال دەكىشى، چادەگا
۵۹۴) سوۋرەتى ئەنعام، زىكرى كرد، ئەجەل
۵۹۵) خوار دىتت سەت كەرەت، بىي، نۆشى گىيان
۵۹۶) پروۋجى نۆيە، چۆتە جىسمى ھەرفى كۆن
۵۹۷) ھەر، ۋەكوۋگىان نا ديارەو زۆر دەقىق
۵۹۸) خوا، ئەۋى شىرىن دەكات و، خۆشگوۋار
۵۹۹) ئەولەجى يىك، كىرو جى يىكەش رەۋا
۶۰۰) گەيەئىرە، بىي گومان دەرمانەئەو
۶۰۱) گەرگەشەت و، بۆ ترى، شىرىن، بەتام
۶۰۲) گەر بەسرەكە، بوۋ، بەدەل، (نعم الادام)

دەبارەى ئەو مەتلەبە كە، ئىحتىمالى ھەيە كە ۋەلى شىتەك ئەنجام بىدا، كە مورىد نابى
بە خۆى ئىجازە بىدا كە ئەو شتە ئەنجام بىدا، چۈنكە لە بى ۋى زىانى ھەيە، مەسەلەن،
ئەگەر تەبىب ھەلۋا بخۋا، زىانى بى ۋى نىيە، بەلام ئەگەر نەخۇش بىخۋا لەبى ۋى زىانى
ھەيە و ھەر ۋا سەرما و سۆل بى تىرى گەشەتو زىانى نىيە، بەلام بى قۆرە زىانى ھەيە...

- گەرۋەلى، ژەھرى ۋەخۆت، بىخۆش دەبى
(رې ھب لى) بۆسولەيمان، شىاۋەبەس
لوتقى ۋا بۆغەپرى من، قەت مەيكەۋە
نوكتەيى (لاينبىغى) بخۆتەجۋان
بەلكەئەۋدىتى لەشاھى سەت خەتەر
ترسى سەر، ھەم ترسى سوپ، ھەم ترسى دىن
- ۶۰۳) موبتەدى بىخۋا بەلام، بىخۆش دەبى
۶۰۴) غەپرى من ئەۋمۈلكە مەيدەتۆ، بەكەس^۱
۶۰۵) ۋەك ھەسەد چوۋ، ۋاش نەبوۋ ئەسلەن، ئەۋە
۶۰۶) سىرپرى (من بعدى) نە، بوخلە، ئەى جەۋان
۶۰۷) كۈللى شاھى پىرخەتەر ھات، بەر، نەزەر
۶۰۸) ئىمتىحانى ھىندە موشكىلمان، چ نىن

^۱ - غەپرى من ئەۋمۈلكە مەيدەتۆ چكەس (مصرع دوم)

- ج. دەبی، بی، وەك سوله یمان یەك نەفەر
بۆهه موو، تین و تەوا نە، بووی لە دەست
جۆنكە تۆزی ئەو غەمە، هات نیشیت لەوی
سۆ شەفاعە تکار، سوله یمان، مولکی وا
تۆ، دەگەڵ هەر کەس کە لو تفت بی ئەوا
نەو، دەگەڵمە، نەك لە پاش من دیت، ئەو
نەرحی ئەو هە، واجبە ئەمما، ئەمن
- سەت هەزاران رەنگ و بۆن، نی، پشتی سەر^۱
مەو جی قودرەت هات و زاری وی دەبەست
رەحمی پنهات ئەو، بە شاهانی زەوی
بیدەوێ کامیل بوو وەك من ئەوی خودا
ئەو سوله یمانەو منم، بی ئیشتیبا
ئەو منم خۆ، جیا نەبی، لیم، پیت، ئەو
دیمەو، بۆداسستانی میرد و ژن

پاشماوێ داستانێ ژن و میردی عەرەب ...

- یەك لە پاكان دەیهوێ تا كو، ئەمن
داستانی میردوژن كە، بوو، بە نەقل
ئەو ژن و میردە ی كە نەفس و عەقلە ناو
هەردوو یان لازم لە دونیای خاكدان
دەیهوێ ژن دائیمەن حاجاتی مأل
نەفسەو وەك ژن هەر بە دووی چارە گەری
عەقل لەو فكرانە هیچ ئاگا، نیە
سیریری ئەو داستانە گەرجی دان و داو
گەر كو كافی با، بە یانی، مەعنەوی
گەر مەحەببەت فکرو مەعنا، بایە، بەس
ئەو هەدا یای دۆست گەر دەیدا بە دۆست
تا گەواهی، هەدیە، هەر، وەك، رایەتی
چونكە هەدیە، شاھیدیکە، زاهییری
شاھیدت جار راس دەلی، جار جار درۆ
جار، دەكا، ئیزهاری مەستی، یەك، بەدۆ
ئەو پریاكارە ی دەروژوو، نۆیژ دا
كاروباری زاهییری هەربۆیە نە
- بۆی بە یان كەم، چیان بە سەر هات میردو ژن
بۆ میسال، تۆ، ئەو، بزانه، نەفس و عەقل
بۆهه موو كەس لازمە، باش و خەراو
پۆژو شەو دائیم، لە غەو غاو، جەنگ دان
یەعنی ئا و و، نان و خوان و، وەزە و حال
جار، وەك خاك، جار، دەبوێ، سەر وەری
فکری عەقلی، غەیری خوا ی تیندا، نیە
زاهییری داستان، بی، ئەلثان تەواو
كەس نەبوو تاعەت بكاو، سەر كا، نەوی
نە ی دەدی قەت سوو رەتی نۆیژ، هیچ كەس
ئەو لە دۆستی دا، وەكوو بۆ، مەغزە پۆست
تانیشان دا دۆست بە دۆست، دۆستایەتی
بۆ نیشانەو خۆشەویستیکی سیری
مەست، جار جار مەست لە مە ی جار جار لە دۆ
جا، دەكاتن سەر گرانی و های هۆ
تا نیشان داوا، كە ئەو مەستی خودا
تا نیشان دەن ئەو شتە ی نیو دل، هەنە

- تۆتەمىزنىڭ دەپ، ئەي خوا، بەۋى^۱
 گەرەتە تاكتان، خۇدا، تەشخىس، بەھىس
 گەر ئەسەر، لا چو، سەبەب خۇ، موزھىرە
 چۈنكە نوۋرى خوا ئەگەر ھات بۆ مەشام
 گەرمەھە بىيەت بوو لەقەلى، شوغەلەۋەر
 بىن نىازەلەۋھە، ئىعلام كات نوۋر^۲
 زۆرى تەفسىل لازمە، تاپى تەمام
 سوۋرەتى ۋا، مەنى ۋالەي يىتەزۋور
 بۆمىسال ۋەك چى دەچن؟ ۋەك دارو ئاو
 باسى ما ھىيات ۋاخاسىيات بەسە
- پاك وپسىم ئاشكرا بۆ، دەر كەۋى (۲۶۳۳)
 حىس بەنوۋرى خوا، دەبىنى پاك و پىس (۲۶۳۴)
 ۋەك قەرابەت بۆمەھەببەت موخبىرە (۲۶۳۵)
 بۆتەسەر يا بۆسەبەب نابى غولام (۲۶۳۶)
 بىن نىازەلەۋ، لەئەسباب ۋئەسەر (۲۶۳۷)
 چۈن مەھەببەت ديارەنوۋرى، ۋى، لەدوۋر (۲۶۳۸)
 ئەۋقسە، بت ۋى، لەئەھلى، ۋەسسەلام (۲۶۳۹)
 سوۋرەتو، مەنى، لەيىك، نىزىك ۋدوۋر (۲۶۴۰)
 چۈن بەماھىيەت بەدوۋر، لىك، تەۋاو^۵ (۲۶۴۱)
 چىان بەسەرھات دابلې ئەۋدوۋكەسە؟ (۲۶۴۲)

تەسلىم بوۋنى مېرد لە بەرابەرى خواھىش ۋ ئىلتىماسى ژنى خۇي بىن قەيد ۋ شەرت ۋ سوۋىند خوارىنى ۋى كە لەۋ تەسلىم بوۋنەدا ھىچ خەيالى فېل ۋ كەلەكم نىە...

- مېردكوتى قەۋلم دروستە، نەك گەزاف
 ھەرچى فەرمان دەي بەمن ھەرۋادەكەم
 چۈن بەعشقت لىم دەسوۋتى بال ۋپەر
 ژن كوتى تۆخوا براستى ۋا، دەكەي؟
 جوابى داۋەسوۋىن دەخۆم بەخوابى پاك
 دەۋتەنەي چوۋكە، كەپتېدا، داي نىشان
 تا ئەبەد ھەرچى ھەي، ئەۋ، ۋالەپېتىش
- من موتيعى حوكمى تۆمە، بىن خىلاف (۲۶۴۳)
 حوكمى تۆبى قەيد وشەرت ئىجرا دەكەم (۲۶۴۴)
 خۆشەۋىستى كۆنرەكا چاۋ، گۆش، كەر (۲۶۴۵)
 يا، بەفېلى ۋا، سوۋرم پىدا دەكەي (۲۶۴۶)
 ئەۋخودايەي چاكى كرد، ئادەم لەخاك (۲۶۴۷)
 چى دەنىۋ ئەلۋاح ۋئەلۋاح بوۋ نىھان (۲۶۴۸)
 (علم الا سما) لەبۇ ۋى، دەستكىش^۶ (۲۶۴۹)

^۱ - پېم عەتا كە، ئەي خۇدا تەشخىس، بەۋى (مصرع اول)

^۲ - بىن نىازە، ئەۋ كەئىعلام كات نوۋر (مصرع اول)

^۵ - بۆمىسال ۋەك چى دەچن؟ ۋەك ئاوۋ دار
^۶ - تا ئەبەد، ھەرچى ھەي، ئەۋ پېتىش

چۈن بەماھىيەت جودان، ۋەك ئاوۋ نار
 دەرسى كوت لەۋ غەللەمەلئەسمائى خۇ

- نا مەلەك سەرسام لەبەر تەدریسی وی
ئەو گۆشادیە، هات لەئا دەم، بۆ ئەوان
ئەو گۆشادیە، عەرسەیی حەو، ئاسمان
ی بە ئەحمەد کۆت خودای بالا و ئەوی
خۆ لەئا سمان و لە عەرش و هەم زەمین
قەلبی موئمین جیتی منە، ئەی وای، عەجەب
خوای کۆتی وارید بە، نێو بەندانی من
بەو هەموو نووڕە، عەرش، هەیبوو، لەبۆی
جەن بەی تۆ، گەورە بە، عەرشێ عەزیم
جا، مەلاییک پێش ئەو، کۆتیا، هەموو
نووی، تاعەتمان دەچاندە، نێو زەوی
بۆ عەلاقەن بوو لە گەل ئەو خاکەمان؟
ئۆلفەتی مە نووڕ، دە گەل زۆلمەت چیە؟
بۆت، لەبۆ، ئەو لۆتفە، ئەی ئادەم سەبەب
نێرە چاکی کرد جیسمی خاکی تۆ
گیانی ئیمەچی لەرووح بەرکەووت؟
بووین لەسەر عەرز و غافل بووین لەوی
چونکە فەرمووی جی بەی ئێل عەرز تار
حوججەتن هیناوە، کاتی، بووین، جودا
نووری ئەو تەسبیح و، تەهلێل، لادەنیی
حوکمی حەق هات و، لەبۆمان، را خرا
دایێن بۆن، هەرش تێکتان، ئێو، ویست
گفتی وا گەر بێ سەرو بێ پاو بنە
تا عەیان بێ سەبەقی و، ئەی مەلەك
- زێندە پاکتر بوون لەبەر تەقدیسی وی
قەت نەها ت بۆوان، لەهیچنیک ئاسمان
تەنگە بۆ ئینسانی کامیل بێ گومان
من کە جیم نایێ لە ئاسمان و زەوی
من کە جیم نایێ، بزانە تۆ یەقین
گەرمنت ویست لەودلانەم کە، تەلەب
من دەبینی، جا، بەهەشتی جوانی من
ئا دەمی، دی، زوو لەجیتی خۆی را، دەپۆی
خۆ بەلام سووڕەت لەلای مەعنا، عەدیم
ئۆلفەتێکی خاس، دە گەل عەردن، هەبوو^۱
زۆر عەجەب ماین، لەو عەلاقە، بوون بەو
خۆ، لەلای خۆ، جینی سڕیشتمان ئاسمان
نووڕ، دە گەل، زۆلمەت یەقین زینی نیە
چونکە جیسمی تۆی لەخاک چاکرد رەب^۲
نێو جەسەد پەیدا بوو، نووڕی پاکی تۆ
زۆر لەمەو بەرخۆ، لەخاک دا دەرکەووت
نەندە زانی، گەنجی تێدایە زەوی
تال دەبوو بەو، جی بەجی، لین، تامی زار
کێ لەجیتی مەدادەنیی تۆ ئەی خودا؟
تۆ لەجیتی وان قیل و قالان، دا دەنیی؟
لوتفی حەق هات، دەرکی قەهری، داخرا^۳
وێک دە گەل باب بێ، منالی خۆشە ویست
رەحمەتی من زۆر لەپێش قەهری منە
من لەتۆ، دا چا دەکەم ئیشکال وشە ک

^۱ - ئۆلفەتێکی خاس، بەئەرزیمان، هەبوو (مصرع دوم)

^۲ - هەرلەبەر بۆی تۆبوو، ئادەم، ئۆلفی و

^۳ - حوکمی حەق هات و، لەبۆمە ی را دەخست

چونکە جیسمی تۆی لەخاک چاکرد خوا
لوتفی حەق هات دەرکی قەهری دا دەخست

- تابلېنى ويستت، منىش نەگرم لەتۆ
 لەحزەلەحزەچادەبن، لېنى خىلمى من
 خىلمى وان ۋەك كەف لەبەحرى خىلمى مە
 خىلمى خوا، دور، خىلمى دايك وباب سەدەف
 بەو كەفە، بەو بەحرى زۆرساف و جووان
 بەو كەسەى ئاخردەكەم، بۆۋى، رجووع
 گەر كويىت، واىە، دەكەم، تۆ ئىمتىحان
 ئىمەھەردووبا، سورن كەين، ئاشكار
 با، بەيان كەين، ئىمە، سورمان، ھەر، چىن
 من كەنازانم لەدەستى دى، چچار؟
- مونكىرى خىلم، نەلنى ھىچ سەربەخۆ
 چەن ھەزارا ن دايك وباب فانى دەبن
 كەف دەچى دى، يەم، لەجنى خۆى ھەر يەمە
 خۆ لەحاستى ۋى ۋەكوو بۆكەف، بى كەف
 لەووتارەنەم بوو قەستى ئىمتىحان
 قەستى من مېھرو سەفا بوو ھەم خزووع
 ئىمتىحان تۆ ئىمتىحان كە، يىك زەمان
 تۆ ئەمر كە، بى لەدەس، دەيكەم بەغار
 تا قەبوول كەم ھەرچى لايىق بى، بەمن
 دابلنى، گىانم لەدەستى دى، چكار؟

ۋن پىگاي تەلەبى پزى و پۆزى بە مىردەكەى دەلى، و ئەۋىش لى قەبوول دەكا...

- ۋن كوتى يىك پۆز دەدونىا دا ھەيە
 جى نشىنى خوا، خەلىفەى كردگار
 گەر بچى تۆلايى ئەۋشا، شا، دەبى
 ھاۋنشىنى شەخسى پاك ۋەك كىمىيا
 يەك ئىشارەى كرد لەبووبەكر، ئەۋ نەبى
 مىر، كوتى تۆبىزەپىم ئەلئان چجوور؟
 بى بەھانە ناكرى بۆم، ئەۋھە، چار
 ھەرۋەكوو، مەجنوون كەبىستى ئەۋ، لەيىك
 پاشى ئاخ وداخ و نالين، جا، كوتى
 خۆزگەدوكتور بام و، وارىد بام، بەكار
 خوا بەئىمەى (قل تعالوا) بۆيەۋوت
 چەكچەكى، ھەبىايەئىستىعدادى چاو
 ۋن كوتى گەر يىتەبەخشىش شاھى جوود
 چونكەئالەت، ئىددىعا، بۆ ھەستىيە
 مىرد كوتى بى ئالەتىم چۆن دىتەدەس؟
- روون دەكا عالم لە، دونىا، تا ھەيە
 شارى بەغدا بوو، بەۋى، چەشنى بەھار
 ناكوكەى گەل، بەد، ئەتۆ، ھەمرا، دەبى؟
 كوانى كىمىيا، غەيرى لوتفى ئەۋلىيا؟
 كى بەتەسدىق بوو بەبەسىددق ئەۋ نەبى؟
 بى بەبھانەمن لەشا، چۆن بچمەزوور؟
 بى ۋەسىلە ناكرى خۆ، ھىچ كار
 ھەر كەمىك لەبلى نەخۆشە نەك گەلىك
 من بەھانەم چى بى، بچمەخزمەتى؟
 تا لەبۇلاي لەبلى چووبام، من بەغار
 تا، نەكەين شەرمى كەنوورى، دەر كەۋوت
 خۆش دەبوو، بۆى، ھەلفرىن، پۆزانى تاو
 عەبىنى بى ئالەت، دەبى ئالەت، بەسوود
 ئەسلى كار، بى ئالەتى، ھەم پەستىيە
 گەر نەبىم بى ئالەتى ۋەك خارو خەس

٢٦٩٩)	رەحمەتی شای لازمەخۆ، موفلیسی ^١	نەهیدم من لازمەبۆ، موفلیسی
٢٧٠٠)	تاكو رەحمم پێبکا پاشای قەشەنگ	نەهیدم بە، ئەی ژنە، تۆدووڕ لەرەنگ
٢٧٠١)	ئەو، لەلای قازیلقوزات، هەر لەنگ بوو	نەشە هادەت بەس، بەگفت و رەنگ بوو
٢٧٠٢)	تاكو نووری، وی، بەبێ، قال دەر کەوی ^٢	سیدقە لازم، بۆگەواهی حالی وی

**بە دیاری بردنی پیاوی عەرەبی سەحراشین گۆزەپێک ئاوی باران لە سەحراوە بۆ بەغدا
بۆ ئەمیرولمومنین، بەو خەیاڵە کە لەوێش ئاو قاتیە..**

٢٧٠٣)	بەس ئومیدت بێ، بەزاتی دادگەر ^٣	- کوتی راست و دروستی تۆ، ئەگەر
٢٧٠٤)	بۆمەهەر ئەو سەرۆتو، سەرما یە	ئەوی بارانەن دەگۆزەیی دا هە یە
٢٧٠٥)	بیکە هەدیە، بیدە شاهە نشا، ئەتۆ	خەگرە ئەو گۆزە ئاوی، جـا، بـرۆ
٢٧٠٦)	خۆ، لە ئاو چاتر، لە سەحرا دا، نییە	بە سەرۆت غەیری ئەو هەن، لا، نییە
٢٧٠٧)	ئاوی وای خۆ قەت نەدیو، نادرە	ئەنجی شا گەر پـر لە زێڕ و گەو هەرە
٢٧٠٨)	بەو، لە پێنج رێگای حەواس، سویرا، دەدەن	من کوتم گۆزە، مرادم، بوو، بەدەن
٢٧٠٩)	لێم قەبوول کە، تۆ، بە فەزەلت، گەر کە من	ئە ی خودا، چیم بوو، دە کووبەو، گۆزە من
٢٧١٠)	ئا وی وی، قەت قەت، ئەبێ ئە ی خوا، نەجیس	گۆزە پێکی پێنج لولە ی، بێ، لە حیس
٢٧١١)	تا بە گۆزەم خوویی، دەدە ریا ئی، دەنی	نا، وە بێ، لە و گۆزە، بۆدە ریا، کونی
٢٧١٢)	شا، کەدی پاکە، بێتە مشتەری	نە ئەگەر ئەو هەدیە بۆ پا شا بەری
٢٧١٣)	سەت جیهان ئەو گۆزە پێی دە کرێ بەراو	نە وی وی جا، هیچ کات نایێ تەواو
٢٧١٤)	گفتی خوا یە (غضوا عن ابصارکم)	خۆ ئە کان قایم کە، پـر کە ئەو لە خوم
٢٧١٥)	کەس هە یە، هەدیە ی، وە ها، بۆ شا، بیا	بۆر بە مە غرووری کوتی ژن داخوا
٢٧١٦)	چۆمی جەیحون ئاوی شیرین وە ک شە کەر	بەدە زانی ژن، کە هەیتی ئەو گۆزەر
٢٧١٧)	پـر لە کەشتی پـر لە ماسی پـر لە دۆر	ئەو لە نیوشار هەر وە کوو دە ریا، بە خور
٢٧١٨)	ژیری دارا ن چۆم دە پۆن، چۆن، چا، بـرۆ	کارو باری شا، بێنە، دا، بـرۆ
٢٧١٩)	قەرە پێک لە ونە هر و چۆمو جۆبیار	حیسس و دەرکی مە ی فە قیر و خاکسار

- رەحمەتی خۆی لازمە، خو، موفلیسی (مصرع دوم)

- دەرکەوێ تا نووری وی بێ قالی وی (مصرع دوم)

- بێ، بە ناو پشتت، فەقەت هەر خۆی لە سەر (مصرع دوم)

ئۇنى غەرب گۆزەكە دەلباد نا، دەدروپت، و مۇرى دەكا... بەئىللەتى شىددەتى ئىعتىقاد..

- مىر كوتى قايم كە، گۆزە، تۆ سەرى
بى دروو، ئەو گۆزە چاك چاك، نىو لباد
ۋەك ئەۋەى چاك ھىچ دەدونىادا نىيە
چون ئەۋان بە ۋا ۋى سوپرو تفت وتال
ئەۋپە رەندەى جىنى ھەمىشەى ئاۋى سوپر
تۆ، كە، كانى سوپر، مەسكەن بوو، لەلات
تۆ لەدونىاي، بى بەقا، نەت بوو نەجات
گەر كو، زانیت، فېر كەرت باب، ھەم جەدە
ئەبجەد ۋە ھەۋۋز، دەزانن زۆر منال
پىۋاى عارەب گۆزە كەى دانالە كۆل
تائەھىتنى گۆزە ھىچ نەقس و زىان
ژن دەپار ۋە لەسە رەبەرمال بى ھەزار
ئاۋى خۇمان دەى سېپىرم، خوا، بەتۆ
گەرچى مىردم زىرە كەو زۆر ھوشىيار
قەترە يىك لە ۋاۋە، ئەسلى گەۋھەرە
بەو دوعاۋ پارانە ۋە، گرېئانى ژن
زۆر سەلامەت، بى موسىبەت، بى شكان
دېتى دەرگايەك لەۋى، دەرياي كەرەم
كى نىيازى، بالەدەر كە، بۆى دەھات
گەبرو موئىمىن، جوان ۋا نەھەز، بەك لەلای
دى گروۋ ھىك زۆر لىياسى جوان لەبەر
زىاۋە بەۋ، عالەم، ھەموو، بالاد نەۋى
- لەو ديارىيە، رەنگە سوۋدى زۆر، بەرى
تا، كە، شا، دى، كاتى بەربانگ، بېت شاد
ھىچ شەرابى ناب لەدونىا، ۋا نىيە
نىۋە كۆپرن، ھەر نەخۇشن، زۆرى سال
خۇ لەحاس، جىنى ئاۋى ساف ھەر كۆپرە كۆپر
چىن لەلای تۆ، شەتت و جەيحوون و فورات؟
كوۋادە زانى مەحوو، سو كرو، ئىنېسىتات
چون لەلای تۆ نىۋى ۋا، ۋەك ئەبجەدە
موشكىلە مەعنى، لەبۇيان، ئەى ھەۋال
رېكەۋت، پىۋاى چۆل ئەو توندو تۆل
ئەو لەسە خرا، بىردى بۆ شار، ھەر، بەشان
(رېب سلم) ئەۋ شەتى ناردوۋ مەشار
بىگە يىتتە گەۋھەرم، دەس، خىۋى خۆ^۱
دوژمنى گەۋ ھەر، ھەزاران، نا ديار^۲
گەۋھەرى چى؟ بەلكە ئاۋى كەۋسەرە
بەو غەم و بارى گرانى، مىرد، لەبن
بىردى تا، دارالخلافة، بى وچان
بۆنىياز مەندان، ۋە كوۋ باغى ئىپرەم^۳
بى تەفا ۋەت بەخشىش ۋە ھەدىە ۋە لەلات
چەشنى رۆز بوو، نا، بەھەشت بوو، ئى خوداى
يەك گروۋ ۋە پىستاۋە، دەى ۋى، لەو، نەزەر
ۋەك بەدەنگى نەفخى سوور، چۆن زىا، زەۋى

خوايە، بېدەئە ۋە بەدەستى خىۋى خۆ

^۱ - دەى سېپىرم ئاۋى خۇمان، خوا، بەتۆ

^۲ - دوژمنى گەۋھەر گەلېكن ناديار (مصرع دوم)

^۳ - بۆ نىياز مەند و فەقىر، باغى ئىپرەم (مصرع دوم)

- ئەهلی سوورەت، بوون گرفتاری تەلا
ئەهلی مەعنی، شاد، دەبوو ن گەینەخولاً (٢٧٤٢)
- دۆر ئەهیمەت، چۆنی هیمەت کەوتە دەس
زۆر، بەهیمەت، چەندی نەعمەت کەوتە دەس (٢٧٤٣)

لە بارەمی ئەو مەتەبە، کە هەر وەک گەدا عاشقی کەرەم و کەریمە، کەرەم و کەریمیش
عاشقی گەدانە، ئەگەر گەدا زیاتری سەبر هەبێ، کەریم دیتە دەرکی وی، و ئەگەر کەریم
زیاتری سەبر هەبێ گەدا دیتە دەرکی وی، ئەمما سەبری گەدا کە مائی گەدایە و سەبری
کەریم نەقسی کەریمە...

- هات لەبۆ تا لیب وەها دەنگ و سەدا
بوو بە موحتاجی گەدا، جوود، وەک گەدا (٢٧٤٤)
- دەوی هەوێتن، جوود، گەدا، هەم نا تەوان
هەر وەکوو دەبویت نەینووک، پرووی جوان (٢٧٤٥)
- پرووی جوانان، جوان دەبی، نەینووک کە هات
پرووی ئیحسان هەر گەدا، زاهیر دەکات (٢٧٤٦)
- بۆیە وای کوێ حەق دەسوورەوی (والضحی)
دەنگ مەدەتۆ ئەوی موخەممەد قەت گەدا (٢٧٤٧)
- چونکە ئاوێتەیی سەخاوەت بوو گەدا
تۆبە دەو، لەو لانی بەی قەت قەت سەفا (٢٧٤٨)
- یەک دەبەخشی گەر گەدا، ویستی لەوی
ئەک دەبەخشی گەر گەدا، ویستی لەوی (٢٧٤٩)
- جا، گەدا، ئا ویتەبۆ، جوودی حەقە
ئەو گەدا، گەل خوا، جوودی مۆتەقە (٢٧٥٠)
- هەرچی غەیری ئەو دوو ئەو، مردوو
خۆی حیجایی خواوو، مەردم کردوو (٢٧٥١)

فەرەقی نێوان ئەو دەروێشەیی کە بە حەقیقەت دەروێشی خودایە و تینووی گەشتن بەو و
ئەو دەروێشەیی کە دەروێشی خودا نیە و تینووی غەیری خودایە...

- زاهیرەن دەروێشە ئەو، نەک ئەهلی نان
ماوێ پیتی عەکسی سەگ، تۆ، ئیسکان (٢٧٥٢)
- ئەو هەفەقەری لوقمە، نەک فەقەری حەق
تۆلەبۆ مردوو نەکەیی دانێی، تەبەق (٢٧٥٣)
- عەینی ماسی خاکی دەروێشی نان
شکلی ماسی دوور لە ئاوێتی، بوو ژیان (٢٧٥٤)
- تەیری ماله، ئەو، نەسیمیو غی حەوا
خواردنی وی، بوو، لەدوینا نەک خوا (٢٧٥٥)
- عاشقی خوا بوو لەبەر ماله و مەناله
ئەو نەبوو عاشق بە جوانی زولجەلال (٢٧٥٦)
- گەر کو پیتی وابوو کە عاشق بوو، بەزات
زاتی چی؟ بەس وەهمی ئەسمو سیفات (٢٧٥٧)
- چاکەری وەهیم، هەم سیفاتە هەم حەدە
خوا لەهیچ شت چانەبوو (لە یو لە) (٢٧٥٨)
- عاشقی تەسویر، وەهمی خۆ، چلۆن
دێ لەعیشقی خوا، لەبۆ وی، قەت چبۆن؟ (٢٧٥٩)
- عاشقی ئەو، وەهیم، گەر سادق، بیی
تا حەقیقەت ئەو مەجاز، دەبیاتە جی (٢٧٦٠)
- لازمە شەرحی بدەم، من ئەو، وتار
گەر نەبا ترسم لەفکری کۆنوتار (٢٧٦١)

- دەرک و فەھمی کۆن و تار، کووتا، نەزەر
 فکری راستی بۆھەموو کەس بیر نییە
 بیلخسەوس تەیریکی مردووی بی خەواس
 نەقشی ماسی خوا، لەدەر یا یا لەخاک
 تۆ لەسەر کاغەز بیکیشی نەقش، ئەگەر
 سوورەتی غەمگین، لەغەم ئەو، بی خەبەر
 ئەو غەم وشادی کە نەقشی سەردلە
 سوورەتی خەندانی نەقش ھەر بۆیە، تا
 چاک بۆرەتۆ، لە نەقشی سەرحەمام
 تا لەدو نیا بی، دەبینی نەقش، بەس
 چون بەسوورەت، ڕی لەبۆ مەعنا نییە
- زۆرخەیاڵ و فکری بیس دینیتەسەر
 لوقمە بۆھەر تەیر ئی خۆ، ھەنجیر نییە
 پەر لە، ئەو ھام و خەیاڵ و کویر خەواس
 ڕەنگی زەنگی خوا، بەسابوون یا بە، زاکی
 ئەو لەشادی یا لەغەم نیتی، خەبەر
 سوورەتی خەندان، لەخەندە، ھیچ ئەسەر
 خۆ لەحاستی شادی نەقشی سەرگلە
 تۆ، لەسوورەت مەعنی چاکە ی ئەی فەتا
 ۆک لیباسی ڕەختکەن، بی ڕووح و فام
 لا بەسوورەت، بێرە ژوور ئەی ھەم نەفەس
 بۆششی تەن ھیچ لە ڕووح ئاگا، نییە

ھاتنەپیشی مەسئولان و دەرکەوانانی خەلیفە بۆ ئیحتیرام و قەدر نان لە عەرەبی

سەحرا نشین و قەبوول کردنی ھەدیە، لەوی...

- ئەو عەرەب لەو دەشت و چۆلی زیندەدوور
 کۆ وەبوون، چی بوو، نەقیب، دەورو بەری
 تینگەیشتن حاجەتی وی، بی و تار
 دوایە کوتیان بەو، کە ئەی گەورە ی عەرەب
 جـوابی داو، ئەو دەمە گەورەم، ئەگەر
 ئەی لەرووتان دیار، نیشانە ی سەرورە ی
 ئەی کە یەک، دیدارتان دیداری زۆر
 ئەی ھەموو (ینظر بنور الله) بوون
 تا کۆلێدەن کیمیای عالی نەزەر
 زۆر غەریب ھاتوم لەلای سەحرا ئەمن
 بۆنی لوتفی وی ھەموو سەحرای گرت
 مەن کە ھاتم بەس لەبەر دینار و مال
 یەک ھەلات بۆ نانەوا تا بکڕی نان
 بۆ سیاحت چۆ گۆلستان یەک نەفەر
- ھاتەدەرکی قەسری شا، تا بچتە ژوور
 جا، گولایان دالە ڕوو، و ئیقەو، بەری
 چونکە کاریان بوو عەتا، بی پرسیار
 دیتی لە کوێ را؟ بەو ھەموو ڕەنج و تەعەب
 کۆمەکم کەن، نەم خەنە پشت گوێ و سەر
 گەورە ی و، چاتر لە زێری جەغفەری
 ئەی نیساری دیدەنیو دیناری زۆر
 گشت و بەخشەندە بە ئەمری شا، بوون
 سەر مسی ناقابلی شەخسی بەشەر
 بەس بە ھیوای لوتفی شاھەنشای مەزن
 وردەخیز لەو، گیانی بی ھەمتایی گرت
 گەیمە ئێرە مەستی دیداری کەمال
 عاشقی نانکەر بوو، چون دی، زۆر جووان
 ھەر لە جوانی باغەوانی کرد نەزەر

٢٧٨٧)	یووسوفی دی، بهو هه موو جوا نی و کهمال	٢٧٨٧)	ئەك ئەوهی ئاوی هەلێنجابوو لەجال
٢٧٨٨)	ئاگریکی دی، نەجانی بوو لەنار	٢٧٨٨)	رۆیی مووسا تا کوپینی نار بەغار
٢٧٨٩)	ئەو هەلاتنەبردی چوارەم ئاسمان	٢٧٨٩)	جاو، هەلات عیسا لە دەستی دوژمنان
٢٧٩٠)	تا کو خۆی، بوو خووشە، بوو عالم تەواو	٢٧٩٠)	خووشە گەنمێک بوو لەبۆ ئا دەم بەداو
٢٧٩١)	بوو بەجیگا بوو وی قۆلی شا، بەناز ^١	٢٧٩١)	مات لەبۆ خواردن کە کەوتە داو، باز
٢٧٩٢)	بەو ئومێدەبابی ویدا چەن، پریال	٢٧٩٢)	نەچتە مەکتەب، تاهونە رفێر بێ، منال
٢٧٩٣)	دیار لەنیو یاران و پرووناک چەشنی مانگ	٢٧٩٣)	یوون دەدا ئوستادی خۆی جا، مانگ بەمانگ
٢٧٩٤)	پیشە کەن کا، ئەحمەدی موختارو دین	٢٧٩٤)	هت عەبیاس تا بەشەر بێ، زۆر بەکین
٢٧٩٥)	یەک بەیەک هەر کەس لەبۆ وی بوو وەلەد	٢٧٩٥)	بۆنە پشتیوانی دینی تا ئەبەد
٢٧٩٦)	هاتمە زوور ئیستا کە گەورەم زێدەهەم	٢٧٩٦)	ن لەبەر ئەو دەرکە، تالیب بووم بەکەم
٢٧٩٧)	بۆنی نان بردوومی ئیستا، تا بەهەشت	٢٧٩٧)	ن لەبۆ نان بوو کە هی نا م ئاو لە دەشت
٢٧٩٨)	من بەنان، دۆستی بە هەشتیان، پیم درا	٢٧٩٨)	هەبەنان ئا دەم لەجەننەت دەرکرا
٢٧٩٩)	دەوری ئەو دەرکە دەسوورپیم وەک فەلەک	٢٧٩٩)	ی نیاز لەو نان و ئاو، وەک مەلەک
٢٨٠٠)	غەیری جیسم و گیانی عاشق وا، نییە	٢٨٠٠)	ی غەرەز سوورن دەدوینا دا، نییە

بەیان کردنی ئەو مەتلەبە کە عاشقی دنیا وەک ئەو یە عاشقی دیوارێک بێت کە تاو
 لێدەدا و هیچ تەلاش و کۆششی نەکرد تا تێبگا کە ئەو پووناکیە و جوانیە، ئی
 پۆژەکە لە ئاسمانی چوارەم ئی دیوار نیە، جا لەبەر ئەو زۆر عاشقی دیوار بوو بەلام
 هەر دەگەڵکو پۆژ ئاوا بوو جوانی و تاوی پۆژ گەپاوه بۆ لای خۆی، جا، ئەو لەو جوانیە
 بێبەش ما (ابدا و حیل بینەم و بین مایشتەون)...

٢٨٠١)	دوور لەکول، ما ئەو کەسە ی شایق بەجوزو	٢٨٠١)	ئەنغی کول، نابێ قەت عاشق بەجوزو
٢٨٠٢)	جوزوی مەعشوق دەر دەچی نای بێ قەرار ^٢	٢٨٠٢)	ئە کو جوزوێک عیشقی جوزوی، بوو، بەکار
٢٨٠٣)	هیچ نەزانە، ئەحمە قە، زۆر دوور لەقام	٢٨٠٣)	جێکە عاشق بوو بە جوزوی بێ دەوام
٢٨٠٤)	کاری گەو رە ی خۆی بکا، یا کاری وی؟	٢٨٠٤)	بەر دەستە چۆن بکاتن یاری وی؟

- هەلەدەنیشت سەر قۆلی شاهەنشا، بەناز (مصرع دوم)

- گەر کو عاشق بێ بە جوزو، جوزوێکی دی جوزوی مەعشوق وەسلی کوللی خۆی دەبی

مەسنەلى غەرب... (اذا زينت فازن بالحره و اذا سرق الفاسق الدرہ)...

(۲۸۰۵)	(فاسق الدرہ) لەبەر ۋەى مونتەقەل	(فازن بالحرہ) لەبۆيەبۆ مەسەل
(۲۸۰۶)	بۆنى گول چۆلايى گول ئەو ماۋەخار	بەندەچۆلاي سەرۋەرى، ئەو ماۋە، زار
(۲۸۰۷)	زايعى كرد رەنج و كارو بارى خۆى	دوور ماۋەئەولەويست و يارى خۆى
(۲۸۰۸)	چۆن دەبى سىيەر بەمال، بۆراۋ كەرى؟	ھەرۋەكۈۋەى، بگرى راۋ كەر سىيەرى
(۲۸۰۹)	تەيرى سەردار، ۋاى لەبۆ ۋى، نارد، پەيام	سىيەرى تەيرىكى گرت پياۋىك نەفام
(۲۸۱۰)	لەو تەلاش و كۆشيشەت سوودت نىيە	ئەى نەفام تۆپىكەنىنت بۆچىيە؟
(۲۸۱۱)	خار بخۆ چون خار پەيوەستەى گولە	گەر بلەى تۆ، جۈزۋە، پەيوەستەى گولە
(۲۸۱۲)	گەرنەبا، ۋا، بۆجىۋو بەعسى روسول؟	ھەرلەيتىك پرو، جۈزە، ۋەسلەخۆ، بەكول
(۲۸۱۳)	جا، چ پەيوەندى؟ بى لەگەل كول گشت كەس	چون رەسوولان كارى ۋان پەيوەندەبەس
(۲۸۱۴)	رۆژ درەنگە، با تەۋاۋ كەين، داستان	دوایی نايە، ئەو وتارە، ئەى فلان

پياۋى غەربى سەحرانشىن گۆزە ئاۋە ديارىكەى ۋە دەس غولامانى خەلىفە دەدا...

(۲۸۱۵)	گۆزەئاۋى من بەشا بى پىش كىش	گۆزەئاۋى ئەو، بەدوۋ، دەس بىردەپىش
(۲۸۱۶)	حاجەتم لەو، ۋەرگرن، بۆم سەرۋەرن	ھانى ئەو گۆزەم لەبۆ پاشا بەرن
(۲۸۱۷)	پىتمەبۆ شا، من لەنىۋ ئەو گۆزەشىن	ئاۋى باران ئاۋى شىرىن ئاۋى زىن
(۲۸۱۸)	لىتى قەبۈل كرد ۋەك گىيان يىتكىك لەۋان	يىكەنىن لەوگفتە، گشتى دەر كەۋان
(۲۸۱۹)	خستىۋىيە سەرھەموۋ ئەركان، ئەسەر	چونكەلو تفى شاھى باش ۋىاخەبەر
(۲۸۲۰)	عەرزى خاكى شىن دەكا ئا سمانى شىن	عادەتى شا، دىتەخەلكى، سولج و كىن
(۲۸۲۱)	ئا و لەھەموۋان بى، تەفاۋەت، دىتەدەر	شاھەۋەزە، لوولەكانىش دەۋرۋىبەر
(۲۸۲۲)	ئا ۋى لوولان خۆش و شىرىن بوو ھەموۋ	ئاۋى ئەو ھەۋزە ئەگەر شىرىن بوو
(۲۸۲۳)	عەينى ئەو ئاۋەلەلوولان دىتەدەر	سوپرو پىس بى، ئاۋى ئەۋجەۋزە ئەگەر
(۲۸۲۴)	تۆلەمەنى ۋالەدىققەت كەم مەكە	چونكەلوولان ۋەسلە ھەۋزىن يەك يەكە
(۲۸۲۵)	چۆن دەكا، تەئسىر لەسەر كۈللى بەدەن	چاۋ لەلوتقى شاھى گىيانى بى ۋەتەن
(۲۸۲۶)	دادەنى چۆن سەر بەدەن جوانى ئەدەب	چاۋ لەلوتقى عەقلى باش ۋخۆش نەسەب
(۲۸۲۷)	چۆن دەكا كۈللى بەدەن ۋا شىت و ھار	چاۋ لەعشىقى شۆخ و شەنگى بى قەرار
(۲۸۲۸)	ۋور كەبەردى گشتى دورپرو گەۋھەرە	ئاۋى ئەو بەحرەى كەھەر ۋەك كەۋسەرە
(۲۸۲۹)	گىيانى شاگردان بەۋى مەو سووف بوو	كام ھونەر ۋەستا بەۋى مەۋرووف بوو

- بوو بەتووفان كەشتى كەۋتە دەست باي
 دا بلى پىم ھىچ دەزانى تۆ مەلە؟
 پىيدەكوت تۆكوللى عومرت بوو فەنا
 چونكە ئىستا، مەحوەلازم خۆ، نە، نەحو
 گەرغەرىق مرد دىتەسەرئاو ئەى رەفىق
 گەرتۆنەت ما ھىچ لەئەوسافى بەشەر
 ئەى تۆخەلكت كەر دەزانى وگىژو وىژ
 گەر تۆ عەللا مەى زەمانى بى گومان
 باسى نەحويم بۆيەلترە كرد ئەمن
 عىلمى فىقەو عىلمى سەرف و عىلمى نەحو
 من لەگۆزە عىلمى خۆمان، بوو موراد
 گۆزەكەى خۆن گەربەدەجلە پەربەرىن
 خۆ بەلام ئەعراپى لەومە عزوور بوو
 گەر ۋەكوو ئىمە، لەدەجلەى، با، خەبەر
 ئەو لەدەجلە بەلكە، گەر ھەببا خەبەر
- (۲۸۳۸) بانگى نەحوى كرد كەشتىوا ن كە، ھاي
 (۲۸۳۹) جوابى دا(نا) چۆن نەجات بىم ئەو چەلە؟
 (۲۸۴۰) چاو دەسوو رىنن گەمى، چۆن مەو جو با
 (۲۸۴۱) پىرەنىو ئاو بى ھەراس، گەرئەھلى مەحو
 (۲۸۴۲) كوا لەسەردەريا دەبى زىندوو غەرىق؟
 (۲۸۴۳) بەحرى ئەسراپ دات دەنپتەفەرقى سەر
 (۲۸۴۴) ئىستەچۆنى؟ ۋەك لەسەر يەخ، گوئى درىژ
 (۲۸۴۵) ھا، بىيىنەتۆفەناى دونىاۋ زەمان
 (۲۸۴۶) تاكو رەسم وشۆيتى مەحوى فېربىن
 (۲۸۴۷) دىتەدەس تۆ گەر ۋەھا بى، بى بەمەحو
 (۲۸۴۸) لەوخەلىفە ۋەدەجلە، عىلمى خۋاى ۋەداد
 (۲۸۴۹) گەر نەزانىن خۆن، بەكەر، بى حەد كەرىن
 (۲۸۵۰) چون لەدەجلە بى خەبەر بوو، دوور بوو
 (۲۸۵۱) نەى دەبرد ئەو گۆزەيە، بەو دەردەسەر
 (۲۸۵۲) گۆزەكەى خۆى ورد دەكرد دەيدا لەبەر

قەبوول كىردنى خەلىفە ئەو ھەدىيە ھەرچەند لەو ھەدىيە و گۆزە بى نىياز بوو و بەخشىش

بە ئەعراپى...

- گەر خەلىفە زانى چۆن ئەو ھات لەدوور
 ئەو فەقىرەى، دا، لەفەقرى زۆر، نەجات
 ھا، لەبۆى ئەو گۆزە پەزىر، دا، بەرن
 ئەو لەئىشكى كردى بۆلامان، سەفەر
 ئەو، لەكەشتى كاتى دەجلەى دى بەچاو
 زۆر عەجەب لەو لوتقى شاھى با عەتا
 چۆن قەبوولى كرد ئەو دەرياي كەرەم
 ئەو جىھانە گۆزە بى، پىت ئەى بەنىو
 قەترە يىك لەو دەجلەيەى چاكى ويىە
 گەنجى مەخفى بوو لەبەر پە، بوون شكا
- (۲۸۵۳) بۆى دەكرد ئەو گۆزەكەى پەزىرى سوور
 (۲۸۵۴) زۆرى دا بەو، بەخشىش و ھەدىيە ۋەلا ت
 (۲۸۵۵) گەر گەرا ۋە ئەولەدەجلەرا، بەرن
 (۲۸۵۶) پىنى ئاو نىزىكتەرە كەم دەردەسەر
 (۲۸۵۷) كەۋتە سەجدە ھەر لەشەرمان بوو بەئاو
 (۲۸۵۸) لەو عەجىبتر چۆنى ۋەرگرت ئاۋى، ۋا؟
 (۲۸۵۹) زىرى قوللايى لەمن، بى زىاد و كەم
 (۲۸۶۰) پە لە عىلم و چاكە بى، گەر تاكو لىو
 (۲۸۶۱) ھىندە زۆرە، خۆ، لەھىچ جى، جى نىيە
 (۲۸۶۲) عەرزى پروونتر كرد، لەھەرچى بوو سەما

- ۲۸۶۳) خاكي كرده پادشايەك جوان پۆش
 ۲۸۶۴) جۆگە يېتەك، دەيدا لە گۆزەي خۆي بە شەق
 ۲۸۶۵) گۆزەكەي خۆي دا لە بەردو، ووردی كرد
 ۲۸۶۶) لەو شكانە، گۆزە زیاتر دیتی سوود
 ۲۸۶۷) لەو شكانە سەت دروستی چاپو، چاو
 ۲۸۶۸) عەقلى جوزئى بۆ وى حالى، وامحال
 ۲۸۶۹) چاك بنۆرە، حەق عەيانەلای خودا
 ۲۸۷۰) بالى فيكر ت لىك بەدى، شاباز دەبی
 ۲۸۷۱) چونكە قووړ خواردن لەبۆ تۆ بوو، بەنان
 ۲۸۷۲) تا وەكو قووړ، تۆنەمینی سەرزهوی
 ۲۸۷۳) توند و بەدئە خلاق، بە ئازار، چەشنى مار
 ۲۸۷۴) بى خەبەر، بى مېشك، وەك دیواری تۆ
 ۲۸۷۵) كوا لە دەستت دئ لە گەل شیران غار؟^۱
 ۲۸۷۶) بۆسە گان تۆما وئ ئیتسқан ئەي بەگە
 ۲۸۷۷) ئەو لەسەیدو راو، سەر گەردان دەبی
 ۲۸۷۸) تا كو لەو دەر، دەولەتی وەك خۆر، دەدی
 ۲۸۷۹) ئەو، كەچی، دابەو فەقیری بئ پەنا
 ۲۸۸۰) چون بەدائیم فيكرو ویردی، زیكری یار
 ۲۸۸۱) بۆنی فەقرئ دئ لە فیهی رۆژو شەو
 ۲۸۸۲) گەر، شكیش بێژئ دەبیتن شك، یەقین
 ۲۸۸۳) چاو، كە، ژیر كەف^۲ زۆر زولال و سافەئاو
 ۲۸۸۴) وەك جینوی لیوی مەعشووقی جووان
 ۲۸۸۵) خۆشە عاشق، جوانە چون مەحبووبی وی
 ۲۸۸۶) جوانی راستی گفتی ناھەنجاری وی
 ۲۸۸۷) نامی شەكری دئ لەوی نەك تا می نان
- ئەنجی مەخفی بوو كە پەر بوو ھاتە جۆش
 ئەر بێینی كەس لە دەجلەي عیلمی حەق
 ئەرچی دیتی جی بەجئ ئەو ھۆشی برد
 ئەي بەغیرەت دات لە بەرد، گۆزەي وجوود
 حەم شكا، نە پەزا لەوی یېتەك زەر پەئاو
 ئەنی ئەجزای خوم، لەو ھەزعی رەقس و حال
 ئەر ھەم ئا و، دیارنەن لەو حالەدا
 ئەرکی مەعنی لێبەدی بۆت واز دەبی
 ئەر فیکرت چون بە قووړ بوو، بوو گران
 جۆنكە نان و گوشت قوړە، كەم خۆ، لەوی
 ئەر سەگی ئەو دەم كە بێرسی جارو بار
 ئەر كە تیر بووی، خۆ وەكوو منداری تۆ
 ئەر دەمێك منداریك دەم بووی، بە، ھار
 ئەتی راو بۆتۆ ئەنھا ھەرسەگە
 ئەگ كە تیری خوا رد، نا فەرمان دەبی
 ئەو ھەرەب، زەجرو فەقیری زۆردەدی
 ئەر بەداستان بۆم كوتن ئیحسانى شا
 ئەخسى عاشق بۆنی عیشقی دئ لەزار
 ئەنی فەقرئ دئ كە بێژئ فیهی، ئەو
 ئەر كۆبێژئ كوفر، لێ دئ بۆنی دین
 ئەر سەدەریا كەف، كەجو خوار، دیتە چاو
 ئەو كەفەي وی ساف بزانە ئەي فلان
 ئەر جینوی پیسی نا مەتلووبی وی
 جی بلئ ئەو، راستە، خۆ گفتاری وی
 ئەو بەشەكری نانئ چاكەي ئەي جەوان

كوا لە گەل شیر، سەي وەكوو تۆ، غار دەدا؟

- تۆ دەمێك سەگ، یەك دەمیش منداری، جا

- چاو لە ژیر كەف (مصرع دوم)

- گەر بوتى زېر يېتەدەستى موئىنى
 بەلكەبۆيەدەيت و مەحكەم دەيگىرى
 تا لەسەرزىرى نەمىنى ئەو بوتە
 زاتى زىرى زاتى رەببا نىيەتە
 تۆ بەرەت ئاگر مەدە، گەر كەم بوو پىس
 بوت پەرەستى گەر لەسوورەت لانەدەي
 گەردەكەي حەج ھەم رەھىك باش كەي تەلەب
 قەت مەنۆرە تۆلە رەنگ و پرووىيى وى
 با رەشىش بى، چون لەفكرت بوو بە بەش
 ئەو بەسەرھاتەم پەرىشان كوت ئەمن
 پىش ئەزەل چون ھەر ھەبوو، ئەو بى سەرە
 بەلكە شىعرم يەك يەكە، وەك قەترەئاو
 وەك حىكايت وايە ئەو ھە، وانىيە
 چونكە سوڧى كەپر و فەررى بوو بە يار
 ھەم عەرەب ھەم گۆزە ھەم پاشا، ئەمە ين
 زن تەماع و حىرسە، عەقلىش ئەو شووۋە
 بۆيە زىددەن عەقلى پروون و نەفسى تار
 جوزوى كولل و جوزوى كوللى دى جودان
 جوانى شىنكە جوزوى ئەلتافى گولە
 گەر بېم مەشغول بە ئىشكال و جواو
 بۆ و جوودەت گەرسە راسەر، شك، دەھات
 فكر و ئەندىشان وەلا بەلەو دڵە
 چەشنى پارىز، ھىچ دەۋاي دەوران نىيە
 ئەسلى دەرمانانە پارىز، بى گومان
- (۲۸۸۸) كوا لەبۆ سەجدەو پەرسىش دايدەنى؟
 (۲۸۸۹) تاكو بىشكىنىت و بىخا ئاگرى
 (۲۸۹۰) چونكە سوورەت مەننى حەققە، بى وتە
 (۲۸۹۱) نەقشى بوت، سەر زىر ھەر عارىيەتە
 (۲۸۹۲) فرسەت بۆ ھەلكەوت نەي دەي لەكىس^۱
 (۲۸۹۳) پروو كەمەنا ئەو، وەدەستى، با، ئەدەي
 (۲۸۹۴) جا، چرەش بى ياسىي بى يا عەرەب
 (۲۸۹۵) بەس بنۆرە تۆ لەفكرو خوويى وى
 (۲۸۹۶) رەنگى وەك تۆ، جا سىي بى يانە رەش
 (۲۸۹۷) عاشقانە بى سەر و بى پا، ئەمن
 (۲۸۹۸) تا ئەبەد چون ھەردە بى، بى ئاخەرە
 (۲۸۹۹) باسەر و پا، بى سەر و پاش دىتە چاۋ
 (۲۹۰۰) نەقەدى حالى ئىمەيە، ئىنسانىيە
 (۲۹۰۱) (ما مضى) نىتى لەلای وى ئىعتىبار
 (۲۹۰۲) ھەر چى لايدا لەو وتارە چولەبەين^۲
 (۲۹۰۳) عەقلەشەم، تارىك و مونكىر ئەو دووۋە
 (۲۹۰۴) چونكە جوزوى كول گەلئىكن بى زمار
 (۲۹۰۵) بۆنى گول نىسبەت بە گول كوا وەك خودان؟^۳
 (۲۹۰۶) چى كزەش بى، لەو كزەي جەرگ و دڵە
 (۲۹۰۷) كوانى وەختىم تىنۋان تىر كەم لەئاو
 (۲۹۰۸) تۆ سەبر كە، چون سەبر رېڭاي نەجات
 (۲۹۰۹) فكر، شىرو گوۋرە خەر، دڵ جەنگەلە
 (۲۹۱۰) خۆ خوراندىن بۆ خوروو، دەرمان نىيە
 (۲۹۱۱) قودرەتى پروو، بوو لەپارىز دا، عەيان

^۱ - فرسەت بۆ ھەلكەۋى نەيدەي لەكىس (مصرع دوم)

^۲ - ھەرچى لايدا لەو حەققە، ئەو چوۋ لەبەين (مصرع دوم)

^۳ - بۆى گولان نىسبەت بە گول كوا وەك خودان؟ (مصرع دوم)

- گوئ هەلیخەزۆر دەقیق بۆئەو، وتار
نەموتیعی شەخسی کامیل بی ئەگەر
نەو وتە ی من گوئ دەیه، بەدل و گیان
نا بە زاهیر، بن حرووف، لیکتر جییا
بوون لە یەک ری زیددوبەک ری بوون بە یتیک
ح. قیامت پۆزی ئاشکار بوونی کار
هەرچی قەلبی رەش بی پرووشی وا، دەبی
گەر کونە ی بی پرووشی پرووناک وەک هەتاو
چون دروو وەک گول گەلای هیچ جوان نییه
هەرچی سەرتاپا گول و بەیبوون بوو
خاری بی مەعنا یە تالب بۆخەزان
د' دەپۆشی رەنگی گول هەم نەنگی خار
جا خەزان بۆ وی بەهەرە هەم ژییان
جاک ئەوانە ی دی لەدوینا باغەوان
نەخسی کامیل بوو بەتەنها یەک جیهان
جا بەدەنگی خووش دەلین، نەقش و نیگار
نا دەبن تابان شکووفان، وەک زری
گەر شکووفە لاچوو، میوە دیتەدەر
میوە مەعنا یە، شکووفە سـوو پرتی
گەر شکووفە لاچوو، میوەدەر کەووت
نان کەنەشکی چون دەدا قووەت بەکەس
نا هەلیل نەشکی دەگەل دەرمانی دی
- تا لەزیر چاکەم لەبۆتۆ گوو شوو (۲۹۱۲)
هەم لەمانگ و هەم لەپەروین دەچەسەر (۲۹۱۳)
خەلقی عالم چەشنی حەرفا ن، لیک جییا (۲۹۱۴)
هەریەکن ئەسلەن، لەئەلفی تاکو، یا (۲۹۱۵)
بوون لە یەک ری هەزل و یەک ری پیک و پیک (۲۹۱۶)
بۆئەو ی پازاوە قەلبی، بوو بە یار (۲۹۱۷)
ئەو لەدەرگای زاتی حەق رسوا دەبی (۲۹۱۸)
دە ی هەوئ ئەو، یەک شەوی وەک قیرەتاو (۲۹۱۹)
گەر بەهار هات رازی وی پنهان نییه^۱ (۲۹۲۰)
خۆ بەها ربۆ وی دوو چاوی پروون بوو (۲۹۲۱)
تا رەقیب بی، بۆ گولان و بۆرەزان (۲۹۲۲)
تا نەبینی تۆئەوان دوو قەت چجار (۲۹۲۳)
لای، یەکن ئەو، بەردو یاقووت، نەک جییا (۲۹۲۴)
دید یەک چاتر لە دیدی یەک جیهان (۲۹۲۵)
وەک لەنێو ئەستێرەمانگی ئا سمان (۲۹۲۶)
مژدە، مژدە، دئ لەبۆلاتان بەهار (۲۹۲۷)
چۆن لەخۆ، زاهیر دەکەن میوان، گری؟ (۲۹۲۸)
گەر شکا تەن، ئەو دەمە، پروو ح دەچەسەر (۲۹۲۹)
ئەو شکووفە مژدە، میوەش نەعمەتی (۲۹۳۰)
میوەباشتر بوو شکووفە گەر کەووت (۲۹۳۱)
خووشە نەشکیت چۆن شەراب لەو دیتەدەس؟ (۲۹۳۲)
چۆن بەوی ساغی نەخۆشان دئ وەدی؟ (۲۹۳۳)

دەبارە ی سەفەتی پیر و ئیتاعت کردن لەوی...

- و دسفی پیر، من ئە ی حیسامەددین دەلەم
گەرچی جیسمت زۆر زەعیفەو ناتەوان
- تۆش بنووسە، بگرە کاغەزەم قەلەم (۲۹۳۴)
خۆ بەی پۆز غەیرە مومکین، بۆن ژییان (۲۹۳۵)

^۱ - چون گەلای جوانی نییه وەک گول، دروو

بۆیە رازی وی بەهاران هاتە پروو

- گەرچى دەت بىنم ۋە كوشوشۇشەو چىرا
 گەرەبىي عالم بەدەستى تۆيەبەس
 تۆ بنووسەحالى پىرى شارەزا
 پىر، ھاۋىن، خەلكى دىكەش مېھرەگان
 پىر دەلەم بەو بەختى گەنجى نا مدار
 پىرى خوا ئەو پىرەيە، بىن ئىبتىدا
 خۇ، شەراپى كۆن، قەۋىتر، چاترە
 بت ھەۋى پىرىك، كەبى پىر ئەو سەفەر
 ئەو تەرىقەى چوۋى لەۋى را زۇرچار
 جا تۆ لەو رېگەى كەنەت دىۋەچجار
 گەر لەرئ، رەھبەر نەبى بۆتۆ، بەيار
 غوول لەرئ، تۆلا دەدا بىن چەندوچوون
 گوئ دەقورئان، بۆزەلالى رەھەرەوان
 دوۋرى خستى ئەو لەرئى حەق زۆر سالى
 تۆ تەماشاي ئىسكو موۋىي وان بىكە
 قەت لەبۇلاى وان نەچى، رىسۋا دەبى
 نەفسى كەر، تۆ بەرمەدەبرۋا بەغار
 لەحزەتتىك ئازاد بىكەى گەر نەفسى كەر
 دوژمنى رېتى راستە كەر، مەستى گىيا
 دەرەھەۋى تۆ رېتى راستە دەس كەۋى؟
 تۆ خىلافى راي ژن كەبۆ زىيان
 قەت نەكەى بىگرى بەدۋستى خۆت ھەۋا
 ورد وخاش ناكى، دەدوئىا دا، ھەۋا
- گەرەبىي ئەھلى دلانت پى درا
 دوپرې دل تۆ، بۆيەداتەگشت كەس
 بت ھەۋى پىرىك، خودا لىنى بوو رەزا
 خەلک ۋەك شەۋبىر مانگى ئاسمان
 پىرى خاۋىيەچون نەپىرى رۇزگار
 گەۋھەرىكەبىن نەزىرو بىن بەھا
 زىر كەكۆن بوو، قىمەتى ۋى زىاترە
 پرلەتافەت پر لەخەو ف و پر خەتەر
 چون نەبوو رەھبەر، بەئاشووب بوۋى دوچار
 قەت بەبى رەھبەر، نەبى تۆ، رېتۋار^۱
 دەنگى جىننو غوول، دەكا، تۆ شىت ھار
 زۆر لەتۋوشىار تىرىش لەو رېگەچوون
 چى لەۋان كىرد ئىبلىسى بەد رەۋان
 بردنى، جا، كىردنى رووت و رەجال
 بىگرەبىرەت تىف دەرۋوۋىي وان بىكە
 روو كەزانا، دەستگىرت خوا دەبى^۲
 چونكە كەر، دەرۋا لەبۇلاى سەبزەزار
 زوو دەچى بۇلاى گىيا، بىن پى، بەسەر
 زۆر موئىي كەر تەلەف بوون بىن پەنا
 رېتى راست ئەو رېگەيە، كەر نەپەۋى
 كى ئىتاعەى كىرد لەژن بۆى ما گىيان؟
 چون لەرېگى را س، ھەۋا، تۆ لا دەدا
 ھىچ لەئەشيا، چەشنى سايەى ئەۋلىيا

^۱ - قەت بەبى رەھبەر نەكەى، بى رېتۋار (مصرع دوم)

^۲ - روو كەزانا، ۋەك ئەۋى تۆ چا دەبى (مصرع دوم)

وەسیەت کردنی ھەزەرەتی پەسول (ص) یۆ ھەزەرەتی ەلی (کرم الله وجهه) کە ھەلکی
بە ەسپەلی تاعەت لە ھەوای نەزیک دەبنەو، تۆ بە ەسپەلی پەفاقەت دەگەڵ ئینسان
عاقڵ و بەندەمی ھەوای، لە ھەوای نەزیک بێو تە لە ھەموویان لە پێشتر بێ...

وەسیەتی کرد بۆ ەلی ئەحمەد ئەو	قارەمانی ئەمی ەلی شیری ھەوای (۲۹۵۹)
قارەمانی قەت نەبی بۆت ئیفتیخار	بەل ئومیدت بێ بەدائیم کردگار (۲۹۶۰)
عاقڵیک تۆ ئینتیخاب کە بۆرەفیق	گەر کو ون ناکا لەوی، بۆرەھان تەریق (۲۹۶۱)
ئەو لە ەرزە سێبەری، وەک کیتی قاف	پرووحی وی سیمورغە، زۆر عالی تەواف (۲۹۶۲)
تە قیامەت گەر بەلەم ئەو سافی وی	قەت تەواو ناییت وەسفی سافی وی (۲۹۶۳)
ھەوای زەووری کرد، دەئینسان ئەمی جەناب	(افھموا واللہ اعلم بالصواب) (۲۹۶۴)
لەو ھەموو تاعەت، بت وئ، ئەمی ەلی	سێبەری ەبەدی ھەوای، عاقڵ، وەلی (۲۹۶۵)
ھەر کەسەمی بۆ تاعەتیک بێر، پەنا	تە نەجاتی بێ لە دەردی بێ دەوای (۲۹۶۶)
تۆ لە بۆ ژێر سێبەری عاقڵ، بۆر	تە نەکا، تۆ دۆزمنی ون، پەنجەرۆ (۲۹۶۷)
گەر لە سایەمی شەخسی عاقڵ دا، بۆر	پیشەرەوی پاکان دەبی تۆ، تە بۆر (۲۹۶۸)
تۆموتیعی پیری ھۆت بەبی قسوور	وەک لە بۆخزری موتیع، مووسایی توور (۲۹۶۹)
تۆ لە کاری خزری سەبەرت بێ و ریفاق	تە نەلی خزری، پیت، بۆر، (ھذا فراق) (۲۹۷۰)
گەر شکاندی کەشتی یا کۆشتی منال	تۆ نەکەمی غەوگا و شێوھن سەربە تال (۲۹۷۱)
ھەوای کۆتوبە دەستی وی ھەر دەستی من	دەستی ھەوای بالە و دەستی دی لەبن (۲۹۷۲)
دەستی ھەوای یە دەیکۆژی ھەم ژیان دەدا	ژیان چییە؟ بەو گیانی جاویدان دەدا (۲۹۷۳)
پەنجەرەوی ئەو پێگە، تەنھا گەر ھەبوو	یارمەتی پیران دەگەڵ وی، ھەر ھەبوو (۲۹۷۴)
خۆ لە غائب دەستی پیر کو تە، نییە	دەستی وی چون دەستی غەیری ھەوای، نییە (۲۹۷۵)
گەر خەلات غائب لە پیر، وا، وەر گرن	ھازران، خۆ، زۆر لە غائب چاترن (۲۹۷۶)
گەر بە غائب بەخششی ئەو ھەوای، دەدەن	خۆ، بە حازر نەعمەتی ئەو ھەوای، دەدەن (۲۹۷۷)
ھەرچی بۆ خەمەت بە پیر بەستی کەمەر	زۆر جودا بە ھەوای کەسەمی ما، پستی دەر (۲۹۷۸)
تۆ کە پیرت ویست، ناسک دل مەبە	سست و بێ حال، چەشنی ئا و گەل مەبە (۲۹۷۹)
گەر بە ھەر گەشتی بێی تۆ کینەدار	چون دەبی ئاوتنە یەک ساف بێ غوبار؟ (۲۹۸۰)

خالكوۋىي يەك نەفەر قەزۋىنى عەكسى شىر لەسەر شانى و پەشىمان بوۋنەۋەى وى
بە سەبەب ئىشى نوۋكى دەرزى...

خولاسەى داستان..

قەزۋىتىيان عادەتىيان وابوۋ كە قىسمەتلىكى بەدەنى خۇيان خالكوۋىي بىكەن. پياۋىك بە شىكل و سوۋرەتى پالەۋانان(نەك بە ئەخلاق و رەۋۋشى پالەۋانان) چۆ لای دەللاكتىك كە نەقشلىكى لە سەر بەدەنى ھەلقەنى، ۋەستای خال كوۋب لىنى پىرسى، چ نەقشلىكت بۆ ھەلقەنم؟ پالەۋان كوتى نەقشى شىر ھەلقەنە. ۋەختلىك دەللاك نوۋكى دەرزى دەپىستى وى راکرد ئىش و دەرلىكى زۆر بە پالەۋان گەپشت و ھاۋار و داد فەريادى لى بلىند بوۋ، و لە دەللاكى پىرسى نەقشى كامە عوزوى شىرە ھەلى دەقەنى؟ جوابى داۋە كلكى وى... پالەۋان كوتى كلكى بە جىي بھىلە. لە جىيەكى دىكە دەستى پى بىكە. دەللاك دەستى بە كار كىرد و ھەر دەگەلكوۋ نوۋكى دەرزى چۆ دەپىستى، ئەۋ جارەش داد و فەريادى لى بلىند بوۋ... كوتى ئەۋە كامە عوزوى شىرە؟ دەللاك كوتى لە گوئىرا دەستم پى كىردوۋە، پالەۋان كە تاقەتى ئىشى نوۋكى دەرزى نەبوۋ كوتى... گوئى بە جىي بھىلە و كار تەۋاۋ كە، ئەۋ جارەش دەللاك كارى خالكوۋىي دەست پىكردەۋە و پالەۋان ئالاندى و ھاۋارى لى پىدا بوۋ... كوتى ئەۋە نەقشى كامە عوزوى شىرە كە ھەلى دەقەنى؟ جوابى داۋە نەقشى زگى شىرە... پالەۋان كوتى زگى شىر بە جىي بھىلە چونكە ئىشى نوۋكى دەرزى يەكجار زۆرە... عاقىبەت دەللاكى فەقىر تاقەتى نەھىتا و لە ئەسەرى شىددەتى نارەھەتى ۋەسابل و بەند و بىساتى خالكوۋىي بە عەرزى دادا و كوتى ئاخىر دەدونيادا ھىچكەس شىرى بى كلك و سەر و زگى دىۋە؟ شىرى بەۋ جوۋرە ھەرخودا دروستى نەكردوۋە...

(۲۹۸۱)	عـادەتى قـەزۋىتىيانى باسـتان	با بەيان كەم بۇت، لەزىمنى داستان
(۲۹۸۲)	ھەلدەقەنرا نەقشى شىر و نەقشى فىل	سەربەدەن، سەردەست، ھەم سەرشان وپىل
(۲۹۸۳)	خالكوۋىم لىت دەۋى ئەى كا رجۋان	چۈۋ لەبۆ لای خالكوۋىيىك يەك لەۋان
(۲۹۸۴)	ھەلقەنەبۆم شىرى تۆرەى بى ئەمان	بۇت چ سوۋرەت ھەلقەنم ئەى پالەۋان؟
(۲۹۸۵)	تۇش تەلاش كە، رەنگى وى زۆر تىر بى	تا لى مىن چونكە شىرە، شىر بى
(۲۹۸۶)	جوابى داۋە ھەلقەنەتۆ، ئەۋ لەشان	پىدەكوت جىي نەقشە كەم پىدەنىشان
(۲۹۸۷)	ئىشى زۆرى ئەۋ، لەشان ئىحساس دەكرد	ھەرلەگەلكوۋ دەرزى بۆنىۋ پىست دەبرد
(۲۹۸۸)	تۆمەنت كۈشت جى دەكىشى ئەى فلان؟	بانگى كىردو كىردى ئالە پالەۋان

- جوابی داوێ شێر فەرمووت تۆ بە من^۱
- جوابی داوێ ئێستە کلکی چادە کەم
- من بە کلکی شێر هەناسەم ها تەسەر
- شێر دەبا کلکی نەبی، ئەو شێر ساز
- جێیەکی دی گرت دەللاک، بۆ کوتان
- کردی هاوار کوێ دە کێشی ئەو چەلە؟
- بێدە کوت با گوێی نەبی شێر ئەو حەکیم
- جێیەکی دی گرت و دەرزى بردە نێو
- کامە عوزووت جاری سێ، کرد ئیختیار
- بێدە کوت جا، شێر، وەرگی با نەبی
- ما عەجەب لەو کارە، دەلاکی زەمان
- دای لە عەرزى دەرزى وەستای بێ قەرار
- چۆن دەبی شێر ئەو بێ وەرگ و کلک و سەر؟
- دەردی تاعەت تۆ قەبوول کە ئەو برا
- ئەو کەسە لای ناو، نەو، وێست ئەو و جووود
- هەر کەسێ فەرمان نەبا، بۆ نەفسی گەور
- هەر دلێکی شەمعی عیشقی بوو لە ناو
- خوا لە بۆ ئەسحایی کاف ئاواى دەووت
- جوان و شاداب وەک گۆلی لێدێ دروو
- چۆن لەلات تەعزیمی زاتی خوا دەبی؟
- مەعنی تەوحیدی خودا فێر بوونی عیلم
- دەتەوێ پروون بی، بە چەشنی نووری گەش؟
- بێدە کوت تۆسەردە کێشی یانە، بن؟ (۲۹۸۹)
- بێدە کوت تو، بەردە کلکی چاوە کەم (۲۹۹۰)
- من بە کلکی شێر گیانم هاتەدەر (۲۹۹۱)
- نووی دەرزى نەو دەهێشت بۆ من، چ واز^۲ (۲۹۹۲)
- بێ تەرەحوم بێ ئەوێ گۆی دا، وتان^۳ (۲۹۹۳)
- جوابی داوێ گۆی دە کێشم ئەو هەلە (۲۹۹۴)
- گۆی بە جێ هێلە، لە گەل من بە، رەحیم (۲۹۹۵)
- کردی هاوار بانگی کرد ئەو خۆش نێو (۲۹۹۶)
- جوابی داوێ زگ دە کێشم یادگار (۲۹۹۷)
- شێری کامیل لێرە با قەت چانەبی (۲۹۹۸)
- تا درەنگ ئەو قامکی ما بوو ژێر ددان (۲۹۹۹)
- کردی هاوار کێیەدی و، چجار (۳۰۰۰)
- شێری وای خۆ چا نە کرد خواى داد گەر (۳۰۰۱)
- تالە دەردی نەفسی خۆی تۆ رەها (۳۰۰۲)
- بردیان مانگ و سەما و رۆژ، بۆی سجوود (۳۰۰۳)
- دەبنە فەرمانبەر لە بۆ وى رۆژ و هەور (۳۰۰۴)
- قەت زەرەرنادا بەو گەرماى هەتاو (۳۰۰۵)
- تاو لە راست و هەم لە چەپ وێیان کەووت (۳۰۰۶)
- گەرچی جۆزئە، ئەو لە بۆ لای گۆل کەچوو (۳۰۰۷)
- خۆت لە خاک کەمتر بزائە، وا دەبی (۳۰۰۸)
- خۆت بسوو تێنی لە عیشقی خوا، بە حیل (۳۰۰۹)
- بەردە ئاگر دەو، و جووودەى تارو رەش (۳۰۱۰)

^۱ - جوابی داوێ تۆ کوتوتە، شێر بە من (مصرع اول)

^۲ - نووی دەرزى نەو دەهێشت بۆ من چ واز (مصرع دوم)

^۳ - بێ تەرەحوم نەو دەدا گۆی بۆ، کوتان (مصرع دوم)

- خۇت دەحق فانى بکە، ۋەك ئەۋلییا ۋەك دەبیتن مس، فەنا نیتوکیمییا (۳۰۱۱)
چون گرفتاری به (ما) و (من) تۆسەخت بەدووانەنابی قەت تۆ خۆشبەخت (۳۰۱۲)

پۆیشتى گورگ و پىئوى دەخمەت شىردا بۇ پراو..

خولاسەى داستان...

شىرىك دەگەل گورگ و پىئوىكى چوونە پراۋى و گايەكى ۋەحشى و بزنەكىنىك و كەررويشكىيان پراو كىرد، ئەو ۋەختە شىر بە گورگى دەستور دا كە حەيواناتى پراو كىراۋ دەبەنى خۇيان دا تەقسیم بكا... گورگ كوتى گاي ۋەحشى بۇ شىر، بزنەكىنى بۇ من و كەررويشك بۇ پىئوى... شىر لەو تەقسیمە نارەحت بوو، چونكە موتەۋەججە بوو كە گورگ دە مەزەرى شاھانەى ۋى لە (من) و (تۆ) و قىسمەتى (من) و قىسمەتى (تۆ) قسە دەكا، دەحالىك دا كە ئەۋنىچىرانە فەقەت تەۋەسسوتى شىر پراو كىراۋ، جا لەبەر ئەۋە بۇ مۇجازاتى گورگ پەنجەنىكى محكەم و قەۋى لەگورگ دا و فەۋرەن كۈشتى، و لە پاشان پىئوى دەپىئوى كىرد و پىئىكوت ئەو حەيوانانە تۆ تەقسیم بکە، پىئوى كە حال و بەسەرھاتى گورگى دىبوو، ترسا و كوتى... لىرەدا تەقسیم مانای نىيە ئەو حەيوانانە ھەموو ئى جەنابى شانە، و ئىمە سەھمىكىمان نىيە ئەو گا گەۋرە بۇ نەھارى جەنابى شا و ئەو بزنە بۇ عەسرانە و ئەو كەررويشكە بۇ شام، شىر ۋەختىك دىتى كە پىئوى ۋەك گورگ قسە لە (من) و (تۆ) ناك، و ئىزھارى وجود ناك، خۆشحال بوو و حەيواناتى پراو كىراۋى بەۋى بەخشىن و كوتى لەۋەى پاش ئەتۆ پىئوى نى، بەلكە ئەتۆ ھەر منى . ئەو داستانە نەفى وجودى مەجازى و مەحو بوونەۋەى ۋى دەوجود و ھەستى حەقىقى دا تىدایە...

- شىر و گورگ و پىئوى ھەرسى بوون بەيار ۋەك دەبیتن مس، فەنا نیتوکیمییا (۳۰۱۳)
تا كۆبىنە كۆمەكى ئىكتىر لەپراو تا بېستىن سەخت و مەحكەم بەند وداو (۳۰۱۴)
چوون گەپان ھەر سى لەشاخ و دەشت و دۆل تا كۆبىگىر پراۋى زۆر، زۆر توندو تۆل (۳۰۱۵)
نەنگى زانى شىر، دەگەل وان بى رەفىق لوتقى فەرموو، بوو دەگەل وان ھەمتەرىق (۳۰۱۶)
چون لەبۇشای ۋالە، لەشكر زەحمەتە بوون دەگەل خەلكى بەلام خۆ، رەحمەتە (۳۰۱۷)
مانگى ۋا، ئەستىرەبۇ ۋى نەنگ و عار مانگ لەنیتو يان، تا ھەيان بى، بەۋىقار (۳۰۱۸)
ئەمرى (شاۋرەم) دەھات بۆكى؟ پەسوول گەر چى رابى ۋى لەلای ھەركەس قەبوول (۳۰۱۹)

- یۆ تەرازوو زۆرۆ جو هەردوو پەفیک
 ۱. ۳۰۲۰) ئاسمان و عەرزەبەینی وان، تەریق
 ۳۰۲۱) موددەتیکیش سەگ دەبیتەدەرکەوان
 ۳۰۲۲) گورگ و پۆی بوون لەدووی شیر بەنیو
 ۳۰۲۳) گرتنی هەرسێکیان شیر مەزن
 ۳۰۲۴) ئەودەبی دائیم کەبابی دەسکەوی
 ۳۰۲۵) کوشتەوو مەجرۆوح، تیکەل خوین بەخاک
 ۳۰۲۶) نا کو قیسەت کا، ئەوان سی، عەدلی شا
 ۳۰۲۷) زوو دەبوو ئاگا لەفیکری ئەو دووان
 ۳۰۲۸) چاک دەزانن دل کەچی تێدایەزوو
 ۳۰۲۹) تۆ لەلای وی قەت نەکە فیکری بەلاش
 ۳۰۳۰) هیچ کەنالی تانەبی تۆشەمەزار
 ۳۰۳۱) قەدری لێنان نە دەکرد هیچ باسی وان
 ۳۰۳۲) تۆ سەزاواری سەزایی ئەو گەدا
 ۳۰۳۳) وادەزانن بەخششم وافی نییە؟
 ۳۰۳۴) هات لەهەدیو بەخشش و ئیعتایی من
 ۳۰۳۵) بەلکەنەققاش بەو دەدانن فیکروزیکر
 ۳۰۳۶) ئەو هەمووتا ن، نەنگی خەلکی پۆزگار
 ۳۰۳۷) وەک موفاق موستەحەققن بۆنەمان
 ۳۰۳۸) ساکوبۆعیبەرەت بێتەداسستان
 ۳۰۳۹) پێکەنینی شیر، تۆناکا خەنی
 ۳۰۴۰) مالی دونیا بۆ دیانەت، جەردەیه
 ۳۰۴۱) دادەنێ زەردەو خودا، ئاشکار
- یۆ تەرازوو زۆرۆ جو هەردوو پەفیک
 ۱. ۳۰۲۰) ئاسمان و عەرزەبەینی وان، تەریق
 ۳۰۲۱) موددەتیکیش سەگ دەبیتەدەرکەوان
 ۳۰۲۲) گورگ و پۆی بوون لەدووی شیر بەنیو
 ۳۰۲۳) گرتنی هەرسێکیان شیر مەزن
 ۳۰۲۴) ئەودەبی دائیم کەبابی دەسکەوی
 ۳۰۲۵) کوشتەوو مەجرۆوح، تیکەل خوین بەخاک
 ۳۰۲۶) نا کو قیسەت کا، ئەوان سی، عەدلی شا
 ۳۰۲۷) زوو دەبوو ئاگا لەفیکری ئەو دووان
 ۳۰۲۸) چاک دەزانن دل کەچی تێدایەزوو
 ۳۰۲۹) تۆ لەلای وی قەت نەکە فیکری بەلاش
 ۳۰۳۰) هیچ کەنالی تانەبی تۆشەمەزار
 ۳۰۳۱) قەدری لێنان نە دەکرد هیچ باسی وان
 ۳۰۳۲) تۆ سەزاواری سەزایی ئەو گەدا
 ۳۰۳۳) وادەزانن بەخششم وافی نییە؟
 ۳۰۳۴) هات لەهەدیو بەخشش و ئیعتایی من
 ۳۰۳۵) بەلکەنەققاش بەو دەدانن فیکروزیکر
 ۳۰۳۶) ئەو هەمووتا ن، نەنگی خەلکی پۆزگار
 ۳۰۳۷) وەک موفاق موستەحەققن بۆنەمان
 ۳۰۳۸) ساکوبۆعیبەرەت بێتەداسستان
 ۳۰۳۹) پێکەنینی شیر، تۆناکا خەنی
 ۳۰۴۰) مالی دونیا بۆ دیانەت، جەردەیه
 ۳۰۴۱) دادەنێ زەردەو خودا، ئاشکار

ئیمتیحان کردنی گورگ لە تەرەف شیر و کوتنی شیر کە ئەو گورگ وەرە پیش و

حەیانانی پاورکاو لە بەینی ئێمەدا تەقسیم بکە...

شیر کوتی ئەو گورگە، لێمان بەش بکە تۆ بەعەدلی خۆت ئێمەش گەش بکە (۳۰۴۲)

- تۆلەجىنى مەن كارى تەقسىم بگرەدەست (۳۰۴۳)
 پىتىكوت ئەى شا،گا، لەبۇ تۆ، بەستەئەو (۳۰۴۴)
 قىسمەتى مىش با بىئى، بىزنى ۋەسەت (۳۰۴۵)
 شىركوتى ئەى گورگەچىت كوت مەيكەكەم (۳۰۴۶)
 چۆن دەلەى تۆ (ما) ۋ (تۆ) ئەمنىش كەھەم؟ (۳۰۴۷)
 لای مەنى شىر، شا لەجەنگەل شاھى عام (۳۰۴۸)
 ھاتەپىش لىتداۋ كەردى ۋوردوخاش (۳۰۴۹)
 بۆ مۇجازات شىر، زوو كەردى ھىلاك (۳۰۵۰)
 بۆيەگىانت ۋا، بەخوارى دا بەباد (۳۰۵۱)
 ۋالەچاكەمەن سەرت لىكەم جودا (۳۰۵۲)
 تا (فەنا فى لا) نەبى نات بى بەقا (۳۰۵۳)
 (كل شىءهالك) بۆ ۋى نىيە (۳۰۵۴)
 ھەركەسىك گەر كودەحق دا فانىيە (۳۰۵۵)
 (لا) نىيەئەو چون دە (ئىلا) دا ھەيە
 ھەركەسىك لای حق بكا، ئىزھار، ۋجوود

داستانى ئەو كەسەى كە، لە دەركى دۇستى خۇى دا، لە داخل دا دۇستەكەى كوتى كىيە؟
 جوابى داۋە: (منم). پىتىكوت چونكە ئەتۇ (تۆى) دەركەت لىتاكەمەۋە، ھىچكەس لە پەفېقانم
 ناناسم كە ئەو (من) بى...

خولاسەى داستان...

شەخسىك ھات لە دەركى مالى دۇستى خۇى دا، دۇستەكەى لە نىۋ مالىۋە پرسى كىي؟ جوابى
 داۋە: (منم). دۇستەكەى پىتىكوت... بگرەپتە. چونكە ئەتۇ ھىستا خام ۋ ناتاگى ۋ قسە لە (من)
 دەكەى ۋ ئىددىعاش دەكەى كە عاشقى... ئەو شەخسە گەرۋە ۋ موددەتى يەك سالى تەۋاۋ
 لە فىراقى يار، شار ۋ دىيارى خۇى بەجى ھىشت. پاشى يەك سال گەرۋە بۆ دەركى مالى
 دۇستەكەى ۋ لە دەركەى دا دۇستەكەى لە داخل مالىۋە پرسى كىي؟ جوابى داۋە ئەو كەسەى
 لە پشت دەركەش راۋەستاۋە ھەر ئەتۇى... دۇستەكەى پىتىكوت ئەلئان كە (ئەتۇ)، (منى) ۋەرە
 ژوور... ئايا دەزانى پارەكە بۆچى بە تۆم پىئەدا كە بىيە ژوور؟ چونكە دوۋ (من) دەيەك مال دا
 جىيان نابىتەۋە....

يەك دەھات ۋ دەركى يارى لىدەدا (۳۰۵۶) پىتەدەكوت يار، كىي ئەتۇ ۋا، بى سەدا؟

- جوابی دا، (من) پیتی دەکووت ریگانییه
 هەرچی نا ئاگایه سههمی هەر فیراق
 سوودەتی یە کسāl له یاری ما، به دووور
 سوو به ئاگا، هاته وه بۆلایی یار
 رۆربه حورمهت دای له ده رکه، ئەو چه له
 ئنگی کرد یار، کچی له ده رکه ی وا ده دا؟
 جۆن منی، پیتی کووت وه ره، زوو، بی وچان
 -جنه ده رزی گهر ده زوو، دوو، بوو سه ری
 مه رده زوو ههیتی به ده رزی، ئیرتیبات
 کی ده کا با ریک بو ده رزی جه مه ل
 نهستی حق، لاوا زده کا جیسم وه هوا
 جۆن نه خو شان چا ده کا ده رمانی وی
 نه که هوو، نه برهس، که هه یچن لای خودا
 حو عه ده م که متر له مردوو دیاره ئەو
 کل یوم هو فی شان) ئەهی فلان
 که مترین کاری خودا ئەهی مونکیان
 حوا له پشتی باب ده نیرئ یه ک له وان
 ح له ئەرحام له شکریک بو خاکدان
 ئی له خاک را له شکریک بۆلای ئەجه ل
 نهت ته واونایی وته ی وا، ئەهی سه دیق
- لیره جی بۆشه خسی نا ئاگا نییه (۳۰۵۷)
 هەرچی نا ئاگا یه سه همی هه رنیفاق (۳۰۵۸)
 سووت له هه یجران و فیراق ئەمما چجوور (۳۰۵۹)
 هاته ئەو ده رکه ی که لیتیدا سالی پار (۳۰۶۰)
 تانه لی ئەو، گفتی بیه وووده و په له (۳۰۶۱)
 جوابی داوه هه ر ئەتۆی ئەهی خو ش سه دا (۳۰۶۲)
 جیگه یان نایی له مالیک دوومنان (۳۰۶۳)
 ده چی ده رزی گهر له دووی، بی، به ری (۳۰۶۴)
 نه ک به وی مه ربووت (جمل سم الخیات) (۳۰۶۵)
 غهیری میقرازی ریا زات و عه مه ل (۳۰۶۶)
 چون محال مومکین ده کا ئەه مری خودا (۳۰۶۷)
 چون چه مووشان رام ده کا، فه رمانی وی (۳۰۶۸)
 چاو، به مردوو زینی نوئ ئەو چۆن ده دا (۳۰۶۹)
 وه ختی ئیجاد چاو که چه ن بیتچاره، ئەو (۳۰۷۰)
 خو به دائیم کارده کا خوای دوو جیهان (۳۰۷۱)
 رئ ده کا، رۆژانه ئەو، سی له شکران (۳۰۷۲)
 بو ره حیمی دایکه کانی میهره بان (۳۰۷۳)
 دئ، هه تا پر کا له نیرو می جیهان (۳۰۷۴)
 تا ببینی هه ر که سیک جوانی عه مه ل (۳۰۷۵)
 بیتنه وه سه ر باسی کی؟ ئەو دوو ره فیق (۳۰۷۶)

سیفەتی تەوحید

- ببیده کووت چون هه ر (منی) تو بیتره زوور
 بوون به یتیک، هه ودا، له پیتشدا، زیده بوون
 نت ده کیشن کاف و نوون هه ر وه ک که مه ند
 گهر به زاهیر دوو که مه ندن کاف و نوون
 بی. له بو ریگایه دوو بن یانه چوار
- نه ک به چه شنی خارو گو ل لیکتر به دوور (۳۰۷۷)
 خو، له (کن) دا لیک جودا نین کاف و نوون (۳۰۷۸)
 چاو عه ده م مه و جوود ده کن ده یخن له به ند (۳۰۷۹)
 گهر ئەسه ر زاهیر ده کن، ئیکن، نه دوون (۳۰۸۰)
 وه ک مقه ست دوو لیتوه ئەمما ئیکه کار (۳۰۸۱)

- ۳۰۸۲) زۆر موخالیف کاری وان دئ بهرنه زهر
۳۰۸۳) يەك كراس دهشوات و دهيدا تن له ئاو
۳۰۸۴) كارى وان وهك كارى دووزيد دپته چاو
۳۰۸۵) ههمدلن، ههمكار، له گهل يتيك موخته ليف
۳۰۸۶) ربي ههموويان ههره كه، ليك نين جييا^۱
۳۰۸۷) با نه ليم بو وي ثمن ئه سرارى حق
۳۰۸۸) گهر بهيان بكرئ له بو تو چاتره
۳۰۸۹) من به گفتي واله ناكهم ليو واز
۳۰۹۰) خو، دهن جيني ره مزو ئه سرار نيو گيان
۳۰۹۱) موسته حه قتي (تحتها الانهار) بوون
۳۰۹۲) بي حرروف زاهير ده بي لهو سور، ته مام
۳۰۹۳) ريكه وي ئه، روو به رووي عهرسه ي عه ده م
۳۰۹۴) ئه و له بو دونيايي سوور هت موقته دا
۳۰۹۵) ههر له بو يه، بوو خه يال ئه سبابي غم
۳۰۹۶) بو يه له و دا مانگ ده گورئ وهك هيلال
۳۰۹۷) دپته بهر چاوچه شني زيندان تاروته نگ
۳۰۹۸) حيس وه لاي ته ركيب ده كيشي، و ك مه ده د
۳۰۹۹) وه حده ت گهر تو ده و ئ بو لاي برؤ
۳۱۰۰) زاهيره ن دوو، يهك له مه عني بي خيلاف
۳۱۰۱) با بزائين چيان به سه رهات گورگ وشير
۳۰۸۲) وهك له شوشتن دا، شهريك بن دوو نه فهر
۳۰۸۳) يهك كراس دهشوات و دهيدا تن له ئاو
۳۰۸۴) ئه و كراسه ي، وشكي ديسان خسته ئاو
۳۰۸۵) با به زاهير بن له گهل يتيك موخته ليف
۳۰۸۶) با به زاهير موخته ليف بن ئه نبيا
۳۰۸۷) موسته ميغ گهر گوئ نه دا گفتاري حق
۳۰۸۸) گهر چي مه عني زور له ئه لغاز زياتره
۳۰۸۹) گهر له بو ئيرشاد نه بي تو داخواز
۳۰۹۰) بو هيدا يهت شه رحى سيرري دارزه بان
۳۰۹۱) دين ده رن بن ده نگ و بي تيك رار بوون
۳۰۹۲) خوا نيشاني گيان بده تو ئه و مه قام
۳۰۹۳) تا كو چاكا گيان، له سه ر، بو خو ي قه ده م
۳۰۹۴) عهرسه يتيكي زور وه سيع، بي مونته ها
۳۰۹۵) زور له سوور هت و وسعه تي زياتر عه ده م
۳۰۹۶) له و جيهانه زور وه سيع تر بوو خييال
۳۰۹۷) ئه و جيهانه ي كه سه رت و، ههم حيس و، ره نگ
۳۰۹۸) ته نگه چونكه هه يتي ته ركيب و عه ده د
۳۰۹۹) پاشى سوور هت حاله تي ته و حيده خو
۳۱۰۰) ئه مري (كن) چابو و له حه رفي نوون وكاف
۳۱۰۱) قه ت ته وا و نا بي وته ي وا، ئه ي دلير

شير، گورگ ته نبئ دهكا چونكه له ته قسيم دا بي ئه ده بي كرد بوو...

- ۳۱۰۲) بييده كوت چون ليره نا بن دوو ره ئيس
۳۱۰۳) چون نه مردى بي وتار تو لاي ئه مير
۳۱۰۴) تو به شى كه، با بخوين ئه ورؤ كه، تير
۳۱۰۵) گا له بو چيش تانته، بو م كردى ديار
۳۱۰۲) شير هروزمى بردو كوشتى گورگى پيس
۳۱۰۳) ئينتيقಾಮان گرت له تو ئه ي گورگى پير
۳۱۰۴) جاله پاشان رووي ده ريو ي كرد شير
۳۱۰۵) كردى ته عظيم و كوتى ئه ي شه هريار

- بۆ نەھارت تۆ بخۆ تەنھا، بزن
شام کەھات کەرویتشک، بخۆ تۆ ئەوچەلە
شیر بەرپۆی کوت ئەرئ ئەی عەدل و داد
تۆ لەکی فیربوویەقسەت، والە، باش؟
شیر کوتی بەو چون فەنای من بووی ئەتۆ
چونکە گۆرای بووی بە (من) ئەی رپۆی ژیر
سەید و (من) بۆتۆ لەئەووەل تابنی
چون لەبۆ تۆ بووبەعیبەت گورگی بەست
وای دەکوت عاقل بزانەمەرگی یار
رپۆی دەیکوت دەردی شیر ھاتبایەمن
گەرلەئەووەل وای بەمن کوتبا کەزوو
جا، دەکەم من شوکری یەزدانی وەدوود
تابیسین حوکمی زاتی کردگار
تا لەحال وەزعی گورگانی لەبیش
ئومەتی مەرھوومە، بۆیە پئیکوتین
ئیسکو مووی گورگانی پتیشوو، چاو، چاو
شەخسی عاقل ئەو و جودەدی لا دەبا
گەرلەکیبەر و گەر لەنەخووت لا نەدا
- بەس بەتۆ شایستە، ئەی شای مەزن (۳۱۰۶)
تا لەبۆ شائەو بیئەشەو چەلە (۳۱۰۷)
قیسمەتی والەی بەتۆ کی داوہیاد؟ (۳۱۰۸)
جوابی داوہمەرگی گورگی دم ھەراش (۳۱۰۹)
ھەرسئ نییچیر بالەبۆ تۆ بن برۆ (۳۱۱۰)
چۆن عەزاب و ئەزیەتی تۆم دیتەبیر؟ (۳۱۱۱)
جالەحەوتەم ئاسمان پت، دا بنی (۳۱۱۲)
چۆن بەتۆ رپۆی بلەم؟ (نا) شیرئ مەست (۳۱۱۳)
عیبەرەتەبۆ ئەو کەسە، بی، ھووشیار (۳۱۱۴)
چون لەبیش دا گورگی بانگ کرد دوا یەمن (۳۱۱۵)
تۆ بەخش کە، من کە گیانم دەردەچوو (۳۱۱۶)
چون لەپاش خەلکی منی ھینا و جود (۳۱۱۷)
سەرئەوان پتیشینیان، بۆ ئیعتیار (۳۱۱۸)
چەشنی رپۆی گیان نەجات دەین، بی، پەرش (۳۱۱۹)
ئەو رەسوولی سادق و حەققو ئەمین (۳۱۲۰)
تابیئەتەپەندو عیبەرەت، بۆت تەواو (۳۱۲۱)
چونکە بیستی قەومی عادئ برد با (۳۱۲۲)
خەلکی دی دەگرن لەوی عیبەرەت، جودا (۳۱۲۳)

تەھدیدی حەزەرەتی نووح، قەومی خۆی کە دەگەل من ئیختیلاف مەکەن چون ئەمن گیانی بەشەریم نەماو و زیندەگی و ژیاانی من بە خودایە...

- نووح کوتی من نیمە (من) ئەی سەرکەشان
چون نەما بۆمن حەواسی بولەشەر
بن کەمن نیم ئەو ھەناسەش ھەرلەو
گەر بەزاهیر رپۆیەئەو رپۆیە
گەر بەزاهیر، ھیچ حەقیقەت نینەپت
- من بەحەق زیندووومە ئیستا، نەک گیان (۳۱۲۴)
خوا لەبۆمن بوو بەگۆئ و فەھم و بەسەر (۳۱۲۵)
کفرە، مونکیر، گەر بلئی، دئی لەو دەو (۳۱۲۶)
عەینی شیرەنەک بلەین، ھەر وەک و بیە (۳۱۲۷)
نارەتەئ شیر خۆ بەدائیم دیتەگۆت (۳۱۲۸)

- ۳۱۲۹) بۆتۈننى ئىككى قىسىمغا بۆلۈشكە بولىدۇ؟
 ۳۱۳۰) ئاۋۋىرىك بولۇپ، ئالەمىش ۋەك خەرمەنى
 ۳۱۳۱) كەۋ تەخەرمەن ئاۋۋىرىك نەي بولۇپ نەجات
 ۳۱۳۲) چەشنى گۈرگى ئىككى ۋەكەتنى زارۇر لىپ
 ۳۱۳۳) (فانتقمنا منھم) ۋە، بۆلۈش ۋە دروست
 ۳۱۳۴) تەخمەق ئىككى كەس بولۇپ كەلەتتىر دىل
 ۳۱۳۵) كۈننى دەرمان بۆلۈش ۋە ئىمان ھەيە؟^۱
 ۳۱۳۶) قىۋەتنى قەھەم نەما، تا ھېچ بىلەم
 ۳۱۳۷) فەكرى خەلەت قەت نەيىن، لاى خۇۋا
 ۳۱۳۸) مەللى خۇۋا، گەشت ۋە دەستى خۇۋا بىدەن
 ۳۱۳۹) شىۋىسەيدى شىۋىر، لىپۇ ۋە بولۇپ ھەمۇ
 ۳۱۴۰) بىن نىيازەتە ۋە لىمەل ۋە زىرى سۈۋر
 ۳۱۴۱) ھەلەبۇ بەندەننى ئىككى شەيىن تەۋاۋ
 ۳۱۴۲) خۇش بەھالى ئىككى كەسەي زانى چىيە
 ۳۱۴۳) بىن نىيازەتە ۋە لىسۈۋدى ھەردۈۋان
 ۳۱۴۴) تەلەدەرگەي ۋە نەيىن تۈرۈۋ سىيا
 ۳۱۴۵) ھەروە كۈۋىتۈ شىۋىر خەلىس، تارى مۈۋ
 ۳۱۴۶) چۈن لىسېر ۋە غەيىب ئىككى ئاگا نىيە؟
 ۳۱۴۷) چۈن لىمۈئىمىن سېرپى مۈئىمىن بولۇپ بەيەن
 ۳۱۴۸) چەك دەزانى كەم يەقەنە، كەمەشەك
 ۳۱۴۹) چەك دەزانى كەم جۈۋانە كەم دىزىۋ
- ھەزەرەتنى نۈۋىچ گەرنەبا شىۋىر خۇدا
 سەت ھەزاران شىۋىر بولۇپ، تاقى تەننى
 چۈن لىخەرمەن ھېچ نەبۇۋى بولۇپ زەكات
 ھەپچى لاى ئىككى شىۋىرەنەي يىتنى تەدەپ
 چەشنى ئىككى گۈرگەي دەكۈۋى شىۋىر چۈۋست
 گۈرگى غەرقى خۇيىن دەكرد دۈۋ دەستى شىۋىر
 گەربىندەر بىن بەدەن دەرمان ھەيە
 گەيمە ئىرەمەت ۋە ھەيران مە، قەلەم
 كەم بېخۇ تۇ، كەم بېچۈۋ بەدۋاى ھەۋا
 (مە) ۋە (مەن) ئىۋەلە خۇتەن لا بىدەن
 ۋەك فەقىر ھەركەس لىپۇ پىرى راس چۈۋ
 چۈن لىھەرجى غەيىب ۋە نەقسەتە بەدۈۋر
 گەشت كەرامەتنى لىدۈنباۋ گەشت رەۋ
 بۆلۈش ھەمۇۋە سۈۋد، ھەمۇۋۇ شا نىيە
 ئىككى كەسەي چەكى دەكرد ھەردۈۋجىھەن
 دىل لىفەكرى بەد بەدۈۋر كە، لاى خۇدا
 چۈن دەيىننى سېرپ ۋە فەكار ھەپچى بولۇپ
 ئىككى دىلەي كە، غەيىرى خۇۋا تىدە نىيە
 سېرپى ئىمەي بىن گۈمان لىبۈۋ غەيەن
 فەقرى ئىمەگەر بەدەن بەرمە ھەك
 گەركۈگەيىن بۆلۈش ھەك بۆلۈش زىۋ

دانانى پادىشاھان، سۇڧىيان پۈۋبەپۈۋى خۇيان تاكو چاۋيان بەۋان پۈۋناك بى...

- ۳۱۵۰) ھەرجى بىستۈۋى، لىبىر خۇي بەنەبا
 ۳۱۵۱) چۈن دەلەي چەپ دا دەيىن دىل ئىككى فلان
 ۳۱۵۲) چۈن بەدەستى راس دەنۈۋسن، سەروەرەن
- عادەتنى شاھاننى پىشۈۋ بولۇپ ۋەھا
 دەستى چەپەن رە دەۋەستان پالەۋان
 چە، لىلەي راس، رە دەۋەستان نۈۋسەرەن

^۱ - بۆلۈشنى سەربەدەن، دەرمان ھەيە كۈلەبۇ ئىككى سەردىل ۋە ئىمان ھەيە؟

- سۆفیان جیيان لە گەل شا ڕوو بە ڕوو چونکە ئا و تەهی گیان سۆفیان، هەموو (۳۱۵۳)
 ئەلبی خۆیان پاک دە کرد بە و زیکرو فیکر تا قەبوول کا، ئەو دلەهی ساف، نەقشی بیکر (۳۱۵۴)
 هەر کە سێکی جوان لە فیترەت بوو وە لەد ڕوو بە ڕووی، نەینووک لازم تا ئە بەد (۳۱۵۵)
 عەشقی نەینوو کە دائیم، ڕووی جوان باعەسی تەقوای دل و سافی گیان (۳۱۵۶)

هاتنی میوان بۆ لای حەزەرەتی یووسوف (ع) و تەقازا کردنی حەزەرەتی یووسوف هەدیە و دیاری لەوی..

خولاسەهی داستان ...

یەکیەک لە دۆستانی قەدیمی حەزەرەتی یووسوف (ع) بۆ دیتنی وی هات حەزەرەتی یووسوف لە بارەهی براهەکانی زۆر شتی بۆ گێراوە و تەوزیحی دا کە چۆن بەستیان و دەجالاویان هاویشت... و لە پاشان حەزەرەتی یووسوف (ع) لیتی پرسی بلی بزانم چیت بە دیاری بۆ هیناوم؟ دۆستە دێرینە کەهی بێیکوت زۆر لە مێژبوو بیرم لەوە دە کرد کە چ شتیکت بۆ بینم کە قایل بەتۆی؟ عاقیبت هاتە فکرم کە چاکترین دیاری بۆ تۆ ئاوێتە یە، جا، لە پاشان دەستی دەگیلفان نا و ئاوێتە یێکی هینا دەری و بە حەزەرەتی یووسوفی بێشکیش کرد و تەقازای لێ کرد کە دەو ئاوێتە دا ڕووی جوانی خۆی تەماشای بکا..

- هات لە دوور را یێک لە یاری میهرەبان بوو بە زەیفی یووسوفی سددیقی جوان (۳۱۵۷)
 جێنکە دۆست بوون کاتی هەردوو بوون منال خۆشەویستی یە کتری بوون دوو هەوال (۳۱۵۸)
 بێدە کو تەو چیان بە سەر هینا ی برا هەر وە کووشیر چۆن بەوان زەنجیر کرا (۳۱۵۹)
 نەت لە بۆ شیر تۆق و زەنجیر نەبوە عار بێ گلابەم من لە حوکمی کردگار (۳۱۶۰)
 کێ بە زەنجیر شیر دەیتن خوارو پەست؟ با، دەتەستۆی دا بێی هەم لاق و دەست^۱ (۳۱۶۱)
 بێی حالی وی لە حەبس و بیر تەنگ جواب دا وەک مانگ لە ئاخیر زەردە پەنگ (۳۱۶۲)
 سەنگ لە ئاخیر گەرچی پستی کوور و خوار چارە دەخۆ دێ، نوری بگری ژوو و خوار (۳۱۶۳)
 نۆر دە ئاو و نەنگ گەریکەهی وردو بلاو قووەتی دل زیاد دە کات و، نووری چاو (۳۱۶۴)
 جۆر کە گەنمی چۆن دە پێژن نێو خاک دێ لە خاک را خۆشە گەنمی جوان و پاک (۳۱۶۵)
 حارەکی دی ئەو دە کەن ورد ورد لە ئاش زیاد دە کانا، گیان و قیامت، زێدە باش^۲ (۳۱۶۶)

- شیر کە دیتت بە ستەیی زەنجیر ئەو خۆ لە بۆ زەنجیر چاکەر، میر ئەو
 - گەر لە ئاشیان کردو کردیان وردو خاش قیامەتی زیاتر لەوی بوو پێش ئاش

- ورد دەبىي نان كاتى ھاتەزىر ددان
كاتى گيانىش مەھوى عىشقى دىن بوو
ئەۋوتارە چۈنكە دەۋايى نايە، تۆ
باش وتارى زۆرپىيىكوت ئەي فلان
گەربەبى دىارى، بچى دىدارى يار
خوا بەخەلگى وا دەلىتن رۆزى ھەشر
ھاتنەلامان ئىۋە تەنھا و بى نەوا
كوانى دىارى رۆزى رەستاخىزتان؟
يا ئومىدى بازگەشت و لا نەبو
گەربەزىرايى خودا تۆ مونكىرى
تۆ كەمونكىرى نى پەزىرايى خودا
كەم بخۆ تۆ كەم بچوو بەدۋايى خەو
كەم بنوو تۆ، روو لەدەرگاي خوا بكة
كەمكەمە تۆ خۆت تەكان دەۋەك جەنن
ئالەدونىاي ۋەك رەھىم تەنگ بى يەدەر
گەر لە (ارض اللہ) بت وى تۆ خەبەر
چۆن دەبى دل تەنگ لەجىگاي وا بەرىن؟
چون لەدونىا دا ئەسىرى بۆ ھەۋاس
چۈنكە ۋەختى خەو لەھىس، تۆ بووت نەجات
تۆلە كاتى خەو دەبى گىانت رەھا
ئەۋلىيا ئەسحاب كەھفن ئەي نەفام
بى تەكەللوف ۋەردەگىرى خوا، ئەۋان
بوو لەراس مەقسوود، ھەر كارى جوۋان
كارى خوايە ھەرچى دەيكەن ئەۋلىيا
خىروشە رېرت بىست لەدەنگى كىو ئەگەر
- جا دەبىتە ھەقل و فام ۋەۋش و گيان
شادەزارى چۈنكە كىشتى شىن بوو
روو كەباسى يۈوسوف و دۆستى برۆ
چىت لەبۆم ھەدىە ھىنا، دۆستى گيان؟
ۋەك بچى ئاش ھىچ نەبى گەنمت لەبار
دا نىشان دەن، كوانى دىارى رۆزى نەشر؟
ۋەك (خلقناكم) لەئەۋۋەل بوون، ئەۋا
تا لەبۆتان، بى بەدەستتاۋىزتان
ۋەدە كەي ئەۋ رۆكە، پىتان وا نەبوو؟
تۆ لەمە تەبەخ، بەس دەبى مشكى، بەرى
دەركى وى چۆن دىيى، بەدەستى خالى وا؟
ھەدىەبى، با، كاتى چوۋىلەلایى ئەۋ
بەربەيانان رەھمى خوا داۋا بكة
تا بىبەخشى پىت ھەۋاسى تىزىن
بىيى لەبۆدونىاي بەرىن تۆ بى كەسەر
ئەۋ مەكانە، گەرۋەلى پىي نايەسەر
چۆن لەجىگەي وا، دەبىتن دل غەمىن؟
چۆن لەئاخىردا دەبى تۆ ۋەك خەۋاس؟
ھەرچى دەردو مىخنە تەدەرچولەلات
دائىمەن ئازادە گىاننى ئەۋلىيا
ھەم لەخەۋدا ھەم لەسوۋران ھەم قىام
جا ر بەراست و جار بەچەپ، بى ھىچ زىيان
بوو لەچەپ مەقسوود، سەرگەرمى جىھان
چەشنى دەنگى مۇنەكەس بوۋى نىو چىيا
كىو لەھەردوو خىرو شەر بوو، بى خەبەر

ميوان بە يووسوفى كوت ئاويتنەم بە ديارى بۇ ھىناوى تا ھەر كات كە چاوت لىكرد و پرووى خۆت دەوىدا دى ئەمنت وەبىر يېتەو..

- كەتتى ديارى خۆى دەويست يوسوف لەوى
جوابى داوۋەفكرى ديارىم بوولەسەر
نەيىك من، چۆن لەبۇ لاي كان، بەرم؟
گەر لەبۇ تۆ ديارى بېنم گيان و دل
من لە ھەمبار دا، ھەمە، ئەشيا كەسەر
ئايىقى تۆم لا، فەقەت ئاويتنەيە
نە بىنى پرووى جوانى خۆت بەوى
خەتەئا ويتەم ئەمەن ھىنا وەبۆت
نەو لە جىب ھىنايەدەر ئاويتنەجا
ھەرفەنايەبوو بەئا ويتەى و جودود
سوو فەنا، ئاويتنە، بۆچى؟ بۆ و جودود
نەخسى برسى چاك دەزانى قەدرى نان
گەر كو زاهير بى لەھەرچى نەقسى كار
كەربەين خەيات لىباس ئامادەبا
خەرىك و پىك نېنەھىچ دار
جاو، سىنخچى پروو دەكاتە كامەجى؟
كەرنەين كەس قەت نەخۆش و دەردەدار
خەمس وا كەم بەھايەو خوا رو پەست
سەس بەنەقسەگەر كەمال پەيدا دەبى
رەد، دەكاتن زىد دى خۆى زاهير، يەقین
ھەركەسىكى زانى كام شت عەيەبۆى
دوور دەمىنىتن لەزاتى بى ھەوال
ھىچ دەردىكى خەراپى وەك غروور
خۆ لەچاودل دەبى خوين بىتەدەر
دەردى شەيتان بوو بەتەنھا ھەرغروور
- ئەو لەشەرمان زوو سەرى خۆى كرد نەوى
لايىقى تۆم ھىچ نەھاتەبەرنەزەر
قەترەيىك من چۆن لەبۇ عوممان، بەرم؟
وەك لەبۇ شا، ديارى بېنم لۆچى گل
غەيرى جوانى تۆ لەدونيا، بى نەزىر
بۆ ديارى تۆم لەلايى ويتەيە
ئەى لەھاستت مانگى ئاسمان، سەرنەوى
تا كويادم كەى كەدەيتت پرووى خۆت
خۆشە بۆ جوان، چاو لە ئاويتنەى بكا
زوو فەنا بەتا بىەى تۆ زىدەسوود
ئەسخيا ئا ويتەيان تەنبايەجودود
دەستەجىلەچاك دەدا ئاوور نىشان
ئەو دەبى ئاويتنەبۆ كار ئاشكار
چى ھونەربا، بۆ دروون دەبىرد، با
ئانىشانى مەى بدا، نەججار كار
دەچتەجىنەك گەر شكا بى دەست و پى
جوانى شوغلى تىب، دەبى چۆن ئاشكار؟
تاكو قەدرى كىميا مان، يېتەدەست
وەك ھەقارەت عىززەتى تىدا دەبى
سەركەين، زاهير دەبى چاك ئەنگەين
تىدەكۆشى تا كو لا با عەيىبى خۆى
ئەو كەسەى پىنى واپەھەيتى زۆر كەمال
خۆ دەگيان دا ھىستەنەى كردوۋەزھوور
تا غروور و كىبەر دەر كەى تۆلەسەر
كو كەسىكى، بى لەدەردى وا، بەدوور؟

- گەربە زاهىر زۆر فەقىرە و سەرنەۋى
 گەر كۆلىكى دەن بىكەن ئەو ئىمتىحان
 جۆگە تىيدا زۆر شتى پىس، ئەى جەۋان
 پىرى پىگا، شارەزا، ئاگا بەھال
 جۆگە خۇى (نا) كى بوو جۆگەى پاك دەكرد؟
 چون چەقوو پىتى نابرىئ قەت دەسكى خۇ
 كۆ، دەبن سەرھەربىن مىش و مەگەس
 بوو موبادى من لەمىش ئەفكارى تۆ
 گەر كۆ دەرمان كا، برىنت پىرى پى
 تابزانى تۆ، كەچابوو ئەو برىن
 رووكە ئەو دەرمانى پىر هىناى لەبۆت
- ئەۋى سافە، پەىن و پالەزىرى ۋى
 رەنگى پىسى دەگرئ ئەودەم، ئەۋى جوان
 گەرچى زاهىر دىتەبەر چاۋ ئەۋى جوان
 جۆى نەفس و تەن دەكا ئەو، جۆگە مال
 ئەۋكەسەى سوۋدى لەعىلى خوا دەبرد
 بۆ برىنى والە لای جەرپراح برۆ
 تا برىنى خۇى نەبىنى هىچ كەس
 بۆ برىنىش ۋەزە وچالى تارى تۆ
 لا دەچىتن دەردو ئىشت جى بەجى
 تىشكى دەرمان بوو لەۋى دا بوو پەقىن
 تۆ كەچابوۋى ھەربەۋى چابوۋى، نەخۆت

مۇپتەد بوۋنى كاتىبى ۋەھى بەۋ عىللەتە كە تىشكى ۋەھى ۋەھى كەۋتېۋو و دەپكوت كە
 ۋەھى بۇ منىش دى...

خولاسەى داستان

پىش ئەۋەى كە ھەزرىتى عوسمان(رض) بېتە كاتىبى ۋەھى شەخسىكى دى عۆھدەدارى ئەو
 شوغلە بوو ۋ ھەر ۋەخت كە كەلىماتى ۋەھى بۆ پىغەمبەر(ص) نازل دەبوون، ھەزرىتى
 پىغەمبەر(ص) ئەو كەلىماتى موبارەكى ۋەھى دەخوتىدەنەۋە، ئەۋىش عەينى ئەۋى دەنوۋسى
 كەم كەمە، ئەو كاتىبە دوچارى غرور و خوۋدبىنى بوو، ۋ پىتى ۋابوو كەئە ھەموو كەلىماتى
 جوان ۋ عالى دەقەلىبى ۋى دا نەقىش دەبەستىن... بەۋ خاترە بە خۇى كوت ئەمەن دەگەل
 پىغەمبەر(ص) چ فەرقىكم ھەبە؟ ھەم ئەو ۋەھى بۆ دى ھەم ئەمەن. عاقىبەت دەستى كرد بە
 عىناد ۋ دوژمنى دەگەل ھەزرىتى موحەممەد(ص) خوداۋەندى مۇتەئال زەربەپىكى بە روۋى
 ئەو كاتىبە ۋارىد كرد كە ھىچ شتىك لەۋ كەلىماتانەى كە دەيزانى لەپىرى نەما. ھەر دەت كوت
 كە قەت كەلىمەپەكىش فېر نەبوۋە ۋ نەى توانى كە بېتە كاتىبى ۋەھى. ھەزرىتى
 موحەممەد(ص) پىتى كوت ئەى ئىخلاگەر، ئەگەر پىت ۋابو كە ۋەھى بۆ تۆ نازل دەبى، بۆ چى
 ۋات بەسەر ھات ؟

نوۋسەرىك بوو پىش لەعوسمان زىدەباش زۆرلەبۆنۋوسىنى ۋەھىسى كرد تەلاش (۳۲۲۸)

- مه‌رچی و حیی خویتەدا بۆ وی نه‌یی
 نینکی و حیی دای له‌قه‌لبی وی ده‌مین
 هه‌زدروست نه‌و دانیشه‌ی نه‌حمه‌د کوتی
 مه‌رچی ده‌یلی نه‌و ره‌سوولی نوور خواز
 نینکی فیکری دای له‌قه‌لبی نه‌حمه‌دی
 هه‌م له‌نووسین هه‌م له‌دین نه‌و ده‌رکرا
 سه‌ته‌فا پینکوت نه‌تۆ کافر نه‌دی
 گریبا ی سه‌رچاوه‌یی نه‌و خوا ی له‌سه‌ر
 جینکه‌هه‌یبوو زیتده‌کیبر و زۆر غروور
 نه‌رچی ده‌ی و یست تۆ به‌کا، نه‌مما غروور
 کردی ناله‌، ناله‌سوودی به‌و نه‌دا
 کوت و زه‌نجیره‌، غروور لای کردگار
 ی غروورو کیبر له‌و، رینگای ده‌به‌ست
 حوا ده‌لی زه‌نجیر ده‌که‌م کافر ته‌واو
 نیتی وان سه‌د، دا ده‌پۆشم چاوی وان
 گی وه‌ک سه‌حرا ده‌چی خۆ سه‌ددی وا
 نه‌هیدی تۆ سه‌ددی روویی شاهیده
 کافرانیش زۆره‌نه‌موشتاقی دین
 نه‌نی پنه‌ان نه‌و به‌لام بی حه‌د قه‌وی
 نه‌که‌ناسن بی، ده‌بی، لیت بی جودا
 نه‌ به‌شه‌خسێک زه‌رگه‌تیک، بی و پتوه‌دا
 نه‌ برینیک بوو به‌لام بۆ نیو وجوود
 نه‌ و تاره‌گه‌رچی زۆر دووره‌و درێژ
 نه‌ ئومید و گێژ مه‌به‌، خۆت شاد که
 نه‌ی خودایا تۆ ئومیدی عه‌فوی، بۆن
 نه‌کی حیکمه‌ت، نه‌و شه‌قی گومرا ه‌کرد
 جیکه‌ته‌ی حه‌ق جاریه‌به‌ت نه‌ی برا
- وای ده‌نووسی راس، خیلافی هه‌یج نه‌یی
 زۆری دانیش ده‌س که‌ووت نه‌و نه‌ک که‌می
 بوو به‌گومرا نه‌و، به‌وه‌نده‌حیکمه‌تی
 قه‌لبی میش تیتیدا هه‌یه‌له‌و سپر و را ز
 قه‌هری حه‌ق بۆگیا نی کاتیب هات به‌دی
 بوو به‌دوژمن، بۆنه‌یی و دین ئاشکرا
 بۆچی ره‌ش بووی؟ گه‌ر له‌ خۆت نوورت ده‌دی
 بۆ ده‌بی ئاوی ره‌شت بر و له‌به‌ر؟
 زۆرله‌تۆبه‌کردنی ما بوو به‌دوور
 بۆ سه‌به‌ب دائیم که‌دوور بی نه‌و له‌نوور
 تا سه‌ری وی لیه‌و کرد تیغی خودا
 زۆر که‌سن به‌سته‌ن به‌به‌ندی نادیار
 ئا هو ناله‌ی زاهیری نه‌و چوله‌ده‌ست
 هه‌یج له‌وان زه‌نجیر نایینرین به‌چاو
 باش و پتشی وان سه‌دده‌، نه‌ی جه‌وان
 نادیار نه‌و سه‌دده‌، ناوی بوو قه‌زا
 مورشیدی تۆ سه‌ددی روویی مورشیده
 بوو به‌به‌ندی وان غروور و کیبر و کین
 به‌ندی ئاسن کوا قه‌وی بوو، وه‌ک نه‌وی؟
 به‌ندی غه‌یبی که‌س نییه‌بیکا ده‌وا
 دیته‌ده‌ر، ژه‌هری که‌ده‌ستی تیه‌وه‌دا
 کوانی ده‌رمان بۆ وی ده‌بیستن چ سوود؟
 به‌س به‌که‌م با، که‌س نه‌بی تا، گێژ و وێژ
 تۆ له‌ده‌گای زاتی حه‌ق قه‌ریاد که
 نه‌ی ته‌بیی تۆ له‌بۆ ناسۆری کۆن
 خودپه‌سه‌ندی وای له‌گشت خود خوا ه‌کرد
 حیکمه‌تی حه‌ق هه‌رله‌ئه‌بدال پیت درا

- مەسكەن و خانووت ئەگەر پەر بوو لەنوور
شوكرى خوا كە، قەت مەبە، مەغرور ئەتۆ
سەت ئەسەف لەوعارىيەزۆر بوو غەمىن
من غولامى ئەوكەسەم پىنى وا يەئەو
زۆرى پىنى ويستەكەتا سالىك دەگا
گەرچى ئا سن سوور دەبىنى، خۆ سوور نىيە
گەر كۆ مالىك روون دەبىت و پەر لەنوور
هەر دەرو دىوار دەلىنى نوور ئى منە
جا، دەلىنى پۆز، وا، بەوان ئەى نالەبار
وا دەلىنى سەبزه لەخۆبووين، ئىتمەشىن
وا دەلىنى ھاوين كەئەى سەو زانى لاو
چاۋ بەدەن پىنى وا يەبۇخۆى جوانەوا
پىيدەلىنى رووح، كىنى ئەتۆ ئەى خاكدان؟
نازو عىشوەت لەوجىهانەبى سەمەر
چادەكەن بۆت گۆز، پەرەفىق، نىزىك و دوور
دەگرى لووتى، بۆگەنىووت بىنى، لەبۆى
هەر بەرووحەهەرچى گۆيىەونوتق وچاۋ
هەر ۋەكوو رووح بۆسەبەب بۆ زىانى من
گەرلەسالىك لابدا مورشىد دووچاۋ
دادەنیمەسەر زەوى بۆيە، سەرم
رۆزى مەشەر توند دەلەرزى دارو بەرد
چى زەوى، هەى بىنى خەبەر، دەبلىت زوو
فەلسەفى گەر لەو، وتەسەر بابدا
نوتقى ئاوووقوور ۋەھا، هەم نوتقى گل
فەلسەفى كەمونكىرى حەننەنەبە
جا دەلىنى ئەوفكرى پوۋچى خەلىكى، چاۋ
- نوورى جىرانە، لەدرزىك، ھاتەزۋور
كىيرو خود خواھى و غرور لادە، لەخۆ
چونكەزۆرى دوور كرد ئوممەت لەدىن
ماۋە تەنھا، دوور لەسفرەى خوا يەئەو
بەو مەقامەى پىيدەگا دۆستى خودا
ئاگرەئەو سوور دەگا، لەو دوورنىيە
نوور، نەئى مال، نوورى پۆزەدەتەزۋور
نوور لەخۆمە، نوورى غەبرى من، ونە
گەر غرۋوبم كرد، دەبىنى حەق ئاشكار
ھەرلەخۆمان ھەن بوو شادى و پىكەنىن
خۆۋ، دەبىنى من كەرۋىشىتم لەلاۋ^۱
بىنى خەبەر بوو رووح لەوى پىنھانەوا
يەك دوو پۆزان تۆ بەمن دەت بىنى زىيان
حەوسەلەت بىنى، تالەتۆ، من دىمەدەر
دەتكەنەخۆراک لەبۆچى؟ مارو موور
ئەوكەسەى دەيكر دىداى تۆگىانى خۆى
ھەر بەئاگر بوو كەجۆشش كەوتە، ئاۋ
تىشكى ئەبدال وا يەبۆسەرگىانى من
مردوۋەئەو گەرچى زىندوۋىنى، بەناۋ
تاكو شىھىدىيەت پۆزى مەشەر
شاھىدى خالى مەيە، ئەوكاتەدەرد
دەتتەگفتو گۆلەوى عەردو دېروو
پىنى بلىنى، ئەو سەرلەدىوار با، بابدا
زۆرەيانەلاى ئەوانەى ئەھلى دل
ئەو لەخالى ئەولىيا پىنگانەبە
چا دەگا بۆيان خەيالى پوۋچ و خاۋ

- كفر و ئیحاد بوو بە باعیس تاكوئەو
 فەلسەفی گەرمونگیرە، دیتوی مەرید
 خۆت ببینە تابینی جنن و دیو
 هەركەسێ هەبێ لەدل شەكك و گومان
 باش دەكا ئەو ئیعتیقادێ، جارو بار
 ئەو موسەلمان (الحد ر) لەو خەسلەتە
 گشتی حەفتادو دوو میلەت هەن لەتۆ
 ئەو كەسێ بەو حالەتە ئیمان دەبێ
 تۆ بەشەیتان و بەئیبلیس پێكەنی
 گەربكا گیان باتنی خۆی ئاشكار
 زیری مەغشوووش زۆر لەدووكان دا جووان
 لا مەبەپەردە، لەسەر عەیین، خودا
 وێك دەجن شەو، زیری قەلب و زیری باش
 زیری خالیس وا بەزیری دی دەلی
 سەت هەزاران سال ئیبلیسی لەعین
 چونكە كردی ئەو لەسەر ئادەم غروور
 هەرخەبالی مونگیری كا، رۆژو شەو
 ئەو هەمان كات، بوو، لەبۆ دیتۆك مورید
 شیتێ، بۆیە تۆ گەزیوتە، هەردوو لێو
 ئەو لەدو نیا فەلسەفی، ئەمما نیهان
 فەلسەفی دێ، رەش دەكا رۆوی تار تار
 عالەمێك گەورە، دەخۆت دا، تۆ هەتە
 (الحد ر) خۆیان كەزاهیر كەن لەتۆ
 ئەو لەترسان وەك گەلا، لەرزان دەبێ
 چاك دزانی چونكە خۆت، ئیدی، دەنی
 دێ لەئەهلی دین، گەلی هاوارو زار
 چون بەدوور ئەو لەبەردی ئیمتیحان
 كاتی ئیمتیحان لەبۆمان، بە، پەنا
 رۆژ كەهات مەعلووم دەبێ باش و، بەلاش
 ئەو ریاكار لێگەرێ با رۆژ هەلێ
 بوو بەئەبدال و ئەمیری موئەمین
 خوا دەری كردو، لەرەحمەت بوو بەدوور

دووا كردنی بەلەمی باعوور كە موسا و قەومەكە لەو شارە بە بێ مرادی بگێڕەو...

- بەلەمی باعوور لای خەلکی جیهان
 هەر لەبۆوی سەجدەیان خەلکی دەبرد
 ئەو لەسەر مووسای دەكرد كیبر و كەمال
 بەلەم و ئیبلیسی زۆر تێدا جیهان
 ئەو دووانە زێدە مەشهوو ركرد ئیلا
 خوا فەقەت ئەو دوو دزە، داوون لەدار
 خوا بەزاهیر ئەو دووانە دا لەدار
 تا كو حەددێك نازەنینی ئەو بەشەر
 نەركەكی گەر، گەل لەخۆت زیاد، نازەنین
 هێندە مەحبوب بوو، وەكوو مووسای زەمان
 ئەو مەریزی، هەربەجادوو چا دەكرد
 وا ی بەسەر هات هەروەكوو بیستوو تەحالی
 بێ تەفا وەت هەم عەیان و هەم نیهان
 تا بێن ئەو دوو لەسەر ئیدی گەوا
 گەرچی زۆرن دز، دەقەهری كردگار
 گەرچی كوشتە قەهری حەق زۆر، بێ ژمار
 ترسی خوات بێ، پێت لەحەد با، نەچتەدەر
 دیتی لەحەوتەم ئاسمان بۆ ژیر زەمین

- باس كران، عاد و سەموودى ئەشقىيا
 ئەۋنېشانەى خەسەف و قەزەف و ساعىقە
 با فېداى ئىنسان بېى حەيوان، بەگشت
 ھۆش، يەنى عەقلى كوللى ھووشيار
 گشتى حەيواناتى ۋەحشى نېو چىيا
 خويىتى وان حەيوان لەۋ ئىنسان حەلال
 عىززەتى ۋەحشى لەۋ يەھاتە خوار
 چۈن دەبى عىززەت لەۋ ئىنسان ھووشيار؟
 نابى كەر بوگىزى كەھەيتى ئەۋ سەلاح
 گەرچى نىتى عىلم و زانست ھىچ كەر
 جا ئەگەر ۋەحشى بېىتن ئادەمى
 لاجەرەم خويىتيان حەلال بوو كافران
 خويىتى زىيان و منالېشيان حەلال^۱
 گەر كوعەقلىك روۋى دەزاتى خوا نىيە
- تا بزانى چەن عەزىزن ئەنېيا
 بۆبەيانى عىززى ئەفسى ناتىقە
 با فېداى ھۆش، بېت ئىنسان، ورد، درشت
 ھۆشى جوزۋى ھۆشە ئەمما زۆر نەزار
 پەسترن لەۋ ھەى دەگەل ئىنسان زىيا
 كارى ئىنسان چۈن نەبوو بۆۋان كەمال
 چۈن موخالىف بوو بە ئىنسان ئەۋ نە، يار
 گەربكەى تۆ، ۋەك كەرى ۋەحشى فېرار
 گەر كەۋ ۋەحشى بى، دەبى خويىتى مەباح
 كۋا، لەكۈشتن بوومەعاف لاي خواى، لەسەر؟
 چۈن دەبى مەعزۋور لەكۈشتن ئەۋ دەمى؟
 ھەر ۋەكۋو ۋەحشى بەتېر و خەنجەرەن
 چۈنكە لا ياندا ۋەلەۋ عەقلى كەمال
 مەرەتەبەى ۋى مەرەتەبەى حەيوانىيە

ئىعتىماد كىرنى ھارۋوت و مارۋوت بە پاك و مەعسۇوم بوۋنى خۇيان و تىكەلاۋى دەگەل خەلكى دۇنيا و كەۋىتى وان دەفېتتە...

- ھەرۋەكۋو ھارۋوت و، ۋەك مارۋوتى ۋەخت
 زۆر بەپاكى خۆ، ھەيوان بوۋو ئىعتىماد
 گەرچى ۋايە ئەۋ بەشاخ زۆر كاردەكا
 ۋەك دېۋى جوۋشكى كەھەى بى زىدە شاخ
 گەر بەتۈۋفان دار، دەكەن گىريان و شىن
 رەحمى كىر بەگىاي زەعەف ئەۋتۈند با
 كۋا تەبەر، ترسى ھەيە زۆر بېت دار؟
- چۈن غروۋيان بوو چلۆن بوۋ تىرەبەخت
 ئىعتىمادى كەل، بەشېرىيان چۈۋ لەياد
 شېر ئەۋى دەدېرېت و تارۋ مار دەكا
 دېكۋى شېر، جا لەدەشت بى يا لە شاخ
 ھەرچى گىيا بى بەۋ دەبېتن شادۋ شىن
 باقەۋىش بى دل، نەبى مەغروور، با
 لەت دەكا دار، با بىن چەندىن ھەزار

^۱ - خويىتى زىيان و منالېان بوو حەلال (مصرع اول)

- عيسمەتى وا گەردەئىۋەدا ھەيە
تېشىكى پاكى حىفىزى مەن بوو، وا ھەيە --۵۳--
- ھەرلەبەر مەن بوو كەبوون پاك ئىۋە، وا
قەت نەبى پىرۋز بەسەرتان دىۋ، با --۵۴--
- ھەرۋەكۈۋ دى كاتىبى ۋەحىي رەسوول
ئەۋ دەخۇيدا حىكمەت و نوورى ئوسوول --۵۵--
- خۇي دەكردە ھەمەنەۋاي تەيرى خودا
دەنگى تەيرى دىكە، ئەۋ دەيكر دىدا --۵۶--
- گەر بەدەنگى تەير، تۆدانا دەبى
كۈلە قەستى تەير تۆ ئا گا دەبى؟ --۵۷--
- فېر بىي گەر دەنگى بولبول سەر، چلان
كۈلە زانى چى دەلى ئەۋ گەل، گولان؟ --۵۸--
- گەر كۈ بىش زانى گومانەيا قىياس
ۋەك لەلىۋان تىدەگا، كەر، باس و خواس --۵۹--

پۇشتىنى كابرەيەكى كەر پۇ عەيادەتى جىرانەكى نەخۇش..

خولاسەى داستان...

خەبەر يان دا بە كابرەيەك كە گۈيى لە ھىچ نەدەبوو كە جىرانەكەت نەخۇشە. ۋىستى كە ۋەزىفەى جىرانەتى بەجى بىنى و بچىتە عەيادەتى. بەلام بە خۇي كۈت ئەمەن بەۋ گۈيى عەللىل و كەر كۈلە قەسى ئەۋ نەخۇشە خالى دەبى؟ مەخسوسەن ئەۋ نەخۇشە ئەۋەندە نەخۇشە كە ناتۋانى بەسوۋرەتى ۋازىي و ئاشكرا قەسەكا. بەلام چارە نىە و دەبى ۋەزىفەى جىرانەتى بەجى بىنىم و بە عەجەلە بچمە لاي ئەۋ نەخۇشە. فەكرى كەرد و چارەبىنىكى بەۋ جوۋرە دۇزىيەۋە. دەچم و تەماشاي لىۋى ئەۋ نەخۇشە دەكەم ھەر دەگەل كۈۋ لىۋى بزۋوت مەقسوۋدى ۋى خالى دەبىم و ھەرۋەھا چەن سوئالىكى لىدەكەم... جا ئەگەر ۋا بى ھىچ ئىشكالىكىم نىە و دەبى فەۋرەن بىرۋم... جا ئەۋ كابرە كەرە لە لاي خۇي چەن سوئالىكى بەۋ جوۋرە تەنزىم كەرد بەۋى دەلەم چۈنى؟ ئەۋىش بى گومان دەلى... باشم. ئەمەنىش پىنى دەلىم خوا شوكر. لە پاشان لىنى دەپرسم چىت خۋاردۋوۋە؟ ئەۋىش يا دەلى... شەرەت يا دەلى ئاشى ماشم خۋاردۋوۋە، ئەمەنىش پىنى دەلىم نۆشى گىانت. ئەۋ جارە پىدەلەم كامە پزىشك نوسخەى بۇ نوۋسىۋى؟ ئەۋىش بى گومان يەكىنك لە پزىشكان نىۋ دەبا. ئەمەنىش پىنى دەلىم قەدەمى موبارەك بى. خولاسە لەۋ جوۋرە سوئال و جوابى فەرزى لە لاي خۇي تەنزىم كەرد و بە عەجەلە چۈۋ بۇلاي نەخۇش. كاتى ئەۋ كابرە كەرە چۈۋ بۇلاي نەخۇش لى پىرسى چۈنى؟ نەخۇش جوابى داۋە دەمرم. كابرە كەر كۈتى خوا شوكر. كاتى كە نەخۇش شوكر و سىياسى لەۋ كابرە كەرە بىست زۆر نارەحەت بوو و بە خۇي كۈت ئەۋ كابرە قەسى بى مەنە دەكا يا بە راستى دۈزمنى مەنە؟ كابرە كەر پىرسى چىت خۋاردۋوۋە؟ نەخۇش جوابى داۋە ژەھرم خۋاردۋوۋە. كابرە كەر كۈتى نۆشى گىانت. نەخۇش لەۋ

جوابە زۆر نارەھەت بوو. كابراى كەپ پىرسى كامە پىزىشك ئەتۇ موعالەجە دەكا؟ نەخۆش جوابى داوھە عىزىرائىل. كابراى كەپ كوتى... قەدەمى بەخىر. ئەمەن تەجرەبەم كىردووە ئەو پىزىشكە يىتە سەر ھەر نەخۆشكى چاك دەيتەو. كابراى كەپ لە پاشان زۆر بە خۆشچالى لە مالى ئەو نەخۆشە ھاتە دەر و لەو كە وەزىفەى جىرائەتى بەجى ھىناوە شوكرى خوداى كرد و لەلایەكى دىكەشەو كابراى نەخۆش زۆر غەمگىن و دل شكاو بوو دەيكوت... عەجەب! ئەمەن دەمزانى كە ئەو كابرايە ئەمنى خۆش ناوى بەلام نەمەزانى تا ئەو ئەندازە كە مەرگى مەن بە ئاوات بخوازى و لە پاشان دەستى كرد بە جىنئو دان بەو كابرا كەپە...

۱. بەبەك كەركوت يەككىك زۆر زۆر بەھۆش	ئىستەجىرائت دەجى كەوتو نەخۆش (۳۳۶۰)
۲. بەخۆى كوت كوا بەگوئى وا زۆرگران؟	مەن دەزانم چى دەلەتەن ئەوجەوان (۳۳۶۱)
۳. نەخۆشەو دەنگ زەغىفەو ناتەوان	لازمىشە مەن بىرۆم بۆ لای ئەوان (۳۳۶۲)
۴. مەربىنم لىوى وى كەمكەم بىزووت	زوو دەكەم بۆ خۆم قىاس لەو لىوو لووت (۳۳۶۳)
۵. كەپ بەم چۆنى ئەتۇ ئەى جارى مەن	ئەو دەلەى باشم گەلەى ئەى يارى مەن (۳۳۶۴)
۶. دىنەم شوكر. دەى ئەدى چىت خوارد باش؟	ئەو دەلەى شەربەت، ويا خىر ئاشى ماش (۳۳۶۵)
۷. دەلەم باش. بۆت بىى با نۆشى گيان	كامەدوكتوور دىتەلات؟ بىزىت فلان (۳۳۶۶)
۸. دەلەم جا، زۆرمبارەك يىتەو	چون شەفا، ھەم نەندروستى بىتەو (۳۳۶۷)
۹. جىئانمان كرد ئىمەلەو قەدەم	بچتەھەرچى دەردەچى لەو، دەردو غەم (۳۳۶۸)
۱۰. جووابى فەرزى بۆخۆى كرد قىياس	چوو لەبۆ لای ئەو نەخۆشەى پىاوى خاس (۳۳۶۹)
۱۱. كەپ چۆنى؟ كوتى مەردم، نەخۆش	چونكە شوكرى بىست لەكەپ، زۆر بوو پەرۆش (۳۳۷۰)
۱۲. كەپ چى؟ بۆ مەرگى كردم ئا رەزوو؟	كەپ قىياسى كرد ئەمما ئا وەزوو (۳۳۷۱)
۱۳. جەت ئەدى خوارد؟ جوابى داوھەزەھرى مار	نۆشى گيانى پىدەكوت، بوو شىت و ھار (۳۳۷۲)
۱۴. مەن بىم كامەدوكتوور دىتەلات؟	ئا عىلاجەت كا، لەئىش، بىت دا نەجات (۳۳۷۳)
۱۵. بىدەكوت عىزراىلم بۆ دى، بەسە	پىنى دەكوت زۆر پى مبارەك، ئەوكەسە (۳۳۷۴)
۱۶. نەدەر كەپ زۆر بەخۆشى و شادمان	شوكرى خواى كرد ھىچ گلايەم سەر نەمان (۳۳۷۵)
۱۷. نەخۆش كوت ئەوھە، بۆمەن دوژمنە	نەمەزانى مەعدەنى رەنجى مەنە (۳۳۷۶)
۱۸. نەخۆشەدەى ھەوېست تا سەت جىنئو	پى بكا بۆ ئەوكەپەى ئەزمان دىزو (۳۳۷۷)
۱۹. ئەوھى خواردوويەخۆراكى خەراب	قەى دەكا، تا بەس بىنى ئەووعەزاب (۳۳۷۸)
۲۰. مەى غەيز، ھەر ئەوھەيە، تۆ قەى مەكە	خۆت ئەتۇ بى بەش لەلوتفى ھەى، مەكە (۳۳۷۹)

- چونكىنەي بوو ھېچ سەبرو ھېچ قەرار
 با بلەم ھەر چى كوتى، بە، بەد ئەدا
 چون عەيادەت دل دەكا شاد نەك غەمىن
 تابىنى دوزمنى خۆي زۆر نەزار
 زۆر كەسن تاعەت دەكەن زۆر بۆ خودا
 زۆر گوناھەتە تەك بى بۆ سەواب
 وایدە زانى كەر، كەچاكى كىردوۋە
 كەر كوتى زۆر پاحەتم لەو ناوہەم
 ئا گرىكى كىردەو زۆر پر خرۆش
 ئا گرىكتان كىردەو لەو (ئەلحەزەر)
 وای بە يىكتىك كوت نەبى ئاخزەمان
 (اھدنا) دەنۆيژ دا واجب كرا
 قەت نەبى نۆيژ كەدەيكەم ئەي خودا
 بەو قىاسەي كەر كەردى ئەو سەفەر
 ئەو قىاسەگەر كو دەيكا چىسى پەست
 گەر دەبىسى گۆيچكە كەي چىسىست كەلام
- ھەر جىنۋى ھاتەدل، دەيكوت بەزار
 چون نەخۆش بووم ئەو دەمەي جوتى ئەدا
 دوزمنى كىرد نەك عەيادەت كەر يەقىن
 تا كو بگرى قەلى ناپاكى قەرار
 تا كو خۆش بى خوا لەوان رۆژى جەزا
 وایدە زانى باشەتەمما بوو خەرەب
 نەيدە زانى ئا پرووى خۆي بىردوۋە
 حەققى جىرائىم بەجى ھىناوہەم
 كەوتەنۋى، ھەم لەبۆ خۆي، ھەم نەخۆش
 جورمى خۇتان زىدە كىرد خۇلتان وەسەر
 نۆيژ بىكەنۆيژ نە كىرد تۆ، ئەي جەوان
 تا نەبىن غافل دەنۆيژ دا، ئەي برا
 جەشنى ئەونۆيژەي كەدە كرى بۆ رىيا
 سوحبەتى چەن سألەيان بوو بى سەمەر
 كوا لەوہەجى دوورلەفام، چى دىتەدەست؟
 گيانەكەي تۆ، كەر بوو گۆيى وى، وەسەلام

ئەو ھەلەن كەس كە دەبەرەبەر نەفس دا بە قىياس ئىستىدلالى كىرد شەيتان بوو...

- ئەو كەسەي ئەو ھەل قىاسى كىرد ئەدا
 ئەو كوتى ئاگر لەخاك زۆر چاترە
 باقىاس كەين فەرە، بۆسەر ئەسلى خۆي
 حەق كوتى ئەنسەب لەلام بى ئىعتىبار
 كوانى تەقوا، ئىرسى دىئەي فانییە؟
 بەلكە تەقوا زوھەد، ئىرسى ئەنبا
 چا كوړى بوو جەھل موئىمىن بوو عەيان
 چا لەوہەيكە بوو لەخاك چەن پروگەشە
 ئەو قىاسات، رۆژى ھەورى، ياشەوئ
- ئىبلىس بوو پروو بە پرووى گفتى خودا
 ئەسلى وى خاك ئەسلى من چا، ئاگرە
 ئەولە زولمەت من لەنار خالق ئەتۆي
 من لەلام بەس زوھەد تەقوا، دىن، بەكار
 پروو جەننى وى، قەت نەسەب جەننى وى نىيە
 وارسى ئەو ئىرسە گيانى ئەتقىا
 ئەو كوړى نووچ بوو لەزومرەي گومرەھان
 تۆ لەنار بووى چا و لە پرووت كەچەن رەشە
 باشەتا قوبلە، وەدەستى تۆ كەوئ

- رۆژ كەروون بێ، كەعبە زاهیر بێ، ئەگەر
 لا نەدا ڕووی تۆ لە كەعبە، قەت قیاس
 تۆ بیسی دەنگی تەیری خوا، ئەگەر
 جا، قیاسان چا دەكەى ئەودەم لەخۆت
 ئیستیلحاتێك لەبۆ ئەبداڵ هەیه
 ر هیری دەنگی تیوور فیر بووی ئەتۆ
 ٤: ك نەخۆش چۆن بوو لەبەر كەپ دڵ شكاو
 كاتێ وەحی، كاتێ بیستی دەنگی تەیر
 بـەكی لیدا لەوی كۆپری دەكرد
 كەر لەبۆتۆ هات لەفەیزی یەك وەلی
 گەرچی وەك هارووت وماروت پاك بن
 گەل خەراپان هەربنای چاك دا بنین
 ت لەناكاو نەت گری خوا ی دووجیهان
 مەردوو كوتیان ئەى خودا تۆ، سەرورەى
 ئەو هەیان كوت قەلبی وانیش لێدەدا
 نێز تیراب و وەسوەسەى ئەو دوومەلەك
 حا دەیان كوت، ئەدوو، ئەى ئەركانیان
 جا دەكەین لێرە گەلێك پەردەى جووان
 مەم عیبادەت هەم عەدالەت كارمان
 ت نەپاكی بین، نموونەى گشت زەمان
 جۆن قیاسی ئاسمان دەكری لەعەرد؟
- هەرقیاسێك ئێمە بێكەین بێ سەمەر
 هەرخودا زانایە كام شت خاسە ڕاس
 زاهیری، تۆ تێدەگەى لەو دەنگە هەر
 گشت خەیاڵ ئەودەم دەبێ، مەوجود لەبۆت
 كوا خەبەردا رینك لەوان ئەقوال هەیه؟
 سەت قیاسان چادەكەى لەو، سەر بەخۆ
 كەپ، لەلای وابوو كەچاكەى كرد تەواو
 وای دەزانى بۆ شەریك بۆ وەحی خەیر
 تاكو قەعرى دەردو مەرگی ئەو دەبرد
 تۆ نەبى مەغرور لەو حالەى جەلی
 یەك لەدۆستانی خودای بێ پاك بن
 جا، غرور و خود پەسەندى لا بنین
 بیتی، سەرەو بن بۆ زەوى لەو ئاسمان
 كى هەیه، بێ حیفزى تۆ خۆى، دەر بەرى؟
 چۆن دەبین بەد، ئێمە واباش، خۆش ئەدا
 بوون بە باعیس تا بەجێ بێلن فەلەك
 بێ خەبەر لەو پاكیەى ڕووحانییان
 بۆ زەوى دین، هەلدەدەین خێوەت بەوان
 كاتى شەو، دەفرینە وەبۆ ئاسمان
 تاكو بینین بۆ زەوى ئەمن و ئەمان
 نادروستەوەك قیاسى خۆش، لەدەرد

دەبارەى ئەو مەتلەبەدا كە ئینسان حال و مەستی خۆى بە نەزانان نەلێ...

- جەكەبەو قەولەى سەنائى گۆی بەدى
 گەر كۆپى ون كە لەمەى خانان مەست
 ئەو بەلادا دى، لەپى بۆسەر زەوى
 ٤: ئەو بەو جوورە، مندالیش لەدوو
- دانى سوڕ لەو جێیە تۆخواردووتە، مەى
 مەسخەرەى مندال دەبێ و ئەشخاسى پەست
 پێكەنینى شیت و مندال دى، بەوى
 بێ خەبەر مندال كە زەوى مەى چوو

- خەلک، مندال، غەيرى ۋەى مەستى خودا
 لەعب و لەھوى بەو جىھانەى کوت، خووا
 تا بچى بەدۋاى ھەوا مندالى تۆ
 ۋەک منال نىزىكى یتکترىن ئەگەر
 بۆ قومارە گەر کوکارى ۋا دەکەن
 خەلکى دەعوایان ۋە کوو دەعوای منال
 شەر دەکەن مندال، بەچى؟ شەمشىرى دار
 ئەسپى ۋان، نەى، يانە دارىنک گولگولە
 ۋان لەژىر بارى گران دا پشت خوار
 ھەوسەلەت بى، تاكو عەبدى باشى خۋاى
 دەچتەلای ۋى رووحى پاكەن و مەلەك
 ۋەک منالان بوون لەدا مىنتان سووار
 ھات(ان الظن لا يغنى) لەحق
 كام لەدوۋ زەن غالبە، جىتى ئىعتىبار
 بت ھەۋى ئەسپت بىنى گەرئەتۆ
 فکرو، ۋەھم، ۋەجىسس و، دەرکى ئىۋەگشت
 ئەھلى دل گشت بوون لەعىلمى خۆسووار
 عىلمى ئەھلى دل، لەبۆيان بوو بەيار
 خوا ۋوتوۋىپە(يحمل اسفاره) و
 گەرنەبى عىلمىنك لەحق بى ۋاسىتە
 گەربەخۆشى بارى دانىش كەى لەتەن
 بارى دانىش تۆ مەكىشەبۆھەۋا
 تا لەدانىش تۆبى، ئەودەم سووار
 كۋا، نەخۆى گەر جامى(ھوو) دەت بى نەجات؟
 ۋەسەف ۋەئەلفاز چا دەكەن ھەر دوۋخەيال
 كۋا دەلېل گەربۆى نەبى مەدلول ھىچ؟
 نىۋى بى مانا، ئەتۆدیتوۋتەكەى؟
- بالغ ئەو كەس بوو نەچۈۋ بەدۋاى ھەۋا
 ئىۋە مندال، راستەقەۋ لى خوا، ئەۋا
 بى فەنا بوون چۆن دەبى باش خالى تۆ؟
 خۆ، لەبەر شەھۋەت نىيەتەى بى خەبەر
 ھەربەتە قلىد كارى ۋا بىروا دەكەن
 چۈن لەسوود و نەفع و مەعنى، بوو بەتال
 قەسدى ۋان بۆ يەكترى نايەت بەكار
 ئەو لەلای ۋان ۋەك بوراق و دولدولە
 ۋا دەزانن بوون لەسەرئەسپان، سووار
 نۆ، فەلەك ژىر پى دەنى دەرواتەلای
 لەو عروۋجەى رووح، دەرەزى گشت فەلەك
 ۋادەزانن ئەسپە، دۋايەدیتە خوار
 كۋا گومان ئىنسان دەبا، بۆ، نۆ تەبەق؟
 ھىچ دەلېل بۆرۈزى روون نايەت بەكار
 چاكە ئەسپىنك تۆ، لەدوۋىت، ھەر، بەخۆ
 ۋەك نەيەك ۋان، مەركەب و، مندال لەپشت
 عىلمى ئەھلى تەن، لەخۆيان بوو بەبار
 عىلمى ئەھلى تەن لەبۆيان بوو بەبار
 بارە، ئەو عىلمەى نەبىتن گەرلە(ھوو)
 بى دەۋامەچەشنى رەنگى ماشىتە
 دا دەنېن پىت بارو، شادىت ۋىدەدەن
 تا لەدانىش سووار بى تۆ، بۆ ھەۋا
 جا، لەپاشان بارى كۆلت دىتە خوار
 ئەى لە(ھوو) بۆت غەيرى لەفزى(ھوو) نەھات
 ئەو خەيالەش باعيسەبۆچى؟ ۋىسال
 گەر نەبىتن جاددە، نابى غوول ھىچ
 يا لەگاف و لامى گول، گول لىۋەكەى

(۳۴۵۷)	مانگ لە ئاسمان، نەك لە نێو جۆگەو دەراو	حەبیبە مەعنای نەبیتن هیچ ناو
(۳۴۵۸)	پاك كەوه خۆت تۆ، لە ئه وسافی به شه‌ر	نەرمە مەعنا و ناو بێت وی بێنەدەر
(۳۴۵۹)	تۆش به‌ره‌نج ئا و یتە به، نەت بێ، چ زەنگ	خۆر: ناهێلێ لە بۆ ئاسن چ ڕەنگ
(۳۴۶۰)	تا بېینی زاتی پاکی سافی خۆت	بەكە خۆت تۆ لە گشت ئەوسافی خۆت
(۳۴۶۱)	بێ كیتاب و بێ موعەللیم، ئووستا	بە نێو قەلبت علوومی ئەنبیا
(۳۴۶۲)	زۆر كەسی هاو گەوه‌رو هاو هیممەتم	بەكەت ئەحمەد، هەن، لە نێوان ئوممەتم
(۳۴۶۳)	و‌ه‌ك دەبېنم م‌ن ئەوان به‌و نووری جوان	بە نووری خوا دەبێنی گیانی وان
(۳۴۶۴)	چونكه‌جێی وان بوو لە‌ه‌لای ئاوی ژبیان	بە تەحادیس هیچ نەبوون موحتاج ئەوان
(۳۴۶۵)	بێ سه‌واد بووم شه‌و، سبه‌ی بووم باسه‌واد	بە گەفتی بولوه‌فا تۆبێنە یاد
(۳۴۶۶)	داستانی رۆم و چین كه‌، تۆ، به‌یان	بە ميسالت وېست لەزانستی نیهان

داستانی موباره‌زه‌ی رۆمیان و چینیان له‌ باره‌ی عیلمی نه‌ققاشی.

خولاسه‌ی داستان...

خەنکی چین و رۆم لەسەر مەهاریت و لێهاتوویی له‌ هونه‌ری نه‌ققاشی ده‌گه‌ڵ یه‌كتر به‌حس و گەنج‌گۆیان ده‌کرد. هه‌ریه‌ك له‌وان خۆی ته‌عریف ده‌کرد، پاشای وه‌خت وېستی كه‌ به‌و به‌حس و ر‌ه‌جه‌زخوانیه‌ خاتیمه‌ بدا و هونه‌ری وان ئیمتیحان بكات... نه‌ققاشانی چین له‌ پاشایان وېست كه‌ خنووویه‌کیان ده‌ئێختیار بنێت، تا هونه‌ری خۆیان ده‌وێدا ده‌مه‌عه‌زه‌ی نمایش قه‌رار به‌دن. شا، خنووویه‌کی ده‌ئێختیاری چینیان و خانووویه‌کیشی ده‌ئێختیاری رۆمیان قه‌راردا، به‌لام رۆمیان هیچیان له‌ شا وه‌رنه‌گرت، به‌لكه‌م ده‌ركی خانووویه‌كه‌یان به‌ست و مه‌شغوولی پاك و خاوێن كردنی دیواری خانووویه‌كه‌ بوون... چینیان هه‌موو ر‌ه‌نگێکیان به‌ ئوستادی و مه‌هاریه‌تیکی زۆره‌وه‌ به‌كار هێنا... و ته‌ركیباتی دڵبه‌زیر و جالب و جوانیان چا‌کرد و له‌ دیوار جوانترین نه‌قشیان كێشا... كاتی كه‌ ته‌واو بوون له‌ خۆشحالیان ده‌هۆل و ئه‌نواعی مووسیقیان لێدا... پاشا جوو ته‌ماشای کاری نه‌ققاشانی چینی كرد له‌ دیتنی ئه‌و نه‌قشه‌ جوانانه‌ زۆر شاد بوو... له‌ پاشان ج‌ر‌ کارگه‌ی رۆمیان هه‌ر له‌گه‌لكو گه‌یشه‌ وێ په‌رده‌یان لادان... له‌ ئا‌كاو سه‌حه‌نه‌تێکی حیره‌ت نه‌نگیزی دی كه‌ زۆرجێگای ته‌عه‌ججوب بوو. ته‌وا‌ی نه‌قش و ته‌ساویری ر‌ه‌نگین و جوان و نه‌فسانه‌یی چینیان له‌ سه‌ر دیواری وه‌تا‌غی رۆمیان مونه‌كه‌یس و نه‌قشی به‌ستبوو. پاشا به‌ دیتنی ئه‌و سه‌حه‌نه‌یه‌ حاله‌تێکی مه‌خسوس‌ی بۆ په‌یدا بوو... كه‌ مه‌عه‌ریفه‌ت و زانیاری رۆمیان به‌ عیس بوو كه‌ کاری جوانتر به‌ وجود بێت و مه‌جزووبی کاری وان بوو...

- باشترین نەققاش ئىمەين، ئەھلى چىن
شا، كوتى لەو بارەدەو كەم ئىمتىحان
چىنيان وړۆمیان بەحسیان دەکرد
چینی کوتیان بۆن بکەيیک جى ديار
بوون لەوئ دوومال هەر دوو ړوو بەړوو
چینی زۆریان ویست لەشاهەنشاهەڼگ
دەرکی گەنجی ږەنگ، سبەیان وازبوو
ړۆمى کوتیان بۆمەنايەت ږەنگ بەکار
دەرکەیان بەست وتەمیزیان کرد مال
ږەنگ هەموو دەرکین لەبۆي ږەنگی بانگ
گەرلەهەوران تۆدەیی نی نووری جوان
چینی کاتی بوون لەکاری خۆ تەواو
هاتەوئ، شا، دیتی نەقشی جوانی وان
جالەپاشان چوو لەبۆلای ړۆمیان
عەكسى ئەو تەسویرۆ ئەو کرداری زۆر
لێرەجوانتر بوو، ئەوێ دیتی لەوئ
من مەرامم سۆفی، ړۆمى بۆمیسال
قەلبی خۆیان زۆرتەمیز و ساف کرد
ئەو سەفای ئا ویتە، بى شک هەردلە
سوو ږەتی بى سووږەتی، بى حەددى غەیب
سووږەتی وا کوا دەبى، جیى وی فەلەك؟
چون ئەوان مەحدوودو مەعدوودن بەعام
عەقلى جوزئی لێرەهیچ نایەت بەکار
عەكسى هەرنەقشیک وەهایەتا تەبەد
تا تەبەد هەرنەقشی بى بۆ سەردلان
پاک نەجاتی بوو لەبۆن و، هەم لەږەنگ
سۆفی نەقش و قیشرى عیلمى لا دەنى
- ړۆمى کوتیان ئیمەباشین، ئیوچین؟
چاترین نەققاش تا کو بى عیان
لەو وتانەړۆمیان مەكسىان دەکرد
جیگەيیکیش ړۆمى لى بن دەس بەکار
هەر یەكەى چۆمالەكى لەو دووانەزوو
دەرکی گەنجی بۆ وەکردن بى درەنگ
جادهیان برد چینی، جى دلخواز بوو
باشە، بۆمە، تا وەلا بەین، ژەنگى تار
ساف وەكوو ړووی جوان كەنەيى هیچ خال
ږەنگ و بى ږەنگى وەكوو چن؟ هەورو مانگ
یا لەمانگەیا لەږۆزى ئاسمان
بوو بەشادی وەلەپەږين و قاووقاو
سوږ دەما عەقلىش لەکاری وا جوان
پەردەلا چوو ها تەړوو، جاعەزمیان
بوو لەسەردیواری سافى جوان، نەبۆر
مات دەبوو چاو، جى ئەما بوو دەرکەوئ
بى کتاپ و دەرس و بەحس و قیل وقال
حیرس و ئا زوكینهیان لەو، لا دەبرد
نەقشی سەر دل، نەقشی بەردە، نەك گلە
دل بەمووسای دا كەدەستى نایەجەیب
یا نەعەرش و یانەكورسى یا سەمەك
حەد لەبۆئاویتەيى دل (نا) بەلام
دل بەدەستى خوايە، یاخۆی کردگار
هەردلەجی، با عەدەد، یا بى عەدەد
بى قسوور زاهیر دەبى هەر وەك گولان
ئەو دەيىنى چاكى لەخوا، بى درەنگ
پەرچەمى (علم اليقين) جیى دا دەنى

- بىر. لە دەس چوۋ رەۋشەنلىكى كەۋتە دەس
 سەردىنكى خەللى گىشت لىتى بوون ھەراس
 كەس بەقەلى سۆفى ناباتن زەفەر
 شەخسى عارف گەر ۋەلاى نا، فىقە و نەحو
 نەقىشى ھەشت جەننەت دەبن بى شىك دىار
 تەرەش و كورسى ھەم خەلا، ھەرسىفەرە، لاى
- قورپى بەحرى ئاشىنلى كەۋتە دەس (۳۴۹۴)
 بىكەنلى دى بە ۋى سۆفى بەراس (۳۴۹۵)
 دوپ، سەلامەت، با سەدەف بىنى زەرەر (۳۴۹۶)
 دايدەنا، خۇ ئەۋ لەجىلى وان فەقرو مەحو (۳۴۹۷)
 لەۋ دىلانى بۇ خۇداۋەند بوون بەيار (۳۴۹۸)
 ئەۋكەسە دىنىشت لەجىلى زاتى خۇداى (۳۴۹۹)

پرسىارى پىغەمبەر(ص) لە زەيد كە ئەۋرۇ چۆنى و چۆن ھەستاي؟ و جواب دانەۋەى، ۋى

كە: (اصبحت موءمنا يا رسول الله)...

- ۋى بەزەيدى كوت سەبەننىك مستەفا
 بىدەكوت بووم عەبدى موئىن، مستەفاش
 بىدەكوت تىنووم كە رۇزھات تاكوشەو
 مەن لە رۇزۇ شەۋ لە ھەردو، چوۋمەدەر
 گەيمەجىيەك، ئەۋكەجىگە ۋەدەتە
 خۇ ئەبەد ھىچ گەل ئەزەل لىك نىن جىيا
 كوا نىشانەت بۇ ئەۋە؟ دا، بىنەبۇم
 حىۋى دا خەللى دەبىنن ئاسمان
 جۇن دەبىنن بوت پەرەست، بوت، ئا شىكرا
 مەن دەناسم خەللى يەك يەك باش باش
 جەننەتى ھەم دوۋزەخى ھەردو دىار
 رۇم وزەنگى رۇزى بوونى ئەۋ دوۋان
 گىن لەپىش بوون گەرچى عەبى بى ھەزار
 بىش لەدايك بوون دەزانى كردگار
 دىكەتەن، جا، ھەملى ۋى بوۋ، تىلى گيان
 مونتەزىر ئەۋراخى پىشۋى چوۋن لەياد
 نىگ دەكەن رەش، ئەۋ، ۋەكوۋمەرۋ رەشە
 گەر كۈھانەنىۋ جىھانى گيان، و جۋود
 گەر كۈ زەنگى بىت، دەبىنەن زەنگيان
- (كىف اصبحت) ئەۋ سەحابى باۋەفا (۳۵۰۰)
 لىدەۋىست نىشان لەۋ ئىمانى باش (۳۵۰۱)
 شەۋ لەعشىق و سۆز، نايەت ھىچ خەۋ (۳۵۰۲)
 جەشنى نوۋكى نىزە كون كاتن سىپەر (۳۵۰۳)
 سەت ھەزاران سال، ۋەك يەك ساعەتە (۳۵۰۴)
 عەقلى جۋزى رىتى نىيەۋ جىلى ئەۋا (۳۵۰۵)
 ھەم نىشان لەۋ جىگەيە بى ۋىتە، بۇم (۳۵۰۶)
 مەن دەبىنم ۋالە، عەرەش ۋ، عەرەشيان (۳۵۰۷)
 ۋا بەھەشت و دوۋزەخىش لىم دىار كرا (۳۵۰۸)
 ۋەك دەناسم گەنم و جۇ لىكتەر لەئاش (۳۵۰۹)
 بوون لەلاى مەن جەشنى ماسى و جەشنى مار (۳۵۱۰)
 رۇزى رەش بوون و سىپى بوونى روۋان (۳۵۱۱)
 چۈن رەھىم جىلى بوۋ، لەخەللى نادىار (۳۵۱۲)
 كامەتەرەبەختە كامەش بىختىار (۳۵۱۳)
 مردنى تەن، بوۋ، بەدەردى زامان (۳۵۱۴)
 چۈن لەدايكى خۇى دەبى ئەۋگيانى شاد؟ (۳۵۱۵)
 گىشت سىپى ھاۋاردەكەن (نا) رۋو گەشە (۳۵۱۶)
 ھەلدەگىرى ئىختىلافى (بىض و سوود) (۳۵۱۷)
 گەرسىپى بى، رۇمى دەبىنەن ۋەك گيان (۳۵۱۸)

- تا نەبوو ئەو، موشكىلاتى عالمە
كۆمەكى ۋى نوورى خۋاى تەنھا دەبى
ئەسلى ئاۋى نۇتقە، ساف و دوور لەرەنگ
ئەحسەنەتتە قويم، لەرەنگ جا، چا دەبى
ئەووتارەبى بنە، نابى تەواو
پۇژى رەش بوون وسپى بوونى پروان
تا رەھىم پۇتورک و ھىندوو جى قەرار
گشتى عالم وەك لە مەحشەر ئىستە بن
ھەر بلەم؟ ياخىر نە كىشىم ھىچ نە فەس
يارەسول اللە بلەم من سىرپىر چەشر؟
لیم گەرئى، من تاكو پەردان لاپەرم
تا بگىرىتتن لەداخى من ھەتاو
تانیشان دەم پۇژى مەحشەر تاشكرا
دوو زەخى گشتیان براو دەستیان
تا نیشان دەم من لەھەر لا، نوورى حق
تا نیشان دەم فکرى بەد کاران ئەمن
دوو زەخ و جەننات و بەرزەخ، نىویان
تا نیشان دەم جەۋزى كەوسەر زۆر بەجۆش
من لەسەر كەوسەر دەبىنم تىنووان
شان بەشانی خۆم دەبىنم من ئەوان
ئەھلى جەننەت من دەبىنم بەختیار
من دەبىنم دەستى يىك زیارەت دەكەن
كەر دەبوو گویم من لەدەنگى ئای وای
چون دەترسیم من كە ئەزىزەت بى، نەبى
لەو وتانەى زەید كوت سەرخۆش ومەست
پىیدەكوت تۆ بەسكە ئەسپت گەرم بوو
ھاتەدەر ئاۋىتتە كەى تۆ لەو غىلاف
- ئەو كەسەى نەبوان دەناسى، زۆر كەمە
چون بەنوورى خوا، لەشت ئاگا دەبى
كەوتە نىۋى، عەكسى پۇم و عەكسى زەنگ
نىسفى دى جىنى ئەسفەلەو، رىسوا دەبى
داسستانى زەبىد بىژە، خاسەلاو
يەك بەشكلى تورک و ئىدى ھىدووان
كى دەزانى كام قەۋى بوو كامەزار؟
من ھەموویان باش دەبىنم پىا و زن
لىۋى خۆى گەست مستەفا، يانى كەبەس
ئاشكرا كەم تا لەدونیا پۇژى نەشر؟
تا وەكوورپۇژ تىشكى باۋى، گەۋھەرم
تا نیشان دەم كىتەباش و كى خەراو
زىرپى باش و زىرپى غەش، ھەرۋەك چرا
با نیشان دەم رەنگى كفرى پەستیان
چەشنى نوورى مانگى دائىم پىر شەبەق
تا نیشان دەم قودرەتى ياران ئەمن
تا نیشان دەم من بەبەد كاران عەيان
ھەم لەروو دەن ھەم بىيسن دەنگى خۆش
با بلەم يەك يەك لەوان ناوۋ نیشان
نارەتەى وان من دەبىسم بى گومان
يەكترى دەگرن دەباۋەش جارو بار
ھەم لەلىۋان ماچ موۋچ غارەت دەكەن
ھىندەناكەس دەنگى جەسرەت دى، لەلاى
لەووتانەبەسبەكەين، با بەس بىى
تا نەبى، گرتى گرىبانى بەدەست
عەكسى (حق لاىستى) ھات شەرم چوو
كوا دەكەن ئاۋىتتە ھەم مىزان خىلاف؟

- چاۋ لەئاۋىتە ۋە تەرا زوۋكە، ئەتۆ
 كارى ئاۋىتە ۋە تەرازوۋ ھىن دەقىق
 دېۋىش ئىۋەبۇم راسىتى
 بىيى دەلېن تۆ خۆت دەكەي ريسوا چجوور
 چاۋ، مەقامان ۋالەلاي خوا، باشكرا
 گەرنەبىن ۋائىمەبۇچىن ئەي جەۋان؟
 دا بېۋىشەتۆ بىلەم ئاۋىتە كەت
 رىد، دەيكوت چۆن لەباۋەش جىيى دەبى؟
 ئەت دەكا ئەۋ با ۋەشان بى چەند ۋ چوون
 بىيدەكوت گەر داينىي قامكت دەچاۋ
 سوۋ بەپەردەي مانگ قامكت، چۆ سەرى
 نا بېۋىش ئەۋ جىھانە، نوقتەيەك
 جو بىەستە، بەحر، بىتەبەرنەزەر
 جەشنى كانى سەلسەبىل ۋ زەنجەبىل
 جوار جۆي جەننەت ئەسرى ئىمەنە
 : ئەدەستى ئىمەدا، رىيى ھەرچوۋار
 ھەرۋەكوۋ دوۋچاۋى ئىنسان ھەردوۋان
 گەر كو بى ۋى، روۋ دەكانەزەھرى مار
 گەر كو بى ۋى روۋ دەكانەدىدەنى
 چاۋ لەكوللى ۋ چاۋ لەجوزنى جا، دەكا
 : ئەدەستى ئا دەمىن ھەر پىنج ھەۋاس
 ھەر تەپەف دل گەر لەۋان پىنج، بى ھەۋى
 : ئەزىر فەرمانى دل، دان دەست ۋىپا
 ى ھەۋى دل (پا) بەفەۋرى دىتەپەقس
 ن كەبى ۋى زوۋ دەكاتن دەس، حىساب
 كەتەدەستى دل دوۋ دەستى زاھىرى
 ى ھەۋى گەر بۆعەدو دەس مار دەبى
- راسىتەكارى وان ۋناكەن قەت درۆ
 گەربكەي خزمەت بەۋان زۆر ئەي پەفىق
 قەت مەلېن ھەرچى ھەقىقەت خواستى
 فېل لەئاۋىتە ۋە تەرازوۋ زۆر بەدوور
 تا ھەقىقەت بى بەئىمە، ئاشكرا
 كەي دەبىن ئاۋىتەبۇروۋى زۆرجوۋان
 بەس زھوور كا، نوورى ھەق لەۋ سىنەكەت
 ئەۋ ھەتا ۋەي، زىن ۋ مردن پىدەبى
 كوا لەھاستى ۋى دەبن، ھەقل ۋ جنوون
 تا ردەبىنى ئەۋ جىھانەبى ھەتاۋ
 بوۋ خودا ۋەند بۇنىشانەي ساتىرى
 رەش بكا ئەۋرۆزەروۋنە، سەقتەيەك
 چۆن ئەسرى كرد خودا ئەۋ، بۇبەشەر
 وان لەزىر ھوكمى بەھەشتى زۆر جەلېل
 خواپەكارى ۋايە، زۆرى ئىمە، نە
 ۋەك سىحر بى ساحرى، ناكرى چچار
 وان لەزىر ھوكمى دل ۋ فەرمانى گيان
 گەر كو بى ۋى روۋ دەكانەئىعتىبار
 گەر كو بى ۋى دەچتەلاي پوۋشىدەنى
 ھەرچلۆن دل بى ھەۋى چاۋ، ۋا، دەكا
 دل چلۆنى ۋىست، دەپۆن بى دەنگ ۋىپاس
 بى گومان ئەۋپىنج ھەۋاس زوۋ دەچنەۋى
 ۋەك دەدەستى ھەزرىتى موۋسا ھەسا
 يا دەچى بۇلاي كەمال، نەي بى چ نەقس
 يا دەنوۋسى ھەرھەمان دەس، يەك كىتاب
 ئەۋ لەداخل، تەن غولامى بەردەرى
 بى ھەۋى گەر بۆرەفىق ئەۋيار دەبى

- بى ھەۋى گەر، كەچكى خۇراک خواردنە بى ھەۋى گەر، گۈرزە، قورسە، دەە مەنە (۳۵۷۳)
- چى دەلەتن دىل بەئەزا، ئەى عەجەب لەو ويسالە، نا دياريش، بوو سەبەب (۳۵۷۴)
- پىنچ ھەۋاس بۇدەل ۋەھا بوون سەرنەۋى ۋەك سولەيمان مۇرەكەى، دابىي بەۋى (۳۵۷۵)
- پىنچ ھىسسى زاھىرى مەقھوورى وين پىنچ ھىسسى باتىنى مەئموورى وين (۳۵۷۶)
- دەە ھەۋاس ۋەھ چى ھەن ئەعزابى تەن يەك بەيەك فەرمانى دىل ئىچرا دەكەن (۳۵۷۷)
- تۇ سولەيمانى، جىھان ۋەك دىلەكەت بۇ پەرى و دىو، يىنە ئەنگۈستىلەكەت (۳۵۷۸)
- گەر لەمولكت مەكرو ھىلەھىچ نەبا چۈن سەدىو، گۈستىلەكەى تۇ دى و دەبا؟ (۳۵۷۹)
- دەگرى پاشان ئەو جىھانەئىسى تۇ دوو جىھان مەھكوومى تۇ، ۋەك جىسمى تۇ (۳۵۸۰)
- گەر كوگۈستىلەى لەدەستە دىو بىرد پادشاھىت چوۋ لەدەس، بەخت كەمرد (۳۵۸۱)
- بۇتۇ ئەۋدەم ھەسرەت و ھاۋار و داد ھەرھەيە، بى شەك ھەتا (يۈم التناد) (۳۵۸۲)
- فىلى خۇت تۇ، گەرئەھاتە، بەرنەزەر چۈن لەئاۋىتەو تەرازوو، دەچىدەر؟ (۳۵۸۲)

موتتەھەم كىردنى لوقمان لە لای ئەرباب بە ۋەسىلەى غولامان، كە ئەو مېۋە باشانەى دەمان ھىنا ئەو خواردوۋىە.

خولاسەى داستان

لوقمان دەگەل عىددەبەك لە غولامان دەخمەتى ئەرباب دابوون، ئەرباب غولامەكانى خۇى بۇ مېۋە لىكردنەۋە دەئاردنە باغ، لوقمانىش بەكىك لەۋان بوو، و بە رەنگى رەشى دەنىۋان دا دياربوو، غولامەكان لەو مېۋەى لىكراۋە مىقدارىكىان دەخوارد، كاتى كە ئەرباب لەو مەۋزۋوۋە ھالى بوو... پىيان كوت كە لوقمان مېۋەكانى خواردوۋە... ئەرباب لە لوقمان توۋرە و نارەھەت بوو كاتى كە لوقمان لەعبلەتى نارەھەتى ئەربابەكەى ھالى بوو... چوۋ بۇ لای ۋى و پىيكوت... ئەى ئەربابى من بەندەى خىانەتكار لە دەرگای خوداۋەند ھىچ ئومىدىكى نىە و قەبۇلمە كە بە تۇ خىانەت كراۋە و لەبۇ كەشفى ئەو خىانەتە ھەموومان ئىمتىحان بکہ. دەستوور بدە كە ئاۋىكى گەرم بىنن و ھەموومان لەو ئاۋە بخۋىتەۋە و لە پاشان دەستوور بدە كە ھەموومان لە سەھرايەكى دوور و درىز غار بدەين، لەو كاتەدا خايىن و خادىم لىك جىا دەبن... ئەرباب ئەو پىشنىھادەى لوقمانى قەبۇل و ئىجراى كرد، كاتىك كە ھەريەك لەو غولامانە كەمىكى ئاۋى گەرم خوادەۋە و دەستيان بە غاردان كرد، ھالەتى تەھەۋوۋ و رشانەۋە بەسەر وان دا غالب بوو و بە ناچار رشانەۋە غولامەكان كە مېۋەى باغيان بەدزى خواردبوو

به وه سیلهی ڕشانهوه هه مو میوه که یان هیناوه، به لām ئەو دەم، ئەوهی که له زاری لوقمان هاته دەر فەقەت ئاوی ساف بوو... مهولانا دهو داستانه دا ئاشکرا دهکا که چۆن ڕۆژی قیامەت ئەو کارانهی که به دزی کراون ئاشکرا دهبن... و له تایف و نیکاتی مهعنهوی به به یانیککی جوان ئەدا دهکا که دهزیمنی ئەشعار به یان دهکرین...

سو له لای ئەربابی خۆی، لوقمان، غولام	دیار له نێو به ندانی دی، وهک سویح وشام (۳۵۸۴)
ساردنی بۆ باغ، ئەو به ندانی خۆی	تا کو میوهی خۆش و باش بینن له بۆی (۳۵۸۵)
هه ڕه نێو به ندان، لوقمان وهک توفه یل	پر له پاز، تاریک ڕوو، هه ڕه شنی له یل (۳۵۸۶)
هه ڕه چی میوهی کو وه ده کرا، هه ڕه غولام	زوو ده یان خوارد، کامه میوه، با به تام (۳۵۸۷)
کنتی کوتیان، کاری لوقمان نهک ئەمه	توو ڕه بوو ئەرباب له لوقمان ئەو ده مه (۳۵۸۸)
هت له خواجهی کرد سو ئال، لوقمان سه به ب	جوابی بیست لوقمان، کوتی زۆر با ئە ده ب (۳۵۸۹)
هه ڕه ڕه ی من دیاره خو، لای کردگار	عه بدی خائین دوور له قه دره و، ئیعتیار (۳۵۹۰)
نیمتجان که، ئیمه، ئەی شای با ده ماغ	تیر که، ئیمه تو له ئاوی گهرم و داغ (۳۵۹۱)
حه پاشان ئیمه بو سه حرا به ره	غار ده ده یین و تو ش له دووما ن سوار وه ره (۳۵۹۲)
حه ته ماشای کاری به د کردار که	چاو له کاری (کاشف الاسرار) که (۳۵۹۳)
حه له بو هه موانی هینا ئاوی گهرم	خواردیان گشت، هه م له ترسان هه م له شه رم (۳۵۹۴)
هیکوتن، زۆر توند هه لێن دهو ده شته دا	کێلگه یی یا خیر به یار، هه ڕه شنی با (۳۵۹۵)
هت له بو هه موان ڕشوو، هه ڕه نه ده بوون	پای ده دا ئاوی ڕشوو، میوهی ده روون (۳۵۹۶)
کنتی لوقمان هات ڕشووی وی، ڕاس له ناف	هیچ نه بوو میوهی له گه ل، به س ئاوی ساف (۳۵۹۷)
هیکمه تی لوقمان ده کا، زاهیر عیووب	چۆنه داخوا هیکمه تی (رب الغیووب) ؟ (۳۵۹۸)
ڕۆزی زاهیر بوونی گشت ئە سه ڕا ڕو پاز	دێته ڕوو ئەو هه ی، نه بووی، بۆی، داخواز (۳۵۹۹)
هه ڕه له تی کرد ئاوی داغ جه رگ و، هه ئاو	به رده لاده درێن و، عه بیان دێته چاو (۳۶۰۰)
به به ئاگر، بو عه زابی کافران	چون به ئاگر، به رد، ده کرئ ئیمتجان (۳۶۰۱)
هه ز دله ی وهک به ردی ئیمه چهنده چهنده	زۆر به خو شین پێ ده کو ت نه ی گرت په ند (۳۶۰۲)
نێ برینی کۆن ده وای توند دانێ سه ر	بو ددانی سه گ بوو قاییل، که لله که ر (۳۶۰۳)
خبیثات للخبیثین) هیکمه ته	پیس له بو پیس باش له بو باش، باب ته (۳۶۰۴)
هه ڕه رفیقت ویست ئەوا، تو دیار به	مه حوی شکل و هه م سیفاتی یار به (۳۶۰۵)
هت. هه وئ نوور، موسته عیددی نوور به	ده ت هه وئ دوور، خود په سه ند به و دوور به (۳۶۰۶)

بت ھەۋى گەر تا لەزىندان بى نەجات سەجدەبە، نىزىك بەۋە تۆ لەۋ خودات -۶۰۷-

پاشماۋەى داستانى زەيد، دەجوابى ھەزرىتى پەسول(ص)...

- ئەۋ وتارە بىى بنە، تۆ ھەستە، زەيد
ناتىقە گەر، پروون بكا كارانى عەيب
كاتى مردن دىتەرۋو ئەسراپ و راز
تۆ لەبۇ لاي ئەۋ وتانەبەس برۆ
حەق ئومىدى وايەمەئىۋوس بى، نەجات
بەۋ ئومىدەلای خودا جىيان دەبى
دەى ھەۋى حەق رەحمەتى خۆى بۆعمووم
بۆ ئەمىرو بۆ ئەسیر، دەيوئ، خودا
ئەۋ رەجا و خەۋفە، دەبى، بن بەردەبن
گەر كۆبدېئ پەردە، كوا خەۋف و رەجا؟
لاى ۋەھا، بوو يەك جەۋانى لىۋى جۆ
گەر سولەيمانەلەبۆ تەنبايەئەۋ
مات و ھەيران ما بوو ھەرلەۋ فىكرەدا
دېۋ ھەلات و ترس و لەرز، جەرگى پزانند
ھاتەقامكى ئەۋ چەلەش، ئەنگۈشتەرى
خەلكى ھاتن تا بىيىنن ۋەزە و حال
ھەرلەگەلكو دى لەدەس ۋى خاتەمە
دئ، خەيال ئەۋدەم كەشت پۆشىدەبى
ئەۋ شتەى ناديارەبۆۋى دئ خەيال
گەر كۆبى باران نەبى ئاسمانى نوور
(بوعمنون بالغيب) با بۆم بىتەدەست
گەر دەرېچەۋ لىۋەكەم، ۋەك رۆزى سوور
جستو جۆكەن تالەدونباى زىدە تار
موددەتىك مەككوس دەبن جا، كارو بار
- لەۋبوراقى ناتىقەت، دە، بەند و قەيد
لەت دەكاۋ، دەدېتئ، ئەۋ، پەردانى عەيب
ئەۋ وتانەئىستەنن ھىچ جىى نياز
ھەر كەسەى شادەبەيرو رايسى خۆ
ۋەرنەگېرئ پروو لەتاعەت يەك سەعات
چەند رۆزىك لاي خودا رېيان دەبى
بۆ عموۋى پاك و پىس و زەنگ و پرووم
تا ھەيان بى گشتى وان خەۋف و رەجا
تا لەبن ئەۋ بەردەبە، بەرۋەردەبن
كوا لەبۇغەيب، كەرپرو فەرپرو ئىبتىلا؟
ھەر سولەيمانە، ئە، ئەۋ سەيادەخۆ
گەرنەبوو، بۆجى ۋەكوۋ ۋى وايەئەۋ؟
تا سولەيمان جەرەكى دى بۆ ۋە، شا
تىغى بەختى، خوتى ئەۋ دىۋەى رزانند
كۆ ۋەبوو، بۆى، لەشكرى دىۋو پەرى
بوو لەنىۋ وان، ئەۋ كەسەى ساحەب خەيال
ھىچ نەما فەكرو خەيال ئەۋ دەمە
جستوجۆ ئەۋ دەم دەبى نا دىدەبى
ھەر كەحازر بوو، خەيال دەروا لەمال
چۆن دىتەن عەردى تار لەگيا بەدوور
من دەرېچەى ئەۋجىھانەم بۆبەبەست
چۆن بلەم من (ھل تېرى فېھافطور)؟
ھەر كەسەىك دەروا لەبۇجىيەك بەغار
دز، دەدا، ئەۋ جارەدارۋغەلدار

- نا زەمانیک شا هو عالی هیممه تی
 بهنده گی خوشه که غائب بی جه ناب
 کوا ئه وهی لای شا ده کاتن مه دحی شا
 به ک ده کا حیفزی حدوودی مه مله که ت
 قهت له بو دوژمن سه ری نا کا نه وی
 دوور له شا، ئه و حیفزی مه رزو بووم، ده کا
 ئه و له خه لکی دی عه ریز تر لای ش
 نه وه زه رپه، غائبانه حیفزی کار
 نا له دونیای، تاعهتت مه مووده، تو
 چونکه چاتر بوو له زاهیر، غائبی
 هه و وتانه بهس بلێ تو ئه ی برا
 به سه به بوژۆژ، پرووی پروونی بی گه واه
 نا) ده لیم و ئاشکرا ده یکم به یان
 ناهیدن خوا هه م فریشته و عالیمان
 گه رگه واهی داخودا، کئ بوو مه له ک؟
 نیشک و پرشه نگي جوانی ئه وه هه تاو
 جه که چه کی کوا تاقه تی نووری هه تاو؟
 شه هادهت گشت فریشته وه ک مه، وان
 گشت فریشته نووریان وه ر گرت له تاو
 مانگی نوێ یا هه و شه وه یا چارده شه و
 هه ر له بالی نووری وان، سئ، یانه چوار
 بالی وان وه ک بالی عه قلی ئینسان
 بۆ ره فیقی هه ر که سئ، باش یا خه راو
 جاو زه عیفیک نووری مانگ بو وی عه دوو
- ده بنه عه بدی عه بدی خویان، موودده تی (۳۶۳۲)
 بهنده گی خوشه له ژیر په رده ی غیاب (۳۶۳۳)
 وه ک له غه یبهت کا له وی شه رم وحه یا؟ (۳۶۳۴)
 دوور له شاهو دوور له سایه ی سه لته نه ت (۳۶۳۵)
 ر شه ویا به رتیل کار نا کا له وی (۳۶۳۶)
 هه روه کوو حازر وه فا داره به شا (۳۶۳۷)
 کاتی حازر بوون گیانیان کرد فیدا (۳۶۳۸)
 چاتره تا بی به حازر سه ت هه زار (۳۶۳۹)
 پاشی مردن تاعهتت مه ر دووده، تو (۳۶۴۰)
 له و وتانه چاکه به سه که ی، بهس بیی (۳۶۴۱)
 خوا ده کا عیلمی (لدن) خوی ئاشکرا (۳۶۴۲)
 بو شه هادهت نابن هه یج شت وه ک ئیلاه (۳۶۴۳)
 هه م خودا وه ند هه م فریشته و عالیمان (۳۶۴۴)
 هه یج خودا نین غه یری ئه و خوای جاویدان (۳۶۴۵)
 تا بیئ ئه و بو گه واهی موشته ره ک (۳۶۴۶)
 کوا ده بینن ئه و دئ و چاوی خه راو؟ (۳۶۴۷)
 کوا له ده سستی دئ، له تاو برۆا، به تاو؟ (۳۶۴۸)
 بوون نیشانه ی رۆژی پروونی ئاسمان (۳۶۴۹)
 سه رزه عیفان نووری خویان کرد بلاو (۳۶۵۰)
 وان، فریشته قه درو جییان لایی ئه و (۳۶۵۱)
 مه رته به ی شوق و شو عاعی وان دیار (۳۶۵۲)
 ئه و فریشته نه له یتکتر زۆر جییان (۳۶۵۳)
 به ک فریشته چه شنی وی دیاری کراو (۳۶۵۴)
 پیتسه ری وی، وی بوون ستیره، ئه و له دوو (۳۶۵۵)

پێغه مبه ر(ص) به زه ید ده فهر مووی که له وه زیادتر له باره ی ئه و پاژه، مه دوێ...

بی ده کوت ئه حمه د که(اصحابی نجووم) شه معی ریتی پاکان و بو شه یتان رجووم (۳۶۵۶)

- ھەر كەسنىڭ ھەيىيەت چاۋى پىر تەۋان
 كۈيا نىيا ز تا مانگ و ئەستىرەى دەدى؟
 مانگ دەلى بەۋ ھەۋرو سايەۋ ەردى تار
 مەن لەخىلقەت چەشنى ئىۋەم، تارو رەش
 مەن ھەمەزۈلمەت بەنىسبەت كەردگار
 مەن زەۋەقىم، تا كۈتاقەت بىتنى تۆ
 شەھدو سەركە، لىك دەدەن، ئەى زۆر، بەھۆش
 كاتى چابۋى و، نەبۋى تۆھىچ غەمىن
 گەرلە تەختى دل نەما، كىبرو ھەۋا
 گەر كۈ دل پەيدابكا، ئەۋ رابىتە
 ئەۋ وتارەدۋاىى نايە كۈانى زەيد؟
- دەگرئ نوۋرى رۆزى چۈارەم ئاسمان
 بىن شەھادەت دەن كەرۆزمان چۈن دەدى
 مەن بەشەر، دىۋ ەھىى بۆم، لاي كەردگار
 ەھىى رۆزم، ۋاى ئەمەن كەردۋون و گەش
 نوۋرى مەن رۋونا ك دەكا ئەنفاسى تار
 تاقەتى نوۋرى خۇدا كۈا دىتى تۆ؟
 تاكۈدەرمان كەن بەۋى جەرگى نەخۆش
 سەركەلابە، تىر بخۆ تۆ ئەنگەبىن
 جىننەبۇ رەھمان (على العرش استوى)
 خۈا لەسەر دل حاكىمەبىۋاسىتە
 تابلەم بەۋ، ھىچ نەلى، بى شەرت و قەيد

گەر پانەۋە بۇ داستانى زەيد...

- چۈۈ لە دەستان زەيد و نەى ما دەنگ و باس
 كىنى ئەتۆ؟ خۆ زەيد، بۆخوئ خوئ نەدى
 ھىچ لەۋت دەس ناكەى نىۋو نىشان
 بوون ەۋاس و نائىقەى تابانى مە
 جىسس ەۋەقلى ۋان ، بەھەرچۈۋرىك ھەبوون
 شەۋ كەھات ئەۋ جارەۋەك جارانى دى
 خۈا بەبى ھۆشان دەدا دوۋبارەھۆش
 جا، بەچەپلەۋەلپەرىن دىنەسەنا
 ئەۋ ھەموۋىنسىكى رزىۋى بوون بەخاك
 دىن لەنىۋ دەرىاى ەدەم بۆلاى ۋوۋود
 خۆت لەگىزى داۋ، سەرت با دا، ئەدى
 ۋات دەكۈت تۆ، تاكۈجىگات بوۋ ەدەم
 كارو سۈنەى خۈا، مەگەرنازانى تۆ؟
 تاكۈكىشاي تۆلەنىۋ ئەنۋاعى حال
- جىگە كەۋشانى بەجى ھىشت پى خۈۋاس
 كۈا سىتىرەرۆز كەلىتدا، دىۋ ەدى؟
 يانەپوۋوشكىك (كا) لەرىنگاى كەھكەشان
 مەھۋى عىلم و دانىشى سولتانى مە
 مەۋ جى سەرمەۋجن (لدىنا محضرون)
 ئەۋ سىتىرەى نادىاربۋو ن، دىن ەدى
 ەلەقەلەقە عىلم و دانىشيان لەگۆش
 زۆر بىلەئارام (ربنا احببنا)
 دەبنەۋەئىنسانى جوان و سۋارى چاك
 رۆزى مەھشەر پاك و پىس ەروەك جنوود
 نىۋ ەدەم بۆ بات نەدا سەر، ۋا، ئەدى؟
 كى دەبا، مەن لىرەبۇ، بوون، يەك قەدەم؟
 چۆنى كىشا موۋى نىۋ چاۋانى تۆ؟
 ھىچ نەبوۋ فىكرو گومانەت ھەم خەيال

- ۳۶۸۲) كار كە، ئەي دېئو، چۈن سولەيمان زىندەيە
 ۳۶۸۳) كوا لەدەستى دى كەنەيكا، يا جەواب؟
 ۳۶۸۴) خۆي، غەدەم لەرزى لەحق ھەردەمبەدەم
 ۳۶۸۵) ھەرلەترسان تۆتەلاشى وا دەكەي
 ۳۶۸۶) گەر كۆ خۆشيش بى ئەتۆ پىت وا، نەبى
 ۳۶۸۷) ئاوى زىنت دا وەتۆ، بەرمست و شەق
 ۳۶۸۸) سەت كەرەت بۆجىي گومان ئاوى حەيات
 ۳۶۸۹) شەو بىرۆ دەروات شەو، دائىم ئەبەد
 ۳۶۹۰) پىشەوات با عەقلى بى، ئەي با فنوون
 ۳۶۹۱) ئاوى زىن تارىكەخۆ، سەرچاۋەكەي
 ۳۶۹۲) ئەو كراسەي غەفلەتت تۆ دا دېرە
 ۳۶۹۳) خواجهنوست وھات دزو بوو، دەس بەكار
 ۳۶۹۴) ئاگرى، دائىم بەخاكي، دوژمنە
 ۳۶۹۵) ھەر وەكۆو بەگيانى ئاگر، ئا، نەيار
 ۳۶۹۶) دوژمنى منىدالى ئاۋە، چونكەنار
 ۳۶۹۷) چونكەشەھوۋەت بۆگوناھان بوو بەيار
 ۳۶۹۸) نارى شەھوۋەت رىتەبۆدووزەخ تەواۋ
 ۳۶۹۹) چونكەتەبەي دووزەخى بەو نار، دراۋ
 ۳۷۰۰) چارەغەيرى دىن ھىچى دىكەنەن
 ۳۷۰۱) نوورى ئىبراھىم بەرەھبەر، وەرگرە
 ۳۷۰۲) تۆنەجات دەي جىسمەكەي وەك پوۋش و دار
 ۳۷۰۳) گەربەدوۋى وى دا نەچوۋى، چا، كەم دەبى
 ۳۷۰۴) كوا دەبىنى بىرى ئاگر، نەي بى كار؟
 ۳۷۰۵) چونكەتەقوا، ئاوى بۆلاي، نار بىرد
 ۳۷۰۶) لەو كەسەي (تەقوى القلوبى) بوو، بەبەش^۱
- ۱- غەدەم دائىم لەبۇحق بەندەيە
 ۲- دەكاتن دېئو (جفان كالجواب)
 ۳- ولەرزى خستەقەلبى تۆ، غەدەم
 ۴- بەرەمال، گەر كۆ زۆرسەودا دەكەي
 ۵- شىتىكى عىشقى خاۋى تىدا، نەبى
 ۶- بن دانەغەيرى عىشقى زاتى حەق
 ۷- رەلەي عالەم، فەقەت خاك و مەمات
 ۸- نەوود، بن ئەو گومانانە، نەسەد
 ۹- شەۋەي تارىك تەلەب كە، رۆزى پروون
 ۱۰- خۆشى شەو كەبەدبوو نا وەكەي
 ۱۱- غەزىم سەرلەغەفلەت ھەلبەرە
 ۱۲- نى مردوۋو، خەو لەگەل يىك بوون بەيار
 ۱۳- دەزانى دوژمنانى تۆچنە؟
 ۱۴- زىمنى مىدالى ئاۋو ئاۋە، نار
 ۱۵- بىكۆزى ئاۋ، ئاگرى، دەخا لەكار
 ۱۶- ئىرى شەيتان، شەھوۋەتم مەقسوود لەنار
 ۱۷- ئاگرى زاھىر، دەبى خاموۋش بەئاۋ
 ۱۸- رى شەھوۋەت كوا دەبى خاموۋش بەئاۋ؟
 ۱۹- عىلاجى نارى شەھوۋەت غەيرى دىن؟
 ۲۰- ئىرى حەق خاموۋش دەكا ئەو ئاگرە
 ۲۱- لەنارى نەفسى وەك نەمروۋدى ھار
 ۲۲- رى شەھوۋەت چوۋى بەدوۋى، كوا كەم دەبى؟
 ۲۳- ئا لەسەرنار، دا بىنى تۆپوۋش و دار
 ۲۴- گەرلەسەرنار، دا نەبى دار، نار مرد
 ۲۵- جۇن دەكاتن نار، پروۋى زۆر جوان رەش؟

^۱ - چۇن دەكاتن نار پروۋى زۆر جوان تار؟ لەو كەسەي تەقوا لقلوبى، بىن شىعار

ئاگر گرتنى شار، دە پۇڭگارى حەزرەتى عومەر(رض)

تەمسىل

دە پۇڭگارى حەزرەتى عومەردا شار ئاگرى گرت كە بەردى ۋەكوۋ دارى وشك دەسوۋتاند ساختومان ۋە ھىلانەي بالەندەن ۋە پەر ۋ باليان دەئاگرىدا دەسوۋتا... ئاگر ئەۋەندە توند ۋ تىز ۋ توۋرە بوۋ كە نىۋەي شارى داگرتبوۋ تا ئەۋ ئەندازە كە ئاۋ نەيتۋانى ئەۋ ئاگرە خاموۋش بكا... چونكە ھەر لە گەلگۈ دەچۈ پىش بۆ پاشەۋە دەگەراۋە، ۋ مۈتەھەبىر ما... ھەرچەند جەماعەت مەشكى ئاۋ ۋ سرکەيان بە سەر ئەۋ ئاگرەدا، دەكرد ھىچ تەئسىرى لىنە دەكرد، بەلكەم توند ۋ تىزى ئەۋ ئاگرە زىادتر دەبوۋ. چونكە ئەۋ ئاگرە لە عالەمىكى دىكە كۆمەك دەكرا. جەماعەت بە ناچار ھاتنەلەي حەزرەتى عومەر ۋ عىللەتيان، لى پىرسى. حەزرەتى عومەر كۈتى ئەۋ ئاگرە شىتېكە كە لە بوخل ۋ تەماعى ئىۋە ھەستاۋە. ئاۋ ۋ سرکەيتىكى كە بە سەر ئەۋ ئاگرەدا دەكەن بىنفايدەيە. ئەۋ كارە بىھوۋدەيە مەكەن ۋ لەجىياتى ۋى بىرۋن كۆمەك بە فەقىران بىكەن... جەماعەت كۈتيان ئىمە جەۋانمەرد ۋ بەخشەندەين ۋ ھەمىشە كۆمەكمان بە فەقىران كىرۋە حەزرەتى عومەر كۈتى ئەۋ بەخشىشە كە ئىدەيەي دەكەن ھەموۋ لە بەر رىيايە، نەك لە بەر خودايە... لە ئىحسان ۋ بەخشىش دا دوو شت دەبى مۇراعات بىكەن يەكيان ئەۋەيە كە، مالى نەدەنە دەستى غەبرى مۈستەھەق. چونكە ئەۋ كارە ۋەك ئەۋەيە كە تىغ بە دەستى زەنگى مەست بەدەن... دوۋەھەم ئەۋەيە كە فەقەت بەخاتىرى رەزاي خودا ئىحسان بىكەن نەك لەبەر

خاتىرى رىيا...

۰۷) بەۋ دەسوۋتا، وشك ۋ تەر ھەم دا رو بەر	ئاگرىك ھەلبوۋ لەدەۋرانى عومەر
۰۸) بۆي نەما بالەندە، لانەۋ، پەر ۋ بال ^۱	ھاتەنئە مال ۋ مئال ۋ كشت ۋ كال
۰۹) ئا ۋ دەترسا كاتى دەيدى ھىزى نار	ھەرلەشۋەلەي، ۋى دەسوۋتا نىسفى شار
۱۰) پۇتەسەر ئاگر، تەۋاۋى عاقلان	ئاۋو سىر كە، جابەقاپ ۋ مەنجەلان
۱۱) كۆمەكى ۋى بەس خودا ي، با داد بوۋ	چونكە ئاگر زۆر لەرق بوۋ، زىا د بوۋ
۱۲) بۆ بەئاۋ ئىستاكەچارەي نايەنار؟	عالەمىش بۆلەي عومەر ھاتن بەغار
۱۳) شۋەلەيتىكى نارى زولمى ئىۋەيە	ئەۋكۈتى ئەۋ ئاگرەي ئىستا ھەيە
۱۴) جوۋدو بەخشىش زۆر لەئا ۋى چاترە	چۈن بەئا ۋ خاموۋش دەبى ئەۋ ئاگرە؟

^۱ - جا نە ھىلانە دەما، نە پەر ۋ بال

خۆ، لەبوخلیش تۆدەزانی بئ بەشین (۳۷۱۵)	هەلکی کوتیان ئیمە ئەهلی بەخشیشین
بەخششێکی بۆخودا بئ، بابەتە (۳۷۱۶)	ئەو کوتی ئەو بەخششە، هەر عادەتە
نەک بەخاتەر ترس و تەقوایی خووا (۳۷۱۷)	بەخشش و کرد، بەس لەرێی کبیرو هەوا
جاسلاییش قەت مەدە، دەس نا کەسان (۳۷۱۸)	بە دۆنیا قەت مەدە، دەستی خەسان
چاکەبۆلای دۆستانی خوا، بچین (۳۷۱۹)	بە جییا کە، ئەهلی دین و ئەهلی کین
وایەلای نادان کەچاکی کار کرد (۳۷۲۰)	هەرکەسێک بۆقەومی خۆی ئیسار کرد

تف کردنی دوژمن دەرووی حەزەرەتی عەلی (کرم الله وجهه) و فریدانی حەزەرەتی عەلی شەمشیرەکە ی خۆی...

خولاسە ی داستان

حەزەرەتی عەلی (کرم الله وجهه) رۆژێک دەگەڵ یەكێک لە پالەوانانی عەرەب دەمەیدانی جەنگ موبارەزە ی دەکرد... دەو جەنگەدا حەزەرەتی عەلی، ئەوی لە عەرزی دا... تیغی لە کالان هەلکیشا تا کاری وی ئەواو بکا... دەو کاتەدا پالەوانی شکەست خۆردە لە درووی توورە بوون و ناویمیدی تفی دەرووی نوورانی ئەو پیاو مەزنە کرد، چونکە مۆتمەئین بوو کە کاری وی ئەواو و ئۆمیدی بە ئیدامە ی ژبیان نەماو. بەلام بە پێچەوانە ی ئەو ئیتیزارە دیتی کە ئەو حەزەرەتە شمشیرەکە ی خۆی فریدا سەر عەرزی و نە ی کۆشت... ئەو پالەوانە ئەو سەحنە ی زۆر جالب و عەجیب هاتە بەرچاو و مۆتەحیی و سەرسام ما، کە بە ناچار لێی پرسى... ئەتۆ کە شەمشیری تیژ و جەوهر دارت هەبوو و ئەمنیش دەچەنگی تۆدا ئەسیر بووم بۆچی نەت کۆشتم؟ حەزەرەتی عەلی (کرم الله وجهه) جوابی داوہ کە شیرى خودا دەرێی حەق دا جەنگ دەکا هیچ کات بە خاتری توورە بوون و ئیتیقار و تۆلە ئەستادن، هیچ کەس ناکوژی. بەلکەم ئەو فەقەت بۆ خاتری ویست و بەزای خودا کار دەکا.

دوو لەعەیب و عارە شیرى کردگار (۳۷۲۱)	نۆ. لەحەیدەر فێربە ئیخلاسی کار
زوو لەبۆشەمشیری خۆی ئەو برد دەست (۳۷۲۲)	بەوانێکی دەجەنگێک دا شکەست
ئیتیقاری گشت نەبی، هەم گشت وەلی (۳۷۲۳)	نەوتفی هاویشتەرووی جوانی عەلی
بردی سەجەدە، بۆ وی مانگی ئاسمان (۳۷۲۴)	نەوتفی هاویشتە روویەک هیندە، جوان
یانى ناکووژم لەوہ ی پاش من ئەوی (۳۷۲۵)	بەدەنا شەمشیر، عەلی، زوو سەررەو ی
بۆ بەین مەوقیع، ئەوی بەخشى ئەدی؟ (۳۷۲۶)	بۆ: حەیران پالەوان گەر وای دەدی

- يېتىدەكوت تېغىت لەمن كىنشا ئەتۆ
چىت لەمەرگى من ئەتۆ چاتر دەدى؟
چىت لەمن دى تۆ، رقت وا نىشتەۋە؟
عەكسى ئەۋەھى، تۆ كەئەۋجوورەت دەدى
تۆ ئەۋى دىتت لەزورور كەون ومەكان
بۆشەجاعت شىرى زاتى خۋاى ئەتۆ
بۆ سەخاۋەت ھەۋرى مووساى تۆ بەدەس
دى لەھەۋران گەنم و، خەلكىش ئەۋ بەجەھد
قەۋمى مووسا، ھەۋررى مووساى بوۋبەگەنج
ئەۋكەسانەى بوۋ غەزاي گەرميان تەعام
تاكوو چل سال ھەردەۋامى بوۋ ۋەھا
تا لەبەرپەستى و خەسىسى ويستيان
ئوممەتى ئەحمەد كەۋان والا مەقام
چون (ابىت عند رېى) كوت نەبى
تۆ بەبى تەئۈيل قىۋول كەئەۋ خەبەر
چونكە تەئۈيل رەددى نىعمەت كەردنە
مونكىرى ۋەى كۋا لەلەى كى عاقلە؟
خۆت كەتەئۈيل، نەك ئەھادىس و خەبەر
ئەى عەلى عەقلى ئەتۆ، سەرتا قەدەم
تېغى جىلمت گيانى مەى ۋاز كەرد چاك
ئەۋسورائەغەيرى خۋا، نايەن لەكەس
خالقيكە بىى ۋەسىلە چادەكا
سەت ھەزاران داي بەھۋش، شت جۈى جۈۈى
بېم بلى ئەى بازى عەرشى خۇشكار
ئەۋ سورائەى بوۋن لەچاۋى تۆعەيان
يەك دەبىنى مانگى جوانى ئاسمان
يانەسى مانگان دەبىنى يەك ئەفەر
- بۆچى نەت كوشتىم فرېت دا سەربەخۆ؟
تاكو لادەى پرووت، لەلام، بۆلەى دەدى
بەرقى رى ھەلبوۋ، دەچوۋ بۆ پىشتەۋە
شۋەلەيتكى ئەۋ دەقەلىم كەرد ۋەدى
زۆر لەگيان چاتر، ئەتۆ پىت دام گىيان
بۆمورۋوت زاتى بىى ھەمتاى تۆ
لەۋدەھات نان و تەعام بۆگىشت كەس
پوختەۋو شىرىن دەكەن ھەرچەشنى شەھد
چون تەعاميان خۋارد لەۋى بىى دەرەدو رەنج
بۆھەموۋيان رەحمەتى ۋى بوۋ، بەعام
كەم نەبوۋ يەك رۆژ، لەۋان لوتف ۋەتا
چى ۋەكوۋ پىۋاز ونىسكى بىستيان
تا ئەبەد بۆيان دەبىتن ئەۋ تەعام
(بطعم يسقى) كىنايەت لەۋ دەبى
تاكوپىتەنتو گەروۋ چەشنى شەكەر
ئەۋ حەقىقەت دور، لەمەيدان بىردنە
عەقلى جۈزئى پىستە، كۈللى كاكلە
نەك لەگۈلزار تۆ لەمەغزى دى زەرەر
لەۋ شتەى دىتۋوتە، بىزە، بۆمەكەم
ئاۋى عىلمت خاكى ئىمەى كەرد پاك
چون بەبى شەمشىر، كوشتن لەۋ بوۋ بەس
چۆنى ويست ئەۋ تا بېەخشى ۋا دەكا
بىى خەبەر بوۋن لەۋ دوۋ چاۋ و دوۋگوۋى
ئىستەچىت دى تۆلەزاتى كەردگار؟
بوۋن لەچاۋى حازرانى دى نېھان
يەك بەتارىكى دەبىنېتن جېھان
ھەرسى كەسيان، بوۋن لەيىك جى مۈستەقەر

- جاوو گوئی هەرسێکیان بئ نەقس و عەیب
سیحری چاوه‌ئەو هە، یا لوتقی خەفی؟
گەرکو عالەم بن لەدوینیا بئ ژمار
سوڤ کە، زاھیر، ئەی عەلیی موڤتەزا
یا بلی تۆ هەرچی عەقڵت دی عەیان
دای لەمن نوورت چلۆن پنهان دەکەئ؟
گەر لەئاسمان بیتەگفتار بۆمە، مانگ
بەو دەلێ پێگایی ئەسلی دەشت و کێو
گەر بەبێ گفتار ببێ مانگ پێ نموون
ئەئ عەلی خۆ، دەرکی شاری عیلمی تۆ
ئەئ عەلی چون دەرکی عیلمی، واز، بە
واز ببە، ئەئ دەرکی پەحمەت تا ئەبەد
گشت هەوا وو، زەرەر، بۆخۆی مەنزەرە
واز نەکا گەر دەرکەبێکی دیدەبان
دیدەبان ئەودەم کەدەرکە، واز دەکا
غافلیک گەنجی لەبێک وێرا نەدی
تۆ لەدەرویشیک تەلا، پەیدا دەکەئ
ت ئەبەد، زەن گەر بەدووی حەق دا کەوئ
تا لەغەیبی را نەبەت بۆ تۆ، چبۆن
- بۆ بەتەنیا هەرلەتۆ مەعلووم بوو غەیب؟
بۆ تۆ نەقشی گورگە، بۆ م وەک یوسفی
کوا دەبن ئەسپاری عالەم ئاشکار؟
ئەئ لەپاش (سوء القضا) بۆم بووی رەزا
یانەدەیکەم هەر چی دیتم من بەیان
نوورەدەئ وەک مانگی بێ ئەزمان، دەکەئ
ئەودەکا شەو رەو، لەبۆپێ راست بانگ
دەنگی مانگ غالب دەبێ سەردەنگی دێو
بیتەگفتار، نوورەئەو، بێ چەند وچوون
چەشنی تیشکی رۆژی روونی حیلمی تۆ
هەر گوزەرگای ئەهلی عیلم و راز، بە
بارەگای بۆ (مالەکفوا احد)
دەر نەبێ واز، کێ دەزانئ ئەو درە؟
فکری کەس بۆ دەرکەناچئ بئ گومان
تەیری ئوممید مەیلی بۆ پەرەواز دەکا
توند دەچوو بۆ لایی وێرانەئ دەدی
جا، لەدەر ویشی دەدی داوا دەکەئ
پێتموونی گەرنەبێ دەس ناکەوئ
غەیری لووتی روو دەبینی تۆچلۆن؟

سوئال کردنی ئەو پالەوانە کافەرە لە حەزرتی عەلی (کرم الله وجهه) کە بۆچی کاتێک

بە سەر من دا پیرۆز بووی شەمشیرەکەت فرێدا؟

- بێزەبۆم تۆ ئەئ ئەمیرەلموئمنین
بۆ جەنن گەر نۆبەهات گیان بیتەبەر
کاتی وەختی هات کە گیان بگرئ جەنن
ئەوجەننەدیتەجانب و جۆش بەتاو
ئەوجەننەجی لەئەسستیرەئ دەدی
کامەرێگا، پێی تەماسی ئەودوو
- تا بیزوئ گیانی نێو تەن، وەک جەنن
تا و دەکا کۆمەک بەوی بێ دەردەسەر
تاو دەبێ، بەو ئەو دەمە، یارو مو عین
بەوجەننەگیان دەبەخشئ تاو، بەتاو
نەیدەدی، تارۆز لەوی داو، بیتەدی
چۆن پەحیم جێی رۆژی روون و ئەو بوو؟

- دوور لەھىسسى ئىمە رى ، ھەن نادىار
 يەك لەوان رى دىتەدەس زىر قووت لەوى
 يەك لەوان رى چا دەكاتن لەعلى سوور
 يەك لەوان رى، چا، دەكا ميوەى بەتام
 بىزەبۇم ئەى بازى بال نوورانى تۆ
 بىزەبۇم ئەى بازى عەنقا گىرى شا
 تۆ بەزاهىر يەك، بەمانا سەت ھەزار
 چۆن لەجىنى قەھرئ دەبى رەحمەت ۋەھا؟
 زۆر ھەنە رىگالەبۆ رۆژ، بى ژمار
 يەك لەوان رى، بەردەبى ياقووت لەوى
 يەك لەوان رىگالە، دەداتە، نال نوور
 يەك لەوان رى، دل دەداتە دوور لەقام
 ئەى لەشا فىر بووى ھەجى دەيزانى تۆ
 تىك شىكىنى لەشكرانى، بى سپا
 بىزەبۇم ئەى من لەبۆ بازت شكار
 كىيەۋا، مۆلەت بداتە ئەژدەھا

جواب دانەمى ھەزرىتى عەلى (كرم الله وجهه) كە سەبەبى شەمشىر فرىدان لەو ھالەتەدا

جىۋو

- بىندەكوت من شەردەكەم بۆ خوا دەكەم
 شىرى خوا مەنىمە من شىرى ھەوا
 (مارمىت اذرمىت) چاۋ چاۋ
 من بەدونىايەم نەدا، قەت ھىچ ۋەلام
 سىيەرەك سايەدارى من ھەتاۋ
 چەشنى تىغم پىرلەمەر جانى ويسال
 كۈلەبۇلاي خوين دەبا تىغم ھەۋا؟
 كىۋى حىلم و سەبر و داد م من نە(كا)
 ئەۋكەسەى بايەك لەجىنى خۇى لادەبا
 باى غەزەب شەھۋەت تەماع ئەى خۇش نەزەر
 من كەكتووم ئەۋ و جۈودەم ۋا، بەۋە
 من بەغەيرى باى خودا نابزووم لەجىم
 بوو غەزەب، بۆ من غولام، بۆ شا ئەمىر
 تىغى حىلمى من بىرى ئەستۆى غەزەب
 غەرقى نوورم گەرچى سەققم بوو خەراب
 عەبدى خوا مەنەك لەبەر خۇم ۋا دەكەم
 شاھىدەبۇدېنى من كارم ئەۋا
 من ۋەكووتىغ، لىندەرىش تەنھا، ھەتاۋ
 غەيرى زاتى ھەق عەدەم، بوو، گشت لەلام
 دەر كەۋانم، دەر كەۋانى شاى بەناۋ
 ناكوزم زىندوۋ دەكەم كاتى قىتال^۱
 ھەۋرى من كۈا (با) لەجىنى خۇى لا دەبا؟
 كۈا لەجىنى خۇى لا دەبا كىنو توند (با) ؟
 كايە، زۆرىش ناموافق دىن، با
 لادەدەن ھەرسى لەرىگا، نۆژ نەكەر
 من كە(كا) بىم با، بىا، من، با، بەۋە
 غەيرى عىشقى خوا نەبى، من نىمە پىم
 من لغاوم كرد غەزەب، كردم ئەسىر
 چەشنى رەحمەت ھات لەبۇم قەھرى رەب
 بوو مەگولشەن گەرچى ئىستام (بووتوراب)

^۱ - گيان دەدەم گيان نا گرم كاتى قىتال (مصرع دوم)

- كائى دىم زاهىر بوو بۆم غەبرى خودا
 نا (احب لله) بۆ من بى بەنام
 نا كو ئىمساكم لەبۇخوا بى ئەمن
 بوخلى من بۇخوا، غەتام بۇخوا يە، بەس
 من بەبى تەقلىد لەبۇخوا وا دەكەم
 ئىجتىھاد و جوستو جۆم من لا دەنا
 گەرکو دەفرم من دەبىنم كۆيەجىم
 من دەزانم كۆى دەچم گەرھەم بى بار
 رىندەبۇخەلكى نەلیم لەو باسە، با
 با بىئىز مەن بەئەندازەى عقوول
 مەن لەئەغراز حور، گەواھى حور ئەتۆ
 گەرکوشاھىد بەندەبىتن ھىچ جار
 گەر شەھادەت دەن، لەبۆت بەندان، ھەزار
 غەبدى شەھووت لای خوداوەندى قەدىر
 جۆن بەلەفزىك ئەودەبى ئازاد حال
 تەبدى شەھووت ئەو دەمە، دەبىي، نەجات
 كەوتەچالا وىك كەقوولۇ، بى بنە
 جى قوولى دى، بەچا، خۆى خستەوى
 رىندەلەوباسەنەلیم، با، ھىچ خەبەر
 گەرنەبۆ خوين يەك جگەرکوا سەختەئەو؟
 ئەودەبى خوين كائى خوين بۆى، سوود نىيە
 جۆن گەواھى بەندە، نىتى ئىعتىبار
 جۆن بوو (ارسلناك) شاھىد، ھەم نەزىر
 چۆنكە ئازاد غەزەب، نامبەستى دەس
 چۆن خودا ئازادى كردى، دا، وەرە
 دا، وەرە، ئىستەخەتەر، بۆتۆ، نەما
 تۆ لەخارستانى كفىرى بوو ي پەھا
- خۆم لەتىغ و شەەر دەكرد زۆر زوو جودا
 (ابغض لله) بۆم بى مەرام
 بەخششم بۆ غەبرى خوا نا بى ئەمن
 گشت لەبۇخوا، نىمە غەبدى ھىچكەس
 مەن بەچا وى خۆم دەبىنم، جا، دەكەم
 ئەمىرى ھەققم پىشەواى خۆ، دادەنا
 گەر گەرام، كۆى بى، مەدار مەعلوومەلیم
 مانگم و، تا و را بەرم، بۆم بوو بەيار
 چۆنكە جۆگىك كوانى يەك دەريا دەبا؟
 ئەوھەچاكە، چۆنكە بوو كارى پەسوول
 كۆى دەيە، ئەى بەندەناھىتى دوو جۆ
 شەرع نادا بەوشەھادەت ئىعتىبار
 لای شەرىعت نىتى قەدرو ئىعتىبار
 كەمتەر ئەو، زۆر لەغەبدىكى ئەسىر
 غەبدى شەھووت، شىرنەژىنى، دوايەتال
 گەر كۆلوتف و فەزلى يەزدان بۆ وى ھات
 جورمەبۇخۆى كردى، جەبرو زۆر، نە
 قەت تەناف بۇچالى وا دەس نا كەوى
 چۆنكە بەردىش، بەو دەبى خوين، وەك جگەر
 بەلكەسەر گەردانە، زۆر بەدبەختەئەو
 خوين بىيەئەودەدەم كەخوين مەردوود نىيە
 عادل ئەوكەس غەبدى دىتو نا بى چجار
 بوو بەسەر دونيا و (مافيها) ئەمىر
 لىرەھەن تەنھا سىفاتی خوا و بەس
 پەحمەتى وى زۆر لەقەھرى زىاترە
 بەرد بووى، تۆى كردەگەوھەر، كىمىيا
 تۆگۆلى ئىستە، لەگۆلزارى خودا

- بى تەقەۋەت تۆمىنى، ئەمىنىش ئەتۆم
تۆ گوناھت بوو بەتاعەت لای خودای
زۇر موبارەك بوو گوناھى پالەوان
چاۋ، گوناھى كرد عومەر، قەستى رەسوول
چاۋ، بەسىجرى ساحىران، فىرەئونى وان
گەرنەبا، سىجر ونەبا، ئىنكارى وان
چۈن دەيان دى، ئەو عەسايەو، موعجىزات؟
خوا لەئەستۆى نا ئومىدى دا برى
چونكە دەيگۇرئى خودا وەند، سەيىئات
بۆيەشەيتان دەرکرا تاكو ئەبەد
چا دەكا بۆمان گوناھ، دىو، واى دەۋى
دى نەتىجەى ئەو گناھەتاعەتە
جا، ۋەرەتئو، دەركى عىلم كردهۋە
بۆ جەفا گەر، دىبارى واباش من دەدەم
بۆ ۋەفا گەر، چى دەدەم، من ئەى فلان؟
- تۆ عەلى بوۋى، ناكوزم ئىستاكەخۇم
تۆ، بەيەك ساعەت ھەموو ئاسمان گەراى
دركودال، لىنى ھاتە دەر، بەر گى گولان
ئەو گوناھەبردى بۆدەرگای قەبوول
بردنى بۆبارەگا، بۆ عەئونى وان
چۆن دەبوو فىرەئون، بەيارى غارى وان
مەعسىيەت بۆ تاعەت و مايەى نەجات
زەنگى عىسيانى لەدل، عاسى سىرى
تا كو دەبنەتاعەت و مايەى نەجات
تا بىماسىت و، دوو لەت كا، ئەو ھەسەد
ئىمەبۆسەرچال بەرئى، بن خاتەۋى
ئەودە مەبۆى، ناموبارەك ساعەتە
ئەو تەفى تۆم، من لەبىرخۇ، بىردەۋە
بۆ بەدان من، دادەنىم سەر، دەمبەدەم
من دەدەم بەو مولك و گەنجى جاويدان

خەبەردانى ھەزرەتى رەسوول(ص) بە پىكابدارى ھەزرەتى عەلى (كرم الله وجهه) كە عەلى

بە دەستى تۆ شەھىد دەبى

خولاسەى داستان...

رېۋايەت كراۋە كە ھەزرەتى رەسوول(ص) بە ابن مولجەم دەفەرموۋى رۆژىك دى كە ئەتۆ
عەلى شەھىد دەكەى، ابن مولجەم دەچتە لای ھەزرەتى عەلى و پىئى دەلئى پىش ئەۋەى كە ئەو
حادىسە ناخۆشە بىتە دى، ئەتۆ ئەمن بكوۋزە، تا ئەمن لەو گوناھە مەحقووز بىم... بەلام
ھەزرەتى عەلى (كرم الله وجهه) بەۋى فەرموۋ، چونكە كوشتنى من بە دەستى تۆ ھەتمى و
موقەددەر كراۋە، ئەلئان كوشتنى تۆ بەدەستى من قىساسى پىش جىنايەتە، جا، لەبەر ئەۋە
ناتوانم ئەتۆ بكوۋزىم... دووبارە ابن مولجەم خۆى ھاۋ ىشتە سەر پىنى ھەزرەتى عەلى و
بە ئىسرار داۋاى لىكرىد... بەلام ھەزرەتى عەلى فەرموۋى.. برۆ .. قەلەمى قەزا و قەدەر ئەو
مەتلەبەى نووسىۋە و ھىچ چارە نىيە و دەبى تەسلىمى قەزا و قەدەر بىن...

تايىزنى من چچوور پياۋوم، ئەۋەم بۆ عەدوۋوشم لوتفى من ناپىتەسەم (۸۴۴)

- ۳۸۴۵) ئەو كەدەبىرىتن لەئەستۆى من، سەرم
- ۳۸۴۶) گەر سەرى من ئەو لەتەن دەيكا جودا
- ۳۸۴۷) تا بەدەستى وى نەكوزىم وا، دەكا
- ۳۸۴۸) گەل قەزاو گەل قەدەر چارەنبىيە
- ۳۸۴۹) دوولەتم كە، تۆ بەخاتىر، خاى رەحىم
- ۳۸۵۰) با نەسووتى گىانى من، بۆگىانى خۆى
- ۳۸۵۱) بەو قەلەم زۆر بوون سەرووين، شاو عەلەم
- ۳۸۵۲) تۆ كەنايكەى، بەلكەدەيكا كردگار
- ۳۸۵۳) ئالەتى حەق چۆن بەدەم بەر مست و شەق؟
- ۳۸۵۴) خوا دەزانى پىئىدەكوت، نەك ئىدەدى
- ۳۸۵۵) ئىعتىراز لىى چادە بى باغ ورياز
- ۳۸۵۶) چونكەلوتف و قار بەوى بوون، نەك بەكەس
- ۳۸۵۷) مالىكى ئەملاك و، ھەم تەدبىر ئەو
- ۳۸۵۸) زۆر لەوى چاتىر لەجىنى وى، دادەنى
- ۳۸۵۹) ئەو وتارە، تۆ بەگوئى دل، وەر گرە
- ۳۸۶۰) لا دەبا گىا، گول لەجىنى وى دادەنى
- ۳۸۶۱) چا، چلۆن پروناك دەكانت عەقل، خەو
- ۳۸۶۲) حالەتى شەو بەو دەسووتى چەشنى كا
- ۳۸۶۳) زۆر لەوى تارىكتەر، جىنى ئاوى ژىن
- ۳۸۶۴) يەك سكووت بۆ باعىسى دەنگ و كەلام
- ۳۸۶۵) لەو دلەى رەش، نوورى دائىم چا دەكا
- ۳۸۶۶) سولجى ئىستاكەش لەوى رابۆ مە، ھات
- ۳۸۶۷) تا بۆزى دونيا لەژىر سولج و سەفا
- ۳۸۶۸) چون لەبۆ دارو، لەبۆ ميوەن، زىان
- ۳۸۶۹) تاكوجوان بى باغ و، ميوەى بى بەبار
- ۳۸۷۰) تا نەجاتى بى، لەدەرد و رەنج، حەبىب
- ۳۸۷۱) جىنى شەھىد والا بەچونكەبوو فەنا
- وايدەكوت ئەحمەد لەبن گوئى نۆكەرم
- وايدەكوت ئەحمەد لەبى وەحىى خودا
- كوشتنى خۆى ئەو لەمن دا وا دەكا
- من كوتم مەرگم بەدەس تۆ حەتمىيە
- كەوتە، سەرىم ئەو، كوتى پىم، ئەى كەرىم
- با نەكووزم من ئەتۆ، گىانم ئەتۆى
- من كوتم بەو تۆ برۆ (جف القلم)
- من لەتۆناكەم گلايە، قەت چجار
- ئالەتى حەق تۆيو، فاعىل دەستى حەق
- ئەوقىساسەبۆچىيەدەت وى ئەدەى؟
- گەر بەكارى خۆى بكا حەق ئىعتىراز
- ئىعتىراز بۆكارى خۆى لەودىت و بەس
- ئەو جىھانەى پەر حەوا دىس، مىر، ئەو
- گەر وەسەلەى خۆى خوداوەند، لا دەنى
- ئەبەتى ناسىخ لەمەنسووخ چاتەر
- گەر خوداوەند يەك شەرىعەت لا دەنى
- سىخە بۆ كار و بارى رۆز، شەو
- ئەو چەلە، رۆز دىت و شەو مەنسووخ دەكا
- گەرچى شەو تارىكەھەم بى تاوو تىن
- ئەو بووباعىس تا كو پروون بن، عەقلو فام
- خۆ ئەلەز داد، زىددى دى، پەيسدا دەكا
- جەنگى ئەحمەد باعىسى سولج و نەجات
- سەت ھەزارى زىدەكوشتن مستەفا
- ك، لەداران بۆيەدەبىر، باغەوان
- غەوان باغى لەبۆيەكرد، بزار
- دەر دەكىشتىتن، ددانى بەد، تەبىب
- زىندەبوون پاش نەقسە، نا بىتن دەنا

- گەر شەھىد حەلقوومى رزقى لى بىرا
 گەر لەھەيوان يەك نەفەر بېرىت حەلق
 تۆ قىياسى حەلقى ئىنسان كە، لەۋى
 حەلقى سوۋەم خوا دەدا، بەۋ ئەۋ دەمە
 گەر بىرا حەلق، شەرىبەتى، خۇراكە ئەۋ
 بەس بىكەم ھىممەتى تۆ، ئەۋى فلان
 تۆ كەنەتېن مېۋەيىتىك، ۋەك دارەبى
 گەر بەيى نان گىيانى حىس سەبرى نەما
 بۆ نەزافەت گەردەكەى تۆ جۈستو جۆ
 گەر كۆ پۇزۋى لى شىكاندى نان، ئەتۆ
 گەر شەكەستەبەن، بەمەيلى خۆى بىكا
 گەر تۆبشكىنى ئەۋى، خوا پىت دەلى
 جا، شىكاندن حەققى ئەۋكەس بوۋ، ئەگەر
 ئەۋ كەسەى خەيپاتە، زانى جا، بىرى
 يەك دەكا مالى خەراب . بۆ ۋا دەكا؟
 گەر سەرىكى خوا، لەيەك تەن كىرد جودا
 دای نەنابا گەر لەبۇجانى قىساس
 كى لەدەستى، ۋا، دەھات، تا ۋەك مەرى
 چونكە مەعلۇومەللەى زانای بەسىر
 حۈكمى تەقدىر تۆقە، ھەركەس ھات لەبۆى
 جا، كەۋا بوۋ، تۆ مەكەلۇمەى، بەدان
- ۳۸۷۲) رزق ورۇزى و شادى ئەۋدەم بى بىرا
 ۳۸۷۳) زىاد دەبى ئەۋ چون دەبىتە جۈزۈى خەلق
 ۳۸۷۴) گەر كۆ بېرى، چى دەبى ئەۋ دەسكەۋى
 ۳۸۷۵) غەبرى نوۋرو شەرىبەتى خواى، بۆكەمە
 ۳۸۷۶) ئەۋ گەرۋوۋى، گەر فەنای خواى پاكە ئەۋ
 ۳۸۷۷) تاكو كەنگى تۆدەزى تەنھا، بەنان؟
 ۳۸۷۸) نەنگ ۋعارە، بت ھەۋى نانى سى
 ۳۸۷۹) تا مست، بى زىر، بگرە كىمىيا
 ۳۸۸۰) ۋەرمەگىرە پروت لەكارگای رەختشۆ
 ۳۸۸۱) زوۋ شەكەستەبند، بگرە زوۋر بىرۆ
 ۳۸۸۲) ساغ بزانە، نەك شكاۋ، ھەرچى شكا
 ۳۸۸۳) چايكەۋە، گەر پىت كرا، ۋەك ئەۋوۋەلى
 ۳۸۸۴) چاك بىكا ھەرچى شكا بى دەردەسەر
 ۳۸۸۵) چى فرۆشت ئەۋ، زۆر لەۋى چاتر كرى
 ۳۸۸۶) زۆر لەۋى چاتر، لەجىنى ۋى چادەكا
 ۳۸۸۷) سەت ھەزاران زىدە، خوا، بەۋ، سەر دەدا
 ۳۸۸۸) گەر قىساس تىيدا نەزى بان، عام ۋخاس
 ۳۸۸۹) ئەۋ ئەسىرى حۈكمى حەق بى سەرىرى
 ۳۸۹۰) ھەرچى قاتل بى، ئەسىرى خواى قەدىر
 ۳۸۹۱) ۋا دەبى دەبىرى سەرى مندالى خۆى
 ۳۸۹۲) تۆش لەراستى حۈكمى حەق بوۋى ناتەۋان

تەعەججوب كىردنى ئادەم (ع) لە گومراھى ئىبلىس و تەكەببۇر و غروۋى ئادەم لە حاستى ۋى

- ئىبلىسى دىت پۇزىك، بولبەشەر
 خۆى بەزۆرتر گىرت لەئىبلىسى دەنى
 تىتى خورى، دەۋ، غىرەتى حەق، ئەۋى سەفى
 خۆى ۋەكۋو ئەۋوۋەل ئەگەر، ئەۋ، لى بىكا
 بى ھەۋى سەت ئادەمان پىسۋا دەكا
- ۳۸۹۳) زۆر بەچاۋى سوۋك كىردى لەۋ، نەزەر
 ۳۸۹۴) ئەۋ بەكارو بارى ئىبلىس پىكەنى
 ۳۸۹۵) تۆ كەنازانى لەئەسرىرى خەفى
 ۳۸۹۶) كىۋ لەبن دەردىنى سوۋك، ۋەك پوۋشكە، كا
 ۳۸۹۷) سەت بلىسى تۆ موسەلمان چا دەكا

- ده يکوت ئادەم، تۆبە، ئەي خوا، لەو نەزەر
ئەي پەناهي بئ پەناهان (اهدنا)
قەلبی ئیمەتۆ لەرینی راس لا مەدە
دوور لە گیانی ئیمە کە (سوء القضا)
خۆچ ژەهرینک چەشنی دووریت تال نییە
مالی دونیا ئاگری بەردا، دەدین
هەرچی پێ، پەیدای دەکا دەس، لا ی دەبا
گەرنەجات دا گیانی خۆی لەو سەختییە
گیان کەووەسلی گیانی چوو لەکیس
وەسلی تۆ، بۆگیان نەپێ، گیان بەردەپە
گەر لەبەندان تۆدەدە، تا نەو، تەشەر
گەر بپیژی تۆ بەمانگ و رۆژ تار
یا بەعەر ش و چەرخی پیژی، تۆحەقیر
خۆ بەنیسبەت گەو رەیی تۆ، بوو رەوا
جون لەنوقسان و خەتەر، تۆی پاک پاک
خۆ! لەدەستی دیت هەم بوون هەم نەبوون
سەر دەدا ئاگر، دەباغ، فەسلی خەزان
بەرنەدەر، ئەي گشت سووتاو، تازەبەن
جاوی کویری نەرگسی چێ کردەووە
جۆنکەسانە نین و مەسنووین، بەعام
گنت لەدەرگای تۆ، دەکەین گریان و زار
گیان لەئەهریمەن، نەجاتی بۆیەهات
بەری تۆ، بۆ ئەوێ پێ، گیان لەبەر
خۆش و ناخۆش پێ تۆ هەرچی پێ، لەلام
نەو کەسە ئاگر پەناهو پشتییە
خەیری حەق دەروا، هەمووشت پێ کەمی
- تازەنایی فکری والەم، بیتەسەر
ئیتفیحاری هیچ نییە، عیلم و غینا
ئەو بەلای نووسی قەلەم، پێن دا مەدە
دوور مەکە، ئیمە لەئیخوانی رەزا
گەر نەپێ یاریت، لەبۆما ن حال نییە
جیسمی ئیمە پرووت دەکا، گیان وەک جەنین
گیان نەبوو سالم، کەلوتفی خوا نەبا
بۆ وی مایە میحنەت و بەدبەختییە
کویر و کەر ما، تا ئەبەد تەنیاوو، پیس
گیانی زیندوو تۆی نەپێ، لا، مردەپە
لایقی بۆ تانە، تۆ، ئەي خوا ی لەسەر
یا پیژی تۆ، بەبالای سەر، خوار
یا بەکان و بەحر پیژی، تۆ، فەقیر
هەر بەتۆ لایق بوو کامیل کەي فەنا
تۆ، بە نەبوان بوون دەدە، ئەي خوا ی تاک
ئەو کەسەي دەپێ دەزانێ، چاک دروون
جارەکی دی، رەنگ دەکا، باغ و رەزان
جارەکی دی باش و، باش ئاوازهبن
ئەو گەرووی نەي، چەشنی خۆی لێ کردەووە
غەیری قانع بوون نەلێن، با هیچ کەلام
گەردەرن کەي، ئیبلیسین، نابەکار
گیانی ئیمەت چون لەکویری دا، نەجات
کویر، بەپێ رابەر، دەزی پێ، دەر دەسەر
ئاگر، ئینسان دەسووتێنێ، تەمام
ئەو مەجووسی، پەپەرەوی زەر توشتییه
فەزلی حەق بارانە، دەپژی، دائیمی

پاشماۋەى داستانى ھەزرىتى ەلى(كرم الله وجهه) و سەرفى نەزەركردنى ۋى لە دوژمنى خۇى

۹۲۴)	چۆن بەلوتقى ۋى دەۋو، دوشمەن خەنى	رۋو كەۋە، بۆ لای ەلى ۋلاى دوشمەنى
۹۲۵)	قەت ئەمەن نایم بەكىن و قەھر لەو	دەيكوت ئەو دوشمەن، دەبىنم رۆزۈشەو
۹۲۶)	بۆيەمەرگم مەن دەۋى بۆدۋايەژىن	چۈنكەمەردن خۆشەبۆم، ۋەك ئەنگەبىن
۹۲۷)	نەمەتى دونىا، كە، نا، ئىدىكەمال	بۆزىيانى جاۋىدان، مەرگم ھەلال
۹۲۸)	مەرگەزاھىر، باتىنى پايەندەگى	زاھىرى مەرگە، بەباتىن زىندەگى
۹۲۹)	لەۋجىھانەگۈل دەكات و دىتەبەر	چاۋ، رەھىم، جىگەى جەنن لەۋدەتەدەر
۹۳۰)	نەھىي(لا تلقوا) لەبۆمەن ناردرا	چۈنكەعاشق بووم بەمەردن ئاشكرا
۹۳۱)	كۈا نەھى دى، بۆشتىكى تفت وتال؟	چۈنكەنەھىي، دى، لەۋەى خۆش كات ھال
۹۳۲)	تفت وتالى نەھىيە، كەۋتەدەستى ۋى	دەنكەكى كە،ئالەكاكل و پىستى ۋى
۹۳۳)	(بىل ھم احياء) لەبۆمەن ھاتوۋە	دەنكى مەردن زۆر لەبۆم شىرىن بوۋە
۹۳۴)	قەتلى مەن تىيىدايەژىنى دائىمى	بىم كۆزەتۆ، ئەى رەفىق، چۈن لائىمى
۹۳۵)	دوۋرلەمەۋتەن بىم ئەمەن تا چەن زەمان؟	مەرگى مەن تىيىدا يە، ژىنم ئەى فلان
۹۳۶)	نەى دەكوت (انا الیہ راجعون)	گەر نەبا جىگەى فىراق دونىايى دوۋن
۹۳۷)	بىتەلەى ۋەھدەت، دەگەل كى؟يارى خۇى	راجىع ئەو كەس، ھاتەۋە، بۆشارى خۇى

ھاتنى پىكابداری ھەزرىتى ەلى (كرم الله وجهه) كە بۇ خاترى خودا بىم كۆزە و لەو

قەزىيە نەجاتم بەدە

۳۹۳۸)	با، نەبىنم ئەۋ دەم و كاتەى، گزە	ھاتەۋەبۆلەى ەلى، زوۋ، بىم كۆزە
۳۹۳۹)	خۆم لەدونىاۋ دىن،لەبۆرىسۋا، دەكەم؟	بىم كۆزەتۆ،گەردەنت ئازا، دەكەم
۳۹۴۰)	بىت كۆزى، ھەركەس كەبى وتۆى دەس كەۋى	مەن كۆتەم گەر كۆللى ەلەم بى ھەۋى
۳۹۴۱)	چۈن قەلەم بۆ تۆى ۋەھا، نوۋسىۋەخەت	موۋىيەكت، ناكرى بەدەستى ۋانە، لەت
۳۹۴۲)	بەندەبۆ تەن نىمە، ئاغەى رۋوچ كە ھەم	مەن شەفىعى تۆمە، تۆش نەت بى، چ غەم
۳۹۴۳)	بى بەدەن قىمەت گەلىكە، دىار نىيە	ئەۋ تەنەى مەن قىمەتى دىنار نىيە
۳۹۴۴)	مەرگى مەن باغ و گۈل و بىستانى مەن	خەنجەرۋ شەمشىرى مەن، رەيھانى مەن
۳۹۴۵)	كۈا تەماعى بۆ ئەمەرەت، يانەمال؟	ئەۋ كەسەى ۋا،خۆى دەكاتن، پايەمال
۳۹۴۶)	تا، بەشاين دا نىشان، رىگەى باش	ئەۋ بەزاھىر بۆ مەقامى كەتەلاش
۳۹۴۷)	تا بەدا، نەخلى خەلەفەت، لەۋ سەمەر	نا ئەمەرەت، گىيانى دى لەۋ بىتەدەر

بەیانى ئەو مەتلەبە كە پىغەمبەر(ص) فەتھى مەككە و غەیری مەككەى بە خاترى
مەحەببەتى دۇنيا نەبوو چونكە فەرموویەتى (الدنيا جیفه)

- كۆششى ئەحمەد لەفەتھى مەككەدا
ئەو كەسەى لەو گەنجى، ھەرحەو ئاسمان
ئەمەشای وى، لەحقۇ ریان و گیان
ئەو جۈانیان كەرد خۇیان، خۇرییان
ئەو ئىجلالی خودا وەند پەر دەبوو
جەننى نەبى مۇرسەل دەنیو مان دا، نییە
ئەو كەوت ئەحمەد، ئیمەچەشنى زاغ(نا)
جەنكە گشتى، گەنجى ئەفلاک و عقوول
ئەو كە شام و مولكى مەككە یاغیراق
مەرمونافىق فیکرو زەننى وا دەكا
ئەو شەیتەك زەر، دابىنى گەریش چا
ئەو بکەشو شەى رەش و زەر چەند جار
ئەو سوارى گرتووەتۆزو غوبار
ئەو شەیتان تۆز، كەدەيكەت ئەو گە
ئەو بىنى تۆ عەزیزا ئەت بەپەست
ئەو نەبى مەدالى شەیتانى نەجیس
ئەو كەنیمە، حەق خووازم، شىرى خوا
ئەو دۇنيا راو و ھەم شادى دەوئ
جەن دەمەردن دا، دەبىنى سەت و جەوود
مەرگى باشان، گەنجەبۇیان، پەحمەتە
ئەو دەقۇرتا ندا، كەئەى قەو مى یەھوود
ئەو رەزووى سوودى جیھان زۆر دڵگەر
ئەو یەھوود بۇ حیفزی ئابرو واپكەن
ئەو یەھوودیش، ئەو بوو جورئەت بۇ، ئەو
ئەو كەوت ئەحمەد گەر بېئزن واپەزار
- كۈانى بۆنى حۈبى دۇنیایە دەدا؟
بەستى چاودل، بەرۆزى ئیمتیحان
پەر دەبوو ئافاقى ھەرحەو ئاسمان
قەت نەبوو مەیلی بەكەم یا زۇریان
غەیری حەق بۇلاى كەسى دى، ئەو نەجوو
ھەم مەلەك ھەم رۈوح لەجىگای وا، نییە
مەستى رەنگرېژىن و، مەستى باغ (نا)
چەشنى پووشكەك ھا تە، بەرچاوى رەسوول
خۇ لەبۇ وى، قەت نەبوو، جەننى ئىشتىاق
فكرى وا، پەس ئەو لەخۆى را چا دەكا
زەر، دەبىنى ئەو دەمە، نوورى ھەتاو
ئا دەبى مەعلووم لەتۆ سوارو غوبار
تۆز لەلاى تۆ دیتەبەرچا وەك سووار
كۈا لەمەن چاتەر، كەرۈوم، نار، وەك گولە؟
تۆ ئەو ئەت میرا ئە شەیتان كەوتە دەست
دا بلى میراتى وا، چۆن دیتەكەس؟
شىرى خوا ئەو كەس، لەسوورەت بوو رەھا
شىرى مەولا، مەرگ و ئازادى دەوئ
ئەو و جەوودەى خۆى دەبەخشى زۆر، بەجەوود
بۇ بەدان رەنج و عەزا ب و، زەحمەتە
سادقان مەرگىان دەبیتە گەنج و سوود
ئا رەزووى مەردن لەو زۆر چاتەر
مەردنى خۇتان لەحق داوا بکەن
كاتى ئەحمەد پەرچەمى بوو، دەستەو
گشتى دەمەرن چى یەھوودى بى، بەزار

جا، يەھوود، دايان، گەلج مال و خەراج
بەنەبەن، ريسوا، لەدونيا، ئەى سىراج
ئەو وتارەقەت بنى، نايەت وەدى
دەس، دە، دەستەم چۈنكە چاوت دۈستى دى

**كوتنى ھەزەرەتى عەلى (كرم الله وجهه) بە تەرەفەكەى خۆى كە كاتى تفت دەپرووى من كرد
نەفسى من تەكانى خوارد و ئىخلاسى عەمەل ئەما و بۇ مانعى كوشتنى تۇ**

ۋاى (اميرالمؤمنين) كوت بەو جەۋان
كاتى ھاۋىشت تۇ، تفت، بۇ پرووى من
نيوہ بۇ ھەق نيوہكەى دى بۇ ھەۋا
چاكرائى دەستى زاتى خواى ئەتۇ
لەت، كەنەقشى ھەق، بەئەمرى كردگار
كافر ئەوھەى بىست و نوورى كەوتەدل
پالەۋان دەيكوت كەوام زانى ئەتۇش
تۇ تەرا زووى زاتى پاكى كردگار
خۇ نىژادو ئەسل وژىنى من ئەتۇى
من غولامى ئەو چرايەم چاۋ تەلەب
من غولامى مەۋجى ئەو دەريايى نوور
پىم بلى بىزىم شەھادەت چۈن بەزار؟
قەۋمى ۋى تەقريبى پەنجا كەس دەبوو
ئەو بەتېغى ھەۋسەلە، زۆر زىدەھەلق
تېغى ئاسن تىزە، نەك ۋەك ھەۋسەلە
سەت ئەسەف، بەو يەك دوو لوقمەى نان خورا
دەنكە گەنمىك پۇژى ئادەم رەش دەكا
چاۋ لەدل كە، چەن تەمىزە ۋە چەندەپاك
نانى مەنە، خواردنى ۋى زۆر، بەسوود
ۋەك دپرووى شىن گەركو وشتەر دەيخوا
گەردپرو، شىنى ئەما، بۇ خاروخەس

ئەو دەمەى شەرمان دەكرد ئەى پالەۋان
نەفس جوولا، بوو، پەرىشان خووى من
خۇ، شەرىك بۇكارى ھەق نايى رەۋا
عەبدى من نى، عەبدى بى ھەمتاى ئەتۇ
چاكەشۋوشەى يار، لىتەدى بەردى يار
خاچ وزەننارى فرىداۋ، خستەگل
بۇ ھەۋا، ژىر پىن دەخەى زوۋ، عەقل و ھۇش
چى تەرا زوۋ بىن بەتۇ دەكرىن عەيار
خۇ چراى پروناكى دىنى من ئەتۇى
تۇچرات پروون بوو لەۋى، ئەى خۇش نەسەب
گەۋ ھەرى ۋاى ئەو، كە، ۋاھىنا زھوور
تۇ لەلاى من بەرگوزىدەى پۇزگار
بوون موسەلمان تاق و لۇق و دوو بەدوۋ
كردنى ئازاد لەتېغى تىزى خەلق
ھەۋسەلە دىننى زەفەر، بى ھىچ پەلە
ئەۋچراى ھىكمەت لەمن خاموش كرا
يا، زەنەب بەدرى لەنوور بى بەش دەكا
مانگى ۋى چۈن تىك دەدا يەك مستەخاك^۱
نانى سوورى چادەكا، كىشەۋ جحوود
سوودو نەفع و لەزەتەى بەۋ دا خوا
بى خواۋا وشتەر، كەبۇ ۋى، كەوتەدەس

^۱ - چاۋ لە دل كەچەن تەمىزە و نەرم و نۇل مانگى ۋى چۈن تىك دەدا يەك مستەخۇل

چۈنكەبۆتە تيغ، ئېستى گۈلشەكەر (۳۹۹۶)	سەت دەكا، لەو، وشترە، لېوو لەتەر
بى بەسوورەت، وشكە، ئەستور، دوورلەتام (۳۹۹۷)	نانى مەعنا ۋەك درووى شىن وايلام
عادەتت بوو، نازەننەى خۇش كەلام (۳۹۹۸)	يىن ئەوۋەش تۆ نانى مەعنات خوارد لەلام
باش ئەوۋەى مەعنا دەبوو تېكەل بەتىن (۳۹۹۹)	تۆ دەخۇى ئەو وشكەچەشنى خارى شىن
ئېستەئەى وشتر تۆ لەو گيا، لادەخۆت (۴۰۰۰)	ئىك ورەق، بوو تېكەلاوى خۆلەپۆت
بگرەسەرچاۋەى كەتا بوو لىل و تار (۴۰۰۱)	تېكەلاوى خۆلەپۆت بوو، لىم وتار
ساف دەكا ئەو كەس، كەكردى لىل و تار (۴۰۰۲)	تە دەكا دووبارەساف، ئەو كەدگار
چۆن لەلاى خوا مەسلەحتە بى وا، دەبى (۴۰۰۳)	سەس بەسەبر و جەوسەلە كار چا دەبى

تەواۋبوو جلدی ئەوۋەلى مەسنەۋى شەرىف بە سوورەتى ھۇنراۋەى كوردى بە قەلەمى عبدالسلام

مدرسى (خانى) لله الحمد و المنه...

تارىخى شروع ۱۳۷۷ / ۶ / ۷ كۆچى ھەتاۋى / تارىخى پايان ۱۳۷۹ / ۲ / ۱۳ كۆچى ھەتاۋى

دہفتہ ری دووہم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

زۆر دەچوو تا خوین بە شیر تەبدیل بوو
شیری شیرین چۆن لەخویتی چادەبی
هاتەوێلامان کەچوو بوو ئاسمان
بێ بەهاری وی نەپوشکووت خۆنچەمان
سازى شێعرى مەسنەوى من دەنگى هات
رۆژى رەحمەت من دەسم پێکردەو^۱
سالى هيجرەت شەشەدوشەستودوو
تاكو راوكا، ئەو مەعانی دڵخوواز
بۆعمووم ئەو دەرکە، دائیم باز بێ
دوور لەوان دوو، پەر لەخۆشی و لەرزەتە
زار بێستە تا بزانی تۆ چوو
ئەى جیهان تۆش لام بەچەشنى بەرزەخى
تۆقەرەغ جۆى خوین، دەبینى شیرى ساف
شیرەكەى تۆ خوین دەكاتن ئیختیلات
فیرقەتى جەننەت لەبۆى، بۆتۆقى نەفس
ئەو لەبۆنانیک رزاندی ئاوى چاو
خۆ بەلام ئەوموو لەنیو چاو، شین دەبوو
موو، دەچاوى وا، وەكوو کینوى عەزیم^۲
بۆ نەدا مەت نەیدەکووت هیچ مەعزەرەت
دەردەهینن قەول و فیتەلى بەد، لەبن

موددەتیک من مەسنەویم تەعتیل بوو
بەختى تۆ گەر نەیبى منداڵ کوا دەبى؟
چون حیسامەددین گەرا وەهاتەلان
بۆحەقایق چونکەچوو بوو ئاسمان
گەرلەدریایى غەمان ئەو بووى نەجات
مەسنەوى بۆگەردى رۆوح کە، بووشەو
دەفتەرى دووم، من کە دەس پێکردو وە
بولبولیک بوو لێرەرۆیو بوو بەباز
قۆلى شا جینی دائیمی ئەو باز بێ
ئاقەتى ئەو دەر، هەوايەو شەهوەتە
مەنعى دونیای دى دەکەن زاروگەر وو
زار، ئەتۆلام چەشنى زارى دوو زەخى
نوورى جاویدان قەرەغ دونیای گەزاف
گەر لەدوونیا رێ برۆی بێ ئیحتیات
یەك قەدەم ئادەم دەچوو بۆزەوقى نەفس
چی مەلەك بوو هەلەدەهات لەو زۆر بەتاو
ئەو گوناھەگەرچى بوو یتیک دانەموو
بولبەشەربوو، چاوى نوورى خواى قەدیم
کردباى ئادەم هەمان دەم مەشوەرەت
چونکەدوووعەقل، گەر دەگەل یتیک جووت بن

^۱- مەسنەوى كە، سەيقەلى ئەرواح بوو بازگەشت بەو، رۆژى ئىستىفتاح بوو

^۲ بولبەشەر بۆ چاوى حق رەشكێنەبە كێوهموو، نێو چاوى وا، بى وێنەبە

- گەر دەگەل نەفس، نەفسەکی دی بی به یار
 نا ئومید بووی گەر لەتەنهای ئەتۆ
 یاری خواپی تۆ برۆ پەیدا بکە
 گەر لەخەلوەت چاوەقەت لەخوا دەکە
 جاکەخەلوەت بی لەئەغیار نەک لە یار
 گەر دەگەل عەقل عەقلەکی دی بووبە یار
 نەفس ئەگەر نەفسی دەگەل بی شاد دەبی
 جاوی تۆیە یاری تۆ ئەی ڕاو کەر
 جاو لەتۆزوخۆل تا هەبی ئەمان
 چونکە موئمین، موئیمە، ئا وێتەکی
 یار، ئا وێتەکی گیانەووەختی غەم
 لەنەدا تا ڕووی لەگۆفتاری تۆ یار
 جاو لەخاک کە، گەر بەهاری بی به یار
 جاو کە، لەودارە بەهاری بوو به یار
 چون لەپاییز، دی خیلای خۆی یار
 دایە کوت... بۆم بەلایە، یاری بەد
 گەر وەکوو ئەسحابی کاف، من زۆر بنووم
 تا کو وشیار بوون، تەلەف بوو عومری وان
 خەو، دەگەل دانیش بی، وشپاریە
 مانگی بەهەمن کۆدەبن زاغ و کەلاغ
 گەر نەبی گۆلزار، بۆلبول چۆن دەلی؟
 ڕۆزی جوان، تۆتەرکی ئەو گۆلشەن دەکە
 ڕۆزی زانست قەت غرووب ناکا لەکەس
 خاسسە، ڕۆزی سابیتی ساحب کەمال
 مەتلەعی ڕۆژ جیت بی گەر، ئەسکەندەری
 جالەبۆ هەرجی بچی مەشریق دەبی
- (۲۱) عەقلى جوزئى تازه نایەت لەو چکار
 (۲۲) تۆ لەبۆ ژیر سێبەری مورشید برۆ
 (۲۳) وا بکە ی گەر، خوا لەبۆ تۆ کۆ مەکە
 (۲۴) مورشیدیک تۆفیر دەکا، جا، وادەکە
 (۲۵) بۆزمستان باشە بالتۆ، نەک بەهار
 (۲۶) زیاد دەبی نوور، ڕی دەبی چاک ئاشکار
 (۲۷) ون دەبی ڕی کاتی زولمەت زیاد، دەبی
 (۲۸) تۆ، نەهێلی تۆزوخۆلی بچتە سەر^۱
 (۲۹) تۆزوخۆل باجانەکا، گەسکی زەبان
 (۳۰) جوان و سافە سوورەتی بی وێتەکی
 (۳۱) لیل نەکی ئا وێتەکی گیانت، بە دەم
 (۳۲) هیچ مەلی تۆ، هەربەستە، لیوو زار
 (۳۳) چادەبی لەو، گۆل گەلێک، چەن سەد هەزار
 (۳۴) بەو هەوای خۆش، بووبە گۆل، سەرتاکو خوار
 (۳۵) خستیه سەر خۆ، لیفە، نوست تا هات بەهار
 (۳۶) هەردە نووم گەر ئەو لەلام بی، تا ئەبەد
 (۳۷) چاکترە بۆم زۆر لە دەقیانووسی شووم
 (۳۸) خەو لەبۆوان بوو بەسەرما یە گران
 (۳۹) بوو ن دەگەل نادان، بەلام بیمار یە
 (۴۰) ون دەبن بۆلبول، نەما چون گۆل، لەباغ
 (۴۱) ئەو دەمە وشپاریە گەر ڕۆژ هەلی
 (۴۲) ژیر زەوی ئەمما گەلی رەوشەن دەکە
 (۴۳) مەشریقی وی گیان و عەقلە، ئیدی بەس
 (۴۴) ڕوون کەرە، ئەو ڕۆژو شەو هەم مانگ و سال
 (۴۵) جالەبۆ هەرجی بچی تۆ، سەرورەری
 (۴۶) مەشرقیش بۆمە غریب عاشیق دەبی

^۱ - جاوی تۆیە یاری تۆ ئەی پیاوی ڕاو تۆزوخۆلی با نەچتە نیو، چاو

- خېسىسى خوقفاشت لەبۇمەغرىب ھەلات
 رېئى كەرانبەرى خېسىسى زاھىرى
 پېنج خېسىسى زاھىرى، مەس، دوورلەنوور
 گەرکولەو بازار، ئەتۇ ھېچ ماھىرى
 خېسىسى زاھىر دىئ لەزولمەت بۇي غەزا
 ئەي ئەۋەي بوۋى مەحرەمى ئەسرارى غەيب
 ئەي سىقاتى رۇزى روۋنى مەعرفەت
 جارھەتاۋى، چارو بار دەريايى تۇ
 تۇ لەھەرچى مەن كۈتم بالا ترى
 روۋى كىردەيىرى عىلم و عەقلى، رەب
 دوور لەنەقشى ھەم بەنەقشى ئەي خۇدا
 لەو موشەببىھە جار موۋەھحىد چادەكا
 چار دەمەستى دا دەلى پىت، بولجەسەن
 چار، نەقشى خۇيى ويران چا، دەكا
 چاۋى زاھىر مەزھەبى ۋى، ئىعتىزال
 مەسخەرەن بۇخىس، ئەھلى ئىعتىزال
 پەيرەۋى خىس بوۋ، ئەۋەي موعتەزىلى
 ئەو كەسە، سۈننى، كەخسىسى لادەنا
 گەر خۇداي مومكىن بوۋ دىيا، چاۋى سەر
 غەيرى خېسىسى زاھىرىت تۇ، گەر، نەبا
 چۇن بەنى ئادەم موکەررەم ۋا دەبوۋ
 ناموسەۋوەر، ياموسەۋوەر، بەۋىلەي
 نا موسەۋوەر، يا موسەۋوەر، لاي ئەۋە
 گەر تۇكۈپرى، كۈپرى لەسەرۋى، ھېچ ھەرەج
 لادەبا سەبەر، ھەرچى پەردەيىت چاۋ
 گەر تۇ ئاۋىتەي دلت بى ساف و پاك
 تۇ دەبىنى نەقش و نەققاش ئەۋدەمە
- خېسىسى دورپاشت دەچى بۇرۇز ھەلات
 كەر دەكەي ئازار بەرى ۋان رابىرى
 پېنج خېسىسى دىكەھەن ۋەك زىرى سوور
 چۇن دەبى بۇمەس، ۋەكوۋ زىر مەشتەرى؟
 خېسىسى گىيان بۇ ۋى، غەزا دى لاي خۇدا
 چەشنى موۋسا بىنەدەر، دەستت لەجەيب
 رۇزى ئاسمان ھەر بەتەنيا، يەك سىفەت
 چار كىۋى قاف و، چار غەنقايى تۇ
 ئەي لەۋەھمان زىاد، لەزىادىش، زىا ترى
 بى نىياز لەو، لەقزى توركى ياعەرەب
 ھەم موشەببىھەم موۋەھحىد، مات ما
 چار موۋەھحىد، نەقش، ئەۋگومرا دەكا
 ئەي ھەببى نەرم و ناسك كەم تەمەن
 ھەرلەبەر تەنزىھى زاتى خۇا دەكا
 چاۋى باتىن سۈننى مەزھەب، بۇۋىسال
 خۇنەسۈننىن، بەلكەبوۋن ئەھلى زەلال
 گەر دەلى سۈننىم درۇبەۋ جاھلى
 چاۋى غەقلى خۇي، لەجنى خىس دا دەنا
 خۇ دەبوۋ مومكىن بىا، بۇ گاۋو كەر
 خېسىسى دىكەت گەر ئەتۇ ھېچ ھەر، نەبا
 چۇن بەخېسىسى موشتەرەك لاي خۇا دەبوۋ؟
 باتلە، تا سوۋرەتت بى لەۋىلەي
 گشتى مەغزە، پىستى ئەۋ دەرخستەۋە
 چاۋ كەبى، برۇ (صبرمفتاح الفرج)
 جوان دەكا، سىنەۋ دەكا شەرحى تەۋاۋ
 زۇر دەبىنى نەقشى غەيرى ئاۋو خاك
 تۇدەبىنى فەرەش و فەرەش، ئەۋ دەمە

- نیوخەیاڵم چون خەلیلم یار بوو
خوێشوکرتەو، دەم کە یار بوو ئاشکرا
خاکی دەرگای تۆ، منی شەیدا دەکرد
من کوتم باش بۆم، پەزیرای رەنج، ئەزم
جارەوا یەمن کە بنوایم لەخۆم
ئەو جوانە دەیهوێ جوانی و جەمال
باش، باش دیتنی لەبۆخۆی ئەو فلان
هەر شتە ی بۆخۆی شتیکی جەزب کرد
باتلان باتل دەبەن بۆلای خۆ
ناریان بۆخۆ دەکێشن ئەهلی نار
جاو بیهستی تۆ، دەبی غەمگین و زار
ئەو غەمە، دەبیالەبۆ لای نوور، چاو
گەربەچاوی واز، بیی غەمگین و زار
دا بزانی چاوی دل چی لیت دەوێ؟
گەرفیراقی ئەو دوو نووری بی دەوام
خۆ فیراقی ئەو دوو نووری پایەدار
گەر کو بانگم کا، دەنۆرم چاک لەخۆم
گەر وە دووی ناخەز کە وێتن یاری جوان
دەمەهوی پرووی خۆم بییەنم بی درەو
نەقشی گیانی خۆم دەویست من زۆر جار
من کوتم ئاوینتە کاری وی ئەدی؟
زاهیری ئەشیا دەدا، نەینووک نیشان
پرووی یار نەینووکی باتین ئەو جەوان
دل، بیی کوللی فەقەت نەینووکی تۆ
هەرنیاز عەبدی لەبۆلای خواپی برد
جاوی تۆ، چون بۆدلی من بوو بەچاو
- ئەو بەمەعنا پوت شکەن، پوت بوو، بەروو^۱
گیان خەیاڵی خۆی دەدی هەر وەک چرا
تیر لەرەحمەت خاک بەسەر خۆم دا دەکرد
گەر نەبم باش، مەسخەرە ی زۆر ناخەزم
تا نەبم تەحقیرو تەوھین، هیچ لەبۆم
کوا جەوان دیتنی لەبۆخۆی پیرەزال؟
تەبیبات بۆ تەبیینە، بی گومان
گەرم گەرمی بردو، سارد ساردی دەبرد
سالحان، صالح دەکەن هەمتایی خۆ
جەننەتیش دەی وی، دەگەل باش بی بە یار
چاو بەبی نووری جیھان نایی قەرار
تا بگاتن ئەو بەنووری پرووی تاو
چاوی دل بەسراو، وەیکە، تۆ بەغار
دەیهوێ ئەو، نووری بی حەد، بیتەوێ
ئەزیزەت کا، چاو هەلێنە موسستەدام
زۆردەدا ئازار، ئاگات لیتی یار
ناخەزم یالایقم بۆ وی برۆم؟
وا دەکا تا، مەسخەرە ی کا، بی گومان
من چ رەنگم جەشنی رۆژم یانەشەو
کەس نەبوو نەقشە دەیدا بی دیار
وانییە تا ئەسلی هەر شت بیتەدی؟
قیمەتی نەینووکی باتین زۆر گران
پرووی ئەو یارە کە بیتن لەو جیھان
پروو کە، دەریا چونکە نایەت سوود لەجۆ
مەر بەمیش، ئیش، ژیری دارخورمایی برد
ئەو دلە ی نادیدە کەم بۆچاو، تەواو

^۱ - چون لەقەلم نشتەجی بوو فکری یار ئەو بەسووپەت پوت، بەمەعنا کردگار

- تۆم دەدى ئاۋىتتەيى كۈللى، لەبۆم
 ۱۰۰) مەن لەچاۋى تۆ بوو دىتم نەقشى خۆم
 مەن كۈتم خۆم دىتەۋە، ئاخىر، ئەمەن
 ۱۰۱) لەو دوۋچاۋى، دىم پىرى زاھىر، ئەمەن
 پىنكۈتم ۋەھم، ئەۋە، ھەر فېكرەۋخەيال
 ۱۰۲) خۆت جوداكەلەۋ خەيالەئەي ھەۋال
 نەقشى مەن دەۋ چاۋى تۆ، ۋاى كەرد نىدا
 ۱۰۳) مەن ئەتۆم، تۆ مەنى، لېك نىن جودا
 چۆن دەچاۋى پروۋنكەرى ۋا بى زەۋال
 ۱۰۴) بۆخەقايق چۆن دەچىتن پىرى خەيال؟
 گەر دەچاۋى غەيرى مەن تۆنەقشى خۆت
 ۱۰۵) دى، خەيالەيى بەقاىەئەۋ، لەبۆت
 ھەر كەسى سورمەي نەبوۋنى خستەچاۋ
 ۱۰۶) يانەمەست بوۋئەۋبەكەسى دىۋ، تەۋاۋ
 چاۋى ۋى خانەي خەيالەھەم عەدەم
 ۱۰۷) ئەۋنەبوۋنان، بوۋن، دەبىنى لا جەپەم
 چاۋى مەن چۈن دىتى سورمەي بى زەۋال
 ۱۰۸) بوۋ، بەخانەي بوۋن، نەخانەي ھىچ خەيال
 گەر بەقەدىكە موۋت جىھان لاموۋتەبەر
 ۱۰۹) سەختەبۆ تۆ فەرقى گەۋھەر كەي لەبەر؟
 گەۋھەرۋەر، ئەۋدەمە، لېت بوۋن، عەيان
 ۱۱۰) گەر خەيالى خۆت فەرىدەي ئەي فلان
 يەك حىكايەت گۈي دەيە، ئەي زىر ناس
 ۱۱۱) تابزانى كام عەيانە، كام قىياس

دىتنى يەك نەفەر مانگى نوئ ھەر بەخەيال، دەزەمانى ھەزەرەتى عومەر رەزاي خوداي
 لېيىن...

خۇلاسەي داستان

ئەۋۋەلى مانگى رەمەزان بوۋ. خەلكى بۆ دىتنى مانگى نوئ ھاتىۋونە سەر كىۋ. لە ناكاو يەك
 نەفەر لە نېۋ ئەۋ خەلگە بە ھەزەرەتى عومەرى كۈت ئەمەن دەخالى ھازردا مانگ لە ئاسمان
 دەبىنم. ھەزەرەتى عومەر (رض) چاۋى لە ئاسمان كەرد، بەلام مانگى نەدەيت. پروۋى دەكابرا كەرد
 ۋ كۈتى ئەۋەي كە ئەتۆ بە شەكلى مانگ دەبىنى مانگ نى، بەلگەم خەيالى بوۋچى تۆيە. چۈنكە
 ئەمەن بە ئەحوالى ئەستىران زۆر لە تۆ ۋاردەترم، ئەگەر باۋەرىش ناكەي سەرى قامەت تەر كە،
 بە سەر برۆكانت دابكىشە، ئەۋ كابرايە ۋاى كەرد، زۆر بە تەعەججوبەۋە مۈتەۋەججىيە بوۋ
 كە مانگ ديار نى، ھەزەرەتى عومەر (رض) كۈتى يەك دانە موۋى برۆكانت بوۋ خوار بېۋە ۋ
 ئەتۆ پىت ۋابوۋ كە ئەۋ دانە موۋىە مانگى نوئ يە.

- مانگى پروۋو، ھات لەدەۋرانى عومەر
 ۱۱۲) چۈنەسەر كىۋ، زۆر بەتۈندى چەن نەفەر
 تاكو مانگى نوئ بىنن لەۋ سەرە
 ۱۱۳) يەك لەۋان دەيكۈت عومەر، دىتم ۋەرە
 چۈن لەئاسمان نەيدى مانگى نوئ عومەر
 ۱۱۴) پىدەكۈت مانگى خەيالت ھاتەسەر

- ١١٥) مانگی نوئ من بۆچی نابینم ئەدی؟
 ١١٦) جا، لەمانگی نوئ بنۆرە، چاک ئەتۆ
 ١١٧) پێدەکوئ وُن بوو لەمن مانگ، ئەی عومەر
 ١١٨) تیری هاویشت بۆت کەنا بووی ناوگومان
 ١١٩) زۆر بەناحەق دەیکوئ ئەو دیتم قەمەر
 ١٢٠) چۆن دەبی گەرکەج بی ئەجزای تۆھەموو؟
 ١٢١) لائەدەئ ئەی راست پرەولەو ئاستان
 ١٢٢) گەر خەرپیش بی، تەرازوو باس دەکا
 ١٢٣) چوو لەدەستی عەقڵ و، سووک ما، وەک خەسان
 ١٢٤) خاک بەسەردۆستایەتی ئەغیار بکە
 ١٢٥) شیربە، نەک چەشنی رێوی پیربە
 ١٢٦) چون لەبۆگۆل دائیمەن دوزمن بوو خار
 ١٢٧) چون عەدووی یووسوف دەبوون نەک یاوهری
 ١٢٨) ئەو بەفیلان تۆ لەبۆلای خۆی بیا
 ١٢٩) ھەربەفیل ماتی دەکرد ئەو عالەمیش
 ١٣٠) تۆ نەکەئ شەترەنج بەچاوی نیوھەو
 ١٣١) وەک خەس و خاشاک بگریئ نێوگەر ووت
 ١٣٢) خەس بەمانای حووبی جاھو حووبی مال
 ١٣٣) نێوگەر ووت، بۆ مانعی ئاوی حەیات
 ١٣٤) رێ گریکە، رێ گریک بۆ خۆ، دەبا
- ئـــــــمانم زۆر لـــــــەتۆچاتر دەدی
 تەیکە، دەس بی کێشەسەر ھەردوو برۆ
 گەر برۆی تەرکرد، نەیدی ئەو قەمەر
 ئیکوئ ئاری مووی برۆت بوو، بۆکەمان
 عیویەکی کەج، کردی گومرا ئەونەفەر
 عیوی کەج گەر پەردەیی گەردوون دەبوو
 س کەو ئەجزات بەدەستی راستان
 چون تەرازووی، ھەر تەرازوو پاس دەکا
 ھەرکەسیکی بۆرەفیقی ناکەسان
 حەت شەدید نەسبەت بەگشت کوفقار بکە
 نۆ لەسەر ئەغیار، وەک شەمشیربە
 نەبیتن لیت جودا ھەم دوور، یار
 ئیک سەپەندەر، بەردەگورگان ئاگری
 عیانی بابات پێدەئ شەیتان ھەتا
 ئی دەدا شەیتان لەرێی راس، ئادەمیش
 ئی لەشەترەنج ماھیر و زانابەئەو
 چون لەشەترەنج زۆردەزانئ فەننوفووت
 بێگەر ووی تۆخەس دەمینئ زۆرسال
 س خەس و خاشاکە چون بوو بی سەبات
 ئـــــــمنی زۆرزان کەمالئ تۆ دەبا

دزینی مارگیر، مارێک لە مارگیرێکی دیکە...

خولاسەی داستان

دزێک مارێکی لە مارگیرێک دزی و لە پرووی نەزانی و نەفامی ئەو مارەئ زۆر بە قیمەت دەزانی. ئەو مارە بەو دزەپەویدا و کوشتی، مارگیر کە جەسەدی ئەو دزەئ دی، ناسی و کوتی بەئێ، ماری دزراوی من بوو کە ئەو دزەئ کوشت و ئەمنیش لەو بەلا گەورەپە نەجاتم بوو. دەحالتیکدا، وەختیک کە مارەکەئ لێ دزیم زۆر نارەحەت بووم و دوام دەکرد کە خودایا

مارەكەم پەيدا كەمەو. بەلام ئەلئان شوكرى خوا دەكەم كە ئەو دوعاىەى لى قەبوول نەكردم.
ئەمن پىم وابوو كە قەبوول نەبوونى دوعاىەكەم بە زىانى منە، بەلام ئەلئان دەبىنم كە ھەمووى
سوود و قازانجە...

۳۵)	پىدەكوت زۆر باشە، بەو عەقلى كزى	يەك نەفەر دز، ماری مار گىرى دزى
۳۶)	مار كوشتى. ئەو دزەى خۆى، زار زار	مار گىرىو خۆى نەجاتى بوو لەمار
۳۷)	دەيكوت ئەو گيانى، بەمارم بوو ھىلاك	مار گىر دىتى و ناسى زۆرچاك
۳۸)	مارەكەم تابىتە دەس، من وام دەكرد	من بەگيان و دل لەحق داوام دەكرد
۳۹)	وام دەزانى ئەو زيان بوو، سوودبوو	خواشكۆر، چون ئەدوعا، مەردوود بوو
۴۰)	قەت ئەوان نابن قەبوول لای خواىى پاك	زۆردوعا ھەن ھەم زىانن ھەم ھەلاك

ئىلتىماس كردنى رەفقى ھەزرەتى عىسا(ع) لە ھەزرەتى عىسا بۆ زىندوو كردنەوى ئىسكان

خولاسەى داستان

پياوئىكى نەقام بوو بەھاوپى ھەزرەتى عىسا، داواى لە ھەزرەتى عىسا كرد كە ئىسمى ئەعزەمى
فىركا، تا ئەوئىش بتوانى مردووان زىندوو كاتەو. ھەزرەتى عىسا پىتى كوت لەو بارەدا ھىچ مەلى
و ھىچ داوا مەكە. چونكە ئەو كارە بۆ تۆ ناپى، كابرانەقامەكە كوتى كەوايە ئەتۆ ئىسمى ئەعزەم
لە سەر ئەو مردووانە بخوئتە تا زىندوو بىنەو. كاتىك كە ھەزرەتى عىسا ئىسرار و ئىلحاحى
ئەو كابرايەى دى پرووى دە بارەگای خودا كرد و كوتى خودايە ئەو، چ رازىكە كە ئەو كابرا
نەقامە دەغەمى نارەحتەى خۆى دا نىو دەربارەى نەخۆشى باتىنى خۆى بىرناكاتەو. بەلام دەو
حالەدا بە ئىسرار لەمن داوا دەكا كە مردووان زىندوو بكەمەو. عاقىبەت ھەزرەتى عىسا(ع)
بە فەرمانى خودا دوعاىەكى خوئند و ئىسكان بەو دوعاىە پرووحيان ھاتەبەر، لە ناكاو شىرىكى
رەش و تورە لەو نىویدا ھاتە دەر و ئەو كابرا نەقامەى لەت و پەت كرد.

۱۴۱)	ئىسكى زۆرى دى، لەقوولكىك زۆرەمىق	ھات دەگەل عىسا نەقامىك بۆ رەفىق
۱۴۲)	گيان دەدەى خۆ، بەو، بەئىسكان بى كەمى	پىدەكوت تۆيارى ئىسمى ئەعزەمى
۱۴۳)	ئىسكى كۆن، تا گيانى تازەى بىنمەبەر	ئىسمى ئەعزەم پىم بلنى ئەى تاجى سەر
۱۴۴)	كارى ئەنفاس و، و تارى تۆنىيە	پىدەكوت بى دەنگ بە، كارى تۆنىيە
۱۴۵)	تینەگا، وەك، وى فرىشتەو ئىنسى خاك	يەك نەفەس لازم، لەبۆ وەى، ھىندەپاك

- زۆردە کیشی یەک نەفەس بێ، پاک بێ
گەرەسای مووسات بە دەستی خۆ دەدی
دەیکوت ئەو گەر لایقی ئەسرار نیم
بەدەکوت عیسا کە ئەی دانای راز
سۆچی فکری خۆی نییە؟ بیمارەخۆ
ئەو جەنازەیی خۆی کە مردوو بوو، نەدی
خوا کوتی بەد بەخت، بەدبەختی، دەوی
ئەو جیھانە هەرچی چاندی تۆوی خار
گەرگۆلێک بگرێ بە دەس، ئەو خار دەبێ
نەخسی بەدکار کیمیا، بۆ زەهر و مار^۱
- تائەمینی مەخزەنی ئەفلاک بێ (۱۴۶)
رازی دەستی حەزەرەتی مووسا ئەدی؟ (۱۴۷)
تۆ بخوێنە ناو، لەسەر ئیسکی رەمیم (۱۴۸)
بۆ نەقام، بۆ کاری وا بوو داخوواز؟ (۱۴۹)
بۆ غەمی گیانی نییە؟ مندارەخۆ (۱۵۰)
دەبێهەوێ زیندوو بکا، مردووی دەدی (۱۵۱)
چون درووی چاند، هەردرووی با دەسکەوێ (۱۵۲)
قەت لەنێو گۆلزار نابێ ئەو دیار (۱۵۳)
گەر بچێ بۆ لای یاریک، مار دەبێ (۱۵۴)
بەرخێلاقی کیمیای پەرەیز کار (۱۵۵)

سفارش کردنی سۆفی بە خادیم لە بارەیی ئاگا لی یوون لە حەییوان و لاهەولە کووتنی

خادیم

خولاسەیی داستان...

یەکیەک لە سۆفیان لە سەفەریکی دوور و درێژ و پر دەرد و رەنج گەیشتە خانەقاہەک و شەوێ
لەوێ ماوہ. لە ئەووەڵێ راہات کەرەکەیی لە سەر ئاخوڕ بەستەوہ، و لەپاشان چۆ حەلقەیی
زیکری سۆفیان. پاش ئەوہ کە زیکر تەواو بوو. سەفرەیی غەزایان راکست کە عادیەتی سۆفیان
واہ... لەو کاتەدا سۆفی موسافیر کەرەکەیی وەبیر ھاتەوہ. خادیمی بانگ کرد و پیتی کوت... برۆ
بۆ ئەو کەرە فەقیرە بەستەزمانە کاوجۆ ئامادە بکە تا کو شەوێ برسی نەمینیتەوہ. خادیم لەو
سفاریشە نارەحەت بوو و کوتی: (لاحول و لا قوہ الا باللہ) ئاخەر ئەوہ، چ سفاریشیکە، ئەمن بۆ
خۆم لەو کارە ساییقەیی توولانییم ھەبە و بۆخۆم دەزانم کە چدەکەم... سۆفی کوتی ئەی خادیم
کەرەکەیی من پیرە و ددانەکانیشی کول و سست بوونە، جا لەبەر ئەوہ جۆیەکەیی بۆ تەر بکە تا
بتوانی چاکی بجوێت. خادیم کوتی (لاحول و لا قوہ الا باللہ) ئەتۆ ئەمن فێر دەکەیی؟ دەحالییک
دا تەواوی کەر داران تەرزێ حەییوان بەخێو کردن لە من فێر دەبن... سۆفی کوتی کەرەکەیی
من رێیەکی زۆر دوور و درێژی پتەواوہ و چونکە کورتانی زۆر لەسەر پشت ماوہ تەوہ، پشتی

^۱- کیمیایە بەد نیھاد بۆ زەھر و مار (مصرع اول)

برېندار بوۋە ئەگەر زەھمەت نەيى كەمىك مەلھەمى لەسەر بىرىنەكەي دابنى... خادىم كوتى (لاحول و لا قوۋە الا باللە) زۆرى لەسەر مەرۋ تا ئەلئان ھەزاران مېوانمان بۇ ھاتوۋە و ھەموۋيان رازى رۆيشتوۋنە... سۆفى كوتى ئاۋى بدە بەو كەرە زىبان بەستەيە، بەلام ئاگات لى بى ئاۋەكەي شىرە و تىن بى. چونكە بە ئاۋى سارد نارەحت دەيى... خادىم كوتى (لاحول و لا قوۋە الا باللە) لەو قسە مىندالانەي تۆ، ئەمن خەجالەتى دەكىشم... سۆفى كوتى كەم كا دەگەل جۇ تىكەل بىكە... خادىم كوتى (لاحول...) ئەي سەرۋەرى مىن ئەو قسە زىادىانە مەكە چونكە ئەۋانەي ئەتۆ دەيانلىي ھەموۋيان دەزانم. سۆفى كوتى بەرپىي كەرەكەم چاك خاۋىن كەۋە و ئەگەر جىگاي تەپپى كەمىك خۆلى ئىشكى لى بىرئە ھەتا نەخۇش نەبىت... خادىم كوتى (لاحول و...) بابە گيان ھىندەم پى مەلى. سۆفى كوتى... رنەكىك بەرە پىشتى كەرەكەم رنەك بىكە. خادىم كوتى (لاحول و...) گيانەكەم كەمىك ھەيا بىكە. پىم كوتوى كە ئەۋانە ھەموۋان دەزانم... خادىم بە پروۋىكى جىددى لە جىي خۆى ھەلستا و بە سۆفى كوت ئەۋە دەچم كاۋجۇ ئامادە دەكەم.. و رىكەوت، لە رىگا توۋشى چەند نەفەر ئەفراى بىكار بوۋ، دەگەل وان دەستى بە قسان كرد و قەۋل و قەرارى كاۋجۇ لەبىر چوۋ. سۆفى لەبەر ماندوۋبوۋن خەۋى لىكەوت و خەۋنى ھاتەران پاتەرانى دى، مەسەلەن دەخەودا دىتى كە، كەرەكەي بە دەست گورگىكى ھار گرفتار بوۋ، ئەو گورگە بى وچان ھەملەي پىندەكا... سۆفى زۆر پەرىشان لەو خەۋەر پەرى و كوتى (لاحول و لا قوۋە الا باللە) ناكا مىشكىم خەراب بوۋ بىت... كە ئەو خەيالاتانە دەبىنم. دوۋبارە دەخەودا دىتى كە، كەرەكەي ھەر دەرۋا و بەلادا دى و جارجار دەقۇللىك دەكەۋى... دىبارە كە ئەو خەيالاتە دەگەل ۋاقىيەت بى ئىرتىبات نەبوۋ... چونكە لەو كاتەدا كەرەكەي ۋى لە شىددەتى بىرسىتى زۆر دەغەزاب دابوۋ و بە زىبانى حال دەيكوت خودايا با جۇ نەيى، كەمىك كا بۇ بەرپى بىكە... سبەينى كە لە خەو ھەلستان خادىم بە عەجەلە خۆى گەياندە ئاخور و فەۋرەن كورتانى لە سەر پىشتى كەرەكە دانا و ۋەكوۋ كەرداران نەقىزەي دەكەرەكە ۋەژاند تا ھەلى و سۆفى پىي وانەيى كە، كەرەكەي نارەحتە، سۆفى سۋارى كەرەكەي بوۋ... ۋەرىكەوت بەلام كەرى بەستەزمان تاقەتى رى رويشتنى نەبوۋ. دۋستەكانى سۆفى كە دىتيان كەرەكەي زۆر نارەحتە و پەرىشانە، ۋەكوۋ كەر ناسى شارەزا ئىزھارى نەزەريان دەكرد، كاتىك مۈتەۋەججىبەبوۋن كە ناتۋان ھىچ عىلاجىك لەو كەرە بىكەن بە سۇفيان كوت... ئەۋە، چ جوۋرە نەخۇشەكە؟ مەگەر ئەتۆ نەبوۋى كە دۋىتى دەت كوت كەرەكەم زۆر بە تاقەت و چالاكە؟ سۆفى كە لەو ۋاقىيەتە ئاگادار بوۋ و عىللەتى نارەحتەي كەرەكەي دەزانى پىيكوتن... بەلى ئەمن بوۋم كە وام دەكوت بەلام كەرىك كە دەشەۋى دا

خۇزراكى (لاحول و لاقوه الا بالله) بى تەواۋى شەۋى مەشغۇلى زىكرى خودا دەبى، و سبەنىش دەچتە سەجدە.

- يەك نەفەرسۇفى گران بوو كارى وى
چوو كەرى خۇى بەستەۋەسەر ئاخوپرى
جاموراقىب بوو دەگەل يارانى خۇى
دەفتەرى سۇفى لەھەرفان زۆر بەدوور
زادى زاناپانەئاسارى قەلەم
ھەروەكوپراۋكەر بەدووى شوين دا دەچى
شويتى ئاھوو رەھنەما يى راو كەرە
گەركوشوكرى شويتى كردو كەوتەرى
بۇنى ناف گەر تۆ لەبۇلاى خۇى بەرى
ئەو دلەى بى، مەتلەعى ئەسراى پروون
بۇ تۆ ئەو، ديوارە، بۇ عارف دەرە
ھەرچى دىتت تۆ، دەنەينووك ئاشكرا
پىرئەوانەن پىتش ئەۋەى دونيا ھەبى
پىتش بەدەن، پىر، عومرى زۆرى بردەسەر
پىتش بەدەن گىانيان ھەبوو، پىران ھەموو
مەشۋەرەت بوو كاتى بۇ ئىجادى خەلق
گەر مەلەك مانع بوو، خەلقى ئادەمى
بوو ن لەئەشيا باخەبەر ۋەك ئىستەھەن
پىتش سەماۋات چى ستىرەبوو، ئەۋان
بى دەماغ وىل، ھەيان بوو بىرو را
فكرە، بۇ وان ھەرچى دەبىنىت چاۋ
بىر لەبۇ مازى و موستەقبەل دەبى
نىو ترى رووح، ئاشكرا دەيدى شەراب
رووح دەيدى شت، بەبى قەيد، ئەى فلان
پىتش ئەۋەى چاچى، ترى، خوارديان مەى
- (۱۵۶) خانەقاىەك، شەو بوو مېھماندارى وى
(۱۵۷) ھاتەكۆپرى زىكرى ھەبى قادرى
(۱۵۸) بوون دەگەل ياران دەبوو دەفتەر لەبۇى
(۱۵۹) دەفتەرى وى، قەلىبى سافى، پىرلەنوور
(۱۶۰) زادى سۇفى بوو، بەئاسارى قەدەم
(۱۶۱) ئەو دەبىنى شويتى ئاھوو، جا، دەچى
(۱۶۲) موددەتەكە، دواپە، نافی رەھبەرە
(۱۶۳) ئەو بەمەقسوودى دەگاتن، گەبىيەچى
(۱۶۴) چاترەتا شويتى پى، تۆ ھەلگىرى
(۱۶۵) جەننەتەبۇعارف و، دەرگان ۋەبوون
(۱۶۶) بەردەبۇ تۆ، بۇ عەزىزان گەو ھەرە
(۱۶۷) پىر دەخشت دەبىنى، زىدەش، ۋەك چىرا
(۱۶۸) گىانى وان ئەۋدەم، دەھەستى دا ھەبى
(۱۶۹) پىتش زراعت ھاتەدەستى وى، سەمەر
(۱۷۰) پىتش لەبەحرىش گەو ھەرو دوربان ھەبوو
(۱۷۱) گىانى وان نىو بەحرى قودرەت تاكو خەلق
(۱۷۲) پىكەن پىران، بەرىشيان ئەۋدەمى
(۱۷۳) پىتش ئەۋەى رووح پىتەنىو بەندى بەدەن
(۱۷۴) دىتبوويان زۆر عەيان، پىتش دانە، نان
(۱۷۵) سەر دەكەۋتن، بى سپاۋو بى ھەرا
(۱۷۶) گەرچى بۇ ئەغيار، روئىت بوو، تەۋاۋ
(۱۷۷) گەر لەۋان رەد بوون، موشىكىل ھەل دەبى
(۱۷۸) رووح لەمەعدووم زۆر شتى دى، بى حىساب
(۱۷۹) باش و ناباشى دەدى پىتش بوونى كان
(۱۸۰) عارفان مەست بوون ھەموويان، ئەۋدەمەى

- جا، دەھەۋىن دا، دەيىنن مانگى دەي
 نىو ترى، پاكەن، دەيىنن ئەسلى مەي
 ئاسمان سوۋرا لەدەۋى رى وان، مەست
 گەر لەوان، يەك جى بىنى تۆ، دوو يار
 بۆمىسال تىعدادى وان وەك مەۋجى يەم
 رۆزى گىنان گەرچى بوو يەك دانەنوور
 دانەيەك رۆز دىتە بەرچاۋ نەك دوۋان
 پروۋ كەھەيىن تەفرەقە، جەيۋانىيە
 چون بەسەرۋان ناردى نوۋرى خۆى خوۋا
 يارەكەم ئاسوودەبەتۆ، يەك زەمان
 كۈا بەيان دەكرى جەمالى خالى ۋى؟
 گەر بەيان كەم ۋەسفى خالى جوان بەزار
 شادمانم چەشنى مېروۋى نىو خەيان
- ۱) ژىرى نوۋرى رۆز، دەيىن ساپەكەي
 ۲) نىو فەنای خالىس دەيىن، ئەسلى شەي
 ۳) رۆز كراسى زىر، لەۋانى ھاتەدەست
 ۴) ھەم يەكەن ھەم زىاد لەيەك، شەشەد ھەزار
 ۵) مەۋجى دەريا، بايەدەيكا زىادو كەم
 ۶) زۆردەبوو كاتى لەئەبدان ھاتەزۋور
 ۷) شەخسى بەندى نىو بەدەن، ھەيتى گومان
 ۸) نەفسى واحىدىن ئەگەر، ئىنسانىيە
 ۹) چۆن دەبىن پەخش و بلۋ بى، نوۋرى ۋا؟
 ۱۰) تاكەمىك مەن جوانى پراستى كەم بەيان
 ۱۱) ھەردوۋى دۇنيا، ئىنچىكاسى خالى ۋى
 ۲) دىھەۋى تا، تەن لەمەن كا تارۋ مار
 ۳) چۈن لەخۆم زىاتەر دەبەم بارى گران

ۋازەينان لەتەقەرىرى مەعنەۋى ھىكايەت بە عىللەتى تەمايولى گۈيگر، بەيىستى زاهىرى

سوۋرەتى ھىكايەت...

- كۈا دەھىلى تا بەيان كەم خۋاى فەلەك
 كەف دەكا دەريا گەلىك زۆر، جاروبار
 گۈى دەم، تۆ، داخۋا مانىع چىۋو؟
 چۈۋ لەبۇ لاي سۆفى مىۋان، فېكرى ۋى
 بىيىنەۋەبا، سەر ئەۋەى كە، خواستان
 سوۋرەتى زاهىر مەزانە، سۆفىيە
 جىسمى ئىمەمىۋزۇ گۈيزە، ئەى فلان
 گەر لەۋان دوۋ لانەدەى، لوتقى خودا
 گۈى دە، ئىستەسوۋرەتى داستان جا
- ۴) ھەرچى لازم بوو كەيىلەم يەك بەيەك؟
 ۵) جەزرى بۆ دى، دۋايەمەد، ئەى ھۈۋشيار
 ۶) موستەمىع قەلبى لەبۇ جىنى دىكەچۈۋ
 ۷) ئەۋخەيالە، بوو بەۋىردو زىكرى ۋى
 ۸) تا بەيان كەيىن حال، بەيىتۋى داستان
 ۹) ۋەك مىلان مىۋزۇ گۈيزە بۆچىيە؟
 ۱۰) گەر كۈ مەردى، لادەتۆ، لەۋ ھەردوۋان
 ۱۱) تۆ لە ھەر نۆ ئاسمانان لا دەدا^۱
 ۲) لىك جوداكە، چاك، بەلام، تۆ دان و كا

^۱ - لادەبا (مصرع دوم)

گومان بردنى كاروانچيان، كە كەرى سۆفى نەخۆشە...

- خەنەي سۆفیانى زىكرى قادرى
غەربان ھىنا لەبۆ مېوانى خۆ
ئەبەخادىم كوت لەبۆ ئاخوڭ بېرۆ
خەيى دا (لاحول...) قەولى وا، چنە؟
يەكوت جۆى تەر كە، دوايەبۆى بەرە
خەيى دا (لاحول...) چىت كوت سەرورەرم؟
يەكوت كورتان لەپشتى لائى
خەيى دا (لاحول...) ئەي حىكمەت مەدار
ئى رۇيشتن لەلامان گشتيان
يەكوت ئاوى دەيە، وەك شىر، گەرم
يەكوت تۆ كەم دەگەل جۆ، كا، بىكە
يەكوت لابلەبەر پىتى، وركەبەر
خەيى دا (لاحول...) تۆش ھەروا بلى
يەكوت تۆبۆم رنەك كە، پشتى كەر
خەيىشان توند دەچوو خادىم، ھەتا
ئەكە جۆ دەر ئاخوڭى ئەو چوو لەبىر
خەيى بۆلاي چەن نەفەرئەو باشى پەست
خەيى سۆفى خەستەبوو، زوو، راکشا
ئەكەرى وى، بوو ئەسىرى گورگى ھار
ئەو خەيىلەنەي دەما، سەبرو قەرا ر
ئەكەلىكىش گەر كەرى ما، بىن رەوت
خەيى بەجوور دەي دىت ناخۆش واقعە
ئەكەكوت ياران نىن، چارەم چىيە؟
خەيى دىكوت كە ئەي خادىم، لەبۆ؟
ئەكەلاي مەن غەبرى چاكەي قەت نەدى
- (۲۰۳) چون بەخۆشى و شادى گەيەئاخرى
(۲۰۴) ھاتە يىرى، ئەو دەمە، خەيوانى خۆ
(۲۰۵) جى بەجى كە، تۆ لەبۆ كەر، كا و جۆ
(۲۰۶) زۆرلەمىزەئەو ھە، ھەر كارى مە
(۲۰۷) چونكە پىرەو كول ددانە، ئەو كەرە
(۲۰۸) مەن لەبۆ ئەو كارە بۆ جەم، رەبەرەم
(۲۰۹) سەربرىنى پشتى، مەلحەم دابنى
(۲۱۰) چەشنى تۆمىوان لەبۆم ھات سەت ھەزار
(۲۱۱) چونكە مېوان زۆر غەزىزە، وەك گىيان
(۲۱۲) جوابى دا (لاحول...) گەتت بۆ مە، شەرم
(۲۱۳) جوابىدا (لاحول...) تۆ كۆتا بىكە
(۲۱۴) جى كەتەر بوو خۆلى ئىشكى كە، وەسەر
(۲۱۵) قاسىدى باش كەم دەگەل وى، جا، بلى
(۲۱۶) جوابى دا (لاحول...) بەسسەئەي پەر
(۲۱۷) كاو جۆ بىتنى لەبۆ كەر ئىيتىدا
(۲۱۸) نوست سۆفیش ھەرورەكوو كەرويشكى پىر
(۲۱۹) بىكەنى بەو پەندى سۆفى چەشنى مەست
(۲۲۰) خەونى زۆرى ئەو، وەبەر چاو را خشا
(۲۲۱) جارپشت و جار ران دەگرى بەزار
(۲۲۲) ئەي عەجەب، خادىم، لەبۆناكا دىار؟
(۲۲۳) جار دەچالى، جار دەقوولكىكى كەوت
(۲۲۴) فاتىحەي دەخوئىد يا والقارىعە
(۲۲۵) خانەقەبەسراو دەركەي، كەس نىيە^۱
(۲۲۶) زۆر دەگەل ئىك نان وخوئىن خواردوونە خۆ
(۲۲۷) ئىستە بۆجى، بوو لە بۆم دوزمن ئەدى؟

- بى سەبەب ئابىي غەداۋەت ئەي برا
 جار دەيىكوت ئادەمى، ۋازۆر ئەمىن
 ئادەمى چى کرد لەمارو دوۋىشك؟
 عادەتەبۇ گورگ، ھەلدەدەي جەسەد
 جار دەيىكوت زۆر گوناھەزەننى بەد
 جار دەيىكوت بەدگومانىش، ئىحتىيات
 سۆفى كەوتە، نىو خەيال و ۋەسۋەسە
 ئەۋكەرى بىچارە، ما، نىو خۆل و بەرد
 پىنى نەبوو بىرۋات و، شەو ما، بى گىيا
 كەر ھەموۋى شەۋىكرى خۋاى کرد ئەي خودا
 بەۋزىيانى حال دەيىكوت ئەۋكەرە
 كەوتەدەرد و رەنج كەر، زۆر بى حىساو
 ھىچ نەحەجمى، ئەۋ شەۋە، كەر، تا سەحەر
 رۆزكەھات خادىم دەھات، بۇ لايى كەر
 چەشنى كەرداران، نەقىزەي تىۋەژاند
 كەر لەئىشى ئەۋ نەقىزە، توند دەپۋى
 ھەردەگەلكو سۆفى سۋار بوو، پى كەۋوت
 يارمەتى دەردى، كە كەرنەيما ۋەپەوت
 يەك نەفەرھات گۈتى دەگرت و، باي دەدا
 يەك لەژىر نال جۈستۈجۋى كرد، وركەبەرد
 گشتى كوتيان ئەۋ كەرەبۇ كەوتەخۆل
 جوابى دا (لاحول) گەر بى شامى كەر
 چونكەگىاي كەر شەۋ دەبوو (لاحول) ھەر
 زۆر لەئىنسانان ھەنەئىنسان دەخون
 قەلبى ئىنسان، مائە بۇ شەيتان، ئەتۇ
 ھەر كەسى بخۋا فرىۋى شەخسى بەد
- خۇ دەنا، ھەمچىن دۆستن، ئاشكرا
 كەنگى زولمى كرد لەئىبلىسى لەعین
 دارى زىنى ۋى دەكەن ۋا، زوو، وشك^۱
 ئادەمىش تىيدا دەبى زاهىر، جەسەد
 بۇ بەدۋىستەم بەد گومان بىم، زىا د لەحەد؟
 گەرنەبى تۇ بەدگومان، نات بى نەجات
 كەر لەبرسان كەوتەدەردو، مەخمەسە
 پەت پساو، كورتان خۋوار، پىئىش و دەرد
 سوپ دەما سەر، كەر كەتەۋشەو چۆن ژىيا
 جۆ نەبى با، بۆم بەپى كەر، لۆچى كا
 سەرۋەرم سوۋتام، نەجاتم دە، ۋەرە
 چەشنى تەيرى خاك، بەدەس ئەمۋاجى ئاۋ
 چونكەگرتى ئەۋ شەۋە (جوع البقر)
 جى بەجى كورتانى ئەۋ ھاۋىشتەسەر
 بەد سىفەت، لەۋ كەر، كەمىكى خۋىن رۋاند
 كۋا زىبان تا كەر بىئىزى حالى خۋى؟
 زۆر كەرەت ئەۋكەر، بەعەردى دا كەۋوت
 پىنى نەخۋشبوو، چونكە كەر، زوو، زوو، دەكەوت
 يەك تەماشاي زارى ۋى كرد بى سەدا
 ۋاى دەزانى يەك، دەچاۋى دايسەدەرد
 سۆفى نەتكوت ئەۋ كەرەي من توندو تۆل؟
 رۆز لەپى رۆيىن، ئەۋالەي دى بەسەر
 شەۋ لەزىكرو رۆز دەكەوتە، سەجدەكەر
 گەرسەلامىش كەن، سەلامى وان، درۆن
 قەت فرىۋى شەخسى ۋەك شەيتان مەخۇ
 ۋەك كەرى سۆفى بەسەردى تا ئەبەد

^۱ - ئادەمى چى کرد لەمارو دوۋىشك؟ ۋا، بەئىش دەپكەن لەزىن دا بى پشك

- ھەرکەسنى شەيتان لەکار، داوەر بکا
 ئەو لەريڭاي دین و سەر پردى سیرات
 گوئى مەدەتۆ، مەکرو حیلەى یارى بەد
 تۆ بېینەدیوى فېلباز سەت ھەزار
 ھەربەفیل ئەو پیت دەلى ئەى گیانى دۆست
 ھەربەفیل دەر دیتى پۆستت ئەى فلان
 دادەنئ ئەو سەر لەژیر پیتی تۆ، ھەتا
 تۆ وەکوو شیر راو بکە، تەنیاو بەس
 دوور کەووتۆ، لەو کەسەى ھەبى، جەفا
 تۆلەمولکى خەلکى، قەت خانەى مەکە
 جىسمى خاکى تۆ، لەلات بىگەنەبە
 گەربەجىسمى خۆت بدەى تۆ، چىشتى جەور
 رۆژى مردن بۆگەنیوى دى، بەدەن
 تۆ لەدل دەموشک، نەک لەو جىسمى خاک
 ئەو موناڤىق، موشتى دانا سەر بەدەن
 ئەو بەزاهیر نیوى خواى برد، گیانى وی
 فکرى دووروو، وەک گیای نىو مەزبەلە
 عاریەت بوو گیا لەجىنى وا بى گومان
 تەبىبات دین بى گومان بۆ تەبىبىن
 لابەکىنە، چونکە گومراھان، بىسەکىن
 ئەسلى کىنە دووزەخە، جا، کىنى تۆ
 تۆ کەجوزئى دووزەخى، بىت بىت ھۆش
 تال بەتالان بى گومان مولحەق دەبى
 غەبرى فیکرو بىر، نى، تۆ، ئەى برا
 گەر کوپىرى تۆ گۆلە، تۆش گۆلشەنى
 گەرگۆلۆ بى، تۆش لەسینەو سەردەدەن
 چاو لەعەتتار ئەو دەسو ندووق دا، چلۆن
 یانەدۆستى بەدنیھاد یاوەر بکا
 وەک کەرى سۆڤى، فەقەت لاتەى دەبات
 تۆ لەرئ ئیمەن مەرۆ، ھەن داو، سەد
 تۆش ئەى ئادەم بېینەدیو، دە، مار
 تا جوداکا، لیت، وەکوو قەسساب پۆست
 وای لەوہى، خواردى فریوى دوژمنان
 چەشنى قەسساب بت کوژیتن، ئەى فەتا
 نەک قەبوول کەى نازو عىشوەى ھىچ کەس
 بى کەسى چاتر لەخزمى بى وەفا
 کارى خۆت کە، کارى بىگەنەى مەکە
 غەم دەخۆى بۆ وى، لەلات دوور دانەبە
 تۆ لەرووح وگىانى خۆت کردووتە، جەور
 گەرچى جىڭاي بى لەنیو موشتى خوتەن
 موشتى، یانى زاتى خواى بى باک و پاک
 رووحى دانا ئەو، لەنیو ئەشغالى گەن
 بۆگەنیوى فکرى بى ئیمانى وی
 سەر مەبال، جىڭاي گۆلانە، ئەو چەلە
 مەجلىسى دۆستانەبە، جىڭاي گۆلان
 دین خەبىسات بۆخەبىسین ئەى ئەمین
 قەبرى وان، لای قەبرى کىن داران، یەقین
 جوزئى ئەو کۆللەو، عەدوو بۆ دىنى تۆ
 چونکە کول دەگریت جوزئى خۆى لەکۆش
 چۆن قسەى باتل قەرىنى حەق دەبى؟
 مابەقى، ھەر، ئىسک و رەگ بوو، پیت درا
 گەر دپوو بى، تۆ دەبى بۆسووتەنى
 گەرکو مېزبى، تۆ لەجىنى پىس، دەرەدەن
 دايدەنا لای يىک، ئەوہى باشەو بەبۆن

- ئه‌و له‌لای یتک، جینسی وه‌ک یتک، دا ده‌نی
 شه‌کرو عوود تیکه‌ل ده‌گه‌ل یتک بن ئه‌گه‌ر
 هه‌رکه سوندووچان شکان گشت گیان پ‌ژان
 خوا، به‌پ‌ری کردن کیتاب و ئه‌نبیا
 پ‌یش ئه‌وه‌ی خۆ، ئوممه‌تی واحیده‌بووین
 زیری باش وغه‌ش، له‌دونیا بوو، پ‌ه‌وان
 تاکو پ‌وژی ئه‌نبیا، هات له‌و شه‌وه
 فه‌رقی پ‌ه‌نگان چاو ده‌زانئ ئه‌ی فلان
 گه‌و هه‌رو خاشاک، ده‌کا چاو، ل‌یک جیا
 دوژمنی پ‌وژن، ده‌غه‌لکارانی خا
 چونکه‌پ‌وژ ئاویت‌ه، پ‌ۆته‌عریفی وی
 قیامه‌تی ناو برد، به‌پ‌وژ خوا‌ی کردگار
 پ‌وژ، سیرپ‌ری ئه‌ولیا‌ی ئه‌و خوا‌یه‌یه
 پ‌وژ نیشانه‌ی نووری پ‌نهانی وه‌لی
 پ‌ویه‌فه‌رمووی ئه‌و خودایه‌(والضحی)
 یا له‌پ‌ویه‌ی کوت خوداوه‌ند(والضحی)
 ئه‌ی، ده‌نا فانی له‌پ‌سوین، کوا ده‌بی؟
 (لاحب‌ الافلین) ی کوت خه‌لیل
 وه‌سفی سه‌تا ریه‌تی، سوین بوو، به‌شه‌و
 پ‌وژی ئه‌حمه‌د هه‌رکه‌پ‌روونی کرد فه‌له‌ک
 چون به‌دائیم وه‌سل‌ی زاتی خوا ده‌بوو
 چون عیباره‌ت خۆی نیشانه‌ی حاله‌ته
 پ‌ینه‌چی زه‌رگه‌ر وه‌سیله‌ی وئ بدات
 وه‌ک وه‌سیله‌ی پ‌ینه‌چی، لای به‌رزی گه‌ر
 چاو (انا‌الحق) هات له‌مه‌نسوور، نوور بوو
 چاو عه‌سای ن‌یو ده‌ستی مووسا، بوو گه‌واه
 پ‌ویه‌عیسا گوئی نه‌داپ‌ه، ه‌یج به‌یار
- جوان ده‌بی سوندوق، له‌ئه‌وه‌ول تا بنی
 ئه‌و ده‌کا ل‌یکیان جودا، بی ده‌رده‌سه‌ر
 پاک و پ‌یس تیکه‌ل به‌یتک بوون، ئه‌و زمان
 تا جودا که‌ن، ئه‌تقیبا وو ئه‌شقیبا
 خۆ، له‌حه‌سی پاک و پ‌یس، نادیده‌بووین
 چون هه‌موو جی شه‌و بوو، ئیمه‌ش شه‌و پ‌ه‌وان
 بانگی کرد سافی وه‌ره، غه‌ش ده‌رکه‌وه
 له‌عل و به‌ردان چاو، ده‌ناسی بی گومان
 پ‌ویه‌خاشاک که‌وته‌ناو چاو، ئه‌ی ک‌یا
 عیشقی پ‌وژی بوو، به‌لام زیری ته‌واو
 تا ب‌بینیتن شه‌ریف، ته‌ش‌س‌ریفی وی
 چون ده‌پ‌وژدا، زه‌ردو سوور، ده‌کرین دیار
 پ‌وژ له‌حاستی مانگی وان، وه‌ک سایه‌یه
 وه‌سفی سه‌تا ریه‌تی، شه‌و کرد جه‌لی
 والضحی، بوو نووری قه‌لیی موسته‌فا
 چون نیشانیک بوو، له‌نووری موسته‌فا
 چۆن فه‌نا، لایق به‌سویندی خوا ده‌بی؟
 چۆن فه‌نا‌ی و‌ست، ئه‌و خودا وه‌ندی جه‌لیل
 یانه‌جیسمی جوانی خاکی، زاتی ئه‌و
 وای به‌جیسمی شه‌و ده‌کوت ماودعک
 پ‌ۆ عیباره‌ت (ماقلی) له‌و چا ده‌بوو
 حال به‌چه‌ش‌نی ده‌س، عیباره‌ت ئاله‌ته
 وه‌ک بچ‌ینئ تۆو له‌عه‌ردی شۆره‌کات
 یا له‌پ‌یش سه‌گ کاو، ئ‌یسک پ‌یشی که‌ر
 چاو (انا‌الله) هات له‌ف‌یره‌ون، زوور بوو
 ئه‌و عه‌سای ن‌یو ده‌ستی ساحیر بوو ته‌باه
 پ‌ینی نه‌کوت ئه‌و ئ‌یسمی پاکی کردگار

- نەفسی عیللەت بوو لەلای نادانی کەر
 دەست و ئەبزار چەشنی بەردو ئاسنە
 بئ شەرەیک و بئ وەسیلەھەریە
 گەر دەلێن دوو، یانەسێ، یازێدە
 گەر کوخیلی لایچێ، یەکسان دەبن
 تۆ کە یەک گۆی، وا لەنیو مەیدانی وی
 گۆیی گۆچان، ئەو دەمە، بوو دوور، لەنەقس
 ئەو قسانە گۆی دەبە، ئەی خیلی خاو
 چون کەلامی باش، لەقەلبی تارو پەش
 مەکری شەیتان، جێی لەنیو دڵ، پندرا
 گەر، بەتیکرار، حیکمەت تۆ بێتە دەس
 گەر بە نووسین حیفزی حیکمەت کە ی ئەتۆ
 پروو لەتۆ ئەو وەر دەگێرێ، ئەی شە پروو
 تۆ کە نەخویتی، بەلام بت ویت، عیلم
 بئ دەوامە، ئەو لەلای ھەر ناکەسێ
- بەر لە گۆل دە ی کوانی ئاوەر دیتە دەەر؟
 جووت دەبێ، بئ، جووت کە شەرتی ھاتنە
 خۆ دەتەعداد شەک دەبێ ئەو بئ شەکە
 عاقیبت وەک یتیک دەلێن یەک، گۆی دەبە
 یەک پەرەست و باش و پاک، ئینسان دەبن
 تۆ بسۆری چۆنی ویست، گۆچانی وی
 گەر بە زەربە دەستی شا، ئەو بێتە پەقس
 تۆ لە پێی گۆی، چاک دەوا کە، نەفسی چاو
 دیتە دەر دەروا، لەبۆلای، نووری گەش
 کەوشی کەج بۆلاقی کەج، دیاری کرا
 بئ دەوامە، گەر نەبێ تۆ، ئەھل و کەس
 یا بەلاف بیلە ی لەبۆ دۆستانی خۆ
 لەت دەکا زەنجیرو دەروا، زینە دوور
 دیتە لای تۆ سەر بە خۆ عیلم زۆر بەحیلم
 وەک لە گوندیک دا، لەمالیک، ناووسێ

بازیکێ تیزبەل کە حەمایەت کراوی شا بوو رۆژنیک لە کاخی شایانەھەلات وچوو بۆمالی
 پیرەژنیک، کە مەشغوولی ئارد دا بێژتن بوو، ئەو بازە جوانە ی گرت و لە پرووی دڵسۆزی بئ
 مەواید و نامە عقوول شایال و نینۆکی ئەو بازە ی برین، لەلایەکی دیکە شەو، شا زۆر نیکە رانی
 ئەو بازە ی خۆی بوو، و بۆھەموو جیگایە ک دەچوو بەلکە بتوانی پەیدا ی کاتە وەولە درەنگ وەخت دا
 یانی کاتی رۆژ ئاوا بوون، گەشتەمالی پیرەژن، و بازە کە ی خۆی بەحالیکی زۆر ریقەت
 باروناخۆش پەیدا کرد، شا، دلی بەحالی ئەو بازە سووتا، و بەئاخ و داخە و پێیکوت.. ئەو جەزای
 تۆ کە لە کاخی شایا نەھەلاتی و بۆمالیکی چوو کە و موحەققە رەنات هینا.

- نەک وەکوو بازیک لەلای شای کرد فیرار
 بۆ منالان دەبە ویست چاکا غەزا
 پێی دەبەست و بەلە کە ی کۆتا دەکرد
 پێیدە کوت.. تۆ بووی دە دەستی ناکە سان
- لای ژنیک ی پیری ئاردابیز بەغار
 بازی جوان و باش نیژادی، دی، لەلا
 دەبیری نینۆک و قووتی، کا، دەکرد
 بال و نینۆکت دریز بوونە، وەسان

- دەستى نا ئەھلان ئەتۈ بىمار دەكا
خۆشەۋىستى وايلەلەي، شەخسى نەفام
بۇ گەران، شا، عومرى رۇزىك چوۋ ھەدەر
دى لەناكاۋ، باز لەنىۋ تۇز، زۆر غەمىن
پىندەكوت ھەرچەند ئەۋەت، بۇ بوۋ جەزا
چۈن بەھەشت، ھىشت، لەدوۋزەخ بوۋت قەرار؟
ئەۋەھ پەپاداشى ھەركەس شاى خەبىر
باز پەرو بالى دەدا، بن دەستى شاھ
غەيرى پاكەن گەرنەبا بۆتۈ پەناھ
لوتقى شا، گيان بۇ جىنايەت، رادەنى
بەد مەكە، تۇ چونكە كارى چاكى مە
ۋا دەزانى خزمەتت كىرد زۇر، ئەتۈ
چونكە زىكرى خوا، لەبۇت دەستور بوۋ
تۇ رەفىقى گفتو گۇى خۇت دى، خوۋدا
گەر دەگەل شا، دابىشى سەررەۋى
دەيكوت ئەى شا، من پەشيمان بوۋ مەۋە
گەر كەسىكى مەست وقودرەتمەند، كەى
بانەين نىنۇك، ئەگەر تۆم بى، بەيار
با ئەين بال، دەستى تۆم گەر بى لەسەر
گەر بەمن قوۋەت بدەى، كىو را، دەكەم
من لەپىشكە، كەم كەنيم، ئەى با جەمال
ۋەك ئەبايىل با زەعيف بم، ناتەۋان
من كە يىك سىجىل باۋىم ئەى شەفىق
چاۋ لەموۋسا، بوۋى دەشەر دا، يەك عەسا
- بىرەلەي دايكت، كەتۈ تىمار دەكا
خۇ نەفام دەروا، لەرنگا كەج، مودام
مالى ئەو پىرى ئنەى جا، گرتەبەر
شا، لەبۇ ۋى جا دەگىرا گەرمەشىن^۱
چونكەنەت بوۋ، تۇ لەبۇم ھىچ ۋەفا
غافلى (لايستوى اصحاب نار)
جى بھىلى، بىجەمالى يەك فەقىر
بى زىبان دەيكوت كەمن كىردم گوناھ
روۋ لەكى كا، غەيرى تۇ، ساحەب گوناھ
جا لەجى ۋى ھەرچى باش بى، دا دەنى^۲
ناھەزەلەي يارى جوان ۋ پاكى مە
بوۋىە، پەرچەمدارى زولم وزۇر، ئەتۈ
تۇ دلت بەۋ زىكرە، زۇر مەغرور بوۋ
بەۋگومانە، بوۋن لەحق زۇر، كەس جودا
خۇت بناسە، با ئەدەب بە، لای ئەۋى
تۆبە، تۆبە، من موسەلمان بوۋمەۋە
لىتى قەبوۋل كە، گەر كوكەج كارىنگە كەى
پەرچەمى رۇز، لادەبەم، دەيكەم بەتار
چەرخى گەردوۋن نا يەلم، ھەيى ئەسەر
گەر قەلەم دەى، لەشكران ئىمحا دەكەم
مولكى نەمروددى دەكەم ويران بەبال
دوژمنىشم فىلى سەنگىن ۋ گران
كارى ۋى چاتر، لەچەن سەت، مەنجەنىق
دوژمنى ۋى، بەندى ژىنى بەۋ، پسا^۳

^۱ - شالەبۇ ۋى جا، دەگىراشەن، ج شىن (مصرع دوم)

^۲ - لوتقى شا، گيان بۇجىنايەت دىل دەكا چونكە شا، ناباش، بەباش تەبدىل دەكا

^۳ - بەندى ژىنى فىرەۋون، بەس بەۋ، پسا (مصرع دوم)

- ھەر كەسكى كۆمەكى تۆى ھاتەدەست
 تىغى تىزى، نووح، لەحق داوا، دەكرد
 ئەى موخەممەدگوى مەدە، نەپروى، زەوى
 تا بزانن سەعد و نەحسى بى خەبەر
 دەورى تۆيەئىستە، چون مووساى كەلىم
 كاتى مووسا، دەورى جوانى تۆى، دەدى
 ئەو كوتى يارەب، چ دەورى، گەو رەيە
 ئەى خودا مووسات، لەنۆ دەريا، دەدى
 واى بەمووسا كوت خدای داناو نيهان
 تاكو لەو دەورە، بەدوورى، ئەى كەلىم
 من بەبەندەم، نان دەدەم، بەخشەندەمە
 چاوا لەدايتىك، خۆى منال وشيار دەكا
 زۆر، بەبرسى و بى خەبەرنووست، ئەومنال
 گەنجى رەخمەت بووم، مەخفى، پر لەسوود
 ئەو كەراماتان نشانى تۆدەدا
 زۆربوتى ئەخمەد، دەدونیا دا، شكاند
 گەر نەبايە كۆشى ئەخمەد لەبۆت
 ئەوسەرەى تۆى، دا لەسەجدەى بۆت، نەجات
 گەر شوكرەى چون لەبوت، تۆى دا نەجات
 چون لەسەجدەى بۆت نەجات بوو ئەو سەرە
 شوكرى دىن تۆ بۆيەناكەى وەك چكەس
 پياوى مىرات كوا دەزانى قەدرى مال؟
 گەر بگريئىم بەجۆش، دى رەخمەتم
 من دەبەخشم بەو كەسەى داوا، بكا
 رەخمەتى من بۆئەوى گريا بەزار
 لەو جىھانەكەس ئەوى نادا، شكەست
 كارى تىغى، مەوجى يەم، ئىجرا، دەكرد
 چاوا لەمانگ كە، لەت كە، نىوچاوانى وى
 دەور، دەورى تۆيە ئىستا، ئەك قەمەر
 ئارەزووى بوو، بى لەدەورى تۆ، موقىم
 جالەبۆى سوبجى تەجەللى بوو، وەدى
 رەخمەتى چى؟ رۆئىيەت، ئەو دەورەيە
 دابنى تا، دىت، دەورى ئەخمەدى
 بۆيەريگای وىم، بەتۆدا، من، نىشان
 را نەكىشى لاق، درىزەزۇ رگلىم
 تا تەماع، گريان بكا، ئەوبەندەمە
 تا بەوى خۇراک بىدا، ئەو كار، دەكا
 شىرى مەمكى، زىن لەدايكى كرد، بەتال
 ئوممەتى مەھدىم ئەمىن هينا وجود
 تا تەماحت بى دەوان دا، وەك گەدا
 تا كو خەلكى، ئەو، بەزاتى خوا، گەياند
 بوت پەرەست بووى، تۆش وە كوونەجدادى خۆت
 تاغەيان بى حەققى وى سەرجم لەلات
 ئەو بوتەى قەلبىش لەلاى تۆلادەبات
 تۆش بەقووەت ئەو بوتەى دل، لا، بەرە
 چونكە ئىرسى بابە، مفتت، ھاتەدەس
 رۆستەمىش چاوا، مفتحەكەو تە، دەستى زال
 دىتەدەس ئەو شەخسى گريا، نىعمەتم
 گەر نەبەخشم، غەيرەمومكىن وا، بكا
 چون بەگريان رەخمەتى من دىتەخوار

ھەلۋا كېنى شېخ ئەھمەدى خىزروۋىيە (قدس اللہ سېرە العزیز) بۆتەلەبكاران بەئىلھام
لەھەق..

خولاسەى داستان...

يەككە لەمەشاىخى تەرىقەت (ئەھمەد خىزروۋىيە) كەبەجە وانمەردى ومەردانەگى مەعرووف
بوو، بە عىللەتى كۆمەك بەفەقىران، زۆر دەست تەنگ بوو، بەلام بەو حالەشەو، لەدەولەمەندان
قەرزى وەر دەگرت و دەيدا بەفەقىران، تا ئەودەمە كەشېخ وەختى مردنى ھات، ساحەب قەرزان،
بەپەلەھاتنەمالى وى تا قەرزى خۇيان وەر بگرن. ھەموويان زۆر بەتوۋپەيى تەماشاي ويان
دەكرد، شېخ بەخۇى دەكوت ئەو بېچارانە چەندە نىسبەت بەلو تقى خودا بەدگومانن. وا دەزانن
كەخودا ناتوانى كەقەرزى. وان بداتەو، لەو كاتەدا مندالېكى ھەلۋا فرۇش كەلەقەرغ خانەقا،
دەرۋېشت بانگى بۆھەلۋا دەكرد. شېخ ئىشارەى كرده خادېم كەپرۆھەموو ھەلۋايەكەى
لېكېرەو بوئېترەى بېنە. خادېم جى بەجى چوو ھەموو ھەلۋايەكەى كرى. وھىنايە خانەقا، شېخ
بەساحەب قەرزەكانى كوت وەرن ھەلۋا بخۇن. ئەوانىش ھاتن ھەموو ھەموو لۋايەكەيان خوارد
تا زەرفى ھەلۋا خالى بوو، پاش تەواو بوونى ھەلۋا مندالە كەقىمەتى ھەلۋايەكەى لەشېخ داوا
كرد. بەلام شېخ كوتى ئەمن پوولم نې، وچەند ساعەتى دېكەدەمرم، مندالەكە نارەحەت و
دەستى كرد بەشېن و گريان، و لەروۋى توۋپەيى و نارەحەتى زەرفى ھەلۋاي بەعەردى دا.
ساحەب قەرزەكان، لەو وەزە، زۆر نارەحەت بوون وئىعترازيان لەشېخ گرت، بەلام ئەو زۆر
راحتەت و ئاسوودەبوو و دەت كوت كەھېچ مەسئەلەيەك دەكار دا نې. وەختى نۆيزى عەسر
كەھات لەناكاو خادېم زەرفىكى ھېناولەپېش شېخى دانا. شېخ دەستى بۆزەرفەكەبرد و پوولېكى
بەئەندازەى خۇى وتەلەيى مندالى ھەلۋا فرۇش لەو زەرفەھەلگرت وداى بەوان و كوتى
ئەو بەخشى خودايەبەخاترى گريانى ئەو مندالە. جالەپاشان بەوۋەزە و حالېكى ئارام بەپېشوازي
مردن چوو .

۶-	زۆر جە وانمەرد و بەدل بوو، زۆر بەكەلك	يەك نەفەر شېخ زۆر قەرزدار بوو بەخەلك
۷-	خەرجى بېچارانى كرد ئەو دلپەسەند	قەرزى وەر گرت زۆر لەپىلۋى دەولەمەند
۸-	بۆ خوداى، دا، گيان و مال و خانەقا	خانەقاي چاكد، بەوام، بۆ ئەسدىقا
۹-	بۆ خەلىل، خوا خىزو خۇلى كرده ئارد	وامى وى خوا، بۆى لەھەرجى، را دەنارد
۱۰-	دوو فرېشتەوا دەكەن، دائېم دوعا	واى نەبى كوت، ھەن لەنىو بازار دا

- ئەى خوداىا ھەركەسىك بەخشەندەىە
خاسسەئەو كەس، كەردى گىيانى خۆى فەدا
وەك سەمەيل دايدەنا، بۆ كەرد سەر
جا، شەھەدان بۆيەزىندوون، جاويدان
خوا لەجىنى ئەوگىيانە، بەو داى گىيانى دى
زۆرسالان قەرزى وەرگرت شىخى پەر
تۆوى چاند ئەو، تاكو رۆزى مردنى
عومرى شىخى ھەركەگەيىەئاخىرى
وامدارن كۆ دەبوون لاى شىخ، تەواو
نا ئومەيد بوون قەرز داران ئەودەمە
شىخ بەخۆى كوت زۆر ئەوانەن، بەدگومان
يەك منال ھەلوافرۆش، غەو غاى دەكرد^۱
شىخ ئىشارەى كەرد، لەخادىم ئەو دەمى
تابخۇن ھەلوا، تەلەبكارانى من
ھاتەدەر خادىم، لەمال بى وەقفە، زوو
پەيدەكوت، بۆكوللى ھەلوات چەن، دەمى
پەيدەكوت (نا) زۆرەبۆسۆفیان ئەو
زەرفى ھەلواى ئەو لەپەش شىخ دا دەنا
شىخ بەوانى كوت وەرن ئەى باش ھەوال
ھەركە، زەرفى ئەو منالە، بوو بەتال
شىخ كوتى من نىمەتا وەت، دەم، درەم
زەرفى ھەلواى دا لەعەرزى ئەومنال
دەستى كەدەشىن و واوہىلا منال
سەت برىيا من لەلاى نار، بايە، جىم
- بەو عىوہز دە، گەرخەسىس بوو، مەيدەىە
ئەو گەرووى خۆى كەدەقوربانى خودا
لەو گەروويەھىچ، چەقوو ناك، ئەسەر
تۆ وەكوو كافىر، مەنۆرە، قەت لەوان
قەت غەم و رەنج و عەز ابى ھىچ نەدى
وەك وەكىل دەيدايەھەر كەس، با، فەقىر
تا لەكەكاتى مردنى، مەرى، دەنەى
ئەو نىشانەى مردنى، دى، زاھەرى
شىخ وەكوو شەم، ھەردەسووتا، بوو بەئاو
زۆر گران بوو بارى وان، بارى غەمە
خوا مەگەرنىتى بداتن قەرزى وان؟
تاكو بفرۆشەت ھەلوا، واى دەكرد
تۆ لەمنەدال بکەرەھەلوا، سەرچەمى
با تەماشام كەن وەكوو يارانى من
تا كو بکەرى ئەو بەزىر، ھەلوا ھەموو
داى جەواب زىاد بى لەنيودىنار، كەمى
نىسفى دىنار باشەتۆش ھەردەس كەو
تۆش بىينەپرەمزو رازى (شەيخەنا)
بۆ تەبەرپروك، جا، بخۇن ھەلواى ھەلال
كەردى داواى پەوول، لەشىخى با كەمال
وا قەرزدارم، دەرۆم بۆ لاى عەدەم
زۆر غەمەن بوو كەردى گرىەو نالەنال
سەت برىيا پەيم شكاپا، سەر، بەتال
نەك لەبۆ ئەو خانەقا، ھاتبايە، پەيم

^۱ - يەك منالەش بانگى بۆ ھەلواى دەكرد (مصرع اول)

- سۆڧىيانى زگ زلى، زۆر مفتەخۆر
جالەشىنى ئەو منالەباش و بەد
ھاتەپىش شىخ رادەۋەستا چۆ، گزى
گەر بەدەس خالى برۆم بۆلاى ئەۋى
ئەو تەلەبكارانى مونكىرھەر يەكەى
مالى ئىمەت خوارد، بىژە تاكو كەى؟
تا كوعەسرى، ھەرگىرى مندال، زار
شىخى ئاسوودەلەئازارو خىلاف
ئەۋدەگەل خواخۆش، دەگەل مەرگ، شادكام
ئەۋكەسەى پازى لەۋى بىتن گىيان
ئەۋ كەسەى گيان ماچ بكانن چاۋى ۋى
ئاسمانى پروون، كە، مانگى بى لەسەر
سەگ ۋەزىفەى خۆى دەكاتن، لوورەلوور
كارى خۆى ئەنجام دەداتن ھەر كەسنى
خەس بەسەرئاو دا دەچىتن بى عەزاب
مستەفا مانگ لەت دەكا نىۋەى شەۋى
گىيانى دا، عىسا بەمردوان چەند چەند
كوابەگوپى مانگى دەگا قەت دەنگى سەگ؟
شا، لەسەرچۆ، مەى دەخواتن تا سەحەر
حەق دەگەيىيەئەومنالە، بەش بىا
تا بەمندال ھىچ كەسنىك ھىچ شت نەدا
ۋەختى عەسرى ھاتەزوورى خادىمىك
دەۋلەمەندىك بوو خەبەر دار ئەۋ لەپىر
لايەكى جام چوارسەت دىناربوو
ھات خادىم زۆرى شىخ تەعزىم كرد
ھەر كەلاى برد شىخ لەسەر جام پەردەكە
ئەۋ نالەى وان دەھات ئەۋجارەزوو
- بەدسيفەت، ھەم ۋەك پشیلەن پرووى شۆر
كۆ ۋەبوون، خەلكى لە دەۋرى، زىياد لەھەد
تۆ دەزانى من كەۋەستا م دەمكوژى
ئەۋ لەمن دەستىنى ژىنى سەررەۋى
ۋاى بەشىخ كوت بۆ لەمندال، ۋا دەكەى؟
بۆ لەسەر ئەۋ زولمە، زولمى دىش دەكەى؟
شىخ لەۋى نەنۋارى تا ئەۋ دەم، چ چار
سوورەتى مانگى دەبردە، بن لحاف
بى خەيال بوۋئەولەگفتى خاس و عام
ئەۋ لەبەد ئەخلاق نابىنى زىيان
كۈا فەلەك دەتوانى بىتنى ناۋى ۋى؟
كۈا ۋەپىنى سەگ، دەبى بۆ ۋى زەرەر؟
مانگ ۋەزىفەى خۆى دەكاتن پەخشى نوور
كۈا دەكا لىل ئاۋى ساف و جوان، خەسنى؟
ئاۋى سافىش پى دەچى بى ئىزتىراب
بوو لەھەب كىنەى دەدل دا، نا سرەۋى
جوۋ، لەداخان موۋى سىملى ھەلدەقەند
خاسسەئەۋمانگەى كەبى لای خوا، بەبەگ
ساز لەدەنگى بۆق دەبكا بى خەبەر
ھىممەتى شىخ خستىەزىندان ئەۋسەخا
زىياد لەۋەى قودرەت بەپىران دا خودا
جام لەسەردەس، ناردبوۋى ئەۋ، حاتەمىك
ناردى ھەدىە، تاكو بۆى بى، دەستگىر
نىسفى دىنار نىۋ، ۋەرەق نادىاربوو
جامى دەستى خۆى بەۋى تەسلىم كرد
خەلكى دىتيان لەۋ، كەرەمەت يەك يەكە
ئەى رەئىسى شىخ و شاھان، ئەۋ، چبوۋ؟

- بێژەبۆمان سیرپرورازی وی چوو؟
تۆ بێخەشە ئیمە زۆرمان کرد خەتا
چەشنی کویران، پێ نموومان بوو عەسا
وێک کەران هێستاکەنەن بیستوخیتاب
کاری مووساش هیچ نەبوو بۆمان، بەپەند
گەر کو چاوی کردبا، مووسا، لەسەر
دوژمنی چاوت بوو ئەوی مووسای زەمان
شیخ کوتی دیم زۆر عەزاب لێو، جا ئەمن
بۆیەواهاات چون لەحق، من، دەم خوواست
حق کوتی ئەو پوولە گەرچی زۆر کەمە
تا نەگریت، تیفلهکی، هەلوا فرۆش
ئەوی براگیان تیفل، یانی چاوی تۆ
بت هەوئ گەر خەلعهتی وات، وئ بدەن
- ئەوی پەنسی شیخ و پاشایان، هەموو
عادهتی گەو ران، لەئەووەل، بوو، عەتا
بێ گومان دەشکێن بەوی، شووشەو چرا
چادەکەین بیتخود، قیاسان بۆ جەواب
بوو لەرەددی خزری، ئەو پروو زەرد، چەند
ئاسمانی لەت دەکرد هەر یەک، نەزەر
چاوی مشکێ ئاش، کە بوو ئەو، هیچ نەزان
گەردەن و ئازا دەکەم هەروا، ئەمن
خواش، نیشانی دا بە من، پێگایی راست
دام، لە بەر گریانێ منداڵ، ئەو دەمە
بەحرێ پەحمەت، زەحمەتە، گەر بیتە جۆش
هەر بە گریان، ویست دەبیتە راوی تۆ
با بگرییت، تیفلی چاوت، سەر بەدەن

شەخسیک زاهیدیکی ترساند کە کەم بگری، تاکوئیر نەبی ..

خولاسە ی داستان...

زاهیدیک زۆر دەگریا، دۆستەکی پێیکوت هێندەمەگری چونکەبۆ چاوت زەرەرە زاهید پێیکوت
بەو چاوانەم یاخودا دەبینم یا نا بینم، ئەگەر جەمالی خودا نەبینم، بۆ کوئیر بوونی چاوانم غەم
ناخۆم .

- وا ی بەزاهید کوت پەفیک و، یاری گیان
جوابی داو، غەیری دوو حال، نینە حال
گەر ببینی نووری حق، چی بۆم، غەمە؟
چاو، کەنە ی دی حق، بلێ بەو، تۆ برۆ
تۆ کە عیسات لایە، بۆ چاو غەم مەخۆ
چونکە عیسا ی برووح دەگەل تۆ حازرە
کاری جیسمی پر لەئێسک، ئەوی فلان
چەشنی ئەو نادانی بوو، نێو داستان
- کەم بگری، چون دەبینی، چاو زیان
یادەبینی چاو، یان، نا، ئەو جەمال
بۆ ویسالی حق، دووچاو، خۆ زۆر کەمە
کوئیر ببی با، چاوی وا، دوور کەلەخۆ
چەپ مەرۆ، چاو پێت دەدا راس، سەر بەخۆ
لەو تەلەب کە کۆمەکت، باش ناسرە
دامەنێ سەر قەلبی عیسا هیچ زەمان
باسی ویمان ئیمە کرد، بۆ راستان

- زىندەگى جىسىمىت لە عيسا قەت نەۋى
 ۴۵۳) ويىستى فيرغەو نيت لەمووسا قەت نەۋى
 كەم لەسەر دىل دابنى فەكرى مەعاش
 ۴۵۴) زىن خودا ديارى دەكاتن نەك تەلاش
 خىۋەتەتكە، تەن، خودا داي ئەو بەرۋووح^۱
 ۴۵۵) يا ۋەكوو كەشتى كەتتىدا يىت نووح
 تور كەمان يى، خىۋەتى ئەو دىتەدەس
 ۴۵۶) خۆشەويىستى ئەك نەفەر يى، بۆ ۋى بەس

داستانى زىندوو بوونەۋەى ئىسكان بە تەۋاۋى بەۋەسىلەى دوعاى حەزەرەتى عيسا
 (عليه السلام) ..

- نېۋى خۋاى خويىند حەزەرەتى عيسا لەسەر
 ۴۵۷) ئىسكى كۆن چون ويىستبۋى كابرلى لەچەر
 حۈكمى حەق پاش ويىستنى كابرلى نەفام
 ۴۵۸) سوۋرەتى ئىسكانى، زىندوو كرد تەمام
 شىرەكى رەش ھاتەدەر، زوو، ناگەھان
 ۴۵۹) ھەر بەپەنجىك جى بەجى كۈشتى جەۋان
 لىۋەكرد سەر، مېشكى ۋى رشت شىرى رەش
 ۴۶۰) مېشكى گۈزى پۈۈك، لەمەغزى نەبۈۋى بەش
 گەر كۈمەغزى با ۋ، شكا با، ئەۋدەمى
 ۴۶۱) بۆ بەدەن نەقسە، لەبۆ ۋى، ھىچ كەمى
 پىندەكۈت عيسا لەبۆ زوۋت لەت دەكرد
 ۴۶۲) جۋابى داۋەچۈن ئەتۈى ئەزىيەت دەكرد
 پىندەكۈت عيسا لەبۆ خويىت نەخوارد؟
 ۴۶۳) جۋابى دا ئەو رزقەخوا بۆمى، نەئارد
 زۆر كەسپىش ھەن چەشنى ئەو شىرەى زىيان
 ۴۶۴) نەيدەخوارد نىچىرى خۋى جىنى ھىشت جىھان
 حىرسى ۋى كىۋ، قىسمەتى ۋى، كەم، لەكا
 ۴۶۵) دەۋلەمەندە، خوا لەلەى خۋى دوۋر دەكا
 كارى دونيات سادەكرد، بۆن ئەى خودا
 ۴۶۶) تۆ نەجاتمان دە، لەكارى ناپرەۋا
 دىتەبەرچاۋ لوقمە، ئەمما داۋە، ئەو
 ۴۶۷) تۆ نىشانمان دە، چلۆ ن دات ناۋە، ئەو
 شىر كۈتى مەن گەر ئەۋمە كىردە، شكار
 ۴۶۸) نەك لەبەر خواردن، فەقەت بۆ ئىعتىبار
 گەر كۈرۈزىم با، لەنېۋ دىيا، ئەمەن
 ۴۶۹) بۆ لەنېۋ مردۋان دەبۈۋم ئىستا، ئەمەن
 ۴۷۰) مېزدەجۆ، كا، ۋەك كەرۋەيۋانى پەست
 ۴۷۱) خۇ، لەجىتى لاق، دا دەنې، دەۋ جۆگە، سەر
 گەر بزەننى قىمەتى ئەو ئاۋە، كەر
 ۴۷۲) مېرى ئاۋى زىندەگانى پەرۋەرىك
 ئەو ۋەدەس دىتنى، ۋەھا پىغەمبەرىك

^۱ - تەن ۋەكوو خىۋەت، خودا، داي، ئەو بەرۋووح (مصرع اول)

- چۆن دەبى نەمرى و، نەلى ئەو پياۋى خاۋ؟
 لەو سەگى زىندوۋىي نەفست دوور كەۋە
 خاك بەسەر ئەو ئىسكانەي، كەئەۋان
 سەگ كەنى، بۇعاشقى ئىسكانى تۆ
 خۆ نەچاۋە، چاۋ كەبىنايى نىيە
 ۋا دەبى، دەبىي خەتا، زەنن و گومان
 چاۋە، تۆ شىۋەن دەكەي، بۆ ئىدەدى
 گەرھەر، گرىا، دەبى گىا، سەۋز و شىن
 ۋو كەجى يەك، شىن و گرىانەلەۋى
 بۆ فېراقى بى دەۋامە، شىنى وان
 چون لەسەر دل، نەقشى تەقلید، سەد، دەبى
 چونكە تەقلید كردى چاكە، سەرنەۋى
 كۆپر، كەتۈۋرە، زۆر قەلەۋ بى، ۋەك چىيە؟
 گەر بىلى گوفتار لەموو بارىكتەر
 مەستە، مەستى گەفتى خۆيتى ئەۋ، بەلام
 چەشنى جۆيە، ئاۋى خۆى ناخوات، جۆ
 ئاۋ دەجۆگە، بۆيە ناگرېتن قەرار
 چەشنى نەي ئەۋ شىۋەن و زارى دەكا
 گەر بەسۆز دەبلى موقەللىد، چەن حەدىس
 زۆربەسۆز دەبلى حەدىسى سۆزناك
 بوون موحەققى گەل موقەللىد، لىك جودا
 سۆزى دل بوو مەنبەعى گوفتارى ۋەي
 گوى مەدەبەۋ گەفتى تىكەل زارىە
 جا موقەللىد ھەيتى پاداش و سەۋاب
 كافرو موئىمىن دەلىن ھەردوۋ، خودا
- (۴۷۳) گىانى تازەم، پى بدە، ئەي مىرى ئاۋ
 (۴۷۴) زۆرلەمىزە دوژمنى گىانت ئەۋە
 (۴۷۵) مانعى سەگ بوون بىكەن راۋى گىان
 (۴۷۶) چەشنى زىرو، خوين مژى ھەيۋانى تۆ
 (۴۷۷) ۋەختى ئەزموون، غەيرى رىسۋايى نىيە
 (۴۷۸) كوا گومانە كۆپر لەرئ دى، بى وچان؟
 (۴۷۹) بۆ لەبۇ خۆت شىۋەننى ناكەي، ئەدى؟
 (۴۸۰) ۋوئترەشەم، گەر بىكا گرىان و شىن
 (۴۸۱) چونكە تۆ لايقترى شىنت، بوئ^۱
 (۴۸۲) بى خەبەر، لەۋ لەلى جاۋىدانى، كان
 (۴۸۳) تۆ بەئاۋى چاۋ، ۋەلا بەسەد، لەجى
 (۴۸۴) كا، يە تەقلید، گەرچى ۋەك كىو بى، قەۋى
 (۴۸۵) پارچە گۆشتىكە، كەھىچ چاۋى نىيە
 (۴۸۶) قەلبى ۋى بۆ سىر، لەقىر تارىكتەر
 (۴۸۷) زۆر بەدوۋرە، ئەۋ لەمەي، ئەي خۆش مەرام
 (۴۸۸) ئا و بەرپىۋاران دەدا جۆ، نەك بەخۆ
 (۴۸۹) چونكە جۆ، ئاۋ ناخوات، ئەي ھووشيار
 (۴۹۰) بۆ فرىۋە، نەك لەبەر بارى، دەكا
 (۴۹۱) بۆ تەماعەۋادە كاتن، ئەۋ خەبىس
 (۴۹۲) كوا ئەدى سۆزى دل و دەرمانى پاك؟
 (۴۹۳) ئەۋۋەلى داۋودە، دووھم بوو، سەدا
 (۴۹۴) ئەي موقەللىد قەۋلى خەلگى، تۆدەلەي
 (۴۹۵) گا، دەبا، بار، نالەنالى گارىە
 (۴۹۶) شىن بگېرېش ھەيتى موزد، ۋۆزى حىساب
 (۴۹۷) خۆبەلام فەرقىان گەلىكەۋ لىك جودا

^۱ - ۋو كەجى يەك، گەر دەگرېن، زاھىرى چون بەگرېان، تۆ گەلىك، لايقترى

- بانگ دەكا سۆلكەر، لەبۆنان كردگار
 ۹۸) ھەر بەدل خواى بانگ دەكا، پەرھىزكار
 گەر كوزانىبای گەدا، ئەو گەتسى خۆى
 ۹۹) زیادو كەم نەیبوو، بەھا، ئەودەم لەبۆى
 زۆر لەمىژەخواى لەبۆ نان بانگ دەكا
 ۱۰۰) ۋەك كەرىكى ھەلگىرى قورئان، بەكا
 گەتسى لىۋى گەر كو دا باى نوورى دل
 ۱۰۱) جىسمى ۋى ورور، دەبو ھەر چەشنى گل
 نىۋى شەيتان دى دەجادو دا، بەكار
 ۱۰۲) دەتەھوئ كەم، تۆ لەنىۋى كردگار؟^۱

خوراندنى كابرايەك لە تارىكى شەودا، شىرىك، كەپىي وابوو گايەكەى، ۋىە..

خولاسەى داستان...

كابرا يەكى دىھاتى گايەكەى خۆى لەتەۋىلەسەر ئاخوڤ بەستەۋە، شەو كەدا ھات شىرىك
 ھاتە تەۋىلە و گايەكەى كوشت ۋەلەجىي ۋى لىنى نوست ئەو كابراى دىھاتى بى خەبەرلەھەموو
 شىتىك، ھەرلەو شەۋەدا، ھات كەسەر لەگايەكى بدا. ۋەك عادەتى ھەمىشەى خۆى دەستى
 بەسەرپشتى شىرەكە، دا، دەھىنا بەو خەيالەكە ئەۋەگايەكەى خۆيەتى. شىرىش بەزبانى حال
 بەخۆى دەكوت.. ئەگەر تارىكايى شەو نەبا ۋەئەمنى دىبا بى گومان لەترسان گيانى دەدا .

- چۆ تەۋىلە، گاي دەخوارد شىر، زىدەچوست
 ۱۰۳) باشخواردن ھەر لەجىنى خۆى لىنى دەنوست
 ساحەبى گا، چۆ تەۋىلە، لايى گا
 ۱۰۴) ئەو بەشەو دەۋىست، گا پەيدا بكا
 دايدەنا دەستى لەسەر ئەعزەبى شىر
 ۱۰۵) جار لەپشت و جار لەژوورو، جار لەژىر
 شىر كوتى گەر ئىستە، ڤووناك با، ۋلات
 ۱۰۶) جى بەجى گيانى لەترسان دەر دەھات
 ۱۰۷) ۋا كەدەخورىتى ئەمن، كابراى دىھات
 ۱۰۸) ھەق دەلئى ئەى كۆپىرى مەغرور ، ڤووكە ڤوو
 گەر كوقورئانمان لەبۆكىو ناردبا
 ۱۰۹) لەت دەبوو ئەو جا دەڤۆى ھەرچەشنى با
 گەر لەمن كىۋى ئوحد بى، باخەبەر
 ۱۱۰) زۆر لەكانى خوين لەۋى ڤا، دىتەدەر
 تۆ لەدايك و باب، نىۋىست، بىستوۋە
 ۱۱۱) بۆيەتۇغافل، مەنت ۋا، ۋىستوۋە
 گەر بەبى تەقلید ئا گايى لەڤاز
 ۱۱۲) لا مەكان بۆت، جى و مەكانى، دلخوواز
 كۆى دەيە، بەو داستانەى بۆت دەلەم
 ۱۱۳) تا بنووسى ئافەتى تەقلید، قەلەم

^۱ - نىۋى شەيتان ساحرىك چاۋ، چا دەكا كى لەنىۋى ھەق كەمى داۋا دەكا؟

فرۇشتىنى سۆفیان كەرى سۆفى موسافىر بۇ خۇشى وشايى ..

خولاسەى داستان...

يەككىك لەسۆفیان لەرېنگايەكى دوورېا ھاتەخانەقاھەك، فەورەن كەرەكەى بردەتەو. يەلەولەسەر ئاخوې بەستىەو، وکەمىكى ئاوو گيا بۇدانا، وبۇخۇشى چوو بۇلاى سۆفیهکانى دیکە. سۆفیهکان كەبرىسى و فقیر بوون تەسمیمیان گرت كەكەرەكەى وى بفرۇشن وبەقیمەتى وى مەجلیسینك تەشکیل بدەن وتیر بخۆن . كەر فرۇشا و مەجلیس ئامادەبوو غەزا خورا شادى و ھەلپەرکەدەس پىكرا، لەشیددەتى ھەلپەرکەو رەقس و سەماو سەماى سۆفیان تەپو تۆز ھەمووچى يەكى داگرتبوو..سۆفى موسافىرىش كەلەھەموو شت بى خەبەر بوو . لەو ھەموو شادى و خۇشەسەرى سۆر مابوو. بەچەپلەو ھەلپەرېن چوو بۆنىو شايى سۆفیان. لەباشان شايى كەمكەم، كەنیزىك بوو تەواو بى يەككىك لەسۆفیان بەئاھەنگىكى دلنشین دەيخوتندەو. (خبرفت و خبرفت و خبرفت) يانى كەررېوشت كەررېوشت كەررېوشت بىوشت. سۆفیهکانى دى لىكرا ئەو جوملەیان دووپات دەکردەو. سۆفى موسافىر كەلەھەمووشت بى خەبەر بوو دەگەل ئەوان ئەو شیعەرى بەشەوق و شووروھەيەجانىكى زۆرزیاتر، بەگیان و دل دووپات دەکردەو.. عاقیبت مەجلیس بەئاخر گەشت وشەو تەواو بوو، وبوو بەرۇز، سۆفیهکان مال ئاوايان لىك کرد وړېى خۆیان گرتەبەر. سۆفى موسافىر بۆئیدامەى سەفەرچۆ تەویلەتا وەسایل وبارو بنەى لەسەر پشتى كەرەكەدانبى و وەرې كەوئ . بەلام زۆرى تەعەججوب کرد كەكەرەكەى دەتەویلەدا نەدى، لەبەر ساویلکەيى وخۇش خەيالى بەخۆى كوت.. حەتمەن خادىمى خانەقا ئەو بەستەزمانەى بردەو. كەئا وى بدا كاتىك كەخادىم ھات وسۆفیش مۆتەو. جەبەبوو كەخەبەرىك لەكەر نىەبەنىگەرانى پىكوت.. ئەدى كەرەكەكوا؟ خادىم چاويكى لىكرد. وەك چاو لىكردنى عاقل لەنەقام و پىكوت . كېنەكەر؟ سۆفى كوتى ھەرئەو. كەرەى كەدوینى شەوئ بەتۆم ئەسپارد خادىم سویندى خوارد و كوتى بەخودا دوینى شەوئ ئەمن لەو مەوزووعەئاگاداربووم وچەند جاریش لەنىو مەجلیس دا، ھاتم وئەو مەوزووعەم بەگوئى تۆكوت. بەلام ئەتۆ ئەوئەندەلەشادى وخۇشى وسەماو سەماع دەورت گرتبوو كەلەھەمووسۆفیانى حازر لەمەجلیس بەئىحساستر ئەو ئاھەنگەت دوو پات دەکردەو. (خبرفت و خبرفت و خبرفت) ئەتۆ كەغەفلەتت كرددو گوئىت نەدامى ئەمن، چ گوناھىكەم ھەيە؟ وەختىك كەسۆفى ئەو

بەسەرھاتەى بىست لەزەرەرو زىانى تەقلید، تیگەیشە وبەداخ و جەسەرە دەیکوت (ای دو
سەد لعنت برین تەقلید باد) يانی ئەى دوو سەت جار لەعنەت لەو تەقلیدە.

- هات لەبۇ يەك خانەقا سۆفیهك لەدوور
هەر بەدەستی خۆى بەوى دا ئاووگیا
ئىحتىياتى كەرد، نەكا، تا ئىشتىبا
سۆفیان هیچیان نەبوومال، زۆر فەقیر
گەر كەسكەت دى فەقیری خستىبەند
سۆفیان چون بى نەوا بوون و، نەدار
گەر نیازت بى، دەبى، مندار موباح
پاش ئەوى سۆفیان فرۆشتیان ئەو كەرە
سۆفیان كەردیانەغەوغا و هەمەمە
بۆگەدايى تاكوکەى كەشكۆل بەدەس
هەرەكووخەلکینەئیمەش گیاندار
بۆيەسۆفیان تۆوى باتلیان دەچاند
چونكەسۆفى خەستەبوو، هاتبوو لەدوور
يەکیەكەى سۆفیان لەوى قەدریان دەنا
ئەو كوتى، چون لوتقى وانى دى نەكەم
پاش غەزا خواردن سەماع، دەس پیکرا
تۆزى رەقس و هەلپەپین، غەوغای دەکرد
جار بەچەپلەلاق بەعەردیان، دا دەدا
زۆر درەنگ سۆفى دەگاتە، ئارەزوو
غەبرى سۆفیهك تیزی خوارد ئەو، نوورى حەق
كەم لەسۆفیان هەن كە، وا، وارەستەنە
گەر سەماع هات و لەلاى ئا خر كەووت
دەستی پیکرد.. كەر كەرپۆى و، كەر كەرپۆى
زۆر بەگەرمى هەلپەپین، تا بۆ سەحەر
هەرلەرەوى تەقلید ئەو سۆفى غەمین
- زوو كەرى خۆى بۆتەويلە، بىردەژوور
نەك وەكووسۆفى كەباسى را برا
گەر قەزا هات، ئىحتيات خۆ، لا دەبا
(كاد فقر يحتوى كفرا مبيير)
تۆ نەكەى بەو پیکەنى، ئەى دەولەمەند
بۆ هەموویان كەر فرۆشتن، بوو، بەكار
زۆر فەسادیش هەن، بەناچار بوون سەلاح
هات غەزا، شەم هەلکەرابوون، يەك سەرە
وختەئىستەبۆ غەزا هەم، زەمزەمە
سەبرو رۆژووى رۆژى تەشرىق بەسە، بەس
دەولەتن میوانە، ئەو، شەو، بوو بەيار
چون لەلاى وان غەبرى گیان، گیان خۆى نوواند
دى لەسۆفیان لوتقى زۆر، ئەمما، چ جوور
سۆفیان زۆریان بەوى كەرد ئىعتینا
گەر نەكەم من ئىستەشادى كەى دەكەم
خانەقا پەر بوو، لەتۆز، وُن بوو چرا
شەو ق و زەوقى سۆفیان بوو، واى دەکرد
جار بە، پروویان، تۆزى عەردیان، را دەدا
بۆيەدەخوا زۆر، كەنا خوا، زوو بەزوو
خۆى بەدوور كەرد ئەولەنەنگى مستەحەق
غەبرى وانیش موختەرەم بەو دەستەنە
موتربىب ئاھەنگىكى غەمگینی دەووت
وەك ئەوى سۆفیانى دى كوتیان لەبۆى
چەپلەیتەدا، ن، كەر كەرپۆى و، رۆیى كەر
كەر كەرپۆى دەس پیدەكەرد زۆر زۆر حەزین

- گەر تەواو بوو عەیش و نۆش و ئەو سەماع
خانەقا چۆل بوو، دەما سۆفی تەنی
ئەو لەحوجرە، بارەکەى ھینایەدەر
تا بگاتە دۆستان توندتوند دەچوو
ئەو کوتی بردوو یەخادیم تاکو بەو
ھات خادیم سۆفی پینکوت کوانی کەر؟
پیندە کوت من، کەر بەتۆم ئەسپاردوو
پیندە کوت باسەم دەگەل کە، مەنتیقی
چیم بەتۆ ئەسپارد، ئەلئان ویم دەو
دەس، کەوەر بگرت شتی، وای کوت نەبی
گەر کو رازیش نی ئەتۆ ئیستا، بەو
جوابی داو. بووم دەدەستی سۆفیان
بۆ پشیلان دا بنی دل، یەک نەفەر
بی، لەنیو سەت برسین یەک دانەنان
پیندە کوت فەرزەن بەزولمیان لیت ستاند
بۆ نەھاتی نەت دە کوت پیم، تۆ ئەوا؟
تا ئەوێ بردوو یە، کەر دابایەو
لیرەبان سۆفی ئەگەر، چارەى دەھات
کئ ئەم بگرم لەبۆ قازی بەرم؟
بۆ نەھاتی پیم بلەى تۆ، ئەى غەریب
جوابی دا، وەللا ھى، ھاتم زۆر جار
ئەو دەمە، دەت کوت کە کەر، پۆى ئەى جەوان
لەو و تانەم واز دیتا چونکە من
سۆفی دە نکوت چونکە خویتدیان زیدە خویش
من بەتەقلیدم لەوان، وام ھات بەسەر
خاسسە، تەقلیدیک لەوان بی حاسیلان
- رۆژ ھەلات و گشتی کوتیان (الوداع) (۵۳۹)
دەیھەویست برواتە چۆل و، بەندەنى (۵۴۰)
تاکو بیبا دای بنیتە پشتی کەر (۵۴۱)
چوو تەماشای ئاخویری کرد، کەر نەبوو (۵۴۲)
ئاو بدا، چون کەم بەویم ئاو داو ەشو (۵۴۳)
جوابی دا خادیم کەوس بە، ئەى بەشەر (۵۴۴)
من لەبۆ کەر، تۆم، موو ەزەف نارددوو (۵۴۵)
چیم بەتۆ ئەسپارد، نەى دەى، ناحەقى (۵۴۶)
چیم وەتۆ دابوو، ئەمانەت پیم دەو (۵۴۷)
ئەو دەبی بیداتەو دەس ساحەبی (۵۴۸)
با برۆین بۆمالی قازی پینکەو (۵۴۹)
حەملەیان ھیناو، ھەمبوو ترسی گیان (۵۵۰)
بۆدلی وا کوا دەبی باس و خەبەر؟^۱ (۵۵۱)
وێک پشیلک کز، لەنیوان سەت سەگان (۵۵۲)
خویتی بەستەزمانی وێک منیان رزان (۵۵۳)
گەر کەرى تۆ، وا دەبەن ئەى بی نەوا (۵۵۴)
یانەپوولیان سۆفی دابا پینکەو (۵۵۵)
ئیتستەجیبکەم؟ ھەریەکەى چۆ، یەک ولات (۵۵۶)
ئەو بەلایەھەر ئەتۆ ھینات سەرم (۵۵۷)
ھاتەپششت زولمەکی وا، زۆر عەجیب (۵۵۸)
تاکو لەو کارەت بکەم من ھووشیار (۵۵۹)
زۆر دەیان کوت، تۆش بەئیحساس ترلەوان (۵۶۰)
وام دەزانى تۆدەزانى کار، لەبن (۵۶۱)
بۆیە ئەمنیش ھەروەکوو وان ھاتمە جۆش (۵۶۲)
سەت ھەزار لەعنەت بی لەو تەقلیدەھەر (۵۶۳)
چەشنی کینەى، بووی خەلیل بۆ ئافیلان (۵۶۴)

^۱ - بۆ پشیلان جەرگی دانینی تۆ ئەگەر کوا لەجەرگی وا دەبی باس و خەبەر؟

- عەكسى زەۋقى ئەۋگروۋھەداي لەمن
رووح لەعەكسى يارى باش نەي كەي بەرى
ئىنئىكاس، تەقلىدە، ئەۋەل جار كە ھات
تا نەبۇ تەحقىق لەياران لا مەدە
بت ھەۋى گەرچاۋى عەقْل و گوڭى ساف
چونكە سۆفى كەردى تەقلىدى تەماع
ئەۋ تەماعەنى ۋى، لەخۇراك و سەماع
گەر تەماعىك با، دەنيو ئا وئەدا
گەر تەماعى با، تەرازوو ھىچ بەمال
ئەنيا دايان، بەقەۋ مى خۆ، ۋەلام
رەھنەمام من، مشتەرى ئىۋەش خودا
موزدى كارى من چىە؟ دىدارى يار
موزدى من زۆر لەۋ چلەى زياتر، دەدەن
داستانىك بۆت دەلېم ئەى ھووشمەند
ھەركەسى ھەيىي تەماع، ئەۋ لال دەبى
فكرى مولك و مال و زىرۋ جاھو ناو
غەيرى ئەۋمەستەى لەحق پاراو بى
ھەركە سىك زانى كەخۋاى لىدىارەئەۋ
چونكەئەۋ سۆفى لەمەستى بوو بەدوور
بۆتەمەعكار، سەت حىكايت كەى بەيان
- بۆيە قەلىم ھاتەجۆش ۋا، ۋاى لەمن
تا لەدەريا، بى ۋەسىلە، ئاۋ بەرى
بوو بە، تەحقىق گەر كو ئەۋزۇر ھاتەلات
تا نەبۇ دوپ، قەترە، ئەسداڧ را مەدە
نەت ھەۋى تۆ حرسى ئەۋ دونىاي گەزاف
عەقلى ۋى چوۋ، بۆيە ھەربىستى سەماع
نەى دەھىشت تا عەقْل ھەيىي ئىتتىلاە
ئەۋ لەدوۋ پروۋى دەبا، ۋەك ئىمەبا
چۆن بەراس دەيكوت لەبۇما ن ۋەسفى حال
من لەئىۋەنامەۋ ئ موزدى پەيام
خۋا دەلالى دا بەمن، ئىھەر دوۋ، لا
گەر چى دەى بەخشى ئەبوو بەكر، چل ھەزار
كۋا شەبىھە، بۆ شەبە، دوپرى عەدەن؟
چۆن تەماع دەگريٹ گوڭ، دەيخاتەبەند
چاۋى دل، كۋا پروۋن بەمولك و مال دەبى؟
ۋايەۋەك ۋەى، موۋى كەتپىدا بىت چاۋ
قەت ئەسپىرى گەنج نەبى ۋ، خاراو بى
ئەۋ جىھانەگشتى پى مندارەئەۋ
پىشى چاۋى گرت تەماع، نەى دى، چ نوور
نوكتەيىكىش ناچتەگوڭى ۋى، بى گومان

ناساندنى كاپراى موفلىس بەخەلكى، تەۋەسسوتى جاپچىانى قازى..

خولاسەى داستان...

يەك نەفەر موفلىس ۋېى نەۋاۋ، زۆر خۆر كەۋتەزىندان، ھەرغەزايەك كەلەبۇ زىندان دەھات
لىنەدەگەرا كەدەستى ھىچ يەك لەزىندانىانى پى بگات فەۋرەن دەيخوارد. زىندانىان لەدەستى
ۋى زۆر دەعەزاب دا بوون، ۋەيچ ئومىدەكىشىان نەبوو كەلەدەستى ۋى راحەتبىن. چونكەئەۋ
بەحەبسى ئەبەد مەحكوم بېۋ، عاقىبەت چارەپەكيان دىتەۋەكەدەگەل نومايەندەى قازى تەماس

بگرن، وشکایە تیان لەلای نومايەندەى قازى لەو کابرا موفليسه کرد، يا ئەو کابرا موفليسه لەزیندان بەریتەدەر، يا موقەبەرەى بۆ دیاری بکا، نومايەندەى قازى ئەو شکایە تانەى هەموو بە قازى کۆت، بە فەرمانى قازى کابرای موفليس حازرکرا، قازى پێیکۆت لە ئەلثان را ئەتۆ ئازادى هەر ئەلثان هەستە لەزیندان برۆدەر بۆمالی خۆت. کابرای موفليس بە بیستنى ئەو مزگینە خۆشحال کەنەبوو هیچ، بە لکەم دەستى کرد بە پارا نەو، وەدەیکۆت .. ئەى جەنابى قازى ئەو زیندانە بۆم وەک بە هەشت وایە.. کۆئ لێرە چاترە کە ئەمەن بچمە وى؟ تاخر ئەمەن هیچم نیە، چلۆن لێرە برۆم؟ و ئەمەن یەک نەفەر فەقیر و بى جى و ناتوانم کە خۆم ئیدارە بکەم، جا، کە وایى ئەمەن ئە لێرە بێنمە وە چاترە، قازى لە پاش تەحقیق و لیکۆلینە وە تێگە یشت کە بە راستى فەقیر و بى جى یە، جا لەبەر ئەو فەرمانى دا کە ئەو کابرا موفليسه سواری و لاغێک بکەن و لەشاردا بیگیرن و جارچیان بە هەموو خەلکى شارى را بگەینن کە هیچ کەس هیچ شتێک بە قەرز، نەدا بە و کابرا موفليسه عاقیبت مەسئولى ئیجراى ئەو حوکمە، و شترى یەک نەفەر کوردی دار فرۆش بە زۆر لى وەرگرت و ئەو کابرا موفليسه ی لەسەردانا، و جارچیانیش هاواریان دەکرد کە خەلکینە هیچ شتێک مەدەنە بە و کابرا موفليسه، پاش چەند ساعەتان ئیجراى حوکم تەواو بوو عاقیبت کابرای موفليسیان لە و شتر پیادە کرد، ساحەبى و شتر کە کورد بوو، بە و کابرا موفليسه ی کۆت.. لە سەبەینێو ئەتۆ سواری ئەو حەیانە بوو، ئیستا ئەمەن لە موقابیل دا پوولى جۆم نا وى، لانی کەم پوولى (کا) بدە، کابرای موفليس پێیکۆت بە راستى ئینسانێکى نەفامى، هەتا ئەلثان نەت زانیو ئەمنیان بۆ لەشاردا گێراو؟ تاخر ئەو هەموو هات هۆتو داد و فەریادە بۆیە بوو کە بێن ئەمەن موفليسم و (المفلس فى امان الله) پوولى جى و کای جى؟

(۵۸۵)	ما، لەنێو زیندان و بەندى بى ئەمان	یەک نەفەر موفليس هەبوو، بى خان ومان
(۵۸۶)	ئەو دەقەلبى بەندیان وەک کێوى قاف	دەى خووارد ئەو نانى زیندانیان گەزاف
(۵۸۷)	دەى فراند لەو، نان بە چوستى، ئەو زەمان	کەس نەبوو جورئەت بکا بخوات نان
(۵۸۸)	چاوگەدایە، گەرچى ئەو هەر شا بى	هەرکەسێکى دوور لەرەحمى خوا بى
(۵۸۹)	بۆ جەهەننەم بەند، لەبەر ئەو نان فرین	ئەو لەسەفحەى ژین دەبوو، مەردى کرین
(۵۹۰)	دێتە پێشى تۆ، لەلای تر، ئافەتێک	گەر هەلێى تۆ، بۆ ئۆمیدى راحەتێک
(۵۹۱)	بەس لەخەلوەتگەى خودا، ئازار نییە ^۱	هیچ کونج، بى عەقرب و بى مار نییە

^۱ - خەلوەتى حەق، هیچ لەوئ ئازار نییە، (مصرع دوم)

- تۆ بزانە كۈنچى زىندانى جېھان
گەر كۈنى مشكەت پەناگا، دەس كەوئ
ئادەمى توانا دەبى ھەببى خەيال
پىس و ناحەز بن خەيالائىش ئەگەر
گەر لەنئوان عەقرەب و ماران، خودا
مارو عەقرەب، ئەودەمە، بۆت، مونىسە
سەبرى شىرىن چادەبى، خۆش بى خەيال
چۈنكە شادى دى لەئىمانى قەۋى
سەبرە سەرئىمان، لەبۇ ۋى تاجى سەر
ۋاى دەكۈت ئەحمەد كەئىماندارنىيە
يەك بەچاۋى تۆ، دەبى بەد، چەشنى مار
چۈن خەيالت ۋايەتۆ، ئەو كافەرە
ھەردوۋو حالەت لەو كەسە، چاك دىنەچاۋ
نيسفى موئىمىن، نيۋەكەى دى، گەبرە ئەو
خاۋا كۈتۈيە قىسمە تىكيان موئىمىنە
چەشنى گايەك لاي چەبەى ۋى، رەش رەشە
نائ ھەوئ ھىچ كەس بىيىن لاي رەشەش
لاى برا، يوسوف ۋە كوۋو حەيوانى پەست
ھەرخەيالى بەد بوو ئەو بەد بىنرا
چاۋى باتىن چاۋى زاھىر، سىتەرى
تۆ مەكانى، ئەسلى تۆش، جىي لا مەكان
غار مەدە، بۆ شەش جىھات، چۈنكە جىھات
- قەت دەۋى دا، غەبىرى غەم نابى نېھان
پىنى پشىلە ئاخىرى ھەردىتەۋى
ئەو خەيالىش گەربىيى ساحب جەمال
بەو دەسوۋت، چەشنى ميو ئاگر لەسەر
ئەوخەيالى ۋى جوان و خۆشە، پىت بەد
چۈن خەيالت كىمىي ھەرچى، مسە
چۈن خەيالات جوان دەكاتن پىس حال
نا ئومىدە سست ئىمان، سەرئەۋى
دوۋرلە سەبران، بوۋن لەئىمان بى خەبەر
ئەو كەسەى سەبرى دەدەل دا ديار نىيە
ئەو بەچاۋى شەخسەكى دى، بوو بەيار
دۆست ئەۋى پى موئىمىنە، پىي چاترە
جار دەبىتە ماسى دەريا، جار داۋ
نيسفى حىرسە، نيۋەكەى دى سەبرە ئەو
قىسمە تىكيان كافەرە، پىو دوژمىنە
لايەكەى دى زۆرسىي ۋەك مانگ گەشە
تاللىن عالەم بىيىن، لايى گەش
چاۋى يەعقوب ئەو دەبىنى حۆرى، مەست
چاۋى ئەسلىيان ون دەكرد گشتيان برا
پەيرەۋە، بۆچاۋى باتىن، زاھىرى
بگرە ئەو دوۋو كانە، ۋەيكە، ھۆۋ دوكان
شەش دەرە، گىرا ۋە، ئىستا، مات مات

شكايەت كردنى زىندانىان لەلای نومايەندەى قازى لەدەست ئەو موڧلىسە..

- لاى ۋەكىلى قازى ھاتن ئەھلى بەند
تۆسەلامى ئىمە بۆقازى بەرە
ئەو لەزىندا ن نشتەجى يە، تا ئەبەد
- بۆشكايەت، چۈن گەلىك بوو ن دەرەمەند
بىژە ئازارمان لەدەستى ئەو كەرە
پەست و بىكار، زىدە خۆرە، زىاد لەحەد

- جەشنى مېنىش حازر دەبىي سەرھەر تەعام
 عىجەلای وی خو، غەزایی شەست کەس
 کەس لەزىندان نا خواتن لوقمەيىتک
 دىتەپىش فەو رەن، ھەمان دووزەخ گەر و
 دەد نەدەس ئەو قاتىيەى، بۆن ھاتەخوار
 يا دەزىندان دا، نەمىنى، بچتەدەر
 ئەى بەتۆشاد، ھەم زکوورو ھەم ئىناس
 ھەلەلای قازى وەکیلى با ئەمەک
 سىنگى کرد قازى، لەزىندان، ئەو نەفەر
 ھەرچى کوتبوويان لەبۆقازى، ھەموو
 نەزى پىيکوت ئىستەئازادى، برۆ
 حوایى دا من، جىم فەقەت ئىحسانى تۆ
 کەر لەزىندان تۆ دەرم کەى، سەرورەرم
 ھەر وەکوو ئىبلىس کەدەیکوت ئەى خودا
 جەنکەخۆشحالم لەزىندانى جىھان
 ھەرکەسىكى قووتى ئىمانى ھەبى
 مەن لەدەستى وی بەفیلان دىتمەدەر
 حەر ئەوان تەھدید بەفەقرى زۆر، دەکەم
 کەم لەنتو زىندانى وا، ئىمان ھەيە
 جى لەنوێزو جى لەرۆژوو، بىتەدەست
 مەن لەبەر شەيتان بانگى خوا دەکەم
 بەک سەگەئەمما ھەزاران جى، دەچى
 ئەو کەسەى کە، تۆ لەتاعەت سار دەکا
 گەر نەبوو کەس دىت شەيتان نىو خەيال
 حەر خەيالى گەردیش و جار جار دوکان
 نۆ نەبى غافل لەلا ھەولان، چ کات
 نەزى پىيکوت موفلىست سابت بکە
- بى ئەوەى دەعوەت کرى، بىژى سەلام
 کەر دەکا خۆى، گەرکەستىک بىژىت، بەس
 گەر بەسەت فیل ھاتەدەستىک توعمەيىتک
 بەو دەلەلە، خوا ووتوویەپىن (کلوا)
 سىبەرى قازىن لەسەر بى پایەدار
 يا نەدىارى کەلەبۆوى موستەمەر
 ئەى لەبۆمان، بەس ئەتۆ بووى موستەغاس
 ئەو بەقازى کوت شکایەت، یەک، بە، یەک
 زوو، لەگەوران، کردى تەحقیق، لەو خەبەر
 بى کەم و کەسرى لەبۆى، سابت دەبوو
 رىکەو ھەبۆمالى ئىرسى بابى خو
 جەشنى کافر جەننەتم زىندانى تۆ
 مەن دەبى وەک گیا، لەبرسان ھەلوەرم
 مۆلەتم دە، تۆ ھەتا رۆ زى جەزا
 تا بکووزم، مەن منالى دوژ منان
 يا لەبۆرى، تۆشەيى نانى ھەبى
 تا بەشیمان بى، بکاتن خاک وەسەر
 جار ئەسیری خال و زولفى بۆر، دەکەم
 بۆ ئەوەى ئىمان ھەيە، شەيتان ھەيە
 بەک کەرەت دەبیا ھەموو، شەيتانى پەست
 تا کو ئىمانم ئەمین بى، وا دەکەم
 بچتەھەرکەس ھەرئەو، نەک وى دەچى
 مەرکەزى شەيتانەئەو، ئىنکار دەکا
 تا خەيال بت کا، لەنتو بەد دا شەلال
 جار خەيالى عىلم و، جار جار خان و مان
 بىژەلا ھەو لىک، لەگيان و دل دەھات
 جوايى دا، بەندى گەواھن، یەک یەکە

- پتیده‌کوت ناکهم به‌وان من ئیعتیماد
تا له‌ده‌ستی تۆ، نه‌جاتیان بی ئه‌وان
گشتی کوتیان حازرانی مه‌حکمه
حالی وی قازی له‌هرکس ویستبا
قازی ده‌یکوت ئه‌و بسوورپتن له‌شار
کۆ به‌کۆ، جار دهن، بکه‌ن هه‌رباسی وی
کس به‌قه‌رزو، وام نه‌دا به‌و، هیچ شتی
فیل له‌هرکس کات و، بیتمه‌حکمه
سابته‌لای من، که، ئه‌و موفلیس بووه
ئو جیهانه‌هه‌بس و به‌ندی ئاده‌می
موفلیسی ئیبلسی، خوا ئاشکا رک‌کرد
موفلیسه، هه‌م حيله‌گه‌ر، هه‌م به‌د وتار
گه‌ر له‌گه‌ل وی هه‌منشین بی، هه‌م وتار
وه‌گرا، بۆ موفلیسی دل پر به‌روش
کوردی بینچاره‌گه‌لکی دا د‌کرد
وشتی ویان برد، له‌جیستان، تا شه‌وی
سواری وشتیان ده‌کرد ئه‌و هیچ نه‌دار
کۆ به‌کۆیان ئه‌و له‌شار گێرا، به‌غار
گه‌ربه‌لای هه‌مام و بازار، راده‌برد
جا، ده‌جار چی پتکه‌وه‌جاریان ده‌دا
کس نه‌کا، قه‌رزى بداته‌به‌و که‌سه
هیچ شتیکی ئه‌و له‌دونیا، دا نییه
ئاوی سافی دۆستایی لیل ده‌کا
گه‌ر له‌داد گا، پتیم بلین چی کردووه
خۆش ده‌مه، زۆر خۆر، موسیبه‌ت پێ براو
گه‌ر به‌فیلان بی، له‌به‌ر کا، ئه‌و کراس
گه‌ر وتاری حیکمه‌تی کوت، ناحه‌کیم
- چون له‌ده‌ستی تۆ ده‌که‌ن هاوار و داد
شاهیدی ناحه‌ق ده‌ده‌ن بۆت، بی گومان
شاهیدی ئیفلاس و فه‌قیری وین، ئه‌مه
پیتی ده‌کوتر، موفلیسه، ب‌روات، با
جار بدهن که، موفلیسه‌و زۆر نا به‌کار
ئاشکرا که‌ن بۆعمووم ئیفلاسی وی
کس نه‌دا قه‌رزى به‌وی، تۆزى، پتی
هیچ زیندان ناده‌مه، به‌و، ئه‌وده‌مه
پوول نه‌ما، مالیش له‌ده‌ستی وی چووه
بوو به‌موفلیس، دپته‌ده‌ر له‌و، ئه‌و ده‌می
زۆر ده‌قورئان باسی وی هاوارکرد
هاو نشینی وی نه‌کا هیچ که‌س، چ جار
موفلیسه‌بی سووده، بۆتۆ، هه‌م نه‌یار
وشتی کوردیک، فه‌قیری، دارفرۆش
جارچیشی ئه‌و به‌وه‌عه‌ده، شاد کرد
وا نه‌بوو سوودی له‌دا دی، ده‌س که‌وی
ساحه‌بی وشت به‌دووی وی دا، به‌غار
تا بناسن، به‌ک به‌یه‌ک، ئه‌و، خه‌لکی شار
خه‌لکی جاویان، چاک له‌شکلی وی ده‌کرد
کوردوڤۆمی، تورک و عاره‌ب، به‌ک سه‌دا
بی نه‌وايه، وه‌رشکه‌سته، موفلیسه
له‌وجیهانه‌ه، فیل به‌بازی، وا نییه
ئو له‌هرکس هه‌لکه‌وی بۆی، فیل ده‌کا
من که‌زیندان، ناده‌مه، به‌و مردووه
نوئ لیباسی ژیر، لیباس روو، دراو
وا ده‌کا تاکوفریو دا، گشت ناس
زینه‌تیکه‌عارییه‌ت لای، ئه‌ی سه‌لیم

- ۶۷۱) كوانى دەگرئ، دەستى تۆ دەستىك براو؟
 ۶۷۲) كوردەپىتىكوت شەو درەنگە، زىندە تار
 ۶۷۳) جۆم وەلانا، خەرجى كا، كوا؟ ھەركەمى
 ۶۷۴) بىنم بلى چى ھات عەقلى تۆى دەبرد؟
 ۶۷۵) چۆن دەبى نەت بىستى تۆ، ئەى فلان
 ۶۷۶) كۆپر دەكات و، كەر دەكا، بەخوا، تەماع
 ۶۷۷) موفلىسەئەوشەخسە، نا مەردى دەويست
 ۶۷۸) نەى دەبىست چۆن بۆتەماع ئەو بوو ئەسىر
 ۶۷۹) پىشتى پەردە، زۆرەسوورەت، زۆرسەدا
 ۶۸۰) عىشەو، يى، ياشۆخو شەنگى، ياكەمال
 ۶۸۱) ۋەجدو حال يى، يا بەشارەت، يا سەماع
 ۶۸۲) ئەو دەمە، دەت يى، كەبت داتى خودا
 ۶۸۳) گەر نىيازت يى، دەكا حەق، بۆت عەيان
 ۶۸۴) بۆ ھەموو دەردىك چاكى كرد دەوا
 ۶۸۵) تا زەمانىك دى لەبۆت، فەرمىنى ۋى
 ۶۸۶) چەشنى چاۋى مردوو، چۆن بەدۋاى گىيان
 ۶۸۷) چۈنكەبى جىگايە، بۆ جى، بۆ جىھان
 ۶۸۸) حەق تەلەب كە، ئەو ۋوودەت، لا بەرە
 ۶۸۹) ئەو ۋوودەى زاھىرى لادەكەنار
 ۶۹۰) بۆ ئەۋەى خارىج لەۋە، قىمەت، كەنا
 ۶۹۱) رەحمى تۆ تا زىا د بى بۆمان ئەى رەفىق
 ۶۹۲) ئىمەنى و ترسىش لەتۆنە، نەك بەخۆن
 ۶۹۳) موسلىجى تۆ، ئەى ئەتۆ پاشاى ۋتان
 ۶۹۴) بت ھەۋى گەر، جۆگەخوينىش، نىل دەكەى
 ۶۹۵) ديارەئىكسىرى ۋەھاش، ئەسراپى تۆن
 ۶۹۶) ئا ۋوخاب، تۆ نەقشى ئادەم پىت دەدا
 ۶۹۷) گەل ھەزارا ن فەكرى شادى و فەكرى غەم
 ئەر دەبەر كا، دز، لىباسىك جوان تەۋاۋ
 نەو كەداهات ئەو لەۋشتر ھاتەخوار
 بىنرى من سوار دەبوۋى لەو، تۆ دەمى
 حۋابى داۋەتاكوئەلئان، چىن دەكرد؟
 نەبلى ئىفلاسەم گەبىشتەئاسمان
 ھىچ دەگوۋى تۆ دانىيەئىللا تەماع
 - ر، بەردىش جارى جار چىيان دەبىست
 تەكۈشەو ۋايان دەكوت، كوردى فەقىر
 بىدراۋەچاۋو گۆى، مۆرى خودا
 دى گەبىتن بەچاۋ، خۋاى بى ھەۋال
 دى گەبىتن بەگۆى، ئەو خۋاى مۋتاع
 نەو جىھانەپر عىلاجەۋ، پەردەۋا
 گەر چى تۆ ئىستاكە، نابىنى ئەۋان
 دى بەيەمبەر كوت، بەئىمە، كە، خۋاۋا
 عىلاجىت نادىار، دەرمانى ۋى
 دىنى چاۋ، چارەخۋاز، لاي لا مەكان
 مەركەزى چابوۋنى دونىا، لا مەكان
 تالىبى گەر، بەو خودايەى، لەو سەرە
 سەس ۋوودى مەنەۋى بۆت دى، بەكار
 كارخانەى سەنەتەتى خۋايە، فەنا
 بىر كەئىمە، زۆر ۋتەى جوان و دەقىق
 ھەم ئىجابەت ھەم دوۋعا، ھەر دوۋلەتۆن
 نۆلەبۆن ئىسلاح بىكەقەۋلى خەتان
 تۆ، بەكىمىات، بت ھەۋى، تەبىدىل دەكەى
 كارى ۋا جوان و زەرىف، ھەركارى تۆن
 ئوۋخاكت تۆ دەگەل يىك لىك دەدا
 نىسبەت دان، تۆ دەگەل يىك، خال و غەم

- زۆر كەست ئازاد دە كرد ئەى خواى غەفوور
لا دەبەى، لەو دۆستايى قەم و كەس
عالمەى حىس رەد، دەكات و، لادەنى
عیشقى وى بەيدا و مەعشوق نادىار
عیشقى زاهىر، عیشقى مەعنا، بى گومان
سوورەتتىك مەعشوق بىتن، هېچ زەمان
گەر كو عاشق بووى بەسوورەت، ئەى لەبۆ
سابىتە سوورەت ئەدى بۆنات هەوئ؟
گەر بەمەحسوس عاشقى و شايق بەوى
چون وەفا، ئەو عىشقە زۆر زۆر زىاد، دەكا
كەوتە سەردىوار، نوورى تاوى گەش
بۆ دەبى مەعشوقى تۆبى، سەندە گل؟
ئەى ئەوەى كردت بەعەقلى خۆت ناز
تېشكى عەقلە كەو تە، سەرئەو حىسسى تۆ
هەر وەكوو زەر كۆوبە، جوانى لای بەشەر
وەك فرىشتە جوان دەبوو، ئىستاكەنا
لەين دەستىنى خوا، جوانى كەمكەمە
(نەمەرەننكسە) بلىنى
چون جەمالى دل جەمالى باقىيە
ئاوو ساقى و مەستە دل، هەرسىكيان
وەحدەتت قەت بۆ بەيان ناك قىاس
سوو رەتە، ئەمما لەلات مەعنايە ئەو
مەعنى يەعنى هېچ نەمىنى (من) لەبۆت
مەعنى نابى كۆپرو كەر كا، تۆ چكەت
سەھمى كۆپر دل، هەرغەم و رەنج و عەنا
حەرفى قورئان مەعدەنە، بۆ كۆپر دلان
تۆبە دووى گول دا برۆگەر هەت بى چاو
- فكرى شادىو غەم لەوېت كرد زۆر، بەدوور
گول لەلای وى ناحەزە، وەك خارو خەس
عالمەى مەعنا لەجى وى، دا دەنى
يار لەمەعنا، ئىبتىلا بەو ئاشكار
با بەزاهىر، بىت عیشقى رووى جوان
لەو جىھانەدانىە، هەم لەو جىھان
رووح كەدەر چوو نات هەوئ ئەو دەم ئەتۆ؟
بت هەوئ مەعشوقى راستىت دەس كەوئ
هەر چى حىسسى بى، دەبى عاشق بەوى
كوا وەفا سوورەت غەمىن يا شاد دەكا؟
عارىەت بوو نوور لەسەر دىۋارى رەش
بت هەوئ مەعشوقى ئەسلى، تۆ بەدل
خۆت بەزىاتر گرت لەوەى سوورەت خوۋاز
عارىەت بوو زىر لەسەر ئەو مىسى تۆ
بۆيە مەعشوق پىس دەبى وەك پىرەكەر
عارىەت بوو جوانى لای وى هېچ نەما
نەو نەمامان وشك، ئەكاتن، دەمدەمە
بت هەوئ دل، جا لەبەر ئىسكان هەلى
ئەو لەئاۋى ژىن دوولتوى ساقىيە
بى غرووربى، هەرسى، بىكەن نەك جىان
بەندەگى كە، قەت مەلى تۆزىددى راس
شاد دەكا سوورەت بەلام وەك بايە ئەو
سوورەت و مەعنى وەلابە، تۆ لەخۆت
ئەوھەمەعنى، تۆ لەسوورەت، دا، نەجات
سەھمى چاۋى دل ئەدى؟ گەنجى فەنا
عاشقى گول نىن ئەوان، لەفزی گولان
لەفزی گول بى سوودەبۆت ئەى شەخسى خاۋ

- گول كەيى لەفزىش دەيى بۆي، بى گومان
 لەفزى قورئان بۆ تىجارەت بە دەكەي؟
 بگرەمەنا، زوو كە ئەلفاز لا بەرە
 ئەو لە مەرکوويىكى بى زىن سوار دەبوو
 تۆكەرى نەفست، بە گولمىخ بىخەبەند
 ئەودەباتن بارى سەبرى چۆنى ويست
 كەس گوناھى كەس بە ئەستۆ ناگرئ
 غەبرى ئەو گوشتارەفكرى خا و خام
 وەك فلان كەس گەنجى ھاتەدەس، بەبار
 كارى بەختە، ئەوھە، ئەمما نادەرە
 كار كردن كوا دەكا تن مەنعى گەنج؟
 تۆ نەبى قەت قەت گرفتارى ئەگەر
 مەنعى كرد بىزىن ئەگەر لىن مستەفا
 ئەو موناقيق زىكرى شەرتى كردو، مرد
- (۷۲۵) گيان كەيى بيشك دەيى نان بۆ گيان
 (۷۲۶) مەعنى قورئان بۆ جەسارەت بە دەكەي
 (۷۲۷) كارى ئەحمەد واىە، بۆمان را بەرە
 (۷۲۸) بۆ سەفەر كوترا، بەيى رېيوار دەبوو
 (۷۲۹) چەندەھەلدى ئەو لەكارو بار، چەند
 (۷۳۰) جالەسەت سال يالەسى دا، يالەبيست
 (۷۳۱) غەبرى چانراو ھىچ، بەھىچكەس نادري
 (۷۳۲) دوور دەكا لىت، فكري خاوو خام، مەرام
 (۷۳۳) دەمەھوئى من وەك ئەوى بى كەسب و كار
 (۷۳۴) لازمە كار تاكو قالب قادەرە
 (۷۳۵) كار كە، دائىم چونكە گەنجە، موزدى رەنج
 (۷۳۶) كردبام گەر ئەوھە يا خىر ئەوھە، ھەر
 (۷۳۷) چون ئەگەر، مايەى نىفاقە، نەك سەفا
 (۷۳۸) غەبرى ھەسرەت كەس لەزىكرى شەرت، نەبرد

مەسەل ..

- يەك نەفەر خانووى دەويست بۆجىتى ئەمان
 پىندەكوت گەر ئەوھەبووباي سەقف و بان
 تۆ دەبووى ئاسوودەھەم مالى و مالى
 جوابى داوەخۆشەلاى يار، پرنەسەر
 تالىبى خۆشىن ئىنسانان ھەموو
 زىر خوازن گشتى ئىنسان، پىرو جوان
 زىرى خالىس نوور بەزىرى غەش دەدات
 گەر مەحەك بى، ئىنتىخاب كە، زىر ئەتۆ
 يا دەيى، بت بى، لەباتىن، تۆ مەحەك
 دەنگى غوول و دىو، لەسەحرا ئاشنا
 بانگ دەكاتن غوول دەلى ئەى كاروان
- (۷۳۹) پىنى نىشان دا دۆست كەلاويك نەيىبو بان
 (۷۴۰) تۆدەبووى جىرانم ئەو دەم بى گومان
 (۷۴۱) گەر كو ھەييا، يەك وەتاغى دى لەپال
 (۷۴۲) چۆن بىزىن ئەمما لەزىر سايەى، ئەگەر؟
 (۷۴۳) خۆشى ئەو دونيايەخۆشە، نار لەدوو
 (۷۴۴) زىرى باشى بۆ نەناسرا چاوى وان
 (۷۴۵) بى مەحەك تۆ، زىرنەكەى بىرى، چ كات
 (۷۴۶) بى مەحەك، تەسليم بەيەك زانا كە، خۆ
 (۷۴۷) يا دەنا بۆپىش مەرۆ، تەنھا و تەك
 (۷۴۸) ئاشنايەك تۆدەبا بۆلاى فەنا
 (۷۴۹) وەرئەلاى من، لىرەرايە، رى و نىشان

- يەك بەيەك نىو يان دەبا غوول، ئەى فلان
 ۵۰) تا كو ون كارى، لەيىك يىكەى ئەوان
 ھەر كەچۆ وى، زوو دەبىنى، ئەو پەلەنگ
 ۵۱) عومر زايى، رىگە دوورو، رۆز درەنگ
 چى دەكوت غوول، ؟دا بلى پىم، ئەى ھەوال
 ۵۲) مەقامم لازمە، ھەم جاھو مال
 دەنگى والە، تۆمە ھىلە ھىچ لەخۆت
 ۵۳) تا كو رەوشەن بن، گەلىك رازان لەبۆت
 زىكرى ھەق كەدەنگى غوول ژىر بەربدە
 ۵۴) چا و لەدوئيا و دۆستى دونيا، بەر بدە
 سوبجى سادق، تۆ لەكازب، جيا كە، دەى
 ۵۵) لىك جىياكە، رەنگى كاسەو، رەنگى مەى
 تاكو لەو چاۋەى دەبىنىت ھەوت رەنگ
 ۵۶) چاۋەكى دى، چا بكن، سەبرو درەنگ
 رەنگ دەبىنى غەبرى ئەو رەنگانەتۆ
 ۵۷) زۆر دەبىنى گەو ھەرو دۈر دانەتۆ
 گەو ھەرى چى؟ بەلكەتۆ دەريا دەبى
 ۵۸) رۆزى روونى ئاسمان پەيما دەبى
 كارگەر جىي كارگا، دەو دا نىھان
 ۵۹) تۆ برۆ كارگا، دەبىنى ئەو غەيان
 چونكە كار، ۋەك پەردەيەك، بۆ كارگەر
 ۶۰) غەبرى كارنەى دى لەكارگەر، چاۋى سەر
 كارخانە، جىي حزوورى كارگەر
 ۶۱) بى خەبەر لەو، ئەو كەسەى ما، پىشتى دەر
 تۆ ۋەرەنىو كارگا، يەنى غەدەم
 ۶۲) پىشتى دەر كەپۆششە، كارگەر ونە
 كارخانەى ئەو خودايەى كرد ون
 ۶۳) تا كو بگرى پىش قەزا، ئەو خۆل ۋەسەر
 جا، قەزا فیرەونى زۆر كرد مەسخەرە
 ۶۴) پىكەنى بەو فکرو بىرەى، لەو سەرە
 سەت ھەزارى كوشت مندال، بى گوناھ
 ۶۵) تا بگۆرى حوكم و تەقدىرى ئىلاھ
 تا، نەيەت زاھىر نەبى، مووساى زەمان
 ۶۶) قەتل و زولمى زىدە كرد، ئەو بى ئەمان
 كردى مووسا پاشى زۆر كوشتار، زھوور
 ۶۷) حازرى شەر بوو دەگەل ۋى، بى قسوور
 گەر كو دىباى كارگای خواى بى ھەوال
 ۷۰) نەيدە كرد فېل نەيدە كوشت ئەو، ھىچ منال
 بووى لەمالى فیرەون، مووسا، ئەمان
 ۷۱) زۆرى مندال، غەبرى ۋى كوشت، ئەو زەمان
 ۷۲) ۋەك كەسى ۋەدواىي خۆشى تەن كەوئ
 ئەو دەلى دوزمن بەمن ھەرئەۋھەنە
 ۷۳) زەن دەبا، ئەو خەلكى ناخۆشيان دەوئ^۱
 ئەو، ۋەكوو فیرەونە، تەن مووساى ۋى
 ۷۴) دوزمنى لایە، شەقى بەدواىي ۋى

۱- وا دەزانى، خەلكى ناخۆشيان دەوئ (مصرع دوم)

دوزمنى لایە، دەچى بەدواىي ۋى (مصرع دوم)

دوژمنی وی نەفسە، نێو خانە ی تەنە ئەو بەخەلکی دیکە بێخود دوژمنە (۷۷۵)

سەرژەنیش کردنی خەلکی یەک نەفەر کە دایکی خۆی بە توهمەت کوشت..

(۷۷۶)	هەم بەخەنجەر، هەم بەشەققو، مست لەسەر	کوشتی دایکی خۆی بە توهمەت یەک نەفەر
(۷۷۷)	چۆن لەبیرت کرد حەققى دایکی خۆ؟	یەک نەفەر بێبیکوت کە بە دجینسی ئەتۆ
(۷۷۸)	پێم بلێ چی کرد ئەو؟ کوشتت ئەتۆ	دا بلێ پێم بۆچی کوشتت دایکی خۆ؟
(۷۷۹)	کوشتم ئەو، تا خاک بێ سەتتاری وی	جوابی داوە کردی کاریک عاری وی
(۷۸۰)	جوا بى دا، کوشتن، دەبۆ کارم، ئەمن	پێیدە کوت بۆ نەت دە کوشت کابرای، کە تن؟
(۷۸۱)	بۆیە کوشتم، دایکی خۆم، تەنیا و بەس	تا نەریژم من لە دونیا خویتى کەس
(۷۸۲)	جورمى وی مەشهوور لە نێو ئەو شارە یە	نەفسى تۆ، ئەو دایکە بەد کردارە یە
(۷۸۳)	گیانی شیرین، تۆنە کووژى، ئەى فەتا	نەفسى ئەممارەت بکووژە، تۆ هەتا
(۷۸۴)	بەو دەگەل خواو خەلقى خوا، کردووتە جەنگ	هەر بەوى دونیایى خۆ ش، لیت بوو، بە تەنگ
(۷۸۵)	دوژمنت نابێ، لەسەحنە ی رۆژگار	گەریکووژى نەفس، دوژمن بوو، بە یار
(۷۸۶)	ئەنبییاوو ئەولیاوو، موتتەسەلە قین	گەریبێژى یەک نەفەر، هیچ والە، نین
(۷۸۷)	دوژمنشیان زۆر هەبوو تۆ بێزەبوو؟	ئەنبییاان کوشتبوویان نەفسى خۆ
(۷۸۸)	تایبىسى تۆ لەبۆ ئیراد جەواب	گوێ، گرە، باش ئەى تۆ خواھانى سەواب
(۷۸۹)	هەربەخۆ دایان، لەخۆیان، خەنجەرەان	دوژمنى خۆ بوون گشت ئەو مونکیران
(۷۹۰)	نەک کە سێکی بیهەوئى خۆى، خۆى کوژى	دوژمن ئەو کەس، بیهەوئى، خوینت، مزئ
(۷۹۱)	چون حىجایى وىست، نوورى بۆ نییە	چە کچە کى دوژمن بە تاوئى، خۆنییە
(۷۹۲)	رەنجى وی بۆ تاوئى نایەت، قەت یەکی	نوورى تاو، دەگریت گیانی چە کچە کى
(۷۹۳)	ئەو نەهێلئى تاو بگاتە، لەعلی ناب	دوژمن ئەکەس بوو، کە بێ لەو، را عەزاب
(۷۹۴)	نوورى پروونى، گەو هەرى پیغەمبەرەان	هەر لەبۆخۆ مانەن، گشت کافران
(۷۹۵)	بەلکە خۆیان بوون لە نوورى وا، بە دوور	کوا دەگیرئ پێشى چاوى وا، بە نوور؟
(۷۹۶)	خۆى بکووژئ تاکو ئەرباب کا، غەمین	وەک غولامێک، بێ لە ئەرباب زۆر بە کین
(۷۹۷)	تا زیانی پێگیا، ئەربابى وی	هەلە دەدیترئ، خۆى لەبان را، سەرنەوى
(۷۹۸)	یابیتە دوژمنى ئوستاد، منال	گەر عەدوو بێ بۆ تەبیب، ئەفسوردە حال

- رئى گرن، تەنھا لەخۆيان، نەك لەكەس
 رەختشوو، گەر كىنەدار بىتن لەئاو
 چاك بنۆرە، بىژەپاشان تۆبەمن
 گەر خوداوەند چاكى كردى، نا لەبار
 گەر دريا كەشت، مەرۆ نىو، بەردەلان
 گەر بىژى، بۆ فلان، والاىە، جىى؟
 عەيب و نەقسە، چەشنى عەيبى دى، حەسەد
 چونكەخۆى كەمتر لەئادەم دى، بلىس
 دەى ھەويست ئىبلىس، تا كو بچتەسەر
 دى ئەبوو جەھل، عار، فەزلى ئەحمەدى
 چون حەسوود بوو، بولجەكەم، بۆ، بوو جەھل
 نەمدەدى من، لەو جىھانەى، پرتەلاش
 ئەنبىياى ناردن لەبۆ عالەم، ئەحەد
 چونكەكەس نەنگى لەزاتى خوا نىيە
 گەر ۋەكووخۆى، ئەنبىيا ناسىن، فلان
 گەر قەبوول كاتن كەسى فەزلى رەسوول
 يەك ۋەلى لازم لەھەر دەورو زەمان
 بووى نەجات ھەركەس كەھى بوو، خولقى باش
 جا، ئىمامى ژىرو زىندو ئەو، ۋەلى
 ھادى و مەھدى ئەو، ئەھى باش يار
 ئەو ۋەكوونوورە، عەقل جەبرىلى ۋى
 كەم لەئەو قەندىلە، بۆمە، جى، چىرا
 چونكە حەوسەت پەردەھەن بۆنوورى حەق
 پىشتى ھەربەردىك لەبۆ قەومىك مەقام
 خەلكى سەففى ئاخىرى، چاۋ ناتەوان
 چون زەعىفەچاۋى سەففى پىش ئەویش
- رئى لەعەقل و گىيانى خۆيان گرت بەس^۱
 يا نەماسى، بى، بەرق دا چى، لەئاو
 كامەيان بەد بەخت و، بەد ئەختەر، دەبن
 تۆنەبى ھەم نالەبار ھەم بەد وتار
 عەيبى خۆت، تۆ زۆر مەكە، ۋەك، كەر دلان
 والەنىم من، تۆ حەسوودىت، دىت پىنى
 بەلكە زياتر زۆر لەعەيبى دىكە بەد
 كەوتەنۆ زياتر، لەسەت ئەعمالى پىس
 بەس لەسەر ئەوچوونەسەر، دى، زۆر كەسەر
 چون حەسوود بوو، خۆى لەۋى، زياتر دەدى
 زۆر لەئەھلانى حەسەد، كرد نائەھل
 ھىچ شتى چاتر، لەخولق و خووبى باش
 تا لەسینە، بىتنەدەر گشتيان، حەسەد
 ھىچ حەسوود بۆ ۋى دەدۇنيا دا نىيە
 بۆيەۋايە، چون حەسوودى، دى بەوان
 قەت حەسوود نايى بەۋى پاشى قەبوول
 تا قىامەت بەردەوام ئەيمىتىحان
 شووشە دل ئەمماشكا، بوو، وردو خاش
 بى لەھەرنەسلىك، عومەر بى يا عەلى
 ھەم لەلات دا نىشتو، ھەم نادىار
 ئەو ۋەلى كەمتر لەۋى، قەندىلى ۋى
 زۆرمەقام و مەرتەبەى نوور، پىدرا
 پەردەكان يەك يەك ھەيانەچەن تەبەق
 سەف بەدۋى سەف، پراكشاۋە تا، ئىمام
 نوورى سەففى پىش نايىن ئەوان
 نادىار بۆى، نوورى پىش ۋى و، ئىدەدەش

^۱ - رئى گرى، عەقل و گىيانى خۆنە، بەس (مصرع دوم)

- سورده کی که، گیان به ئەووەل سەف، دەدا
 خێلی دەروا، وردەوردە، کەم دەبی
 ئێگرنیک بۆزێر و ئاسن بی ئەگەر
 سێوی کال دەیوی که گەرماي ویکەوی
 دێبەهوی ئاسن بەلام، توند ئاگرئ
 ناسنی و، وەک فەقیری رەنجبەر
 حاجبی ئاگر دەبی، بی واسیتە
 بی وەسلیلە ئاوو مندالانی ئاو
 ئەو وەسلیلە تاوایە، یا قابڵەمە
 یا هەوا بی، بەینی ئاوو، ئاگرئ
 جا، فەقیر، یانی، کەسێک، بی واسیتە
 جا، هەموو عالەم بەدەن، هەر ئەو دلە
 دێ نەبی، تەن کوا دەزانئ گفتو گو؟
 مەنزەرە ئاگر، کە، وابی ئاسنە
 ئەو دلە ی زاهیر لە ئینسان وەک تەنە
 ئەو تارە لازمە شەرحی بەلام
 تا نەیتە بەد، ئەوە ی بووباش وخۆش
 کەو شی کەج بۆلاق کەج، راستانە یە
- رەنجەبۆ ئەو شەخسە خێلە ی، بەد ئەدا (۸۲۵)
 گەر لەهیج جی را نەو هستا یەم دەبی (۸۲۶)
 کوا لەبۆ بیو، سێوی تەردە ی بی سەمەر؟ (۸۲۷)
 نەک وەکوو گەرماي کە ئاسن دەبەهوی (۸۲۸)
 تا کو گەرماي زور، لە ئاگر، وەر گری (۸۲۹)
 شادو خۆشە، ئاگر و کو تکیش لەسەر^۱ (۸۳۰)
 دەچتە نێو ئاگر بەبی هیچ رابیتە (۸۳۱)
 غەیرە مومکین گەر بە ئاگر، بن تەواو (۸۳۲)
 هەر وەکوو پی، کەوشە، بۆوی لازمە (۸۳۳)
 لەو هەوا یە، ئا و، تینی وەر گری (۸۳۴)
 زاتسی وی، هەبی، دەگەل، گر، رابیتە (۸۳۵)
 گەر بەدەن بی دل بی، بیکار وەک گلە (۸۳۶)
 نە ی هەوی دل، کوا دەکا، تەن جستوجو؟ (۸۳۷)
 مەنزەرە ی ئەو خوا یە هەردل، تەن چنە؟ (۸۳۸)
 ئەو دلە ی ئینسانی کامیل، مەعدەنە (۸۳۹)
 من دەترسێم هەلخریسکی وەهمی عام (۸۴۰)
 بۆ یەوام کوت چونکە من چوو بووم لەهۆش (۸۴۱)
 بۆ گەدا دەسگیرە، سەر ئاستانە یە (۸۴۲)

ئیمتیحان کردنی پادشا، دوو غولام کە تازە ی کپیوون..

خولاسە ی داستان...

پادشایە ک دوو غولامی کپین، یەکیان بە زاهیر زۆر جوان و پێک و پێک بوو، بەلام ئەوی دیکە زۆر ناحەزو نالەبار بوو. پاشا غولامە جوانە کە ی ناردە حەمام و دەگەل رەفیقە کە ی وی دانیش و بۆ ئیمتیحانی شەخسییەت و وەزعییەتی رووحی وی پێکوت ئەو غولامە ی رەفیقت کە زۆر جوان و پێک و پێک خوین شیرین و قسە خۆشە دەبارە ی تۆدا نەزەری خەراپی هە یەو ئەتۆ بە خەیا نەتکار دەزانیت، پێم بلی بزانم ئەتۆ نەزەرت چیە؟ غولامە ناحەزو نالەبارە کە جوابی

^۱ - ئاسنی وایە، فەقیری رەنجبەر شادو خۆش حال، ئاگر و کو تکیش لەسەر

داۋەرە فىقى من ئىنسانىكى راست و دروستە وتا كو ئەلئان ھىچ قسە يىكى ناھەزونا شىرنم لەۋى نەبىستوو، ولە پاشان سىقاتى باشى رە فىقە كەى يەك يەكە، بۆ ئەزمارد، پادشا پىنىكوت ھىندە تە عرىف لەۋى دەكەى كە مىكىش ھالى خۆت بۆ ئىمە بەيان بکە، دووبارە كوتى.. بەلى ھەرچەند كەرە فىقى من زۆر مېھربان و وشيارو جەوانمەردو دادگەرە. بەلام يەك عەببى گەو رەى ھەبە، وئەۋىش ئەۋەبە كە ھىچ خود پەسەندو مەغرور و مۇتەكەببىرو لەخۇرازی نىھ. بەلكەم ھەمىشە دە فىكىرى عەببى خۆى دایە. ۋەۋە دواى عەببى خەلكى دى ناكەۋى، پادشا كەۋەزەى بە جوورەدى، پىنىكوت بەسكە، ئەۋەندە بەزىرەكى بەبە ھانەى ۋى تە عرىف لەخۆت مەكە. ئەمن رە فىقى تۆش ئىمتىحان دەكەم و دەزانم وات رسوا دەكا كە ئەتۆ لەو تە عرىفانە كەلەۋىت كرد خە جالەت وشەرمەندەبى، بەلام غولامە ناھەزە كەلەسەر نەزەر و گوشتارى خۆى را ۋەستا ۋەھەر لەرە فىقە كەى خۆى تە عرىف دەكرد.. غولامە جوان و رىك و پىكەكە، لەھەمام ھاتەۋە. پاشا غولامە ناھەزە كەى بۆ كارىك ناردەدەر، تا غولامە جوانە كەش ئىمتىحان بكا. پاشا پىنىكوت ئەتۆ زۆر جوان وقسە خۆشى بەلام برىا ئەو عەببانەى كەرە فىقى تۆبەمنى كوت دەتۇدا مەۋجود نەبان. غولامە جوانە كەرەنگى چىرزا ۋە ھالى تىك چوو و بەپاشاى كوت كە مىكم لەو قسانە بۆگىرەۋە، پاشا پىنىكوت رە فىقى تۆلەسەر ئەو بىرو باۋەرەبە كە ئەتۆ ئىنسانىكى دوۋرۋو، و رىاكارى، غولامە جوانە كەھەر دەگەلكوۋ ئەو قسانەى بىست توۋرەبوو، كەفى ھەلخراند و دەستى كرد بەجنىو و قسەى ناھەزبە رە فىقە كەى خۆى، پاشا بۆى تەھەممول نەكرا و دەستى لەسەر زارى ئەو غولامە دانا، و پىنىكوت .. بەسسە.. ئەمن بەو ئىمتىحانە شەخسىيەت و ۋەزعیەتى تۆم ناسى، دروستە كە ئەۋ قىافەى ناھەزو نالەبارە، بەلام لەعیۋەزدا ئەتۆ روۋحت پىس و ناھەز و نالەبارە، چا، لەبەر ئەۋەبۆ ھەمىشە، ئەو سەر پەرەست و ئەمىرى تۆ دەبى .

۸۴۳)	ھاتەلا يىككىان، لەبۆ باس و كەلام	پادشا بەك بوو كرى ئەو، دوو غولام
۸۴۴)	لئوى شىرىن لئى دەبارى شەكرى ناب	دى گەلىك زىرەك دل وشىرىن جەۋاب
۸۴۵)	ئەو زەبانە، پەردەبە، بۆ دەركى گيان	ئادەمى ون بوو لەژىر پەردەى زەبان
۸۴۶)	سىرپرو رازى مال، ئەۋدەم، دىتەدەر	لاببا، پەردەكەى، لای دەرگەگەر
۸۴۷)	گەنجى زىر، ياخىر، گشت دوۋىشك و مار	گەۋھەرى تىدايە، يا خىر خوارو بار
۸۴۸)	بى نىگەھبان چونكە نابى، گەنج، چ جار	يا دەۋىدا گەنجە، لای گەنجىش مار
۸۴۹)	بۆى نەدەكرا كەس بەسەت فكران ئەۋا	بى تەئەممول، وايدە كرد مەتەلب ئەدا

- جەشنى دەريا بوو لەباتين ئەو غولام
 گەژەرى وى گەر دەبوو تابان و پروون
 سوورى قورئان فەرقى دانا بۆ بەشەر
 سوورى قورئان گەربا بۆ ن، نوورى چاو
 جوى خۆت خىل کرد و مانگت دوو، دەدى
 چاو لەمانگى پروون کە، چاوت راسکەو
 بێ: فکرت راس بېنە، نەک خوار
 هەر جەوايىكى لەگوئى را، بێتە دل
 گوئى يەواسيت، چاوە بەلام ئەهلى ويسال
 گوئى بېيسى، بەو دەگوێژين هەرسيفات
 گەربە گوشتار بووت لەنار (علم اليقين)
 جۆن دەبى عەينە لىه قينت دەسکەوئ؟
 گەر بېيسى گوئى، دېتە چاوى چاک
 ئەو، و ئارەبى بنە، نابى تەمام
- وێک بلى گشت گەوھەرى دەريا کەلام
 حەقق و باتيل جى بەجى، لىک جيا دەبوون
 بەينى حەقق و باتيل و سوودو زەرەر
 ئەودەمە، مەرکەزدەبووين بۆ سوال و جواو
 وێک سوئالى شوبهە، ئەوھە، هات وەدى
 تا تۆ هەر يەک مانگ بېينى، جواب ئەو
 فکرو بېرى باش، شۆقى کردگار
 چاو دەلى، لەمنى بېينە، بىخە گل
 چاو، ساحەب حال و گوئى يارانى قال
 چاو بېينى بەو دەگوێژى، ئەسلى زات
 پروو کەلاى (عين اليقين) راس، بى لەقين
 تۆ بسووتى، گەر يەقيني وات دەوئ
 خۆ، دەنا، ناگرئ لەگوئى هېچ، پرووحى پاک
 بېينەو سەرپاسى پاشاو دوو غولام

بەپى کردنى شا يەكێک لەو دوو غولامانە و پرسىارى حالى غايىب لە حازر..

- نا کەدى، وشيارو زيرەک ئەو غولام
 ئەو غولامى وا، لەلاى من زۆر عەزىز
 هەرکە بۆ لاى پاد شا هات، دووھەمى
 گەرچى تىک چوو، شا لەبەر گوشتارى وى
 بېدە کوئ بەو شەکل و زارى بۆ گەنيو
 تۆ، بەنامە دۆست يا دۆستانە بووى
 نا دەوا کەم بۆنى بېسى زارى تۆ
 جۆن لەبەر کىچىک، دەسووتىنم بەرەم؟
 هەرچلۆن هەى بێزە يەک دوو داستان
 نا، غولامى زيرەكى نارد بۆ حەمام
 ج. بەوى دیکەى دە کوئ، تۆ زيرەكى
- ئەو غولامى دى دە کرد، گاز، بۆ کەلام
 چون گەلێک بووخەسلەت و خووى وى تەمىز
 بۆنى بېسى لىدە هات، زارو دەمى
 جستو جۆى کرد هەرلەوى، ئەسپارى وى
 دوور بەلیم، دەنگت بېسىم، نەک سريو
 نەک جەلىس و هەم نشینی خانەبووى
 من تەبیبى حازقم، بيمارى تۆ
 چۆن لەسەر تۆ، لا دەدەم دەستى کەرەم؟
 ئاشکرا بى، چەندە، عەقلى، ئەو بەيان
 تا کو خۆى خاوين بکا، ئەو خۆش کەلام
 سەت، غولامى تۆ، لەواقىع، نەک يەکى

- تۆۋەن كۆدۈستتە بەئىمەت كۈت، كەنى
ئەۋكۈت، دز، نادروست، بەد كاری تۆ
جوابى داۋەراستگۈيە، ئەۋ غولام
راستگۈيى، خەلقەتى ئەۋ ئادەمە
غەيرى چاكە، لەۋ رەفەقەت قەت نەدى
رەنگەھەم بى، مەن گەلىك زۆر، عەيب و عار
ھەر كەسكى دىتى عەيبى خۇي، بەچاۋ
غافلن خەلىكى لەخۇيان، ۋادە كەن
نەمدەدى، ئەي بۈت پەرەست قەت، پروۋى خۇ
ھەر كەسكى سوۋرەت و پروۋى خۇي دەدى
گەر كۈ بمرئ، چاۋى ۋى ھەرباقىيە
غەيرى نوۋرى حىسسە، ئەۋ نوۋرەي ئەتۆ
پىتەدە كۈت شا، بىئزە عەيبى ۋى تەمام
تا بزانم، تۆ كەغەمخواری منى
دەيكۈت ئەي شا، مەن دەلیم عەيبانى ۋى
عەيبى ۋى راستى و دروستى، ھەم ۋەفا
كەمترىنى عەيبى ۋى بوۋ عەدل و داد
سەت ھەزاران گىلانى چاكرد، كر دگار
گىلان دەدا ھەر كەس كەدى گىلان چەن ھەزار
گەر لەسەر جۆگە، نەيىنى ئا ۋى جۆ
دەيكۈت ئەحمەد ھەر كەسكى زانى يەقین
دى دەچاكە جا، لەجىنى يەك چاكە، بۆي
دى عىۋەز، بەخشەندە، بۆيە كر دى جوۋد
ھەر كەس نەيدى عىۋەز، بوۋ چاۋ چنوۋك
جا، دەدونىادا نىيەھىچ كەس بەخىل
چۈن سەخاۋەت كاری چاۋنەك كاری دەس^۱
- ۱۰۷۵) ئەۋ بەئىمەي كۈت كەتۈپەست و دەنى
۱۰۷۶) حىزو، نامەردو، گەلىك يىتەرى تۆ
۱۰۷۷) نەمدى كەس ۋەك ۋى دروست يىتەرى، كەلام
۱۰۷۸) ھەرچى بىلەن ئەۋ، دروستە، بى كەمە
۱۰۷۹) رەنگەھەم بى، مەن، بلام ئەۋ نا، بەدى
۱۰۸۰) نادىار بوۋن لىم، بەلام لەۋ بوۋن دىار
۱۰۸۱) دى لەۋ ئىسلاحي عەيبى خۇي، بەتاۋ
۱۰۸۲) عەيبى بۆ يىك، با نەبوۋى، چادەكەن
۱۰۸۳) تۆدەيىنى پروۋى مەن، مەن پروۋى تۆ
۱۰۸۴) نوۋرى ۋى زىاتر لەنوۋرى ئىدەدى
۱۰۸۵) چاۋى ۋى چۈن، چاۋى خاۋى خەللاقىيە
۱۰۸۶) بەۋ دەيىنى جوان سىفات و پروۋى خۇ
۱۰۸۷) ۋەك كۈتى گشت عەيبى تۆ، بۆ م، ئەۋ غولام
۱۰۸۸) كەيخدا بۆ مۈلك و بۆ كاری منى
۱۰۸۹) گەرچى ھەم مەن يەك لەھاۋپەيىمانى ۋى
۱۰۹۰) عەيبى ۋى بوۋ، خۆشەيىستى، ھەم سەفا
۱۰۹۱) ئەۋ، بەگىلان دانى، لەرەتتى دۇستانى، شاد
۱۰۹۲) كام جەۋانمەرد بوۋ كەنەيدى ۋاچ جار؟
۱۰۹۳) بۆگىلانىك، چۆن دەيى غەمگىن و زار
۱۰۹۴) تۆ خەسسى ئاۋى، كۈيزە چاۋى تۆ
۱۰۹۵) گەر كۈ پاداشى ھەيە ئەۋ رۆزى دىن
۱۰۹۶) لەحزە لەحزە زىاد دەكا ئەۋ جوۋدى خۇي
۱۰۹۷) ترسى لاچوۋ چۈن عىۋەز، بۆي بوۋ، بەسوۋد
۱۰۹۸) شاد دەيى غەۋۋاس كەدى دۈررى بچوۋك
۱۰۹۹) گەر بزانى ھەرچى داي، بۆي دى بەدىل
۱۰۰۰) بوۋى نەجات ھەر كەس كە ئەۋ بىنايە، بەس

^۱ - چۈن بەچاۋ دەكرى سەخاۋەت، نەك بەدەس (مصرع اول)

- تەبیبی دیکەیی، خۆی بەزۆر ناگرێ، لەکەس
 -بەستی خەلکی، دوژمنی خۆی ئەو، بەلێ
 نە کوتی تۆ، مەدحی دۆستت چا دەکە
 جور ئەویش بۆ ئیمتیحان دینم ئەمن
- (۹۰۱) عەیبی خۆی پەیدا دەکا، ئیدیکەبەس
 (۹۰۲) عەیبی کەس نالێت عەیبی خۆی دەلێ
 (۹۰۳) مەدحی خۆت مەقسوودە، بۆیەوا، دەکە
 (۹۰۴) عەیبەبۆ تۆ، گەر سیفاتی وانەبن

سوێند خواردنی غولام لەبارەیی پاستی و دروستی پەفیکەکەیی بەخاتری حوسنی زەن بوو..

- نەز کوتی ..نا، سوێن دەخۆم بەخوای عەزیم
 نەو خودایەیی ناردنی ئەو، ئەنبییا
 نەو خودا پاکەیی لەخاکیی وا زەلیل
 بکی کردن لەو میزاجیی خاکییان
 سووری سافیی چادەکرد خالق لەنار
 بژیری پروونی، پروونی کردن گیان بەعام
 بـ.وهری گرت نوور لەئادەم، ئەو دەمی
 بـ.خ.ئەلەو، نوورەگەلێک، بەشداربوو
 بـ.انی ئیبراهیم بەنووری وا عەزیم
 جـ.ن سمایل کەوتەنیو دەریایی نوور
 بـ.انی داوود، بوو بەشوقی نوور، گەرم
 جـ.ن سولەیمان، نووری وا، ئارمانی وی
 جـ.نکە یەعقوب بۆ قەزا تەسلیم دەبوو
 سووری پروونی دیت یوسف بۆیە ئەو
 جـ.نکە ئاوی خوارد لە دەس موسا، عەسا
 بـ.ن. نووری، والە، عیسا، نەردەوان
 جـ.ن موحەممەد، دی، لەبۆخۆی والە، نوور
 جـ.ن ئەبووبەکر، ئایەتی تەو فیق بوو
- (۹۰۵) مالیک و قادیر، بەرەحمان و رەحیم
 (۹۰۶) نەک لەبەر حاجەت، بەفەزل و کبیرییا
 (۹۰۷) چاکی کردن شەهسەوارانی جەلیل
 (۹۰۸) تێپەرین لەو مەسکەنی ئەفلاکیان
 (۹۰۹) سەر، سەررووی ئەنوار دی، بۆ کرد دیار
 (۹۱۰) مەعریفەت بۆ ئادەمی، هات لەو تەمام
 (۹۱۱) بۆیە هەر شیس بوو خەلیفەیی ئادەمی
 (۹۱۲) بەخششی لەو نوورە، بۆعام، دیار بوو
 (۹۱۳) چۆ دەنیو ناگر، بەبی هیچ ترسو بیم
 (۹۱۴) نەیدەکرد ئەو، سەر، لەتیغی تیژ، بەدوور^۲
 (۹۱۵) ئاسنی وا، ئەو لە دەستی، بوو بەنەرم
 (۹۱۶) جـ.نودینو، گشتیان لەژێر فەرمانی وی
 (۹۱۷) بۆنی یوسف هات، چاوی وی، وەبوو
 (۹۱۸) بوو بەزاناو شارەزای تەعبیری خەو
 (۹۱۹) مۆلکی فیرعەونی، بەتێکجار، قووت دەدا
 (۹۲۰) بۆیە پڕۆیشت تاکو چوارەم ئاسمان
 (۹۲۱) هەربە قامکێک مانگی لەت کرد، وا، لەدوور
 (۹۲۲) ئەو رەفیقی شاھی وا، سەددیق بوو

^۲ - دایدەنا، بۆ تیغی تیژ، سەر، بێ قسوور (مصرع دوم)

- چون عومەر شەيدايى ئەو مەشۋوق بوو
چونكە عوسمان دىتى نوورى و، بەجاو
چون ئەلى دەيدىت نوورى والە، جوان^۱
چون جونەيد، دىتى، لەجوندى وى مەدەد
بايەزىد چون نوورى زۆرى دى لەحق
چون لەشارى عىشق، كەرخى، بوو ھەرەس
چو، لەبۇ لاي خوا كوپرى ئەدھەم، بەشاد
چون لەپرى و، رەنجى زۆر كېشا، شەفىق
سەت ھەزاران زىدە، پاشاي بى نىشان
واى خودا وىست، نىۋى وان مەستور بى
سوئىن، بەنوورى و، ئەو ھى چو و باسپان
بەحرى گيان و، گيانى بەحر، گەر بە دەلەم
بە خودايە چاكي كرد ھەردو جىھان
ئەوسىفانە ھەن، لەبۇ ئەو، يارى من
من دەزانم تۆ لەو ھەسفى ئەو رەفىق
شا، كوتى تۆ، ئىستەبىز ھەسفى خۆت
چەندە ھەختە جىت بەدەس ھىنا ئەتۆ؟
رۇزى مردن، جىسسى تۆ، باتل دەبى
گەر لەقەبرى، چاۋى تۆ، پركەن، لەخاك
گەر لەقەبرى دەست و پى يان، لىت بىرى
رووحى ھەيوانى زەمانىك لادەنىنى
شەرتى (من جا بالحسن) ئەك كردنە
جە ھەرى تۆ يا لەئىنسان، ياكەرى؟
ئەو ھەموو ئەعرازى تاغات ھىچ نەمان
- چەشنى دل، بۇ پاك و پىس، فارووق بوو
بوو، بەنوور بەخش، ساحەبى دوو نوور تەواو
بوو بەشپىرى خوالەمىرگى رووح و گيان
مەر تەبەى زىاد بوولە ئەزمارو عەدەد
ئەو بە (قطب العارفين) بوو، موستەحق
بۇ خەلىفەى عىشق و، رەببانى نەفەس
بوو، بەشاي شايانى ھەرجى عەدل و داد
ئەو، لەرەو شەن بىرى، بۇ رۇز بۇ رەفىق
سەر بلىندن، لاي خودا ۋەندى جىھان
تا كو نىۋى وان لەزۆر كەس، دوور بى
والەنىئو ئەو بەحرەدان، ۋەك ماسپان
خۆ، بەۋى لايىق نىيە، من و، ھەلەم
شارەزاو زانا، بەھەرجى، بوونىھان
سەت بەرايەر، زىدەلەو گوشتارى من
باۋەرپىت نايە، بلەم چى؟ ئەى شەفىق
باسى خەلكى نايى سوۋدى، ھىچ لەبۆت
جىت بەدەس ھىنا، لەبن دەريا، ئەتۆ؟
نوورى گىانت بىت، يارى دل دەبى
جىت ھەيەتا قەبرى تۆ كا، تابناك؟
تۆ پەرۋا بالت ھەبەبى ھەلقرى؟
رووحى دائىم، تۆلەجنى وى، دا دەنىنى
بەلكە ئەو بۇبارە گاي خوا، بردنە
گەر عەرەز چو جىت دەبى بۇ خوا، بەرى؟
چونكە نامىنى عەرەز، قەت دوو زەمان

^۱ - چونكە ھەيدەر، دىنى نوورى والە، جوان (مصرع اول)

- نەت لەجەوھەر ناچی بۆ جەو ھەر عەرەز
جەو ھەری تەغییر دەداتن، چاک عەرەز
جەو ھەری لیچادەیی، پارێز بەجەھد
باشی چاندن، خاک دەبێتە گەنم و کا
ئەونیکا حەیی ژن، عەرەز بوو، بوو تەواو
جووت بوونی گشت حەییوانات، عەرەز
چاندنی باغان، عەرەز، بوو، بی گومان
ھەر عەرەز بوو کاری وەک کیمیا گەری
ھەر عەرەز، بوو، پاک بکەیی ئاوێتە گەر
جا، مەلێ تۆ، زیندە کارم کرد ئەمن
وەسفی کار، ھەر بۆ عەرەز، نەک جەو ھەری
دەیکوت ئەیی شا، نا ئومیدە لێرە عەقل
نا ئومیدی دیتی بۆمان ئەو و ئە
نەقل و حەشری بۆ نەبیتن گەر، عەرەز
شکلی ئەعراز چۆنە، نەقلی وانییە
نەقلی ھەرشت، لایق و ھاو شانی وی
رۆژی مەحشەر، بۆ عەرەز، سوورەت، ھەییە
چاک بنۆرە، تۆش ئاخر، بووی عەرەز
چاو لەو ھەیی کە، خانەوو، کاشانە بوو
ئەو فلان خانووی کە دیمان خۆش و جوان
بۆ موھەندیس بوو عەرەز، ھەم فکرو بیر
بۆ ئەو ھەیی کە، کارە، شوغلە، پیشەییە
چاک بنۆرە لەو جیھانە، بی عەرەز
بیر لە ئەو ھەل، حاسلی وی، دواوی عەمەل
میو ئەو ھەل دیتە فکری باغەوان
گەر کوکارت کردو، چاندت دار ئەتۆ
گەر لک و، پێشەو گەلای، پێش میوھەنە
- لا دەبا ئەمما لەسەر جەو ھەر، مەرەز
و ھەک بە پارێز، تێک دەچیی و دەروا، مەرەز
بوو، بە پارێز زاری تال، شیرین و شەھد
یا دەواوی موو، مووی موحەممەد، چادەکا
جەو ھەری مندال، حاسل بوو لە ئاو
جەو ھەری بیتوو، مەرەمە، ھەم غەرەز
جەو ھەری چاندن، و جوودی داری جوان
حاسلی وی بیتە دەس گەر، جەو ھەری
جەو ھەری جوانی و، سەفالیو دیتە دەر
جەو ھەری کاران نیشان دە، ھەر، چ بن
کوا لە بۆ قوربان دەبی مەر، سیبەری؟
چونکە پێت وایە، عەرەز، قەت نابیی نەقل
گەر عەرەز چوو، دوور لە بەعس و قیامەتە
قەو ل و فیعلی ئیمە، بیتوو دەو، غەرەز
وایە حەشری ھەر شتیکی، فانییە
بی گومان لایق بە مێگەل، شوانی وی
بۆ زھووری سوورەتان، نۆ بەت، ھەییە
جووت دەبوون دوو نێرومی، تۆش بووی غەرەز
بۆ موھەندیس، ھەر وەکوو ئەفسانە بوو
رێک و پێک، دیوار و دەرکەو، حەوش و بان
تا وەسیلە، بوو لە چەن جی دەستگیر
ھەر عەرەز ھەروا خەیاڵ، بیر، پێشەییە
ئەو جیھانە مەنشەتی وی بوو عەرەز
ئەو جیھانەش خێل قەتیی و ابوو ئەزەل
پاش عەمەل زاھیر دەبن یەک یەک لەوان
دیتە حاسل فکری کردت، پار ئەتۆ
پێش قەرەولی میوھەنە، ئەو دیمەنە

۶۰. ئاشكرا بوو، ھەزرەتى (الولاك) بوو
۶۱. ۋەك لەباسى شىئرو پىئوى بوومەرام
۶۲. ھات لەبارەى مەتلەبى ۋا، (ھل اتى)
۶۳. فكرەمەنشە، بۆ سووەر، ئەى خۆش نەزەر
۶۴. شاھەقلى كول، سووەر، بۆ ۋى رسول
۶۵. جىنى سزا دان و موجازات، ئەوجىھان
۶۶. ئەو ھەرەز تەبديل بەبەند و، دەرەسەر
۶۷. خۆ ھەرەزبوو خزمەتى تۆ، بۆ خەلات
۶۸. تەپرو ھىلكە پىش تەكامول، ۋا دەبن
۶۹. بۆ ئەمن ئەعرەزى تۆم، جەو ھەرنەدى؟
۷۰. تا نەبىنرىتن، بەچاۋان، ئەوجىھان
۷۱. كافرو موئىمىن دەبى، كارىيان زىكر
۷۲. نەقشى كوفرو دىن، لەنىو چاۋان دەبوو
۷۳. كى بوو جورئەت كا، بكا، چاك مەسخەرە؟
۷۴. كوا قىامەت جىنى خەتاي زۆر ياكەمە؟
۷۵. دا دەپۆشنى، نەك لەۋەى خاسسە، بەلام
۷۶. ۋن دەكەم ئەو كارلەمىران، نەك ۋەزىر
۷۷. سووۋرەتى ئەعمالى زۆرو، بى ژمار
۷۸. چا، دەزانم، گەرچى كار زاهىر دەبن
۷۹. چون دەزانى تۆ ھەموو شت ئاشكار
۸۰. ئەۋھەبوو، عىلمى خوداۋەند بى عەبان
۸۱. ئىشى مندال بوون، لەدونىاي، چا، نەكرد
۸۲. باش يا بەد، لىت دەبى ئاشكار، ئەتۆ
۸۳. چون بەكار، تۆ رازى خۆت ئىفشا، دەكەى
۸۴. چون بەدەستى دل، سەرى، لەيل و نەھار
۸۵. چون نەمان، خۆشتر لەۋەى پىكارىن
۸۶. ھەرسەبەب دايىك، ئەسەر، بۆ ۋى ۋەلەد
۸۷. ئەو، سوۋرەى كە، مەغزى گشت ئەفلاك بوو
۸۸. نەقلى ئەعرەز بوو، ۋ تارى شاۋ غولام
۸۹. گشتى عالەم بوون ھەرەز، ئەۋۋەل، ھەتا
۹۰. مەنشەئى چابوونى ئەعرەز، سووەر
۹۱. عالەمى چاكد بەفكرىك، عەقلى كول
۹۲. ئەو جىھانەجىگە، بۆ ئىمتىحان
۹۳. نۆكەرت جورمىك بكا ئەى شا، ئەگەر
۹۴. نۆكەرى تۆخزمەتى تۆ گەربكات
۹۵. جەۋھەرو ئەعرەز، لىكتەر چادەبن
۹۶. شا كوتى بەۋ، باشە، باۋابى ئەدى
۹۷. جاۋابى داۋەقلى، كەردى ئەو نىھان
۹۸. چون ئەگەر زاهىر بىى ئەشكالى فىكر
۹۹. گەر كو جەو ھەر ئاشكرا با، موو بەموو
۱۰۰. كۋادەما بوت، يائەۋەى كەبوتگەرە؟
۱۰۱. جا، دەپۆ قىامەت، ئەئەو دونىايى مە
۱۰۲. شا كوتى پاداشى كارى بەد، لەعام
۱۰۳. گەر كو زىندانى بكەم من، بەك ئەمىر
۱۰۴. خوا نىشانى دا بەمن پاداشى كار
۱۰۵. تۆنىشانم دە، نىشانىك، چونكە من
۱۰۶. جاۋابى داۋەبۆ دەكەى لىم، پرسىيار؟
۱۰۷. شا كوتى حىكەت لەئىجادى جىھان
۱۰۸. تا خوداۋەند عىلمى خۆى ئىفشا نەكرد
۱۰۹. ناتوانى يەك زەمان پىكار، ئەتۆ
۱۱۰. تۆ تەقازاى كار، بۆيەۋا، دەكەى
۱۱۱. جا، گۆلۈلەى تەن، لەكۆى، دەگرى قەرار؟
۱۱۲. بۆيەبى كار، ھەردەبى غەمبار بى
۱۱۳. ھەردوودونىا ھەر دەزىن تا كو ئەبەد

- ۱۰۰۱) تا كوچا بى لەوئەسەر، زۆرجىتى عەجەب
 ۱۰۰۲) چاوى تىزىن لازىمە، ئەى ھووشيار
 ۱۰۰۳) تا كو دىتى شا،سوپىك، لەو خۆش كەلام
 ۱۰۰۴) ھىچ مोजازىن تا بەيان كەين،ئەو،ئەمە^۱
 ۱۰۰۵) بانگى لاي خۆى كرد شاي والا مەقام
 ۱۰۰۶) ئەى تۆ جوان و ناسك و، شىرىن كەلام
 ۱۰۰۷) گەر لەبارەى تۆ، دەلى،دۆستت، فلان
 ۱۰۰۸) ئەو جىھانەى قىمەتە، يىك مووى تۆ
 ۱۰۰۹) تا بزانم چۆنەفكىرى ئەو نەقام؟
 ۱۰۱۰) گول بەزاهىر،وھك درووى كوت خووى تۆ
 ۱۰۱۱) ئەوجىھانەى روو ن، بەرق، لەو بوو، بەتار
 ۱۰۱۲) مەو جى ھەجوى زىاد لەھەد، ئەو تىپەرانەد
 ۱۰۱۳) دىم ئەم گوفتارى وى وھك زەھرى مار
 ۱۰۱۴) دەستى خۆى شا، دادەنا، سەرزارى وى
 ۱۰۱۵) تۆ گىيانست بۆ گەنيو،يار زار
 ۱۰۱۶) تۆ دەبى،زىر دەستى وى بى،ئەو ئەمىر
 ۱۰۱۷) وھك لەسەر، سەر گوئلك، شىن بىتن، گىيا
 ۱۰۱۸) خووى خەراب بى، ئەرزىشى نابى پەشىز
 ۱۰۱۹) خووى كەباش بى، تۆ لەبۆى بە،گيان نىسار
 ۱۰۲۰) تا ئەبەد، مەعنا دەمىن، ئەى فلان
 ۱۰۲۱) لابەنەقشى گۆزە، ئاو پەيدا كە،دەى
 ۱۰۲۲) دوپ، لەئەسداڧ،بەت ھەوئ گەر عاڧلى
 ۱۰۲۳) گەر چى ژىنى وان، لەبەحرى گيان، دەدەن
 ۱۰۲۴) چاك بنۆرەقەلبى وان، داخوا،چىيە؟
 ۱۰۲۵) چونكەزۆر كەم گەوھەرىك پەيدا دەبى
 ۱۰۲۶) زۆرلەلەلىك گەورەتر،دى بەر نەزەر
- ۱۰۰۱) ئەسەربوو چا دەبىتن لەو، سەبەب
 ۱۰۰۲) بىن سەبەب بەدوايى يەك،زەنجىر وار
 ۱۰۰۳) ئەيەئىرە،گوفتوگۆى پاشاو غولام
 ۱۰۰۴) بىر و رازى شا، دەدى لەو خۆش دەمە
 ۱۰۰۵) ئەر لەھەمام ھاتەوھەمال، ئەو غولام
 ۱۰۰۶) بى:كوت تۆ، لىت موبارەك بى، ھەمام
 ۱۰۰۷) سەت برىيا ھىچ لەوان عەبىيان، نەبان
 ۱۰۰۸) نەد دەبوو،ھەركەس كەدەيدى،پرووى تۆ
 ۱۰۰۹) يە:ئەى شا،چى بەمەن كوت ئەو غولام
 ۱۰۱۰) بى:كوت،ئەووەل كوتى دوورپرووى تۆ
 ۱۰۱۱) كەنى بىستى ئەو لە شا، گوفتارى يار
 ۱۰۱۲) نىگى سوور بوو، زۆر كەفىشى ھەلخەرانەد
 ۱۰۱۳) ھەركەئەووەل رۆژ دەگەل مەن بوو بەيار
 ۱۰۱۴) نەبىسى زىدە ھەجوى يارى وى
 ۱۰۱۵) نەكوتى مەن ئىستەناسىم تۆو،يار
 ۱۰۱۶) نەدەبى دوور دابىشى وھك ئەسەر
 ۱۰۱۷) جەدەبىسەزىكرەكى بى، بۆ برىيا
 ۱۰۱۸) جەبزانەسوورەتى جوان و تەمىز
 ۱۰۱۹) ئەركو سوورەت ناخەزىش بى،ئالەبار
 ۱۰۲۰) سوورەتى زاهىر دەچى بۆ لاي نەمان
 ۱۰۲۱) ئەقشى گۆزەت،بوو، بەمەعشوق تاكوكەى
 ۱۰۲۲) سوورەت دىت و، لەمەعنا غاڧلى
 ۱۰۲۳) ئەو جىھانەگشتى ئەسداڧى بەدەن
 ۱۰۲۴) جە ھەموويان گەو ھەرى تىدا نىيە
 ۱۰۲۵) ئەو ھە،باخىرئەوھەچى تىدا دەبى؟
 ۱۰۲۶) سوورەتى كىتو تۆ تەماشاكەى ئەگەر

- چاۋ، بەسوۋرەت دەست و لاق و، پىش و پرو
خۇ، بەلام تۆ، ئە، وتەم، لى ۋەر گەرە
ھەر بەبىرىك گەر لەدل پەيدا دەبى
جىسمى پاشا گەر بەسوۋرەت، ھەرىكە
گەرچى ۋايەسوۋرەتى شاھى سەفى
چون، بەدوۋى بىر، خەلكى زۆر ۋە، بى ژمار
گەر چى ئەو بىر، چوۋ لەلەي خەلكى، بەلام
جا بزانە ھەر بەبىر و رايە بەس
ھەرچى قەسرە، ھەرچى خانو، ھەرچى شار
بەحرور، پۇژو، ئاسمان و، ھەم زەوى
جال، بەرچى خوت لەعەقلى كرد، بەدوۋر
كىتو دەبىنى زۆر عەزىم بى قال و قىل
زۆر بەچاۋت جىنى مەترسى بوو جىھان
ئەي لەدونىاي، بىر، كەكە مەكترى بوو لەكەر
سوۋرەتى تۆ، نىتە ھىچ عەقلى و شعور
سىتېرەت بى شەخسە، چون نادانى تۆ
ھەو سەلەت بى تاكو ئەو بىر و خەيال
كىتو دەبىنى ۋەك خورى لىدەت، نەرم
ھىچ سەماۋات و ستېرەو، ھىچ وجود
مەقسەدى ئەسلى لەزىكى داستان
- گەرەتر بوون زۆر لەنەقشى چاۋ، ھەمو
چاۋ لەگشت ئەعزەي بەدەن زۆر چاترە
سەت جىھان يەك دەم بەوى رىسوا دەبى
زۆر لەدوۋى وىن، پۇژى سولج و، مەعرەكە
ئەو ئەسیرى دانەيەك بىرى خەفى
ھەر ۋەكوو سىلاۋ، بەعەردى دا، بەغار
دئ ۋەكوو سىلاۋ، دەبا دونيا، تەمام
لەو جىھانەكارو شوغلى گشت كەس
ھەرچى چۆم و، دەشتە، ھەرچى كىنو، غار
چۆن بەيەم، ماسى، ئەوان زىندوون بەوى
تەن دەبىنى ۋەك سولەيمان، بىر موور
بىر دەبىنى چوۋكە، ۋەك مشك، كىتو، فىل
ھەم لەرەعدو بەرق و چەرخ و، ئاسمان
غافلى تۆجەشنى بەردى بى خەبەر
تۆ لەرەتتى ئا دەمى بووى، زۆر، بەدوۋر
ۋا لەئەشخاس، بۆيەسوۋك دەروانى، تۆ
دېتە پەرواز، لىك دەداتن پەرو بال
تىك دەچىتن ئەو زەمىنەي سەردو گەرم
نېنە ئەو دەم غەبرى زاتى خۋاي ۋەدوود
تا حەقىقەت بى عەيان، بۆ راستان

حەسوود بوونى خزمەتكارانى شا بە غولامى خۇشەويستى شا..

- زۆر لەلەي شا خۇشەويست بوۋىەك غولام
موزدى ۋى زياتر لەموزدى چل ئەمىر
شانس و بەختى چونكە زۆر بوو ئەوغولام
پىش ئەۋەي كە، يىتە دونيا پرووحى وان
پىش بەدەن ھەرچى ھەبى، ئەو ئەسلەبەس
- زۆر حەسوود بوون بەو، غولامى دى بەعام
قەدرى ۋى زياتر لە قەدرى سەت ۋەزىر
ئەو ئەياز و شاھەمموود، يەك كەلام
دۆست و قەۋمى ئىكترى بوون، ئەو دوۋان
ھەرچى پاشان دئ ۋ دەبى، دەروا، لەدەس

- ۱۰۵۲) مەزپەئەى ئەووەل، تەماشاش، چا دەكەن
 ۱۰۵۳) رۆژو شەو دائىم لەوێشە، چاوى وان
 ۱۰۵۴) مەكرو فىلان با دەبابى دەردەسەر
 ۱۰۵۵) گەربىنى ئەو، سزای خواى لەو سەرە
 ۱۰۵۶) خۆ، قەدەر داو دانەرۆ، داو، لادەنى
 ۱۰۵۷) عاقىبەت ھەرشىن دەبى، چى چاند، خودا
 ۱۰۵۸) دووھەمى فاسىد دەبى، ئەووەل، وەدى
 ۱۰۵۹) تۆوى دووھەم، فاسىد و، بى ئىعتىبار
 ۱۰۶۰) گەرچى بىر و رات لەوى رادى، تەنى
 ۱۰۶۱) عاقىبەت، چى وىست خودا، ھەروا دەبى
 ۱۰۶۲) چون لەبۆدۆستت ئەسىرى، گيان فیدا
 ۱۰۶۳) دوور لەسوودەكارى غەبرى کردگار
 ۱۰۶۴) دز، بەشەو، رىسوا دەبىتن لای خودا
 ۱۰۶۵) رۆژى مەحشەر دىتەئەستۆو، گەردنى
 ۱۰۶۶) دابىتن داو، غەبرى داوى کردگار
 ۱۰۶۷) خۆ، بەلام، بالا دەبا، پووشى زەوى
 ۱۰۶۸) دەو سوئالەت دا ھەيە، زۆر نەفع و سوود
 ۱۰۶۹) بۆ دەلەى پىتم، تۆ بەوى چاك، گوئى دەيە؟
 ۱۰۷۰) ئەو جىھانەبۆ دەبى سوو دى نەبى؟
 ۱۰۷۱) زۆرەسوودى وى لەرى دى، بى گومان
 ۱۰۷۲) روو، دەوى كەگوئى مەدەگوفتارى كەس
 ۱۰۷۳) بۆ برايان نەى بوو غەبرى دەردو غەم
 ۱۰۷۴) بى ئەسەر بوو، بۆكەسىك بى حال و واز
 ۱۰۷۵) خۆيتەلای مونكىر كەدەودا بوو، زەلەل
 ۱۰۷۶) مردنى شەخسى مونافىق، بۆ، رزىن
 ۱۰۷۷) گەر نەبى، بى بەش لەوى، قەت ئوممەتىك
 ۱۰۷۸) ديار كرا خۆراك لەبۆ گشت گيان لەبەر
۱. رفان وان، چاوە كاری خوا دەكەن
 ۲. عەرچى چاندیان عارفان، خۆ، بى گومان
 ۳. مەرچى شەو تىیدا ھەبى، ئەو دىتەدەر
 ۴. بى زۆر بۆكى دەبى دل خۆشكەرە
 ۵. شەخسى مەرور، داو لەتۆ داو دادەنى
 ۶. گەر كوشىن بن، دوايە برژین سەت گىيا
 ۷. ئەسەر چانراو بچىنى تۆوى دى
 ۸. جەدراوى ئەووەلى بوو، ئىختىار
 ۹. بىر وراى خۆت تۆلەلای دۆست، دابى
 ۱۰. مەتەبەر، كوا غەبرى كاری خوا دەبى؟
 ۱۱. مەرچى چاندەت تۆ، بچىنەبۆ خودا
 ۱۲. شەخسى ئەمما رەت ئەتۆ، قەت مەرگەر، يار
 ۱۳. بىش ئەووى زاھىر بى رۆژى جەزا
 ۱۴. ئەو شتانەى، دز، بەشەو ھات، بردنى
 ۱۵. ئەزەقوول كۆمەك بەتتەك كەن سەت ھەزار
 ۱۶. دى خۆيان دىتەبەر چاوە زۆر قەوى
 ۱۷. گەربلەى تۆ كوانى فائىدەى وجود
 ۱۸. ئەو سوئالەت گەر كۆ بى فائىدەيە
 ۱۹. گەر سوئالت زۆرى سوود، تىدا، ئەدى
 ۲۰. گەر لەتتەك رى نەى بى ھىچ قازانج جىھان
 ۲۱. گەرشتىك تەنھا لەبۆتۆى، سوودەبەس
 ۲۲. جوانى يوسف فائىدەى دا بوو، بەجەم
 ۲۳. دەنگى داوود ھىندەخۆش و، دل نەواز
 ۲۴. زۆر لەئاوى ژىن، خۆشتر، ئاوى نىل
 ۲۵. شەھىد تەبدىل دەبى، مردن، بەژىن
 ۲۶. بىزەبۆم تۆ لەدونیا نىعمەتتەك
 ۲۷. كوانى سوودى ئەنگەبىن، بۆگاوو كەر؟

- بۇ غەزا گەر نەفسى كرد ئەو موقتەدا
۹۰) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۱) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۲) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۳) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۴) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۵) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۶) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۷) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۸) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۹) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۰) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۱) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۲) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۳) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۴) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۵) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
- مورشىدى كامىل دەبى ئەو پەندىدا
۱۰۰) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۱) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۲) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۳) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۴) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۵) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
- ۹۰) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۱) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۲) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۳) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۴) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۵) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۶) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۷) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۸) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۹۹) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۰) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۱) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۲) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۳) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۴) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى
۱۰۵) ۋەك نەخۇشېك گەر گولۇ زۇ رخۇش دەۋى

- جوو له دهوهره گهرچی ئیره، مه سکهنم
 رۆز له ئاسمان، مه شریقی وی، تارو رهش
 مه شریقی وی، یانی مه و جووداتی وی
 گهرچی ئیمه، نین له نیزیکانی حق
 مه دووی شه مسم ئه من دیسان، عه جهب
 رۆز له سه ره سباب هه موویان، موته لیه
 هیچ ئومیدم من، به شه مسی خۆم نه ما
 نه نه که ی باوه، وه لانیم من هه تاو
 نه ئومیدیش بم نه گهر، ئه ی خۆشه ویست
 جۆن ده بی مه سنووع له سانیه بی جودا؟
 سوونی مه و جوودات به وی وابسته یه
 عه ره که سیک ده ریای به جیگای، سوود نه دی
 نه وی سویری خوارد، له ده ریای خۆش ئاو
 به م ده ئی تو، ئاو به دهستی راس وه خو
 نه ننی راستم من له دهستی راس موراد
 نه ده سویرین هه ره هیه، ئه ی خۆش وتار
 عیشقی شه مسه گهر کو ئیمه ی کرد فه نا
 ئه ی زیبا ئه له حق حیسامه ددین، زوو
 تو ده واو ده رمانی زاتی کردگار
 ئه وه وای گهر کویر له سه ره چاو دابنی
 تو ده وا که کویر دلان، غهیری هه سوود
 تو هه سوودت هه ره که سی، بیتن ئه گهر
 هه ره که سیک گهر، به تاوی، بوو هه سوود
 چاوی کویره و ده ردی بی ده رمانه، ئه وه
 ده به وه ئینکار بکا، تا وی ئه زه ل
 باز، ده بی دوو باره بی، لای شایه که ی
 ون بوو رینگای، که و ته نیو ویره نه باز
- من له عزیزهت گهرچی وه ک رۆز ره شه نم
 رۆزی ئیمه نیتی مه شریق، پروون و گهش
 تالیه و غاریب، که نا بی، زاتی وی
 دای به ئیمه نووری نیزیکان، شه به ق
 گه و ره بی شه مسه، که بوو، بو وی سه به ب
 هه ره به وی بوو داوی ته سباب، موته لیه
 تو ده که ی باوه ره به گهتی من، چ ما؟
 دوور بوونم له وه، وه کوو ماسی له تاو
 هه ره هه تاوه، وای له من کرد، وام ده ویست
 کی به عالم سوود ده دا غهیری خودا؟
 ده ستگیری گشت گرووه و، ده ستیه
 زنده پروو گه ی نو، له بو وی دینه دی
 تا کو کویری کرد ئاو ی سویر، چاو
 تا کو چا بی هه ره دوو چاوی کویری تو
 چون به وی دی، باش و به د، هه م زو لم و داد
 بو یه جار جار راسته، جار جار ههش خووار
 ئه وه نه بی، چۆن کویر ده که ی، بی نا، ده نا؟
 ئه وه ده وا که ن، کویر بی، جا، با، عه دوو
 لا ده به ی زو لمهت، له قه لی نا به کار
 لاده با، تار ی له چاوی، تا بنی
 چون هه سوودی کردی بو تو، ئه وه جه حوود
 گیان نه ده ی به وه، گیانی وی با بیته ده ره
 یا غه مین بوو چونکه تاو هه یی و جوود
 که و ته چالی قوول، دلی بریانه، ئه وه
 دا، بلی که ی دینه دی، ویستی ده غه ل
 کویره باز، گهر ون بکا، رینگایه که ی
 که و ته نیو کوندان، بازی وا، به نه باز

- ئەو سەرا سەر، نوور لە نوورى خۆى رەزا
 خۆلى خستە چاۋى رېى لى ون دە کرد
 لى دە دەن، كوندان دە شىۋى خالى ۋى
 كەوتە نىۋ كوندان غەو غا، ۋەل ۋەل
 حەملە يان، ھەر ۋەك، سەگان، ۋى، دەبرد
 باز دەلى من كوانى جىم ئىرانە يە؟
 لىرە نايى من بىمىن، ھەردە رۆم
 چىدى ئەى كوندان ئازارم مە دەن
 جىگە ژىنتان، ئەو كەلا ۋەى كون كونه
 كوند كوتى باز، فېلە بازە، خۆش، ئەدا
 دەيە ۋى بگرىت مالمان، ئەو، بەفېل
 ۋاى نىشان دا، خۆى كەنىتى ھىچ نىياز
 بۆتە ماخ خۆشى دەۋى ئەو، خاك و خۆل
 چونكە قۆلى شاىە جىنى، لاف لىدە دا
 تەبرى ۋا چووك، كوا دەبى، شا، يارى ۋى؟
 جىنسى شاىە، داخوا، ياخۆ، ۋەزىر؟
 ھەرچى دەلى، ئەو لەمە كرو فېل و فەن
 زۆر عەجەب، لەو ما لىخولىاى نا لەبار
 ھەرچى باۋەر كا، ئەۋەى، نادانە ئەو
 كەمترىن كوند گەر لەمە غزى ۋى بدات
 باز كوتى گەر ھەر پەرىكم، بىتە دەر
 نەك فەقەت كوند، بەلكە بازىش بى، ئەگەر
 شا، لەشاخ و دەشت و دۆل غەو غا دە كا
 لوتقى شاهەنشايە بۆم پاسەۋان
 قەلبى شاىە، بۆتە جىگەى دائىمىم
 گەر كو پەرۋازم بدا، دەستوورى ۋى
 چەشنى مانگ و رۆژ دەبى، من ھەلقىم
- ۳۳) چاۋى ۋى كوۋر كرد مەئموورى قەزا
 ۳۴) جالەبۇ جىنى كوندو، ۋىرانەى دەبرد
 ۳۵) ھەلدە كىشن توو ك و، ھەم شابالى ۋى
 ۳۶) باز ھات تا بگرى، جىمان ئەو چەلە
 ۳۷) ئەۋلىباسەى بوۋى دەبەر، لەتەيان دە کرد
 ۳۸) دام بەئىۋە ھەرچى جىنى ۋىرانە يە
 ۳۹) دەچمە ۋەبۇ لايى شاەنشايى خۆم
 ۴۰) لىرە نامىنم، دەرۆم، بۆ لاي ۋەتەن
 ۴۱) جىگە ژىنم قۆلى شاۋو، لىم ونە
 ۴۲) خان و مانمان دەيە ۋى لى تىك بدا
 ۴۳) ژىنى خۆش و، پرونمان كا، تار و لىل
 ۴۴) زۆر لەئىمە زىدە، ھەبىتى حىرس و ئاز
 ۴۵) دووگە مەسپىرن بەۋرچى شاخ و دۆل
 ۴۶) كوا فەقىران ئەو لەلای خۆى، رېدە دا؟
 ۴۷) تۆنە كەى باۋەر بكەى گوشتارى ۋى
 ۴۸) كوا تەناسوب بەبىنى ھەلۋاۋ گوۋىزو، سىر؟
 ۴۹) شا، دەگەل عالم، ئەمن داۋا، دەكەن
 ۵۰) زۆر عەجەب لەو لاف و، داۋى شىت و ھار
 ۵۱) تەبرى ۋا كوا، لايقى شاىانە، ئەو؟
 ۵۲) كوانى يارى دى لەشا، ئەۋدا، نەجات
 ۵۳) نەسلى كوند، لاي شا، دەرنا بات، سەر
 ۵۴) ھەزىمەتم كا، بىن بەمايەى دەردە سەر
 ۵۵) جالەكەللەى باز، كىوان چا دە كا
 ۵۶) ئەو لەلای من حازرە، رۆژو شەۋان
 ۵۷) گەر لەۋى لاچم، دەبى ئەو، زۆرسە قىم
 ۵۸) من بەسەر دل دا دەرۆم، ۋەك نوورى ۋى
 ۵۹) ھەرچى پەردەى بىت ئاسما ن، دەيدىم

- نکری من بوو گشت عەقولی کرد، پروون
 لازم و، حەیران لە کاری من هوما
 نا. کەمیکى بۆم، لەزیندان، یاد کرد
 مەوێتیکى من دەگەڵ کوندان گەرام
 خۆش بەحالی کوندی هاو پەروازی من
 ڕەنەلای من تا بەبەخت و ناز بن
 هەر کەسێکی بێ، دەگەڵ شای وا حەیب
 هەر کەسێکی شالەبۆ وى بۆ، دەوا
 گ پەرەست نیم، مالیکم من، نەک گەدا
 نەپلی بازی من، نەدایی (اړجعی)
 من لەجینسی شاه، نیمه، دوور، لەوی
 خۆ، تەجانوس، شکل و زات تەنھا نییه
 جینسی با، نار، چون بەبابوو پروون و خۆش
 جینسی ئیمه، چون لەجینسی شا، نییه
 چون و جووودی ئیمه چوو، ئەو ماوەفەرد
 چون بەخاک جیسم و ئەسەرھێچیان نەمان
 خاکی ژێر پیتی وى بە، تۆ بۆ ئەو نیشا ن
 سوورەت و شکلم فریو تان، با، نەدا
 زۆر دەبێ سوو رەت کەسێ، گومرا دەکا
 جیسم و گیان مەپووت بەیتیک بوون بێ گومان
 گەڵ سپێنەى چا، نووری چا، و جوووت
 جیتی سروور گورچیلە، جیگای غەم جگەر
 ئەو عەلاقانە، هەنە، بێ وێک چوون
 گیانی کول بۆ گیانی جوتی، کرد، زەھوور
 چا، لەمەریەم گەر چلۆن بوو کاری وى؟
 نەک مەسیحایەک، کەبەحرۆ بەر، بوو جیتی
 چون بەگیانی، نوور وەھادا، گیانی گیان
- ویستی من عەردو، سەمای، هینایەبوون (۱۱۶۰)
 تێدەگەن کوندان لە کاری من، چ ما؟ (۱۱۶۱)
 سەت هەزار زیندانی ئەو، ئازاد، کرد (۱۱۶۲)
 بۆیە کوندان، بوون بەبازی خۆش مەرام (۱۱۶۳)
 ئەو لەبەختی باشی زانی، رازی من (۱۱۶۴)
 گەرچی کوندیش بن، بەچەشنی بازین (۱۱۶۵)
 بچتەھەر جێ، قەت کەنایی ئەو غەریب (۱۱۶۶)
 گەرچی نالەى بیت، نابێ، بێ نەوا (۱۱۶۷)
 شالەبۆخۆی تەپلی بازیم، لێدەدا (۱۱۶۸)
 خوا گەواھەبۆم، بەکوێری موددەعی (۱۱۶۹)
 مەزھەری ویم، من کەدەگرم نوور، لەوی (۱۱۷۰)
 چا، مەگەر، ئا، جینسی خاک، دەگیا نییه؟ (۱۱۷۱)
 جینسی تەبە، خەمر، چون بەو دیتەجۆش (۱۱۷۲)
 دەو و جووودی وى، و جووودمان فانییه (۱۱۷۳)
 من لەژێر پیتی ئەسپی وى چیم؟ تۆز و گەرد (۱۱۷۴)
 جیگەپیتی حەق بوو لەسەر ئەو خاک نیشا (۱۱۷۵)
 تا کو ببیەتاج لەسەر گەردەن کەشان (۱۱۷۶)
 من بناسن پێش و تەى دەیکەم ئەدا (۱۱۷۷)
 سوو رەتا ن تەوھین، بەلام بەخوا دەکا (۱۱۷۸)
 جینسی یتیکتر نین دیارە، جیسم و گیان (۱۱۷۹)
 نووری دل چۆ قەترەخۆتیتیک، پرووت و قووت (۱۱۸۰)
 عەقلەوێک شەمعیك لەنیوان مەغزی سەر (۱۱۸۱)
 عەقلى پروون، بۆ، فەھمی وا بوو، زۆر زەبوون (۱۱۸۲)
 گیان لەوی وەر گرت گەوھەر، یانی نوور (۱۱۸۳)
 چۆن مەسیحای پاک هات، بۆ، باری وى (۱۱۸۴)
 بەل مەسیحایەک، مەساحەت دوور بوو لیتی (۱۱۸۵)
 بەو گیانەش پروون و رەو شەن بوو، جیھان (۱۱۸۶)

- ۸۷) لەۋ جىھانەچا دەبىي دونىايى دى
چون قىيامەت زۆر ھەنە، دىن، دەمبەدەم
۸۸) ئاتوانم مەحشەرەن تەۋزىج بىدەم
ئەۋ وتانەم ئىلتىماسن لاي خودا
۸۹) چون جەۋابى عەبدى خۆي ئەۋزۇ دەدا
ھەر كەسپك گەر، گازىكا، خۋاي لەۋ سەرە
۹۰) زۇۋ جەۋابى خوا لەبۇ ۋى حازرە
جۋابى ۋا، ناي بىسى تۆ تەنھا بەگۈي
۹۱) گىشتى ئەغزات ئەۋ دەبىسن جۈي بەجۈي

خىشتە ھاۋىشتى يەك نەفەر تىنو، لەسەر دىۋار، دەجۇگەي ئاۋ ..

- ۹۲) بىۋ لەسەردىۋار تىنوۋ يەك، زەبۈۋ
زىرى دىۋارىك بلىند، جۇگىك روۋ
۹۳) ئەۋ لەبۇ ئاۋ، ئەۋ دىۋار بو
مەنەي ۋى بۇ ئاۋ، ئەۋ دىۋار بو
۹۴) ھاتەگۈي ۋى دەنگى ئاۋ، ۋەك دەنگى يار
خىشتەكى بۇ نىۋ ئاۋ، ئەۋ خىشتەخوار
۹۵) مەست دەبوۋ بەۋ، ۋەك شەرابى، لەعل فام
ۋەك وتارى يارى جوان وخۇش كەلام
۹۶) يەك يەكەي خىشت، ھەلدەقەند، دەخىستەئاۋ
چونكە دەنگى ئاۋ خۇش بوۋ لايى، لاۋ
۹۷) بۇ بەخىشت پىم دا دەدەي، دا دەي، لەبۇ؟
ئاۋ بەدەنگى زۆر بلىند، پىيكوت، ئەتۇ
۹۸) دوۋنە، دەس ھەلناگرم قەت قەت لەۋان
تىنوۋ پىيكوت سوۋدى من، ئەي ئاۋى جوان
۹۹) دەنگى ئاۋ ۋەك دەنگى ئىسرافىلە، دى
سوۋدى ئەۋۋەل، دى لەئاۋ رابۇم، دەنگ
دەنگى ئاۋ ۋەك دەنگى ئىسرافىلە، دى
۱۰۰) مردوۋ ن زىندوۋ دەكا، ئەۋ جى بەجى
يانەدەنگى ھەۋ رى رۇزانى بەھار
۱۰۱) ئەۋ جىھانەجۋان دەكا بەۋ، كىرگار
يانەبۇ دەرويش ۋەك رۇزى زەكات
۱۰۲) يا نەبۇ زىندانى، ۋەك مۇژدەي نەجات
ياۋەكوۋ بۇنى خودا دى، لاي يەمەن
۱۰۳) دى دەگائە ئەحمەدى ساحەب، سۈنەن
چەشنى بۇنى ئەحمەدى سالا رى دىن
۱۰۴) لاى خوداۋەند بۇ، شەفىعەلموزىبىن
يانەبۇنى يۋ سوۋى ۋا ناز دار
۱۰۵) دى دەگائە گىانى يەعقوبى نەزار
سوۋدى دىم، ھەرخىشت لەدىۋار لاپەرم
۱۰۶) مەككەمە، دىۋار دەبى، پەست ۋ نەۋى
چونكە دىۋار، ھەلقەنم گەر خىشتى ۋى
۱۰۷) كەمكەمە، دىۋار دەبى، پەست ۋ نەۋى
موۋجىبى قوۋرپە، كەدىۋار بوۋ نەۋى
۱۰۸) تا ھەبى دىۋار نايى ۋەسلى ۋى
سەجدەيە، ھەلقەندى خىشتى لەزىب
۱۰۹) موۋجىبە بۇ قورب (ۋاسجدۋاقىرب)
تاكو دىۋار ھەربلىند ۋ سەر كەشە
۱۱۰) سەر لەتەعزىم ۋ لەسەجدەبى بەشە
تا نەبىن لەۋ جىسمى خاكىمان نەجات
۱۱۱) غەيرەمومكىن سەجدەبۇ ئاۋى حەيات
جا لەسەر دىۋار، تىنوۋتر لە گىشت
۱۱۲) پىش ھەموۋيان لادەباتن، سەند ۋ خىشت

- هەرچی سندهی گهو رەتر بئ، لای دەبا (۱۲۱۳)
- غەیری وی نابات سوود لەو دەنگە کەس (۱۲۱۴)
- قەرزی خۆی ئەو هیچ نەهێشتن، گشتی دان (۱۲۱۵)
- ساغ و سالم، ساف و سادق، دوور لەکین (۱۲۱۶)
- میوه، بێ نوقسان دەدا، مایه‌ی ژبیان (۱۲۱۷)
- ئەو زەمینێ تەن بەوی وا، سەو زو شین (۱۲۱۸)
- چوار دیوار محکەمە، بێ عەیه، بان (۱۲۱۹)
- یەک تەنافی محکەم ئەو، دەملت، بخات (۱۲۲۰)
- شۆرە کات، گیای جوانی قەت لێدەر نەهات (۱۲۲۱)
- پەردەیی نەفعی، لەنێو عالەم درا (۱۲۲۲)
- ئا و لەچاوی دێتە خوار و، چاو تار (۱۲۲۳)
- گفتو گو، نامی ددان، نایەن بەکار (۱۲۲۴)
- کارگا، وێران، لەدەس چوو کار و هەل (۱۲۲۵)
- قودرەتی هەلقەندنی وان، کەم بوو (۱۲۲۶)
- هەرچی دەنگی ئاوی زیاتر خۆشەلا
- ئەو بەدەنگی ئاو، دەبیتن شاد و مەس
- خۆش بەحالی وهی، کەبوو ئەو دەم، جەوان
- ئەو زەمانە، ئەو کەهەیبوو تاوو تین
- ئەو زەمانی لاوی، چەشنی باغی جوان
- کەباوی شەهوەتەهەم تاوو تین
- ئاختمانیکە، بلبند و ئاوەدان
- ببش ئەووی رۆزانی پیری بیتەلات
- سەت دەبی پیر، خاکی وی وەک شۆرە کات
- سەت قودرەت، ئاوی شەهوەت، لەو برا
- سەت برۆی وەک یالی ئیستر هاتە خوار
- سەت جرووک هەرچەشنی پستی سووسمار
- سەت دەبوو شەو، بێ درێژ و، لاق شەل
- سەت عاداتی بەد، محکەم بوو

دەستوور دانی فەرمانپەر و بەو کابرایە کە دەرپووی لەسەر پێگا چاندوو، هەلی قەنئ ...

- ئەو لەسەر پێگای چەقاند دانیک، دەرپو (۱۲۲۷)
- لابەرەتۆ، ئەو دەرپو، یە، لای نەبرد (۱۲۲۸)
- هەرچی چووبا، ئەو دەلاقسی را دەچوو (۱۲۲۹)
- لاقسی دەرپویشان دەبوو بەو، زامدار (۱۲۳۰)
- جوابی دا، باش، مۆلەتم من لیت دەوی (۱۲۳۱)
- تا دەرپو محکەم دەبوو، زۆر، پێشە کە ی (۱۲۳۲)
- بەس درۆ کە، ئەو دەرپو، لا بەرە (۱۲۳۳)
- پێشە کە ی، تەئخیر مە کە، بەسە درۆ (۱۲۳۴)
- خۆ، کە هەر پۆژیک دەپوا، دێ زەمان (۱۲۳۵)
- ئەو دەرپو هەلقەن، تەوانی کەم دەبی (۱۲۳۶)
- ئەو دروو هەلقەن دەبی پێرو زەعیف (۱۲۳۷)
- ئەو ئەووی کە، خۆش کەلام بوو، ترش پرو
- یوار زۆریان مەلامەت لەو دەکرد
- ئەو دەرپو، پۆژ بە پۆژ زیاتر دەبوو
- ئەو دەرپو، دەدرا، لیباسی پێیوار
- یە کەوت حاکم، دەبی لای بەی، لەووی
- سەو وێنیک دەیکوت کە ئەو پۆ، نا، سەبی
- ئەو پۆژیک پێشە کەوت حاکم، وەرە
- حەبی دا، پۆژمان گەلێکن، مامە، خۆ
- ئەو کەو، عەدەت دا سەبەینی، ئەی فلان
- ئەو دەرپو، پۆژ بە پۆژ محکەم دەبی
- ئەو وێنیک دەگرتی دەرپو، جوان و زەریف

- ئەو دروو ھەر رۆژ دەبىتن سەوزو شىن
 بىردەبى تۆ، جوان دەبى، ئەو خارى پىس
 خەسلەتى پىست بزانە، تۆ، دروون
 تۆ، لەخوۋى خۆت، زۆر كەرەت، بوۋى زامدار
 گەر برىنى خەلگى دىكەت دى بەچاۋ
 غافلى ئەمما لەئىشى خۆت، كەنا
 يا، ۋەكوو مەردان بگرەدەس، تەبەر
 يانە ۋەسللى گول كە، تۆ، زوو، ئەودروو
 تا بەنوورى ۋى خەموو ش بى نارى، تۆ
 تۆ ۋەكوو دووزەخ، بەلام ئەو موئمىنە
 دووزەخى تەوسىف دەکرد، سالارى دىن
 ئەو دەلى، موئمىن برۆ لام، چەشنى با
 جا، ھىلاكى نار، نوورى موئمىنە
 رۆژى عەدل ۋ داد، زىددن، نوورو نار
 بت ھەۋى گەر، تۆنەجاتت بى لەنار
 مەنبەى ئەو ئاۋى رەحمەت، موئمىنە
 جا، لەبەر ۋى، بۆيەھەلدى ئەفسى تۆ
 بۆيەنار كردى لەدەستى ئا، ۋ، فىرار
 چىسس ۋ فىكرى تۆ لەئاگر چا دەبى
 گەر بەسەر نار دا بكا ئەو، ئاۋى نوور
 ھەر كەقرچەى ھات، بلى يە، مەرگ ۋ دەرد
 تا، نەسـووتى، تۆ گولسـتانت، بەۋى
 جا، لەپاشان ھەرچى چاندت، بەر، دەدا
 ئەۋجەلەش ئىمەلەپىگا، چوۋىنەدەر
 وام دەكوت من، بۆ ھەسوۋدى گىژ ۋ وىژ
 تىپەرى عومرت، لەباشى، بى بەشى
 چونكە پىشەى دارى تەن، كرمى ھەنە
- ۳۸) ئەو دروو ھەلقەن، دەبى، بى تاۋو تىن
 ۳۹) زوو كەتا كو، رۆژگار نەچوۋە، لەكىس
 ۴۰) زۆر كەرەت ۋابو، دەگىانت را دەچوون
 ۴۱) چونكە بى چىسس، لەلاى تۆ، نادىار
 ۴۲) خەسلەتى پىست ئەۋانى خەستەداۋ
 ۴۳) خىزم ۋ بىگانەت، لەدەرد ۋ، رەنج دەنا
 ۴۴) ۋەك عەلى، لەۋ خەبەر، دەر بىنەدەر
 ۴۵) نوورى يارت ۋەسللى نار كە، زوو بەزوو
 ۴۶) ۋەسللى ئەو گولشەن بكتان، خارى تۆ
 ۴۷) كوشتنى ئاگر، بەموئمىن، مومكىنە
 ۴۸) شىن دەگىر، ئەو لەترسى موئمىن
 ۴۹) چونكە نوورت سۆزى نارى من، دەبا
 ۵۰) چونكە بى زىد، دەقى زىد، كوا مومكىنە؟
 ۵۱) نار لەقەھرو، نوور، لەلوتقى كردگار
 ۵۲) تۆ، بەسەر نار، ئاۋى رەحمەت بىنەخوار
 ۵۳) ئاۋى ژىنىش، پروۋى پاكى، موخسىنە
 ۵۴) جىنىسى تۆ چون ئاگر، ئەو ئاۋى جۆ
 ۵۵) چونكە ئاۋ نابوود دەكا، گەرمايى نار
 ۵۶) چىسس ۋ فىكرى شىخ، لەنوور پەيدا دەبى
 ۵۷) قرچە قرچى ئاگرى دىتن لەدوور
 ۵۸) دووزەخى نەفس، ھەتا بى سەرد، سەرد
 ۵۹) تا نەسووتى، داد ۋ ئىحسانت، بەۋى
 ۶۰) لالەھەم، نەسرین دەگەل عەنەر، دەدا
 ۶۱) پىن نىشان دە، سەرۋەرم ئەى تاجى سەر
 ۶۲) تۆ، كەرت چوا رلاقى لەنگە، پى درىز
 ۶۳) سەھمى تۆ، ھەركارى پىس ۋ، پرو رەشى
 ۶۴) تۆ، لەبۆسووتان، پىشەى ھەلقەنە

- رۆز درەنگە پەربوار، ئاگا بـیـیـ
- نەو دوورپۆژەدی تۆلە عومرت ماووتە
- تۆجینە ئەو کەمە، تۆ وەدی لەلات
- نەو چرای رووناک، خۆت بێ غەم نە کەدی
- هەرمەلێ پاشان، کە پاشان، چوو بە غار
- گۆی لە پەندەم، هەلخە، تەن زیندانە هەر
- بەربەخشە، لێو بەستە، کەم بـلـی
- تەرکی شەھووت تەرکی لە زەت، بووسە خا
- حوود، لەداری جەننەتی سوبحانییە
- نەو تەو لوسقایە، خۆ، تەرکی هەوا
- ری بەخشش، تۆ لەبۆلای سەر دەبا
- بـوـفـی تۆ، ئەو جیهانەش چەشنی بیر
- بـوـفـی جوان، ئەو تەناقە هاتە لات
- حوا شوکر، مە ئەو تەناقەم، وێدرا
- نابینی عالەمی تازەدی گییان
- نەو جیهانەدی تۆ دەبینی، فانییە
- جۆکە، لەو کارەدی، دەگەل خاک، با، دەکا
- نەو جیهانە، پێستە، نایەت هیچ بە کار
- خاک وەکوو مۆریکە کەو تە دەستی با
- چاوی خاکی، غەیری خاکی، چی نەدی
- نۆ ئەسپ، یە کتر دەناسن، بن بە یار
- چاوی زاھیر ئەسپ، نووری حەق، سووار
- گەرنە کەدی ئەسپت لە خووی بەد، بەری
- چاوی شا، بۆ چاوی ئەسپی، پەھنەما
- چاوی ئەسپان غەیری گیای پێ، هیچ نین
- نووری حەق گەری لە نووری حیس، سووار
- رینگە نازانیت، ئەسپی، پێ سووار
- تاوی عومریش، چی نەما، ئاوا، بـیـیـ
- سەرفی جوود، بەخششی کە، باووتە
- تا، بە عومری زۆر درێژ، بکری، خەلات
- تۆ پلێتەو نەفتی وی قەت کەم نە کەدی
- با، لە کێس نەروا تەواوی پۆزگار
- تۆ لیباسی کۆن فرێدە، نوێ کە بەر
- هەرسەخی بە، تۆ لە بەرخیسستە هەلێ
- ئەو کەسەدی شەھووت پەرسستە بوو فەنا
- واي بەحالی وەدی، دە دەستی دانییە
- جوود، دەباتن رووحو ئینسان، بۆ سەما
- تا، بە ئەسلی خۆت دەگەدی، تۆ هەر دەبا
- جا، تەناقەت، تاعەتی ئەللائی، قەدیر
- بگرە دەس بەو، تا کو بت بێ تۆ، نە جات
- فەزل و رەحمەت، هەر دوو لێکرام، پێدرا
- عالەمیکە تاشکرایە، زۆر نیهان
- ئەو جیهانەدی نادیار، خۆ، وانییە
- دوور لە قام، پێی وایە خاک، خۆی، وا دەکا
- ئەسل و مەغزی وی، جیهانی نادیار
- تۆ، نێژادی با، لەلات، عالی پێ، با
- چاوی بابین وانیە، ئەو چاوی دی
- وەک بە یکتەر تاشنە، دوو سووار
- بێ سووار خۆ، ئەسپ، نایەت هیچ بە کار
- چۆن دەبێ تۆ، ئەو لەبۆلای شا، بەری؟
- چاوی وی بۆ چاوی شا، حەیران ما
- خۆشترین شت بوو، لەلای وی، مێرگی شین
- گیان دەبێ ماییل بە نووری کردگار
- سواری پێ، شا، پێ دەبێ جا، تاشکار

- روو كە چىسىنىڭ، نوورى ھەق يى لەو سووار
 نوورى چىسى، جوان دە كا، نوورى خودا
 نوورى چىس، ئىنسان دەبا، بۆ لايى خاك
 چونكە مەھسوس، كە مەترىنى عالەمە
 سواری سەر چىس، ون لە چاوان، ناديار
 نوورى چىس كە، زۆر غەلىزە، زۆر گران
 نوورى چىسىنى تۆ، بە چاوت، گەرنەدى
 نوورى چىس، مەخفى بى، بەو سەنگىنىيە
 ئەو جىھانەوا، دەدەستى بايى غەيب
 جار بلىندو جارو بار دەيكا نەۋى
 جار لەبۇ راستەى دەبا، چەپ جارو بار
 چۆن دەنووسى چا، قەلەم، دەس ناديار
 تىر كەدەرۋا، ئەو دەيىنى، نەك كەوان
 تىر مەشكىنە كە تىرى شاىە، ئەو
 (مارمىت اذ ر مىت)ى، كوت خودا
 توو پەيىت بشكىنە تۆ، مەشكىنە، تىر
 ماچ كە تىر جا، ئەو لەبۇ لای شا بەرە
 عالەمى زاھىر لەقودرەت، بى بەشە
 ئىمە نىتچىر، كىيە ساھەب داۋى وا؟
 دەى برىت و دەى دروۋى، خەييات كوا؟
 لەحزە يەك كافر دە كا، سەددىق ئەو
 چونكە بۆ موخلىس خەتەر زۆرن، لەداۋ
 ئەو لەر ئىدا، پىنگرىش ھەن، بىژمار
 موخلىسە گەر قەلىبى نەبۈ، پاك تەۋاۋ
 گەر كوموخلىس، بوو، بە موخلەس، بوۋى نەجات
- چونكە چىس، ژىر حوكمى نوورى كردگار
 نوور لەسەر نوور، ھەر ئەۋا، مانا، دەدا
 نوورى ھەق دەى با، لەبۇ بالايى پاك
 نوورى ھەق دەريايە، چىس ۋەك، شەو نەمە^۱
 قەۋل و فيعلى باش، دە كا ئەو، ئاشكار
 ئەو لەنئو رەشكىنە دا، دە كر، نىھان
 نوورى دىنى چۆن دەيىنى، بەو، ئەدى؟
 نوورى ساف و پاك، چلۆن مەخفى نىيە؟
 ناتەۋان و عاجزە، ئەۋخوایی غەيب
 جار سەلامەت، جار، شكان دەيدا، بەۋى
 جار گولستان چادە كا لەۋ، جار خار
 ناديارە سووار، ئەس پىش وا، بى غار
 ئاشكران گيان، ون لە چاوان، گيانى گيان
 تىر ھاۋىز ئىمە نىن، ئاگايە، ئەو
 ئەو خودا يەى ھەر بەۋى كار، پرو دەدا
 چاۋى توو رەخوین دەيىنى، چەشنى شىر
 گەرچى ئەۋتىر، تەر بەخۋىنى تۆى، سەرە^۲
 عالەمى مانايە زىرو سەر كەشە
 گۆيى گۆچانين، گۆچان باز كوا؟
 خۆش دە كا ئاگر، ئەدى نەفقات، كوا؟
 لەحزە يەك زاھىد دە كا، زەندىق ئەو
 تانە بى خالىس لەھەستى خۆى تەۋاۋ
 بوۋى نەجات ئەو كەس پەناى بى، كردگار
 راۋ كەرە، گەر ئىستەنەى گرتوۋ، چ راۋ
 چون مەقامى ئەمنى پىدە كر، خەلات

^۱ - نوورى ھەق دەريايە، چىس ، بەس ۋەك نەمە (مصرع دوم)

^۲ - ماچ كە تىر و، بىيە بۆ لای شاھى ژىر گەرچى خۇيناۋى بەخۋىنى تۆيە، تىر

- دارى تارى، بوو بەياري، ئاۋورى
 گەر كەلاكى كەر بخەيتە نىو خوۋى
 رەنگى خىمخانى خودا يەك رەنگە، ھەر
 گەرلە نىۋىئە وخوم، بىلەي بەو، ھەستە تۆ
 من كە خۆم، خوم، كوت (انا الحق) بىژتنە
 رەنگى ئاسن مەخوى رەنگى ئاۋرە
 چونكە خۆى سوور دى، بەچەشنى زىرى كان
 چونكە جوانى ئەو لەئاۋر، بوو بە، بەش
 ئاۋرم من، گەرتۆ ھەت بى، ھىچ گومان
 ئاۋورم من ئىشتىبات تۆ لا بنى
 گەر خوداۋەند، نوور بىداتە، ئادەمى
 لايىقە سەجدەى بەرى بۆ شەخسى پاك
 بۆمىسالە، زىكرى ئاۋرو ئاسنى
 لاق دەدەريا، دا مەنى كەم بىژە، لەو
 گەرچى سەت ۋەك من نىيانە، تابى بەحر
 بەحرى ۋەحدەت عەقلى وگىانم بى فىداى
 تا ھەبى پىم من دەرۆم دەو بەحرەدا
 بى ئەدەب حازر، لەغايىب چاترە
 روو كەسەرچەوزنەى بەپىس تۆ، نىكەلاۋ
 شەخسى پاكىش گەرلە خەوزى دوور كەۋوت
 پاك بوونى خەوزى وا بى ئىنتىھا
 چونكە خەوزەدل، بەلام ئەو نادىار
 پاك بوونى عارزى دەى وى، مەدەد
 ئاۋ كوتى، ئالوودە، بىژەلام بەغار^۱
- روون و گەش بوو تارى گشت لەو ھەلۋەرى
 كەريەتى و مردن دەبا خۆى جوۋى
 ھەرچى چۆ وى، ھەر بەئەو، رەنگ ھاتەدەر
 پىت دەلى ئەو من خوم، من نىمەخۆ
 رەنگى ئاسن، غەيرى غەينى ئاسنە
 خۆى بەئاۋور دا دەنى ئەو بى ۋرە
 دى لەۋى دەنگى (انا النار) بى زەبان
 بانگى كرد من ئاۋرم، جوان، سوورو گەش
 دەس لەمن دە، تاكومن كەى، ئىمتىحان
 تۆ دەنا روۋى خۆت، لەسەر روو م، دابنى
 بۆى دەبەن سەجدەمەلايىك، ئەو دەمى
 ئەو كەسەى بوو، ۋەك مەلايىك پاك وچاك
 من كەوام كرد تۆ نەكەى پىم، پىكەنى
 تۆ لەساحىل لىو گەزە، بى بەستەدەو
 من بەزوۋى دەمھەۋى غەرقابى بەحر
 خوين بەھا بۆعەقلى وگىان ئەو بەحرە، دای
 ۋەك مراۋى من دەرۆم، پىم گەر نەما
 خەلقە گەرچى كەج بى، جىنگاى، سەر دەرە
 چۆن دەبى پاك، دوورلە خەوزو، دوور لەئاۋ
 ئەۋتەمىزى بوۋى بەچەشنى نوور، كەۋوت
 پاك بوونى جىسم و زاهىر، بى بەھا
 رىى لەبۆ دەريا ھەيە، بۆ ۋەسلى يار
 ديارە خەرجىش تا ھەبى، كەم دى عەدەد
 جۋابى داۋەمىن لەئاۋوم شەرمەزار

^۱ - تا و كوتى ئەى پىس، بىژەلام بەغار (مصرع اول)

- ئۇ كوتى ئەو شەرمە، بى من كوا دەچى؟
 خۆ لەئا و پنھان بىن، ئالوودە گەر
 دل بە حەوزى تەن دەبوو تار، چەشنى خاك
 حەوزى دل، گەل حەوزى تەن، زۆرلىك جىيان
 بەحرى دل گەل بەحرى تەن، لای يەك ژىيان
 گەر خەرا ب بى، يانە راست و باش ئەتۆ
 گەر لەلەل شايان خەتەر بۆ گيان ھەيە
 شا، كەشیرىن بىت وەك شەھدو شەكەر
 ئەى مەلامەت گەر، بەخۆشى تۆ بژى
 گيانى من كوورە، بەئاگر خۆشحال
 چەشنى كوورە وایە عىشقىش، سووزناك
 گەر لەنفەس و ئا رەزووى خۆت دوور كەوى
 گەر غەمى تۆ شادى ھىنەر بوو، لەبۆت
 جىي مەترسى خەلكى بۆ تۆ، خۆش و ئىشك
 جارەكى دىش شىت بووم من، ئەى تەبىب
 حەلقەكانى سىلسلەت، ساحەب فنوون
 بەخششى ھەر حەلقەلىكتەرزۆر، جىيان
 جا، جنوون ھەيتى فنوون، دەكرامەسەل
 وای لەمن شىتى پساند، زەنجىر و بەند
- كوا بە بى من رجس و پىسى وا، دەچى؟
 (الحياء يمنع الايمان)، ھەر
 تەن بەئاوى حەوزى دل بوو جوان وپاك
 حەوزى دل دىتت سوود، ئى تەن زىيان^۱
 بەينى وان بوو، (برزخ لايبغان)
 تەن فرىدە، ھەر لەبۆ لای دل برۆ
 كوا بلىند ھىممەت لەوھى، باكيان ھەيە؟
 خۆ، لەپى وى، خۆشەگيانىش بىتەدەر
 ئەى سەلامەت خواز، ئەتۆ سست و دژى
 كوورە، بەسە، گەر لەبۆ نار، بوو بەمال
 كویرە ھەر كەس، نەيدى كوورە، ھىندەچاك
 ژىنى دائىم، دىتەدەستى تۆ، لەوھى
 سووسەن و غەنەبەر دەبىنى، دەورى خۆت
 خۆشەدەريا، بۆ مراوى، نەك مرىشك
 ئەو چەلەش عەقلم لەدەس چوو ئەى حەبىب
 يەك يەكەى وان چا دەكەن، نەوعىك جنوون
 بۆيە شىتى من دەگۆرئ، زۆر زەمان
 خاسسە، گەربىتن دەبەندى شای ئەجەل
 بىم دەدەن شىتانی زەنجىرىش، بەند

ھاتنى دۆستان بۆزىندان، بۆمولاقانى (زوالنون) قدس سپەالعزىز ..

خولاسەى داستان...

زوالنونى مىسرى شەدەدەن گرفتارى تەلاتوم وشىواوى رووحى ببو تا ئەومەرحەلەكەخەلكى
 نەيان دەتوانى ئەفكارو ئەحوالى رووحى وى تەحەممول بکەن بەو خاترەئەو يان خستەزىندان
 .دۆستانى وى زۆر نارەحەت بوون جا لەبۆ دلدارى وى چوونەزىندان بۆمولاقانى وى،
 دۆستەكانى لەلەى خۆيان دەيان كوت .. زوالنون لەكۆئ؟ وشىتى لەكۆئ؟ پەنگەلەبەر

^۱ - تۆ تەوافى حەوزى دل كە، ئەى جەوان روو، دەحەوزى تەن نەكەى، دىتى زىيان

ئه‌وه‌که‌نه‌جاتی یی له‌ده‌ست ئینسانی شه‌روورو به‌د فه‌ر،خۆی له‌شیتی دابی له‌و قسانه‌گه‌لیکیان کۆت تا گه‌یشتنه‌زیندان، ویه‌ک راست چوونه‌لای زوالنون. هه‌ر له‌گه‌لکو له‌وی نیزیک بوونه‌وه، به‌ده‌نگیکی بلیند کۆتی .. ئیوه‌کین؟ بۆچی هاتوونه‌ئیره‌؟ بڕۆن له‌خوا بترسین، دۆسته‌کانی زۆر به‌ئیحترام پێیان کۆت .. ئه‌ی زوالنون ئیمه‌دۆسته‌کانی تۆین، ویه‌گیان و دل هاتووین، که‌ئه‌حوالی تۆبیرسین، وده‌ستیان کرد به‌ته‌عریف و ته‌مجید له‌وی، کاتیک زوالنون .. ئه‌و ته‌عریفه‌زیاد له‌حه‌دده‌ی بیست، به‌ناچار ویستی که‌ئه‌وان ئیمتیحان بکات. جا هه‌ر له‌به‌ر ئه‌وه‌به‌سووره‌تی ساخته‌گی ده‌ستی کرد به‌قه‌سه‌ی ناحه‌ز وئه‌لفازی بی ره‌بت و بی مانا .. ویه‌وه‌ش پازی نه‌بوو ده‌ستی دا دارو به‌رد، که‌لێیان بدات دۆسته‌کانی هه‌ر ده‌گه‌لکو وایان دی وه‌ک با هه‌لانتن.. زوالنون.. که‌ دیتی دۆسته‌کانی هه‌لانتن، قاقا، پیکه‌نی، و به‌ مه‌سخه‌ره‌ پیکۆتن .. ته‌ماشای له‌وانه‌ که، که‌ ئیددیعیای دۆستایه‌تی ده‌که‌ن، به‌لام هه‌ر ده‌گه‌لکوو ئیجساسی ته‌زیه‌ت و ئازاریان کرد، تابیان نه‌هینا وه‌ه‌لانتن .

٣٨٦)	که‌وته‌ گێزاوی جنون و ره‌نج و ئیش	وا له‌بۆ زوالنونی' میسری هاته‌ پێش
٣٨٧)	خوێی بژانده‌سه‌ر دلان ئه‌و یه‌ک به‌یه‌ک	شوورو حاڵی وی گه‌یشته‌سه‌ر فه‌له‌ک
٣٨٨)	بگه‌ه‌لییان بۆ نه‌جات، دا مه‌نی	خۆت له‌پیزی پیاوی وا چاک دا مه‌نی
٣٨٩)	چونکه‌ده‌ی سووتاند ئاگر، ریشی وی	که‌س نه‌بوو، تا بی، بیینی، ئیشی وی
٣٩٠)	گره‌تیان، خستیان زیندان، قه‌سری غه‌م	چونکه‌ئاگر به‌ر بۆ ریشی عام، به‌جه‌م
٣٩١)	گه‌رچی عاله‌م گشت له‌به‌رگفتی هه‌لی	غه‌یره‌مومکین، بوو که‌ زوالنون هیچ نه‌لی
٣٩٢)	چونکه‌نابینان عه‌وام، شاش، بی نیشان	دوژمنی شایان، عه‌وامن، بی گومان
٣٩٣)	بۆیه‌زیندانی کرا، زوالنون، وه‌سان	چونکه‌فه‌رمان بوو له‌ده‌ستی ناکه‌سان
٣٩٤)	بۆته‌بازیچه‌ی منالان، زێری سوور	سه‌ت ئه‌سه‌ف ده‌روا، ته‌نی، شای بی قسوور
٣٩٥)	یا ده‌نیویه‌ک زه‌رپه‌نه‌هان بوو هه‌تاو	زێری چی؟ ده‌ریا ده‌نیو یه‌ک قه‌تره‌ئاو
٣٩٦)	که‌مه‌که‌مه‌لای برد نیقاب، پرووی بوو عه‌یان	ئه‌و هه‌تاو بوو خۆی به‌زهرپه‌دانیشان
٣٩٧)	عاله‌میش له‌و، مه‌ست ده‌بوون و، هووشیار	گشتی زه‌رپات مه‌حوی وی بوون نادیار
٣٩٨)	جیگه‌بۆمه‌نسوور، ده‌بی، سه‌ر، دار بی	گه‌ر قه‌له‌م هات و به‌ده‌س غه‌ددار بی
٣٩٩)	دینه‌کوشتن ئه‌نبیایی، کردگار	گه‌ر به‌ده‌س نادان بی، فه‌رمانی کار
٤٠٠)	ئیمه‌، ئیوه‌، شووم ده‌زانین، بی پریا	قه‌ومی نادان پرووی ده‌کرده‌ئه‌نبییا
٤٠١)	له‌وه‌که‌سه‌ی ده‌دراله‌دار، ویستیان ئه‌مان	چاو مه‌سیحی چهن نه‌قام بوون چهن نه‌زان

- حەن بە قەولی وان لەداریان دا وەجوو
 نەنیو، وان بوومەسیح بوون بێ عەزاب
 یر و زەر گەر زێدەتر بوویان خەتەر
 جێکەناخە زبوون حەسوود، جوان ون دەبوون
 یوسفی گەر خستە چال، فێلی برا
 نە حەسەد باعیس بوو یوسف، کەوتە چال
 جێکەبە عقووب دیتی گورگی والە، زال
 تەری زاهیر یوسفی خۆ، قەت نەدی
 تەری پنهان یوسفی کرد زامدار
 سەری گورگان زۆرو کەم، کوا وا دەبی؟
 جێکە حەشری حاسیدان رۆژی زییان
 حەشری ئینسانی تەمە عکاری بەئاز
 نە زانی، بۆن، لەجێگە شەرم و عار
 نە گەنیوکی کەمە خفی بوو، لەچاو
 نە جوو دەی ئادەمی، وەک جەنگەلی
 نە جوو دەن دایە، زۆر گورگ و بەراز
 نە خوو، غالب ترە، ئەو حاکمە
 نە رەوشتی نیو و جوو دت غالبە؟
 حەرو بار گورگێک دیتە نیو بەشەر
 نە چێ لەو سینه‌بوێ و سینه‌یە
 نە کەوەر دەگرن لە ئینسان، گاوو کەر
 نە سە رکەش چاو، دەبیتن پام پام
 حەو بۆ نیو سەگ لە ئینسان را، هەو هەس
 نە سە ئەسحابی کاف، خوویە ک لەوان
 نە سە خوویە ک لە سینه، دیتە دەر
 حەگەنیکە، شیر لەوی، ئاگا، هەیه
 نە عارف بدزە، مەر جانی گییان
- چۆن لە دەستی دێ ئەمان، گەر والە چوو؟
 گەر لە نیویان چوو، عەزاب هات بێ حساب
 چونکە دز، زیاتر بەوانی بوو، نە زەر
 باش لە داخی ناکە سان دڵ کون، دەبوون
 هەر حەسەد وای کرد، بە گورگان ئەو درا
 گورگی پنهانە حەسەد، بێ حەد دە، زال
 نە ی دەهێشت، پڕواتە دەر، یوسف لە مال
 گورگی پنهانی حەسەد، ئەمما، بەدی
 هات (ذەبنا نستبق) بۆ ئیعتیزار
 عاقیبت ئەو گورگە هەر، ریسوا دەبی
 هەر بەشکلی گورگ، دەکری، بێ گومان
 بێ گومان دەکری بە سوورەت هەر، بەراز
 بۆ گەنیوی دیت، مەشر ووی، لەزار
 رۆژی مەحشەر، دیتە بەر چاوان، تەواو
 خۆت پیا ریزە لەوی گەر عاقلی
 صالح و ناسال و خوار و تەراز
 زیر لەمس زیاتری، زیرە، ئەو دەمە
 حەشری تۆ، بەو سوورەت، بۆت واجبە
 جارو باریش، پرووی جوانە، وەک قەمەر
 زۆر بە پنهان، چی سەلاح و کینه‌یە
 بەس بە تەعلیم، عیلم و زانست و هونەر
 چاو دەکا، بازی ورج، بزنیس سەلام
 تا کو بۆ شوان، یانە راو کەر، یا حەرەس
 تا کو چوو بە دوای خودا، رۆزو، شەوان
 جار، شەیتان، جار مەلەک، جار شیر و کەر
 بۆ دڵان پێی نادیار، لەو را، هەیه
 وا نە کە ی گەر، کوا دەگەل سەگ لێک جیان؟

گەر دزى تۆ، بدزەئەو دورېرى لەتيف گەر دەبەى بار، ھەلگرەبارى شەرىف ۴۰۱

حالى بوونى موريدان كەزالتون شىت نەبوۋەبەلكەم عەمدەن واى كرىۋە..

دۇستان كەحالى زوالتونيان دەبيست ۴۰۲
ئەو بەعەمدەن وادەكا، ياحىكمەتە؟
زۇر بەدوۋرەعەقلى ۋەك دەريايى ۋى
خوانەكا پاش ئەۋەممو نىۋ بانگى ۋى
ئەو لەترسى خەلكى ۋا، خۇى خستەمال
ئەو لەنەنگى عەقلى سست ۋتەن پەرست
بم گرن، بەندم بكن، لىم دەن، بەدار
چونكەبەو لىدانە، دەمبى، من ژيان
تاكو، بەو لىدانەبم، شاد، بى پەرۋش
زەربى كلكى، گا، سەبەب، كوژراۋ، ژىيا
كوشتەھەستا، ئاشكرى كىرد، گشت راز
ئاشكرا دەيكوت ئەوانەم قاتلن
گەر بكوژرى، جىسمى سەنگىن ۋ گران
جەننەت ۋ دوۋرەخ دەبىنى، گىئانى ۋى
ئەۋدەبىنى بەدقەرى شەيتان سىفەت
گەر بكوۋزى گاۋى نەفسى خۇت ئەتۇ
گاۋى نەفسى خۇت بكوۋزە، زوۋكەتۇ

چوون لەبۇ زىندان ۋ رايان لىك دەويست ۴۰۳
خۇ، لەبۇ دىن روۋگەيە، ھەر پەحمەتە
شىتتەتى بىتن، بەكار فەرمايى ۋى
ھەو رى شىتى دا بپۇشى مانگى ۋى
ئەۋلەنەنگى عاقلان بوۋ، شىت حال
خۇى لەشىتى دا، لەزىندان، خۇى دەخست
ھەم لەپشتم، ھەم سەرم، بى پرسىار
ۋەك قەتيل گرتى، لەگاى مووسا، گىيان
ۋەك قەتيلى گاۋى مووسا، شادو خۇش
مس دەكاتەزىرى خالىس، كىمىيا
ئاشكرى كىرد گشت ئەوانەى، شەرخوۋاز
خەلكى دى گشتيان، لەحالم، غافلن
زىنى دىتەدەست، روۋوحى راز دان
راز دەزانى، گىئانى پاك ۋ جوانى ۋى
داۋو فىلى ناكەسى، بى مەعرفەت
تۇ، بەزەرى كلكى ۋى، زوۋ دىى ۋەخۇ
تاكو زىندوۋىت، روۋوحى، سەربەخۇ ۴۰۴

گەرئەۋەبۇحىكايەتى زوالتون (قدس سپەالعزىز) ..

ۋاى دەكوت زوالتون، كەدۇ ستان چوۋنەلاى ۴۰۵
جوابيان دا، دۇستى تۆين، گىانمان فېدات
چۇنى ئەى دەريايى عەقلى بافنوۋن؟
دوۋكەلى ھەمام ناكا، تار، تاۋ
تۇقسەى خۇت قەت لەئىمە، ون مەكە
تۇ نەكەى دۇستان لەخۇت قەت دوۋربكەى

ئىۋەكپنە؟ ھەو بى، با ترسى خوداى ۴۰۶
بۇ سوئالى حالى تۆ، ھاتوۋىنەلات
بۇ دەدەن توھمەت، بەعەقلى تۇجنوۋن؟
زاغ شكەست نادات، عەنقاي ۋا، بەناۋ
دۇستى تۆينە، ئىمە، دلمان كون مەكە
يا بەفيل، بۇ ھىچكار، مەجبور بكەى ۴۰۷

(۱۴۵۳)	مەى بە، بن ھەوران پرووت، ئەى نامدار	شەکر اکەرازی خۆت، ئەى شەھریار
(۱۴۵۴)	ئاشکرایە ئیمەبۆ تۆ عاشقین	ئیمەتۆمان خوش دەوی و زۆرسادقین
(۱۴۵۵)	چەشنى شیتیک جینگەژینی بیت، گل	تەزای کوت زۆر، بەزاهیر نەک بەدل
(۱۴۵۶)	گشت لەترسی وی ھەلاتن، توند، بەغار	کەبى ئەو دەستى دایە، بەرد و دار
(۱۴۵۷)	کوا دەکەن دۆستانی وا، قەت من، خەنى؟	ئە دە کوت ئەو، جابە قاقاش، پیکەنى
(۱۴۵۸)	دۆست بەگیان و دل، قەبوولە پەنجى یار	ئەنى من نین هیچ ئەوانەى، چوون بەغار
(۱۴۵۹)	پەنج مەغزە، دۆستایى، چەشنى پۆست	جە دەبى راکا، لە پەنجى دۆست، دۆست
(۱۴۶۰)	پەنجى دۆست، بۆ دۆست، مەلجەم، بۆ برین	دۆست لە پەنجى دۆست نابى، بیت، غەمین
(۱۴۶۱)	زیر، بەئاوور خوشە، ھەیتی زۆر ورە	دۆست زیر، پەنج و دەردیش ئاوُرە

ئیمتیحان کردنى زیرەکی لوقمان بەو ھەسیلەى ئەربابەکەى..

خولاسەى داستان...

لوقمان بەزاهیر غولامىكى زیر دەست بوو، بەلام لەمانا و باتین دا زانایەكى ھەلکەوتو، و تاق بوو، حالە بەرئەو، ئەربابى وی لە ھەموو کارىک دەگەل وی مەشو پەرتى دەکرد، تا لەحیکمەت و پەندى وی سوود بیا، عادەتى ئەرباب ئەو ھەبوو ئەو ھەرتە عامىكى کەبۆیان دەھینا دەستى بۆ ئەدەبرد تا لوقمان کەمىكى لىنە خواردا، رۆژىک خرچە یەکیان بۆ ئەرباب ھینا، لوقمانى بانگ کرد، و ئىشیکى لە خرچە کەبرى وداى بەوى. لوقمان زۆر بە ئىشتیا خواردى ئەرباب قاشىكى دیکەشى ویدا، لوقمان ئەویشى زۆر بە ئىشتیا خوارد، ئەرباب زۆر زوو، لەو خرچەى دەبرى و دەیدا بە لوقمان، تەبە ئەزمار بوو بە ھەفدە قاش، ئەرباب کە دىتى لوقمان زۆر بە ئىشتیا، ئەو خرچە دەخوات، ئىشتىای چۆیە، وویستى کە شیرناى ئەو خرچە یە، بچىزى ئەرباب کە لە ئاخىر قاش کەمىكى دەزاری خۆى نالە بەرتال بوونى ئەو خرچە یە، حالى تىک چوو، جا، ئەرباب پرووى کردە لوقمان و پیکوت.. تۆ چلۆن ئەو خرچە تفت و تالەت خوارد؟ لوقمان جوابى داو.. ئەمن لە دەستى تۆ زۆر یعمەتم خواردو، بۆمن زۆر جىتى خەجالەتى و شەرمەزاری بوو کە لە بەرئەو ھەندە تالیە ئىزھارى نازەحەتى بکەم.

- چونكە لوقمان بەندەيتكى پاك بوو
خۆ، بەيتى ۋى نەيدە كرد ئەر باب، چ كار
چونكە لوقمان گەرچى بەندە زاد بوو
وايدە كوت شا يەك بە شىخىكى زەمان
جوابى داۋە زۆر لەبۇ تۆ، نەنگ و عار
من لەلام دوو بەندە ھەن، زۆر، زۆر ھەقىر
شا كوتى .. پىنم وا نى، كامەن ئەوان؟
ئە ھە شا يە گەر لە شا يى، بىي نىياز
گەنجى بوو ئەو كەس، و جوۋدى گەنج بى
گەرچى لوقمان بەندە يەك ناياب، بوو
لەو جىھانە ۋى ئاۋە ژوو، زۆر وا، ھەنە
چاۋ، مە فازە، بۇ بىيا بان بوو، بەناو
بۇ گروۋ ھىك بوو موعەرەف، بەس لىباس
لاى گروۋ ھىك، موعتە بەر، زوھدى رىيا
نوور دەبى پاك بى، لە تە قلىدو، لە غەول
دە چتە نىو قەلبان، لە رىنگاى جوانى عەقل
عەبدە كانى باشى (عەللالم الغىووب)
دېتە نىو قەلبان ئەوان، چەشنى خەيال
چى، لە لايە، چوئە كەى، بىي تىن و تاب؟
ئەو كەسە ۋى زانى لە رازى، خوا كەمى
ئەو كەسە ۋى كردى لەسەر ئە فلاك، گوزەر
دەستى دا وود، ئاسنى كرد، چەشنى مېو
بوو ئەمىر لوقمان، بەلام زاھىر، غولام
گەر ئەمىر بىرۋاتە جىيەك، كەس نەناس
جا، لىباسى خۆى دەكا، بەر ئەو غولام
وەك غولام دەپرا بەدوۋى، دا، زۆر ھەقىر
- رۆژو شەو بۆبەندەگى چالاک بوو
خۆشى ويست زياتر لە منداڵ و لەيار
زۆر عەزىم بوو، چون لەتەن ئازاد بوو
لېم تەلەب كە، مالى دونيا ئەى فلان
من لەو ۋى زياتر بزائە، شەھرىار
تۆى لەبۇ ئەو ھەردوۋ بەندانم، ئەسىر
جوابى داۋە، يەك غەزەب، شەھوۋەت، دوۋان
پروون بكا بى مانگ و رۆژ دونياى راز
بوۋنى بوو ئەو كەس، كە بوۋنى رەنج بى^۱
ئەو لەبۇ ئەر بابى خۆى، ئەر باب، بوو
زۆر لەلاى چاتر لە ئاورىشم، بەنە
ناۋو رەنگ بۆعە قلى عالەم، بوۋن بەداۋ
يەك دەبەر كا گەر عەبا، ئەو عامى ناس
نوور دەبى، زوھدان لە يىكتەر، كا، جىيا
تا بناسى، پىاۋ، بەبى كردارو، قەۋل
حال زانە، بىي نىيازە، ئەو لەنە قلى
نىو جىھانى گيان (جەوا سىسو لقلووب)
ئا شىكر، بۇ وان دەبى، ئەسەر، ۋى، حال
گەر نەبىنن قەت ئەۋى، بازو عوقاب
بىي بەھابە، بۇ ۋى، رازى عالەمى
كوۋنى كۆسىپى، ئەۋلە عەردى، دېتە بەر؟
مېو لەدەستى ۋى چلۆ نە، ئېۋە، پىو
بەندەگى، پۆشيش بوو، بۇ ۋى، ناتەمام
ئەو دەكاتە بەر غولامى خۆى، لىباس
ئەو غولامى خۆى دەكا، بۇ خۆى ئىمام
تا كۈنە ۋى ناسىت ھىچ كەس ئەو ئەمىر

^۱ - گەنجى بوو ئەو كەس، كە بوۋنى مەخزەنە بوۋنى بوو ئەو كەس، كە بوۋنى، دوشمەنە

- یەندەلی، بۆ سەر برف، جیت بۆ دەبی
 - ھەزم زۆر پێ بلی، جا، ئەی غولام
 نەکی خزمەت کە ئەگەر، بۆم خزمەتە
 بۆنە، بەندە زاهری، سەر وەر، گەلیک
 جوی وان، تیر بوو، لە شاھی بی نییاز
 ئەو غولامانە، ھەوا، بەرە کەسی وان
 حەبۆ شا، خۆی بەزێادە گری، لە کەس
 نەری دونیای مەعەووی و، دونیایی دوون
 نە لوقمان سەر وەری، ئەربایی وی
 نەری لوقمانی دەزانی، تەبانی
 - بێهەوێست ئازاد بکا لوقمان، بەلام
 جێکە لوقمان ویستی، وی، وا، بوو، ھەتا
 نە جەب نابێ، کەرازی، و، لە بەد
 نە لە چاوت، و، کە، کاری پەر لە سوود
 حەت، بەندی داوی موزدی خۆی غەفوور
 چون دەدەن تریاک، بەوێ بی، زامدار
 - حەتی مردن، زۆر بەئیش و دەردەتەن
 حەت بەھەر شت دل کە مەشغوول کە ئەتۆ
 ھەر چلۆن تۆ، فکرو کار کە ئەو دەمی
 حەت مەشغوول بە، بەوێ، زۆر پاکە ئەو
 نەری تاجیر گەرکو، کەوتە، نەو ئاو
 نە لە دەس تۆ، چەن شتی، بوون چوونە ئاو
- وێک غولام، ئاگام لە کەو شی تۆ، دەبی
 تۆ لە بۆ من دامەنی، ھیچ، ئیحتیرام
 من نەناسینی بە کەس، بۆم حورمەتە
 تە زانی سەر وەرن، ھیچ کەس چەلیک
 کاری وا، بۆ، وان دەبوو، خۆش، دلخوواز
 وا دەزانن سەر وەرن، بۆ عەقل و گیان
 بەندە، غەیری بەندە بی، نایەت، لە دەس
 بەر خیلانی یتکترین، لیک، دوور دەبوون
 دی نیشانە، گەورە بی، نایابی، وی
 مەسلەحەت بوو، خۆی بەرەبەر، دابنی
 شەرت بوو، لوقمان، بیدا، موسبەت، وەلام
 کەس نە زانی رازی ئەو شتێر، ھەتا
 زۆر جەب، تۆ راز، لە خۆت و، کە ئە بەد
 تە نە بینی قەت ئەوی، چاوی ھەسوود
 خۆت لە خۆت، بێخود، کە تا، لا بەی، غروور
 تە لەتەن دەربینی، تیر، بی شین و، زار
 ئەو، بەئیش مەشغوول، گیانی وی، دەبەن
 دێ، دەبا دز، شت لەلای تۆ سەر بەخۆ
 دیت، دز، لەو جێیە، تۆ، خاتر جەمی
 تە نەبا، دز، ئەو شتە، زۆر چاکە ئەو
 دەبەھوێ، چاکتر نەجات دا، نەک تەواو
 چاک نەجات دە، نەت ھەوێ، تۆ، ئی خەراو

ناشکرا بوونی فەزل و زیرەکی لوقمان، لەلای ئیمتیحان کەران..

- مەتەعامیکی لەبۆ وی ھاتبە
 - ھەوێست بخوات لوقمان، لەو تەعام
 یەک نەفەر چووبا، لە دووی لوقمان، دەبا
 ھەرچی بەرماو، با، لەوی، دەی خوارد تەمام

- ۵۱۲) ھەرچى بەرماۋبا، لەۋنەبا، گىشتى دەرشت
 ۵۱۳) ئەۋھەيە، ھەمبەستەگى، بى ئىنتىھا
 ۵۱۴) زوو كوتى لوقمان بايى، تاجى سەر
 ۵۱۵) خۆشتى خوار د، زۆر لەشېرو، ئەنگەبىن
 ۵۱۶) قاش بەدوۋى قاش، ويىدەدا، تا ھەفدەقاش
 ۵۱۷) تا بزانم تامى خرچەى خۆم، بەخۆم
 ۵۱۸) ئىشتىھاي ھەربىنەرىك دىنتىتەجۆش
 ۵۱۹) ھەم گەرۋى گرت، ھەم دەسوۋتالىۋو، زار
 ۵۲۰) دوايەپىكىوت ئەى ئەتۆ ۋەك ېرووح، زولال
 ۵۲۱) چۆن بەدەردو رەنجى ۋا بۋوى خۆشحال؟
 ۵۲۲) يا بەگپانت، دوزمنى، گەر، ۋا، دەكەى
 ۵۲۳) بۆچى نەت كوت ناتەۋانم، تا، نەكەى؟
 ۵۲۴) من ھەموۋيان، زۆر بەخۆشى خواردمن
 ۵۲۵) شەرمەئىستا، تالى دەستى تۆ، نەخۆم
 ۵۲۶) ئەۋ ۋجوودەى سەرکەشى من، ېرامى تۆ
 ۵۲۷) ئەۋ ۋجوودەم، خاكى دونىاي، بى ۋەسەر
 ۵۲۸) لاي دەبرد، تالى، لەخرچە، سەربەخۆ
 ۵۲۹) خۆ شەۋىستى، زۆر مسان، زېرىن، دەكا
 ۵۳۰) خۆشەۋىستى دەردو ئىشان، چا دەكا
 ۵۳۱) خۆ شەۋىستى، شا، ۋەكوۋ، ھىندوو، دەكا^۱
 ۵۳۲) تۆ لەسەر ئەۋ تەختە، بى غەش دانىشە
 ۵۳۳) نا قىسش بى، بۆ جەمادات ۋا دەكا
 ۵۳۴) ۋا دەزانى، دەنگى يارى خۆى دەبىست
 ۵۳۵) رۆژبىنى، يا بىنى زەرق ۋ بەرق
 ۵۳۶) چۈن لەتەئۇيل دا بوۋ، نوقسانى عوقوول
 ۵۳۷) كۈا لەبۆ نەفرىنى ھەق ئە ۋ لايقە؟
- ھەرچى بەرماۋبا، لەۋى دەبخوارد، بەگىشت
 خواردباشى، نابەدل، بى ئىشتىھا
 خرچەپىكى، بۆ دەھىنا، يەك نەفەر
 لىۋەكرد، قاشىك، جا، داي، بەۋ ئەمىن
 چۈنكە خواردى قاشى ئەۋۋەل زىدەباش
 ماۋەقاشىك، دەيكوت ئەۋھەش، من دەخۆم
 چۈنكە لوقمان دەبخوۋاتن، ھىندەخۆش
 كاتى خواردى تال بوۋ، ۋەك ژەھرى مار
 ھىندەتال بوۋ ماۋەيەك نەى ما، چ حال
 چۆن خورا پىت، ژەھەرمارى ھىندەتال؟
 مام عەجەب، لەۋ سەبرە، گەر ېروا دەكەى
 بۆچى نەت ھىنا، بەھانە؟، ۋا نەكەى
 جۋابى داۋە، نىعمەت، زۆر داۋە، من
 بى ژمار ئەنعامى تۆ، ھاتوون لەبۆم
 من كەماۋم، باعىسم ئەنعامى تۆ
 گەر، بەتالىك دادو فەرياد، بىنمەدەر
 لەزەتەتى، ئەۋ دەستى شىرىن بەخشى تۆ
 خۆ شەۋىستى، زۆر تال، شىرىن دەكا
 خۆشەۋىستى، ناخەزى، زوو، ېرا دەكا
 خۆشەۋىستى، مردوان زىندوو، دەكا
 خۆ شەۋىستى ۋا، نەتىجەى دانىشە
 عىشقى ۋا، دانىش تەۋاۋ بى چا دەكا
 سەرچەماد، گەر دى، ھەمان رەنگى كەۋىست
 دانىشى ناقىس، لەلاى بى فەرقەفەرق
 نا قىسى مەلەوون دەكوت شەخسى رەسوول
 ناقىسى تەن جىگەبۆ رەحمى ھەقە

^۱ - خۆشەۋىستى، شا، ۋەكوۋ، ھەندوو، دەكا (مصرع دوم)

- ئەنسى عەقلە، جىگەبۆ نەفرىنى حەق
جىگەتە كەمىلى عەقل، ھىچ دوور نىيە
خەرو خود خواھىت، لەھەركافر، كەدى
ئەنسى تەن، تا كۆھەبىتتەن فەرەج
ئەرقى ئاسمان، بى دەوامە، بى وەوفا
مەرجى بەستەى نوورى بەرقە، ئەو دەنى
جۆرى بەرقى ئاسمان، بى سوودە، سوود
ئەرقى ئاسمان (يەختەف الابصار) ئەو
سەر كەفى دەريايەتەسپى، غار دان
جەرس و تازەگەر بەئىنسان، وا دەكا
تەتەدەروانىتەدوا رۆژ، بى گومان
ئەنسى عەقلىك، نەفس، بىكا سەر نەوى
جاك تەماشای نەحسى دامەنگىر كە
كەر بىنى جەرپرەو مەددى، والەكەس
ئەنسى عەقلى تۆ دەگۆرئ، كردگار
تۆ دەترسى ون بى، لىت، ئەى عەزىز
مەتبى با، دوو بال، گەر تۆ، خۆش فەرى
يا رەھام كە، تا نەلیم من ھىچ كەلام
گەر لەوان دوو حوكمە، ھىچیانم نەبىست
گىانى ئىبراھىم دەبى بى، تا بەنوور
ئالەمانگ و رۆژ كەمكەم، بچتەسەر
وەك خەلیل لەو ئاسمانى حەو تەمىن
سەو جىھانەى تەن دەبى، زۆر ئىشتىبا
- ئەو بەنەفرىنى خوداوەند، موستەحەق
خۆ بەلام تەكمىلى تەن مەقدوور نىيە
نەقسى عەقلە، ئەو دەكىشى، بۆ بەدى
ھات دەقورئان (ماعلى الاعمى حرج)
سابت وزائىل يەكن، لاى بى سەفا
بۆيەبەرقيش بەو بەقا قا، پىكەنى
كوا دەبى ئەو چەشنى بەرقى خواى وەدوود؟
نوورى دائىم، بەو بەسەر، ئەنسا، ئەو
نامەخوئەتەن ژىرى بەرقى ئاسمان
شەخسى بەدوا رۆژ، نا بىنا، دەكا
كوا دەزانى نەفس، دوا رۆژ، ئەى فلان؟
موشتەرى نەحسە، زوھەل مات كا، ئەوى
لەو كەسەى نەحسى بەتۆ دا، بىر كە
نەحسى نامىنىت، سەعدى دىتەدەس
چون بەزىد، چاك زىد، دەبىتەن ئاشكار
بوون دەگەل باشان، لەبۆ باش، زۆر لەزىز
چون بەيەك بال، ناتوانى، ھەلقىرى
يا بەدەدەستوور، بىتەم من تەمام
حوكم، حوكمى تۆيە، ھەرچۆ نت، كەوېست
ئەو لەنئو ئاگر بىتەتەن قسوور
تا نەبى وا بەستە، وەك ئالقه، بەدەر
تېپەرى جا، (لا احب الافلین)
غەبرى ئەو شەخسەى لەشەھووت، بوو رەھا

تەواو بوونى داستانى حەسادەتى ئەترا فىانى شا، نىسبەت بەغولامى شا...

- داستانى شاو ئەمىران و، حەسەد
ماوەناقىس باسى سولتان و غولام
- بەو غولامى خاس، بۆ دانىش ئەسەد
بىتەنەسەر باسى وان، بىكەن، تەمام

- باغەۋانى مولكى دونيا زۆر، بە، بەخت
 ھەرۋە کوودوو دار كەيتكىان، تفت و تال
 چۆن دەكا ئەو، تەربىيەت، ۋەك يەك ئەوان؟
 چون لەدار مە قسوودى ئەسلى ھەر، بەرە
 شېخ بەنوورى خوا دەبىننى ۋايە ئەو
 بۆ خوداۋەند، چاۋى دونيا بىننى، بەست
 خۆخەسوودان چەشنى دارى بى بەرن
 ئەو خەسوودان كەف لەزاريان، ھەلخراند
 تا غولامى خاس، بېرن گەردەنى
 چۆن دەبى فانى كەگيانى شاھ، بوو؟
 شای لەوان ئەسراپ، خەبەر دار كرد خودا
 فكري پىسى ۋانى شا، كرد، مەسخەرە
 زۆر دەكەن فېل، قەۋمى ناباب و خەراب
 پادشای ۋا زۆرەزىم و بى نەزىر
 تا دەداۋخەن شا، گەلېكيان كردكەلەك
 نەنگە شاگرد، خۆى، لەئوستاد، بگرئ، زياد
 كامەئوستاد؟ ئوستادى يەك جېھان
 چون بەنوورى خوا دەبىننى چاۋى ۋى
 لەو دلەى كون، ھەرۋە كووكۆنەى پەلاس
 پىكەننى دى بەۋى، پەردەى ھەزار
 چونكەئوستاد، ۋاى لەشاگرد، دى جەفا
 ۋامەزانەمن كەئوستادم لەبۆت
 تۆمە گەرگىانت لەمن نەى گرت تەوان؟
 جا، دلې من كارخانەى بەختە، بۆت
 تۆ دلەى چەخماغ، بەنھان، ھەلدەكەم
 دل لەپى دل پرا، دەبىننى فكري تۆ
 ۋا فەركە، دل، لەرووى تۆ، ھىچ نەلى
- چۆن نەناسى، دار لەدارى دى، چ ۋەخت؟
 دارەكەى دى ميوەكەى خۆش كات حال
 چۆن بەيەك چاۋيان دەبىننى، باغەۋان؟
 نەك گەلایا، سەو زو شىنى ۋ، سېبەرە
 ھەرچى كاروبارە، لىنى ئاگايە ئەو
 ئا ۋەلەى كرد چاۋى ئاخىر بىننى، مەست
 شووم خەراپن، بەد نىژاد، بەد گەۋھەرن
 كاتى، ۋن بوون، ئاگرى فېليان، ھەلگراند
 تا كو راحەت بن، خەسوودانى دەنى
 حىفىزى ۋى، ھەرپاس، بەدەس، ئەللە، بوو
 ۋەك (ئەبوو بەكرى رەبابى)، بى سەدا
 مەسخەرەى كرد ئەو خەسوودان، يەك سەرە
 تا كو بېخەن شا، دەنئو گۆزەى شەراب
 چۆن لەنئو گۆزەى دەبى جى، بى ئەسیر؟
 گەرچى فېربوون لەۋھەموويان، يەك بەيەك
 فەزل و رەنجى ئوستاد، بېچى، لەياد
 ۋەك عەبان لەو ئاشكرايە گشت نېھان
 زولمەتى جەھلى دەباتن، تاۋى، ۋى
 چادەكا پەردەى لەپېش، ئەو، زىر ناس
 دېنەدەر، سور، لەو كوناھى، زار ھەزار
 پىدەلې ئەى بەد نېھاد، ئەى بى ۋەفا
 من بەشاگردىك بزانه، چەشنى خۆت
 ئاۋى عىرقانت مەگەر نەم كرد رەۋان؟
 لەت مەكەتۆ، كارخانەى بەختى خۆت
 دل لە بۆ دل، زۆرە پىيان، خۆ، نەكەم
 دل گەۋا ھو، شاھىدەۋى زىكرى تۆ
 ھەربەگفت پىكەنى ۋ، بىزى، بەلى

- خەرییا زاهیر نەبوو وا، پێکەنی .
 ییل جەزا، بۆئەو کەسە ی بوو فیلەباز
 گەر دەگەل تۆ پێکەنی یا، ئەو بەدل
 گەر بەدل ئوستاد بکا، بۆت یەک عەمەل
 نەد دەبن جا، هەم نەهار و هەم بەهار
 سەت هەزاران قومری دەخوێتن، بەدەنگ
 نۆ گەلای گیانت دەبینی، زەردو رەش
 بۆزی شا، گەر بچتەنیو قەهری عیتاب
 سۆ عوتارید، گیانی ئیمە، بۆ وەرەق
 حەکمەکی دی ئەو دەنووسی، سووروشین
 خەتتی سووروو شین، نیشانە ی نەو بەهار
- فکری بووچی تۆی دەدی، جا، پێکەنی
 بۆ جەزای بەردو کۆ، بەر، دلخواز
 بۆت دەپشکووت سەت هەزار گۆل، بی چقل
 موستەقیم دەروا هەتاو بۆ نیو حەمەل
 ئەو جیهانە گشت دەبیتە سەبەزەزار
 لەو جیهانە ی بی وەفا وو، پەر لەنەنگ
 چۆنە نابینی لەپاشا، قەهری گەش؟
 زۆ رەکا رەش، سوو رەتان، هەر وەک کەباب
 لیتی دەنووسی هەرچلۆن بین، موستە حەق
 تاکو دەرچی، پروو ح لەگریان ولەشین
 وەک خەتی قەو س و، قوزەح بۆ ئیعتیار

ئینعیکاسی تەعزیمی پەيامی سوله‌یمان علیە السلام تەو سەوتی هود هودی بچووک دەدلی

بلفیس دا...

- ی لەسەر بلفیس رەحمەت، سەت هەزار
 عود هودی ک نامە ی دەهینا بەو نیشان
 مەکە ی ئەو خوێندەو، تا بوو تەمام
 هود هودی، دی، چاوو، گیان عەنقای دی
 عەقل گەل حیس نیو تەلەسمانی دوورەنگ
 کفران دیتیان ئەحمەد، یەک بەشەر
 جوی حیس بین، خۆلی تیکەن، هیچ نین
 جوی زاهیر بین کۆپرکوت زاتی حەق
 چون کەفی دەریای دەدی، دەریای نەدی
 سەرورەری دوا رۆژ، لەلای حیس بین ئەسیر
 دەررەیه ک گەر لەو هەتاو بێتتی پەيام
 نەترە پێکی بەحری وەحەدەت، بی سەفیر
 سەنەخۆلیک گەر ئیتاعەت کالەوی
 خاکی ئادەم چونکە بوو، چالاکی حەق
- عەقڵی سەت پیاوانی دا، بەو، کردگار
 ئی سوله‌یمان، چەندە حەرف و چەن بەیان
 هیچ بەقاسید نە ی دەکرد، بی ئیحتیرام
 چاو کەفی دی، دل بەلام دەریایی دی
 وەک موخەممەد گەل ئەبوو جەهلان، لەجەنگ
 چون نەیانیدی لەو، چ (انشق القمر)
 چاوی حیس بین، دوژمنن، بۆ عەقل و دین
 بوت پەرەستی پێدەکووت بەو، خوا ی فەلەق
 ئەو زەمانی حالی دی، لەدوای نەدی
 چون لەگەنجی مەعنی، حیس بین زۆر فەقیر
 رۆژی ئاسمان، بۆ هەمان، زەررە، غولام
 بەحری دونیا، بۆ هەمان قەترە ئەسیر
 بۆی دەکەن ئەفلاک هەموویان، سەر نەوی
 سەجەدەیان بۆ وی دەبرد، ئەملاکی حەق

- (السمما انشقت) ئاخړ بۆ چ بوو؟
 خاکی سه‌نگین بوو، له‌نیو ئاو، نشته‌جی
 نه‌رم و نۆله‌ئو، له‌خۆرا وانیه
 سه‌هله‌بۆ حه‌ق باوونار کا، پروو، به‌ژیر
 حاکمیکه‌ (یفعل الله ما یشا)
 روو به‌ژیر کا، گهر خوداوه‌ند باو و نار
 گهرزه‌مین و، ئاوکا، خوا، پروو به‌ژووړ
 جا، یه‌قین بوو، توؤی (تعزمن تشا)
 وای به‌ئاگریک کوت برۆ ئیبلیس به
 ئا ده‌می خاکی وه‌سه‌ر ته‌فلاکی، که‌وه
 چوار ته‌بع و عیله‌تی ته‌وه‌هل که‌نیم
 کاری من بئ عیله‌ته، راس، موسته‌قیم
 تیک ده‌ده‌م عاده‌ت، ته‌من بم وئ، ته‌گهر
 من به‌ده‌ریا وای ده‌لیم توؤ نار، به
 من ده‌لیم، کتو سووک ببئ، ههر وه‌ک خوری
 من ده‌لیم، با کۆ وه‌بن، مانگ و هه‌تاو
 رۆزی روون من وای ده‌که‌م نه‌ی ببئ، چ نوور
 مانگ ورۆژ هه‌ردوو، وه‌کوو دوو‌گایی ره‌ش
- چاوی یتک ئینسانی خاکی بوو، وه‌بوو
 چا وله‌خاک که، عهرشی خسته‌ژیری پی
 غه‌یری لوتفی زاتی پاکی خوا، نییه
 یا دروو‌بیبی له‌گول، زۆر زی‌ده‌خیر
 چا ده‌کاتن ته‌و له‌ره‌نج و ده‌رد، ده‌وا
 خوا ده‌یان کا، هه‌ردوووان سه‌نگین و تار
 ته‌ی ده‌که‌ن هه‌ردوو‌کیان ته‌فلاکی دوور
 شه‌خسی خاکی توؤ ده‌به‌ی بۆ سه‌ر سه‌ما
 توؤ له‌ژیر خاک هه‌رخه‌ریک، ته‌لبیس به
 ئیبلسی ئاگرین، ژیر خاک که‌وه
 من له‌کارم، بئ نه‌زیرم، دائیم
 من هه‌مه، ته‌قدیر نه‌عیله‌ت، ته‌ی سه‌قیم
 توؤزی عاده‌ت لاده‌بم، بی ده‌رده‌سه‌ر
 واش به‌ئاگر من ده‌لیم، گولزار، به
 ئاسمانیش گشتی برژی، تا سه‌ری
 ره‌ش ده‌که‌م هه‌ردوو‌کیان، وه‌ک قیره‌تاو
 وای ده‌که‌م خوین، بوئی خو‌شی بی له‌دوور
 به‌ندکراوی خوا‌ده‌بن، بی نووری گه‌ش

ئینکار کردنی فه‌لسه‌فی قه‌پانه‌تی (ان اصبح ماء‌کم غورا)..

خولاسه‌ی داستان ...

قاریه‌کی قورئان ته‌و ئایه‌ته‌ی ده‌خۆینده‌وه‌(بئ ته‌گهر ئاوی ئیوه‌بچه‌بن عه‌ردی و، وُن بی کئ
 ئاو تان پیده‌گه‌یه‌نیت وئا و تان بۆ جاری ده‌کا) یه‌ک نه‌فه‌ر به‌زاهیر فیلسوف به‌ویدا را
 ده‌برد، هه‌رده‌گه‌لکو، گوئی له‌و ئایه‌ته‌بوو، کوتی ته‌و هه‌که‌زۆر موشکیل و سه‌خت نیه، ده‌چم
 پیمه‌ره‌و کولینگیک دپتم، وئاوی به‌ستراو جاری ده‌که‌مه‌وه، شه‌وئ که‌نووست ده‌خه‌و دا دیتی
 که‌پیاوئکی به‌تافه‌ت زله‌یتکی محکه‌می له‌سوهرتی وی دا که‌هینده‌تونند و محکه‌م بوو هه‌ردوو

چاوی کوێر بوو . لەپاشان بە کابرای بەزاهیر فیلسووفی کوت..ئەگەر راست دەلەوی بەو وەسائیل

و ئەسبابەیی کەهەتە، چاوەکانت چاکەو. کاتیک لەخەو هەستا هەردوو چاوی کوێر ببوون ..

- بەخوێند، قاری لەقورئان دا، بەجۆش
 ١- ئەزیزێ عەردی ئەمن پنهان دەکەم
 ئەیری من کێ ئاو بەکانیاوان، دەدا؟
 ئەفیکێ زۆر سەفیکێ، پیس و پەست
 هەیکە بیستی ئایە، دەیکوت وەک پلینگ
 من بەپاچ و پتەپەرەو، تیژی تەبەر
 ئەیکە نووست دیتی دەخەو، پتیک شیرەپیاو
 بیکوت لەو کانی چاوان، ئەی شەقی
 کتی هەستا، دی کەچاوی کوێر بوو
 ئەر کو نالیبا، موسەغفیر بیا
 عەغفیرەت ویستن بەلام، ئاسان نییە
 ئیری پیس و ناحەز و، رەفتاری وی
 - - کە رەق بوو هین بەچەشنی بەرد و دار
 کو شوعەبیک، بێ دوعاکا، ئەو لەحەق؟
 چون نیازو ئیعتیقادێ بوو شوعەب
 - - موقەو قەس بۆی دوعاکرد، شاهی دین
 عەکسی ئەو کارانە زۆرجار، پروو دەدا
 کەبایەک بوو، سەرەو بن ئەونەزان
 هەردلێک سەجە، لەبۆی دەستوور نییە
 قەت نەلەوی جورمان دەکەم تۆ بەش دەکەم
 نەبۆ تۆ بە، هەبێ ئاوو تاو
 ئاوو گەرماي لازمە، میویک بگات
- (مەم غورا) دەبەستم ئاوی خوش (١٦٣٣)
 چاوەکانیان، وشک و بێ سامان دەکەم (١٦٣٤)
 کێ لەدەستی دێ، وەها، غەیری خودا؟ (١٦٣٥)
 رادەبرد، ئەودەم بەوی دا، چەشنی مەست (١٦٣٦)
 من دەهینم ئاو بەبیلچە هەم کولینگ (١٦٣٧)
 ئا و لەبن عەردی گەلیک قوول، دیتەدەر (١٦٣٨)
 زللەتیکێ لێدەدا، کوێر بوو، لەچاوی (١٦٣٩)
 بێنەدەر نووریک بەپاچ گەر سادقی (١٦٤٠)
 نووری هەر دوو چاوی، لەدەستی وی، چوو (١٦٤١)
 نووری رۆشتووی دەداو، بەو، خودا (١٦٤٢)
 زەوقی تۆبە، نۆغلی هەر ئینسان، نییە (١٦٤٣)
 دەرکی تۆبەیی بەست لەقەلب و زاری وی (١٦٤٤)
 چۆن لە بۆ تۆبەیی دەبیتە، سەبزهزار؟ (١٦٤٥)
 بۆی بەخاک و خۆل بگۆڕی، بەردی رەق^١ (١٦٤٦)
 بوو بەمومکین غەیرەمومکین، دوور لەعەب (١٦٤٧)
 بەردەلانی بۆ دەبوو مەزرای، شین^٢ (١٦٤٨)
 زێر دەبیتەمس، دەبێ سولحیش هەرا (١٦٤٩)
 خاکی قابیل ئەو دەکاتە بەردەلان (١٦٥٠)
 سەھمی رەحمەت، موزدی هەر مزدوور نییە (١٦٥١)
 خۆم لەرەنجی ئاخیرەت بێ بەش دەکەم^٣ (١٦٥٢)
 رەعدو بەرقی لازمە تۆبەیی تەواو (١٦٥٣)
 رەعدو بەرقی لازمە، میووی حەیات (١٦٥٤)

بەردەلان تەبدیل بکا، بۆ وی بەخاک

بۆی بەمەزرای شین دەگۆرا، بەردەلان

خۆم لەرەنجی ئاخیرەت، بێ، وەی، دەکەم

١- کوا شوعەبیک بێ هەوی لەخواپی پاک؟

٢- یان موقەو قەس، بۆی دوعا کرد شای دلان

٣- قەت نەلەوی جورمان دەکەم، تۆبەیی، دەکەم

- تا نەبى، بەرقى دل و، ھەۋرى دوو چاۋ
كەي، دەبى شىن سەۋزەبى زەۋ قى ويسا ل؟
كەي گولستان راز دەلېتن، گەل چەمەن؟
كەي چنارىك واز دەكا دەس، بۇ دوعا؟
كەي شكوۋفەي جوانى فەسلى، نەۋبەھار؟
كەي دەبى لالە، بەچەشنى خوين سوور؟
كەنگى بولبول، بۇنى گول، زوو، زوو، دەكا؟
كەي دەلى لەك لەك، ۋەھە لەك لەك بەگيان
كەي دەكا، خاك، رازى پنهان ئاشكار؟
كى دەداتن ئەۋ ھەموو ئەشايى جوان؟
ئەۋ ھەموو جوانى، نىشانەي كردگار
شاد دەبى ھەركەس كەدى ئەۋ شەھريار
ھەر كەسكى، پروۋى ۋى، كاتى (الست)
بۇنى بادە، لاي شەرابخۇر، بوۋ عەيان
چونكە حكىمەت وشتريكە، ون بوۋە
تۆ دەخەۋ دا، جاردەبىنى خۇش، ئەدا
تۆ مرادت دېتەجى، ھانئى، نىشان
يەك نىشان بوۋ، ئەۋ بەتەنھا، يەك سوۋار
يەك نىشانەش پىكەننى ۋى، كەھات
يەك نىشانەش، خەۋنى خۇت تۆ، بۇ ھەۋەس
بابى يەحيا، دى نىشانەي، ۋالە، ئەۋ
تاكو سى رۇژ، تۆ بېستە، زارى خۇت
تاكو سى رۇژ، تۆمەكە، ھېچ گەتو گۆ
تۆ نەكەي ئەۋ رازە، زوو كەي ئاشكار
ئەۋ نىشانانەي بەۋى كوت ۋەك شەكەر
ئەۋ نىشانە، يانى چىت ويست مولك و جاھ
گەر بنا لىنى بەشەۋ، تۆ زار زار
- ئاگرى تەھدىد و كىن، ناچى لەناۋ
كەي دەجۇشنى ئاۋى كانياۋى زولال؟
كەي ۋەنەۋشە، عەھد، دەگرى، گەل سەمەن
كەي دەبى دار، سەر تەكان دا، نېۋ ھەۋا؟
بۇنى خۇشى خۇي بەدۇنيا كا، نىسار؟
كەي دەكاگول، چەشنى خۇي، ھەرشوين، سوور؟
چەشنى تالېب، فاخسە، كوۋكو، دەكا؟
لەك، بەماناى، مولكى تۆ، ئەي خۋاى جىھان
كەي دەبى پروۋ چەشنى ئاسمان، سەۋزەزار
بى گومان، ھەرخۋاى كەرىم ومېرەبان
تاكو واسل بى بەۋى، پەرھىز كار
ھەرجى نەي دى قەت نەبوۋ ئەۋ ھوشيار
دى خۇداى خۇي، چوۋ لەھۇش و بوۋ بەمەست
نەك ئەۋەي نەخۋارد ئەۋ، قەت ھېچ زەمان
ئەۋ ۋەكوۋ، پىك رانەما، لاي شا، چوۋە
ۋادەبى ئەۋ ۋەعدەپىك، زۆر خۇش، ئەدا
ھەرسەبەبى دېتەلەي تۆ، جا، فلان
يەك نىشان، بۇ قەدرى تۆ، ئەۋ دېتەخوۋار
يەك نىشانەش، دەس بەسەنە، ئەۋ لەلات
تۆ كەھەستاي، ئەۋ نەلى، لاي ھېچ كەس
تاكو سى، رۇژ، ھېچ مەلى، گەل كەس، بەدەۋ
بۇ نىشانەي، ئەۋ ھە، يەحيا، دىت بۆت
ئەۋ سكوۋتەئايەتى مەقسوۋدى تۆ
با، دەدالدار، رازى ۋا، بگرى، قەرار
سەت نىشانەي دىكەدېتەبەر نەزەر
بى گومان دەدا، بەتۆ زاتى ئىلاھ
سۆزى نالەت بى سەحەر، جا، زېدەجار

(۱۶۸۲) گەردەنی تۆ، چەشنى موو، بارىك دەبى
(۱۶۸۳) غەبرى وى ھەرچى ھەبى، لىي، لادەدەى^۱
(۱۶۸۴) سەر دەدەى، ھەم كزەدەبى، ھەر چەشنى موو
(۱۶۸۵) چەن لەزىز تىغ دادەنئى، سەر چەشنى خوود؟
(۱۶۸۶) زىدەبۆ عاشق كەناكرىن، قەت ژمار
(۱۶۸۷) شاد دەبى ئەودەم، كەھەستاى تۆ، لەخەو
(۱۶۸۸) بىتەبەر چاوت، كەدەتت، تۆ، دەخەو
(۱۶۸۹) كوا نىشانەى دىم دەخەودا، ئەو وەلى؟
(۱۶۹۰) وەك لەدەستت، كەدەبى ئەسپت فەرار
(۱۶۹۱) چىت ئەتۆلى، ون بوو، واپەرەنجەرۆى؟
(۱۶۹۲) لەو نىشان، با، كەس نەزانى، غەبرى من
(۱۶۹۳) گەر نىشان چوو، مردنم فەرياد پەس
(۱۶۹۴) بىت دەلى مەروانەلەيم، دىوانەوار
(۱۶۹۵) من بەدووى، ویدا، دەپۆم، دل كون، بوو
(۱۶۹۶) رەحمەتت بۆ عاشقان، جىتى ئىنتىزار
(۱۶۹۷) پىدەگەى، واىكوت، لەبۆن خەيرەلبەشەر
(۱۶۹۸) تۆى لەباوەش كرد توند توند، پاش سەلام
(۱۶۹۹) بى خەبەر لەو حال، نىفاقى نىو، دەنى
(۱۷۰۰) يا لەوەسلى كام نىشان واى ھات بەسەر
(۱۷۰۱) چۆن دەبى پەيدا، نىشان، بۆ خەلكى دى؟
(۱۷۰۲) شەخسى بەدكار ناگرىت نىشان، بەگيان
(۱۷۰۳) ئەونىشانان، ئايەتى قورئان تەواو
(۱۷۰۴) خاسى ئەوگيانا نەنە، بوون ئاشنا
(۱۷۰۵) بى دلەم عوزرم قەبوول كە، ھووشيار
(۱۷۰۶) خاسەگەر عىشق، عەقلى وى كرد تارو مار
(۱۷۰۷) دەنگى كەو، ھەر وا سەداى زاغان ئەمن

زى تۆ، بى ئەو نىشان، تارىك دەبى
سەر و دارايى دەپى، وى، دا، دەدەى
سەر دەدەى، ھەم خەو دەدەى، ھەم پەنگى پروو
چەن لەنىو ئاگر دەبى تۆ، چەشنى خوود؟
سەر گرفتارى وەھا، ھەن سەت ھەزار
سەونى والە، گەربىنى تۆ، بەشەو
سەر پەست و چەپ دەكەى تا بەلكەئەو
سەر گەلەى داران دەلەرزى ئەو دەلى
سەر كۆچەى شار دەپۆى توند توند، بەغار
سەر بلى يەك، خىرەئاغا، وا دەپۆى؟
سەر دەنەى بەو، خىرە، ئەمما، خەبرى من
سەر نىشان بىزىم، نىشانەم، چوولەدەس
سەر دەنەى، باش، لەھەر كەس بى سووار
سەر دەنەى بەو، من پەفەقم، ون بوو
سەر سەتى تۆ بەرقەرار بى ئەى سووار
سەر تەلاش كەى بۆ ئەو، وىستت، ئەگەر
سەر ئەناكاو، ھات سووارىك خۆش كەلام
سەر نىي، بىنھۆش دەمىنى ھەر تەنى
سەر دەزانى، بۆچى وا، بى خەبەر؟
سەر نىشانە، بۆ ئەو، نىشانى دى
سەر سەحق را ھەر زەمان بۆوى نىشان
سەر نىقى حەق چەشنى ماسى دوور لەئاو
سەر نىشانانەى ھەيان، ئىنەنبا
سەر نەم ناقيس دەما، ئەمما، قەرار
سەر پەزەر، كى لەدەستى دى، ژمار
سەر و دەپۆىم، گەلەى باغان ئەمن

کەس لە دەستی نایه‌وا، کا، من ده‌کەم	تا‌کو سالی‌ک ئی‌متی‌حان کەم زۆر، نه‌کەم
سه‌عدو نه‌حسی موشته‌ری و که‌یوان، چ جار	ناب‌زێرین، چون‌که‌ زۆر بێ ژمار
خۆ، به‌لام، زۆر کەم له‌ کارو باریان	چا‌که‌ بی‌ژین، یه‌عنی سوودو هم زیان
تا قه‌زا، مه‌علووم بی، ئاساری وی	لای سه‌عید و لای شه‌قی ئا‌کاری وی
تالعی هه‌ر کەس بی، گه‌ر موشته‌ری	شاد ده‌بی، چون دیت‌ه‌ده‌ستی، سه‌ر وه‌ری
گه‌ر زوحه‌ل تال‌ع بی، بۆ، یه‌ک، ئه‌و له‌به‌د	ئی‌حتیاتی لازمه‌، تا‌کو ته‌به‌د
کاری ئه‌ستیره‌ی زوحه‌ل بی‌ژم ته‌گه‌ر	ئا‌گری ده‌گرێ، شه‌قی، تا فه‌رقی سه‌ر
خوا به‌ئیمه‌ی زی‌کری خۆی ده‌ستوور ده‌دا	دی، له‌نیو نارین، به‌ئیمه‌ی نوور، ده‌دا
گه‌رچی پاک و بێ نییازم من له‌زیکر	لای‌قی ته‌سویر نیمه‌ من به‌فیکر
خۆ به‌لام عاشق، به‌سوور به‌ت یابه‌وه‌هم	بی می‌سال ئه‌و، کوا ده‌کانت، ئیمه‌، فه‌هم؟
گه‌رخه‌یاڵ نا‌قیس بی، ئه‌وده‌م وا ده‌کا	سوور به‌تان ئه‌و بۆ خوداوه‌ند، چاده‌کا
یه‌ک ده‌لی، ئاخ‌ر که‌شا، جۆلا نیه	ئه‌و نیازی قه‌ت به‌مه‌د‌حی وا نیه

ئینکار کردنی مووسا (علیه‌السلام) مونا‌جاتی شوان..

خولاسه‌ی داستان...

رۆژێک هه‌زره‌تی مووسا گه‌یشته‌ شوانێک که‌ به‌ زبانی ساده، ده‌گه‌ڵ خودا ده‌وا، مه‌سه‌له‌ن ده‌یکوت .. ئه‌ی خودا ئه‌تۆ له‌ کوێ؟ تا نۆکه‌ریت بکه‌م . که‌و شه‌کانت بۆ پ‌نوو بکه‌م . وزولفه‌ کانت بۆ شانه‌ بکه‌م، کراسه‌ که‌ت له‌ نه‌سه‌پی و ر‌شک پاک و خاوین بکه‌م، وله‌شیری مه‌ر‌ان تیرو ته‌سه‌لت بکه‌م، ده‌ستو لا‌قت مالیش بده‌م و بۆت بشیلم، وجی‌گای خه‌وت پاک و خاوین بکه‌م وه‌روه‌ها جومه‌لات و عیباراتی دیکه‌ به‌و مه‌فه‌وومان‌ه‌ی ده‌کوت تا ئه‌و وه‌خته‌ هه‌زره‌تی مووسا (ع) لینی نا‌ره‌حه‌ت بوو، و سه‌رزه‌نیش و سه‌کۆنه‌ی کرد، شوان به‌د‌لی شکاوو غه‌مباری ر‌ی‌گای سه‌حرای گرته‌ به‌ر و ر‌ویش‌ت، له‌لایه‌کی دیکه‌ شه‌وه‌ خودا وه‌ند وه‌حی بۆ هه‌زره‌تی مووسا نارد، که‌ به‌شیدده‌ت هه‌زره‌تی مووسای سه‌رکۆنه‌ کرد. که‌ بۆچی ئه‌وه‌ نه‌دی وا موخ‌لیس، ئه‌تۆ له‌ ئیمه‌ت جودا کرد. هه‌زره‌تی مووسا (ع) و دوای شوان که‌وت و ده‌شت و چۆل و بیابانی وه‌ین پ‌ی دا .

دیتی مووسا شوانه‌وێتیک و له‌رئ	ئه‌و خودای خۆی بانگ ده‌کات و، وا ده‌لی
جیت نیشان ده‌تا کو‌بیمه‌ نۆکه‌رت	کاله‌ که‌ت بدرووم و، شه‌ی کەم، مووی سه‌رت
من لی‌باست بۆیشۆم، بیکه‌م ته‌میز	من له‌بۆت ی‌ت‌م، گه‌لیک شیر‌ی له‌زیز

- دەستەكەت ماچ كەم دەگەل دووپی یەكان
نەى هەموو بزنانى من قوربانى تۆ
سەو قسە، بېتھوودەدەيكوت ئەو شووان
جوابى داوگەل ئەوهم، داى من وجود
بىنیدەكوت مووسا ئەتۆ ئەى خیرەسەر
ئەو قسانەى تۆ دەكەى كفرن، هەموو
كفرى تۆ دونیای هەموو ئالوودەکرد
كەوش و كاله لایقى تۆن نەك خودا
بەس نەكەى گەر لەو قسانەى پر لەشەر
گەر نەهات ئاگر، ئەدى، ئەو دوودە، بۆ؟
گەر دەزانى تۆ خوداوەند، داوهره
دۆستایى گەل نەفام بۆ دوشمەنى
تۆ دەگەل كىنى، بێژە، مامت يانەخال؟
شیر لەبۆ وەى باشە، روشدى پى، بىنى
گەر دەگەل بەندەى خوداتە، زۆر بەجید
ئەو كەسەى دەيكوت نەخۆش بووگيانى من
ئەو كەسەى بیستی، وھەم دیتی بەمن
بى ئەدەب بوونیش، دەگەل خاسانى حەق
گەر بەپیاویك تۆ بێژى، فاتیمە
قەستى خوینى تۆ دەكا، تا مومكینە
فاتیمەمەدحەبەلام، هەر بۆژنان
دەست و پى نىسبەت بەئیمە، موستەحەق
(لەم یلد لەم یولد) ى، بۆ لایقە
چون وەلادەت، وەسفەبۆ ئەجسام، بەس
حادیسن ئەجسام، دەگۆرپن، چون ئەوان
ئەو كوتى.. مووسا، تۆ، بەستت زارى من
ئەوھەلێكیشا، لەپاشان، ناخ و داخ
- وەختى خەوخواوین بكەم بۆت، جى ووبان
هەیهەیی من، یادى بى پایانى تۆ
بىیدەكوت مووسا دەگەل كىنى، ئەى فلان؟
بەس لەوى بوو عەردو، چەرخى رەنگ كەبوود
نى موسەلمان، كافرى، ئەى بى خەبەر
پەنبەیتك، محكەم بنى، تۆ نیو گەروو
كفرى تۆ جوانى هەموو فەرسوودەکرد
كەوش و كاله، چۆن دەبن، بۆ حەق رەوا؟
ئاگرێك دیتۆ، دەسووتین، وشك و تەپ
رەش دەبووگيان، پرووح ئەدى مەردوودە، بۆ؟
بۆ دەلەى بېتھوودەهیندە، داوهره
خوا، لەكارو بارى وا، خۆ، بوو، غەنى
كوا بەجىسمى بوو نیاز، خواى با كەمال؟
كاله بۆ ئەكەس، كەموحتاج، پى، بىنى
ئەو كەسانەى بوون دەگەل حەق موستەحید
بۆ نەهاتى تۆ، لەبۆ سەردانى من؟
خۆ لەبارەى ویش، غەلەت بوو، تا كوین
ژین لەدل دەبرئ، دەكا رەش رەش وەرەق
گەرچى یەك جینسن، ژن و پیاو، ئەو دەمە
گەر چى خۆش ئەخلاق، حەلیم و ساكینە
گەر بەپیاو بێژى، وەكوو ئیشى دەبان
نارەوايەدەست و پى نىسبەت بەحەق
ئەو لەبۆ مندا ل و بابان، خالیقە
هەرچى مەو لوود پى، دەجى ئاخەر، لەدەس
موحدیسیك لازم بوو، بۆ وان بى گومان
ئەو قسانەم، بوونەنگ و عارى من
رووى دەكردهچۆل و دەشت و شاخ و داخ

سەرزەنىش كىردىنى خۇداۋەندى مۇتەئەل، ھەزرىتى مۇسا(م) لەبەر خاتىرى شىۋان..

- ۵۰) ۋەھىيى بۇمۇسا دەھات، جا، لای خۇدا
۵۱) مەن ئەتۇم نارد، تاكوبىنى ۋ، ۋەسل كەي
۵۲) چا مەكە، تۇ تا، لەدەستە دى، فېراق
۵۳) دام بەھەر كەس عادەتى مەخسوسى خۇي
۵۴) بۇ ۋى مەدەن ئەۋ قسانە، بۇ تو، زەم
۵۵) مەن لەپاكى، ھەم لەناپاكىم، بەدوور
۵۶) مەن لەفەرمان، ھېچ مەرەم، سوود نىيە
۵۷) ئىستىلاخى ھىند، مەدەخى ھىندىيان
۵۸) مەن بەزىكىرى ۋان ناپم، پاك، چكەت
۵۹) زاھىرى ئەشیا لەلەي مەن، بى سەمەر
۶۰) نازىرى قەلەم، ئەگەر خاشە بىي
۶۱) چۈنكە دل جەۋھەر بوۋ، گەتەش، بوۋ غەرەز
۶۲) بەسكەلەۋ ئەلفازى، زۆر پىر بېچ ۋ خەم
۶۳) ئاگرى عىشقى لەنىۋ دل، ھەلگە، تۇ
۶۴) لىك جىيان، ئاداب زان ۋ، دل بەزار
۶۵) عاشقى سوۋتاۋ، نىتى ھېچ عىلاج
۶۶) گەر خەتەي كوت، تۇ مەلى، خاتى، پىرۇ
۶۷) بۇ شەھىدان خوين لەئاۋ، بالە ترە
۶۸) عادەتى قوبلە، لەنىۋ كابە، نىيە
۶۹) كۈا، لە دەستىان دىت، مەستان رەھبەرى؟
- ۵۰) ۋەھىيى ئىمەت، تۇ لەئىمە، كىرد جۇدا
۵۱) نەك لەبۇ ۋەي تا كوبىنى ۋ، ۋەسل كەي^۱
۵۲) بەدەترىن ئەشیا، لەلەي مەن، بوۋ تەلاق
۵۳) دام بەھەر كەس ئىستىلاخىك، جۈانە، بۇي
۵۴) بۇ ۋى شەھەن ئەۋ قسانە، بۇ تۇ، سەم
۵۵) مەن لەسستى ھەم لەچالاكىم، بەدوور
۵۶) ۋىستى مەن، بۇ خەلگى، غەيرى جۈود نىيە
۵۷) ئىستىلاخى سىند، مەدەخى سىندىيان
۵۸) بەلگەزىكىرى مەن ئەۋان چاك پاك دەكات
۵۹) باتىنى ئەشیا، لەلەي مەن، مۇتەبەر^۲
۶۰) گەرچى گەت ۋ، قەۋلى ناخازە بىي
۶۱) جا، غەرەز بۇ تابىع ۋ، جەۋ ھەر، غەرەز
۶۲) سۆزى عىشقىم ھەردەۋى، مەن، تاكو ھەم
۶۳) با، سوۋتەن گەت عىبارەت، سەر بەخۇ
۶۴) ھالى ۋانى، زانى، تەنھا كىردگەر
۶۵) دى، كەۋىران بىت، نادا، ھېچ خەراج
۶۶) با، شەھىدىش غەرقى خوين، بى، ئەۋ مەشۇ
۶۷) ئەۋ خەتايە، سەت لەراستى، چاترە
۶۸) گەر، بەبى پاپۇش بى غەۋۋاس، پاك، چىيە؟^۳
۶۹) خەرقەپۇ شان بوۋ لەپىنان، ھەر بەرى

^۱ - مەن ئەتۇم نارد، تاكوبىنى ۋ، ئىك بەكى نەك لەبۇ ۋەي تا كۈۋ بىنى ۋ، لىك بەكى

^۲ - چاۋ لەزاھىر مەن كەناكەم قەت، چ جار چاۋ لەباتىن مەن دەكەم لەلە ۋ نەھار

^۳ - گەرغەۋاس نەي بىت پاپۇش، پاك چىيە؟ (مىصر دوم)

- ئەدەتى عىشقى، لەگىشت دىنان، جودا
عاشقانىش، دىن و، مەزھەبىيان، جودا (۱۷۷۰)
ئەگەر مۆرى نەبى، هیچ باک، نىيە
عیشق، نىو دەريای غەمان، غەمناک، نىيە (۱۷۷۱)

وھبى، ھاتن بۇ ھەزرەتى مووسا (ع) لەبارەى مەعزەرەت وىستەن لەشوان..

- سەر دلى مووساى ڕژاند، ھەق زۆر و تار
نابى، قەت قەت، ڕازى وا بن، ئاشکار (۱۷۷۲)
ھەمۆش وھات وھمۆش ئەو زیاد لە ھەد
لەیک درا بوون، کارى چاوو، کارى زار (۱۷۷۳)
سەت و نادانم لەوھى زياتر بلەم
ھەلڤرى زۆر لای ئەزەل، چۆ لای ئەبەد (۱۷۷۴)
ئەقلاڻ گەلنک لای لادەبا
گەر بلەم من، زێدە، لەو باسە، ھەلەم (۱۷۷۵)
سەو عىتابەى، ھەق کەبۆ مووسا، دەھات
گەر بنووسم، زۆر قەلەم، ھەر با، دەبا (۱۷۷۶)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
ڕوو بەدەشت و، چۆل، بەدووى، شوان، دادەھات (۱۷۷۷)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
دەشت و چۆلى، دادەگرت، تۆ زو، غوبار (۱۷۷۸)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
زۆر لەشويتى لاقى شەخسى دى، ديار (۱۷۷۹)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
جار وە کووفيل، دادەنى پى، خىچ و خوار (۱۷۸۰)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
جار، بەزگ دەروا وە کووماسى، لەئاو^۱ (۱۷۸۱)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
چەشنى ڕەممال، لێدەدا، ڕەملنک، لەچۆل (۱۷۸۲)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
پێدەكوت فەرمان گەشت، موزدەم ئەدى؟ (۱۷۸۳)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
ھەرچى وىستى ئەو دلەى تەنگت، بلن (۱۷۸۴)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
خوا، بەخاتر تۆ، بەدونى، دا ئەمان (۱۷۸۵)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
ھەرچى ھاتەسەر دلەت، بیلن، بەزار (۱۷۸۶)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
ئىستەخوتنى دل، منى گرتۆتەبەر (۱۷۸۷)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
سەت ھەزار سال، زىا د لەوئ من ھەلڤرىم (۱۷۸۸)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
را پەرى جا، ئەو لەئەفلاک بازدى دا (۱۷۸۹)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
ئافەرىن بەو دەست و، بەو بازووت بى (۱۷۹۰)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
زاهيرى حالەم دلەى، بەس زارى من (۱۷۹۱)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
نەقشى تۆبە، نەقشى نەينووک، خۆ نىيە (۱۷۹۲)
سەت شوانى گرتەبەر، ئەو ھەر بەغار
فولەشەخسى فووکەرە، ئى نەى نەبوو (۱۷۹۳)

- بۇ خوداۋەند، گەر دەكەي جەمد و سېاس
مەدجى تۆ نىسبەت بەۋى، باش دىتە چاۋ
گەرلە تاغەت تۆ دەلەي مەردانە بوۋى
گەر قە بوۋل كا، زىكرى تۆ، جەق، رەخمەتە
موسستە حازە نوۋىزى ۋى، تىكەل، بەخوین
خوبس و پىسى خوین، بەئاو دەپرا تەۋاۋ
ئەو بەغەپرى ئاۋى لوتقى كردگار
خۇزگە ئەۋدەم تۆ كەسەجدەت، بردبا
ئەي سجوودم ۋەك وجوودم نالەبار
حىلمى جەق چاۋداي بەغەردى چۆن ئەسەر
تا بېۋىشتىن بەلىدىان خواي جىھان
چونكە كافر دى، لەئىعتا ئو، لەجوود
لەۋ، وجوودەي، ميوەۋو، گول دەرنەھات
چون نە بوۋىھىچ، تىبىقى وىستى ۋى حىساب
خۇزگە خاك بام من نە ئەو ئىنسانە بام
رې، منى چاك ئىمتىحان كرد، لەۋ سەفەر
بۆيە كافر دەيھەۋى ئەۋ، بې، بەخاك
حىرسەگەر ئەۋ مەيلى دونياۋا دەكا
ھەرگىيايەك رۈۋ بكا تەلەي زوۋر
ھەر كەرۋى سوۋراند ئەۋ، بۆ لای زەۋى
مەيلى رۈۋحت گەر بەرەۋ بالابېي
گەر سەرت شۆر، كەي، ئەتۇ، بۆ لای زەمىن
- جەشنى جەمدى نارەۋاي ئەۋ شۋان، بناس
خۇ بەلام نىسبەت بەجەق، زۆر نا تەۋاۋ
پەردەلا دەن تىدەگەن تۆ ۋا، نە بوۋى
ۋەك نوۋىزى موسستە حازە، رۈخسەتە
زىكرى تۆش تىكەل، بەتەشېھاتى جوین
خوبسى باتىن، قەت كە نارۋاتن بە ئاۋ
نايى قەت، كەم، ئەۋ لەقەلبى نا بەكار
فەھمى ئەۋ (سېحان رېي) ت، كردبا^۱
پىم عەتا كە، باش لەجنى بەد، كردگار
پىسى لا برد، چۆن گولۋى كردن، بە، بەر
جالە باتيان شىن بېي، خونچەي جوۋان
زۆرلە خاك و خۆل كەمتر بوۋ، بەسوود
ھەرفەساد شىن بوۋلەۋى، پاك بوۋ، بەمات
بانگى كرد (يالىتنى كىنت تىراب)
جىگە بۆ شىن بوۋنى يەك دوۋ دانە بام
چىم بەدەس ھات، كاتى ھاتم، بوۋم بەشەر؟
چون لەرېنگانەي دى، بۆخۇي، سوۋدى پاك
ئىحتىياج و، سىدقە، رۈۋ، لەخوا دەكا
دەيھەۋى، رۈشدى بكا، بگرېت، نوۋر
ۋشك بوۋن، يانى نەمان، بۆ سەھمى ۋى
عاقىبەت جىگات دەبى، ۋالا بېي
ناي ھەۋى، دۆستت بېي خواي عالەمىن

پرسىياري موسا(ع) لەخوداۋەند پەمى غالب بوۋنى زالمان...

- ۱۶) ۋايدەكوت موسا، كەئەي خواي عالەمى
۱۷) نەقشى خوارو خىچ دىم، ئىۋ، ئاۋوگىل

^۱ - سەت برىيا ئەۋدەمەي سەجدەت دەبرد فەھمى ئەۋ (سېحان رېي) ت، تۆ دەكرد

- نە مەرامت تۆ دەویدا، نواندن؟
 — گری زولم و فەسا دیش ھەلگەران
 نەکی سوورو زەردی چاوان، بۆچیە؟
 — دەزانم بێ گومان ھەر حکمەتە
 نە یەقین بانگم دەکا، خامۆش بە
 نە فریشتانت لەراز ئاگا دەکرد
 — بۆری ئا دەم ھەرئەتۆ کردت عەیان
 خەتری تۆ پێمان دەلێتن رازی مەرگ
 — ی خوین و نوتفە، جوانی ئا دەمی
 — کی دەشوات، لەوح، کاتیب، بێ وقووف
 — نەکی کەم تەبەدیل بەخویتی دل، دەکا
 — خەحی دل چاک، ناس کە، وەختی شوشتنی
 — خەتمانی نوێ، کەچاکا، یەک نەفەر
 — ک لەعەردی لا دەبەن تا کۆلەوئ
 — دەدەرزى دەگری، منداڵ، زار زار
 — دەدا پوول، دەرزى لێدەن، نەک منال
 — دەچى ھەمبال بەدووی باران، ھەتا
 — دەکەن ھەمبال لەسەر باران، جەنگ
 — جەن گرانى ژێر بەناى گشت رەحمەتە
 — بەھەشت، پۆشش، ئەوێ دل نایەوئ
 — ئەو ئەینسان دەبا بۆ نێو نار
 — ئەو کەسەى زیندانە جیگا میخەتە
 — ئەو کەسەى جینی ژینی ئێستەى کاخە، خووش
 — ئەو کەسێکی بوو بەزێر و زیو تاق
 — جوی بینا دل دەبینی بێ سەبەب
- تازەتۆ وی بەد دەویش دا، چاندن
 — ساجیدو مەسجود، دەسووتین، گران
 — شین و زاری، پیرو لاوان بۆ چیە؟
 — خۆ، بەلام قەستەم، عەیان و پوئەتە
 — پوئەتیش بانگم دەکا، پەر جۆش بە
 — تۆ لەبۆ ئیش، نۆشی خۆشت چا دەکرد
 — بۆ مەلائیک، گشت موشکیل بوون بەیان
 — میوہۆر باش پێن دەلێتن رازی بەرگ
 — پێش لە تەکمیل بوون، دەبێ، بوو بێ، کەمی
 — تا بنووسیتن لەسەرووی، ئەو حرووف
 — جالەسەرووی راز دەنووسیتن خودا
 — دەفتەری یاد داشتی چاک، نێو، بێ
 — نابێ ھەى بێ، ساختمانی، کۆن، ئەسەر
 — ئاوی ساف و جوان و شیرین، دەر کەوئ
 — چونکە نازانیت، ئەو ھیچ سوودی کار
 — چون دەزانى دەرزى دەیکا خۆشحال
 — باری سەنگین ھەلگەری ئەو، ھەربە، تا
 — وایە کاری عارفانی زۆر زەرەنگ
 — تفت و تالی، پێشەوای گشت نێمەتە^۱
 — دەوری دووزەخ، ھەرچی دل دەبوئ، لەوئ
 — کەو سەرەجی عاشقی سووتاوی زار
 — لوقمە باعیس، یانە باعیس، ش— ھوہەتی
 — ئەو، لەپێش دا، زۆر، بەرەنجان چوو لەھۆش^۲
 — ئەو لەکەسبى، ھەیبوو، سەبر و ئیشتیاق
 — چاوی حیس بینایە ئەو دەم بێ، سەبەب

پێشەوای گشت نێمەتان، ھەرتالییە
 دى دەپیش دا ئەو گەلیک رەنج و دزی

— راحەتی دەو ری لەرەنج کوا خالییە؟
 — ئەو کەسەى ئێستا دەکاخێک دا دەزی

- گەر لەچوار تەبەئەن بەدوور بى گيانى تۆ
چاك دەبينن عارفان و ئەوليا
ئەوسەبەب ھەرچەشنى دوكتوروعەليل
شەو فتيلەى نوئى بخە، تۆ سەرچرا
كاوو گل تۆ بىتەبۆمال ئەى فلان
سەت ئەسەف رۆژھات وشەوچۆ،نيو تەمى
ھەربەشەو زاهير دەبى جوانى لەمانگ
تەركى عيسات كردو،كەر پەرورە،دەكەى
تالەى عيسايەعيلم و مەعريفەت
نالەى كەر،رەحمى تۆ دىتتەجۆش
رەحمى،بەوعيسا بکەبەو کەر مەكە
با بچى تەبەت بگريەت، زار زار
زۆرلەمىزەچارویندارى بەس بى،با
(اخروهن) موراد ھەر نەفسى تۆ
ھا و ميزاجى كەر بووئەو عەقلى پەست
ئەو كەرەى عيسا،دەبوو،ھاو خووى، دلى
چونكەحاکم، عەقلە،كەر بوو زۆر زەعيف
چون زەعيفەعەقلى تۆ ئەى كەر بەھا
گەر لەعيسا زۆر و كەم رەنجوورى
چۆنى ئەى عيساى زەمان گەل دەردو رەنج؟
چۆنى ئەى عيسا لەدیدارى جھوود؟
رۆزو شەو،واى،تۆ بەدووى خەلكى نەفام
ئاخ لەدەس سەفرائىانى بى ھونەر
تۆ ھەمان كارى،بکەدەپكا، ھەتاو
ئیمەسرکەى دین،ئەتۆش ھەنگوینى دین
سرکەمان زیاد كە، كەدل ھەببوو ئەلەم
- خەرقى ئەسباب دیتەژیر فەرمانى تۆ
كانياوى موعجيزاتى ئەنبيا
ئەوسەبەب ھەر وەك چرای پروون و فتيل
رۆژ لەوانە، بى نیازە،ئەى برا
كاو گلى ناوئىت،بانى ئاسمان
ھات حەبىبم نەى دەھىشت،بۆ من غەمى
ھەر بەدەردى دل،بکەدلخواز، بانگ
بۆیەو وەك كەر،تۆ، لەپشتى پەردەكەى
تالەى كەرنين ئەوان ئەى كەر سىفەت
نەت دەزانى،دەى ھەوئ،كەر بى،ئەتۆش^۱
تەبعى خۆت سەرەقلى خۆت،سەرورەمەكە
بگرەلەو،تا گيان نەكا تۆ،وامدار
چونكەچارویندارلەدووى كەر ھەلەودا
بالەباش بى،بيخەپیش جا، عەقلى خۆ
فكرى واىە،چۆن غەزا بىتنى بەدەست
جى و مەقامى عاقلان بوو مەنزلى
سوار قەوى بى،كەر دەبىتن زۆر نەحيف
ئەو كەرەى لاوازی تۆ،بۆ ئەژدەھا
تۆنەكەى قەت لەحزەبەك لەو، دوور بى
خۆ دەدونیا نابى،بى مار،قەت،چ گەنج
چۆنى ئەى يوسوف لەمەككارى حەسوود؟
چەشنى رۆژ و شەو دەكەى عومران تەمام
چيان لەدەستى دىت، غەبرى دەردەسەر؟
گەل خەلايق باش بن جا،يا خەراو
دەفعى سەفرامان دەكا،ئیسكەنجەبىن
زیاد كەھەنگوین، مەگرەلیمان تۆكەرەم

^۱ - دى بەكەر،رەحمەت كەنالەى ویت دەبىست نەت دەزانى كەریەتی تۆی كەر دەویست

- بەتەحق بووین ئېمەوامان ھات بەسەر
 نېنى تۇئەى كلى زۆر زۆر تەمیز
 ئىگرى زولمان دلى تۆى کردکەباب
 نى عوودى، گەر تۆ بگرى ئاگرى
 خەئەو عوودەى بەئاگر كەم بىى
 نەود دەسووتى، گر، لەکانى عوود بەدوور
 نەى تەتۇئاسمان ھەموویان با سەفا
 جىکەعاقلى گەر بکاتن يەک جەفا
 نىکرايە، دوژمنى زانابى، گەر
- خۆل دەچاودا، زیاد دەکا، کوپىرى بەسەر (۱۸۶۹)
 نالەبار و ناحەزان، زۆر کەى عەزیز (۱۸۷۰)
 تۆش بەجوملەى (اھد قومى) ت، دا جەواب (۱۸۷۱)
 بۆنى خۆش دەگرى، جیھان، سەرتا سەرى (۱۸۷۲)
 تۆ نەئەو ەرووحەى ئەسىرى غەم بىى (۱۸۷۳)
 کوا دەبا، با، حەملەبۆسەرئەسلى نوور؟ (۱۸۷۴)
 ئەى جەفات چاتر، لەخۆشى، ھەم وەفا (۱۸۷۵)
 چاکترەلەو ھەى بکا جاھل وەفا (۱۸۷۶)
 چاکترەتا بى، بەدۆستى شەخسى کەر (۱۸۷۷)

ئەزىيەت کردنى ئەمىر، يەک نەفەر نوستو، کەمارى چووبۆ دەزارى ..

خولاسەى داستان...

ئەمىرىك سوارى ئەسپىك بوو، بەرئ دا دەرۆى، لەنا كاو، دىتى كەمارىك بۇلاى زارى پياويك
 كەلەژىردارىك نوستو، دەخزىت، ئەسپەكەى چوار نال لىنگ دا تا نەھىلى مار بچتەزارى ئەو
 پىو، نوستو، پىچارەى، بەلام كار لەكارترازابوو وكۆشش و تەلاش بى فايدەبوو، ومار بۆنىو زارى
 كبراى نوستو، خزى، ئەمىر چارەتتىكى دۆزىيەو، بەبى ئەو، كەئەو كابرانوستو، ئەگادار بكا،
 ئەنا كاو ھوروزمى بردەسەر. ومحكەم بەدار و شەللاق لىيدا، كابراى نوستو بەشىواوى لەخەو
 راپەرى، و، بەسەرگەردا نى وپەرىشانی دەستى کرد بەھەلاتن. وسوارىش زۆربى رەحمانەحەملەى
 بىندەکرد، تا عاقىيەت ئەو كابرايەپەناى بۆبن دارىك برد، كەلەژىرئەودارەزۆر سىوى بۆگەنىو
 راپوون. سوار ئەو كابرايەى مەجبور کرد كەئەو سىوانەبخوات، تا ئەو ئەندازەكەزگى ھەلئووسا،
 خالى تىك چوو، ورشاو، ھەر چى خواردبووى ھىنا يەو، وئەومارەزەلام و خەتەرنا كەش
 ھاتەدەر، جا، لەمردن نەجاتى بوو، ولەپاشان زۆر تەشەككورو سپاسى لەو سوارەپاك رەوشتەکرد.

- تەنىك رۆژىك لەئەسپىك بووسووار
 تەنەجات دا شەخسى نوستو، چوو، بەغار
 جىكەنەى توانى بکاتن ئەو، چ كار
 تەزەربى دار بدا ئەو خۆى نەجات
 سىوى پىس و بۆگەنىو، زۆربوون لەعەرد
- دىتى يەك خەوتو، كەمارى دەچتەزار (۱۸۷۸)
 نەى تووانى ئەو بەلام، دەر كات، مار (۱۸۷۹)
 داى لەشەخسى خەوتو، ئەو جار، زۆر، بەدار (۱۸۸۰)
 توند لەبۆ ژىردارەسنىويك ھەلدەھات (۱۸۸۱)
 پىيدەكوت بىخۆ، ئەتۆ ئەى دل بەدەرد (۱۸۸۲)

- ھىندەزۋرى سىيۈ دەرخوار دا، سووار
بانگى كرد تۆئەى ئەمىر ئاخىر لەبۆ؟
گەر دەلەى بۆگيانى تۆ من دوزمىنم
شانسى بەد بوو، تۆ كەدېت ئە منى زار
بى گوناھو بى جىنايەت، قەت وەھا
خوین لەزارم دى دەگەل گوڤتارە كەم
ھەردەمەى نەفرىنى تازەى لىدە كرد
ئەو بەزەربى دارى سواری چەشنى با
مەعدە پەربوو ھەم خەوالو، زىدە سست
تا شەوئ ھەر پرى كەوت، سووار جارو بار
ئەو رشاوە خوار دنى ھىناۋەدەر^۱
ھەر كەدېتى مار لەزارى ھاتەدەر
ھەر كەدېتى ماری وا گەو رەو عەزىم
پىندە كوت تۆ جەبەر ئىلى رەحمەتى
خۆش حالتم تۆ كە كردت وا، بە من
چەشنى داىكى مېھرەبان تۆ بووى، لەدووم
كەر لەدەس ساحەب دەكا، رەو، چون كەرە
ناچى بەدوای دا لەبەر سوودو زىان
خۆش بە حالى ئەو كەسەى، دى پرووى تۆ
ئەى رەوان پاكەن ئەتۆ تەعرىف دەكەن
ئەى پەناھم ئەى ئەمىرم، مال و جىم
گەر كو زانىبام منىش لەو حالە، كەم
ھەرسەناى تۆم من دە كرد دائىم، ئەگەر
- تاكوسىيۈ ئەو، لەزارى كەوتە خوار
دەمكوژى، بىزەئەمن، چىم كرد لەتۆ؟
من كەنالىم ھىچ، ھانى گەردنم
خۆش بە حالى وەى كەنەيدىتى، چ جار
كافرانىش زولمى واناكەن، رەوا
بۆموجازات، تۆخەوالەى خوا، دەكەم
لىدەدا سوارىش، لەسەحرای توند دەبرد
جار دەكەوت و، جار دەبا توند پرى با
سەت برىنى زىدە، سووار لەو دا، دەخست
تا رشاوە ئەو فەقىرەى، زامدار
دەر پەرى مار، لەو، بە بى ھىچ دەردەسەر
كەوتەسەجدە ئەو لەبۆ ئەو خۆش نەزەر
ئىش و دەردى ئەو لەبىرچوو، زۆر سەلىم
ياخوداى تۆ، بۆ عموم جىنى نىعمەتى^۲
مردبووم و، گيانى نۆيت تۆ دا، بە من
چەشنى كەر من ھەلدەھاتم، ھەردەچووم
ساحەبى لەدوايە، ساحەب گەوھەرە
بەلكەتا گوركان نەخۇن، ئەو ھىچ نەزان
يانە، ناسى لى عەيان بوو، خووى تۆ
وەك منىش، بىھوودە، تۆ تەوسىف دەكەن
من كەنەمكوت، جەھلى من بوو، مەگرەلىم
نەمدەكوت بىھوودە، تا نەمىن، چ غەم
زەرپرەيتىك بام من لەحالت، باخەبەر

^۱ - ئەو رشاوە خوار دنى گشت ھاتە دەر (مصرع اول)

^۲ - يا خوداى تۆ، مەعدەنى گشت رەحمەتى (مصرع دوم)

- نەبەلام، ھەر، زۆر بەی دەنگ و سەدا
 مەغزی کەم بوو، مەن سەرم، نەك ئیستەھەر
 ئەو قسانەى مەن كۆتەم، دېوا نەوار
 دەردە چوو پرووحت ئەتۆ ھەر ئەو زەمان
 گیان لەجیست، جی بەجی، دەیکرد فیرار
 شەرحی حالى دوزمنى گیانتان، لەبن
 فکری کارو ژین کەنا کەن هیچ لەوان
 قودرەتی بۆنۆژ و بۆ رۆزوش، ج، نین
 یانە گورگینک چۆن، مەریک، لای، را، دەکا
 پێو دەلیم ئەمما چلۆن، لەو، کەن، جەزەر
 چەشنى داوود، دەس دەئاسن وەر دەدەم
 بالدا رین، تەیری بال هەلقەندراو
 دەستی ئیمەى دەستی خۆى كوت خۆای فەلەق
 جی دەهیلئى ئاسمانى حەو تەمین
 چاک بنۆرەتۆ، لە (انشق القمر)
 کوا رەوايەبۆ زەعیف، شەرحی شەریف؟
 چاک و باش ھەرخوا دەزانئى، نەك بەشەر
 سەخت بوو، بۆت، قەى بکەى، یەك دانەجار
 (رېب یسرلى) لەبۆم بوو ویردى لیتو
 تەركى تۆش، بۆم کەهیچ مەقدوورنەبوو
 چون ئەفامن، قەومى مەن کە، رې نموون
 ئەى ئەتۆ، بۆم بوو، ھوماى ئیقبال و گەنج
 کوا لەدەستم دى، بدەم، ئەمنى زەعیف؟
 کوا لەدەستم دى، منى وا، بى نەوا؟
 زەھرى وان بوو، شەربەتى شادى دلان
 گوئى، دەبەو داستانى دى، تۆ، بۆ میسال
- نەبەلام، ھەر، زۆر بەی دەنگ و سەدا
 مەغزی کەم بوو، مەن سەرم، نەك ئیستەھەر
 ئەو قسانەى مەن كۆتەم، دېوا نەوار
 دەردە چوو پرووحت ئەتۆ ھەر ئەو زەمان
 گیان لەجیست، جی بەجی، دەیکرد فیرار
 شەرحی حالى دوزمنى گیانتان، لەبن
 فکری کارو ژین کەنا کەن هیچ لەوان
 قودرەتی بۆنۆژ و بۆ رۆزوش، ج، نین
 یانە گورگینک چۆن، مەریک، لای، را، دەکا
 پێو دەلیم ئەمما چلۆن، لەو، کەن، جەزەر
 چەشنى داوود، دەس دەئاسن وەر دەدەم
 بالدا رین، تەیری بال هەلقەندراو
 دەستی ئیمەى دەستی خۆى كوت خۆای فەلەق
 جی دەهیلئى ئاسمانى حەو تەمین
 چاک بنۆرەتۆ، لە (انشق القمر)
 کوا رەوايەبۆ زەعیف، شەرحی شەریف؟
 چاک و باش ھەرخوا دەزانئى، نەك بەشەر
 سەخت بوو، بۆت، قەى بکەى، یەك دانەجار
 (رېب یسرلى) لەبۆم بوو ویردى لیتو
 تەركى تۆش، بۆم کەهیچ مەقدوورنەبوو
 چون ئەفامن، قەومى مەن کە، رې نموون
 ئەى ئەتۆ، بۆم بوو، ھوماى ئیقبال و گەنج
 کوا لەدەستم دى، بدەم، ئەمنى زەعیف؟
 کوا لەدەستم دى، منى وا، بى نەوا؟
 زەھرى وان بوو، شەربەتى شادى دلان
 گوئى، دەبەو داستانى دى، تۆ، بۆ میسال

ئىعتىماد كىرىن بەخۇشەۋىستى ۋە ھەي ۋىچ ..

خۇلاسەى داستان ...

كەبىرەيە كى بەتاقەت بەرگە دا دەپۇشت، لەناكاۋ دىتى كە ئەزىدەيە كى گەۋرەۋورچىكى راۋ كىرددۈ، ۋەتەندەى نەماۋە كە قۋۋىتى بىدا، كەبىرا ھاتەپىش ۋىزۇر قارەمانانە ئەزىدەيە كەى كۈشت، ۋ ۋىچە كەى نەجات دا، ئەۋ ۋىچە ۋە خىتەك كە ئەۋ قارەمانە تىەى لەۋ كەبىرا يەدى، ئولفەتى پىنۋە گىرت، ۋە دەۋاى دا دەپۇشت كەبىرا زۇر بەرەى دا رۇشت تا كۈماندۋوۋو، ۋە جىگەيە ك بۇ ھەسانەۋە، راۋەستا، ۋسەرى دانا سەر عەرزى ۋە ۋەى لىكەۋت، ۋوۋىچە كە، ئاگا دارى لىدە كىرد، ۋدەۋ بەينە دا كەبىرا يە كى خىتەر خۋاز ئەۋ ۋەزەى دى ۋە ھاتەپىش، ۋكەبىراى قارەمانى لەخەۋ ھەستاند، ۋپىتەكۈت ئەۋ ۋىچە بۇچى دەگەل تۇيە؟ ۋدەگەل تۇ، چ مۇناسەبەتتىكى ھە يە؟ ئاگا ك لەخۋت پى، ۋبەدۇستايەتى ۋى ئىعتىماد مەكە، كە عاقىبەتتىكى باشى بۇتۇ نىيە، ئەۋ كەبىرا قارەمانە ساۋىلكەيە كە لەدۇستايەتى ۋىچ خۇشال بو، لەقسەى ئەۋ كەبىرا خىتەر خۋازەدلى ئىشا، ۋپىتەكۈت .. بىرۇ ۋە دەۋاى كارى خۋت كەۋە كە ھە سوۋىدەت دى، ۋناتۋانى بىينى كە ھە يۋانىكى ۋە ھا، دەگەل مەن بۇتەدۇست كەبىراى خىتەر خۋاز ھە چەند لە عاقىبەتتىكى ناخۇشى دۇستايەتى ئەۋ ۋىچەى پىتەكۈت ئەۋ قارەمانە ساۋىلكەيە كە بۇگۈى نەدايە، كەبىراى خىتەر خۋاز بەدلى ئىشى بەرگەيە خۋى دا رۇشت، ئەۋ كەبىرا قارەمانە سەرى لەسەر عەرزى دانا، ۋە ۋەى لىكەۋت، ۋوۋىچىش پەسەۋانى لىدە كىرد، لەۋ بەينە دا، مېش لەسەر رۋومەتى ئەۋ كەبىرا قارەمانە ھە ئىشتىن، ئەزىە تىان دە كىرد، ۋىچە كە بۇ خاتىرى دۇستايەتى ۋىچەمەت بەۋ كەبىرا قارەمانە چۈۋ بەردىكى زۇر قورس ۋ گەۋ رەى ھىنا، تا بەمىشە كان دا دا، ۋوۋەلى نىعمەتى خۋى ئاسوۋدەۋ راحەت بكا بەردە كەى بلىند كىرد ۋە سەرو رۋوى كەبىراى دا دا ۋىچى بەجى كۈشتى .

۲۷-)	ئەزىدەيە ك گىرتى ۋىچەك بىخۋات	شېرەپپاۋىك تۈندۈتۈل چۈۋ، دای نەجات
۲۸-)	چۈن لەدۋىيەى يارمەتى دا شېرەپپاۋ	دەنگى مەزلۋومى كەبىست دەروا، بەتاۋ
۲۹-)	دەنگى مەزلۋومان لە ھە جىگەيە بى	شېرەپپاۋ بۇ ۋى دەچن، زۋو، جى بەجى
۳۰-)	بۇجىھان ئەۋ شېرەپپاۋانەن، ستۋون	ھەم تەبىبن، بۇ نەخۇشيانى دەروون
۳۱-)	خۇشەۋىستى مەزى ۋە دەل ۋ رەھمەتن	ۋەك خودا، بى عىللەتن بى رىشۋەتن
۳۲-)	گەر بىلەى تۇچىت لەچاكە بوۋ ھەدەف؟	پىت دەلى چۈن مۇستەھق بوۋ، زۇر، تەرەف
۳۳-)	خۇشەۋىستى بۇ شكارى شېرەپپاۋ	چەشنى دەرمان، چۈۋ بەدۋوى ئىش، ھەلۋەداۋ

- بىن لەھەرجى بى، دەجى بۆۈي، دەۋا
نەۋى بەئاۋى رەحمەت دېتە دەست
حېن لەپىن تا سەر، وجوودما ن رەحمەتە
بەزىر پىت تۆ، سەماۋات، ئەى شەجاغ
نەھى ۋەسۋاس لەگوئى، تۆيىننەدەر
كەدوۋ چاۋت لەھەرجى موۋىيى غەيب
نەمەغزو لووت سەرما، لاپەرە
نەسەفرا ۋ تەب مەھىلەھىچ ئەسەر
نەلى پاكەن بە، ئەتۆ ئەى خۇش بەيان
نەجۋودەى تەن، لەپىن گيان لا بە، لا
نەدى بوخلت تۆ لەدەست ۋ مل، كەۋە
نەكەبەى لوتف، مەجرۋوم بى ئەگەر
نەعمووم گريان قەۋى سەرمايە
نەكەدە گرىتەن بەھانەدا خودا
نەبەتەن خەلقى كرد تىقلى نىياز
نەق كوتى گريان بىكەن، مەن گاز، بىكەن
نەھازى باۋو بارانەش، لەھەۋر
نەالسماء رزقكم (نەت بىستۋە؟
نەگى غولەتۆ دەكا، مەئىۋوس، ۋەھا
نەنەدايەك تۆ لەبۇ بالە بەرى
نەنەدايەك، تۆ بەرى، بۆلاى تەماح
نەنەبۈۋ قەستەم لەبالا ھىچ مەكان
نەسەرۋون ئەسباب ۋ لاي ژىرن، ئەسەر
نەۋەرى زاھىر لەژىر، باتىن لەژوور
جى سەرۋو دىارى دەكا، تەنھا شەپەف
نەردو ئاسن چۈن لەكار دا، سائىقن
جەنكە، گر، مەقسوود لەبەرد ۋ ئاسنە
- ئاۋ لەبۇ لاي جىنى نەۋى دى، نەك حەۋا
خەمرى رەحمەت جا، ۋەخۇ، تابى بەمەست
تۆنەبى قانع بەيىك، رەحمەت ھەتە
تالەسەر ئەفلاك بېسى تۆ سەماغ
تا بېسى بانگ لەئاسمانانى سەر
تا بېنى باغ، ھەم بېستانى غەيب
سەھمى خۇت جا، چاك لەبۇنى خوا بەرە
تالەدونىات تۆ ھەبى، تامى شەكەر
تا حەقىقەت ۋەك ئەۋان، لىت بى عەيان
تاكو پەرۋاز كالەبۇ لاي ئەننىيا
چاۋى كالت ئەۋ چەلەش پىر كل، كەۋە
بىزەبىنچارىت لەدەرگاي چارەگەر
رەحمەتى حەق زۇرقەۋىتر دايەيە
كەى منال دەگرى، ھەتا شىر بەۋ بدا
تا بەشىن، شىر تان بدا، دانايى راز
تاكوشىرى خۇشەۋىستىم، ۋاز بىكەن
ۋان لەفىكرى ئىمە، يىتك ساعەت، تۆ سەرۋ
ئەى لەبۇلەۋ عەردى پەست، خۇت خستۋە؟
ئەۋ ھەتا كو قەغرى پەستى، تۆدەبا
دى لەبالا، ئەۋ لەعەردى بوۋ، بەرى
دەنگى گورگە، ھەلدېرېن بۆۈى، مەباح
لەۋ، بلىندى قەستى مەن لاي عەقل ۋ گيان
بەردو ئاسن لاي سەرۋون، ئاگر، لەبەر
لاى يەكەن ھەر دوو، بەلام لىكەن بەدوور
بالەژوورېن، ھەرلەژىرە، ناخەلف
بۆ ئەۋەى كە، بىن لەلاى ژوور، لائىقن
ئەرچەجى گر، زۆرلەسەرۋان، پەرە شەنە

- بەردو ئاسن، ئەۋۋەلن پايانەنار
 با لە پېشېن بەردو ئاسن، گر، لە پاش
 گەرچى دارو لک لە پېشى مېۋەنە
 چون لە دار مەقسوودى ئەسلى ھەربەرە
 ورچە، کاتى كەو تەزارى ئەزىدەھا
 فېل و مەردى پىشى تېك بوون بۆيەوا
 ئەزىدەھا زۆر دارە، بى فېل و فەنە
 تۆ كەنۆرپىت چاك لە فېل و مەكرى خۆت
 ھەرلەبالا ھات ھەرچى بوو نەۋى
 پروون دەبى چاۋت كەچاۋت كرد لەزۋور
 ھەر دووچاۋت پروون بەنۋور كە، تەك تەكى
 عاقىبەت بىنى نىشانەى نوورى خۆت
 ئەۋكەسەى بېستى لە كايە، يەك، فەقەت
 ئەۋ بەيەك كايەۋەھا مەغرور بوو
 ھەر كەدىتى ئەۋ ھونەر ۋەك سامرى
 ئەۋلەمووسا فېزىبو، خۆ ئەۋ ھونەر
 كارەكى دى كرد مووسا لاجەرەم
 ۋا دەبى دانىش كەكەۋ تە، نېۋ سەرئ
 دەدت ھەۋئ تۆ گەر سەرت، نەى بات، با
 گەرچى شابى، قەت لەۋى خۆت مەگرەزىاد
 نەقشە، فېكرت، فېكرو بېرى ۋى گېيان
 ئەۋ ئەتۆيە، تۆ دەۋى دا، خۆت، بوئ
 گەر نەكەى خزمەت بەپاكانى خوداى
 بەلكەئوستادىك بنوئتنى ھونەر
 تۆ كەيىچارەى، بگرېى، زار، زار
 تۆ لەۋرچىش كەمترى، ئالەت نەھات؟
 قەلبى رەقمان ئەى، خوداۋەند، نەرم، كە
- بەردو ئاسن قالېن خۆ، گيانەنار
 خۆ بەنېسبەت بەرد و ئاسن، گر، بوو باش
 ئىفتىخار بۆمېۋەيەبۆ دار، نە
 بەر، لە ئەۋۋەل، دار لە ئەۋۋەل، لا بەرە
 شىرەپياۋىك ھات وكردى، ئەۋ رەھا
 زۆر بە ئاسان كوشتى زۆر زوۋ، ئەزىدەھا
 فەۋقى فېلى تۆش، فېلى دى ھەنە
 بېنەبېرت، ئەۋ لە كوئى را ھات لەبۆت
 چاۋ لەبالا كە، نەكەى قەت بىرەۋى
 گەر چى ئەۋۋەل تېك دەچى چاۋت، بەنۋور
 چاۋكەبالا گەر ئەتۆ، نى چەكچەكى
 شەھۋەت ئىستەھەقىقەت، گۆرەبۆت
 كۈا دەبى ۋەك ئەۋكەسەى دى سەت كەرەت؟
 زۆ رىبەخود خواھى، لەئوستاد، دوور بوو
 زوۋ لەمووسا، لای دەدا، بايدا، سەرى
 خۆ بەلام، لای نا موعەللىم پىشى سەر
 گيانى ۋەرگرت، بىردى بۆ دەرياي عەدەم
 ئەۋسەرەى دانىش دەدا، دەس، بابەرئ
 قوتبى ساحەب راي، پەناپى بۆت، با
 ھەربەخۆشەچىنى ۋى، تۆ خۆت كەشاد
 زىرى تۆ مەغشۈۋشە، زىرى ۋىش، كان
 رۆژ و شەۋ، ھەربىت ھەۋئ، تا دەسكەۋئ
 چەشنى ۋرچى تۆ دەزارى ئەزىدەھاى
 بى نەجات دا، تۆ لەكىشەۋ، دەردەسەر
 دەستى چاۋ ساغ بەرمەدە، كوپرى ھەزار
 ۋرچەكردى دادو فەرياد بوۋى نەجات
 ئاۋنالەى سەردى ئىمە، گەرم كە

کوئنی یەک ئەفەر کوئیر، کە ئەمن دوو جوور کوئیریم ھەبە..

خولاسەى داستان...

کوئیریک زۆر بەسۆز دەى نالاند، و دەیکوت ئەى جەماعەت ئەمن گرفتارى دوو جوور کوئیریم .
 یەکیان ئەو ھەبە کە چاوە کانم ھێچ نابینن، و ئەوى دیکەش ئەو ھەبە کە دەنگیکى زۆر ناخۆشم ھەبە، جا
 لەبەر ئەو، پەحمى بەمن بکەن .. وەختیک کە جەماعەت دیتیان بەعەیب و نەقسى خۆى
 ئیقرار، دەکا، پەحمیان پیکرد ..

من بە دوو جوور کوئیرم ئەى ئەھلى زەمان (١٩٩٣)	زۆر بەسۆز کوئیریک دەیکوت، (ئەلئەمان)
من دەنیو دوو جوورە کوئیریم وا، غەمین (١٩٩٤)	نیو پەحم و، بئى، بەمن ئەى عالەمین
جوورە کەى دى، چاکە، تۆکەى، بۆم بەیان (١٩٩٥)	یەک کوئى یەک جوورە کوئیریت لام عەیان
کوئیرى چاوو، دەنگى ناخۆش، دوو دەبن (١٩٩٦)	بیدە کوت دەنگم گەلێک ناخۆشەمن
خۆشەویستى خەلکى بۆ من کەم دەبئى (١٩٩٧)	ئەنگى ناخۆشم سەبەب، بۆ غەم دەبئى
زۆر بەقەرەو کین خەلکم دینەسەر (١٩٩٨)	جەنەھەر جنى دەنگى ناخۆشم ئەگەر
چون لەنیو قەلبان گەلێک دوورمام، ئەمن (١٩٩٩)	پەحمى زۆرم پئى بکەن چون وام، ئەمن
پەحمى خەلکى، خاس و عامى، پیکرا (٢٠٠٠)	جێنکە وای کوت کەم گلايەى لیکرا
دەنگى ناخۆشى گەلێک بۆ باشکرا (٢٠٠١)	جێنکە رازى خۆى دە کوت ئەو ئاشکرا
دوور لەلوتفى خوا دەبئى ئەو، تا ئەبەد (٢٠٠٢)	تۆکەسەى دەنگى دلێشى پيس و بەد
لوتفى وى شامیل بەشاھان و گەدا (٢٠٠٣)	خۆ بەلام بەخشەندە، بئى عیللەت دەدا
دل رەقان دلیان نەرم بوو، چەشنى مێو (٢٠٠٤)	ھەر کە خۆش بوو دەنگى ناخۆش و دزیو
ھێچ قەبوول ناکا لەوان، ئەو خۆای لەسەر (٢٠٠٥)	جێنکە نالەى کافران وەک دەنگى کەر
چون بەخوئى خەلک وەک سەگ مەست دەبوو (٢٠٠٦)	ئەختایى دەنگ ناخۆش (اخسٹوا)
تۆ کە نالەت وائەبئى، بۆت زەحمەتە (٢٠٠٧)	جاو کە نالەى ورج جینگای پەحمەتە
یانە خوئى بئى گوناھت خوارد بەلاش (٢٠٠٨)	دیرە رەنجت داوەتۆ ئینسانى باش
گەر برینت کۆن ببئى، تۆ بیکە داغ (٢٠٠٩)	نۆ لە کارى پيس لادە، بۆ قەرەاغ

تەواو بوو حیکایەتى ورج و، قارەمانى سا ویکە، کە بەو ھەلى ورج ئیعتمادى کردبوو..

لوتفى پیاوى قارەمانى، بۆ خەلات (٢٠١٠)	زۆر جەکاتى بوو لە ئەژدھیا نەجات
بوو لە دووى ئەو قارەمانى نامدار (٢٠١١)	ئەک سەگى ئەسحابى کاف، ئەو، ورجى زار

- قارەمانى ماندوو، داينا، سەر لەعەرد
رېئوارىك ھات كوتى بەو قارەمان
باسى ورچ و ئەزدىھاي كرد يەك يەكە
دۆستايى شەخسى نادان زۆر بەدە
قارەمان دەيكوت حەسوودە، دى، بەدى
پىئىدە كوت رېئوار، بگرە خاترم
دەر بکەين، ئەو ورچە، ھەردوون، پىكەو
پىئىدە كوت كارت بکە، تۆ ئەى حەسوود
من لەورچى، نىمە كەمتر، ئەى مەتین
بىر لەتۆ كەم، دل دەلەرزى، وا دەلئى
ئەودلەى من قەت نەلەرزى بۆ گەزاف
موئىمىنىكم، نوورى خوام، بۆ رابەرە
ئەو ھەموو پەندەى بەوى، دا، بى ئەسەر
دەستى وى گرت ئەو بەلام كىشايەو
پىئىدە كوت لای من برۆ، بۆم غەم مەخۆ
پىئىدە كوت دىسان، كەنىم من بۆت عەنوود
پىئىدە كوت من دى خەوم، لام ھەستەتۆ
تا بنووى راحەت دەگەل كى؟ عاقلئى
لەو تەلاشە كەوتە دەرياي وەسوەسە
رنگەبى وى، بىمكوژئ، ئەو، وا دەكا
يا قەرارى كرد دەگەل دۆستان ھەتا
چون كەسيف بوو، زىتدە، فكري قارەمان
فكري باشى بوو لەبارەى ورچە، بەس
داى لەعاقل تۆھمەتى زۆر، قارەمان
- ۲) ورچە ئاگای لەو دەبوو، ھەرچەشنى مەرد
۳) بۆدەبىنم لات ورچى بى ئەمان؟
۴) پىئىدە كوت تۆش، دل بەورچى خۆش مەكە
۵) تۆ، بەدۆستى ھىچ نەزان، قەت گوى، مەدە
۶) بۆچى نەيدى، ئەو وەفای ورچى، ئەدى؟
۷) با حەسوودىش بىم، لەورچى، چاترم
۸) خۆت لەداوى خۆشەوېستى وى، كەو
۹) جوابى دا، ئەو ھەم بوو كار، نەت كرد سوود
۱۰) بەردە، ورچى، تا بىم، بۆت ھاو نشين
۱۱) تۆ مەرۆ گەل ورچە كەت، بۆ جەنگەلئى
۱۲) نوورى حەققە پەندى من نەك پوچ ولاف
۱۳) خۆت لەلای ئاتەشكەدەى وا، لابەرە
۱۴) بەدگومانى، سەددە، بۆ عەقل و بەسەر
۱۵) جا كوتى چووم، بۆ سەلاح چون نايەو
۱۶) ئەى نەقام تۆ بەس بلى، لەو فەزلى خۆ
۱۷) گەردە گەل من بىتى، دەكەى تۆ زىدە سوود
۱۸) رېئوار دەيكوت كەبىتى، خۆ، بەستە، تۆ
۱۹) لای رەفىقى خۆشەوېست، ساحەب دلئى
۲۰) پرووى دەسووراند، توورەبوو، يانى بەسە
۲۱) ياگەدايە، وا، لەمن، داوا دەكا
۲۲) من بترسىتن لەدۆستى با وەفا
۲۳) فكري باشى قەت نەكرد ئەو يەك زەمان
۲۴) وەك ئەوەى، بىنى، ورچە بۆ وى قەوم و كەس
۲۵) ورچى كردهدۆستى باش و، مېھرەبان

کوئنی مووسا(ج) بەیەک نەفەر گۆتیک پەرەست کەبۆچی دروست فکر ناکەیی؟..

خولاسەى داستان...

هەزەتى مووسا بەپیاویکی کەغەرقى فکرو خەيالى بى ئەساس بوو کوئى ..ئەى فلان بۆچى ئەو هەموو مووعجیزەو دەلیل و بورهانهت لەمن دى، بەلام نوبوووت و حەققانییەتى منت،باوەر نەکرد،دەحالیك دا وەختیک سامرى موحەسسەمەیتیکی چاکرد و دەنگیکی لیووەدەر کەووت بەرەبەرەى وى،کەوتیەسەجدەوئەووت بەخودای خۆت زانى .

ئەى دەگەل بیرو خەيالى بەد، هەوال (۲۰۳۶)	ئەى دەکوئ مووسا بەیتیک مەستی خەيال
بەو هەموو بورهان و،بەو خولقى کەرىم (۲۰۳۷)	سەت گومانەت بوو لەبۆ پیغەمبەریم
هەرگومانەت،زیاد دەبوو، دەت کرد فیرار (۲۰۳۸)	سەعجیزەت تۆ دى، لەمن چەن سەت هەزار
بۆیە، تانەت دا، لەسەر پیغەمبەریم (۲۰۳۹)	سەسەو فکرت گەلیک کرد،وێک لەئیم
تا نەجات و بێ لەدەس فیرەو نییان (۲۰۴۰)	سەسەدەریام دەر دەهینا، تۆ ز، عەیان
من دوغام کرد،هات لەیەک بەر، کانیاو (۲۰۴۱)	سەت لەئاسمان،بۆو، غەزا،چل سال،تەواو
زەرپریەک لیت کەم نەبوو،وهم و گومان (۲۰۴۲)	سەعجیزەى دیشم گەلیک من دان،نیشان
تۆخودای خۆت ئەو دەزانى بۆ نەجات (۲۰۴۳)	سەسەگۆتلیکیکی بەجادوو،دەنگ کەهات
بردى غەفلەت زیرەکی زۆر خامى تۆ (۲۰۴۴)	سەت سیلاو، بردى گشت ئەو هامى تۆ
بۆچی بردت سەجدەبۆ وى ئەوزەمان؟ (۲۰۴۵)	سەسەبۆ وى تۆ نەبووى هیچ بەد گومان؟
یا فەسادو وسیحری،ئەحمەق گیرى وى (۲۰۴۶)	سەسەنەبوو، وەهەمت،لەبەرته زویری وى؟
تا دروست کا، ئەو خودا یەک بۆجیهان (۲۰۴۷)	سەسەمرى کێیە؟،بۆین پیم ئەى سەگان
لەوهمووئیشکالی خۆت عاتل،دەبووى؟ (۲۰۴۸)	سەسەتە زویرگەل ئەوى یەکدل دەبووى؟
مورسەلى میش بۆ تۆ جینگەى ئیختیلاف (۲۰۴۹)	سەسەزانی (گا)خودایە،بێ گەزاف
عەقلى تۆ، بۆ،سەیدی سیحری سامرى (۲۰۵۰)	سەسەبۆ (گا)ت، برد سەجدەچون کەرى
ئەوهمەهله ئاشـــــکرا،عەینى زەلال (۲۰۵۱)	سەسەخۆت بەست تۆ لەنوورى زولجەلال
مەعدەنى جەهلى کەمەرگت رەحمەتە (۲۰۵۲)	سەسەبەعەقل و ئینتیخابى تۆ هەتە
چوون بەدوووى دا،ئەحمەقانى،سەرسەرى (۲۰۵۳)	سەسەدەکوئ بۆت،گاوى زینرى سامرى؟
کوا دەکا حەققى،قەبوول،شەخسى نەفام؟ (۲۰۵۴)	سەسەهەجالبتر لەمن دیتو، بەعام
باتلان چیان،خۆشەلا؟ هەر عاتلى (۲۰۵۵)	سەسەدەباتن باتلان؟ هەر باتلى
چۆن لەبۆ لای شیر دەچیتن، نیرە(گا)؟ (۲۰۵۶)	سەسەشەى مەیلی بەجینسى خۆى،دەکا

كوالەگورگان عاشقى يوسوف، ھەنە؟
خوۋىي گورگى گەرنەيى، مەحرەم دەيى
چون ئەبوو بەكر ھات لەئەحمەد، بۇي^۱
چونكەبوو جەھل، ھېچ لەحق نەيىبووخەبەر
با، بەموشتاقان نەبىزىن رازو سوور
دەردى شەۋقى گەرنەيىتن يەك نەفەر
ساف كەئاۋىتەي دلت، تۆ ساف ساف

گەر بىيىتن، قىلە، ھەر بۆ خواردنە
ۋەك سەگى ئەسحابى كاف، ئادەم دەيى
زوو كىوتى ئەوزاتەناكا، قەت درۆ
نەي بوو، باۋەر، گەرچى دى (شق القمر)
عاقىبەت زاهىر دەيى، ھەق، چەشنى دور
قەت ھەقىقەت، نايە، بۆ ۋى بەر نەزەر
جوان و پىس تا، بە، بىيىنى، يى گەزاف

پۇيشتى پىۋارى ناسىخ لەپاش پەند دانى زۆر بەدۇستى نەفامى ۋىچ ..

ھەر بە (لاھەۋلان) لەۋى رۆي، رىۋوار
ئەۋكوتى پەندەم بەۋى دا، زۆر بەجىد
بۆيەدەركى پەند بەسرا، لەۋ كەسە
زىاد دەكا دەرمانى تۆ دەردانى خەلك
كوپر فەقىر يى، تالىبى ھەق يى، ئەگەر
دەت ھەۋى ھەرسەرۋەران ئىرشادكەي
ئەي موحەممەد كۆ ۋەبوون لات سەرۋەران
بىنەيارو ياۋەرى دىن دوور لەغەش
بەلكەبرۋا، شوەھرەتى دىن، تا تەبووك
تۆكەرووت سووراند لەكوپرى ھەق تەلەب
فرسەتى ۋا چون لەبۆم كەم دىتەپىش
كۆۋەبووين ئىمەلەۋەختىك ۋالە، تەنگ
ئەي موحەممەد كوپرەكى ۋا زۆر فەقىر
مەعدەن، عالەم ھەموويان بى ژمار
مەعدەنى لەعل ۋ عەقىقى نادىار

ھېچ ئومىدى پى نەما، بى ھوشيار
بۆيەگەل من، ئەۋ نەبوو قەت مۇتەجىد
ئەمرى، (اعرض عنھم) ۋ، بۆ ۋى بەسە
داستان بۆ تالىبان دىتن، بەكەلك
يىتەلات نايى لەۋى ۋەر گىرى سەر
ۋالەچاكەتۆ ھەموو كەس، شاد كەي
گوئ گرت بوون، خۆشەبۆتۆ ئەۋسەرەن
چون رەئىس، بۆ عەرەب ھەم بۆ جەبەش
چون جەماعەت تابىعى دىنى ملووك
غەيرى ئەۋھە، ھېچ نەبىسراۋەسەبەب
كات لەبۆتۆ زورە، تۆي، ۋەك قەۋم وخویش
بۆ نەسىحەت پىت دەلیم من، نەك، بەجەنگ
لاي خودا چاتر لەسەت شاۋ، ۋەزىر
ۋا دەيى، يەك چاترەتاسەت ھەزار
چاكتەرەتا مەعدەنى مىس، سەت ھەزار

^۱ - چون ئەبوۋبەكر، بۇي لەئەحمەد، ھات ، بۆ (مصرع اول)

- نەى موحەممەدلىر، نای بى، مال، چ سوود
 نە مەخە، دەرکە، لە کوپرى دەرد مەند
 گەر بەتۆ مونکیر بىن، يەك دوو دەنى
 گەر دووسى، نادان بدەن توھمەت لەتۆ
 نەو کوتى ئىقارارى خەلکىم بۆچىيە؟
 جەكچەكى شاد بى، بەنوورى تا، ئەگەر
 جەكچەكى گەر بوو بەنوورى من ھەزار
 بۆنى گول خۆشحال بکا، قالۆچەگەر
 زىرى مەغشوو ش گەر بچى، بەدواى مەحەك
 دەپھەوى دز، شەو، نە رۆز خۆ، بى گومان
 جیادەكەم من چەشنى ھىلەگ جیا دەکا
 نایەلم تىكەل بىن ئارد و كەپەك
 ۋەك نەرازووى خوام ئەم، بۆنىو جیھان
 گای، خودا زانیو گویلىكى ھىچ نەفام
 گا، كەنیمە، گوپرەكەم بى، موشتەرى
 ھەرچى پىتى وایەدەگەل من جەورى کرد
- دل دەبى، بىر بى، لەعیشق و دەردو، دوود (۲۰۷۹)
 پەندى وى دە، موستەحەققە، ئەو، بەپەند (۲۰۸۰)
 تال كەنایى، تۆ كەبۆ قەند، مەعدەنى (۲۰۸۱)
 خوا گەواھىت بۆ دەدا، تۆ غەم مەخۆ (۲۰۸۲)
 بۆ كەسنىك شاھىد بى حەق، ھىچ غەم نىيە (۲۰۸۳)
 دىارەدەورانى ھەتاوى، چووبەسەر (۲۰۸۴)
 ديارەتاوم تاوى پروونى كردگار (۲۰۸۵)
 حالەتى گول بى گومان لەو چۆ تەدەر (۲۰۸۶)
 ديارەھەيتى ئەومەحەك زۆر نەقس و شەك (۲۰۸۷)
 شەو كەنیم من ، رۆزى پروونم ، بۆ جیھان (۲۰۸۸)
 نایەلم رەدبى لەمەن يەك پووشكە (كا) (۲۰۸۹)
 تا نیشان دەم نەقس و نەفسان، يەك بەيەك (۲۰۹۰)
 چى گران و سووك بى، دەیدەم نیشان (۲۰۹۱)
 بۆ، خەرىدار بۆ شتىكى بى دەوام (۲۰۹۲)
 من درووش نىم، بىمەچىشتى وشتىرى (۲۰۹۳)
 ئەو لەقەلىم تۆزو گەردى لا دەبرد (۲۰۹۴)

خۆشحال بوونی شىتیک بەدیتنى جالىنوس و ترسانى جالىنوس ..

خولاسەى داستان...

رۆزىك جالىنوس بەيەكلىك لەدۆستەكانى كوت برۆ فلان دەرمانەم بۆ بىنەتا خۆمى پى
 موعالەجە بكەم ئەویش پىيكوت ئەى ئوستادى بەرپز ئەو دەرمانەى ئەتۆ دەت ھەوى،
 مەخسوسى شىتانه ولايقى تۆ نىيە، جالىنوس پىيكوت .. مەوزووع لەو قەرارەيەكە ئەو رۆ
 دەگەدل شىتیک روو بەروو بووم ماوەيەك بەخۆشحالى تەماشای منى کرد وبەچاوان دەگەل
 من شۆخى دەکرد، ئەلئان فەكر لەو دەدەكەم كە ئەگەر ئەمنىش ۋەكوو وى نىم بۆچى
 بەجوورەدۆستانە رەفتای دەگەل من دەکرد..

- گفتى جالىنوس بەدۆستى، ئەو ھەبوو
 پىندەكوت جا، ئەى حەكىمى با فنوون
- بىنەبۆم تۆ فلان دەرمانە، زوو (۲۰۹۵)
 ئەو دەوايەھەر لەبۆ شىت و جنوون (۲۰۹۶)

- ۰۰۹۷) جۋابى دا من دېم لەپرى، يەك دانە شېت
۰۰۹۸) قۇلى گىرتىم، راي دەكىشا چەشنى، يار
۰۰۹۹) بۇمنى ئەو چەشنى دۇستى خۇي دەدى؟
۰۱۰۰) من ۋەكۈۋى گەر نەبام، لېي لادەدام
۰۱۰۱) خۇ دەنيو يان دايەقەدرى موشتەرەك
۰۱۰۲) سۈجەتەي ناچىنس، گۆرەھەم لەھەد
۰۱۰۳) ۋا مەلى تۆ زۆر بەدوۋرەئەۋە، لېت
۰۱۰۴) شادمان بوو زۆر بەمن، ۋەك، ناسيار
۰۱۰۵) گەرنەبامايە، ئەمن ۋەك ۋى، ئەدى
۰۱۰۶) بۇ دەھات بۇ لام، ئەگەرۋەك ۋى، نەبام؟
۰۱۰۷) دۇست بن دوۋكەس ئەگەر بى ھېچ شەك
۰۱۰۸) مەيلى جىنسى خۇي دەكا، شت، تا ئەبەد

سەبەبى پەروازى پەپەندەيەك دەگەل پەپەندەيەكى دېكەكەلەجىنسى يەك نەبوون ..

خولاسەى داستان ...

يەك نەفەر زانا كوتى .. رۇژىك لەسەحرا دېتم كەزاغىك دەگەل لەك لەكىك بوو سەرم سور
ما، كۈتم بەج عىللەت ئەو دوۋانەبوۋنەھەۋال و رەفىقى يەكتر؟ داخوا چ مۇناسەبەتلىك
يېكەۋەھەيە، عاقىبەت لەۋبارەكۆلىمەۋە، كاتىك لەۋان نىزىك بوۋمەۋە، دېتم كەلاقى ھەر دوۋكىان
لەنگە..

- ۰۱۰۳) ھەلدەھات زاغىك دەگەل يەك لەك لەكى
۰۱۰۴) كۈا دەچى دا ئەو دوۋانەۋىك دەچن؟
۰۱۰۵) دېم كەھەردوۋكىان ۋەكۈۋىك بوون لەنگ
۰۱۰۶) بى، بەھاۋرېي يەك لەكۈندى سەر زەۋى
۰۱۰۷) يەك دەبىتتەچەكچەكى، سىجىجىنە، جىي
۰۱۰۸) يەك دەبى كۈتر، سوالى دەرگان بۇۋى كار
۰۱۰۹) كرمە، يىكىك، دائىمەن سەر گىنە، جىي
۰۱۱۰) يەك بەچەشنى گۈرگە، يا ۋەك كەر، كەمە
۰۱۱۱) يەك دەكادېن دا، دەنوۋى ھەرۋەك سەگان
۰۱۱۲) ئەي لەبۇتۆ ھەرچى پىسە، جىگەخەۋ
۰۱۱۳) گول، لەخۇشيان، بوون لەنيو گولزار خەنى
۰۱۱۴) ئەي كەسىفى بۇ گەنيو، لېرە، ھەلى
۰۱۱۵) ۋا دەكەن بىر، تۆ لەگەنجىنەى منى
۰۱۱۶) خۇ لەبۇ قالۆچە، نيو گەن، بوو ۋەتەن
۰۱۱۷) يەك حەكىم دەيكۈت كەدېم نېۋ دەشتەكى
۰۱۱۸) مام عەجەب لەو كارە، سەر سور مام، ئەمن
۰۱۱۹) چوۋمەپىش ۋمات مام نەم كەرد چ دەنگ
۰۱۲۰) خاسسە، شابازىك كەعەرشە، جىي ئەۋى
۰۱۲۱) يەك دەبىتتەرۇزۋ، عىللىينە، جىي
۰۱۲۲) يەك دەبى نوۋر، دوۋر لەھەرچى عەيب ۋعار
۰۱۲۳) يەك دەبىتتەمانگ لەزۋور، پەروينەجىي
۰۱۲۴) يەك دەبىتتەيوسف، عىسا دەمە
۰۱۲۵) يەك دەچى پەرواز دەكا نېۋ لا مەكان
۰۱۲۶) گول كەدى قالۆچە، ۋا بىزى، بەئەۋ
۰۱۲۷) گەر كۈبىزارى لەگولزار ئەي دەنى
۰۱۲۸) غىرەتى من دەرەكا تۇپىت دەلى
۰۱۲۹) گەر تۇتىكەل بى دەگەل من ئەي دەنى
۰۱۳۰) بولبولان جىي لايقى ۋان بوو چەمەن

- ئەر لەپىسى و گەن، منى پاك كرد خودا
 حو بىرى، لىم، ئەو رەگەى من بووم لەوان
 بەك نىشان بۆ ئا دەمى ھەرئەو ھەبوو
 بەك نىشانەى دىكەوابوو، ئەو بلىس
 ئەر کو سەجدەى بردبا بۆ وى بلىس
 مەد سجوودى گشت مەلەك مىزانى وى
 مەردوو شاھىد بوون لەبۆ وى يەك
- چۆن پەلیدى و ناحەزىم، ئەو پىدەدا
 خۆ خەراب، ناگا بەمن قەت بى گومان
 سەجدەيان بۆ برد فرىشتان، ھەرھەموو
 داينەنا سەر، چون منم پاشا و رەئىس
 بۆ فرىشتان چۆن دەبوو، ئادەم رەئىس؟
 ھەم ججوودى ئەو عەدوو، بو رھانى وى
 كفىرى ئىبلىس، ئىعتىرافى گشت مەلەك

ئەواو بوونى ئىعتىمادى قارەمانى ساويلەك بە خۆشەويستى وىچ ..

- ئەمان نوست، ورچەمىشى دەردە کرد
 بى دەر کرد مىش لەسەر رووى قارەمان
 ئەمەمىشان توورەبوو، ورچى نەقام
 سەردى ھىنادى لەوین ھىستاکە، مىش
 سەردى ھەلھىنا و لىتى دان، توندو باش
 ئەمەدوخاشى کرد فەورەن، قارەمان
 ئەستايى شەخسى نادان ئاخ و داخ
 ئەھد و پەيمانى زەعیفەو بى بەقا
 ئەمەسویتىدى خوارد، بەو باوەر مەكە
 چون بەبى سویتىدىش درۆبوو، گفتو گۆى
 ئەمەى وى مىر، عەقلى وى ھەر وەك ئەسیر
 حەیکەدەشكىنیت پەيمان بى قەسەم
 حەبەر پەرىشان زۆر دەبى نەفست ئەگەر
 حەكەمكى يەك ئەسیر، بەن، كا ئەگەر
 حەبەر ق زەنجىر لەسەر وى زۆر، دەدا
 تەبەقەى عەھدت لەوى قەت قەت ئەوئ
 ئەمەعەھدت بەست ئەتۆ گەل يەك نەفەر
- مىش گەراو، كارى خۆى مىش ھەردە کرد
 مىش لەبۆجى پىش دەھات، ھەر بى وچان
 چوولەشاخى بەردەكى ھىنا، زەلام
 وان لەسەر رووى قارەمان، بى دەرد و ئىش
 تا لەرووى ئەو قارەمان، مىش بچنەپاش
 بۆ مەسەل، مەشھور لەنێو خەلکى جىھان
 ھەر وەکوودۆستايەتى گەل، ورچى شاخ
 زۆر لەقەول و عەھدى خۆى ئەو بى وەفا
 سوین، شكىنە، سەت كەرەت چووبى، مەكە
 تۆفرىوى مەكر و حىلەى وى نەخۆى
 نا دروستەسوین كەدەخوا ئەو حەقىر
 سوین، دەكا وەك عەھدى خۆى بى قەدروكەم
 بەندى سویتدانی بخەیتەدەست و سەر
 بى گومان حاکم لەبەندى، دیتەدەر
 نەفسى ئەممار، سوین، لەسەر سوین خۆر دەدا
 حىفزی سویتىدىش قەت لەوى دەس، ناكەوئ
 قەت ئەتۆناپ لەعەھدت بچىدەدەر

چوۋنى ھەزرەتى موھەممەد پۇغەيادەتى يەككىك لەسەھابىيانى نەخۇش و بەيان كىردىنى قازانچى عەيادەت ..

خولاسەى داستان ...

يەككىك لەسەھابەى پۇغەمبەر(ص) نەخۇش بوو، پۇغەمبەر(ص) چۆ عەيادەتى ۋى، تا ھالى ۋى بېرسى ۋىلى بىداتەۋە، ھەر دەگەل كۈ نەخۇش چاۋى بەھەزرەتى موھەممەد كەوت دەردو ئىشى نەما و چاپۋە و شوكرى خوداى كرد و نەخۇشى و كەسالەتى خۇى بە مەۋھىيەتتىكى خودا زانى چۈنكە بەخاتىرى ئەو نەخۇش بەھەزرەتى موھەممەدى لەمالى خۇى زىيارەت كرد .. ھەزرەتى موھەممەد(ص) پاش ئەھۋالپرس سوئالى لىكرد كەئەتۆ لەكاتى غەلەبەى نەفسى ئەمما رەج دوعايەكت بەزبانى خۆت كىردوۋە؟ نەخۇش لەھەۋەلەۋە، ۋەبىرى نەھاتەۋە كەچ دوعايەكى كىردوۋە.. بەلام پاش كۆمەك ۋەرگىرتن لەھىممەت و عىنايەتى رەسوولى خودا ۋەبىرى ھاتەۋە. كۈتى ئەمن مورتەكىبى گوناھىك بووم ولەخوام داۋا كرد كەعەزاب و مۇجازاتى ئەو گوناھەلەباتى قىامەت ھەرلەدونىايەبەسەرمن بىتە.. تا لەدونىاي دى ئاسوودەبىم .. جا لەبۇيەگرفتارى پەرىشانى رۈۋحى و جىسمى بووم .. تا كۈلتۈفى تۆ ئەمنى لەو گرفتارى و پەرىشانى نەجات دا رەسوولى خودا پىنى فەرموۋ لەۋەى پاش ئەو جوورەدوعايانەمەكە. بەلكەھەمىشەلەخوداى بەرزو بى ھەمتا بەو جوورەداۋا بكە.. خوداىا موشكىلى من ئاسان بكە. لەدونىاۋ ئاخىرەت ھەرىشتى چاكىم پى عەتا كە.

يەك لەئەسحابى رەسوول بىمار بوو	بەو نەخۇشەى زۆر ھەزار و زار بوو
بۇ عەيادەت ھاتەلەى ۋى مۇستەفا	چۈنكەخوۋى ۋى دائىمەن لوتف و سەفا
لاى نەخۇش چوۋن بۇ تۆ ھەيتى فايىدە	فايىدەى وىش ھەرلەبۇتۆ عايىدە
فايىدەى ئەۋۋەل، كەئەو شەخسى عەلىل	بەلكەقۇتتىك بىت، ئەۋشاھى جەلىل
گەر نەبى قۇتب، خۇ رەفىقە، رېبۋوار	شانەبى با، خۇ لەلەشكر يەك سوۋار
لازمەچوۋن لاى رەفىقى رېبۋوار	ھەر كەسىك بى، پىادەبىتن، ياسۋوار
دوژمىش چاكەى دەگەل كەى چاكە، بۇت	بەلكەبىكەى تۆ، بەچاكە، دۇستى خۆت
گەر نەبىتەدۇست كىنەى كەم دەبى	چۈنكەبۇ كىن، چاكەۋەك مەلھەم دەبى
غەبىرى ئەۋھەش زۆرى قازانچ ھەن، بەلام	من دەترسىم زۆر درىژبىتن كەلام
ئەسلى مەتلەب، بگرەعالم يارى غار	چەشنى بوتگەر، تۆ لەبەردى چاكەيار

جۆنکە زۆر بن گەر لە پرێگا کاروان	دز، لە دەستی نایە، بگرێ، پڕی لەوان (۲۱۵۱)
جۆنکە ناینا یە قەلبت ئەوێ عەنوود	بۆ یە نازانی جودا کەو دارو، عوود (۲۱۵۲)
تە دەو نیا گەنج هەبێ نەت بێ، چ رەنج	هیچ لە وێرانان مەزانە، دوو رلە گەنج (۲۱۵۳)
تۆ بێرۆ بەدوا یی دەرویشی فەقیر	جا، کە ناسیت تۆ ئەسیر بەو، ئەو ئەمیر ^۱ (۲۱۵۴)
حەوێ قەلبت کوێر کەبێ و، نەو بێ، چ سوود	وا بزانە گەنجی تێدا گشت وجود (۲۱۵۵)

وەحیی ناردنی حەق تەعالا بۆ حەزرتی موسا (ع) کە بۆ نەهاتی بۆ عەبادەتی من ..

خولاسەی داستان...

رۆژێک لەبارەگای خوداوەند مۆتەعال حەزرتی موسا (ع) عێتاب کرا . کەئەمن نەخۆش بووم. بۆچی نەهاتی بۆ عەبادەتی من؟ حەزرتی موسا (ع) عەززی کرد ئەوێ خوداوەند. تۆ لەهەموو عەیب و نەقسیک بەدووری . نەخۆشی چیە کەئەتۆ بەوی گرفتار بێ؟ ئەمن لەمەقسوودی تۆ خالی نابم . ئەتۆ بۆ خۆت مەقسوودی خۆت بەیان بفرموو..خوداوەند فەرمووی ..یەکیک بەبەندەگانی خۆشەویستی من نەخۆش بوو، مەگەر نازانی کەئەو، ئەمنم؟

ت لەبۆموسا، لەحەق راوا عیتاب	ئەوێ لەجەیبی خۆت دەد ی تۆ، ماھتاب (۲۱۵۶)
نەو بەنووری خۆم روون کرد ئێستەبۆ	من نەخۆش کەوتم نەهاتیەلام ئەتۆ (۲۱۵۷)
حەوایی داوەتۆ کەپاکی بێ زییان	مەتڵەبی خۆت بیکەبۆم، خۆت بەیان (۲۱۵۸)
نەو جەلەش فەرمووی نەخۆش بووم زۆر، لەبۆ	نەت دەپرسی هیچ لەخالی من ئەتۆ (۲۱۵۹)
حەوایی دا، ئەوێ خوا، ئەتۆ نەقست نییە	بێژەخۆت جواب، مەتڵەبی تۆ هەرچیە (۲۱۶۰)
حەوایی بەو، بەبەندەیهک لام خۆشەویست	زۆر نەخۆش بوو، ئەو، منم، چاکت کەبیست (۲۱۶۱)
نەو بێی مەعزوور ئەو، مەعزوور منم	گەر بێی رەنجوور ئەو، رەنجوور منم (۲۱۶۲)
مەرجی بی وئ، هاوئشین بێ گەل خودا	دابێش، با، لەخزمەت ئەوولیا (۲۱۶۳)
نەو کو دووربی، تۆ لەخزمەت ئەوولیا	تۆ هێلاکی، چون لەکولت، بووی جییا (۲۱۶۴)
نەو چی شەیتان، ئەو لەپاکان، لابێی	چون تەکی دی، ئەودەبا، سەر دابێی ^۲ (۲۱۶۵)
نەو وەجەب دووربی لەپاکان، یەک زەمان	مەکری شەیتان بوو لەبۆتۆ بێ گومان (۲۱۶۶)

- تۆ تەوانی ویت، نەچی، هیچ کات، لەبیر (مصرع دوم)

- زوو سەری دەخوات، چون دیتی تەنی (مصرع دوم)

جودا كىرگەن ۋە باغەۋان، سۆفى ۋە فەقىھ ۋە سەيىد، لىكتىر ..

خولاسەى داستان...

باغەۋاننىڭ چۆ باغەكەى خۆى، دىتى كە، سى نەفەر دەۋىدان، ئەۋسى نەفەرئەبىرپەت بوون لەيەك فەقىھ ۋە سەيىد ۋە سۆفى . باغەۋان نىگەرەن بوو ۋە پىنى ۋە بوو كە ئەۋانەدەن، بەخۇى كوت دەتۈنم سايىت بىكەم كە ئەۋانەبەباغى منيان تەجا ۋەز كىردوۋە، بەلام ناتۈنم بەتەننى دەگەلىيان ۋە بەۋو بىم چۈنكە ئەۋان زۆرن ۋە مەن بەتەننى .. ئاخىرى فەقىھكى بەۋو جوۋرە كىردى .. كەلەھەۋەلەۋە، ئەۋسى نەفەرلەيىك جودا بىكەم .. لەپاشان لەيەك بەكەموجازاتيان دەكەم، جا بەۋو خاتەرلەيتيان چۆپىش ۋە بەۋوۋەكى خۇش بەسۆفى كوت، بۆ ئەۋەزۇر لەتەفرىخ كىردىن لەۋباغەلەزەت بىيەن بىرۆ لەمەنەزلى مەن بەرەپەك بىيەن، سۆفى جى بەجى ھەستا ۋە پى كەۋت . ۋە ئەۋى داران دا ۋن بوو . باغەۋان لەۋكەتەدا ۋوۋى كىردەفەقىھ ۋە سەيىد، پىنى كوتىن ئەتۆ فەقىھى ئىمەى ۋە ئەۋىغاۋە سەيىد .. ئىمە بەرەكەتى فەتۋاى تۆزبان دەبەنەسەر .. ۋە ئەۋىغا سەيىدەلەخانەدانى پىغەمبەرەۋەلەلەۋى ھەمۇ مان زۆر موحتەرەمەبەلام نازانم ئەۋ سۆفىزەگ زەككىيە كەبۇتە ھەۋرپى ئىۋە؟ باغەۋان كاتىك مەۋە ۋە جىيەبوو كەقسەكانى جىنى خۇيان گىرت، ۋە ئەۋى نىسبەت بەسۆفى دىل سارد كىردوۋە. دارىكى لەدەستان خۇشى ھەلگىرت، ۋە ئەۋى سۆفى كەۋت .. ۋە ئەۋى بەتەننى دى، ۋە ئەۋى بەداران لىيدا جا لەپاشان بەنۋەۋوۋ بەجى ھىشت . لەپاشان باغەۋان بۆلەي فەقىھ ۋە سەيىد گەۋە، ۋە سەيىدى كوت ئەۋىغا سەيىد لەمەنەزەكەى مەن ناسكەنەننى زۆر خۇش ھەيەبىرۆ بەنۆكەرەكەم بىلى كەنەنەكان دەگەل لەيەك مەۋى سوۋر كراۋەبۇمان بەرپى كا، تا خۇمانى لى تىر كەين، سەيىد ۋە پى كەۋت ۋە فەقىھ بەتەننى ماۋەلەۋ كەتەدا، ۋوۋى تىكىرد ۋە پىكىوت .. ئەۋى فەقىھى بەرپىز، بۆ مەۋىلەۋ مەكەتەتۆ فەقىھنىكى زۆر گەۋ رەۋ بەرپىزى، بەلام ئەۋ سەيىدەككىيەكە ھەۋرپى تۆيە؟ ۋە مەۋىلەۋ مەش نىيەكەۋاقىيەن سەيىد بىت .. قەسەكانى دەفەقىھەدا كارى خۇى كىرد باغەۋان جى بەجى بەدۋاى سەيىد دا رۆشىت ھەتاتۋانى لىيدا كاتىك كەباغەۋان خەيالى لەسەيىدىش رەحت بوو .. ھاتەۋە بۆلەي فەقىھ ۋە سەۋى دا نەپەرەند ۋە كوتى .. ئەۋى خۇيرى .. بەپەستى ئەتۆ خۇت بە فەقىھەدەزەننى؟ بەكام دەلىل ۋە ئىجازەتەتۆ ھاتوۋبەباغى مەن؟ لىرەدا فەقىھ لە نەقىشەى باغەۋان ئاگادار بوو ۋە تىگەشىت كەتەۋاۋى ئەۋ قەسەفەلەبازانەفەقەت بۆ جودا كىردى ئەۋسى

نەفەرانە لێکتر بوو جا پیتی کووت ئەوی باغەوان لێم بدە، بەراستی دەبی چاکم لێدەوی..

ئەودبە جەزای ئەو کەسە کە لەرەفیقان جودا بێتەو

- بۆی دەکردە باغەکە خۆی باغەوان
 بەک فەقیە و سۆفیە ک، سەیدیک، شەریف
 ئە کوئی من حەقە ئیستا، شەڕبەکم
 — تۆم شەڕبەکم، گەل سێ نەفەر
 — بەکە یەکی وان من لەیە کتر جیا دەکەم
 نە، فەتیلان، سۆفی ئەووەل، دوور خست
 — تە سۆفی کووت بڕۆ بۆ مەنزلەم
 — تە سۆفی وای دەکووت، جا، بەو دوویار
 نە، نەتەوای تۆ یەژین داخواز دەکەین
 — مزادە، ئەو هەبۆ مان، رەهەره
 — تە سۆفیە، خەسیسە، زگ پەرەست؟
 — تە سۆفی، گەر، لێی بدەن، لێی کەن، بڕین
 — تە سۆفی، گیانیشم، با بێ فیداو
 — تە سۆفی کرد و فریوی دان ئەوان
 — تە سۆفی، بۆی سۆفی لەوێ بوو نادیار
 — کووت.. ئەوی سەگ ئەتۆ بێ باک، بووی
 — بێد بوو یا جۆنە یەدت پێتموون
 — سۆفی تەنھا دیت، لێی دا، بێ حیساو
 — تە سۆفی دیکووت من بەشی خۆم، هات بەسەر
 — تە سۆفی بوو لاتان، من نەبین، بێش مەرم
 — تە سۆفی، تەرتان هەرچی من دیتم بەچاو
 — تە سۆفی، جیھانە، کێو، گفتوگۆ، سەدا
 — تەوان گەرکاری سۆفی کرد تەواو
 — تەوان، سەید، بڕۆ بۆ لای وەتاغ
 — تەوان، مەل (قیماز) ی بانگ بەکە
- سێ کەسی دیتن وەکوو دز، بوون ئەوان (۲۱۶۷)
 بەکە یەکی وان بوون لەعەھدان، زۆر زەعیف (۲۱۶۸)
 خۆ بەلام زۆر ئەوان، من تاق و، کەم (۲۱۶۹)
 چاکە لێکیان من جودا کەم بێ خەتەر (۲۱۷۰)
 جا موزاتیان لەپاشان، چا، دەکەم (۲۱۷۱)
 تاکو یاران بەو بێن زۆر، بێر، سست (۲۱۷۲)
 بێنە بۆ خۆتان، بەرێک، تۆ ئەوی دلم (۲۱۷۳)
 تۆ فەقیە ئەو، سەیدە، نامدار (۲۱۷۴)
 هەر، بەبالی عیلمی تۆ پەرەز دەکەین (۲۱۷۵)
 یەک لە ئەولادی رەسوولی، سەر وەرە (۲۱۷۶)
 وا دەگەل شای چەشنی ئێو، هەیتی دەست (۲۱۷۷)
 هەفتە یەک پاشان، لەباغم خۆش بژین (۲۱۷۸)
 خۆشەوێستن ئێو، لەلای من، چەشنی چاو (۲۱۷۹)
 سەختە، زۆر، دوور بوون لە یاران، ئەوی جەوان (۲۱۸۰)
 چوو بە دووی وی، باغەوان، جا، دەس بەدار (۲۱۸۱)
 هاتیە باغم، تۆ لەلای خۆت پاک بووی (۲۱۸۲)
 کامە شیخ پێگای نیشاندا، ئەوی زەبوون؟ (۲۱۸۳)
 جیتی دەهێشت جانێو، گیان و، سەر شکاو (۲۱۸۴)
 ئەوی رەفیقان، ئێو، پاشان، باخەبەر (۲۱۸۵)
 هەرچی بێم من، لەو سەگە، زۆر چاترم (۲۱۸۶)
 وایە موزدی هەرکەسیک، بێ، پەست و خاو (۲۱۸۷)
 هەرچی بێلە، کێو بەگوێی تۆ، دا دەدا (۲۱۸۸)
 هەرەمان فێلی دەکرد، بۆ دووی، دەماو (۲۱۸۹)
 بێنە بۆمان، ناسکەنانی نەرم و داغ (۲۱۹۰)
 بێزە بێت، ناسکەنان و قازە کە (۲۱۹۱)

- گەر بەرپى كىر دجا، كوتى ئەى ھووشيار
 ئەو رەقىقەى سەيىد پىر ئىددىعا
 چۆن لەزن، تۆ، كارى چاك داوا، دەكەى؟
 پىشتى خۆى ئەحمەد، دەزانى، ھەم عەلى
 ئەو كەسەى كەبەدنىزادەو، نالەبار
 ھەر كەسىك، سوور، دەسووپىتن، سەرى
 ھەرچى دەيكوت باغەوانى بولفزول
 گەر نەبايە ئەو نەتىجەى مور تەدان
 زۆرى ئەفسوون خويئندو بىستى ئەو فەقىە
 كى ئەتۆى ھىنا وەباغم ئەى كەرە؟
 بەچكە شىر وەك شىر دەچىتن تۆ، ئەدى
 باغەوان ئازارى دا سەيىد، وەھا
 داغ لەدل بوون دائىمەن شەپتان و غوول
 حالى سەيىد، بوو بەلىدان، زۆ رخەراو
 تاك، كەماى، سەبىر ھەى، وەك خاك وخۆل
 من شەرىف ولايق و ھەمدەم كەنىم
 گەر لەوى فارىغ بوو ھات بۆ لای فەقىە
 وایە فەتوات؟ دەك لەتۆ بىرى، دوودەس
 روخسەتى وات يانە تۆخويئند، نىو وەسیت
 پىندەكوت جا، ھەقتەلىم دە، تۆ خودا
- تۆ فەقىەى بۆ ھەموو كەس ئاشكار
 كى دەزانى، دايكى چى كرد؟ ھەر خودا
 چۆن بەناقىس عەقلى، تۆ بىروا، دەكەى؟
 زۆر ئەوانەى بوون لەدونىا دا، دەلى^۱
 بەد گومانە ئەو بەدۆستى كردگار
 جا دەپىنى، ھەر وەھا، دەورو، بەرى
 خۆى وەھا بوو دوور لە ئەو لادى رەسوول
 چۆن دەبا كوتباى، وەھا بۆ خانەدان؟
 چوو، بەدووى سەيىد، ستەمكارى سەفىە
 بۆ دزى، يارا بەرت پىغەمبەرە؟
 چىت دەچى وەك خەسلەت و، خووى ئەحمەدى؟
 وەك خەوارىچ كردى، گەل ئالى تەھا
 وەك يەزىدو شومر، گەل ئالى رەسوول
 جا، بەخۆى كوت من نەجاتم بوو لەئاو
 چاك قەبوول كەزەربى زگ، تۆ وەك دەھۆل
 زالمى وا، من لەوى، ھىچ كەم كەنىم
 تۆ فەقىەى (نا) كەنەنگى گشت سەفىە
 بىتتە باغم بى ئىجازەى ھىچ، كەس
 يانە خويئندت مەسئەلەى وا، نىو موچىت
 وایە موزدى وەى، لەياران بى، جودا

گەر پانەۋە بۆ داستانى نەخۆش و عەيادەتى پىغەمبەر (ص).

- خۆ عەيادەت ھەرلە بەرپە يۈەندەبەس
 بۆ عەيادەت چوو رەسوولى بى نەزىر
 گەر كو دووربى، تۆ لەخزمەت ئەو لىيا
 چون نەتىجەى ھىجرى ياران ھەرغەمە
- جالەپە يۈەند سەت مەحبەبەت دىتە دەس
 دى سەحابى وا، بەدەس مردن، ئەسنىر
 دوور بوويەتۆ، لەزاتى كىبرىيا
 چۆن فېراقى رووىى شاھان، لەو كەمە؟

^۱ - دەلى (يەنى دېوانە، شىت)

- سێبەری شایان تەلەب کە، دەی وەرە
 زۆر لەرۆژ، پروون تر دەبی، بەو سێبەرە (٢٢١٦)
- نیبەتت وایی ئەگەر چووی بۆ سەفەر
 قەت نەبی غافل، لەوێ، کاتی حەزەر (٢٢١٧)

کوئنی دەرویشیک بەبایەزید کە، کەعبە، ئەمنم لەدەوری من تەواف بکە..

خولاسە ی داستان...

بایەزیدی بەستامی لەموسافەر تەکانی خۆیدا هەمیشە ئینسانی خودایی جستو جۆ دەکرد لەنیووی رینگادا پیرەمێردیکی نوورانی و پشت چەماووی دیت .. کاتیک کەقسە ی دەگەل کرد، مەعلووم بوو کە دەرویشیکی فەقیر و عەیاڵ وەرە، پیرەمێرد بەبایەزیدی کوئ بۆ کوئ دەچی؟ بایەزید جوابی داوودەچم بۆ مەککە بۆ ئەنجام دانی مەناسیکی حەج پیرەمێرد پێیکوئ خەرج و مەخاریجەت بۆ ئەو سەفەرە، چ پێیە؟ جوابی داوودو سەت درەمی زیو دەگۆشە پێکی عەبایە کەم قایم کردوو، پیرەمێرد پێیکوئ پوولە کانت بدەبە من و حەوت جار لەدەوری من تەواف بکە، بو

تۆ لەتەوافی حەج چاترە، بایەزید بەقسە ی وی کرد ..

- بایەزید بۆ مەککە، کردی یەک سەفەر
 ئەو لەهەرجێیە ک دەچوو دەیکرد تەلاش (٢٢١٨)
- کۆ، بە، کۆ، ژێر پێیدەنا، ئەقتاری شار
 تا کوبەیدا کالەوئ ئەشخاسی باش (٢٢١٩)
- خوا کوئویە بۆ سەفەر چووی تۆ، ئەگەر
 تا پەیا کایەک لەدۆستی کردگار (٢٢٢٠)
- تۆ بەدووی گەنج دا برۆ، سوودو زیان
 تالایی ئینسانی چاک بە، لەو سەفەر (٢٢٢١)
- گەنمی مەقسوودبوو ئەوێ گەنمی دەچاند
 تابەن بۆ گەنج، لە گەنجی، زۆر جییان (٢٢٢٢)
- کایەجینی گەنمی لئ شین نابێ خۆ
 کاکەهات، بۆ خۆی دەهات، وا، خۆی نوواند (٢٢٢٣)
- کەعبە قەستت بێ کەچووی بۆ حەج ئەتۆ
 شەخسی پاک و باش تەلەب کە، جا، ئەتۆ (٢٢٢٤)
- نەست لەمیعراج بوو فەقەت دیداری یار
 گەر کوچووی، مەککە ی دەبینی سەر بەخۆ (٢٢٢٥)
- تایبەن عەرش و مەلەک، گەر بوون دیار
 تاییع عەرش و مەلەک، گەر بوون دیار (٢٢٢٦)

حیکایەت ..

- نەو موریدیک چاکێ کرد پێیک ساختمان
 چووتە ماشای کرد شیخ هەرئەو زەمان (٢٢٢٧)
- شیخ ویستی ئیبتیحان کاسالکی
 رەسمەوا، بۆ گشت مورید و پیرەکی (٢٢٢٨)
- تۆ کولیکەت بۆچی چاکرد ئەو زەفیک
 جوابی دا تا بیتە ژوو، نوور، لەو تەریق (٢٢٢٩)
- شیخ کوئ بەو، فەرە ئەو، بەلکە تۆ
 مەقسەدت بێ دەنگی بانگت بێ، لەبۆ (٢٢٣٠)

- با يەزىد زۆرى سەفەر كىردن ھەتا
پىرەكى دى، قەد، چەماۋە، ۋەك ھىلال
چاۋى نابىناۋ قەلبى پروون بوۋ ۋە
تا لەخە دا ۋە دەبىنى سەت، تەرەب
دېتەبەر چاۋ زۆر غەجەب، ۋەختى خە
ۋە كەسە مەنا، بەبى خە، لە، ۋە، پان
با يەزىدلاى دا دەنىشت، لىتى پرسى حال
پىتەكوت ۋە با يەزىدى خۇشەۋىست
پىتەكوت كەعبە مورا دەمن سبەى
پىتەكوت دووسەت درەم، زىۋم لەلا
پىتەكوت، تۆ خە كەرەت من، كەتەۋاف
پوۋلە كانت، تۆ لەبۇم دابنى
خەججى عومرەت كىرد، عومرت بۆ ئەبەد
بە خودايە تۆ ۋەوت چاك دى بەدل
گەرچى كەعبە جىيە بۆ چاكانى ۋى
قەت نەچۋ كابە، خوداۋەند، ھىچ كات
چون منت دى، خوات ۋە تۆ دى، بى گەزاف
خزمەتى من تاغەت ۋەمدى خودا
چاك بنۆرە تۆلەمن ۋەى خۇش نەزەر
ۋە قسانەى با يەزىد بىست جوۋ جوۋى
با يەزىدى زىاد كىرد، ئىرشادى پىر
- ۱۰۰۱) ۋە لەبۇخۇى مورشىدىك پەيدا بكا
۱۰۰۲) دى، دەۋىدا عىززەت و جاۋە جەلال
۱۰۰۳) چەشنى فىل، ھىندوستانى بىتەخە
۱۰۰۴) كوپرونا بىنايە، بى خە، ۋەى غەجەب^۱
۱۰۰۵) چاك دەبىنى دل، دەخەودا، رۆزۋ شە
۱۰۰۶) ماچ كەدەستى، عارفە ۋە، بى گومان
۱۰۰۷) دى كەنىتى مال و، ھەيتى زۆر منال
۱۰۰۸) دەت ھەۋى بۆكۈى بچى، كۈيت، تۆ، دەۋىست؟
۱۰۰۹) ۋەۋكۈتى چىت پىيە، تۆشە، بىزەدەى
۱۰۰۱۰) قايمم كىرد من لەبن گۆشەى غەبا
۱۰۰۱۱) چاكىرىش بى، لات لەخەج، با، بى گەزاف
۱۰۰۱۲) جا، خەج كىرد، ھەر لەۋەۋەل، تا بى
۱۰۰۱۳) ساف بوۋى تۆ، ساف لە ھەرچى پىس و بەد
۱۰۰۱۴) چاكىرم من، لاي، لەمالىك، بەردو گل
۱۰۰۱۵) قەلبى من جىنى پارى بى پايا نى ۋى
۱۰۰۱۶) بۆ دللى من غەبرى زاتى ۋى نەھات
۱۰۰۱۷) كابەى راستىت ۋە تۆ جا، كىرد تەۋاف
۱۰۰۱۸) تۆ نەكەى من كەى، لەزاتى خەق جودا
۱۰۰۱۹) تا بىبىنى نوۋرى خەق، تۆنىو بەشەر
۱۰۰۲۰) چەشنى خەلقەى زىر، كىردىنەنپو گوۋى
۱۰۰۲۱) گەبىيە جىيەك، ۋە لەۋى بوۋ موستەنير

موتەۋەججىيە بوۋنى پېغەمبەر (ص) كە غىللەتى نەخۇش بوۋنى ۋەۋشەخسە چاك دوعا
نەكردن بوۋە..

- كاتى ئەحمەد ھات دىتى ۋە نەخۇش
چونكە دىتى ئەحمەدى ۋە ھاتەسەر
- ۱۰۰۲۲) ھەربەلۇتف و خۇشى ۋە ھىنايە جۇش
۱۰۰۲۳) ھەر لە شايان پروۋى تازەى ھاتەبەر

^۱ - ۋە لەخە، بى چاۋ دەبىنى، سەت تەرەب ھىچ كەنابىنى بەبى خە، ۋەى غەجەب

- تەو کوتی من بەو نەخۆشەم خۆشحال
من نەخۆشیم هیچ نەما، بۆم هات شەفا
خۆشحال من بەدەردو، پەنج و، تەو
سوتفی خواپەمن بەپیری بووم نەخۆش
دەردی پشستی دا بەمن تا کو لەخەو
ن نەنووم من، شەو تەواوی، چەشنی گا
ئیشی من بوو، پەحمی شای هینا یەجۆش
، نەجەگەنج، پەرەحمەتە، ناچی هەدەر
نە ی برا، جیتی تۆ کەبێ، تاریک و، سەرد
نوی ژینەئەو قسەم بۆ گشت کەس
ن دەپۆشن ینکتیری پایزو بەهار
: ختی غەم داوا بکە، زۆر سازو، بەرگ
هەرچی نەفسی تۆ کوتی ئەو هەربەدە
: لەبۆمان هات لەگشت پێغەمبەرەن
نەشوهرەت بۆیەلەکار واجب کرا
- رەواپەمەشوهرەت گەل غەیری عەقل
گەر کەسیکیش هەبیبو، کەم عەقل و شعور
مەشوهرەت گەل ویش بکەن، هەر بێ قسوور
نەفسی خۆت تۆ کەم حیساب کە، ئە ی فلان
گەر دەگەل نەفست بکە ی تۆ مەشوهرەت
گەر بەتۆ فەرمانی پۆزوو، نوێژ بدا
گەر شەریکی نەفسی خۆت بی تۆ لەکار
نۆستایی نەفسی ئەممارەت نەوئ
کەنەعەقل، عەقڵی کۆمەک بێ ئەگەر
زۆر شتم دی، من لەمەکری نەفسی خۆم
نەودەدا وەعدان بەتۆ زۆر بێ ژمار
عومری زۆر، ئاخرنەمان، دەپخاتەداو
- چون دەبینم سەرورەری عالەم، لەمال (۲۲۵۴)
چون لەمالی خۆم دەبینم مستەفا (۲۲۵۵)
زۆر موبارەک بێت لێم، من ئیشی شەو (۲۲۵۶)
خوا منی کرد وا، نەخۆش و جیتی، پەرۆش (۲۲۵۷)
را پەرم من، زۆر بەسورەت، نیوہشەو (۲۲۵۸)
مەرەحمەت بوو، ئیشی زۆر دا من، خودا (۲۲۵۹)
دوو زەخیش بۆتەسی من، نە ی ما خرۆش (۲۲۶۰)
بیتست کەقەلشی، مەغزی تازە، دیتەدەر (۲۲۶۱)
چونکەسەبرت بوو لەسەر، زۆرئاهو، دەرد (۲۲۶۲)
وردو خاش بە، گەورەبیت، تا بیتەدەس (۲۲۶۳)
جا، لەبەرەوان، تۆ نەکە ی قەت قەت، فیرار (۲۲۶۴)
عومری زۆر داوا بکەتۆ پاشی مەرگ (۲۲۶۵)
چون خیلەکاری وی، بەو، گوئ مەدە (۲۲۶۶)
گوئ بەنەفسی خۆ مەدەن، ئە ی سەرورەن (۲۲۶۷)
تا پەشیمان، زۆر نەبی تۆ ئە ی برا (۲۲۶۸)
وا، لەپیرو ئەنبییا، بۆن بوو، بەنەقل (۲۲۶۹)
مەشوهرەت گەل ویش بکەن، نەکە بێ، بەدوور (۲۲۷۰)
هەرچی ویستی ئەو، نەکەن لەوبن بەدوور (۲۲۷۱)
نەفسی تۆیەشەرری کوللی، بێ گومان (۲۲۷۲)
گوئ مەدە گوشتاری وی تۆ، هیچ کەرەت (۲۲۷۳)
فیل دەکا نەفست کەوا بوو، خۆش ئەدا (۲۲۷۴)
گوئ بەنەفسی خۆت مەدە، بێخەکەنار (۲۲۷۵)
دۆستی چاکان بە، کەچاکەت دەس کەوئ (۲۲۷۶)
نەیشەکەر کامیل دەکاتن نەیشەکەر (۲۲۷۷)
نە ی دەهێشت تەشخیس بێنن هیچ لەبۆم (۲۲۷۸)
قەت بەووەدە ی خۆی وەفا ناکا، چ جار (۲۲۷۹)
خۆ بەهانە ی نەفس نا بێ قەت تەواو (۲۲۸۰)

- زۆر دەدا ۋەئەدەى دەپوۋچ، ئەو نەفسى دوون
جىن مەھىلەئەى حىسامەددىن، چ كات
چونكەنەفرىن ھات لەشەخسى دَل شكاو
ئەو قەزايەھەرقەزا دەيكاعىلاج
بوو بەئەزىدېھى ئەزىم ئەو ماری پەش
ژىرى دەستى تۆنەمارو ئەزىدېھا
حوكمى (خذ هالا تخف) پىتى دای خودا
تۆ، (يەدى بەيزا)، ۋەدەر خە، شەھرىيار
ۋەيكۆزىتە، تۆ لەدووزەخ، ئاگرى
فیلەبازە، بەحر، زاهىر زۆر نەرم
زۆر بەكەم ئەو دىتەبەرچاۋانى تۆ
ۋەك سېاى كوففا ر لەبەدرى زۆر كەبوون
لىيەدان، ئەحمەد لەۋان، جا، بى خەتەر
لوتقى حەق بوو گەر ئەۋانى ۋالەدى
كەم، بەۋى ۋى، يارانى ۋى نىشان دەدا
خو لەبۆ ۋى جى بەجى كرد كارى سەھل
چونكەدى لەشكر بەكەم ئەو سەر كەۋوت
ئەۋكەسەى كۆمەك نەكا، بەو كردگار
ۋاى بەحالى ۋەى كەدىتى ئەو لەدوور
زولفەقار، لای ۋى ۋەكۈوشەمشىرى دى
تاكۈئەحمەق زۆر بەبى باك بچتەجەنگ
تابەپتى خۆى بى لەبۆ نىۋ ئاگرى
دوژمنت دى، تۆ بەكەم، ۋەك پووشكە، كا
پووشكەكاى ۋا، كىۋ لەبن را، را، دەكا
بەغزەجۇگىك، ئاۋى ۋى كەم دى بەچاۋ
مەۋجى خوين لای ۋى خەيانى غەنبەرە
ۋشكى دەريا دىت فىرغەون، كۆپر بوو
- ئەۋدەكا، مەردان، بەجادۋى، خۆى زەبوون
تۆ نەبى، شىن نابى، لىتى، گيا، شۆرەكات
قەلى دا، حەق قەلى شەخسى زۆرخەراۋ
عەقلى خەلكى لای قەزا بوو، بى پەۋاج
گەرچى كرمىك بوو، لەزىن نەپوۋ، چ، بەش
ھەردوۋ ژىر فەرمانى تۆن، بۆت بوون عەسا
تاكۈئەزىدېھا بەدەستىت، بى عەسا
بيان كە، پۆزى پروون، شەۋانى لىل و تار
ئەى بەقودرەت، تۆ لەدەريا، زىاتىرى
دووزەخىش كەم، خۆى دەدا، نىشان، گەرم
تازەلىل بى ۋ، بىتەزىر فەرمانى تۆ
ھاتەبەرچاۋى نەبى، كەم ھەم زەبوون
گەر بەزۆرى دىتبان دەيكرد حەزەر
تا نەترسىن قەت سېاھى ئەحمەدى
ئەو جىھادى زاهىرو باتىن، خودا
تابى بۆ كارى موشكىل، ئەو بەئەھل
پىتموۋى ۋى، يارمەتى خواى بەر كەۋوت
ئەزىدېھى ئەۋدەتەبەرچاۋ، سىسەمار
سەت، بەيەك، بۆ شەر بەنازدىت ۋىروور
ۋەك پشیلەى، شىرى جەنگى، ئەو دەدى
حەق ئەۋان بەۋوورەداۋى، ژىرى چەنگ
ئەو كەسەى قەت پەند لەچاكان ناگرى
تا كو فوۋكەى تۆ لەۋى ۋى، پەرواز بكا
شادەبۆخۆى، يەك جىھان رېسۋا دەكا
حوۋج دەخنىك، بچتە، تى، ھىن زۆرەئاۋ
ژىرى دەريا ۋشكەل لای ۋى يەك سەرە
بۆيەبى باك، ئەو لەنىۋ دەريا، دەچوو

- هەر که چۆ تێو، قەعری دەرپا جینی وی
 چاو دەبێ بێنا، کەدی دانایی راز
 نەخسی ئەحمەق سەم لەلای وی فەندەهەر
 ئەی فەلەک تۆ، تیز دەبی، ئاخەر زەمان
 خەنجەری تیزی، ئەتۆ بۆ گیانمان
 فێربەرەحمی ئەی فەلەک لەو کردگار
 تۆ بەخاتەر ئەو که سەی سووڕانی تۆ
 جووڕەکی دی خوول بدە، رەحمێک بەمن
 خاتری ئەوکەس بەئێمە ی دا وجود
 بیکەخاتەر خوای کەتۆی ساف چا دەکرد
 هێندە جوانی رادەگرتی خوای ئەجەل
 خوا شوکر لین بوو عەیان ئاغازی تۆ
 قەسری حادیس چاک دەناسی ئادەمی
 کە ی دەزانێ عومری باغ، مێشوولە کە ی؟
 کرمی نێو دار وەختی بوو سست و نەقام
 گەربناسی کرمی نێو دار، ئەسلی دار
 عەقڵ دەگرێ زێدەرەنگی جووڕ بەجووڕ
 بۆ مەقام، جنن و، مەلەک، نا گەن بەوی
 گەرچی دەفرێ عەقڵی تۆ بۆ جینی بەرز
 عیلمی تەقلیدی قەلادە ی گیانمان
 عەقڵی جوژنی چونکە نایەت هیچ بەکار
 سوودلەهەرچیت بێ، دەگەڵ وی بگرە کین
 هەرچی تەعریف بکا، جوین پێی بدە
 جینی مەترسیت تۆ، بوێ، نەک ئێمە نی
 عەقڵی ئاخەر بێنی خۆم کرد ئیمتیحان
- چاوی فیرعەون، چۆن دەبینی، پێی وی
 چۆن دەبی ئەحمەق دەگەڵ حق هەمەراز
 رێخەندەنگی غوول لەلای ئەو بێ هونەر
 مۆ لەتم دە، هەر کەمێک، بێم دەئەمان
 ئیشی زەهری ئێمەتۆی، ئە ی بێ ئەمان
 قەلبی میرو، مەیدە ئازار، چەشنی مار
 هەربەو، چۆن ئەودەدا، فەرمانی تۆ
 پێش ئەو ی تۆ هەلقەنی ریشەم لەب
 ئاوو خاکی کرد بۆمان، تارو پووود
 ئەو لەنتوتۆ، نووری زۆر، پەیدا دەکرد
 وای دەزانێ دەرەری، تۆ هەر بووی ئەزەل
 ئەنبییا کوتیان بەئێمە رازی تۆ
 کوا دەناسی عەنکەبووت زۆ رو کەمی؟
 ئەو بەهاران دیت و دەمری مانگی دە ی
 کوا دەزانێ، دار کە کە ی بوو نەو نەمام؟
 کرمە زاهیر، عاقلە، هەم هووشیار
 چەشنی جن، ئەو بوولەوان رەنگان بەدووور
 تۆ مەگەس بالی، دەچی بۆ لای نەوی
 دانەدەخوات، تەیری تەقلیدت لەعەرز
 عاریەت بوو ئەو لەلامان ئە ی فلان
 چاکە ئێمە، خۆن بکەینە، شیت و هار
 تۆ وەخۆ زەهرو، برێژە ئاوی ژین
 وام بەموفلیس سوودو مایە، وێی بدە
 تۆ بەی شەهرەت بزێ تا بی، خەنی
 من لەو ی پاش خۆ م دەکەم شیت و نەزان

دەلقەك بەغىللەتى ئىزدىۋاج دەگەل فاحىشە يەك لەئەربابى خۇي مەعزەپەتى خواست..

۱) ۋاي بەدەلقەك كوت شەۋىك، سەيدى ئەجەل	فاحىشەكت ويست ئەتۆ كىرت عەجەل
۲) تۆ دەبوو كوتبات بەمن تا كو، ئەمن	بۆم بەيناباى يەك پاكىزەژن
۳) جۋابى دا من، نۆ ژنم ھىناۋە، پاك	بوون بەقەجە گشتيان، من چوومەخاك
۴) ويستم ئىستا، قەجە يەك بى مەعرفەت	تا بزانم چۆن دەبى ئەو عاقىبەت
۵) عەقلى خۆم كىرت زۆر كەرەت من ئازموون	من دەچىنم بۆ يەجا، تۆ ۋى جنوون

ۋەقسە ھىنانى يەك نەفەر زانا كەخۇي لەشېتتەتى دابوو...

خولاسەى داستان...

يەك نەفەر دەيكوت دەمەھوئ شەخسىكى زانا پەيدا بىكەم تا دەبارەى مو شىكىلاتى ژيانم دەگەل ۋى مەشوہرەت بىكەم . كابرەك پىيكوت . لەشارى ئىمەدا فەقەت يەك نەفەر عاقل و زانا ھەيە.. ئەۋىش خۇي لەشېتتەتى داۋە، ئەگەر بت ھەوئ ئەۋى پەيدا كەى ئەلئان ئەۋ لەنىو مندالان سۋارى دارىك بوۋە، ۋەگەل مندالان قوماران دەكا، ئەۋ نەفەرەچۈ لەنىو مندالان پەيداي كىرت، بانگى كىرت ۋىپىيكوت چەند لەحزە يەك ئەسپەكەت بۆلاى من بىننە، عاقلى بەزاهىر شىت بۆلاى ۋى غارى دا، ۋكوتى زوو بەقسەكەت بلى، چىت دەۋى؟، ئەمن ناتوانم زۆر را ۋەستم چونكە ئەسپەكەم چەموۋشە ۋلوۋشكان داۋى، كابرە پىيكوت دەمەھوئ لەۋ. مەحەللە ئىك بىنم بەنەزەرى تۆچ، جوۋرە ئىك بىنم كەموناسىبى ھالى من بى؟ عاقلى بەزاهىر شىت پىيكوت دەۋاقىع دا ژن دەدۇنيا دا سى نەۋەن، دوۋنەۋەيان باعىسى رەنج و عەزاب و نارەحەتىن، نەۋەى سوۋەمىيان ۋەك گەنجىكەپر لەسەرۋەت و شادىيە، ئەۋ سى نەۋە زنەنە يەك نەۋە عىان كامىلەن دەئىختىارى تۆ دايە ۋەھەموۋچاكە يەكى بۆ تۆ يە.. نەۋەى دوۋەم تەنھا نۆۋە دەئىختىارى تۆ دايە ۋەنىۋەكەى دى دەئىختىارى تۆ دانىيە، ۋنەۋەى سوۋەم بەئەندازە يەك لەتۆ دوۋرو جودايە ھەردەلەى ھىچ علاقە يەكى بەتۆنىيە.. جا ئەۋەجۋابى پىرسىارەكانت بىست برۆ ۋەدۋاى كارى خۆت كەۋە.. چونكە رەنگە ئەسپەكەم لوشكت لىنداۋ بت خاتەنەزى .. عاقلى بەزاهىر شىت ئەۋ قسانەى كوت، ۋبەعەجەلەچۈۋە بۆ نىو مندالان ۋمەشغوۋلى كايە ۋ قوماران بوۋ، بەلام كابرە سەر سام ۋ مۋتەھەبىرلەجىتى خۇي راۋەستابوۋ ۋلەۋ قسانە ھىچ ھالى نەبوۋ، جا لەبەرئەۋە بانگى كىرت ۋ لەبەرى پاراۋە پىيكوت ۋەرەبزانم مەقسوودت لەۋ قسانەچ بوۋ؟ عاقلى بەزاهىر شىت دوۋ بارە غارى دا بۆلاى ۋى ۋكوتى ئەۋزەنى

کە کامیلەن دەئیختیاری تۆ دایە کچیکێ باکرەیه کە باعیسی شادی و خوشحالی دەبی و ئەو ژنە ی کە فەقەت نیوەی دەئیختیاری تۆ دایە، بیوە ژنیکە کە مندالی نیە. و ئەو ژنە ی کە ئەسلەن دەئیختیاری تۆ دانیه بیوە ژنیکە کە لەمێردی پیشووی مندالی هەیه چونکە بە خاتری ئەو مندالە هەمیشە مێردی پیشووی وەبیر دیتە وەجا، ئەو قسانەت بیست، خۆت لا دە کە ئەسپە کەم لوشکت لێنەدا .. ئەو هی کوت و دووبارە چۆ وەنیو مندالان ئەو کابرایە دووبارە بانگی کرد.. ئە ی عاقلی زانا پرسیاریکی دیکەم هەیه جوابی ویش بدە وە هەتا بڕۆم .. عاقلی بە زاهیر شیت کوتی زوو کە پرسیارە کە ت بلی، کابرا لێی پرسی.. ئە تۆ بە و هەموو عەقل و زانستە بۆچی پەفتاری مندالانە ئە نجام دە دە ی؟ جوابی داو و ئەو خوێریانە (دەسگای حکوومەتی وەخت) خە یالیان و ابوو کە ئە من بکە نە قازی ئەو شارە ئە من زۆرم تە لاش کرد کە ئەو کارنە کەم، بە لام دەستیان لێنە کێشامە وە. جا ئە منیش هیچ عیلاجم نەما، غەیری ئەو هە کە خۆم لە شیتیه تی بدەم تا دە حکوومەتی زالم دا، نە بمە قازی..

بە ک نە فەر ویستی بچی لای عاقلی	تا بە شوو ورا موشکلی خۆی بە و بلی (۲۳۳۸)
بە ک نە فەر بییکوت دە نیو ئەو شارە دا	عاقلیکە خۆی لە شیت یتتی دە دا (۲۳۳۹)
بە ک منالان ئەو لە قامیشیک سووار	توند و تۆل دیت و دە چی دە روا بە غار (۲۳۴۰)
نە و لە هۆش و زیرە کی دا بی نە زیر	جیه شاگردی بکەن شاهو، وە زیر (۲۳۴۱)
گەر وری وی گیان دە دا کەر ورو بیان	خۆی لە نیو ئەو شیت یە تی دا کرد نیهان (۲۳۴۲)
ش مە زانە هەر چی شیتە وە ک پەری	سە جە دە بۆ گۆنلکی، مە بە وە ک سامری (۲۳۴۳)
کەر وە لی هات و بە تۆی کوت ئاشکار	غە یب و ئە سەر، بی حیساب و بی ژمار (۲۳۴۴)
نە ت توانی تۆ بناسی ئەو ئە گەر	وە ک یە کت کرد تۆ، لە پاک و پیس نە زەر (۲۳۴۵)
ئە و وە لی گەر بیتە بن پە ردە ی جنوون	کوا دە ناسی تۆ، ئە و ی، نە ت بی، فنوون (۲۳۴۶)
ئە وە لای کە ی چاوی قە لی خۆت ئە گەر	خوات لە دار و بە رد، دیتە بە نە زەر (۲۳۴۷)
چاوی دڵ گەر ئاوە لا بی، چاوی وا	پی ی دە بینرئ زۆر لە دۆستانی خودا (۲۳۴۸)
ئە و لیبا ئیجرا دە کەن فەرمانی حە ق	سوود دە دە ن بۆ هەر کە سیک بی مستە حە ق (۲۳۴۹)
عە قل نانا سیت قە ت قە ت زاتی وا	چونکە ئە و هەر خۆی لە شیت یتتی دە دا (۲۳۵۰)
نە خسی بینا، گەر دزی، لە کوێر، مأل	کوا دە ناسی کوێر، دزی خۆی، ئە ی هە و آل؟ (۲۳۵۱)
کوێر کە نا نا سی دزی خۆی، خۆ، چ کات	گەر چی عە مدە ن دز، لە ری، خۆی لیتات (۲۳۵۲)

سەگ كەھات و گرتى لاقى كوپر، زوو كوا دەناسى كوپر سەگى دەرپرەندەخوو؟^۱

حەملەبردنى سەگ بۇ سەر كوپرى گەدا..

سەگ ھجوومى بردەسەر كوپرىك گەدا
 سەگ لەسەردەرۈپش دەكا ھاوارو بانگ
 ھىندەسەگ كردى لەسەر كوپر ۋەلۈلە
 مىرى راۋى، تۇ دەكەى شىران شكار
 گەر لەبۇكەر، كردى تەعزىم ئەۋجەكىم
 ناعىلاج پىكىكوت ئەرى ئەى نىرەشىر
 دۇستى تۇ دەگرئ لەشاخان گۆرەخەر
 دۇستەكانت راۋى گۆرەخەر دەكەن
 كردى راۋى گۆرەخەر سەى ھووشيار
 سەگ كەعىلمى فىنر بىن، دەبىي، نەجات
 سەگ كەعالم بى دەبى زۆر ھووشيار
 تىگەىشت سەگ كىيەسالارى شكار
 كوپر كەناى ناسى، لەبەر چاۋى نىيە
 خۇچ كوپرىك ۋەك زەۋى، بى چاۋنىيە
 قەدرى موساى گرت و نوورى ۋى دەدى
 كەۋتەلەرزىن تا ھىلاك كا، ئەۋ، دەعى
 ئاوۋخاك ۋباۋونارى پىرخەش
 چەشنى خاك ۋباۋو ئاوۋ نار، نىن
 لاجەرەم (اشفقن منها) گشتىيان
 گشتى كوتيان ئىمەبىزار، لەۋجەيات
 ئادەمى دوور بى لەعالم بوو يەتىم
 گەر كەسىك بدزى لەكوپرىك جىنس ومال
 تا دەلىى بەۋ، دز، كەمەگرى، دز منم

شېر لەبۇ نىتچىر دەبا، حەملەى ۋەھا
 خاكى پىتى دەرۈپش كلە، بۇ چاۋى مانگ
 كوپر لەبۇ سەگ كردى تەزىم ئەۋجەلە
 زۆر لەمن زىاتر ئەسبىرت كرد ھەزار
 ناعىلاج بوو، پىندەكوت ئەۋ، ئەى كەرىم
 گەرىخۇى من كوا دەبى تۇ پىم تىر؟
 تۇ لەكوۋچەدەگرى كوپرى بى زەرەر
 تۇ لەكوۋچەكوپر دەگرى، زۆر، بەفەن
 سەى نەفام دەگرىت، كوپرى بى قەرار
 ئەۋ لەجەنگەل چى حەلال بى راۋ دەكات
 سەگ كەعارف بى دەبى ئەسحابى غار
 نوورى موفھىم، بىزەپىم ئەى كردگار
 مەستى جەھلەچى لەبەر چاۋى نىيە
 دوژمنى خۇشى دەناسى، خاۋ نىيە
 گرتى قارۋون چونكەدى، لەۋزۇر بەدى
 ئەمرى حەق ھات، بۇى كە (يارض ابلعى)
 ھىچ نەزان لامان، لەلاى حەق زۆر، بەھۇش
 تا بناسىن ۋەك ئە وان، خواۋ مورسەلەن
 پرووحى ھەيوان كاتى كەۋتەپشتيان
 چون دەگەل خەلكى دەژىن، گەل حەق مەۋات
 لازمەبۇ ئونسى حەق، قەلبى سەلىم
 كوپر لەداخان دەس دەكاتە، ئالەنال
 من دزى تۇم زۆر دزىكى پىر فەنم

^۱ - سەگ كەھات و گرتى كوپرى خەرقەبۇش كوا دەناسى كوپر، سەگى بى عەقل ۋەھۇش؟

(۲۳۷۷)	چون لەچاوی، نوور نییە گەش یاکزی	کوا دەناسی کوێر، کە کئی، لێی کرد دزی؟
(۲۳۷۸)	تا دەلێ مالت لە کام جی و، قوژبەم	گرەئە، توند گەر کوتی دز، هەرمەم
(۲۳۷۹)	تا دەلێ جیم برد لەو خان و بەرە	ج. فشار بۆ دز، جیهادی ئەبەرە
(۲۳۸۰)	گەر کولێی وەر بگری، نوورت دێ لەبۆ	ئەو کولی، چاوی دزی، ئەو وەل، لەتۆ
(۲۳۸۱)	قەلبی عارف زۆری تێدا، خۆ، نە کەم ^۱	گەر دلان دایان لە دەس عیلم و حیکەم
(۲۳۸۲)	کوا دەناسن قەت بەوان، شەیتانی هار؟	جاوو گوێ، بۆ کوێر دلان نایەت بە کار
(۲۳۸۳)	وەک جەمادن، کوێر دلان، بێ ئیعتیما	نێ لە ئەهلی دل تەلەب کەنەک جەماد
(۲۳۸۴)	موشکلی من بێژە بێم، بێ مەعزە پەت	دەتەلای ئەو شیت نەما، بۆ مەشو پەت
(۲۳۸۵)	ئەو پۆ پۆزی زیکرو باسی راز نییە	بێدە کوئ ئیستە بپۆ دەر واز نییە
(۲۳۸۶)	جەشنی شێخان من دەبا هەمبە، دوکان	گەر مەکان پێگای هەب، بالای لامەکان

داروڤە دە یوێست کە مەستی لایە عەقەل بۆ زیندان بەرچ...

خولاسە ی داستان...

داروڤە نیو شەوێک مەستەکی دی کە لە قەرەاغ دیواری شاردا نوستبوو. داروڤە بانگی کرد بێم بێی بزانم چیت خواردوو؟ مەستە کە پێیکوت لەو شتە کە دە گۆزە دایە خواردوو مەتە وە داروڤە پێیکوت دە گۆزە دا، چ هەیه؟ مەستە کە پێیکوت هەر ئەو شتە ی کە خواردوو مەتە وە داروڤە پێیکوت چیت خواردو تەو؟ مەستە کە جوابی داو، هەر ئەو شتە ی کە دە گۆزە دایە ئەو جواب و سوئالە بە بێنی وان دووبات بۆ، و لە ئاکام دا داروڤە سەر سام ما ونە ی توانی شەراب خواردنی وی سابیت بکا، پاش فکر کردن پێیکوت... (ئە ئا ئە) بکە تا لە بۆنی زاری حەقیقەتی لێ مەعلووم بێ، بەلام مەستە کە لە باتی (ئە ئا ئە) بکا (هوهو) ی کرد داروڤە پێیکوت من بەتۆ دەلێم (ئە ئا ئە) بکە ئەتۆ بۆچی (هوهو) دە کە ی؟ لە ئاخر دا بە مەستە کە ی دەستووردا کە وەرە بچینه زیندان، مەستە کە پێیکوت ئە گەر توانی بام بەرێگا دا برۆم دە چوو مە وە مائی خۆم، بۆ بچمە زیندان؟..

(۲۳۸۷)	مەستەکی مە ی، بێ خەبەر وا، چۆتە خەو	دی لە بن دیواری شار داروڤە شەو
(۲۳۸۸)	جوابی داو، لەو شتە ی گۆزەم دەخوارد	بێدە کوئ چیت خوارد کە نوستی تۆ لە سارد؟
(۲۳۸۹)	جوابی دا، ئەو هە ی کە خواردم بێ پەلە	گۆزە چی تێدا یە پێیکوت ئەو چەلە؟

^۱ - گەر کو حیکەت هیچ دەنیو دل، دانە بێ قەلبی عارف، زۆری تێدا، با، نە بێ

يېتىدەكوت ئەۋەھى كەخواردوۋتەچىيە؟
 ھەردەبوون تىكرار ئەۋجواب و سوئال
 موختەسىب پىيكوت بلى تۆ (ئەئە)
 يېتىدەكوت ئاھم دەكوت ھوت كوت بەغار
 ئا، لەبەردەردو غەم و يېتادىيە
 موختەسىب پىيكوت دەھەستەزوو كەتۆ
 مەستەپىيكوت لىك بەدوورين لام برۆ
 لىم گەرئ ئەى موختەسىب مەن نىمەحال
 گەر كوتوانىيام لەرېنگا مەن برۆم
 عەقل و ئىمكەنم ھەبايە، مەن ئەگەر

جوابى دا ئەۋ ھەى، دەگۆزەمەخفییە
 موختەسىب ئەى ما، تەۋانى قىل وقال^۱
 ئەۋ بەلام (ھوھو) ى دەكرد بى ئىشتىباە
 جوابى دا، شادىم ھەيە، تۆش غەم بەبار
 ھوھوۋى مەستان، بەلام، ئى شادىە
 بەس بېتەتۆ لەبۆ مەن فەزلى خۆ
 يېتىدەكوت مەستى ۋەرە، زىندان ئەتۆ
 رەھنى نادا موفلىسى پروو تو رەجال
 بۆ دەبووم ۋا، مەن دەچووم بۆ مالى خۆم
 چەشنى شىخان دەمبوو دوۋكان خۆ م لەسەر

برسىار كەردن بۇ جارى دوۋھەم لەۋ شەخسە مەزئە تا ھالى ۋى پروونتەرىن..

برسىار كەر بانگى كرد ھەريەك كەرەت
 ھاتەلەى ۋى يېتىدەكوت تۆ، يېتەزوو
 زوۋكەبلى تاكو لوۋشكت، لىنەدا
 چوۋ لەبۆ ئىزھارى راز، ئەى بوۋ مەجال
 دەمھەۋى بىنم ئەمەن لەۋ كوۋچە زن
 يېتىدەكوت سى جوۋرەژن ھەن بى گومان
 زن ھەموۋى بۆ تۆيە، گەرىپ، نەۋى ۋا
 نەۋى سىھەم بۆ تۆ قەت نابىتەژن
 تا كوتەسىم ھىچ لوۋشكت لىنەدا
 چۆ ۋەشىخ بۆ نىو مەلالان ھەريەغار
 يېتەپىم تەفسىرى ئەۋ گوشتارەتۆ
 ھاتەلەى پىيكوت كەبىنى، كىژى خاس
 بىۋەژن، نىۋەى لەبۆت ئەى بى مەال
 گەرلەمىردى ئەۋۋەلى ھەبىنى مەال

بىنەلام ئەى دار سوۋا ر تۆ ئەسپەكەت
 ئەسپەكەم زۆر سەر كەشەزۆر توند خوۋ
 ئاشكرا بىكەسوئالى خۆت، ئەدا
 ھەريەشۆخى لىتەدەكرد ئەۋ، ۋا سوئال
 كەس دەناسى تۆ كەلايق بى بەمەن؟
 دوۋعەزابىن، يەك بەلام گەنجى رەۋان
 نەۋە كىش نىۋەى لەبۆت، نىۋەش جودا
 ئىستەبىستت، دوۋرەلىم، رۆيىم ئەمەن
 تۆ لەسەر عەردى كەۋى، ھەرىپ سەدا
 كەردى كاپرا بانگى شىخى دار سوۋار
 مەقسەدى خۆت يېتەپىم، ئەۋجارەتۆ
 گشتى بۆ تۆيە، لەغەم، دەت بى خەلاس
 گەر مەالى بىت، نابىن، بۆت بەمال
 ھەرلەبىرو فەكرى وىدا، رۆزۋ سال

^۱ - نەيدەما دارۋغە، تۋانى قىل و قال (مصرع دوم)

- دوور به لوشکت لینده دا تا، ته سبه که م
 مایو، هوپی کرد شیخ و، توند رږوی
 ته و چله ش بانگی ده کرد سائل، وهره
 د نه لای پییکوت بلای زوو، چیت ده وی
 پییکوت تهی شا، به وهه مووعه قل و ته دهب
 د به یان زیاتر له عه قلی کوللی تو
 دی جه واپ، حاکم وه های ده ستوور ده دا
 پییکوتم نابین، نه بی، و اچا نییه
 د نه زاووت هه رده بین تو بی و، بهس
 جون به شه رعیش نار و وایه نار و وایه
 د به گیزو شیت و سهر گهر دان مام
 ته قلی من گه نجه و، ته من ویرانه مه
 د نه که سهی که شیت نه بوو، دیوانه ته و
 - بشی من جه وهه ره خو نه که عهره ز
 د عده نی قه ند، نه یه ستان بو شه که ر
 عیمی ته قلیدی به وهی بیتزن ته گهر
 عیمی بو رږزی نه وه که بږه وشه نی
 عیمی بو شوهره ت ده وی لای عام و خاس
 جه شنی مشکینک کون ده کا دهو رو بهری
 د نه که نهی بوو ته و له ده شتی نوور، چ ری
 ته خود او وند به و بداتن بال و بهر
 د نه به وی گهر بال، ماوه ژیری خاک
 عیمی قیل و قال ههر بی گیان ده بی
 - سی دانیش گهر چی خو شه، ته و به لام
 سته ری من چون خودایه تهی برا
 حوین به های گیانم، جه مالی بی زه وال
- تا نه گا، بیت تیش و نازار زو رو که م
 بانگی من دالانی کرد بو لایلی خو ی
 یه که سوئالم ماوه به ندت گه وهه ره
 چونکه من دال مونته زیر ماون له وی
 خو ت له شیتی داوه بوچی؟ تهی عه جه ب
 تو هه تاوی، ون له ژیر شیتی له بو؟
 بیمه قازی، تا هه بم، لهو شاره دا
 چونکه وه که تو هیچ که سیک زانا نییه
 چونکه زانا وه که تو نابیتن، چ که س
 غهیری زانا، بو ن بیتته پیتشه و
 من له باتین ههروه کووین شووم، به لام
 گه نجه ته گهر زاهیر بکه م دیوانه مه
 زالمی دیت و، نه چو ژیر خانه ته و
 نامه وی پهیدا بکه م به و ههر غه ره ز
 شین ده بی، نهی لیم، لهویم خو را که ههر
 نه فره تی گوئ گره، له بو ت بی دهر ده سه ر
 وایه وه که ته و عیلمی بو دویای ده نی
 نه که له بهر وهی تا له عالهم بی خه لاس
 رای ده دا نوور، کاتی دیتی نوور سه ری
 زولمه تی کرد بو ته لاشی خو ی، به جی
 مشکي چی؟ ته و وه که مه لان دهر واته سه ر
 قه ت که ناگا ته و به جیتی بالو و پاک
 عاشقی روویسی خه ری داران ده بی
 بی خه ری دار، مرد و رږیشت ته و ته مام
 من ده با، بو سه ر، که، (الله اشتری)
 خوین به های خو م، من ده خو م که سبی حه لال

- دوور كەۋەتۈ، لەو خەرىدارى نەدار
مەكرەگل، نەت ویت گل، قەت گل مەخۇ
دل بخۇ تا دائىمەن تۇ بى جەۋان
نیم سەزاۋارى عەتای وا، من، مەگەر
كۆمەكن كە، تا لەنەفسن بین، نەجات
تۇ نەجاتن دە، لەنەفسى بەد سىرىشت
چەشنى ئىمەى بى نەۋای نىو بەندى سەخت
قفلى وا سەخت وگران ئەى خۋایى راز
روون لەتۇبە، ھەرئەتۇ پروگەى لەبۇن
بەخششى تۇ يە، دوعاۋ پارانەۋەن
كى بەئىنسانى دەدا، عەقل و شعور؟
چاۋ لەنوورى پىوى چاۋ كە، ئەى جەۋان
پارەگۆشتىكى كەپنىكوترا زەبان
ھاتەلای يەك كون، كەناۋى بوۋ، بەگۆش
شاھراھى باغى گيانمان، شەرىعى ۋى
ئەسل و سەرچاۋەى ھەموو خۇشيانەھۆش
- ناكرېت يەك مستەگل، ۋەك كردگار
رەنگ زەردەئەۋ كەسەى گل خۆرە، خۇ
رووت بەنوورى حەق جوۋان، ۋەك ئەرغەۋان
بى خەفى لوتفت لەبۇم، ئەى خۋای لەسەر
پەردەلاۋ، ئەى لەتۇ ژىن ومەمات
كاردەكەى ۋى، تاكوئىسكانمان گەيشت
كەى دەكا ئازاد، شای بى تاج و تەخت؟
غەيرى فەزلىت كى، ھەيەبىكات ۋاز؟
چونكەتۇ نىزىكتىرى بۇ مان، لەخۇن
بۇ يەجىنى نار، بوۋ بەگولزار و چەمەن
غەيرى زاتى بى نەزىرى بى قسور
مەۋ جى نوورى ۋى، دەگاتەئاسمان
ھەر ۋەكوۋ سىلاۋ، لەۋى حىكمەت رەۋان
تا كوباغى گيان، مېۋەى وىش ھۆش
باغ و بىستانانى دونيا، فەرىعى ۋى
(تحتها الانهار تجرى) بگرەگۆش

تەۋاۋ بوۋنى نەسىحەتى بېغەمبەر(ص) بى نەخۇش ..

- ۋا يەدەكوت ئەحمەد، بەرەنجوۋرو نەخۇش
تۇ لەخۇت، دادەى، دوعات كردوۋەمەگەر
بېنەبىرت ئەۋ دوعاى كردوۋتە، تۇ
لوتفى تۇ شامىل بەحالم بى ئەگەر
لەۋ جزوورى نوور بەخشى مستەفا
چون لەنوورى حەققە، لوتفى ئەحمەدى
لەۋ دەرىچەھاتەدەر، يەك دانەنوور
ۋاى بەئەحمەد كوت، سەحابى پىر بەئىش
چونكەزۆرە، من گوناھم، بىن حىساۋ
- بۇ عەيادەت كاتى دىتى جىتى پەرۋش
يانەژەھرت خواردوۋە، ۋات ھات، بەسەر؟
ۋەختى رەنجت دى لەمەكرى نەفسى خۇ
من ۋەبىرم دىتەۋە، ئەى تاجى سەر
ئەۋ، ۋەبىرى ھاتەۋە، عەينى دوعا
ئەۋ ۋەبىرى ھاتەۋە، سەد دەرسەدى
حەقق و باتل، لىك جودان، بەۋ، بى قسور
ھاتەبىرم ئەۋ دوعاى كردم لەپىش
دەس بەھەر پىنجىكى دەگرى، غەرقى ئاۋ

- ٢٤٦٥) بۆ گوناھکاران عەزایی زۆ رشەدەد
 ٢٤٦٦) دەرکی زیندان بەسترا، لێم ئەی ئەمین
 ٢٤٦٧) یا ئومیدی تۆبە، بۆ لای کردگار
 ٢٤٦٨) ئاھ، ئالەم بێ، لەحەق داوا، بکەم
 ٢٤٦٩) ھەرلە ترسان، چاھی بابیل، یختیار
 ٢٤٧٠) عەقڵ و ھۆشیان زۆر، وەکوو جادووگەری
 ٢٤٧١) رەنجی ئاخر، زیاد لەرەنجی دوو کەلە
 ٢٤٧٢) رەنجی دونیا سەھلە لای وی بێ گومان
 ٢٤٧٣) ئەو بەدەن ئازار دەدا، ئەمما، بەداد
 ٢٤٧٤) رەنجی تاعەت ئەو لەسەر خۆ، دا بێ
 ٢٤٧٥) رەنجی دونیای دی نەبینم، تا، ئەمن
 ٢٤٧٦) دەرکی حەققم، وا، بەشید دەت، لێدەدا
 ٢٤٧٧) راحەتی من کەوتە، نێو دەرپای مەمات
 ٢٤٧٨) من لەخۆم و، باش و، بەد، مەھجور مام
 ٢٤٧٩) ئەی موبارەک زات و، خولق و، خووی تۆ
 ٢٤٨٠) لوتفی زۆرت بوو دەگەڵ ئەمنی غەمین
 ٢٤٨١) بەندی زینی خۆت بەھیچی لەت مەکە
 ٢٤٨٢) کێوی وا سەنگین، لەتۆ کا، خوا، بەبار
 ٢٤٨٣) تا زەناکەم من چ کاریک، بێ خەبەر
 ٢٤٨٤) جورمە، باعیس، بۆ مە، نێو، ئەو تێھە، مان
 ٢٤٨٥) ئێستە ھەر وەک ئەووەلێ، یەخسیر، ماین
 ٢٤٨٦) لێن دەبێ مەعلووم، تێ، رێ و، ئینتیھا
 ٢٤٨٧) چۆن لە ئاسمانان، غەزامان، بۆ دەھات؟
 ٢٤٨٨) چۆن لە سەحرا، گیانمان، دەبیوو ئەمان؟
 ٢٤٨٩) ئاگری تێبەر دەبوو لێن، جیسم و گیان
 ٢٤٩٠) جار دەبۆ دوزمن لەبۆن، جار یاری مە
 ٢٤٩١) حیلمی وی دەگریت پێشی ھەر بەلا
- ٢٤٩٢) ئەو تۆم من، پێگە یشت، ترس و وەعید
 ٢٤٩٣) ئەو ریشان بووم و مەحزوون و غەمین
 ٢٤٩٤) ئەو ئەما، من هیچ سەبر و رێی فیرار
 ٢٤٩٥) ئەو کو و ھارووت و، وەک مارووت لە غەم
 ٢٤٩٦) ئەو یان ھارووت مارووت ئاشکار
 ٢٤٩٧) ئەو بێنن لێرە رەنجی ئاخری
 ٢٤٩٨) ئەو کرد چاکیان کرد نەک ھەلە
 ٢٤٩٩) ئەو حیسابە و ھەسفی رەنجی ئەو جیھان
 ٢٥٠٠) ئەو بەحالی ئەو کەسە ی کردی جیھاد
 ٢٥٠١) ئەو عەزایی ئاخرەت، ئەو لا بێ
 ٢٥٠٢) ئەو والەم کرد، لەحەق داوا، ئەمن
 ٢٥٠٣) ئەو کوراحت بێ لە دونیای دیکەدا
 ٢٥٠٤) ئەو نە خۆشی، والەبۆ لای من دەھات
 ٢٥٠٥) ئەو سەزیکر و، ویردی خۆم، زۆر دوور مام
 ٢٥٠٦) ئەو کو نەم دیبا یە ئێستە، پرووی تۆ
 ٢٥٠٧) ئەو دەبوو دەپسا لەمن جا، بەندی ژین
 ٢٥٠٨) ئەو: کۆت ئەحمەد، دوغای وا قەت مەکە
 ٢٥٠٩) ئەو: ئێو تەوانی، ئەو میرووی، زار؟
 ٢٥١٠) ئەو: جەواب، ئەو شاھی من، ئەو تاجی سەر
 ٢٥١١) ئەو: جیھانە، تێھە، تۆش مووسا ی زەمان
 ٢٥١٢) ئەو: مێژ سەلە لە نێو ئەو رێگەدا
 ٢٥١٣) ئەو: دلی مووسا لە ئێمە، بێ رەزا
 ٢٥١٤) ئەو: رەزای مووسا نەبایتمان، چ کات
 ٢٥١٥) جێن لەبەر، جاری دەبوو کانیاوی جوان؟
 ٢٥١٦) ئەو: ئەگەر بۆن دەھات لە جیاتی نان
 ٢٥١٧) ئەو: کە دوو دل بوو کەلیم بۆ کاری، مە
 ٢٥١٨) ئەو: ھەری وی ئاگر دەمالمان بەر دەدا

- قه‌هرو خه‌شمه‌ت، چۆن ده‌بیته‌سه‌بر و حیلیم؟
مه‌دحی ئه‌شخاس ڕوو به‌ڕوو، زۆر، نار‌ه‌وا
کوا ده‌نا، ڕازی ده‌بی مووسا، که، من^۱
عه‌هدو په‌یمانمان شکاند، چه‌ن جار، هه‌زار
عه‌هدی ئیمه‌ (کا)، زه‌لیلای بایه، ئه‌و
گشت له‌تۆ دا وا ده‌که‌ین، ئه‌ی کرد‌گار
خۆن، به‌ڕیسوا دیوه‌زۆر، ئه‌ی شای جیهان
تا نه‌بن ئاشکار گونا‌هی دیکه‌مان
بی نه‌یاهه‌ت تۆ هه‌ته، جوانی و که‌مال
بی حه‌دی خۆت دا‌ینی تۆ ئه‌ی که‌ریم
له‌و کراسه‌ی ئیمه‌بوون یه‌ک تار، ما
ئه‌و که‌مه‌ی عومرن که‌ما، ئه‌ی خوایی داد
هه‌ر به‌خاتر لوتفی خۆته‌وا، ده‌که‌ی
قود‌رته‌ت زاهیر که‌کرد، په‌حمی بکه‌
گه‌ردو‌عامان قه‌هری تۆ زیاتر ده‌کا
وه‌ک له‌جه‌ننه‌ت ئاده‌دمه‌ت، تۆ خسته‌ده‌ر
کینه‌دیو؟ زیاتر له‌ئاده‌م، بیته‌ ئه‌و
فیل هه‌موویان بوون له‌بۆ ئا ده‌م، به‌سوود
ئه‌و له‌دوو سه‌ت کایه‌، دینی یه‌ک فه‌قه‌ت
خه‌رمه‌نی خه‌لکی به‌عام ئا‌گرده‌دا
له‌عنه‌تی حه‌ق هه‌ردوو چاوی وی ده‌به‌سه‌ت
له‌عنه‌تی حه‌ق یه‌عنی ئه‌و که‌ج بین، ده‌کا
تا بزانی شه‌خسی به‌د کردار و پیس
فیلێ شه‌تره‌نجی گه‌لێک کرد ئاوه‌ژوو
- خۆ له‌لوتفت دوورنیه‌، ئه‌ی شاری عیلم
بۆیه، زی‌کرم کرد مووسا، من وه‌ها
زی‌کری که‌س که‌م، من له‌لات، ئی پیاووزن؟
عه‌هدی تۆ ئه‌مما وه‌کوو کیو به‌ر قه‌رار
عه‌هدی تۆ ساییت وه‌کوو کیو، وایه، ئه‌و
به‌ر قه‌رار بی حالی ئیمه‌، به‌ر قه‌رار
زی‌ده‌تر تۆ هیج مه‌مان که‌ ئیمتیحان
ئه‌ی خودایی میهره‌بان و موسته‌عان
ئیمه‌ ئه‌مما، وا، له‌گوم‌راهین شه‌لال
سه‌ر که‌جی بی ئینتیهای یه‌ک لۆج له‌ئیم
شاره‌یی بووین ئیمه‌، یه‌ک دیوار، ما
باش بکه‌تا، به‌س بی، شه‌یتان، شاد
ڕی نموونی ناکه‌سی گوم‌راهی
ئه‌ی له‌ئینسان دایه‌، په‌حمه‌ت، یه‌ک یه‌که
فیر که‌ ئیمه‌ چۆن دو‌عا که‌ین، ئه‌ی خودا
ڕجعه‌ته‌ت دا، تا له‌دیو، نه‌ی بی، زه‌ره‌ر
چۆن به‌ره‌نده‌ی بازی شه‌تره‌نج، پیته‌، ئه‌و؟
له‌عن و نه‌فرین، بوون هه‌موویان، بۆ حه‌سوود
کۆ له‌که‌ی مالتی، به‌ده‌س خۆی کرد له‌ت
ئا‌گری بۆ خه‌رمه‌نی وی برد، با
فیلێ بۆ دو‌ژمن ده‌دی، شه‌یتانی په‌سه‌ت
حاسید و خودخواه‌و، هه‌م پڕ کین ده‌کا
عاقیبه‌ت ئه‌و، هه‌ر به‌دی دیتن له‌کیس
عاقیبه‌ ئه‌مما فه‌قه‌ت ئه‌و مات ده‌بوو

^۱ - خۆ ده‌نا ڕازی نییه‌ مووسا که، من (مصرع اول)

- گەر بېینی خۆی بەین قەد رو ڕەواج
بێنی وادەردی ژوور پەیدا دەکا
زانی زان، تا کاتی، بۆ دایکان نییە
جانی ئەمانە قەلبە، قەلبیش حامیلە
نیلەبێژ یت کەژن، ژانی، نییە
یگرەئەو کەس کەهیچ دەردی نییە
ئەو (انا) ی کوترا بەین کات، لەعەتە
ئەو (انا) ی مەنسوور کوتی ھەر ڕەحمەتە
نەیر، بخوێتیت، بێ مەو قیغ ئەگەر
سەرپسان یانی بکووژی نەفسی خۆت
ئەک لەعەقەرەب ژەرەکە ی تو، لابەری
مەغەنی یەک یەک ددانی تیزی مار
سوتفی پیرەقائلی نەفسی بەدە
بێنی حەققەگەر تۆ بگری، ئەو قەوی
ما رمیت اذ رمیت، ە ی، کوت خودا
نەر خودایە دەستگیرە ھەم سەبوور
نەر درەنگ ھات لوتفی وی بۆ تۆ، غەم
حەمتی وی دەگری دەستی تۆ وەھا
نەر ئەتۆ بت ویت شەرحی وەسلی، وا
نەر بلە ی تۆچی بەدی بێ، ئی وییە
نەرەبی ساییت دەکا بۆ زولجەلال
یەک نەفەر نەققاش کیشای، دوووعەدە
بێنی کیشا ھەم لەبووسوف ھەم لەحۆر
بێنی یوسوف جوان و، شەپتان وا لەپیس
سوورەتی نا حەز، وەھا نیشان دەدا
نا کەمالی فەزلی وی، پەیدا بێی
بێنی پیس گەر پیس نەکیش، نا قیسە
- (۲۵۱۶) ئیشی ناسۆری بېینی بئ عیلاج
(۲۵۱۷) دەردی ژووریش، شەخسی وەسلی خوا دەکا
(۲۵۱۸) ڕینگەبۆ بوونی منال، ئیمکان نییە
(۲۵۱۹) پەندو وەعزیش، ھەربەجەشنی قابیلە
(۲۵۲۰) یانی ژن، ھیشتا، دەمی زانی، نییە
(۲۵۲۱) گەر (انا الحق) ئەو بلێ، مەردی نییە
(۲۵۲۲) ئەو (انا) ی کوترا، بەمەو قیغ، ڕەحمەتە
(۲۵۲۳) ئەو (انا) ی فیرەون، ئەممانە قەمەتە
(۲۵۲۴) زۆر، بەزوو، تۆ لەوی بپستەسەر
(۲۵۲۵) نەت ھەو، چی نەفسی تۆ، ویستی لەبۆت
(۲۵۲۶) تا لەکوشتن ئەو سەلامەت بێ، سەری
(۲۵۲۷) تا نەجاتی بێ لەزەری بەرد و دار
(۲۵۲۸) بگرەتوند، دامینی وی قەت بەر مەدە
(۲۵۲۹) قووەتی تۆ چەندە زۆر بێ، دئ، لەوی
(۲۵۳۰) ھەرچی پیر، بی کا، خودا دەستوور دەدا
(۲۵۳۱) جینی ئومیدی ئارەزووی نیزیک و دوور
(۲۵۳۲) ھەر کەھات نامینی بۆت، غەم زۆر و کەم
(۲۵۳۳) لەحزەبەک نا کالەخۆی ئەو، تۆ جودا
(۲۵۳۴) چاک نەزەر کە، تۆ، لەسوورە ی، (والضحی)
(۲۵۳۵) ئەو ھەھێچکات نەفسی فەزلی وی نییە
(۲۵۳۶) خۆ بەدی وا، بۆت بلەم با، یەک میسال
(۲۵۳۷) نەقشەکی جوان، نەقشەکیش زۆر پیس و بەد
(۲۵۳۸) ھەم لەعیریت، ھەر وەھا شەیتانی کۆر
(۲۵۳۹) یانی نەققاش ماھیرە، زانا، نەفیس
(۲۵۴۰) ناخەزی زۆر، بەو نیشان، ئینسان دەدا
(۲۵۴۱) مونکیری زانستی وی، ڕیسوا بێی
(۲۵۴۲) بۆ یە، مەخلووق کافرە، ھەم موخلیسە

- كفر و ئيمان بۆيەھەردوو شاھیدن
خۇ بەلام موئمين بەرەغبەت ساجیدە
زۆر بەئىكرام، خوا پەرەست، كافر بەلام
دئ قەلای شا، يەك نەفەر ئاباد، دەكا
ياغیپەئەو، چون قەلای داوا دەكا
موئمين ئەمما، گەر قەلای، ئاوا دەكا
ناھەزى جا، روو دەكاتەخوای سەمەد
جوانى ئەمما، وا دەلئ، ئەى شای جەمال
- بۆ خوداۋەند ھەردوو دائىم ساجیدن
بۆ رەزای زاتى خوداۋەند قاسیدە
قەت رەزای يەزدان، نەبوو، بۆ وى مەرام
خۆى ئەمیر و حاكىم وى، ياد، دەكا
ئەو قەلای، روو، عاقىبەت، دەو شا دەكا
نەك لەبەر خۆى بەل بەخاتەر، خوا دەكا
تۆى لەدەستت دئ، كەچاكەى، چاك و بەد
من لەعەبیان پاك كەو، بەمىن، كەمال

ۋەسىيەت كىردنى پېغەمبەر (ص) بۇ ئەو نەخۇشە فېرى دوغا كىردن..

- ۋاى بەبىمار كوت رەسوولى مستەفا
پېن عەتا كە، چاك، لەدونىاي زاھىرى
رېنگەمان تۆ پر لەگول كە، ئەى لەتيف
رۆزى مەحشەربانگ دەكا، موئمين، مەلەك
بېرەدادېن، كـافران و موئمنين
ھا، بەھەشت و، بارەگا، جېئ ئىمەنى
جواب دەدا جا، بەو، فرىشتەى زۆر ئەمىن
دوووزەخ ئەو بوو جېئ عەزابى دەردناك
چونكە نەفسى دووزەخى پر قەھرو كىن
زۆر تەلاش و كرد، كردو باسەفا
ئاگرى شەھوۋەت كەشوعلەى لیدەدا
ئاگرى كىن دىتى، ئىو، بوو، بەحىلم
ئاگرى حېرسىش، بەئىسار، بوو بەدەل
چونكە ئىو، ئاگرى، بووتان لەجۆش
نەفسى نازى و، كەردەباغىك، باسەفا
بولبو لانى زىكرو تەسبىح، ئىو باغ
دەعوەتى داعى خودا، لاۋاندەو
- بېزەبۆم ئاسان كە، موشكىل، ئەى خودا
پېن عەتاكە، چاك، لەدونىا ئاخىرى
مەنزىل و مەقسوودمان تۆى، ئەى شەرىف
رېئى جەھەننەم، بۆھەموومان، موشتەرەك
دوو كەل و ئاگر، ئەدى، بۆ ديار نىن؟
كوانى رېنگای پەست و ناخۆش و دەنى؟
تۆ فلان جېت دى، بەباغى سەو زو شىن
بۆو، ئەمما، بوو بەباغىك جوان و پاك
فېتنەجۆ، ھەم، ماجەرا جۆ، ئاگرىن
ئاگر و خامووش دەكرد ھەربۆخودا
بوو بەتەقوای جوان و، نوورى ئېھتىدا
زولمەتى جەھل، دىتى ئىو، بوو بەعىلم
ئەو ھەسوودى خار، بەگولزار، بوو بەدەل
ھەر بەخاتەر، خوا بوو كىردو، زوو، خەمۇش
جا، لەوېدا، چاندتان، تۆ وى، ۋەفا
خۆش دەخوېتن ئىو جەمەن، جۆگەش، قەراغ
دوووزەخى نەفس و، بەئاو كوۋزاندەو

- دووژەخی ئیمە، لەبۆتان والەبە
جی لەبۆ ئیحسان و چاکە، بۆ، جەزا؟
ئێوە نەو کۆت ئیمە قوربانی خوداین؟
گەر خەراباتی، و یا دیوانەیین
مەر بەئەمرو حوکمی وی سەر، دا دەنێین
نا هەبێ بۆمان خەیاڵی وەسلی یار
حبیەکی شەمعی بەلای لی هەلکرا
عشقانیکی دەداخل خانەنە
بۆکەجیەک، ئەی دلە، پروون، بێ گری
حەت لەنێو گیانان دەبێ، بێ دەرد و، وە
بکرەجیگەت، تۆ لەنێوان گیانی وان
بێک عوتارید، دەفتەری دل واز دەکەن
حەت نیشان دەدەر بەدەر، لای خزم و کەس
حوزە، بۆچی خۆی، لەکۆل، ئەو، لادەدا
جۆرەلەجینسی، چۆن لەنەو عان، خۆی نوواند
نا بیی تۆ، وەک ژنانی، فێلەباز
جەبووسی و، لەقزی خوش، زاهیر فەریب
ئەتەتۆ ئازار و ئەزبەت کات، شا
ئەزبەتی شات بێ، نەوێک، شەهەدی خەسان
جێکەشاھان، زێڕ و مالت پێدەدەن
تۆ لەهەرجیگات کەدی، پرووت و هەزار
ئێدەهەلدی تاکو دەی ویتن، دلی
گەر وەکوو، دەی ویتن وەستا، والەبا
تۆ کەسە هەلدی لەبەر ئۆستادی خۆی
حەرفەبەک فێربوو، تەن پەرورە، دەکە
تۆ لەدوینا سەر وەتەت، زۆر بێ ژمار
- سەو زو شین و، پەر گۆل و پەر لا لەبە
لوتف و پاداشی گەلیک زۆری خودا
لای سیفاتی خوا لەهەستی هەر جوداین؟
مەستی ئەوساقی و، ئەو پەیمانەیین
گیان گەر و، بۆوی، نەگەوھەر، دا دەنێین
بەندەگی هەم گیان فیدایی، بۆ مەکار^۱
گیانی عاشق، سەت هەزار سووتاندرا
پرووی یار شەمە، ئەوان پەر وەنە
بۆ بەلایان ئەو لەبۆ تۆ وەک زری
تا لەبادەت پەر بکەن، وەک جامی مە
چەشنی مانگ با، جیت بیتە ئاسمان
تۆ خەبەر دار، زۆر لەسیر و، پاز دەکەن
تۆ کەتاقیس بی، بەکامیل، بگرە دەس
لای موخالیف، جا، دەچێ، خۆی با دەدا
غەیب، چۆن زاهیر دەبوو، پەردە ی دراند
قەت ئەتۆ نادا نەجات خۆ، مەکرو ناز
دە ی گری وەک زێڕ، دەی خە ی تۆ دەجیب
چاکترە، تا بەد ئەتۆ تاریف بکا
تا کو بیە کەس، لەئێقبالی کەسان
پرووحی وان، دەیکاتە پرووح و گیان، تەن
بێ گومان کردی لەدەس وەستا، فیرار
ئەودلە ی کوێر و، بەدو، بێ حاسلی
جوان دەبوو خۆی، بەو دەبوون جوان، ئەقربا
نا ی هەوێتن هیچ خوشی، بێ، لەبۆ
تۆ ئەدی دینت دەکە ی، پەرورە، دەکە ی؟
گەر لەدوینا بچێ دەدەر، تۆ چیتە کار؟

- حېر فەيەك تۆ فېر بېە، بۆ ئاخېرەت
شارە، دونىاي دېكە پىر بازار و، كار
لاى خودا بازى منال، كەسبى جېهان
ھەر ۋە كوۋ بازى منالان بوۋ، ديار
چادە كەن مندال دە بازى دا، دوكان
ئە ۋە بەرسى، شە ۋە لە بۆ مال دېتە ۋە
مەرگە شە ۋە، جېگايە بۆ بازى جېهان
عېشق و جەزبەى داخلى بوۋ كەسبى دېن
دە ۋە ھوۋ لېت كەسبى فانى، نەفسى خەس
نەفسى خەس گەر بى ھەۋى كەسبى شەرىف
- حاسل و مەحسوۋلى ۋى بى، مەغپىرەت
ۋەك جېھانى ئېرەيە، پىر كارو بار
كەسبى عوقباى ناو دەنا، يەزدان، زېيان^۱
لە ۋە جېھانەى زاھېرى دا، كەسب و كار
سوۋدى وان، تەنھا، فەقەت، چوۋنى زەمان
ما، بە تەنھا، ھېچ نە ماۋن، پېكە ۋە
دەستى خالى دېتە ۋە تۆ، ئەى فلان
لايىقى نوۋرى خودا، ئە ۋە دەم، دەبېن
كەسبى خەس تۆ نەت ھەۋى، لە ۋە بەسكە بەس
مەكرو فېلە، ۋا دەكاتن ئە ۋە كەسېف

شەيتان موعاۋىيە ۋە خەبەر دېتتى كە ھەستە ۋە ختى نوپۇزە...

خولاسەى داستان...

حېكايەت كراۋە كە موعاۋىيە لە گۆشەيەك لە كاخى خۆى نوستېۋو، تەۋاۋى دەر كەكانى وروۋدى كاخ قايم كرابوون تا كەس موزاھىمى ۋى نەبى، ئە ۋە خەۋىكى عەمىق دابوۋ كە لە ناكاو شەبەحېك كە ئەۋى لە خەۋ ھەستاند، موعاۋىيە بە پەرىتشانى لە خەۋ، ۋە خەبەر ھات، بەلام كەسى نەدېت، بەخۆى كوت تەۋاۋى دەر كەكانى كاخ بەستراۋن ئەدى ئە ۋە شەخسە مەۋھوۋمە لە كوۋى را وارېدى كاخ بوۋە؟ ۋە دۋاى كەۋت .. عاقىبەت شەبەحېكى دېت و پېتى كوت .. ئە تۆ كېتى؟ جۋابى داۋە.. شەيتان .. موعاۋىيە پېيكوت بۆچى ئەمنت ۋە خەبەر ھېنا؟ پېيكوت ۋە ختى نوپۇزە، ئە تۆم ۋە خەبەر ھېنا تا فەۋرەن بېجە مزگەۋت، موعاۋىيە پېيكوت دەزانم كە ئە تۆ بەفېل ۋا دەكەى دەنا ئە تۆ تاعەت و عىبادەتى بەندەگانى خودات ناۋى، شەيتان زۆر بە فېلبازى و چاپلوۋسى قسەى كرد بەلام نەى توانى ئەۋى فرىو دات عاقىبەت مەقسوۋدى خۆى بە ۋە جوۋرە پېيكوت.. دەزانى بۆچى لە خەۋىم ۋە خەبەر ھېنا؟ بۆ ئەۋە كەبچى بۆ نوپۇزى جەماعەت، ئە گەر ۋە خەبەر نەھاتباى و نوپۇزە كەت چوۋبا، لە شېددەتى نارەھەتى دونيات لە پېتش چاۋ تېرە و تار دەبوۋ، ۋەبى نېھايەت نارەھەت دەبوۋى، ۋە ۋە كوۋ سېلاۋ فرىسكت لە چاۋ

^۱ - كەسبى دونىاي، بازى مندال كوت، خودا كەسبى دونىاي دېكە، زېنى نېۋ دەنا

دەرزا، و ئەو حالەتەى سۆز و حوزن و ناره‌حه‌تیه، ئەرزشی له زۆر نوێزان زیاترە، جا ئەتۆم
و‌ه‌خ‌ب‌ەر ه‌ینا تا ئەو حالەتە‌باش و بە‌ئەرزیشەت بە‌نە‌سیب نە‌بێ.

(۲۶۰۴)	ه‌ەرله‌گۆشەى کاخە‌کەى خۆى چۆ،دە‌خەو	م دە‌ب‌یست مووعاویە، رۆژیک ئەو
(۲۶۰۵)	چون لە‌هاتوو چوونی خە‌لکی خە‌ستە‌بوو	خە‌ست بوونی دەرکە‌کانی کاخ هە‌موو
(۲۶۰۶)	خۆى لە‌پیش چاوی ئە‌ویش نادیار کرد	یە‌ک نە‌فەر هات و ئە‌وى وشیار کرد
(۲۶۰۷)	کێ‌یه‌جورئە‌ت کات،بێ بۆ لایى من؟	ئە‌یکوت ئە‌و، دەرکان هە‌موو یان قایم
(۲۶۰۸)	تا کوبە‌یدا‌کا، لە‌وى نی‌وو، نیشان	خستو جۆى کرد ئە‌و لە‌هە‌رجێ‌گه‌و مە‌کان
(۲۶۰۹)	ون دە‌کا خۆى پە‌ردە‌داوێژتە‌سەر	تە‌قیبە‌ت پە‌یدای دە‌کرد، ئە‌و یە‌ک نە‌فەر
(۲۶۱۰)	جوابی دا شە‌یتان،کە‌مە‌علوومە‌له‌بۆت	ییدە‌کوت کیتی؟ زوو‌کە‌بێژە‌نیوى خۆت
(۲۶۱۱)	بێ‌م بلی،تۆ بۆ‌جی وات کرد، بێ درۆ	ییدە‌کوت ئە‌منت لە‌خە‌و هە‌ستان، لە‌بۆ؟

فێل کردنی ئیبلیس لە‌مو‌عاویە‌وجواب دانە‌وى مو‌عاویە‌بە‌ئیبلیس..

(۲۶۱۲)	هە‌ستە‌بێ ویتستان،لە‌بۆ مە‌سجید برۆ	ییدە‌کوت ئیستا کە‌وه‌ختی نوێژە،تۆ
(۲۶۱۳)	کوت لە‌بۆ عام ئە‌و مو‌حه‌ممە‌د مستە‌فا	عجلوا الطاعات قبل الفوت) وا
(۲۶۱۴)	قە‌ستی تۆ بۆ ه‌یج کە‌سێ‌ک، خۆ، چا نی‌یه	حوا‌بی داوه‌مە‌قسە‌دى تۆ وا نی‌یه
(۲۶۱۵)	پا سە‌ه‌وانم،نیمە‌دز، بە‌خوا دە‌لێ	بە‌م‌آلم بۆ دزی، دز، وا دە‌لێ
(۲۶۱۶)	دز کە‌مانای بۆ سە‌واب، ه‌یج لا نی‌یه	ئە‌و دزە‌م،من،خۆ، چ کات برۆا نی‌یه

نووباره‌ جواب دانە‌وى ئیبلیس بە‌ مو‌عاویە..

(۲۶۱۷)	پێى ئیتاعە‌ت لە‌و خودا یە، چووم ئە‌من	ئە‌یکوت ئیبلیس یە‌ک فریشتە‌بووم ئە‌من
(۲۶۱۸)	عە‌رشییان بۆیان،ئە‌من هە‌مە‌دم، دە‌بووم	من لە‌بۆ گشت پە‌ه‌رە‌وان مە‌حرە‌م دە‌بووم
(۲۶۱۹)	عیشقی ئە‌وه‌ول بوو لە‌دلدا،دە‌س بە‌سەر	یە‌یە‌ک ئە‌وه‌ول هە‌بێ کە‌ی دە‌چتە‌دەر؟
(۲۶۲۰)	چۆن لە‌دل خارێ‌ج دە‌بێ،عیشقی وە‌تە‌ن؟	ئە‌ر بێ‌نی کیشو‌ە‌رى پۆم، یاخوتە‌ن
(۲۶۲۱)	گشتان عاشق دە‌بووین،بە‌و دەر گە‌یه	خە‌ست بووین ئیمە‌هە‌موومان، لە‌و، مە‌یه
(۲۶۲۲)	عیشقی وی چاندیان لە‌گیانی سافمان	مە‌رە‌عیشقی وی بوو بریان نافمان
(۲۶۲۳)	ئاوی پە‌حمە‌ت خو‌اردمان، کاتی بە‌ه‌ار	بۆی خو‌شمان بوو،لە‌پۆ‌زی پۆ‌زگار
(۲۶۲۴)	ویستی وی گەر وانە‌با،من کوا، دە‌بووم؟	خۆ و‌جوود ی دا بە‌من، من وا دە‌بووم
(۲۶۲۵)	زۆر گە‌راوم،من لـه‌گۆ‌لزاری پە‌زای	من حیسابم دی‌وه‌من لو‌تفی خو‌داى

- دەستى رەخمى دادەنا، سەرمان چلۆن
 كاتى مندال بووم و شىرخۆر، ھىز، كەم
 من لە كىم شىر خوارد، غەيرى شىرى وى
 خسلە تىكى بى، لەبۆ ئىنسان، لە شىر
 گەر عىتايىك ھات لەلای دەرياي كەرەم
 ئەسلى سىككەى، دادو لوتف و بەخشىشە
 ھەربە لوتفى خۆى بوو، دونىاي چادە كرد
 فېرقەتى وى قەھرى گەر، تېدا ھەيە
 ئىش كەبۇگيان دى، بەفېرقەت، بى مىسال
 دەيكوت ئەحمەد، خوا ۋەھالەى، فەرموو
 عالەم چا كرد ھەتا ئىحسان بىكەم
 نەك لەبەر ۋەى تا كوسوودم، پى بگا
 گەرچى چەن رۆژىكە ئەمنى خستەدەر
 پرووى، واجوان، قەھرى ۋاى بى، زۆرە جەب
 نا مەھوین، ئەسباب، سەبەب، چون حادىسە
 لوتفى پىشووئى ئىستەنە زارەى دەكەم
 با حەسادەت كردبى، مەنعى سىجود
 دى لە عىشقى را حەسادەت بى گومان
 شەرتى عىشقە، بوو رەقىب، تۆ بى، دژى
 چون لە شەترەنج غەيرى ئەو كايەم نەبوو
 من، ئەلەو شەترەنجە دۆراندەم قوما
 نىو بەلاش ئىحساس دەكەم لە زىزاتى وى
 من بەعام وخاس دەلەم جا، يەك سەرە
 جوزوى شەش جا، چۆن لە شەش دەى بى، نەجات
 عاشقى دونىايە جىگەى، ئاگرە
 كفر و ئيمان گەرچى زۆر لىكتەر جودان
- كانىاۋى لوتفى جارى كرد لەبۆن
 غەيرى وى كى راي دەژاند، بۆم لانكە كەم
 بوو بەئاگادارى من، تەدبىرى وى
 ناچتەدەر، قەت ئەو، بەزەربى تىر و شىر
 كوا دەبەستى ئەو ھەموودەركان بەجەم؟
 قەھرى سەر وى، ۋەك غوبارى سەرلەشە
 لوتفى خۆى شامىل بەگشت ئەشيا، دەكرد
 قەدرى ۋەسلى زاتى وى، لەدوا ھەيە
 گيان دەزانى، قەدرى رۆزانى وىسال
 خۆ، لەخىلقەت قەستى من ئىحسان بوو
 تا كو چاكەى، بۆ ھەموو، ئىنسان بىكەم
 پىم عەتا كا، ئا دەمى پرووت، يەك عەبا
 پرووى جووانى وىم، ھىستا، بەر نەزەر
 بۆيەناى بى، قوربى وى، كەس بى سەبەب
 چونكە حادىس، حادىسىك بۆى، باعىسە
 ھەرچى حادىس بىت، دوو پارەى دەكەم
 خۆ لە عىشقى دى حەسادەت، نەك جىجود
 چون دەلى دانىشت دەگەل دۆستم، فلان
 ۋەك لەبۆ پشەمىن دەلەى، تۆ زۆر بژى
 چون كوتى كايەت بىكە، نايەم، نەبوو
 خۆم لەبۆ دەرياي بەلا، ھاۋىشتە خوار
 ماتى وىمە، ماتى وىمە، ماتى وى
 كەس نەجات نايى لەدەس ئەو شەشەرە
 خاسە حەق گەر، خوار وخىچ ئەو چابكات
 بۆ نەجات تەنھا خوداۋەند، دەس گرە
 ھەردوو، بى شك، چاكرائى، دەس خودان

دووباره بیان کردنی فیله کانی ئیبلیس به ووه سیله ی مو عاویه یو ئیبلیس...

میر کوتی شه گفته راست کوت به لام	بی نه سب و قیسمه تی تو له و که لام
سه ت هه زاری وه ک منت لا داله ری	قهلبی وان، تو له یو خو کرده چی
ناگرو نه فتی ده سوویتی، دا ئیمی	ئیقه ده دریتن له دهس تو، ئاده می
کاری تو سوو تاندنه، چون ئاگری	کوا که سیکی، تو به گری، شه ناگری؟
هه عه ته بو، حق که تو سووزان ده کا	بو دزان، تو ره به ری هه موان ده کا
تو ده گه ل حق گفتو گو، کرد پروو، به پروو	من له حاستی مه کری تو چیم؟ شه عه دوو
جەشنی دهنگی تهیره زانستی هه ته	دهنگی تهیران، چونکه بو وان، بو چه ته
سه ت هه زار تهیری له پتی راست لا دهنه	چون دهیان بیست، دیت، دهنگی ئاشنا
دهنگی تهیری بیست له زوور را هاته خوار	که وته داوت، بو ئه سیرت، په ست و خوار
مه کری تو بوو، وای له قهومی نووح کرد	قهومی نووحی وا هه موو، بی پرووح کرد
مه کری تو بوو قهومی عادی دا به با	نه ی ده کوشتن، با، که مه کری تو نه با
هه رله تو بوو، قهومی لووت، بوون سه نگسار	کویر و نابینا ده بوون و ده رده دار
عیشکی نه مروود هه رله تو را، لیکدرا	هه رله تو را سولج و ئاشتی تیکدرا
عه قلی فیرعه ونی که بوو زو ره ووشیار	هه رله تو را، کویر ده بوو، نه ی دی، چ جار
هه رله تو را بووله هه ب، نا ته هل بوو	هه رله تو را بولحه که م، بووجه هل بوو
نه ی له شه تره نج تا کو بکری، یاد شه تو	کردتن مات، سه ت هه زار ئوستاد، شه تو
ئینی سه خت زور له شه تره نج برد، به کار	خه لکی زورت کرد وه کوو خو، خاکسار
هه حری مه کری تو، خه لایق قه تره یه ک	تو وه کوو کینو، جه معی عالم، زه رپه یه ک
کی نه جاتی دئ، له مه کرت شه عه دوو؟	غهیری مه عسووم، غه رقی تووفانین، هه موو
زور ستیره ی سه عد، نه ت هیشته له و، چ ناو	زور سپاه و له شکر، کردن، بلاو

دووباره جواب دانه و ی ئیبلیس به مو عاویه...

نه ی کووت ئیبلیس چاک مه تله ب شیکه وه	شه و گری محکم دراوه، بیکه وه
نیزو کهلبی، ئیمتیحان کرد حه ق به من	نه قد و قهلبی، ئیمتیحان کرد حه ق به من
یری قهلبی کوا له ری، زیر لاده نیم	سهیره فیم، قیمة له سه رشت دا ده نیم
من ده که م چاکان گه لیک چاک ریتموون	من به دان شه ماما ده که م، هه ر ته فرو توون
گیا له پیش حه یوان شه گهر من دا ده نیم	تا عه یان بی جینسی شه حه یوانه لیم

- گورگ و ئاھوو،لىك كەبوويان،بەچكەبەك
 دابنىتى گەر،تۆ لەپىش ۋى ئىسك وگيا
 ئىسكى گەر ۋىست ديار دەكاتن ئەو سەگە
 قەھرو لوتفى ۋى دەگەل يىك جووت بوون
 دابنى تۆ،گيا، دەگەل چەن ئىسكان
 گەر غەزاي نەفسى بویتن، ئەو كەرە
 خزمەتى جىسمى بكا، ئەو، ھەركەرە
 گەرچى ئەو دوو خىرو شەرپن،لىك جودان
 ئەنبىيا تاغاتى خۇنىشان دەدەن
 چۆن بگۆرم چاك بەبەد، يەزدان كەنیم
 مەن ۋەكوو ئاۋىتەبۆ چاكى و بەدیم
 چاۋ، شكەندى ھىندوو زوو ئا ۋىتەكەى
 خوا منى چاكرد نىشان دەم راست و باش
 شاھىدم مەن،كوا لەنىو بەند، شاھىدە؟
 مەن لەھەرچىگا ببىنم دارى بەر
 دارى وشك مەن لەھەرچىگا كەدى
 وشكەدار توند گاز دەكا، ئەى باغەوان
 وس بە، ئەى بەد، پىدەلى جا، باغەوان
 وشكەدار بىزىت، راستم،نیمەخوار
 باغەوان بىزى،ئەگەر،باى،باش و پاك
 جەزى ئاۋى زىندەگىت تۆ كەدبا
 زۆر خەراپ و پىسەتۆ ۋى ئەسلى تۆ
 گەر لەدارى باش پەيوەندكەى، تۆ،تال
- گورگەيا ئاھوو دەبى چەتمەن كە،شەك
 چاك بنۆرە،گياى دەۋى ئەو، ئىسك، يا
 گياى كەۋىست ئەو ديار دەكا، ئاھوو پەگە
 ھاتەبوون،دونىايى خىر و شەرپى دوون
 دابنى تۆ قوۋتى نەفس و قوۋتى گيان
 گەر غەزاي پرووحى بوى، ئەو سەر ۋەرە
 بچتەدەرياي گيان، بەشى ۋى گەو ھەرە
 خۆ بەلام ھەردوو لەزىر حوكمى خودان
 دوژمنان شەھۋاتى خۆ نىشان دەدەن^۱
 رەھنمام مەن خالقى ئىنسان كەنیم
 خالقى وان ھەر خوداى زانا و قەدیم
 چەن نىشانى دا، رەشى بى ۋىتەكەى
 جەن بەجۋانى، پىس بەپىسى دلخەراش
 ئەھلى زىندان نىم،خوداۋەند شاھىدە
 ئەو دەكەم چاك تەربىيەت، ساحەب سەمەر
 دەى بىر تىكەل نەبەن باشى و، بەدى
 بى خەتات بۆ سەربىریم تۆ ئەى جەوان
 وشك بوونت،بۆ تۆ جورمىكەگران
 بۆ بىریمت بى گوناح، ھىناتمەخوار
 خۆزگەتەر باى خوارو خىچىش باى، ج باك
 ئاۋى زىنت تىكەلى خۆ،كەدبا
 خۆ نەبوو، گەل دارى باش قەت،ۋەسلى تۆ
 دارى تال شىرىن دەبىت و خۆشحال

بەشىدەت قىسە كەردنى موعاۋىيە دەگەل ئىبلىس...

- مىركوتى تۆ بەس بەھانەبىنەبۆم نىتەرېگا،تۆ لەرى يەك مەن دەپۆم

^۱ - ئەنبىيا نىشان دەدەن تاغاتى خۆ دوژمنان نىشان دەدەن شەھۋاتى خۆ

- من غەریب و تاجرم، تۆش ریگری
 ۲۷۰۱) من لەبۆ کووتالی تۆ نیم موشتەری
 ۲۷۰۲) تۆ لەبۆ کووتالی کەس نی، موشتەری
 ۲۷۰۳) گەربلی من موشتەریم هەرفیلەبەس
 ۲۷۰۴) ئەوی خودا بێ دەنەجات لەو دوژمنە
 ۲۷۰۵) قەت لەدەس ئەو ریگرە، نام بێ نەجات

نالاندنی موغایە لە دەست ئیبلیس و کۆمەک لە خوا، خواستن...

- ی ئەمیر کوت، ئاگری ژیر دووکەلن
 ۲۷۰۶) ئەو قسانە، خوا نەجات دە، تۆ ئەمن
 ۲۷۰۷) فیتنە ئەو، بۆ شەریف و بۆ خەسیس
 ۲۷۰۸) چۆن لەحاستی ئیبلیس بێ پایە ئەو
 ۲۷۰۹) چۆن لە ئاسمان، هات و، کەوتە داوی وی
 ۲۷۱۰) فیلێ شەبتان نیتی پیاوان ئەوی خودا
 ۲۷۱۱) سیحرو جادووش، وُن دەوی دا، سەت هەزار
 ۲۷۱۲) هەلە گیرسیتی لەپیاوو ژن، هەوەس
 ۲۷۱۳) بۆ لەخەو هەستاندەت، چیت بوو، نییاز؟

دووبارە ئیبلیس فیلەکانی خۆی بە کار دیتی...

- یکوت ئیبلیس وایە پیاوی بەد گومان
 ۲۷۱۴) نایهەوئ گوی داتەراستی، هیچ زەمان
 ۲۷۱۵) قەت دەلیل ناکا، لەفکران ئەو بەتال
 ۲۷۱۶) تیغی غاز، بێ بەدەس دز، زیللەتە
 ۲۷۱۷) شیتیهتی بوو، خۆ دەگەل نادان، دووان
 ۲۷۱۸) ئالە نالت بێ، لەدەس ئەفسی شەقی
 ۲۷۱۹) دەگری تەب، تەبعت دەبی، موختەل و، بەد
 ۲۷۲۰) بۆ چی نایینی لەخۆت تەلبیسی پیس؟
 ۲۷۲۱) هەروە کوو ریوی، وەدووی، دووگە ی کەوئ
 ۲۷۲۲) فیلەبۆ تۆ، وادەزانی، پرووگە یە
 ۲۷۲۳) چاوووە قلی کوێر کرد، بێ نوور کرد
 ۲۷۲۴) کاری وا، ئەفسەت لەبەحر و بەر، دەکا

- تۆگۈنلەي خۇت مەزانەھىچ لەمن
من بەدەم کرد و، پەشيمانم، بەلئى
موتتەھەم ماوم لەنىو عالم ئەمن
گورگى بىچارەئەگەر چى برسبىيە
گەرزەعيف بووگورگ نەى توانى، پرەوت
- دەمەھەۋى دەر بىت بەد، رېشەى لەبن
دەمەھەۋى من ئىستە، رۆزى مېش ھەلئى
ھەر بەمن نىسبەت دەدەن کار، پياووزن
وا دەزانن، ژىن بەۋىستى نەفسىيە
پىتەلئىن، خواردوۋىزور، بەزگى كەۋت

ئىسپار و ئىلھاح كەردنى موعاۋىيە لە ئىبلىس كە ھەقىقەت بلى...

- پىتەدەكوت مېر، ھەر لەراستىت دى نەجات
راس بلى تا نەت گرن دوو چەنگى من
ۋاى بەمىر كوت بە ھەموو ئەفكارەتۆ
مىر كوتى ئەحمەد، بەئىمەى دا، نىشان
دەيكوت ئەو، شك چادەكانىو دل درۆ
دل، بەگفتارى درۆ ناي بى قەرار
گفتى راس ئارامى دل، بوعام وخاس
ھەرزەمانىكى كەدل بى، دەرەدار
ھەردلىكى بى لەدەرد و رەنج سەلىم
چونكەئادەم مەلى بۆ گەنمى دەکرد
مەكرى خۇت كەرد تۆ لەگوئى ۋى دا، سىرىو
گەنم و عەقرب ھەردوۋ بوون لای ۋى عەزىز
چون جەماعەت مەستى ۋىستى نەفسى خۇن
ھەركەسىك داۋى ھەۋاى خۇى ۋازكەرد
- عەدل و دادە، تۆ لەبۆ رىتى راس، دەبات
مەكرى تۆ نابا، غوبارى جەنگى من
چىۋن دەناسى، بىژەپىم، راستى و درۆ
چۈن دەبى راستى و درۆ، بۆ مان، عەيان
خۆ بەلام راستى، دەدا، خۇشى بەتۆ
رۆن، بەئو تىكەل بى، ناسوۋتى، چ جار
دانەبەبۆ داۋى دل، گفتارى راس
بى گومان ناكات، تامى ھىچ، زار
بوو لەتامى كىزب و راس، ئاگا و عەلىم
مەلى گەنمى، خۇشى قەلبى ۋى، دەبرد
زەھرى تۆى خوارد، چونكەتۆ، دات، ئەو فرىو
چونكەنەى بوۋئەۋدەمە، ئەو ھىچ تەمىز
تالىب وخواھانى مەكرو فىلى تۆن
چاۋى خۇى ئاشنا بەسىرپرو راز كەرد

ناپەھەت بوۋنى قازى لە ئافەتى قەزاۋەت و جواب كوتنى جى نشىن بە ۋى...

- قازىان دانا، دەگىرا، ئەو بەشىن
كۋانئى، ۋەختى شىۋەن و فەريادىيە؟
پىتەدەكوت سەختەقەزاۋەت كا، گەلئى
ئەسلى مەو زوۋع چاك دەزانن، دوو عەدوۋ
جاھىل و غافل لەگشت ئەحوالى وان
- جا بەۋى كوت، بۆ دەگرىيە؟ جى نشىن
ۋەختى شادى، ھەم موبارەك بادىيە
بۆ دووزاناي شاھەزا زور، جاھلى
ھىچ لەقازى بى نەۋا مەعلوم نەبوو
چۈن قەزاۋەت كا لەگىان و مالى وان؟

دەردى ۋا چاترلەچەن سەت نوپۇز،خۇ
 ۱۰۰۰) كۈا دەگاتەسۆزى ۋاسەت نوپۇزى تۇ

ئەزىشى ناپەھەت بوون بۇ لە دەست چوونى نوپۇزى جەماعەت..

يەك نەفەر ويستى كەبجەمزگەۋت
 ۱۱) دى جەماعەت دەستەدەستەدەر كەۋت
 پرسىيارى كرد لەهەر كەس تووش دەبوو
 ۱۲) بۇ لەمەسجىد دەچنەدەر عالم ھەموو؟
 يەك نەفەر پىيكوت كەنوپۇزمان كرد،چلۇن
 ۱۳) پىش نەمازى كرد پىغەمبەر لەبۇن^۱
 دتەھەۋى بۇ كۈى،بجى ئەى پىاۋى خاۋ؟
 ۱۴) ئىستەپىغەمبەر كەداۋىتى سلاۋ
 ئاخى ھەلگىشاۋ،دوۋكەل ھاتەدەر
 ۱۵) بۇنى خوین، لەو ئاخەھات، خویتی جگەر
 يەك نەفەرپىيكوت ئەتۇ ئەو ئاخى خۆت
 ۱۶) زوو بەمن دە،نوپۇزى مىش، با بى، لەبۇت
 پىندەكوت، دام ئاخۇ، نوپۇز كرد قەبوول
 ۱۷) پاش دوعاى زۇر ئاخى لىكرد، ئەو، وسوول
 شەو دەخەو دا، ۋا لەبۇ ۋى دەنگ دەھات
 ۱۸) تۇ كریت، ئاۋى شەفا، ئاۋى حەيات
 حورمەتى ئەو ئىتخاب و،ئەو، وسوول
 ۱۹) بوو، خودا كردى لەھەموان نوپۇز قەبوول

تەۋاۋ بوونى ئىقراى ئىبلىس بە مەكرى خۇى، بۇ موعاۋىيە...

جا، عەزازل پىندەكوت ئەى مىرى عام
 ۱۰) با بلەم من مەكرى خۇم، بۇ تۇ تەمام
 گەر كونوپۇزى تۇ بجووبا، بى گومان
 ۱۱) تۇ،بەدەل دەت كرد زۇر ئاخ و فىغان
 ئاخ و ئالەۋحەسمرەت و ئەفغانى ۋا
 ۱۲) چاكترە،زىاتر لەسەت نوپۇز لای خودا
 من ئەتۇم وشىار كرد تا ئاھى تۇ
 ۱۳) بەرنەداتەبەردە،ئاگر، سەر بەخۇ
 تا كو ئاھى ۋا ، لە بۇت،پەيدا نەبى
 ۱۴) دوزمنم،من بۇيەفیلان چادەكەم
 مىركوتى ئىستا لەقەۋلت سادقى
 ۱۵) تۇ،بەمەكرو فىلەبازى لایقى
 عەنكەبووتى، راۋ دەكەى مىشان، ئەتۇ
 ۱۶) بۇ دەدەى ئازار ى من، مىش نىمەخۇ
 رەنگ سىى بازىم، دەكا، شا، راۋى من
 ۱۷) تۇ،بەمەكرو فىلەبازى لایقى
 بگرەمىشان،تا لەدەستت،دئ ئەتۇ
 ۱۸) بۇ دەدەى ئازار ى من، مىش نىمەخۇ
 گەر كوبانگيان كەى لەبۇ لای ئەنگەبىن
 ۱۹) تۇ منت ھەستاند، خەو بووم ئەو دەمى
 ۲۰) گىزى ئاۋم دى، كوت،ھاھا، گەمى
 ۲۱) تۇ منت ھەستاند، خەو بووم ئەو دەمى

^۱ - پىش نوپۇزى كرد پىغەمبەر لەبۇن (مصرع دوم)

ن. منت، بۆ کاری چاک بانگ کرد، چه لیک تا له کاری چاکترم دوور که ی گه لیک (۲۷۹۲)

ساحب مال، که نيزیک بوو، دز، بگریخت، به عیله تی داد و فەریادی نه فەریکی
دیکه دزه که ی له دهست دهدا ..

خولاسە ی داستان...

نه فەریک دەمالی خۆی دا، ده گەل دزیک پروو به پروو بوو، دز که صاحب مالی دیت هەلات
ساحب مال وه دوای که وُت، وه پنده به دوای دا چوو تا گه یشته چند قه دەمی وی و هینده ی
نه مابوو که بیگری، له و کاته دا دزیک دیکه که پە فیقی ئەودزه بوو هاواری کرد، ئای دز، ئای دز
ساحب مال به و خە یاله که پیتی وا بوو واقیعه ن دزیک له ویتیه، و ئیحتیماله ن به ژن و مندالی وی
حه مله بکات، بۆ لای دهنکه که گه را وه، و به شیواوی لینی پرسی، چ خه به ره؟ کوا دز؟ ئەو کابرای
که هاواری کردبوو پینکوت وهره جیتی پیتی ئەو دزه ت پنی نشان بدهم، ئەو شوین و جی پتیه بگره
هه تا ده گه یه دزه که، صاحب مال له بیستنی ئەو قسه یه، زۆر توو ره بوو، و به تووندی پینکوت ئە ی
نه فامی ئەحه ق، ده لای چی؟ ئەمن دزی خۆم پهیدا کردبوو، وه پنده ی نه ما بوو که بیگرم،
وله به رداد و فەریادی تۆ به جیم هیشت، تا زه ئەتۆ به من ده لای جی و شویتنی لاقی لیره یه؟

(۲۷۹۳)	دز هەلات و، که و ته دووی دز، وه ک شه مال	یک شه و ی چوو، به ک نه فەردی، دز، له مال
(۲۷۹۴)	ئاره قە ی وه ک جو گه پندا، هاته خوار	نه دوو سنی مهیدان به دوو ی دا چوو، به غار
(۲۷۹۵)	چی نه مابوو دهستی باو یژ ته سه ر	بهنده غاری دا به دوو ی دز، ئەو نه فە
(۲۷۹۶)	چاو له لای پشتت، به لات، بۆ چاکرا	به ک دزی دی بانگی کرد، هۆی، کابرا
(۲۷۹۷)	تا بزانی دۆستی خۆت جت، پنده لێ	به و که لای پشتت له بۆ لای من هە لێ
(۲۷۹۸)	گه ره چم من ره نگه حهمله ی که ن به من	به یه کوت ئەو، ره نگه له و لا، دزه به ن
(۲۷۹۹)	گرتنی وه ی، سوو دی کوا بۆ حالی من؟	حه مله که ن بۆ مال و بۆ مندالی من
(۲۸۰۰)	گه ره نه چم، ئاخرا، له بۆ من، دی نه ده م	نه و ده کا گازم له بهر لوتف و، که ره م
(۲۸۰۱)	جینی ده هیشت دز، هاته ریگای ئەو وه لێ	جینکه پیتی وابوو که کابرا راس ده لێ
(۲۸۰۲)	تۆ له به رکیت کرد و، ابانگ و نه دا؟	به یه کوت ئە ی دۆستی باش و خۆش ئە دا
(۲۸۰۳)	بیره دا رۆ یشتوو، پر نه نگ و عار	به یه کوت جیتی لاقی دز، زۆر، جوان، دیار
(۲۸۰۴)	تۆ به دوو ی وی دا بچوو، بۆ ئەو ته ره ف	هینی شویتنی ئەو دزه ی، زۆر بێ شه ره ف
(۲۸۰۵)	من دزی خۆم گر تبوو گه ره تۆ نه بای	به یه کوت تۆ زۆر نه فام و به د ئە دای

- دەنگى تۆم بېست، جېم دەھىشت، دز، سەرسەرى
بەس بلى بېھوودە بۇ من ئەى فلان
پىندە كوت حەق ئەوھە يەپىم داى نىشان
دوژمنم دىنا، بەدوۋى خۆم، راكشان
بى جىھاتم تۆ دەكەى باسى جىھات
ھەركەسىكى كرد، لەزات مەججوب، سىفات
واسىلان چون غەرقى زاتن ئەى جەوان
گەر سەرى خۆت تۆ بەرى بۆ ژىرى ئاو
سەر دەرېتى تا بېنى رەنگى ئاو
بۆ خەواسان، تاعەتى عاممە، عىقاب
شا، وەزىرىك گەر بكا تە موختەسىب
بى گومان كردوۋىە جورمىك ئەو وەزىر
ئەو كەسەى بوو ھەر لەئەوۋەل، موختەسىب
گەر وەزىر بۆ شا بىى، ئەوۋەل، بەلام
شا، لەلاى دەر بانگى لای خۆت كا ئەگەر
بى گومان كردوۋتە بەد، ئەو جارە تۆ
جا بېىزى قىسمەتى من، وا دەبوو
قىسمەتى خۆت، تۆ لەخۆت دەبرى، بەجەھل
- تۆم، بەئادەم زانى، نەمزانى، كەرى
گرتبوو م حەق، نامھەوئ، نام و نىشان
من لەحەق زۆرشارە زامە، ئەى فلان
تۆ نەجات دا، نىشان، دام نىشان
بۆ ويسال، ئايات و بەينان، نەھات
غەبرى مەخلوق، چى و بەرچاۋى نەھات
قەت تەماشى ھىچ سىفات، نا كەن ئەوان
كوا دەبىنى رەنگى ئا وئ، تۆ بەچاۋ؟
تۆ لەدەستت دا، شعوورى خۆت تەواۋ
بۆ خەواسان وەسلەتى عاممە، حىجاب
شا، لەبۆۋى دوژمنە، خۆنەك موخىب
بى سەبەب نابى لەزىندان كەس ئەسىر
ئەو لەوئ رارزق و رۆزى بوۋنەسىب
موختەسىب كردن، سەبەب كارى حەرام
دوايە، دەر كا، ئەو، ئەتۆ، بۆ لايى دەر
جەھلە، نىسبەت دەى بە جەبر، ئەو كارە تۆ
بۆ لەپىش دا دەو لەتت، دەس دا دەبوو؟
زىاد دەكاتن قىسمەتى خۆ، پياۋى ئەھل

داستانى چا كردنى موناڧقان مزگەۋتى زىرار ..

خولاسەى داستان...

موناڧقان لەبەررەقابەت دەگەل مزگەۋتى (قبا) مزگەۋتى زىراريان چا كرد، ولەپىڭەمبەر يان داۋا
كرد كەدەۋى دا نوپز بكا، وئىددىعايان دە كرد كەئەو مزگەۋ تەيان بۆ خۆراك دان بەفەقىران و
پەنا دان بەبى پەنايان چا كردوۋە. پىڭەمبەر(ص) پىيكوتن ئەلئان خەپالم واىە بچمە مەنتەقەى
تەبووك، و ئەگەر لەو خەزايە گەرامەۋە، دىمە ئەو مزگەۋتە، پاش ئەۋەى كە لە تەبووك.
گەراۋە، داخۋازى خۇيان لى دوۋپات كردهۋە، دەو بەينەدا ئايەتى(۱۱۰-۱۰۷) سوورەتى تەۋبە.
نازل بوو، و قەست و، مەرامى پىسى موناڧقانى ئاشكرا كرد .. حەزەرەتى پىڭەمبەر(ص)
دەستۋورى دا كە ئەو مزگەۋتە وىران بكن و جىڭايەكەشى بكنە ئەشغالدان .

- بەک میسالی دی دەلەم، بۆ کەج رەوی
 ۲۸۲۵) من لەقۆرئان بۆ ت دەلەم، تۆش گوێ دەوی
 ۲۸۲۶) ئەو قوماری خواری جووتەیانە تاق
 ۲۸۲۷) جا دەکەین بۆ قەدری دینی ئەحمەدی
 ۲۸۲۸) مەکرو فیلان زۆر ئەوان بەر پا دەکرد
 ۲۸۲۹) نەرشو سەقف و قوببە کە ی رازا وەبوو
 ۲۸۳۰) حا لەبۆ لای ئەحمەدی هاتن بەعام
 ۲۸۳۱) ئەی نەبی حەق، بەس لەبەرلوتف و کەرەم
 ۲۸۳۲) نە موبارەک کا، ئەوی، ئەقدامی تۆ
 ۲۸۳۳) مەسجیدی کە لازمە زۆر دێ، بەکار
 ۲۸۳۴) نە غەریب و بی نەوايان بێنەوێ
 ۲۸۳۵) حەنیعیاری باش، گەلیک، بۆ دین دەبی
 ۲۸۳۶) ساعەتیک تۆ بێرەبۆ ئەو مەسجیدە
 ۲۸۳۷) مەسجید و مەسجیدیان جێی لوتفی تۆن
 ۲۸۳۸) نە جەمالت روون بکا، شەو، ئاشکرا
 ۲۸۳۹) سەت بریبا، ئەو وتار، ئی دل بیا
 ۲۸۴۰) نە بەبی دل گفتی خوێش بێژیت، زار
 ۲۸۴۱) تۆ لەدوور را لەو بنۆ رەو رابەرە
 ۲۸۴۲) بێردی وێران بوویە لوتفی بی وەفا
 ۲۸۴۳) مەزکە سێکی لاقی بۆ ئەو پرده بێرد
 ۲۸۴۴) نە لە هەر جێ لەشکرێکیان دا شکەست
 ۲۸۴۵) نە بە دەس دەگرێ سیلاح، دێ توند و تۆل
 ۲۸۴۶) نە کە دیتی یەک برین هەلدی، بەغار
 ۲۸۴۷) یە ئیمە بەس بکەین لەو باسە، با
- من لەقۆرئان بۆ ت دەلەم، تۆش گوێ دەوی
 زوو شکەستی دان، نەبی، ئەهلی نیفاق
 مەسجیدی ک، ئەمما مەرامیان بوو بەدی
 مەسجیدی کێ دیکەیان، جا، چا دەکرد
 بۆ جودائی موئمنین، لەو نا وەبوو
 دا دەنیشتن، زۆر، بەقەدر و ئیحتیـرام
 تۆ لەنێو ئەو مەسجیدە، دانی، قەدەم
 تا قیامەت خوێش بێی، ئەییامی تۆ
 رۆژی بارانسان و، رۆژی ئیفتیقار^۱
 تا کو زۆر بن جێی وەها چاک، دەن هەوێ
 چون دەگەل یاران، تال، شیرین دەبی
 پاک کەو، ئیمە لەهەر جێکی بەدە
 بێرەلامان، ئیمە شەو، تۆ مانگی بۆن
 ئەی جەمالت بۆ شەوانی تار، چرا
 تا مەرامی گشتیان، حاسل بیا
 وەک بێنتن جێی کە سافەت، سەوزە زار
 تۆ لەبۆ ن و خواردنی، دەس رابەرە
 هەر جێ پێیدا رۆی، کەووت، دیتی جەفا
 جێ بەجێ، دەشکێن هەردوو، لاق و پرد
 بوون بە باعیس، چەند نەفەر ئەفرا دی پەست^۲
 وا دەزانن، ئەو دەکا، دوژمن، بەخۆل
 دەشکی پشتی تۆ، کە ئەو کردی فیرار
 مەتـلەبن ئیمە لە دەس دەروا، دەنا

- مەسجیدی کە لازمە، زۆر وەخت و کات
 - بوون بە باعیس چەن کە سانیک، سست و پەست (مصرع دوم)

فیل به‌کاره‌ینانی مونا‌فان، تا پتغه‌مبه‌ر (ص) ببه‌نه مه‌سجیدی زیرار...

- فیلێ زۆ ریان بۆ ره‌سوول، بردن به‌کار
 ٠٠٤٨) تا بچێ، بۆ مه‌سجیدی فیتنه‌ی زیرار
 ٠٠٤٩) هه‌ر به‌لێ و، زه‌رده‌ی له‌سه‌ر، دوو لیوو زار
 ٠٠٥٠) قاسیدانی شاد ده‌کردن، جوا‌بی جوان
 ٠٠٥١) وه‌ک له‌نیو شیر دا هه‌بێ، زۆر زۆر، موو
 ٠٠٥٢) شیرێ ته‌حسین کرد ئه‌مما، ئه‌ونه‌زیف
 ٠٠٥٣) گشتی نادیده‌ده‌گرت ئه‌و هووشیار
 ٠٠٥٤) مو‌عمینان، بۆ یان له‌خۆ یان چاترم
 ٠٠٥٥) ئاگرێک سوو‌تینه‌ری ده‌و رو به‌ری
 ٠٠٥٦) ده‌ستی من ده‌رتان ده‌کا، تا نه‌چنه‌نار
 ٠٠٥٧) ده‌نگی حق هات، گوێ مه‌ده‌ئاوازی غوول
 ٠٠٥٨) فیلێ گشتی، نادروسته، ئاوه‌ژوو
 ٠٠٥٩) کۆمه‌کی دین کۆا نه‌سا‌راو، جووله‌که‌ن؟
 ٠٠٦٠) ویستی‌یان فیل، له‌ خودایه‌ی واحیده
 ٠٠٦١) کوا ده‌زانی، قه‌دری زاتی حق، فزوول؟
 ٠٠٦٢) جووله‌کانیش په‌ند و وه‌عزی و یان ده‌وی
 ٠٠٦٣) دیم، به‌لام، ئیستا ده‌چم من، بۆ خه‌زا
 ٠٠٦٤) دیم ده‌که‌م بۆ چوونی ئه‌و مه‌سجید په‌له
 ٠٠٦٥) فیلێ فیل‌بازانی کرد، بی ده‌نگ ئه‌و
 ٠٠٦٦) ویستی‌یان وه‌عه‌دی وه‌فا کا، بی دره‌نگ
 ٠٠٦٧) زولمی وان، بی باک به‌، گه‌ر جه‌نگیش کرا
 ٠٠٦٨) به‌س بلێن، تا پی و، نه‌لیم، چیتان له‌کیس
 ٠٠٦٩) لیک درا، ئالۆز ده‌بوو، جا، کاری وان
 ٠٠٧٠) ویردی وان بوو، هه‌ر په‌نا، به‌خوا‌ی جیهان
 ٠٠٧١) هاتنه‌لای ئه‌حمه‌د، به‌مه‌کرو فیلێ په‌ست
 ٠٠٧٢) خواردنی سوین، بۆ به‌دان په‌سمیکه‌کۆن
 ٠٠٧٣) سویتندوبه‌یمان، کوا ده‌زانی ئه‌و چیه‌؟
 ئه‌و ره‌ سوولی میهره‌بان و نامدار
 زۆر سپاسی کرد پتغه‌مبه‌ر له‌وان
 مه‌کرو فیلێ وان له‌وی مه‌علووم بوو
 مووی هه‌موونا دیده‌گرتن ئه‌و، له‌تیف
 مه‌کرو فیلان کرد مونا‌فان، سه‌ت هه‌زار
 راستی فه‌رموو به‌حری ره‌حمه‌ت، سه‌ر وه‌رم
 وه‌ک ئه‌من دانیشتم لای ئاگری
 وه‌ک په‌پوولان دین له‌بۆلای نار، به‌غار
 کاتی ویستی بچته‌لای مه‌سجید، ره‌سوول
 هه‌رچی کردوویانه‌فیلێ، هه‌ر هه‌موو
 قه‌ستی وان بوو، دینی تۆ نابوود بکه‌ن
 پردی دووزه‌خ، جیتی به‌نای ئه‌و مه‌سجیده
 قه‌ستی وان ته‌فریقی یارانێ ره‌سوول
 تا له‌شام را جووله‌کیکی بیتنه‌وئ
 پینکوتن جا، ئه‌و ره‌سوولی مورته‌زا
 له‌و خه‌زایه‌هاتمه‌وه‌گه‌ر ئه‌وچه‌له
 پاش ئه‌وه‌ی که‌چووله‌بۆ لای جه‌نگ ئه‌و
 گه‌ر گه‌راوه‌، ئه‌ونه‌بی، نامدار له‌جه‌نگ
 خوا کوتی، تۆ بێزه‌ئه‌حمه‌د، ئاشکرا
 پینکوتن ئه‌ی قه‌ومی زۆر ناپاک و پیس
 چه‌ن نیشانه‌ی کوت له‌زۆر ته‌سراری وان
 قاسیدان رۆیین له‌وئ هه‌ر ئه‌و زه‌مان
 بوون مونا‌فان گشتی‌یان موسحه‌ف به‌ده‌ست
 تا له‌لای پتغه‌مبه‌ری خوا سوین بخۆن
 شه‌خسی فاسید چون وه‌فاو دینی نییه

(۲۸۷۴)	چونکە پروونی کرد دووچاوی وی خواو	نەخسی راس قەت هیچ سویتدیک ناخووا
(۲۸۷۵)	عەھدو پەیمانیاں دروستەسادقان	عەھدو پەیمانیاں درۆیەئەحمەقان
(۲۸۷۶)	سویتدی ئیوہیا بەسویتدی خوا، بکەم؟	دەیکوت ئەحمەد سویتدی کئی، بروا بکەم؟
(۲۸۷۷)	دەس بەقورئان، مۆری رۆ ژوویان لەزار	ئەو چەلەش سویتدیان دەخوارد، وەک چەندجار
(۲۸۷۸)	بۆ خودان چاکرد، مەسجید، نەک زیرار	سوین ئە، بەو قورئانی پاکی کردگار
(۲۸۷۹)	قەس لەویدا، غەیری زیکری خوانییە	مەکر وفیل و حیلەهیچ دەو دا نییە
(۲۸۸۰)	وەک لەکتویک مونعەکیس بیتن سەدا	دەیکوت ئەحمەد دیتەگویم دەنگی خودا
(۲۸۸۱)	قەت نەیسئی گوێچکەتان دەنگی خودا	مەر دووگوئی ئیوہی خودا کەر کرد هەتا
(۲۸۸۲)	بۆ سەدای وا، دیاکرا جئی، باشکرا	ئیسەدەنگی حەق دەبیسیم تاشکرا
(۲۸۸۳)	دەنگی حەق، دەیکوت بەوی، ئەی خۆشەویست	هەروەکووموسا، لەلای داریکسی بیست
(۲۸۸۴)	بوون دەگەڵ ئەو گفتە، نووری جوئی بەجوئی	ئەو لەدار (انی انا اللّٰه) ی، هاتەگوئی
(۲۸۸۵)	سویتدیان دەس پێدەکردن ئەو چەلەش	جۆن بەنووری حەق نەیان ما، هیزی لەش
(۲۸۸۶)	لەو مەتالەغازی ناکا، دەس بەتال	جون خوداوەند، ناوی سویتدی، نا، مەتال
(۲۸۸۷)	بێیکوتن ئەو (قد کذ بتم) زۆ رفەسیح	نەوچەلەش ئەحمەد، بەتەکزیبی، سەریح

فکر کردنی یەکیک لە یارانێ پێغەمبەر(ص) کە بۆچی پێغەمبەر، سوپۆشی ناکا..

(۲۸۸۸)	هاتەقەلبی، بۆ رەسوول نا کا قەبوول؟	ئەییەجینەک یەک لە یارانێ رەسوول
(۲۸۸۹)	بوون بەدەس پێغەمبەری، وا شەرمەزار	جاو چلۆن پیرانی با شەرم و یقار
(۲۸۹۰)	سەت هەزاریان، عەیب پۆشین ئەنبیا	کوا کەرەم، کوا عەیب پۆشی، کوا حەیا؟
(۲۸۹۱)	ویستی نا لەو خۆشبییتن کردگار	تەبیت بەو رەخنە، ئەو هیچ شەرمەزار
(۲۸۹۲)	عاقیبت هەر وەک ئەوی ریسوا دەبی	مەرچی دۆستی بئ موناقد، وا دەبی
(۲۸۹۳)	تۆ لەقەلبم لایەرە، ئەو ئیعتیراز	نیوہنی گیترا کەئەی دانایی راز
(۲۸۹۴)	زۆر بەرق، ئاگرم دەدا، دەم دا بەبا	خۆزگەدڵ وەک چاو، دەدەستم دا ببا
(۲۸۹۵)	مەسجیدی وانێ دەدی، پەرپەینە، ئەو	دەو خەیاڵ و، بێرەدا بوو، چوودەخەو
(۲۸۹۶)	دوو کەلی لێدەر دەهات سەربانی وی	زۆر بەپس ئالوودەبوون بەردانی وی
(۲۸۹۷)	هەربەئیشی نیو گەروو، هەستا لەخەو	جێ گەرووی وی دوو کەل و، ئیش هاتەئەو
(۲۸۹۸)	مونکیری وای کرد لەمن، ئەی کردگار	حئی بەجئی، هەستا، دەگریا، زارزار

- حەلىم ۋە سەبر ۋە بوردبارىم نا ھەۋى
گەرلە كارى ئەھلى سوورەت بى، دەقىق
گشتيان بى مەغزۈبى عەقل ۋە شعور
ئەۋ گروۋە زۆر تەلاشيان كەرد ھەتا
ھەرۋەك ۋە ئەسحابى فېل چاكيان دەكرد
قەستيان بوو كەبەۋىزان كەن ئەۋان
ئەۋكەسەى دىن، نەى بوو لای ۋى ئىعتىبار
دېتيا ئەسحاب ئەۋ مەسجىد، دەخەۋ
گەرلەم خەۋنى ھەموۋيان يەك بەيەك
مەن دەترسىم، زۆر لەكەشغى رازى وان
ھەر بەي تەقلید شەرعیان كەرد قەبوول
ھېكمەتى قورئان، ۋە "ن بوۋى، موئىنە
- گەر دلم ساتىك، لەئىمان دوور كەۋى
گەن دەبىنى باتىنى وان، ئەى رەفىق
سادقان گشتيان لەعەبىان بوون بەدوور
بىن خەرا كەن مەسجىدى ئەھلى قوبلا
كەبەيەك، خواش، زوۋئەۋى، ۋىران دەكرد
باسى ۋانى خوا، دەقورئان، كەرد بەيان
ھەرەنىد ۋە مەكرو فېل بۆى، بوو بەكار
ئاشكرا بوو، بۆ ھەموۋيان سىرپى، ئەۋ
زوۋىەقەن مەعلۇوم دەبى لای ئەھلى شەك
نا زەنىن، ناز لەۋان، زۆر دىن جوۋان
بى مەھەك كەردىان زىپى ناب، ۋە سوول
خەلەۋن بوو ى خۆى ھەموۋكەس موقىنە

داستانى ئەۋ كەسەى كەلەۋىشتى ۋە بوۋى خۆى، دەگەپا..

- ۋىشتىك ۋە كەى، ئەگەر ۋەدۋاى كەۋى
دىار دەكا تۆ ۋىشتىك لى ۋە بوۋە
ھازىرى كەرد كارۋان، بارو بنە
تۆ، بەتىنۋى، دەجى، بەدۋاى، ئەۋ
زۆرلەجى بىم، ماۋەمالت، سەر زەۋى
ئەى موسەلمانان، كى دى، ۋىشتىك
ھەر كەسەىك بىزى نىشانەى ۋىشتىك
تۆ نىشانەى ۋى دەلەى، بۆ ھەر كەسەى
يەك دەلەى دىم، ۋىشتىك لەۋ لایە، بوو
يەك دەلەى، دىتم، بىرا بوو، گۈپى، ۋى
يەك دەلەى دىم چاۋەكى ۋى پۈۋك بوو
بەس، لەبەر مەزگىنى، زىاتەر زۆر لەسەد
- گەر كەۋ دىت، چۆنەنەى ناسى، ئەۋى
ئەۋ لەدەستى تۆ ھەلاتە، دەرچوۋە
ۋىشتىك تۆ دىار نىيە، دىارە، ونە
كارۋان دوور كەۋتوۋە، نىزىكەشەۋ
تۆ، بەدۋى ۋىشتىك، ۋەكىۋ، كەز، كەۋى
ئاخۇرى جى ھىشت، ئەۋ چوۋ بۆ، دەرئ؟
مەن لەبۆ مەزگىنى دان، بەۋ ھازىر
ئەۋ دەمەجا، مەسخەرەى، بۆ ھەر خەسەى
رەنگى سوور بوۋ، ھا، لەبۆئەۋگىيە چوۋ
يەك دەلەى دىم، بەۋ جلى زۆر، نوپى، ۋى
يەك دەلەى، گروۋى بوو ئەۋ، بى توۋك بوو
نپوۋ، نىشانىان دەكوت ئەشخاسى بەد

نێگەران بوون لە نێوان مەزاهیبی موختەلیف و ڕێگای نەجات پەیدا کردن...

(۲۹۲۳)	هەر چلۆن ویستی، ئەوی، تەو سیف بکا	وێک کە سێکی زاتی حەق تەعریف بکا
(۲۹۲۴)	یەک موحەققیق، کردی قەولی وی، نەفی	جوورەکی دی، شەرحی وی، دا، فەلسەفی
(۲۹۲۵)	بۆ نیفاق، چوارەم، دەلی، گوشتاری جوان	سووهمی دی، رەد دەکا، گوشتاری وان
(۲۹۲۶)	تا بیتژن، شارەزاین، دەو کووچەدا	یەک بەیەک نیشانەیان کردن ئەدا
(۲۹۲۷)	گشتی باش بن، یا خەراب بن، وا کەنین	کاری وان باش و خەرابیان، تیکەلین
(۲۹۲۸)	زێری مەغشوووش دەکڕی، نادان، زێرە، لای	باتلان زاهیر دەکا، حەق وەک چرای
(۲۹۲۹)	کوا دەبی ئەرزیش لەبۆ زێری خەراب؟	گەر دەدوونیدا نەمیتنی، زێری ناب
(۲۹۳۰)	چی درۆ بی، گشت لەراستی، چادەبی	تا نەبی راس، چۆن درۆ پەیدا دەبی؟
(۲۹۳۱)	زەهری تیکەل قەن دەکەن دواوەی، دەخۆن	هەر بەهەوای راستی تالیب، بۆ درۆن
(۲۹۳۲)	چۆن دەبا عەللاقی دووروو، سوود، ئەدی؟ ^۱	گەنمی جوان و خوش و مەحبوب گەرنەبی
(۲۹۳۳)	بەس، بەبۆی حەق، باتلان، بەداوی دڵن	جا مەلی، تۆ گشت ئارا، باتلن
(۲۹۳۴)	چون خەیاڵ نابێ لەراستی، قەت، بەتال	جا، مەلی گومرا هییه، گشتی خەیاڵ
(۲۹۳۵)	تا شەوانی دی بکا، گیان ئیمتیحان	حەق شەوی قەدرە، لەنێوان زۆر شەوان
(۲۹۳۶)	خۆ لەقەدریش خالی نینه، گشت شەوان	شەو هەموویان قەدر، نینه، ئەی جەوان
(۲۹۳۷)	ئیمتیحان کە، باش بی، بیکە، رەهەنەما ^۲	نیو فەقیران، یەک فەقیری بی نەوا
(۲۹۳۸)	لێک جودا کا، حیزی نا مەردو، فەتا	موئینی هوشیارو زیرەک، کوا؟ هەتا
(۲۹۳۹)	ئەبلەهان تاجر بیان، گشتیان، دەبا	مالی مەعیوب گەر دەدوونیا دا نەبا
(۲۹۴۰)	فەرقي، ناکا، ئەو دەمە، نا ئەهل و ئەهل	گەرنەبی عەیب، مال ناسین، سەهلەسەهل
(۲۹۴۱)	هیچ عەقلێک بۆ تەمیزنایەت بەکار	گەر مەتاع و مال نەبن هیچ عەیب، دار
(۲۹۴۲)	هەریژێ گشتی باتل ناحەقە	هەرچی بیژێ، گشتی حەققن، ئەحمەقە
(۲۹۴۳)	تالیبانی رەنگ و بۆ، کردیان زەرەر	تالیبانی ئەنبییا بوون بەهەرەر
(۲۹۴۴)	وا تەمیزکەچاو، کە نەبی بی هیچ غوبار	مالی دونیا دیتەبەرچاو چەشنی مار
(۲۹۴۵)	تۆ بنۆرەزبانی فیرەهون و سەموود	هیچ مەنۆرە، تۆ ئەلەو بەیعەو، لەسوود
(۲۹۴۶)	خوا دەفەرمووی (ثم ارجع البصر)	ئاسمانیکی کەوا جوانەو، بەفەر

چۆن ئەدی عەللاقی دووروو ، سوود، دەبا
ئیمتیحان کە، حەق کەبی ، بیکە ئەمیر

^۱ - گەنمی جوان و خوش و مەحبوب، گەر نەبا
^۲ - یەک لە نێوان خەر قەبۆشانی فەقیر

بەك نەزەرقانغ مەبە، لەو سەققى نوور
 چون كوتوۋىيەحق لەئاسمانان، ئەتۇ
 ئەو زەمىنەى تىرەھەم تار و، نەۋى
 تالەبۇمان ساف لەناساف، چوئ كرى
 ئىمتىحانانى زمستان و خەزان
 بايى زۇر و ھەو رى زۇرو بەرقى زۇر
 تاكودەر خاھەرچى تپىدايىت، عەرد
 چى دزى بى، عەرد، زۇر بى يانەكەم
 جا دەلى دارۇغەكەى، تەقدىر بەو
 جا دەلى خاك نەم دزى من ھىچ لەگەنج
 جار دەكا، دارۇغەگەل ۋى لوتقى خۇش
 تالەنتوان قەھرو لوتف، ئەسرار، جا
 لوتقى دارۇغەى خودايە، خۇ بەھار
 چوار مىخى مەنەۋى زستانە، خۇ
 بەستى دل دى، بۇ موحاھىد، جارو بار
 چونكە ئەو ئاو و گلى ئەبدانمان
 حەق تەعالا، گەرم و ساردو، رەنج و دەرد
 ترس و برسى بوون و، نەقسى مال و تەن
 ئەو ۋەعەيد و، ۋەعەدەدەين، بۇ ئادەمى
 حەقق و باتل، چونكەھەردوۋ لىك دران
 لازمەئەو دەم، بېيتن يەك مەحەك
 ئاشكرا بى، بەو، ھەموو فېل و رېيا
 شېرىدە، ئەى دايكى مووسا، دوایەتۇ
 ھەرچى لەو شېرەى دەخوارد، رۇزى ئەلەست
 گەر تۇ بۇ تەشخىسى تېفلت، مولعى
 شىرى دايكى، تامى تا بى زارى ۋى

زۇر بنۆرەتۇ لەۋى (ھل من فطور)
 چاك بنۆرە، ۋەك كەسىكى عەيب جۇ
 چەندى لازم بوو، بنۆرى، تۇ لەۋى؟
 عەقلى ئىمە، چەن دەبى، زەحمەت درى؟
 گەرمى ھاۋىن و، بەھارى، ۋەك گىيان
 تا كو پەيدا كەن عەۋارىز، فەرقى زۇر
 بى تەفا ۋەت لەعل و گەو ھەر، يانەبەرد
 لەو خەزانەى زاتى خۋاى دەرياي كەرەم
 بىژەچىت برد لەو خەزانە، بى درەو
 بۇيەدارۇغەدەدا، ئەو، زۇر شكەنج
 جار دەدا ئا زارى ۋى دەى بالەھۇش
 بىنەدى، بەو ئاگرى خەوف و رەجا
 پايزىش تەھدىدى زاتى كردگار
 تا كوئەى دز ئاشكراكەى خۇت، ئەتۇ
 جارو بارەش ئەو بەقەبىزى دل، دوچار
 بوون بە دز، بۇ رەۋشەناى گىانمان
 دا یدەنا سەرجىسمان، ئەى شېرەمەرد
 گشتى بۇيەن تاكوگيان، زاھىربكەن
 باش و بەد تا لىك جودا كەن، ئەو دەمى
 زىترى باش و، بەد، دەيەك كىسەى كران
 زىترى باش و بەد عەيان كا، يەك بەيەك
 باش و بەد بىكرېن بەۋى، بۇن، لىك جىيا
 بىخەدەريابى خەيال بە، غەم مەخۇ
 چەشنى مووساى، شىرناسىن، ھاتەدەست
 ئەى تۇ دايكى مووسا، ئىستا، (ارضعى)
 تانەكا بۇ شىرى بەدكار، سەرنەۋى

شەرحی قازانجی حیکایەتی ئەوەکەسە ی دەیههوی وشتری ون بووی خۆی پەیدا بکا...

(۲۹۷۳)	هەرکەسە ی نیشانە یە ک، لەو، پیت دەدا	وشتریکت و ن دە کرد ئە ی خۆش ئەدا
(۲۹۷۴)	بەس دە زانی ئه و نیشانانە، خەتان	هیچ کە نازانی لە و شتر، جینی و مەکان
(۲۹۷۵)	بۆ جیدال و مەعرە کە بەدوایی چوو	یە ک نە فەر هیچ وشتری لی ون، نە بوو
(۲۹۷۶)	هەرچی پەیدای کات، باداش دەیدەمی	و شترم ون بوو، دە لی نیو عالەمی
(۲۹۷۷)	بۆ تەماعی وشتری تۆ، وا دەکا	نا دە گە ل تۆ وشتری پەیدا دەکا
(۲۹۷۸)	هەر وە کوو تۆ گاز دەکا، ئەو، ئیشتیان	تۆ بە هەر کەس بیژی ئیشتیان، نیشان
(۲۹۷۹)	قەولی تۆی کرد ئەو موقەللید، ئیعتیار	ئەو کە ناناسی نیشانە ی راست و خوار
(۲۹۸۰)	بۆ ت یەقین حاسل دەبی، تۆ بی گومان	گەر بیژن راس، یاوەک راس، نیشان
(۲۹۸۱)	ئەو لەبۆ ساغی و لەبۆ رەنگت، سەفا	ئەو یە قین بۆ گیانی رەنجوورت شەفا
(۲۹۸۲)	تەن دەبی گیان، گیان دەبیته، رووچی روون	روون دەبی چا، لاق دەگرئ، هیزی چوون
(۲۹۸۳)	ئەو نیشانانەت دروستن، زۆر یەقین	جا دە لە ی تۆ، راستە قەولت، ئە ی ئەمین
(۲۹۸۴)	بۆ نەجات بوون، ئەو نیشانانەن، سەنەد	مەن دەوان دا، ئایەتی زیاتر، لە حەد
(۲۹۸۵)	وەختی چوونە پیتش قەراوول، بە، برۆ	تۆ دە لە ی ئەو دەم نیشانە ی، دا، بە تۆ
(۲۹۸۶)	چاک دە زانی، و شترم، لە کوئ یە، تۆ	ئەن بە دووی تۆ دا دە رۆم، ئە ی، راستگۆ
(۲۹۸۷)	بەس لەبەر تەقلید گەرا، رۆژان و، شەو	ئەو کە سە ی و شتر نە بوو، هیچ مالی ئەو
(۲۹۸۸)	غەیری نەقشی ناقە جۆ، چی یاد نەبوو	ئەو نیشانانە، یەقینی زیاد نەبوو
(۲۹۸۹)	ئەو هەراو هوریا یە، نای قەت بەلاش	دە بییری ئەو هەموو سەعی و تەلاش
(۲۹۹۰)	وشتری ویش، ون بوو، و، لیتی دیار نییە	گەر چی ئەو، لەو و شتر، حەقدار نییە
(۲۹۹۱)	چوو، لەیادی ئەو، کەچی چوو بوو، لە دەست	ئەو تەماعە ی وشتری غەیر، چاوی بەست
(۲۹۹۲)	بۆ تەماع، تا وشتری خۆی دەس کەوئ	ئو لە دووی ساحەب شتور لیرە و لەوئ
(۲۹۹۳)	ئەو درۆی، وی، بوو بە راستی، ئەو دەمی	ستگۆ یە ک کازیبیک، بۆ هەم دەمی
(۲۹۹۴)	وشتری خۆ ی، دیتەو، کابرای دی	ئەو بیابانە ی کە و شتر هات وەدی
(۲۹۹۵)	بوو بە ئی خۆی، ئەک بە ئیدی، زێدە شاد	کەتی وای دی، وشتری خۆی هاتە، یاد
(۲۹۹۶)	کاتی دیتی، وشتری خۆی، نیو، چەمەن	ئەو موقەللید، بۆ موحە قیق، زۆر، بە فەن
(۲۹۹۷)	تا کو نەیدی، هیچ نە چوو بەدوایی، وی	کاتی دیتی، ئەو دەبو، دلخوایی، وی
(۲۹۹۸)	نە ی دەنۆری غەیری ناقە ی خۆی، لە کەس	حا، لە پاشان، پیکە و ت، تەنهاوو، بەس

پېندەكوت سادق، منت، بۇ ھېشت، تەنى؟
جوابى داۋەتا كو ئىستا بووم، نەفام
گەربەجىسم و مەتلەبىم، من لىت جودام
من سىقاتى وشترم دەدزى، لەتۆ
تا كو نەمدىبوو، نەبووم تالىب، بەۋى
من گوناھم بوو بەتاعەت، خوايەشوكر
بەو گوناھانەم گەيشتىم چون، بەحق
تۆ كەتالىب بووى، سەداقەت، بۆ سەبەب
سىدقى تۆ باعىس بوو، كردت وا، تەلاش
تۆ ۋى خۆشەختىم دەچاند دەو عەردەدا
كارى بېگارى نەبوو ئەو پىر سەمەر
چوو دزىك، لاي مألەكى، بۆ دزىەتى
ئەى موقەللىد بەس بە، ئەفسوردەو غەمىن
ئەو دوو وشتر، وشترىك بوون دوو كە نا
لەفز، بۆ مەعنى، ھەمىشە ناتەۋان
لەفز، ئوستورلاب دەزانىم، بۆ حىساو
ئاسمانىك ئەو سەمائە، لەو كەمى

ئەى رەفىقى ئاۋەدانى و، بەندەنى
چاپلووس بووم و، تەمەعكارى، تەمام
من دەگەل تۆ ھاۋەزابىم، ھاو مەرام
بى نىياز بووگيان، كەدىتى، مالى خۆ
سەر بلېندەئىستەزىر، مىس سەر نەۋى
ھەزلى من چوو، ھات سەداقەت، خوايەشوكر^۱
لىنى مەدەتۆ، لەو گوناھانەم، بەشق
باعىسى سىدقى منىش، جىددو تەلەب
بەس تەلاشم ئەمنى برد، بۆ سىدقى باش
من بەبى گارىم دەزانى، كارى وا
ھەر لەدەنكىك سەت بەرا بەر، ھاتەدەر
كاتى چۆ ژوور، دىتى مالى، خۆيەتى
تۆ تەلاش كە، تا ۋەدەس بىتى، يەقىن
تەنگە لەفز، زۆرە مەعنى موعتەنا
بۆيە پىغەمبەر كوتى (كل لسان)
كوا دەزانى، قەدرى ئاسمانان وتاۋ؟
يا ھەتاۋىك، ئەو ھەتاۋە، لەو شەمى

لەبارى ئەو مەتلەبەكە دەھەمۇنە فستىك مەسجىدى زىرار ھەيە...

كاتى مەعلووم بوو كە ئەو مەسجىد نەبوو
جا، نەبى فەرموۋى ئەۋى وىران بىكەن
چەشنى ئەو مزگەوتە، يانى پروو رەشە
پارە گۆشتىكى كەدەگرى، ماسى ئەو
مەسجىدى ئەھلى قوبا، گەر بوو، جەماد
چون جەماد نەيكرد زولمى وا، قەبوول
چون ھەقايىق ئەسلى ئەسلان، گشتىيان

بەلكە داۋىك بوو كە داۋان نا بوو، جوو
ئەو، لەبۇ خاشاك، ئەشغالدان بىكەن
دان لەسەر داۋرۇ بىكەى، كوا بەخششە؟
بۆ سەخاۋەت كوانى، دەكرى، باسى ئەو؟
غەبرى ھەمتاۋ، كوفوى خۆى، ئەو، دا، بەباد
ئاگرى بەردا يە، ئەو مەسجىد، پەسوول
چاك بزانە، زۆرە فەرقى وان، جىيان

^۱ - من گوناھم بوو بەتاعەت، خوايەشوكر ھەزلى من چوو، جىد، بوۋئىسبات، خوايە شوكر

- بۆ ھەيات و مەرگ، ۋەك ئىدىكەنن
 مەرگ و زىنى سوورى، كوا ۋەك مەنەوين؟ (۳۰۲۳)
- گۆرى ئەو دونياۋ، گۆرى دى، جىيان
 مەن لە دەستىم نايە شەرحى ئەو جىھان (۳۰۲۴)
- زىر مەھكەك كار دابنى، ئەى ھووشيار
 چا نەكەى، تا تۆش، مزگەوتى زىرار (۳۰۲۵)
- ئۆ لە مەسجىد چاكە رانت، تەنەدا
 چاك كەتۆرېت، ۋەك ئەوان بووى بەد ئەدا (۳۰۲۶)

ھىكايەتى ھىندوو، كە دەگەل پەيىقى خۆى لەسەر كارېك دەعوای دەکرد و ئەپدەزانی كە بۆخۆشى ئەو كارە، ئەنجام دەدا ..

خولاسەى داستان...

چوار نەفەر ھىندى چوونە مزگەو تىك و دەستيان كەرد بە نوپۇز كەردن، دەۋەسەتى نوپۇزدا
 موئەز زىن، ھاتە مزگەوت يەك تىك لەو چوار نەفەرە ئانگى كەرد و پىيىكوت ئەرى نوپۇز بوو؟ پەيىقى
 ۋى دە نوپۇزدا ئەو قسەى بىست، و بۆ ئەۋەكە موئەۋە جىيەى بكا كە كارىكى خىلافى ئەنجام
 داۋە پىيىكوت ئەتۆ دەۋەسەتى نوپۇزدا قسەت كەرد جا، نوپۇزەكەت باتل بوو، ھىندى سوووم بە دووھەى
 كوت.. مامە گيان بۆ تانە لە پەيىقى خۆت دەدەى؟ نوپۇزى خۆ شت باتل بوو، ھىندى چوارەم
 كوتى خوا شوكر، كە ئەمەن ۋەكوو ئىۋەبەو خەتايە گەرتار نەبووم و نوپۇزى مەن باتل نەبوو ..

- جە ھىندوو، ۋارىدى مەسجىد دەبوون
 بۆ ئىتاعەت ۋا كىع و ساجىد، دەبوون (۳۰۲۷)
- بەك بەبەك جا، نوپۇزى خۆيان دا دەبەست
 زۆر موئەد دەب كاتى نوپۇز، بەستيان دەست (۳۰۲۸)
- مەت موئەز زىن، ھاتە دەنگىش يەك لەۋان
 ئەى موئەز زىن، بانگ دراۋە، نەبوە، يان؟ (۳۰۲۹)
- جىندوۋىى دوووم كوتى جا، بەو كەسە
 نوپۇزەكەت باتل بوو، چون كەردت، قسە (۳۰۳۰)
- سووومەى دەيكوت بە دوووم، مامە، تۆ
 بۆ دەدەى تانان لەۋى، بىدە، لەخۆ (۳۰۳۱)
- جە رەمەى دەيكوت شوكر بۆ خۋاى جىھان
 نوپۇزەكەم باتل نەكەرد، مەن، ۋەك ئەۋان (۳۰۳۲)
- بەزى كەنپان ھەر چوۋار باتل كەران
 زىدەتر گومرا دەبن، ئىراد گران (۳۰۳۳)
- جۈش بەحالى ۋەى كەعەبىى خۆى دەدى
 جىستو جۆى كەد عەبىى خۆى، نىۋ ئىدەدى (۳۰۳۴)
- جەكە ئىنسان چاكرا، نىۋەى لەعەب
 چاكرا ۋە نىۋەكەى دىكەى لەغەب (۳۰۳۵)
- كەربىرېنت بى، دە، دانە، تۆ لەسەر
 سەر دەكەى دەرمان، نەيان بى، تا خەتەر (۳۰۳۶)
- بەدەۋا، زانىنى زەخمى خۆت، بەعەب
 گەر شكائى، جىنى رەحمى، بى تەردىدو رەب (۳۰۳۷)
- نەمەبە، بى باك، كەنەتبو، عەبىى ۋا
 رەنگە رۇژىك بى، دەتۆش دا ئاشكرا (۳۰۳۸)
- مەت دەبىست تۆ (لاتخافو) ى، خوا، مەگەر؟
 شادوبىن باك دىتە، بەر چاۋو، نەزەر (۳۰۳۹)

- زۆر زەمانان ئىبلىس خۇش نىۋ زىا
ئەۋ لەدونىادا گەلىك بوو، خۇش نىۋ
تۆ، بەدوۋى، شوهرەت مەرۋ بى ئىتىمىنان
تازەمانىكى كەپىشت، دەر نەھات
موبتەلا بوو گىيانى ۋى، چاۋ چەند چەند
تۆ نەكەۋتى تالەبۇ ۋى، بى بەپەند
- ۰۴۰) عاقىبەت بوو، لاي خوداۋەند، پرووسيا
۰۴۱) عاقىبەت، بەر عەكس بوو، بۇ جىتى جىتى
۰۴۲) خۇت نىشانده، كاتى ترست، چوو لەگيان
۰۴۳) مەسخەرەى ئەمرەد مەكە، تۆ ھىچ كات
۰۴۴) كەۋ تەخۋارى ئەۋ لەئاسمان، بوو بەپەند
۰۴۵) زەھرى خۋارد ئەۋ، تۆش بخۇ لەۋ خواپە، قەند

قەست كېردى توركانى غوز، بە كوشتنى نەفەرىكى، تا يەككى دىكە بترسى...

- ۰۴۶) چەملەيان كرد، توركى غوز، بۇ دى يەكى
۰۴۷) دوو نەفەر ئەعيانى دى يان، كەۋ تەدەس
۰۴۸) دەستيان بەست، تا بكووزن ئەۋ نەفەر
۰۴۹) بۇ دەكووزن، ئىۋەئەمنى ۋا فەقىر؟
۰۵۰) كوشتنى من، سوۋدى بۆتان، كۋا، چىيە؟
۰۵۱) يەك كوتى ترسى ھەبى، دۆستت ھەتا
۰۵۲) پىيكوتن ئەۋ، خالى ۋەك من، چا نىيە
۰۵۳) پىيكوتن چون ۋەھمە، ھەردوۋ كمان، يەكىن
۰۵۴) جا كەۋابوۋ ئەۋ بكووزن ئەۋ شەھان
۰۵۵) جا تەماش كەن لەلوتقى خۋاى جىھان
۰۵۶) ئاخىرىنى گشت قەرنان، پىش قروون
۰۵۷) تاھىلاكى قەۋمى نوۋ و قەۋمى ھوۋد
۰۵۸) تابترسىن، كوشتنى گشتيان، خودا
- ۰۴۶) تاكوتالان كەن، ئەۋى گشت جى يەكى
۰۴۷) ويستيان تا يەك بكووزن، لەۋ دوۋكەس
۰۴۸) پىيكوتن ئەۋ سەر ۋەران، ئەۋ تاجى سەر
۰۴۹) بۇ بەخوتن، ئىۋەتىنوۋن، ئەۋ ئەمىر؟
۰۵۰) من لىياسم، بۇ بەدەن، بەخۋا، نىيە
۰۵۱) ئەۋ لەترسان زىرى خۇى نىشان، بدا
۰۵۲) جۋاۋى داۋەزىرى زۆرە، ۋانىيە
۰۵۳) ھەردوۋ، جىتى فىكروخەيال ۋجىتى شەكىن
۰۵۴) تا لەترسان زىرو گەنجم، دەم نىشان
۰۵۵) ئىمەھاتىن بۇ جىھان ئا خىر، زەمان
۰۵۶) لەۋ ھەدىسى (اخرون السابقون)
۰۵۷) پىتىنىشان دايىن، بەخرى رەھمەت، خۋاى ۋەدوۋد
۰۵۸) ۋاى بەھالت عەكسى ۋەى، گەر كەردبا

بەيانى خالى مۈتەكەببىران و ناشوكران نىسبەت بە ۋجوۋدى ئەنبىا(عليهم السلام)..

- ۰۵۹) يەك بەيەك كەردىان باسى عەيب ۋغەش
۰۶۰) باسى سوۋك زانىنى فەرمانى خودا
۰۶۱) باسى عاشق بوون، بەئەۋ دونىايى دوون
۰۶۲) باسى دوور كەۋ تن، لەنۈكتەى ناسىحان
۰۶۳) باسى دوور كەۋتن لەيارانى خودا
- ۰۵۹) باسى قەلبى چەشنى بەردو، گىيانى رەش
۰۶۰) باسى كەم زانىنى ئەۋ رۆزى جەزا
۰۶۱) خۋىريانەبوون، لەبۇ، نەفسى، زەبوون
۰۶۲) يا ھەلاتن تا نەبىنرئىن سالىحان
۰۶۳) يا دەگەل شاھان، بەتەزۋىرو رىيا

- یانەبیر کردن لەقانیع، وەک گەدا
 گەر قەبوول کا، هەدیە، بێژئ بەو گەدا
 بیتەنیو خەلکی دەلە ی بەو، ئازمەند
 با دەلە ی تۆ، وەک مونا قیق، ئیستەمن
 نیمەو وەختی سەر خوراندن، خو، دەنا
 ئە ی فلانی، تۆ بکە بۆمان، دوعا
 ئەو قسانەت، لەنگ و لۆرن، نینە چوست
 نیمە چارە، خو لە بەرخەر جی منال
 کام حەلال؟ ئە ی تۆ لە گومراهی شەلال
 ئەو خوا یە ی، تۆ دە دە ی، راحەت، بەنان
 ئە ی ئەو وە ی موشتاقی بۆ دونیای دوون
 ئە ی ئەو وە ی موشتاقی بۆ نازو نە عیم
 ئە ی ئەو وە ی موشتاقی بۆ ناپاک و پاک
 کوا خە لیلیکی کە هاتە دەر لە غار؟
 جم لە دونیای دوون و دونیای دیکە دا؟
 بی تە ماشای وە سفی زاتی کردگار
 جۆنی دە خوا لوقمە، بی دیداری وی؟
 سی ئومیدی کردگار، قەت یە ک نە فەر
 مەرچی وە ک حە یوانە حیلە ی گەر، هەنە
 مە کرو فیل و خۆ ی، لە سەر را دێنە خوار
 سست دە بیتن مە غزو عە قلی ویش خەریف
 ئە و کە سە ی بێژئ، کە من دەو فکەرە دام
 گەر بلئ ئەو خوا، غە فوورە، هەم رە حیم
 ئە ی لە غەم خنکاو، چون نانت نییە
- یا حە سادەت بی، سە بەب، بۆ ئیعتید ا
 گەر نە کا، بێژئ بەوی مە کرو ریا
 گۆشە گیر ی، تۆ دە لە ی بەو، خود پە سە ند
 وام خە ریکی خەر ج و مندالان و، ژن
 زۆ ر بە دینی خۆم، دە کرد من ئیعتینا
 تا، ببین، ئا خیر، لە یارانی خودا
 وە ک خە والو، چەن قسە ی کرد، دوا یە نوست
 من دە بی دائیم، بکەم کە سبی حە لال
 غە یری خوینت من، چ نابینم، حە لال
 لا دە نیتی دین، دە گری تا غووت، وە ک گییان
 چۆ نە حالت، دوور، لە (نعم الماهدون)؟
 چۆ ن دە بی، دوور بی، لە زاتی خوا ی کەریم
 چۆ ن دە بی دوور بی، لە وە ی تۆ ی کرد چاک
 ئەو کوتی .. خام ئەو وە یە، کوا کردگار؟
 تا نە زانم کئ بە وان دە ستوور دە دا
 گەر، نە جووم نان، لەو گەر و و یە م نا چتە خوار
 بی تە ماشای گول و گولزاری وی
 نا خوا، لەو چۆ مە غە یری گاوو، کەر
 عاقیبت مە علووم دە بی، چون بۆ گە نە
 هیچ کە نامیتئ، لە بۆ وی رۆژگار
 عومری دە روا و، دە ستی خالی، وە ک ئە لیف
 مە کرو فیلئ نە فسە، وای دانا وە دام
 مە کرو فیلئ، وا دە کا نە فسئ لە ئیم
 گەر غە فوورە هەم رە حیم، ترست چییە؟

ئىزھارى نارهەتى كۈندى پىرەمىردىك لە لاي تەيبىب بە خاترى نارهەتى بەدەن و
جواب كۈتتى تەيبىب، بەۋى..

خولاسەى داستان...

پىرەمىردىك چوۋلاى تەيبىبىك تا دەرەكانى بۆ دەرمان بكا، پىرەمىرد پىيكوت ئەمن لەناحەى
مەغز ئىحساسى نارهەتى دەكەم .. ئاغاي تەيبىب بۆچى وام؟ تەيبىب پىيكوت بەعيللەتى پىرى
ۋاى، پىرەمىرد كۈتى چاۋەكانم تار دەبىنن، تەيبىب پىيكوت ئەۋىش بەعيللەتى پىرى، پىرەمىرد
پىيكوت پىشتم دىشى، تەيبىب پىيكوت ئەۋىش ھەرلەبەر پىرى پىرەمىرد كۈتى ھەرچى دەيخۇد
ھەزم نابى، تەيبىب كۈتى زەغىف بوۋنى مەعدەئەگەر چاك كار نەكا بەعيللەتى پىرى، پىرەمىرد
كۈتى كاتىك كەنەفەس دەكىش، نەفەسم تەنگ دەبى، تەيبىب كۈتى ئەۋىش ھەر بەعيللەتى
پىرى.. لەو كاندەدا پىرەمىرد زۆرتوۋرەبوو، بەتەيبىبى كۈت .. ئەى ئەحمەق ئەتۆبە ھەموو ئىسە
و رەسمەفەقەت ئەو جوملە فىر بوۋى كەلەبۆ ھەموو دەرديكى، بلەى، عىللەتى ۋى پىرى.. تەيبىب
پىيكوت ئەى پىرەمىرد نەمكوت كەعيللەتى تەۋاۋى نارهەتە كانت پىرى؟ ئەلئان
بزانە كەعيللەتى ئەو توۋرەبوۋنەشت ھەر پىرى..

-	پىرەمىردىك ھاتەلاى دكتور كۈتى	سسەمەغزم پىم بلئى تۆ عىللەتى
-	پىندەكۈت، پىرى، كەتۆ وات ھات، بەسەر	پىركۈتى تارىك دەبىنم دەو رو بەر
-	پىندەكۈت، پىرى، كەۋاى، ئەى زۆ رەدەم	پىر كۈتى ئىشەم دەپشت، دا زۆرەزىم
-	پىندەكۈت پىرى كەۋاى، ئەى شىخى ژار	پىر كۈتى مەعدەم ھەزم نا كا، چ جار
-	پىندەكۈت پىرى كەمەعدەت ۋاىەتۆ	پىر كۈتى ئىستا پىشوم زۆر سۋارە، بۆ؟
-	پىندەكۈت تەنگى نەفەس دى، جاروبار	دېن دەگەل پىرى، نەخۆشى، بى ژمار
-	پىركۈتى زۆر ئەحمەقى تۆ، ۋا دەلەى	تۆ، تەبابەت فىر نەبوۋى ھىچ، ۋا ھەلەى
-	ئەى نەفام، عەقلىت بەتۆ ى نىشان نەدا؟	بۆ ھەموو دەرديك، دەۋاىەك، داى خودا
-	زۆر نەفام و زۆر كەرۋ، زۆر ئەحمەقى	دوور لەعەلم و دانىشى تۆ، زۆر شەقى
-	پىندەكۈت دكتور، ئەى عومرى تۆ شەست	توۋرەبوۋنى وات، لەپىرى ھاتەدەست
-	چۈنكە ئەعزانو سىفات، لاواز بوون	حەو سەلەو سەبەرت ۋەھا، بى ۋاز بوون
-	گەربىسى دوو قسان، ھەى ھەى، دەكا	ئەو بەيەك لىۋانەئاو، زوو، قەى، دەكا
-	غەبرى ئەو پىرەى كەمەستى ۋاىەتەو	زىندەگى تازەو تەمىزى لايەتەو
-	زاھىرەن پىرو دەباتىن دا منال	ئەنبىا ئو، ئەۋلىيا وان، ئەى ھەۋال

- گەر کوپەیدا نین ئەوان، لای باش و بەد
 گەر کوناناسن ئەوان، زۆر زۆر یەقین
 گەر بزانن سابیتەپوژی جەزا
 وای مەبێنە، وەک بەرووی تۆ، پێکەنی
 دووزەخ و، جەننەت، ھەموو ئەجزایی، وی
 بێر لەھەرچی کە ی دەبی ئاخر، فەنا
 گەر دەزانن، کێ ھەیەدەو مالدەدا
 ئەبلەھان تەعزیم دەکەن، مەسجید، بەلام
 ئەو مەجازە، دل حەقیقەت ئە ی کەران
 مەسجیدی دل گەر ھەیان ئەولیا
 تا نەیتیشی قەلبی یەک ئینسانی باش
 قەستییان بوو، بێنەجەنگی ئەنبیا
 تۆ ھەتە ئەخلاقێ قەو می، چوون لەپیش
 ئەونیشانە ی وان دەتۆ دا گشت دەھات
- بۆ دەگەل وانێ ھەبەد کار، حەسەد؟
 بۆ دەگەل وان، وا بەبوغزن، وا بەکین؟
 چۆن دەدەن، خۆیان لەشەمشیری خودا
 قیامەتی تێدا یە، زۆر زۆر باتینی
 لەو، بەھەر جووور، بێر بکە ی، بالایی وی
 فکرو بیران نابێ جینان، بۆ خودا
 بۆ لەبەر دەرگا، دەکەن داد و سەدا؟
 دین دەکەن تەخریبی ئەھلی دل تەمام
 نینە مەسجید، غەیری قەلبی سەرورەران
 سەجدە گایە بۆ عمووم، جینگای خودا
 ھیچ کەسیک ناکا خوداوەند، وردوخاش
 جیسمی وانیان ئادەمی دیت، نەک جییا
 چۆنە ناترسی، کەبۆت بی، دەرد و ئیش
 تۆ لەوانی، جا، چلۆن دەت بی، نەجات؟

داستانی جوحا و ئەومندالە ی کە دەپیش جەنازە ی بابی دا، دەگریا..

خولاسە ی داستان..

جەماعەتیک تا بووتی بابێکیان بەشان دەبرد، مندالیک دەگەل ئەوجەماعەتە، بەگریان و نالین دەپوشت، ورووی دەتابووتەدەکرد و دەیکوت ئاخر ئە ی بابی خۆ شەویستم، ئەتۆ بۆکوئ دەبەن؟ دەیان ھەوئ کە ئەتۆ تەسلیم بەخاک بکەن، ئەتۆ دەبەن بۆ مالیک تەنگ و تاریک و بی چرایە، ئەوئ مالیکە بی دەرک و دیواری مۆرەتتەب، و بی حەسیر و بی غەزایە، مندالیک فەقیر بەنیوی جوحا کە دەگەل بابی، بە ویدا دەپوشت و ئەو قسانە ی بیست، بەبابی خۆی کوت.. بابە گیان دەلە ی ئەو تابووتەدەبەن بۆ مالی ئیمە چونکە مالی ئیمەش، بی حەسیرە، بی غەزایە، بی چرایە.

- کەوتە دووی تابووتی باوکی، یەک منال
 بابەتۆ بۆکوئ دەبەن ئە ی بابی چاک؟
 دەت بەنە مالیک زۆر تەنگ و، فەقیر
- ھەربەگریان و، بەشین و نالەنال
 تۆ دەبەن ئیستا کە تەسلیم کەن، بەخاک
 ئەو کەچی تێدا نییە، قالی و حەسیر

- بى چرايەئەو بەشەو، رۆژنان نىيە
دەرکە(نا) رېڭا لەبۇ سەربان کە(نا)
جىسمى تۇ، كە، رووگەبوو، بۇ بەحرۇ، بەر
مالەكى نا ئەمن و جىيەك، زىدەتەنگ
وہسفى مالى كوت، بەتەعداد و ژمار
واى جوحا كوت، بابەگيان، واحالىمە
بابى دەيكوت ئەى جوحا، تۆى زۆر نەفام
ئەو نىشانانەى كەكوت ئەو يەك بەيەك
بى تەعام وبى حەسىرو بى چراغ
زۆر نىشانەى وا ھەيانن تاغبيان
مالى قەلبىكى كەنوورى لىنەدا
تەنگ و تاريكەوہ كو گيانى بەدان
قەت بەنوورى حەق نەبوو ئەو قەلبى شاد
گۆر، گەلىك خۇشتر لەقەلبى والە،بۆت
تۆ كەگياندارى ئەرى ئەى شوخ و شەنگ
يوسوفى وەختى و، رۆژى ئاسمان
يوونست زىندان، دەبەتنى ماسىيە
گەر نەبا زاكىر لەبۇ حەق، بەتنى نوون
ئەو بەزىكرى حەق نەجاتى ھاتەدەست
گەرلەبىرت چۆتەوہ، تۆ زىكرى گيان
ھەرچى دى حەق بۇ خودايى، ئەو دەمە
ئەو جىھانە،يەم، بەدەن ماسى و، رووح
گەر كوزاكىر بى، لەماسى، بووى نەجات
زۆر دەنىو ئەو بەحرەدان ماسى گيان
خۇ دەدەن لىت، يەك يەكەى ئەو ماسيان
گەر كوناينىت، چاوت، ماسيان
گيانى تەسبيحاتەسەبرو حەو سەلە
- بۇ غەزاو خۇراک لەوئى، نىشان، نىيە
ھىچ دراوسى نىن كەبن بۇ تۆ پەنا
چۆن دەبەن، بۇ مالەكى وا كوئروكەر؟
ھىچ كەنامىتن دەوئداروو، و، رەنگ
ئەشكى خويىنى لەچا وى ھاتەخوار
سوئن دەخۇم ئەوھەى دەبەن بۇ مالىمە
واى جوحا كوت، گوئ دەنىشانان تەمام
مالى ئىمەوايەبى تەردىد و شەك
بى حەسارو بى دەرو، سەربانى ساغ
كوا دەبين؟ كوانى چاوى ساغبيان؟
تاوى روونى زاتى بى ھەمتاى خودا
دوور لەلوتف وپەحمى سولتانى جىھان
بەستراوہ، دەركى نىتى جىى گوشاد
زووكەدوور بەتۆلەگۆرى قەلبى خۆت
چۆنەناخنكى، لەگۆرى ھىندەتەنگ؟
چال و زىندان بەسسە، رووت دە، تۆ نىشان
رېنى نەجات، ھەر زىكرە، ھەر خوا ناسىيە
حەبسى وى بوو، تا كو رۆژى (يىعثون)
زىكرو تەسبيح ئايەتى رۆژى (ئەلەست)
گوئ دەتۆ ئىستا، بەزىكرى ماسيان
بوو بەماسى، ھەرچى دىتى، ئەو، يەمە
يونسى مەحرۇوم، لەرووناكى سەبووح
وانەبى گەر، ماسى زوو ھەزمى دەكات
وان لەدەورت، تۆ كەنەت دىن، ھىچبيان
چاو ھەلئە، تا ببيان بىنى عەيان
دیتەگوئى تۆ زىكرى وان، تەسبيح، يان
چونكەوايە، حەو سەلەت بى، ئەو چەلە

جاکترینی زیکرەسەبرو ھەو سەلە	سەبرەبۆ شادی کلێلە، نەک، پەلە (۳۱۴۶)
بۆ بەھەشت، پردی سراتە، ھەوسەلە	جوان دەگەڵ وی دا دەبێ، نا ھەز لەلە (۳۱۴۷)
بێ لەلە، نابێ ویسەل، ئەو خۆش ئەدا	چون لەلە، نابێ، لەجوان ھیچ کات، جودا ^۱ (۳۱۴۸)
کوا دەزانێ، تامی سەبرێ، شووشەدڵ؟	خاسە، بۆ جوانیکی وەک گۆل، بێ چۆل (۳۱۴۹)
ئارەزوو بۆ مەردی جەنگی، جەنگە، ھەر	بۆ موخەننەس، ئارەزوو بوو، بەس زەکەر (۳۱۵۰)
ھەر زەکەر بوو، بۆ بەدین و زیکری وی	زۆر لەبۆ جینی پەستی برد، ئەو فیکری وی (۳۱۵۱)
نێی مەترسە، با سەماشێ، بێ دەدەست	چونکە دەرسی دا بەوی یەک عیشقی پەست ^۲ (۳۱۵۲)
گەرچی رۆیشت، زۆر لەبۆ سەر، نیوی وی	لینگ دەدا، ئەو، ئەسپەکی، بۆجێ نەوی (۳۱۵۳)
ترسی ناوی پەرچەمی سوا لکەر، برا	پەرچەمی وی چونکە بۆ نان، ھەلدر ^۳ (۳۱۵۴)

ترسانی مندالیک لە پیاویکی زەلام و کوتنی ئەو پیاوێ کە ئەو مندال مەترسە چونکە ئەمن پیاو نیم..

دی منالیک تاق، زەلامیک بێ ھەیا	زەر، دەبوو، مندال، لەبیم، وەک کارەبا (۳۱۵۵)
بێدەکوێ ئیمەن بە، من ئەو ھا دەبیم	تۆ لەسەر، مەن لەزێر تۆ دا دەبیم (۳۱۵۶)
با زەلام بێ، مەن موخەننەس، ئەو کورە	وەک لەسەر و شتر بێی تۆ لێم خورە (۳۱۵۷)
زەھیرەن ئینسان بوو ئەو، شەیتان نەبوو	باتینەن، شەیتان بوو ئەو، ئینسان نەبوو (۳۱۵۸)
ئەو زەلام وەک قەومی عاد، تۆی وەک دەھۆل	لێدەدا، با، چەن لکی داران، لەچۆل (۳۱۵۹)
رێویەک، راوی کە کرد بوو، دای بەبا	ھات ھەتا کو تەپلی نیو خالی بیا (۳۱۶۰)
چونکە نەبیدی، نیو دەھۆل، ئەو دلخوواز	وایدەکوێ، زۆر چاترە، لەو ھەو بەراز (۳۱۶۱)
رەنگە، بێ دەنگی دەھۆل، رێوی ھەلێ	عاقڵ ئەمما، لێدەدا، تاهێج نەلێ (۳۱۶۲)

داستانی تیر ئەندازیک و ترسانی وی لە سواریک کە دەجەنگەل دا دەرویشت خولاسە ی داستان...

پیاویکی موسەللەح بەھەببەتی پیاوانەوترس ھینەر، کەسواری ئەسپیکی نەجیب بوو بەقەرەاغ جەنگەلێک دا دەرویشت، لەوکاتەدا تیر ئەندا زیک ئەوی دی، لێ ترسا، جا لەبەر ئەوە تیریکی

^۱ - چون لەلان، نابن، لەجوانان، قەت، جودا (مصرع دوم)

^۲ - لێ مەترسە، چەن بڵیند بێ جینی وی

^۳ - ترسی ناوی پەرچەمی نیو سوا لکەرەن

چونکە دەرسی دا بەوی عیشقیک، نەوی
پەرچەمی وان چونکە بۆ نان ھەلدران

دەكەوان نا، وئە سوارەى نیشانەگرت و سىرەى لى ھەلگرت سوارەكەھاوارى كرد،
مەنوارەھەيكەلى زەلام و رىك و پىكى من، ئەمن شەخسىكى زۆر زەعیف و كار لەدەس
نەھاتووہمە، چونكەدەوہختى جەنگ دا لەپىرەژنىكىش زەعیفترم، تىر ئەنداز كوتى، بىرۆ ئەمنىش
لەترسان قىافەى تىر ئەندازانم بەخۆ مەوہگرتووہ..

- ۶۳ -	پىك سواركارى موسەللەح، زۆر مەھىب	پىك سواركارى موسەللەح، زۆر مەھىب
- ۶۴ -	تىر ھاوئىزىكى ماھىر ھەم جەوان	دى لەترسان، تىرى دانا، نىو كەوان
- ۶۵ -	تا كولىتداتىر، بانگى كرد سووار	با زەلام بىم، زۆر زەعیفم بى قەرار
- ۶۶ -	تۆ مەنۆ رە، لەو زەلامى جىسمى من	وہختى جەنگ، زياتر لەمن، يەك پىرەژن
- ۶۷ -	پىنیدەكوت گەر زووت نەكوتبا، تۆ بەمن	لیم دەداى، دەمكوشتى دەمەینای لەبن
- ۶۸ -	تىغى پیاوان زۆرى كوشت ئەفرادى پەست	چونكەناپیاو بوون و، تیغیان، بوو بەدەست
- ۶۹ -	گەرلىباسى رۆستەمان، تۆ كەیتەبەر	پیاو نەبى گەر، گيانى تۆ زوو دیتەدەر
- ۷۰ -	تىر كەگىانت، دانی تیغت، گيان فیدا	ھەرچى بى سەرىت، شا، بەو، سەر دەدا
- ۷۱ -	مەكرو فىلى تۆ سىلاحى تۆ دەبوون	ھەربەویش بووى، تۆ برىندارو، زەبوون
- ۷۲ -	ھىچ ئەلەو فىلانەسوود دەس نا كەوئ	تەركى فىل كە، گەر تۆ خوشبەختیت، دەوئ
- ۷۳ -	چون لەمىوہى فىل نەت خوارد، تۆ، ج كات	فىل وەلابە، بت ھەوئ ھەرخوا بدات
- ۷۴ -	چون موبارەك نینە، ئەو عىلمانە، بۆت	خۆت لەگىلى دەو، لەشووم، تۆ لادەخۆت
- ۷۵ -	وہك مەلائىك بىزە (لەلەم لنا)	(غیرماعلمتەنا) ئەى جان پەنا

داستانى يەك عەرەب و رەلم دەجەوال كردن و سەزەنىش كردنى وى ئەوہسسوتى فيلسووف..

خولاسەى داستان...

عەرەبىكى سەحرا نشین بارى لەسەر وُشتى خۆى دانا بوو، ئەوبارەعیبارەت بوو لەیەك
جەوالى پىر لەگەنم وىەك جەوالى پىر لەرەلم، وبۆ خۆشى لەسەر ئەودوو جەوالەدانىشتبوو وبەپى
دا دەپۆشت، لەو كاتەدا يەك نەقەر زۆر بلى كەبەزاهىر فىلسووف بوو ھاتەپىش ولىپى پىرسى
كەئەو دوو جەوالانەچىيان تىدايە؟ عەرەبى سەحرا نشین پىيكوت يەكیانم پىرلەگەنم
كردووہوہەكیانىش پىر لەرەلم، كابراى بەزاهىر فىلسووف پىيكوت.. بۆچى رەلمت دەجەوال
كردووہ؟ عەرەبى سەحرا نشین پىيكوت تا تەعادول بەرقەرار بى، كابراى بەزاهىر فىلسووف

بێیکوت ئەتۆ دەت توانی کە گەنمە کەت دوو بەش کردبا و ھەربەشە ی دەجە وایکت کردبا، ھەم بارە کەت سووکتر دەبوو ھەم و شترە کەت راحەت تر و سووک تر دەیتوانی بەرێ دا برۆا، عەربی سەحرا نشین بێیکوت ئافەرین ئەدی ئە ی حە کیم ئەتۆ بە و ھەموو فەزل و دانیشە بۆچی رۆوت و پیادە بەرێگا دا دەرۆی؟ لە پاشان ئەو عەربی سەحرا نشین بەزەیی پێداھات و ویستی کە ئەوی سواری و شتری خۆی بکا، لەوکاتەدا دووبارە لێی پرسی ئەتۆ بە و ھەموو عەقڵ و دانیشەو ئەو ھەموو قسە جوانانە، شای یا وەزیری؟ کابرای بەزاهیر فیلسووف بێیکوت نەشام ونە وەزیر .. لەسەر و سەکتوم را دیارە کە ئینسانێکی عادیمة، عەربی سەحرا نشین بێیکوت راست بلێ، چەند و شترو چەند گات، ھەیە؟ کابرای بەزاهیر فیلسووف کوتی هیچ و شر و گام نییە. عەربی سەحرا نشین بێیکوت چەند جوور قوماشت دەدوکان دا ھەیە؟ کابرای بەزاهیر فیلسووف بێیکوت دوکانی چی؟ ئەمن هیچ جوورە مولکێکم نیە عەربی سەحرا نشین بێیکوت .. زۆر چاک، ئەلئان کە هیچ جوور قوماشیکت نیە بلێ بزائم چەندەت پوولی نەغد ھەیە؟ کابرای بەزاهیر فیلسووف کوتی .. لێم گەرێ، پوولی نەغد کە هیچ، حەتتا بۆ نانی شەویش موحتاجم، عەربی سەحرا نشین بێیکوت ئەلئان کە حال و وەزعت بە و جوورە یە، زوو لەمن دوور کەو، چونکە دەترسم کە شوومی ونەحسی عیلم و ھونەری تۆ؟ بۆ من بێ، و ئەمنیش وەکوو تۆ بەد بەخت و بیتچارە بکا ..

٣١٧٦)	دوو جەوآلی پەر لەدانە، تا، بەلەب	ئەدەنا سەر و شتری بار، یەک عەرەب
٣١٧٧)	لێی سوئال کرد زۆربلێ یەک، وەزە و حال	دەنیشت، بۆ خۆی لەسەر ئەو دوو جەوآل
٣١٧٨)	زۆر شتی دی باسکرا، دەو پرسیار	سەو تەنی وی پرسی هیناییە، وتار
٣١٧٩)	ئاخنیو تن، تۆ بەچی؟ راس بێژە حال	حە لەپاشان پێیدە کوت، ئەو دوو جەوآل
٣١٨٠)	یەک جەوآلیش رەلمە، نەک قووت ئە ی برام	ئە ی جەواب، یەک پەر لە گەنمە، قووتی عام
٣١٨١)	جوابی داوە تا جەوآل ھەبیت، یار	بێدە کوت تۆ بۆچی رەلمت کرد ھبار؟
٣١٨٢)	تا دەدوو جی کە ی ئەتۆ ئەو نیوہ کە ی	ئە بە بێیکوت والە چابوو، گەنمە کە ی
٣١٨٣)	ئا فەرینی کوت عەرەب، بەو، زۆر جار	ئە جەوآل سووک بیت و، و شتر سووک بار
٣١٨٤)	بۆ چی والە ی رۆوت و، پیادەو، دەرە دار؟	سەو ھەموو ئەفکاری جوانی بێ ژمار
٣١٨٥)	بۆ یەسواری کرد لەو شتر، بائە دەب	ئەحمی زۆر ھات، بەو حە کیمە، ئەو عەرەب

- جا، بەۋى كوت ئەى حەكىمى خۇش بەيان
بەۋ ھەموۋعەقلى و شعورەت، خوا، كەدای
دای جەۋاب، عادىمە، من ھىچ نىم لەۋان
پىندە كوت گاو، وشترت، تۆ چەن ھەنە؟
پىندە كوت چەندەت دەدوكان دا، قوماش؟
بىژەمال و پوۋلى نەغدەت چەندە چەند؟
تۆ لەلەتە كىمىيى مىسسى جىھان
پىندە كوت ۋەللەھى نىمە ئەى جەۋان
بى لىباس و پى پەتى، من ۋا دەپۇم
خۇ لەبۇ من لەۋ ھەموۋفەزل و، ھونەر
جا عەرەب، پىكوت لەلەى من تۆ بىرۇ
عىلمى شوۋمت، دوور كەلىم، تۆ ئەى نەفام
گەر كوت بىنم لەرئ، لىت لا دەدەم
يەك جەۋالم گەنم و، يەكيان رەلم و خىز
ئەحمەقى من زۇ رەمبارەك ئەحمەقى
بەت ھەۋى تۆ گەر كوت نەقەت كەم بىي^۱
چىكەتتىكى بى لەسەر چاۋەى خەيال
چىكەتتى دۇنيا، دەكا زىاد، زەنن و، شەك
فېلەبازى زىرەكى ئاخىر زەمان
فېلەبازان، زەحمەتى خۇ زىاد دەدەن
سەبر و ئىسار و سەخاى نەفس و، جوود
ئەۋ ھەفكرەپى يەكت لەۋ دەسكەۋى
ئەۋ ھەشاىە، ھەر لەبۇ خۇى شا، بىي
- بىژەحالى خۇت كەمىكى، نەك دەيان^۱
راس بىژەپىم، ۋەزىرى، يانەشای؟
چاۋ لىباسم، چاۋ، لەحالم، كەجووان
جوابى داۋە، ھىچ لەۋان نىن، بۆ بەنە
جوابى داۋە، كوا دوكان، كوا جىيى باش؟
تۆ كەتەنە، رى، دەپۇى، ئەى خۇش پەند
عەقلى و عىلمت زۇرە، ۋەك زىر، ئەى فلان
من لەزىن دا قوۋتى شەۋ، يەك دانەنان
نان لەھەرچى، پىم بدەن، بۆۋ، لا دەپۇم
ھىچ نەبۇۋ، تەنە ھەبۇۋ، بەس دەردەسەر
تاكوشوۋمى، ھىچ نەپەت، بۆ من، لەتۆ
نوتقى تۆ شوۋمەلەبۇ عالم، بەعام
گەر دەپىشم دابى، خۇم ۋەدوا دەدەم
باشترەبۇم، زۇر، لەفېلى پىاۋى خىز
چون دلم، مەپزۋو ق و، گىانم مۇتەقى
تۆ تەلاش كە، تا كوحىكەت، كەم بىي
دوور لەفەزى خواپەئەۋ، ئەى باكەمال
چىكەتتى دىنى دەبا، تا سەر فەلەك
خۇى، بەزۇر دەگرىت و، كەم، پىشپىيان
مەكرو فېلان، زۇر بەخەلكى ياد دەدەن
لا دەنن، گەرچى ئەۋان، كىمىيى سوود
ئەۋ ھە، رى يە، شا، بىيى تۆ لەۋى
نەك بەزىر و گەنج و لەشكر، چا بىي

^۱ - جا، بەۋى كوت ئەى حەكىمى خۇش قسە بىژەحالى خۇت، كەمىكى، بۆم، بەسە

^۲ - پەت ھەۋى تۆ گەر، شەقا ۋەت كەم بىي (مصرع اول)

تا بمینئ شایه‌تی وی سه‌ر مه‌دی چه‌شنی عیززی مولکی دینی ئه‌حه‌دی (۳۲۰۹)

کراماتی ئیبراهیمی ئه‌ده‌م (قدس الله روحه‌العزیز) له‌ قه‌راغ ده‌ریا..

خولاسه‌ی داستان...

ئێبراهیمی ئه‌ده‌م زیمنی سه‌یرو سیاحت گه‌یشته‌قه‌راغ ده‌ریا یه‌کی وله‌وئ دانیشته‌ و مه‌شغوولی پینه‌کردنی لیباسه‌کۆنه‌که‌ی خۆی بوو، ده‌وکاته‌دا ئه‌میریک که‌سالانی پینشو غولامی وی بوو، به‌وئ دا رۆ یشت، هه‌رده‌گه‌لکو چاوی پیکه‌وت ئیبراهیمی ناسی، به‌لام سه‌ری سوڤ مابوو، چونکه‌هیچ ئه‌سه‌ریکی له‌شازاده‌گی و سه‌داره‌ت و ئه‌ماره‌ت ده‌ویدا نه‌دی، به‌لکه‌م دیتی که‌ده‌رویشینکی ساده‌وفه‌قیه‌، جا، به‌خۆی کوته‌ و سه‌له‌نه‌ت و سه‌له‌نه‌ت و عه‌زه‌مه‌ته‌، چی لێهات؟ بۆچی هینده‌خۆل وه‌سه‌رو په‌ریشان بووه‌؟ ئیبراهیم که‌عارفینکی کامیل بوو، له‌دلی خه‌لکی ئاگادار بوو، جئ به‌جئ له‌دلی وی حالئ بوو، وله‌بۆ قانع کردنی وی ده‌رزیه‌کی ده‌ده‌دریا هاویشته‌، وزۆری پینه‌چوو که‌سه‌دان هه‌زار ماسی سه‌ریان هینا ده‌ر، ده‌حالتیک دا هه‌ر یه‌که‌ی ده‌رزیه‌کی زیری ده‌زاری دا بوو، ماسیه‌کان ڤوویان ده‌ئیراهیم کرد، وکو‌تیا‌ن ئه‌ی عارفی حه‌قیقی ته‌واوی ئه‌و ده‌رزیانه‌ ئیتۆ نه‌وه‌ریان بگره‌، ئیبراهیم ڤووی ده‌ئه‌میر کرد و کوتی ئه‌ی ئه‌میر حکوومه‌ت له‌سه‌ردلان چاکتره‌یا حکوومه‌ت له‌سه‌ر ته‌ختان؟ ئه‌میر له‌ته‌ماشای ئه‌و سه‌حه‌نه‌جیه‌دوچار یه‌یه‌جان و وه‌جدو شوور بوو، وکو‌تی وه‌ختیک که‌ ماسیا‌ن له‌ڤووحی عارف ئاگادارن وای به‌حالئ ئه‌و که‌سه‌ی که‌له‌وی بی خه‌به‌ره‌.

۳۲۱۰)	بۆ پشوو دان، چۆ قه‌راغی یه‌ک، یه‌می	۳ ده‌یست رۆژیک برامی ئه‌ده‌مه‌ی
۳۲۱۱)	یه‌ک ئه‌میر ئه‌و ده‌م، به‌ویدا، را ده‌برد	ئه‌و لیباسی کۆنی خۆی پینه‌ی ده‌کرد
۳۲۱۲)	شیخی ناسی، که‌وته‌سه‌جده‌ ئه‌و به‌زوو	ئه‌و ئه‌میر به‌نده‌یه‌ک بۆ شیخ بوو
۳۲۱۳)	دی نه‌ماوه‌، ئه‌و وه‌کوو پینش، خولق و ڤووی	چاکی نۆڤی هه‌م له‌خه‌رقه‌، هه‌م له‌خووی
۳۲۱۴)	بۆ چی ویستی فقه‌رو به‌د به‌ختی ئه‌دی؟	بۆ ره‌های کرد مولکی زۆرو بی حه‌دی؟
۳۲۱۵)	چۆن له‌خه‌رقه‌ی پینه‌ده‌درووی، وه‌ک گه‌دا	مولکی زۆرو بی حیساب چۆن به‌رده‌دا؟
۳۲۱۶)	شیخ وه‌کووشیر، نیتۆ دلانیش، جه‌نگه‌لی	شیخ ده‌بوو حالئ، له‌فکری نیتۆ دلی
۳۲۱۷)	هیچ له‌وی ون نینه‌ئه‌سرا‌ری جیهان	وه‌ک ره‌جاو، خه‌وف، ئه‌و له‌نیتۆ قه‌لبان ره‌وان
۳۲۱۸)	کاتی چوون بۆ مه‌حه‌زه‌ری ساحه‌بدلان	حیفزی دل کهن ئیوه‌ئه‌ی بی حاسلان
۳۲۱۹)	خوا، له‌وان بۆ رازو ئه‌سرا‌ر، ساتیره‌	ئه‌هلی ته‌ن لای وان ئه‌ده‌ب، بۆ زاهیره‌

- ئەھلى دَل لای وان، ئەدەب، بۇ باتىنە
 عەكسى وانى تۆ لەلای كویران بەلام
 تۆ لەلای بىنا، ئەدەب، ناکەى، لەبۇى
 چون لەھۇش و نوورى ھادى بى بەشى
 تۆ لەلای بىنا دەدەى پىسى لەرووت
 خستىەدەریا، جى بەجى، دەرزی لەوئ
 سەت ھەزاران زىدەماسى خوای غەفوور
 گشت لەدەریای حەق ھىناپانەدەر^۱
 پرووى دەوى کردو بەوى کوت ئەى ئەمیر
 زاھىرى بوو ئەو نىشانە، ھىچ نىيە
 بۇ نمونەى باغ، لکى، بۇ شار دەبەن
 خاسسە، باغىک، ئاسمان، لەو، يەک چلە
 گەر کوناچى تۆ لەبۇ ئەوباغ، چ کات
 تا کوئەوبۇن، جازىبى گىانت بىنى
 وايدەکوت یوسف، کورى يەعقوب نەبى
 ھەر لەبەر ئەو بۇ نە، ئەحمەد، گاز دەکات
 پىنج حىس لىکتر جودانابن، چ کات
 قووەتى يەک، قووەتى باقى دەبى
 دىتنى چاو زیاد دەکا، گفت و بەيان
 خۇ، سەداقەت گشت حەواس وشيار دەکا
- چونکە قەلبى وان، بەئەسراپ، فاتىنە
 تا وەدەس بىنى، لەوان جاھو، مەقام
 نارى شەھووت، دەستەچىلەى، بۇ يەتۆى
 لای ھەموو کویران ئەتۆ وا، پرووگەشى
 تۆ دەگەل نازىش دەبى، بەو وەزغە، جووت
 زۆ رېلىند، دەیکوت کەدەرزی خۇم، دەوى
 بوو بەلىتۆى وان، دەرزی، زىرى سوور
 سەر، کەبگرە، شىخ دەرزی خوای لەسەر
 مولکى دَل، چاک، يانەمولکى وا، حەقىر
 تۆ تەماشاکە، دەباتىن دا چىيە
 باغ و بىستان، کوا ئەوان، يەکجار دەبەن؟
 بەلکەئاسمان بۇ وى پىست، ئەو، کاکلە
 بۇ ن کەيەک گول، تا زوکا مت، دوور بکات
 تا کوئەوبۇن نوورى چاوانت بىنى
 دابنن، بۇ، بۇن، (على وجه ابى)
 رەو شەناىى دا، بەچاوى من، سەلات
 يەک يەکەى وان، چون لەيەک ئەسلى دەھات
 ھەريەکەى بۇ يەکترى، ساقى دەبى
 زیاد دەکا گوشتار، سىدقى چاو عەيان
 چى حەواس بى، زەھوق، گەل خۇى يار دەکا

شروعى مۇنەۋۋەر بوۋنى عارف، بەنوۋرى غەيب بىن...

- حىسسەكى سالىك، كەبەندى وى، ۋەبى
 گەر كوحىسسىك، غەپرى مەحسووساتى، دى
 حىسى دىشى، بىن گومان ۋەك وى دەبى
 گشتى عەيبان بۇ ھەموو حىس، دىن، ۋەدى

^۱ - لەو يەمى حەق، گشتى ھىناپانەدەر (مصرع اول)

- گەرلەمیگەل یەک لەجۆگە، پازدی دا
میگەلی حیس لێخوڕە، تاکو برۆن
تا لەوئ نەسرین بخۆن، ھەم وەردی سوور
کامەحیس بۆ حیسسی دی، بۆ پێشەوا
حیسسەکان بیژن، دەگەل حیسسی، تۆ، پاز
چون حەقیقەت، قابیلی تە ئویلەزۆر
گەر حەقیقەت ھات وەبەرچاوان، کەوئ
گەر کوپینە عەبدی حیسست، حیسسەکان
گەر کو دەعوا بیت، پێست، ئیککی یە، کئی؟
گەرنیزاع بی، بۆ ئەو ھەوی، ئیککی یە، کا
ئاسمان پێست، نووری ڕووح، مەغزی وییە
جیسە، زاھیر، ڕووح مەخفی نێو قەفەس
عەقل مەخفی تر لە ڕووحە، ئەی فلان
گەرتە کانت دی، دەزانی، زینەدوو
تا تەکانی رێک و پێک لەو سەر دەدا
گەر کو ئەنجام دات، دەس، کاری دروست
ڕووحی وەحیی، زیندەپنھان تر لە عەقل
ئاشکرایە عەقلی ئەحمەد، بۆ جیھان
ڕووحی وەحیی، دینت لەوی کاری دەقیق
جار دەبینی شیتی، جار حەیرانە ئەو
کاری خەزری گەرچی رێک و پێک بوو
کاری خەزری دیت مووسا، نا لەبار
عەقلی مووسا، بەسترا، چاوی لەغەیب
عیلمی تەقلیدی دەبی، بەس بۆ فرۆش
موشتەری بۆ عیلمی تەحقیقی حەقە
لەو فرۆشەچی نەکو، دوو لیوی وی
بوون مەلەک بۆ دەرسی ئادەم، موشتەری
- یەک لە دووی یەک پازدەدەن مەرپی سەدا
لەو لەو ڕگە (اخرج المری) بخۆن
تا لەباغاتێ حەقایق، بچنە ژوور
حیسسەکانی دی لەبۆ جەننەت دەبا
بی زیان و بی حەقیقەت، بی مەجاز
وەک گومان، سەر چاوەیی، تەخییلە، زۆر
جی لەبۆ، تەئویل، نامینیت، لەوئ
بی نیاز نابی لەتۆ ھیچ ئاسمان
مەغز، ئیککی بیت، پێست، ئی وی دەبی
دانە ئیککی بیت، کا، ڕوو دەو، دەکا
ئاسمان دیار، نووری ڕووحیش مەخفیە
جیسەم وەک ئاستین و، گیانی شەش دەس
حیس لە ڕووح نیزیکتەرە زۆر، بی گومان
کوا لەبۆ تۆ عەقلی وی مەعلووم بوو؟
جونیشی باش دەگرئ، ئی بەد، بەر دەدا
دیارە ھەیتی ساحەبی دەس، عەقلی چوست
چونکە غەیبە دوو رلە تەبە، دوور، لەنەقل
ڕووحی وەحیی وی نەناسی ھیچ گیان
دەرکی ناکا، عەقلی ھیچ کەس، ئەی رەفیق
تا نەبیت وەک وی، چلۆن تابانە ئەو
عەقلی مووسا، زۆری پی نا لیک بوو
چونکە نەوی بوو حالی وی ئەی ھووشیار
جی لە دەس دئ، عەقلی مشکێ پرلەغەیب؟
موشتەری گەر بیت، ساحەب شادو خۆش
دائیمەن بازاری وی، پەر رەو نەقە
موشتەری وی بوو، خودای بالا و نەوی
مەحرەمی ئەو دەرسەنین، دیوو، پەری

- بىز ئەدەم دەرسى (انبئهم) بەۋان
بەۋ كەسەي كەزىدە كۈتۈپىنە، ئەۋ
مشك بىزىم چۈنكە جىي نىۋا كەكە ئەۋ
زۆرى پىڭا ھەن بەلام گىشت، ژىر خاك
نەفسى مشكى بەس دىزىنى خۇشە، لا
چۈن خوداى دانا بەگىشت ئەسراپ وراز
گەر نەبا عالم نىاز مەندى زەمىن
گەر بەكىۋان ھىچ نەبا مۇحتاج زەۋى
ئىحتىياج گەرھىچ بەئاسمانان، نەبا
مانگ و رۆژ، ئەستىزە كانىش بى زمار
بۇ نىياز بوۋ، چاكرا گەر ۋا جىھان
جا نىيازى خۇت زىياد كەئەي، بەھۇش
ئەۋ گەدايانەي لەسەر پىڭا دەبن
كۈيزى ھەم شەل بوۋن، نەخۇشى جىي پەرۋش
كۈا دەلەين نانمان دەئى ئەي مەردومان؟
حەق بەمشكى كۈيز نەيدا خۇ، چ چاۋ
چۈن لەدەستى دى، بۇزى، خۇش، كۈيزە مشك
بۇ دىزىن لەۋخاكەسەر دىتتەدەر
ئەۋ بەمەل تەبەدىل دەبى ۋ، پەرۋاز دەكا
جالە گۈلزارى سپاسى زاتى خوا
ئەي خودا يەي تۇ لەبەد، دامت نەجات
دا دەئىيى، نىۋا دانەپىۋىك پەرۋ شەنى
كۈانئ مەئنى ۋا لە، پەبتى ۋى بەجىسم؟
مەئنى تەپرو، لەفز، ھىللانە لەبۇي
جارىيە پروۋ تۇ ئەۋۋوت پى، ۋاقىفە
گەرتۇ ناپىنى لەنئىۋ خاك چۈۋونى ئاۋ
من مەرامم لەۋ خەس ۋ خاشاكە فىكر
- يەك بەيەك تۇ رازى حەق كە، جوان بەيان
رەنگ بەرەنگە، زىدەبى تەمكىنە، ئەۋ
خاك لەيۋ مشك، جىگەزىنى چاكە ئەۋ
خاكى كۈن كىرد، زۆرى پىڭا، كىرد چاك
عەقلى مشكى خوا، بەقەد، ئىحتىياج، دەدا
ھىچ شتى نادا بەھىچ كەس، بى نىياز
نەي دەكىرد چاك ھىچ (رب العالمين)
بۇچى كىۋى كىرد خودا، ئەۋ تادى ۋى
خەۋت ئاسمانى لەيۋ چاكىرد خودا؟
چۈن نىياز بوۋ، چاكى كىردن كىرگار
چەند، نىياز بوۋن، ھىندە ئەسباب چاكىران
تا كۈدەرياي جوۋد لەيۋ تۇ بىتەجۇش
چا ۋ نىيازى خۇ دەلەين، بۇ، تۇۋ، ئەمن
تا بەۋانە پەخمى خەلكى بىتتەجۇش
چۈن ھەمانە مەل ۋ ھەمبار، خان ۋ مان
بى نىياز بوۋ چۈن لەچاۋ، بۇ نان ۋ. ئاۋ
دوۋر لەتاۋ، دوۋر لەچاۋ، خاكى ۋ شك
ۋا دەكا تا پاك دەكا، ئەۋ خۋاى لەسەر
زىكرى خۋاى زانا بەسىر ۋ راز، دەكا
چەشنى بولبول خۇش دەخۋىتى، خۇش سەدا
دوۋزەخت كىرد، تۇ بەھەشتى خۇش سىفات
دەيدەيە ئىسكىك، بىستىن، ئەي غەنى
كۈانئ پەبتى فەھمى ئەشيا، بوۋ، بەئىسم؟
پروۋ ئاۋى جارىيە، ھەر جىسمە، جۇي
توۋند دەچى ئەۋ، تۇ ئەۋۋوت پى، عاكىفە
چىن لەسەر ئاۋ، بوۋش ۋاشاك دىتتەچاۋ؟
لەزەلە ھەزە، دىن بەفۇر م ۋ شكلى، بىكر

- ئاسى جۆگەي فېكر دائىم وادەبىي
بىن حىساب و بىن ژمار، دەو ئاوەدان
مەغزى پىستان تۆ لەباغ كە، جستو جۆ
گەرکو نابىنى تەكانى ئاسى ژىن
ئاسى ھەتا زۆر تەربىيى وەختى گوزەر
ئاسى ئەو جۆگە، بەتوندى گەر دەچى
گەرکو جۆگەپرېو، زۆر، رۆي، بەتاو
- پووش لەسەر وى، باش و بەد، پەيدا دەبى
پىستى مېوہى باغى غەيبى ئا وەدان
چونكە ديارەئاسى لەباغ را، دېتەجۆ
تۆ تەماشای جۆ كە، چۆن دېن، گىيایى شىن
پىستى زووتر دېتەبەرچا وونەزەر
غەم لەقەلبى عارفان، ھەردەردەچى
خۆ، چ نامىنى دەويدا، غەبرى ئاسى^۱

تەنەلەيدانى بېگانەيەك لەشىخ و جواب دانەوہى مورىدى شىخ بەوى..

- توھمەتى دا، وا، لەشىخىك يەك نەفەر
ئارەقى، ھەم فېلەبازو بەد نەفەس
يەك نەفەر پىيكتوت ئەدەب قەت بەرمەدە
زۆر بەدوورە، خۆ لەوى و، ئەوسافى وى
ئىفتىراي وا قەت مەلئ، بۆ ئەھلى حەق
و نىيە ئەو، وابى گەر، ئەي تەبرى خاك
فېلەتەينە، ئاسى زۆرە ئاسى پاك
بۆ برايم نەبىو ئاگر ھېچ زيان
نەفسەنەمروود، عەقل و گيان ھەردوو خەلىل
بۆ موسافىر پىتموون لازم دەبوون
واسىلان چاوو چرايان، بەسەبەس
تەخسى واسىل گەر دەلئى جارجار عىلەل
پە، لەبۆ مندالى چووك (تى تى) دەكا
نەزلى ئوستاد خۆ، چ كەم نابى ئەگەر
تا كو فېرى گەتو گۆي كەي تۆ ئەوى
تۆ، بەتەبى وى دەبى، پىزى و تار
- ھەم خەراپەو ناحەقەو ھەم بەد نەزەر
بۆمورىدان چۆن، دەبى، فەرياد رەس؟
زەننى وا، بۆ شەخسى گەرەزۆر بەدە
ئىشتىيايەك تار بىكان، سافى وى
و ھەمى تۆيە، وەر بگىرە تۆ وەرەق
بەحرى قولزوم، قەت لەمىندار نىتى باك
ئاسى وا نىتى لەقەتريك، خۆ، چ باك
با بترسىن لەو، ھەموو نەمرووديان
گەيەحەق رېووح، نەفس دەي وئ ھەر دەلىل
چون لەسەحرا و ن دەبن بى پىتموون
پىتموونيان ناھەويتن، خۆ، چ كەس^۲
بۆيەتا حالى بىكائەھلى جەدەل
گەر چى عەقلى ھەندەسەي گىتى دەكا
بى، بلى، نىتى، ئەلىف، زىر و زەبەر
لەو زبەنەي خۆت، دەبى زۆر دوور كەوى
تا كو فېرى كەي و تار، تۆ، سى و، چوار

^۱ - ھېچ دەوى ناگونجى ئەودەم، غەبرى ئاسى (مصرع دوم)

^۲ - واسىلان بوويان، فەقەت چاوو چرا جاوى دليان، چونكە نوورى پىندرا

- جا، ھەموو عالم لەبۆ وىن، ۋەك منال
 كفر، ھەيتى ھەددو پاين ئەى برا
 خۆ، لەحاس، بى ھەد، ھەچى مەھدوودە (نا)
 ئەو لەھەرجى بىت، كفو دىن نىن
 ئەو فەنايانە ھىجابىن بۆ خودا
 جا، سەرى سەر تەن ھىجابى ئەو سەرە
 كىيە كافر؟ كوئىر لەھاس تىمانى شىخ
 گيان يەنى عىلم و ئاگاہى و خەبەر
 گيانى ئىمەزىاد لەگيانى جانەوەر
 جالەگيانى ئىمەزىاد گيانى مەلەك
 گيانى پاك، زىدەتر تا، ئى مەلەك
 گيانى ئادەم چون لەوان زىاتر دەبوو
 ئەى دەنا چۆن، ئەمرى پىدە كرى مەزن؟
 كوا سەزاوارە لەبۆ عەدلى خودا
 گيان كە كامىل بوو، دەبى، بى ئىنتىھا
 تەيرو ماسى ھەم پەرى ھەم ئادەمى
 چى بلى ئەو، چادەكەن ماسيان زوو
- پىر، دەبى چاك تىگا، لەو ۋەزە و حال
 بى نىھايەت، شىخ و نوورى ۋەك چرا^۱
 ھەرجى غەبرى ھەق بى، ئاخىر، ھەر فەنا
 مەغزەئەو چۆن، رەنگ و پىستن، كفو دىن
 ۋەك لەزىر تەشت، دانرىتن، يەك چرا
 خۆ، لەحاس ئەو سەر، سەرى تەن، كافەرە
 كىيە مردوو؟ بى خەبەر لەگيانى شىخ
 ھەرجى زىدەى بوو خەبەر، ئەو جى لەسەر
 چونكە گيانى ئىمەزىدەى بوو خەبەر
 چون مەنەزە، بوون لەھىسى موشەرەك
 تۆ تەھىيو رنەت گرى و، نەت بى، چ شەك
 سەجدەيان بىرد، بۆيە، بۆ ئادەم، ھەموو
 سەجدەبا، بۆ چووكەيتكى، بى ۋەزن
 سوورەگول، بۆ دىر كودال، سەجدەى بىا؟
 گيانى گشت ئەشيا، لەوى، فەرمان دەبا
 گشت ئىتاعەت لەو دەكەن، زۆرو كەمى^۲
 تابى وىن ۋەك لەبۆ دەرزى، دەرزوو

پاشماۋەى داستانى ئىبراھىم (قدس اللہ روحه) لە قەراغ دەريا ...

- چون نفووزى ئەمرى شىخى دى، ئەمىر
 دەيكوت، ئاھ، ماسى لەپىران، باخەبەر
 ماسيان ئاگان، لەپىر، ئىمەش بەعید
 كرى تەعزىم و بەگريان جا، دەرۆى
 چىت دەۋى تۆ بىژە ئەى ناپاك و بەد
 تۆ، بەكلى شىر دەكەى گالتەو قومار
- ماسى وا دىن، كەوتە، ۋەجدى دلپەزىر
 ۋاى بەحالى ۋەى، لەدەر، دەخرايەدەر
 ئىمە بەدبەخت و، ئەوان شاد و سەعید
 شىت دەبوو لەو عىشقى دەكراۋە، لەبۆى
 تۆ دەگەل كى، ۋا دەكەى كىشە ۋەسەد؟
 سەرمەلاىك تۆ دەكەى ھەملان بەغار

^۱ - شىخ و نوورى شىخ نىيانە، ئىنتىھا (مصرع دوم)

^۲ - بۆ تىوورو ئادەمى و ماسى و پەرى چون تەۋاۋ بوو، دىتەدەس ۋى، سەرۋەرى

- چۆن بەخیری مەحز، بیتی ناره‌وا؟
 بەد بەمانای مسسی موحتاج، کەم بەها
 مس ئەگەر قابیل نەبوو، بۆ کیمیا
 بەد بەمانای سەر کەشیک ئاگر عەمەل
 دائیمەن ئاگر دەترسیتن لەئاو
 تۆ دەرووی مانگ دا دەبینی، عەیب و عار
 بچیه جەننەت، خار لەوێ، پەیدا نییه
 دتەه‌وێ، تۆ پرووی هەتا و، بگری بەقور
 ئەو هەتاوێ پروون دەکاتن گشت جیهان
 هەن عیووب، چون پیرئەوانی دی بەعەیب
 گەر کو دووری، تۆ بەراستی یار بە
 نا لەرێگای وا، نەسیمیک بێ، لەبۆت
 گەرچی دووری لەو، لەدوور رات، خۆش بوێ
 گەر کەریکی توند رەو، دەقورێ، کەوێ
 دەیه‌ئێ ئەو، خۆی لەقور، داتن نەجات
 زۆر لەحیسی تۆ بەحیس تر، حیسی کەر
 باشەلای تۆ، ئەو قورە پیس و دەنی
 وا دەکەم من چونکە زۆرم بوو نییاز
 خوا ئەتۆی گرت، کوێری کرد چاوت، غروور
 ئیرەجینی کەفتار نیه، راوچی دەلێن
 وا دەلێن و دادەنێن داو، را و چییان
 دوژمنی من گەر لەمن ئاگا بیا
- کاری وا ناحەز، مەزانە پڕبەها
 شیخ یانی کیمیای بێ ئینتیها
 قەت بەمس نابێ بەمس، خۆ کیمیا
 شیخ یانی عەینی دەریایی ئەزەل
 ئا و کەناترسی لەئا گری هەلکراو^۱
 تۆ لەجەننەت، هەلدە کیشی دێک و خار
 گەرکو بش بێ، غەیری تۆی، تیدا نییه
 دتەه‌وێ ئیراد، لەمانگی چەشنی دور
 چۆن لەبۆیەک چە کچەکی، دەکرێ نیهان؟
 ویستی پیرانە کەغەبیان، بوون بەغەیب
 بۆ نەدامەت، چابوک و، وشیار بە
 ئاوی رەحمەت، بۆ حەسەد مەگرە، لەخۆت
 تۆ لەهەرجیگا بیی، زوو روو، کەوێ
 لەحزە لەحزە دەیه‌وێ، دەر بێ، لەوێ
 چون دەزانێ، نابێ قور، جیگای حەیات
 چون دلت نە ی و بست، لەقور، قەت بێیەدەر
 چونکە نات وێ، قەت لەوێ، دل هەلقەنی
 عاجزان ئازار نادا، چارەساز
 هەر وەکوو کەفتاری کوێر نەت، دی، چ نوور^۲
 غار لەکەفتار، خالییه، لێرەش هەلێن
 ئەو دەلێت، کوێر بوون، لەحاس، من گشتییان^۳
 بۆچی دەیکوت کوانی کەفتار کوانی کوا؟^۴

^۱ - ئا و کەناترسی لەناری هەلکراو (مصرع دوم)

^۲ - خوا ئەتۆی گرت، تۆش غروورت هات وەدی

^۳ - ئەو دەلێ کوێر بوون لەحاسم گشتییان (مصرع دوم)

^۴ - گەر لەمن ئاگا بیا دوژمن، چلۆن

دەیکوت ئەو، کەفتار لێرەنین، بێژۆن؟

ئىددىيەلىك ئەۋكەسەي كەخوداۋەند ئەمەن بەسەبەپ گوناھم مۇجازات ناكاء.

خولاسەى داستان...

شەخسەيى نەفام و گوناھكار دەزەمانى شوعەيب دا، ئىددىيەلىك دەكرد كە ھەرچەند ئەمەن زۆر خەرابىكارم خوداۋەند ئەمەن مۇجازات ناكاء، خوداۋەند بۆ شوعەيبى ۋەھى نازل كەرد كەبەو شەخسەبلى، ئەمەن ئەتۆم زۆر مۇجازات كەردوۋە بەلام ئەتۆ تىناگەي ۋە مۇجازاتە كەشت ئەۋەبەكە ئەمەن ئەتۆم لەشېرنەيى ۋە زەزەتى دعا، مەھرۇم كەردوۋە.

بەك نەفەر دەيكوت دەدەۋرەنى شوعەيب	خوا گەلىكى دى لەمەن ئىراد ۋە عەيب
زۆر لەمەن دىتى خودا جورم ۋە خەتا	چون دەگەل مەن لوتقى بوو، نەيدام سەزا
حەق تەئالا، ۋايدەكوت بەگۈنى شوعەيب	بۆ جەۋابى ۋى فەسىح ئەمما لەغەيب
گەر دەلەي كەردم گەلىك زۆر، مەن گوناھ	نەيدەدام ئازار بەلوتقى خۆي ئىلاھ
بەر خىلاڧن گەفتى تۆ، ئەي چاك نەناس	كۆنرەپىنت گەرت، لات دەنا تۆ، پىتى پراس
مەن گەلىك جار دام سەزات، نەت بوو خەبەر	تۆ دەزەنجىرداى، لەپى، تا تۆقى سەر
زەنگى تۆي تۆيى ئەۋ دەلت ۋەك قىرى رەش	زەھىرى تۆي، ئەۋ دەنايەنىۋ ھەش
ئەۋ دەلەي تۆ ھىندەزەنگى كەۋ تەسەر	كۆنرەبۆيە، بوو لەئەسەر، بى خەبەر
مەنچەلى نوئى، دوۋكەلى گەر ۋىكەۋى	با كەمىش بى، دياردەكا جىگەي لەۋى
چون ھەموو شەت ھەربەزىد، پەيدا دەبى	چاۋ، سىپى، چۆن، رەش لەسەروى چا دەبى؟
رەش بىي مەنچەل بەدوۋ كەل زىرو پروو	كوا دەكا تەئسىر دوۋكەل دوايەزوۋ؟
گەر كۆ ئاسنەگەر بىيىتن، پىۋاۋى زەنگ	پروۋى دەگەل دوۋكەل دەبىيىتن، ھاۋ رەنگ
گەرسىپى پىستىك بىكا ئاسنەگەرى	پروۋى، دەكا، دوۋكەل، بەلەك، ۋەك، پروۋ، سەرى
جا، دەبى ھالى لە تەئسىرى گوناھ	تا بنالەيت ۋەبلىت زوۋ، ئەي ئىلاھ
گەر كۆ ئىسراپ كات ۋەدە، ئەۋ پىشەكا	خاك ۋەخۆل بى ئەۋ، دەچاۋ ئەندىشەكا
فەكرى تۆ بەي ناپى، لاي شىرىن دەبى	جورم ۋە زولمى زۆر، ھەتا بى دىن دەبى
جا، پەشىمانى لەلەي ۋى، دەچتە دەر	قەلبى ۋى جا، تۆي تۆيى، زەنگ دىتەسەر
زەنگ دەخۇا، ئاسنى ۋى، بەك سەرە	زەنگ دەكا كەم چى لەلا ۋەك گەۋ ھەرە
سەرسىپى كاغەز، بىۋوسرى، چەند خەت	دىتەخۆپىندن ھەرچى نووسرا، بى غەلەت
گەر بىۋوسى تۆ لەسەر نووسراۋى دى	لەفزو مەعنەۋى ۋاقى ۋى كەس نەدى
گەر لەسەر بەك خەت خەتەيى دىكەھات	ئەۋ دوۋخەت نادەن، چ مەعنا، خۆچ كات

- بیتەسەر ئەو دووخەتە گەر سوووه می
چارەتەنھا هەر پەنا بۆ چارە گەر
نا ئومیدیان دابنێ لای وی هەتا
چون شوعەیب وای پەندە دا، بەو هەر چە لێک
گیانی وی دە ییست وەحیی، ئاسمان
هیچ قەبوول ناکات ئەو، ئە ی خوا یە، لێم
خوا کوتی من ساتیرم، ئالەم سوران
یە ک نیشانە ی قەهری من بۆ ی بوو، وەها
یا نە نوێز و یا زە کاتو غەیری وان
تەعت و ئەفعالی چاک ئەنجام دەدا
تەعتی وی جوانە، بۆ ی، مەعنا نییە
زەوق، لازم، تا، بدا، تاعات بەر
دەنکی بی مەغر، کوا دەبیتەنەو نەهال؟
- رەش دەبی وە ک گیانی کافر ئەو دەمی
یە شەمس، ئیکسیری وی تەنھا نەزەر
دەردی بی دەرمانی تۆ، بکری دەوا
لێدەپوشکووتن دلای وی گول، گەلێک
دەیکوت ئەو گەر گرتمی کوانی نیشان؟
ئەو نیشانە ی گرتنی، داوا یە، لێم
هیچیان ئالەم بە غەیری یە ک لەوان
چەندی تاعەت کرد، پۆزوو یادوعا
تامی خۆشی زەر رە یە ک نادانە گیان
شادناکا ئەو بە قەد، یە ک پووشکە کا
گوێزی زۆرن، مەغزیان تێدا نییە
مەغز لازم، تا لە دەنک، دەربیی، شەجەر
سوورەتی بی رووح نەبوو، غەیری خەیاڵ

باشماو می تەعەلێدانی ئەو کابرا بیگانە لە شیخ...

- رۆز بەدی بۆ شیخ دە کوت ئەو نا لە بار
دیم بە چاوم، من لە جێهە ک ئەو کەسە
پاوەرێست گەرنایە هەستە تۆ، لە خەو
سەر کولانکیکی دە برد، کابرا، بە شەو
جو، رییای پۆز، فیسقی شەو، یالە لە جەب
پۆز بە عبداللە، دە بیسری، ناوی، وە ی
دی کە جام پر، وا بە دەستی شیخە کە ی
نەت دە کوت جامی شەراب نابێ تەمیز؟
دی جەواب وا، جامی منیان پر دە کرد
جاو لە من کە، غەیری خوام خۆ، لا نییە
جام و خەمری زاهیری ئەو دووانە، نین
- دائیمەن هەر کەج دە نوێزی، عەقل، خوار
ئەو لە تەقواو، مە عریفەت دا، موفلیسە
تا ببینی شیخی خۆت و، فیسقی ئەو
پێدە کوت، تۆ چاو لە شیخ کەو فیسقی ئەو
ئەو بە پۆز، وە ک مستەفا، شەو، بوو لە هەب
شەو بە دەس دە گرت جامی پر لە مە ی^۱
پێیکوت ئە ی شیخ، تۆش فێلی وادە کە ی؟
چون سبەینان دەو دە کا، شەیتان میز
غەیری نووری کردگار چی دی نە برد
هەر چی بیستوو تە درۆ یە، وا نییە
دوو رە ئەو هە، زۆر لە شیخی غەیب بین

^۱ - هەر کە پۆز هات، بۆ وی عەبدوللایە نام شوو کە هات دە گری، بە یی باکانە جام

- جامى مەى ھەر بوۋنى شىخ بوۋ، ئەى دزىو
ئەو وىوۋدى پىلەنوۋى خۋى ھەقە
گەر ۋەپىسايى كەۋى نوۋرى ھەتاو
شىخ كوتى، خۇ، ئەو ھەجام و مەى نىيە
ھات و دىتى ئەنگەبىنى خاس بوۋ
شىخ دىكوت بەو مورىدەى، ئەو دەمەى
ناعىلاجىم چۈن دەكىشم زۆرەزەب
بۇ زەرۋرەت، خۇ، دەبى مىدارپاك
چوۋ لەخومخانا گەرا بۇشىخ، مورىد
ئەو لەخومخانا شەرابى ھىچ نەدىن
دەيكوت ئەى مەستان بىزىن بۇ م جەۋاب
ھاتنەلای شىخ ھەر بەعام گشتىان مەست
بۇ خەراپات ھاتى ئەى شىخى ئەجەل
مەى كەپسەجۋان و پاكىت كىر ئەتۇ
گەر كودونىا گشت دەخوین دا، بى شەلال
- كوتنى ھەزەرەتى عايشە(رض) بە ھەزەرەتى موحەممەد(ص) كە ئەتۇ بە بى مۇسەللا
- لە ھەمۇو جىگايەك نۇيۇ دەكەى...
- عائىشە كىردى لەبۇ ئەحمەد بەيان
نۇيۇزەكەى تۇ، بوۋى، لەھەرچى، نىشتەجى
مۇستەھازە و تىفل وئالوودەو، نەجىس
دەيكوت ئەحمەد، بۇ ئەۋەى لای خوا، ەزىز
ھەرلەبۇيەجىگەسەجەم، كىردى ھەق
با ھەسوودىت بى دەگەل پاكىن، فەنا
زار، دەگۇرئى، بۇى بەھەنگوین كىرگىر
گەر كۇگۇ راۋو، بەدەل بوۋكارى وى
خوا بوۋ، نىروۋى، بۇ ئەبابىل دا دەنا

- كوتنى ھەزەرەتى عايشە(رض) بە ھەزەرەتى موحەممەد(ص) كە ئەتۇ بە بى مۇسەللا
- لە ھەمۇو جىگايەك نۇيۇ دەكەى...
- عائىشە كىردى لەبۇ ئەحمەد بەيان
نۇيۇزەكەى تۇ، بوۋى، لەھەرچى، نىشتەجى
مۇستەھازە و تىفل وئالوودەو، نەجىس
دەيكوت ئەحمەد، بۇ ئەۋەى لای خوا، ەزىز
ھەرلەبۇيەجىگەسەجەم، كىردى ھەق
با ھەسوودىت بى دەگەل پاكىن، فەنا
زار، دەگۇرئى، بۇى بەھەنگوین كىرگىر
گەر كۇگۇ راۋو، بەدەل بوۋكارى وى
خوا بوۋ، نىروۋى، بۇ ئەبابىل دا دەنا

- چەن، بەرەندا ن لەشکرێکیان، تێک شکاند تا، بزانی قوودرەتی خۆی، خوا، نوواند^۱ (۳۴۳۳)
- گەر کویت بێ شەکک و شوبهه، لەو قەبیل تۆ بخوێنە سوورەتی ئەسحابی فیل (۳۴۳۴)
- گەر کو دەعوا کەى دەگەل ئەو سەر وەرە کافر م گەر، دەر بەرى تۆ ئەوسەرە^۲ (۳۴۳۵)

کێشانی مشکێک هاوسارى و شترێک و مەغرور و مۆتەکەببیر بوونی مشک لەو حالەتە..

خولاسەى داستان...

مشکێک هاوسارى و شترێکى بە دەست گرتبوو و بە غرور و زۆردەپیتى دا دەڕۆشت و وشتریش بەدواى دا، مشکە کە زۆر مەغرور بوو، وشتر مۆتە وە ججیەى ئەو حالەتە بوو بەلام چى نە کویت نا گەشتە قەراغ ئاویکی زۆر کە حەیانانى بە قودرەتیش نەیان دەتوانی لەوێ بپەر نەو، مشکە کە بە سەرسامى و ترسە وە، لەوێ ڕاوەستا و هیچ نەچۆ، پێش وشتر بۆ ئەدەب دانى مشکە کە، کوتى ئەى هاوڕێم بۆ لێرە ڕاوەستاوى و ناچى پێش؟ برۆ ئەمن بەدوات دا دیم، مشکە کە، جوابى داوێ ناخر ئەو چۆمە زۆر گەرە بە دەترسم کە بە هیلەک بچم و شتر کوتى با بزائیم تاکوێ لاقم دى؟ فەوڕەن لاقى بردە نێو ئاوە کە و کوتى ئەو کە، شتێکى وا نیه، هێشتا هەتا چۆم نەهاتوو، ئەتۆ بۆ هێندە دەترسى؟، مشکە کە، کوتى ئەو ئاوە بۆ تۆ هیچ نییە بەلام بۆ من زۆر، عاقیەت مشکە کە، دەستى لەخود خواھى و تەکە ببورو خۆ بەزل زانین، هەلگرت، و لە وشتر کەى داواى کرد لەو چۆمە گەرە بە یی پەڕینیتە وە وشتر لە ڕووى ڕەحمە وە ئەوى پەڕاندەو.

- گرتى هاو سارى شتر مشکێک بچووک ئەو بەدووى خۆى دا، دەکێشا سەهل و سووک (۳۴۳۶)
- چونکە و شتر توند بەدووى وى دا دەچوو خۆى بە زۆر زانی مشک، مەغرور بوو (۳۴۳۷)
- تێگەشت وشتر لەبیری مشکى کەم وای دە کویت ئەو، دوا بە ئەو حالى دە کەم (۳۴۳۸)
- تا کو گەینە چۆ مەکی زۆر چەشنى نیل لێى دە ترسان گورگ و شێرو بەبرو فیل (۳۴۳۹)
- مشکە و یستای هیچ نەچۆ پێش یەک قەدەم پێیدە کویت وشتر ئەتۆ ئەى دۆستە کەم (۳۴۴۰)
- بۆچى و یستای بۆچى سەر گەردانى تۆ؟ زوو برۆ نێو، گەر وە کوو مەردانى تۆ (۳۴۴۱)
- پیشقەرە و ڕەنەماى بۆ من ئەتۆ بۆچى و یستای ڕا مەوێستە زوو برۆ؟ (۳۴۴۲)
- جوابى دا، ئەو ئاوە زۆر، زۆر عەمىق من لە خنکان زۆر دە ترسم ئەى ڕەفیق (۳۴۴۳)

^۱ - چەن بەرەندان، لەشکرێکیان دا شکەست تا، بزانی هەر خودا نێرووی، بە دەست

^۲ - غەیرە مومکین دەر بەرى تۆ، ئەو سەرە (مصرع دوم)

- جا، شتور دەيكوت بزانم چەندەئاو
پىندەكوت تا، چۆكمە، ئاو ئەى كۆپرەمشك
مشكەپىيكوت ئەو كەمەش دەمكات، غەرق
گەر كودىت تا چۆكى تۆ ئەى باھونەر
پىندەكوت و شتر حەيات بى چاترە
تۆ دەگەل مشكان دەكەى دەعوا، بكە
مشكەدەيكوت، تۆبە، ھەرتۆم سەر وەرى
رەحمى پىدا ھات و واى كوت، جا بەوى
سەھلەبۆم، چوون دەنيو ئەو ئاوى چۆم
چون نەيى، نى، تۆ، بەرپى وى دا برۆ
تۆ بىرەپەيەت ئەگەر سولتان، نى
گەر كو نازانى دوكان، تەك دامەنى
(انصتوا) تۆ بگرەگوئ، خامۇش بە
گەر دەلەى تۆ چەشنى ئىستيفسار بلى
ئىبتىداي كىبرو كىن، ھەرشەھوۋەتە
خوويى بەد گەر بوو بەعادەت زۆر قەوى
ھەر كەسكى مەنەى گل خۆر كا لەگل
بوت پەرەستان چونكەخوويان گرت بەبوت
ئىبلىس چون ھەى بوو، خوويى سەر وەرى
كوا كەسكى پەيدا دەبى چاتر لەمن؟
سەم و ژەھرەسەر وەرى بۆ عام، بەجەم
تۆ مەترسەگەر كوكىو پېرى لەمار
سەر وەرى گەر خۇى دەمەغزى تۆ نوواند
گەر خىلافي عادەت، كا يەك ئەحدەد
دەيھەوى خوو وعادەتم، لا با، لەبن
- بىي دەنيو ئەو ئاۋەنا، و شتر بەتاو
بۇجى سەرسام ماى، لەھۇش نەت، ماچ پشك
خۆت دەزانى چۆك ھەتاچۆك، زۆرەفەرق
سەت گەزىش زياتر لەسەر من دىتەسەر
جىسم و گىانت نەگرى با ئەو ئاگرە
شەر دەگەل و شتر مەكە، برۋا بكە
بمبەبۆ خاتر خودا، بۆ ئەو بەرى
بىرەسەر پشتم دەزانم نا كەوى^۱
سەت ھەزارو ك تۆش لەپشت، خۆم كەم بېرۆم
لا بەنەفست، جا، بىنەدەستى خۆ
رامەدە، كەشتى، كەكەشتىيان، نى
تاكو فېرى، بگرەتۆ، يەك دامەنى
چون زباني حەق نەبووى، گوئى، ھۇش بە
تۆ دەگەل شاھان، مسكىن وار، بلى
عادەتەمحكەم دەكائەو، تۆش ھەتە
ھەرچى بىژىت لا بەئەو، تۆ خەسمى وى^۲
دوژمنى گەل وى دەكا، گل خۆر بەدل
مانەى بوتيان ئەوان، دوژمن دەكوت
ئادەمى دى ئەو بەچاۋى مونكىرى
تا كوسەجدەى بۆ بەرم ئەمنى مەزن
غەيرى رۇحىك بوو بەكانگاي زىددى سەم
چونكەكىو تىيدا ھەيە، زۆر زىددى زار
دوژمنەبۇت ئەو كەسەى ھات تۆى شكاند
كىنەدەگرى تۆ دەگەل وى زىاد لەحدەد
دەيھەوى تابىع بكا بۆ خۆى، ئەمن

^۱ - بىرەسەرپشتم دلى خۆ ت كەقەوى (مصرع دوم)

^۲ - ھەرچى بىژىت وامەكەتۆ خەسمى وى (مصرع دوم)

عاده‌تی به‌د گهر قه‌وی و مه‌حک‌م نه‌بی	کینی ناوی، با‌خیلاف‌یش بیت‌ه‌جی (۳۴۶۹)
گه‌ل مو‌خالیف ته‌و مودارا جا، ده‌کا	نیو دلی وی جی له‌بو‌خوی چا ده‌کا (۳۴۷۰)
خوویی به‌د چون بوو، ده‌ویدا، پای‌ه‌دار	مووری شه‌هوت، بوو به‌عاده‌ت چه‌ش‌نی مار (۳۴۷۱)
ساری شه‌هوت تۆ بکوو‌ژه‌ئیتیدا	خۆ ده‌نا مارت ده‌بیت‌ه‌ئه‌ژدیه‌ا (۳۴۷۲)
موور ده‌بینی گشتی ئینسان، ماری خۆ	تۆ له‌ساح‌ب دل بیرسه‌کاری خۆ (۳۴۷۳)
س که‌بو زیر، زانی ته‌و مس بوو، له‌پیش	دل که‌بو‌شا، زانی موف‌لیس بوو، له‌پیش (۳۴۷۴)
چه‌ش‌نی مس، تۆ خزمه‌تی ئیکسیرکه	خۆ ت له‌بو دل‌داری خۆ ت ئیکسیر که (۳۴۷۵)
شه‌یری ته‌هلی دل که‌سیک دل‌دار نییه	غه‌یری دونیای دی له‌لای وی دیار نییه (۳۴۷۶)
که‌م بیت‌ه‌عه‌یبی عه‌بدی خوا ته‌تۆ	موت‌ه‌ه‌هم که‌م، که، به‌سیرقه‌ت شا، ته‌تۆ (۳۴۷۷)

که‌راماتی ته‌و ده‌رویش‌ه‌ی که ده‌ که‌شتی دا موت‌ه‌ه‌میان کرد...

خولاسه‌ی داستان...

ده‌رویش‌یک ده‌گه‌ل جه‌ماعه‌ت‌یک هاته‌که‌شتیه‌کی وه‌یچ مال و سه‌روه‌تی نه‌بوو به‌لکه‌م سه‌ر وه‌تی وی بی نیازی روو‌حی و مه‌عنه‌وی، وی بوو، ته‌و له‌گۆشه‌تیک‌ی که‌شتی خه‌وی لیکه‌وت‌بوو که‌له‌ناکاو سه‌روسه‌دایه‌ک په‌یدا بوو، کیسه‌تیک‌ی زیر دزرا بوو، هه‌موو موسافیره‌کان گه‌ران، له‌پاشان هاتنه‌لای ته‌و ده‌رویش‌ه، ده‌رویش له‌و گومانه‌زۆر نار‌ه‌حه‌ت بوو، ورووی ده‌باره‌گای خودا کرد و کوتی ته‌ی خوداوه‌ند عه‌بدی تۆ یان موت‌ه‌ه‌م کردوو، چۆنی پیت مه‌سل‌ه‌حه‌ته‌وا بکه، له‌وکاته‌دا سه‌دان هه‌زار ماسی سه‌ریان له‌ئاو هینا ده‌ر وه‌ه‌ریه‌ک مو‌روارید‌یک‌ی به‌قیمه‌تی ده‌زاری دا بوو ته‌و ده‌رویش‌ه‌چ‌ه‌ند دانه‌تیک‌ی له‌و مو‌رواریدانه‌وه‌ر گرت و ده‌نیو که‌شتیه‌که‌ی هاویش‌ت، له‌پاشان هه‌ل‌فری .. حه‌وا بو وی وه‌ک که‌شتی ده‌حالی حه‌ره‌که‌تی لیهات و به‌خه‌لکی که‌شتیه‌که‌ی کوت... که‌شتی بو ئیوه، و خوداوه‌ند بۆمن ..

به‌ک نه‌فه‌رده‌رویش، ده‌که‌شتی دا ده‌بوو	ته‌و له‌مه‌ردی ته‌کیه‌گای بو چا ده‌بوو (۳۴۷۸)
کیسه‌یه‌ک زیر ون ده‌بوو ته‌و بوو، ده‌خه‌و	پاش گه‌رانی خه‌لکی چوون بۆلای، ته‌و (۳۴۷۹)
نه‌و فه‌قیره‌ش جستو جو که‌ین، ئیمه‌با	ساحه‌بی زیر پیت‌ده‌کوت تۆش هه‌سته‌جا (۳۴۸۰)
جونکه‌کیسیک زیرمان، لی ون بووه	خه‌لکمان کرد جستو جو، نو به‌ی تووه (۳۴۸۱)
رووت به‌زوو، ئیسته‌ده‌ربیت‌ه‌تۆ ده‌لق	تا له‌تۆ فارغ ببن ته‌و هامی خه‌لق (۳۴۸۲)
بکوت ته‌ی حه‌ق لیم ده‌دن توهمه‌ت خه‌سان	بیره‌فریام ته‌ی په‌ناهی بی که‌سان (۳۴۸۳)

- چون دلى دەروېش ئېشى كەو تەتى
ماسيان لەو بەحرى قولدا، سەت ھەزار
سەت ھەزاران ماسى لەو دەرياي غەمىق
مالياتى كېشۈەرېك بوو يەك لەوان
خستىيە كەشتى قىسمە تېك دور، دوايە خۆى
زۆر، بەراحت رۇى لەسەر ئەو تەختە بووى
پېيىكوتن، بۆ وە، گەمى، بۆ مىش خودا
لەو فېراقە كېنەمان بۆ ن دى زيان؟
توھمەتى سېيرقەت لەمن نادا، چ كات
ئەھلى كەشتى بانگيان كرد ئەى عەزىز
پېيىكوتن چون دامەبەر توھمەت فەقىر
حاش للە، بەل لەتە عىزىمى شەھان
ئەو فەقىرانەى لەتېف وخۆش نەفەس
ئەو نەدارى و فەقىرى وى، بۆ ژىن نېيە
موتەھەم ناكەم ئەوان قەت، چونكە حق
موتەھەم نەفسە، نەۋەك عەقلى شەرىف
نەفسى سۆ فەستائى، ئىيدە، ئەى خەلىل
موعجىزەى گەردىت دەبى شاد ئەو دەمە
نەفس بېزىت، گەر كووراس بان بى درەو
خۆ ئەوان لای چاۋى پاكەن بوون عەيان
موعجىزات لەو حېسە، بوويان عار و نەنگ
پېم نەلەى تا زۆر بلىي، تۆ ئەى رەفىق^۱
- خستىيانەدەر سەرى خۆ، جى بەجى
بووبە زاربان گەۋھەرېكى شاھوار
بووبە زاربان ھەرىە كېك دورېرى غەتىق^۱
كەس لەوان نەى بوو بەغەرى خۋى جېھان
چۆھەوا دانىشت لەسەر كورسى دەرۋى
كەوتە پېش، ئەو، كەشتى پېشۋوش، بوو لەدووى
تا دەگەل ئېۋەنە پېت يەك دز، گەدا
خۋا دەگەل من جووتە، خەلكېش لېم جېيان
ئىختىارم كۋا وەدەس نا كەس دەدات؟
چۆ ن بەتۋ يان دا مەقامى وا تەمىز؟
ھەم خودام رەنجاند لەبۆ يەك شت حەقىر
من نەبووم قەت بۆ فەقىران بەدگومان
ھات لەبۆ تەعزىمى وان، سوورەى عەبەس
بەلكەبۆ غەبرى خودايى دىن نېيە
پېى سپاردن مەخزەنى حەوتەم تەبەق
موتەھەم حېسە، نەۋەك نوورى لەتېف
چونكە لېندان راس دەكا ئەو، نەك دەلىل
جا، لەپاشان پېى خەيالە، پېى كەمە^۲
خۆ دەبا چاۋ دىتبانى رۆ ژو، شەو
چاۋى حەيوان كۋا دەبىنېتن ئەوان؟
چۆ ن دەبى تاۋوس لەچالېك تاروتەنگ؟
من لەسەت، ھەرىەك دەلەم وەك موو، دەقىق

^۱ - بوون لەنېو ئەو بەحرە ماسى سەت ھەزار دا نەدانە گەۋھەرېكىيان بوو، لەزار

^۲ - جا لەپاشان پېى خەيالە، پېى گەمە (مصرع دوم)

^۳ - زۆر بلىم تا پېن نەلى، تۆ ئەى رەفىق (مصرع اول)

سەرزەنیش کردنى سۆفیان ئەو سۆفیهى كە لە لاى شىخ زۆرى دەكوت...

(۳۵۰۶)	چوون لەبۇ لاى شىخى مەحبوب وەك گيان	سۆفیهى گيان تەئەللەدا سۆفیان
(۳۵۰۷)	بێژە تا ئەو سۆفیهى، لا، لا بەرن	وا بە شىخيان كوت ئەتۆ ئەى رابەرن
(۳۵۰۸)	جواب درا، سى جورمى هەن، ئەو سۆفیهى	بىكوتن ئەى سۆفیان، جورمى چیهى؟
(۳۵۰۹)	خواردنیشى زۆر ترە، تا بىست كەس ^۱	زۆربلىيە، دەنگى دى، هەر وەك جەرەس
(۳۵۱۰)	گشتى كوتيان وایە ئەى شىخ، بى درەو	هەر وەكوو ئەسحابى كەففە، ئەو لەخەو
(۳۵۱۱)	تۆ وەسەت بگرە لەهەرشت ھاتە پىش	شىخ كوتى جا، بەو فەقىرى دڵ بەئیش
(۳۵۱۲)	تۆ كە ئەخلات، تەراز بن، چادەبى	جاكترىن كار، بوو، وەسەت، واى كوت نەبى
(۳۵۱۳)	تەن دەبى بىمار و، ناى يىتن، چ واز	گەرنەبن ئەخلات دەگەل یتىك، ھەمتەراز
(۳۵۱۴)	تا جودائى، تۆ دەگەل وى، چا، نەكەى	مەدحى دۆستت تۆ لەحەد زیاد، با نەكەى
(۳۵۱۵)	زیاد لەگفتى یارى خۆى كوت، ئەو كەلام	نوتقى مووسا بوو بەئەندازە، بەلام
(۳۵۱۶)	پىندەكوت، تۆ زۆر بلىيى، (هذا فرا ق)	زۆر كوتن گەل خزر، بۆ ماىەى شىقاق
(۳۵۱۷)	ئەى دەنا، لام كوێرو لال بە، ھىچ مەلى	مووسىا، چون زۆربلىيى، تۆ لام ھەلى
(۳۵۱۸)	تۆ، لەمەنا، نى لەلام، من لىت جودام	گەر كو ناپۆوى و دەمىنى تۆ لەلام
(۳۵۱۹)	تۆ برۆ تا بگرى، سەر لەنووى، وزوو	گەردەنوێژ دا لىت شكا، دەس نوێژ، زوو
(۳۵۲۰)	نوێژى بى مەعناو و روح ئەو دەم دەكەى	گەر نەجووى و، خۆت خوارو خەم دەكەى
(۳۵۲۱)	عاشقى گوشتارى تۆن، نەك رووى، تۆن	تۆ برۆ لاى ئەو كەسان ھەمخووبى تۆن
(۳۵۲۲)	پاسەوانىان نا ھەوئ قەت ماسىيان	نۆستووان لازم بوو بكرى پاسىيان
(۳۵۲۳)	رووحى عورىان زىنەتى وى، كردگار	بارچەپۆش رووى كردە گازور، بۆ شووار
(۳۵۲۴)	با لىباسى تەن فرىدەوەك ئەوان	يا لەعورىانان بەدوور بە ئەى فلان
(۳۵۲۵)	كەم بپۆشە، رىيى وەسەت، بگرەو برۆ	گەر كوناتوانى بەكول، رووت بى ئەتۆ

عوزر كوتنى فەقىر لاى شىخ...

(۳۵۲۶)	نوقتەزەئەف و عوزرى خۆى، لىكرا دەكوت	جا فەقىر، حالى، لەبۆ شىخ وا، دەكوت
(۳۵۲۷)	چەشنى جوابانى خزر، باش و سەواب	بۆ سوئالى يەك يەكەى، شىخ دا جەواب

^۱ زۆربلىيە، لەحزەيەك نادا نەفەس خواردنیشى زياترە تا بىست كەس

چون دلى دەرويش ئىشى كەو تە،تى
ماسيان لەو بەحرى قوولدا، سەت ھەزار
سەت ھەزاران ماسى لەو دەريای عەمىق
مالپاتى كىشۈەرېك بوو يەك لەوان
خستىيە كەشتى قىسمە تېك دور، دوايە خۆى
زۆر، بەراحتە رۆى لەسەر ئەو تەختە بووى
پىيىكوتن، بۆ وە، گەمى، بۆ مىش خودا
لەو فېراقە كىنەمان بۆ ن دى زىان؟
توھمەتى سىيرقەت لەمن نادا، چ كات
ئەھلى كەشتى بانگيان كرد ئەى عەزىز
پىيىكوتن چون دامەبەر توھمەت فەقىر
حاش للە، بەل لەتە عىزىمى شەھان
ئەو فەقىرانەى لەتېف وخۆش نەفس
ئەو نەدارى و فەقرى وى، بۆ زىن نىيە
موتتەھەم ناكەم ئەوان قەت، چونكە حەق
موتتەھەم نەفسە، نەوەك عەقلى شەرىف
نەفسى سۆ فەستائى، ئىيدە، ئەى خەلىل
موعجىزەى گەردىت دەبى شاد ئەو دەمە
نەفس بىزىت، گەر كووراس بان بى درەو
خۆ ئەوان لای چاۋى پاكەن بوون عەيان
موعجىزات لەو حىسسە، بوويان عار و نەنگ
بېم نەلەى تا زۆر بلىي، تۆ ئەى رەفىق^۳

خستىيانەدەر سەرى خۆ، جى بەجى
بووبە زاربان گەوھەرېكى شاھوار
بووبە زاربان ھەرىە كېك دورېرى عەتىق^۱
كەس لەوان نەى بوو بەغەبرى خۋاى جىھان
چۆھەوا دانىشت لەسەر كورسى دەپۆى
كەوتە پىش، ئەو، كەشتى پىشۈوش، بوو لەدووى
تا دەگەل ئىۋەنە پىت يەك دز، گەدا
خۋا دەگەل من جووتە، خەل كىش لىم جىيان
ئىختىيارم كۋا وەدەس نا كەس دەدات؟
چۆ ن بەتۆ يان دا مەقامى وا تەمىز؟
ھەم خودام رەنجاند لەبۆ يەك شت حەقىر
من نەبووم قەت بۆ فەقىران بەدگومان
ھات لەبۆ تەعزىمى وان، سوورەى عەبەس
بەلكەبۆ غەبرى خوداى دىن نىيە
پىتى سپاردن مەخزەنى حەوتەم تەبەق
موتتەھەم حىسسە، نەوەك نوورى لەتېف
چونكە لىندان راس دەكا ئەو، نەك دەلىل
جا، لەپاشان پىتى خەيالە، پىتى كەمە^۲
خۆ دەبا چاۋ دىتبانى رۆ ژو، شەو
چاۋى حەيوان كۋا دەپىننەن ئەوان؟
چۆ ن دەبى تاۋوس لەچالېك تاروتەنگ؟
من لەسەت، ھەرىەك دەلەم وەك موو، دەقىق

^۱ - بوون لەنپو ئەو بەحرە ماسى سەت ھەزار دا نەدانە گەوھەرېكىيان بوو، لەزار

^۲ - جا لەپاشان پىتى خەيالە، پىتى گەمە (مصرع دوم)

^۳ - زۆر بلىم تا پى نەلى، تۆ ئەى رەفىق (مصرع اول)

سەرژەنیش کردنى سۆفيان ئەو سۆفيەى كە لە لاى شىخ زۆرى دەكوت...

- سۆفيەى كيان تەئەللەيدا سۆفيان
 ۱ بەشىخيان كوت ئەتۆ ئەى رابەرن
 بىكوتن ئەى سۆ فيان، جورمى چىيە؟
 زۆربلى يە، دەنگى دى، ھەر وەك جەرەس
 ھەر وەكوو ئەسحابى كەھفە، ئەو لەخەو
 شىخ كوتى جا، بەو فەقىرى دل بەئىش
 جاكترىن كار، بوو، وەسەت، واى كوت نەبى
 كەرنەبن ئەخلات دەگەل ىتك، ھەمتەراز
 مەدحى دۆستت تۆ لەحەد زىاد، با نەكەى
 سوتقى مووسا بوو بەئەندازە، بەلام
 زۆر كوتن گەل خزر، بۆ ماىەى شىقاق
 مەوسىا، چون زۆربلىتى، تۆ لام ھەلى
 گەركو ناپۆوى و دەمىتى تۆ لەلام
 گەردەنۆىز دا لىت شكا، دەس نوۆىز، زوو
 گەر نەچووى، خۆت خوارو خەم دەكەى
 تۆ برۆ لاى ئەو كەسان ھەمخووبى تۆن
 ئىستوان لازم بوو بكرى پاسىيان
 چەپۆش رووى كەردە گازور، بۆ شووار
 يا لەعورىانان بەدووربەئەى فلان
 گەر كوناتوانى بەكول، رووت بى ئەتۆ
- چوون لەبۆ لاى شىخى مەحبوب وەك گيان
 بىژەتا ئەو سۆفيەىن، لا، لا بەرن
 جواب درا، سى جورمى ھەن، ئەو سۆ فيە
 خواردنىشى زۆر ترە، تا بىست كەس^۱
 گشتى كوتيان واىئەى شىخ، بى درەو
 تۆ وەسەت بگرەلەھەرشت ھاتەپنىش
 تۆ كە ئەخلات، تەراز بن، چادەبى
 تەن دەبى بىمار و، ناى يىتن، چ واز
 تا جودائى، تۆ دەگەل وى، چا، نەكەى
 زىاد لەگفتى يارى خۆى كوت، ئەو كەلام
 بىتەكوت، تۆ زۆر بلىتى، (ھذا فراق)
 ئەى دەنا، لام كوۆرو لال بە، ھىچ مەلى
 تۆ، لەمەنا، نى لەلام، من لىت جودام
 تۆ برۆ تا بگرى، سەر لەنووى، وزوو
 نوۆىزى بى مەعناو رووچ ئەو دەم دەكەى
 عاشقى گوفتارى تۆن، نەك رووبى، تۆن
 پاسەوانيان نا ھەوئ قەت ماسىيان
 رووچى عورىان زىنەتى وى، كەردگار
 يا لىباسى تەن فەردەوەك ئەوان
 كەم بپۆشە، رىنى وەسەت، بگرەو برۆ

عوزر كوتنى فەقىر لاى شىخ...

- جا فەقىر، حالى، لەبۆ شىخ وا، دەكوت
 بۆ سوئالى يەك يەكەى، شىخ دا جەواب
- نوقتەزەئەف و عوزرى خۆى، لىكرا دەكوت
 چەشنى جوابانى خزر، باش و سەواب

^۱ زۆربلى يە، لەجزەيەك نادا نەفەس خواردنىشى زياترەتا بىست كەس

- ئەو جەۋابانەى سوناللاتى كەلىم
دای بەمووسا پاشى حەللى موشكىلات
ئىرسى خىزى برد، دەرۋىش، ۋاى جەۋاب
دەيكوت ئەى شىخ زۆرەئەو سات، سووديان
ئاۋى جۆ نىسبەت، بەۋىشتەر زۆر كەمە
ئىشتىھاي بى ھەر كەسىك بۆ چوار نان
دوور لەئەو سەت بوو كەبخوا، ھەر چووار
يەك نەفەر گەر ئىشتىھاي بى، بۆ، دە، نان
ئىشتىھاي پەنجاھ نانم گەر ھەبوو
دوور كاعەت نوپۇز دەكاتن، تۆ غەمىن
يەك ھەتا كەعبەى دەچىتن پىخواس
يەك لەبۇمەتلۇۋى خۇى گىانى دەدا
حەددى ئەۋسەت ديارەمەعلووم بوو ۋەھا
ئەۋۋەل ۋ ئاخىر دەبى مەعلووم بىى
بى نىھايەت چۈنكەنىتى دوو تەرەف
خو ئەۋالەى بىننىھايەت كرد ياد
گەر كۈ ھەو، دەريا مورەككەب بان، ھەموو
باغ ۋ جەنگەل گەر ھەموو بىننەقەلەم
ئەو ھەموو حىبىر ۋ قەلەم فانى دەبن
حالتى من ۋەك خەۋى يە؛ چارو بار
چاۋى من نوستو، دلم بىدار بى پىت
دەيكوت ئەحمەد چاۋى من دەچنەخەۋى
چاۋى تۆ بىدارو، دل چۆ خەو، بەناز
قەلبى من پىنج حىسسى دىشى، پىدرا
تۆ بەزەغەت لىم مەنۆرەئەى زەبوون
- خىزىر دای بەو، پىنى نىشاندا خۇاى عەلىم
يەك كىلىل تا موشكىلات، بەو حەل بىكات
دا بەشىخ ئەو، ۋەك جەۋابى، كور، بەباب
خۆ بەلام ئەو سات گەلىك، لىكتەر جىان
خۆ بەلام بۆ مشكى چووك، ھەر ۋەك يەمە
ئەو سەتى ۋى ديارەسى يە، يا دوۋان
بۆ ئەسپىرى خىرس ۋ ئازى نالەبار
حەددى ئەۋسەت بوو كەبخوا، ئەو شەشان
تۆش شەش نان، كوا موساۋىن ئىمە دوو؟
من بەپىنسىتە ر كەتەش ناپم حەزىن
يەك ھەتا مەسجىد دەچىتن، بى حەۋاس^۱
يەك دەدا، گىانى كەيەك نانى دەدا
ھەرچى ھەيى ئىبتىداۋو، ئىنتىھا
تا كۈنىۋان ياۋەسەت مەفھووم بىى
چۈن ۋەسەت مەعلووم دەبى لە، ۋەك ھەدەف؟
يىزە (لو كان لە البحر مداد)
خۆ ئومىد بۆ ئىنتىھاي وان قەت، نەبوو
لەو وتارە، قەت كەنايتىن، چ كەم
باسى رازى زاتى حەق ناپەت لەبن
ۋا دەزانى، من دەخەو دام، نا بەكار
جىسمى بىكارم، ئەتۆ پىر كار، بى پىت
قەلبى من ئەمما خەۋى لىتا كەۋى
چاۋى من نوستو، دلم بىننا بەراز
حىسسى دل، دى ھەردوۋا عالم ئاشكرا
چۈن شەۋى تۆ رۆزەبۆم رۆزى روون

يەك ھەتا مەسجىد دەچى، دى زەحمەتى
يەك لەمال دەروا، بەزەحمەت تا ھەۋۋش

^۱ - يەك ھەتا كەعبەى دەچىتن، پى، پەتى
يەك ھەتا مەسجىد دەچىتن، بى كەۋۋش

- حهبس و بهندی تۆ لهبۆ من گۆلشه نه
 بيت دهقور دا، قور لهبۆ من، وهردی سوور
 من لهعهردی دا، دهگه ل تۆم هاو مهحل
 هاوشینت من که نیم سایه ی منه
 من لهئەندیشان تیپەر بووم دهروم
 حاکمی ئەندیشه مه، مه حکووم که (نا)
 کشتی عالم، رامی، دس ئەندیشه نه
 من بهعهمدەن دهچمه ژیرفه رمانی بیر
 من وه کووته یری حه وام، ئەندیشه، میش
 من بهعهمدەن لهو حه وایه دیمه بن
 کەر مه لول بم من له بهر پهستی سیفات
 هه ره خۆمن، باله کانم بوون له پیش
 حه عفهری ته یار بالی بوو لهخۆ
 ته و قسه لای (لم یذ ق)، هه ره دهعوویه
 کیزبه لای زاغ، تۆش قسه ی وای لا مه که
 کەر به ژیر ته بدیل بیی خۆ راکی تۆ
 نیخ روژیک تا، وه لایا، سوئی زه ن
 گه وهری مه عقوولی تهو مه حسووس ده کرد
 گه رتۆ مه عدهت پیس ده کا پاکی نه بیل
 گه رکوخاردن، لهو بیی نووری خووا
- راحه تم بهو ده رده سه ریانه ی، هه نه^۱
 ماتەمت بۆمن، به چه شنی جه شن وسوور^۲
 غارده دم سه رچه رخی گه ردوون وه ک زوحه ل
 گشتی ئەندیشه له ژیر پایه ی منه
 خاریجی ئەندیشه، سه یرانگایه، بۆم
 چونکه به ننا حاکمه بۆ سه ر به نا
 بۆیه ئەفسوو رده دل و، غه م پیشه نه
 بمه وئی گه ر، دیمه ده ر، نابم ئەسیر
 کوا له بۆ من، میش ده بیته ده ست کیش؟
 تا زه عیف و بیته وا، لیم کۆ وه بن
 ده چمه سه ر، من وه ک، (طیور الصافیات)
 بال لهخۆم ناده م به چه سپان و چریش
 جه عفهری عه ییار، بالی بوو درۆ
 لای ته وه ی جیتی بوو، (اوفوق) پر مه عنییه
 جامی خالی و پر له لای میش هه ریه که
 بی قسوور، تۆ چه ندی ده توانی بخۆ
 نیو له گه ن قه ی کرد، پردو، بوو له گه ن
 سووئی زه ننێ به د گومانی لا ده برد
 تهو گه روویه ت قفل ده، وُن که کلیل
 بۆ ی حه لاله هه رچی توانی، بی خووا

به یانی ئیددیعا یه کی که عه ینی تهو ئیددیعا یه ده لیل و عیله ته بۆ سادق بوونی تهو
 شه خسه ..

- گه ر ده ناسی ئیسته تۆ چاک گیانی من
 ئه ر بله م، من نیوه شه و لات حازرم
- بی خیلافه چی بلایت ئەزمانی من
 شهو مه ترسه، خزمی تۆ م، به ل چاترم

^۱ - هه بس وزیندانت گۆل گۆلزاری من
^۲ - ماتەمت بۆ من وه کوو شادی و سروور (مصرع دوم)

١- ئەسلى نووسىن، يەنى راستەبىن درەو (مصرع دوم)

ئەو کەسە ی کەبوو لەزەو قی دەنگ غەریب وای کلامی حەق دەبیست (انی قریب) (٣٦٠١)

سەجدە کردنی یەحیا(ع) دە زگی دایکیدا بۆ دایکی حەزەرەتی مەسیح..

خولاسە ی داستان...

کاتیک کە دایکی حەزەرەتی یەحیا، بە یەحیا حامیلەبوو دەگەڵ حەزەرەتی مەریم(ع) کە بە حەزەرەتی مەسیح حامیلەبوو، قسە ی دە کرد پێیدە کوت ئە ی مەریم، دەرەحیمی تۆ دا کە سێک دە بینم کە حەتمەن دە بیتە یە کێک لە پیغە مە رانی گەو رە، چونکە کاتیک کە لە ڕوو بە ڕووی تۆ دا دە نیشم جە نینی من بۆ جە نینی تۆ سە جە دە دە با..

(٣٦٠٢)	پیش لەوە زعی حەملە کە ی خۆ ی چە شنی دور	دایکی یەحیا وای بە مەریم کوت بە سور
(٣٦٠٣)	هەم او لولە زە م و، گە لێک ئاگایە ئەو	حەملە کە ی تۆ لام یە قینە شایە ئەو
(٣٦٠٤)	حەملی من سە جە دە ی دە باتن ئەو دە مە	گەر کو دیمە راستی تۆ ئە ی مەریمە
(٣٦٠٥)	ئەو سجوودە ش ئیشی دامە نیو و جووود	ئەو جە نینە م بۆ جە نینت چۆ سجوود
(٣٦٠٦)	تیقلی میش سە جە دە ی دە با، گەر وا دە کە م	وایدە کوت مەریم منیش ئاگادە کە م

ئیراد گرتن لەو داستانە..

(٣٦٠٧)	موعتە قید بەو، گەر هە یی، دێوانە یە	هیچ نە زان ئەو باسە، لای ئەفسانە یە
(٣٦٠٨)	ئەو دە شاری دا نە ما، چۆ بە نە دە نی	چونکە مەریم وەختی حەملی بوو تە نی
(٣٦٠٩)	دوو رلە شار ما، تا کو منداڵ هاتە دە س ^١	ما لە خارێج شار ئەو شیرین ئەفس
(٣٦١٠)	جا لە بۆ لای قەو م و کەس هینایە وە	گەر منال بوو جی بە جی پێچایە وە
(٣٦١١)	باس دە گە ل یە ک کە ن وە ها جوور ماجرە	دایکی یەحیا کە نگێ دی مەریم هە تا

جەوابی ئیراد...

(٣٦١٢)	چاک دە بینێ ئاشکرا هە م ژیری گە ل؟	هیچ نە زانان کوا دە زانن ئە هلی دڵ
(٣٦١٣)	دایکی یەحیا، گەرچی دوورە ئەو لە چاو	ئاشکرا بۆ مەریمە مە هەرە ک هە تاو
(٣٦١٤)	دوو ر دە بینێ، نە ک فە قە ت دە ورو بە ری	دۆست دە بینێ ئەو بە یی چاوی سە ری
(٣٦١٥)	بگرە لەو داستانە مە عنا، ئە ی زە بوون	با نە شی دی بی بە زاهیر هە م دە روون

^١ - ئەو لە خارێج شار ماو ئەو تە و کو ئەو دە مە ی فارێج لە منداڵ بوون دە بوو

- زاهىرى داستان نەبى لات موعتەبەر
تا بلېتن ئەو كەلىلەى بى زەبان
گەر كو بشيان بايه، بەحس و گفتوگو
چۆن لەنيوان شېرو گا، دا دىمنە، وا
چۆن لەبۇ شېر، بوو وەزىر ئەو گاي نەبىل
كى كەلىلەو دىمەنە، برۈا دەكا
ئەى براكەم داستان پەيمانەىە
شەخسى عاقل دانەدە گرىتن تەنى
گوئ دەگفتو گۆى گوئ و بولبول ئەتۆ
- ٦٠٦) ئەسل و مەعنا، تۆ بهتەبەر نەزەر
٦٠٧) چۆن لەدىمنە، وا دەبىستېن بەيان؟
٦٠٨) قەت بەشەر حالى نىيەلەو دووانەخۆ
٦٠٩) بوو بەقاسىد كوردى مەتلەب وا ئەدا؟
٦١٠) چۆن دەترسازۆر لەعەكسى مانگ، فىل
٦١١) كوا دەگەل زاغ لەك لەكىك، دەعوا دەكا؟
٦١٢) نىو ئەویش مەعنى بەچەشنى دانەىە
٦١٣) زەرف و پەيمانەى لەلاى خۆى لادەنى
٦١٤) گەرچى زاهىر هېچ نەيان كرد گفتو گو

قەسە كردن بە زبانی حال و حالى بوون لەۋى...

- ماجەپراى پەروانەگەل شەم گوئ دەبە
گەرچى گفتو گو نەبوو راز ھاتەدەست
گەر كو خانووى رووح نشان دەى تۆ بەكەس
رووح بەمىرات گرتى خانو، ياكرى
نەحوى دەيكوت زەيدووعەمرەن قەدزەرەب
جورمى عەمرى جى بوو تا كوزەيدى خام
جوابى دا، زەرفە لەبۆ مەعنا، ئەو
زەيد و عەمرىش ھەر لەبەر ئىعراپە، بەس
جوابى دا (نا) بۆ لە عەمرى داو، زەيد؟
نەحوى دەيكوت زۆر بە ناچارى و كزى
زەيد، لىيدا كاتى ئەو بوو، باخەبەر
- ٦١٥) بگرەمەتلەب چاك بزانەكىنەىە
٦١٦) بفرەبۆ سەر، نەك نەوى وەك كوندى پەست
٦١٧) پىت دەلى ئەو چۆنى خانو، ھاتەدەس
٦١٨) خۆش بەحالى ۋەى لەزاهىر، خۆى، برى
٦١٩) يەك دەلى جورمى چ بوو، دەكرى ئەدەب؟
٦٢٠) بى گوناھلىيدا لەۋى ھەر وەك غولام؟
٦٢١) بگرە دانە زەرفەكەش تۆ، ویتەدەو
٦٢٢) لەو درۆيە، چاك ئىعراپ دىتەدەس
٦٢٣) بى گوناھو، بى خەتا، بى شەرت و قەيد
٦٢٤) چونكە عەمرىش واوەكى زىادى دزى
٦٢٥) چونكە عەمرىش پىتى لەحدە ھىنايە دەر

قەلبى باتلان قەسەى باتلان قەبوول دەكا...

- ئەو كوتى ئەو ھەم قەبوولە ئەى ھەوال
گەر بەختلىك تۆ بلەى مانگ ھەر يەكە
گەر بلەى بەو، دوون، بەوى جا پىش كەنى
لاى درۆزن، كۆ دەبن كىزب و درۆ
- ٦٢٦) خوار بەراستى دىتە بەر چاو كەج خەيال
٦٢٧) پىت دەلى ئەو، دوون، لە يەك بوون دا شەكە
٦٢٨) راستە لاى ۋى، وا دەلى شەخسى دەنى
٦٢٩) (ئەلخەبىسات لىلخەبىسېن)، چاو ئەتۆ

بازە دەسیان خۆ ھەموویان باز دلان ھەلخریسکا کویر، لەنێوان بەردەلان (۳۶۴۰)

جستوجۆ بۆ ئەو دارە کە ھەر کەس میووی وی بخوا نامرئ..

خولاسەی داستان...

کابرایەکی ھەکیم و زانا بەزبانی ڕەمز و ئیستیعارە بەدۆستەکانی خۆی دەکوت لەھیندوستان دا. دارێک ھەیە کە ھەر کەس لەمیووی وی بخوا، نەبیر دەبی و نە دەمرئ ئەو مەتەبەبەگۆی پاشا گەشت، وزۆری پئی خۆش بوو کە ئەو دارەو دەس بیتئ، جا، لەبەر ئەوە قاسیدیکی بۆ ھیندوستان بەرئ کرد، تا بە ھەر جووڕ بئ ئەو دارەو دەس بیتئ قاسید زۆرسالان لە مەملەکەتی ھیندوستان گەراو جستو جۆی کرد، بەلام ئەو دارە پەیدا نەکرد، تا ئەو ھەدە کە زۆر کەس مەسخەرەیان دەکرد و پئی پندە کە نین عاقیبت نەئ توانی پەیدای بکا و بەنا ئومیدی و چاوی بە گریان ودلی شکاو بۆ مەملەکەتی پاشا گەراو لە یەکیک لە کاروانسەرە یەکانی سەر ڕینگا لای دا تا ئیستیرا ھەتیک بکا، لەناکاو دەگەل عارفیکی رەببانی روو بەروو بوو، تەسمیمی گرت کە ئەو مەو زووعەبەوی بلئت تا چارەبەک بدۆزیتەو، ئەو عارفە رەببانییە پاش بیستنی قسەکانی وی بئیکوت ئەئ ساویلکە ئەسلەن داریکی وا دەتەبیعت دا و جوودی نییە، یەقین بزائە کە مەنزوووری ئەو ھەکیمە زانایە لەو دارە فەقەت داری عیلم و خودا ناسین بوو..

(۳۶۴۱)	جووڕە دارێک وا لەنێو ھیندوستان	یەک ھەکیم دەیکوت فەقەت بۆ داستان
(۳۶۴۲)	پیر کە نابج، ناش مرئ ئەو تا ئەبەد	ھەرچی بخوا میووەکەئ وی یەک ھەدەد
(۳۶۴۳)	دار و میووی، فکری شابوو رۆژو و شەو	سنگۆ یەک وای بەشا، کۆت راستە ئەو
(۳۶۴۴)	ئەو لەبۆ داری، لەھیندوستان دەنارد	ئیدیکی زانای لەدیوان ھەلزارد
(۳۶۴۵)	تا کو پەیدا کات ئەو، دارو بەری	زۆر گەرا ھیندوستان دەو رو بەری
(۳۶۴۶)	کینوودۆل و چۆل، نەما، بن پئی نەدا	نار بەشار چوو، ئەو بەدووی ئەو دارەدا
(۳۶۴۷)	کەس ئەووی نالئ مەگەر شبتی دەنی	ھەرچی لئی پرسئ گەلێک پئی پیکەنی
(۳۶۴۸)	یەک بەلام دەیکوت ئەتۆ، ئەئ خۆش ئەدا	یەک بەشۆخی زللەتیک ئیدەدا
(۳۶۴۹)	چۆن دەبی بیتھوودەبیت و، ھەم گەزاف؟	حتوجۆی ھووشیاری وەک تۆ سینەساف
(۳۶۵۰)	زللەزۆر لەو مەدحی ئاشکار چاترە	مەدحی وا، ئیشی لەزللە زیاترە
(۳۶۵۱)	خۆ فلان جئ لئی ھەبە داریک زەلام	یەک بەشۆخی پئیدە کۆت عالیمە قام
(۳۶۵۲)	زۆر بلیندە، پیر گەلایە چین بەچین	بۆ فلان جەنگەل ھەبە داریکی شین

- قاسىدى شا، بەستى بۇ مەتلەب كەمەر
جا لەھىندوستان گەرا چەندىن سال
چونكە زۆرى دى لەغوربەت دا تەعب
بۆى لەمەقسوود ھىچ ئەسەر پەيدا نەبوو
پارەپارەبوو لەۋى ھەو دای ئومىد
ويستى ئەۋتا پروو بەرەو شا، يىتەۋە
- ١- ئەۋ لە زۆر كەس ھاتە گوتى، جوور جوور، خەبەر
٢- پادشاش بۇ ۋى دەنارد، زۆر پوول و مال
٣- عاقىبەت ماندوو دەبوو ئەۋ، لەۋ تەلەب
٤- ھىچ قسەى راس، بۇ خەبەر پەيدا نەبوو
٥- ھىچ نەھات جارېك لەبۇ ۋى باى ئومىد
٦- ئەۋ بەگريان كەۋ تەرى، تا يىتەۋە^١

تەۋزىخ دانى شىخ پاڭزى ئەۋ دارە بۇ تالىبى موقەللەد..

- قاسىد وشىخىك كەبوو قوتىي زەمان
دەيكوت ئەۋ مەئىۋوس دەچم بۇ لايى ۋى
تا دوغاي ويم بۇ، بىي ھەمرا، ئەمن
چوۋ لەبۇ لاي شىخ بەچاۋى پەر لەئاو
دەيكوت ئەى شىخ ۋەختى لوتف و رەحمەتە
شىخ كوتى بەۋ بىزەبۇ مەئىۋوسى تۆ
جوابى داۋەشا، منى كرد ئىختىيار
دارەكى كەمىابە، نەيدى كەس، چ كات
من گەلىك سالان گەرام، نەم دى نىشان
پىكەنى شىخ و، بەۋى كوت ئەى سەلىم
زۆر بلىندە، زۆر عەجىبە، زۆر بەسەيت
زاھىرت كوت بۆيەبوۋى گومرا، ئەتۆ
جار دەلەن، بەۋ دارو جارجارەش ھەتاو
ئەۋ يەكەئەمما، ئەسەر لەۋ، سەت ھەزار
گەرچى فەردە، لەۋ ئەسەر بوون، سەت ھەزار
چاۋ لەۋەى كە، بابەبۇ تۆيەك نەفەر
بۆيەكىكى مايەبى قەھرو، عەدوو
- ١- چون لەيەك كاروانسەرا، ھەردوو، دەمان
٢- ئا ئومىدش دىمەۋەخۇ لايى ۋى
٣- ئا ئومىدم چونكە لەۋ دلخوا، ئەمن
٤- ئەشكى باراند، ھەر ۋەكۋو رېژنە، بەتاۋ^٢
٥- ئا ئومىدم، ئا ئومىدش زەحمەتە
٦- چى بوو، ويستت، يا بەچى مەئىۋوسى تۆ
٧- تاكو پەيدا كەم لەبۇى، يەك دانەدار
٨- مېۋە كەى وىش راس ۋەكۋوئاۋى حەيات
٩- زۆر كرام، تەۋھىن لەلەى گەردەن كەشان
١٠- ئەۋ ھە، دارى عىلمەلەى زاناۋ عەلىم
١١- ئاۋى ژىنەھات لەلەى دەرەى موحىت
١٢- بۆيەنەت دى، نەت ھەۋىست مەعنا، ئەتۆ
١٣- جاروبار دەرەىۋو جارجار، ھەۋ رى ناو
١٤- كەمترىن ئاسار عومرى پاىەدار
١٥- ئەۋ يەكە، نىۋى گەلىكن، بىي ژمار
١٦- بۇ يەكى دىكەش كورە، بايىش لەسەر
١٧- بۇ يەكىكىش لوتف و خۇشى ئەۋ، دەبوو

^١ - ئەۋ بەگريان ، رېى پرى، تا يىتەۋە (مصرع دوم)

^٢ -چەشنى رېژنەى ئەۋ دەباراند، ئاۋى چاۋ (مصرع دوم)

- سەت ھەزاران نیوی وی لای ئادەمی
عالمی وەسفیک، لەوەسفی دی عەمی (۳۶۷۶)
- تالبی نیو، گەرچی بش بئ موعتەبەر
چەشنى تۆ مەئووس دەبیت و دەر بەدەر (۳۶۷۷)
- بۆ دەچەسپی وا بەنیوی دار ئەتۆ
تا ببی بەد بەخت زۆر تال زار ئەتۆ؟ (۳۶۷۸)
- بەردە، نیو، تۆچاک بنۆرە نیو سیفات
تا سیفات پڕگات نیشان دەن لایی زات (۳۶۷۹)
- ئیختیلافی خەلکی ھەر نیو، چا دەکا
بگرە مەعنا کوانی مەعنا وا دەکا؟ (۳۶۸۰)

کیشەى چوار نەفەر بە خاترى، تری، کە لە لای ھەریەک نیویکی مەخسوسى ھەبوو..
خولاسەى داستان...

چوار نەفەر کە ھەریەک زبانیکی مەخسوسى ھەبوو ھاتنەجیگایەک، کابرایەک درھەمیکی بوول دا بەوان، تا بۆ خو ین شتیک بکرن، ئەوێ کە فارسی بوو کوتی با بچین بەو پوولەئەنگوور بکړن .. کابرای عەرەب کوتی ئەنگوور چییە؟ ئەمن عینەب (ئەنگوور) م، دەوئ .. کابرای رۆمی کوتی ئەمن، ئەئەنگوور و نەعینەب، فەقەت ئیستاقیل (ئەنگوور) م دەوئ .. کابرای تورک کوتی ئەو قسانەمەکەن، ئەمن ئەئەنگوور دەوئ و نەعینەب و نەئیستاقیل، دەبی برۆین، ئوزوم (ئەنگوور) بکړن و بی خوین، عاقیبت یەک نەفەر زانا کە بە ھەرچوار زبانا ئاشنا بوو ئەوانی حالی کرد، کەئێوە ھەمووتان یەک شتتان دەوئ بەلام بەئەلفازی جۆی جۆی، عاقیبت کیشەو ئیختیلافی وان تەواو بوو.

- دای بە چوار کەس کابرایەک درھەمیکی
یەک کوتی دەکرم بەوی ئەنگوور کەمیک (۳۶۸۱)
- دووھەمی دەیکوت نەخیر، چون بوو عەرەب
نامھەوئ ئەنگوور ئەمن دەموئ عینەب (۳۶۸۲)
- سووھەمی دەیکوت نەخیر چون بوو عەجەم
من بەوێ دەکرم ئوزوم، دەیخوین بەجەم (۳۶۸۳)
- چوارھەمی روومی کوتی بەس قال و قیل
غەیری ئیستا قیل، دەمکاتن عەلیل (۳۶۸۴)
- بوو لەنیو وان جەنگ و دعوا ھەم جنیو
بئ خەبەر بوون چون لەراز و رەمزی نیو (۳۶۸۵)
- وەر گەرانە یەک، وەکوو شیتان بەمست
ھەریەکیک ئیدی بەمستی خوێ دەخست (۳۶۸۶)
- راز زانیکی عەزیزی سەت زەبان
گەر لەوئ با، بئ گومان ئاشتی دەدان (۳۶۸۷)
- وایدە کوت ئیستا ئەمن بەو درھەمی
شاد دەکەم ھەموان، وەکوو مەستان بەمەی (۳۶۸۸)
- بیم کە بسپێرن دلی خوستان چەلی
چا دەکا ئەو درھەمە کارا ن گەلی (۳۶۸۹)
- ناقە یەک درھەمتا ن دەکا چارەى مراد
جا دەیان بئ چوار دوزمن ئیتیحاد (۳۶۹۰)
- گفتی ئێوە چادەکا جەنگ و فیراق
گفتی من بۆ ئێوە، مایەى ئیتیفاق (۳۶۹۱)

- ھېچ مەلۇن جا، بى سەداو خامۇش بن
 گەربە زاهير گەتسى ئىۋە ئاشىيە
 گەرنە بى گەرما، ئەسەل، ناي بى ئەسەر
 گەربە ئاگر سىرگە تۆ بىنى بەجۇش
 چونكە ئەو گەرما يەۋى مەسنووعىيە
 گەرچى بەستى بۆ سەھۇل، دۇشاو تەواو
 زۆر لەچا كىمان رېاي شىخ چاترە
 گەتسى شىخ شادى دەھىتى بى حدود
 چون سولەيمان بۆ نەبى، لاي زاتى خوا
 لەو زەمانى عەدلى وى، ئاھوو، لەشېر
 ترس و لەرزى ھېچ نەبوو كۆتر لەباز
 ئەو لەنىۋان دوزمىنان ئاشتى دەدا
 چەشنى مىروۋى، چوۋى بەدوۋى دان، وا مەبە
 دانەداۋە، بۆ ئەۋەى دانى دەۋى
 تەيرى گيانان ئىستەلەو ئاخىر زەمان
 جا سولەيمان حازرە، لەو عەسرەدا
 قەۋلى (ان من امه) نەت چى لەبىر
 خوا كوتى خالى كەنابن ئوممەتان
 تەيرى گيانان يەك دل و يەك گيان دەكەن
 ھەر ۋەكو دايكان دەبن زۆر مېھرەبان
 ھەر بە لوتفى مستەفا، بوون مۆتەجىد
- تا زبانی گفتو گوٲان بم ئەمن
 خوٲ لەباتىن غەيرى شەر تىيدا نىيە^۱
 گەر ئەسەل بى ئەو دەمە، دەى بى ھونەر
 گەر كۆبىخۇى سەردى، ئەو دىتتە تۆش
 ئەسلى سەردە، سەردى وى مەتبووعىيە
 خواردنى وى گەرمى دا دىتتى، ھەناو
 زۆر لەئىمە چونكە ئەو زانا ترە
 تەفرەقەى لى چادەبى گەتسى ھەسوود
 تىنگە يىشت ئەزمانى تەيرانى ھەوا
 ترس و لەرزى ھېچ نەبوو، بىخوات، تىر
 مەر لەگورگى نەى دەكرد ھېچ ئىحتىراز
 مۆتەجىد بوون بالداران يەك سەدا
 تۆ سولەيمان خواز بىەگومرا مەبە
 تۆ سولەيمان خواز بە، ھەردووت دەس كەۋى
 ھېچ نىيانە لەھزە يەك لىكتىر ئەمان
 سولخ و، ئاشتى ئەو لەنىۋ خەلكى دەدا
 تاكو (الاو خلا فىھا نذير)
 قەت لەچاكان ولەساحب ھىممەتان
 لەو سەفای وان غەلل و غەش پىھان دەكەن
 موئىنىنى كوت يەكن، شای دوو جىھان
 خوٲ دەگەل يەكتر دەنا زۆر بوون بەزىد

^۱ - گەر بە زاهير گەتسى ئىۋە ئىتتىفاق خوٲ دەباتىن ھەردەبوو ماىەى فىراق

لەبەین چوونی ئیختیلاف و کێشه لە نێوان ئەنسار بە خاتری بەرەکەتی حەزەرەتی
پەسول(ص)..

خولاسەی داستان...

دوو قەبیلە قەبایلی عەرەب کە ئەسڵ و نەسەبیان یەک بوو لە مەدینەدا دەژیان، نێوان ئەوس
و خەزەرەج بوو، لە نێوان ئەو دوو قەبیلەشە پروکێشە یەکی زۆر هەڵایسابوو کە زۆر سالان بەردەوام
بوو، و لە شەپرو کێشە ماندوو بوون، بەو حالەش جوولە کەکانی بەنی نەزیر و بەنی قورەیزە ئەزەتیان
دەکردن بەناچار پەنایان بۆ سەرۆکەکانی قورەیش برد، بەلام ئەوانیش زۆر شەرتی سەنگین
و گرانایان دانان کە هیچ کامیان قبوڵیان نەکرد عاقیبت دینی ئیسلامیان قەبوڵ کرد و لە پرێنی
تەپووجی دینی موحەممەدی زۆر تەلاشیان کرد...

دوو قەبیلە ی ئەوس و خەزەرەج زۆر سال	دووژمنی یەکتەر دەبوون بە گیان و مال (٣٧١٣)
نەهروکینی وان بەخاتەر مستەفا	کردی نابوود، نووری ئیسلام و سەفا (٣٧١٤)
تەوێدڵەن ئەو دوژمنانە، بوون برا	هەر وەکوو دەنکی ترییان، لێکرا (٣٧١٥)
بۆ بەپەند ئەوگفتە، موئیم گشت، بران	بوون بە یەک تەن گەر شکان و لێکدران (٣٧١٦)
بۆک برای یەکتەر دەچن، دەنکی ترئ	شیرەیهک بەیدادەیی گەر لێکدرئ (٣٧١٧)
دوژمنن بۆ یەکتەری قۆرەو ترئ	قۆرە، یارە، گەر بگا، شیرین کرئ (٣٧١٨)
ئێرەیهک گەر، ماوە ترش و سەخت و خام	خوا ئەزەل، بۆوی دەکرد کافر، بەنام (٣٧١٩)
بۆ براو بۆ نەفسی واحید کوا دەبی؟	لەو شەقاوت، نەحسی مولحید چادەبی (٣٧٢٠)
گەربلەم من ئەو شتە هەیتی نیهان	چا دەکەن ئەفکار فیتنە ی بی ئەمان (٣٧٢١)
بۆزی کافر، والە چاکە، کەس نەلی	دوودی دووزەخ، بە لەلای، ئیرەم هەلی (٣٧٢٢)
گەر کو قۆران، قاییل و ئامادەبن	ئەهلی دڵ چۆنی بویتن، وا دەبن ^١ (٣٧٢٣)
تاکو دوویسی و ئیختیلافیان لا برئ	قۆرەکان، توند چوون هەتا ببنە، ترئ ^٢ (٣٧٢٤)
بۆ ترئ بوون، پیتستی خۆ دەد ڕن بەعام	ئیتیحاد چون، بوو بەوەسفی وان، تەمام (٣٧٢٥)
دۆست دەبی، دوژمن هەتا کو بن بەدوو	خۆ، چکات، نابێ دەگەڵ خۆی، کەس بەدوو (٣٧٢٦)
ئەهرین لەو عیشقی کوللی ئووستاد	سەت هەزاران، زەرەر، ئەو دای، ئیتیحاد (٣٧٢٧)
جەشنی خۆلی ڕئ، کەبوو پەخش و بلأو	گۆزە کەر دەبکا، بە یەک گۆزە ی تەواو (٣٧٢٨)

^١ - وەحدهتی وان ویستی بیرە، وا دەبن (مصرع دوم)

^٢ - پیتست دەر دیتن هەتا ببنە، ترئ ئیختیلاف لاچیت و ، وەحدهت، چاکرئ

- ۋە ھىندى تەجىسمى چابوۋى، ئاۋو خاك
گەر نەزىرى ۋى بلىم من بۇ مىسال
خۇ سولەيمان لىزەمەو جوۋدەبەلام
دوۋرىنى، كۆپرەك دىل ئەي ھەۋال
داخۋازىن ئىمە بۇ گەتلى دەقىق
تاكو موشكىل چابكەين، جاۋا دەكەين
چەشنى تەپرىكى ۋە كاتن بەندى داۋ
ئەو لەسەحراۋ باغ ناكىشى نەفەس
خۇ لەبۇ ۋى قەت زەبوۋن نابىت دام
كەم خەرىك بەبۇ گرى، بال و پەرت
سەت ھەزاران تەپرى، باليان دا لە دەست
حالى وان بگرە لەقورئان ئەي ھەرىص
ھىچ لەكىشەي تورك و رۇمى ھەم ھەرب
تا سولەيمانى سوخەنەر، نىتەلان
ئىۋە ئەي تەپرىنى دەۋا چەشنى باز
ئىختىلاف و كىشەلابەن خۇش و شاد
رۈۋ دەۋە ھەت كەن لەھەرچىگا كەبوۋن
ئىمە تەپرى كۆپرەك و نابىنا و خام
چەشنى كوندان دوژمنانى باز، بوۋىن
چونكە ئىمە زۆر نەفامىن بۇ يەۋاين
ئەو پەرەندانەي سولەيمان نوۋرى دان
دان دەدەن بەو تەپرى عاجز، جىنى پەرۋش
ھود ھودى وان بەس لەبەر تەقدىس بوۋ
زاغى وان گەرچى بەسوۋرەت زاغ بوۋ
لەك لەكى وان، گەرچى لەك لەك، سەردەدا
كۆترەكەي وان ھىچ كەناترسى لەباز
- ۱- ئىختىلاف ھەر لان دەپى ناچتەلان (مصرع دوم)
- ۱- نەك ۋە ھەتلى جانانى پاك
زۆر دەترسىم، بىت لەبۇ فام ئىختىلاف
شاد، بەدوۋر بىنن، كەكۆپرەك بوۋىنە، تەمام
ھەرۋەك، نوستو لەمال دا، كۆپرەك لەمال
تا كو ھەل كەين، موشكىلات، ئىمەي ھەشيق
موشكىل و جوابان دەگەل ئىتك، چادەكەين
جار دەبەستى، تا بىي ئاگا تەۋاۋ
بۇ گرى، عومرى دەداتن ئەو لەدەس
بى گومان دەشكىت بالى ۋى مودام
تا كۈنە شكىن لىت، ئەلەو، كەپرە فەرت
ئەو شىكافى شوبەھيان قەت ھىچ نەبەست
(نقبوا) بخوئىنە تا (ھەل من محيص)
ھەل نەبوۋ ئىشكالى ئەنگوۋر و عىنەب
لان دەبى، دوۋىي و، نافرئ بۇ تەلان^۱
گوى بىكەن بۇ تەپلى بازى شاھ، ۋاز
دەستەجەمەي رى كەون، بۇ ئىتتىحاد
ۋاى دەۋى ھەق، ئىۋەبۇ لاي ۋى بچوۋن
ئەو سولەيمانەن نەناسى قەت تەمام
بۇ كەلاۋەو، چۆلگە، زۆر داخۋاز، بوۋىن
دوژمنى خۇشى ھەزىزىنى خوداين
بى گوناھان كۈا دەكەن، بى بال ئەۋان؟
بى خىلاف و كىنە، عارف شاد و خۇش
رئ نىشانەر، ئەو بەسەت بلىقىس بوۋ
ھىمەتلى بازى ھەبوۋ (مازاغ) بوۋ
ئاگرى ۋە ھەت دەگشت شەك بەردەدا
كۆترى وان بازى دەبىتە پەردە باز

^۱ - ئىختىلاف ھەر لان دەپى ناچتەلان (مصرع دوم)

(۳۷۵۵)	ئەو دەخۆیدا، گۆلشەنیک پەیدا دەکا	بولبولی وان حالەتی خوش چادەکا
(۳۷۵۶)	گیانی وی قەن، چا دەکا، زیاتر لەحەد	تووتیەکی وان نایهەوی قەن، تا ئەبەد
(۳۷۵۷)	لەو پەری تاووسی جوانی دی، بەناو	لاقی تاووسیەن گەلیک جوانتر، بەچاو
(۳۷۵۸)	مەنتیق و تەپری سولەیمانی جودا	مەنتیق و تەپیری خاقانی سەدا
(۳۷۵۹)	چونکەنەت دیوہەسولەیمان، تۆ دەمی	کوا دەزانی دەنگی تەیران، تۆ کەمی؟
(۳۷۶۰)	تێپەری لەو مەشریقەو لەو مەغربە	بالی ئەو تەیرەکی کەدەنگی موتریبە
(۳۷۶۱)	ئاسمان و عەردی داگرت، دەنگی وی	دیت دەنگی وی لەئاسمان تا زەوی
(۳۷۶۲)	گەر کو خوففاش بەو بلەم من، وی دەچی	تەیرەکی کەبی سولەیمان ری دەچی
(۳۷۶۳)	تا دەزۆلمەت دا نەمیتی، تا ئەبەد	تۆ سولەیمان بگرەئەکی خوففاشی بەد

داستانی فەرخەمراویان کەپەرەردەکی مریشک بوون...

خولاسەکی داستان...

ئەسلی تۆ مراویە، نە، مریشک، هەرچەند مریشک تۆ پەرەردە بکا.

(۳۷۶۴)	تۆ دەبی وەک گەز بەمقیاسی تەریق	گەرگەزیک بۆ لای خوداچووی، ئەی رەفیق
(۳۷۶۵)	تازەنەنگی لەووی پاش، تۆ، چ چەل	گەرلەبۆ لای وی بچی تۆ لەنگ وشەل
(۳۷۶۶)	کردی پەرەردەلەسەر خاکیکی ئیشک	ئەسلی تۆ هیلکەکی مراوی بوو، مریشک
(۳۷۶۷)	دایەنت ئیشکیک پەرەستە، بی نەمە	خۆ مراوی دایکی تۆبوو، لەو یەمە
(۳۷۶۸)	بۆیەمەیلەت وا بەدەریا هەر هەییە	خەسلەتی دایکت دەتۆ دا هەرەییە
(۳۷۶۹)	لابە، دایەن، دایەنان، بی مایەنە	مەیلی ئیشکی تۆ، فەقەت ئی دایەنە
(۳۷۷۰)	وەک مراوی، بێرەبەحری مەعەوی	بێلە، دایەن تۆ لەئیشکی سەرزەوی ^۱
(۳۷۷۱)	هیچ مەترسی، تۆ برۆ دەریا، بەتاو	گەر ئەتۆی ترساند چەلیک دایکت لەئاو
(۳۷۷۲)	نەک مریشکی جی گەنێو، پەش، وەک پەژی	تۆی مراوی خۆ لەوشک و تەردەژی
(۳۷۷۳)	جی لەبەحرو بەر خوداوەند، پێدەدای	تۆ لە (کرمنا بنی آدم) کەشای
(۳۷۷۴)	باشەئەوکەس خۆی لەخاکی لادەنا	گیانی وانم من لەسەر یەم، دا دەنا

^۱ - دانی دایەن، تۆ لەئیشکی سەرزەوی (مصرع اول)

- بۆ مه‌لاییک ری له‌بۆ، وشکی نییه
تۆ، به‌ته‌ن حه‌یوان، به‌گیانی‌ش، بووی مه‌له‌ک
ئه‌و دله‌ی کردی به‌وه‌حیی خوا، نه‌زه‌ر
جیسمی خاکی وی که‌که‌وته‌سه‌رزه‌وی
گشتمان ئیمه‌مراوین ئه‌ی غولام^۱
جاسوله‌یمان به‌حه‌ره، ئیمه‌ش جه‌شنی ته‌یر
بی سوله‌یمان، چوون، له‌بۆ یه‌م نا‌کرئ
ئه‌و سوله‌یمان لای هه‌موومان حازره
چون نه‌فامین و‌خه‌والو، هه‌م فزوول
ده‌رده‌سه‌ر بۆ تینو دیتئ ده‌نگی ره‌عد
چاکی نوڤری ئه‌و له‌ئاوی جۆی ره‌وان
چون له‌لای وی به‌س سه‌به‌ب هه‌بیوو ره‌واج
ئه‌و که‌سه‌ی دیتی موسه‌بییب زۆ ره‌ه‌یان
- جینسی حه‌یوان هیچ له‌یه‌م، بشکی نییه
تا‌کو‌جینگات، بی له‌سه‌ره‌ردو، فه‌له‌ک
ئه‌و به‌زاهیر میسلی ئیوه، بوو به‌شه‌ر
خۆ، له‌سه‌ر ئه‌فلاک ده‌سوورئ، پرووحی وی
چاک زیانمان یه‌م ده‌زا نیتن ته‌مام
تا ئه‌به‌د نیتو ئه‌و سوله‌یما نه‌ین له‌سه‌یر
جه‌شنی داوود چاده‌کا ئاو، سه‌ت زری
غیره‌ت ئه‌مما چاو به‌سته‌ سا‌حه‌ره
ئه‌و له‌لامان، ئیمه‌ئهمما، له‌و، مه‌لوول
چونکه‌نازانئ که‌دیتئ هه‌وری سه‌عد
نه‌ی ده‌زانی تامی ئاوی ئاسمان
نه‌یده‌کرد فکری موسه‌بییب ناعیلاج^۲
نایه‌ه‌وئ قه‌ت هیچ له‌ئه‌سبابی جیهان^۳

موت‌ه‌ه‌بیر مانی حاجیان له‌که‌راماتی ئه‌و زاهیده‌ که‌ به‌ ته‌نهایان له‌ سه‌حرا دیت..

- زاهیدی‌ک بوو ئه‌و له‌نیوان بادیه
کاتی حاجی گه‌ینه‌ئه‌و سه‌حرایی ده‌رد
وشک بوو‌جیتی زاهید، ئه‌و بوو ته‌ر می‌زاج
حاجیان له‌و وه‌حده‌ته‌ما‌بوون عه‌ج‌ه‌ب
نوڤژی خۆی کرد ئه‌و له‌سه‌ر به‌رمالی خیز
وات ده‌زانی ئه‌وله‌نیو سه‌به‌زه‌ گو‌له
یا له‌زیر پیتی وی هه‌ریر و به‌رنه‌یان
- غهرقی تاعه‌ت بوو وه‌کوو عه‌بیاده
دیتیان یه‌ک زاهیدی لاوازی زه‌رد
ئه‌و له‌گه‌رمای بادیه‌هه‌بیوو عیلاج
له‌و سه‌لا مه‌تی‌ه‌ی له‌نیو ده‌ردو ته‌ع‌ه‌ب
ده‌یکولاند گه‌رمایی خیز، ئاو، با، له‌دیز
یانه‌ئه‌سپی وی بر‌اقه‌و دول‌دول‌له
یا سه‌مووم، بۆ، وی نه‌سیمی به‌رنه‌یان

^۱ - ئیمه‌گشتن خۆ مراوین ئه‌ی غولام (مصرع اول)

^۲ - چون له‌لای وی غه‌یری ئه‌سباب، بوو عه‌ده‌م نه‌ی ده‌کرد فکری موسه‌بییب ، لاجه‌ره‌م

^۳ - وه‌ر ده‌گێڕئ پروو له‌ئه‌سبابی جیهان (مصرع دوم)

- دووھەستان مونتەزیر، ئەو بوو لەنوێژ
تەرەئیس تیغراق گەراوە ئەو فەقیر
ئەو کە دەتکی ئا و لە دەستی هەم لەروو
ح. لەوی پرسی، بەتۆ کێ، ئا و دەدا
بەدکوت هەردەم کەویست پێت دەگات؟
خەنکی مەش حەل کە ئەو سولتانی دین
بە نیشانە تۆ لە ئەسراپ یەک عەدەد
خەن بەجێ ئەو رووی دەکردە ئاسمان
سە لەلای ئاسمان دەموو، رزقی خۆم
ئەو تۆ چاکت کرد مەکان لەو لا مەکان
بە دەمە دا، هات هەورێک زۆر بەبار
خەو کەو گۆزە سەرەو بن ئا و دەهات
خەو دەو باراند وەکوو گۆزان، ئەشک
بەدەبەک کاتی کە دیتیان، وا لەوی
بەدەبەتکی دی بەقینیان بوو زیاد
بەدەبەتیک مۆنکیر دەمان و ترش و خام
- (۳۷۹۵) ئەو بەوێستان، کردی فیکری زۆر درێژ
(۳۷۹۶) لەو گرووھە یەک نەفەر پرووناک بیر
(۳۷۹۷) بوو کراسی تەر لەئاساری وزوو
(۳۷۹۸) دەستی برد، بۆ ئاسمان، بەعنی خودا
(۳۷۹۹) بێ تەناف و سەتڵ و چالی قوول لەلات
(۳۸۰۰) تا لەبۆ مان بێ لەحالی تۆ یەقین
(۳۸۰۱) جا دەبین مۆئمین بە تۆ تا کو ئەبەد
(۳۸۰۲) تۆ قەبوول کە ئەو دوایە حاجیان
(۳۸۰۳) دەرکی من وەکرا، لەئاسمانان لەبۆم
(۳۸۰۴) (فی السماء رزقکم) کردت عەیان
(۳۸۰۵) نارەتەو لێدا وەکوو فیلان، بەغار
(۳۸۰۶) غارو کەندالان نەیان بوو هیچ نەجات
(۳۸۰۷) حاجییان گشت وازیان کرد، زاری مەشک
(۳۸۰۸) بەو دەبوون مۆئمین، دەیان کرد سەر نەوی
(۳۸۰۹) لەو عەجەب (والله اعلم بالرشاد)
(۳۸۱۰) ناقیسانی جاویدان، (ثم الکلام) ^۱

تەواو بوو جلدی دووھەمی مەسنەوی شەریف بەسوورەتی ھۆنراوی کوردی بە قەلەمی عبدالسلام
مدرسی (خانی) لله الحمد والممنه، بەتاریخی ۷/ ۵/ ۱۳۸۰ کۆچی ھەتاوی.

دہفتہ ری سیٹ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- ١٠٠ ئەى حىسامەددىن بىنەبى، پەلە
دەرکى گەنجىنەى سوران تۆ واز بکە
قووەتى حەق قووەتى تۆچادەکا
١٠١ ئەو چىراى رۆژى کەدائىم رەو شەنە
سەقى گەردون گەر وەها سابىت بوو
قودرەتى جەبرىل خۆراک پىتى نەدا
١٠٢ ھەر وەھايە قودرەتى ئەبدالى حەق
جىسمى وان تىکەل بەنووربوو يەک بەيەک
چون دەتۆ دا ھەن سىفاتی خۆى جەلیل
١٠٣ جالەبۆت ئاگر دەبى سەرد و سەلام
بۆ مىزاجان بەس عەناسىرمايە
تۆ لەدونىاي وەحدەتت بۆ ھات مىزاج
١٠٤ سەد ئەسەف زەرفىيەتى ئەفھامى خەلق
ئەى زىائەلحەق بەباشى راىى تۆ
کىوى توور وەختى تەجەللى ھەيبوو زار
١٠٥ بەو تەجەللى جى بەجى شەق بووجەبەل
گەر جى نان دان دى لەدەستى زىدەکەس
زار دەبەخشىتن بەجىسم و پرووح خودا
١٠٦ پىت دەدا زار کاتى لەو خالى بىي
سىرپى شا، بۆکەس نەکەى تۆ پىشکىش
١٠٧ رازى حەق ئەو کەس دەزانى ئەى ھەوال
زار دەبەخشىتن بەخاک لوتفى خودا
- ١٠٨ دەفتەرى سىنھەم کەسوننەت سى چەلە
بىزەوزرىش لىرەتۆ پەر واز بکە
١٠٩ کوانى گەر ماى نىو رەگان قەت وا دەکا؟
کوا سەبەب بۆ وى فتىلەو رەو غەنە؟
١١٠ کوا تەناف و کۆ لەکەرايگرتووہ؟
قودرەتى وى ھات لەدىدارى خودا
١١١ ھات لەحەق را، نەک غەزای سفرەو تەبەق
تپەرىن جا، ھەم لەپرووح و ھەم مەلەک
١١٢ بىخەشت سەر نارى ئەمراز، وەک خەلیل
ئەى عەناسىر بۆ مىزاجى تۆ غولام
١١٣ تۆ مىزاجت بەر تەرىنى پايەيە
وەحدەتت تۆ ھاتەدەس جا، بووى سىراج
١١٤ تەنگەبى حەد ھىچ نىيانەخەلق خەلق
زار بەبەردى رەق دەدا ھەلوايى تۆ
١١٥ تاکو نۆشى مەى لەوہەسلى کردگار
تا کوئىسات دى لەکىو، رەقسى جەمەل؟
١١٦ دانى زار، ئەمما بەدەستى خوايەبەس
ئەوبەگشت ئەعزات دەدانن زارچودا
١١٧ تۆ لەفیل و غەلل و غەش خالى بىي
تۆ نەپىژى قەند ھىچ کات پىش مىش
١١٨ چەشنى سويىسن سەت زباني پىت و، لال
تا کو ئاو بخوات و شىن بى سەت گىيا

- ۲۳) تا تەلەب كەن گىيا لەدەشتان ھەم لەكىو
 ۲۴) جالەبۇ ئىنسان دەبى خۆراک ئەو
 ۲۵) گەر لەئىنسان بووجودا، رووح و بەسەر
 ۲۶) زۆر دەكىشى گەر بلەم خۆراكى وان
 ۲۷) دايەنى دايكانەلوتقى عامى وى
 ۲۸) چاۋ گەنم، بى ئا و، روشد ناکا، چكات
 ۲۹) من كەمىكم بۇ نمونەكوت، وەھا
 ۳۰) غەيرى وان دوو، موقبيل مەقبول بوون
 ۳۱) لەو جىھانى دىكەسالىك پاىەدار
 ۳۲) لەو جىھانى دى يەكن، پاكەن تەواو
 ۳۳) تاكوچاويدان بىي ئاوى حەيات
 ۳۴) قەت خەتەر تەھدىد ناکا ھىچ ئەوان
 ۳۵) با، عەدەد ئەندىش بلە زۆر بى شەكن
 ۳۶) غالب ومەغلۇوب ھەيانن عەقل و راى
 ۳۷) بۇ يەخواردى ئەو ھەموو حەبلانە، زوو
 ۳۸) زىاد نەبوو بەو خواردنەزەرپرېك، عەسا^۱
 ۳۹) تا خەيالانان يەقېن بەو قووت بدا
 ۴۰) رازقى حەلقى مەعانى خوا دەبوو
 ۴۱) بۇ ھەموويان بوو لەبۇ خۆراک حەلق
 ۴۲) رېزق و رېزى پىدەداتن خواى سەما^۲
 ۴۳) مەرگى بەدكار دى، مىزاج گەر خواربى
 ۴۴) ئەو نەخۆشە، ناتەوانە، زەرد و بۆر^۳
 ۴۵) ناحەزى دەروا، دەبى جوان چەشنى شەمع
 ۴۶) جا بەمەعنای خۆش، بكا ئەو خۆشحال
- ۱- چۈنكەشكىل و ئەكل، حەيوانى نەبوو بۇ عەسا ھىچ زىاد و نوقسانى نەبوو
 ۲- رېزق و رېزى پىدەدە ئەو دەم خودا (مصرع دوم)
 ۳- رەنگ بۆر (مصرع دوم)

گەر لەشیری مەمک وەیکەى بى گومان
 بۆ زەعیف تەنھا حىجاب، ھەرمەمکەبەس
 شیرى مەمکن گەر نەوئ، بۆن ژین دەبى
 خوین غەزای ئىنسانە کاتى بوو جەنن
 گەر لەخوین وەکرا، غەزای وى بوو بەشیر
 گەر وەلانى لوقمە، لوقمانى دەبى
 گەر بېژى بەو جەننەیک نەفەر
 خوڤرەمى و شادى دەویدا بى حەدە
 پەر لەدەریا و شاخ و داخەپر لەدەشت
 ئاسمانىک زۆر بلىند و ڤەو شەنە
 ھەر لەمەشرىق تاكو مەغرىب بى قسوور
 ناکرىت پى وەسفى خۆ شى وى چ زار
 تۆ لەجىنى وا تەنگ وتارىک خوین دەخۆى
 غەیرى حالى خۆى لەلا، ئەو چانىیە
 چون محالەھەم غروورەھەم فرىو
 ئەو شتەى نەیدیوہەقت ئىدراکى وى
 ھەر وەھالەن گشتى خەلکى نىو جىھان
 ئەو جىھانەچالە، زۆر تارىک وتەنگ
 ھىچکەسى نەى بیست قسەى وان لەوجەمە
 نایەلى گوى ھىچ ببیستىتن تەماع
 بۆ تەماعى خوین، جەننىش بوومەبەست
 خوین جەننى لەوجىھانەدوور کرد

رېنى دەبى ئەو بچتەنئوسەت بېستان^۱
 لەزەتتى مەعنا دەخاتەنئو قەفس
 ژىنى جاويدان لەبۆن شیرىن دەبى
 لادەدەن خۆيان لەناپاک موئىمین
 گەرلەشیر وەکرا دەبىتەلوقمەگیر
 تالى بى ئەسراڤرى پنھانى دەبى
 عالەمىكى دى ھەيەگەر بچىەدەر
 نىعمەت و میوہش لەوئ چەندىن سەدە
 پەر لەباغ و مېرغوزارەوہک بەھەشت
 غەیرى مانگ وڤۆژ ستېرەش زۆر ھەنە
 پەر لەباغەپر لەشادى پەر سىروور
 تۆش دەزى زۆر بەد، لەجىنى وا تەنگ وتار
 چاۋ، ئەسىرى دەس لەسەرچاۋانى خۆى
 وەر دەگىرئ ڤوو، بەمەعنای وا، نىیە
 چون نەزانەوہەمى کوپرى ھىچ نەدیو
 کوا دەبىسى دەركى مونکیرناکى وى؟
 لەو جىھانى دى دەلین ئەبدال بەوان
 لەوہەدەر، ھەن عالەمىک بى نوور وڤرەنگ
 چون تەماع بۆچاۋى وان سەنگین تەمە
 چاۋ دەبەستى کىنە، نای بى ئىتتىلاع
 چون غەزای وى بوولەجىگای زىدەبەست
 غەیرى خوینى ئەو لەلای خۆى دووربەرد

^۱ - گەرکو وەیکەى تۆ لەشیری مەمک، ئەو رېنى دەبى ئەو بچتەبېستان ڤۆزوو شەو

داستانی چەند کەس کە فەرخە فیلێکیان خوارد و گۆج نەدان بە نەسیحەتی ناسیج..

خولاسەی داستان...

دەستەبەگ لە موسافیران گەشتە هیندوستان و چونکە برسی بوون ویستیان کە حەیانیک ڕاو بکەن دەو کاتەدا پیاویکی زانا دەگەڵ وان ڕوو بە ڕوو بوو و لە ڕووی دڵ سۆزی و ڕێ نموونی بەوانی کوت .. دەو مەملە کە تەپان و بەرینەدا، فیل زۆر هەنە بە لām ئاگاتان لە خۆتان بێ ئەوان ڕاو مەکەن، چونکە فیلەکان بە بۆن مندالی خۆیان دەناسنەو، و ئەگەر ئیوە فیلێک ڕاو بکەن و بێخۆن بێ گومان فیلانی مەست تۆ لەتان لێ دەستین، پیاوی زانا پاش ئەو قسانە لەو موسافیرانە مأل ئاوی کرد و ڕۆیشت، کەم کەم ئەوان برسی بوون لەو کاتەدا لە قەراغ جادە، فەرخە فیلێکی قەلەویان دیت و فەورەن گرتیان و سەر یان ڕی و گۆشتە کە یان کردە کەباب و خواردیان.. بە لām یەک نەفەر دەنیو وان دا توانی بە سەرخۆ یداموسەللەت بێ و نە ی خوارد، ولتیوی لە گۆشتی فەرخە فیل نەدا، ئەو گروو هە ی کە گۆشتە کە یان خواردبوو چوونە خەویکی زۆر گران و تەنھا ئەو کابرایە ی کە گۆشتی نە خواردبوو وە خەبەر بوو، دەو بەینەدا فیلێکی تووڕەو بەریشان هات، و لە ئەو وە لەوە زاری ئەو کابرایە ی بۆن کرد، و لە پاشان چوو بۆ لای ئەوانە ی کە نوستبوون و لە بۆنی زاریان تیگە یشت کە قاتلی مندالی وی ئەوانەن و هەمووی کوشتن..

(٦٩)	دی کەسیک زانا گروو هێک دۆستان	تۆ ئەو تە بیستووە لە نیو هیندوستان
(٧٠)	گەینە هیندوستان لە ڕێی دووڕا ئەوان	بوون گەلیک برسی بە بێ خۆراک دەمان
(٧١)	زۆر بەشادی لێی دەکردن ئەو سەلام	عاقڵانە چوو لە لای وان بێش کەلام
(٧٢)	زۆر دەدەردو ڕەنج دانەو، ناپەرەزان	بێکیوتن حالییم کە برسی و بێ غەزان
(٧٣)	قەت نە بێ خۆ راگاتان مندالی فیل	ئێوە ئەمما سوین دەدەم بە خوای جەلیل
(٧٤)	هیچ مەکووژن فەرخە فیل، چاک گۆی دەنی	زۆر لە ڕیگاوا دا دەبینن فیل تەنی
(٧٥)	ڕاوی وان بۆتان دەبی دلخوازتان	فەرخە فیل زۆر هەن لە سەر ڕێ بازتان
(٧٦)	دایکی وان وشیارە بێ حەد ڕۆژو شەو	هەن زەعیفن هەن لە تیفن هەن قەلەو
(٧٧)	ئەو لە دووی منداڵ دەکاتن نالە نال	ئەو سەدان فەرسەخ دەچی بە دوای منال
(٧٨)	جا لە فەرخە ی خۆ شەویستی کەن، حەزەر ^١	ئاگرو دوودی لە خەرتووم دیتەدەر
(٧٩)	خۆ خەبەر دارەخودا دائییم لەوان	ئەو لیامندالی خوانە ئە ی جەوان

^١ - دوو دوو ناگر، دەر دەدا خەرتوومی وی ئەلحەزەر لەو فەرخە کە ی مەرجوومی وی

- خەلۋەتى وان تۆ بەنوقسان مەگرەقەت
 ئەۋلىيائى مىندالى خۆ كوت، خۆ، خودا
 ئەۋلىيا بۆ ئىمتىحان خوارو نەزار
 ئەۋلىيا تەنھا ئەمەن بووم پىشتىيان
 خەرقەپۇشان ئى مىن ئەۋلىيا ھوشيار
 چۆنى پىندەكرا، بەدارىكى دەنا
 ئەۋلىيا دەنا چۆن ھەر بەيەك نىرىنى نووح
 بەك دوعاى لووت چۆن دەكا ويران ئەدى؟
 گىشتى شارى وان كەبوون چەشنى بەھەشت
 ئەۋلىيا نىشانانەش دەبىنى تۆ ئەگر
 ئەنبىيائى زاتى خودا چەندىن ھەزار
 مىن ئەۋلىيا باسە، بىلەم زىاتر ئەگر
 كىتو دەبن بەخوین و دىسان دەبنەكىتو
 گەرچى كۆپرى دوورو نىزىكىت دەدى
 حىرس و ئازى دىت ئىنسان موو بەموو
 تۆ بەرەقسى خۆت بىكىنەۋجوود
 رەقس و ھەلپەركى لەسەر مەيدان دەكەن
 گەر لەنەفس و نەقسى خۇيان بوون نەجات
 موترىيى وان زۆر بەدل دەف لىدەدەن
 تۆ كەنابىنى لەبۆ وان پەللى دار
 تۆكەنابىنى گەلا كەف لىدەدەن
 تۆ لەكىزب و بەد، بىستەھەر دوو گۆش
 رازى گوشتار تىدەگا زۆر چاك نەبى
- چون بەتۆ لەى وان دەكا، تو، لەت بەلەت
 بوون لەدونىا، ھەم شكوۋى وى جودا
 مىن دەباتىن دا لەبۆ وان بوومەيار^۱
 ۱- ئەۋلىيا بۆ ئىمتىحان خوارو نەزار
 ۲- چۆنى پىندەكرا دەنا مووسا بەدار
 ۳- ئەۋلىيا دەنا چۆن نووح بەنفرىن ئەك بەھەپ
 ۴- تىك دران ويران كران و بوون، بەدەشت (مصرع دوم)
- ۵- ھەك دەلەى ئەجزاى مىن بوون، گىشتىيان
 ۶- ھەر يەكن با بن بەزاهىر سەت ھەزار
 ۷- مووسىيەك، فىرەو ن، بىئىرى، بۆ فەنا؟
 ۸- ئەۋلىيا جىھانەدەمرى ناي مىنى چ رووح
 ۹- گىشتى شارى مەسكەنى قەۋ مى بەدى
 ۱۰- تىك دران، كاول كران و بوون بەدەشت
 ۱۱- دەفەيەك بۆ لايى قودست كرد گوزەر
 ۱۲- قەۋمى بەدىان زۆر كەرەت كرد تار و مار
 ۱۳- كىتو دەبن بەخوین ھەمويان، ھەك جگەر
 ۱۴- كوا دەبىنى ئەۋلىيا، كۆپرى دزىو؟
 ۱۵- بۆ لەۋشتر نەددى غەبرى تووك ئەدى؟
 ۱۶- رەقسى بىنھوودەى ۋەكوو ورجى ھەبوو
 ۱۷- بى رىبابەتا بىبىنى زىدەسوود
 ۱۸- ھەلپەركى نىو خويىتى خۆ، مەردان دەكەن
 ۱۹- رەقس و چەلپەئەۋ دەمى بۆ وان دەھات
 ۲۰- بەحر، بۆ غەۋغايى وان كەف لىدەدەن
 ۲۱- لىدەدەن چەپلان لەسەر داران، ھەزار
 ۲۲- ئەۋلىيا وى گۆيى دل ئەك گۆيى بەدەن
 ۲۳- تا بىبىنى شارى گيان تۆ روون و خۆش
 ۲۴- بۆيەكوترا (ھو اذ ن) بە و نىو نوبى

۱- ئەۋلىيا بۆ ئىمتىحان خوارو يەتىم مىن لەبۆ وان باتىنەن يارو نەدىم

۲- چۆنى پىندەكرا دەنا مووسا بەدار فىرەۋنى ئابەكار كا تارو مار؟

۳- ئەۋلىيا دەنا چۆن نووح بەنفرىن ئەك بەھەپ تىك دەداتن ئەۋلىيا شەرق و غەرب؟

۴- تىك دران ويران كران و بوون، بەدەشت (مصرع دوم)

- گەشت و جووودی چاوو گوپیە ئەو نەبی
شاد بەوین، شیر خۆر لەوین، ئیمەش سەبی (۱۰۳)
ئەو وتارە هیچ زەمان ناگاتەبەن
گۆی بدەبۆ داستانێ فیل، بەمن^۱ (۱۰۴)

باشماوەی ئازاردانی فەرخە فیلان ...

- بەک بەیەک فیل زاری هەموان بۆن دەکا
جستوجۆی مەعدەش دەزانی چۆن دەکا (۱۰۵)
نە کەبابی فەرخە کەیی بەیدا بکا
ناکەباب خۆر جێ بەجێ ریسوا بکا (۱۰۶)
تەننێ عەبدی خوا بخۆی یانی ئەتۆ
غەیبەتی وان کەیی عەزابت دێ لەبۆ^۲ (۱۰۷)
بەکەری زارتان بەتەنها، خالقه
رەستگار بوو هەر کەسێکی سادقه (۱۰۸)
ئە بەحالی وەیی کەبۆ وی بۆنکەرە
وختی قەبری یەک نەکیر یەک مۆنکەرە (۱۰۹)
توانی ون بکا زار، لەو دوو یار
یا بەدەرمان خۆش بکا ئەو بۆنی زار (۱۱۰)
ئێ دەبەسری هەردوو لێیان، عەقڵ و هۆش
رێ دەبەسری هەردوو لێیان، عەقڵ و هۆش (۱۱۱)
بەدەن گورزان لەبەد گۆی بی هونەر
جار لەپاشەل جارو باریش هەر لەسەر (۱۱۲)
گورزی عیزارئیل ببینەلەو، ئەسەر
گەرچی نای بینی ئەتۆ بەو چاوی سەر (۱۱۳)
حەربار زاهیردەکا ئەو گورزی خۆی
هەر نەخۆش مەعلووم دەبی، ئەو گورزەبۆی (۱۱۴)
بەگ دەکا جا ئەو نەخۆش، یارانی من
بۆچی ئیستا شیر، بوون بارانی من (۱۱۵)
کە خەیاڵە ئیتر تێخالە، ئەیی هەوال
بیری مردن کردی لاواز وەک دەزوو (۱۱۶)
ئێ خەیاڵە؟ ئاسمانیش زوو بەزوو
وختی مردن چاو دەکا چۆن سەر نەوی^۳ (۱۱۷)
تێغ و شیربۆ وین نەخۆش لێی بوو عەیان
کۆپرە ئەمما چاوی دۆست و دوژمنان (۱۱۸)
ئێ خەیاڵە؟ ئاسمانیش زوو بەزوو
چون بەکیر و خود پەسەندی هەلەهات (۱۱۹)
تێغ و شیربۆ وین نەخۆش لێی بوو عەیان
کۆپرە ئەمما چاوی دۆست و دوژمنان (۱۲۰)
ئێ خەیاڵە؟ ئاسمانیش زوو بەزوو
چون بەکیر و خود پەسەندی هەلەهات (۱۲۱)
تێغ و شیربۆ وین نەخۆش لێی بوو عەیان
کۆپرە ئەمما چاوی دۆست و دوژمنان (۱۲۲)
ئێ خەیاڵە؟ ئاسمانیش زوو بەزوو
چون بەکیر و خود پەسەندی هەلەهات (۱۲۳)
حیفزی ئیمانێ بکەتۆ ئەو دەمە^۴

^۱ - ئەو وتارە ئیتی پاپان ئەیی فلان

^۲ - گۆشتی عەبدی خوا دەخۆی بێ شک ئەگەر

^۳ - بۆ نەخۆش خۆ گورزو تیغ مەحسووس بوو

^۴ - حیفزی ئیمان وەختی گیان دان، لازمە (مصرع دوم)

ببینەو سەر باسی فیل و دۆستان

غەیبەتی وان کەیی، عەزابت دیتە سەر

وختی مردن، چاو، سەری مەتکوس بوو

- ۴۱) رۆژۈشەۋوۋەك چى دەچن؟ ۋەك زىر ژمىر
 ۴۲) تا دەبى خالى لەزىر، كىسەى زىان
 ۴۳) كىو لەبن دى ھىچ نامىنىت پىنى
 ۴۴) غەبرى تاعەت بۆخوداۋەند، لابىنى
 ۴۵) غەبرى كارى دىن، تەلاشت بوو بەلاش
 ۴۶) كاردەمىتن ناقىس و^۱، نانت بەخاۋ
 ۴۷) دارو بەردو مالى زۆرو زىاد لەحدە
 ۴۸) جا وچوودت دەفنى زاتى خوا بىكەى^۲
 ۴۹) بۆ دەمت، جا، لەو دەمى ۋى دى مەدەد
 ۵۰) سوودو نەفعى ھىچ نىيە، نا مستەحق
 ۵۱) كوا ھەرىر بۇعەقلى ۋى بوودەستگىر؟
 ۵۲) غەقرەبى غەم چۆ دلى غەمدانى ۋى
 ۵۳) ئەو دەباتىندا، لەبەر فكرائە، زار
 ۵۴) فكرى ۋەك گول، گفەت وقەولى ۋەك شەكەر
- عومرى تۆ ھەنبانى زىرئەى خوش مىر
 زىر ژمىرن رۆژو شەو ھەر دوۋكىان
 گەرلەكىو بگىرى لەجىشى دانەنى
 ھەرچى عومرت چوو، لەجىنى ۋى دابىنى
 بۆ ھەموو كارىك نەكەى تۆ زۆر تەلاش
 عاقىبەت تۆ ھەر دەرۋى زۆر ناتەۋاۋ
 ناي ھەۋى چاكردنى گۆرۈ لەحدە
 بەلكە گۆرۈك نىو سەفا، تۆچابكەى
 تاكو دەبىە خاك لەدەرگاي خۋاي ئەحدە
 مەقبەرە ۋوگومبەز لەبۆپاكاني حەق
 چاۋ كە، لەو زىندەى دەبەرخۆى كرد ھەرىر
 كەوتەنىو دەردو غەزابان گىباني ۋى
 ئەو بەزاهىر ھەيتى زۆر نەقش و نىگار
 يەك دەبىنى تۆ، كەدەلقى كۆن، لەبەر

گەرانەۋە بى داستانى فىل..

- ۴۱) گوئى بدەن چاك تا نەچن بۆبەحرى رەنج
 ۴۲) تا نەكەن ھىچ كات راۋى فەرخەفىل
 ۴۳) ھەر سەعادەت دىتى، گوئى دان خۆ بەپەند
 ۴۴) تا نەجاتو دەم لەچى دەردو غەمە
 ۴۵) جەرگى ئىۋەتا تەماع كون كون نەكا
 ۴۶) برسىيەتى حەملەى دەھىنيا كەمكەمە
 ۴۷) فەرخەفىلىكى قەلەۋ، نەو زادەيەك
 ۴۸) خواردىان لىكرا ھەموو شوشتيان دەست
 ۴۹) چون لەبىرى بووقسەى ئەۋپەند زان
- بىيكوتن ناسىح، بەپەندەم چەشنى گەنج
 گىاو گەلەى داران بخۆن ئىۋەى نەبىل
 مەن كوتەم بۆتان نەسىحەت، بەند بەپەند
 مەن بەئىۋەم راگەيانە چى لازمە
 ھووشياربەن تا تەماع رى و، ون نەكا
 كردى مال ئاۋايى پاشان لەو جەمە
 جالەناكاۋ دىتيان لاي جادەيەك
 كەوتنەگىانى ۋى ۋەكوو گوگاني مەست
 يەك لەۋان نەى خوارد گۆشت ۋەپەندى دان

^۱ - كارەكانت ناقىس و ، (مصرع دوم)

^۲ - خۆت لەنىو ئەو زاتى حەق ئىمحابكەى (مصرع دوم)

- ئەو وتارەمەنەيى كىرد بخوا كەباب
بىنى خواردن گشتى نوستن ماتوكەر
دى كەدى يەك فىلى گەورەى بى ئەمان
بى زارى وى دە كىرد فىل جا، سى جار
جەند جارن فىل دەو رى وى دەدا
جىتووانى يەك بەيەك بۆن كىرد، زار
جون كەبابى فەرخەفيلان خواردبوو
تە؛ گرووھەى يەك بەيەك كۆشت بى درەنگ
بەك بەيەك دەيكرىد بلىند دەيدا لەعەرد
تەى خورەندەى خويىتى عالەم لادەخۆ
بى وان وەك خويىتى وان بۆگشت كەس
تەدەستىتەيت دايكى فەرخەفيل
كەرخۆى تۆ فەرخەفيل ئەى نالەبار
بۆن ئەتۆ رىسوادە كاخوارو زەليل
بى حق دى لاي يەمەن بۆ يەك نەفەر
تە موحەممەد ھات لەبۆى بۆن، زۆر لەدوور
بۆن دەكا ئەو، لىن دەكاتن، ون بەلام
تە دەنووى بۆنى جەرامت وەك غوبار
ج دەگەل ئەنفاسى بىست راس راس
بۆنى كىبرو بۆنى حىرس وىبۆنى ئاز
بۆن بخۆى گەرتىستەم نەمخواردووه
ئەو ھەناسەى سۆن ئەتۆ رىسوادە كا
زۆر دوعاى تۆ، ھەن قەبوول نىن لاي خودا
تەو دوعايەى (اخستو) ى جواب پىدرا
گەرکو مەعنى راست بىت و لەفز خوار
- (۱۴۷) عەقلى كۆن زۆرچاك دەبەخشى بەختى ناب
(۱۴۸) شەخسى برسى ھىچ نەنوست وەك شوانى مەر
(۱۴۹) پىشى ھەموان دى لەبۆلاى پاسەوان
(۱۵۰) لىى نەھات ئەو ھىچ بۆنى نالەبار
(۱۵۱) ھىچ ئەو ى ئازار نەدا، پۆى بى سەدا
(۱۵۲) بۆنى بۆ ھات فىل، بۆنى نالەبار
(۱۵۳) گشتى كۆشتن فىل ھەموويان زوو بەزوو
(۱۵۴) ھىچ كەنەيىو ترسو وەھم و عارونەنگ
(۱۵۵) لەت دەبوونەيىو نەجات قەت ھىچ فەرد
(۱۵۶) تا كو نەگرى خويىتى وان ئەستۆى تۆ
(۱۵۷) بوو جەرام چون زۆر بەزەحمەت دىتەدەس
(۱۵۸) فەرخەفيل خۆران دەكا، خوارو زەليل
(۱۵۹) فىلى زۆردار، دى دەكا تۆ، تارو مار
(۱۶۰) بۆنى فەرخەى خۆى، مەگەربۆ نايەفيل؟
(۱۶۱) بۆنى باتل ئەو لەمەن ناك، مەگەر؟
(۱۶۲) چۆن لەزارى ئىمەناكابۆى بخوور؟
(۱۶۳) دەچتەئاسمان بۆنى باش و بەد، تەمام
(۱۶۴) پروو دەكاتەئاسمان دەپروا بىغاار^۱
(۱۶۵) دەچتەئاسمان لاي فريشتەى بۆن شناس
(۱۶۶) دى لەگوفتار، ھەر وەكوو بۆنى پىياز
(۱۶۷) سىروپىوازم گەلىك دوور ناردووه
(۱۶۸) چون دەماغت، بۆنى وان، پەيدا دەكا
(۱۶۹) چون زبانت زۆر لەقەلبت بوو جودا
(۱۷۰) بۆ موحازات، دارى رەددى لىدرا
(۱۷۱) لەفزی خوار ئىراد نىيەلاى كىردگار

^۱ - تا نەچى بۆ ئاسمان ناگرى قەرار (مصرع دوم)

بەيانی ئەو مەتلەبە كە خەتای دۆستان لە سەحیحى بېگانان باشتەرە..

خولاسەى داستان...

بىلال ئەووەلەين موئەززىنى دونىاي ئىسلام بەعيللەتى لوكنەتى زەبان نەيدەتوانى كەلىمەى (حى)ى دەعبارەتى (حى على الصلوه) و (حى على الفلاح) بەسەحیحى و دروستى ئەدا بكأ. ج لەبەر ئەووەعیددە يەك لەزاهیر بینان ئىرادیان لىگرت، حەزەرەتى پىغەمبەر(ص) لەوئىرادگرتەنارەحت ونا رازى بوو و فەرمووى غەلەت خوتىندنەوہى بىلال باشتەرەلەسەت نەوع فەساحەت و دروست خوتىندنەوہى خەلکى دى ...

دایدەنا (هەيە) لەجنى(حیە) بىلال	۱۰) وەختى دەيکوت بانگى خوش و بى مىسال
تاكو کوتیان ئەى پەيەمبەر، وانىيە	۱۱) ئىستەزوویە، ئەو خەتایەجا، نىيە
ئەى نەبى ئەى خوشەويستى لای ئىلاە	۱۲) يەك موئەززىن بینەنەى بن ئىشتىباە
عەيەئىستا ئەووەلى دىنو سەلاح	۱۳) نادروست (حیە) بېژن گەل (فەلاح)
توورەبوو ئەحمەد کوتى ئەو دەم بەوان	۱۴) يەك دوورازى ئەو خوداوەندى جیهان
ئەى نەفامان، لای خودا (هەيە)ى بىلال	۱۵) سەت كەرەت چاتر لە(حەيە)وقیل وقال
وامەكەن توورەم بكەن غەمبار من	۱۶) تا نەكەم ئەسرا رتان ئاشكار من
گەر دەمى گەرمت نىيەتۆ، بۆ دوعا	۱۷) با دوعاكەن بۆ تۆ ئىخوانى سەفا

فەرمانى خوداوەند بە حەزەرەتى مووسا(ع) كە بەزارىك ئارەزووى خۆت لەمن بوئ

كەبەو زارەگوناهت نەكردبى ...

دەيکوت ئەى مووسا، لەمن بت وئ، پەناە	۱۰) تۆ بەزارىكى كەنەت كردبى گوناه
من كەزارى وام نىيە، مووساكوتى	۱۱) زارى خەلکى گازكەبەو من، خواكوتى
كوا بەزارى خەلکى تۆ كردت گوناه؟	۱۲) تۆ بەزارى خەلکى گازكە، ئەى ئىلاە
زىندەگى و رەفتارى تۆ بابى وەها	۱۳) رۆزوشەو زاران بكەن بۆ تۆ دوعا
تۆ، بەئەو زارەى كەنەت كردووەگوناه	۱۴) زارى غەيرە، ئەو لەبۆتۆ عوزر خواه
يانەزارى خۆت برۆ زۆر پاك بكە	۱۵) پرووحى خۆت تۆ چاپوك و چالاک بكە
زىكرى حەق پاكە، ئەگەرپاك گەيەجى	۱۶) لىدەدا، دەروات ناپاك، جى بەجى
زىد كەزىددى دى، دەكاتن زوو فیرار	۱۷) چاو كەرۆژ هات، چۆن دەجىتن شەو بەغار
گەر كو نىوى پاك بى بۆنىو زار	۱۸) ناحەزى دەروات و، غەم دەروا، بەغار

بە یانی ئەو مەتەبە (الله) کوتن نیازمەند بە لەبەیک کوتنی خودایە..

- یەک نەفەر (الله) ی دە کوت تەنھا بە شەو
 ۱- کوت شەیتان دە لێ (الله) گەلێ
 ۲- نەو و بووژۆر بە غەم، ئەو چۆ دە خەو
 ۳- کوت تۆ بۆچی ناکە ی زیکری حەق
 ۴- حەق دا قەت جوابی لەبەیکم نە بیست
 ۵- کوت (الله) لە تۆ لەبەیکە بۆن
 ۶- ئەو مەو و چارەو تەلاشەت، بۆ و یسال
 ۷- و عیشت لوتفی مە ی گرت زیادە لە حەد
 ۸- یی نادان لەو دوعا چۆن دوور نییە؟
 ۹- ئەو لێ لێدراو، قفل و بەند
 ۱۰- ی بە فیرەو و مۆلک و مائی بی میسال
 ۱۱- ئەو ژین، ئیشی نەدی نە یکرد داد
 ۱۲- ی بەوی حەق زینە مۆلک و زینە گەنج
 ۱۳- ئەو ئیش چاتر بوو لەو مۆلکی جیهان
 ۱۴- ئەو دوعای سالم دەکا، ئەفسوردەگی
 ۱۵- ئەو دوعای دە یکرد لە ژێر لێو زەمزمە
 ۱۶- ئەو دوعایە، بەو سەدای ساف و حەزین
 ۱۷- حەزە بوو، باعیس دەکا، سەگ نالە نال
 ۱۸- بەک سەگی کە هفی لە مندار، بووی نە جات
 ۱۹- نە نەت ئەو لە پیش غار، ئاوی خۆش
 ۲۰- بەک سانیش هەن بە زاهیر نالە بار
 ۲۱- بێ دە، تا مەشموولی لوتفی خوا، بیی
 ۲۲- سەهەلە گەر بیی، لوتفی جەلیل
- ۱۸۹) تا کو شیرین بوو بە زیکری لێوی ئەو
 ۱۹۰) کوا لەبۆت هاتو لەوی لەبەیک، چە لێ؟
 ۱۹۱) دیارە پر ووی تۆ، بە یی حەددو حیساب
 ۱۹۲) نیو چە مەن دیتی خزر چۆ لای ی ئەو
 ۱۹۳) بۆ پەشیمانی لە زیکرو فیکری حەق
 ۱۹۴) زۆر دە ترسم هیچ نە بێم لای، خۆشە و یست
 ۱۹۵) ئەو نیازو دەردو سۆزەت، پەیکە بۆن
 ۱۹۶) ئیمە باعیس بووین، کە کردت بی میسال
 ۱۹۷) جوابی هەر (یار بیی) تۆ، لەبەیکە، سەد
 ۱۹۸) زیکری یارەب بۆوی هیچ دەستوور نییە
 ۱۹۹) تا نە نالی لای خودا، وەختی گەزەند
 ۲۰۰) تا کو کردی ئیددیعای جاو، جەلال
 ۲۰۱) تا نە نالی لای خودا، ئەو بەد نیهاد
 ۲۰۲) نەیدەدا بە وقەت غەم و هیچ دەرد و پەنج
 ۲۰۳) تا خودا وەند گاز بکە ی ئەو دەم نیهان
 ۲۰۴) ئەو دوعای دەیکا نە خۆش، بوو، بەردەگی
 ۲۰۵) هەر بە یادی مەبەدنی ئەو و عەلە مە
 ۲۰۶) گەر دە لێ ئەو موستەغاس ئەو خوای مو عین
 ۲۰۷) دە گری پ ێگر، راغیبانی باکە مال
 ۲۰۸) سەر فەیی شاھان، لە بۆوی بوو خەلات
 ۲۰۹) عارفانە دوور لە جام دە یكات نۆش
 ۲۱۰) باتینەن مەشموولی لوتفی کردگار
 ۲۱۱) بی تەلاش و سەبر، نابێ، وا، بیی
 ۲۱۲) سەبر کە، چون سەبرە بۆ خۆشیان، کلێل

- دوور لەسەبرو ئىحتىيات نا بى نەجات
ئىحتىيات كە، تۆ لەژەهرى نىو گىيا
با، كەم وزۆر كا، لەجىيى خۆى لا دەنى
ھەر تەرەف غوول گاز دەكا تۆ، پىت دەلى
رپىت دەدەم نىشان دەبىم بۆتۆ، پەفىق
وانىيەئەو شارەزاي رېنگا نەبوو
ئىحتىيات بەو ھەى دەلىن،خۆشى جىھان
لەزەتتى دونيا دەباتىن دا نىيە
بىرەلام ئەى نوورى دوو چاۋو دلىم
ئىحتىياتە گەر بلەى من، تۆخمەمە
يا سەرپىشم، بەس بدەئازارى من
چونكەخۆش يىكت دەداتى ئەو، بەلام
زىرو مالت گەردەداتى بى حىساب
كوا دەدەن زىر،فېلەبازانى چىرووك؟
دەنگى وان بى، عەقل و مەغزى تۆ دەبا
يارى تۆ خورجىنى تۆ، ھەم كىسەكەت
وەبىس و مەعشوقى ئەتۆ، ھەر زاتى تۆ
ئىحتىياتە، ئەوھە، گەر دەعوەت كراى
دەعوەتى وان دەنگى تەيران بى، لەلات
جارو بارەش تەبرى مردوو دادەنى
وا دەزانن جنسى وانەو، پىشتيان
غەبرى ئەو تەبىرەى كەحەزىمى دا يە، حەق
دوور لەحەزمان بوون پەشىمان، جى بەجى
- بۆتەدەست و پى سەبر، بۆ ئىحتىيات
خۆ شەۋىستەئىحتىيات لاي ئەنىيا
كوانى ئەرزىش كىو، لەبۆ (با) دا دەنى؟
ئەى برا گەررپىت دەۋى، بۆلام ھەلى
شارەزام زۆر من لەرېنگاي وا دەقىق
تۆ نەچى يۈسۈف، لەبۆ لاي گورگ خوو
قەت فرىۋى ۋى نەخۆى تۆ، ھىچ زەمان
غەبرى جادو ھىچ بەدەس دونيا نىيە^۱
مال لە بۆتۆ، تۆش لەبۆمن، ئەى گولم
يا نەخۆشم، خەستەزۆر لەو، دەخمەمە
يانەكردى دەعوەتم، يەك يارى من
دەردى دەيدا، دوايە، قەت نابى تەمام
گۆشتەبۆ ماسى كەداينا، سەر قولاب
فېلەبازان قەۋلى وان، وەك گوۋىزى بووك
سەت ھەزاران عەقل، لاي ۋى، پووشكەكا
گەر تۆ، رامىنى، برۆ لاي وەيسەكەت
غەبرى ۋى ھەرچى ھەبى، ئافاتى تۆ
وا نەزانى شاد بەتۆنە، تۆش چىراى
گەر لەمەكەن، جارو بار، راۋچى دەكات
تا نىشان دا، دەنگ لەۋى دى ھەر تەنى
كۆ دەبن، دەگرپىت، راۋچى گىشتيان
تا نەبى گىز، ئەو لەبۆ دانەو مەلەق
شەرحى ئەو باسەدەدا داستانى دى

^۱ - لەو جىھانە، خۆشى، ئەسلەن ھەر نىيە ئەو جىھانەغەبرى جادوگەر نىيە

کابرایەکی دێهاتی کابرایەکی شارستانی فربو دەدا و ژۆر خواھیشی لێدەکا کە لێی میوان
بێ...

خولاسە ی داستان ...

لەرۆژگاری رابوردودا شارستانیکی دەو لەمەند دەگەل دێهاتیکی تەمەکار ئاشنابوو کابرای
دێهاتی هەر وەخت کەدەهاتەشاری یەک سەر دەچۆ مالی کابرای شارستانی و بەهەفتەو مانگ
لەمالی وی دەماو، عاقیبت رۆژیک کابرای دێهاتی بەکابرای شارستانی کوت .. ئە ی
سەرورەو خۆشەوێستم بۆتەفریح و سەیران بۆتەشریف ناھیتی بۆدی ئیمە؟ تۆخوا، لانی کەم
یەک جار دەستی ئەھل و عەیالت بگرەوسەرێک لەئیمەبدە.. حەتمەن خۆشت لێدەگوزەرئ،
کابرای شارستانی تائەو خواھیشە قەبوول نەکاژۆر عوزرو بەھانە ی دەھیناوە.. چەند سالیکی بەو
جوورەگوزەرا، کابری دێهاتی ئیسراپی دەکرد و کابرای شارستانی بەھانە ی دەھینا، تا کو
بەعیللەتی ئیسراپی کابرای دێهاتی منداڵەکانی کابرای شارستانی ئارەزووی سەپرو سیاحت
وسەر لێدان لەدیان کرد ولەبابیان داوایان کرد کەسەفەرێک بۆدی بکەن، بەلام کابرای
شارستانی کەژۆر کار ئازموودەو دنیادیووبوو ئەو وەعدەخۆشانە ی کابرای دێهاتی قەبوول
نەکرد و دەستی کرد بەنەسیحت کردنی منداڵەکانی، و کوتی ئە ی خۆشەوێستانم لەشەپرو
خەراپە ی ئەو کەسەبترسین کەچاکەتان دەگەل کردوو، ئەو جوورەدۆ ستایەتیەبێ دەوامەوقاییلی
ئیتیمادنییە، عاقلانەنییە کەئیحتیات بەردەن، و وەعدە ی پووچ و خاوی کابرای دێهاتی باوەر
بکەن، و مەعلووم نییە کەعاقیبەتی ئەو وەعدەو قەو ل و قەر ارەبە کوئ دەگا، منداڵەکان قسە ی
باش و بەسوودی بابیان قەبوول نەکرد، و ئارەزووی سەفەر بۆ دی عەقل و ھۆشی وانی
بردبوو عاقیبەت دەعوەتی پەیتاپەیتای کابرای دێهاتی و ئارەزووی بێ ئەمانی منداڵەکان بۆ
سەفەر بۆدی، کابرای شارستانی ن تەسلیم کرد.. و ھیچ چارە ی نەما، غەیری موافەقەت دەگەل
وان، کابرای دێهاتی پاش قەو ل و قەراری محکەم، بەخۆشحالی گەراوہبۆ دی.. کابرای
شارستانی دەگەل مندا لێکانی خۆیان بۆ سەفەر ئامادە کرد، عاقیبەت تۆشە ی سەفەریان
ھەلگرت و بەخۆشحالی و پتکەن بۆ لای دی وەرئ کەو تن، ولەپگادا قسە ی خۆشیان دەکرد
و رپوایەتیان نەقل دەکرد و ئەشعارو سروودیان دەبارە ی باشی سەفەر دەخوێندەو و
بە یەکتریان دەکوت .. لەو سەفەرەدا کابرای دێهاتی ھەم بەگیان و دل خزمەتمان پێدەکا و ھەم
ئازۆقە ی فەسلی زستانیسمان پێدەدا، خولاسە لە خزمەت کردن بەئیمە قسوور ناکا.. ئەوان بەو
خەیاڵە خۆشانە پێگای سەخت و سەعبولعبوریان لەسەرما و گەرما دەپێوا .. ودلی یەکتریان

دەداۋە، بەلام رېڭا تەۋاۋ نەدەبوۋ ۋەھەر چەند دەرۋ يشتن رېڭابان لى درىز تر دەبوۋ
 كەمكەمە ماندوۋ بوون، ۋەو قسەخۇشانە كەدەپىشدا دەيان كوت تەۋاۋ بوون، ۋېۋخۇيان و بار
 بەرەكانيان ماندوۋ بوون ۋەيچ رېتى گەرەنەۋەيان نەبوۋ، ۋەيچ چارەيان نەبوۋ، دەبا رۇيشتان،
 نيزىك بەيەك مانگ تىپەرى ۋەيشتا دەيىبان دا سەر گەردان بوون عاقىيەت پاش رەنج و
 عەزابىكى زۆر، دېتى مەو ريدى نەزەريان پەيداكرد، دەتكوت كەكەعبەى مەقسووديان
 پەيداكردوۋ، جەرەكى ديش خۇشحال بوونەۋەۋمالى كابرلى دېھاتيان پەيداكرد، ۋەپەلەو شادى
 زۆر، غاريان دا و لەدەر كەيان دا، كابرلى دېھاتى پاش ماۋەيەك هات لەپىش دەرەكرا ۋەستا
 بەلام دەتكوت كەنا يان ناسى زۆر بەساردى تەماشاي دەكردن كابرلى شارستانى زۆر بەخۇشى
 و دلگەرمى سەلامى لىكرد بەلام جوابىكى زۆرساردى بىست، جەرەكى ديش كابرلى شارستانى
 بەدەنگىكى بلىندسەلامى لىكرد بەلام ۋەۋچەلەش زۆر بەساردى جوابى دراۋ، كابرلى شارستانى
 مەجبوۋبوۋ كەخۇى موعەررەفى بكا وسابقەى دۇستايەتى حەوت ھەشت سالى بۇ تەو زىح
 بدا، ۋېيىكوت ئەمن فلان كەسەمە، ھەمان كەسەى كەچەند سالان ئەتۇ كەدەھاتىەشارى،
 دەھاتىەمالى ۋى ۋەمن ھەمان ساحەب مالەمە، كابرلى دېھاتى پىيىكوت بۇ ھاتەران پاتەران
 دەلەى؟ مەگەر شىت بوۋىە؟ ۋەو قسانەچن كەدەيان كەى؟ پىنج شەۋوۋرۇز كابرلى شارستانى
 دەگەل مندالەكانى دەكوۋچەدا گوزەرانديان و كابرلى دېھاتى خۇى بەناسيار ئاشكرا نەكرد، تا ۋەو
 جىڭايەكە كابرلى شارستانى زۆر نارەحەت بوۋ دوۋبارەخواھىشى لىكرد كەلانى كەم دەو شەۋى
 ساردو بارانى دا رېڭامان بدەيىنەمال، وسبەيىنى فكريك لەحالى خۇمان كەدەيىنەۋەكابرلى
 دېھاتى زۆر بەتەكەبىور سەرى را ۋەشانند ۋەدەستى، ئىنتىھاي باغى نىشان دا، و كوتى
 دەئىنتىھاي ۋەو باغەدا كۆلەيەك ھەيەكەشەۋانەكەسىك دەۋىدا تىرو كەۋان ھەلدەگرى و تا
 بەياني كىشك دەكىشى، تا ئەگەر گورگىك يا ھەرچەيوانىكى دەرەندەيىتەباغى بىكوۋزى، ئەگەر
 حازرى ۋەو شەۋ پاسەۋانى بكەى دەتوانى لەۋى بىمىنەۋە، دەنا بىرۋ ۋەدۋاى كارى خۇت بكەۋە،
 كابرلى شارستانى بەگيان و دل قەبوۋلى كرد ۋدەگەل مال و مندالى خۇى لەو جىڭاتارىك و
 نەمدارەمانەۋە، وتىرو كەۋانى بەدەست گرت و موراقىب ما، ۋ ھاۋرېكانىشى دەگۇ شەيىك
 خزىن تا ئىستىراحت بكەن بەلام مەگەر حەشەراتى موۋزى لىدەگەرېن؟ دەو بەينەدا سايەى
 گورگىكى گەرەپەيدابوۋ كابرلى شارستانى تىرى دەكەۋان نا، ۋەقودرەت كىشاي ۋاۋىشتى،
 ۋەيوانەكەى لەعەردى دا ۋەيوانەكەبايەكى لىيۇ ۋە، لەناكاۋ كابرلى دېھاتى بەپەشۇكاۋى ۋداد

و فەریاد خۆی گەیانەئینتیهای باغی و هاواری کردو کوتی ئەی نامەرد بۆ جاشکە کەرەکە ی منت کوشت؟ کابرای شارستانی پێیکوت نەخێر بابە گیان باش دیققەت بکە، ئەمەن گورگم کوشتوو نە کەرەکە ی تۆ، کابرای دێهاتی پێیکوت نەخێر وانیه ئەمەن دەنگی بای حەییوانی خۆم دەنیویست بای دی دەناسم وەختیک کابرای شارستانی ئەو قسانە ی کابرای دێهاتی دەبارە ی قودرەتی تەشخیس حافیزە ی وی بیست زۆر ناپەرەحت بوو و ئیقە ی گرت و پێیکوت ئە ی نامەردی حوققە باز..

گەر دەشەو دا بای کەرت تۆ ناس دەکە ی بۆچی نا نا سی ئەمەن گەر پراس دەکە ی؟
گەر لە تاریکی دەناسی بایی کەر بۆ ئەدی نا نا سی من، ئە ی خیرە سەر؟

(۲۳۶)	یە ک لەدی دەژیا ئەو ی دیکەش لەشار	بە فەدیم دووکەس دەگەل ئێک بوون بە یار
(۲۳۷)	مالی دۆستی خۆی دەکرد بۆخۆی بەجی	تە کۆبۆشاری دەهات کابرایی دی
(۲۳۸)	هەم لەسەر سفرە ولەسەر دووکانی وی	تە دووسی مانگان دەبوو میوانی وی
(۲۳۹)	بیایوی شار دەیکرد موفت، بۆ بیایوی دی	نەرنیازیکی هەبایەجی بەجی
(۲۴۰)	بۆچی نایە ی تۆ لەبۆ دێمان، چ جار؟	یە ی دێهاتی کوتی بەو بیایوی شار
(۲۴۱)	بی بەهانه ئەو بەهەرە، هەر وەرە	بێن دەدەم تۆ بەو خودایە ی لەو سەرە
(۲۴۲)	تا بیهستم من لەبۆ خزمەت، کەمەر	بە هاوین دا، وەرن وەختی سەمەر
(۲۴۳)	جا دەدێمان دا، بێن سی چوارمانگ ^۱	تە م و مندالان بکە، یە ک یە کە، بانگ
(۲۴۴)	پەرگولی نەسرین و لالەو، سەوزە زار	جێن بەهاران خۆش دەکا دی، کردگار
(۲۴۵)	هەشت سالان تێپەر ی لەو وەعدە، جا	یە ی شارستانی وەعدە ی پێدەدا
(۲۴۶)	دەت هەوێ بێی؟ هات ئاخر مانگی دە ی ^۲	یە کوت ئەو سال بەسال، پێم بێزەکە ی
(۲۴۷)	بۆیە ئەنجا من نەدا، پەیمانمان	یە کوت ئەو سال هات میوانمان
(۲۴۸)	دیم لەبۆ لای ئێوە ئەو دەم، هەربە غار	تە کۆسالی دی نەبێ بۆم گەورە کار
(۲۴۹)	ناکومندالانی تۆ گشت بێنە، دین ^۳	یە کوت مندالی ئێمە چاوەرێن
(۲۵۰)	مالی کابرای شار، جێی بوورژو شەو	خەر وەکوو لەک لەک دەهات هەرسال ئەو

- جا دەدێمان، خۆش بێن سی چوار مانگ (مصرع دوم)

- پێدە کوت ئەو سال بەسال پێم بێزە دە ی کە ی ئە تۆ دینی؟ هات ئاخر، مانگی دە ی

- ناکومندالانی تۆ بۆ دین بێن (مصرع دوم)

- شارەبى خەرجى دەکرد، مال زۆر لەبۆى
ئاخرىن چار راس، سى مانگى رەبەق
چون خەجالەت بوو كوتى ئەى سەر وەرم
جوابى داۋەجىسم و گىانم وەسل خواز
چەشنى كەشتى و بادبانە، ئادەمى
ئەو چەلەش سويندى دەدا، تۆ ئەى كەرىم
دەستى گرت و سى كەرەت پىتكرد، عەھد
پاش ئەۋەى سال، ھەشت و دوو كرديان گوزەر
جا بەبايان كوت منال و ئىدەدیش
كارى زۆرت تۆ لەبۆ ۋى كرددوۋە
دەپھەۋى پاداش بدا چاكاني تۆ
ئەو لەئىمە زۆر كەرەت داۋاى دەکرد
پىدەكوت ۋايە، بەلام ئەى سىبويه
دۆستايى تۆۋى زۆر بى ۋەختە ئەو
دۆستايىك چەشنى شىر دەبرى دلان
نەۋەدۆستايەك بەچەشنى نەو بەھار
خۆش بەحالى ۋەى كەگردى ئىحتيات
ئىحتياتى سوۋى زەن، نا ۋنارەسوۋل
چاۋ لەسەحرا چەن گوشادە، چەن بەرىن
بزنەكتوى غار دەدا، بى باك لەداۋ
ئەۋكەسەى بى باك لەداۋ بوو، چاۋ لەۋى
داۋوراۋچى گەرنەبن ئەى ھوشيار
ئەو كەسانەى عومرى خۇيان كرد ھەدەر
گەر كورپىگات تۆ دەگو رستان كەۋى
تا بىبىنى ئاشكرا كوپرانى مەست
گەر دەبىنى، تۆ مەرۋ ۋەك كوپرى مەست
- پىنى نیشاندا بەخشىش و جوانمىرى خۆى
شارەبى بۆى دا دەنا سفرەو تەبەق
تۆ فرىوم بەس دە، ئەى تاجى سەرم
خۆ بەلام تەقدىر بەدەستى چارەساز
خوابەرئى كا(با) دەبى كەى بى دەمى؟
بىنەمنەدالان، بىبىنە، تۆ، نەعیم
تۆخودا بۆ ھاتنت، بت بىت، جەھد
پاشى ۋەعدەى زىدەخۆشى ۋەك شەكەر
بوون موسافىر مانگ و ھەورو سىبەرىش
رەنجى زۆرت تۆ لەبۆ ۋى برددوۋە
ھەر دەمىك دىتى لەۋى مىۋانى تۆ
تا كورازىت كەين لەبۆ دى، ۋاى دەکرد
ۋاجبەترسان لە (من احسنت الیہ)
رەنگەفاسىدىن، كەشىن بى، سەختە ئەو
ياۋەكوو زستانەناھىلىت گولان
چادەبى لەۋ، حاسلاتى بى ژمار
تا لەئافات و بەدى خۆى دا نەجات
ھەر قەدەم، بابى، لەلات يەك داۋ، قەبوۋل
ھەر قەدەم يەك داۋ، بۆ توند لىخوپرىن؟
بى خەبەر بوو كەۋتەئەستۆى داۋ، بەتاۋ
نەيدەدى داۋ، دى فەقەت دەشت و زەۋى
چۆن دەبى دووگە، لەنىۋان سەۋزەزار؟
چاۋ لەئىسكى ۋان بكە، ھەم كەللەسەر
تۆ لەئىسكان ۋەزەى رابردوۋت بوئ^۱
چۆن دەچالۋى غروور دا، بوون بەپەست
گەر كوناىبىنى، عەسايەك بگرەدەست

^۱ - گەر لەنىۋ قەبران گەراى ئەى مور تەزا تۆ لەئىسكانيان بېرسە، ما مەزا

(٢٧٧)	گەر کو کویری بیکه بۆخۆت پیشه‌وا	سە عەسایە هەزم و ئیستیدلال، جا
(٢٧٨)	پا مه‌وه‌سته‌تۆ له‌پێ، بی پێتموون	هەزم و ئیستیدلال عەسانه، گەر نه‌بوون
(٢٧٩)	تا نه‌جاتت بی له‌چال و سه‌گ نه‌تۆ	نه‌وه‌کوو کوێران له‌پێگا دا برۆ
(٢٨٠)	دا ده‌نی پێ، تا له‌به‌د، بی پێ، نه‌جات	نه‌هه‌رزله‌رزو ترس و ئیحتیات
(٢٨١)	لوقمه‌خوازبووی بووی به‌لوقمه‌ی زاری مار	سە هه‌دوو که‌ل پا ده‌چووی بۆنیو نار

ناسپاسی و ناشوگری کردنی ئەهلی سه‌با، ده‌موقابیل نیعمه‌تی خودا..

خولاسه‌ی داستان...

موفه‌سسیران و مووه‌پریخان نوسیویانه که ولاتی (سه‌با) له‌عه‌ره‌به‌ستانی جنووبی غه‌رقی نیعمه‌ت و پێ له‌نیعمه‌تی ته‌بیعی بووه‌ئه‌و ولاته‌پێ له‌نیعمه‌ته‌سه‌راسه‌ر سه‌رسه‌وزوشاد و ئاوه‌دان بوو، و موسافیران نیازیان به‌وه‌نه‌بوو که‌تۆشه‌و ئازۆقه‌ده‌گه‌لخۆیان هه‌لگرن چونکه‌له‌هه‌موو جینگای ئه‌و ولاته‌دا ته‌عام و تۆشه‌و ئازۆقه‌په‌یدا ده‌بوو، خولاسه‌، خه‌لکی وێ له‌و هه‌موو تیعمه‌تانه‌تیر و دڵ سارد بوون، وه‌کوو قه‌ومی به‌نی ئیسرائیل ده‌ستیان کرد به‌ناسپاسی و ناشوگری کردن .. چونکه‌ئه‌وان ده‌یان ویست له‌باتی ئه‌و هه‌موو ئاوه‌دانی و نیعمه‌تی زۆر، ده‌شت و سه‌حرایه‌کی چۆل و وشک و پێ ئاویان هه‌بێ، تا کو به‌زه‌حمه‌ت پێ ویستی ژبانیان وه‌ده‌ست بێنن، و ده‌گه‌ل سه‌ختی پێ پایانی بیابان و سه‌حرا ڕوو به‌ڕوو بن، له‌ئاخردا ناسپاسی و ناشوگری وان به‌نه‌تیجه‌گه‌یشت و ئیقه‌ی وانی گرت و سیلاویکی زۆر هات و سه‌ددی مه‌ئاریبی وێران کرد و ته‌وانیشی بلاو کرد ...

(٢٨٢)	هه‌رله‌ئه‌لفاز نه‌ک مه‌عانیته‌ کرد نه‌زه‌ر	نیه‌یه‌ی ئەهلی سه‌بات دیبێ ئه‌گه‌ر
(٢٨٣)	هۆشی کینو قه‌ت پێی له‌بۆ مه‌عنا نییه‌	کۆ له‌ده‌نگینکی که‌دێ ئاگانیه‌
(٢٨٤)	تۆ که‌نه‌ت بووده‌نگ، ئه‌ویش وه‌ک تۆخه‌مۆش	کۆده‌کا بانگ و سه‌دا بی گوێ وه‌هۆش
(٢٨٥)	زیاد له‌حه‌ددیش پێیده‌دان ئه‌و، کاخ و باغ	ی به‌وان حق زیده‌شادی و قه‌لبی ساغ
(٢٨٦)	بۆ وه‌فا که‌مه‌تر له‌سه‌گ بوون ئه‌و خه‌سان	نه‌گری نیعمه‌تیان نه‌کرد ئه‌و ناکه‌سان
(٢٨٧)	ئه‌و له‌بۆ خزمه‌ت ده‌به‌ستێتن که‌مه‌ر	ن به‌سه‌گ به‌درێ له‌هه‌رده‌رگایه‌، گه‌ر
(٢٨٨)	زۆرده‌کا ئازار قه‌بوول، وه‌ک پالنه‌وان	نه‌و له‌پیش ده‌رگا ده‌بێته‌پاسه‌وان
(٢٨٩)	کفره‌لای وی غه‌یری وێ، کا، ئیختیار	نه‌و له‌پیش ده‌رگای ده‌بێ دائیم قه‌رار
(٢٩٠)	ده‌یگرێ ڕه‌نجی ده‌دا هه‌رجێ به‌جێ	نه‌ر سه‌گینکی دیکه‌بۆ ئه‌و ده‌رکه‌بێ

- تۆ بىرۇ بۇ دەركى ئەۋۋەل منزىلت^۱
 دەيگىرىت و دەيگىزىت و پىيدەلى
 تۆ لە دەركى ئەھلى دل ئاۋى حەيات
 سوگرو وەجدو چوون لەھۇشيت بۇ دەھات
 تۆ لەبەرئاز، دەركى وائىت لادەنا
 تۆ لە بۇ لاي مونعيمى خۇراک چەور
 ئەو ھە چەورە گەرکو گيان بى بەو قەلەو
- چونكە مەديوونەبەئەو دەرگا دلّت
 بىۋەفا بۇدە ركى ئە ۋوہل تۆ ھەلى
 زىدە خواردت، چاۋەكانت ھەلدەھات
 خۆ لەلاى ساحەبدلانى خۆش سىفات
 خۆت ۋەكوو ورجان لەھەرچى، دا دەنا
 توند دەرۋى بۇ يەك تلىت ، ھەرچەشنى ھەور
 كارى مەئيووسان بكا محكەم، پتەو

كۆبۈۋنەۋى ئەخۇشان لە دەركى سەۋمىيەى حەزرىتى عىسا(ع) بۇ تەلەبى شەفا بە

دوعاى ۋى ...

- سەۋمىيەى عىساىە سىفرەى ئەھلى دل
 كۆدەبوون لەۋسەۋمىيەى ۋى زىدەخەلق
 كۆ دەبوون لاي سەۋمىيەى ۋى سوپجدەم
 ھەر دەمىك دەيگىر دوعاى خۇى ئەو تەۋاۋ
 جا دەھات دەيدى نەخۇشانى نەزار
 ۋايدەكوت ئەى دەردمەندان، لاي خودا
 پىكەون لىكرا، بەيى دەرد و بەلا
 گشتيان ۋەك وشتىران پى بەستراۋ
 بەو دوعاى عىسا نەخۇشان شادمان
 زۆر كەرەت كىردت لەبۇ خۆت ئىمتىحان
 چەن شەلىنت چاك و زۆر ھەموار بوو
 تۆ نىشانىك دابنى سەرلاق ۋدەست
 نا سىاسى ۋ ئەو فەرا مۆشەي ھەتە
 جا بەنا چار پىتى ۋەھات لى بەستەبوو
 زوۋ ئەۋان پەيدا، ئىسىتىغفاربەكە
- تۆ نەكەى ئەى موبتەلا، لەو دەرگە سل
 كۆپرو ئىفلىج ۋزەعيف و ئەھلى دەلق
 تا نەجاتيان دا لەدەردو غەم، بەدەم
 چىشتانان ئەو دەھاتەدەر، بەتاۋ
 بوون لەپىش دەرگا دەيان كىرد ئىنتىزار
 يەك بەيەك كارى ھەمووتان بوو رەۋا
 پروو كەنەغوفران و، ئىكرا مى خودا
 رايى باشت كىردنى ئازاد تەۋاۋ
 توند دەرۋىشتىن لەبۇ لاي خان و مان
 چۆن لەپاكان ھاتەدەستى تۆ ئەمان
 چەندەگىانت بى غەم و ئازار بوو
 ون نەكەى تا خۆت ئەى شەھۋەت پەرەست
 مەنەى كىرد بىركەى ئەلەو خۆشەي ھەتە
 چون دلى ساحەب دلّت لى خەستەبوو
 چەشنى ھەو ران شىن ۋگريەو زار بكة

^۱ - تۆبىرۇ بۇجىتو مەكانى ئەۋۋەلت (مصرع اول)

^۲ - تۆبىرۇ بۇجىتو مەكانى ئەۋۋەلت (مصرع اول)

- گۆلستانیان لەبۆتۆ وازبایی
 حەزێ سەگی ئەسحابی کەهفت گەرەیه
 جۆن سەگانیشت دایمەن پێکتر دەلێن
 — کێ ئەووەڵ تۆ کەئێسکت لێخووارد
 — بێگەزن تا ئەو لەدەستی وان هەلێ
 — بێگەزن سەگ، تۆ بێرۆ تاغی مەبە
 جەنی حەلقە، تۆ لەبەر دەر، بەستەبە
 نە وەفای ئێمەسەگان، نابوود مەکە
 جۆن وەفا بۆسەگ بەدائیم بۆ شیعار
 — وەفایی بۆ سەگان، چون نەنگ و عار
 حەزێ فەخری خۆی فەخری خۆی ئەو نێو دەنا
 — وەفایی بوو وەفا گەل زیددی حق
 حەققی دایکیش، پاشەوی بوو، چون ئیلاە
 نەبێ موسەووەر کرد دەویدا خواى قەدیر
 — نەتۆی وەک جۆزئی خۆی دی، نەک جودا
 حەزێ دەکردحەق فەنن و فووت چەندین هەزار
 حەققی دایکان پاش حەقی خواى لەو سەرە
 حەزێ چاکى کرد دایک و مەمک وشیر
 گشت ئیحسان هەر لەتۆن ئەى گیان پەنا
 — نە دەفەرموو ئێمەحەققت یاد بکەین
 یەبیرت لوتفی کردم ئەو سەبووح
 — ب و باپیرانی ئێوئەو زەمان
 نەبێ پر جۆش گرتبووی پاکى زەوی
 حەزێ ئێوهم کرد نەم کرد رەددتان
 نە کەبووی سەر، چۆن ئەتۆ لابەم ئەمن
 جۆن دەبى بۆ بى وەفایان تۆ فیدا؟
 نەتیباهو بى وەفائیم لا، نییه
- میوهی مەعنا لەبۆت، دلخواز بى
 پروودەوان کە، تا لەسەرتهن، سەرەیه
 هەرلەبۆ لای دەرکی ئەووەلتان هەلێن
 بەر مەدە، قەت دل نەکەى لەودەرکەسارد
 بۆ نەجات بوون بچتەدەرکی ئەووەلێ
 لەو وەلی نەعمەت ئەتۆ یاغی مەبە
 پاسەوان و چاپوک و بەر جەستەبە
 بى وەفایی بەس، وەفاش بى سوود مەکە
 بۆ سەگان تۆ هیچ مەهینەنەنگ و عار
 چۆن دەرکەى تۆ، بى وەفایی ئاشکار؟
 چاوە(من اوفى بعهد غیرنا)
 چون حەقی حەق، ناکریتن لەو سەبەق
 لەو جەننێ تۆی، دەرکرد ئەو وام خواە
 وەختی حەملیش سەبروخووی دا، بى نەزیر
 گەرچودا بووی وای دەویست حوکمی خودا
 تا دەد ل داک، حویبى تۆ بگرێ قەرار
 هەرکەسێ ئەووەلى نەزانێ زۆرکەرە
 کردیەدۆستی باب، نەک تۆی وا فەقیر
 گشت لەتۆنەهەرچی زانیم یا نە، نا
 حەققی من کۆن نابێ ناچێ قەت لەبەین
 چۆن دەبوون مەحقوقز لەنێو ئەو کەشتی نووح
 چۆن لەدەس تۆفان و ئەمواج دام ئەمان
 کێو لەحاستی مەوجی ئەو ئاو، سەرنەوی
 نێو و جودى جەد دی جەد دی جەددتان
 کارگای خۆم تێک بدەم ئەو دەم ئەمن
 چۆن بەزەننى بەد بەجێ دێلێ خودا
 بێرەلای من، بەدگومانی چا نییه

- بەدگومانی تۆ لەجىيەك بىنەكار
زىدەگرتت يارو ھاۋرئ ئەى جەۋان
يارى باشت ئاسمانان جىنى ئەۋى
بى مەدەد تەنھا دەماي تۆ بى گومان
بگرەداۋىتى كەسىك تۆ ئەى دلنر
نەك ۋەكوۋعيسا دەچوۋبۆ سەر سەما
بى مەكان و بامەكان بى ئەو لەلات
كارى ناپاكان دەگۆرئ بۆسەفا
گەر جەفاكەى ئەو دەكا تۆ، مشت و مال
گەر دوعايەك تۆ رەھاكەى ئەى جەناب
ئىزتىراب تەئدىيەيەنى وا مەكە^۱
پىش ئەۋەى كە، ئىزتىراب زەنجىر بى
رەنجى مەعقۇولت دەبى مەحسۇوس و فاش
ئىزتىراب بۆ بەندى دل، بۆ بەد عەمەل
ھەر كەسىكى دوور لەزىكرى من بۆى
دز كەھات مالى كەسىكى بردو رۆى
جا دەلى من ئىزتىرابم چۆن دەھات؟
گەر نەكا بەو ئىزتىرابەئىلتىفات
ئىزتىراب باعيس بوو ئەۋبوو دەستگىر
بۆ گوناھكاران، غەم، بەند و بەلا
رېشەپنھان بوو، دەبى زاهىر لەعەرد
رېشەبەدبى، عاقلان زوو لىى دەدەن
ئىزتىراپت چارەكە، ھەت بى ئەگەر
ئاو دە، ئەو شادىيەى كەتۆ دىتت لەخۆ
- گەر دەكەى خۆت بۆ كەسىك دوولاولووخوار
گەر بلەم كوان؟ تۆ دەلەى رۆيىن ئەۋان
جىنى و مەكانى يارى بەدكار بن زەۋى
ھەر ۋەكوۋئا گر لەپاشى كاروان
گەر كو خاۋىن بى لەبالا ھەم لەزىر
نەك ۋەكوۋقاروون لەزىر عەردى دەما
گەر جودا بى تۆ لەمال و كارگات
زولم و زۆرى تۆ دەگۆرئ بۆ ۋەفا
تا لەنوقسان تۆ برۆى بۆ لای كەمال
دئ لەبۆتۆ دەردو رەنج و ئىزتىراب^۱
ھىچ لەعەھدى كۆنە، تەغىير، چا مەكە
بەندى قەلبەپىش ئەۋى بى بەندى پى
تۆ نەكەى ئازارى وا بگرى بەلاش
ئىزتىراب زەنجىر بوو خۆ پاش عەجەل
لىى دەستىم چاۋ، دەيدەم بەو، دۆى
ئىزتىراب دىتت دلتەنگى لەبۆى
ئىزتىرابى شەخسى لىقەوماۋە، لات
بايى ئىسرار، ئاگرى ۋى خۆ ش دەكات
نادىاران ئاشكرابوون لەو ئەسىر
رېشەيە، غەم، چادەكا مېۋەۋگەلا
قەبز و بەستىش رېشەنە، ئەى رەند و مەرد
تا درۋوى لى شىن نەبى قەت قەت چەمەن
چونكە ديارەسەر لەبن را دىتەدەر
مېۋەكەى وىش تۆ بەدەۋستان برۆ

^۱ - گەر دوعايتكى تەرىقەت كەى رەھا

^۲ - دەردو رەنج تەئدىيەيەنى وا مەكە(مصرع اول)

پاشماۋەى داستانى ئەھلى سەبا..

- بوون ھەۋەسباز، خەلگى نىۋو شارى سەبا
 ناسپاسى ۋا دەكوتىرى بۆ مىسال
 نامھەۋى چاكەى ۋەھا ئەى يارى من
 تۆ بەلوتفت، لوتقى ۋام لى دووربىكە
 خەلگى كوتيان لىكمان تۆ دوور بىكە
 نانھەۋىتن ئىمەھىچ ئەو كاخ ۋ باغ
 شار كەلىك نىزىك بىن لامان بەدە
 كاتى ھاۋىن دەيھەۋى زىستان بەشەر
 ئەو رەزاي نايى بەھىچ حال ۋ زەمان
 بىررى ئىنسان، چەندەزۆرۋو ناسپاس
 نەفس ۋايە، بۆيەدەيكوت ۋا بەۋى
 ئەو درۋوى سى سوۋچەھەرچوور داي بىتى
 ئاگرى تەركى ھەۋا، تۆ بەردەخار
 ناسپاس بوون زىادەلەھەد ئەھلى سەبا
 ناسپان كوتيان بەۋان زۆر بى قسوور
 ناسپان ۋىست بكوورن گشتيان
 گەر قەزايى، ئەو جىھانەتەنگ ۋ تار
 گەر قەزايى تەنگ دەبى، بى شك قەزا
 گەر قەزا ھات چاۋ نايىنى شتى
 فېلى ئەو سوارەى كەتۆز پەيدا دەكا
 تۆ لەبۆ لاي سوار بېرۆ نەك لاي غوبار
 خوا كوتى گورگى قەزا ھەرچى دەبرد
 نەى دەناسى تۆزى گورگى، ئەو ئەگەر
 مەر كەبۆنى گورگى بۆدى، جى بەجى
 مەغزى ھەۋان بۆنى شىرى بى لەبۆى
 بەد مەكەتۆ، بۆنى شىر ھات بۆت، ئەگەر
- ناسپاس بۆ، ھەرچى چاكەى كىردى
 تۆ دەگەل مۇنەيم بىكەى جەنگ ۋ جىدال
 من دەپەنج دام، بۆ دەدەى ئازارى من؟
 نام ھەۋى چاۋ، چاۋەكەم بى نووربىكە
 ژىنى خۆشمان زوۋكە، تال ۋ زوور بىكە
 يازنانى باش دەگەل ئەمن ۋ فەراغ
 خۆشەسەھرايەك كەۋەھشى بى ھەدە
 نا رەزا شە، گەر كۆ زىستان ھاتەدەر
 ھەم بەناخۆشى، ۋياخۆشى ۋ ئەمان
 ھەر كەگەيەنەمەت ئەۋبۇۋوھەق نەناس
 (ا ق ت ل و ا ن ف س ك م) مۇوسا نەبى
 چادەكا زەخم، كوا دەشىنى تۆ، لاي بىتى
 بىرەداۋىتى كەسىك، پەرھىزكار
 خۆشترەلامان ۋەبا، لەۋ باى سەبا
 بەس ئەسىر كەن خۆ لەبۆ فېسقى ۋ فجوور
 تۆۋى كىرى تاكو شىن بى، رشتيان
 لاي قەزا ھەلۋا دەدا ئازار، زار
 كۆپر دەبن چاۋان، ئەگەر بىتن قەزا
 تا كوناىنىت چاۋ، كل، ھەر پتى
 تۆ لەكۆ مەك دوورو، زۆر رېسۋا دەكا
 تۆ دەنا رېسۋا دەكا فېلى سوۋار
 تۆزى گورگى دى، لەبۆ زارى نەكرد
 بۆلەۋەر، بۆ گىانى خۆيدا ئەۋ ھەدەر؟
 تىدەگا ئەۋ دەم لەبۆ ھەر لا دەچى
 جى دەھىلى ئەۋ لەۋەرگەۋ جىنى خۆى
 بىرەباۋەش تۆ، مۇ ناچات ۋ ھەزەر

- ۱۰۰ ئەو گروو ھەتۋى گورگيان دى بەعام
 ۱۰۱ زۆر بەرق ھات گورگ، مەھرانى ھەلدېرى
 ۱۰۲ بانگى كردن شوان ئەوان خۆ زىدە جار
 ۱۰۳ تۆپرۈ لامان لەتۆ، زۆر شوانترين
 ۱۰۴ گورگ بابخوات، ئەمەبۇى يارنن
 ۱۰۵ چون غروور و كىبرىان بوو، قۇردەماغ
 ۱۰۶ بۇ ھەموو مەزلۇوم، ھەليان قەند چاه
 ۱۰۷ ھەرچى يوسوف بوو، دەگەليان كرد بەدى
 ۱۰۸ كىنەيوسوف؟ ئەو دلەى حەق خوازى تۆ
 ۱۰۹ يەكستون دەت بەست لەوى يەكجەبرەئيل
 ۱۱۰ جار لەپىش وى گويلىكى بريان دا دەنىيى
 ۱۱۱ تۆ بخۆ چون غەيرى ئەو ھەن، لا نىيە
 ۱۱۲ لەو شكەنجەو ئىمتىحان ئەو موبتەلا
 ۱۱۳ ئەى خودايەداد لەدەس ئەو گورگى پىر
 ۱۱۴ من حەقت دەگرم لەھەرچى بى خەبەر
 ۱۱۵ ېرووح دەلى سەبرم نەما، لىم بوو فەنا
 ۱۱۶ ئەحمەدم من وا، گرفتارى يەھوود
 ۱۱۷ ئەى سەعادەت بەخشى پاكان لەو سەرە
 ۱۱۸ كافرىش بۆھيجرى تۆ نىتى چ تاب
 ۱۱۹ واىەحالى ئەو كەسەى لىت بوو جودا
 ۱۲۰ حەق دەلى بەو راس دەكەى ئەى ېرووحى پاك
 ۱۲۱ سوبىح نىزىكەو خەمۆش بەو، كەم فىغان
- ۱۲۲ چا نەبوون پاش تۆز، ھات گورگىك زەلام
 ۱۲۳ چون لەشوانى عەقل، خۆيان ھەلېرى
 ۱۲۴ كرديانەچاۋى ئەو شوانەغوبار
 ۱۲۵ چۆن دەبين تابىع بەتۆ؟ گشت سەرورەين
 ۱۲۶ با بسووتىين، تابىعى ھىچ عار نىن
 ۱۲۷ بۆيەۋىرانگەى ئەوان، لىتى خويتىد، زاغ
 ۱۲۸ كەوتنەچال خۆيان، دەيان كوت ئا ھەا
 ۱۲۹ جا جەزاي ئەعمالى خۆيان گشت دەدى
 ۱۳۰ دەست بەستە، ئەو لەجىگاي رازى تۆ
 ۱۳۱ تۆ بەزەخمى بال و پەرکردت زەلەيل
 ۱۳۲ جار لەكا دېن، تۆ لەپىش وى، كا، دەنىيى
 ۱۳۳ قووتى ېرووح غەيرى لىقائى خوا نىيە
 ۱۳۴ لىت دەكاتن ئەو شكايەت لاي خودا
 ۱۳۵ ھەوسەلەت بى خوا دەلى دەيكەم ئەسىر
 ۱۳۶ كى دەدا حەق غەيرى زاتى دادگەر؟
 ۱۳۷ چون لەتۆ دوورم گەلىك (يارېنا)
 ۱۳۸ سالحم كەو توو مەزىندانى سەھوود
 ۱۳۹ يانەيم، يا بمبەلاى خۆت، يا ۋەرە
 ۱۴۰ جا دەلى، (يالىتنى كنىت تېراب)
 ۱۴۱ چۆنەحالى ۋەسل خوازت ئەى خودا
 ۱۴۲ گوئ دەمن سەبرت بېي، چون سەبرەچاك
 ۱۴۳ من دەكۆشم بۆت، مەكۆشە، تۆ، چ ئان

پاشماۋى پۇشتىنى كاپراى شارەبى بە دەۋەتى كاپراى دېھاتى بۇ لاي دى...

- ۱۴۴ ئەۋە بەسسە، با بزانين ئەى ھەۋال
 ۱۴۵ قىسسەبى خەلگى سەبا، دانى لەۋى
 ۱۴۶ بۇ رىيا زۆر چاكى كار كرد پىاۋى دى
- ۱۴۷ پىاۋى دى، ئەۋيارى شارى برەمال
 ۱۴۸ پىم بلى تۆ شارەبى چۆن ھاتەدى؟
 ۱۴۹ ھەزمى پىاۋى شارەبى برد جى بەجى

- ٤١٥) حەزەمی یاری شار لێل بوو، بوو بەتا ر
 ٤١٦) (نرّەع و نلەعب) بەشادی و خوشحالی
 ٤١٧) (نرّەع و نلەعب) لەبابی کرد دوور
 ٤١٨) فیلەبازی و مەکرو نەپرەنگ سازیه
 ٤١٩) لێی مەبیسە، چون زیانەت دێ لەوی
 ٤٢٠) جێ مەهیلەتۆ لەبۆ زێر، گەنج دار
 ٤٢١) چۆن بەئەسحابی نەبی کوێ گەرم و سارد
 ٤٢٢) جومەیان جێ هێشت و مەسجید بوو بە چۆل
 ٤٢٣) هیچ نەمینی بۆمە، ئیمەش وا ڕەبەن
 ٤٢٤) یاری وی تەنها دەمان سێ چوار کەس
 ٤٢٥) چاو چلۆن جێتان دەهێشت یاری خودا
 ٤٢٦) جێودەهێشت ئەحمەد لەسەر هەردوو ک پێ
 ٤٢٧) ئێوە جێتان هێشت ڕەسولی خوا، تەنی
 ٤٢٨) چاو هەلێنە کێت بەجێ هێشت، ئەی هەوال
 ٤٢٩) بەس منم ڕەزاق و خەبەر ڕازیقین
 ٤٣٠) چۆن ئومیدی ئێوە ئەو بەر با، دەدا؟
 ٤٣١) خۆ لە ئاسمان بۆت دەنیرێ، ئەو، خودا

٤١٥) بە یامی دواي پەيام بۆ یاری شار
 ٤١٦) حەزەمی یاری یەک بە دووی یەک دا منال
 ٤١٧) جەننی یوسف چی بە سەر هات ئەو، چ جوور
 ٤١٨) نەبازی بە لکە ئەو گیان بازیه
 ٤١٩) مەرجی وستی تۆ لە بابت دوور کەوی
 ٤٢٠) مەکوو سوودت هەبێ چەندین هەزار
 ٤٢١) تەبەت لە من بێ چەن خودا لۆمە ی دەنارد
 ٤٢٢) جێ لە سالی قات، کە هات دەنگی دەهۆل
 ٤٢٣) مەبادا خەلکی دی هەرزەن بێن
 ٤٢٤) مەتەنە ئەحمەدی موختار و بەس
 ٤٢٥) حەزەمی گەر تەبلی مالیان لێ دەدا
 ٤٢٦) جێن پەشوکاو، بۆ ئەوێ گەنمە هەبێ
 ٤٢٧) مەبەسە تا هەر کەمێک گەنمە دەنی
 ٤٢٨) مەحەبەتی وی چاکترە تا، لە هوو، مال
 ٤٢٩) جەسی ئێوە نەدیده هێشت لێو بێ یەقین
 ٤٣٠) نە کەسە ی ئاوێ بە گەنمان وا دەدا
 ٤٣١) نەبە بۆ گەنمی لەوی خۆت کرد خودا

دەعوەت کردنی بازەراویان کە لە ئێو ئاو بێنە دەر بۆ سەحرا...

- ٤٣٢) تا ببینی وەک بەهەشت تۆ، دەشت و دەر
 ٤٣٣) ئا و لەبۆمن جێگە ئەمن و جێی سروور
 ٤٣٤) گوێ مە دەن بەو، جێ مەهیلێ ئێوە ئاو
 ٤٣٥) لێن گەرێ تۆ راس ڕێ جێگایی خۆ
 ٤٣٦) دەعوەتی خۆت با بێ، هەر خۆت لەلات
 ٤٣٧) هەدیە کانت، نان هەوێن، تۆ بگرە خۆت
 ٤٣٨) تا کو لەشکر بیت، نا بێ کەم، عەلەم
 ٤٣٩) زۆر بەهانی کۆت لەبۆ شەیتانی هار

٤٣٢) بێ بەبەت، کوێت باز، لە ئاو تۆ، بێرە دەر
 ٤٣٣) مەستی عاقل وای بە باز کوێت، لێم بە، دوور
 ٤٣٤) جەننی باز دێو هات، کە ئەی بەتتان، بە ئاو
 ٤٣٥) حەزەمی بەتتان بە باز، لا مان ڕێ
 ٤٣٦) دەعوەتی تۆن ئێمە ئاوێ خۆ چ کات
 ٤٣٧) نەبە بۆمە، قەند و قەندستان لەبۆت
 ٤٣٨) نەکو گیان بێ، قووت نابێ خۆ، چ کەم
 ٤٣٩) زۆر بەهانی عوزری هینا یاری شار

- پېتىدە كۈتۈپ، زېدە كارم ھەن موھىم
 داي بەن كارىك دەقىق، شاۋ، دەپھەۋى
 ناتوانم تەركى ئەمرى شا، بىكەم
 ھەرسە باج و ھەرمەسا، مەئموورى خاس
 دەت ھەۋى بېم، ئىستەن مۇ لايى دى
 جا چلۇن دەرمانى خەشمى شا، بىكەم؟
 سەد بەھانەى وای دەھىنا يارى شار
 گەر بېن زەپراتى عالم حىلە گەر
 چۇن لەدەس ئاسمان ھەلدېتن زەۋى؟
 ھەرشىتىكى بى لەئاسمان بۆۋەۋى
 گەر بېرئى ئاگرى سەر وى، ھەتاۋ
 گەر كۈ سىلاۋ بېتەسەر پاكى زەۋى
 ئەۋ دەبى تەسلىمى ئاۋ، ئەيىو ب وار
 تۆ كەجوزئى ئەۋ زەمىنەى، لامەدە
 چونكە چاكى كرد لەخاك، تۆ كردگار
 چاۋ كەچاندم دەنكە تۆۋىك مەن لەعەرر
 جارەكى دېش خۆت ۋەكۈو خۆل بگرەكەم
 چاۋ لەسەر را چۇن لەبۆ خوار دىت ئاۋ
 چاۋ لەگەنمى چۇن لەبالا ھاتەئەرر
 دەنكى ھەرمىۋىك كەدېتەنئۆ زەمىن
 ھەرچى نىعمەت بى لەئاسمان دېتەخاك
 چۈن ھەموو نىعمەت لەزۋور را ھاتنەزىر
 بۆ سىقاتى ئادەمى جا، ئەۋ جەماد
 جىن جىھانى زىندە بوو، ھاتىنە خوار
 گشتى زەپرات ھەم لەسەيرو ھەم سكوون
 زىكرو تەسبىحاتى ئەجزاى نىھان
- گەر كۈ بېم، نابن ئەۋان، قەت موتەزىم
 شا، بەئىنتىزارى مەن نانۋى شەۋى
 خۇم لەلای شا، نامەۋى رېسۋا بىكەم
 دى دەكا داۋا لەمەن، كار كەم خەلاس
 تالەداخم شا برۇيان تىك بىنى؟
 يانەزىندە، گۆر لەبۆ خۇم چا، بىكەم
 جووت نەبوون فىلان و حوكمى كردگار
 لای قەزای ئاسمان ھېچن، بى ھو نەر^۱
 چۇن دەكا خۇى ناديارو، ون، لەۋى؟
 ناعىلاج زوۋ سەر دەكا، بۆۋى، نەۋى
 بۆ ھەتاۋ تەسلىم دەبىتن، ئەۋ بەتاۋ
 تىك بدو، وىران بكا شارانى وى
 مەن ئەسېرم ھەرچى وىستت، بېنەخوار
 حوكمى يەزدان ھات ئەگەر، خۆت بامەدە
 دەپھەۋى تۆش چەشنى خاك بى، خاكسار
 تۆزۈ خۇلى تۆ، ئەمەن تۆم كرد بەرز
 تالەسەر مىران بەعام تۆ، مىر بىكەم
 جا لەخوار را دى لەبۆ سەر، زۆر بەتاۋ
 جا لەپاشان بوو بەخۇشەى جوان و بەرز
 دېتەدەر پاشان لەخاك سەر سەۋ زو شىن
 جا دەبى پاشان غەزا بۆگىانى پاك
 بوون بەجوزئى ئادەمى زىندەۋ دىلەر
 ئەۋ لەسەر عەرشى دەكا پەرۋاز شاد
 رۈۋبەرەۋزۋور، ئەۋجەلەش چۈۋىن، ھەربەغار
 ۋا دەلەين (انالېھەرأجەون)
 زەمەزەمەۋ غەۋ غايى خستەئاسمان

^۱ - لای قەزای ئاسمان ھېچن، بى سەمەر (مصرع دوم)

- گەر قەزا بێ، مەکرو فێل بێتێ بەکار
 یەری شار بەو حەزمی زۆر، چاو، مات بوو
 ئەو بەسایب بوونی خۆی کرد ئیعتیما
 گەر و دەرنێ سەر، قەزا، لای بەحر و بەر
 نەبەر ماسی بەبێ عیلاەت لەئاو
 بێ پەری و دیو، دیتەنیو شووشەیی بەتال
 مەرچی بۆ تیغی قەزا، داينا سەری
 تەیری چوون بۆ لای قەزا، ئەو خۆش سیفات
- یەک دیتەتی مات دەکا، یەک یاری شار
 ئەو سەفەر بوو، جینی گەلیک ئافات بوو
 هات کەمیک سیلاو، نەو، هیتشت لەو، ج یاد
 عاقل و زانا دەبن گشت کوێرو کەر
 تەیری زیرەک دێ دەبێ یەخسیری داو
 یانەهارووت دێ، لەبایل دەچتەچال
 نەحس، کەم ناکا، لەداری وی، بەری
 قەت، ج فێل و حیلەنادەن تۆ نەجات

داستانی ئەهلی زەروان و فێل کردنی وان تا بە دوور لە وجودی دەرویشان میوهی باغەکانیان لێوەکەن...

- حۆندیتت باسی زەروانیان ئەگەر
 چەن نەفەر ئازار دەهەندە بێ ئەمان
 ئکرو بیران بوو ئەو، شەو تا سەحەر
 ڕی خۆیان کۆت بەسرتە، تا نەووەک
 دێهەویست فێل کا لەحق چاکراولەگل^١
 بێ خەبەر بووخوا، مەگەر لەو (من خلق)؟
 جۆن دەبێ غافل لەوێ دەروا سبەیی؟
 جەنەهر جی، جا سەرروو بێ یانەخوار
 کۆیت لەغەفلەت ئیستەزووکه، پاک ئەتۆ
 بزانەتۆ بەغەمگین دات زەکات
 گۆی دەغەمگینان کە کوتیان دەردی دل
 مەکە ی گریان پەر لەدوودو پەر فەنە
 کۆی بەپاکان گەر بەدی تۆ ئەو هەواڵ
- چۆن دەبێ تۆ فێلەبازو حیلەگەر؟
 وێستیان بێرێ لەچەن دەر وێش نان
 پروو بەرووی یتیک دابنیشن، چەن نەفەر
 تێبگا حەق هەرچی دەیلێن یەک بەیەک
 چۆن دەکا کاریک دەس، ون بێ، لەدل؟
 نەیدەزانی سرتەسیدقەیا مەلەق؟
 ئەو خودایەیی بوو بەجی، ئاگا سبەیی
 ئاشکرایەکاری وی بۆ کردگار
 تاببیسێ نالەیی غەمناک ئەتۆ
 گۆی بەدی گەر بەو قسانەیی ئەو دەکات
 ئیحتیاجی گیان، سەبەب بوو ئاوو گل
 تۆ بەگۆی دان، بۆی وەکە، یەک ڕەوزەنە
 کەم لەمالی گیان دەمێنێ دوودی تال

^١ - دێهەویست فێل کا لەحق، مەخلوق، لەگل (مصرع اول)

- تۆلەگەلمان ئەي رەۋى، بەغەمگوسار
دوو دلى خۇ ھەپس و زىندانەلەبۇي
ھەر يەكەي دەي وئ بچى بۇ لاي وي
دوو دلى خۇ گەردەنەي رېگاي خودا
ئەو كەسەي دوو دل نىيەزۇر راستەپى
شويىنى ئاھوو ھەلگەر، راحەت بىرۇ
ئەۋجى پروونت جىگەيە، گەر وا بىرۇي
ھىچ مەترسى جا لەدەرپاۋ مەۋج و كەف
(لا تخف) بى لات، كەخەۋفى دايى، ھەق
ئەو ھەترسا گەر لەھەق ترسى نەبۇو
- چوۋنى كابرئى شارى بۇ دى...
- يارى شار، بۇ قەستى دى، تۆشەي كرى
بوون مو ھەييا خانەۋادە، زۇر بەبەزم
شادمان و خوشحال زۇر، چوۋنەپى
لەو لەۋەرگە، ھەرچى دل بىۋى، ھەشە
زۇر بەھىۋا، ھات ئىمەي گازکرد
برزقى دەە سالان لەدى دىتەنەشار
بەلكەپەنگەباغ بكا بۇ مان نىسار
يارى شار دەيكوت كەزوو بن (تربحووا)
سوۋدى خوا، با، ئىۋەكەتن خوشحال
شاد بىن كەم، ھەق كەپىدان نىعمەتى
شادمان بە، بەس بەزاتى سەرمەدى
ھەرچى غەيرى وي بى، ئىستىدراچى تۆ
شاد بەغەم بە، چۈنكەغەم مايەي لىقا
غەم ۋەكۈۋگەنج، رەنجى تۆش بوۋ، چەشنى كان
گەرمالان بىستىيان نىۋى قومار
ئەي كەرانى كوپر، لەلەيك، دام ھەن
- دەت ھەۋى گەر تۆ بچى لاي كىرگار
نا يەلى گيان بچتەجى دىلخۋازى خۇي
رېتموۋنى چەشنى من، نەيدى زەۋى
خۇش بەھالى ۋەي كەپى ئازاد كرا
رې كەنازانى، تەلەب كەجى پىي
تالەجى پىي، ناف دىتى دەستى خۇ
ئەي برادەر، گەر بەسەر نار، دا بىرۇي
چۈنكەبىست تۆ خىتايى (لا تخف)
نان دەنپىرئ ئەۋكەسەي ناردى تەبەق
غەم لەبۇ ئەۋكەس، لەپى ھەق، دا نەچۋو
- تەيرى غەزمى وي لەبۇ لاي دى، فېرى
بارى خۇيان دا دەنا، سەرگايى غەزم
جا دەخۇبىن مېۋەي گەلىك شىرىن لەدى
دۆستەكەشمان زۇر كەرىم و دلگەشە
دەركى گەنجى بەخششى بۇن، ۋازکرد
چۈنكەخۇي پىمان دەدا، دىپىنەيار
تالەنىۋ دلمان بدا ئەۋخۇي قەرار
عقل، پىنان پىكوتن (لا تفرحوا)
چون (فەرىخ) لاي خوا، گەلىك بوۋ گۆشت تال
زۇر لەنىعمەت ھەن كەدىتن غەفلەتى
ئەو بەھارە، مانگى دەپنە، ئىدەدى
گەرچى تەخت و مولكى تۆ ياتاجى تۆ
غەم لەپى ھەق، باعىسەبۇ ئىرتىقا
خۇ منال نادا بەۋەي، قەت گۈپەكان
حازرن گەل گۈرەخەر، ھەلپىن بەغار
نپو كەمىنىش زىدەخۇين ئاشام ھەن

- نېر گەلىك زۆر دېن، كەوانىش نادىار
 بىر خۇشى لەبۇ سەحرانى دىل
 نىيەن و ئابادە، دىل، ئەى دۆستان
 نى لەبۇ لاي دىل بىرۇ ئەى سارىيە
 تى مەبۇ دى، دى كەپىاو ئەحمەق دەكا
 ئەى پىغەمبەر ئەتۇ چاك بگرەگوئ
 ئە كەسىكى بى لەدەى يەك رۇزۇ شەو
 نى كەىك مانگ ئەحمەقى بۇى ياردەبى
 ئە كەسىكى يىك مانگ لەنىو دى دا دەما
 مە لەدەىم بوو، شىخى ناواسل، مەرام
 جە حەواس لاي شارى عەقلى، ئەى جەوان
 مە بى ئەو هە، بگرەداستان زاهىرى
 بگرەبۇر، تۇ، دور، كەبۇت پەيدا نىيە
 مەداستانت مەرام بى زاهىرى
 ئەمى سوورەت بوو، ئەووەل ئەى برا
 بى ئەووەل سوورەتەك تەنھا و بەس
 جەرىك دەكرن ئەوى چاك، جوان دەكەن
 سوورەت، چادر بوو، تۈركەت مەعنىيە
 نى خودا، لەو باسە بەسكە، هەردەمى
- تېرى پېرى بۇ جەوانى دېن ھەزار
 راحەتى چۈن لا نىيە، سەحرانى گل
 بىر گول و گولزارو كانى و، بۇستان
 زۆردەوى دان، دارو كانى جارىيە
 عەقلى وى، بى نوورو بى رەونەق دەكا
 گۆرى عەقلە گەرکو ژىنت بى لەدەى
 تاكو يەك مانگ، ناقىسەخۇ عەقلى ئەو
 غەبرى ئەوھە، چى لەگىاي دى، ديار دەبى؟
 رۇزگارەك سەھمى وى جەھل و عەما
 ئەو دەكا تەقلىد لەگوفتارو كەلام
 وەك كەرى چا و بەستەبى بەرداش وان
 دەنكى گەنمى بگرە، بىلەگەو ھەرى
 بگرەزاهىر، رېت لەبۇ مەعنا نىيە
 دى وەدەس، باتىن لەزاهىر، ئاخىرى
 پاشى گىان و رووح، جەمالى پىدرا
 پىدرا، لەزەت كەمەنى ھاتەدەس
 دوايەدەو دا، دېن تورك مىوان دەكەن
 مەعنى كەشتىوان و، سوورەت كەشتىيە
 باسى يارى شار بکە، بۇم، گوئ دەمى

رۇيشتى كابرانى شارى دەگەل خانەوادەى خۇى بۇ دى ...

- كەل منال حازر بوو، بۇ دى، يارى شار
 رى چۆلىان گرەتەبەر خۇشحال ھەموو
 ئەر سەفەرەبى، مانگ كەيخەسرەو دەبى
 ھەر سەفەر باعىس بووسەرباز، بۇ وەزىر
 بۇ دەسووتا روو مەتى گشتيان بەتاو
 خۇش دەبوو، بۇ وان رېگىاي زۆر خەراب
 ن بەدەس شىرىن لەبان، شىرىن دەبى
- دايدەنا سەر بارەبەر، بار، چوون بەغار
 بۇ سىرووديان (سافرو كى تىغنىوا)
 بى سەفەرمانگ بىزە، كى، خەسرەو دەبى؟
 يوسوفىش لەو دى، مەرامى بى نەزىر
 شەو بە ئەستىران دەپۇيشتن بە تاو
 خۇ، لە خۇشى دى، لەبۇ وان، رى، شەراب
 خارلەنىو گولزار، جوان و، شىن دەبى

- ۱۰۰۰ ھەنەزەلەش دەس يار، ۋەكۈۋخورما دەبى
 ۱۰۰۱ زۆر ەزىزان، بوون لەدونيا، رەنج بەر
 ۱۰۰۲ زۆر كەسان دايان بەخۇ، دەردى گران
 ۱۰۰۳ چاۋكە ئاسنگەر دەكا پرووى خۇي، رەش
 ۱۰۰۴ گەر دوو كاندار، رادەۋەستى تاكو شەو
 ۱۰۰۵ تاجرېك گەر بەحرو بەر، بن پى دەدا
 ۱۰۰۶ ھەر كەسى ھەيى سەرو كارگەل جەماد
 ۱۰۰۷ گەر كو نەججار، دارى كرده كارى خۇي
 ۱۰۰۸ تۆ، بەيەك زىندوو بېئوممىد وار
 ۱۰۰۹ مەگرەبۇ يار ئەو كەسەى بوو خوار و پەست
 ۱۰۱۰ ئونسى تۆ گەل دايك و بابت كوا ئەدى؟
 ۱۰۱۱ ئىعتىمادت گەر بەغەيرى خوا دەدى
 ۱۰۱۲ لات نەما تۆ ئونسى مەمك و ئونسى شير
 ۱۰۱۳ ئەو شوعايتىك بوو لەپرووى دىۋارى جوان
 ۱۰۱۴ ھەرشىتىكى يىتەسەروى ئەوشوعاع
 ۱۰۱۵ ھەرشىتىكى خۇشەۋىستەئەو لەلات
 ۱۰۱۶ گەر كو زىر پۇي، ماۋەمس، تەنھا وبەس
 ۱۰۱۷ پروو كەشى ۋەسفى خوداشت تۆ نەوى
 ۱۰۱۸ جوانى زىرى فىل نايى پايدەدار
 ۱۰۱۹ زىرى پرووى فىل، عاقىبەت دەرواتەكان
 ۱۰۲۰ نوورى سەر دىۋار دەچى بۇ لاي ھەتاو
 ۱۰۲۱ بىتھەۋى ئاۋ، لەو سەمايەى پر. پرووسك
 ۱۰۲۲ داۋى گورگان مەعدەنى دووگان نىيە
 ۱۰۲۳ فىكرى وان بوو زىرى بەستەى نىۋو گرى
 ۱۰۲۴ چوون لەبۇ لاي دى بەشادى و پىكەنين
 ۱۰۲۵ گەر دىيان دى تەيرى بۇ لاي دى فرى
 ۱۰۲۶ ھەر كەسى ھاتبا لەدى بۇ كووىى وى
 ۱۰۲۷ مالى تەنگ گەل يار، ۋەكۈۋ سەحرا دەبى
 ۱۰۲۸ تاكو يارى مانگ پروويان، يىتە بەر
 ۱۰۲۹ تالەلاى خۇيان بىيىن يارى جوان
 ۱۰۳۰ تا كە شەو ھات ماچ بكا ئەو پرووى گەش
 ۱۰۳۱ چونكەرىشەى سەروى تىدا، قەلبى ئەو
 ۱۰۳۲ عىشقى يارى مالى، نىپرووى پىدەدا
 ۱۰۳۳ بۇيەۋايە، يارى جوانى بوو لەياد
 ۱۰۳۴ بۇيەۋايەشاد بكا تا يارى خۇي
 ۱۰۳۵ تا ئەبەد ئەو، ھەر بىيىن پايدە ر
 ۱۰۳۶ چونكەدەروا دۇستايى وى، لەدەست
 ۱۰۳۷ گەر ۋەفاۋئونسىت بەغەيرى خوا، دەدى
 ۱۰۳۸ ئونسى دايەن يا لەلەى تۆ، كوا ئەدى؟
 ۱۰۳۹ نقرەنت، بۆ دەرس و مەكتەب چوو لەبىر
 ۱۰۴۰ چوو لەبۇ لاي رۇزى زۆرپروون ئەو نىشان
 ۱۰۴۱ تۆ دەبى عاشق بەوى زوو، ئەى شوجاع
 ۱۰۴۲ زىرى ۋەسفى خوايەئەو پروو كەش دەكات
 ۱۰۴۳ ناي ھەۋى ئەو دەم بەيى شك تەبىى كەس
 ۱۰۴۴ زىرى فىل تەعريف مەكە، گەر دەسكەۋى
 ۱۰۴۵ زىرى زىرى فىل، پىس و نالەبار
 ۱۰۴۶ تۆش ۋەكۈۋ ئەو زىرە، كانت بى مەكان
 ۱۰۴۷ پروو كەتاۋى ھەق ئەتۆش، ئەى خۇ ش ناو
 ۱۰۴۸ چونكەنەى بوو ھىچ ۋەفا بۆ تۆ پلووسك
 ۱۰۴۹ گورگ نازانىت خۇ مەعدەن چىيە
 ۱۰۵۰ بۇيەتوند و شاد دەچوون بۇ لايى دى
 ۱۰۵۱ غەيرى دى موشناقى ھىچى دىكەنين
 ۱۰۵۲ سەبرىيان ئەو دەم كراسى خۇى، درى
 ۱۰۵۳ جى بەجى ماچى دەكرد ئەو، پرووىى وى

چونكە دېتووتەئەتۇ پرووى يارى مە گيانى گيان تۆي، چاوى بۇ ديدارى مە (۵۶۶)

نەوازىش و لاواندەئەتۇ مەجنوون، سەگى مەھەللەي لەيلى...

چەشنى مەجنوون، چۆن سەگى لاواندەئەتۇ
خازىغانەئەتۇ سەگەي كەتتە تەواف
بولغوزولېك بېيىكوت ئەي مەجنوونى خام
زارو خۇراک پېس و، پېس لەو دېتەئەتۇ
بولغوزول عەيى سەگى زۆر كەتتە، بەيان
پېيدەكوت مەجنوون كەتتە نەقش و تەنى
چون تەلەسمى بەستەيى مەو لايەئەتۇ
چا و كەوالا ھېمەتە، چەن؟ بىيى ھېساب
ئەو مېارەك پروو، سەگى كەھفى مە
ئەو سەگەي كە، بىيى موقىمى كوويى وى
ئەي ئەوئەي شېر بۇ سەگى وى بۇ غولام
گەر لەسوو رەت تېپەر ئەي دۆستان
سوو رەتەي خۇت پاش شكان، سووتاند، ئەگەر
جا لەپاشان سوو رەتەن بەرپا، دەكەي
يارى شارى زاھىرى گەرت زېدە چووست
ھاتەلەي داوى رېيا، ئەو شادمان
تەپەر، وايزانى كەئەو دانە، سەخا
تەپەرەكان بۇ ھېرسى دانەخۇشخا
گەر كوناگات كەم، لەشادى يارى شار
موختەسەر بېزىم دەگەلەكو دېيى، دەدى
رې دەچوون نېزىك بەيەك مانگ دې بەدې
ئەو كەسانەي چوونە رې بىيى رېتموون
ھەر كەسېك بېروائەكەبە، بىيى دەلېل
ھەرچى بىيى ئوستاد سەنەت فېر بېيى
ئېتېفاقى وا كەمە، زۆر، ئەي جەناب

ماچى كەتتە و خۇي لەپېش پازاندەئەتۇ
داي بەوي جا، شەربەتەي بۆن خۇش و ساف
بۆدەكەي تۆ، فېلەبازى وا، مودام
مەقەدى خۇي ئەو بەلېتو دەسپېتەئەتۇ
عەيىب زان، خۇ نەيدەناسى غەيىب زان
چاك بەچاوم چا و لەويكە، بىيى خەنى
پاسەوانى كووچەيى لەيلا يە، ئەو
ئەولەبۇزىن چا، كەكويى كەتتە ئېتېخاب؟
بەلەكەئەتۇ ھاو دەردو ھاو لەھفى مە
چۆن بەشېران مە دەدەم يەك موويى وى؟
با نەلېين لەو باسەچېدى، وەسسەلام
جەننەت و گولزارە، باغ و بۆستان
بوت شكەن دېيى، ئەو دەمى، تۆ بەرنەزەر
چەشنى ھەيدەر، دەرەكى خەيەر، پاز دەكەي
چولەبۇ دې ئەو بەقەو لى نا دروست
چەشنى تەپېرىك دېتەلەي دانەي نەمان
ئېتېھاي ھېرسە، نەجوودە ئەو عەتا
لېدەدەن بۇ لايى فېل توند توند، بال
رەنگەدوورت كەم لەپازى كەدگار
چونكە پېي ئەو دې نەبوو، چۆ رېيى دەدى
چون لەبۇ وان چاك نەبوومە علووم رې
رېيى دوو رۆزان، خۇ، بەسەد سالان دەچوون
چەشنى لېقەو ماو دەبىي، خوار و زەلېل
ئەو دەبېتەمەسخەرە، بۇ شارو دې
بېتەدونيا ئا دەمېك، بىيى دايەك و باب

- مال دەبىي بۇ ئەۋكەسەي كىردى تەلاش
مستەفايەك كۈننى جىسمى گىيان بى
خوا، لەبۇ ئىنسان (علم، بالقلم)
ھەرھەرىسىك، بى بەش و مەھرۈومەخۇ
دېتايان لەو رېيەرەنجى بى جىساو
جا لەھەرچى دى بوو، ئەو بېزاربوو
- كەم دەبىي گەنجى ۋەدەس بى، يەك، بەلاش
تا كو رەحمان (علم القرآن بى)
دايدەنا ۋەك بەخشش و بەزل و كەرەم
تۆ سەبركە، ۋەك ھەرىسان توند مەرۋ
ۋەك عەزەبى تەپرى خاكى، بى، دەئاو
قەۋلى خۇشى پىاۋى دىي، لا ژار بوو

گەپشەننى يارى شار و خانەۋادەي ۋى بۇ دى و خۇ لى نەناسكردنى كاپراي دېھاتى لەۋان...

- گەپشەن ئەۋ دى پاشى مانگىك دەر دەسەر
چاۋ كەدېھاتى لەبەر بەد نىيەتى
رۇژ دەھات خۇي ون دەكردئەۋ، تا، نەۋەك
رۈۋى ئەۋەي كەفیلەبازەۋ بى ۋرە
لىي دەنېشنى چەشنى مېش رۈۋى ۋالە، دىو
گەر تەماشاي كەي، دەكەن پىت، ھەملەدېو
خوا لەبۇ رۈۋى ۋالەپىس و عاسىيە
مائىيان پەيدا دەكرد پاش پىرسىيار
ئەھلى مال دەر كىيان دەبەست محكەم لەۋان
ۋەختى كېشەۋ شەر نەبوو گەل ئەھلى مال
پىنج رۇژى راس لەبەر ئەۋ دەر كەمان
باغىش غەفلەت نەبوو يا عەقلى خوار
ئىز تىرارەچاك دەبىي دۆستى خەسپىس
يارى شار دەيدىت و دەيكرد لەۋ سلاو
پىدەكوت نەمدىۋە تۆ، من قەت چ جار
پىدەكوت ئىستا بەمەھشەر بوو شەبىيە
من ئەۋەم، خواردت لەسەر سەرەم، ئەتۆ
- بى نەۋا، مان، بى تفاقىش بارەبەر
ئەۋ دەكا (بعداللتيا والتى)
بىنەباغى ۋى بخۇن چەن مېۋەيەك
گەر موسەلمان ئەۋ نەبىنى چاترە
پاسەۋانى لىدەكەن، لىي دەبەنەختىو
گەر كودىتت، خەندەلابە، تۆ لەلىو
ۋا دەفەر موۋى (نىسفن بالناسىيە)
چوون لەبۇلاي دەر كە، توند، ۋەك مالى يار
يارى شارو قەۋ مەكەي ھەيران دەمان^۱
كىشەسوود نادا لەبۇ ۋەي، كەۋتەچال
رۇژو شەۋ گەرماۋ، سەرما لىدەدان^۲
بەلكە باغىس بى ۋەسىلەۋ ئىز تىرار
ناعىلاج دەخوات شىر، مندارى پىس
خۇي دەناساند، ھەم بەجىگە، ھەم بەئاو
كۈا دەزانم باشى يا خۇ، نا بەكار؟
چاۋ، برا، چۆن، بۇ (يفرمن اخىيە)
زۆر غەزا، چون بوۋى لەمالم، سەر بەخۇ

^۱ - ئەھلى مال دەر كىيان لەۋان محكەم دەبەست يارى شار لەۋكارە، دەستى خۇي دەگەست

^۲ - شەۋ لەسەرما، رۇژ، گەرما لىدەدان (مصرع دوم)

- (۶۱۵) (كل سر جاوز الاثنین شاع)
 (۶۱۶) شەرمەبۇ ۋو، نىعمەتى بىخوات خەلق
 (۶۱۷) نىوى تۇم خۇ مەن نەزانیو، چ کات
 (۶۱۸) ئاسمان باراندى بارانیک، عەجیب
 (۶۱۹) دای لەدەرگا، ساحەبى مالم، دەوى
 (۶۲۰) پىئىدەكوت، ھا، چىت دەوى لىم ئەى عەزىز
 (۶۲۱) نامەھوى مەن ئەو خەقەى پىى لایقم
 (۶۲۲) پىنج ۋۇر، دىتوومەرەنجى پىنج سالى
 (۶۲۳) زىدەناخۇشتر لەرەنجى سەت ھەزار
 (۶۲۴) عادەتى بووگيان، لەوى بوى، بى ۋەفا
 (۶۲۵) مەنشەئى ھەموان خىلافى عادەتە
 (۶۲۶) گەبرىزى خوتى مەن، دەتکەم خەلال
 (۶۲۷) تا لەمەخشەر پىتەدەستت تۆشەيەک
 (۶۲۸) ئەو لەبەر گورگان، دەۋىدا پاسەوان
 (۶۲۹) تا ئەگەر يەک گورگ ھات، زوو لىنى بدا
 (۶۳۰) وانەبى، جىئەک دەبى، بەيدا بکەى
 (۶۳۱) ئەو کەوان وتیرەزووکە، وىم بدە
 (۶۳۲) گەر کو گورگىش ھات مەغزى داغ دەکەم
 (۶۳۳) با لەسەر قور چىدى باران لىم نەدا
 (۶۳۴) چوونەوى، تارىک وتەنگ، ھەرچەشنى چال
 (۶۳۵) چەشنى کوللۇ، بوون لەسەر يەکتر سووار
 (۶۳۶) موستەخەققىن ئىمە، بو پاداشى وا
 (۶۳۷) يائەھەى چاکەى دەکا گەل نا کەسان
 (۶۳۸) جى بھىلى خاکی بەر دەرگای کىرام
 (۶۳۹) چاکترەتازىرو گولزارى عەھام
 (۶۴۰) چاکترەتا بى لەسەر شا، ۋەک گولى
 (۶۴۱) نایەبۇتۇ ھىچى دىکەنا يە، نا
- مەن فلان ۋۆزەى کىریم بۇتۇ مەناع
 جىئەبىستى ئىمەيان بىست گشت خەلق
 نىئەكوت ئەو، بەس بلى بۇم، تورپەرھات
 جىئەمىن شەو ھەر ۋەھا ما بوون غەرىب
 جىئەزۇر غەمگىن ۋ غەمبار، ما، لەوى
 جىئەخواھىش دەھات ۋەک شەخسى زىز
 جى شار پىئىکوت کەناموى مەن خەقم
 جى ۋەگەرمى، نەیدەھىشت بۇ مەن، چ حال
 جىئەگەفابى، گەر لەقەوم ۋ خزم ۋ يار
 جىئەنەبوو، لەو، ئىتیزارپىک بۇ جەفا
 نەغەمانەى ۋەک ھەمووکەس تۆش ھەتە
 نىئەكوت ئەى ۋۆزى مېھرت چۇ زەوال
 نەشەۋەى باران بمان بە، گۆشەيەک
 نىئەكوت گۆشپىک ھەيە، ئى باغەوان
 نىرى ئامادەو کەوان نىئەدەست دا
 نەلەبۇتۇ گەر ئەتۇ بى ۋ، ۋا بکەى
 نىئەكوت مەن ۋادەکەم تۆش جىم بدە
 مەن کەنانووم پاسەوانى باغ دەکەم
 نەشەۋەجىم پىئىدە، تۆبى ۋ خودا
 نىئەيەک خالى دەبوو ئەو گەل مەنال
 جىئەترسى سەيل، لەو جىئەتەنگ ۋ تار
 نەو ھەموو لىکرا دەيانکوت ئەى خودا
 جەزای ھەر ئەو ھەبى، يارى خەسان
 جەزای ھەر ئەو ھەبى، تەمماى خام
 گەر ۋەلىسى خاکی بەر دەرگای کىرام
 نەندەبى ئەوکەس بى، ۋەو شەن بى دلى
 جىئەلەشايان غەيرى دەنگى کەرپەنا

شارەبى نىسبەت بەئەرواح، دز سىفەت
 با جەزاي بى ئو كەسەى بى عەقلى خۆى
 چون پەشىمانى دلى وى گرت ھەموو
 يارى شار تىرو كەوانى گر تەدەست
 چەشنى ئاگر، گورگ كابراى گر تەبەر
 كىچ و مىشۈولەش بېوونە گورگى وى
 نەبېو فرسەت تا بكا مىشۈولە دوور
 تا مەبادا گورگ بى، ھەببى زىيان
 تاكونىوھى شەو، ۋەھابو دىل پەرىش
 ناگەھان گورگىك زەلام و پەر خەتەر
 تىرى ھاۋىشت ئو دەمە، كابراى شار
 لىدەبوو ھەيوان ئو دەم، با، جودا
 نا جەوانمەرد، ئو ھەخۇ جاشكى منە
 ئو بەزاهىر گورگەنەك يەك جاشەكەر
 پىدەكوت، نا، باى لەوى گەر ھاتەدەر
 تۆ لەنتوباغ لىت دەكۈشم جاشەكەر
 پىدەكوت تۆ چاك بنۆرە چون شەو
 ئىشتىباى چاو زۆرەشەو، نەك دەمدەمە
 ھەم شەو ھەم ھەرو ھەم بارانى وا
 پىدەكوت من چەشنى رۆژ لىم رۆ شە
 من دەناسم باى ۋەھا نىو بىست(با)
 زۆر بەقەھرو كىن ھەلستا يارى شار
 ئەى ئەتۆ بۆ فېلەبازى عارو نەنگ
 گەر دەتارىكى دەناسى بايى كەر
 ئو كەسەى گوپلىكى دەناسى نىو شەو
 تۆ دەلەى من عارفم زۆر پاك و چاك

كىنە دېھاتى ۋەھا بى مەعرفەت؟
 دەنگى غوۋلى ھات، لەجىتى خۆى زوو دەرۋى
 خۆ لەوھى پاش ئىعتىراف بى سوود دەبوو
 مونەزىرما، تا بىبىنى گورگى پەست
 كابراش لەو گورگە، نەبېو ھىچ خەبەر
 زەخمىيان كرد پشت و لاق و، ورگى وى
 ئو لەترسى ھەملەى گورگى شەروور
 پىاۋى دىش لىتى ھەلقەنى رېشەى زىيان
 گىيانى ھىنابو ھەتا لىتو، ترس و ئىش
 ئو لەبشت تەپكىك سەرى ھىنا يەدەر
 جى بەجى گورگىش لەسەر را كەوتەخوار
 پىاۋى دى (ھاي) كرد و دەستى لىك دەدا
 پىدەكوت نا، گورگە، پىمان دوزمنە
 شكلى وى گورگى دەدا تەبەر نەزەر
 چاك دەناسم ھەر ۋەكوو كەردار كەر
 رەببى ھەت بى دائىمەن تۆ دەردەسەر
 چون بەشەو مەعلو م نىيەئو يا ئەو
 چاۋى واقع بىن دەشەو دا، زۆر كەمە
 ئو سى تارىكى دەھىنن، ئىشتىبا
 من دەناسم (با) كەباى جاشكى منە
 ۋەك موسافىر نايبى بۆ بار ئىشتىبا
 گرتى ئىقەى پىاۋى دېھاتى، بەغار
 خوار دووتەدىارەتۆ ئەففىو ن و بەنگ
 بۆچى نا نا سى ئەمن ئەى خىرەسەر؟^۱
 دۆستى دەه سال چۆن نا نا سىت ئو
 چاۋى مەردىت بۆچى پەر كرد تۆ لەخاك؟

بۆچى نا نا سى ئەمن، گەر پارس دەكەى؟

^۱ - گەر دەشەو دا باى كەرت تۆ ناس دەكەى

- ٦٦٨) نێو دلی من غەبری خوای تیدا نییه
 ٦٦٩) دل به غەبری چوون له ههوشی، شاد نییه
 ٦٧٠) عاقلم، گهر ئیستەشیتی خوام ئەمن
 ٦٧١) ئەو مەعا فی شەرعه، بئ سوال وجەواب
 ٦٧٢) وهک منالیک هیچ سزای لای خوا نییه
 ٦٧٣) مەهی دەکووپان کوا لەمەغزان وا دەکا؟
 ٦٧٤) کەو تەخوار ئەسپ، چوارپەلێشی لێشکا
 ٦٧٥) کێتە دەرسی پاکی دا، شەیتانی هار؟
 ٦٧٦) حەق کوتی (لیس علی الاعمی حەرەج)
 ٦٧٧) جا مەعافم بۆ قەلیل وبۆ کەسیر
 ٦٧٨) وهک غەزا من، های و هوی مەستان دەخۆم
 ٦٧٩) ئیمتیحانی کردی غیرەت، ئیمتیحان
 ٦٨٠) چون وجوودی تۆی، با، پەیدا دەکرد
 ٦٨١) ئەو هەلاتوان گیر لە داودا، وا دەکا
 ٦٨٢) بۆ ئەوهی بێژێ، کەمن بۆ شا مە یار
 ٦٨٣) خۆ خەواس داوا دەکەن لەو زۆر نیشان
 ٦٨٤) شا، لە پێش وی دا دەنێتن، ئەتڵەسی
 ٦٨٥) ئیمتیحان دەیدات ئابرووی وی بەباد
 ٦٨٦) وهختی شەر، نا مەرد، دەبۆ یەک پالەوان
 ٦٨٧) زەخمەکی گەر دیت، دوژمن دەیگرێ
 ٦٨٨) مەستی حەق نایەت وهخۆ، بیت نەفخی سوور
 ٦٨٩) دۆیە خواردت دۆیە خواردت، دۆیە، دۆ
 ٦٩٠) لێک جییا ناکەم ئەمن تەور و کلید
 ٦٩١) چۆن دەکە ی پنهان بەفیل، ئەهی فیلە باز؟
 ٦٩٢) دینی خەلکیش ئاگری، تۆ تێدەکە ی
 ٦٩٣) بای لە جاشکم بئ دەناسم، نیو هەشەو
- ٦٩٤) خەبەر ماوم لەخۆم ئاگا نییه
 ٦٩٥) تەهی خواردوو مەدویتیەم، یاد نییه
 ٦٩٦) حەبەر ههوش، تۆ لێم گەر ئی گەر وام، ئەمن
 ٦٩٧) کەسە ی دەخوات مندار، وهک شەراب
 ٦٩٨) سەنت و بەنگی، بۆ ئەوان سەودا نییه
 ٦٩٩) سەنتیەک، کەبۆنی خوا ئەو چا دەکا
 ٧٠٠) حەسەر وی چۆن دەبی تەکلێف رەوا؟
 ٧٠١) ئی لەپشتی جاشە کەر داینا وهبار
 ٧٠٢) وەر دەگرن، لەوهی هەبێ عەرەج
 ٧٠٣) سەنەحاس خۆم کوێر، لەحاستی خوا بەسیر
 ٧٠٤) تەدەلە ی دەرویشم و، بێهۆش لەخۆم
 ٧٠٥) سەن چ نازانم زەمین و ئاسمان
 ٧٠٦) ئی جاشکە کەر، ئەتۆی ریسوا دەکرد
 ٧٠٧) بێبازان، خوا ئەوان، ریسوا دەکا
 ٧٠٨) ئیمتیحان هەن زێدە، تا چەندین هەزار
 ٧٠٩) کەر نەناسن عامە، ئەو بئ ئیمتیحان
 ٧١٠) کەر بکا دەعوایی خەبیاتی خەسی
 ٧١١) وەر کەبەر، تۆ عەبایەک، باش، گوشار
 ٧١٢) کەر لەبۆ بەد هیچ نەبایە ئیمتیحان
 ٧١٣) کەر دەبەر کا، یەک نەفەر نامەرد، زری
 ٧١٤) مەستی حەق وشیار ناکا، بای دەبوور
 ٧١٥) مە ی لەحەق بئ، راستە بئ شک نەک درۆ
 ٧١٦) حەوت نیشان دا، وهک جۆنەید و بایەزید
 ٧١٧) تەورەیی هەم تەنەلی هەم حیرس و ئاز
 ٧١٨) حەوت وهکوو مەنسووری حەللاج لێدەکە ی
 ٧١٩) یک جییا ناکەم عومەر گەل بوو لەههوا^١

^١ - من کە ناناسم عومەر یا بوو لەهههه (مصرع اول)

- زۆر كەرە، ۋەك تۆ كەيىت باۋەر دەكا
تۆ لەۋانەى سا لىكن دوور بگرەخۇ
بالى فېل بېرە، بېتە تۆ عەقل خواز
ۋات نىشان دا عاشقى رەحمانى تۆ
عاشق و مەشۋوق دەبەن رۆزى جەزا
خۆت نىشان دا گەر ئەتۆ مەدھۇش ۋەز
لام بېرۇ ناسيار نى، خۇ، ۋا مە، من
خۇ خەيال ۋ، ۋەھمە، لاي تۆ، قوربى حەق
دىار دەكا نەت دىۋەقوربى ئەۋ لىيا
ئاسنى دەس داۋدى ھەر چەشنى مېۋ
قوربى خەلق و رزق، بۆ عالەم بەعام
قوربى حەق ئەنۋاعى زۇرن ئەى بەنىۋ
قوربى تاۋ بۆ زېر، ئەمما ۋا، دەبى
تاۋ لەلك ۋەك يەك، لەۋشك ۋتەر دەدا
لەۋ لكى تەر نوورى تاۋى، گەر دەدا
ئەۋ لكى وشكىش كەتاۋى دېتەسەر
تۆ مەبە، ۋا مەست، گەر ھاتى ۋەھۇش
بەلكەلەۋ مەستا نەبە، مەى گەر دەخۇن
ئەى ئەۋەى ۋەك گوربەگرتت، مشكى پېر
ئەى ئەتۆ گرتۋتەدەس، جامى خەيال
تۆ دەپۇى ۋەك مەستى، ھۇشى پى نىيە
گەر كۈ ھاتى تۆ لەبۇلاى سەر ۋەرت
تۆ كەماددى، باسى ئەۋ لا بۆ دەكەى؟
عارفېكى گەر لەمردن نىتى باك
تۆ، بەئەۋ ھام خۇش دەكەى زار، بى گومان
- جا لەبەر تۆ خۇشى كوېر و كەر دەكا
تۆ رەفىقى رېگرانى، گوو، مەخۇ
كۈا دەبا بۆ ئاسمان بالى مەجاز
خۇ، لەۋاقىع، عاشقى شەيتانى تۆ
پىكەۋە، بۆ مەشەرئ، بۆ لاي خودا
خویتی ئىمەت خواردوۋە، نەك خویتی رەز
عارفم مەد ھۇش ۋمەستى خوا مە، من
چون تەبەق ساز، دوور كە ئاپ، لەۋتەبەق
چەندەيان لا ھەن كەر مەت ھەم كىيا
مېۋ دەدەستت رەق دەبى ۋەك بەردى كىو
قوربى ۋەجى عىشق، مەخسۋو سى كىرام
چاۋ، دەدا تا ۋ، ھەم لەزىر ۋ ھەم لەكىو
دارەبى لەۋ قوربەكۈا ئاگا دەبى؟
ئەۋ بەۋان دوو، نوورى زۆرپەر فەر دەدا
مىۋەبى زۆر جوان و شىرىن، بەر دەدا
غەبرى زىاتر وشك بوون، ناي بى، چ بەر
ھىن پەشىمان بى لەتاۋان، بى نەخۇش
عاقلاڭ حەسرەت لەبۇ وان، ھەر دەخۇن
گەربخۇى لەۋمەى دەكەى تۇشېرئەسىر
چەشنى مەستانى حەقايق مەگرە حال
ئەى تۆ لېرە، خۇ لەلاى دى، رى نىيە
بۆ ھەموۋ لايەك بسوۋرئەسەرت
بۆ كەزىندوۋى باسى مەرگى خۇ دەكەى؟
لايقەگەر ئەۋ نەناسى خەلكى خاك
پر لەباى كىبرى دەكەى ھەنبانى گيان

- جا بەيەك دەرزی دەبی خالی لەبا خۆزگەهەركەس عەقلى بايە، وا، نەبا (۷۱۹)
نۆ لەزستان چا دەكەى گۆزانی بەرف كوا دەمینن، گەرکو بۆ ئا و، بېنەزەرف؟ (۷۲۰)

**كەوتنى چەقەل دە كووبەى پەنگ و پەنگین بوونی وی و ئیدیدیعای تاووسی كردن دەنتو
چەقەلان دا...**

خولاسەى داستان...

چەقەلێك چۆ نۆو كووبەيەكى رەنگان كاتێك ھاتەدەر پێستی وی رەنگاوی ببوو و دەموقابیل
چەقەلەكانى دى ئىفتیخارو تەكەببوری دەکرد.. كەبەلێ ئەمن تاوسی بەهەشتیمە، ئەمن
چەقەل نیم، چەقەلەكانى دى پێیانكوت ئەلئان كەرەنگى تاوسانى گولستان گرتوئا یا دەنگى
تاوسانىشت ھەيە؟ یا ھەر وەك پێشو دلووریتی؟ چەقەلێ مۆتەكەببیرو خودخواھەپرسوا بوو ..

- یەك چەقەل جارێك دەچۆ نۆو كووبە رەنگ كردى یەك ساعەت دەنتو كووبە، دەرەنگ (۷۲۱)
تەدەر پێستی ھەموو رەنگین بوو موددەى تاووسی عیلىین بوو (۷۲۲)
جوان لەوى رازاوەبوو، بەو رەنگ و تەووك تیشكى تاویش كردبوویە، تازەبووك (۷۲۳)
خۆى كەدى وا زەردو بۆرو سەو زو سوور چوو لەبۆ لای چەقەلێ نیزیك و دوور (۷۲۴)
گشتى كوتیان ئەى چەقەل تۆ بۆچ واى؟ وا دەخۆشى و شادمانى پێچراى (۷۲۵)
نۆ، بەشادى خۆت لەتیمەكر دەوور تۆ لەكۆت ھىناوەبۆ خۆت ئەو غروور (۷۲۶)
یەك چەقەل ھات و كۆتى بەو ئەى فلان فێلەدەيكەى یانەبوو ی وەك خۆش دلان (۷۲۷)
فێلەدەيكەى تا بچى سەر مینبەرئ تا بەفێل گۆنگر بەتۆ ھەسرەت، بەرئ (۷۲۸)
بەو تەلاشەزۆرە، نەت دى گەرمى تۆ فێلەبازى بۆیەوا، بئ شەرمى تۆ (۷۲۹)
گەرمى خاسسى ئەنبییا و ئەولیا بئ ھەيایی، بۆ پەناى فێل و ریا (۷۳۰)
نەدەكەن تا خەلكى بەرنەلایى خۆ موددەعین، خۆ شن، بەلام وا نینەخۆ (۷۳۱)

**چەوركردنى پیاوی فێلەباز لێو و سمیلێ خۆى ھەموو بەیانان بە چەورایی پێستی دوو گە
و ھاتنى وی بۆلای پەقیبەكانى خۆى كە ئەمن فلان شتەم خواردوو...**

- پێستی دووگەى كەو تەدەستی، پیاوی فێل گشت بەیانان چەورى كرد بەو، دوو سمیل (۷۳۲)
جا دەچوو دەيكوت لەنتو خەلكى بەعام خواردوو، مە، من غەزای چەورو بەتام (۷۳۳)
دايدەنا دەستی لەسەر ھەر دوو سمیل تا بەدەس كێشان نیشان دا چەو رى فێل (۷۳۴)
شاھیدی سیدقى قسەم بئ، ئەو ھە، با چونكە دیارەلەو، كەچەن خۆش بوو غەزا (۷۳۵)

- جۈۋايى ۋى داۋەزگى ۋى زۆر غەمىن
مەكرو فېلت ئاگرى بەر دا دەمن
گەر نەبايە مەكرو فېلت ئەى گەدا
عەيب و نەقسى خۆت كەكوتبا تۆ ئەگەر
خو كوتوبەپاس تەكان دەگوئ و دوم
كەج دەنيو غاردا مەنوۋ ئەى موحتەلیم
گەر كونالئی عەيبى خۆت، تۆ هيچ مەلئ
هيچ مەلئ لەو نەقدو زېرەى هاتەدەس
بەردى ئيمتيحان ۋەكوو زېرې جووان
خو كوتى ۋەختى ۋەلادەت تاكو (حەين)
ئيمتيحان چون زۆرھەنەسەنگين و سووك
- ۲۳۶) خوا نەھيلى مەكرو كەيدى كازيبين
۲۳۷) ئەو سميلى چەو رى تۆ دەر بى، لەبن
۲۳۸) يەك نەفەر خېرى لەرېي خوا، پېن دەدا
۲۳۹) يەك تەيبب لەودەردە، دەى هينا يە دەر
۲۴۰) چون دەداتەساديقين سوود (صدقهم)
۲۴۱) ھەرچى ھەت بى ئاشكرای كە (فاستقم)
۲۴۲) يېزەفيل با هيچ نەمىنى لات، ھەلئ
۲۴۳) بەردى ئيمتيحان ھەيە، لای زېدەكەس
۲۴۴) حالى ۋى دەكرى بەبى شك ئيمتيحان
۲۴۵) ئيمتيحان دەكرېن ھەرسال (مەپرەتەين)
۲۴۶) تۆ نەكا مەغرور ئيمتيحانى چووك

خاترجەم بوۋنى بەلەمى باغور كە خودا زۆر جار ئەۋى ئيمتيحان دەكرە و لە ھەموو

ئەو ئيمتيحانانە قەبوول ببو...

- بەلەمى باغور ۋى ئېلىس ھەر دووان
ئيددېغاي دەو لەت دەكا، ئەو ھەر بەفيل
ئەو شتەى پنهانى كرد پەيدايى كە
دوژمنى وين گشت ئەعزايى بەدەن
قەو لى بېھوودە، دەكا نېعمەت ھەدەر
پاس خواز بە، يانە خۆت خامۆش كە
جا، زگى ۋى بوو بەدوژمن، بۆ سميلى
ئەى خودا پېسواكەبېھوودەى لېشام
خو قەبوولى كرد جا، لەو زگ دوغا
خو اكوتى گەرفاسقى يا بوت پەرەست
گەر دوعاكەت بى دەگەل ۋى ئالەنال
چونكەزگ، چاك خۆى بەزاتى خوا سپارد
ئەو پشيلەتوند ھەلات ۋچوون بەدوۋى
ھات لەبۆ نېو خەلكى ئەو مندالى چووك
- ۲۴۷) ئيمتيحانى ئاخىرى بوو دەركران
۲۴۸) مەعدەشى لەعنەت دەنيړى بۆ سميلى
۲۴۹) ئاگرى بەردا دەمە، پېسوايى كە
۲۵۰) ئەو لەدەى، باسى بەھارېەھەم چەمەن
۲۵۱) پېشەبى نېعمەت لەبن دېنېتەدەر
۲۵۲) ئەو دەمە، رەحمەت بېينەو، نۆش كە
۲۵۳) ۋاى دوعاكرد لەو سميلى چەۋرى فېل
۲۵۴) ئالەبۆ لای ئېمەبى، رەحمى كېرام
۲۵۵) ئېحتىياجى بوو شەدېد، ئەو بۆ غەزا
۲۵۶) گەركو باش داوام بكەى، دەت ھېنمەدەست
۲۵۷) عاقىبەت شىرنایى دېت، دەرۋات، ئال
۲۵۸) ھات پشيلەپېستى دووگەى برد و خوارد
۲۵۹) جا لەترسى باب، منال رۆى، رەنگى پروۋى
۲۶۰) ئاېروۋى بابى دەبرد، دەى كرد سووك

(٧٦١)	دات دەنا سەر دوو سمیل و لیوی خو	بینکوت ئەو دووگەیی سبەینان زوو ئەتۆ
(٧٦٢)	زۆر بە دووی دا چووین، تەڵاش سوودی نەکرد	هات پشیلەنا گەهان دوو گەیی دەبرد
(٧٦٣)	پەحمیان هات جا، بە کابرای فیلەباز	بینکەنین لیکرا کە کوترە والەباز
(٧٦٤)	چاکەیان زۆر کرد، دەگەل وی بی جەزا	بانگیان کرد، تیریان دا، بەو غەزا
(٧٦٥)	بی تەکەببۆر بوو لەبۆ راستی، غولام	چونکە زۆری دیت چاکە، لەو کیرام

ئیدیعیای تاوسی کردنی ئەو جەقەلەیی کە دەکووپەیی رەنگان کەوتبوو...

(٧٦٦)	وای بە گوێی وی کوت بەسەر تەئەیی دەغەل	هات لەبۆ بن گوێی، مەلامەتگەر، جەقەل
(٧٦٧)	کوا بوئی وەک مەن دەبی بۆ بو ت پەرەست؟	چاوەرەنگی جەندە جوانم کەو تە دەست
(٧٦٨)	زوو کە سەجدەم بۆ بەرە، نەت بی، چ نەنگ	جەشنی گولزار جوانم ئیستە پەرەنگ بەرەنگ
(٧٦٩)	پێم بلێ تۆ فەخری دونیا و روکنی دین	چاوە لە فەرپی مەن کە تۆ، ئەی نازەنین
(٧٧٠)	لەو حە شەرحی کێبیریایی بوومە، مەن	مەزھەری لوتفی خودایی بوومە، مەن
(٧٧١)	کوا جەقەل دەبیی وەها جوانی و جەمال؟	پێم مەلێن چیدی جەقەل ئیوێ هەوال
(٧٧٢)	هەر وەکوو پەروانە دەگرن دەوری شەم	جەقەلەن هاتن لە دەوری بوون بە جەم
(٧٧٣)	پێیکوتن تاووسی نێر، وەک موشتەری	جا، بلەین چی ئیمە پێت؟ ئەی جەو هەری
(٧٧٤)	زۆر لە مەزراو باغ هەیانە، حالی جوان	جا دەیان کوت بەو، کە تاووسانی گیان
(٧٧٥)	مەن کە نەم دی دەشت، چۆن باس کەم (مەنا)	حالی تۆش و اجوانە؟ دەیکوت ئەو، کە، نا
(٧٧٦)	وا کەنی تاووس نی، جینگای سەنا	دەنگی تاووست هەیه؟ دەیکوت کە، نا
(٧٧٧)	کوا بەرەنگی فیل دەستت بەو دەگات؟	دێ لە ئاسمانان لەبۆ تاووس خەلات

شەباھەتی فیرەوون و ئیدیعیای ئولوھییەتی وی بەو جەقەلەیی کە ئیدیعیای تاووسی

دەکرد ...

(٧٧٨)	خۆی بە زیاتر گرت لە عیسای ئاسمان	جەشنی فیرەوونی کە ریشی کرد جووان
(٧٧٩)	کەوتە کووپەیی مالی دونیایە و مەقام	ئەو لە نەسلی جەقەلەیی مەن بوو بەلام
(٧٨٠)	سەجدەیی خەلکی ئەوی زۆر شاد دەکرد	هەرچی دی ئەو جەو مال، سەجدەیی دەبرد
(٧٨١)	کاتی دەیدی بۆی دەبەن سەجدان خەلق	مەست و خۆش بوونە و گەدایەیی ژەندە دەلق
(٧٨٢)	سەجدە هەم تەعزیمی خەلکیش، ئەژدەھا	مال، مارە، ژاری وی بی ئینتەھا

- ئەي تۆ فيرغەون، خۇ ئەتۆ تەقوات نىيە
كارى تاۋسان گەربكەي لاي تاۋوسان
موۋسيو ھارۋون كەتاۋوس بوون، بەجووت
ناھەزى وپىسۋايى تۆ بوون ئاشكار
گەرمەھەك ھات رەش دەبى تۆچەشنى قەلب
ئەي سەگى تەمماق كەپنىست لا ھەنە
دەنگى شىر دەي وي بكا، تۆ ئىمتىحان
- چەققەلى نەك تاۋوسى بىروات نىيە^۱
سەر نەۋى و، پىسۋا دەبى تۆ، بى گومان
بالى جىلوھى جوانى خۇيان دا لەپووت
جا سەروبن راس لەژوور را كەوتىە خوار
نەقىشى شىر پۇي خۇي نىمايان كىرەكەلب
پىستى شىرى تۆ لەبەر خۇت، داكەنە
چونكە نابى دەنگى شىرو خوۋى سەگان

تەفسىرى (و لتعرفنهم فى لحن القول) ..

- ۱۰۱) تا بناسى سادەتر ئەھلى پىيا
چاك دەناسىنى بەتۆ ئەۋ لەحنى قەۋل
۱۰۲) بى گومان تۆ چاك دەكەي ئەۋ ئىمتىحان
۱۰۳) تا لەدەنگى ۋى شكەست بى ئاشكرا
۱۰۴) چون سەدا بۆ موشتەرى بوو رەھنەما
۱۰۵) چەشنى مەسدەر فىلى ۋىست تەسرىف بكا
۱۰۶) ھاتە يادم باسى ھارۋوت، ئەي برا
- ۱۰۱) ۋاي بەئەھمەد كوت دەقۇرئان دا خودا
گەر مونافىق زاھىرى جوان بى ۋ بەھەۋل
گۆزەيتىكت ۋىست كەبىرى ئەي فلان
چاك دەدەي دەستت لەۋى تۆ ئەي برا
ئاشكرايە گۆزە، گەر بى، لەۋ سەدا
دەنگى گۆزەي دىت ئەۋ تەسرىف بكا
ئىمتىحانى خۋايى چونكە باس كرا

داستانى ھارۋوت و مارۋوت و حازر بوونيان بۆ قەبۇل بوون لە ئىمتىحانى خوداۋەندى مەزن..

- ۱۰۷) ۋەك نىشان دەم من لەيەك دەريا، نەمى
۱۰۸) ۋەك دەلەم، مومكىن نەبوۋ، بۆ من، چەلى
۱۰۹) ھەرۋە كوۋوزۋىك بەيان كەم من لەفيل
۱۱۰) ئەي غولامى روۋىيى جوانت بىن، بەعام
۱۱۱) لەۋ غەجايىباتى ئىستىدراجى شاھ
۱۱۲) چۆن دەكا مەست داخۋا، ميعراجى حەق؟
۱۱۳) چى دەبى بى، سىفرەيى ئەنعامى ۋى؟
- ۱۰۷) من لەۋەي پىش باسى ئەۋ ھەم كىرەكەمى
۱۰۸) دەمەھۋىست لەۋ بارەتەحقىق كەم گەلى
۱۰۹) ئەۋ چەلەش من باس دەكەم لەۋزۆر قەلىل
۱۱۰) گوئى بدەھارۋوت و مارۋوت نا تەمام
۱۱۱) مەست بوون ئەۋ دوۋ لەدىدا رى ئىلاھ
۱۱۲) مەستى ۋا، چاكات ئىستىدراجى حەق
۱۱۳) مەستى ۋا، چاكات دا نەي دامى ۋى

^۱ - تاۋوسى چى؟ چەققەلى بىروات نىيە(مصرع دوم)

- ٨٠٤) چەشنی عاشق کردیان غەو غاو سەدا
 ٨٠٥) کێو لەحاستی سەر سەر ی وی، کا، دەبوو
 ٨٠٦) بێ خەبەر لەو حالەسەر مەستان دەمان
 ٨٠٧) چال و خەندەک بۆوی زۆرخۆش مەسلەکە
 ٨٠٨) تا کو بخواگیاو گۆل، بێ دەردو ئاخ
 ٨٠٩) حوکمەکی دیکە لە حوکمی ئاسمان
 ٨١٠) بزنەکی، ئەو کێو و پستاو لەسەر
 ٨١١) باز دەدا ئەو، تا کو زۆر زوو بچتەوئ
 ٨١٢) وەک بسوو پێ یەک لەمال، دەو ری تەنوو
 ٨١٣) مەست بوو، ویستی بچن بۆ وئ، بەزوو
 ٨١٤) جالەنیو دوو کێو دەگریتن قەرار
 ٨١٥) هەریە ناگا، خۆتی وی دا بوو، هەدەر
 ٨١٦) تا قەزا روئیت، بکەن لەو دۆل و، خێ
 ٨١٧) خۆ دەنا چالاک و توندن، پێ، تەوان
 ٨١٨) بێ گومان شەهوەت بوو باعیس کەوتە داو^١
 ٨١٩) تۆ دەوشتەر دا ببینە، مەستی وا
 ٨٢٠) خۆ لەحاس مەستی مەلەک زۆرسووک بوون
 ٨٢١) باش، بە شەهوەت کوانی ئەرزیش دا دەنی؟
 ٨٢٢) ئاوی سوێر لات زێدەخۆشە، زۆر عەزیز
 ٨٢٣) نایهەوئ ئینسان مە ی و ساقی و کەباب
 ٨٢٤) لەو جەلال و، عیززەتی یەزدانی پاک
 ٨٢٥) مە ی جیهانیان هیچ نەهیتشت، دایان لەدار
 ٨٢٦) هەر وە کوو کوففاری مەدفوون نیو قبوور
 ٨٢٧) تا لە دەستیان هات دەر وویان دا دەچاند
 ٨٢٨) خۆزگە دابان پەحمەتی بێ حەد بەعەرد
 ٨٢٩) دان دەنا عەد ل و عیبادات و، وەفا
- نەت بوون ئازاد لە زەنجیری هەوا
 نیتیحانی سەخت، لەو پێ، دا دەبوو
 ی شەدید هات، سەختی کردن ئیمتیحان
 خەندەک و مەیدان لەلای وی هەریەکە
 جێ نەتاهوو، گەر دەچیتە شاخ و داخ
 تا کو بخواگیا دەبینی ناگەهان
 کێوکی دی، بۆ وی دیتەبەر نەزەر
 جێی وی تا ریک دەبینی جێ بەجێ
 عەندەنیزیک کێو دەبینی ئەو لەدوور
 ئەو هەزارن زێدەگەز، دەیدی بەدوو
 عەر کە بازدا ئەو لەسەر را دیتەخوار
 ئەو کە جوو بۆکیو لەترسی راو کەر
 کەران دانیشتبوون زۆر مات و کێ
 عیبەن بەو جوورە دەگرن ئاهوووان
 گەرچی پۆستەم هەببوو هەبیت، زۆریە ناو
 نیش وە کوو مەستی شەهوەت نەت بێ با
 مەستی شەهوەت بوون لەنیو دونیایی دوون
 مەستیەتی پرووح، مەستیەتی تەن لا دەنی
 گەر تۆ قەت نەت خوار دینی ئاوی لەزیز
 گەر لە ئاسمان بیتەخوار قەت ریک شەراب
 نیت نیهایت خۆش دەبن ئینسانی چاک
 دەر بوون بەو مە ی خودا ئوممیدوار
 تەیری ئەو هانە ی لە پەحمەت بوون بەدوور
 ئەو نەمامی ئارەزووی خۆیان شکاند
 حەلەبەر مەستی دەیان کوت چەشنی مەرد
 ئەو جیهانە ی جێگەزولم و جێی جەفا

^١ - بێگومان شەهوەت بوو باعیس، کەو تەچال

^١ - گەرچی پۆستەم هەببوو ئەو گورزو مەتال

- ۱- لىرەپراي گىرتن قەزاي پەرۋەردگار
بى تەۋەججۈتۈ مەرۋ قەت بۆچ لا
۲- چۈنكە زۆرن ئىسك و موۋىيى ھالىكان
پەرلەئىسك و موو، و پىۋە، رى، ھەموۋى
۳- خوا كوتى بەندانى خاسى من، بەشەرم
چۈن لەنىۋ دىروان دەچى پىخواس بەغار؟
۴- خۆ قەزا لەو باسە، زۆرى كوت بەوان
چاۋو، گۈنيان پەردەيان بۆسەردەھات
۵- لوتنى خواپەچاۋى باتىن گەر، ۋەبى
ياخوۋا كەس نەبىي، بىنھوۋدەتەلاش
۶- بىشى پىتان داۋ زۆر ھەن نادىار
تۆمەرۋ ۋەك كۈپر، بۆ نىۋ كەر بەلا
۷- جى نىيەخۆ، ھىچ لەبۆ پىي سالىكان
ھىندەئەشيا تىغى خاۋيان بوو لەدوۋى
۸- زۆرلەسەرخۆ، رى دەرۋن ئارام و نەرم
ھەر دەبى ئارام بچى، پەرھىز كار
۹- بەستبۋى گۈنى وان حىجابى، بى ئەمان
غەبرى ئەۋكەس گەرلەخۆ، خۆى دا نەجات
۱۰- ھەر بەخۆشى توۋرەيى نابوود، دەبى
بەس خودايە، چاك دەناسى، رىي باش

داستانى خەۋن دىتنى فىرعەۋن، ھاتنى مووسا(ع) و فەكرى چارە كردن ..

خولاسەى داستان...

ھەرچەند ماجەپراي بەدونىاھاتنى مووسادەتەفاسىرى قورئان وتەۋارىخ بەسوۋرەتى جوۋر بەجوۋر نەقل كراۋەبەلام ئەۋ مەتلەبە، ئىتىفاقى لەسەرەكەنەجانبوۋنى مووسا لەدەستى قەھروزولمى فىرعەۋنى فەقەت بەلوتف و عىنايەتى خودا بوۋە، دەتەۋرات دا ئەۋ مەتلەبەزۆر مەختەسەر بەيان كراۋە، پاش ئەۋەى كەمۇنەججىمان وموعەببىران فىرعەۋ نىان لەبەدونىا ھاتنى موس ئاگادار كرد بەدەستوۋرى فىرعەۋن، مندالى نىرنەى بەنى ئىسرائىل قەتل عام كران ۋدەلن لەبۆ پەيداكردى مووسا، نەۋەد ھەزار مندالى بەنى ئىسرائىلى كوشت، بەرپوايەتى ۋەبى بنى مونبىيە كاتىك كەدايىكى مووساھامىلەدەبى ئەۋ مەسئەلەھەموو كەس دەشارىتەۋە، ۋلە؛ سالى كەقەر ار بوو مووسا بەدونىا بى فىرعەۋن قابىلەى بەجاسوۋسى دەناردەمالان تا ئەۋ مندالەى كەبۆ خۆ يان دەنەزەر يان دا بوو بىكوژن، ئەمما دايىكى مووسا ۋەك ھامىلان نەدەجوۋ، ۋلەزگو رەنگى مەعلوم نەبوۋ تەنھا خوشكىكى ۋى لەشەۋى ۋەلادەت، لەۋ مە؛ زوۋەئاگا دا رېۋو، ۋلەعەبدوللاى بنى عەبباس نەقل كراۋە، كەكاتىك قابىلەبەك لەمالى دايىكى مووسا ھاتەدەر، نىگەھبانان بەعەجەلەھاتن بۆ مالى دايىكى مووسا مەريەمى خوشكى، ئەۋى لەھجوۋمى مەئموۋرانى دل رەقى فىرعەۋن ئاگا دا ر كرد، دايىكى مووسا جى بەجى مندالەكەى دەپار چەيىكى ۋەر پىچاۋ ۋدەنىۋ تەندوۋرى ئايساۋى ھاۋىشت، مەئموۋرەكان كەھاتنەزۋور

هەموو لایەکی گەران، بەلام منداڵیان نەدیتەو، دوایەبۆ لای تەندوور چوون دیتیان
کە تەندوور ئاگری لێدیتەدەر، ولایان وابوو کە هیچ کەسێک دەو ئاگرەدا نازیت و بەدقیقەت
چاویان لەدایکی مووساکرد بەلام نیشانەبەکیان لەحامیلەبوون دەویدا نەدی ناچار مالیان بەجی
هێشت و رۆشتن، دایکی مووسا بەعەجەلەچوو بۆ لای تەندوور و بەتەعەججوب دیتی
کە ئاگری شوعلەوەر ساردو سازگار، و هیچ زیانیکی بە منداڵە کەنەگەیانداوو.

٨٤٠)	بوو نەتیجە ی کاری وی بەس نەنگ و عار	حەهدی فیرەوون چونکە نەبیوو ئیعتیار
٨٤١)	ساحیرو تەعبیرکەری خەو، بێ ژمار	زیری حوکمی بوون مۆنەججیم یەک هەزار
٨٤٢)	تیکدرا فیرەوون و مومو لک و تەختی ئەو	هاتنی مووسا نیشانیاندا دەخەو
٨٤٣)	چۆن دەبی دەفەعی خەیاڵ و خەونی شووم؟	حە، کوتی بۆ ئەهلی تەعبیر و نجووم
٨٤٤)	سەد، لەرێنی ئەو هاتنەدوینا، چا دەکەین	کنتی کوتیان ئیمە چاریک واکەین
٨٤٥)	دارو دەستە ی فیرەوون وای بوو خەیاڵ	نا شەویکی کاتی بوونی هات منال
٨٤٦)	بەرئەمەیدان تەختی شاهی، شاش لەسەر	نا سەبەینی زوو هەموویان بێتەدەر
٨٤٧)	دەیهەوێ شا ئیوێتەبێتە ئەو مەکان	گەزبکەن جا، گشت ئیسراییلیان
٨٤٨)	پێو عەتاکا، تاکو ئیحسان و سەواب	تاکو ئیوێتەشا، بێنن، بێ نیقاب
٨٤٩)	دیتنی شابۆ ئەوان دەستوور نەبوو	دیتنی شا، قەت لەبۆ وان جوور نەبوو
٨٥٠)	زوو بەسەر روو کەوتبانا یەدەبا	گەر لە رینگا، رووی شایان دیتبا
٨٥١)	قەت لەهیچ کاتێک رووی ئەو ئەمیر	چونکە قانۆون بوو نەبێنی هیچ ئەسیر
٨٥٢)	تەنەبێنی، روو بەدیوار با دەبا	دەنگی جار چانی لەهەرچی بیستبا
٨٥٣)	ئەو عەزایی بوو، شەدیمە غزووب دەبوو	گەر کودیای موحیریم، ئەو مەحسووب دەبوو
٨٥٤)	چون حەریسە ئا دەمی (فیمە مونیع)	بێستی وانیش بوو لیقائی مومتەنیع
٨٥٥)	تا بێنن شاهو، ئەنعامی تەمام	ئە ی ئەسیران بچنەمەیدان ئیوێتەعام
٨٥٦)	زێدەموشتاق بوون بەو دیدار ئەوان	کاتی بیستیان مۆدە ئیسراییلیان
٨٥٧)	بوو دەسەریان دا هەموو سەو دایی وی	گشت فریو یان خوارد چوون بۆ لای وی
٨٥٨)	دەیکوت ئەو دەموی لە میسریان یەک نەفر	هەر وەکوو لێرە مە غوولی حیلە گەر
٨٥٩)	تا کو بەوجوورە، وەدەس بێ، بۆن هەدەف	میسریان گشت کۆوێ کەن بۆیە ک تەرەف
٨٦٠)	لەو قولینچکە، دابنیشە، تۆ خەنی	هەرچی هاتبا پێیدە کوترا، تۆ کەنی

- كۆۋەبوون بەو فېلەمىسىرى گشتىيان
چون بەبانگى نوئز، نەبان دا ھىچ جەۋاب
فېلى فېلباز بردنى بۆلای نەمان
بانگى دەرویشان و موحتاجان بېى
گەر گەدايان تامىع و بەد خوون، ئەتۆ
قەعرى دەريا ۋەك دوران تېدايە، سەنگ
ھاتنەجۆش ئىسپرائىلى دېھات و شار
چوون بەفېلى بردنەمەيدان شا
بەخشش و دلدارى وانى زۆر دەدا
جا لەپاشان پىيكوتن بۆ حىفىزى گيان
جوابيان دا، ئېمەخزمەتكارى تۆين
- يەك بەيەك، پاشان مەغوولان، كوشتييان^۱
ھات بەسەريان وا شەدېد دەردو عەزاب
ئەلئەمان لەو مەكرى شەيتان، ئەلئەمان
تا بەدەنگى حىلەگەر گوئىت كەر نەبى
ئەھلى دل نېو ئەغنىياكە، جستو جۆ
ئىفتىخارو پىاۋەتى تېدايە، نەنگ^۲
ئەۋۋەلى رۆز، چوونەلای مەيدان بەغار
رووى خوى جوان دا نىشانى وان، شا
شاھى زالم زۆر بەۋانى دا، عەتا
گشت بنوون ئەو شەو لەمەيدان تا بەيان
تا نەلېتى تۆ، ئېمەلېرەكۋا دەروېن؟

گەرپانەۋەى فېرەئون لە مەيدان بۆ شار، شاد و خۆشحال بە جودا كردنى بەنى ئىسپرائىل
لە ژنەكانيان لەشەۋى ھەمدا ..

- شا، گەرپاۋەمالى خۆى زۆر شادمان
جا لەخزمەت ۋى بووعىمران، خەزنەدار
پىيكوت ئەى عىمران بنوۋ لای دەرکەتۆ
باش، دەرۋوم پىيكوت، لەبەردەرگاھى تۆ
يەك لەئىسپرائىليان، عىمران بوو
كۋا لەلای وابوۋ خىلافى شا دەكا؟
- ئەو شۆ، ۋەختى ھەملەلايان، نىن ژنان
ئەو لەخزمەت شا، گەرپاۋە، ھاتەشار
ئەو شەۋە، ئەمما لەبۆ لای ژن مەرپۆ
فكرو بېرى من فەقەت دلخواھى تۆ
ئەو بەلام بۆشا، عەزىز، ۋەك گيان بوو
ھەرچى ترسى بى لەۋى شا، وا دەكا

جەمە بوۋنى عىمران دەگەل دايكى موسا، و ھامىلەبوۋنى دايكى موسا(م)...

- شا كەرپۇشت ئەو لەبەر دەرگا دەنوست
تى خزا، ژن، ماچى كرد دوو لىۋى ئەو
دى، ژنى خۆى شادو خۆشحال وا لەلای
- نېۋەشەو ژن ھاتەلای ۋى، زىدەچوست
ۋاى لەخەو وشيار دەكرد ئەو نېۋەشەو
ماچ دەبارىتى ۋەكوۋ، باران بەباى

^۱ - تاكو بەو فېلەھەموۋيان كۆ كران
^۲ - ژېرى دەريا گەو ھەرۋ بەردى ھەيە ۋەك دەنېو عارفەخرو ھەم مەردى ھەيە

- یـده کوت باعیس چ بوو هاتوو یه لام؟
 جـوابی دا، شهوق و قهزای، خوا ی، لایه نام (۸۸۱)
 تـیه باوهش، زور به خوشی و شا دمان
 ئیختیاری لانه ما هیچ نهو زه مان (۸۸۲)
 حـوت دهبوون، دایانه مانهت لای زن
 پـیده کوت مه یلئی به هیچکس غهیری من (۸۸۳)
 لـه ئاسن بهرد، ئاگر چاده بوو
 ئاگر یک دوزمن به گیانی شا، دهبوو (۸۸۴)
 جـننی هه ورم، تو زهوی، مووسا، نه بات
 حـق، شههی شه ترهنج و، ئیمهش مات مات (۸۸۵)
 سـو بردن، بهس به دهس خوای لهو سه ره
 بـی دهلیل قهت تونه کهی من مه سخره (۸۸۶)
 نـه شتهی فیرعه ون زور ترسا لهوی
 ئیمه لیک نیزیک که بووین، نهو هاته دی (۸۸۷)

وهسیهت کردنی عیمران به هاوسه ری خۆی پاش نیزیکی کردن، که نهو مه تلّه به باس مه که..

- سـ مه که لهو مه تلّه به، تو زورو کهم
 تـا نهیهت بو سهر من و تو، زیده غه م (۸۸۸)
 نـیهت ئاساری وهی پهیدا ده بی
 وهک ده لئین تهستیره ناسان وا ده بی (۸۸۹)
 نـت له مهیدان دهنگ و غه و غا نهو دهمه
 بیستیان عالم هه موو نهو هه مه مه (۸۹۰)
 نـا له ترسان پنخواس زوو هاته دهر
 تـا بزائتن لهوی باس و خه بهر (۸۹۱)
 نـت له مهیدان دهنگ و غه و غا، بی حیساب
 جنن و دیو، ترسان له بو یان بی، عه زاب (۸۹۲)
 یـده کوت عیمران، شا، بی پایه دار
 جوونه شادن، چونکه دیتیان شه هریار (۸۹۳)
 سـدمانی وا، به لوتفی شا، ده کهن
 هـه لپه رین و چه لپه ریزان، وا، ده کهن (۸۹۴)
 یـده کوت شا، رهنگه وایی، خو به لام
 مـن له ژیر چه تری خه یالات دا، ده مام (۸۹۵)

ترسانی فیرعه ون لهو ههرا و هوریا یه...

- هـو سه دایه گیانی من ته غییر بوو
 بهو غه می تال، جیسمی من زور پیر بوو (۸۹۶)
 نـو چۆی کرد تا سه حهر جا، شای نه زان
 وهک ژنیکی ژانی بیتئی وهختی زان (۸۹۷)
 حـو بار دهیکوت به عیمران، خو نه من
 بهو هه رایه، هاته دهر، ریشم له بن (۸۹۸)
 نـه ده کوت عیمران، باسی کاری خۆی
 تـیکه لاوی، گه ل ژنی غه مخواری خۆی (۸۹۹)
 نـه ده کوت ژن بووده گه ل من، هاو سه رین
 نه جمی مووسا، پروونی کرد دونیای به رین (۹۰۰)
 نـه به مه رنیتو ره حیم بگری قه رار
 نه جمی وی سهر ئاسمان پروون ئاشکار (۹۰۱)

زاهىربوونى ئەستىزەى مووسا(ع) لە ئاسمان و غەوغاى ئەستىزەناسان لە مەيدان ...

كۆيىرىنى با، فېرەغەونى نا بەكار
 تابزانى ئەو ھەراو ھورىا، چ بوو
 پىنىكوتن چى بوو ھەرا، شا، خۆ نەنوست
 ۋەك عەزا دار، تۆز لەسەر، پەخش و بلاو
 نەرمو گىراو، ھەم پەرى بوو، پەنگيان
 خاك بەسەر دايتىزاو و، خوڤن بەچاو
 ديار دەكا ئەو ھەش، نىشانەى نەحسى سال
 دەستى تەقدىر ئىستە ئىمەى كرد ئەسىر
 ھات دوژمن، پەرچەمىشان، لار، بوو
 ھات سىتېرەى ئەو كۆرە، سەر ئاسمان
 بۆيەئىمە وا دەكەين دادو فيغان
 ناخ و سەت ھەسرەت، كەشاهەنشاه، رۆى
 ھەر ۋەكوو دىۋانەكەو تەسەر زەمىن
 زۆر بەناھەز ھات ئەو خەلكى دوواند
 باتىنەن شاد بوو كەبازى بردبوو
 خائىن و تامىع لەبۆ مەو لا يى من
 تاكوو ئابرووى شاھى ئىمەو، ئىۋەپرشت
 دوور دەكەين ئىمەلەشا، دەرەو غەمان
 من دەدەم ئىۋەلەدار، ناو دەم ئەمان
 مالى خۆم دا دوژمنانم، يەك سەرە
 ھەلېرا بوون گشت، لەنيزىكى ژنان
 كارو دۆستايى ۋەھايەگەل كىرام؟
 چۆنى ويستان سوودى پىتان دا ولات
 موفتەخۆرن فىلەبازن، زىدە شووم
 پاشى گۆى وو، لووتو لىو، لى ھەلېرىن
 زىندەگى خۆشتان، ھەموو بەر با، دەكەم

نەجى مووسابوو لەئاسمان ئاشكار
 رۆز كەھات پىنىكوت برۆ عىمران، زوو
 چوو لەبۆ مەيدان عىمران، زىدەچوست
 گشت مەنەججىم پى پەتى و، ئىتقەدراو
 ھەرۋەكوو ساحەب عەزا بوو دەنگيان
 رېش و موو، ھەلقەندرا وو، روو رنا و
 پىنىكوتن بۆچى ۋەھا ئاشووبە، حال؟
 عوزرىيان ھىناۋەكوتيان ئەى ئەمىر
 بەو ھەموو سەغىش، حكومەت تار، بوو
 ئىمەھەرچەن بىن، بەكۆپرى چاومان
 بەو سىتېرەديارەرۋو ن بوو ئاسمان
 شا بەدل، عىمران بەزاهىر، داي لەخۆى
 ئەو بەزاهىر خۆى نىشان دا زۆر غەمىن
 خۆى بەزاهىر ئەو دەمى، نادان نوواند
 ئەو بەزاهىر خۆى غەمبار كردبوو
 ئىۋەعەزل و كرد دەزانم، شايى من
 ويستان شا، بىتەمەيدان ئىۋەگشت
 ئىۋەقەو ل و دا، دەبىن بۆ شا، زەمان
 شا، كەبىستى زوو، كوتى ئەى خائىنان
 من بەرايى ئىۋەخۆم كرد مەسخەرە
 تاكو ئەو شەو گشتى ئىسرا ئىليان
 مال كەرۆى، ئابروو نەما، كار زىدەخام
 من بەئىۋەم دا گەلى مووچەو خەلات
 ئەو ھەبوو دا خوا ئەۋەى دەيكوت نجووم؟
 ئاگر و تىبەر دەدەم، پاش ھەلدىرىن
 دەستەچىلەى ئاگر و لى چادەكەم

سەجەدەیان بردو دەیانکوت ئەی ئەمیر	گەر چەلێکی داین شەست دینوی شەریر (٩٢٨)
نەندەهێشت بێتن بەلا چەندین سالا	کاری وامان کرد، حەیران ما خەیاڵ (٩٢٩)
گەرچی لەو حەملەنەبووین هیچ ھوو شیار	نوتفەدەرھات چوولەجیتی خۆی گرت قەرار (٩٣٠)
خۆ بەلام لەو جورمەئێستیغفار دەکەین	پوژی بوونی وی لەدایک، دیار دەکەین (٩٣١)
پوژی بوونی وی دەقیقەن دیار دەکەین	بۆ نەھاتن، تا قەزا، ناچار دەکەین (٩٣٢)
وانەبێن گەر، بێکۆژە، بێ وقفەتۆش	ئەی غولامی رایی تو، ئەفکارو ھۆش (٩٣٣)
تاکو نۆ مانگ، پوژبەرۆژیان کرد ژمار	تاکو نەبڕی، تیغی حوکمی کردگار (٩٣٤)
ھەرکەسیکی حەملەکا بۆ سەر قەزا	ئەو بەخوێنی خۆی دەکا سوور، ھەرقەزا (٩٣٥)
گەر دەگەڵ ئاسمان عەداوەت کا، زەوی	ئەودەبێتەشۆرەکات، دێ مەرگی وی (٩٣٦)
نەقش گەڵ نەققاش گەرکا، دوشمەنی	ئەو سمیل و ریشی خۆی، خۆی ھەلقەنی (٩٣٧)

دەعوەت کردنی فیرعەون، ژنانی منداڵ بوو، بە فیل بۆ مەیدان...

چوو لەبۆ مەیدان پاش نۆ مانگ، شا	جار چیش بەو جوورەخەلکی جار دەدا (٩٣٨)
بچنەمەیدان ئەی ژنان ھاوڕێی منال	گشتی ئیسرائیلیان دەرچن لەمال (٩٣٩)
چەشنی پار، پیاوان کەنۆبەیی وان دەھات	یەک بەیەک وەریان دەرگرت زێڕوخەلات (٩٤٠)
ئێستەئەو سالا نۆ بەیانەبێن، ژنان	وەر گرن تا ھەرشتی ویستیان ئەوان (٩٤١)
وەرگرن تا ژن لەدەستی شا، خەلات	بۆ منالانیش کلاوی زێر بدات (٩٤٢)
ھەرکەسیک ئەو مانگەمندالی بوو	وەر گری ئەو گەنج لەشا، تاکو زوو (٩٤٣)
جا، دەگەڵ مندالی خۆ، ھاتن ژنان	تاکو خەیمەو پارەگای شا، شادمان (٩٤٤)
ھەرژنی ئەو زادی بوو، دەرچوو لەشار	ھات لەبۆ مەیدان و غافل بوو لەزار (٩٤٥)
گەر لەلای فیرعەونی کۆ بوون ژن، تەمام	ھەرمناڵیک کۆر بوو، ئەستاندیان، بەعام (٩٤٦)
گشتیان سەر لیووەکردن، تا ئەوان	نەبنەدوژمن قەت لەبۆ پاشای زەمان (٩٤٧)

بەدیونیاھاتنی موسا(ع) و ھاتنی دار و دەستەیی فیرعەون بۆ مالی عیمران و وەحیی ھاتن

بۆ دایکی موسا کە موسا دە ئاگر باوچ...

ھاوسەری عیمران موسای بردبوو	دی کەمەیدان زۆر شلووغە، ئەو نەچوو (٩٤٨)
ناردی بۆ مالان ژنانی قابیلە	تێبگەن تا وەزعی حەملی حامیلە (٩٤٩)
وا بەشایان دا خەبەر، خەفیی ولات	یەک منال لەو مالا بۆ مەیدان نەھات (٩٥٠)

- ۋاي بەشا، دا يەك ژنى جاسووس خەبەر
- پاش نیشانان، زىدەمە ئموور چوونە ژوور
- ۋەحىي نارد بۇ دايكى مووسا، خواى جەليل
- خوا كوتى (يانار كوتى باردا)
- ژن بەئەمرى حەق خستىە نىو شەرەر
- چونكە مەئووس بوون مەئموور، چوونە دەر
- ماجەرايان كوت بەشا، مەئموورى شا
- ئەۋجەلەش تەحقيق بكن لەو مالدەدا
- پىدەزانم يەك ژنى مندالەبەر
- ئەمرى حەق ھات، بىخەمندال، نىو تەنوور
- بىخەئاگر ئەۋكۈرەى نەسلى خەليل
- بۇيەئاگر ھىچ ئەۋى ئازار نەدا
- ئاگرى سووزان نەى كرد لەو، ئەسەر
- جا رەكى دىش بوونە جاسو س، با خەبەر
- زۆر بەپوۋلىك كەم، لەبۇ مزدوورى شا
- بى گومان تەحقيق، بەئىۋەسوود دەدا

ۋەحىي ھاتن بۇ دايكى مووسا كە مووسا دە ئاۋى باۋى...

- ۋەحىي بۇھات دايكى مووسا ئەجەلەش
- بىخەنىو نىل ئىعتىمادت بى، ئەتۈش
- زۆرى فەنن و فىل كردن فىر عەون
- سەت ھەزارا ن تىفلى كۈشت، خارىچ لەمال
- ئەۋ جنوونى بوو كە كۈشتى زۆرجەنن
- ئەز دىھابو مەكرى فىر عەۋنى لەعین
- خۇ بەلام ھات يەك لەۋى زىاتر قەۋى
- ئەز دەھا بوو ئەۋ، عەساش بۇ ئەز دەھا
- دەس گەلىك بالايى دەس ھەن ھەر ۋەھا
- زانى حەق دەر يايە كە، بى ئىنتىھا
- مەكرو فىل و حىلە، گەر بوون ئەز دەھا
- مەن بەيانم كەۋ تەسەجدە، لىرەدا
- ئەۋ شتەى فىر عەۋن بوۋى، ھەن لايى تۇ
- ھەرسىقاتى تۇن بەيانم كرد لەبۇت
- ھەرچى ۋەسفت بىژئ پىت دىۋانەيە
- زۆر ئەتۇ نابوود دەكا نەفسى لەعین
- بىخەنىو ئاۋ، غەم مەخۇ، تۇ ئەۋ ھەلەش
- دەت گەيىنم مەن ئەتۇ بەۋ، تۇش خۇش
- كۈپرەرى چوۋ، پىنى ئەسلى كرد ون
- داخلىش مووسا دەزى، زۆر خۇشحال
- فىلە بازبو نەيۋو چاۋى راست بىن
- قوۋتى دا بوون مەكرى شاينى زەمىن
- قوۋتى دا، ھەم فىر عەۋن، ھەم مەكرى ۋى
- حوكمى حەق بوو ئەز دەھاى قوۋت دا عەسا
- تا دەگاتە حەق، (الىھ المنھا)
- گشتى دەر ياي دى لەلاى ۋى، بى بەھا
- خۇ لەجاستى قودرەتى ۋى بوونە (نا)
- مات دەما، زاناي بەراستى ھەر خودا
- خۇ بەلام مەحبووسە ئەز دىھابى تۇ
- نىسبەت داۋن، بەفىر عەۋن، نەك بەخۇت
- ۋەسفى خەلكى دىش لەلات، ئەفسانەيە
- زۆر لەحەق تۇ دوور دەكا تن ئەۋ قەرین

۱- دەت گەيىنم مەن ئەتۇ بەۋ ، زىدەخۇش (مصرع دوم)

نۆدرەتی فیرەون گەرلای تۆش هەبا بۆ فەساد وەک وی دەبووی نەک لەوجودا (۹۷۵)

حیکایەتی مارگیریک کە ئەژدیهایەکی سەری بە مردوو زانی و تەناف پێچی کرد و هینا یە بەغدا ..

خولاسە ی داستان...

دەلێن مارگیریک بۆ گرتنی ماران چۆ شاخان، پاش جستوجۆیەکی زۆر چاوی بە ئەژدیهایەکی گەورە کەوت، کەدەنیو بەفری وەک مردوو دەهاتەبەر چاو مار گیر فەو رەن دەس بەکار بوو و ئەژدیهایەکی بەزنجیر و تەنافان بەست و بەرەو شاری بەغدا وەپێ کەوت تا نوما یشی پێدات و لەو رینگایەپوولیکی چاکی وەدەس کەوی، ئەژدیهای سەری بەدوای خۆیدا را دەکێشا تا کو گەیشتەقەرراغ چۆمی دەجلەلەبەغدا، و بەند و بیساتی نومایشی لەوێ دانا، و عەلەم لەهەموو لایە کەوێت تەماشای هەرووژمیان هینا، و جەماعەت ئەوەندەزۆر بوو کە ئەگەر دەرزی ت هەلا ویشتبا نەدە کەوتەعەرزی، هیندە ی پێنەچوو کەرۆژ هەلات و هەموو لایەکی گەرم دا هینا و ئەژدیهای سەری کەمکەم گەرم بۆو، و وردەوردەبزوو، عەلەم لەدیتنی ئەو سەحنەو حەشەتەناکە هەلاتن، و ئەژدیهای توورەزنجیر و تەنافی پساندن و رۆی، و عەلەمیش لەهەموو لایە کەوێت، هەلەهاتن، بەلام چونکە جەماعەت زیاد لەحەد زۆر بوون بەعزیک وەبن دەست و پێیان کەوتن و تەلەف بوون، مار گیریش لەترسان، حەیران و سەرسام لەجیتی خۆی و شک ببوو، و بەخۆی دەکوت عەجەب دیاریەکم لەشاخی را هیناوه، ئەژدیها حەملە ی کردەمار گیر و فەو رەن کوشتی عەلەمیش هەرا سان لەترسان هەلەهاتن ..

(۹۷۶)	تا لەرازی نادیار بۆت بیت، بۆ	دانستانیک بۆت دەلی تاریخ گۆ
(۹۷۷)	تا کو بگری ئەو بەئەفسوونا مار	مارگیریک چوو لەبۆ لای کۆھسار
(۹۷۸)	جستوجۆ کەر، عاقیبەت پەیدا دەکا	نەخسی عاقل ئەو قسە ی برۆا دەکا
(۹۷۹)	را بەری رینگا، تەلەب بوو، بێ گومان	تەلەب کە، را مەوێستە، بێ وچان
(۹۸۰)	روو لەوی کە هەر ئەوی کە، تۆ تەلەب	نەنگ و سست، بێ پی، چەما وە، بێ ئەدەب
(۹۸۱)	بۆن و ئیستیشام، بۆلای شەهاریار	جار بەگوفتار جار بەخامووشی و جار ^۱

^۱ - جار بەگوفتار جار بەین گوفتارو جار (مصرع اول)

- ۱۰۲) وابىدەكوت ياقووب بەمنىدالانى خۇي
 ۱۰۳) چىسى خۇتان ئىۋەزۇرچاك، بەن بەكار
 ۱۰۴) پىيكوتن مەئىۋوس لەلوتى خوا مەبن
 ۱۰۵) جا، لەرېنگاي چىسى زار، جۇيا بىن
 ۱۰۶) گەر لەھەرچى بۇنى خۇش هات پرووكەۋى
 ۱۰۷) لوتف و خۇشيت گەر، لەھەرچى، دى ئەتۇ
 ۱۰۸) جوزئى دەرياي بى بىن، جوانى تەۋاۋ
 ۱۰۹) شەر دەكەن خەلكى كەچاكەي بىتئەدەست
 ۱۱۰) خەشمى خەلكى، ناشتى چاۋى ويىيە
 ۱۱۱) چادەكا لىدان مەحبەت، جارو بار
 ۱۱۲) تۇ لەجوزە، بۇ كول برۇ زوۋ ئەي كەرىم
 ۱۱۳) ناشتى دىتن لەدوۋى شەر، عاقىبەت
 ۱۱۴) دەبەھەۋى مار، سوۋدى تا بى، ئادەمى
 ۱۱۵) چوۋ گەر ئىۋ بەفرى سەرشاخان ھەتا
 ۱۱۶) دىتى ئەز دىھايەكى مردوۋ لەۋى
 ۱۱۷) مارگىر دەي وىست لەنئىۋ بەفرى شىتا
 ۱۱۸) دەگرئ مار، مارگىر لەبەر حەيرانى خەلك
 ۱۱۹) كىۋەئىنسان، بەر قەرارە، پايەدار
 ۱۲۰) خۇيو قەدرى خۇي نەناسى ئادەمى
 ۱۲۱) خۇي فرۇشت ئىنسان بەھەرزان، زىدەكەم
 ۱۲۲) سەت ھەزارن مارو كىۋ حەيرانى ۋى
 ۱۲۳) ئەز دىھاي گرت مار گىر جا، جى بەجى
 ۱۲۴) ئەز دەھا ۋەك كۆلەكەي مالى بوو، زەلام
 ۱۲۵) ئەز دەھام ھىناۋە مردوۋ، چاۋ، چاۋ
 ۱۲۶) وابىدەزانى ئەز دەھاكەي، مردوۋە
- جستوجۇ كەن زىاد لەھەد يوسوف لەبۇي
 جستو جۇ كەن ئىۋەباش، بن بەردو دار
 ۱۰۴) ۋەك ئەۋەي لىتى ون نەبى كور، وا مەبن
 ۱۰۵) موتەزىر بەگۈي، لەھەرچوار، لا بىن
 ۱۰۶) رازى دلخوازت ھەتا تۇدەس كەۋى
 ۱۰۷) تاكو ئەسلەت دە سىكەۋى، بۇ ۋى برۇ
 ۱۰۸) لابەجوزئان بگرەكول، تۇ ژىر چاۋ
 ۱۰۹) خۇشەختە، لادەنى، دونىايى پەست
 ۱۱۰) راحەتى بى راحەتى، داۋى ويىيە
 ۱۱۱) شوكرى دى لەدوا، گىلايەي دۇست و يار
 ۱۱۲) تۇ لەزىد بۇ زىد برۇ زوۋ، ئەي حەكىم
 ۱۱۳) مار گىر مارى دەگرئ بۇ مەنقەعت
 ۱۱۴) بۇيەدەخوا غەم، نەمىنى تا غەمى
 ۱۱۵) بگرئ ئەۋ، مارىك عەزىم ۋەك ئەز دەھا
 ۱۱۶) چى نەما بوو دل لەترسان دەر كەۋى
 ۱۱۷) مارى گەۋرە، دى لەناكاۋ ئەز دىھا
 ۱۱۸) جا بزانەئەۋ ھەيەنادانى، خەلك
 ۱۱۹) چۇن دەيى حەيران و مات بى كىۋ، بەمار؟
 ۱۲۰) ئەۋ لەزۇرى مەنەۋى ھات، بۇ كەمى
 ۱۲۱) رۇزى پروون بوو، خۇي دەخستەجىسى تەم
 ۱۲۲) چۇن دەيى مار بىت، بىي سەيرانى ۋى؟
 ۱۲۳) بۇ نومائىش پروو بەبەغدا كەۋتەرى
 ۱۲۴) راي دەكىشا بىدەنى تا، پوۋل، عەۋام
 ۱۲۵) زۇرغەزابىم دى، كە ئەۋ ھەم كرد راۋ
 ۱۲۶) نەيدەزانى ئىشتىبىي ئەۋ كردوۋە

- ١٠٠٧) گیان لەبەر بوو، وا کەماتو کڕ بـیـو
- ١٠٠٨) جامیدیش، بـئـ حال و سـر، ئەـی ئووستاد
- ١٠٠٩) تۆ دەبینی جونیشی جیسمی جیهان
- ١٠١٠) جامیدان گیاندار دەزانـی هووشیار
- ١٠١١) لا ئیقن خاکان ستایش کەن خودا
- ١٠١٢) لێرە خامووشن، لەلای دـی، پـر و تـار
- ١٠١٣) جامیدان گـیا نـدار دەبینـی ئەـو دەـمی
- ١٠١٤) جەوھەری ئاسن، بەحەق، وەک مێودەبـی
- ١٠١٥) یەم دەگەل مووسا دەکا گوفتار جا
- ١٠١٦) بۆ خەلیل گولزار لەناگر دئ وەدی
- ١٠١٧) ئوستونی حەننا ئەدەگری، زار زار
- ١٠١٨) کێو لەبۆ یەحیا، دەخۆیدا، جێدەکا^١
- ١٠١٩) ئیمە خامۆشین دەگەل نا مەحرەمان
- ١٠٢٠) مەحرەمی گیانی جەمادات، خۆت دەدی؟^٢
- ١٠٢١) تۆ دەببسی حەمدی گشت ئەجزای جیهان
- ١٠٢٢) چاک دەببسی، هیچ فریو نادا ئەتۆ
- ١٠٢٣) بۆ وزووح تەئویل دەکەـی تۆ، دەمبەدەم
- ١٠٢٤) ئیددیعای دیتن، خەبالی پووج و خام
- ١٠٢٥) عیبرەتـی دەگـرئ دەبـئ تەسبیح خوان
- ١٠٢٦) وەک ئەوێ چوو، کردی بـئ تەسبیح ئەدا
- ١٠٢٧) یا ئەوێ نەـی بـئ لەتەئویل نوور، بۆ میسال
- ١٠٢٨) ئەو بەنەسبەت غەیب نادان، ئەو دەمی
- ١٠٢٩) رای دەکێشا مارگیر، ئەو ئەزدیها
- ١٠٣٠) تاکو چاکا، بەو هەراو، غەو غایە ئەو
- ١٠٣١) شاری بەغدا، کەوتەنێوی، زەمزمە
- ئەفرۆ سەرما، بوو سەبەب، ئەو سـر، بـیـو
- ئەو جیهانەـی سـر، کەپتی بـیژن جەماد
- ئەر هەتاوی حەشر، زاھیربـئ و عەیان
- جـۆن عەسای مووسا لەدوینا، بوو بەمار
- جـۆن بەخاکی تۆی خوداوەند، گیان دەدا
- بـرە مردوونەو لەلای دـی گیاندار
- کەر تەوەججۆ، کە بەمەعنی ئادەمی
- ئەغەخوانی چەشنی داوود، کێو دەبـئ
- ئـ سـولەیمانیـش دەبـئ حەمبال، با
- ئـنگ دەبینـی چاک ئیشاڕەـی ئەحمەدی
- حـک، قاروون قووت دەدا هەر چەشنی مار
- ئـرد، کەدی ئەحمەد، سەلامی لێدەکا
- نەبەبناین هەم سەمیع و شادمان
- ئەر دەچی بۆ لای جەمادی چۆن ئەدی
- ئەر جەمادی جـئ بـهتـلی بۆ گیان
- ئـگی تەسبیحی جەمادات جا، ئەتۆ
- جـۆنکە گیانت نیتی قەندیل زۆر وکەم
- جـۆن لەتەسبیح زاھیری دەکـرئ مەرام؟
- ئـکەمەقسوود ئەو کەسەـی دیتی ئەوان
- جـۆنکە ئەو تەسبیح بەیادی تۆ دەدا
- ئەو هەیه تەئویلی ئەهلی ئیعتیزال
- ئەر لەحیس نەیدا نەجات خۆی ئادەمی
- بەس بـئ، ئەو باسە، کە نیتی ئینتیها
- ئەزدیهای هینا هەتا بەغدا یە ئەو
- ئەو قەرەغی دەجلەداینا، هەنگەمە

١- بەر، دەکا کانی کەدی ئەحمەد، سەلام
٢- گەر دەچی بۆ لای جەمادی تۆ، ئەدی
کێو دەنێرتن لەبۆ یەحیا، پەيام
مەحرەمی گیانی جەمادات چۆن دەبی؟

- ١٠٣٢) ژورعه جەب ئەو ئەژدەه‌های چۆن کرد ئەسیر؟
 ١٠٣٣) چەشنی مارگیر ئەژدیه‌یان ویست تەمام
 ١٠٣٤) تا لەهەرلایین جەماعەت مونتەشیر
 ١٠٣٥) بەخشش و پوول دان گەلی چاتر بیی
 ١٠٣٦) جی نەبوو گەر دەرزی باوێی بیتەخوار
 ١٠٣٧) لیکدرا بوون وەک قیامەت خاس و عام
 ١٠٣٨) خەلکی سەریان زۆر بلیند کرد ئەو دەمە
 ١٠٣٩) ئەولەزیر سەت جوور لیباس پەردەبوو
 ١٠٤٠) ئیحتیاتی کرد بوو، وای کرد لەوی
 ١٠٤١) دای لە ئەژدیه‌های قەوی تاوی بەتین
 ١٠٤٢) هەرچی ساردی بوو لە ئەعزای لا دەبرد
 ١٠٤٣) ئەژدەها کەمەم بزووت، گەرما سەبەب
 ١٠٤٤) حیرەتی وان زیندەتر بوو سەت هەزار
 ١٠٤٥) گەر تەکانی خوارد، هەڵاتن تیکرا
 ١٠٤٦) بەند و زنجیری پساند زوو، بی درەنگ
 ١٠٤٧) ئەژدەهایەک پیس، غورپان، چەشنی شیر
 ١٠٤٨) چا دەبوون لەو کوشتەزۆرە، یەک قەلات
 ١٠٤٩) چاوەکەم هینا لەدەشت و کۆھسار
 ١٠٥٠) قاتلی خۆی کرد بەنا بۆ خۆی، نەزان
 ١٠٥١) سەھلەجەججاج دائیمەن بی، خوین پێژ
 ١٠٥٢) ئیسکی هەرچی خواردبووی گشت تیک شکا
 ١٠٥٣) چی لەدەس نایەکەوا ماتو کرە
 ١٠٥٤) پێن دەلی دەروا بەئەرم، ئاوی جۆ
 ١٠٥٥) کیشەگەل مووسا و هاروون، چا دەکا
 ١٠٥٦) جاو، مالی بی دەبی میشوولە، سەقر
 ١٠٥٧) تۆ مەهیلەلیی بدات قەت تاو بەتین
 ١٠٥٨) خۆ دەنا دەت خوا ئەگەر بی بی، نەجات

- مەت کەنەفسەت تاکو ئەوتۆ مات نەکات
نەوی شەهوەت گەرکو تینی دا، لەوی
نە وێکوو مەردان دەگەڵ ویت بێ قیتال
هەزەرکە ئەژدیهای، هینا مار گیر
نەجەرەم فیتنەو هەرای پەیدا دەکرد
نەتەهوی تۆ، راگری ئه‌و، بێ جەفا
نە هەموو کەس کاری والە دی لەدەس؟
نەژدەهای مووساکەلەو کردیان فیرار
- کەم کە، رەحمی بەو، نەبوو ئەهلی سیلات
دیتە پەرەواز ئەو خوافاشی سەر نەوی
تاخودا بیدا بەتۆش پاداش، وێسال
بوو بەدیو، ئەو لەو هەوایە گەرمەسیر
زیاد لەو هی بیستوو تەغەو غای چا دەکرد
شادمان و با و یقارو با وەفا
کاری والە، دی لەدەس مووسا و بەس
خەلکی کوژران، نەک هەزار، چەن سەت هەزار

تەهید کردنی فیرەهون مووسا (ع)...

- بێدەکووت فیرەهون، مووسا بێژەبۆ
نە دهبووی با عیس کەعالم وا هەلات
نەجەرەم عالم لەبۆ تۆ دوژمنە
نەعوەتت کرد، خەلک بۆ لای خۆت بەلام
گەر لەشەرپەرت لادەدەم بۆ لای قەرەاغ
و مەزانەم فریوی تۆ دەخۆم
نەنەبی مەغرور بەو هی کە، وات کرد
چەندەواکە، عاقیبت ریسوا دەبی
زۆر لەدونیا بوون وەکوو تۆ حیلەگەر
- باعیسی کوژرانی خەلکی بووی ئەتۆ؟
مان لەبێ پێ، کەم کەسان بوو یان، نەجات
دوژمنی تۆن هەرچی پیاو یا ژنە
بوون بەدوژمن بۆ تۆ گشت عالم، بەعام
فیلەوا یەلێت دەدەم ئاخر، پەیاغ
جا ئەتۆ رەهەبەر دەکەم بۆ خەلک و خۆم
عالمەت ترساند و گشتت مات کرد
دوژمنی تۆ، چۆنی وێست تۆ وا دەبی
عاقیبت ریسوا دەبوون و، چوونەدەر

جوابدانەوی مووسا بە فیرەهون کە مووسای تەهید دەکرد...

- بێدەکووت ئەمری خودام، پێ تاکە، من
ناکرو رازیم ئەمن زۆر، ئەی حەریف
با لەلای خەلکی بێم خوار و زەلیل
جوابی تۆم وێست، پێت بدەم من، خۆ دەنا
گەو رەیی لایق بەخوا، بەندانی وی
دوایی نایەکارو زاتێ کردگار
- بم کوژی یا نەم کوژی پێم، چاکە، من
لێرەبا ریسوا بێم لای خوا، شەریف
خۆ شەوێست بێم خۆ شە بۆم، لای خوا جەلیل
پروونە لام حەق تۆ دەکا، ریسواو فەنا
ئادەم و ئیبلیس نیشانە ی جوانی وی
بەس کەلەو باسە، بێستەئێستەزار

جواب دانەۋەى فیرعەون بە موسا (ع)...

۱۳۰) بۆ ھەموو دونیايە ھوكم مۆتلەقە	يېتدەكوت فیرعەون ھوكمى من ھەقە
۱۳۱) بېژەبۆ من، تۆ چ كارەى ئەى فلان	گشتى منيان كرد قەبوول، خەلكى جيهان
۱۳۲) خۆت بەكەم بگرەمەبە، مەغرور ئەتۆ	خۆت بەزۆردەگرى ئەتۆ موسا، برۆ
۱۳۳) تا نیشاندم جەھلى تۆ، بۆ خەلكى شار	كۆ دەكەم من، ساحیرانى رۆزگار
۱۳۴) تا چلەى ھاوین سەبر كە، جا، دەبى	كوا بەدوو رۆز كارى والەجا، دەبى؟

جواب دانەۋەى موسا بە فیرعەون ...

۱۳۵) ەبدى خوامەمۆ لەتت، مەئموور نىيە	يېتدەكوت موسا لەبۇ م، دەستور نىيە
۱۳۶) من موتيعم ھىچ بەوان، كارم نىيە	گەرچى تۆ شايو، منيش يارم نىيە
۱۳۷) ئەمرى ھەق، ھەرچۆن بىي، من وا دەكەم	من دەگل تۆتا كو ھەم دەعوا دەكەم
۱۳۸) تاكو ليكمان جیادەكا، ھەر وا دەكەم	تا دەگا ھوكمى خودا، دەعوا دەكەم

جواب دانەۋەى فیرعەون بە موسا (ع) و ۋەھى ھاتن بۆ موسا (ع)...

۱۳۹) كەم كە، فیلان، كارى چاكت جا بىي	يېتيكوتن فیرعەون مۆ لەت با بىي
۱۴۰) مۆ لەتى دە، ھىچ لەوى ترست نەبى	ۋەھىي بۆ موسا دەنارد خوا، جى بەجى
۱۴۱) با بكا فیلان، بەھەشت و نۆ و، دە	ويستى چل رۆز مۆلەتى دەى، تۆ، بدە
۱۴۲) من لەلاتم، چۆنى ويست با وا، بكا	جى لەدەس دى، با بەبى پەروا، بكا
۱۴۳) زياد بىي گەر فیللى وان، دەيكەم بەكەم	مەكرو فیللى وا، ھەموو من تىك دەدەم
۱۴۴) شەربەتى شیرینی وان دەيكەم، بەزار	ئاو كەبىنن جى بەجى دەيكەم بەنار
۱۴۵) جى لەفیکرى وان نایەت، وا دەكەم	مېھر وعیشقى وان بەيىك، ئىمحا دەكەم
۱۴۶) كۆ ۋەكا لەشكر، بکەن فیل جۆر بەجۆر	تۆ مەترسەمۆ لەتى دەزیدەزۆر

مۆلەت دانى موسا بە فیرعەون تا ساحیران لە مەيدان كۆۋەكا...

۱۴۷) دەچمە جىي خۆم تۆ ش لەدەستم بووى نەجات	يېتدەكوت مۆلەت دراي فەرمانەھات
۱۴۸) ۋەك سەگىكى باۋەفاۋ، وشياربوو	كەو تەرئ موساۋو، ئەزديھاش لەدوو
۱۴۹) بەردى ژىر خۆى ورد، دەكردوھك تۆزوخۆل	كلكى سووراند چەشنى تاجى توندو تۆل
۱۵۰) ئاشكرا وردى دەكرد ئاسن، بەدان	بەردو ئاسنى ھەر ۋەكۋو يەك قووت دەدان

- وختى راۋەستان بەقەد، بالايى بورج
ئەو ھەلى دەخراڭد كەف وەك لۆك، جا
دَل لەبەر دەنگى ددانى دەر دەھات
ھەركەچۆ لای قەو مى خۆى ئەو موجتەبا
داى لەسەروى تەكیەدەيكوت ئەى عەجەب
زۆر عەجەب مام لەو سپای فیرعەونى دوون
چاۋو گوئیان بازو زۆرىش ھووشیار
زۆر عەجەب ماوون لەمن، ھەم من لەوان
زۆر لەبۇ وانم دەبرد جامى شەراب
بۆم دەبردن دەستەگول شاد و جووان
قىسمەتى وا، لائىقى پاكانەبەس
يارمان نا بى لەدۇنيا ھەيى ھۆش
دوژمنى ئەو خەونەخۆشەن، فەكرى خەلق
حیرەتتەك لازم بوو لا با گشتى فیکر
ھەركەسەك ھەيى لەدۇنيا، زۆر ھونەر
(راجعون) ی كوت رجووعیش تۆ بلى
گەر لەسەحرا ھاتەو، ئەو مېگەلە
بىزنى لەنگى دوایى مېگەل، دیتەپیش
ئەولیا يان چۆن دەبن بېھوودە، لەنگ؟
لاق شكاو چوون، ئەو گرووھە، تاكو حەج
گشتى دانیشیان وەلا نان ئەو فەریق
دانیشك لازم كە ئەسلى لەو سەرە
نافرەن گشت بال لەسەر دەریا، ھەتا
فیری خەلكى بۆ دەكەى ئەو عیلمەتۆ؟
تۆ مەبەپیشەرەو، لەدۇنيا، لەنگ بە
تۆ لەئاخر دا، بېھپیشەرەو، شەدید
گەرچى مېو، ئاخىر ئەو دیتەدەس
- جا، دەدەترسان زۆرلەوى رۆمىی و گورج
گول دەبوو، قەتريك وەھەر كەس كەوتبا
عومرى گيانى شیر كەيسباى، سەر دەھات
كونجى لىوى گرت و ديسان بۆ عەسا
رۆزەبۆ من بۆ عەدووشم بووبەشەب
بۆچى نا بىنن لەچىشتان رۆزى رۈون؟
مام عەجەب چۆن چاۋى بەستن كردگار
يەك بەھار لىى بوون بەخار، من ئەرغەوان
بوو بەبەرد، ئاۋى شەرابى خۆش و ناب
گول بەخار تەبدیل دەبوو شادیش بەزان
نەك لەبۆ خودخواھو، مەغرورانى خەس
تا بەوشیاری بىینى خەو نى خۆش
تا نەنوون فەكرى وەھا، بەسراۋەحەلق
لادەبا حیرەت ھەچى بى، فیکرو زیکر
ئەو بەزاهیر باش، بەباتین خۆل وەسەر
بیتەوھەمىگەل لەبۆ جىى ئەوۋەلى
نیری پىش مەر، دیتەئاخیر، ئەو چەلە
شاد دەكا، رېجەت، دلى پر دەرد و ئىش
فەخر، دەفرۆشن دەسینن عارو نەنگ
رئ لەجى سەخت، نا دیارەتا فەرەج
چونكەنازانیت دانیش ئەو تەریق
چونكەئەسلان، فەرەج، بۆ وان رەھبەرە
لاى خوداۋەند، تۆ دەبا عىلمى خودا
پاك دەكەن سینان لەوى، بى گفتو گو
تۆ لەدۇنيای دیکەپیش ئاھەنگ بە
زۆر لەدار پىشكەو توو، مېوھى جەدید
ئەو لەئەوۋەل، چونكەمەقسوود بوو و، بەس

- ۴۰) ۋەك مەلایىك بىژە (لا علم لنا) گەر نەبى تەكىت لەدونیا، عىلمى نەقل گەر نەبى مەشھور بەدانىش نىو بىلاد گەر كەلاۋەشۈھرەت و نىۋى نىيە قەت لەجىنى مەشھور نابى زىرو گەنج لىرەئىشكال چادەكا، دل، زۆر، بەلام عىشقى ۋى ئاگر لەئىشكال بەر دەدا جوابى خۆت ئەى مەتەزا لەو لا بوئ گۆ شەبى بى ئىنتىھای دل شاھراھ تۆ دەچى ئىرەو ئەوئ بۆ؟ ۋەك گەدا جا تەلەب كەدەنگى حەق لەو لایەتۆ پروو دەكەى لەولا، كەبۆت ھات ئىتیش و دەرد ۋەختى مېخنەت بانگ دەكەى ھەرخوا ئەتۆ بۆيەۋايە چونكە ھەر كەس ۋا دەكا گەر حىجاب بۆعەقلى ھەر كەس بۆپەنا عەقلى جوزئى جار راستەو جار خوار بىرە حىرەت، لایە عەقلى جوزوى تۆ بۆيە گوڤتار ئىمە ۋا ئا لوودە بووین؟ مەن دەبم فانى بەگريان و حەنین كۋا نى داستان بۆ ئەو، لای ھووشيار؟ ئەو كەسەى ئەفسانە پەقۇرئان لەبۆى لامەكانىك چونكە نوورى خوا، لەوئ مازى و موستەقبەلى، نىسبەت بەتوون ۋەك كەسىك باب بىت و كۆر بۆ يەك نەفەر ھەربە نىسبەت ئەو دوو كەس بووژىرو سەر مىسلى ۋى نابى، مىسالم كرد بەيان
- ۴۱) تا كو بگرئ دەستى تۆ، عىلمى خودا چەشنى ئەحمەد پەردە كاتۆ، نوورى عەقل ۴۲) كەم، كەنى تۆ، خوا دەناسى چاك عىباد ۴۳) بۆ نەجاتى زىرى گەنجى، نىو ويىە ۴۴) ھەر ۋەھايە راھەتیش بوو زىرى رەنج ۴۵) جى دەھىلى ئەسبى چاك ھەموان بەعام ۴۶) نوورى رۆژ، ۋەھم و خەيالان دەر دەدا ۴۷) چون سوئال بى شك لەبۆت ھات لەوئ ۴۸) نوورى لا شەرقى ۋ، لا غەرب، ھات لەماہ ۴۹) تۆ كەكىۋى بۆ دەچى بەدۋاى سەدا؟ ۵۰) گەر دەلەى يارەب، يا، ياخوایەتۆ ۵۱) دەر دكە رۆى بۆلال دەبى تۆ چەشنى بەرد؟ ۵۲) ھەر كە مېخنەت رۆى دەلەى خواكوا؟ ئەتۆ ۵۳) رۆژو شەوئەو زىكرو يادى خوا دەكا ۵۴) لەت دەبى جار جار حىجاب جار جار كەنا^۱ ۵۵) عەقلى كۋلى دوور لەدەردى رۆژگار ۵۶) پروو كەخوارى، بۆ بوخارا تۆ مەرۆ ۵۷) چون بە داستان ئىمە ۋەك داستان چووين ۵۸) تا بىم مەن يەك لەجۋملەى ساجىدین ۵۹) ۋەسفى حالە، ھەم جزورى يارى غار ۶۰) بۆ نىفاقى خۆى دەلىل ھەر گەفتى خۆى ۶۱) مازى و موستەقبەل ۋ، حال، كۋا لەوئ؟ ۶۲) ھەر دوو يەك شت، ۋا دەزا نى تۆ، كەدوون ۶۳) زىر بووبان بۆ زەيد، بۆعە مەربو، بەسەر ۶۴) خۆ دەنا بان ھەربە كە، ئەى خۆش نەزەر ۶۵) لەفزی كۆن ناكات مەعنى نوئ، عەيان

۱- جار و بار دەدرئ حىجاب، جار جار كەنا (مصرع دوم)

بەستە، مەشکە، ئێرە، جۆ نییە بەحرێ قەندە، لێرە ساحیل، خۆ نییە (١١٥٦)

بەپێ کردنی فیرعەون قاسیدان، بۆ مەداین بۆ هینانی ساحیران..

خولاسەی داستان ...

کاتێک کە حەزەرەتی مووسا لە لای فیرعەون گەرا وە، فیرعەون، موشاویران و زانیان دەر باری خۆی دەعوەت کرد، و بۆرە فەقی خەتەری مووسا پێگای چارەری لەوان و بێست قەراریان دا نا کە هەموو ساحیری ماھیر، کۆ کەنەو، مەئموورانی فیرعەون بۆ هەموو لایەکی مەملەکەتی میسر چوون، و زۆریان جستو جۆ کرد، لە ئاکام دا دوو جەوانی ساحیری ماھیریان پەیدا کرد، کە لە کاری سێحرو جادوو دا، بێ نەزیر بوون، پەیا می فیرعەونیان بەوان را گەیانند، و قیسە تێکش لە کارو بارو خسلەتی مووسایان بۆ بەیان کردن، ئەو دوو ساحیرە تەر دەستانە چوون بۆ خەلوەت و دەستان کرد بە فکرو مەشوەرەت تا لە بارەری مووسا چارەیک بدۆزنەو، و لە پاشان هەستان و چوون بۆ لای دایکیان و لەویان داوا کرد کە قەبری بابیان پێ نیشان بدە، تا ئەوان بچنە سەر قەبرە کە، و لە بابیان داوا بکەن کە ئەوان لە حەقیقەتی کاری مووسا ئاگادار بکا، کە ئایا پیغەمبەری خودایە یا ساحیریکی ماھیرە؟ بابیان دەجوابی وان دا کوتی زۆر مەخفیانە برۆن بۆ لای جیگای مووسا ئەگەر توانیو بەبێ ترس و لەرز عەسای وی هەلگرن، بزانی کە ئەو ساحیریکی ماھیرە و دەتوانن کە سێحری وی چارە بکەن، و ئەگەر نەو توانی عەسای وی هەلگرن بزانی کە ئەو پیغەمبەری خودایە و ئێوە قەت ناتوان ئەوی شکەست بدەن، جا ئەو دوو ساحیرانە وەر پێ کەوتن و مووسایان لە زێر دارە خورمایە ک دی کە نوستبوو، و سەبرۆ کە بۆ لای وی چوون، و هەستیان لە عەسای مووسا نەدا بوو کە عەسای مووسا وە حەرە کەت کەوت، و ئەو دوو نە فەرە تووشی ترس و هەراس بوون و عەسایە کە تەبەیل بە ئەژدەیا بوو، و بە نارەتە حەملە ی هینا، ئەو دوو جەوانە هەلاتن و حالیان تێک چوو، و بەو جوورە حەقیقەتی حالی مووسا لەوان مەعلووم بوو و زانیان کە ئەو پیغەمبەری خودایە، جالە بەر ئەو کە سێکیان بۆ شەفاعەت ناردە لای حەزەرەتی مووسا و عوزرخواھی و داوای لێوردنیان لێ کرد ...

سەر گەراو مەل مووسا، ماو ئەو ئەھلی رای گاز کرد هەر وەک باو، ئەو (١١٥٧)
بەزەریان دا، لە گشت ئەترافی میسر کۆو کە شا، ساحیری سەپرافی میسر^١ (١١٥٨)

^١ - ساحیران گشت کۆ وەک، سەپرافی میسر (مصرع دوم)

- ۱۰۱) ئەو بەرپىيى كىردى عالەمىك زۆر ئەو زەمان
 ۱۰۲) ساحىرىك بايە، لەھەرچى نامدار
 ۱۰۳) دوو جەۋان ساحىر ھەيان بوو نىۋ بانگ
 ۱۰۴) ئاشكرا شىريان لەمانگ ھىنايەدەر
 ۱۰۵) نوورى مانگيان دا نىشانى عام، بەجاۋ
 ۱۰۶) پوول دەچوو جا، موشتەرى ئاگا دەبوو
 ۱۰۷) كىردىان جادوو ئەۋان دوو سەت ھەزار
 ۱۰۸) ھەر كەئەو بەيغامى شايان، وا دەبىست
 ۱۰۹) چونكە ھاتن دوو نەفەر بۆ شار فەقىر
 ۱۱۰) ھىچ نىيانە ئەۋ دوو غەبرى يەك عەسا
 ۱۱۱) شاھولەشكر گشتىيان يىچارەمان
 ۱۱۲) جا بەجادوو چارەيەك بىنن بەكار
 ۱۱۳) ئەۋ دوو ساحىر كاتى بىستىيان ئەۋپەيام
 ۱۱۴) گەر، پرەگى ھەمكارىان ھەردوو، بزووت
 ۱۱۵) چون دەبىرستانى سۆفیان، چۆكى وان
- ۱۱۶) كۆ ۋەكا تا، جادوۋان، بۆ ھەر مەكان
 ۱۱۷) دەۋ نەفەر قاسىد دەچوون، بۆ لاي، بەغار
 ۱۱۸) سىحىرى وان كارى دەكردەنىۋ مانگ
 ۱۱۹) ئەسپى وان يەك خومرەبوو كاتى سەفەر
 ۱۲۰) جا دەيان پىۋاۋ و، دەفرۇشا، بەتاۋ
 ۱۲۱) دل شكائو بۆ پوۋلى لەۋ ئاۋا دەبوو
 ۱۲۲) موبتە كىربوون، قەت نەبوون، بەپرەو، چ جار
 ۱۲۳) شالەئىۋەي ئىستەفەۋرى، چارەۋىست
 ۱۲۴) شاھو قەسرى ۋى لەلەي وان، زۆر حەقىر
 ۱۲۵) ساحەبى ۋى ئەۋ دەكاتە ئەزەھا
 ۱۲۶) لەۋ دوو شەخسە گشتىيان غەمبارەمان
 ۱۲۷) تا زىيانى پىن نەگا، لەۋ دوۋانە، مار
 ۱۲۸) ترس و حوب، داىگرت دللى ئەۋ دوو، تەمام
 ۱۲۹) ھەردوو، سەريان داد ەنا سەرچۆك بەجووت
 ۱۳۰) حەل دەكەن چۆك موشكىلان ۋەك جادوۋان

گازکردنى ئەۋ دوو ساحىرە بابى خۇيان لەقەبر، و پرسىار لە ۋوچى باب، حەقىقەتەر

...موسا(ع)

- ۱۳۱) جا لەپاشان بانگى داىكىان كىرد، ۋەرە
 ۱۳۲) بردنى سەر قەبرى بابيان، داىكى وان
 ۱۳۳) ۋا بەبابيان كوت لەپاشان ئەۋدوۋان
 ۱۳۴) چاكىان كىرد بۆى دوو كەس دەردەسەرى
 ۱۳۵) بى سىلاح و لەشكرن بى يارو كەس
 ۱۳۶) تۆ، بەمەرگت چوۋىلەلەي ئەشخاسى پاك
 ۱۳۷) تۆ، بمان كە، بابە، لەۋ ھە، باخەبەر
 ۱۳۸) ياخەبەر كە، تاكو خزمەت كەين بەۋى
 ۱۳۹) نا ئومىدى رۆي و، ئومىد ھاتەلان
- ۱۴۰) ئىمەبۆ سەر قەبرى بابى خۆن، بەرە
 ۱۴۱) گىرتىيان سى رۆز، رۆژو ئەۋ دوۋان
 ۱۴۲) ۋا بەئىمەي دا پەيام پاشاى زەمان
 ۱۴۳) ئاپروۋيان بىرد لەلەي دەۋ رو بەرى
 ۱۴۴) قودرەتى وان يەك عەسا، لايانە، بەس
 ۱۴۵) گەرچى زاھىر ئىستەنوستوۋى ژىرى خاك
 ۱۴۶) سىحرە ئەۋ ھە، يانە ئەمىرى خۋاى لەسەر؟
 ۱۴۷) تا لەدونىۋا دىن نەبىن قەت سەر نەۋى
 ۱۴۸) دەركى ۋى جىمانە ئىستە، نەك تەلان

جواب دانه‌وه‌ی ساحیری م‌ردوو به کۆڕه‌کانی خۆی ...

(١١٨٣)	مه‌ت‌له‌بی وا، نابین ییژم ئاشکرا	ب ده‌خه‌و دا وایده‌کوت به‌و دوو برا
(١١٨٤)	گه‌رچی پروونه‌ئهو له‌لای من، وه‌ک چ‌را	ه‌ت‌له‌بی وا نابین بیلهم ئاشکرا
(١١٨٥)	ئاشکرا بی ته‌مری مه‌خفیتان له‌بن	یه‌ک نیشانه‌و پینده‌له‌م ته‌مما ته‌من
(١١٨٦)	چاک بناسن جی خه‌وی، مه‌ئوایی وی	نه‌ی عه‌زیزان گه‌رکوچوون بۆلایی وی
(١١٨٧)	تاكو بدزن، له‌و،عه‌سا، بی ترسو له‌رز	ه‌خ‌لای وی گه‌رکو نووست ته‌وشه‌خسی به‌رز
(١١٨٨)	چاره‌یی ساحیره‌له‌لاتا ن حازیره	نه‌ر دزیتان له‌و عه‌سا، ته‌و، ساحیره
(١١٨٩)	ناردراوه، موخته‌بایه‌و موهته‌دا	نه‌ر کو نه‌و توانی، بزنان لای خودا
(١١٩٠)	تیک ده‌چن گه‌ل حق بکه‌ن گه‌رجه‌نگ‌و‌حه‌رب	نه‌ر جیهان پ‌رپی له‌فیرعه‌ون شه‌رقو‌غه‌رب
(١١٩١)	بیخه‌نیو د ل، حق ده‌زانن چاک سه‌واب ^١	نه‌و نیشانه‌م، راس ته‌من دا، گیانی باب
(١١٩٢)	سیحرو مه‌کری ته‌وکه‌هیچ پی نا‌ک‌ری	ب‌نی بابا، گه‌رکو بنوئ ساح‌ری
(١١٩٣)	چونکه‌شوان خالی له‌جه‌هدوفه‌ن ده‌بی	حیکه‌شوان گه‌رنوست، گورگ، تیمه‌ن ده‌بی
(١١٩٤)	گورگ نابا، ر‌ی له‌بۆ ه‌ه‌یوانی وا	نه‌رکو ه‌ه‌یوان، شوانی وی بیتن خودا
(١١٩٥)	گه‌ر بله‌ی جادوو به‌وی، قه‌ولت خه‌تا	نه‌ر به‌چاوی تو بکا، جادوو، خودا
(١١٩٦)	گه‌ر کو بم‌ری، خوا له‌بۆ لای خۆی ده‌با	نه‌و نیشانه، راسته، نیتی ئیشتیبا

ته‌شبهه‌کردنی قورئان به‌ عه‌سای موسا و وه‌فات کردنی مسته‌فا(ص) به‌ خه‌وی موسا

(ع)...و قاسیدانی ته‌غییری قورئان به‌و دوو کۆڕیزگه‌ ساحیرانه‌ که‌ قه‌ستی بردنی

عه‌سایان کرد ده‌حالیگ دا که‌ موسا نوستبوو...

(١١٩٧)	تۆش نه‌بی، قورئان ده‌مینن، تا ته‌به‌د	بی به‌ئه‌حمه‌د وه‌عه‌ده‌داوه، خ‌وای ته‌حه‌د
(١١٩٨)	نایه‌لم ل‌ینی زیادوکه‌م که‌ن، یه‌ک په‌شیز	س کیتاب و مو‌عجیزه‌ی تۆم لا، عه‌زیز
(١١٩٩)	نایه‌لم ته‌زیه‌ت بکه‌ن تو، تاعینان	ح‌فیزی تۆم من له‌نیو ه‌هر دوو جیهان
(١٢٠٠)	ح‌افیزی چ‌اتر له‌من، ده‌س نا که‌وی	توانی زیادو که‌م کا، که‌س له‌وی
(١٢٠١)	ل‌یده‌ده‌م من نیوی تو سه‌ر زی‌رو زی‌و	ر‌یز به‌ر‌ۆز بۆت زیاد ده‌که‌م من بۆت نیو
(١٢٠٢)	قه‌هری تۆش وه‌ک قه‌هری خۆم ئیج‌را‌ده‌که‌م	ه‌ه‌یه‌ر و میح‌راب له‌بۆتۆ چ‌اده‌که‌م
(١٢٠٣)	وه‌ختی نوێژ خۆ و ن ده‌که‌ن، تا دیار نه‌بن	ر‌یز به‌پنهان نیو ده‌به‌ن تو، پ‌یاووژن

^١ - بیخه‌دل (الله‌اعلم بالصواب)(مصرع دوم)

- ھەر لەترس و لەرزى كوففارى لەعین
جا بەمەسجید پرده كەم ئافاق، ئەمەن
بەپرەوت فەتھى دەبیت و، نىۋو بانگ
ناقىامەت دىنى تۆ دەبىي سەفا
تۆ كەجادوۋ نى، رەسوولى خۋاى ئەتۆ
ئەو كىتابەى دەستى تۆ ھەر ۋەك عەسا
گەر چى ئىستا تۆ لەژىر خاكى بەلام
ناتوانى كەس عەساكەى تۆ بىيا
تۆ لەژىر خاك، نوورى تۆ چۆ ئاسمان
فەلسەفى گەر دى قسەى بى سوود دەكا
زىاد لەۋەعدە، داى بەۋى خۆ كردگار
گىيانى بايى، گەر كو ساحىر چۆ خەۋى
قەبرى بابيان ماچ دەكرد ئەو دوو جەۋان
ھەر كەچوون بۆ مىسر تادەعوا بكەن
ئىتتىفاقەن ئەو دەمەى گەر گەينەشار
جا، نىشانىان دا بەۋان، مووسا لەۋى
گەر لەبۆ نەخلان دەھاتن ئەو دوو
ئەو بەزاهىر بەستبوۋى دووچاۋى سەر
زۆر ھەيە وشىيارەچاۋو، نوسىت دىل
ئەۋكەسەى وشىيار دىل بى، چاۋى سەر
گەرتۆ ئەھلى دىل نەبى، بىدار بە
تۆ بنوو را حەت دىلت وشىيارەگەر
وايدەكوت ئەحمەد دووچاۋم دەچنەخەو
شاھبىدار، نوسىت ئەمما پاسەۋان
ۋەسفى وشىيار بوۋنى دىل ئەى مەعنەۋى
كاتى دىتيان نوستوۋەمووسا لەۋى
بۆ دزىن وا يان دەدا، ھەر دوو، نەزەر
- ۰۰۴) ۋن دەبى دىنىت دەچىتەژىر زەمىن
۰۰۵) كوژر دەكەم دوو چاۋى شەخسى عاق ئەمەن
۰۰۶) دىنى تۆ دەروا لەماسى تا كو مانگ
۰۰۷) پشتيۋانى دىنى تۆين، ئەى مستەفا
۰۰۸) سادقى، ھاو خەر قەبى مووساى ئەتۆ
۰۰۹) ھەلدەلوۋشى كفر، ھەرۋەك ئەزىدەھا
۰۰) ۋەك عەساى مووساىقەۋ لى تۆ تەمام
۰۰۱) تۆ بنوو راحەت خەوت خۆش بىت، با
۰۰۲) بۆ شەرت كافر بەدەستى گرت كەمان
۰۰۳) تىرى قەۋسى تۆ ئەۋى نابوود دەكا
۰۰۴) چونكەئە نوست، بەختى ۋى بوو ھوو شىار
۰۰۵) سىحرى ۋى ناكە ئەسەر، لىرەۋ لەۋى
۰۰۶) چوون لەبۇلاى مىسر، بۆ شەر ئەو زەمان
۰۰۷) مالى مووسا وىستىيان پەيدا بكەن
۰۰۸) نوستبوو مووسا لەبن يەك دانەدار
۰۰۹) بچنەئەو نەخلانە، گەر مووساۋ دەۋى
۰۰۰) يەك نەفەر وشىيارىان دى، نوستوۋە
۰۰۱) عەزشو فەرشى بوۋھەموۋ، ئەو ژىر نەزەر
۰۰۲) كۋا دەبىنى چاۋى، ئەھلى ئاۋوگل؟
۰۰۳) گەربىۋى وشىيارە، ھەيتى سەت بەسەر
۰۰۴) دىل تەلەب كە، تالبى پەيكار بە
۰۰۵) ۋن نىيەئەو دەم لەتۆ ھىچ ژىر و سەر
۰۰۶) نانۆئ ئەمما دلى من رۆژ و شەو
۰۰۷) گىيان فەدايى قەلبى بىناى نوستوۋان
۰۰۸) بۆى بەيان نابى ھەزاران مەسنەۋى
۰۰۹) وىستىيان بدزن عەسا، ۋەختى خەۋى
۰۰۰) ۋالەجاكە، بۆى بچىن لای ىشتى سەر

- ھەركەكەم بۆپىش دەچوون ئەو دوو جەوان
مىن بەشىددەت ھاتەلەرزىن ئەو عەسا
ئەردى جەملەپاش ئەوئى بۆ ئەزىدەھا
خا لەترسان وا ھەلەتەن دوو بەدوو
خا بەقىنىان بوو كەكۆ مەك خاويەبەس
خا لەپاشان ھاتەوان ئىسھال و تەب
خا دەپان نارد قاسىدېك ھەر ئەو زەمان
بەناھەق ئىمەتۆن كەرد ئىمتىحان
نەخشەئىمەيى مۇجرىم بەشاھ
خوئى دەبوو مووسا لەوان دوو،باش دەبوون
خوئى دا بەخشىم، ئەمەن ئىئوئى، كىرام
خا ج كات ئىئوئەم نەدىوئەئەى دوو يار
خا ھىرەن بىگانە، باتىن ئاشنا
خا زەمىنىان ماچ دەكەرد ھەر دوو دەچوون
- ھاتەلەرزىن ئەو عەسای مووسا، لەوان^۱
مات دەبوون دەتكوت كەگىانىان پىن نەما
ھەلەدەھاتەن ھەردوورەنگ زەر،چەشنى با
يەك دەكەوتو، يەك بەسەرچاوا دا دەچوو
چونكە سىحرى والە، ناكە قەت چ كەس
چى نەمابوو گىان لەوان، ھەر بگرى، رەب
لايى مووسا تا قەبوو ل كە، غوزرى وان
چون ھەسوود بووین ئىمەوان كەرد، بى گومان
ئەى تۆ بەندەى خاسى دەر گاهى ئىلاھ
لەو زەمىنەى پىشى مووسا، سەجدەچوون
دووزەخىش بۆ گىان و تەنتان، بوو ھەرام
ھىچ مەلەن لای خەلەكى بۆ مەن، ئىعتىزار
ھەرنەدەعوای مەن، بەخاتەر پادشا
موتەزىر بۆ فرسەتو، بۆ كات دەبوون

كۆكردنەوى ساحىران لە مەداين بۆ لای فېرەئون و جايزە ھەرگرتن و تەعرىف و

تەمجىدى ساحىران لە خۇيان ..

- خەتەلەى فېرەئون، ساحىر ئەو دووان
خا، لەوئەعدە، داى بەوان خەلەت گەلى
خا، لەپاشان پىيەكوتن ئەى سابىقان
مىندەزۆرتان پىدەدەم بەزل و عەتا
بەشاىان كوت، بەلوتقى شەھرىار
نەبۆ جادوو ھەموو مان پالەوان
يەكرى مووسا فېكرى زۆر بەند كەردووھ
ھىرەن مەو زوو عە، داستانى كەلىم
نەبىيو فېرەئون ھەر دوولەتكرا
- داى بەھەردووكيان خەلەتەى رۆر گران
عەبدو ئەسپ و مال، ھەر بگرى،چەلى
گەر بىدەن ئىئوئەجەكى ئىمتىحان
پەردەيى جوودوو عەتا بىدېرى، ھەتا
تەك دەدەين لەو، كارو،دەيكەين خوار و زار
قەت ھەكوو ئىمەى نەدىوئەخۇ جىھان
داستانە، چونكەپىشەش ھەر بووھ
نوورى مووسا نەقدى تۆ يەئەى كەرىم
نەو و جوودى تۆ لەبۆ وان جىكرا

^۱ - ھەردەگەلەكوو چوونەپىش ئەو دوو جەوان ھاتەجىب و جۆش عەسای مووسا لەوان

-	ناقيامەت چادەكا مووسا، نىتاج	-	نوور ناگۇرئ، دەگۇرېتن سىراج
-	ۋەك پلېتەجىگەپۇن تەعويز كرا	-	ھىچ كەناگۇرئ بەلام نوورى چرا
-	چونكە شووشە كەسرەتى تىدا دەبىي	-	لەو بنۇرى كوانى رى پەيدا دەبىي؟
-	گەر بنۇرى تۆ لەنوور دەت بى نەجات	-	كەسرەتو ئەعداد نامىنى لەلات
-	بەس لەچاۋو، كەسرەتو، ئەعداد بوو	-	ئىختىلافى گاور و ئىسلام و، جوو

ئىختىلاف لە چۆنىەتى شكلى فىل..

خولاسەى داستان...

خەلكى ھىندوستان فىلەكيان ھىنا لەخانويەكى تاريكيان دانا، خەلگى ئەو جىگايەكەتائە، ۋەختى فيليان نەديبوو، بۆتەماشاي فىل كۆ بوونەۋە، چونكە خانويەكەتاريك بوو كەس نەيدەتو، كەئەو فىلەبىيىنى، جا لەبەر ئەۋە، يەك بەيەك دەستيان بەسەر ئەعزاي فىل دا دەبى وشتىكيان دەزىھنى خۇيان دا موحەسسەم دەکرد..مەسلەن يەككىك دەستى بەسەر خورتوۋى داد یتا، فىلى ۋەك لووساۋك تەسەۋور دەکرد، يەككىك دەستى بەسەرگوپى ئەۋفیلەدادەھىنا بىر ۋابو فىل ۋەك باۋەشىن ۋايە، ھەر بەو جوورەيەككىك دەستى بەسەر لاقى دا دەھىنا، ئەۋ بىر بەشكلى كۆ لەكە، موحەسسەم دەکرد، ۋەاقىبەت يەككىك دەستى بەسەر پىشتى دا دەبى دەيكوت فىل ۋەك تەختى ۋايە.. دەحالىك دا ھەموويان دەئىشتىبا دابوون، ئەگەر دەۋىن شەمعىك ھەلگرا با، شكلى و سوورەتى فىل مەعلوم دەبوو.

-	ھىندىيان برديانەمالىك زىدەتار	-	گەرەفلىك، تا نىشان دەن، ئەۋ، لەشار
-	كۆ ۋەبوون بۆ دىتنى ۋى خەلگى زۆر	-	چوونەنىۋ ئەۋ زولمەتە،ھەر چەشنى كۆر
-	چون نەبوو مومكىن بىيىن ئەۋ بەچاۋ	-	دەستى خۇيان دەدەنا سەر ۋى، بەتاۋ
-	يەك كە داينا دەس لەسەر خورتوۋى ۋى	-	چەشنى ناۋدان ئەۋ كوتى، مەفھوۋى ۋى
-	دايدەنا دەستى لەسەر گوئ، يەك نەفەر	-	باۋەشىنى ئەۋ دەھاتەبەر نەزەر
-	يەك، كەدەستى دا دەنا سەرلاقى فىل	-	فىل لەلاى ۋى ۋەك ستوون، بىن قال و قىل
-	يەك كەدەستى دادەنا سەرپىشتى سەخت	-	ۋايدەكوت ئەۋ، فىل دەبىنم چەشنى تەخت
-	ھەر كەسىكىش ۋەسفى ئەعزاي بىست لەۋان	-	ۋايدەزانى ۋايەفىل ئەۋ، بىن گومان
-	ھەرنەزەر باعىس بو گەر بوون موختەلىف	-	يەك بەفىلى دال دەكوت يكيان ئەلىف
-	گەردەدەستيان دا ھەبا، يەك دانەشەمع	-	ئىختىلافيان لادەچوو خۆ دەستەجەمع

- چاوی حیس هەر وهک کەفی دەستانەبەس
چاوی دەریابین وچاوی کەف، جییان
جونبشی کەف هەرلەبەحرە، رۆژو شەب
ئیمەوهک کەشتی لەنێو دەریایەواين
ئەى دەکەشتی تەن دەخەو دای تۆ، تەواو
ئاو، ئاویکی هەیه گەر، رابەدەدا
کوا لەکوێ بوون مووسیو عیسا، کەتاو؟
نادەم و حەووا لەکوێ بوو ن ئەو زەمان؟
ئەو قسەم هەم ناقیسە، هەم بئ بەرە
گەر بڵێتن لەو، دەلەغزێ پایى تۆ
گەرکو بۆت بێژیت واسیل بەک میسال
تۆ، بەچەشنی گیایی، وا بەستەى زەمین
تۆ بەلام لاقت نیبەتا بجیەسەر
چۆن لەقور دەر دئ لەبۆت لاقى حەیات؟
چون حەیاتت بۆ لەحق دئ ئەى فلان
گەر لەشیری خۆی وهکا دایکێک منال
تۆ بەشیری عەرد بەستەى وهک جیووب
نووری مەججوب یانی حەرفی حیکمەتى
گەرکو لایق بى بەنووری بئ حىجاب
وهک ستێران تۆ لەئاسمان خول دەخۆی
تۆ کەئێستا هەى لەپیشان بووی عەدەم
تۆ لەبیرت چوو کەچۆن هاتیەجیهان
هۆشی جوزئی لابە، کوللی با هەب
تۆ کەخامی، با نەلیم چیدی، چ جار
ئەو جیهانەچەشنی دارە، ئەى هەوال
خام، لکی داران دەگرێ زێدەسەخت
گەر گەپشت و خۆش و شیرین بوو، بەتام
- کەف بەکوللی فیل، نیتی دەستەرس
چاوی دەریا سوود دەبینی، کەف زیان
کەف بەبێ دەریا دەبینی، ئەى عەجەب
تارەچاومان، وا، دەئاوی روون داین
تۆ دەبینی ئاو، بنۆرەئاوی ئاو
رووح رووچیکى هەیه، دەیکا سەدا
کیشتی مەو جووداتی گشت دا، والەئاو
دایدەنا حق، تیری هەستی، نێو کەمان
ئەو قسەى نەقسى نیبە، بەس ئەو سەرە
گەرنەلێتن هیچ لەوی، ئەى وایی تۆ
زاهیری وەر دەگری تۆ بئ قیل و قال
با، کەبێ، دەیدەى تەکان، سەر، بئ یەقین
ناتوانی لاق لەنێو قور بێتیەدەر
چون لەقور را، زیندەگی بۆ تۆ دەهات
هیچ بەقور نابێ نیبازت بئ گومان
بەس غەزا دەخوا منال، نەک شیرى کال
نەت هەوئ شیربەت هەوئ(قوت القلوب)
وەرگرەگەرنووری رووت دئ، زەحمەتى
بئ حىجاب تۆ نوور دەبینی بئ حىساب
بئ سەماوات بۆ سەفەر، ئەو دەم دەروى
تۆ بەمەستى دات دەنا، هەستى قەدەم
بێت دەلیم ئەمما ئەمن، رەمزیک جووان
بگرەگوئی حیس، گوئی باتین تا هەب
نەد دی هاوین، وای لەنێو فەسلى بەهار
میوەکەش ئیمەین، ئەمما نیوەکال
چون نەبوو خام، لایقی شای کاخ و تەخت
سست دەگرێ میوەلک، ئەو دەم بەعام

- گەر بەئەو ئىقبالەشېرىن بىت زار
سەخت گىرى ھەم تەعەسسوب، خامىيە
ماۋەيەك شت نابى بىژم مەن ئەۋى
ئېمە ھەرسى، جەبرەئىل وتۆ و ئە مەن
ۋەك دەخەودا دىتەپىش خەو نىك لەبۆت
تۆ لەخۆت بىست وا دەزانى گەرقلان
يەك نەفەرنى، بى گومان تۆ، ئەى رەفىق
زۆرەزىم و گەو رەرى تۆ، نەك كەمى
كوا لەھوشىارى و لەخەو جىگى دەبى؟
ھىچ مەلى تا دىن دەلىن بۆت عارفان
ھىچ مەلى تا بۆت دەلىتن رۆزى گەش
ھىچ مەلى تا دى دەلىتن بۆت رۈۋح
گەر مەلەت زانى تۆ ۋەك كەنعان مەبە
نوۋح دەيكوت بىرەلام كەنعانى مەن
جوابى دا، نايەم، مەلەى چاك ئاشنام
نوۋح پىكوت سەختەتووفان ئەو چەلە
بايى قەھرە، بۆ ھەموو شەمعان بەلا
جوابى داۋەدەچمەسەر ئەو كىۋە، مەن
ۋا مەكە، ئەو رۆ كەكىۋ بوو، چەشنى كا
پىندەكوت كەى پەندى تۆم مەن بىستوۋە؟
گفتى تۆم پى خۆش نەبوو قەت ھىچ زەمان
نوۋح پىكوت بىرە، ۋەختى ناز نىيە
تاكو ئىستات نازكرد ئىدى مەكە
(لەم يلد لەم يولد) ە، زاتى خودا
كوا دەكىشنى نازى مندال ئەو جەناب؟
كەم كەنازان بىژەمەن بابم نىيە
- نايەھەۋى، ئىنسان، مولكى رۆزگار
تا جەننى، كار، خوين ئاشامىيە
پىت دەلى ئەو، جەبرەئىلى زۆر قەۋى
ئەسل وريشەن ھەريەكە، نەك وىك دەچن
تۆ لەلەى خۆت را دەچى، بۆ لايى خۆت
ھات لەبۆ تۆى ئەو وتارەكرد بەيان^۱
بەلكەتۆ گەردوۋنى ھەم دەرياي عەمىق
بەحرى بى پايانى تۆ، ئەى ئا دەمى
كوا كەسىك زانا بەباش، ۋەك خۋاى دەبى؟
ئەو شتەى نەيكرد بەيان قەت ھىچ زەبان
ئەو شتەى گوئى و زار نەبىۋو لەو، چ بەش
تۆ مەلەى لانى، كەبوۋى نىو كەشتى نوۋح
دوژمنى ئەو نوۋحى كەشتىۋان مەبە
تا نەخنىكى، ئەى ئەتۆ چاۋانى مەن
شەمەى تۆم ناۋىت، شەمەى خۆم لەلام
كارى دەست و پى نىيە، ئەو رۆ، مەلە
رۈۋ ن دەمىنى ھەرتەنى شەمەى خولا
ئەو دەدا چاكەم پەنا، نەك ئىۋە، مەن
غەبرى دۆستى خۆى نەجات نادا خودا
ۋا مەنت يەك فەردى ئەھلەت وىستوۋە
مەن بەرى بووم لىت، لەنىو ھەر دوو جىھان
بۆ خوداۋەند ھىچ كەسىك ھاۋ راز نىيە
لىرەناز سوۋدى نىيەچىدى مەكە
بى منال و دايك و باب و، ئەقربا
كوا دەبىسى نازى دايك و نازى باب؟
ئەى جەۋان مەن باب نىم، نازت چىيە؟

^۱ - ھات بەتۆى كوت ئەو وتارە زۆر نىھان (مصرع دوم)

- مىزدى كەس نېم قەت نەبووم من شەھوۋىتى
بەس خىزىۋى و بەندەگى ھەم ئىزتىرا ر
بىندەكوت با با، لەمىزەوا دەلەى
تۆ ئەوۋەت زۆر كوت دەگەل يارو نەبار
ئەو قسەى تۆ م من نەوېست، زۆرم دەبېست
بىندەكوت نووچ ھېچ كەنايىنى زەرەر
نووچ دەيكوت ھەرۋەھا پەندى لەتېف
نووچ لەپەندى وى نەبووماندووكەمى
ئەو دەمەى دا، ھات مەو جىك زۆر قەوى
نووچ دەيكوت ئەى خودا ئەى كىرگىر
تۆگەلىك جاران بەمەن وەعدەت دەدا
مەن ئومىدەم ھەر ئەتۆ بووى ئەى كەرىم
خو كوتى كەنەن لەئەھلى تۆ نەبوو
گەر ددانىكت خەرابوو ئەى فلان
تا كو باقى تەن نەبى لەو دەردەدار
نووچ كوتى دوورم لەغەبرى زاتى تۆ
خۆت دەزانى چۆنەھالەم گەل تۆ مەن
زىندەگىو شادىم لەتۆ يەئەى خودا
ۋەسل و فەسلەم نى ئەتۆ ئەى زولجەلال
ئىمەماسىن و ئەتۆ دەرياي ھەيات
جىت ئەتۆ نايى، لەئىۋى فەرو خەيال
باش و پىش سىلاۋ، خۆ، ئەى كىرگىر
مەن قسەم كىر ھەردەگەل تۆ نەك ئەوان
جاو كەعاشق چى دەلەتەن رۆ ژو شەو
غەبرى مەعشوق كى دەكا تەعرىف ئەگەر
شوكىر، سىلاۋ ھات و ئەمەت پىندەكرد
چونكە ئەتلال زۆر لەئىم و پەست بوون
- كەم كەنازان تۆ ئەلەيرە، ئەى سىتى
دەن بەكار، لاي زاتى پاكى كىرگىر
ئەوچەلەش ۋەك جارى جاران ھەر ھەلەى
ھاتەگوتى تۆ زۆر جەۋابى نا لەبار
خاسە، ئىستە، تېپەرى عومرم لەبېست
پەندى بابى خۆت بېسى تۆ ئەگەر
جوابى بېست ئەمما، لەكەنەن زۆرەنەف
گوتى بەپەندى نووچ نەدا كەنەن دەمى
داى لەكەنەن كوشتى، كىردى سەر نەوى
ھات لەبۆ مەن غەم گەلىك زۆر بى ژمار
گەر دەبى ئەھلەت لەدەس تۆ فان رەھا
بۆچى لىتى ساندەم ئەدى سەلىت، گلىم؟
تۆ سېى، ئەو رەش، ۋەكوو تۆ، ئەو نەچوو
بىنەدەر تۆ زۆر بەزوۋى ئەو ددان
با لەتۆش بى، لەو بەدوور بە، چەشنى مار
غەبرى تۆ نايى ئەوۋى بوو، ماتى تۆ
كوانى بارانەو چەمەن قەت وا دەبى؟
دەن لەتۆ بى واسىتەبۆ مەن غەزا
ئىر تىباتمان بەلكەبوو بى ئىعتىلال
زىنى دا پىن، لوتقى تۆ ئەى خۆ ش سىفات
نى ۋەكووئىللەت، دەگەل مەعلول ھەۋال
ھەر ئەتۆم داۋا دەكرد بۆ گشت كار
ئەى بەلەفىزى نوپت كىر تۆكۆن بەيان
زىكرى ئەتلال و دەمەن بۆ، وىردى ئەو
ئەولەبۆئەتلال دەلى باس ۋەخەبەر
ۋاسىتەى ئەتلال ھەرچى بوو دەبىر
بى. نەداۋ، بى سەداۋ و ھەست بوون

- دەمھەۋى ئەتلەلى ۋا مەن ئەى خودا
دوۋ كەرەت تا مەن بېسىم نامى تۆ
ئەننىپان بۆيەكتۈ يان خۆش دەۋى
ئەو تەپۈلكەى بەردەلەن، كى دەپھەۋى
مەن دەلېم ئەو ھېچ كەنابى يارى مەن^۲
ئەو دەگەل خاك ساف كە، بېكەتۆ عەدەم
خو كوتى ئەى نوۋوح بىت وى تۆ ئەگەر
چۆن بەكەنغان تۆ دەدەم ئازار ئەمەن؟
جوابى دا، نا نا، ئەمەن رازىمەگەر
خۆشەلام غەرقم بىكەى تۆ ھەرزەمان
چاولەكەس ناكەم ئەگەرچاۋكەم لەكەس
سونى تۆم مەعشوققەۋەختى شوكرۈ سەبر
عاشقى سونى خوداۋەند، باكەمال
- دەنگ كەبى ۋەك كىتۈ جەۋابى مەن بىدا
عاشقم بۆ نامى گىيان ئارامى تۆ
چون دەبېسىن دوۋكەرەت نىۋت لەۋى^۱
لايىقى مشكانە، ئەك ئىنسان، ئەۋى
بى سەداۋ بى جواب دەبى گوشتارى مەن
يار كەنابى، بېكەيارى ژىر قەدەم
گشتى خنكاۋان لەژىر خاك دېتمەدەر
دەمھەۋى بىت كەم لەحال ھوشيار ئەمەن
بىت ھەۋى، غەرقم بىكەى ئەى خۋاى لەسەر
حۈكمى تۆ مەقبۇلە، لام زىاتر لەگىيان
بۆ بەھانە، مەنزەرم ھەرتۆى ۋ بەس
عاشقى مەسنوۋى نېم مەن، چەشنى گەبر
عاشقى مەسنوۋى ۋى بوۋ، دېن بەتال

تەۋافۇق دەبەينى ئەو دوۋ ھەدېسە..(الرضا بالكفر كفر) ۋ ھەدېسى (مەن لىم پىرۇز

بقضائى فليطلب ربا سۋاى)...

- بۆ سۋئالىك ھاتەلام دوۋى يەك نەفەر
بېيكۈتم ۋايكۈت رەسوۋلى مۇجتەبا
دۋايەفەر موۋى لازىمەبۆ ھەر قەزا
خۆ قەزاي خان ھەر دوۋان، كىفر ۋ نىفاق
گەر نەبىم رازى، ئەو ىش بۆ مەن زىيان
پېم دەكۈت ئەۋكفرە، مەقزى ئەك قەزا
لىك جىياكەجا، ئەتۆ مەقزى ۋ قەزا
- تېگى تا ھەم قەزاۋو، ھەم قەدەر
(الرضا بالكفر كفر) بى ئىبا
چى مۇسەلمانەۋى ھەبىي رەزا
گەر كۈپرازى بىم بەۋان، دەمبى شىقاق
پېم بلى چارەم چىيە؟ چۈن لىك جىيان
يەك ئەسەربوۋ، بۆ قەزا ئەۋكفرەجا
تالەجۋابى خۆت ھەبىتن تۆ رەزا

^۱ - چۈن دەبېسىن نېۋى تۆ دوۋ چەل لەۋى (مىصرى دوم)

^۲ - مەن دەلېم ئەو تەپكە، ناپى يارى مەن (مىصرى اول)

- ١٣٦٩) گەر لەمەن رازی بێ، نیم لەو رەزا
 ١٣٧٠) ئەو نە کفرە، کفر نابێ وەسفی خوا
 ١٣٧١) چۆن دەبێ ئەو دووانە یەک بن، حیل و خیل
 ١٣٧٢) بەل نیشانەی پێس نیشاندانی وێه
 ١٣٧٣) گەر بکێشێ نەقشی ناحەز، هەم جووان^١
 ١٣٧٤) زۆر دەکێشێ جواب و سوال، تا دێنە بن
 ١٣٧٥) نابێ نەقشم ئەو دەمی، خزمەت بەکەس
- ١٣٦٩) مە کفریم بوو رەزا، چون بوو قەزا
 ١٣٧٠) کفرەکی گەر وێست جاریکی قەزا
 ١٣٧١) کفر. جەهەلەخۆ قەزای کفریشە عیلم
 ١٣٧٢) - حەزی خەت ناحەزی نەققاش نییه
 ١٣٧٣) - رەنەققاش ماھیر و هەم پەر تەوان
 ١٣٧٤) کەر کو لەو باسە بێژم زێدەمەن
 ١٣٧٥) بۆ قی نوکتهی عیشق، دەرواتن لەدەس

مەسەل لەبارەی ئەوەدا کە حیرەت مانعی بەحس و فکەرە...

خولاسەی داستان

کابرایەک کە پریشی ماش و برینج ببو هاتەلای سەلمانی و بێنیکوت مووکانی سێپیم بۆ لە مووہکانی رەش جیاکەوہ، کابرای سەلمانی فەورەن تەواوی پریشی بە مقەست هەڵپاچی و بێنیکوت چونکە ئەمە سەرم شلووگە و کارم زۆرە بۆ خۆت لێکیان جیاکەوہ...

- ١٣٧٦) هاتەلای سەلمانی جوان کا پروویی وی
 ١٣٧٧) مووی سێپی، هیناومە چونکە تازەبووک
 ١٣٧٨) هانی کارم زۆرە، بیکەخۆت، جودا
 ١٣٧٩) ئەھلی دین کا ری جیہبەو یا ئەوہ
 ١٣٨٠) وەر گەر وەزەید، لێیدا، زللە، تا
 ١٣٨١) جواب دەپێم پاشان تۆ لێم دە، زۆر نەکەم
 ١٣٨٢) مە سوئالێکم ئەلێرە، بۆ دەھات
 ١٣٨٣) پش ملت بوو، بێژەبۆ مە، ئەی کیا
 ١٣٨٤) جوابی ئەوہەم بۆیەنایەت بەر نەزەر
 ١٣٨٥) کوا دەکاتن بیری والە، دەرەدار
- ١٣٧٦) بەک نەفەر ماش و برینج بوو موویی وی
 ١٣٧٧) بێنیکوت لێم جیاکەوہ ئەو دەست سووک
 ١٣٧٨) رەشی هەڵپاچی، وەدەستی خۆی دەدا
 ١٣٧٩) رەش سوئال و، جواب سێپی، لێکیان کەوہ
 ١٣٨٠) بەک نەفەر زللە لەپش مل، زەیدی دا
 ١٣٨١) بەزەن دەیکوت سوئالێکم مە دەکەم
 ١٣٨٢) مە کەلێم دای دیارە دەنگێکم خۆ دەھات
 ١٣٨٣) دەستی مە بوو دەنگی لێھات والە، یا
 ١٣٨٤) حویی دا، مە بوو م لەبەر ئێش، بێ خەبەر
 ١٣٨٥) تۆ کەبێ دەردی بێی بۆت، بێر، کار

حیکایەت ..

- ١٣٨٦) گەرچی مەیلی حیفزی ویشیان بوو لەسەر
 ١٣٨٦) کەم لەئەسحاب بوون قورئانیان، لەبەر

^١ - دیارە نەققاش ماھیرە گەربێ درەنگ ئەو دەکێشێ نەقشی ناحەز هەم قەشەنگ

- چۈنكى كاكىل گەرگەشەك چاك ئەي رەفەيق
مەغزى گۈزۈپسەتەۋو، بادام بەجەم
مەغزى دانىش زۇر بېي، پېست كەم دەبىي
تالىي و مەتلۇوبى چون زىد بوون وەھا
گەر تەجەللى كات ئەو سافى قەدىم
(جل فينا) بوو لەلەي ئەسحابە گەر
جەمەي سوورەت بەومەغانى زۇرەمىق
چۈنكى نايى بەو ھەموو، مەيلەش، ئەدەب
وختى ئىستىغنا، موراعاتى نىياز
چاو عەسا بۇ كۆيژ چۆن مەعشوق دەبىي
يەك كۆتى كۆيژان وەكۆسەندوۋقى پېر
گەر كۆ بى سەندوۋقى بۇ قورئان بەمال
ئەو چەلەش سەندوۋ قەكى نەبىي، ج بار
گەر كەسكىش ھات و، وەسلى دەسكەۋى
گەر بەمەتلۇوبت گەشەتى ئەي مەلىح
گەر وەسەر كەۋتى ئەتۇ بۇ ئاسمان
غەيرى كۆمەك يانەتەلىم دا ن، بەغەير
گەر كۆتۈۋىتەبىي ساف و جەلى
گەر لەلەي شا، دابىشەيت، بېت، قەبوۋل
- پېستى ۋى زۇر زۇر دەبىي ناسكۆرەقق
گەرگەشەك زۇرچاك، دەبىي پېست زىدەكەم
باغىسى پەرۋانەسۆزى، شەم دەبىي
ۋەحى، ۋاى ئاگر لەئەحمەد بەر دەدا
ۋەسفى حادىس لىدەسوو تېتن، گلېم
حېفىزى بايە، رۈبەيى قورئان، يەك نەفەر
بەس لەدەستى شاي عەزىم دى ئەي رەفەيق
گەر كۆ بىش بىي، ۋاقىعەن، ئەمرىك عەجەب
ۋەك دەگەل يەك كۆ ۋەبىن، دوو، لىك جىياز
كۆيژ لەبۇ قورئان ۋەك سەندوۋق دەبىي
لەفزو ئەمسالى نوبى دەو دانە، خېر
زۇرلەۋەي چانر، لەقورئان بى بەتال
چاكرەلەۋەھى كەھەبىي مشك ومار
ۋاسىتە ۋەللالى كۋانى ئەو دەۋى؟^۱
ۋىستى عىللەت دەبى ئەو دەم قەبىح
دوور لەسوودە، بىت ھەۋى گەر نەردەبان
سوود نادا، خەير كۆردن پاشى خەير
جەھلەھەر كەس ئەو بىكەتن سەيقەلى
بۇ بىئىرئى ناحەزە، نامەو رەسوۋل

داستانى مەشغۇل بوۋنى عاشقىك بەخۇيىدەنەۋەي نامەي عاشقانە ۋە مۇتالەئەي نامەي
عاشقانە لەزۋور مەعشوقى خۇي، ۋناحەزە بوۋنى ئەو كارەلەلەي مەعشوق ... (طلب
الدليل عند حضور المدلول قبيح والاشتغال بالعلم بعد الوصول الى المعلوم مذ موم)
خولاسەي داستان...

مەعشوقىك عاشقى خۇي ھىنا لەلەي خۇي دانا، ئەمما عاشقى ساۋىلكەو خام لەباتى بەگەشەتن
بەمەعشوقى خۇي شادو خۇشحال بىي، دەستى دەباغەلى نا، ۋ زۇرنامەي دەر ھىنان كەلەزەمانى

^۱ - ۋاسىتە ۋەللالى دۋايەي، كۋا دەۋى؟ (مصرع دوم)

دوو رېوون لە يارى خۆى بەسۆزو عىشقىكى زۆر نووسى بوونى و دەستى بەخوڧتدنه وهى ئەو نامانە كرد، خولاسە ئەو ئەندەى نا مەخوڧتدنه وه كه مەعشوق حەوسەلەى بەسەر چوو، لەپاشان مەعشوق زۆر بەحاله تىكى تەحقير ناميز پيىكوت ئەو نامانەت بۆ كى نووسيون؟ ئەگەر بۆ منى نوو سبون ئەو ئەلئان ئەتۆ لەلاى من دانىشتوى وبەو سەلى من شاد بووى، واديارە خوڧتدنه وهى نامەى عاشقانە لەكانى ويسال غەيرى زايع بوونى عومر، بەرھەمىكى دىكەى نىيە، عاشق جوابى داوەخۆ ئەم دەزانم كە ئەم ئەلئان لەلاى تۆ دانىشتووم، ئەمما نازانم بۆچى ئەو لەزىزەتەى كە لەكانى دوورى و فېراق دەمكرد ئەلئان نايكەم؟ مەعشوق پيىكوت بۆيەواى چونكە ئەسەن ئەتۆ عاشقى من نى، بەلكە عاشقى ئەحوالى مۆتەغەيبىرى خۆتى ..

عاشقىش دەى خوڧتد لەبۆى نامانى پار ^۱	عاشقى خۆى دادەنالاى خۆى يار
شيعرو شين و نالەنالى زۆر حەزين	مەتيىدابوو گەلىك سۆزى بەتين
و سەلى بىت وا، عومر، زايع كردنە	پيىكوت مەعشوق ئەو ئەت گەر بۆ منە
بىزەبۆ من كوانى عاشق وا دەكات؟	مەدەخوڧتى ئەتۆ ئەمنيش لەلات
لەزىزەتى نابەم لەو سەلى تۆ تەمام	جوابى دا حازر لەلامى، تۆ بەلام
ئىستەنمە گەرچى و سەلم بوو بە يار ^۲	من كە ئەو خۆشەى لەتۆم را، دىت پار
چاوى قەلبم تازە كرد بەو، بى گەزاف	من لەكانى عىشقى تۆم خوارد، ئاوى ساف
ديارە رېگر جىنى لەسەر رېم دا دەنا	من دەبينم كانى ئەمما ئا و، نا
لىك بەدوو رين، ئاسمان و خۆلەبۆت	پيىدەكوت مەعشوق، نيم من جا، لەبۆت
حالى تۆ نايى دەوام هېچ كات لەبۆت	عاشقى تۆ، هەم بەم، هەم حالى خۆت
جوزئى مەقسوودم لەبۆ تۆ، ئەى بەناو	حاكەوابى عاشقى من نى، تەواو
عىشق بۆ نەقدىنەيە، سەندووق، نا	مەلى مەعشوقم ئەم، مەعشوق، نا
مۆبەدايە، مۆتەهايە، وايە ئەو	نەو كەسەى مەعشوقە ھەر تەنھايە ئەو
ئەو وەها يە، ئاشكرايە، ناديار	گەر ئەوت دەسكەوت نات بى ئىنتىزار
بەندەنەبۆ مانگى ئەوھا، مانگ و سالى	مىرى حالان بوو نەو كە مەو قووفى حال
بى ھەوئى گەر، گيان لەجىسمى چا دەبى	جۆن بەحال فەرمان بدا، حال وا دەبى

^۱ - بۆى دەخوڧتد عاشق گەلىك نامەى دەپار (مصرع دوم)

^۲ - لەزىزەتەى ديم لەتۆ را پارسال ئىستەنمە گەرچى ھاتە دەس، ويسال

- خۇ، نە كامىل بوو ئەۋەي، مەۋ قوۋىيى ھال
 كىميا بۇ ھال دەيتىن دەستى ۋى
 بېھەۋى گەر، مەرگى تال، شىرىن دەبى
 ئەۋ كەسەي مەۋقوۋىيى ھالە، ۋايە ئەۋ
 سۇفى ئىبنولۇقتە، ئەمما ئەي ھەۋال
 ھال ھەمۇ مەۋقوۋىيى عەزم و رايى تۇ
 عاشقى مەن نى، بە ھال تۇ عاشقى
 ئەۋ كەسەي جار كامىلەۋ، جار جار قەلىل
 ئەۋ كەسەي نەبىي لەسەر يەك ھال، قەرار
 ئەۋ كەسەي كە، خۇشە، جار جارەش نەخۇش
 بورجى مانگە، مانگ نىيە، مانگ ۋا نىيە
 سۇفى سافى ۋەختى لا، زۇر خۇ شەۋىست
 غەرقى نوۋرى خوايە سافى ئەي ھەۋال
 غەرقى نوۋرىك بوو كە (لىم يولد) لەكەس
 بىت ھەۋى ئەۋ عىشقە تا نەت بى فەنا
 تۆمەنۈرە جوانە نەقشەت يانە پىس
 چاۋ مەكەلە ۋەھە، فەقىرى، يازە عىف
 تۇ، تەلەب كە، دائىمەن ئەي خۇش نىۋ
 لىۋى وشكى تۇ گەۋاھى ۋا دەدات
 ۋا بە تىنۋ ۋا دەدا پەيغامى خۇش
 ئەۋ تەلاشە زىدە باشە پىر سەمەر
 بۇ تەلەب، مېفتاحى مەتلۇۋاتى تۇ
 دىقلى سوبخە، خۇ تەلەب، زۇرخۇش خەبەر
 تۇ تەلەب كە، گەرچى نەت بى ھىچ سەبەب
 ھەر كەسنى دىتت تەلەب بوو كارى ۋى
 چون دەگەل تالب ئەتۇش تالب دەبى
- دەبىنىشى جىستو جۇ كا، ھال بە سال
 دەس تەكان دا، مەس دەيتە، مەستى ۋى
 دىرك ۋ دا لىش نەر گىس ۋ، نەسرین دەبى
 ھال بىي ئەۋ زىاد نەبى، بى مابە ئەۋ
 سافى فارىغ ما، لە ئەۋ قات ۋ، لە ھال
 داي بەۋان زىن، فوۋى مەسىح ئاساى تۇ
 ھەر بە ھىۋاى ھال تۇ، پىم شايى
 ئافىلە، ناپىتە مەعبۇد، بۇ خەلىل
 بۇيەنەبى كەس ئەۋى، بگرى بەيار
 جار دەيتە ئاۋو، جار ئاۋرى لەجۇش
 نەقشە بىت، بوو ئەۋ، لەخۇى ئاگا نىيە
 بابى خۇى چۆن ۋىست ۋەختى ۋا دەۋىست
 بى نىيازە ئەۋ لەباب ۋ ۋەخت ۋ ھال
 (لىم يلد لىم يولد) بىش بۇ خوايە بەس
 تۇ دەبى بەندەلە بۇ ئەۋ قات، دەنا
 عىشق ۋ مەتەلەب بىتە، گەر تىيىدە كىس
 ھىممەتى خۇت، بىنەبەر چاۋ، ئەي شەرىف
 ھەرۋەكۋ داۋا دەكا، ئاۋ، وشك لىۋ
 تۇدەگەي ئاخىر، بەسەر چاۋەي ھەيات
 پىم دەگەي تۇ، بەۋ تەلاش ۋ جنب ۋ جۇش
 لادەبا مانىع، لەرئى خوا بى، ئەگەر^۱
 ھەم سېاھو، نوسرەتو، راياتى تۇ
 بانگ دەكا، نىزىكە بىت، ۋەختى سەھەر
 چون لەئەسباب بى نىيازە، پىر رەب
 يارى ۋى بە ، تۇ لەبۇى كە سەرنەۋى
 تۇ لەسايەي غالبان غالب دەبى

^۱ - زۇر شەرىفە ئەۋ تەلاش ۋ جنبۇشە گەر لەرئى ھەق دا بىي ، مانىع كوشە

- گەر سولهیمانی دەوێ، میرووی بچووک تۆ مەنۆ ڕە، هیچ کاتیک لەو، بەسووک (١٤٤٨)
- مال و سەرۆت هەرچی هەتیی، بی گومان بیرو ویستن بوو لەئەووە، ئەی فلان (١٤٤٩)

داستانی ئەو کابرایەکی کە دەزەمانی حەزەرەتی داود شەو و پۆڵ دوعای دەکرد کە ئەی
خودا، پزقیکێ حەلال و بی ئەزیهەم دەیه..

خولاسە ی داستان...

کابرایەک دەزەمانی حەزەرەتی داود دا هەمیشەوای دوعا دەکرد، خودایا پزق و پزۆیهکی حەلال
ویندەردو ڕەنج بەمن عەتا کە، خەلکیش وەختیک دوعای وییان بەزاهیر پووج و بی ئەساس
دەییست، مەسخەرەیان دەکرد، بەلام ئەوگوتی نەدەدا بەو مەسخەرە، و هەرەها بەو دوعا و
پارێنەو و خواستنی پزق و پزۆزی بی زەحمەت و بی دەردەسەر، مەشغوول بووتا وەکوورپزۆزیک
دەحالتیک داکەغەرقی دوعاوپارێنەووەبوو گا یەکی قەلەو بەغاردان هاتەبەر دەرکی مالی وی
وبەشاخی زەلامی، محکەم لەقفلی دەرکە ی دا وقفلی شکاند و هاتەزور، کابرا چی بەچی دەست
و پنی ئەو حەیانە ی محکەم بەست و بەچەقوو یەکی تیز، سەری بری ساحەبی (گا) وەختیک
کە گایەکە ی خۆی بە کوژراوی و خویتاوی دیت ئیقەو بەرۆکی کابرای فەقیری گرت و پینیکوت
ئە ی بی ڕەحمی دل ڕەق بۆ گای منت کوشت؟ کابرای کە گایەکە ی سەر بری بوو جوابی داو،
کە ئەمن هیچ سووج و تاوانم نییە زۆر لەمیزبوو کە پزق و پزۆزی حەلالم لەخودا داوا دەکرد، ئیستا
دوعام قەبوول بووو.. ساحەبی گا لەو جوابە کە بەزاهیر لەلای کەس قابیلی قەبوول نەبوو بەجێو
لێدان بردی بۆ مەحکەمە ی حەزەرەتی داود(ع) حەزەرەتی داود پینیکوتن چ قەوماو؟ ساحەب گا
پینیکوت ئە ی پیغەمبەری خودا بە دادم بگە، ئەو کابرایە بەزولم گای منی سەر بریو حەزەرەتی
داود ڕووی دەموتتە هەم کرد و پینیکوت بۆچی مالی ئەو کابرایەت تەلەف کردوو؟ بەج دەلیلی
شەری یاعورفی گای ویت سەر بریو؟ کابرای کە گایەکە ی سەر بریو کوئی ئە ی داود
حەوت سالە شەوو پزۆز لەدەرگای خودا دەپارێمەو کە پزق و پزۆزی حەلال و بی زەحمەت و
بی ڕەنج و بی دەردەسەر بەمن عەتا کا ئیستا دەبینم دوعایە کەم قەبوول بووو، ئەمن نەک
لەبەر خواردنی گوشتی ئەو حەیانە بەلکەم بەشوکرانە ی ئەو کە دوعایە کەم قەبوول بووو ئەو
حەیانەم سەر بریو، خولاسە حەزەرەتی داود پاش بیستنی قسە ی هەر دووک لا، چۆ میجرایی
عیبەدەت و خەلوەتخانە ی خۆی، ماو یەک لەکار و باری ئەو دوو نەفەرە فکری

كرده و عاقىبەت وەحىي خودا لەو بارەدا گەيشت وەحەقىقەتى مەو زووع ئاشكرا بوو. داود (ع) لەخەلۆەتخانەى عىبادەت ھاتەدەر تا حوكمى نىھائى خۆى لەبارەى ئەو مەو زووعەدا، ئىعلام بكا . ھەزرەتى داود بەساحەب گای كوت دەست لەئىددىعائى پووج و بى ئەساسى خۆت ھەلگرە، ھەق بەو كابرایە، كەگایەكەى سەربرپو، وئەو كابرایەنەك ھەرزولمى نىسبەت بەتۆ نەكردوو، بەلكەم دەبى تەواوى مالى و سەر وەت و داراىيت بەدى بەوى، ساحەب گا كەئەو حوكمەى يىست دادو فىغانى لى بلىند بوو و وەك شىتان بۆ ئەو لاو ئەو لا دەچوو و لەخەلكى كۆمەكى دەخواست و خەلكىش زۆر بەتەعەججوب و دلنەرمى ھەقىان بەساحەب گا دەدا، وپىيان وابوو كەئەو زولمى لىكراو، جا لەبەر ئەو، لەحوكمى داوديان شك و گومان ھەبوو و دەستيان كرد بەئىعتىراز كردن، ھەزرەتى داود وەختىك كەلەو ئىعتىرازانە ئاگاداربوو ئىحساسى كرد كەوختى ئەو ھەىكەحەقىقەتى ھال ئاشكرا بكا، جا بەخەلكى كوت ھەستن با پىكەو ھەجىن بۆ سەحرا تا پىتان سابىت بكەم كەحەق بەكەىيە.. ھەموو وەرئى كەوتن جا، رۆشتن تاكو گەىنەدارىكى زەلام و گەو رە، بەلك و گەلای زۆر، ھەزرەتى داود كوتى لەزىر ئەودارەبۆنى خوین دى، ئەو خەرابكارە (ساحەب گا) لەسالانى پىش دا بابى ئەو كابرە فەقىرەى (كابرەى كەگای سەربرى بوو) كوشتوو تەواوى مالى و سەر وەتى وىشى داگىر كەردوو، رازى ئەو جىنايەتە، زۆر لەمىز سالى كەدا پۆشراو ھەبەلام حىرس و تەماعى ئەو كابرە (ساحەبى گایەكە) باعىس بوو كەشكايەت بىنى بۆ مەحكەمەى من و ھەر بەو شكايەتەحەقىقەتى مەو زووع ئاشكرا بوو و پەردەلەسەر ئەو جىنايەتەلاچوو لەپاشان داود (ع) روى لەخەلكى كرد و كوتى ئەو خەرابكارە (ساحەب گا) بۆ ئەو مالى بابى ئەو كابرە (كابرەى كەگای سەربرى بوو) داگىر بكا ئەوى بەچەقوو كوشت و چونكە زۆر بەعەجەلە بوو جەسەدەكەى بەچەقوو ھەلەزىر خاك دەفن كرد، و لەبۆ ئىتمىنان ئىترە، بەدەنەو، تا حەقىقەتى ما جەرأتان لى مەعلوم بى فەو رەن ئەو پىيان دا وەو جەسەدەكەيان دەگەل چەقوو دىت و لەئاخىردا، موجرىم، بەقىساس موجازات كرا ..

یەك نەفەر بوو، لەو دەمى داود، نەبى	ئەو لەلای خەلكى، چ زانا، یا غەبى	۵۰)
واى دوعابوو، رۆزۆ شەو تۆ، ئەى خودا	رۆزۆ و رۆزى بى عەزاب، پىم كەعەتا	۵۱)
چونكە ئەى حەق تۆ منت چا كرد يەقین	تەنبەل و سست و تەوزەل، زۆر غەمىن	۵۲)
ئەو كەرانەى پشت برىندارى رەبەن	بارى ئىستر، يانەئەسپان، كوا دەبەن؟	۵۳)

- جۆن مەنت چاکرد تەنبەل، ئەو خۆدا
 سێهەری جیگا خەوی من، نێو و جۆود
 تۆ بەسست و تەنبەل و بێ حال مەگەر
 مەرچی لاقی بێ، دەچی بەدوای غەزا
 تۆ بنێرەر زۆر بۆ لای ئەو حەزین
 جۆنکە دەست و پێی نییە ئەسلەن، زەوی
 تۆ مەندال بێ لە دەست و پێ بەدوور
 دەمەوێ پرۆژیک لەناکاوی تەعەب
 ساوەییکی زۆری ئەو کرد وا، دوو
 یەکە نینی خستە جەم، گفتاری وی
 جی دەلی و زۆر عەجەب ئەو ئەحمەقە؟
 بێ پرۆژی کە سب و پەنجە، هەم تەعەب
 هەس لە پێی ئەسباب پرۆژیتان بوو
 ئەو نەبی ئیستا لە لایەن، گشت کەس
 ئەو شکۆھو عیززو نازی مەعنەوی
 تۆر لە ئەژمار بوو لە بۆ وی موعجیزات
 کێ لە ئادەم تا کو ئیستا هاتە بوون
 ئەو بەهەر و عەزیزیک کە دەیدا یەک سەدا
 نێر و ئاھوو کۆ دەبوون، تا ئەو زەمان
 ئەو سەدا یەھەم سەدا بوو ن تەیر و کێو
 تەیری ئەو هەش هەیتی ئەو سەت موعجیزات
 ئەو هەموو ئیعتازەدای بەو، کردگار
 ئەرچی نەو بوو ئەو دەژیندا هیچ گری
 بەک نەفەر بەد بەختی خۆشی قەت نەدیو
 زۆر بەزوووی دەبەھوو ئەو بەخت، پەش
 ئیستە ئەو گیزی نەقامی هیچ نەزان
 بەک بە شوخی پێیدە کوت تۆ بگرەھا
- ھەر لە پرێگای تەنبەلی، پێم دە، غەزا
 تەنبەل جینی وای بە من دا، فەزل و جۆود
 پرۆژ و پرۆژی دی دەدەو، ئەو داد گەر؟
 خۆت بکەرەحمی بە پێ لاق، ئەو خۆدا
 تۆ بنێرەھەور، بۆ ھەر سەر زەمین
 جۆودی تۆ ھەو را ن دەبا، بۆ لای ئەو
 دی دەدا دایکی غەزا بەو، بێ قسوور
 چون لە کۆشش، بەرھەم بوو، بەس تەلەب
 پرۆژ ھەتا شەو، شەو ھەتا وەختی زوھا
 ئەو تەماعی پووج و، زۆر ئیسرااری وی
 یا کە سینک پێیدا وەبەنگ، ھۆشی لە قە
 دای بە گشت کەس خۆ خۆدا پێشەوتەلەب
 گەر کو چوون بۆ مال، لە پێی دەر، بچنەو
 ھەر بە تەنیا، حەزەتی داوودە، بەس
 ئینتیخایی کرد خۆدای بال و نەوی
 مەو جی بەخشیش یەک بەدووی یەکا دەھات
 دەنگی خۆشی بێ بە چەشنی ئەر غەنوون؟
 دووسەدان ئینسان لەو ئیگانیان دەدا
 گوێ بە وەعزان دەن، لە یەک غافل ئەوان
 بردنی دەنگ ئەو دوو بۆ لای وی، نەخیو
 نووری پرووی وی، بێ جیھات و نێو جیھات
 پرۆژ و پرۆژی، بەس لە پرێگای کە سب و کار
 رزقی ئەو دەم بوو، کە کردی چاک، زری
 دەر کراوی دەھەر و، خانوو بۆ گەنیو
 بێ تیجارەت زۆر لە سوود بێ بیت بەش
 دەبەھوو ئاسمان بچێ، بێ نەردەبان
 پرۆژ و پرۆژیت، مۆژدەشت بۆ ھات، وەھا

- بېكەنى يېڭىك كوتى ئەى چاۋ رەشم
لەو ھەداپاى دای بەتۆمىر، كۈا بەشم؟^{۴۸۱}
- بەو ھەموو غەبەى كەلەو يان گرت ناس
لاينەنا قەت، ئەو دوعاىەو ئىلتىما س^{۴۸۲}
- تا كو ئەو بوو وا لەنىو خەلكى شەھىر
خۆ لەھەنبانەى بەتال، دەبوئ، پەنىر^{۴۸۳}
- بۆ مەسەل بۆ سادەلەوحى ئەو گەدا
لەو دوعاىە، خۆى نەكرد، ھىچ كات جودا^{۴۸۴}

ھاتنى گا، بە غاردان بۆ مالى ئەو كاپراى كە بە ئىلھاح و ئىسراپ دوعاى دەكرد (قال النبى

عليه السلام) (ان الله يحب الملحين فى الدعاء) حەقىقەتەن خوداۋەند دوعاگۆى موسىپىرى

خۆش دەۋى ...

- تاكو رۆژىك ۋەختى چىشتان ناگەھان
لەو دەمەى دەيكرد دوعاى وا، ئەو فلان^{۴۸۵}
- ھاتەمال گايەك بەتوندى ناگەھان
قۇلى دەشكاند زوو بەشاخان ئەو زەمان^{۴۸۶}
- ھاتەزوور بى ترس و بى باكانە، گا
دەست و پىى بەست، جى بەجى كاپراكە، جا^{۴۸۷}
- جا، برى لەو گايەسەر ھەر ئەو زەمان
بى تەۋەققوف، بى تەئەممول، بى ئەمان^{۴۸۸}
- باش ئەۋەى كرى جودا، لەو گايە، سەر
چوۋ كەقەسساب، پىستەكەى پىنىتەدەر^{۴۸۹}

كۆمەك ويستنى نازىم(حەزرىتى مەولانا) لەخوداۋەند...

- دەمەھوئ لىت ئەى خوداى بالا و نەۋى
بت ھەۋى گەر مەن تەۋاۋ كەم مەسنەۋى^{۴۹۰}
- سەھل كە، تەۋفىق بەدە، رېم دە، نىشان
يانەبېرەتۆ ئومىدەم، سەھل و سان^{۴۹۱}
- گەر لەموفلىس دەتەھوئ تۆ زىرى كان
شەھرىارا تۆ بدەبەۋ، زىر، نىھان^{۴۹۲}
- بى تۆ شىعرو قافىيە، شام و سەھەر
كۈا دەكا جورئەت كەپتەبەر نەزەر؟^{۴۹۳}
- شىعرو تەجنىس و قەۋافى ئەى خودا
گشت موتيعى ئەمرى تۆنە، بى سەدا^{۴۹۴}
- چونكە كرىد تۆ موسەببىح ئەى غەفوور
زاتى عاقل يا لەعەقلى زۆر بەدوور^{۴۹۵}
- يەك بەيەك تەسبىح دەكەن تۆ،خوای لەسەر
گشت لەحالى يەكترى بوون بى خەبەر^{۴۹۶}
- ئادەمى مونكىر بەتەسبىحى جەماد
ئەو جەمادەش بۆ عىبادەت ئوۋستاد^{۴۹۷}
- بەلكەحەفتاد و دوو مىللەت يەك بەيەك
بى خەبەر بوون لىكترى، لىك كەۋتەشەك^{۴۹۸}
- گەر دوو نائىق لىكترى بن بى خەبەر
چۆن لەيەك ئاگا دەبن دىۋار و دەر؟^{۴۹۹}
- گەر لەزىكرى نائىقان مەن غافلەم
كۈا دەزانى زىكرى سامىتان، دلم؟^{۵۰۰}
- بوو لەزىكرى جەبرى، سوننى بى خەبەر
زىكرى سوننى نەبىۋو، بۆ جەبرى ئەسەر^{۵۰۱}
- سوننى بۆخۆى زىكرى خاسى خۆى دەكات
جەبرى زىددى ۋى دەكاىى بى، نەجات^{۵۰۲}

- هەردوو یەکتەر زāl دەزانن، پێگەگوم
 بەک دەلێتن ئەو هەنیتی هیچ خەبەر
 گەو هەری هەموان دەکا لێکتر جودا
 ئەهرو لوتفی چاک دەناسن گشت کەس
 ئەتفەکی ئەمما بەزاهیر بوو بەکین
 ئەیری مەردی حەق نەبێ هیچکەس ئەوان
 ئەیری وان تابیع بەزەنن، نەک یەقین
- بێ خەبەر بوون لێکتری و فەرمانی (قوم)
 جەنگی وان چابوو بەویستی خوای لەسەر
 باش و بەد لێکتر دەکا زاهیر خودا
 جاج زانا یانەزان بێ، یانەخەس
 یانەقەرێک، کردی نێو لوتفیک کەمین
 لێک جودا ناکات و بۆی نابن، عەیان
 تاقەپەک بالیان هەیه، بۆ هەلفرین

**بەپانی ئەو مەتەبە کە عیلم دوو بالی هەیه، وشک و گومان یەک بال.. گومان ناکیسه و
 له پەرواز عاجزە، و میسالی زەنن و یەقین دەعیلم دا ...**

- هەیتی دوو بال عیلم و، یەک بال بوو گومان
 ئەیری یەک بال هەلفری گەر دوو قەدەم
 زۆر بەزەحمەت، پێ دەچێ، ئەیری گومان
 عیلمی بۆ هات گەر لەزەن خۆی هەلفری
 حا. لەپاشان پێ دەچێ ئەو موستەقیم
 هەیتی دوو بال، دەفرێ هەر وەک جەبەرئیل
 گەر هەموو کەس پێی بێ ئەلئان ئەتۆی
 زەرپەیهک ناکا بەمەدحی وان نەزەر
 یا هەموو بێژن لەدین تۆ وەر گەرای
 ئەو بەتانە ی وان نای بێ هیچ گومان
 بەنکەگەر دەریاو کێو، بێژن و تار
 بەو وتارە، زەرپەیهک، ناکا خەیاڵ
- زەن لەپەرواز ناکیسه هەم ناتەوان
 تۆدەبێنی کەوتە عەردی، لاجەرەم
 بەو ئومێدەبچتەو بەو ئاشییان
 ئەیری یەک بال بووبەدوو بال، هەلفری
 نەک بەسەر روو، یا بێتێن ئەو سەقیم
 بێ گومان و بێ شک و، بێ قال و قیل
 پراس لەپێی پراستی خوداوەند، دا، دەپۆی
 ئافەرینی وان لەبۆ وی، بێ سەمەر
 خۆت بەکێو زانی، بەلام یەک پووشکەکای
 ئەو غەمین نایی کەدووور بن ئەو، لەوان
 پێی بلەن گەل گومرەهان تۆ بوو ی بەیار^١
 لۆمەناکا ئەو، چ کات، ناخۆشحال

^١ - پێی بلەن گەل گومرەهان تۆبووبەیار

میسالی نەخۇش بوونی ئادەمی بە سەبەب خەيالاتی تەعزیمی خەلک و پەغبەتی
موشتەری نىسبەت بەوی، و داستانى موعەللىم ...

خولاسەى داستان ...

مندالى مەكتەبخانەلەسەخت گىرى و تەلاشى ئوستادى خۇيان لەدەرس و مەشق مەلۇل و
دلئەنگ و خەستەبېوون، رۆزىك كۆ يۈنەوئا چارەيەك بدۇزنەوئاو ماوئەيەك لەدەس ما
مۆستاي خۇيان ئاسو دەبن و نەفەسىكى راحەت بكىشن، لەنىو، وان دا مندالىكى زىرەك ھەبوو
وفكرىكى كرد و پرووى دەمندالان كرد و پىكىوتن ئەى دۆستانى خۆشەويست قەرار دا دەنپىن
كەھەر وەخت ما مۆستا ھات، لەھەوئەلەوئەمن پىدەلەم ئەى مامۆستاي بەرپىز خودا بەد نەدا،
مەگەر نەخۇشى؟ بۆ رەنگى موبارەكتان پەريوئە؟ وھەر وھا لەو جوورەقسانە.. ئەگەر ئىوئەش بەو
جوورەقسەى دەگەل بکەن بى شەك فەر دەكائەوئە، وئەوئەھم و خەيال دوچارى نەخۇشى دەبى
وحالى تىك دەچى، وئەتوانىن ماوئەيەك لەدەستى وى راحەت بىن دەئاخىردا مندالان
مامۆستايان بەو قسەو تەلقىنانەى خۇيان شەكەست دا، مامۆستا پىتى واپو كەبەراستى نەخۇشەو
بەو جوورەمەكتەبخانەى تەعتىل كرد و مندالەكان نەفەسىكى راحەتيان كىشا .. مامۆستا چۆوئەمال،
وھاو سەرى خۇى سەرزەنىش كرد كەئەتۆ بۆ پىت نەكوتوئە؟ ولەمال كەوئ...

چون تەلاشى كرد لەمەكتەب ئوستاد	بوون مەلۇل مندال، نەبوون يەك زەرپەشاد
مەشوئەپەتيان كرد بەكار بىنن، چ چار	تاكو تەعتىل كا، موعەللىم دەرس و كار
بۆچى نايچ چەند رۆز، رەنجوور ئەو؟	تالەدەرس و مەكتەبى، بى دوو ر ئەو
تا نەجات بىن ھەم لەدەرس و ھەم لەكار	ئەو بەچەشنى سەنگى خارا بەر قەرار
يەك منالى زىدەزىخ، وای كرد، بىر	پىدەلەم بۆ رەنگ زەردى وەك ئەسىر؟
رەنگ پەريوى، پىت نەداتن، دەرد، رەب	ياھەوا باعىس بوو والەى يانەتەب
بەو قسانەم، كەم دەچى بۆ نىو خەيال	تۆش بەمن كۆمەك بکە، وا، ئەى ھەوال
پىتى بلى گەرھاتى مەكتەب ئەى ھەوال	خوانەدا بەد، پىت بدا خوا، باش حال
جا، خەيالى زىاد دەپىتن ئەو دەمى	ھەر خەيال باعىس بوو شىت بوو ئادەمى
شەخسى سىو، چوارەمو، ھەم پىتجەمىن	چەشنى ئىمەخۇى نىشان دا، زۆر غەمىن
گەر بىتۇن سى منال ئەو جوورەخەبەر	ئەو دەكا باوئە خەبەر، بى دەردەسەر
گشتى كوتيان ئافەرىن ئەى ھووشيار	پىت بداتن بەخت و ئىقبال، كردگار

- ١٥٣٤) لەو قسانە لاندەدا، یەک دانە یار
١٥٣٥) تاکو نەشکێنیت غەماز، پشتیان
١٥٣٦) کەوتە پێشیان عەقڵی وی، ئیدیش لەدوو
١٥٣٧) ھەر وەکوو فەر قیان ھەبوو، جوانی سووەر
١٥٣٨) نێو زبان پنهان دەبێ حوسنی ریحال
- ١٥٣٩) ئێتێغافیان بوو لەعەھدی ئیستیوار
١٥٤٠) ھا. ھەپاشان سویتدی دا، ئەو گشتیان
١٥٤١) بکری ئەومندالە، مەقبوول لای ھەموو
١٥٤٢) ھەر تەفاوھت بوو لەنێو عەقڵی بەشەر
١٥٤٣) ھەبەرمووی والە، ئەحمەد، ئێو مەقال

عقوول دەخێلەت دا، لێک جیان بەلام لەلای موعتەزیلان بەرابەر و موساوین تەفاوھتی

عقوول بەتەحسلی عیلم و دانیش پەیدا دەبێ ...

- ١٥٣٩) بگرەگوێ تۆ، تیبقی قەو لی سوننیان
١٥٤٠) عەقڵ، لای وان یەک لەئیدی جیا نییە
١٥٤١) بەس بەدانیش یەک لەیەک، ئەلەم دەبێ
١٥٤٢) گەرچی نیتی تەجرەبە ی چەندین سأل
١٥٤٣) پیر لەدەستی وی دەبێتن، عەقڵ، بووک
١٥٤٤) چاکتر لەو ھە ی لەرێنگای فکەر تە
١٥٤٥) عەقڵی کەسبێ یانە عەقڵیک، دای خودا؟
- ١٥٣٩) ھەر خێلەت دا، عقوول لێکتر جیان
١٥٤٠) ئەوێ ئەھلی ئیتیزال خۆ، وا، نییە
١٥٤١) ھەر بەدانیش عەقڵ، زیاد و کەم دەبێ
١٥٤٢) ھەر ئەو قەولە چونکە یەک منال
١٥٤٣) ھەر دەبێ فکریک دەکا ئەو تیفلی چووک
١٥٤٤) ھەر دەبوونیکێ لەرێنگای فیتەر تە
١٥٤٥) ھەر بەشەر بێزەبێم ئەو خۆش ئەدا

گرفتار بوونی ماموستا بە وەھم و خەیاڵ، تەوھەسوتی منالان...

- ١٥٤٦) تاکو مەکتەبخانە بەو فیکرو خەیاڵ
١٥٤٧) تا لەئەووەل بچتە زوور وشیار، یار
١٥٤٨) پێشەوای پێ، خۆ ھەمیشە ھەرسەرە
١٥٤٩) لەو کەسە ی کە نووری حەق دێ بۆ ئەوی
١٥٥٠) خوا نەدا، بەد، رەنگی پرووت، زەردە، لەلام
١٥٥١) زوو لەجێی خۆت دا بنیشە، دە ی، ھەلێ
١٥٥٢) ھات لەدێ نیشت کە مەکەمە، لەو بوو، بەبار
١٥٥٣) جا خەیاڵ و وەھمی زیاد بوو کە مەکەمە
١٥٥٤) جا، خەیاڵ کردی بە ئوستاد، سەر، ئەوی
- ١٥٤٦) ھەر بەرۆزو گشتیان ھاتن منال
١٥٤٧) ھەر لەپشتی دەرکە، بوویان ئیتیزار
١٥٤٨) ھەر بیکە بۆ ئەو بیرە ھەر ئەو رەھبەرە
١٥٤٩) ھەر موقەللید تۆنە کە ی قەت، پێش کەوی
١٥٥٠) ھەر زوور ئەو، زوو کوتی، ئوستاد، سەلام
١٥٥١) ھەر کوت ئوستاد نەخۆش نیم، وا مەلێ
١٥٥٢) ھەر کوت ئەمما خەیاڵی وەک غوبار
١٥٥٣) ھەر بیکەش ھاتو، وایکوت ئەو دەمە
١٥٥٤) ھەر وەھابو تاکو وەھمی بوو قەوی

نەخۇش بوۋنى فېرەئون، بە خەيال و ۋەھمى تەعزىمى خەلقى...

- سەجدەيىكى پىياۋو ژن بردىان بەعام
چونكى كوتيان تۆ خودايى بى ھەۋال
ئەو بەدەۋايى خودايى بوو دلېر
عەقلى جوزئى ئافەتى ۋى، بوو بەزەن
نيو گەزت رېڭا ھەبى گەرتۆلە،لەرز
گەرلەسەر دىۋارى عالى رېكەۋى
بەل، لەترسان تۆ دەبى دوۋچار بەۋەھم
- كردى رەنجوور قەلبى فېرەئونى نەقام
لىتى ستاند، ئابروو، لەۋى ۋەھمو خەيال
بوو بەئەژدىھا، نەبوو ھېچ كات، تېر
چونكى تارىكى لەبۇ ۋى، بوو، ۋەتەن
بى خەيال تۆ، رې دەپۇى، بى ترس ولەرز
دوو گەزىش بى كەج دەپۇى، نەك تېكەۋى
چاك بناسەترسى ۋەھمى، تۆ بەفەھم

نەخۇشبوۋنى ئوستاد بە ۋەھم و خەيال...

- سست بوو ئوستاد بەئەۋھام،چوۋ لەحال
توۋرەبوو ئەو زۆر لەژن، چاۋ نايەۋىم
بۆچى نەيكوت ئەۋپەرپوۋرەنگى من
ئەو بەجۋانى زاھىرى خۇى بوو بە مەست
ھات گەراۋەمال بەتوۋرە، ئوۋستاد
ژن كوتى زوۋھاتى، خوا پىت بەد، نەدا
جۋابى دا كۆپرنى ئەگەر، چاۋ رەنگى من
تۆ لەمال دا چون ھەتەزۆر بوغز و كىن
ژن كوتى عەبىت نىيەتۆ، ئەى عەزىز
پېيكوت ئەى بەد، ھەر ۋەكوۋ پېش،ۋاى عەنيد
من گوناھم چى بوو كۆپرى كەر ئەتۆ؟
ژن كوتى ئەينوۋك دەدەم پىت ئەى بەجاھ
پىيدەكوت نەينوۋك وخۆت تايع، كەنن
زوۋكە، چاكە،جى لەبۇ من، ئەى فلان
ژن درەنگى كرد جا، پىاۋ بەو كوتى
- راپەرى يەك سەر لەۋى را، چۆ ۋەمال
ۋا نەخۇشەم ھېچ نەى پرسىۋەلېم
دەپھەۋى ئەو دوۋر لەخۇى كا، دەنگى من
ئىستەئەمنىش عومرى جۋانىم چوۋلەدەست
بوۋن لەدوۋى ۋى دا، منالان زېدە شاد
تۆ لەدەردو بەد، بەدوۋ ركاتن، خودا
ئەجنەبى بۆم شىن دەگېرن، پىاۋو ژن
بۆيەنايىنى دەمن دا، تاى بەتېن
زەننى ھېچ و پوۋچ ئەتۆى كرد، ۋا لە، زىز
كۆپرى نايىنى دەلەرزەم چەشنى بېد؟
من دەپەنج ۋدەردو مىحنەت بىم، لەبۇ؟
تا بزانى نىمەمن، جورمو گوناھ
خاتىئودوژمن، بەمن، ھەم ئەھلى كىن
تابنوۋم من، چون سەرم زۆر بوو گران
ئەى عەدوۋ زوۋكە، شىياۋى مىحنەتى

نەخۇش كەۋىتنى ئۈستاد بە جى و بان و ئالېنى ۋى لە ۋەھمى نەخۇشى ...

١٥٧٧)	ناعیلاجم، چاو دهسووتی، چهنده گهرم	ن کوئی و، چاکی ده کرد جیگایی نهرم
١٥٧٨)	گهر نه له م، دهردی ده بی زیاد زور، نه که م	نر بلهم گهر، نه و ده کا، من موته هم
١٥٧٩)	گهر جی نه بیی زهر پر یتیکیش، نه و غمی	نی به د، رهنجوورده کاتن، نا ده می
١٥٨٠)	گهر نه خووش که ن ئیوه خوستان، واده بی	نکره ده یکوت به خه لکی، وا، نه بی
١٥٨١)	خوی ده لی، زن ده یه وئی کاری خه راب	گهر بلهم به و، وه همه واله ی نه ی جه ناب
١٥٨٢)	بو فساد و فیسق نه بیی هیچ سپهر	ده یه وئی تا کو له مال م بجمه دهر
١٥٨٣)	جا، له ژیر جی دهستی کرده ناله نال	جینی له بو ئوستاد چا کرد زن له مال
١٥٨٤)	دهرس و مه شقیان بهر ده وام بوو، زور به غم	ده نه یشتن جال له وئی مندال به جه م
١٥٨٥)	نه و هه یاداشتی که قانون دابنه وه	به و هه موو فتنه ش له زبندان مابنه وه

بۇ دووھەم جار مىلان ئوستادى خۇيان خستە خەيال، كە ئوستاد لە قورئان خويندىنى

نیمہ سہری دیشی ...

(۱۵۸۶)	توند بَلّين دهرسان وه کوو، هه و ری بهار	وای به مندا لآن ده کوت هه و هووشیار
(۱۵۸۷)	ئه زه تی ئوستاد دهدا، ئه و دهنگه دهنگ	وه ختی خویتندان، بانگی کردن بی درهنگ
(۱۵۸۸)	چۆن ده بی بۆ پوولی کهم، وا، دهردهسه ر؟	دهنگی ئیمه هه بی بۆ ئوستاد زهره ر
(۱۵۸۹)	زبده بوو به و دهنگه بۆ من دهردهسه ر	بینکوتن ئوستاد هه ستن بجنه دهر

نه جات بوونی منالان له مه کته پ به و فيله...

سه‌جده‌یان برد و ده‌یان کوت ئه‌ی که‌ریم	ده‌ردو‌ره‌نجت پی نه‌دا، قه‌ت خ‌وای ره‌حیم (۱۵۹۰)
ده‌ره‌رین منداڵ هه‌موویان چ‌وونه‌مال	وه‌ک ده‌چن بۆ دانه، ته‌یران خ‌ۆش‌حال (۱۵۹۱)
دایکی منداڵان به‌رق، کوتیان، منال	ر‌ۆزی ده‌رسه، مه‌کته‌بو، بۆ کرد، به‌تاڵ ^۱ (۱۵۹۲)
وا به‌دایکیان کوت منالان ئه‌و ده‌مه	بی گونا‌هین گهر ده‌که‌ین، با زی ئه‌مه ^۲ (۱۵۹۳)
وای له‌بۆ ئوستاد موعه‌یه‌یه‌ن کرد قه‌زا	گهر به‌ده‌ردو ره‌نج و ئیش بی، موبته‌لا (۱۵۹۴)
دایکی منداڵان، کوتیان ئه‌وه، خ‌ۆ	بۆ قوما‌ران چا ده‌که‌ن سه‌ت جوور در‌ۆ (۱۵۹۵)

۱- بۆلە دەرس و مەكتەبو، كرد، ئاش بەتال (مصرع دوم)

۲- بنی گوناھین گھر دہکھین بازی و گھمہ (مصرع دوم)

- ئىمەدەتتىن، بۇ لاي موعەللىم، سوبىح زوو
تا عەيان بى، مەكرو فىلتان، لىن ھەموو
- گىشتى مىندالان بەدايىكان كوت برۇ
تا عەيان بى، راستەقەو لن، يادرۇ

چوونى دايكان بۇ عەيادەتى مامۇستا...

- لاي موعەللىم چوون سبەي زوو، دايكەكان
ئەو بەلىفان ئارەقەي زۇر كىرەبوو
نالەنالى كەمكەمەجا، ھاتەدەر
خوشەفات ئوستاد بىدا، لەو دەرەسەر
پىيىكوتن نەم بوو مىنىش خۇ ھىچ خەبەر
بى خەبەر بوو م مەن بەشوغلى قال و قىل
گەر دەقىق مەشغول بەكار بى ئا دەمى
چون لەيوسف كىردىان ژن، چاك نەزەر
دەستى خۇيان لەت دەكرد، بى دەرەو ئىش
زۇر دەبى پىلاۋى دلېرى دوور لەنەنگ
ئەو لەبۇ جەنگ دىتتى ئەو دەستى، بەكار
جا دەزانى دوايەدەستى دى، زەرەر
- نوستىبوو ئەو، ۋەك نەخۇشېك، سەرگران^۱
پىچىراۋ سەر، ون لەژىر لىفان، روو
دەنگى لاجەۋلەش، لەخەلگى دەورو بەر
سۈين بەگىانت، بوۋىن لەدەردت بى خەبەر
ھەرمال كوتيان بەمەن ئەو دەرەسەر
بووم دەباتىن دا گەلىك، دەردى سەقىل
ئەو لەدەرد و رەنج كۈيرە، ئەو دەمى
چوون لەھۇش و بوون لەخۇيان بى خەبەر
رووحى عاشق كۈير، لەھاستى پاش وپىش
دەست و پىتى دەبرى، لەنىو مەيدانى جەنگ
بەو خەيالىدەس لەجىنى خۇي بەر قەرار
گەرچى خوين زۇر رۇي لەۋى، نەيىو خەبەر

لەبارەي ئەو مەتلەبە، كە بەدەن لەبۇ پوۋو ۋەك لىباسەو ئەو دەستى زاھىرى ئاستىنى

دەستى پوۋو ۋەو ئەو لاقەي زاھىرى كەۋشى لاقى پوۋو...

- تەن، لەبۇ پوۋو ۋەك لىباسىك تۇ بناس
چەشنى تەۋحىد خۇش نىيەھىچ، بۇ گىيان
دەست و پىتى دىتت دەخەو دا، جوان و راس
غەيرى جىسمى زاھىرىت تەن بوو، جىيان
- تۇ برۇ لاپىس تەلەب كە، نەك لىباس
غەيرى زاھىر دەست وپىتى دى ھەن، جىيان
با حەقىقەت بىن لەلات، نەك بى ئەساس
جا، مەترسەگەر لەتەن، دەرچوو، گىيان

^۱ - نوستىبوو ئەو ۋەك نەخۇشېكى گران (مصرع دوم)

حیکایەتی ئەو دەروێشە کە لە کۆ دەخەڵوەت دابوو و بەیانی شیرینی موندەتەبە بوون لەدوێنا و خەڵوەت و داخڵ بوون دەو مەسیرەکە (انا جلیس من ذ کونی وانیس من استانس بی)

گر با هه‌مه‌ای چو بی منی بی هه‌مه‌ای ور بی هه‌مه‌ای چو با منی با هه‌مه‌ای

خولاسە ی داستان ...

دەروێشێک لە کۆنێک دوو ر لەخەلک زیندەگی دەکرد ئەو کێوەداری سێوو هەرمی و هەناری زۆر لێبوو و لەوانی تەغزییە دەکرد و لەوێ دا بەموراقەبەو زیکرو فیکرو عیبادەت مەشغوول بوو، پێژیک ئەو دەروێشە دەگەڵ خودای عەهدو پەیمانی بەست کە قەت میوەیەک لەدار نە کاتە وەفە قەت میوەیەک بخوات کە با لەداری دە کاتە وەودە کە وێتە سەر عەرزێ، دەروێش ماوەیەک لەسەر ئەو عەهدو قەرار بەر قەرارما تاکاتیک کە قەزاو قەدەری ئیلاهی ئەوی ئیمتیحان کرد، بەو جوورە کە هیچ میوەیەک لەداران نەدە کە و تەسەر عەرزێ، و دەروێش تووشی برستی و زەغف و ناتەوانی بوو ئەو حالەتە تا پێنج رۆژان بەردەوام بوو و دەتایخ دا دەروێش ئیختیاری لە دەس دا نەما و عەهدو پەیمانی شکاند و دەستی کرد بە لێکردنەوی هەرمیان، هێندە پێنە چوو، کە خودا وەندی مۆتەعال بە عیللەتی ئەو پەیمان شکینییە، بەشێدەت مۆجازاتی کرد، ما جەرا لەو قەرا رەبوو، کە پێژیک لەو کێوەی کە دەروێش خەڵوەتی لێکردبوو زیاتر لە بیست دز، هاتبوون و مالتیکی کە دزیبوویان لەبەینی خۆیان تەقسیمیان دەکرد، لەو بەینەدا یەکیک بە جاسووسانی حکوومەت لەو مەو زوو عەتاگا داربوو، و دارو غەی ئاگادار کرد و فەو رەن مەئموورانی حکوومەت گەشتنەوێ و تەواو دزەکانیان دەسگیر کردن ئیتتیفاقەن ئەو دەروێشەش بە دز حیساب کرا، تیپی حوکمی سادەر، هەر لەوێ یەک دەست و یەک پنی مەحکوومان بێ، دەروێش کە نۆبە ی هات لە هەو و ئەو دەستی راستیان بێ، و دەگەڵکو و یستیان کە لا قیسی بێر یەکیک لە مەئموورانی ئەسب سەوار گەشتەوێ و ئەو دەروێشە ی ناسی و بەتوندی بانگی مەئمووری ئیجرا ی حوکمی کرد کە ئەو سەگ سیفەت، چاو هەلێنە و بزانی کە کێ مۆجازات دەکە ی؟ ئەو کابرایە لە ئەو لیبای خودایە بۆ دەستی ویت بێ؟ کاتیک کە دارو غەلەو مەو زوو عەتاگا داربوو بە پەلە چۆ لای دەروێش و عوزر خواهی لێکرد بەلام دەروێش بەروو خۆشی و زەزایەت پێیکوت ئەمن مۆستەحەققێ ئەو مۆجازاتە بووم، چونکە ئەمن عەهدو پەیمانی خودام شکاند و هەر خودایە کە ئەمن ئازار دەدا، نە ئیوە جا پاش ئەو مەو زوو عە ئەو دەروێشە لە نێو

خەلكى بەدەرۈيتشى يەك دەست يادەرۈيتشى دەست براۋ مەشھور بوو ۋەھرۈھا دوور
لەخەلک دەژيا، لەكەپرېنكى دوور لەشار مەشغوولې زەنبېل چىن بوو. پۇژىك كابرېك، بى
ئىتتىلاعى قەبلى دەچىتەلاى ۋى ۋبەكەمالى تەعەججوب دەبىنى كەبەدو دەست زەنبېل دەچى
دەرۈيتش ئەۋى سۈپند دەدا كە ئەۋ مەۋزۈۋەبەكەس نەلې بەلام كەمكەمەخەلكى دىش لە؛
رازەئاگاداربوون پۇژىك دەرۈيتش رۈۋى لەدەرگای خوداۋەند كرد وپارۋەۋ ەرزى كرد
حېكمەتى ئاشكراۋونى رازى كرامەتى من چىيە؟ خوداۋەند فەرموۋى چونكەخەلكى لەباردى
حەققانىيەتى تۆ بەد گومان بىون، رازى كرامەتى تۆم بۆ وان ئاشكرا كرد تالەۋ بەد
گومانييە بەدوور بن ولەمەقامى والا بەئەرزىشى تۆ ئاگا دارىن ...

۱	خەلۋەت و عوزلەت لەبۆ ۋى بوو، نەدېم	يەك نەفەر دەرۈيتش لەشاخىك بوو موقىم
۲	دەبھەۋىست ئەۋ بى لە خەلكى دى بە دوور	گەر سكوون بۆ ۋى دەھات لای خواى غەفوور
۳	سەھل و ئاسان بوو لەبۆ ئىدى سەفەر	ۋەك لە بۆمان سەھل و ئاسان بوو ەزەر
۴	شەخسەكى دىش عاشقى ئاسنگەرى	يا ۋەكوو تۆ عاشقى بۆ سەر ۋەرى
۵	مەبلى ئەۋكارەى دەلددا، جى، كرا ^۱	ھەر كەسەى مەخسوسى كارىك، چى، كرا
۶	با، نەبى، يا ئاۋ نەبى، نارۋات، خەس	دەست و پى نادا تەكان، بى مەيل، كەس
۷	بالى ھىمەت لىك بدە، ھەر ۋەك ھوما	گەربىنى مەبلى خۆت بۆ لای سەما
۸	شىن بگىرە، لای خوداى بالا و نەۋى	گەربىنى مەبلى خۆت بۆ لای زەۋى
۹	پاش بەلا جاھىل دەبى، مات و ەزىن	پىش بەلا، عاقل دەكا، گریان و شىن
۱۰	تا پەشىمان، تۆ نەبى، پۇژى جەزا	ئاخىرى كار تۆ بىنە، ئىتتىدا

دېتنى زەرگەر عاقىبەتى كار، و قسەكۈتنى ۋى مۇتابىقى عاقىبەتى كارى ئەۋەى كە
دەى ۋىست كە تەرازوۋ بە ئەمانەت ۋەربگرى...

۱	تۆ تەرازوۋم، ۋىندەزىرم كەم، ۋەزن	ھاتەلاى زەرگەر كۈتى پىرى مەزن
۲	پىر كۈتى مىزان بدە، تەۋ ھىن چىيە؟	پىدەكۈت زەرگەر لەلام ھىلەك، نىيە
۳	پىر كۈتى بەۋ، بەسكەتەۋ ھىن، چا نىيە	پىدەكۈت زەرگەر كە، گەسكەم، لا نىيە

۱- مەبلى ئەۋ كارەى دەد لدا، جا، كرا (مصرع دوم)

۱- ھەر كەسەى مەخسوسى كارىك، چا، كرا

١٦٢٧) کەر مه که خۆت، تۆ له بۆ هیچ لا مه رۆ ١٦٢٨) و امه زانه من که ڕم، گێژم، نه فام ١٦٢٩) ده ست له رزی، نات هوان، نیزی که نه نا ١٦٣٠) چون زه عیفی نات هوانی، ده ست له رز ١٦٣١) تا کو په یدای که م ته لای خۆم، نیو غوبار ١٦٣٢) پیم ده له ی جا، بینه هیله ک، ئه ی دلیر ١٦٣٣) لیره بۆ جینی دی، برۆ، تۆ، وه سه سه لام	١٦٣٤) من ته رازووم لازمه، و پیم ده، ئه تۆ ١٦٣٥) کو ت زه ڕگه ر قسه م، بیستی ته مام ١٦٣٦) یرو ست و، له رزی، تۆ، بیستم، ده نا ١٦٣٧) یکنه ت ورکه نه، ده ڕژینه عه رز ١٦٣٨) ده ی پیم، بینه گه سه کیک تۆ، به غار ١٦٣٩) نه به گه سه کیت کۆ، وه کرد تۆ خا ک و زهر ١٦٤٠) حیری کار من له نه وه و، دیم، ته مام
--	--

پاشماوهی داستانی شه و زاهدی کتوی که نه زری کردبوو میوهی کتوی له دار نه کاته وه و

دار ته‌کان نه‌دا، و به سه‌راحت و کینایه‌ت به که‌س نه‌لی که دارم بۆ ته‌کان بده، و

فەقەت ئەو مېۋە دەخۇم كە با بىۋەرئىنى ...

(۱۶۳۴)	بوون لهوئ ههرمیی کڼوی، بی ژمار	۱. میوهی بوون گهلنک نه و کووهسار
(۱۶۳۵)	لیونهناکه م میوهیهک، قهت من لهدار	۲. ددگهل حق کرد نه و، دهرویش، قهارار
(۱۶۳۶)	لیونهناکه م میوهیی سهردار قهت	۳. زرین بی میوهدهیخوم من فقهت ^۳
(۱۶۳۷)	تا لهبؤی هات ئیمتیحاناتی قهزا	۴. یهک کردی به وهعهدی خوئی وهفا
(۱۶۳۸)	زیاد له پهیمان (بی هوئی گهرخوا) بکهن	۵. بهرمووئی حق که ئیستیسنا بکهن
(۱۶۳۹)	لهزله حزه من بهدل دهردان، ددهدم	۶. بی بو دل چا ده که م من، دهمبه دم
(۱۶۴۰)	هرچی شهته، دای بهئه مری من گووئ	۷. هموو رۆژیم هیه شهته ئی نووئ
(۱۶۴۱)	جا، له سهحرا دا، ئه سیری سه ره سه ره	۸. به ئیمه کوت نه بی، دل وهک به ره
(۱۶۴۲)	جار به راست و، جار به چه پ، سهت جوور ده با	۹. هممو لایهک ده با نه و په ره ره، با
(۱۶۴۳)	وهک دهمه نجهلدا، به ناگر، ئا و کولی	۱۰. کی دیش وای دهفر موو بو دلی

- گہر بہ گہ سکی کھٹ وہ کردتو خاک و زیر (مصرع اول)

٢- من دهخوم میونک کہ با، بیخا، فہقہت (مصرع اول)

- دینه‌سه‌ردل فکر و را، گشت کات و ثان
جا، مه‌به، ئیمه‌ن له‌پایی دل، له‌بۆ؟
حوکمی خوایه‌گه‌ر کو دل وای دئ، به‌سه‌ر
گه‌ر نه‌بینی داو په‌په‌نده‌ی ئاسمان
سه‌یره، میخ و داوی ئه‌و چاو پینکه‌وئ
داو له‌پیش دا، ئاوه‌له‌ش جا گوئ و چاو
- ٢٠٤ نه‌ک له‌دل دین، دین له‌جیگای دی، ئه‌وان
٢٠٥ چون ده‌بی، شه‌رمه‌ند ه، پاش په‌یمان، ئه‌تۆ
٢٠٦ تۆده‌بینی چال و ناکه‌ی له‌و حه‌زه‌ر
٢٠٧ هیچ عه‌جه‌ب گه‌ر بیتسه‌ر داوی نه‌مان
٢٠٨ بیهه‌وئ یا نه‌یهه‌وئ، هه‌ر تینکه‌وئ
٢٠٩ ئه‌و به‌بالی خۆی ده‌چی بۆ لایی داو

ته‌شبه‌کردنی به‌ند و داوی قه‌زا، به‌ سووپه‌تیک نادیار و به‌ ئه‌سه‌ر ئاشکار...

- تۆ ده‌بینی گه‌و ره‌زادیک، نیو ده‌لق
ئه‌و به‌عیشقی نا به‌کاریک بوو به‌مه‌ست
عیززه‌ت و ناموسو مالی چوو له‌ده‌ست
زاهیدی گه‌ر، دی ده‌لئ به‌و، ئه‌ی جه‌ناب
من له‌به‌ختی زۆر په‌شم که‌وتوو مه‌، هه‌ش
کۆمه‌کم که‌تا نه‌میتنی ئه‌و خه‌ته‌ر
ده‌یهه‌وئ، بۆی وا، دو عاکه‌ن، عام و خاس
ده‌ست وازو، لاق وازو، دوور له‌به‌ند
تۆ له‌کام زه‌نجیر ده‌ت ویتن خه‌لاس؟
به‌ندی ته‌قدیرو قه‌زایی نادیار
ئه‌و له‌باتین بوو له‌زاهیردا نییه
چونکه‌ ئاسنگه‌ر ده‌کا زه‌نجیر خرا
زۆر عه‌جه‌ب له‌وبه‌ندی پنهانی گران
غه‌یری ئه‌حمه‌د، نه‌یدی ئه‌و به‌ند، هیچ ئه‌حه‌د
دی له‌سه‌رپشتی عه‌یالی بوو له‌هه‌ب
دارو پرسمان چاوی وی دیتی و، به‌س
چوون به‌پئی ته‌ئویل دا، خه‌لکی ده‌دی
گه‌وره‌زاده‌پشتی وی کوو پرکرد قه‌ده‌ر
کۆمه‌کم که‌تا کو به‌س بی، ده‌رده‌سه‌ر
- ٢١٠ بی کلاو سه‌ر، که‌وته‌ده‌ردان، تا کو حه‌لق
٢١١ جنس و ئه‌ملاکی هه‌موو چوو ئه‌و، له‌ده‌ست
٢١٢ ئه‌و به‌مه‌یلی دوزمنی خۆی بوو به‌په‌ست
٢١٣ کۆمه‌کم که‌تا کو نه‌م میتنی عه‌زاب
٢١٤ من له‌زیرو سه‌روه‌تم، نه‌م ماچ به‌ش
٢١٥ له‌و قوهری زۆر ره‌ش ئه‌من، با، بێمه‌ده‌ر
٢١٦ خۆی ده‌لئ جا، (الخلاص والخلّاص)
٢١٧ بی نیگه‌ه‌بان دوور له‌زه‌نجیرو که‌مه‌ند
٢١٨ تۆ له‌کام زیندان ده‌ت ویتن مه‌ناس؟
٢١٩ گیان که‌ساف بی ئه‌و ده‌بینی، ئاشکار
٢٢٠ شیده‌تی زه‌نجیر وزیندان، وا نییه
٢٢١ حوهره‌گه‌ر زیندان ده‌کا کون، ئه‌ی برا
٢٢٢ عاجز له‌ت که‌ن ئه‌وی، ئاسنگه‌ران
٢٢٣ له‌و گه‌رووی پتچراو، به‌ (جبل من مسد)
٢٢٤ به‌سته‌دار، پتیکوت، که‌حه‌مه‌ماله‌ی حه‌ته‌ب
٢٢٥ نادیار له‌و بوون دیار، نه‌ک هیچ که‌س
٢٢٦ چونکه‌ له‌و باسه‌حه‌قیقه‌تیان، نه‌دی
٢٢٧ چی به‌شین لای تۆده‌کو، ئه‌و خاک به‌سه‌ر؟
٢٢٨ تا کو له‌و به‌ندی نیه‌ان من بێمه‌ده‌ر

- نەو کەسە ی کە ئەو نیشانانە ی دەدی
چاک دەزانی کئ سەعیدەو کئ شەقی (١٦٦٩)
- نەمری خواپەگەر کو نایکا ئاشکار
نارەواپە کە شەفی رازی کردگار (١٦٧٠)
- نەو وتارە دوایی نایە ئەو فەقیر
بوو زەعیف و ناتەوانو، تەن ئەسیر (١٦٧١)

ناچاربوونی فەقیر بە لیکردنەوی هەرمی لە دار و گەیشتی مोजازاتی خوداوەند بە بئ مۆلەت...

- بێج رۆژ هەرمیی نە رشت، یەک دانە، با
ئەو سەر یەک لک کە مێک هەرمیی دەدی (١٦٧٢)
- تەبەت، یا، هات، لکی کرد سەر نەوی
زوو کشاوە چون کوتی عەهدم ئەدی؟ (١٦٧٣)
- حووع و زەعف و قوووەتی جەزبی قەزا
خواردنی کرد ئارەزوو جا، تەبعی وی (١٦٧٤)
- مەرگە گەلکو، لپی وە کرد هەرمی، لەدار
کردیان زاهید، بە عەهدی، بئ وەفا (١٦٧٥)
- ئەو بەزوویی خوا ئەوی کە یفەر دەدا
ئەو شکاندی عەهدو پەیمانۆ قەر ار (١٦٧٦)
- ئەو لە لای کرد چاوو، گوئی کیشا، خودا
ئا وە لای کرد چاوو، گوئی کیشا، خودا (١٦٧٧)

موتتەھەم بوونی ئەو شیخە دەگەڵ دزان، و برینی دەستی وی...

- سۆن لەویدا بیست دز، یازباد لە بیست
مالی دزیاریان دە کرد بەش، وام دە بیست (١٦٧٨)
- حە بە دارۆغە ی دەدا، جاسووس، خەبەر
جئ بە جئ دارۆغە هاتن گەینە سەر (١٦٧٩)
- بەستی راست و لاقی چە پێان لئ برین
بوو لەوئ غەوگا و هەراو گریان و شین (١٦٨٠)
- نەو دەمی سواریک دە هات، بامە عریفەت
دەبە و بیست مەئموور کە لاقیش کا سە قەت (١٦٨١)
- ئەو هە شیخە، یەک لە ئەبدالی خودا
واپەر کرد مەئموور بانگ، ئە ی سەگ سیفەت (١٦٨٢)
- ئەو لە لای دارۆغە ئەو مەئموور بە شین
بۆچی دەستی ویت ئەتۆ لیکرد جودا؟ (١٦٨٣)
- بئ پەتی دارۆغە هات، بوو عوزرخواه
پێیدە کوت ئەو ماجە راپە، زۆر بە تین (١٦٨٤)
- نۆ لە کاری والە پیس، بئ کە حەلال
تۆم نەناسی ئەو خودایەم بئ گەواہ (١٦٨٥)
- حوایی دا، مە علوو مە عیللەت، مئ لە بۆم
ئە ی کەریم و سەر وەرۆ، ئە هلی کە مال (١٦٨٦)
- جۆنکە عەهدو حورمەتی عەهدم شکاند
چاک دەناسم مئ گوناو جۆرمی خۆم (١٦٨٧)
- بئ شکاندم عەهدو، خۆم کرد والە، پەست
دادستانی حەق جە زامی، لیم ستاند (١٦٨٨)
- بەستی ئیمە و لاقی ئیمە و مە غزو پۆست
تا لە دەستم دا، بە شوومی والە، دەست (١٦٨٩)
- بۆو قیسەت، ئیستە تۆم کرد، مئ حەلال
با هەموویان بئ فیدایی حوکمی دۆست (١٦٩٠)
- ئەو کەسە ی ئاگایە، ئەو فەرمانرەوا
چونکە نەت زانی ئەتۆ، نات بئ وەبال (١٦٩١)
- کئ شەری پئ دە کرئ گەل حوکمی خودا؟
کئ شەری پئ دە کرئ گەل حوکمی خودا؟ (١٦٩٢)

- زۆر دەبىي تەيرىك دەچى بەدۋاى دان
 زۆر دەبىي تەيرىك كەمەعدەى پوپ دەكا
 ھەن گەلىك ماسى بەي رەنج و عەزاب
 زۆر دەبىي ئىنسان كەپاك و چا، دەبوو
 زۆر دەبىي قازى كەزانا و باش خوون
 ھەر وەھا، ھارۋوت و مارۋوت ئەو دووان
 بايەزىد كەردى لەخواردن، ئىحتىراز
 عىللەتى كرد جستوجۇ، ئەو زۆر تەواو
 تاكو يىك سال ئەو كوتى ناخۇم ئا و
 ئەو ھەكەمتر كارى وى، بۇ پىرى دىن
 چون لەشىخ دەپرا، بەخاترمەعدە، دەست
 شىخى يەك دەست نىۋى وى بوو، لايى خەلق
- دا دەنى بۇ دانەدانىك، ئەو گىيان
 خۇى دەزىندان دا، ئەسسىرى قوپ دەكا
 بوون لەبەر خواردن، گرفتارى قولاب
 ئەو بەمەعدەو شەھوۋەتى، رىسوا دەبوو
 رىشۋەتو مەعدەسەبەب بوون، زەرد پروون
 بوو سەبەب شەھوۋەت، نەچن بۇ ئاسمان
 كاتى دىتى خۇى لەنوژان، دوور لەواز
 دى كەغىللەت خواردنى زۆر زىدەئاو
 نەيدەخوارد ئا و، خوا، جەزاي دا بى حىساو
 بوو بەسولتانو، بەقوتبو لعارىفين
 دەرگى شەكوای پياۋى زاھىدخۇى، دەبەست
 وايدەكرد مەشھوور، فەقەت ئافاتى خەلق

كەراماتى شىخى يەك دەست و زەنبىل چىنىنى وى بە دوو دەست ...

- ھاتەلای شىخ زائىرىك رۆژىك، جا
 پىيدەكوت شىخ، ئەى عەدو بەگيانى خۇ
 بۇ پەلەت كرد، بى سوئال تۇ ھاتىەزوور؟
 پىيدەكوت جا، پىرەلام ئەى خۇش نەفەس
 تاكو نەمرم، تۇ مەلى ئەو ھە، لەلای
 قەو مەكى دى لەو كەلىنەى بوۋى دەر
 شىخ كوتى ئاگای بەحىكمەت، كردگار
 وا دەھات ئىلھام كەعالم گشت بەجەم
 خەلكى كوتيان رەنگەفېلى كردبى
 نامەھوئ ئەو قەومە، كافر بن، ئەمن
 كردمان بۇتۇ كەرامەت ئاشكار
 تاكو ئەو بىچارەگانى بەد گومان
- دى بەدو دەست شىخ، زەنبىل چا دەكا^۱
 بىزەبۇجى ھاتى بۇ كۆلبەم ئەتۇ؟
 پىيدەكوت چون شەو قى تۇم بوو، زۆر لەدوور
 لىت نەبىسى ئەو ھەئەمما قەت، ج كەس
 خزم و بىگا نەو رەفىق و ئاشنای
 بوون لەزەنبىل بافى ئەو شىخ باخەبەر
 من دەكەم پنهان، دەكەى تۇ ئاشكار
 مونكىرت بوون كاتى بۇت ھات دەردو غەم
 وايدەكرد حەق تاكو ئاپرۋى، بردبى
 نامەھوئ ئەو قەومەھىچ گومرا ببن
 پىت بدەين جا، ئىمەدو دەست وەختى كار
 رەد نەبن لەو بارەگای خۋاى دوو جىھان

^۱ - زائىرىك چۇ مالى شىخى دى كەئەو چادەكا زەنبىل بەدو دەستى پتەو

- ١٧١٧) من لىقاي خۆم بۆتەسەللى، وىم دەداى
 ١٧١٨) بۆيەدامنا، من چرا،بۆت ئەى فلان
 ١٧١٩) لىي بترسىي يالەورد بووني بەدەن
 ١٧٢٠) دەفعى ترسان بۆت دەبیتەيەك سپەر

عيللەتى جورئەتى ساحيرانى فيرعهون، لە بېرىنى دەست و پى ...

- ١٧٢١) نەيدەکرد وا، ساحيران تەھديد مەگەر؟
 ١٧٢٢) جا لەپاشان دەو بەمە سەر دار ئەمن
 ١٧٢٣) وەھم و تەخويف،ھەم ھەراس وھەم گومان
 ١٧٢٤) ترس و لەرزىان پتدەدا، وەھم و خەيال
 ١٧٢٥) ئىستەدانىشتوون لەبەر نوورى ئەحەد
 ١٧٢٦) چابوك وچوستن بەجى دىلن جىھان
 ١٧٢٧) ورد كرین، بكرین ھەموويان، لەت بەلەت
 ١٧٢٨) دەغدەغەى ترسان، لەلايان دەرچووہ
 ١٧٢٩) نەت بىي باك،گەر لەخەو دەستت برا
 ١٧٣٠) سەرلەجىي خۆى، عومرى زۆرت ھاتەدەست
 ١٧٣١) سالمى تۆگەرکو ھەستاي نەك نەخۆش
 ١٧٣٢) ترس و لەرزو خەو فى نابى، ھىچ ئەو
 ١٧٣٣) وايدەكوت ئەحمەد،كەخەو.نى نايمە
 ١٧٣٤) ساليكان مەعلوومەبۇيان، بى رەسوول
 ١٧٣٥) سايفەرە، ئەسلى سايش مانگەشەو
 ١٧٣٦) وەك لەخەودا، تۆ بىيىنى چووئەخەو
 ١٧٣٧) بى خەبەر لەوھەى كەدوو ھەم جارەئەو
 ١٧٣٨) چادەكا دوو بارە، بى ویتن، ئەگەر
 ١٧٣٩) ئەو بەترس و لەرز دەروا، دەمبەدەم
 ١٧٤٠) چال و كەندال چاك دەبينى نەچتە، تى
 ١٧٤١) كەى دەبیتن پروو گرژ، يا دل بەغەم
- بىر ئەوھش من زۆر كەرامەت پىم دەداى
 كەرامەت، پىت ھىدايەت بن، ئەوان
 بۆھى تىپەر دەبووى تا مەرگى تەن
 نەما ترسان كەورد بى، پىي وسەر
- بىر فيرعهونى لەعين تۆ، بىنەسەر
 ت وچەپ دوو دەست و پتو،دەبىرم لەبن
 ئەو لەلای وابوو ھەيانەگشت ئەوان
 بىدەزانى فيرعهونى دىن بەتال
 بىدەزانى ئەو نەجاتى بوو، لەبەد
 جاك دەناسن خۆ، كەوابەستەى خودان
 سەر لەنيو ئاوونگى دونيا سەت كەرەت
 تەلى ئەو تەركيبەيان، چون دىتووہ
 نەو جىھانەخەو نە، بى شك ئەى برا
 سەرلەخەودا ھات بىر لىت سەر،مقەست
 تەر لەخەو دىت كەدوو لەت بووى ئەتۆش
 سەت كەرەت گەر لەت بىيتن، تەن لەخەو
 نەو جىھانەگەر بەسوورەت قائىمە
 تۆ لەپىي تەقلید ئەوھت كرد جا، قەبوول
 بۆز دەخەو داى، تۆ مەلن نا،ئەو نەخەو
 ھوو شيارى و، خەو لەبۆتۆ بى درەو
 وا دەزانى ئەو كەئىستا چۆ تەخەو
 گەر كو بشكىتت گۆزە،گۆزەگەر
 كويز لەچال كەو تن، دەترسى، ھەر قەدەم
 شەخسى بىنا چاك دەبينى عەرزى پى
 لاقو ئەزۆي كوا دەلەرزى دەمبەدەم؟

- ۴۲) دەنگى غوول ئىمە كەلا نادا، لەرئى ھەستەئەى فیرعەون، ویستت بیئەجئ
 ۴۳) چانەكا گەر، خۆشى پروو تین پی برا چا دەكا خەییات لیباسمان گەر درآ
 ۴۴) خۆش دەژین جا، ئەى نەیارى نا بەكار بی لیباس مەحبوبمان دیتەكەنار
 ۴۵) خۆش نییە، ئەى فیر عەو نى بی پروواج ھیچ وەكوو تەجرید لەجیسم و ھەم میزاج

شكایەتى ئیستر لەلای وُشتر كەبۇجى ئەمن بەسەر پروودا دەكەوم بەلام ئەتۇ بەسەر

پروو دا ناكەوى مەگەر بەسووپەتى ئیتتیفاق؟ ...

خولاسەى داستان ...

ئىستىرىك ھاتەلای وشتىرىك وپىكىوت ئەى رەفىق ئەتۇ بۇجى لەرئىگای ھەو را زو نەوى و بارىك ونەرم و ھەموار دا دەپۇى بەلام ھیچ كات وەعەرزى ناكەوى؟ دەحالىك دا ئەمن لەوہختى رى رۇشتن سەرو بن دەكەو مەعەرزى پىم بلئى بۇجى واہ؟ وشتىر پىكىوت.. ھەم چاوەكانم لەچاوى تۇ قەوى ترن وھەم قەدو قامەتم لەتۇ بلیند ترە، جا لەبەر ئەو، ئەمن لەبلیند ترآ، رىئەكانى عەرزى دەبینم وھەر بۇیەوہعەرزى نا كەوم ...

- ۴۶) تۇ لەھەورازو نشیوو، رىئى دەقىق وایدەكوت ئیستر بەوُشتر ئەى رەفىق
 ۴۷) من بەسەر پروو دا دەچم ھەروەك سەقەت بۇجى ناچى قەت بەسەر پروو يەك كەرەت؟
 ۴۸) جا بەوشكى دابروم یا نىو نەمى من بەسەر پروو دادەچم خۇ ھەر دەمى
 ۴۹) تاكو ئەمنیش فیر بىم رىگای ژین عیللەتى ئەو كەوتنانەبىزەچىن؟
 ۵۰) ھەم لەجىگای زۆر بلیندیش نازرە پىیدەكوت چاوم لەچاوت پروونتەرە
 ۵۱) چاك دەبینم دۆل و دەشت و دەو رو بەر گەر لەكىنۆك زۆر بلیند من بچمەسەر
 ۵۲) پىم دەدا نیشان، خودای عەرش و زەوى جا، ھەموو رىئەك، چ بالآ، یا نەوى
 ۵۳) جانەجائى خۆم لەكەو تن وا، دەدەم من بەبینش دا دەنىم، يەك يەك قەدەم
 ۵۴) دان دەبینى نادىار لىت، رەنجى داو چەن قەدەم زیاد، تۇ كەنابىنى، بەچاو
 ۵۵) وەختى وىستان يانەوہختى ھاتو چوون كویرو بىنا كوا وەكوو يەكتر دەبوون؟
 ۵۶) خوا بەئەجزای ویش دەدا يەك يەك تەوان گەر جەنن پىیدا خودا، نیوزگ، گىيان
 ۵۷) تاروپوودى جىسمى خۆى ئەو، چادەكا خواردنى وى جەزبى نىئۇ ئەجزا، دەكا
 ۵۸) حیرس و روشدى بەو دەداتن، چاك خودا تاكوچل سال جەزبى، بۇ ئەجزا دەدا
 ۵۹) جەمعى ئەجزای چۆن لەدەس نایەت خودا؟ جەزب و روشدى خوا بەپرووح تەعلیم دەدا

- جامعی زەرپراتی عالەم بوو خودا
 گەرلەخەوھەستای ئەتۆئەى خوش خەبەر
 ھىچ شتى غائب نىيەلای کردگار
 ھۆش وھىست وئەدەدا، زووخواى لەسەر
 ئەو بەھەرچى بىرەبىژى، دى بەغار
 (۱۷۶۰)
 (۱۷۶۱)
 (۱۷۶۲)

کۆبوونەوھى ئەجزای کەرى عوزەیر(ع) پاش پزىن بە ئىزن و ئىجازە و مەشبیەتى
 خوداوەند و تیکەل بوونی ئەجزای ئەو کەرە، لەپیش چاوى عوزەیر...

خولاسەى داستان ...

ئەو ھىکایەتەلەمەزمونی ئایەتى ۲۵۹ سوورەى بەقەرەوھەرگىراوھ لەو ئایەتەسەرگوزەشتى
 کەسێک ھاتوھەلەزىمنى سەفەر دەحالىک دا کەسواری مەرکوبى خۆى بوو وکەمیکش ئاوو
 خواردەمەنى پى بوو بەقەرەراغ وئرانەتیکى خامۆش و پى دەنگ دا دەرۆشت، ئەجساد و ئىسکانى
 زۆرى ساکىنان ئەو جىگایەمەنزەرەتیکى وەحشەتەناکى بەوجود ھىنا بووئەوشەخسەبەخۆى کۆت
 خوداوەند چلۆن ئەو مردوانەزىندوو دەکاتەوھ؟ وئەو سوئالەش لەرووى ئىنکار و عىناد نەبوو
 بەلکەم لەرووى حیرەت و تەعەججوب بوو چون بەقەرەرائىنیک کەلەو ئایەتەوھەرۆھە
 تەسرىحاتیک کەلەبەعزەرپوایەتیکى مەشھوور دا ھەيە، ئەو شەخسەمەقامى نبووەتى ھەبوھ، لەو
 حالەدا بوو کە خوداوەند گىانى وى وەر دەگرئ، وسەت سال دوايە، زىندووى دەکاتەوھ، ولەوى
 دەپرسى کەئەتۆ چەند وەختەکەلەو وئرانەخامۆشەدا ماو یەتەوھ، ئەو پىنى وابوو کەزۆر کەم
 دەوئدا ما وەتەوھ، جا لە بەر ئەوئەلەئى... رۆژیک یا کەمتر لەرۆژک ..

- ئەى عوزەیر، تۆ چاک تەماشاکەرەت
 مەن لەلای تۆ کۆ دەکەم ئەجزای وى
 : دەنى ئەعزالەلای یەک، یەک بەتیک
 تۆ بۆرەوھەسلەدۆزى زوو کەزوو
 مەيچ دەزوو، دەرزی دەوئدا، جا نىيە
 جاو ھەلئەلەیت ببى مەحشەر، یەقین
 تا ببىنى قودرەتى مەن، تۆ، تەمام
 ھەر وەکوو تۆ وەختى نوستن نیتەغەم
 : بختى خەو، تۆ بۆ حەواست، غەم مەخۆ
 چۆن رزىوھەم رزا، دەورو بەرت
 ھەم سەر و ھەم کلکو دووگوئ و، پای وى
 جا بەبى دەستیش دەیان کا، ریک و پیک
 جا و کەدەد رووى کۆن بەبى دەرزىو دەزوو
 واشى دەدرووى، د رزى ھىچ تىدا نىيە
 تا کونەت بى شوبھە، تۆ بۆ رۆزى دىن
 تا نەدەى تۆ ھىچ بەمردن ئیھتیمام
 گەرچى لات نىن، تۆ حەواست، زۆرو کەم
 با پەرىشان و بلا ویش بن لەتۆ
 (۱۷۶۳)
 (۱۷۶۴)
 (۱۷۶۵)
 (۱۷۶۶)
 (۱۷۶۷)
 (۱۷۶۸)
 (۱۷۶۹)
 (۱۷۷۰)
 (۱۷۷۱)

نەگريانى شېخىك بىق مندالەكانى خۆى...

خولاسەى داستان ...

لەزەمانى قەدىم شېخىكى خودايى دەژيا ئىتتىفاقەن پۈژىك دوو دانەمندالى مردن وتەواۋى ئەعزەزى خانەۋادە، داغدارو عەزادار بوون.. وشىن و گريان فەزەزى مالىتى داگرتىبو، بەلام زۆر عەجىب بوو كە شېخ حالەتتىكى زۆر ئارامى ھەبوو و فرمىسكى نەدەپژاند وشىوھنو گريانى نە دەکرد، جا لەبەر ئەۋەتەھلى خانەۋادەبەسوو رەتى گلايەسوئاليان لىكىرد.. كەئەى شېخ مەگەر ئەتۈ ئىحساس و عاتىفەت نىيە؟ ئىمەبەداغى مندالەكانى تۈ وا، دەسووتىين و حالەتتىكى زۆر ناخۇشمان ھەيە.. ئەدى ئەتۈ بۆ چى گريانت نايە و حالەتتىكى زۆر ئارامت ھەيە؟ شېخ دەجواب دا كوتى.. پىتان وا نەبى كە ئىحساس و عاتىفە و مەحبەبەتم نىيەئەمن ھەتتا، بەنارەھەتى كافرانىش نا رەھەت دەبىم بەلام بۆيەئەمن ناگريەم چونكە گريان ۋەختى ھىجران و فېراقە، خۆ ئەمن ھىچ ھىجران و فېراق نا بىنم چونكە ئەۋە مندالانەم كە مردوون لەھزەيەك لەپىش چاۋى من غائىب نابىن، ئەمن دەبىنم كە ئەۋان لەدەۋرو بەرى من ھەلدېن وقوماران دەكەن ئەگەر عالەم مردوۋى خۆيان فەقەت دەخەو دا دەبىنن ئەمن خۇشەويستانى لەدەست چووم دەحالەتى وشياري دا دەبىنم، چونكە خوداۋەندى مۇتەعال چاۋى دلى منى نىسبەت بە كائىنات بىناكردوۋە.. وىي ئەۋەى بنووم عالەمى پرووحانى جىھانى بەرزەخ دەبىنم...

بۈۋ لەدەۋرانى قەدىم شېخىك بەدىن	ئەۋ چرابوۋ ھەلكرابوۋ، بۆ زەمىن (۱۷۷۲)
چەشنى پىغەمبەر لەنتىۋان ئوممەتان	دەر كەۋانى رەۋ زەيى (دارالجانان) (۱۷۷۳)
دەيكوت ئەحمەد شېخ كەكامىل پىگەرۋى	ۋەك نەبى ۋايەلەنتىۋان قەۋمى خۆى (۱۷۷۴)
پۈژەكى پىيان دەكوت، جا ئەھلى مال	بۆ چى ھىندەدل رەقى ئەى خۇشحال؟ (۱۷۷۵)
شىن دەگىرپىن ئىمەبۆ مندالى تۈ	پشت چەماۋىن، خۆ بەلام خۇشحالى تۈ (۱۷۷۶)
شىن و گريانت ئەتۈ ھىچ لا نىيە	يانە رەھمت ھىچ دەنتو د ل دا نىيە (۱۷۷۷)
گەر دلى تۈ رەھمى ھىچ تىدا نەبى	چاكە، چاكەن، ھىچ لەتۈ ھىۋا، نەبى (۱۷۷۸)
تۈى ئومىدو پىشەۋا مان، ھەم پەنا	دەستگىرى بۆن، لەنتو دارى فەنا (۱۷۷۹)
گەر كۈ جوانيان كىرد پۈژى ھەشر، تەخت	تۈ دەبى بۆمان، شەفيع، لەو پۈژى سەخت (۱۷۸۰)
لەۋ شەۋو پۈژى گەلىك تال چەشنى زار	بەخششى تۈن، ئىمەتەنھا، ئىنتىزار (۱۷۸۱)
دەستى ئىمەۋ دامەنى تۈتەۋ زەمان	چونكە مۇجرىم نىتى ئەۋ دەم ھىچ ئەمان (۱۷۸۲)

- دەيكوت ئەحمەد گەر حەشر بوو بەر قەرار
 مەن شەفیعەم بۆ گوناھباران بەگیا
 بۆ گوناھبارى كەبیرە، زۆر بەجەھد
 سالتانی ئوممەتم بوون بى نیياز
 بەلكە دەبنە شافیعی خەلكى ئەوان
 هیچ گوناھبار، بارى غەیری دى نەبرد
 ئەو كەسەى بى جورمە، شىخەئەى جەوان
 شىخ كىيە؟ پیر، سېى بى، مووی تەمام
 مووی رەش یانى وجودىك ئەوكە بووی
 گەر وجودى چوو، دەبى پیر، ئەو دەمى
 بوو موراډ لەو مووی رەش، وەسفى بەشەر
 وای دەکرد عیسا دەلانكى دا، نەدا
 گەرلە بەعزىك وەسفى ئىنسان بووی نەجات
 وەسفى ئىنسان گەر دەئىنسان دا نەما
 با سېیش بى مووی وى، گەر خۆى، بوى
 وەسفى ئىنسان گەر كەمىك لەو باقىيە
- موجرىمان چۆن جى دەھىلم ئەشكبار؟
 تا نەجاتیان دەم لەرەنجى زۆر گران
 دەبەناجى مەن لەرەنجى نەقزى عەھد
 بىمەشافیعی رۆزى زاھیر، موونى راز
 قەولى وان، مەقبوولە، لای حەق بى گومان
 بى گوناھم، خوا منى عالى دەکرد
 بى گومان مەقبوولە لای خواى دووجیھان
 مووی سېى مانای چىيەجا ئەى نەفام؟
 لەو وجودەش ھەرنەما، يەك دانە مووی
 رەش بىى مووی، يانەخىر، جۆو گەندومى
 خۆ موراډ لەو موو نەبوو، مووی ریش وسەر
 پىش جەئىلم شىخ و پىرم، لای خودا
 كەھلە، نەك شىخ ئەودەمى، ئەى خۆش سىفات
 شىخە، مەقبوول لای خودای ئەرزو سەما
 پىرنىيە، جىنى لای خودا، دەس نا كەوئ
 ئەو نەعەرشى، بەلكە ئەو ئافاقىيە

تەوزىحاتى شىخ لە بارەى تەگريانى وى بە خاترى مردنى مندالەكانى خۆى...

- شىخ كوتى پىت وانەبى تۆ ئەى رەفىق
 رەحمى مەن خۆ كافرىشى گرتەبەر
 بۆ سەگان حەتتا، دەبم مەن رەنگ زەرد
 بۆ سەگىكى بىم گرى، بىزم دوعا
 ئەو سەگەش فېركە، تۆ ئەى كەردگار
 ئەو لىياى ناردن خودا بۆ سەر زەمىن
 ھانگ دەكەن خەلكى لەبۆ دەرگایى وى
 جا، دەلێن گەرپەندى وان سوودى نەدا
 رەحمەتى جۆزئى، خودا دای، كۆللى ناس
- رەحم و مېھرم مەن نىيەو، قەلبى شەفىق
 گەر چى كافر ناسپاسەو بەد نەزەر
 بۆ دەبى لىيان بەدەن خەلكى، بەبەرد؟
 تۆ، لەخووى والەى نەجات دە، ئەى خودا
 تا نەكەن خەلكى ئەوان، قەت سەنگسار
 تا بىيان كا، رەحمەتەن لىلعالەمىن
 تالىبن بۆ لوتفى بى ھەمتايى وى
 تۆ مەبەستەدەركە، لىيان، ئەى خودا
 رەحمەتى كۆللى دەدا، بەس بۆ خەواس

- رەخمەتى جوزئى خودا بۆ، ۋەسلى كۈل
رەخمەتى جوزئى، بىتەتۆ ۋەسلى كۈل
ناكوجوزئە، بى خەبەر لەو رېنى يەم
گەر كۈ رېنگاي بەجرى ئەو ھېستا نەدى
گەر بەدەريا مۇتەسىل بى، ئەو دەمى
بوو بەتەقلىد ۋاكە دەعوەت كا ئەدا
ژن كۈتى چۈن عاممەرەخمەت، ئەى فلان
بۆ لەبۆ مندالى خۆت ناكەى چ شىن؟
بۆتەرەخموم ئەشكى چاۋان شاھىدى
رووى دەژن كۈتۈ بەو، ئەى عەجووز
گەر كۈبىرن يا بژىن مندالى من
چۈن دەيان بىنم ئەوان زۆر خۆش دەژىن
گەرچى خارىچ بوو ن لەدەو رى رۆزگار
ھىجرۈ فېرقەت چادەكەن گريان و شىن
ۋەختى خەو خەلكى دەبىنن مردوۋان
لەو جېھانەخۆم دەمى پىنھان دەكەم
حىس، ئەسېرى عەقلە دائىم ئەى فلان
دەستى بەستەى عەقلى، گيان ھات ۋازكرد
حېسس و ئەندىشە، لەسەر ئاۋى جوۋان
دەستى عەقلى ئەو خەسەى دى، لا دەدا
خەس لەسەرچۆ زۆر دەبى چەشنى حوباب
دەستى عەقلى گەر نەكاتن ۋاز خودا
دا دەپۆشۈرئ ئاۋى جوان بەۋجوورەخۆ
چۈنكە تەقۋا بەستى دوو دەستى ھەۋا
جا، ھەۋاس گشتيان دەبن مەحكۇمى تۆ
عەقلى بى خەو، حىس دەباتە، نىو خەو
- رەخمەتى دەريا دەبى ھادى سوبول
رەخمەتى كۈل، بگرەھادى بۆ سوبول
يەم دەزانى، ئەو غەدىرى زۆرۈ كەم
چۈن لەبۆ دەريا دەبا، خەلكى دەدى؟
چەشنى جۆۋ سىلاۋ، دەبا، تا نىو يەمى
نەك عەيان و، ۋەجىو، تەئىدى خودا
تۆ دەسوۋرې دەۋرى مېگەل ۋەك شوۋان
گەرېرى لېيان ئەجەل ئەستۆى ژىن
ۋىشك و بى گریانەچاۋت، بۆ ئەدى؟
فەسلى زىستان كۈا دەبىتن ۋەك تەموۋوز
چۈن لەچاۋى قەلبى من پىنھان دەبن؟
بۆ ۋەكۈو تۆ من بىكەم، ۋا، روو رىن؟^۱
لاى منن، ئىستا دەكەن بازى و قۇمار
من عەزىزانم لەلا، ئىستا دەژىن
من بەۋشيارى دەبىنم ھەر دوۋان
جا، گەلای حىس، من لەدار ئەفشان دەكەم
بۆ ئەسېر بۆ روۋع عەقلىش، بىگومان
حازرى بۆ شارەزايى رازكرد
ۋەك خەس و خاشاك لەسەر ئاۋ بىن رەۋان
ئاۋ لەلای عەقلى، خۆى نىشان جوان، جا، دەدا
لادەچى خەس، دېتەرۋو ئاۋ، ئەى جەناب
با، خەس و خاشاك بەسەر ئاۋ دا دەدا
شادۋ خەندا ن باۋو، گريان عەقلى تۆ
ۋاز دەكا ھەق ھەر دوو دەستى عەقلى، جا
گەر كۈ عەقلى تۆ بىن، مەخدوۋمى تۆ
تاكو روۋع، پىنھان زاھىرىت، لەو

^۱ - بۆ ۋەكۈو تۆ من بىكەم روۋى خۇم، بىرىن؟ (مصرع دوم)

— بەوشیاری دەبینی زیـدهـراز دەرکی ئەسـراـر جا لەبۆی دەکریت واز (١٨٣٤)

داستانی خۆیـندنهـوهی قورئان تهـوهـسسوتی شیخی نابینا له‌پرووی قورئان و بینابوونی ئەو شیخه له وهختی خۆیـندنهـوهی قورئان ...

خولاسەى داستان ...

له‌ڕۆژگاری قەدیم دا یه‌کیک له‌شیخان میوانی پیره‌مێردیک نابینا بوو ڕۆژیک شیخ قورئا نیکى له‌مالی ئەو نا بینایه‌دی، جا له‌بەر ئەوه، ته‌عه‌ججوبی کرد و به‌خۆی کوت ده‌و ماله‌داهیج که‌س غه‌یری ئەو پیره‌مێرده‌نابینایه‌نازیت جا، که‌وا یی ئەو قورئانه‌به‌کاری چ دئ؟ .. شیخ چه‌ند ڕۆژیک چی نه‌کوت تا کو شه‌ویک به‌قورئان خۆیـندنى ئەو نا بینا یه‌له‌خه‌و هه‌ستا زۆر به‌ته‌عه‌ججوب دیتی که‌پیری نا بینا له‌سه‌ر سه‌فحه‌ی خواربۆته‌وه‌وه‌مه‌شغوولی قورئان خۆیـندنه‌، سه‌بری نه‌ما وله‌پیره‌مێردی پرسى پتم بلێ ئەتۆ که‌نا بینای چلۆن قورئان ده‌خویتی؟ و مه‌علوومیشه‌که‌ئه‌ز به‌ر نای خویتی چونکه‌هه‌ره‌کاتی قامکانت له‌سه‌ر ختووتی قورئان نیشان ده‌دا که‌ئه‌تۆ حره‌ووفی قورئان ده‌بینی، پیره‌مێردی نابینا له‌جواب دا کوتی... بۆ له‌کاری خودا ته‌عه‌ججوب ده‌که‌ی؟ ئەمن به‌دل و گیان له‌خودام داوا کردووه‌که‌هه‌ر وه‌خت ویستم قورئان بخوینم چاوه‌کانم بینا بکا، خودای ته‌باره‌ک و ته‌علاش دوعای منی قه‌بوول کرد.

(١٨٣٥)	موسحه‌فیک، نیو مالی پیریکی زه‌ریـر	یه‌ک له‌ڕۆژان دیتی یه‌ک شیخی فه‌قیر
(١٨٣٦)	چه‌ند ڕۆژیک بوون له‌لای یه‌ک، دوو به‌دوو	بختی هاوین، شیخ له‌پیر، میوان ده‌بوو
(١٨٣٧)	بۆچی قورئان لیـره‌یه‌؟ خۆ کوپـره‌، پیر	شیخ کوتی ماوم عه‌جه‌ب که‌و توومه‌بیر
(١٨٣٨)	ئیره‌هه‌ر ئی پیره‌، نه‌ک ئی چه‌ند که‌سه	که‌وته‌نیو بیری خه‌یال و وه‌سوه‌سه
(١٨٣٩)	تیکه‌لاو به‌و نیمه‌، نه‌م پرسویه‌لیتی	نه‌و به‌ته‌نهاو، موسحه‌فیک دیواره‌جینی
(١٨٤٠)	گه‌ر نه‌که‌م سه‌بری، ده‌بی مه‌علووم هه‌له‌م	سا پیرسم واله‌چاکه‌هیچ نه‌له‌م
(١٨٤١)	بوو عه‌یان چون، سه‌برمیفتاحوله‌ره‌ج	سه‌بری کرد جا، چه‌ند ڕۆژ کیشای هه‌ره‌ج

سه‌برکردنی لوقمان له‌ سوئال کردن ومختیک که‌ دیتی داود(ع) حه‌لقه‌ی زړی چاده‌کا به‌و نییه‌ته‌ که‌ سه‌بر کردن له‌ سوئال موجیبی ئاسایش و گوشایشه‌...

خولاسەى داستان ...

لوقمانی حه‌کیم له‌پرووی سه‌فاو خلووس هاته‌لای هه‌زه‌رتی داود (ع) دیتی که‌زه‌ری چا ده‌کا. چونکه‌لوقمان سه‌نه‌ته‌ی دروست کردنی زړی نه‌ده‌زانی له‌و کاره‌زۆر ته‌عه‌ججوبی کرد و به‌خۆی

كوت بۆجى داود ھەلقەى پۇلا، لىك قايم دەكا؟ لەھەۋەلەۋە، ويستى كەغىللەتى ئەو كارەبىرسى
بەلام بەخۇى كوت وا چاكەسەبر بكم وھىچ نەلەم تا مەجھوولم مەعلوم دەبى، ماۋەيەك
سەبرى كرد تا داود كارى خۇى تەۋاۋ كرد، وزرى يەكەى دەبەر كرد، جا ھەر بۇ خۇى واى
تەو زىح دا كەئەو پۇشيشەئىنسانى لەزەرەباتى شەمشىر وئىزە، لەۋەختى شەر، حىفز دەكا...

۴۲)	دى لەئاسن ھەلقەھەلقەچا دەكا	ھاتەلەى داۋود لوقمان باسەفا
۴۳)	شای بلیند عالیمەقام، جى ئاسمان	جا لەپاشان يەك بەيەك لىكى دەدان
۴۴)	ما عەجەب كاتى كەدیتى وا دەكا	چونكەنەى دىۋو زرى چۆن چادەكا
۴۵)	چا دەكەى چى؟ ھەلقەھەلقەلىك دەدەى	والەباشەگەر بلەم بۆم بىزە، دەى
۴۶)	دوور لەمەقسوود ما، ئەۋەى كرى پەلە	جا كوتى واباشەھەمبى، ھەو سەلە
۴۷)	بەس، بەسەبرەدیتەدەستت ئارەزوو	بى سوئال مەعلوم دەبى مەجھوول زوو
۴۸)	بى سەبر، موشكىل لەسەھلت چا دەبى	گەر بېرسى زۆر درەنگ پەيدا دەبى
۴۹)	سەنەتى داۋود تەۋاۋ بوو، بى كەمى	چونكەلوقمان چى نەكوت ھەر ئەو دەمى
۵۰)	ئەو لەلەى لوقمانى باش و سەبر خوو	كردىبەرخۆ، ئەو زرى چاى كردبوو
۵۱)	ئەو لىياسەبۆ شەرۋ دەفعى برىن	پىدەكوت زۆر باش لىياسە، ئەى مەتىن
۵۲)	ھەم پەنا و، ھەم لابەرى ھەرچى غەمە	جا كوتى لوقمان سەبر زۆر خۆش دەمە
۵۳)	ئاخرى (والعصر) ى تۆ چاۋ، ئەى ئەمىن	سەبرى گەل ھەق خوا، لەقورئان كرد قەرىن
۵۴)	كەس ۋەكوو سەبرى نەدى چاك كىمىا	سەت ھەزاران كىمىا ى چاكرد خودا

پاشماۋەى داستانى نابىنا و قورپان..

۵۵)	بۆى عەيان بوو ھالى موشكىل ئەو زەمان	پىاۋى مىۋان سەبرى كرد جا نا گەھان
۵۶)	زۆر عەجىب بوو بۆ ۋى ھەستا زوو لەخەو	دەنگى قورئانى دەبىست ئەو نىۋەشەو
۵۷)	جستوجۆئ كرد، ۋەزە وھال، چالاک و چوست	دى كەكوئرقورئان دەخوئى دروست
۵۸)	چۆن دخوئى چۆن دەبىنى تۆ ستوور؟	زۆرەجەب، پىكوت بەچاۋى دوورلەنوور
۵۹)	دەس لەسەرھەرفان دەقىقەن دا دەنىتى	ھەرپەرەى خوئىتت ئەتۆ ئەو لا دەنىتى
۶۰)	تۆ دەبىنى ھەرچى ھەرفە، بى گومان	ئەو تەكانى قامكى تۆ دەيدا نىشان
۶۱)	زۆر عەجىبەلات، مەگەر سونعى خودا؟	جاۋابى دا، ئەى بوۋى لەجەھلى تەن جودا
۶۲)	بۆ قەرئەت زۆر ھەرىسم چەشنى گيان	وام لەھەق داۋا دەكرد ئەى موستەعان

- نوورى چاوم پى بدە، حافظ كە، نىم
 ھەر دوو چاوم وىندەو، تۆ ئەو زەمان
 ھات لەحق را، وا، نەدا، ئەى پياوى كار
 حوسنى زەنن و ھەم ئومىدى خۇشى تۆ
 خويتندو قورئانى جوئ جويت ويست ئەگەر
 دەت دەمى ئەو دەم بەتۆ، دوو چاوەكان
 وايدەكرد ئەو قەولى خۆى ھىنايەدى
 ئەو شەھەنشاهەى نەبوو غافل لەكار
 پىم دەبەخشى نوورى دووچاوان ئەو
 بۆيەناپى لەو بكا كەس ئىعتىراز
 گر بدا باغت، تريت ئەو پىدەدا
 بەو شەلى بى دەست، ئەو جا، دەست دەدا
 ئىعتىرازو (لانسلم) چوون لەلان
 چون بەبى ئاگر، بەم گەرما دەدا
 چون دەدا پىت، رەو شەنى ئەو، بى چرا
- وختى خويتندن ئەى خوداوەندى كەرىم
 دەس بەقورئان بىم تىلاوەت كەم بەيان
 ئەى لەھەر رەنجىك، بەم ئومىد وار
 لەحزەلەحزەپىت دەلەين بۆ سەر برۆ
 يا قەرئەت جووربەجوور، ئەى خۇش نەزەر
 تاكو قورئان تۆ بخويتى زۆر جووان
 ھەردەمىك قورئانى نىو دەستى دەدى
 ئەو مەقام بالا، عەزىزو كردگار
 جى بەجى ھەر وەك چراى زۆر رەوون لەشەو
 ھەرچى ئەستاندى دەنئىرئ، ئىعتىراز
 ماتەم بى، سوورو شادىت، وىدەدا
 ئەو بەكانى غەم، دلى سەر مەست دەدا
 پىن دەدا چاتر لەوانەى ئىمە، دان
 بىكوژئ رازىم بەئا گر، گەر خودا
 گەر چرات چوو، تۆ نەكەى شىن، ئەى برا

سېفەتى بەعزىك لە ئەوليا كە پازىن بە ئەحكام، و دوعا ناكەن بۆ لاىردنى ئەحكام...

- گوئ دە باسى سالىكانىك ئەى جەوان
 ئەو لىيا ھەن، قىسمەتىك، ئەھلى دوعا
 يەك گروو ھى دى دەناسم ئەو لىيا
 چونكەرازى بوون ئەوان قەو مى كىرام
 بۆ قەزا زەوقىك دەپىتن، زىدەخاس
 بۆ دلى وان حوسنى زەننىك بوو بەبەش
- ئاگر ئىراد، لەھەرچى، بووى جىھان
 جار دەدروون، جارو بار دەدەرن كەوا
 بەستىيان زارىيان لەئىزھارى دوعا
 كردييان دەفعى قەزا بۆ خۆ، حەرام
 كفرەلاى وان گەرئەلەب كەن لەو، خەلاس
 بۆ غەم و ماتەم، دەبەرناكەن، چ رەش

سوئال كردنى بەھلوول لە دەرويشىك ...

- وايدەكوت بەھلوول بەدەرويشىك بەھۆش
 جاوبى داوھچۆنەشەخسىك جاويدان
 سەيل و جۆگە، بن بەمەيلى وى رەوان
- چۆنەحالت ئىستە، خۆشەيا، نەخۆش
 چۆنى ويست ئەو، وا بسوو پىتن جىھان
 بن بەمەيلى وى ستىرەى ئاسمان

- ژىن و مردن ھەردوو مەئموورانى ۋى
ھەرمەكان ويستى دەنيرئ تەعزىيەت
چۈنى ويست ئەو، ۋا دەرۋن جا، رېئوار
پىنكەننى ناپەتئ، قەت ھىچ ددان
پىندەكوت بەھلۈول دەگەل راس بوۋى بەجووت
سەت ئەوئەندەى تۇ كوتت راستى، بەلام
گەر بېيسى شەخسى فازىل يافزوول
ۋا بېئەتەتۇ لەبۇ تەشەرىخ، كەلام
ناتىقى باش ۋەك سەخاۋەتمەندە، لام
تا نەمىنئىت چ مىۋان بى غەزا
ھەر ۋەكوو قورئان كەھەيتى ھەو توۋى
ۋايدەكوت دەروئش يەقىنەخۇ لەعام
ناكەۋىتن ھىچ گەلەيك، خۇ لەدار
قەت نەچوۋپاروۋ لەزار، بۇ لای گەروو
مەيل و رەغبەت گەر لغاۋى ئادەمىن
زەررەزەررە، شت لەئەرز و ئاسمان
تانەيەت فەرمانى زاتى بى نەزىر
كىيەبېئىرئ گەلەى داران تەۋاۋ؟
ھەر ئەوئەندەى بگرەگوئى خۇت، گشت كار
گەر قەزەى ھەق بۇ رەزا، بۇ ئا دەمى
بى تەكەللۇف، بى ئەۋەى، بى ۋى سەۋاب
ئەو لەبۇ خۇى ناپەھەۋىتن، مان و ژىن
جا لەرېگەى ئەمەى ھەق ئەو، رې دەچوۋ
ژىنى ۋى ھەر بۇ خودايە، خۇ، نەگەنج
ھەيتى ئيمان، بەس بەخاتەر زاتى ۋى
تەركى كفىرىش بەس بەخاتەر خوا دەكا
خوۋى ۋا ھات راس لەسەر چا ۋەى خودا
- چۈنى ويست ئىجرا دەكەن فەرمانى ۋى
ھەرمەكان ويستى دەنيرئ تەھنىيەت
بوۋ ن ئەسەرى داۋى ۋى گشت ماندگار
بى رەزا، بى ئەمەى ئەو فەر مان، رەۋان
دىاردەكا، راستىت لەسىماۋرەنگورۋوت
بېئەبۇ من شەرحى ئەو باسەى، تەمام
زوۋ قەبوول كا، ھىچ نەكاتن ئەو نكوول
بەھرەبگرئ ھەرچى بېستى ئەو، بەعام
چون لەسەر سفەرى دەبى چەن جوۋر تەعام
بېئەدەستى ۋان، غەزەى خۇيان جودا
خاس و عام دەدرئ غەزاىان لەو، جوۋى
ئەو جىھانەئەمەى ھەق كەردوۋىەرام
بى قەزاۋ بى ھوكمى زاتى كەردگار
تا بەپاروۋ خوا، نەلئىتن (ادخلو)
ھەردوو ژىر فەرمانى رەببەلعالەمىن
قەت چ ناجوۋلئىت، نىتى ھىچ تەكان
عاجزەبۇ شەرحى ۋالە، شەخسى ژىر
بى نېھايەت، لەفز، پىنى ناكەرىت راۋ
دېن لەپاش فەرمانى زاتى كەردگار
ئا دەمى تەسلىمى ھوكمە، ئەو دەمى
بەلكەۋايەتەبىع و خوۋىي مۇستەتاب
لەزەتو خۇشى لەژىن بۇ ۋى، چ نىن
ژىنو مردن بوۋن بەيەك، بۇ ۋى، نەدوو
مەدنىشى بۇ خودايە، خۇ، نەرەنج
نەك لەبەر ئەشجار و جۇۋ، جەنناتى ۋى
نەك بەخاتەر چوۋن دەئاگر، ۋا دەكا
جستوجۇ و، رەنج، خسلەتى ۋا بەو نەدا

- ئەو دەمەى شادەبىنى لەو رەزا
بەندەيتكى خولق و خووى وابى ئەگەر
جا بەنألين وا دوعا كا، ئەو لەبۆ؟
مەرگى وى، هەم مەرگى مندانلانى وى
مەرگى منداڵ بۆ ئەوەى خواى بوو بەيار
جا لەبۆجى ئەو دوعا بيزى؟ مەگەر
نەك لەرەحەمەگەر شەفاعەت يا دوعا
رەحمى خۆى سووتاند و ئەو دەم لای دەبرد
دوو زەخى ئەو سافى وى هەر عىشق بوو
كو دەزانن ئەو مەسائيل شەو رەوان؟
- هەر وەكوو هەلوايە ئەو دەم، لای، قەزا
چۆنى ويست دونيا وەها نابى مەگەر؟
ئەو قەزايەلابەرە ئەى خوا ئەتۆ
بۆ خوداوەند، چەشنى هەلواو نانى وى
هەر وەكوو هەلوا لەپىش پىرى نەدار
لەو دوعا دا بىت رەزايى داد گەر
بەندەى كامىل دەكاتن لای خودا
گەر چراى حەققى دەلدا هەلدە كرد
وەسفى خۆى ئاگر دەدا ئەو، موو بەموو
هەر دەقوو قى شارەزايە چاك بەوان

داستانى دەقوو قى و كەراماتى وى ...

خولاسەى داستان...

دەقوو قى عارفىكى عالى مەقام بوو، و هەميشە دەموسافەرەت دا بوو، كەم هەلدەكەوت كەدوو
رۆژ لەجىيەكى بىمىنتەو، زۆر بەتەقواو پەرەيز كار بوو، و رەئىوئىزهار نەزەرى وى دروست بوو
.. بەو حالەتەشەو زۆر بەجىددى دەجستو جۆى ئەو لىيائى خاسى خودادا بوو جا لەبەر ئەو
هەزۆرسالان هەر گەرا و دەموسافەرەت دابووتا بەمەقسوودى خۆى بگا جارو بارىش وا دەبوو
كەبەپىخواسى و كراسى دراو بەنىو دركو دالو بەردەلان دا دەرؤيشت وزۆر بەئىشتياق و ئارەزوو
بەهەموو جىيەك دا دەگەرا، بەلكەم ئەولىيائى خودا، خۇيان لەوى مەعلووم بكەن دەئاخر دا
باشى زۆرسالان تەحەممولى رەنج و مەشەققەت، لەساحىلىكدا مەنزەرەيتكى عەجىب و جالبى
دیت، جا ئەلیرەدا و اباشەماجەر او و مەوزووع لەزبانى خۆى بىيسين .. لەناكاو لەقەرراغ دەريا
حەوت شەمعى هەلكراوم دیت .. كەزۆر بەشوقو پروو ناك بوون شوعلەى ئەو
شەمعانەدەگەيشتە ئاسمان، زۆر بەحیرەتو تەعەججوب بەخۆم كوت .. ئەو شەمعانەچىن؟
وسەرچاوەى نوورى وان كوتیە؟ بۆچى عالەم ئەو نوورە خارىقو لعا دەيەنابىن؟ لەناكاو دیت كەئەو
حەوت شەمعانەبوون بەيەك شەمع و رەو شەنايشى زياتر بوو، دوو بارە دیت كەئەو يەك
شەمعەبوو بەحەوت شەمع و لەناكاو حەوت شەمع بەحەوت پىاوى نوورانى تەبديل بوون
كەنوورى وان تا ئاسمان دەچوو، حیرەتو تەعەججوبم زياتر بوو، كەمىك چوومەپىش وەختىك

كەدرۈست دىققەتم كىرد مەنزەرەيىكى عەجىب تىرم دىت، دىتم كەھەرەك لەوپىاۋانەبەتاقەدارىك دەھاتەبەرچاۋ، ھەوت دارى پرلەك و گەلای زۆر لەپىش مەن بوون كەبى ھىساب مېۋەى جوانيان پىۋەبوو ۋەتەنەججۈيىكى تەۋاۋ لەخۇم پىرسى، بۆچى ھەموۋرۇزى ھەزاران ئىنسان بەقەرەغ ئەۋ دارا نەدا دەپۇن بەلام ئەۋ دارانەنابىن؟ دووبارەچوۋمەپىشتىر، دىتم كەھەوت دار بەيەك دار تەبىدىل بوون، ۋەۋ ۋەختەدىتم كەئەۋ دارانەسەفیان كىشاۋەۋىەكىان لەپىش دا راۋەستاۋەدەت كوت دەيان ھەۋىت كەنۇيىزى جەماعت بخۇيىن لەۋەش عەجىبىرئەۋ دارانەقىام و پىكۈۋ وسجۈۋدىشيان ھەبوو . ھىندەى پىنەچوۋ كەئەۋ ھەوت دارانەبوون بەھەوت پىاۋ، ۋەۋانىش پىكەۋەمەجمەئىكىان تەشكىل دا، لەبەر ھىرەتو تەعەججۈب چاۋەكانم خاۋىن دەكرەنەۋە، ۋەدىققەت تەماشام دەكرىد تا بزانم ئەۋ ھەوت پىاۋەگەۋرانەكىن؟ نىزىكىتر چوۋم وسەلامم لىكرىدن، سەلاميان دامەۋەۋەمەنىان بەنىۋ بانگ كرىد. ماتو مەبھوۋ مام كەئەۋانەئەمەن لەكۆى دەناسن؟ ۋچلۇن نىۋى مەن دەزانن؟ دەۋ فىكرانەدابوۋم كەدەت كوت ئەۋان لەدلىم ئاگاداربوون ۋجوابيان دامەۋە، بۆچى تەعەججۈب دەكەى؟ مەگەرنانازانى كەعارفانى روۋناككىرلەدلى ھەموۋكەس ۋرازو ئەسرىرى جىھان خەبەر دا رن؟ لەپاشان بەمەنىان كوت پىنمان خۇشەدەگەل تۆ نۇيىزىك بەجەماعت بخۇيىن . ۋەتۆ ئىمام بە. ئەمەنىش قەبوۋلم كرىد. نۇيىزى بەجەماعتمان لەقەرەغ دەريا دەست پىكرىد. دەۋەسەتى نۇيىزدا دەقوۋقى دىتى كەدەرىاموتەلاتىم ۋپەرىشانەۋكەشتىيەك لەنىۋ ئەمۋاجى دەريا گىرەتارە، باى شەدەد ئەمۋاج ۋ شەپۇلى ۋەك كىتو درۈست دەكا ۋبەسەر يەكىان دا دەدا ۋھەر ۋەكۈۋ كۈندى بەد شوۋم ھاۋارى مەرگ ۋ نەمان دەكا، ساكىنانى ئەۋ كەشتىيەلەۋغەۋ غاى خەتەرناكەدا، روۋحىيەى خۇيان لەدەست دا بوو ۋداد فەرياد ۋشېۋەنىان دەگەپىشتەعەرشى ئەعلا. بەراستى قىامەت بەرپابوۋ. دەقوۋقى دەئەسنای نۇيىزدا ئەۋمەنزەرەدل تەزىنەى دىت. ۋدلى بەھالى ۋان سوۋتا. جا بەدل بۆ نەجات بوۋنى ئەۋ گىرەتارەدوۋعاى كرىد، ۋبەگىرەانو زارى لەدەرگەى خودا داۋاى كرىد كەئەۋ گىرەتارەلەۋ بەلا خەتەر ناكەنەجات بىد. ۋدوۋعاى دەقوۋقى قەبوۋل بوو ۋئەۋ كەشتىيەش بەسەلامەت گەپىشتەساحىل، ۋنۇيىزى ۋانىش لەۋ ۋەختەدا تەۋاۋ بوو . دەۋ ھالەدا ئەۋ ھەوت نەفەرەنەسەبرۆكە، لىكتىريان دەپىرسى ئەۋەكى بوو دەكارو بارى خودا دا فزۋولى كرىد؟ ھەموۋيان دەيان كوت كەئەمەن دوۋعايەكى بەۋ جوۋرەم نەكرىدوۋە. عاقىبەت يەكىك دەۋ بەينەدا كۈتى . ئەۋ دوۋعايەكارى دەقوۋقىيە.. دەقوۋقى كۈتى ۋەختىك چاۋم لەلای پىشتەۋەم كرىد تا بزانم دەلىن

چی..هیچ کەسم لەبەشت سەرم نەدی و دەت کوت کەهەموویان چوونە ئاسمان ..ولەو وەختە تا کو
ئەلثان زۆر لە میژ سالا کە ئەمن دە ئارەزووی پەیدا کردنی وان بە سەر دەبەم . بەلام بە ئارەزوو
نەگەشتوووم ...

<p>(١٩٢٤) عاشق و ساحەب کەرامات، دڵ لەجۆش</p> <p>(١٩٢٥) ڕوون دەبوو بەو گیان و ڕووحی شەو ڕەوان</p> <p>(١٩٢٦) زیاد لە دوو ڕۆژ ئەو لەهیچ دێ، گیر نەبوو</p> <p>(١٩٢٧) عیشقی ئەو مەسکەن، لەمن دەگریت حال</p> <p>(١٩٢٨) دوور بە، ئەو نەفس، تا غینات بێ، تۆ، بەیار</p> <p>(١٩٢٩) تا کو خالیس بیت، وەختی ئیتمیحان</p> <p>(١٩٣٠) چەشنی باز دەیکرد لە شاپاز، ئەو، نەزەر</p> <p>(١٩٣١) دوور لە پیاو و ژن، لەبەر دووی نەبوو</p> <p>(١٩٣٢) خۆش شەفاعەت، لەو دوعا مەقبوول، تەواو</p> <p>(١٩٣٣) دایک و باب ناگەن بەوی قەت هیچ زەمان^١</p> <p>(١٩٣٤) من لەبۆ تا ن میهرەبانم چەشنی باب</p> <p>(١٩٣٥) نادروستەگەر لە کول، جوژنی وە کەن</p> <p>(١٩٣٦) گەر لە تەن عوزوێک وەبوو، مندار بوو</p> <p>(١٩٣٧) مردوو، نیتی لە گیان، ئەو هیچ خەبەر</p> <p>(١٩٣٨) عوزوی تازە لێو بووش، هەیتی تەکان</p> <p>(١٩٣٩) کەم کە نابێ گەربیی، کول مەعنەوی</p> <p>(١٩٤٠) ناقیسم کوت چەن مەقالیک بۆ میسال</p>	<p>ئەو دەقووقی هەیبوو ئیبتیدای خۆش</p> <p>ئەو لەعەرزێ چەشنی مانگی ئاسمان</p> <p>کەم دەماو ئەو لەهەر جێیەک دەچوو</p> <p>و! یدە کوت ئەو گەر دوو ڕۆژان، بێ لەمال</p> <p>من فریوی مەسکەنم ناخۆم، چ جار</p> <p>عادەتی نادەم دڵم قەت بۆ هیچ مەکان</p> <p>ئەو بەشەو نوێژی دەکردو ڕۆژ سەفەر</p> <p>دوور لە خەلکی بوو، لەبەر خوویی نەبوو</p> <p>میهرەبان بۆ خەلکو، نافع چەشنی ئاو</p> <p>هەم پەنا بۆ باش و بەد هەم میهرەبان</p> <p>و! یدە کوت ئەحمەد بە ئەسحابی لوباب</p> <p>جونکەبۆمن، ئێو جوژن وە ک بە دەن</p> <p>گەر لە کول جوژنی وەبوو، بێکار بوو</p> <p>ئەو بە کول وەسلێ نەبێ ئەو جار، گەر</p> <p>بۆ سەتەد نابێ تەکان، لەو بۆژیان</p> <p>کول دەبێ کەم، جوژ، کەم کە ی گەر لەوی</p> <p>عاجزە لەو قەتەو وەسلێ، خۆ مەقال</p>
--	--

گەڕانەوە بۆ داستانێ دەقووکی ...

<p>(١٩٤١) گەرچی نابێ شیر وە کوو وی موعتەلی</p> <p>(١٩٤٢) لەو دەقوو قیم بۆ بلی، ئەو سەر وەرە</p> <p>(١٩٤٣) خۆ لە تەقواش دا، مەلەک، لەدوایی وین</p> <p>(١٩٤٤) وا بە دین بوو، دین بەوی، حەسەرە دەبرد</p>	<p>نیری ناو نا ئەحمەدی موختار، عەلی</p> <p>هەو میسال و میسل و، فەر قە، واوەرە</p> <p>گشتی خەلکی پەیرەوی فەتوایی وین</p> <p>بۆ سلووک ئەو مانگی ڕوونی مات کرد</p>
---	---

^١ - هەم پەنا هەم میهرەبان بۆ باش و بەد دایک و باب ناگەن بەوی تا کو ئەبەد

- بەو ھەموو تەقۋاۋ و، ئەو رادو قىيام
مەتلەبى ۋى بۆ سەفەر، ۋا بوو دەقىق
گەر دەكەۋتە، رېئ ۋەھا دەيكرد دوعا
يارەب ئەو ھانەى دەيان ناسى دلم
گەر كو نەم ناسين، ئەتۆ ئەى خواى گيان
خوا كوتى جا، بەو دەقوۋقى خۆش مەرام
مېھروحبىيى من لەبۆ تۆ زۆرە، خۆ
جوابى داۋەئەى خوداى دانايى راز
من لەنئو دەرياي عەزىم، جېم گەر ھەيە
چەشنى داۋدم، مەرلەسەت، يەك دانەكەم
خىرسى عىشقى تۆ لەبۆ من ئىفتىخار
عىشقى خاسان بۆ كەمالى ۋانە، بەس
عىشقى خاسان ھەر كەمال دىتتەدەست
عىشقى خاسان، بۆ كەمال ۋ، مەردىيە
لېرەدا رازىك ھەيە، نا ئاشكار
ھەر ۋەكوو تىنوۋ كەتتېر نايى لەئاو
بارەگاي ھەق، ئىنتىھاي نايىت خۆ
- تالىي خاسانى ھەق بوو، ئەو، مودام
ماۋەيەك بۆبەندەيى خاس، بىئ، رەفىق
بىم كەھاۋ دەم بۆ خەۋاست، ئەى خودا
بەندەمە بۆ ۋان، لەزىز پىتى ۋان، گلم
زوو ئەۋان نىسبەت بەمن كە، مېھرەبان
عاشق وتىنوۋىيى چى؟ ئەى خۆش كەلام
خوات لەگەل بىئ، چىت لەئىنسان داۋەتۆ؟
تۆ لەقەلىم رېئ نىيازت كرد واز
ئارەزووم بۆ ئاۋى گۆزە، ھەر ھەيە
ئارەزوۋى ئەۋيەك مەرەى دۆستم دەكەم
خىرسى غەيرى تۆ لەبۆ من نەنگ و عار
عىشقى ناكەس ئەو دەكاتەخارو خەس
عىشقى ناكەس ئەو دەبا بۆ جىتى بەست
عىشقى ناكەس نەنگ و عار و سەردىيە
چوو لەبۆلاى خزر، مووسا ھەر بەغار
رامەۋەستەلاى ھەچى دىتت، بەچاۋ
تۆ لەھىچ جى را مەۋەستە، ھەر برۆ

سىرپ و پازى ئەو مەتلەبە كە مووسا دەيەۋىت خزر پەيدا بكا با وجودى نبوۋەت و

قورپى مووسا لە خودا...

- تۆ لەمووسا فېر بېەچاك، ئەى كەرىم
بەو مەقامى گەو رەيى پىغەمبەرى
قەۋمى خۆت بۆچى بەجى ھىشت ئەى كەلىم
شاى نەجات بوۋى ھەم لەخەۋف و ھەم رەجا
تۆ دەگەلتەمەتلەبەت ۋاقىف بەۋى
پىيىكوتن مووسا مەكەن لۆمەم، چ كات
نامەھۋى تا مەجمەعولبەحرىن، قەرار
من دەكەم خزرى سەبەب بۆ كارى خۆم
- چاۋ دەلئى چى؟ ھەر بەمەيلى خۆى كەلىم
تالىي خزر، لەخودخواھى بەرى
چوۋى بەدوۋى شەخسىك شەرىفوزۇر كەرىم
بەس گەر ۋان بەس جستوجۆ، چون ۋايەجا
ئەى سەماۋى چەن دەپىۋى، تۆ زەۋى؟
رېئ لەمانگ و رۆژ مەگرن ئەى سىقات
تا دەبىم ھاۋ دەم دەگەل شاى رۆژ گار
ۋا نەبىي گەر، من گەلىك سالان دەرۆم

- زۆرلەسالان لێک دەدەم من بāl و بەر
 مەن دەپۆم لەوڕێیەتا هەمبێ ژیان
 ئەو و تارەدوایی نایە، مامە، خۆ
 زۆرلەسالان دێتمەژێر بێ، بەحرو بەر^١
 کەم لەعیشقی نا ن نییەخۆ عیشقی گیان
 داستانی ئەو دەقووکی بێژەتۆ
 (١٩٧٠)

گەڕانەوه بۆ داستانی دەقووکی ..

- ئەو دەقووکی رەحمەتی خوا، بێ لەوی
 مەن لەعیشقی مانگ سوورام زۆر لەعەرد
 دات دەنا ژێر لاقی پرووت، بەردو دپوو
 وا مەزانەدا دەنیم بێ، سەر زەمین
 مەنزل و ڕینگا، چ کووتا، یادریژ
 ئەو درێژو کورتەهەر دوو وەسفی تەن
 وات سەفەر کرد تۆ لەنوتفەتا کو عەقل
 بۆ گەڕانی روو ح نییەهیچ جێو زەمان
 ئەو، گەڕانی جیسمی ئیمە لەدەنا
 وایدەکو ت رۆژنێک دەبووم موشتاق وار
 بەحرەکم، نێو قەترەتێک، مەن بێتەچاو
 گەر گەیشتم، پێم لەساحیل دا دەنا
 وایدەکو ت سوورام لەچوار قورنە ی زەوی
 پێم نەزانی، خۆلە، خیزە، یانەبەرد
 جوابی دا حەیران بووم هۆشم نەبوو
 چون بەدل ڕینگا دەجێ، عاشق، یەقین
 بێ خەبەر لێیان، دلێکی مەستی گێژ
 جوورەکی دی، پروووح بەجێ دێلێ، وەتەن
 بێ نەبوو، مەنزل نەبوو، هەروا، نە، نەقل
 گیانە، فیری جیسمی ئیمە ی کرد گەڕان
 وان دەزانی تەن گەڕا، پروووح بوو دەنا
 تا لەئینسان دا بێنم نووری یار
 مەن لەنێو زەرپریک بێنم یەک هەتاو
 شەو دەهات جا، رۆژی پروونی لادەنا
 (١٩٧٣)

زاهیر بوونی حەوت شەمە لە ساحیل ...

- حەو شەمە دێن لەدووور را نا گەهان
 نووری شوعلە ی هەر یەکیک لەو حەو شەمان
 حیرەتم کرد حیرەتیش حیرەت دەما
 چۆن دەسووتین ئەو شەمانەداخووا؟
 خەلکی بەدوای یەک چرای پروون، دا دەچوون
 زۆر عەجەب چاوان حجابیان بێ، وەها
 لەو قەراغ دەریایە، زوو چووم، لای ئەوان
 وا بێنم بوو تا گەیشتە ئاسمان
 مەوجی حیرەت عەقڵی داگرت هیچ نەما
 بۆچی نە ی دی چاوی خەلکی دی، ئەوا؟
 گەرچی لایان شەم لەمانگی، زێدە پروون
 چاوی وانی بەست (یەدی مەن یشا)
 (١٩٨٥)

^١ - زۆرلەسالان مەن دەپۆم بەحر و بەر (مصرع دوم)

تەبىدىل بوۋنى ئەۋ ھەۋت شەمەئە بە يەك شەمە ...

۹۹۱) نوۋرى ۋى دەدرىت جا، ئىقەى فەلەك	ئەۋچەلەش دەمدى، كە ھەرھە بوۋن بە يەك
۹۹۲) زىدەمن ھەيران دەبووم دىتم، كەئەۋ	جارەكى دىش دىم كەئەۋىەك، بوۋ بەھەۋ
۹۹۳) قەت زبانی ئىمەپنى ناكرى بەيان	ۋا بەيەكتر مۆتتەسىل بوۋ ن ئەۋ شەمان
۹۹۴) ناتەۋان بۆ ۋەسفى ۋى چەن سالى، دەۋ	ۋا دەبى يەك شت دەبىنرى، دۋايە ئەۋ
۹۹۵) عاجزەبۆ بىستنى، چەن سالى، گۆش	لەھزەيەك، يەك شت دەبىنرى دەركى ھۆش
۹۹۶) چۈن لەدەستم نا يەۋەسفى خاسى تۆ	خۆت بناسە، ئەۋەدۋايى نايەخۆ
۹۹۷) چى دەدەن پىمان لەزاتى ھەق نىشان	چوۋمەپىشتىرتا بزانم ئەۋ شەمان
۹۹۸) تا كو كەۋتم، چۈن دەچووم من زۆر بەتاۋ	من دەبووم بىن حال و، مەد ھۆش و خەراۋ
۹۹۹) جا لەسەرەرزى دەكەۋتم ۋەك نەخۆش	ما ۋەيەك مام، من لەۋى، بىن عەقلى ھۆش
۱۰۰۰) رى، دەچووم جا، ۋەك كەنەم بىن، پىن و سەر	ئەۋ چەلەش ھەستامو ھۆشم ھاتەبەر

زاھىر بوۋنى ئەۋ ھەۋت شەمەئە بە سوۋپەتى ھەۋت پىاۋ ...

۱۰۰۱) نوۋرى ۋان بۆسىدرە، چوۋ تا ئاسمان	ئەۋ ھەۋت شەم بوۋن بەھەۋ پىاۋ ئەۋ زەمان
۱۰۰۲) ھىندەروۋن بوۋ نوۋرى دىكەى رادەنا	نوۋرى ۋان جا نوۋرى رۆزى لادەنا

دوۋبارە تەبىدىل بوۋنى ئەۋ ھەۋت شەمەئە بە ھەۋت دار...

۱۰۰۳) خۆش نەبوۋ ۋەك ئەۋ دەمى چاۋم، چ جار	يەك بەيەك ئەۋ ھەۋ پىاۋەبوۋن بەدار
۱۰۰۴) گشت گەلا، ۋن بوۋن، لەبەر زۆرى سىمار	چۈن گەلا زۆر بوۋن، نەبوۋن ھىچ لك ديار
۱۰۰۵) بۆ خەلا چوۋن، سىدرەيان نا، پىشتى سەر	تاكوسىدرە، يەك بەيەك كرديان گوزەر
۱۰۰۶) زۆر لەزىر ئەۋ گاۋو ماسى ھەن، يەقىن	رېشەكەشيان چوۋ ھەتا قەعرى زەمىن
۱۰۰۷) عەقلى، لەۋ ئەشكالى ۋان ھەيران دەبوۋ	رېشەيان شادتر لەلكيان بوۋ ھەموۋ
۱۰۰۸) بەرق و نوۋر لەجىياتى ئاۋ، لەۋ دىنەخوار	مىۋەىي ھاسل لەۋان، بدرى فشار

نادىار بوۋنى ئەۋ دارانە لە پىش چاۋى خەلكى...

۱۰۰۹) نەك ھەزار، بەلكەم ھەزاران، زىدەبوۋن	زۆر عەجەب خەلكى بەلاى ۋان دا دەچوۋن
۱۰۱۰) ئەۋ بەرەى بوۋيان، دەيان كرد ساىەبان	بۆكەمىك سىبەر دەيان دا مال و گيان
۱۰۱۱) سەت ھەزاران تف لەچاۋى كەج نەزەر	سىبەرى ۋانى نەدى قەت يەك نەفەر

- قەهەری حەق مۆری لەچاوی وان دەدا
چاک دەبینن زەرپەرەنابینن هەتاو
کاروانان خەستە زۆر، میوهش ئەوا
چاو لەخەلکی، سیۆ رزی بێ، خەر دەکەن
دەمبەدەم بەرگ و شکووفەیی ئەو غسوون
یەک بەیەک خەلکیان دەکرد، دار، وا سەدا
جا لەحەق رێ، وا دەهات دەنگ بۆ شەجەر
گەر کەسی کوتبای برۆن ئەو جارە، جا
گشت دەیان کوت، گێژە، عەقڵی دا لەدەست
مەغزی ئەو مسکین لەبەر سەودایی کۆن
ما عەجەب لەو کارە دەیکوت ئەو خودا
گەر بلی بۆ عام لەرێگای عەقڵ، وا
عاقڵ و زیرەک لەوان، وا کار دەکەن
یا ئەمن دێوانە مەیا خێر ئەوان
چاوی خۆم خاوین دەکەم چون من دەلەم
خەونی چی؟ من ڕوو بەرەو داران دەڕۆم
دیتمە زێر چاو مونیکرانی نا بەکار
گەر چی هەیتی ئیحتیاج ئەو، وەک گەدا
هەر بەشەو ق و ئارەزووی یەک بەرگەدار
کردیان عالەم لەدارو بەر، فەرار
ئەو چەلەش دەمکوت نەکا، چوویم لەحال
تۆ لە (حتی اذ استیا س الرسل) بلی
بێژە (کذب) تۆ بەتەشید ئەو جەناب
شەکک و تەردید کەوتە گیانی ئەنبییا
پاشی شەک من، نەسرو یاریم پێدەدان
هەم بخۆ خۆت، هەم بدەساحەب بەشان
- (٢٠١٢) کوێر لەحاستی وان دەبینن چاک، سوها
(٢٠١٣) ناویمیدیش نین لەلوتفی خوا، تەواو
(٢٠١٤) گەبونو دەڕژین، چ سێحرە؟ ئەو خودا
(٢٠١٥) یە کتری بۆ سیۆی وا پێس، قەر دەکەن
(٢٠١٦) وا دەلێن (یالیست قومی یەلمون)
(٢٠١٧) وەرەلامان ئەو لەبەختی باش جودا
(٢٠١٨) چاوی وانمان بەست (کلا لا وزر)
(٢٠١٩) لای فلان دار، سوود بێن لەو دارە، تا
(٢٠٢٠) ئەو قەزای حەق والەکردی شیتوبەست
(٢٠٢١) هەم ریازەت، بوو خەراب گرتوویە بۆن
(٢٠٢٢) بۆ دەبێ گومراپین خەلکی ئەوا؟
(٢٠٢٣) یەک قەدەم نایەن لەبۆ لای ئەو لیا
(٢٠٢٤) ئەولای زاتی خودا ئینکار دەکەن
(٢٠٢٥) دای لەسەر من دێو، شتیکی زۆر گران
(٢٠٢٦) یانەخەو نە، من دەبینم، یا هەلەم
(٢٠٢٧) بۆ نەکەم باوەر، لەمیوهی وان دەخۆم
(٢٠٢٨) بۆ لەباغی وان دەکەن خۆیان کەنار
(٢٠٢٩) هەر بەهیوای کەم لەقۆرە، گیان دەدا^١
(٢٠٣٠) ئاە دەکێشن ئەو فەقیرانی نەزار
(٢٠٣١) سەت هەزار نا، بەلگەچەندین سەت هەزار
(٢٠٣٢) گرتیم من لک، لەئەوهام و خەیاڵ
(٢٠٣٣) رێ مەوهستە تاکو (کذبوا) هەلێ
(٢٠٣٤) تا نەمێنن ئەنبیایان ژێر حجاب
(٢٠٣٥) کاتی دیتیان ئیتیفافی ئەشقییا
(٢٠٣٦) شەک مەکەتۆش، بێرەسەر داری گیان
(٢٠٣٧) فێر دەکەن خەلکی دەبا، نەشبێ، نیشان

^١ - هەر بەهیوای قۆرە یەک کەم، گیان دەدا (مصرع دوم)

- جا دەلەن خەلكى كەھاوار بۇجىيە
گىزى كىردىن قەۋلى شىتان گەر دەلەن
چاك دەنۇرېن لىزەباغ ناكە زەۋور
باسى والەدۋايى نايەئەى جەۋان
خۇ،مىنىش ۋەك وان دەلەم ئەى ۋاى عەجەب
لەۋ نىزاعانەموحەممەد ما عەجەب
ئەۋ عەجەب تا ئەۋ عەجەب زۆر لىك بەدۋور
ئەى دەقۋوقى خۇش بىرۇ،خۇت كەخەمۇش
- خۇ لەسەحرا دارو مىۋەھىچ نىيە
زۋو لەبۇ ئەۋ باغى نىزىك لىۋ، ھەلەن^۱
يانەدەشتە، يانەپرى سەعبولعبور
زۆر بەسۋودە، ئەۋ لىيا گەر ھەن،كۋان؟
بۇچى قفلى دا دللى وان سۋنەى رەب
ھەر بەچەشنى ۋى عەجەب ما، بوۋ لەھەب
با بزانېن چى دەكا ئاخىر، غەفۋور
بەس بلى تۇ،چۈنكەئىستا، قاتەگۇش

تەبىدىل بوۋنى ئەۋ حەۋت دارە بە يەك دان...

- ۋايدەكۋت مەن چۈۋمەپىشتەر ھەر بەغار
حەۋ،دەبۇ يەك،يەك دەبۇ حەۋ،زۋو بەزۋو
جالەپاشان دىم كەداران، بۇ نوئىز
يەك لەپىنشان رادەۋەستا، ۋەك ئىمام
لەۋ سىجۋودو لەۋ رىكۋوعولەۋ قىيام
ھاتەبىرم قەۋلى حەق جا، ئەۋ زەمان
خۇ لەۋان د ار دا، نەبۋو چۆكۈ كەمەر
ۋا، لەحەق ئىلھام دەھات ئەى يارى مە
- دىم كە ھەر حەۋتىان دەبۋون يەك دانەدار
خۇزگەدىيات حىرەتى مەن جەندەبۋو
ۋەك جەماعەت رادەۋەستا، سەف درىز
كردىيان ئىدى لەپىشتى ۋى قىيام
گەر لەدارانم دەدى سەر سام دەمام
ھەم شەجەر ھەم نەجم، ھەر دوۋا يىسجدان
چۈن دەبى جا، نوئىزى ۋا، ئەى خۋاى لەسەر؟
ھىشتەتۇ ھەرپىت عەجىبەكارى مە؟

تەبىدىل بوۋنى ئەۋ حەۋت دارانە بە حەۋت پىاۋ...

- ماۋەيەك پاش،بوۋنەپىاۋ دار، سى و چۋار
چاۋ دەكەم خاۋېن،كەئەۋ حەۋ پالەۋان
گەر لەۋان نىزىك دەبۋوم ئەى خۇش كەلام
ۋا بەمىيان دا جەۋايى ئەۋ سەلام
چۈن دەناسن ئىۋەمەن؟ ۋاىكۋت بەۋان
بوۋن لەقەلبى مەن ئەۋان ئاگا، تەۋاۋ
- دا دەنىشتەن گىشتىيان لای كردگار
كىن؟چكارەن؟ۋا، لەدۋنىادا، ئەۋان
ھاتەلام ھۆشم لەۋانم كرد سەلام
ئەى دەقۋوقى تاجى فەخرى گىشت كىرام
خۇ نەتان دىبۋوم لەپىش دا، ھىچ زەمان
جا لەيەكتىيان دەنۇرى، زىرچاۋ

^۱ - زۋو لەبۇ ئەۋ باغى نىزىكتان ھەلەن (مصرع دوم)

- وا، بەمەن دایان، جەواب، ئەوێ خۆشەوێست
 قەلبی پاکی عارفان و ئەو لایا
 مەن بەخۆم کۆت گەر لەراز ئاگان ئەدی
 جوابی دا، غەفلەت لە ئێسمیک بۆ وەلی
 وێستی خۆیان وا، لە پاشان کرد ئەدا
 پێم کۆتن سەبرو هەبێ، باش، وا دەکەم
 چون دەکا حەل، هاو دەمی ئەشخاسی پاک
 بوو بەهاو دەم دەنکی پر، بۆ خاکی رەش
 خۆی دەکرد نابوود لە ژێر ئەو خاک و عەرد
 باش فەنا بوون، هیچ نەما بۆ وی جموود
 بێ، کەسێ لای ئەسلی خۆی فانی ئەگەر
 بەرەوین بۆت، وا ئەوان کۆتیا بەسەر
 ماوە پێکم مەن دەگەڵ وان بەر دەسەر
 گیانی مەن ئەو دەم لە کات دەیبوو نەجات
 بەس بە کاتە گەر دەگۆڕین، شت، هەموو
 لە حەزە بەک نەت بێ ئەگەر کات وزەمان
 خۆ، لەبێ کات ئەهلی کات ئاگا نییە
 بۆ هەموو کەس دیار کرا جیگای لەبۆ
 بۆ هەموو جێبەجێ، هەبە مەئمووری وێ
 گەر هەوێس کا، بەک لە جێی خۆی دەرکەوێ
 جێ بە جێ دەگرن بە چۆستی دەستی وی
 گەر نەبێنی حافیزان ئەوێ هووشیار
 تۆ بە ئێمکان جار دەکەیت شت، ئێختیار
 حافیزانی باتینی ئێنکار دەکەیت
- تا کو ئێستا، تۆ مەگەر ئەوهەت نەبێست؟
 ون لەوان نابێت، رازی کیری یا
 بۆ دەزانن ئێسم و حەرفی ئێدەدی؟
 دێ لە ئێستیغراقی وی، نەک جا هێلی
 دەن هەوێ ئێمە بەتۆ کەین ئیقتیدا
 چون هەمەن موشکیل لە گەردوون، زۆر نەکەم
 هاو دەمی باعیس، ترێ دەر دێ، لە خاک
 چونکە هەببوو ئەو لە قەدر و مەجد، بەش
 تا کو نەبێ، رەنگ و بۆن و سوورو زەرد
 خۆیو بای واز دەکرد چۆ، نێو و جوود
 سوور پەتی دەر و اتو، مەعنی جیلو گەر
 شادمانین بەرەوی تۆین ئێمە، گەر
 وەک موراقیب مەن لە خۆم بووم بێ خەبەر
 چونکە کاتە، گەر جەوانان پیر دەکات
 دوور لە گۆڕان، ئەو کەسە بێ کات بوو
 بۆت دەبێ مەحرەم ئەتۆ، خوازی دوو جیهان
 رێگە بۆ بێکات، لە کات حەیرانییە
 لەو جیهانە پێر تەلاش و جستوجۆ
 تا نەبەت فەرمان، لەوێ دەرنا کەوێ
 پروو لە جیگای ئێدەدی کا، بچتەوێ
 جا لەبۆ جێی خۆی دەکێشن سەر نەوی
 ئێختیار ت چا، کە نیتی ئێختیار
 نا توانی ئەو بەدی ئەنجام چ جار
 نەفسی ئەممار، ساحەبێ ئێجبار دەکەیت

وێ پێش کەوتنی دەقووکی بۆ ئێمامەت ...

- دوا بێ نایە، باسی وا، دوورو درێژ
 ئەوێ دەقووکی پێشکەوتو، بۆ نوێژ

- دوو پركاعەت نوپۇزىكە، ئەى نامدار
 ئەى ئىمامى ۋەختى نوپۇز، تۆى پروون چاۋ
 خۇ بەشەرەىش بوو بەمەكروۋە، ئەى دلپىر
 گەرچى حافىز بىت و چالاک و فەقىه
 كوۋىر لەدەستى نايەخۇى دوور كا لەپىس
 چونكەنايىنى لەرئ ئەو پىس، چ جار
 كوۋىرى زاهىر، زاهىرى ۋى بوو، بەپىس
 پىسى زاهىر ئا و كەبى، ئەو لادەبات
 ئەشكى چاۋان لا دبا پىسى دەروون
 گەرخودا دەيكوت نەجىس بۇ كافىرى
 زاهىرى كافىر، نەبوو پىس خۇ، يەقىن
 پىسى زاهىر چەن قەدەم، لەو بۇ ن، كەدئ
 بەلكەدئ تا ئاسمانان بىر دەكا
 مەتلەبىم كىردىن بەقەت فەھمەت بەيان
 جىسمى ئىنسان گۆزە، فەھمىش چەشنى ئاۋ
 پىنچ كۈنى گەۋرەۋە عەزىم دەو گۆزەدان
 چاۋ لەپىس و بەد بىستەن، كوت خودا
 قەۋلى بەد، فەھمەت دەكا، خوار و نەزار
 ھەر ۋەھانەئەۋكۈنانەى دىت، كەھەن
 بى عىۋەز ئاۋ، گەر لەدەرىا دەر كەۋى
 خۇزگەمەن ۋەختەم ھەبايە، ئەى فلان^۱
 جا، لەكوئ ئەعواز و ئەبدال دىتەيەم
 سەت ھەزاران جانەۋر دىن لەو دەخۇن
 دىن لەبۇ دەرىايەئەعواز، زۇر كەھەن
- تا موزەيىنەن كا، ۋجوودت، رۇز گار
 پىشەۋا، بى چاۋى پروون، زۇر ناتەۋاۋ
 گەر دەنوپۇز دا، بى بەئىمام، شەخسى كوۋىر
 نابى ۋەك چاۋ ساغ، ھەر چەن بى سەفە
 بۇ چەزەر كىردىن لەپىس، چاۋ بوو پەئىس
 قەت چ موئىمىن كوۋىر نەبى ئەى كىردگار
 كوۋىرى باتىن، باتىنى ۋى بوو نەجىس
 پىسى باتىن زىاد دەبى ناپاۋا، چ كات
 گەر بى پىسى دەروون مەشھوود و پروون
 بەس بەباتىن بوو نەجىس، نەك زاهىرى
 ئەو نەجىس بوو، بەس لەبەر ئەخلاق و دىن
 پىسى باتىن بۇ ن لەۋى دى، دى بەدئ
 ئەۋمەشامى حوۋرو پىزۋان، پىر دەكا
 مەن لەبۇ فەھمى دروستەم، داۋەگىان
 گۆزەگەر بشكىت دەپۇزى، ئا و، تەۋاۋ
 بەفرو ئاۋ دەو گۆزەدا، ھىچچان نەمان
 گەرچى بىستەت، تۇ، بەۋىت، ھىچ گۈئ نەدا
 خىزەگۈئ، فەھمەت لەۋى دەپۋاتەخوار
 فەھمەۋەشى تۇ ئەۋانىش دىن دەبەن
 يەم كەنامىتى، دەبى سەحرا، ئەۋى
 كىردىم ئەعواز و ئەبدال بۇت بەيان
 گەر لەدەرىايەتەدەر ئاۋ، زور و كەم
 دىن دەبەن ھەر ۋا، لەۋى، پاشان دەپۇن
 دىن لەكوئ را؟ چاك دەزانن ئەھلى فەن

^۱ - سەت پىرى ، ۋەختەم ھەبايەئەى فلان (مصرع اول)

سەت ئەسەف ۋەختەم ھەبا مەن، ئەى فلان (مصرع اول)

(۲۱۰۹)	لهو کتیه داستان، مان، نا ته‌واو	مه‌تله‌بی خۆن چون به‌یان کرد زۆر به‌تا و
(۲۱۱۰)	ئه‌ی وه‌کوو تۆی، قه‌ت به‌خۆ، دونیا نه‌دی	ئه‌ی حیسامه‌ددینی پاکی ئه‌مجه‌دی
(۲۱۱۱)	ئه‌ی له‌بینینت، دل و گیان شه‌رمه‌زار	نۆعه‌جیب نیو گیان و دل گرتت قه‌رار
(۲۱۱۲)	تۆم مه‌رام بووی، چونکه‌وا بوو، ثیق‌تیزا	زنده‌مه‌د حم کرد قه‌ومی ما مه‌زا
(۲۱۱۳)	هه‌ر که‌ست ویست، تۆ بکه‌بۆوی سه‌نا	جینه‌که‌ی خۆی چاک ده‌ناسیتن، دوعا
(۲۱۱۴)	خواش له‌بۆ ئیمه‌ی حیکا یه‌ت کرد وه‌سان	تا کو مه‌مدووحم نه‌ناسن نا که‌سان
(۲۱۱۵)	خوا قه‌بووله‌جه‌هدی هه‌ر که‌س بی نه‌دار	گه‌رچی مه‌دحی واته‌تۆ بوو شه‌رمه‌زار
(۲۱۱۶)	چون له‌چاوی کویتر دوو قه‌تره‌که‌فاف	لای خودا مه‌قبوله‌که‌م، ده‌یکا مه‌عاف
(۲۱۱۷)	هه‌ر حیسامه‌ددین له‌مه‌دحم، بوو مه‌رام	تینگه‌یشتن خه‌لکی ئیبه‌هامم، به‌عام
(۲۱۱۸)	تاکوهیچ که‌س دوشمه‌نی بۆ وی، نه‌کات	تا حه‌سوود ئاهی نه‌گا به‌و، قه‌ت چ کات
(۲۱۱۹)	کواله‌مالی مشک، تووتی هات ده‌نوست؟	کوا ده‌ناسیتن ئه‌و ی، حاسید دروست؟
(۲۱۲۰)	مووی برۆی بوو که‌وته‌سه‌رچاو، نه‌ک هیلال	ئهو خه‌یاله‌ی دا به‌حاسید، ئیحتییال
(۲۱۲۱)	ده‌ی بنووسه‌تۆ، ده‌قووقی پێش که‌ووت	زیاد ده‌لهم مه‌دحت، له‌پێنج و هه‌م که‌ووت

وه پيش كه وتني ده قووقى به عينوانى ئيمام بؤ ئه و گروهه...

(۲۱۱۲)	ئەنبىياش تېدا ھەنە، بى شىك، يەقىن ^۱	دەو تە ھىياتو، سەلاموسسالحىن
(۲۱۲۳)	نېو لەگەن دەكران لەگۆزان، ئا و، تەواو	ھەرچى مەدحە گشتىيان بوون تىكەلاو
(۲۱۲۴)	بۆيەئەديان زيا د لەبەك دا نە، نەبوون	چونكە مەمدووح ھەريە كەنەك سى و دوون
(۲۱۲۵)	مەدحى سوو رەت يانەئەشخاس، بوو مەجاز	ھەرچى مەدحە، بۆخوداى زانايى راز
(۲۱۲۶)	مەدحى نا ئەھلان وناكەس ئىشتىيا	مەدحى ئەھل و موستەھەققان بوو رەوا
(۲۱۲۷)	باعىسەبۆ ئىنەيكاسى نوور، جىدار	وەك جىدارىك وئىكەوئى نوور، جارو بار
(۲۱۲۸)	مەدحى نوور ناك، نەدیتووى، مانگ، چ جار	بى لەبۆ لای مانگ، نوورى سەر جىدار
(۲۱۲۹)	ئەو دەكا تەعرىف، ئەسەسلىش بى خەبەر	يا لەنېو بىر، يەك بىيىنى مانگ ئەگەر
(۲۱۳۰)	گەرچى نەيدى ئەولەمانگ يەك دانەدانگ	خۆ، ھەقىقەت ئەودەكا تەعرىف لەمانگ
(۲۱۳۱)	با نەبىتن عەكسى وەى، كقرەدەنا	مانگى تەعرىف كرد عەكسى مانگ، نا
(۲۱۳۲)	مانگ لەسەربوو، وايدەزانى ئەو لەژىر	چون شەقى بوو كردى رى و، ئەو دلېر

ٲه نبیاش ده گریته بهر ، گستتیاں به عام

١- سالحانی نیو ته حییات پاش سه لام

- عیشقى جوانان دى پەرىشانى لەدوۋى
چون خەيالى شەھوۋەتى تۆ بوو، مەجاز
چا دەكا بۇ عیشقى تۆ بال، يەك خەيال
شەھوۋەت گەر بى مەرام، دەرژىت بال
گەر بەدوۋى شەھوۋەت بىرۆى، دەرژىت بال
وا دەزانن خەلكى خۇشن شادمان
شەرحى ئەو نوكتەئەمن بووم وامدار
- شەھوۋەتیش دىتن، پەشىمانى لەدوۋى
دوور لەواقىع دوور لەئەسلى دلخوۋاز
توند دەچى جا، بۇ حەقىقەت، ئەى ھەۋال
شەل دەبى تۆ، لات، چ نامىنى، خەيال
ئەو دەمى نا بى بەھەشت بۇ تۆ بەمال
چوو لەدەستى وان، بالى ئاسمان
مۆ لەتم دە، موعسىرم ئەى نامدار

ئىقتىدا كىردى ئەو گروۋە بە دەقوۋقى...

- پىش كەوت بۇ نوپۇز دەقوۋقى، بۇ ئىمام
ئەو شەھانەبەستىيان، سەف سى و چوار
ھەر كەتەككىريان دەكوت زۆر موعتەبەر
ئەى ئىمام مەعنابى تەككىر بوو، ئەوا
وختى زىبىج، (اللەاكبر)، تۆ دەلەى
چەشنى ئىسماعىلەتەن، گيان وەك خەلىل
تەن دەبى، بى شەھوۋەتو حىرسى درىز
وختى وىستان سەف دەكىشن لای خودا
را دەوەستىن لای خودا چاۋ پەر لەئاو
خوا دەلى جىت پىتەبۇ من، دا، بلى
عومرى خۇت تۆ چۆن بەپايان بىردوۋە؟
خەرجى چىت كىد گەو ھەرى ناياپى چاۋ؟
چاۋو گوى، ھۆش و زىرى عەرشى بەرز
ۋەك مەرەو پاچ، دەستو پىم من دا، بەتۆ
جا پەيامى والەناخۇش چەشنى زار
وختى وىستان زۆرسو ئال كىردىان رجووع
چون لەشەرمان نەيدەگرت لاقى قەرار
- زىنەتى وان بوو دەقوۋقى خۇش مەرام
بوون لەدوۋى ئەو موقەداپى نامدار
چەشنى قورىبان لەو جىھانەچوونەدەر
ئىمەقربانين لەپىش تۆ ئەى خودا
گەر نەلەى، بۇ كوشتى نەفست، ھەلەى
گيان كەتەككىر كا، لەسەر جىسمى نەبىل
بوو بەبىسم اللە، قورىبان، نىو نوپۇز
تا حىسايبان يەك بەبەك، حەق، وى بدا
ھەر ۋەكوو رۆزى قىيامەت دىتەچاۋ
لەو دەمەى دام مۆلەتى تۆ جا، بلى
قودرەتى خۇت چۆن فانى كىردوۋە؟
چىت بەدەس ھىنا بەپىنچ حىسسى تەۋاو؟
دات لەدەستىت، چىت بەدەس ھىنا لەعەرر؟
من بەتۆم دان خۇ نەھاتن، سەر بەخۇ
سەت ھەزاران دىن، لەزاتى كىدگار
جا لەشەرمان بوو بەدوۋ قەد، چۆ ركووع^۱
چۆ ركووع ئەو كىردى زىكرى كىدگار

چۆ ركووع دوو قەدبوو، چون بوو شەرەزار

^۱ - وختى وىستان چون سوئال بوون بى زمار

- ۱۰ دەھات فەرمان كەسەر ھەلبەتتە تۆ
 لەو ركووع ھەلدېتى سەر ئەو شەرمەزار
 دېت فەرمان ئەو چەلەش ھەلبەتتە سەر
 ئەو چەلەش ھەلدېتى سەر زۆر شەرمەزار
 سەر ھەلبەتتە ئەو چەلەش دەى زوو بەزوو
 ناتوانى بگرى ئەو سەرپى قەر ار
 دا دەنىش جالەبەر بارى گران
 نىعمەتم دا پىت، شوكرى خوا، ئەدى؟
 روو لەدەستى راس دەكا بىژى، سەلام
 يەنى ئەى شاھان، شەفاعەت بۆ لەتىم
- لەو ركووعە بىژەجوابى خواىى خۆ
 دېتەسەر روو ئەو چەلەش ئەوخام كار
 بىژەبۆمن تۆ لەكرەدى خۆت، خەبەر
 دېتەسەر روو، جارەكى دىش چەشنى مار
 دەمەھوئ تەحقىق بكەم لىت، موو بەموو
 چون خىتابى حەق ئەو ى كرد گيان نەزار
 خوا دەلى بەو، زووكە، دەى، بۆم كەبەيان
 دام بەتۆ سەر مايسوودت كوا ئەدى؟
 روو دەكاتە ئەنبىيان، ھەم كىرام
 چون لەقور دا غەرەھەم خۆى ھەم گلىم

**بەيانى ئەو مەتلەبە، كە ئىشارە بۆ لای راست لە كاتى سەلام ترس و ھەببەتە لە
 موھاسەبەى حەق لە پۆزى قىامەت، و لە ئەنبىا كۆمەك و شەفاعەت وىستن ...**

- ئەنبىيا بىژن كەچارە، ھىچ نەما
 بەس بلى بېھوودەئەى بەد بەختى دوون
 روو دەكاتەلای چەپە، بۆ قەومو كەس
 بىژەجوابى خۆت ئەتۆ، لای كردگار
 ھەم لەراست و ھەم لەچەپ بىچارەبوو
 نا ئۆمىد بوو چون لەھەر دووك لاو، جا
 چون لەگشت مەئىووس بووم، ئەى خواىى من
 ئەو رمووزى نوپۆز بىنەبەر نەزەر
 تۆ لەھىلگەى نوپۆز جووگەى بىنەدەر
- ئەسلى چارە، بوو لەدونىا، لىرە، نا
 لىن گەرئى، لىن لىل مەكە، تۆ ئاوى روون
 پىنى دەلىن تۆ بەس بلى لەو باسەبەس
 چونكە ئىتمە ناتوانىن قەت، چ كار
 گىانى ئەو بىچارە دل، سەت پارەبوو
 ئەو بلىندى كرد دوودەست بۆ دوعا
 ئەووەل و ئاخىر، ئەتۆى ھىواىى من
 چون لەمەحشەر گشت ئەوانەت دىن بەسەر
 دا مەنى وەك تەبرى بى تەرتىب، سەر

**بىستنى دەقووقى دەھالى نوپۆزدا شىوون و گریان و داد و ھاوار، دەنپو كەشتىك
 دا، كەنپىك بوو غەرق بى ...**

- ئەو دەقووقى بۆ ئىمامەت ساز بوو
 جا لەدووى وى، ئەو گروو، كردىان قىيام
 نا گەھان دىتى بەچاو، دەريايى شىن
- بۆ ئىمام لەو ساحىلە، دلخواز بوو
 زىدە جوان، مەئموومو، ھەلگەوتوو، ئىمام
 جا لەدەريا ھاتەگوپى وى، داد و شىن

- ئەو لەنىۋ ئەمواج دىتى يەك گەمى
 ھەم شەۋو، ھەم ھەۋرو ھەم مەۋجى عەزىم
 بايەكش توند چەشنى عىزرائىل دەھات
 ئەھلى نىۋ كەشتى لەترسان ئەو زەمان
 سىنگ و بەريان داۋەبەر، چەپپۆك، بەشىن
 جا دەگەل حەق زۆر بەگريان ئەۋزەمان
 چوونە سەجدە گشتيان، بوون پروت، سەر
 ئەو كەسەي كەبەندەگى پوۋچ بوو لەلای
 نا ئومىد مابوون لەقەۋ مو كەس تەمام
 فاسقىش ئەو دەم دەبوو، جا، مۆتەقى
 چارەبۆ وان ھەر لەھىچ لا يەك نەما
 شىۋەنوزارى و دوۋاونالەي ئەۋان
 ۋا ئەۋانى گاز دەكرد شەيتانى بەست
 مەرگ و رەنجو بىت، ئەي ئەھلى بەدى
 ئەشكتان بى سوۋدە چۈنكە پاش خەلاس
 چو لەبىرتان گەر لەبۇتان، ھات خەتەر
 ھەر ۋەھا دەنگى دەھات شەيتان، بەلام
 راستى فەرموو، خۆ، لەبۇمان مستەفا
 ھەر چى دەي بىنېت جاھىل عاقىبەت
 عاقلان ئەۋوۋەل دەبىنن كارى سىر
 كار لەئەۋوۋەل بوو لەعام و خاس نەھان
 ۋاقىعەي پنهان كەنابىنى ئەتۆ
 حەزم، يەنى بوو ن بەدونىا بەدگومان
- بوو لەنىۋ دەردو بەلاۋ، رەنجى يەمى
 ئەۋسى تارىكە، لەمەۋجىش ترس وېم
 راست ۋەپ مەۋجى دەدان لىك، ۋەك قەلات
 داد و فەريادىان دەچوو، بۆ ئاسمان
 كافرومولحيد، دەبوون موخلىس بەدىن
 عەھدىان كرد زۆر بەگيان و دل ئەۋان
 گەرچى پىشان بوون لە قوبلەي خەبەر
 گەر بەلا، بى، ژىن دەبىنن لای خودای
 ھەم لەدۇستان ھەم لەخال و باب و مام
 ۋەك لەكاتى مردنى، شەخسى شەقى
 گەر نەما فېل، ئەو دەمە، ۋەختى دوۋا
 دوو كەلىكىان چا دەكرد تا ئاسمان
 ئەي بەدوۋ دەرد موبتەلا ئەي سەگ پەرەست
 عاقىبەت ئەو ئىتتىفاقە دىتەدى
 ئىۋەبۆ شەھۋەت دەبن شەيتانى خاس
 خوا نەجاتى دان لەنىۋان دەردەسەر
 ئەۋقسە ھەر خاس دەبىسنى، نەك عەوام
 قوتبۇ شاھەنشاهو دەريايى سەفا
 ئەو دەبىنن عاقل ئەۋوۋەل مەرتەبەت
 تىدەگا ئاخىر، نەزانى زۆر موسىر
 بۆ عمووم ئاخىر دەبىتن ئەو، عەيان
 ئىحتىياتو خەزمى تۆ ھەرماۋە، خۆ
 مۆتەزىر بۆ دەردو رەنجى ناگەھان

تەسەۋۋىراتى ئىنسانى بە حەزم و ئىحتىيات...

- ۋەك بىننى شىر، لەجىيەك، يەك نەفەر
 چۆن دەكا بىر، ئەو دەمەي شىر ئەو دەبا
- ئەو بىا بۆ جەنگەلىكى پرخەتەر
 بىرو فەكرى تۆش ۋەك ۋى بىت، با

- (۲۲۰۴) گیان خەریکی سەنەتو کارو ھونەر
 (۲۲۰۵) چوون لەبۆ نێو ئاوی سوێرجا، تا کوخەلق
 (۲۲۰۶) گەنجی ژێر عەرزی لەبۆ، دیتا نەدەر
 (۲۲۰۷) گشت لەدووی بوونو و جوود چوون بۆ عەدەم^۱

دوعا و شەفاعەتی دەقووکی بۆ نەجات بوونی کەشتی ...

- (۲۲۰۸) ڕەحمی دەبزووت ئەشکی چاوی ھاتەخوار
 (۲۲۰۹) بگرە دەستی وان، بێتۆ یاری وان
 (۲۲۱۰) تۆی دەدەستت دایە عەرزو ئاسمان
 (۲۲۱۱) خۆش بێلێیان، ئەگەر بوویان بەدی
 (۲۲۱۲) دات بەیج ریشووت بەخەلکی عەقلو ھۆش
 (۲۲۱۳) گەر چی دیتت تۆ لە ئیمە، زۆر خەتا
 (۲۲۱۴) تۆی دەبەخشی جورمی زۆر گەو رەو، عەزیم
 (۲۲۱۵) ئەو دوعایە ھەر ئەتۆ ناردت، لەبۆن
 (۲۲۱۶) ئەو چرایە تۆ لەزۆلمەت، پیت، دەداین
 (۲۲۱۷) ئەو دەمی وەک دایکەکانی با وەفا
 (۲۲۱۸) تا دوعای وی تێپەری، چۆ سەر سەما
 (۲۲۱۹) ئەو دوعا، خۆ، لەو نییە، دەبێتی خودا^۲
 (۲۲۲۰) ئەو دوعایەو ئەو ئیجابەت لای خودا
 (۲۲۲۱) جیسم و گیان یەک زەرەرەیان، ئاگا نییە^۳
 (۲۲۲۲) خووی خودایان لایەبۆ ئیسلامی کار
 (۲۲۲۳) وەختی سەختی ھەم لەڕۆزانی گران
 (۲۲۲۴) پیتش بەلا تۆ بگرە زۆر زۆر قەدری وان
 (۲۲۲۵) ئەھلی کەشتیش، ناچیان خۆ، دی ئەکەس
- چوون دەقووکی بێستی ئەو غەوگا و ھەوار
 جا، کوتی ئەی حەق مەتۆرە کاری وان
 تۆ لەبۆ ساحیل بەرە، زۆرخۆش ئەوان
 ئەی کەریم و میھرەبانی سەر مەدی
 ئەی خودای دات بێ نێھایەت، چاووگۆش
 زیاد لە ئیستیحقاق بەخشیت تۆ عەتا
 ئەی خودایی قادرو زاناو ڕەحیم
 ئاگرێ بەردا، بەحیرس و ئاز لەخۆن
 بیکە خاتر ئەو دوعایە ویت، دەداین
 ھەر وەھا دەیکوت بە ئەزمان ئەو دوعا
 ئەو بەشین و، چوون لەخۆ، کردی دوعا
 ئەو دوعای دەیکا لەخۆ چوو، ئەو جودا
 ئەو دوعایە، خوا دەکا، ئەو بوو فەنا
 ئەو دەمە، ئینسان دەنێوان دا نییە
 بەندەگانی زاتی حەق زۆر بوردبار
 یا وەرن، بێ ریشووتن، ھەم میھرەبان
 ئەو گرووھە جستو جۆکە، ئەی فلان
 دای نەجات کەشتی، دوعای ئەو شەخسە بەس

^۱ - گشت لەدووی بوونو و جوود چوون، نێو عەدەم (مصرع دوم)

^۲ - ئەو دوعا، ئی وی نییە، دەبێتی خودا (مصرع دوم)

^۳ - جیسم و گیان ھیچ ئیتیلایان، لا، نییە (مصرع دوم)

- ۲۶) ھەر لە دەستى وان ھەدەف، گرتوۋىھتەر
 ۲۷) ئەو لە كلكى خۆى دەزانى، نەك لەغار
 ۲۸) چون دەدا ئەو من نەجات، ۋەختى شكار
 ۲۹) گەر نەبى، بىن، كلك ناخوا، ھىچ بەدەرد
 ۳۰) جا لەسەت جوور ئىنتىقام دەن دەن، رەھا
 ۳۱) عىشق و بازى ئىمەبوو، بەس كلكمان
 ۳۲) ماتو واقو وڭ دەمىنن، زەيد و بەكر
 ۳۳) ئارەزوو شىم بۆ خودايى، من ھەبوو
 ۳۴) نەم دەزانى وان دەچال دام من چەلى
 ۳۵) خۆت نەجات دە، جىت لەخەلكى دىكەدا؟
 ۳۶) تۆ لەخەلكى بگرەدامەن، ھەت بى ھوش
 ۳۷) خەلكى بۆ لای خۆت بەرە، زۆر خۆشەجىت
 ۳۸) جىگەماچت دەس كەوت، ئىمەش بەرە
 ۳۹) مەلى شاھىت تۆ لەكوئى را ھاتەسەر؟
 ۴۰) يەك تەنافت خستەئەستۆى گيانى خۆ
 ۴۱) ۋەسلى دىپاكان بکەتۆ، قەلبى خۆ^۱
 ۴۲) تۆ لەبۆ مندار مەرۆ، ئەى رىئوى بۆر
 ۴۳) گەر ۋەكوو جوزىك برۆى لای كولى خۆت^۲
 ۴۴) چىم لەسوو رەت دا، كەھەر ئاوو گلە؟
 ۴۵) دل لەزوورى عەرشە، نەك جىگايى پەست
 ۴۶) ئەو بەلام بۆدەست نويزان كوا دەبى؟
 ۴۷) جا، دللى خۆت قەت مەلى بەو، دل، ئەتۆ
 ۴۸) ئەو دللى ئەبدالە، يا پىغەمبەرە
 ۴۹) زىدەبى ئەو دەس كەوت، واقى بوو
 ۵۰) بوو بەدەريا، بووى لەحەپسى قور، نەجات
- ئەھلى كەشتى وان دەيان كرد فکرو بىر
 پى، دەدا رىئوى نەجات، ۋەختى شكار
 زۆر بە كلكى خۆى دەكانن ئىفتىخار
 حىفىزى پىت كە، رىئوى نەبەدى تۆ لەبەرد
 ئىمەرىئىن و، دوو پىتمان ئەو لىيا
 كلكى ئىمەمەكرى ئىمەئەى فلان
 خول دەدەين وان، كلكى ئىستىدلا لو، مەكر
 دەمەھەبىست حەيران بکەم عالەم ھەموو
 تا بەفیلان دل بەدەس بىنم گەلى
 تۆى لەنىو كەندال و چال دا، ئەى گەدا
 گەر بەبىستانىك بگەى تۆ، جوان و، خۆش
 ئەى لەپىنج و چوارو شەش تۆ گىرە، پىت
 ئەى تۆ چار وىدار و جىگەت دووى كەرە
 تۆ كەنەت بوو ھىچ لەلوتفى خوا خەبەر
 بەو ئومىدە، خەلكى تەحسىن كەن ئەتۆ
 كلكى فیل ئەى رىئوى، بىلە، توند برۆ
 خۆ لەلای شىران، غەزای چاك زۆرە، زۆر
 لوتفى حەق ئەى دل، چكاتىك دى، لەبۆت؟
 حەق دەلى مەنزورى من تەنھا، دلە
 تۆ دەلەى من ئىستەقەلبى خۆم بەدەست
 ئاوى لىل و تار لەقور پەيدا دەبى
 ئا و لەنىو قور، با ھەبى، مەغلۇوبەخۆ
 ئەو دلەى كەجى سەماوات، سەر سەرە
 ئەو لەقور خاۋىن بوو ۋەسافى بوو
 تەركى كرد ئەو قور، لەبۆ دەريا دەھات

^۱ - ۋەسلى دىپاكان بکە، قەلبت ئەتۆ (مصرع دوم)

^۲ - كەى دەبى نازىر خودا، ئەى دل بەتۆ؟ گەر ۋەكوو جوزىك برۆى لای كولى خۆ

- ئاۋى ئېمەھەپسى نىو قور، دا، وەرە
 يەم دەلى دەت ھېنەراس نىو باۋەشم
 ئىددىعاى وا، تۆ دەكا مەھرووم، جا
 ئاۋى قورپاۋ، ويستى بۆ دەريا بچى
 گەر نەجات داتن لەقور ئاۋ، لاقى خۆ
 ئەو دەمەى كە، ئا و لەقور بېيى نەجات^۱
 ھەر وەھا ھەر شەھوۋەتكى نىو جېھان
 مەس، دەبى گەر بى دەگەل ئەۋھانە، يار
 وا خومارى غەم دەلىلى دا بەدەست
 لەو بەئەندازەى لزووم، بۆ خۆت بەرە
 تۆ بەمەغروورى كوتت، ساحەب دلم
 ۋەك دەكاتن ئاۋى نىو قور، والەگاز
 تۆ لەلات دل والەپىسن، ئەى فلان
 بۆ دەبى دل ئەو ھەيى پىت، ئەى بەھۆش
 لوتفى شىر و ئەنگەبىن جىگای دلە
 دل دەبىتەجەو ھەرو عالەم غەرەز
 گەر دللىك عاشق بەجاھو مالەئەو
 يا خەيا لا تىك، دەنىو زولمات دا
 دل دەبى دەريايى نوور بى ئەى فلان
 نىنەدل نىو سەت ھەزارن خاس وعام
 دل تەلەب كە، قەلبى چووكە، لابەرە
 دل موحىتەخۆ لەنىو خىتتەى وجوود
 لەو سەلامەى دای بەوى گەر كردگار
 ھەر كەسىكى دامەنى ئامادەبى
- بەحرى رەحمەت، ئېمەبۆ لای خۆت بەرە
 تۆ بەلام بىزى كەئام بى غەشم
 بىرەلای من قەت مەكە، تۆ فەكرى وا
 پى دەگرت قور، نەيدەھىشت ئەو تا بچى
 قور دەبى وشك و، دەبى ئاۋ، سەر بەخۆ
 شەربەتى ناياب و نوقلت پىدەگات
 جا، چ مال بى، يا مەقام بى، يانە، نان
 گەر كۆ نەت بىن، تۆ دەبى غەمگىن، خومار
 ئەو شتەى تۆ دات لەدەست، تۆى كرد مەست
 تا نەبىنى ئەو لەسەر تۆ، سەر وەرە
 من لەئەغيار بى نىياز، واسلم
 ئاۋى سافم من بەكەس نەم بوو نىياز
 نا عىلاج تۆ، لا دەنىتى، ساحەبدلان
 عاشقى ھەنگوینوشىر، چىشتى خۆش
 ھەرچى خۆشى بىت، دەلدلا، حاسلە
 سىبەرى دل، چۆن دەبى بۆدل غەرەز؟
 يا نەخىر، بۆ ئاۋو قور، بى حالەئەو
 چادەكا بۆ خۆى لەۋان، مەعبوود جا
 مەنزەرى خاۋىدەبىننەت، نىھان
 يەك دەبى تەنھا، دەلەم بۆت ئەى بەقام
 تا دەبى، چووكان بەكىو، لەو سەرۋەرە
 زىر دەبەخشى ئەو لەبەر ئىحسان و جوود
 چاك دەكا بۆ ئەھلى عالەم ئەو نىسار
 فەيزى دل لەو دامەنەى دا، جا دەبى

^۱ - جىم مەرام بوو ئاۋلەقور بېيى نەجات؟ (مصرع اول)

دامه‌نی تۆ ههم نییازه‌ههم جزوور	دامه‌نی لهو دامه‌نه، سه‌نگی فجوور
ناکونه‌درن دامه‌نی تۆ به‌رد و سه‌نگ	تا کو لیکیان جیاکه‌ی تۆ نه‌قد و، په‌نگ
دا مه‌نت پر کرد به‌به‌ردان خۆش‌حال	پر له‌به‌ردی زیر و زیتو، ههر وه‌ک منال
چون خه‌یال بوو تۆ له‌لات بوون زیر و زیتو	دامه‌نی سیدقت در، غهم بوونه‌کتو
کوا عه‌یانه‌بو منالان سه‌نگ سه‌نگ؟	ناکونه‌گرئ عه‌قل، دامه‌نیان به‌چه‌نگ ^۱
بیر به‌عه‌قله‌نه‌ک سپی بی مووی روو	جیی نییه‌ته‌نها، له‌لای یقیبال موو

موخالهفەتی ئەو گروووه بە دوعا و شەفاعەتی دەقووقی و ون بوونی وان لەبەر چاوان

و مۆتەخەبیرمانی دەقووکی که چۆنە حەوا یا زەوی؟

<p>٠٠٨١) ئەوگرووھەش بوون لەنۆیزی خۆ،خەڵاس</p> <p>٠٠٨٢) ئەو فزوولە، کیتیەلامان؟ بابەگیان</p> <p>٠٠٨٣) بوودەقووقی پشت بەوان،وختی مەقال</p> <p>٠٠٨٤) من کەنەم کرد جا، چ زاهیر یا نیهان</p> <p>٠٠٨٥) وەک فزوول کردی موناچاتو دوعا</p> <p>٠٠٨٦) هەرئیمام کردی دوعا لای خۆی لەسەر</p> <p>٠٠٨٧) کردی لەو موختاری مۆتەلق ئیعتیراز</p> <p>٠٠٨٨) تا بزانم چی دەلێن پێک، وان کیرام</p> <p>٠٠٨٩) چون ئەوان رۆببوون لەجێی خۆیان تەواو</p> <p>٠٠٩٠) نەم دەدی هیچ یەک لەوان نزیك و دوور</p> <p>٠٠٩١) نەم دەدی جێ لاقو، نەم دی تۆز بەچاو</p> <p>٠٠٩٢) کامەگۆلشەن جا، لەبۆ وان جێگەبوو</p> <p>٠٠٩٣) بۆ ئەوانی کرد لەچاوم، نادیار؟</p> <p>٠٠٩٤) وەک دەچن ماسی لەبۆ نێو ئاوی چەم</p> <p>٠٠٩٥) شەوقی وان بوو دای بەوی تا، ما، گرین</p> <p>٠٠٩٦) زیکری کەس تیکەڵ بەزیکری خوا دەکا</p> <p>٠٠٩٧) چون ئەووی دیتت بەشەربوو، نەک گیان^١</p>	<p>گەر نەجاتی هات کەشتی لەوھەراس</p> <p>سرتەسرتیان کرد دەگەڵ یەکتر ئەوان</p> <p>یەک بەیەک لێکیان دەکردهەرئەوسوئال</p> <p>یەک بەیەک جوابیان دەدا پێکتر ئەوان</p> <p>یەک کوتی من پێم ئیمامە، ئەو ئەوا</p> <p>ئێکی دیش دە یکوت منیش وام بوو، نەزەر</p> <p>چون دەدەلدا هەیبوو ئێش و، ئینقیباز</p> <p>گەر تەماشای پستەخۆم کرد، من ئیمام</p> <p>نەم دەدی هیچ یەک لەجێی خۆیان،بەچاو</p> <p>راست و چەپ نۆریم لەوان، هەم ژێروژوور</p> <p>وەک بلەوی دور بوون ئەوان گشت بوونەئاو</p> <p>چوون لەبۆ ئاسمانی حەق لێکرا هەموو</p> <p>ماتو حەیران مام لەکاری کردگار</p> <p>جا لەپێش چاوی وەھا، ون بوون بەجەم</p> <p>مەیلی وانێ ما، هەتا ما، ئەو بەدین</p> <p>گەر بلەوی تۆ پیاوی خوا چۆن وا دەکا</p> <p>لێرەفکرت گیر دەکا تۆ ئەوی فلان</p>
---	---

۱- تا عقل نہ گریخت دامہ نیان بہ چہنگ (مصرع دوم)

(٢٢٩٨)	چون ئەوانت تۆ بەشەر دی، وەک عەوام	بێرە کارت لێ خەرا بوو، ئەمە نەفام
(٢٢٩٩)	من لەناگر ئەو کوتی، ئادەم لەتین	نۆش وەهات دی، چەشنی ئیبلیس لەعین
(٢٣٠٠)	لابەسوورەت، ڕوو کەمەعنا، هەر کەمە	جاوی ئیبلیسیت بێستە، تۆ، دەمە
(٢٣٠١)	تۆ، بەدائیم هەر ئەوان کە، جستوجۆ	ئێک دەقووکی هەربەجاوی چەشنی جو
(٢٣٠٢)	دڵ کەگیرا دواوەشادیت دێ ئەتۆ ^٢	جستوجۆکە، ڕوکنی ئیقبال جستوجۆ
(٢٣٠٣)	چەشنی فاخە، بێژە کوکو، ئەمە فلان	هەلگرە دەستت لەگشت کاری جیهان
(٢٣٠٤)	بۆدوعای وابەستە کردەق (استجەب)	جاو، ئەلەو یاسەم کە، چاک، ئەمە موختەجیب
(٢٣٠٥)	هەر دوعای بیک، د هەچن لای (ذی الجلال)	هەر کەسێ نەبێ دلی وی ئیعتیلال

چارەکی دیش باسی ئەو کابرایەم کە دوعای بۆ ڕزق و ڕۆزی حەلال کرد بۆ کەسب و

پەنج، لە زەمانی حەزەرەتی داود(ع) و قەبوول بوونی دوعای وی ...

(٢٣٠٦)	ڕۆژ و شەو بۆ شین و گریان، بوو ئەسیر	هاتە بیرم داستانێ ئەو فەقیر
(٢٣٠٧)	بێ شکار و دەرد و پەنج و کەسبێ مالت	ئەو لەخوای داوا دەکەر ڕۆزی حەلال
(٢٣٠٨)	ئەو لەنێو داستانێ دیکەبوو نەهان	من لەپیش دا حالی ویم کەم کرد، بەیان
(٢٣٠٩)	هەوری فەزلی حەق ڕژاندی بۆ ی، ئەگەر	بێت دەلەم ئێستاکە ئەو، چی هات، بەسەر
(٢٣١٠)	تۆ بەناحەق لێت دەکوشتم گاوی جوان	ساحەبێ گاو، دیتی دەیکوت ئەمە فلان
(٢٣١١)	ئەمە نەفامی ساریقی ئینساف کەم	بێم بلی بۆجیت دەکوشت تۆ گایە کەم؟
(٢٣١٢)	قوبلەشم جوان کرد، بەشین و نالەنال	دای جەواب ڕۆزیم دەویست لای بێ هەوال
(٢٣١٣)	ڕزقی من بوو، بۆیە کوشتم بێ خیتاب	ئەو دوعای کۆنم لەمن بوو موستەجاب
(٢٣١٤)	چەند مستی سەختی لێدا، ئەو لەڕوو	نۆرەبوو گرتی بەرۆکی وی، بەزوو

جوونی هەردووک تەڕەف بۆ لای داود پێغەمبەر(ع)...

(٢٣١٥)	زوو کە دەمە ئەمە زالمی گێزی غەبی	بێدەکێشا تا کو لای داود نەبی
(٢٣١٦)	بێنەنێو تەن عەقل و هۆشی دلخواز	حوججەتی سست لا بەتۆ ئەمە فێلەباز
(٢٣١٧)	قەت من و خۆت مەگرەتۆ، بۆ مەسخەرە	فکری بێ سوودی دوعا، تۆ لابەرە

^١ - چون ئەوانت، تۆ بەشەر دی، نەک گیان (مصرع دوم)

^٢ - دڵ کەگیرا دواوەشادیت دێ، لەبۆ(مصرع دوم)

- دای جەۋاب، زارى و دوام کرد، لای خودا
لیم یەقین بوو گەر قەبوول بوولیم، دوعا
کۆ وەبن دەیکوت، موسەلمانان، بەعام
ئەى موسەلمانان وەرن خاترى خودا
گەر دوعا ئەستاندەبای مال، خو یەقین
گەر وەهابا، گشت گەدایانی فقیر
چون دوعایان پۇرۇشەو وا بوو گەدا
دان و بەخشیش تۆدەکەى نەک هیچ کەس
کەسبەبۇ کویران دوعا، نەک هیچ کەس
خەلکی کوتیان ئەو موسەلمانە، حەقە
کوا دوعا مولکی کەسیکی زیاد دەکا؟
پىی وەکوو بەیع و وەسیبەت یاعەتا
کام کتیبى شەرە، تیتیدایى ئەو؟
ئەو لەئا سمان ئەودەمى کردى نەزەر
دات دەنا تۇ، نیتو دلای من ئەو دوعا
نەم دەکرد بېھوودەخۇ من، ئەو دوعا
دى لەخەو یووسوف ھەتاوو، ئەختەران
ئەو بەخەونى سادقی بوو ئیعتیماد
ئیتیمادی چونکەبوو نەى بوو، چ غەم
وا بەخەونى خو ی ھەبوو ئەو ئیتیماد
ئەو دەمەى کە، خستیيان یووسوف لەچال
پۇرۇزەکی دى، شا، دەبى، ئەى پالەوان
ساحەبى ئەو دەنگەنايەت، بەر نەزەر
ئیتیمادو پراحتیو، نیرووی بەوى
چال لەبۇ وى بوو، بەئەو دەنگى جەلیل
- زیدەخواردم خویتى دل، لەو پىنگەدا
تۇش لەبەردى رەق بدە، سەر، ئەى دەغا
چاو دەلای چى پىم، نەزانی دوور لەقام
چۆن دەکاتەمالى خو ی، مال، دوعا؟
مالى یەکتريان دەبرد، عالەم، بەکین
ساحەبى سەرۋەت دەبوون و، ھەم ئەمیر
پىن بدەتۇ رزق و پۇزى ئەى خودا
حەللى موشکیل تۆدەکەى تەنھاوبەس
لیوى نانیان دیتەدەس تەنھاو بەس
ئەو فەقیر، زالمىکی موتلەقە
کوا شەریعت باسى وا، قەت یاد دەکا
مولک و سەرۋەت پىت دەدا خو، نەک دوعا
یانەزىندا ن یانەگا کەى، ویدەو
غەبرى تۇ، خو، بوون لەحالىمان بى خەبەر
سەت ئومىدت خستەقەلیم ئەى خودا
چەشنى یووسوف دیتبووم خەو نى سەفا
دیتو سەجدەى بۇ دەبەن، وەک نۆکەران^۱
ھەم لەزىندان ھەم لەچال ھەر بووى لەیاد
بیت غولام یا بیت مەلام یا زۆر و کەم
وەک لەلای وى بیت شەمعیک روونو شاد
ھاتەگوینى وى، دەنگ، لەزاتى بى ھەوال
ئەو جەفایەش تۆ دەدەى نیشان، بەوان
دل ئەوى ناسى بەلام، چون دى ئەسەر
دا، نەدا، ھات، بۆى لەخوای بالآو نەوى
گولشەنى خو ش، چەشنى ئاگر بۇ خەلیل

^۱ - دى دەخەو یووسوف، کەتاوو، ئەختەران
دى لەخەو یووسوف، ستیران ھەم ھەتاو
دین و سەجدەى بۇ دەبەن وەک نۆکەران
دین و سەجدەى بۇ دەبەن، گشتیان بەتاو

- ح لە پاشان هەرچی بۆی هاتبا جەفا
 ٢٣٤٣) ئەو قەبوولی بووبەشادی هەم سەفا
 ٢٣٤٤) نێو دلی موئمین هەتا مەحشەردەبێ
 ٢٣٤٥) تا لەئەمری حەق نەیان بێ ئینقیباز
 ٢٣٤٦) خۆش دەکا ئەو گۆلشەکەر، لای بێ هەوال
 ٢٣٤٧) هەرچی ببخوا، قەی دەکا، جا، دیتەدەر
 ٢٣٤٨) ئەولەڕێی تاعاتی حەق، بوو مەست مەست
 ٢٣٤٩) بێ مەلال و بێ فتوورو بێ گومان
 ٢٣٥٠) بوو بەشاهید ئەو کە مەستە، بێ قەرار
 ٢٣٥١) ئەو لەزێر باری گران، کەم خۆر بوووە
 ٢٣٥٢) کێو لەپێش وی، ئەو دەمی، وەک تاری موو
 ٢٣٥٣) خۆی لەدوونیدا مورید، بێ شەک، نەدی
 ٢٣٥٤) سألەکی ئەو موعتەریز، شاکر چەلێ
 ٢٣٥٥) ئەو بەسەت شک دادەنێ، پێ، نەک یەقین
 ٢٣٥٦) تۆ (الم نشرح) بخوێنە گەر بەلەی
 ٢٣٥٧) ساحەبێ گا، چی بەسەرھات، دا خودا
 ٢٣٥٨) وەک بلیس کردی قیاس، ئەو، ئەی خودا
 ٢٣٥٩) حاجەتم لای غەیری خوا، کو، ابردوو؟
 ٢٣٦٠) من لەتۆ، بەس تو دەکە ی دیزوار سەھل
 ٢٣٦١) نە ی دەدی ئیخلاص و پرووحم هەم نیاز
 ٢٣٦٢) ئە ی حەسەن، حوب، کوێر دەکاچا، گویش کەر
 ٢٣٦٣) بیژە ئەو، عیشق وای بوو، موستەحەق
 ٢٣٦٤) دەوری لوتفی تۆ دەسووڕێم، وەک گەدا
 ٢٣٦٥) خەونی ویت کرد، تۆ لەبۆ وی پشتیوان
 ٢٣٦٦) ئەو دوای دەمکرد دروست بوو، پێ نیشان
 ٢٣٦٧) دوور لەسوود بوو لای عمووم گوفتاری من
 ٢٣٦٨) غەیری خوا ی زانا بەسیر، سەتتاری عەیب
 ٢٣٦٩) حەق بلی تۆ، بۆچی پروت کرد ئاسمان؟
- ح لە پاشان هەرچی بۆی هاتبا جەفا
 ٢٣٦٠) ئەو قەبوولی بووبەشادی هەم سەفا
 ٢٣٦١) نێو دلی موئمین هەتا مەحشەردەبێ
 ٢٣٦٢) تا لەئەمری حەق نەیان بێ ئینقیباز
 ٢٣٦٣) خۆش دەکا ئەو گۆلشەکەر، لای بێ هەوال
 ٢٣٦٤) هەرچی ببخوا، قەی دەکا، جا، دیتەدەر
 ٢٣٦٥) ئەولەڕێی تاعاتی حەق، بوو مەست مەست
 ٢٣٦٦) بێ مەلال و بێ فتوورو بێ گومان
 ٢٣٦٧) بوو بەشاهید ئەو کە مەستە، بێ قەرار
 ٢٣٦٨) ئەو لەزێر باری گران، کەم خۆر بوووە
 ٢٣٦٩) کێو لەپێش وی، ئەو دەمی، وەک تاری موو
 ٢٣٧٠) خۆی لەدوونیدا مورید، بێ شەک، نەدی
 ٢٣٧١) سألەکی ئەو موعتەریز، شاکر چەلێ
 ٢٣٧٢) ئەو بەسەت شک دادەنێ، پێ، نەک یەقین
 ٢٣٧٣) تۆ (الم نشرح) بخوێنە گەر بەلە ی
 ٢٣٧٤) ساحەبێ گا، چی بەسەرھات، دا خودا
 ٢٣٧٥) وەک بلیس کردی قیاس، ئەو، ئە ی خودا
 ٢٣٧٦) حاجەتم لای غەیری خوا، کو، ابردوو؟
 ٢٣٧٧) من لەتۆ، بەس تو دەکە ی دیزوار سەھل
 ٢٣٧٨) نە ی دەدی ئیخلاص و پرووحم هەم نیاز
 ٢٣٧٩) ئە ی حەسەن، حوب، کوێر دەکاچا، گویش کەر
 ٢٣٨٠) بیژە ئەو، عیشق وای بوو، موستەحەق
 ٢٣٨١) دەوری لوتفی تۆ دەسووڕێم، وەک گەدا
 ٢٣٨٢) خەونی ویت کرد، تۆ لەبۆ وی پشتیوان
 ٢٣٨٣) ئەو دوای دەمکرد دروست بوو، پێ نیشان
 ٢٣٨٤) دوور لەسوود بوو لای عمووم گوفتاری من
 ٢٣٨٥) غەیری خوا ی زانا بەسیر، سەتتاری عەیب
 ٢٣٨٦) حەق بلی تۆ، بۆچی پروت کرد ئاسمان؟

- خۆت بەزاهىر باش دەكەي، فېل ئاكو كەي؟
 تۆ، بەكام پروو، چونكە قەلبت مردووۋە
 كەۋتەشار، غەو غاۋ ھەرا، لەو باسە، جا
 ئەي خودايا، تۆ ئەمن رېسوا، مەكە
 خۆت دەزانى گەر شەۋان تا كوسەھەر
 گەر كوعالەم ھېچ بەمن قەدرىان، نەدا
 لافى عېشق و لافى قوربەت لېدەدەي
 پروت لەلای گشت ئاسمانان كردووۋە
 ئەو موسەلمان پرووى لەسەر خاك دادەنا
 گەر بەدېش بىم رازى من، پەيدا مەكە
 ھەرئەتۆم داۋا دەكرد، ئەي خۋاي لەسەر
 ۋەك جىراي پروونم لەلای تۆ، ئەي خودا

بېستنى داۋود (ع) قىسەي ھەردووك تەپەفان و سوئال كردن لە (مدعى عليه)...

- گەر لەخەلۋەتجانە داۋود ھاتەدەر
 موددەئى دەيكوت بەداۋود، ئەي بەناو
 گايەكەي كوشتم بېرسە، لىتى ئەتۆ
 پىندەكوت داۋود بلى ئەي خۆش مەرام
 دەي دەليل تۆ، بىزەبۆ من ئاشكار
 دەيكوت ئەي داۋود، كەبوو مە، ھەوت سالى
 وام دەكرد داۋا لەبەزدان، ئەي خودا
 پىيا و ژن ئاگان، كەدەمكرد، ئالەنال
 پاش دوعاي وا زۆرو گريان و، فىغان
 تۆ لەھەر كەس دەت ھەوئى تەحقيق بکە
 ئاشكراۋ پنهان بېرسە، تۆ، لەخەلق
 چاۋى من تاريك دەبوو، نەك بۆ غەزا
 گايەكەم كوشت من بەشۈكرى خۋاي جىھان
 لىدەبىرسىن ئەو لەھەردوۋكان، خەبەر
 گايەكەم، چۆ مالى ئەو ھەي، زۆر بەتاۋ
 گاي فلانەت تۆ كەكۈشت، ئاخىر، لەبۆ؟
 بۆ چى كۈشتت گاي، كەبۆتۆ، بوۋوھەرام؟
 تا تەوا و بى ئىددىعاۋ غەو غاۋو، كار
 دائىمەن دەمكرد دوعا، لەو خۋايەسۋال
 بېم بدەپۋزى ھەلال و بى عەنا
 واسىفى ھالىم، لەكوۋچان دا، منال^۱
 دىم لەمالى خۆم، گايەك نا گەھان
 تا بلىن پىت ۋەك دەلەم من، يەك يەكە
 چى دەكوت ئەو بى نەوايى ژەندەدەلق؟
 شاد دەبووم، من، چون قەبوۋل بوو، لىم دوعا
 چون دوعاي كردم قەبوۋل، ئەو رازدان

ھۆكم دانى داۋود (ع) بە زىانى كابراي ھەقىر كە گايەكەي سەرېرى بوو...

- پىندەكوت داۋود كەبەس تۆ وا بلى
 كوا رەۋايەعا دەتېك من دابنىم
 كى بەتۆى دا؟ تۆ كرىت يا وارىسى؟
 تۆ دەلىلى شەرى بۆ دەعوا بلى
 ئىحتىرامى مولكى خەلكى لا بنىم؟
 دەت ھەوئى مەحسول، مەگەر تۆخارىسى؟

^۱ - ھالى من تەو سىف دەكەن يەك يەك منال (مصرع دوم)

٢٣٩٢)	تا نه چینی ده غل و دان، نایهت به بار	دک زه راعهت وایه، مامه، که سب و کار
٢٣٩٣)	وا نه که ی گهر، زالمی، به دحالی تو	هه رچی چاندت، تو درووت، نهو مالی تو
٢٣٩٤)	تو مه لی باتل، که نهت بوو بگره وام	دو. موسه لمانه ی ده وه، تو مال، ته مام
٢٣٩٥)	چی ده لین پیم، زالمان، توش وا، ده له ی	بینده کوت هه ر وا، نه توش نه ی، شا، ده له ی

نالاندنی کابرای فه قیر له قه زاوهت و داوه ری داود (ع)...

٢٣٩٦)	بیخه قه لی داودی، ئای وای من	کردی سه جده، جا کوتی نه ی خوایی من
٢٣٩٧)	تو له قه لی ویش دانئ، نه ی په نا	تو هه مان سوژی له قه لبم دات ده نا
٢٣٩٨)	قه لی داوود، شین، له جینی خو ی لا ده برد	شین و گریان ی له پاشان، واده کرد
٢٣٩٩)	مو له تم ده، ئیسته گا، داوا، مه که	بینده کوت نهو رۆ به ساحه ب گایه که
٢٤٠٠)	جا، ده برسم حال، لهوی، زانا به، راز	تا ده چم من نوێژ ده کهم، بو بی نییاز
٢٤٠١)	وایه مانای (قرة عینی فی الصلات)	چون ده نوێژ دا، بهس به خوا م کرد ئیلتیفات
٢٤٠٢)	نامه بۆم دئ، موسه قیم لای بی نییاز	به دوزه نه ی رووحم سه فا ده یکات واز
٢٤٠٣)	دینه نیو مالی دلیم، لهو مه عده نه م ^١	نا مه، هه م بارانی نوور، لهو به دوزه نه م
٢٤٠٤)	دل که نه بیی به دوزه نه، کوا رهو شه نه؟ ^٢	دوو زخه، مالی ک که نه بیی به دوزه نه
٢٤٠٥)	تیشه لیده، تاکو رهو زه ن، هه لقه نی	که م به دتیشه له بیشه، نه ی خه نی
٢٤٠٦)	عه کسی تاوی بی حجاب نه ی به ناو	بان نه نازانی که نووری روونی تاو
٢٤٠٧)	چاو له (کرمنای بنی ئادم) له بو؟	نوور که حه یوان دیتی خو پیت نوور ده تو
٢٤٠٨)	نا کریت فه رقم ده گه ل نوور، جا نه من	چه شنی تاوم، غه رقی نوورم، وا نه من
٢٤٠٩)	فیر بکه م خه لکی له بو ریگای خودا	من ده چم بو نوێژ بوو خه لوه ت، هه تا
٢٤١٠)	جهنگ، فیل و حیله یه، نه ی پاله وان	خوار ده رۆم تا راس برۆن خه لکی جیهان
٢٤١١)	تۆز ده هات، لهو به حری رازی سه ر مه دی	گه ر کو ده ستوور هاتبا بو داوودی
٢٤١٢)	عه قلی خه لکی که م ده ما، لهو مو حته ره ق	هه ر وه ها داوود، ده یکوت لهو نه سه ق
٢٤١٣)	نهو قسانهت من قه بوو لمه، سه ر جه می	یه ک نه فه ر کیشای له پشت را، نهو ده می
٢٤١٤)	لیوی به ست و رووی ده خه لوه تگا، ده کرد	هات وه خو نهو دم قسه ی کو تا ده کرد

١- دینه نیو مالی وجود لهو مه عده نه م (مصرع دوم)

٢- نه سلی دین، رهو زه ن له دل، واز کرد نه (مصرع دوم)

جوونە خەلۋەتى داۋود(ع) بۇ ئاشكرا بۈۋىنى حەقىقەت ...

دەركى قايم كردو رۇى، زوو، ئەو جەناب	۴۱۵- رۈۋى لەمىجراب كرد، دوعاى بىن موستەجاب
ھەرچى لازم بوو، بەۋى كوت حەق، تەمام	۴۱۶- لىتى عەيان بوو، موستەحەققى ئىنتىقام
رۇژى دوا، ھاتن عموومى دوزمىنان	۴۱۷- جا لەلاى داۋود، بەسەف، وىستان، ئەوان
ھەر وھا، ئەو ماجەر، تىكرار بوو	۴۱۸- موددەئى بۇ گەفتى بەد، زۇر ھار، بوو

حوكم و قەزاۋەت كردنى داۋود بەزىانى ساحەبى گا، كەدەست لەگا، ھەلگرە

و قسەى ناحەز كوتنى ساحەبى گا، بەداۋد (ع)...

پىدەكوت داۋد مەلئى زىاتر برۇ	۴۱۹- زوو ھەلەل كە، ئەو موسەلمانە، ئەتۇ
ئەى جەۋان چون حەق، لەبۇى پۇشى بەدى	۴۲۰- بەس كە، ئىدى حەققى سەتتار، پىنەدى
ئەو كوتى، چۆن حوكمى وا ئىجرە دەكەى؟	۴۲۱- شەرىعى تازەم تۇ مەگەر بۇچا دەكەى؟
شۆرەتى عەدلت و ھا چۆ نىو جىھان	۴۲۲- بوو موەتتەر لەو، زەمىن و ئاسمان
بۇ سەگى كوتىرىش نەبوو وا جەۋرو دەرد	۴۲۳- زولمى وا زۇر لەت دەكاتن كىتو، بەرد
ئاشكرا دەيكوت قسەى زۇر نالەبار	۴۲۴- چاۋ، ئەلەو زولمەى، كرا لىم، ئاشكار

حوكم و قەزاۋەت كردنى داۋود بەزىانى ساحەب گا، كە تەۋاۋى مالى خۇت بدە بەو كاپرايە

جا، لەپاشان پىدەكوت داۋد، كەزوو	۴۲۵- بىدەبەو، تۇ ھەرچى مالت بى، ھەموو
پىم كوتى گەر ۋانەكەى بۇت سەختەكار	۴۲۶- زولمى كردت لىت دەبى، بەو، ئاشكار
ئەو يەقەى دەدراند و ^۱ ، خۇلى كرد وەسەر	۴۲۷- زولمى تازەم ^۱ ، دەمبەدەم، بۇ دىتتەدەر
ناحەزى كوت موددەئى زۇر، ئەو ھەلەش	۴۲۸- بانگى لای خۇى كرد داۋد، ئەو چەلەش

^۱ - دەدريو، (مصرع اول)

^۲ - زولمى زىدەم، (مصرع دوم)

- بێنێدە کوێ چون تۆ، ئەبوو، بەخت بە یار
نالبی بۆ سەدر و، پیست کرد، خۆ
گشتیان لێکرا، ژن و منداڵی تۆ
ئەو بەبەردان دای لەسینگێ خۆی، بە دەست
خەلکی هاتن کردیان داود، مەلام
کوا دەناسی زالم و مەزلووم، کەسی
زالم و مەزلووم عەیان، لای ئەو
خۆ دەنا ئەو زالمی نەفسی دەروون
سەگ فەقەت حەملە ی دەبا، بۆ بێنەوا
شێر، حەیا و شەرمی هەیە، سەگ وای
جا، عەوام و، خەلکی خواھانی بەدی
روو لە داودیان دەکرد جا گشت ئەوان
خۆ، شیاوی تۆ ئەبوو ئەو زولمی فاش
- زولمی مەخفیت کەمکەمە، بوو ئاشکار
(٢٤٢٩)
حەیفە بۆ وەک تۆ کەرێ، خۆ، کاوو، جۆ
(٢٤٣٠)
بوون بە، بەندە ی وای، مەلێ زیادی، برۆ
(٢٤٣١)
ئەو لە بەرجەھلی دەچۆ، بالا وو، بەست^٢
(٢٤٣٢)
چونکە غافل بوو ن لە ئەسلی کار، تەمام
(٢٤٣٣)
ئەو ئەسیر بێ بۆ هەوا، هەر وەک خەسی؟
(٢٤٣٤)
گەر لە نەفسی زالمی، سەر کردەو
(٢٤٣٥)
دوژمنی مەزلوومە، چون هەیتی جنوون
(٢٤٣٦)
دە یگرێ دە یکا بریندار، بێ دەوا
(٢٤٣٧)
شێر لە جیران سەیدی قەت داوا نییە
(٢٤٣٨)
چەشنی سەگ هاتن لە بۆ لای داودی
(٢٤٣٩)
ئە ی پە یامبەر، ئە ی لە بۆ مان، میهرەبان
(٢٤٤٠)
بێ گوناھێکت کە کرد مەحکووم، بە لاش^٣
(٢٤٤١)

تەسمیم گرتنی داود (ع) بۆ دەعوەت کردنی خەلکی بۆ سەحرای موشەخخەس تا راز

ئاشکرا کا، و دەلیلان بە سووپەتی قەتعی سابیت بکا ...

- جا کوتی داود بەوان ئە ی دۆست و یار
گشتو، هەستن تا برۆین لێکرا، بە عام
نیو فلان سەحرا هەیە، دارێک قەوی
زۆرقەوین جا، خەیمە گاهو، میخی وی
بە ک نە فەر کوژرا لە ژێر ئەو داری سەخت
حیلمی حەق بۆی دا دە پۆشی ئەو سوپە
قەت عە یالی سەر وەری خۆی ئەو نەدی
ئێستە بەس بۆ تاقە گایەک، ئەو لە عین
- وەختی وە ی هات راز بێتن ئاشکار
(٢٤٤٢)
تا عە یان بێ، رازی پنهان، لێن، تەمام
(٢٤٤٣)
زۆر لکی هەن، مۆتە سیل پێک، سەر نەوی
(٢٤٤٤)
بۆنی خوین دێتن لە ریشە و بیخی وی
(٢٤٤٥)
سەر وەری خۆی کوشتوو ئەو دوور لە بەخت
(٢٤٤٦)
ئاشکرا بوو، ناشکوری کرد، ئەو کوپە
(٢٤٤٨)
هەم لە نەو رۆژ هەم لە جێژنا نی دەدی
(٢٤٤٩)
چاو دەکا منداڵی وی چەن زۆر، غەمین
(٢٤٥٠)

^١ - بوونە بەندە ی وی ، (مصرع دوم)

^٢ - بۆ هە دەف بۆ بەردی دەس خۆی، سینگێ وی

^٣ - خۆ ئەبوو قاییل بە تۆ ئەو زولمی فاش

ئەو لە بەر جەھلان دەچۆ، بالاو نەوی
بێ گناھێکت دە کرد مەحکووم ، بە لاش

- ۵۱) ئەو لەبۇ خۆى لای دەبرد، پەردەى گوناھ^۱ دای دەپۇشى خۆ، دەنا، بۇ ۋى، ئىلاھ
- ۵۲) فاسق و كافر لەھەر دەوروزەمان لادەبەن پەردەى گوناھى خۆ، ئەوان
- ۵۳) نادىارە، زولمى نىۋ ئەسراى گىيان دای دەنى زالم، لەپىش خەلكى جىهان
- ۵۴) چاك تەماشام كەن، ھەمن، شاخ بى ژمار جا بىبن گاوى دووزەخ ئاشكار

گەۋاھى دانى دەست وپى و، زىبان لە سەر پاز و سىرپى زالم، دە دونىاش دا ...

- ۵۵) جا، لەدونىاش، دەست و پى ۋەك زارى تۆ شاھىدن بۇ باتىنى نادىارى تۆ
- ۵۶) زولمى پنهان گەر موسەللەت بوو بەتۆ پىت دەلى ئەسراى بلى تۆ، سەر بەخۇ
- ۵۷) خاسسەئەو دەم گەر كۆ ئىنسان، توورەبوو راز دەكاتن ئاشكرا ئەو موو، بەموو
- ۵۸) گەر بىنژن ھەر دەمى زولم و جەفا ئاشكرا كەن، ئىمە، دەى، ئەى دەست و پا
- ۵۹) جا، چلۆن ئەعزا گەۋاھانابن بەعام؟ خاسسەۋەختى توورەبونو، ئىنتىقام
- ۶۰) ئەو كەسەى مەئموورى ۋا، جا، چا دەكا پەرچەمى رازان، لەدەشت، بەر پا، دەكا
- ۶۱) چا دەكا مەئموورى دىكەش، رۆزى حەشر^۴ تا بكن رازو سوپى پنهان نەشر
- ۶۲) ئەى ئەۋەى كردت گەلى زولم و گوناھ جورمى تۆ زاهىر لەتۆ دا، بى گەۋاھ
- ۶۳) نى ئەتۆ، موحتاج كەزولمت، بى شەھىر چون دەبىن ئاگرت دانا، زەمىر
- ۶۴) نەفسى تۆ زاهىر دەكا ھەردەم شەرار خۆى دەلى من، فەردەكى، ئەسحابى نار
- ۶۵) من دەچم بۇ كولى خۆم، جوزئم لەنار نوور كەنیم تا من برۆم لای كردگار
- ۶۶) ھەر ۋەكوو ئەو زالمى ھىچ حەق نەناس كردى بۇ يەك دانەگا، زۆر ئىلتىباس

^۱ - بەس بەخۆى ئەو لای دەبرد پەردەى گوناھ (مصرع اول)

^۴ - چا دەكا مەئموورى دىش ئەو رۆزى حەشر (مصرع اول)

- دۆسترو گای لی ستاند هەر دووک، بەسەد
 ئەت لەلای حەق شیوەنو زاری نەکرد
 دۆزمنی من شاد بکەتۆ، ئەی خودا
 گەرخەتام کوشت، خوین بەها دەیدەن کەسان
 بەرد بەتۆ نادا، بەئێستە یغفاری دور
چوونی خەلکی بۆ لای ئەو دارە...
 گەرکو چوون بۆلای ئەو داری قەوی
 نا گوناھو جورمی وی بەیدا بکەم
 بێبکوت ئەی سەگ، جەددی ئەوھەت کرد فەنا
 سەر وەری خۆت کوشتو، بردت مائی وی
 ئەو ژنەت بۆ وی کەنیز بوو، تا ھەبوو
 ھەرچی مندال بوو لەوی، نێر یانە، مئ
 نۆ غولامی، کەسب و کارت مائی وی
 سەروەری خۆت کوشت بەنا حەق، بێ سەدا
 کاردەکەت تۆ دا دەنا زوو، ژیرخاک
 ھەم سەرۆ، ھەم کارد، ئێستا ن، ژیری خاک
 کارد نیوی ئەو سەگە ی حەک بوو لەسەر
 عەردیان ھەلقەندو خۆلیان کرد، بلأو
 کەو تەنێو خەلکی ھەمان کات، وەلوھە
 جا لەپاشان پێیدەکووت، داد خواز، وەرە
- نەفسی ئەممار وا یە، ئەت وی، تا ئەبەد (٢٤٦٧)
 لەفزی یا رەبیبی، بەسۆز، جاری نەکرد (٢٤٦٨)
 سوود بەدەبەو، گەرچی زیانم، بەو دەدا (٢٤٦٩)
 کەس، لەبۆم پۆژی (الست) تۆی، خوا ی جیھان^١ (٢٤٧٠)
 ئەو ھەبە، ئێنسافی نەفس، ئەی گیانی حور (٢٤٧١)
 بێبکوتن داوود، بێسەتن دەستی وی (٢٤٧٢)
 بەرچەمی عەدڵم لەدەشت، بەرپا، بکەم (٢٤٧٣)
 بووی بەسەرورە، تۆ غولام بووی، خۆ دەنا (٢٤٧٤)
 ئاشکرای کرد زاتی یەزدان، حالی وی (٢٤٧٥)
 سەرورەری خۆتان جەفا دا، دوو بەدوو^٢ (٢٤٧٦)
 گشت لەبۆ واریس، بەتۆ ناگا کەمی (٢٤٧٧)
 تۆ، بکەبۆ شەری ویستت، سەر نەوی (٢٤٧٨)
 زۆر لەتۆی ویست بەو ئەمان دەی، پێت نەدا (٢٩٧٩)
 چونکە ھەتبوو تۆ خەیاڵی سامناک (٢٤٨٠)
 جستو جۆ کەن ئەو زەمینە، ئێوہچاک^٣ (٢٤٨١)
 وای بەسەرورە، گەیاندا مەکرو زەرەر (٢٤٨٢)
 ژیر زەمین ئەو کاردو سەریان دی، بەچاو (٢٤٨٣)
 زۆر قەوی بوو ئێعتیقادیان، ئەو چەلە (٢٤٨٤)
 بگرەرۆو رەش، داد و، حەققى خۆت بەرە (٢٤٨٥)

دەستور دانی داود بە قیساسی کابرای قاتل پاش ئیسیات و ئیتمامی حوججەت لە سەر وی

- ئەمری کرد بەو تیغەبیکەن ئەو قیساس
 گەر چی زۆرەسەبرو حیلمی کردگار
 گەر بەناحەق خوین پرزا، ناچی ھەدەر
- مەکری وی نایکا لەئەمری حەق خەلّاس (٢٤٨٦)
 ئەو دەکاتن زولمی بێ حەد تارو مار (٢٤٨٧)
 جستو جۆی قاتل دەکا، ھەر ھۆش لەبەر (٢٤٨٨)

^١ - خزمی من پۆژی (الست) تۆی، خوا ی جیھان (مصرع دوم)

^٢ - زۆر جەفاو دا، سەر وەری خۆو، دوو بەدوو (مصرع دوم)

^٣ - ئێوہنێرەھەلقەنن ئێستاکەچاک (مصرع دوم)

- ۴۸۹- ۱ وای دەوینتن حوکمی زاتی کردگار
 ۴۹۰- چۆنە داخوا ئەو فلان، چی هات بەسەر؟
 ۴۹۱- جۆششی ئەو خۆینەبوو، خۆ جستو جۆ
 ۴۹۲- چونکە رازی وی دەبوو ئاشکار تەمام
 ۴۹۳- خەلق، هاتن گشتی سەر پرووت، لایى وی
 ۴۹۴- کویری ئەسلى ئیمەبووین خۆ ئەى نەبى
 ۴۹۵- بەرد، لە گەل تۆ هاتەباسو، گفتو گۆ
 ۴۹۶- قۆ جەقانى وبەرد، سیت هینا بەکار
 ۴۹۷- سەت هەزاران پارەبوون هەر سیک بەرد
 ۴۹۸- بوو لە دەستی ئیسو ئەسن چەشنى مینو
 ۴۹۹- کینو دەگەل تۆ هەم سەدا بوو، هەم شەکوور
 ۵۰۰- سەت هەزاران چاوی دل، دەکران واز
 ۵۰۱- موەجیزەى زۆر قائم و محکەم لەوان
 ۵۰۲- ئەو هەیه خۆ، ئەسل و پرووحى موەجیزات
 ۵۰۳- زالمیک کوژرا جیهانیک هات ژیا
- رازی وا، بۆ هەر دلئى، بئى ئاشکار
 ۴۹۰- وەک لە گولزار سەبزه وو، گول دیتەدەر
 ۴۹۱- وەسوەسەى قەلبان و بەحس و گفتو گۆ
 ۴۹۲- موەجیزەى داود دەبوو مەعلووم لەعام
 ۴۹۳- چوونە سەجدە کردیان جا، سەر نەوی
 ۴۹۴- سەت عەجیبمان دى لەتۆ هەر بووین غەبى
 ۴۹۵- بگرەبۆ کۆمەک بەتالووت من، ئەتۆ
 ۴۹۶- سەت هەزاران پیاوی جەنگیت دا، فەرار
 ۴۹۷- هەر یەکەى جا، دوژمنیکى دا، لەعەرد
 ۴۹۸- گەر زرى، چابوون، دەبوو مەعلووم لئو
 ۴۹۹- گەردەگەل تۆ، بوون بەخوانەندەى زەبوور
 ۵۰۰- بەو دەمى تۆ، بوون موەبیای غەیب و راز
 ۵۰۱- ژین دەبەخشى، ئەو بەئینسان جاویدان
 ۵۰۲- گەر بەمردوو، زینى دائیم کا خەلات
 ۵۰۳- یەک بەیەک، دیسان دەبوو ن بەندەى خودا

بەیانى ئەو مەتلەبە کە نەفسى ئینسان لە جىی ئەو ئینسانەیه کە ئیددیعیای گای دەکرد،
 ئەوەى کە گایە کە دەکوژئ عەقلە، و داود، حەقلە یا شیخە، کە نااییبى حەقلە، بە قووەتو
 یارى حەق ئەو تەوانایە، بە کوشتنى زالم، و دەولەمەند بوون بەبى کەسب و بى
 حیساب...

- ۵۰۴- ژین بدەدونیا، بکووژنەفسى خۆ
 ۵۰۵- نەفسى تۆ یەئیددیعیای گا، دەکا
 ۵۰۶- عەقلی تۆیە گا یەکەى کوشت، دەى برۆ
 ۵۰۷- عەقلەیه خسیر، دەبەهوین ئەو لەحەق
- قاتلى پرووح، نەفسە، بیکەبەندەتۆ
 ۵۰۵- خۆی بەزاهیر سەر وەر و ئاغا دەکا
 ۵۰۶- قاتلى گای تەن مەکە، ئینکار ئەتۆ
 ۵۰۷- رزقى بى رەنج، نەعمەتى زۆر، سەر تەبەق

۱- وای تەقازا کرد، حوکمی کردگار (مصرع اول)

- ٢٥٠٨) گای بکووژی، چونکە، گا، ئەسلی بەدی
 ٢٥٠٩) گاوی نەفس و نەقشی تەن چون وێک دەچن
 ٢٥١٠) نەفسی قاتل بوو بەئاغاو، پێشەوا
 ٢٥١١) قووتی ئەبرووح، رزق و رۆزی ئەنبیا
 ٢٥١٢) گەنجی پنهان، زۆر لەنیو ئەوگایە، هەن
 ٢٥١٣) من زیمام، دەستی فامی تۆ دەنا
 ٢٥١٤) هەر چی دێ بۆمن لەلای یەزدانییە
 ٢٥١٥) چونکەفێر بوو ئەو لەچاو جوانان، ناز
 ٢٥١٦) تۆ مەنۆرە زاهیری، بڕوانەوان
 ٢٥١٧) موعجیزاتیان کرد لە کەیان ئاشکار
 ٢٥١٨) بێ زەرەعت هات لەبۆ وان گەنمی پاک
 ٢٥١٩) مویی بزنیش بوو بەئا و ریشمی تەمیز
 ٢٥٢٠) عیززەتی دەر وێش هیلکی بوو لەهەب
 ٢٥٢١) لەشکری گەرەوی حەبەش گشت، کەوتەعەرد
 ٢٥٢٢) فیلی گەرەو، کون کون و، ریسوادیەکا
 ٢٥٢٣) دیتەبەر وی گیان دەکا، جا، گفتوگو
 ٢٥٢٤) ئەولەقاتل خویتی خۆی دا وا دەکا
 ٢٥٢٥) تەر دی ئەسباب، تەردی عیللەت وەسەسلام
 ٢٥٢٦) ئەو هەزانی، بەندەگی بۆ خوا دەکا
 ٢٥٢٧) شەهسەواری عەقڵی عەقلە، خۆ سەفی
- رزقی بێ رەنجی ئەوێت، بەستەیی، چ دی؟
 نەفس، بێزیت بۆچی کوشتت گاوی من؟
 چەشنی سەر وەر زاده، عەقلە، بێ نەوا
 رزق و رۆزی بێ مەشەققەت، ئەی کیا
 شەرته قوربان بێ لەبۆ وە، گاوی تەن
 دوێ شەوێم خوارد من غەزایەک، خۆ دەنا^١
 من کوتم خواردم شەوێ دی، وا، نییە
 چاوەکەم نابێ لەبۆ ئەسباب، واز
 غەیری زاهیر، هەن سەبەب زۆر، ئەی جەوان
 ئەنبیا لای وان سەبەب، بێ ئیعتبار
 بێ سەبەب دەریا لەبۆ وان بوو بەخاک
 بوو بەئاردی زێدەجوان بۆ وان خیز
 گشتی قورئان باس دەکا قەتعی سەبەب
 تەیری بابیلی فرییدا، یەک دوو بەرد
 بەردی تەیری ئاسمان غەوگا دەکا
 کلکی گا، دانێ لەسەر مەقتوول ئەتۆ
 شەخسی مەقتوول راپەری جا، وا دەکا
 خۆ لەقورئان هەرلەئەووەڵ تا تەمام
 عەقڵی مەشغوول کوانی کەشفی وا دەکا؟^٢
 کەو تەزیندانی خەیاڵات، فەلسەفی^٥

^١ - من شەوێ دیم خوارد، غەزایەک خۆ، دەنا (مصرع اول)

^٢ - عەقڵی مەشغوول کەشفی وا جا کوا دەکا؟ (مصرع اول)

^٥ - بەندی مەعقولات بوو خۆ فەلسەفی (مصرع اول)

٢٥٥٣)	ون دەکا، پێ لەو کەسە ی ئاگا نەبی	ئەو دەدا خەلکی فریو بەس شا، نەبی
٢٥٥٤)	خەنجرو شەمشیری بوون، نیو ئاستین	نەفس بووی تەسبیح و قورئان، نیو یەمین
٢٥٥٥)	خۆت دەگەل وی هەمسیر و هەم سەر مەکە	موسحەفو، سالووسی وی، باوەر مەکە
٢٥٥٦)	تۆ دەنیو ئەحەو زەداوی، زوو بەزوو	تۆ دەبا بۆ لایی حەو زێ، بۆ وزوو
٢٥٥٧)	نەفسی تاریک چۆن بەسەر وی غالبە؟	عەقڵی نوورانی گەلیک چاک تالبە
٢٥٥٨)	سەگ لەدەرکی خۆی، وەکوو شیرێ مەهیب	چون لەمالی خۆیە ئەو، عەقڵیش غەریب
٢٥٥٩)	دەبنەمەقەوور گشت سەگی کوێرو عەمی	سەبرکە، شیر بچتەبێشە، ئەو دەمی
٢٥٦٠)	وەحیی قەلبە ئەو دەکاتن، تارو مار	مەکری نەفس و تەن لەعالم نادیار
٢٥٦١)	غەیری وە ی داوود بێی هەمکاری وی	جینسی وی هەرکەس کەبی، ئەو یاری وی
٢٥٦٢)	دیار کرا جینگای لەلای دڵ، لای خودا	چون ئەو وی گۆرا، لەجینسی تەن جودا
٢٥٦٣)	دەتەوێ مەعیووب، کەمەعیووب بی، ئەتۆش	گشتی عەلم بوون دەباتین دا نەخۆش
٢٥٦٤)	موعتەقید بەو، روو دەنابوودی دەکا	هەرخەسی دەعوایی داوودی دەکا
٢٥٦٥)	هەلقری بۆ ئەو تەرەف، نەیدیوە، داو	دەنگی تەیری بیست لەراوچی، تەیری خاو
٢٥٦٦)	لادەلەو، تۆ، گەرچی گفتی، مەعنەوی	عەلمی حالو قال نەزانێ، ئەو غەوی
٢٥٦٧)	هەر لەشک دا گەر یەقین دەعوا، دەکا	فەرەقی گەیاو فەرەقی جەماد ئەو، کوا دەکا؟
٢٥٦٨)	چونکە بی شەخسییەتە، زۆر ئەحمەقە	شەخسی والە گەرچی ژیری مۆتەقە
٢٥٦٩)	قەت مەچۆ لای وی ئەتۆی زانا و دلیر	جا، لەبەر وی راکە، وەک ئاھوو لەشیر

هەلاتنی عیسا(ع) بۆ لای کۆی لە دەستی ئەحمەقان ...

خولاسە ی داستان ...

حەزەرەتی عیسا (ع) بەپەلەبۆ لای کۆیەک هەڵدەهات، شەخسێک لەو حالەدا ئەو وی دی وپێیکوت وا بەپەلەبۆ کۆی هەڵدیی؟ چونکە ئەمەن لەپشت سەری تۆهیچ نابینم نەشیرێک نەدرەندەیهک نەدوژمنیک ..حەزەرەتی عیسا پێیکوت ئەمەن لەدەست ئینسانی ئەحمەق هەڵدیم، ئەو شەخسە زۆر بەدیققەت لێی پرسی مەگەر ئەتۆ ئەو هەموو کوێرو عاجزو نەخۆشەت چا نەکردۆ تەو؟ مەگەر ئەتۆ نەبوو ی کە ئەو هەموو مووعجیزانەت ئیجرا کردن، و خەلک مات و سەر سام مان؟ ئیستا کە ئەو هەموو قودرەتەت هەیە، ئەحمەقانیشت عاقل کە ..حەزەرەتی عیسا فەرمووی .. بەلێ ئەمەن بەو نەفەسی گەرمی ئیلاهی خۆم توانیومە کە مردوانیش زیندوو بکەمەو،

بەلام ھەرچەند زۆر جار ئىنسانى ئەحمەقم نەسىھەت كىردۈۋەنەسىھەت و بەندى من ھىچ تەئسىرى نەبوۋە، جا كەوايەئەى پىرسىار كەر تۆش لەدەست ئەحمەقان ھەلى ...

(۲۵۷۰)	وہك لەدووی بی شیرەکی خویتخوری ھار	تونددەجوو عیسا لەبۇ کیتویک بەغار
(۲۵۷۱)	ھىچ كەست لەدوا نییەھەلدی لەبۇ؟	یەك بەدووی دا توند ھەلات، پیتیكوت ئەتۆ
(۲۵۷۲)	نەیتوانی بەو جەواب دا، ئەو چەلە	ھەلدەھات ئەو زۆر بەتوندى، زۆر پەلە
(۲۵۷۳)	جا بەجیددی بانگی عیساى كىرد ئەو	یەك دوو مەیدان چوو بەدووی عیسا بەدەو
(۲۵۷۴)	ئەو ھەلاتنەت، موشكىلینكى پىم دەدا	لەحزەبەك را وەستەتۆ، خاترى خودا
(۲۵۷۵)	شیرۆ دوزمن ترس و بیم، لەدوات كەنین	بۆج، لەبۇ ئەو لایەھەلدی، ئەى ئەمین؟
(۲۵۷۶)	لیم گەرئ تا خۆم لەدەس وی كەم، پرەھا	دای جەواب، ھەلدیم لەبەرئەحمەق، وەھا
(۲۵۷۷)	چادەكەى كویروكەرەن بی دەردەسەر	پیتیكوت ئاخىر تۆ مەسیحا، نى مەگەر؟
(۲۵۷۸)	بووی بەجی ئەفسوونو رازی خواى غەنى؟	دای جەواب، با، پىیدەكوت ئەو شاىە، نى
(۲۵۷۹)	را دەبوو ئەو توندو تۆل ھەر چەشنى با	ئەو فسوونەت گەر لەمردوو خویتدبا
(۲۵۸۰)	تۆ نەبووی چاكت دەكرد تەرەن لەقور؟	دای جەواب، با، پىیدەكوت ئەى چەشنى دور
(۲۵۸۱)	ھەرچى بت وئ، تۆ دەكەى بی ترس و باك	دای جەواب، با، پىیدەكوت ئەى رووحى باك
(۲۵۸۲)	یەك نەفەر دوزمن لەبۆت، پەیدا دەبی؟	بەو دەلیلانەى ھەتن، كوا وادەبی؟
(۲۵۸۳)	خالقى ئەبدان و گیانی پىش بەدەن	دای جەواب عیسا بەزاتى زولمىنەن
(۲۵۸۴)	گەر سەماوات بوون گریبان چاکی وی	ھەم بەزات و ھەم سیفاتی پاکی وی
(۲۵۸۵)	چا دەبوون، لایان نەما، دەردى گران	ئەو فسوونەم خویتد بۆکویرو كەرەن
(۲۵۸۶)	خەرەكەى جىسمى درى ئەو تا كوناف	من لەسەر کیتوم دەخویتد کیتو بوو شكاف
(۲۵۸۷)	ھەم لەسەر لا شەىء، خویتدم بوو بەشەى	من لەسەر مردووم دەخویتد ئەو بوو، بەحەى
(۲۵۸۸)	زەرپرەك دەرمان نەبوو ئەو نا بەكار	بۆ دلئ ئەحمەق ئەوم خویتد سەت ھەزار
(۲۵۸۹)	بوو بەخیز، لەو شین نەبوو ھىچ، وەك لەعەرد	لاى نەدا لەو خوویەقەت، ئەو بوو، بەبەرد
(۲۵۹۰)	سوودمەند بوو، بۆچى لىرەى سوود نەدا؟	پىیدەكوت بۆچى لەوئ نىوى خودا
(۲۵۹۱)	بۆچى رەنجى ئەحمەقى، نا با، دەوا؟	لا دەباتن رەنجى ئەمراز، جا دەوا
(۲۵۹۲)	رەنج وکویرى نینەقار، بەل ئىبتىلا	جوابى داوەرەنجى حومقى، قارى خوا
(۲۵۹۳)	ئەحمەقى رەنجیکەزەخمى پتوہبوو	ئىبتىلا رەنجیکە رەحمى دئ لەدوو
(۲۵۹۴)	ناتوانى کەس بەریتن بۆ وی، دەس	داغى خوايەمۆرى كىرد گەر دای لەکەس

تۆ لەبەر ئەحمەق هەلێ، عیساڵ هەلات	سوحبەتی ئەحمەق دەکا، وێران ولات (٢٥٩٥)
چاو، کەکەمکەم ئاوی دەدزیتن، هەوا	ئەحمەقیش دەدزیت دینی تۆ وەها (٢٥٩٦)
لادەبا گەر مایی تۆ، سەردی دەدا	وەک کەسێکی قوون وەسەر بەردی دەدا (٢٥٩٧)
کوا هەلات عیسا لەترس و بیم بوو؟	ئەو ئەمان بوو، بەس لەبەر تەعلیم بوو (٢٥٩٨)
گەر کوسەرما پڕ بکا ئافاق بەجەم	بۆ هەتاوی ڕوون کەنایی خۆ، چ غەم (٢٥٩٩)

داستانی ئەهلی سەبا و حەماقەتی وان و ئەسەر نەکردنی نەسیحەتی ئەنبیا بۆ ئەحمەقان...

هاتەبیرم باس بکەم ئەهلی سەبا	لەو دەمی ئەحمەق، سەبايان، بوو وەبا (٢٦٠٠)
چەشنی شارێک زۆر عەزیم و ئا وەدان	باس دەکەن لەو، چی منال دەو ناوەدان (٢٦٠١)
زیکری ئەفسانان لەلا یان، چەشنی قەند	زۆر دەنیو ئەفسانەیان دا، ڕازو پەند (٢٦٠٢)
زۆر دەلێن منداڵ دەنیو داستان درۆ	گەنج تەلەب کە، بەس لەنیو، وێرانەتۆ (٢٦٠٣)
شارەکی گەو رەو عەزیم بوو ئەو، بەلام	هەر بەقەد یەک دانەکاشی بوو زەلام (٢٦٠٤)
زۆر عەزیم بوو زۆر درێژ بوو زۆر بەرین	زۆر قەوی، ئەندازە، یەک پیواز یەقین (٢٦٠٥)
خەلکی دەه شار کۆ وەبوون دەو شارەدا	گشتیان بوون سی نەفەر پیس، بەد ئەدا (٢٦٠٦)
بوو دەوی دا بی ژمارجا، خەلکی زۆر	گشتیان بوون سی کەسی خام، موفتەخۆر (٢٦٠٧)
گەر کو نەبیی گیان، مەبلی خوا ی لەسەر	با هەزاران زێدەبن، هەر نیو نەفەر (٢٦٠٨)
یەک لەوان کوێر بوو بەلام دەیدی لەدوور	لای سولەیمان کوێر دەیدی، لاقی موور (٢٦٠٩)
دووهمی کەر، زۆر بەگوێیان سووک بوو	ئەو لەگەنج بی بەش، لەزیری پووک بوو (٢٦١٠)
سووهمی ڕووت و ڕەجالو، بی لیباس	بووی دەبەردا، یەک درێژ دامەن کراس (٢٦١١)
کوێر کوتی هات لەشکرێکی بی ئەمان	من دەبینم کێن و چەندن جا، ئەوان (٢٦١٢)
کەر کوتی من دەنگی وانم دیتەگوێ	سرتە، هەم ئاشکار دەبیسم جوێ بەجوێ (٢٦١٣)
ڕووت کوتی ترسم هەیه، بین چەشنی مەست	ئەو درێژی دامەنم، دەن بەر مەست (٢٦١٤)
کوێر کوتی ڕاکەن کەهاتن گەینەجی	با نەیت بۆمان برین و، بەندی پی (٢٦١٥)
کەر کوتی یاران دەبیسم هەمەمە	دین دەبن نیزیک لیتمان، کەمکەمە (٢٦١٦)
ڕووتەدەیکوت دامەنم دەبرن لەبن	بۆ تەماع، خۆ، نیمەئەمنیەت ئەمن (٢٦١٧)
هاتنەدەر هەرسێ، بەجێیان هیتشت شار	ڕوو بەرەو دیکە، ئەوان کردیان فەرار (٢٦١٨)
هاتەدەستی وان لەدی، مورغیک قەلەو	چونکە کز بوو نەبیو گوشت، یەک زەرەر ئەو (٢٦١٩)

- مورغى مردوۋى وشكى ژىر نووكى كەلاخ
خواردىان لەو ھەر ۋەككوو شىران لەراۋ
ھەرسى خواردىان لەو مريشكەبوون سەمىن
ھىن سەمىن و گەو رەبوون ھەر يەك لەوان^۱
گەر چى زۆر گەورەو زەلام بوونو قەلەو
رېنگەبۇ مەرگى خەلائيىق مەخفييە
جا بەدوۋى يەك دا خەلائيىق رىز دەبوون
ئەو قەلەشتەى كەس نەديو، گەورە، چووك
- ئىسكى لاۋازو زەعيف، ھەر ۋەك پەناغ
تير دەبوون لەو خواردنەۋەك فيل، تەۋاۋ
جەشنى سى فيل زۆر زەلام، پائو، بەرىن
چووكەبوو، بۇ جىگەزىنى ۋى جىھان
ھەر لەقەلشى دەر كەچوونەدەر، بەدەو
چونكە رېنگاي مردنى، مەحسووس نىيە^۲
لەو قەلەشتى نادىبارى دەر كەچوون
زۆر دەرۋن ئەمما بەويىدا، تازەبووك

شەرحى ئەو كۆيىرى دوور بىن و ئەو كەپى گۆچ سووك و ئەو پرووتى دامەن درىژ...

- كەر تەمەككارە كەدونىاي زۆر دەويست
كۆپرە ھەرىسكىدەبىننى موو بەموو
عەببى خۆى ئەو لى ديار نىن خۆچ كات
پرووت دەترسيتن كەبىرن دامەنى
پىاۋى دونىا موفلىسەھەم زىدەكز
ئەو بەپرووتى ھات بەپرووتىش دەچتەدەر
ۋەختى مەرگىش گەر دەگىرن شىن، لەبۇى
تېدەگا بى زىرەئەو دەم، پوولدار
ۋا لەبۇ مالى دەلەرزى، رەببى مالى
گەر تۆ بگرى، لەو يەككىك، ئەو دىتەشىن
چونكە مندىل زۆر لەدانىش بى بەشە
عارىيەى چون مولكى خۆى دى، موحتەشەم
- مەرگى خەلكى دىت ويىست، ئى خۆى نەبىست
عەببى خەلكى زۆر دەلى ئەو بۇ ھەموو
گەرچى جستو جۇ لەعەببان، زۆر دەكات
كئ لەپرووت دەبىرت دامەن، بىن غەنى؟
گەرچى بى مالدەترسى ئەو لەدز
لىى دەبى بەخوین لەترسى دز، جگەر
پىكەنىنى دىت پرووح، لەو ترسى خۆى
تېدەگا نىتى ھونەر ھىچ، ھووشيار
ۋەك لەبۇ قاشوول دەلەرزىتن مىال
ويىدەۋە، ئەو دىتەققاۋ پىكەنىن
پىكەنىنو شىنى ۋى بى ئەرزىشە
سووت لەبۇ مالى درۆ، ئەۋجەشنى شەم^۳

^۱ - ۋا قەلەۋبوون ئەو سى كەس ھەر يەك لەوان (مصرع اول)

^۲ - رېنگەبۇ مەرگى خەلائيىق نادىبار

^۳ - موحتەشەم چون عارىيەى دى مولكى خۆ

چونكە نايىنرئ بەچاۋان ، قەت ، چ جار

زۆر پەرىشان بوو لە بۇ مالى درۆ

- دێتە خەوونی، ئەو کە هەبێتی زێدەمال
 گەر کو گوێی کیشا یەکی، هەستا لەخەو
 عالمانیش وا دەلەرزێ ئەو فلان
 بەو کەسانە ی عاقلن، وا بافنوون
 یەک بەیە ک ترسیان هەبوو، بدزێ لەو ی
 رۆژگارم ئەو دەلێ دەیخەن لەبەند
 ئەو دەلێ مەنعم دەکەن خەلکی لەکار
 ڕووت دەترسێت و، دەلێ دەبێن لەبەن
 سەت هەزاران زێدەزانی، ئەو علووم
 ئەو دەزانی ئەسل و، ڕیشە ی جەو هەران
 ئەو ئەو ی بێزی دەزانم زیاد لەحەد
 تۆ ڕەوا، هەم ناپەرەوات زانی، ئەدی
 تۆ دەزانی قیمەتی کالاو، حەقی
 نیت عەیان بوون سەعدو نەحسی نێو جیهان
 گیان و ڕووحی گشت عیلمان، خۆ، یەقین
 تۆ ئوسوولی دین دەزانی چاک، بەلام
 کوا ئوسوولی دین دەبێ وەک ئەسلی خۆت؟
- زۆر دەترسێ، دز، جەوایی کا، بەتال (٢٦٤٠)
 بێکەنینی دێت بەترسێک هەیبوو ئەو (٢٦٤١)
 زاهیری بوو، چونکە عیلم و عەقڵی وان (٢٦٤٢)
 خوا لەقورئان دا کوتی (لا یعلمون) (٢٦٤٣)
 چونکە خۆیان دی، بەزانی سەر زەوی (٢٦٤٤)
 رۆژگاری قەت نەبوو، ئەو سوودمەند (٢٦٤٥)
 قەت نەبوو، بۆ کار گیانی وی بەیار (٢٦٤٦)
 دامەنم، چۆنی نەجات دەم، ئیستەمن؟ (٢٦٤٧)
 گیانی خۆی ئەمما نەناسی ئەو زەلووم (٢٦٤٨)
 بۆ بەیانی جەو هەری خۆی وەک کەران (٢٦٤٩)
 خۆت کەنازانی قەبوولی، یانەرەد (٢٦٥٠)
 قەت لەخۆت نۆری کەباشی، یابەدی؟ (٢٦٥١)
 گەر نەزانی قیمەتی خۆت، ئەحمەقی (٢٦٥٢)
 بۆ لەسەعدو نەحسی خۆت ناروانی جوان؟ (٢٦٥٣)
 ئەو هەبوو، تۆ خۆت بناسی رۆژی دین (٢٦٥٤)
 چاک بنۆرە ئەسلی خۆشت، ئەو بەقام (٢٦٥٥)
 دەرکی ئەسلی خۆت دەداتن سوود لەبۆت (٢٦٥٦)

تەوسیفی خۆشی و شادابی ئەهلی سەبا، و ناشوکی کردنی وان ...

- زۆر خەراب بوو گەو هەری ئەهلی سەبا
 دای بەوان باغ و زەمینێ زۆر، ئیلا
 هێندە زۆر میوه، دەکەوتە خوار، لەدار
 ڕیسی دەگرت میوه، کە دەڕژا بێ ژمار
 گەر لەباغ، قەرئالە هەر کەس، بای لەسەر
 دە ڕژاند تەنها کەمێک لەو میوه، با
 هێندە هیشووی گەو رەجا، هاتبوونە خوار
 هێندە زۆر بوو زێر لەوێ ئەو خۆش خەبەر
- دووڕ دەکەو تن گشت لەئەسبابی لەقا (٢٦٥٧)
 هەم لەراست و هەم لەچەپ، بەس بۆ ڕەفاه (٢٦٥٨)
 ڕێ دەبوو تەنگ لەو کەسە ی با، ڕێبووار (٢٦٥٩)
 مات دەما، هەر کات کە دەیدی، ڕێبووار (٢٦٦٠)
 پێدەبوو، بێ وە ی تەکان دا، داری بەر (٢٦٦١)
 پێدەبوون دامێن، گەلێک، لەو میوه، جا (٢٦٦٢)
 وێدەکەو تن لەو، سەر و ڕووی ڕێبووار (٢٦٦٣)
 بوو لەقەدیا ن نۆ کەران، زێرین کەمەر (٢٦٦٤)

ھېندى دەخوارد، تووش دەبوو، بەئىشى ورگ
نەى دەترساند، قەت چ بزنېك گورگى ھار
رۇژبەرۇژىش زىاد دەبوون خۇ بۇ ئەۋان
ئەنبىيا بردىان لەبۇ وان (فاسىتم)

سەگ كولىچەى ورد دەکرد ژىر پى وگورگ
ۋا، لە، گورگ و دز، ئەمىن بوون دى و شار
نېمەتى ئەۋقەومەگەر كەم، مەن بەيان
نايەلئى باس كەم ئەمەن كارى موھىم

ھاتنى پىغەمبەران لە لاي خودا بۇ نەسىحەتى ئەھلى سەبا ...

تا بەۋان رېنگاي حەقىقەت دەن، نىشان
ئەسبى شوكرۈ، گەر كۈ نۈست بىدەن تەكان
گەر نەبى ۋا، قەھرى حەق دى، دائىمى
بەۋ ھەموو ئەنعامەزۇرەى ئەۋ دەدا^۱
پى دەبەخشى دەبەھەۋى ئەۋ، يەك قەۋود
ھەم لەشۈكرۈ ھەم لەنېمەت، بوۋىن مەلۈول
خۇش نىيەبۇ ئىمەتەت ھەم خەتا
نانھەۋىتن ئىمەتەسەبى فەراغ
چۈن نەيان ناسى ئەۋان، قەت خۋاى جەلىل
قەت كەناكەن نېمەتەن بېمار قەۋى
ناسۈپاس بوۋى، لىل دەبوون، ئەنعامى ساف
كردنى ناخۇش دەستى تۇ، ھەموو
بوو حەقىر وخوار، لاي دىدارى تۇ
زۇر لەلات بوو موختەرەم، دۈر دانەئەۋ
زەھرى ۋى بۇ گشتى دۆستان جارىيە
چۈن دەگەل ۋى، شەكر دەگرىت، بۇنى گوۋ^۲
لىت دەبى ئاگر ئەتۇ ئاۋى حەيات

سېزدەپىغەمبەر دەھاتن بۇ ئەۋان
كۈاننى شوكرى نېمەتى خۋا، پى دەدان؟
ۋاجبەلەى عەقلى، شوكرى مۈنەئىمى
كۈا رەۋايەتاقەشۈكرىك بۇ خودا؟
سەر دەبەخشى، دەبەھەۋى ئەۋ، يەك سەۋود
قەۋم، كۈتيان شوكرى ئىمەى برد غۈول
ھىندەدل تەنگ بوۋىن لەئەنعام و عەتا
نانھەۋىتن ئىمەھىچ ئەنعام و باغ
ئەنبىيا كۈتيان بەقەلى ۋان عەلىل
چۈن نەخۇش نېمەت دەبى، عىللەت لەۋى
نېمەتى خۇش گەلىك دى بى گەزاف
تۇ لەبۇ ئەۋلەزەتەن، بوۋى عەدوۋ
ھەر كەسكىكى بوو بەئاشنا و يارى تۇ
ھەر كەسكىكى بۇ تۇ دەبۇ بېگانەئەۋ
خۇلقى ۋا ئەسسىرى ئەۋ بېمارىيە
ئەۋ نەخۇشەچاكەلا بېرىت زوۋ
گشت دەبن ناخۇش خۇشەكان لەلات

^۱ - بەۋ ھەموو ئەنعامەزۇرەى پىت دەدا (مصرع دوم)

^۲ - ئەۋنەخۇشەزۈۋ ۋەلا بە، ئەى جەلىس چۈن دەگەل ۋى شەكرەگرى بۇنى بېس

- کیمیای مەرگ و عەزابەخوویی و
زۆر غەزا دل خۆش دەکەن کامیل، نەنیو
زۆر عەزیزان ھەن، بەنازان بوون، شکار
عەقل گەل عەقل، ئاشنا بێ، باسەفا
گەر دەگەل نەفس، نەفسی پەست بێ ئاشنا
چونکە عیللەت خوازەنەفسی ئا دەمی
دەتھەوی دۆستت بناسی تۆ، بەکۆست
چون بەزاری بای سەمووم تۆ بووی نەخۆش
گەو ھەری بگری، بەسەنگ تەبدیل دەبی
گەر تۆ بگری نوکتەیک تازەو لەتیف
من ئەو ھەم زۆر بیستوو، زۆر کۆنەلام
جارەکی دیش گەر بکەن نوێ، بۆت، بەیان
دەردو عیللەگەر لەخۆت کەی تۆ، بەدوور
بیتەدەر لەو کۆنەتا بەرگی نووی
ئیمە دوکتوران، شاگردانی حەق
ئەو تەبیانە تەبیەت زۆر جییان
ئیمە دەروانین لەقەلبان بێ سەبەب
بۆغەزان، دوکتور، تەبیانی بەدەن
ئیمە دوکتورانی کردارو مەقال
بیت دەلێن کام کارە، تۆ رزگار دەکا
بیت دەلێن کام قەو لەسوودی بۆگیان
ئەو تەبیان میز، لەبۆ وان بۆ دەلیل
دەستموزدمان ناھەوی، خۆ هیچ چەلی
ئەو نەخۆشی بێ عیلاج بت بیت ھۆش
- مەرگی لەدوا دیت، حەياتی والە، جا
(۲۶۸۶)
بیتەجیسمی تۆ دەبی ئەو بۆ گەنیو
(۲۶۸۷)
گەر شکار بوون، بوون لەلای تۆ، خوار و زار
(۲۶۸۸)
لەحزەلەحزەزیاد دەبی دۆستی و، وەفا
(۲۶۸۹)
دۆستایی کەمکەمە، دەچتەفەنا
(۲۶۹۰)
مەعرفەت فاسید دەکا ئەو، سەر جەمی^۱
(۲۶۹۱)
چەشنی عاقل، بگرەعاقل تۆ، بەدۆست
(۲۶۹۲)
دەردی بۆدی، ھەرچی بگری دەستی تۆش
(۲۶۹۳)
خۆشەویستیش لات، بەجەنگ تەبدیل دەبی
(۲۶۹۴)
تۆکەزانیت، ئەو دەبی پووج و کەسیف
(۲۶۹۵)
غەیری ئەو ھە، بیتەتۆ، بۆم ئەو برام
(۲۶۹۶)
زۆر بەنازازی دەدەي، تۆ، خۆت نیشان
(۲۶۹۷)
قەو لی کۆن وەک نوێ دەکا، بۆتۆ، زھوور
(۲۶۹۸)
بێن لەپشەي، زۆر ھیشووی، جوێ جووی
(۲۶۹۹)
بەحری رەش ئیمە کەدی، زوو (فانلق)
(۲۷۰۰)
ھەر لەنەبزی را، دەنۆرن، نەک گیان
(۲۷۰۱)
چون بەئیمەي زۆر فەرەسات داوەرەب
(۲۷۰۲)
گیانی حەیوانی ئەوان قوووت دەدەن
(۲۷۰۳)
مولھیمیشمان، پەرتەوی نووری جەلال
(۲۷۰۴)
یا نەکام کار پیتی دروستت، خوار دەکا
(۲۷۰۵)
یانەکام قەو لەدەدا بەگیان، زیان
(۲۷۰۶)
بۆ مە، ئەمما، بۆ دەلیل، وەحیی جەلیل
(۲۷۰۷)
دەستموزدمان پتەدەداتن، خوا، گەلی
(۲۷۰۸)
جادەکا، دەرمانی مە، یەک یەک، نەخۆش
(۲۷۰۹)

^۱ - مەعرفەت فاسید دەبی بەو، سەر جەمی (مصرع دوم)

موعجىزە ويستنى قەۋم لە پېغەمبەران...

قەۋم كوتيان ئەى گروۋھى موددەى	كوا دەلىلى عىلمى تىبىو، نافيى؟ (۲۷۱۰)
ئىۋەۋەك ئىمەن دەتان وئ، خوردوخەو	فكرى خواردن كەن، ۋەكوو مە، رۆژو شەو (۲۷۱۱)
چونكە ئىۋەۋان لەداۋى ئاوو، گىل	ناتوانن راو بكەن سىمرغى دل (۲۷۱۲)
بوو، لەۋان دا حوبىى جاھو سەر ۋەرى	بۆيە بوۋيان ئىددىعاى پېغەمبەرى (۲۷۱۳)
نانھەۋىتن ئىمەقەت لاف و درۆ	بىتە گويمان يانە بىتھۆش بىن، بەدۆ (۲۷۱۴)
ئەنبايا كوتيان نەخۆشەن ئىۋەۋان	ۋەك حىجابە، كويز دللى خۆ، بى گومان (۲۷۱۵)
ئىۋەبىستو، دەۋەتى ئىمە، ئەدى	گەۋ ھەرى نىۋ دەستى ئىمە، بۆ نەدى؟ (۲۷۱۶)
گەۋ ھەرى وان كرد لەبۆ عام ئىمتىحان	بۆيە دەيدەين ئەۋ بەگشت چاۋان نىشان ^۱ (۲۷۱۷)
ئەۋ كەسەى داۋادە كا شاھىد لەۋان	شاھىدى كويز بوۋنى خۆيتى بى گومان (۲۷۱۸)
گەر بىيژىتن بەتۆ جارىك ھەتاۋ	ئىستە رۆژەزۋو لەخە ھەستە، بەتاۋ (۲۷۱۹)
تۆش بىيژى كوا گەۋاھت ئەى ھەتاۋ؟	پىت دەلى ئەى كويز، لەحق داۋاكە، چاۋ (۲۷۲۰)
تالىي رۆژ گەر بەدەس بگرى چرا	كويزە ديارە، ۋادە كا، ئەۋ ئەى برا (۲۷۲۱)
تۆ لەشك دای گەر كو نەت دى رۆژى روون	بۆ حىجابو بەردەبۆتۆ، جەھلى دوون (۲۷۲۲)
تۆ نەكەى بەۋگفتە، كويزىت ئاشكار	بى سەدا بە، فەزلى خوات بى ئىنتىزار (۲۷۲۳)
گەر لەرۆژدا بىژى رۆژم دەن نىشان	خۆت دەكەى، رىسۋاىى عالم بى گومان (۲۷۲۴)
سەبرو خامۆشىنە رەحمەتيان لەدوو	ۋا نىشان ويستن، نىشانەى دەرد بوو (۲۷۲۵)
(انصتوا) ت بابى قەبوول تۆ بى سەدا	دئ جەزاي ئەۋ (انصتوا) بۆت لای خودا (۲۷۲۶)
دەتھەۋى سالم بى دائىم تۆ ئەگەر	لاى تەببىى ۋالە، دانى مال و سەر (۲۷۲۷)
لابەرە، تۆ قەۋ لى زىدەۋ، نالەبار	بەزلى گىانو جاھو مالت، بى بەكار (۲۷۲۸)
تا بىيژىتن سەناى تۆ فەزلى خوا	تا بەجاھت ئاسمان غىبىتەى خوا (۲۷۲۹)
گەر كو رازى كەى تەببىى كردگار	خۆت دەبىنى، جا دەبى تۆ شەرمەزار (۲۷۳۰)
گەر تەببىان كويز دلان بىنا دەكەن	بەس بەلوتفو رېتموۋنى خوا، دەكەن (۲۷۳۱)
بۆ تەببىى ۋالەبن، خزمەت گوزار	تاكوۋەترو عەنبرو لىتتەخوار (۲۷۳۲)

^۱ - بۆيە دەيدەين، ئەۋ بەچاۋى جەم، نىشان (مصرع دوم)

موتته‌هه‌م کردنی قه‌وم ئه‌نبیایان ...

قه‌وم کوتیان ته‌وه‌گشتی فیل و مه‌کر	چۆن له‌جیتی خۆی داده‌نی خوا، زه‌ید و به‌کر؟ (٢٧٣٣)
قاسیدی شاهان له‌جینسی وان ده‌بی	ئاوو گل کوا چه‌شنی خوا، ئاسمان ده‌بی؟ (٢٧٣٤)
ئیمه‌خواردوو مانه‌میشکی که‌ر مه‌گه‌ر؟	بن هوما و مینشوله‌لامان، هاو سه‌فه‌ر (٢٧٣٥)
لیک جییان په‌شسه‌و هوما، خاک و خودا	پوژی ئاسمان زۆر له‌زه‌رپه‌ر، بوو جودا (٢٧٣٦)
نیه‌سه‌تو په‌یوه‌ندی وا، کوا چا ده‌بی؟	چۆن له‌نیو عه‌قل و ده‌ماغیک وا ده‌بی؟ (٢٧٣٧)

حیکایه‌تی که‌رویشکیان که‌، که‌رویشکیان به‌قاسید ناردە‌لای فیل که‌تۆ پێی بلی ئه‌من قاسیدی مانگی ئاسمانم بۆ‌لای تۆ.. که‌ له‌و کانیاهه‌ خۆت بپاریزه‌...

خولاسه‌ی داستان ...

موخالیفانی پیغه‌مه‌ران به‌وانیان کوت ئیدیدعاکانی ئیوه‌هه‌ر وه‌ک ئه‌و داستانه‌یه‌که‌ ده‌لێن گرووه‌ینک له‌فیلان جار جار ده‌هاتنه‌سه‌رکانیاویکی زۆر زوال و روون، وه‌ده‌بوونه‌سه‌به‌بی وه‌حشه‌توه‌لاتنی جانه‌وه‌ره‌کانی دی، له‌ئاکام دا ئه‌و جانه‌وه‌رانه‌هه‌میشه‌تینوو، ونه‌خۆش بوون، تاکو، که‌رویشکیکی زیره‌ک، فیلێکی به‌کار هینا، وه‌اوا‌ری ده‌کرد که‌ته‌ی پاشای فیلان ئه‌من قاسیدی مانگی رووناکم، مانگ وای به‌ئیه‌را گه‌یانده‌وه‌که‌ته‌و کانیاهه‌موتعه‌للیق به‌منه‌، له‌وه‌پاش له‌سه‌ر وی کۆ مه‌بنه‌وه‌، چونکه‌حه‌زیه‌تو ده‌که‌م نیشانه‌ی ئه‌نجام دانی ته‌ه‌دید ی مانگ ئه‌وه‌یه‌، که‌ هه‌رکات خو‌رتوو‌متان ده‌کانیاو وه‌ردا، مانگ په‌ریشانو توو‌په‌ده‌بی، و بزانی که‌ته‌و وه‌عه‌ده‌شه‌وی چاره‌ده‌دا دیته‌جی ده‌شه‌وی دیاری کراو پاشای فیلان هاته‌سه‌رکانی، هه‌ر ده‌گه‌لکو، خو‌رتوو‌می ده‌ئاو وه‌ردا، عه‌کسی مانگ هاته‌له‌رزین، وه‌ختیک که‌فیل ئه‌و وزعه‌ی دیت قسه‌کانی که‌ر ویشکی هاته‌بیر، وپیی وابوو که‌ راسته‌ و له‌ ترسان کشاوه‌، وه‌لکانی دوور که‌وت و فیه‌لکانی دیکه‌ش به‌دووی ویدا کشانه‌وه‌...

وايه‌ئه‌وه‌هه‌، وه‌ک بکا که‌ر ویشک، بانگ	قاسیدم من، ناردمی لای فیل، مانگ (٢٧٣٨)
چون ده‌هاتن فیل گه‌لی بۆ کانیاه	بوون ده‌ده‌ردو په‌نج هه‌یوانات، ته‌واو (٢٧٣٩)
گشت له‌ترسان بوون له‌کانیاو دوور زۆر	کرديان حیلێک نه‌یان بوو چونکه‌زۆر (٢٧٤٠)
هاته‌سه‌رکێتو پیره‌که‌رویشک، کردی بانگ	هه‌رچی فیلێ بوون شه‌وی ئه‌وه‌ول، له‌مانگ (٢٧٤١)
تۆ شه‌وی چاره‌ده‌وه‌ره‌، ئه‌ی شاه‌ی فیل	تا له‌نیو کانی بیینی تۆ ده‌لیل (٢٧٤٢)
قاسیدم من بیره‌پیش ئه‌ی شاه‌ی فیل	قاسیدان خۆ، نا‌کرین، زه‌نجیرو دیل (٢٧٤٣)

مانگ ده‌لی ..فیلان، ئیسه‌دها، برۆن	کانی مآلی ئیمه‌یه، ده‌ی، جا، برۆن (۲۷۴۴)
کوێرده‌که‌م چاوتان ئه‌من، واکه‌ن، ئه‌گه‌ر	نایه‌لم من هیچ گونا‌هم بی له‌سه‌ر (۲۷۴۵)
ته‌رکی ئه‌و کانیاه‌که‌ن، لاچن، ته‌مام	تا‌کو نه‌برئ تیغی مانگ سه‌رتان به‌ عام (۲۷۴۶)
بۆ نیشانه‌ی توو‌ره‌بوونی مانگی به‌رز	ئاوی کانی، فیل که‌بی خوا، دپته‌له‌رز (۲۷۴۷)
تۆبیه‌حازر فلان شه‌و، شاه‌ی فیل	تا له‌نیو کانیته‌ وه‌ده‌س بی تۆ ده‌لیل (۲۷۴۸)
کاتی حه‌وت و هه‌شت له‌مانگی، تپه‌ری	شاهی فیلان هاته‌لای کانی چه‌ری (۲۷۴۹)
هه‌رده‌گه‌لکو دای له‌ئاوخو‌رتووم، شه‌وی	که‌وته‌له‌رزین ئاوو، دوا یه‌ش، مانگ له‌وی (۲۷۵۰)
باوه‌ری کرد فیل له‌وی زوو، ئه‌و خیتاب	چونکه‌مانگ کردی له‌کانی ئیز تیراب (۲۷۵۱)
ئه‌ی گرووه‌وه‌ک فیلی ئه‌حمه‌ق، ئیمه‌نین	ئاو به‌ل‌رزئ، ئیمه‌هه‌لبین، تا‌کو چین ^۱ (۲۷۵۲)
ئه‌نبییا‌کوتیان ئه‌سه‌ف به‌و په‌نده‌مان	ئه‌ی سه‌فه‌یان زیده‌تر له‌و به‌نده، مان (۲۷۵۳)

جواب دانه‌وه‌ی ئه‌نبییا به‌وان و مه‌سه‌ل هینان بۆ وان ...

سه‌ت ئه‌سه‌ف ده‌رمانی دان بۆ ده‌ردو ئیش	بوو به‌قه‌هرو بوو به‌زه‌هری گیان کیش (۲۷۵۴)
چاوی ئیوه‌به‌وچه‌رایه‌زی‌ده‌تار	چونکه‌په‌رده‌ی قه‌هری دانا، کرد‌گار (۲۷۵۵)
کوا له‌ئه‌یوه‌ن ویست ئیمه، سه‌روه‌ری؟	سه‌روه‌ریمان گه‌یه‌ئاسمان سه‌ر سه‌ری (۲۷۵۶)
کوا له‌که‌شتی دئ شه‌ره‌ف بۆ به‌حری دور؟	خاسه‌، که‌شتی گه‌ر به‌په‌ینی بیت پور (۲۷۵۷)
سه‌ت ئه‌سه‌ف ئه‌و کوێری نا بینا له‌چاو	چه‌شنی زه‌رره‌، چووک ده‌بینی ئه‌و هه‌تاو (۲۷۵۸)
ئاده‌می وا بی نه‌زیر، زانا به‌سو‌ر	چاوی ئیبلیس نه‌یده‌دی له‌و، غه‌یری قور (۲۷۵۹)
دی، به‌هاری وی به‌ده‌ی، دیوانه‌بوو	چون له‌جی یه‌ک هات، که‌شه‌یتان‌خانه‌بوو (۲۷۶۰)
به‌خت و، ئیقبال وا ده‌بی، دئ جارو بار	چون نه‌بوو لایق، ده‌کا زوو له‌و، فه‌رار (۲۷۶۱)
زۆر ده‌بی وا، دیت یار، نا ناسیار	لای نگوون به‌ختی، که‌ناگرئ قه‌دری یار (۲۷۶۲)
به‌ختی به‌د باعیس بوو، نه‌ی دی چاو، ره‌زا	قه‌لبی لای ناحه‌ق ده‌برد (سوء القضا) (۲۷۶۳)
چون بو‌تی به‌رد، بۆتۆ پرو‌گه‌و، سه‌روه‌ره	له‌عنه‌تو، کوێری له‌بۆ تۆ، سی‌یه‌ره ^۲ (۲۷۶۴)
چۆن ده‌بی به‌ردئ بی ئه‌نبازی حه‌ق	بۆ نه‌بن عه‌قل و گییا‌ن، هه‌م‌رازی حه‌ق؟ (۲۷۶۵)
بۆ هوما، می‌شو‌وله‌م‌ردوو، بۆ شه‌ریک	بۆ نه‌بی زیندوو، به‌هه‌م‌رازی مه‌لیک (۲۷۶۶)

^۱ - ئاو به‌ل‌رزئ ئیمه‌هه‌لبین، چین به‌چین (مصرع دوم)

^۲ - چون بو‌تی به‌رد، بۆتۆ پرو‌گه‌و مایه‌یه له‌عنه‌تو کوێری له‌بۆ تۆ سایه‌یه

(٢٧٦٧)	بەشەیی زیندووش، خودا چای کردووه	یانەچاکتان کرد ئەوێ گەر مردووه
(٢٧٦٨)	هەرلەدهوری سەر دەهالی، کلکی مار	عاشقن بۆ کاری خۆتان بێ قەرار
(٢٧٦٩)	خۆ سەریشی دوور لەلەزەت، پەر لەزار	نیعمەتی تێدا نییەخۆ کلکی مار
(٢٧٧٠)	لائیقن زۆر پیکتری، ئەو هەر دوو یار	دەوری سەر سوور بە ئاشکار کلکی مار
(٢٧٧١)	دەو ئیلاهی نامە، بگرە گوێ، لەوی ^١	وا دەلی بۆ مان حەکیمی غەزنەوی
(٢٧٧٢)	لائیقەبۆ جیسمی کەر، خۆ گوێی کەر	تۆ فزوولی کەمکە، نێو حوکمی قەدەر
(٢٧٧٣)	بوون مونا سبب وەسف و گیانان پیکەوه	بوون مونا سبب عوزوو، ئەبدان پیکەوه
(٢٧٧٤)	بێ گومان وای ویست خودای بالاو نەوی	وەسفی هەر گیانیک مونا سبب بوو، بەوی
(٢٧٧٥)	تۆش مونا سبب بگرەوان، وەک چاوو، پروو	وەسف و گیانی چونکە ئەو جووت کردبوو
(٢٧٧٦)	چونکە وای نووسی دەتەقەدیر دا، ئەحەد	بوون دەگەڵ یەکتەر مونا سبب، باش و بەد
(٢٧٧٧)	وەک قەلەم نێو دەستی کاتیپ، سەر نەوی ^٢	چاوو دڵ هەردوو دەنیو دوو قامکی وی
(٢٧٧٨)	بەو دوو قامکە، دڵ دەبی غەمگین و شاد ^٣	قامکی لوتفو قامکی قەهری خوا مەوراد
(٢٧٧٩)	چاو دەنیو دوو قامکی کیت گرت، تۆ قەرار؟	ئەوی قەلەم تۆ لائیقی، لای کردگار
(٢٧٨٠)	قەلبی تۆ وەسلەبە چوار ریگای خودا	گشتی قەسەدو جوبنشت دەو قامکەدا
(٢٧٨١)	عەزم و فەسخت هەر دوو عەزم و فەسخی وی	حەرفی حالی تۆی زهوور دا، نەسخی وی
(٢٧٨٢)	لەو عەوێز بوونەش قەلەم ئاگا، نییە	غەیری گریان و نییاز ریگا، نییە
(٢٧٨٣)	ئەرزیشی وی بوو، بەکاری باش و بەد	دڵ بەقەد خۆی تێدەگا، نەک زیاد لەحەد
(٢٧٨٤)	تیکەلاو کەن تا دەگەڵ فیلان ئەزەل	بوو لەکەر و پێشک و لەفیل، بۆ وان ئەمەل

بەپانی ئەو مەتەبە کە هەموو کەس شایانی مەسەل هینان نییە مەخسوسەن لە کار و

باری خودا دا ...

(٢٧٨٥)	بۆ خودای بێ میسل تەمسیل چا، بکەن؟	کوا دەبی لائیق بەئێوە، وا، بکەن
(٢٧٨٦)	چون لەعیلمی سیر پرواشکار میحوەرە ^٤	خوا مەسەل دینیت، بۆمان، سەر وەرە

^١ - دەو ئیلاهی نامە، گوێ دە، تۆ، بەوی (مصرع دوم)

^٢ - چاو و دڵ هەردوو لە نیوان (ئیصبەعەین) وەک قەلەم نێو دەستی کاتیپ ئەوی حوسەین

^٣ - بەو دوو قامکە بوو قەلەم، غەمگین و شاد (مصرع دوم)

^٤ - چون لەعیلمی سیر پرو و جەهر، ئەو میحوەرە (مصرع دوم)

تا له‌زولف و روو، مه‌سه‌ل یێنی له‌بۆن (۲۷۸۷)	ئه‌ی که‌چه‌ل کوا هات له‌سیر، بۆ تۆ، چ بۆن؟
ئاشکرا بوو راز، که‌ ئه‌و ده‌م، مار بوو (۲۷۸۸)	ئه‌و عه‌سای نیو ده‌ستی مووسا دار بوو
چۆن ^۱ ده‌زانی تۆ، سو‌ری ئه‌و دان و داو؟ (۲۷۸۹)	گه‌رکو مووسا نه‌یدی رازی دار به‌چاو
چۆن ده‌بی مشکێک نه‌کا، هه‌یج ئیشتیبا (۲۷۹۰)	چاوی مووسا بۆ مه‌سه‌ل، کردی خه‌تا
بۆ سه‌زا له‌ت له‌ت بکا ئه‌و تۆ، هه‌تا (۲۷۹۱)	خوا میسه‌لانت ده‌کاته‌ئه‌زده‌ها
تا ده‌بوو مه‌لعوونی هه‌ق، تا رۆزی دین (۲۷۹۲)	وای مه‌سه‌ل هه‌ناوه‌ئیبلیسی له‌عین
چۆ ده‌عهردی، خۆی ده‌گه‌ل ویش ته‌خت و تاج (۲۷۹۳)	وای مه‌سه‌ل هه‌ناوه‌قاروون، بۆ لیج‌ج
چون به‌وان زۆر، خانه‌دان، چوونو نه‌مان (۲۷۹۴)	ئه‌و میسه‌له‌ت زاغو کونده، بی گومان

مه‌سه‌ل هه‌نانی قه‌ومی نووح به‌ته‌وه‌ین و مه‌سخره‌ له‌ کاتی که‌شتی دروست کردن...

چوون له‌بۆ ته‌و هه‌ین، مه‌سه‌ل بیژ، ئه‌وده‌می (۲۷۹۵)	نووح له‌سه‌حرا‌دا، دروستی کرد، گه‌می
چا ده‌کا که‌شتی که‌لێی شێواوه، حال (۲۷۹۶)	له‌و بیابانه‌که‌نیتی ئاو له‌چال
ئێکی دیش ده‌یکوت له‌بۆی بال چاکه‌، تۆ (۲۷۹۷)	یه‌ک له‌وان ده‌یکوت که‌که‌شتی توند برۆ
مه‌سخره‌ناکات ئه‌و قه‌ت نا ته‌مام (۲۷۹۸)	ئه‌و به‌لام ده‌یکوت که‌ئه‌م‌ری خوا به‌لام

حیکایه‌تی ئه‌و دزه‌ که‌ لی‌یان پرسی به‌و نیوه‌شه‌وه‌ له‌بن ئه‌و دیواره‌ چده‌که‌ی؟ کوتی

ده‌هۆلێ لێده‌ده‌م ...

خولاسه‌ی داستان...

دزی‌ک له‌نیوه‌ شه‌وی‌ک دا خه‌ریک بوو دیواری مایێکی کون ده‌کرد، کابرایه‌ک ئه‌وی دی وپی‌ی
کوت بابه‌گیان به‌و شه‌وه‌ تاریکه‌ خه‌ریکی چی؟ دزه‌که‌ کوتی ده‌هۆل لێده‌ده‌م، کابرا پێیکوت
ئه‌دی بۆ ده‌نگی نایه‌؟ دزه‌که‌، جوابی داوه‌ سه‌هینی ده‌نگی دی ...

ئه‌و خه‌ریک بوو کون بکا، دیواره‌کی (۲۷۹۹)	هات دزی شه‌و، تا دزی کا جاره‌کی
ته‌ق ته‌قی سه‌بری ده‌بیست ئه‌و که‌مه‌که‌مه‌ (۲۸۰۰)	یه‌ک نه‌فه‌ر به‌یماری گوێ سووک، ئه‌وده‌مه‌
پێیده‌کوت بۆ واده‌که‌ی تۆ ئه‌ی دلێر؟ (۲۸۰۱)	زوو ده‌چۆ سه‌ربان و، چاوی کرد له‌ژێر
پێیده‌کوت من یه‌ک ده‌هۆل کوت، بێ دره‌و (۲۸۰۲)	کێی؟ چکاره‌ی؟ چی ده‌که‌ی به‌ونیوه‌شه‌و؟
کوا ئه‌دی ده‌نگی ده‌هۆل ئه‌ی توندوتۆل؟ ^۱ (۲۸۰۳)	چی ده‌که‌ی؟ ده‌یکوت ئه‌من ده‌کتوم ده‌هۆل

^۱ - کوا (مصرع دوم)

- پێنێدە کوت سبجەننی دیتن دەنگی وهی نارهتە یی حەسەرە تاو، واوہیل و، وهی (۲۸۰۴)
نادروستە، چاکراوہ، ئەو هە، خو سیرپو بازی وەت نەزانوہ، ئەتۆ (۲۸۰۵)

جوابی ئەو مەسەلە کە مونکیران کوتیان .. کە رویتشک لە تەرەف مانگی ئاسمان پە یامی بۆ

فیل هینا ...

- خۆ هەمان کەر ویشکی شەیتانی نە قام بۆ رەسوول هینای لەبۆ نە فست پە یام (۲۸۰۶)
تا کونە فسی کە و دەنت مە حرووم بکات تۆ لەئا وی زیندە گی بە خشی حەیات (۲۸۰۷)
ئە ی عە نوود مە عنیت کە کرد تۆ، واژ گوون بۆ عە زاب ئامادە بە ئە ی پەستی دوون (۲۸۰۸)
تۆ کوت لەرزیش لەبۆ مانگ نینو زولال گەر کو ترساندی بەوی فیلان، شوغال (۲۸۰۹)
باس دە کە ی کەر ویشک و ئاوو، فیل ی بەرز ترسی فیلانیش لە مانگ، نینو لەرزە لەرز (۲۸۱۰)
لەرزیشی ئاو، وە ک، چ چوو؟ ئە ی کویری خام چە شنی مانگی ک بۆی زە بوون، بوون خاس و عام (۲۸۱۱)
مانگ و رۆژ چن؟ خو، چ نینە گشت فە لە ک چن عقوول و چن نفووس و چن مە لە ک؟ (۲۸۱۲)
رۆژی رۆژی رۆژی عالە متابە ئەو جیم دە کوت؟ نە مزانی رە نگە، ب م لە خە و^۱ (۲۸۱۳)
سە ت هە زاران زیندە شار خە شمی شە هان کردنی نابوود، ئە ی بە د گومرە هان (۲۸۱۴)
لە ت دە بی کینو، لە و دە بیتن سە ت شکاف تاو، لە دە و ری وان دە کا، وە ک ئاش، تە واف (۲۸۱۵)
خە شمی مەردان وشک ئە کاتن سە ت سە حاب خە شمی دلایان زۆر جیهانی کرد خە راب (۲۸۱۶)
چاک بنۆرن، ئیوہ مردووی بی حە نووت لە و نە دا مە تگاهی شارستانی لووت (۲۸۱۷)
فیل کە هێچ نین، سی پەرە ندە ی زۆر بچووک ئیسکی وانی کرد بە بەردان، ورد و سووک (۲۸۱۸)
ئە زە فە ی تە یرا ن ئە بابیل ئە ی برا لە شکری فیلان بە وان چۆن تیک درا (۲۸۱۹)
کێ هە یە نە ی بیستی توفانی نووح یانە دە عوای لە شکری فیر عە و نو، رووح؟ (۲۸۲۰)
خستنی نینو ئاو شکاندی پشتیان یە ک بە یە ک، ئاو کوشتنی جا، گشتیان (۲۸۲۱)
کێ هە یە نە ی بیستی حالی سە موود؟ سەر سە ریش ئە ی هیش، لە عادیان تارو بوود (۲۸۲۲)
چاک لە وان فیلان بنۆرە، جارو بار چۆن کە بوون فیل کوژ، لە نینو جە نگ و هە وار (۲۸۲۳)
چاو کە لە و فیلان و شاهانی زە لووم چۆن بە خە شمی دل هە میشە بوون، رە جووم^۲ (۲۸۲۴)
جا، دە زولمە ت دا دە بن تا کو ئە بە د رە حمە تی نا کا، بە یاوە ریان، ئە حە د (۲۸۲۵)

^۱ - چی دە کە ی؟ دە ی کوت دە هۆ لی لێ دە دە م کوا ئە دی دە نگی دە هۆ ل ئە ی خو ش قە دە م؟

^۲ - تاوی تاوی تاوی عالە متابە ئەو چی دە لە م من؟ ، رە نگە ئیستا ، ب م لە خە و

^۳ - روجووم (مصرع دوم)

- ئېنە نەۋىستە، مەگەر چاكە و بەدى
لەو شتەى دىتو دەلەن نەن دى نىشان
گەرچى پەر بىتن لەرۇز نوور، جىهان
بى نەسىبى خۇ ئەلەو نوورى عەزىم
چوۋى لەكاخ بۇجال، لەوئى بت بىت زىن
گەر لەحال و ۋەسفى گورگى ماۋەگيان
دەنگى داۋود گەيىپە كىۋو، بەر دەلان
ئافەرىن بۇ عەقل و بۇ ئىنساف و داد
ئەى سەبا، تەسدىق بىكەن گشت مورسەلەن
ئەنبىياۋەر بىكەن، پۇژن، ئەۋان
ئىۋەباۋەر كەن بەۋان، بەدرن ئەۋان
ئىۋەباۋەر كەن بەۋان، نوورى دوجان
ئەۋەتەسدىق كەن كەموزد، داۋا، نەكات
لابەتازى بىزەفارسى تۇ بەدل
گوى دەقەۋلى ئەنبىيان ئەى فلان
- خەلكى دىتيان ئىۋە بۇ نەۋدى ئەدى؟
ۋاز دەكا مردن لەبۇ تان چاۋتان
تۇ لەتارىكايى گۇر دا، ئەى فلان
رەۋزەنەى بەسرا، لەتۇ مانگى كەرىم
كۋا گوناۋەتۇ ئەۋ جىهانەى ۋا بەرىن؟^۱
چۇن دەبىنەتن لەۋۋوسوف، پروۋى جۋوان
كەمترى بىست ئەۋ بەلام، گۈيى بەردلان^۲
دائىمەن، (والله اعلم بالرشاد)
ھەر ۋەھا پروۋىك بەحق، بى بى، ئەۋىن
جا لەمەشەر دا، ئەۋان بۇتان پەنان
بىش ئەۋەى مەشەر لەبۇتان بى، مەكان
قەدرى ۋان بىگرن، كەمىفتاحى رەجان
ۋن مەكە، رىگا لەغەيرە، خۇت، چكات
تۇ بەحق عاشق بىپە، ئەى ئاۋو گل
ئاسمانان كرديان باۋەر بەۋان

ماناى ھەزم و مىسالى پىاۋى خام ...

- بىنەبەر چاۋ ھالى رابوردۋان ئەتۇ
ھەزم، يانى، نىۋو دوو تەدبىر ئىحتىيات
يەك دەلى ھەۋ دانەرۇزان دوورە، رى
يەك دەلى تۇ توند برۇ، خۇ، ۋا نىپە
ئەۋ ھەھەزە، ئا و دەگەل خۇت، جا، بەرى
ئەۋ ھە، پۇكە، ئا و لەرىگا بى ئەگەر^۳
- يا لەبۇ لاي ھەزم، تۇ، زۇر توند برۇ
بىگرى لەۋ دوو، ئەۋە، ئەى بى ھىچ خۇبات
ئا و كەھىچ نا، خىز دەسوۋىتەت پى
زۇر بەمەۋداى كەم لەيەكتر، كانىپە
تادروست بى كارو، ترسىش لا بەرى
گەر نەبى ئاۋ، گيان بەھسەرەت دىتەدەر

^۱ - كۋا گوناۋى بوۋ جىھانى ۋا ، بەرىن؟ (مصرع دوم)

^۲ - كەمترى بىست ئەۋ بەلام، گۈيى سەنگ دلان (مصرع دوم)

^۳ - ئەۋ ھەبىزەتتە، لەرى ، ئا و بى ئەگەر (مصرع اول)

(٢٨٤٧)	ئىحتيات بۆ پڕۆژى ميعاد، چا بکەن	ئەى خەليفەزادەگان هەر وا بکەن
(٢٨٤٨)	دووڕ بەهەشتى کردو، دونياى کرد مەقام	ئەو عەدووى گرتى لەبابتان، ئىتتىقام
(٢٨٤٩)	دووڕ بەهەشتو، مەسخەرەى ئافات کرد ^١	شاھى شەرەنجى دلانى مات کرد
(٢٨٥٠)	تا لەعەردى داو، کردى رەنگ زەرد	نێوقەدى گرت زۆر کەرەت وەختى نەبرد
(٢٨٥١)	ئێو مەگرن هېچ کاتىک ئەو، بەکەم	ئادەمى وا فەزلى کرد غەرقى غەم
(٢٨٥٢)	ئەو حەسوودە، زۆر بەچوستى واى دەکرد	تا جو خشلى داىکو بايى مەى، دەبرد
(٢٨٥٣)	زۆر بەسال، ئادەم دەگريسا، زا ر زا ر	کردنى، هەر دوو کيان جا، پرووت و خوار
(٢٨٥٤)	چون لەجۆملەى عاسيان بوو، ناوى وى	گياى چيا، شين بوون بەئەشكى چاوى وى
(٢٨٥٥)	چاو، کەچى هينا، بەسەر ئەوسەر وەرە	بىر لەمەکرو فىلى وى کە، تۆ وەرە
(٢٨٥٦)	داينىن شەمشيرى لا حەو لەى، لەسەر	ئەى بەنى ئادەم لەشەيتان، ئەلحەزەر
(٢٨٥٧)	ئێو نايىن ئەوى، ئەى ئاوو خاک	لەو کەمىنگاى خۆى دەبينى، ئێو چاک
(٢٨٥٨)	دانەپەيداو زاهيەرە، پنهانەداو	دائىمەن دەپزىتى راوچى، دان، لەراو
(٢٨٥٩)	تا نەبەستيتن لەتۆ داو، بال و پەر	لادەخۆت لەو دانەتۆ ئەى خۆش فەر
(٢٨٦٠)	دانەدەخوا ئەو لەسەحرا، بى پريا	چونکە تەيىرىک گەر کودانەى کرد، رەها
(٢٨٦١)	نەيدەبەست داو، بال و پەر، لەو، قەت چکات	چونکە قانع بوو، لەداو دەبوو نەجات

خەراب بوونی کارى ئەو تەيىرى کە لەبەر تەماع و هەواى نەفس تەرىكى حەزم و

ئىحتياتى کرد....

خولاسەى داستان ...

بالەندەبەک لەسەر دیواریک هەلنیشبوو، ولەو دەو روبەرەتەماشای ئەو دانا ئەى دەکرد کە لەزىر داویک پۆ کرابوون جار جار تەماشای سەحراى پانو بەرىنى دەکرد جار جاریش تەماشای ئەو دانا ئەى، هەم دەفکرى زیندەگى ئازادى سەحرا دا بوو، هەم دلێشى بەو دانانەووبوو.. نەیدەزانى چىکا .. لەدانەکان دەست هەلبگرئ وبۆلاى سەحراو زیندەگى ئازادى خۆى بال لیک داو برۆا، یا برۆا بۆ لای لەزەهتێ خواردنى ئەو دانا ئەى، کەئەسیر بوون یا کوشتنى وى بەدوا دایە؟.

^١ - دووڕ لەجەننەت ، مەسخەرەى ئافات کرد (مصرع دوم)

- نیشتبوو ته‌یریک له‌سه‌ر دیواره‌کی
 جاردە‌کاتن ئەو له‌لای سه‌حرا نه‌زەر
 ئەو خیلای بوو له‌نیو ئەو دوونه‌زەر
 ئەو په‌ره‌نده‌ی لای ده‌نا، شه‌ککو گومان
 ئافه‌رین به‌و، هه‌لفری شاد، چۆ هه‌وا
 بووی نه‌جات هه‌ر که‌س ئەو ی کرد موخته‌دا
 چون له‌بۆ گشت حازمان بوو، شا، دلی
 هه‌زم رازی بوو ئەویش رازی له‌هه‌زم
 تۆ ده‌داوی حیرس که‌و تووی زینده‌جار
 لوتفی نه‌ووای بوو که‌تۆی ئازاد کرد
 خوا کوتی من موجریمان ئازار ده‌ده‌م
 گه‌ر له‌جووتیک بینمه‌لای خۆم، به‌ک له‌دوو
 من ده‌گه‌ل ئەو کاره، جووتم کرد ئەسه‌ر
 گه‌ر له‌به‌ک جووت به‌ک نه‌فه‌ر بدزیت شووی
 جاره‌کی دیش هاتی تۆ، بۆ لایی داو
 ئەوچه‌له‌ش ته‌ووای وه‌ی کرد، بۆت گری
 هات په‌روانه‌ی له‌بیر چوون، تۆی ده‌برد
 ئەی په‌پوله‌ که‌مکه‌ نیسیان که‌مکه‌ شه‌ک
 گه‌ر نه‌جانت هات، شوکرت بی، ئەوه
 پیت ده‌به‌خشی شوکری ئەو که‌ی تۆ ئەگه‌ر
 شوکری ئەو نیعمه‌ت که‌، تۆی ئازاد کرد
 تۆ له‌وه‌ختی ره‌نج ده‌ت کوت زینده‌جار
 تاکوباش خزمه‌ت بکه‌م، ئیحسان بکه‌م
- چاو له‌دانی ژیری داو بوو، جاره‌کی
 جار ته‌ماعی ده‌نک و دانه‌ی دیتسه‌ر
 ناگه‌هان عه‌قڵی له‌سه‌ر وی، برده‌ده‌ر
 پرووی له‌سه‌حرا کردو لاینا، فکری دان
 بۆ هه‌موو ئازا ده‌گان بۆ پتیشه‌وا
 پال وه‌جیگای خۆش و ئەمنیه‌ت ده‌دا
 په‌یره‌وی وی بوو، به‌گولزار، مه‌نزلی
 تۆش وه‌هاکه‌، هه‌ت بی گه‌ر ته‌دبیر و عه‌زم
 تۆ گه‌رووی خۆت داده‌نا، بۆ تیغ و دار
 لیت قه‌بوول بوو، تۆبه‌جا، تۆی شاد کرد
 من سه‌زایان لایقی کردار ده‌ده‌م
 دی ئەوی دیش بی گومان و شک، له‌دوو
 جووت هه‌ر دوو دین، به‌کیان بی ئەگه‌ر
 تا به‌یاکا، ژن ئەو ی، ده‌روا به‌دووی
 تۆبه‌، کویر بوو، چونکه‌ کردت، خاک ده‌چاو
 بینیکوتی قه‌ت پی له‌جینی وا، دا مه‌نی
 گیانی تۆی ئەو ده‌سته‌جیله‌ی نار، ده‌کرد
 چاو له‌بال و په‌ریری سووتاو که‌، چه‌له‌ک
 تۆ له‌بۆ ئەودانه‌هیچ کات، نه‌چه‌وه
 رزقی بی داو رزقی بی خه‌و فو خه‌ته‌ر
 واده‌بی گه‌ر نیعمه‌تی ویت، یاد کرد
 تۆ نه‌جاتم ده‌، له‌داو، ئەی کردگار
 خاک ده‌نیو چاوی به‌دی شه‌یتان بکه‌م

ھېكايەتى نەزىر كىردى سەگان لەھەموو زىستانان دا كەلەھاوینی داھاتوودا مالئىك بۇخۆم چادەكەم لەبەر سەرماي زىستان...

خولاسەى داستان

سەگى بېچارە لە زىستان دا لەوھەختى سەرما و سۆل زەعیف و لاواز دەبى و بەزبانى حال دەلى،
ھەر لەگەلکو گەرما بىت، جى بەجى جىگا و سەر پەنا يەك بۇ خۆم چا دەكەم، بەلام كاتىك
كە لەشكرى بەقودرەتى زىستان رۆيشت و ھەوا گەرم و مولایم بوو، قەسدو ئارەزووى خۆى
لەبىر دەچتەو و بەغەفلەت رۆزگار دەگوزەرینى ...

ئىسكى سەگ زىستان كەھات رېك دېن بەجەم	زەربى زىستان وای دەخاتەدەر وخەم (۲۸۸۵)
ئەودەلى جا من لەوھى پاش وا، دەكەم	مالەكى بۇ خۆم، بەبەردان، چا دەكەم (۲۸۸۶)
ھەر كە ھاوین ھات دەكەم من، كار بەچەنگ	چا دەكەم مالئىك لەبەرسەرما، بەسەنگ (۲۸۸۷)
ھەر كە ھاوین ھات و گەرما بوو زیاد	ئىسكەكانى پان دەبن، پىستىش، شاد (۲۸۸۸)
ئەو دەلى كاتى كەخۆى دى زۆر زەلام	من لەكام مال جىم دەبى؟ ئەى خۆش كەلام (۲۸۸۹)
زل دەبى دەروا لەبۇ سىيەر بەغار	تەنبەلو تېر، خودبەسەند، پىر عەيب و عار (۲۷۹۰)
پىندەلى دل، چاكەچاكەى مامە، مال	پىندەلى كوا جىم دەبى مال. ئەى ھەوال؟ (۲۸۹۱)
دەردو مىخەت گەر كوېن بۇ ئادەمى	لا دەنى ئەو حىرس و ئاز، جا، ئەو دەمى (۲۸۹۲)
جا دەلى مالئىك لە تۆبەى، چادەكەم	وہەختى زىستان من ئەوى ئاوا دەكەم (۲۸۹۳)
گەر بەلا رۆى، حىرس و ئازى دىتەپال ^۱	چەشنى سەگ ئەو، لا دەنئىن فەكرى مال (۲۸۹۴)
زۆر لەنعمەت خۆشترە، خۆ شوكرەكەى	كەى دەچى شاكىر بەدووى ئەنعام، كەى؟ (۲۸۹۵)
گيانى نىعمەت شوكرە، نىعمەت، چەشنى پۆست	چونكە شوكرت، تۆ دەبا، بۇ لایى دۆست (۲۸۹۶)
دېتى نىعمەت غەفلەت و، شوكر، ئىنتىباھ	راوكە نىعمەت، تۆ، بەداوى شوكرى شاھ (۲۸۹۷)
شوكرى نىعمەت تۆ دەكا قانىع، ئەمىر	تا لەدەستت دەگرئ سەت، نىعمەت، فەقىر (۲۸۹۸)
زۆر تەعامى خۆش و باش، حەق، پىت دەدا	تا نەبى تۆ قەت لەلاى ھىچ كەس گەدا (۲۸۹۹)

^۱ - گەر بەلا رۆى، حىرس و ئازى دىتەپال (مصرع اول)

مەنەن كۆردى ئەننەيىيان عليهم السلام لەنەسېحەت كۆردن وەينانى دەلىلى جەبەريانە...

قەوم كۆتيان ئەى نەسووحان بەسەبەس	ئەو وتارە، گەر بېى لەو دىنەكەس (۲۹۰۰)
قەلبى ئىمەى بەست بەققان كۆدگار	كارى خۆى، پى ناكۆرى رەد، كەس، چ جار (۲۹۰۱)
نەقشى ئىمەى وىست نەققاش، ئەوھەبەس	ناتوانى تىك بەدا ئەو، قەت، چ كەس ^۱ (۲۹۰۲)
بەر، بەزىر تەبەدىل كەناكا قەت، وتار	كۆن كەنۆى نابى، بەگۆفتاران، چ جار (۲۹۰۳)
خووىى ئاو ناگىرىت، قەت خاكى فەقىر	ئاو عەوھز نابى بەھەنگوین، يانەشىر (۲۹۰۴)
خالقى ئەفلاك ھەم ئەفلاكيان	خالقى ئاو، ھەم گلو، ھەم خاكىيان (۲۹۰۵)
سەفوەت و سوورانى خالق، دا سەما	داى بەخاك و ئا و بەلام، تارى و نەما (۲۹۰۶)
كوا لەدەستى دىت ئاسمان بى بەتار؟	كوا دەبن پرووناك ئاوو گل، چ جار؟ (۲۹۰۷)
بۆ ھەمووش كۆردى تەعېين رى، خودا	كوا بەيەك، كۆشيش دەبى، كىونىك بەكا (۲۹۰۸)

جواب دانەوھى ئەننەيىيان بەجەبەريان...

ئەننەيىيان كەچاى كۆرد خۆى جىھان	قىسمەتىك ئەو ساف، كەنارۆن قەت، ئەوان (۲۹۰۹)
ھەر وھە چاى كۆرد سىقاتى عارىزى	وھك كەسىك مەبغووزو مەنفوور، بى رەزى (۲۹۱۰)
گەر بۆلەى بەر، زىر بەتۆ، بېھوودەيە	گەر بۆلەى مس، زىر بەتۆ، پى بۆ ھەيە (۲۹۱۱)
گەر بەخىز بىزى بېھقور، عاجىزە	گەر بەخاك بىزى بېھقور، جائىزە (۲۹۱۲)
زۆر لەدەردان ھەن دەوايان، لى بەزى	وھك لەئىنسان دا ھەبىتن، ناحەزى (۲۹۱۳)
دەردو رەنجىش ھەن گەلن، دەكۆن چار	وھك سەرىتشەو خوار بوونى چاوو، زار (۲۹۱۴)
بۆ سەلاح چاى كۆرد دەرمان، كۆدگار	دەرد و دەرمان دوورلەسوود نىن خۆ، چ جار (۲۹۱۵)
ئەغلەبى دەردان كەھەن، بى چارەنن	چارەدى، گەر بى تەلاشى تۆ، بەقىن ^۲ (۲۹۱۶)

تىكرار كۆردى كافران حوججەتى جەبەريانە...

قەوم كۆتيان ئەى گرووھ، خۆ دەردمان	بى دەوايەبى عىلاجەبى ئەمان (۲۹۱۷)
زۆر چەلانتان كۆت وھە، ئەفسونو پەند	لەحزەلەحزە، بوو شەدىد تر، بۆ مە، پەند (۲۹۱۸)
گەر لەبۆ ئەو دەردە، قابىل با، دەوا	زەرپەيەك لەو دەردە، جا كەم بايەبا ^۱ (۲۹۱۹)

^۱ - نەقشى ئىمەى والە، وىست خۆى پى مىسال

^۲ - ئەغلەبى دەردان پى دەرمان، كە نىن

ناتوانى تىك بەدا ئەو، قىل و قال

گەر تەلاش كەى دىتەدەس دەرمان، يەقىن

- سودده گەر بێ، ئاو ناچتەنیو جگەر (٢٩٢٠)
 دەچتەجێ دی، بەحر، بخوا، ئەو، ئەگەر (٢٩٢١)
 لا جەرەم جا، دەست و پێی وی، با، دەکا
 گەر جگەر کارێ نەکرد، ئاو، وا دەکا^٢

دووبارە جواب دانەوێ ئەنبیایان بەجەریان ...

- ئەنبیایا کوتیان کەمەئووس بوون بەدە (٢٩٢٢)
 فەزڵ و ئەلتافی خوداوەند، بێ حەدە (٢٩٢٣)
 ناوێدبوون لەو خودایە، نەنگەنەنگ
 وا دەبێ ئەووەڵ گەلیک زۆر، سەعبەکار (٢٩٢٤)
 پاشی مەئووسبوون گەلیک ئومێد هەنە
 والەفەرزم کرد کەدلتان بوو بەبەرد (٢٩٢٥)
 ئیمەنیمانەبەتەسـدیقتان چکار (٢٩٢٦)
 ئەو بەوئیمە بەندەگی دەستوور دەدا
 جا بەگیان فەرمانی وی ئیجرا دەکەین (٢٩٢٧)
 غەیری حەق گیانی نەبی، یاری نییە
 موزدی تەبلیغی ریسالات، ئەو دەدا (٢٩٢٨)
 ئیمە نابین خەستە لەو دەرکە، چکات
 خەستەوو، دل بەستە، بەس ئەو کەس دەبی (٢٩٢٩)
 چون دەگەلمانەهەمیشە ئیمە، یار
 نیو دلێشمان لالەزارو گولشەنە (٢٩٣٠)
 دائیمەن شاداب وجوانین و، لەتیف
 ساعەتیک یاسال بەسەت بێ، لان یەکە (٢٩٣١)
 بەس دەجیسمان دا درێژی و کورتییە
 سێ سەدو نوو سال ئەو ئەسحابی کەهف (٢٩٣٢)
 خوا نیشانی دا بەوان یەک پۆز، زەمەن
 گەر نەبن هیچ پۆزو شوو هەم مانگ و سال (٢٩٣٣)
 فەزڵ و ئەلتافی خوداوەند، بێ حەدە (٢٩٣٤)
 بگرەهەو دای رەحمەتی وی نوو، بەجەنگ (٢٩٣٥)
 جا، دەبی سادەو دەکا سەختی، فەرار (٢٩٣٦)
 چون لەپاشی زولمەتان، پۆز، رەو شەنە (٢٩٣٧)
 هەر چی تەبلیغ کردمان داتان لەعەرد (٢٩٣٨)
 ئیمەتەسـلیمین بەئەمری کردگار (٢٩٣٩)
 خو لەخۆن نالین هیچ، بۆن دێ نەدا (٢٩٤٠)
 گەر لەخیزی ویست بچینین، وا دەکەین (٢٩٤١)
 بەو قەبوول یارەددی عام، کاری نییە (٢٩٤٢)
 نالەبار بووین ئیمەبۆ خاتری خودا (٢٩٤٣)
 بوعدی رێ نادانە مە، ویستان و مات^٣ (٢٩٤٤)
 گەر لەدووری یار، جینی مەحبەس دەبی (٢٩٤٥)
 زۆربەئیخلاص گیان دەکەین بۆ وی، نیسار (٢٩٤٦)
 پیری هەم پەژ مۆردەگیان، لی و ئە (٢٩٤٧)
 تازەهەم شیرین و خەندان و زەریف (٢٩٤٨)
 چون درێژ و کورت لیمان، موفقەکە (٢٩٤٩)
 ئەو درێژو کورتە، نیو گیان جینی نییە (٢٩٥٠)
 تاقەپۆزیک بوو لەلای وان، دوور لەلەهف (٢٩٥١)
 چون لەلای حەق هاتەوەر ووح، نیو بەدەن (٢٩٥٢)
 چون دەبی دل تەنگ و پیرو سست حال (٢٩٥٣)

^١ - زەرپەرەیک لەو دەرەبا، کەم بایە، جا(مصرع دوم)

^٢ - لاجەرەم ئەستوور دەبن جا، دەست و پێ
^٣ - خەستەو و دل بەستە بەس بوو ئەو کەسە
 تونبەتی وی قەت بەتاوی، ناشکی
 گەر لە دووری یار جیگای مەحبەسە

- چون له‌گولزاری وجود بوو، چون له‌خۆ
 ٢٩٤٢) دئ له‌جامی لوتفی حەق، مه‌ستیت له‌بۆ
 ٢٩٤٣) کوا جوعەل بۆنی گولی بۆ بیر دهنارد؟
 ٢٩٤٤) چه‌شنی مه‌و هوومان ده‌بوو مه‌عدووم ئەو
 ٢٩٤٥) پرووی جوانی کوانی، خووکی کتوو، ده‌شت؟
 ٢٩٤٦) چونکه‌هات ئەو لوقمه‌نیزیک بووله‌زار
 ٢٩٤٧) بۆ مورید، رین، زێده ئاسان کردوو

تیکرار کردنی قه‌وم ئیعتیپازی ته‌رجییه، له‌موقابیل ئەنبیایان علیهم السلام...

- قه‌وم کوتیان گهر ده‌زانن، خۆبه‌چاک
 ٢٩٤٨) مورته‌دو نه‌حس و عه‌دوون لای ئیمه، پاک
 ٢٩٤٩) گیانی ئیمه نه‌بیوو وه‌هم و بیر هه‌م
 ٢٩٥٠) پێش له‌ئێوه، ئیمه‌بوومان ئیتتیفاق
 ٢٩٥١) ئیمه‌تووتی نوغل و شه‌کران بووین، به‌ناز
 ٢٩٥٢) گهر له‌هه‌ر جینگای جیهان دا بی غه‌می
 ٢٩٥٣) یا له‌هه‌ر جینگای جیهان بی فالی به‌د
 ٢٩٥٤) گشت له‌زیر داستان و فالی ئێوه‌دان

دوو باره‌ جواب دانه‌وه‌ی ئەنبیایان علیهم السلام...

- ئه‌نبیایا کوتیان که‌فالی پیس و به‌د
 ٢٩٥٥) راس له‌نیوان گیانتان ده‌گرئ، مه‌ده‌د^١
 ٢٩٥٦) گهر له‌جی یه‌ک تۆ بنووی هه‌ی بی خه‌ته‌ر
 ٢٩٥٧) میهره‌بانیک گهر کو وشیار کا، ئەتۆ
 ٢٩٥٨) ره‌نگه‌بیزی، لیده‌ده‌ی فال، زۆر خه‌راو
 ٢٩٥٩) ده‌مه‌ه‌وئ تۆ، ده‌م له‌فالی به‌د، نه‌جات
 ٢٩٦٠) ئەو له‌پنهان بوو خه‌به‌ر دار وه‌ک نه‌بی
 ٢٩٦١) گهر ته‌بییک پیت بلئی قۆره‌ی مه‌خۆ
 ٢٩٦٢) گهر بله‌ی فالی به‌دت لێدا، له‌بۆ؟

^١ - ئەنبیایا کوتیان که‌فالی پیس، هه‌ر راس له‌نیوان گیانی ئێوه، دپته‌ ده‌ر

^٢ - چون ده‌بینی ئەو شته‌که‌س نه‌یده‌ی (مصرع دوم)

(۲۹۶۳)	بۆ فلان كار هيچ مه كه، ئاماده، خۆ	گەر مونه ججيم پيت بلئى ئەو رۆ ئەتۆ
(۲۹۶۴)	يەك دووجار راست، بەو دەكەى باوەر، ئەتۆ	سەت كەرەت گەر كرديتتى ئەو درۆ
(۲۹۶۵)	سيححتى وى، بۆ لەلای تۆ چۆ غىلاف؟	قەت نجوومى ئىمەنەيىوو هيچ خىلاف
(۲۹۶۶)	عيلمى ئىمە، بوو بەلام، كەشف و عەيان	عيلمى دوكتوورو مونه ججيم بوو گومان
(۲۹۶۷)	حەملەد، ئىتت ئەو لەبۆ لای مونكىران	دوود دەيىنن ئاگرىش لەو لای جيھان
(۲۹۶۸)	چونكە گفتى ئىوھەيتى بۆ ن زەرەر	تۆ دەلەى ئەو دەم كەبەس كەن لەو خەبەر
(۲۹۶۹)	بچيەھەر جى، ھەر لەگەلئە، فالى بەد ^۲	تۆ كەنايىسى لەناسىج، تا ئەبەد ^۱
(۲۹۷۰)	يەك لەبان، بت يىنى بت كا، باخەبەر	گەر لەدووت بروات ماريك پر خەتەر
(۲۹۷۱)	ئەو دەلى، باش، تۆش بۆى زۆر شادو خۆش	پىندەلەى مەمكەغەمىن، خۆ تەكخەمۆش
(۲۹۷۲)	شادى دەروا، غەرقي نىو دەردو غەمى	گەر كو گرتى مار ئەستۆت ئەو دەمى
(۲۹۷۳)	بۆ يەقەت نەدرىو، نەت كر، تۆ فيغان	پىندەلەى بۆچ، وام دەكەى بانگ، ئەى فلان
(۲۹۷۴)	تا لەمەو زووع، چاك ئاگا دار بىام ^۴	يا لەسەربان بۆچ بەردت لىنەدام؟
(۲۹۷۵)	تۆش دەلەى شادىت بەمن سەت بار دا	ئەو دەلئى چون تۆ، منت ئازار دا
(۲۹۷۶)	تا نەجات دەم لەسەختى قەيد و بەند	ئەو دەلئى كردم جەوانمەردى بەپەند
(۲۹۷۷)	ئەزىتە تو ئازارمت، تۆ خستە دەست ^۵	حەققى ئەو چاكەت نەزانى بووى بەپەست
(۲۹۷۸)	بەد دەكا گەل ئەو كەسەى بىكا، خەنى ^۶	ھەر وەھايە خەسلەتى پەستى دەنى
(۲۹۷۹)	چون بەچاكە، چاك ناين. ئەو دەنى ^۷	تۆ بەسەبەرت نەفسى خۆت كە، مونخەنى
(۲۹۸۰)	ئەو لەباتى چاكەيەك، جەو سەت دەدا	گەل كەرىمىك چاكەكەى زۆر بوو پرەوا
(۲۹۸۱)	بۆت دەيىتە بەندەيەك، زۆر با وەفا	گەر دەگەل پەستىك بكەى قەھرو جەفا

^۱ - ئەى ئەوئى نايىيەى لەناسىج، تا ئەبەد (مصرع اول)

^۲ - ئەى ئەوئى نەت بىست لە ناسىج، قەت چكات بچيە ھەر جى، فالى بەد ھەروا، لە لات

^۴ - تا لە مەوزووع چاك ئاگات كرديام (مصرع دوم)

^۵ - ئەزىتە و ئازارمت تۆ گرتە دەست (مصرع دوم)

^۶ - بەد دەكا گەل تۆ، ئەگەر بىكەى خەنى (مصرع دوم)

بەد دەكەن گەل ئەو كەسەى بىكەن، خەنى (مصرع دوم)

^۷ - چون بەچاكە، چاك ناين قەت، دەنى (مصرع دوم)

کافران چاندیان له‌نیو نیعمه‌ت جه‌فا جا، له‌دوو‌زه‌خ دا ده‌کن گاز، (ربنا) (۲۹۸۲)

حیکمه‌تی س‌روست کردنی دوو‌زه‌خی دونیای دی، و زیندانی ئه‌و دونیایه‌تا مه‌عبه‌د و په‌رس‌تنگاهی موته‌که‌ببیران بی، که (ایتیا طوعا او کرها) ...

۲۹۸۳)	گه‌ربینی ئه‌و، سه‌فا، جافی ده‌بی	گه‌رجه‌فاده‌ی شه‌خی په‌ست، سافی ده‌بی
۲۹۸۴)	به‌ندی ته‌یری لاقی بیگانه، فه‌خه	جیتی عیباده‌ت جا له‌بۆ وان دوو‌زه‌خه
۲۹۸۵)	چون له‌ویندا زیکری خالق بی حه‌ده	بۆ د‌زو، په‌ستان، زیندان مه‌عبه‌ده
۲۹۸۶)	بۆ عیباده‌تگاهی گه‌رده‌نک‌ه‌ش، سه‌قه‌ر	بۆ عیباده‌ت چونکه‌بوو خه‌لقی به‌شه‌ر
۲۹۸۷)	غه‌یری تاعه‌ت، نه‌یوو قه‌ست، له‌و کردگار	دی له‌ده‌ستی ئا ده‌می خۆ، زی‌ده‌کار
۲۹۸۸)	غه‌یری تاعه‌ت، قه‌ست، له‌دونیا، هیچ نه‌بوو	(ماخلقت الجن والانس) بینه‌پروو
۲۹۸۹)	خۆ ده‌بی، ئه‌و یه‌ک له‌بن سه‌ر دابنی ^۱	چاو کتیب نو‌س‌را قه‌قه‌ت بۆ خویندنی
۲۹۹۰)	قه‌ستی غه‌یری دانیشی پر سوود، نه‌بوو	خۆ به‌لام بالنج له‌وی مه‌قسوود نه‌بوو
۲۹۹۱)	تۆشکه‌ستت خوارد له‌شه‌ر، کردت فه‌رار	گه‌رله‌جیتی بزمار، شیرت برد به‌کار
۲۹۹۲)	یه‌ک به‌یه‌ک بوو یان عیباده‌تگاهی خاس	گه‌رچی مه‌قسوود ئیه‌تیداو دانیش، له‌ناس
۲۹۹۳)	مه‌عبه‌دی ئینسانی به‌د، ئیسقامی وی	مه‌عبه‌دی ئینسانی باش، ئیکرامی وی
۲۹۹۴)	وینده‌باشان، تائه‌وان ویت، به‌ر، بده‌ن ^۲	لینده‌په‌ستان تا ئه‌وان ویت سه‌ر بده‌ن
۲۹۹۵)	جا، به‌هه‌شت بۆ باش و، دوو‌زه‌خ بۆ به‌دان ^۳	لاجه‌ره‌م حق چاده‌کا، دوو مه‌عبه‌دان
۲۹۹۶)	تا‌کو مه‌غ‌روور سه‌ر نه‌وی کا بیته‌زوور	ده‌رکی قودسی چووکه‌کرد مووسایی توور
۲۹۹۷)	دوو‌زه‌خه‌ئ‌ه‌و ده‌ر که‌چووکه، جیتی نییاز	چون ئه‌وان مه‌غ‌روور بوون زۆر خۆ خوواز

^۱ - خۆ ده‌بی، ئه‌و یه‌ک له‌بن سه‌ر خۆ، بنی (مصرع دوم)

^۲ - گه‌ر له‌په‌ستان تۆ بده‌ی، ویت سه‌ر دهن گه‌ر به‌باشان تۆ بده‌ی، ویت به‌رده‌ده‌ن

^۳ - لاجه‌ره‌م دوو مه‌عبه‌دی چاک‌کرد خودا بۆ که‌ریم جه‌ننه‌ت، به‌به‌د، دوو زه‌خ ده‌دا

بە یانی ئەو مەتڵە بەکە خوداوەند سووپەتی پادشایانی بەسەبەبی موسەخخەرکردنی
جەبباران کە بۆ خوداوەند موسەخخەر نین دروست کردووە، وەکوو موسا (م) دەرکیکی
چووکی لە بەیتولموقەددەس چاکرد بۆ پکوعی جەببارانی بەنی ئیسپرائیل لەوختی
هاتنەژوور دا (ادخلوا الباب سجدا وقلوا حطه)...

(٢٩٩٨)	دەرکەکی چووکی دروست کرد بۆ وروود	وەک لەئێسکو گۆشتی پادشایان، وەدوو
(٢٩٩٩)	دوژمنن چونکە بەسەجدەیی خوای جیهان	ئەهلی دونیا تاکو سەجدەیی بەن، بەوان
(٣٠٠٠)	ئێسمی ئەو میحرابی، میر و پالەوان	یەک زەبالەدانی کرد میحرابی وان
(٣٠٠١)	نەیشەکەر پاکانو، ئێوێش نەیی بەتال	ئێوێنەن لا ئیق بەدەرگای، بی هەوال
(٣٠٠٢)	بەیرەوی وانێ لەخۆ دی، شیر بەعار	خازەن بۆ ئەوسەگان پەستانی خوار
(٣٠٠٣)	با لەشیران قەت نەترسێ، مشکێ پەست ^١	بۆ پشیلان بوون مشکان ژێر دەست
(٣٠٠٤)	کوا، لەرۆژی کردگار ترسان، چ جار؟	ترسی مشکان بوو لەسەیی پەر وەردگار
(٣٠٠٥)	(رەبی الادنی) بەنادان، موسەتەحەق	(رەبی الا علا) یە، ویردی رۆژی حەق
(٣٠٠٦)	بەلکە هەلەدی، ئاسکەکەیی بۆن خۆش ناف	مشک ناترسی لەشیرانی مەساف
(٣٠٠٧)	بیبەپیش وی تۆ لەبۆکو مەک، دوو دەست	تۆش ئەیی پەست بگرە کۆمەک هەر لەپەست
(٣٠٠٨)	چون دەبن توورە، کەوالەن، میر و شا	بەس بکەم، زیاتر نەلەم لەو باسەبا
(٣٠٠٩)	گەل لەئیمان، دابنێ تا، سەر، لەئیم ^٢	بوو خولاسەیی ئەو هە، بەد کە، ئەیی کەریم
(٣٠١٠)	وەک لەئیمان، نەفسی بەد، کفران دەکا ^٣	ئەو کەسەیی گەل نەفسی بەد ئیحسان دەکا
(٣٠١١)	ئەهلی نەعمەت ناسپاسن، ماکیرن	هەر لە بۆیە ئەهلی میحنەت شاکیرن
(٣٠١٢)	شاکیرو ئارامەهەر کەس بوو فەقیر	ناسپاس و سەر کەشن شاھو ئەمیر
(٣٠١٣)	باعیسی شوکرن فەقەت هەردەردو رەنج	کوا لەبۆ شوکری سەبەب بوو ن مۆلک و گەنج؟

^١ - شیرێ ناکا گەورە، ترسی مشکێ پەست (مصرع دوم)

^٢ - گەل لە ئیمان، تاکو سەر دانێ لەئیم (مصرع دوم)

^٣ - ئەهلی نەعمەت سەرکەشن، هەم ماکیرن (مصرع دوم)

داستانى عاشق بوونى سۆفى بەسفرەى خالى ...

خولاسەى داستان ...

دەرویشىك رۇژىك لەجىيەك سەفرەىكى خالى دىت كە ھەلا ۋەسراپو، جى بەجى بەشەو قو ھەيەجانى ۋى، ۋە دەست تەكاندانو رەقس و سەما كەوت، و كراسەكەى دېرى و بانگى كرد كە ئەى فەقىر و بىننەوايان ئەو ھەيەويست و ئومىدى بىننەوايان .. كەمكەمە دەرویشى دىكەش ۋە شەوق و زەوق كەوتن، و دەگەل ۋى شادى و سەمايان دەست پى كرد، لەو كاتەدا يەك نەفەر فزۋول كە ئەو ھالەتە عاشقانەى دىپو، كوتى ئەى بابا ئەو ھەراۋ ھورىايەتان بۆ چىيە؟ سەفرەىكى بى نان و، بەزمارىك ھەلا ۋەسراۋ ئىحتىياجى بەو ھەموو سەرو سەدايەنىيە، سۆفى پىنكوت بېرۆ، تۆ كەنەخۇت دەناسى ۋەنەلەيشقى حەقىقى خەبەرت ھەيە، عاشقانى سادق بەكەمەندى نەبوونى بەزاهىر بوون، ئەسیر نابن...

(۳۰۱۴)	دەيدېرى ئىقەو دەپرەقسى، جارەكى	سۆفىيەك دى، سەفرە سەبزمارەكى
(۳۰۱۵)	ھات عىلاجى دەرد و رەنجى بى دەوا	بانگى كرد ئەوھە، نەوايى بى نەوا
(۳۰۱۶)	كۆۋە بوون دەور و بەرى سۆفى دەدى	شەوقو زەوقى چونكە زۆر بۆ ھاتە دى
(۳۰۱۷)	جار دەبوون بىھۆ ش و، ھوشيار جارو بار	پىنكەنن و ھايو ھويان بوو، بەكار
(۳۰۱۸)	تۆ لەبۆ سەفرەى بەتال، بۆ ۋا دەكەى؟	يەك فزۋول پىنكوت لەبۆ غەوغا دەكەى؟
(۳۰۱۹)	ھەستى خواز بە، دوور لەيشقى، خۆ ئەتۆ	پىيدەكوت تۆ نەقشى بى مەعنای، بېرۆ
(۳۰۲۰)	بەندى ھەستى نابى، ھەرچى سادقە	عیشقى نان، بى نان، غەزايى عاشقە
(۳۰۲۱)	عاشقان دەگرن بەبى سەرمایە، سوود	عاشقان ناپان ھەوئى خۆ، قەت و جوود
(۳۰۲۲)	گۆ، لەمەيدان دەر دەكەن بى دەس، ئەوان	ھەلفرېن بى بال ئەوان دەورى جىھان
(۳۰۲۳)	ئەو بەيەك دەس چاى دەكرد زەنبىل، چلۆن	ئەو فەقىرەى بۆى لەمەنى ھات، بۆن
(۳۰۲۴)	رەنگ و نەفسى مۇتتەحىدىان بوو، بەجەم	چون ژىيانى عاشقان بوو، نىو عەدەم
(۳۰۲۵)	بۆ پەرى، بۆن بوو غەزا، ئەى مۇرپەزا	كوا دەزانى، شىر خۆر تامى غەزا
(۳۰۲۶)	چون دەگەل يەك ئەودوۋوۋون، ناسازگار	كوا لەوى بۆ ئا دەمى بۆن دى، چ جار؟
(۳۰۲۷)	تۆ لەخۆرا ك ناتوانى ئەو بەرى	لەزەتتىكى دى لەبۆن را بۆ پەرى

- بوو به‌خوین بۆ قیبتیان ته‌و ئاوی نیل^۱ خو به‌لام بۆ سیبتیان ئاوی جه‌میل (۳۰۲۸)
 بوو به‌ری، بۆ قه‌ومی ئیسرائیل، یه‌م بوو به‌جینی خنکانی فیرعه‌نو خه‌ده‌م (۳۰۲۹)

مه‌خسوس بوونی یه‌عقوب (ع) به‌خواردنه‌وه‌ی جامی حه‌ق له‌پرووی یووسوف ...

- پرووی یووسوف چاوی یه‌عقوب، وای ده‌دی نه‌یده‌دی وا، قه‌ت برا و خه‌لکی ده‌دی (۳۰۳۰)
 یه‌ک له‌تاو، وی چال له‌بۆ خۆی چاده‌کا یه‌ک له‌داخان ته‌و له‌نیو چال را ده‌کا (۳۰۳۱)
 لای برا سفره‌ی به‌تال بوو، پرووی وسوو پر له‌لای یه‌عقوب له‌نانی خۆش بوو (۳۰۳۲)
 کوا ده‌بینی چاوی ناپاک پرووی حوور؟ نوێژ که‌مه‌قبوول نایی (الا بالطهور) (۳۰۳۳)
 بۆ گیانان عیشه‌به‌س خۆ راکیان بۆیه‌جووع بۆقووت، بۆ گشت پرووح و گیان (۳۰۳۴)
 هه‌یبوو یه‌عقوب‌جووع به‌یووسوف‌چه‌ش‌نوور بۆنی نانی یووسوفی بۆ هات له‌دوور (۳۰۳۵)
 ته‌و که‌سه‌ی هینای کراس زۆرتوند به‌غار بۆنی یووسوف له‌و کراس نه‌ی کرد چ جار (۳۰۳۶)
 ته‌و که‌سه‌ی سه‌ت فه‌رسه‌خان له‌ودووربوو چونکه‌یه‌عقوب بوو، ده‌هات بۆی بۆن، زوو (۳۰۳۷)
 زۆره‌نه‌عالم له‌دانیش بی نه‌سیب حافیزن بۆ عیلم و دانیش نه‌ک حه‌یب (۳۰۳۸)
 موسته‌میع بۆی دئ له‌وی، بۆ ن بۆ مه‌شام گه‌رچی بی، ته‌و موسته‌میع جینسی عه‌وام (۳۰۳۹)
 چون له‌ده‌ستی وی کراس بوو عارییه‌ وه‌ک له‌ده‌س ده‌لال بیتن جارییه‌ (۳۰۴۰)
 لای ده‌لال قه‌دری که‌نیز بوو سه‌ر سه‌ری ده‌یه‌ه‌وئ چون ته‌و بداته‌موشته‌ری (۳۰۴۱)
 رزقی عالم هه‌ربه‌ده‌ستی خوایه‌به‌س که‌س له‌ده‌ستی نایه‌بیرئ رزقی که‌س (۳۰۴۲)
 یه‌ک خه‌یالی خۆش ده‌بی، یه‌ک باغی خۆش یه‌ک خه‌یا لی به‌د، ده‌با، ئینسان له‌هۆش (۳۰۴۳)
 هه‌رخودا باغیک له‌وه‌همیک چاده‌کا یا له‌وه‌همیک دووزه‌خیک به‌رپا ده‌کا (۳۰۴۴)
 جاله‌کی مه‌علوومه‌ری گولزاری وی؟ کی ده‌زانی کوپه‌جیگه‌ی ناری وی؟ (۳۰۴۵)
 وه‌ختی گه‌شت، دل کوێر‌بوو دیده‌بانی وی دئ خه‌یا لای کام ته‌ره‌ف له‌گیانی وی (۳۰۴۶)
 گه‌رخه‌یالی باتلی دیبايه‌، دل هه‌رچی باتل با، خه‌یا ل ده‌ینایه‌، گل^۳ (۳۰۴۷)
 که‌ی ده‌کا جاسوس له‌رێگایه‌ک گوزه‌ر؟ زۆر به‌رین بی، پرکه‌مین بی، پر خه‌ته‌ر (۳۰۴۸)

^۱ - خوین ده‌بی بۆ قیبتیان ته‌و ئاوی نیل (مصرع اول)

^۳ - هه‌رچی باتل با، خه‌یا ل، ده‌ینا، له‌گل (مصرع دوم)

- چەشنى كۆيەر دامىنى فەزلى بگرە دەس
 قەبىزى كۆيەر ھەر ئەۋھەيە، ئەي خۇش نەفەس (۳۰۴۹)
- دامەنى ۋى يەنى ھەر فەرمانى ۋى
 بەختەۋەر ئەۋكەس، كەتەقۋا، گيانى ۋى (۳۰۵۰)
- يەك دەزى لاي جۆگەئاۋو، مېرغوزار
 يەك دەزى لاي دەرد و رەنجى بى زمار (۳۰۵۱)
- زۆر عەجەب لەو بەختەۋەر ما، رەنجەر
 ۋەك عەجەب لەو رەنجەرما، بەختەۋەر (۳۰۵۲)
- بۆچى وشكى؟ لىرەزۆرن كانياسو
 بۆچى زەردى؟ لات دەۋا ھەن بى جىساو (۳۰۵۳)
- تۆش لەبۇ چىمەن ۋەرەئەي ھەمنشەين
 ئەۋ دەلى من جىم لەنىۋ چىمەن، چ نىن (۳۰۵۴)

داستانى ئەمىر غولامى ۋى كەزۇر بەنۋىز و موناجات علاقەمەند بوو...

خولاسەى داستان ...

لەرۋزگارى رابوردوۋدا ئەمىرىك غولامىكى بەنۋى (سونقور) ھەبوۋ، لەيەككىك لە بەرەبەيانان دا ئەمىر ويستى كەبرۋاتەھەمام بانگى غولامەكەي كرد كەئەي سونقور لەخەۋ ھەستەۋەسباب و لەۋازم ئامادەكە، دەمەھەۋى بچمەھەمام، سونقور جى بەجى جام و ھەۋلەي ئاما دەكردو ۋەرى كەۋتن، لەسەر رېگا، مزگەۋ تىكيان دى كەدەنگى بانگ لەمنارەكانى دەھات، سونقور چونكەزۆر بەنۋىز و موناجات علاقەمەند بوو كوتى ئەي ئەمىر كەمىك لىرەراۋەستەھەتا ئەمن دەچمەمزگەۋت و نۋىز دەكەم، پاش ماۋەيەك ئىمام ۋەھمەت نۋىزىيان تەۋاۋا كرد ۋەلمزگەۋت ۋەدەر كەۋتن، بەلام ئەمىر ھەر مونتەزىرما، ۋسونقورى لەنىۋ ئەۋ جەمەتەدا نەدى، دوو بارەسەبرى كرد بەلام دوو بارەخەبەرىك لەۋ نەبوو، تا كو ئەمىر لەدەركى مزگەۋت بانگى كرد .. ئەي سونقور بۇ لەمزگەۋت نايەدەر؟ سونقور جوابى داۋە.. ئاخىر ئەۋ نايەلى كەئەمن يىمەدەر، ئەمىر پىيكوت كەس لەمزگەۋت دا نەماۋە، كى نايەلى كەئەتۇ لەمزگەۋت يىمەدەر؟ سونقور پىيكوت ھەمان كەسكىك كەنايەلى ئەتۇ يىمەمزگەۋت ...

- بوونىيازى مېرەبەھەمام يەك سەھەر
 سونقورى گازكرد، ۋا، ھەلبىنەسەر (۳۰۵۵)
- جام و ھەۋلەۋ گىل، لەئالتوون ۋەرگرە
 تا لەبۇ ھەمام بېرۋىن ئەي خۇش ۋرە (۳۰۵۶)
- سونقور ئەۋدەم جام ۋەھلەي زىدەباش
 گرت و رۋىين دوو بەدوۋ، ۋەك يولداش (۳۰۵۷)
- بوۋلەسەر رى مەسجدىك دەنگى ئەزان
 ھاتەگونى سونقور كەبىستى ئەۋ زەمان (۳۰۵۸)
- زۆر بەشەۋ قى نۋىز سونقور بوو ئەسیر
 پىدەكوت ئەي سەر ۋەرى من ئەي ئەمىر (۳۰۵۹)

۱- بىرەبۇ نىۋ چىمەن و گولزار، ئەتۇش ئەۋ دەلى توانام نىيە، بۇ جىتى خۇش

- رابطە سەستەتۆ ئەلەو دووكانە، كەم
كاتى ھاتن بۆ دەرى قەوم و ئىمام
ما، لەوئ سونقور ھەتالاي چىشتان
دەيكوت ئەى سونقور لە بۆ نايەى دەرى؟
ھەوسەلەت بى ئىستەدېم ئەى رەو شەنى
ھەو كەرەت سەبرى دەکرد، بانگى دەکرد
جوابى ھەروا بوو كەدەيكوت ئەى ئەمىر
پىندەكوت خۆ كەس نەما، بۆ نايەدەر؟
داى جەواب، ئەوكەس كەتۆى راگرت لەدوور
ئەو كەسەى مەنەت دەگا، تۆ بىيەزورور
ئەو كەسەى نەيھىشت بى، بۆ زورور دوپىت
نايەلئ، يەم، ماسىيان لئى بن، بەدوور
ئەسلئ ماسى ئا، ئى ھەيوان گلە
بەس خودا دەيكاتەو، قفلئ قەزا
گەر ھەموو زەرپراتى عالەم، بن، كليل
گەرفەرامۆشت بىي تەدبىرى خۆت
خۆت لەبىرچى گەر ئەتۆ، يادت دەكەن
- تا دەخوینم (لم يكن) نويزىش دەكەم
کردىيان نويزو دوعاى خۆيان تەمام
مونتەزىر ما، مىر لەوئ، تا يەك زەمان
پىندەكوت، زانا بەفەن لئىم ناگەرئ^۱
دائىمەن تۆ ھەر لەقەلب و گوئى منى
تا بەتەئخىر، ھەوسەلەى مىرى دەبرد
نايەلئ بىم، لئىرەكردوومى ئەسبىر
كئ دەكا مەنەت، ئەتۆى كرد دەس بەسەر
راى دەگرت ئەمىش وەكوودىتت لەزورور
نايەلئ ئەو، من لەمەسجىد بىم بەدوور
بەستى دوو بئى عەبدى خۆى نەيھىشت كەبىت
نايەلئ يەم، خاكىيان لئى بىنە زورور
ھەرچى تەدبىر بىت لئىرە، باتلە
بگرتەسلىم بگرتەتۆ رىگىاى رەزا
ناوہبئ ئەوقفلە، گەر نەيكاجەليل
بەختى وا جوان پىت دەدا، جا، پىرى خۆت^۲
بەندەبى باش، ئەودەم ئازادت دەكەن^۳

ئاومىدبوونى ئەنبىا لەھىدايەتى مونكىران .. (حتى اذا استياس الرسل) ...

- ئەنبىا كوتيان بەخۆيان ئىمەچەند
ئاسنى ساردمان زۆر كوتا بىھوودەبوو
مەعدەنى ئەفعال، قەزا، ھەم وەعدەيە
پىشەبەد بى، بەد دەبىتن بەرگو بەر
رووكەتاعەت، تۆ بەلام ھەر چەشنى تىر
- ئەو نەفامانەبدەن، ھەر وەعزو پەند؟
نىو قەفەسمان بىتجىساب كرد، ئىمە، فوو
باعىسى تىزى ددانان مەعدەيە
بۆ گەنىوى كلكى ماسى دئ، لەسەر
چونكە (بلغ) بوو بەگفتى خواى قەدىر

^۱ - دەيكوت ئەى سونقور لەبۆ ماوى لەوئ؟ پىندەكوت زانا بەفەن واى لئىم، دەوئ

^۲ - بەختى وا جوان پىت دەگا، لەو پىرى خۆت (مصرع دوم)

^۳ - گەر لە بىرت چىت خۆتۆ، ياد دەكەن بەندەبە، ئەودەم ئەتۆ، ئازاد دەكەن

- باشى يابەد،خۇ لەتۇ مەعلوم نىيە
 دابىتى گەر پىشتى كەشتى بار ئەتۇ
 تۇ لەدوولا نىتەھىچ عىلم و خەبەر
 گەر بىلەى تا من نەزانم كىتھەمە
 من ئەلەو رېگايەناجىم، يانەنا^۲
 من بەشك ناچم ئەلەو رېگايە، قەت
 تۇ تىجارەت ناتوانى ۋەك، چ كەس
 گەر بترسى تاجرئىكى شووشەگيان
 بەلكەبوو، بى بەش، زىيانىش زىندەزۆر
 بەس ئومىد بوو ژېر بەناى كاران، يەقىن
 دەركى حق تۇ نايى لىدەى ئەى جەناب
- تۇش تەلاش كە، تېگىگەى، ئەسلىت، چىيە
 بى تەۋەككول كوا دەكەى ئەوكا ر، ئەتۇ؟
 رەستگارى يانەغەرقى لەو سەفەر
 دوژمنم، بۇ ھەرچى كەشتى ئىتو يەمە^۱
 لىم عەيان كەتۇ، ئەمن ناچم دەنا
 چەشنى خەلكى ھەر بەيەك ھىوا، فەقەت
 چونكەئاگا بەو دوولايە، خوايە، بەس
 خۇ، چكات ناكات ئەو سوودو زىيان
 چونكەدەبىي نوور كەسى، بى، شوعلەخۇر
 نا نەجات بى لەوى، تۇ بگرەدىن
 ھەرئومىدت بى لەحق، داناي سەۋاب

بەيانى ئەو مەتلەبەكەئىمانى موقەللىد ھەر خەۋف و پەجايە...

- عىللەتى كارن ئومىدەو ئارەزوو
 دەچنەلەى دووكان، سبەينان زىندەزوو
 پىت نەگا لەو رېيە، رەنگەرزق و مال
 خەۋفى حېرمانى ئەزەل، بۇ كەسبى قووت
 تۇ دەلەى گەر ترسى حېرمان بى لەپىش
 زىياد دەبى ھىوام تەلاشم بى ئەگەر
 بۇ لەكارى دىن ئەدى ئەى بەدگومان
 خەلكى ئەو بازارە، تۇ نەت دىو، يا
 چون ئەلەو دوكانەبۇيان ھات،كان
 ئاگرى سوور جا، دەبۇ خەلخالى وان
- گەرچى مليان بوو بەكۇشيش ۋەك دەزوو
 رزق و رۇزىيان چون ئەوان بوو ئارەزوو
 بۇ دەرۋى تۇ ۋا بەشەۋق و خۇشحال؟
 لاي نەنا بۇچى لەجستو جۇت پرووت؟
 تەنبەلى خۇ، زىندەدېتى، دەرد و ئىش
 تەنبەلى بۇم چادەكا، زىاتر خەتەر
 دامەنت دەگرېت ئەو خەۋفو زىيان؟
 چاۋ لەسوودى ئەو لىياۋو ئەنبىيا
 چەندەلەو بازارەسووديان برد ئەوان
 بەحرى مەۋۋاج، جا دەبۇ خەمبالى وان

^۱ - دوژمنى من ھەرچى كەشتى ئىتو يەمە(مصرع دوم)

^۲ - من ئەلەو رېگا، دەخنىم يانەنا (مصرع اول)

ئاسنیش بۆ وان، رام، وەك مووم دەبوو با، لەبۆ وان بەندەبوو، مەحکووم دەبوو (٣١٠٣)

بە یانی ئەو مەتەنە بە کە حەزەرەتی پەسوول (ص) فەرمووی (ان لله تعالی اولیاء اخفاء)...

(٣١٠٤)	شۆھرەتو نیوو نیشان، بۆ وان، چ نین	بەك گرووھی دیکەھەن پنهان دەژین
(٣١٠٥)	گەورەیی وانی نەدی قەت، بەك نەفەس	بەو هەموو، والا مەقامی وان، چ کەس
(٣١٠٦)	هیچ لەئەبدالان، نەیان بیست نیوی وان	نیو حەرەم بوون، گەل کەرامەتیان نیهان
(٣١٠٧)	بانگ دەکا وا، تۆ لەبۆ ئەو لا وەرە	یانەنەت بیست لوتفی زاتی لەو سەرە
(٣١٠٨)	چاو لەهەر جینگا، بکە، ئیعلامی وی	شەش جیهاتی عالەمی، ئیکرامی وی
(٣١٠٩)	زوو برۆ سووتان نەترسینی ئەتۆ	گەر کەریمیک بیتکوتی، نیو نار، برۆ

حیکایەتی دەتەندوور ھاویشتنی دەسەری ئەنەس (رض) و ئەسووتانی ئەو دەسەرە...

خولاسەی داستان ...

کابرایەك دەگەل چەند نەفەرێك بوو بەمیوانی ئەنەسی كۆری مالیك، پاش غەزاخواردن ئەنەس مۆتەووەججیەبوو كە دەسمالی سەر سفرە، زەردوچلكن بوو، بەكەنیزی خۆی كۆت برۆ ئەو دەسمالەدەنیو ئاگری تەندوور باوئ، كەنیزجی بەجی ئەو كارەى ئەنجام دا میوانەكان مۆتەزیر بوون كەدوو كەلێكى رەش لەتەندوور بیتەدەر، بەلام زۆر بە تەعەججوبە وە مۆتەووەججیە بوون كە خەبەرێك لەدوو كەل نییە، دواى چەند دەقیقان كەنیز چوو كە دەسمالەكەى بئى حەد سبى ببوو لەتەندوور هینا یەدەر، میوانەكان لەدیتنى ئەو مەنزەرە یەزۆر تەعەججوبیان كرد، عیللەتیان پرسى، ئەنەس كۆتى .. چونكە حەزەرەتی رەسوول (ص) چەند جارەن، دەست و پرووی موبارەكی بەو دەسمالەتەستریوەتەو، ئاگر زەرەر بەو نا گەیهەنیت، لەو كاتەدا كەنیز بەمیوانەكانى كۆت هەر كات پیاوانى خودا بەمن دەستوو ر بدەن كەخۆت دەنیو ئاگر باوئ، جی بەجی ئەو كارە ئەنجام دەدەم چونكە بەگەرە پیاوان ئیعتقادى راسیخم هەیه...

(٣١١٠)	بوون بەمیوان، لەو كەسى، گەل چەند كەس	وا، رپوایەت بو كەرۆژێكى ئەنەس
(٣١١١)	دى ئەنەس دەسمالی سفرەى، زەردو بۆر	واى حیکایەت كرد، كە پاش خۆراكى زۆر
(٣١١٢)	بیخەتەندوور، را مەووەستە، چەشنى زیز	زیندەچلكن، پێیدەكۆت تۆ ئەى كەنیز
(٣١١٣)	جی بەجی دەسمالی سفرە، ئەو بەهۆش	خستیهنیو تەندوورى پرئاگرى لەجۆش

- مات دەمان لەو كارە، مېوانان ھەموو
جا دەرى ھىنا لەپاشان لەو تەنۋور
قەوم كوتيان ئەى سەحابى، ئەى عەزىز
پىيىكوتن چون ئەحمەدى وا نامدار
ئەى دلى ترساو لەئاگر ھەم عەزاب
گەر جەماد لەو عىززەتى والەى دەدى
خۆلى كەعبە، بوو بەرووگە، ھەر لەوى
جا دەيان كوت پاش ئەوەى، بەو خادىمە
بۆ بەگفتى وىت فرى دا دەسرە، زوو
تۆ لەبۆ دەسمالى سفرەى، پر بەھا^۱
پىيىكوتن پاكەن لەبۆم جىيى ئىتمىنان
ھىچ نىيەخۆ، دەستمالىكى پەرۆ
دەچمەنىو نار مەن بەيى شك ئەى جەناب
دەسرەھىچ، مەن دا دەنىم سەر نىو نار
خۆت ئەلەو ئىكسىرە، دە، تۆ ئەى برا
قەلبى پىاو كەم بى لەقەلبى ژن، ئەگەر
- (۳۱۱۴) ئىتتىزارى دوو كەلى زۆر يان، ھەبوو
(۳۱۱۵) زۆر سېپو پاك، چلكى پىس لەو بوو، بەدوور
(۳۱۱۶) بۆ نەسووتا، بەلكەبوو زۆر زۆر تەمىز
(۳۱۱۷) دەست و لىوى دەستىرچ بەو جارو بار
(۳۱۱۸) تۆ لەدەست و لىوى وا كە، ئىقتىراب
(۳۱۱۹) قەلبى عاشق چى لەوى بۆ دى، ئەدى؟
(۳۱۲۰) خۆلى بى پىنى شەخسى پاك بە، ئەى قەوى
(۳۱۲۱) بىژەحالى خۆت ئىستاكە، بەمە
(۳۱۲۲) وا گرېمان كرد، زاناي رازبوو
(۳۱۲۳) خستەنىو تەندووررى پر ئاگر، وەھا؟
(۳۱۲۴) ئاۋمىدى لوتقى وان نىم، ھىچ زەمان
(۳۱۲۵) گەر بلى ئەو، تۆ لەبۆ نىو نار، پرۆ
(۳۱۲۶) چون ئومىدم بوو لەپاكەن، بىچىساب
(۳۱۲۷) چون بەپاكەن ئىعتىماد بوو، بەيار
(۳۱۲۸) كەم مەكەسىدقت لەوەى، ژن پىنى درا
(۳۱۲۹) زۆر لەزگ كەمترىبوو ئەو، زۆر بى سەمەر

داستانى گەيشتنى پەسوول(ص) بە فەريادى كاروانى عەرەب كە بە تونىايەتى و بى ئاوى
لە سەحرادا مابوونەو، و خۇيان و وشترەكانيان لە تونيان زبانيان كىشاپوو و
مونتەزىرى مردن بوون ...

خولاسەى داستان ...

لەبىابانىكى وشك و گەرم كاروانىكى عەرەب بەيى ئا و مابوونەو.. و ھەلۆى رەشى مردن بالى
بەسەر وان دا كىشا بوو ..لەو كاتەسامناك و نا خۆ شەدا بوو كەپتغەمبەرى ئەكرەم (ص)
گەيشتنى و فەو رەن بەتعدادىك لەوانى فەرموو ھەرچى زوو ترەپرۆن بۆ ئەو بەرى ئەو

^۱ - تۆ لە بۆ دەسمالى وا پاش ، پر بەھا (مصرع اول)

تەبۆلکەخیزانە.. کاروانچەکان پرسیان یا رەسوول اللەمەگەر لەو بەری ئەو تەبۆلکەخیزانە چ خەبەرە؟ فەرمووی لەو بەری ئەو تەبۆلکەخیزانە غولامێکی رەش بەمەشکێکی پڕ ئاو بە وسترەکەى خۆى دەپروا، بڕۆن بەهەر جووریک بێ، ئەو ی بیننە ئێرە ئەو جەماعە تەچوونە ئەو بەری تەبۆلکەخیزەکان و هەر وەک وو پێغه مبه (ص) فەرموو بووی غلامێکیان دى کە سواری وسترە و مەشکێکیشی ئاو پێیە.. ئەو جەماعە تە غولامە کە یان بۆ خزمەت پێغه مبه (ص) هینا، لەحالیکی دا کە ئەو غولامە پێغه مبه و مەقامی بەرزى وی نە دەناسی.. پێغه مبه (ص) بە کاروانچەکانی فەرموو لەو ئاوەی کە دەمەشکەى ئەو غولامە دایە، وەخۆن و کەمێکیش بۆ خۆتان پاشە کەوت بکەن ئەو تینوانە هەموویان لەو مەشکە ئاویان خواردەو، وسترەکانیشیان تێر ئاوەکردن و تەواوی مەشکەى خوشیان پڕ ئاو کرد، تا لەکاتی بێ ئاوی دا زەخیرە بیت، وپاش ئەو هەموو ئاو بەتال کردنەش هیشتا مەشکەى ئەو غولامە هەر پڕ لە ئاویو .. تەواوی حازران لەو موعجیزە و خارقولعادەییە ماتو سەرسام مان، غولام لەدیتنی ئەو موعجیزەى ئیلاهی گۆرا و نووری ئیمانی کەوتە قەلبی، و ئیمانی بە پێغه مبه (ص) هینا، پێغه مبه (ص) دەستی بەسەری ئەو غولامە دا هینا و فەو رەن رەنگی رەشی وی بەسپی گۆرا جا ئەو دەم پێغه مبه (ص) فەرموو، ئیستا بڕۆ بۆ مەنتیقەى خۆت و ئەو خەبەرەیان بۆ بگیرێو.. غولام بە وسترە مەشکی پڕ لە ئاو چۆو و مالى ئەربابی خۆى کاتیک کە گەیشتە مالى ئەرباب، ئەرباب ئەوی نەناسی و پێتواو و کە ئەو کابرایە غولامە کەى وی کۆشتوو و بە مەشکەو، وسترەو و بۆ لای وی دى کاتیک کە ئەرباب دەگەل وی پروو بە پروو بوو نەیناسی و سۆراغى غولامى خۆى لەوی دەپرسی وپاش جواب و سوئالێکی زۆر تێگەیشت کە ئەو جەوانی سپی بێست و جوان هەمان غولامی رەشی خۆیەتی ...

بۆلەسە حرادا گروو و هیکى عەرەب	ئاو نەبوو، مان وشک مەشک وشک لەب (۳۱۳۰)
مان ئەلەو سەحرا یە زۆر حەیران و مات	دەنگی لای لای مردنیش بۆ وان دەهات (۳۱۳۱)
ناگەهان هات یاوەرى هەر دوو جیهان	مستەفا هات، هەر لەبەر کۆمەک، بەوان (۳۱۳۲)
دی لەوئ کاروانی گەو رەو دوو ر لەبەخت	وان لەسەر گەرمایی خیزو، پڕیگە سەخت (۳۱۳۳)
وسترانیان گشت زبانیان بوو لەدەر	خەلکە کەش کەوتوون لەسەر خیز، بێ خەبەر (۳۱۳۴)
رەحمی هاتو، پێیکوتن زوو، چەند یار	بچنە لای ئەو تەپکە خیزانە بەغار (۳۱۳۵)
مەشکی ئاو یەک رەش، بە وستر، وا، دەبا	دەچتە لای ئەربابی خۆى توند، چەشنی با (۳۱۳۶)
ئەو رەشی وستر سەوار، گەر چوونەوی	بیننە لای من، بى هەوئ یا نە یهەوئ (۳۱۳۷)

- هاتنەلای ئەو تەپكەخیزانەئەوان
رەش غولام دەروا،بەوشتەر چەشنى با
جا دەيان كوت بەوكەدەى وئ،بچىەلای
پىكوتن ئەوكىيە؟ نا ناسم ئەوى
كرديان تەعريفى واقىع لەو، بەيان
ئەوكەسەى كەبوون گرووھىك پەپرەوى
برديان ئەو، ھەر بەپراكىشان ئەوان
ھەر كەھىنايان بەپراكىش لای نەبى
گشتيان لەو مەشكى ئاو، تىر ئاو كران
مەشكى خۇيان پەردە كرد لەو مەشكە، جا
كىيەدىبى ئاقەمەشكىكى پەراو
كىيەدىبى بەس بەمەشكىكى پەراو
مەشكەروو پۆش بوو دەنا خۆ، مەوجى فەزىل
ئاو دەگۆرئ بۆ ھەوا، گەرما ھەبى
بەلكەبى عىللەت خوداۋەندى كەرەم
چون لەئەۋو، بۆ سەبەب بووى سەرئەوى
تۆ سەبەب دەگرى موسەبىب لادەنى
گەر سەبەب رۆى، تۆ بەسەر خۆت، دا دەدەى
خوا دەلى پىت، تۆ برۆ بۆ لای سەبەب
ئەو دەلى من، تۆ دەبىنم ئىستەبەس
پىندەلى (ردوا لعادوا) كارى تۆ
خۆ بەلام چاوم لەكارت لا دەدەم
قافلەلەو كارەگەلىك ھەيران دەبوو
كرتەر و پۆش تۆ لەبۆ عام، مەشكى ورد
- راستيان دى گفنى پاشاى دوو جىهان
چەشنى سەو قات مەشكى پەراو ئەو، دەبا
لەو تەرەف مەحبوبى بى ھەمتاى خوداى
جواب درا، پروو خۆشە، مانگى سەر زەوى
ئەو كوتى ناك، بلىن، شاعىر فلان
ھەربەجادوو، من كەناچم لای ئەوى
دادو فەريادى دەچوو، بۆ ئاسمان
پىكوتن ئاوئ وەخۆن، راش كەن لەوى
يەك يەكەى كاروانچيان، ھەم وشتان
ھەو رى ئاسمانان لەوى، سەرسام دەما
ئاگرى چەن دووزەخان بەو بى، پەراو؟
مەشكى زۆرى دى، بىن پەراو، تەواو؟
دى بەئەمرى وى، دەگا، لەو بەحرى ئەسل
ئەو ھەوا تەبديل بەئاو، سەرما ھەبى
چاى دەكردئاو، راس لەسەرچاۋەى عەدەم
تۆ، بەجەھلت ھەرۋەھا، لەدواى وى
سوورەتور و پۆش، لەجىنى وى دا دەنى
جا دەلەى كۆ مەك كەپىم، ئەى خوايەدەى
چۆن وەبىرت ھات سونەم؟ ئەى عەجەب
غەبرى تۆ نا كەم ئەمن، چاوم لەكەس
تۆبەسستى، دائىمەن بۆ يارى تۆ
رەحمەتم زۆرە، بەتۆش من، جا، دەدەم^۲
ئەو ھەچى بوو؟ ئەى نەبى، ئەى بەحرى خو
مات دەمان لەو، چى عەرەب با، يانەكورد^۳

^۱ - كىيەدىبى ئاقەمەشكىكى ھەرتەنى چەندەمەشكان لەو ھەتا سەر، ئاو دەنى

^۲ - رەحمەتم زۆرە بەتۆش ھەروا دەدەم (مصرع دوم)

^۳ - كرتەر و پۆش لەبۆعام مەشكى ورد مات دەمان لەو، كى عەرەب با، يانەكورد

پێکردنی مەشکەیی ئەو غولامە لە ئاو بە موعجیزە، و ڕوو سپی کردنی ئەو غولامە ڕەشە
بە ئیزنی خۆداوەند..

٣١٦٢)	تا نە کە ی لیمان، شکایەت، دوا یە تۆ	ئە ی غولام تۆ پێ بێنە مەشکی خۆ
٣١٦٣)	جا دەهات لای لا مەکان، ئیمانی وی	ئەو ڕەشە ی حەیران دە کرد بورهانی وی
٣١٦٤)	مەشکی وی ڕوو پۆشی فەیزی کردگار	دی لە ئاسمان کانیاویک، دێتە خوار
٣١٦٥)	تا بە چاوی زاهیری دی، کانیاو	بەو نەزەر ڕوو پۆشی دەدرین ئەو، تەواو
٣١٦٦)	چوو لەبیری هەم ڕەئیس و، هەم مەقام	چاوی پێکردن لە ئاو، ئەو دەم، غولام ^١
٣١٦٧)	دای دەنا نێو گیانی وی، حەق، زەلزەلە	دەست و پێی وی بێ تەکان مان ئەو چەلە
٣١٦٨)	بێنە بەرخۆت هۆش، بێ ڕۆ بەدوایی کار ^٢	بۆ سەلاح، دوو بارە کردی هووشیار
٣١٦٩)	توند بێ ڕۆ لەو ڕینگەدا، بێ دەرد و ئینش	مەگرە حیرەت دوا یە حیرەت دێتە پێش ^٣
٣١٧٠)	ماچی زۆری لەو دوو دەستە، ئەو دەدی	دای دەنا سەر ڕووی، دو دەستی ئەحمەدی
٣١٧١)	گەو رەیی بەخشی بەوی، هەم خوویی وی	دەستی کێشا مستەفا سەر ڕوویی وی
٣١٧٢)	بۆی شەوی تار، بوو بە ڕۆژی ڕوونوگەش	بوو سپی پێست گەرچی ئەو بوو پێست ڕەش
٣١٧٣)	پێیدە کوت ..بۆ دێ بێ ڕۆ، تۆ بێزە حال	بوو بە یەک یووسوف، بە نازو با جەمال
٣١٧٤)	نەیدە ناسی ئەو لەخۆی جا، پاوو دەست	ئەو دەچوو، بێ حال و بێ هۆش، مەست مەست
٣١٧٥)	هاتە لای ئەریاب لە لایەن کا روان	جا بە دوو مەشکی پێراو ئەو بوو ڕەوان

ئەریاب غولامی خۆی بەسپی دی و ئەوی نەناسی و پێیکوت کە ئەتۆ غولامی منت
کوشتوو و خۆین ئەتۆی گرتوو و خۆداوەند ئەتۆی و دەست من خست ...

مات دەما ئەریاب کە دیتی ئەو لە دوور خەلکی گاز کرد، وەرنەلام، هەوینی حزوور (٣١٧٧)

^١ - چاوی پێکردن لە فرمێسک ، ئەو غلام (مصرع اول)

^٢ - هووشیار بە تۆ ، بێ ڕۆ بەدوایی کار (مصرع دوم)

^٣ - مەگرە حیرەت ئێستە حیرەت وا لە پێش (مصرع اول)

- من دەيىنم و شترم ھەم مەشكەشم
ئەو كەسەى دى، مانكى چاردە، پرووىى وى
كوا غولامم، يانەريگاي ون بوو
گەر كوها تەپش پيىكوت ئەى فلان
كوا غولامم چت لەوى كرد؟ دا بلى
پنيدە كوت گەر كوشتابم ئەو عەبدى خاس
كوا غولامم؟ پييدە كوت، ئەو خۆ، منم
پاس بلى پيىم چى بەسەر بەندەم دەھات
پنيدە كوت ئەسرارى تۆ گەل ئەو غولام
لەو زەمانى تۆ منت دەكرى، ھەتا
تا بزانى من ھەمان بەندەم، لەبوون
رەنگ عەووز بوو، خۆ بەلام ئەو گياني پاك
ئەھلى زاھير ئيمەزۆر زۆر لادەنين
كەسرەتو ئەعداد نين، بۆ گيان شناس
تۆ لەرني گيان، گيان بەتا، بى گيان شناس
گەو ھەرى عەقل و مەلەك ھەر يەك دەبوو
ئەو مەلەك وەك تەير، گرتى بال و بەر
بوون لەبۆ يەكتر بەياوەر لا جەرەم
ھەم مەلەك ھەم عەقل، بۆ حق واجيدن
نەفس وشەيتان بوون لەئەووەل يەك نەدوو
ئەو كەسەى دى خاك، لەئادەم كردى رەم
پروون دەبوو بەو نوورە، ھەر دووچاويان
زیدەلەو باسەنەلەم نا دات، سوود
كى لەلای شيعەى، دەكا باسى عومەر؟
گەر لەگۆشەى دى، فەقەت، ھەريەك كەسە
مستەحەققى شەرح، بەردو سندنەگل
- بۆچى نايىنم ئەدى بەندەى رەشم؟
نوورى رۇزخۆ، بوو لەحاس وى سەر نەوى
يا بەدەس گورگان، تەفرو توون، بوو
توركى يا خەلكى يەمەن تۆ، ھىندەجوان^۱
كوشتيتت گەر ئەتۆ، پاس وا، بلى
چۆن بەپىي خۆم، من دەھاتم بۆ قىساس
كردى دەستى فەزلى يەزدان رۇشنم
غەبرى راستى تۆ، لەمن نادا نەجات
گشتيان من پيىت دەلەم يەك يەك، تەمام
ئىستە، گشتيت پندەلیم، من ما جەرا
گەرچى تاريكى شەویم، بۆ سوبحى پروون
دوور لەرەنگ و دوور لەئەركانو لەخاك
ئەھلى باتين ئيمەنيو د ل، دا دەنين
غەرەنيو دەرياي و جوودى خوايى ناس
يار بەبۆ بينيش نەمندالى قىياس
بۆ سەلاح ليكترجودابوون، بوون بەدوو
عەقل لای نا، بال و بەر، دەى گرت فەر
بوون بەپشتى يەك ئەوان دوو خۆش قەدەم
ھەردوو بۆ ئادەم موعين و ساجيدن
بۆيەبۆ ئادەم حەسوود بوون، ھەم عەدوو
ئەو كەسەى دى نوور لەوى، خۆى كرد خەم
نەفس و شەيتان بوو لەوان، ھەرقور، عەيان
خويتندى ئىنجيل ناكري، بۆ جەوود
چۆن لەبۆ كەر ليدەدا، بەرەت، بەشەر؟
ئەو ھەراو ھوريای كەكردم من، بەسە
بۆى دەكەن شەرح و بەيان، مەقبوولى د ل

^۱ - توركى يا خەلكى يەمەن ، وا ، ھىندەجوان (مصرع دوم)

بەيانى ئەو مەتلەبە كە خوداوەندى مۆتەئال ھەرجى دای يا خەلقى كەرد لە ھەرد و ئاسمان و ئەعراز و ئەعیان ھەمووی بەخاترى نیازمەند بوونی خەلكى دروست كەرد، لازمە ئىحتىياج بەشتىك ھەبىن تا، بىت دائى كە (امەن يەبىب المضطر اذ ا دعاه) ئىزتىراپ شایىدى ئىستىحقا قە...

چونكە مەرەم بووی نیيازودەردى زۆر	هاتە گفتوگو منا لىك شیر خۆر (۳۲۰۴)
جوزئى وى، بى وى دەكەوتە گفتو گو	گفتى زۆرى ھەن نىھان، ئەجزابى تۆ (۳۲۰۵)
دەست وپى رۆزى جەزا، ھەر دووگەواھ	جا، نەكەى بەودەست وپى خۆت، قەت گوناھ (۳۲۰۶)
گەرنەبى تۆ مستەحقى شەرح و گفت	چاكە ناتیق دەم بەستى، سفت سفت (۳۲۰۷)
ھەرجى زاھىر بوو، سەبەب بوو، بەس، نیياز	تاكو تالیب یتەدەس وى، دلخوواز (۳۲۰۸)
گەر خوداوەند ئاسمانى چا دەكەرد	بەس لەبەر دەفعى نیيازى وا دەكەرد (۳۲۰۹)
بى لەھەرجى دەرد، دەچنەوئ، دەوا	بى لەھەر جى فەقر، دەچنەوئ، نەوا (۳۲۱۰)
دەچنەئەو جىگایە موشكىل بى، جوواو	دەچنەئەو جىگایە كەشتى، بىت ئاو (۳۲۱۱)
خۆت كەتینوو، كەم كە، تۆ ئاو جستو جۆ	ھەلقوئى تا، بۆت لەشەش لا، ئاو ئەتۆ (۳۲۱۲)
تا نەبى قفلى گەروو چووك، نا زدار	چۆن لەمەمكى دایكى وى شیر دیتەخوار (۳۲۱۳)
تۆ برۆبالا و ھەم پەست ھەر بەغار	تا لەگەرمان بى بەتینوو، بى قەرار (۳۲۱۴)
دەنگى زەنبوورى ھەوات گەر بىست ئەتۆ	تۆ دەبىسى دەنگى خۆشى ئاوى جۆ (۳۲۱۵)
بۆنیاز كەمتر لەپووش نى ئەى فلان	تۆ لەبۆ لاى وى دەكەى ئاوى، رەوان (۳۲۱۶)
ئاو دەبەى بۆ مەزپەعەى وشكت، بەغار	تا وەدەستى بىت شادى، كشتزار (۳۲۱۷)
زەپەى گيان دەودا، كەگەوھەر موزمەرە	ھەو رى رەحمەت، پەرلەئاوى كەوسەرە (۳۲۱۸)
تا (سقاهم رېھم) بۆت بى خىتاب	خۆت كەتینوو، ھەر خودا زانای سەواب (۳۲۱۹)

ھاتنى ئىتتىكى كافەر دەگەل مندالى شیرخۆرى خۆى بۆلاى ھەزەرەتى موحەممەد(ص) و وەقسە ھاتنى ئەو مندالە وەك ھەزەرەتى عىسا(ع) بۆ بەیان كەردنى موعجىزاتى پەسول(ص)...

خولاسەى داستان ...

زىتىكى كافەر رۆزىك دەگەل مندالى دوو مانگەى خۆى ھاتە لاى یتفەمبەر(ص) تا راستى و دروستى ئىددىعەى وى ئىمتىحان بكا، جى بەجى مندالە كە، وەقسە ھاتو كوتى ..ئەى موحەممەد

سەلامى خۇدا لەسەرتۇ بى، دايىكى لىنى توۋرەبوو ۋە بەسەرى دا گۇرپاند و پىتىكوت كى ئەو قىسەى فىرى تۆكر دوۋە؟ مندا ئەكە جۈايد او خۇدا ۋە جەبرەئىل، جەزىرەتى رەسوول لىنى پىرسى نىت ۋە جىيە؟ مندا ئەكوتى نىتۋى ۋا قىيىنى من، جەبدولعەزىزە چۈنكە ئەمەن بەندەى خۇدا ۋەندى جەزىزم، بەلام ئەو قەو مەنەفامانە نىويان ناوم، جەبدولعوززا، چۈنكە بۈتى مەشھور بە نىتۋى عوززا، دەبەرستىن، لەئاخىر دا، دايىكىشى ئىمانى هينا...

هات ھەمان، لەو دى، ژنىكى كافران	لاى موخەممەد، تاكوبىكا، ئىمتىحان (۳۲۲۰)
لاى رەسوول هات، رۈوسەرىشى بوو لەسەر	تىقلەكى دوۋمانگەشى ئەو، بوو لەبەر (۳۲۲۱)
تىفل دەيكوت، لىت، سەلامى خۋايى تۆ	ئەى نەبى، ھاتۈينە، ئىمە، لايى تۆ ^۱ (۳۲۲۲)
پىيدەكوت دايىكى، بەرق، بى دەنگ بە، دەى	كى ئەتۋى فىر كىرد شەھادەت ۋا بەدەى؟ (۳۲۲۳)
كى ئەتۋى فىر كىرد ئەى مندا لى چۈوك	بى زبانت ۋا درىزو ۋالە سووك (۳۲۲۴)
پىيدەكوت، پاش حەق، كۈتى پىم جەبرەئىل	بۆ بەيان، جەبرىل دەگەل من بۆ رەسىل (۳۲۲۵)
پىيدەكوت كۈا؟ داي جەۋاب بالاي سەرت	تۆ كەنەت دى بىخەبالا، مەنزەرت (۳۲۲۶)
ئىستەۋىستاۋە لەسەر تۆ جەبرەئىل	سەت كەرەت بۆ رىتموونم، ھەم دەلىل (۳۲۲۷)
پىيدەكوت دىتۈوتەتۆ، دەيكوت ئەدى	ۋا لەزوور سەرتە، بەجۋانى بى جەدى (۳۲۲۸)
ۋەسفى خالى مستەفام ئەو فىر دەكات	چۈنكە باشم، ئەو لەبەد، دەمدا نەجات (۳۲۲۹)
جا رەسوول دەيكوت بەۋى تۆ ئەى رەزىع	بىزە نىت، تۆ، بە، بۆ قەۋلم موتىع (۳۲۳۰)
پىيدەكوت جەبدولعەزىزم لاي خۇدا	جەدى عوززا، ناكەسان دەمكەن سەدا (۳۲۳۱)
من لەعوززا، پاك ۋ بىزارم، بەرى	بەو خۇدايەى داي بەتۆ پىغەمبەرى (۳۲۳۲)
تىفلى دوۋمانگە، بەچەشنى مانگى بەدر	دەرسى كوت ۋەك كامىل ۋ ئەسحابى سەدر (۳۲۳۳)
هات لەجەننەت بۆنى خۆش ئەۋكاتەزوو	تا مەشامى دايك ۋ تىفلى ۋى دەچوو (۳۲۳۴)
ھەردوو كۈتيان گيان لەبەرمان پىتەدەر	خۆشترەتا بۆنى ۋا برۋا، ھەدەر (۳۲۳۵)
ھەركەسى بۆى بى موعەررىف خۋاى ۋەداد	ئەو دەكەن تەسدىق نامى ھەم جەماد ^۲ (۳۲۳۶)
ھەركەسى ئاگاي لەۋى بى خۋاى جىھان	تەيرو ماسى، بۆ دەبن ئەو، پاسەۋان (۳۲۳۷)

^۱ - ئەى رەسوول لەللە، ھاتۈين لايى تۆ (مصرع دوم)

^۲ - ھەركەسى بۆى بى موعەررىف خۋاى حەق جامىد ۋ نامى دەلەين ھەردوو، (صدق)

فراندنی هەلۆ کەوشی مستەفا(ص) و بردنی وی بۆ حەوا، و فرێدانی ئەو کەوشە
بۆ خوارووە و وەدەرکەوتنی ماریکی رەش لەو کەوشە...

خولاسەی داستان ...

پێغەمبەری ئەکرەم (ص) دەحالی دەست نوێژ گرتن دا بوو کە هەلۆ یەک لە ئاسمان هاتە خوار
و کەوشی وی رێفاند و بۆ حەوا ی برد، ولە حەوا، ئەو کەوشی تەکان دا ولە ناکاو مەرەکی
رەش لەو کەوشە، کەوشە، کەوشە، و بەو جوورە گیانی شەریفی حەزرەتی خەتمی مەرتهبەت (ص)
لەسە دەمەیی ئەو مەرتهبەتیی بوو .. و لەپاشان هەلۆ، کەوشی رێفاندراوی بۆ ئەو
حەزرەتە، گەرەندەو...

(٣٢٣٨)	مستەفا دەی بیست لەبالا، ئەو سەدا	دەنگی بانگی نوێژ دەهات، لەو کاتەدا
(٣٢٣٩)	ئەو بەئاوی سارد شوستی دەست و چاو	تاوژوووی خۆی تازەکا، ئەو ویستی ئاو
(٣٢٤٠)	لێی رێفاند یەک لینگە کەوشی وی هەلۆ	شوستی هەر دوو پێ و ویستی کەوشی خۆ
(٣٢٤١)	کەوشی دەفراند، جا لە دەستی وی عوقاب	دەستی بردبۆ کەوشی خۆی، خۆش خێتاب
(٣٢٤٢)	خستیه خوارو، مەرەکی لێکەو تەخوار	کەوشی وی برد بۆ حەوا، وەک با، بەغار
(٣٢٤٣)	لوتفی حەق بوو، بۆی هەلۆ بوو، خێر، خوواز	کەوشە کەوشی مەرەکی رەش بێ ئیجاز
(٣٢٤٤)	پێیدە کوت، ها، کەوشە کەت، بۆ نوێژ برۆ	کەوشە کەوشی هیناوە بۆ وی ئەو هەلۆ
(٣٢٤٥)	موکریمی تۆم، بێ حیساب، بەخوای، دەنا	ناعیلاج بووم ئیحتیرامم لادەنا
(٣٢٤٦)	هەرلەخۆ، فەتوا، دەدا، ئەو، بێ زەرور	وای بەحالی وە ی دەبی ئەو، وا جەسوور
(٣٢٤٧)	ئەو جەفای دیتم لەتۆ، ئەو بوو وەفا	باش تەشە ککۆر وای بەوی کوت، مستەفا
(٣٢٤٨)	من غەمین بووم گەرچی تۆم بووی غەمگوسار	کەوشە کەت بردم، دەهات بۆم غەم هەزار
(٣٢٤٩)	دل بەخۆ مەشغوول دەبو، خۆ ئەو دەمی	گەرچی غەیبی حەق، نیشانداین، سەر جەمی
(٣٢٥٠)	غەیبی والە ی پێ نیشاندام عەکسی تۆ	پێیدە کوت غەفلەت لەتۆ زۆر دوورەخۆ
(٣٢٥١)	عەکسی تۆیە، نیمەوا ئە ی مستەفا	مار، لەنێو کەوشی بێنم لەوحەوا
(٣٢٥٢)	ئینعیکاسی گشت ناپاک، تارو رەش	ئینعیکاسی گشت پاکان، روون و گەش
(٣٢٥٣)	عەکسی ئەغیار کوێر، لەنوور بوو زۆر بەدوور	ئینعیکاسی رووحی پاکان بوو بەدوور
(٣٢٥٤)	تۆ بناسە، بیکە مەقبوولت، رەفیق	ئینعیکاسی رووحی خەلکی زۆر دەقیق

پەندو عیبرەت وەرگرتن لەو حیکایەتە، و بەیەقین زانین کە.. (ان مع العسر يسرا)...

پەندو عیبرەت وەرگرە لەو باسەتۆ تاکو رازی بی بەحوکمی خوایی خۆ (٣٢٥٥)

۳۲۵۶)	گەر بیینی واقعەى بەد، ناگەهان	تاکوزیرەک بی، ئەتۆ ئەى خوش گومان
۳۲۵۷)	شاد بەوەک گۆل، گەر کو سوودین، یا زیان	نا رەزایان زەرد دەکا، بیم، رەنگییان
۳۲۵۸)	شادە، ناروا، قەت بزەى سەرلیتوہکەى ^۱	گەر لەگۆل، یەک یەک، گەلا، تۆ لیتوہکەى
۳۲۵۹)	خۆ لەخار، من ھاتەدەستم، پیکەنین ^۲	ئەو دەلی خاریم ئەگەر، بۆ بم، غەمین؟
۳۲۶۰)	لینت یەقین بی دەگرئ ئەو، پیتشی بەلا ^۳	ھەرشتیکی لی ستاندی گەر قەزا
۳۲۶۱)	ئەودەمەى دین دەردومیحنەت، زۆر زیاد ^۴	بوو، تەسەووف ئەوہە، تۆ بی، شاد شاد
۳۲۶۲)	گەر رفاندی کەو شەکەى ئەو مستەتاب	تۆ عیقایى خواش حیساب کە، یەک عوقاب ^۵
۳۲۶۳)	خوش بەحالی عەقلەکی ئەى بی غوبار	تا نەگاتەلاقى وی هیچ زەخمى مار
۳۲۶۴)	گەرچی شیرخواردی ھەموو مالانى تۆ ^۷	خوا کوتى بۆ وەى لەدەس چوو غەم مەخۆ
۳۲۶۵)	بۆ زیانی گەو رە، مەنعەئەو زەرەر	چون بەلای وا، بۆ بەلای گەو رە، سەر

داواکردنى ئەو کابراپە لە مووسا کە زبانی حیوانات و پەپەندانى فیر بکا...

خولاسەى داستان ...

جەوانیک ھاتەلای ھەزرەتى مووسا(ع) و پینیکوت ئەى پتغەمبەرى خودا زبانی حیوانات فیری من بکەتا لەدەنگ و سەدای وان بۆ تەقویەتى دین و ئیمانی خۆم ئیستیفادەبکەم، ھەزرەتى مووسا پینیکوت دەست لەو ئارەزوویەت ھەلگرەو ھەددو مەرزی خۆت بناسە، جەوانى ساویلکە دەستى لە ئارەزووى موھیمى خۆى ھەلنەگرت و ھەر و ھا داواى لیدە کرد ھەزرەتى مووسا رووى لەدەرگای خودا کرد و ھەرزی کرد ئەى خوداوەند ئەتۆ بۆ خۆت قەزاوھت

^۱ - شادەناروا ، پیکەنینى لیتوہکەى (مصرع دوم)

^۲ - خۆ لەخاریم ھاتەدەس، من پیکەنین (مصرع دوم)

^۳ - ھەرشتیکی گەر کو ئەستاند ، لینت قەزا لینت یەقین بی، ناپەلج بۆت بی بەلا

ھەرشتیکی گەر کو ئەستاند لینت قەدەر لینت یەقین بی، دوور دەکا لینت دەردەسەر

^۴ - ئەو ھەبوومانای تەسەووف، تۆ، بەدل شاد بەغەم بی، لەو نەکەى هیچ کات سئل

^۵ - باعقایى خواش لەلات بی یەک عوقاب (مصرع اول)

^۷ - بۆ لەدەس چوو، غەم مەخۆن ، گفتى خوا گەرچی حیوانت ھەموو ، شیر بی خوا

بفرموو.. ئەگەر زبانی حەواناتی فێربکەم، چونکە زەرفییەت و قابیلیەتی بۆ وی نییە لەبەین دەچێ.. و ئەگەر فێری نەکەم نارهەت دەبێ.. خوداوەند فەرمووی ئارەزووی وی قەبوول بکە..

حەزەرەتی مووسا جارەکی دیش بەدڵسۆزی پێیکوت.. ئەو ئارەزوویەت لەسەر وەدەر خە، و خۆت دەهیلاکەت ماوی، جەوانە کە پێیکوت ئیستنا کەنات هەوێ زبانی هەموو جانە وەرەن فێری من بکە ی لانی کەم زبانی کە لەباب و سەگی مالتیم فێر بکە تادڵخوازی وان تێبگەم.. حەزەرەتی مووسا زبانی ئەو دوو جانە وەرەنە فێر کرد، ئەو جەوانە ساویلکە یە هەموو پڕۆژی سبەینان زوو لەحەساری مالی خۆی رادەووەستا تا ئەووی فێری بوو ئەو ئیمتیحانی بکا، لەو کاتەدا کلفەتی مالی سفرە ی غەزای لەحەسار دا، تەکاند، و پەلکە نانێک لەوی کەوتە سەر عەرزی کە لەباب زۆر بەچوستو چالاکی هات و ئەووی لەپیش سەگە کە، رەفاندو بردی.. سەگ لەو کارە بێ باکانە ی کە لەباب گیلایە ی کرد و ئەووی لەبارە ی خۆی بەزۆلم حیساب کرد کە لەباب بەسەگە کە ی ئیمینان دا کە نارهەت مەبە چونکە سبەینی ئەسپی ئەو کابرایە دەمرێ.. و تۆ لە کەلاکی وی زگی خۆت تێر دەکە ی، هەر لەگەڵکو ئەو خەبەرە ی لە کە لەباب بیست ئەو ی بر دەبازاری و فروشتی، تا خۆی لەزەرەر نەجات بدا.. پڕۆژی دوا یە سەگ مۆتە وە ججیە بوو کە خەبەرێک لە ئەسپ و کەلاک نییە، جا لەبەر ئەوە کە لەبابە کە ی سەر زەنیش کرد و بە درۆ زنی لە قەلەم دا.. کە لەباب پێیکوت بزانی کە سبەینی ئیستری ئەو کابرایە دەمرێ، وەک جاری ئەو وەل ئیسەرە کەشی فروشت.. پڕۆژی دوا یە سەر زەنیشی سەگ بۆ کە لەباب تیکرار بۆ وە، کە لەباب کوتی ئە ی سەگ، بزانی کە سبەینی نۆ بەمردنی غولامی ئەو ماله ی ئەو دەمرێ، کەس و کاری وی بۆ سەرەخۆشی دین، و ئەنواعی غەزا دروست دەکەن و لەباقی مانده ی ئەو غەزایە زگی خۆت تێر دەکە ی.. ئەو کابرایە ئەو خەبەرە کە ی کە بیست فەرەن غولامە کەشی فروشت و لەزەرە روزیانی وی خۆی نەجات دا، پڕۆژی دوا یە سەگ کە لەبابی دیت و پێیکوت ئە ی درۆزن ئە دی ئەو هەموو وەعدە شیرنانه ت کوان؟

کە لەباب کوتی ئەمن لەپیش بینە کانم ئیشتیام نە کردوو، بەلام ئەو بزانی کە سبەینی ئەو کابرایە بۆ خۆی دەمرێ و قەوم و کەس و کاری بۆ تازیە و سەرەخۆشی دین، و گایە ک دەکوژنە وە، غەزا دەدەنە قەیران و سەگیش لەو غەزایانە بە ئارەزوو دەگەن، کاتی کە ئەو کابرا ساویلکە یە، ئەو خەبەرە ی بیست بە پەلە چوو لای حەزەرەتی مووسا و لەبەری پارا وە پێیکوت بە دادم بگە کە سبەینی تیری ئەجەل وەمن دەکەوێ حەزەرەتی مووسا پێیکوت مەگەر پێم نە کوتی کە ئە تۆ لیاقەت و قابیلیەتی فێربوونی زبانی جانە وەرەن نییە و تاپ و تەوانی بیستنی ئەسپاری

غه‌بیبت نییه؟ ئیسته‌بزانه‌که‌تیری ئه‌جه‌ل له‌که‌وانی ئیراده‌ی خوداوه‌ند، وه‌ده‌ر که‌وتوو‌ه‌وسه‌ینی وه‌تۆ ده‌که‌وی .. وه‌یچ ڕیگای فیرارو نه‌جات نییه..ده‌حالی‌ک دا، که‌ئه‌گه‌ر قه‌زا و به‌لا وه‌هه‌یوانانه‌که‌وتبان گیانت له‌هیلاکه‌ت نه‌جاتی ده‌بوو ..به‌لام ته‌ماع ئه‌تۆی نابوود کرد..ئیستا ته‌نها کۆمه‌کی من به‌تۆ ئه‌و هه‌یه‌که‌له‌خودا داوا بکه‌م که‌ئه‌تۆ به‌ئیمان له‌دولیا یه، ببا..حه‌زره‌تی حه‌ق دوعای مووسای قه‌بوول کرد وئهو کابرایه‌ی به‌ئیمان له‌دولیا برد...

وای به‌مووساکوت جه‌وانیک خۆش نه‌زه‌ر	فیر که‌تۆ من، گشت زبانی جانه‌وه‌ر (۳۲۶۶)
ده‌نگی هه‌یوانات که‌بی، جار‌جاره‌بۆم	من به‌وی مه‌حکه‌م ده‌که‌م ئیمانی خۆم (۳۲۶۷)
چون زبانی گشت ئینسانان ته‌واو	هه‌ر به‌دووی فیل و فیریو، نان و ئاو (۳۲۶۸)
ڕه‌نگه‌هه‌یوانات هه‌یان بی ده‌ردی دی	وه‌ختی مه‌رگ و میر، له‌وان ئه‌و دئ وه‌دی (۳۲۶۹)
پینده‌کوت مووسا وه‌لانسئ ئه‌و نه‌زه‌ر	زاهیر و باتین که‌هه‌یتی زۆر خه‌ته‌ر (۳۲۷۰)
په‌نده‌و هوشیاری له‌یه‌زدان که‌ته‌له‌ب	نه‌ک له‌نوسراوه‌و، له‌قه‌و ل و حه‌رف و له‌ب (۳۲۷۱)
زیاد ده‌بوو‌حیرسی، به‌مه‌منووع ئه‌و جه‌وان	تالیبی مه‌منووعه‌ئینسان، ئه‌ی فلان (۳۲۷۲)
ده‌یکوت ئه‌ی مووسا که‌نوورت هات وه‌ها	هه‌ر له‌تۆی گرت، هه‌رشتی هه‌بیوو، به‌ها ^۱ (۳۲۷۳)
زۆر له‌لوتفی تۆ به‌دووره‌ئه‌ی جه‌واد	مانیعم بی، تا نه‌گه‌م من به‌و مراد ^۲ (۳۲۷۴)
جئ نشینی خوا ئه‌تۆی له‌و عه‌سه‌رده‌ا	یه‌ئسه‌بۆمن گه‌ر ئه‌وه‌ت، تۆ پیم نه‌دا (۳۲۷۵)
جا، کوتی مووسا که‌ئه‌ی خوا، ئه‌و که‌سه	وه‌ک له‌شه‌یتان هاتی بۆی وه‌سوه‌سه (۳۲۷۶)
گه‌ر کوفیری که‌م ده‌کا ئه‌و زۆر زیان	گه‌ر نه‌ده‌م به‌و یاد، ده‌بی ئه‌و، به‌د گومان (۳۲۷۷)
ده‌یکوت ئه‌ی مووسا به‌وی یاد ده‌که‌، من	قه‌ت نه‌بوو ڕه‌د که‌م دوعای هه‌یچ پیاوو ژن (۳۲۷۸)
ده‌یکوت ئه‌ی ره‌ب، دئ په‌شیمانی له‌دووی	جا یه‌قه‌ی ده‌دریت و، ده‌ستی خۆی ده‌جووی ^۳ (۳۲۷۹)
لائیقی قودره‌ت که‌نین خۆ، گشت که‌س	چاکترین سه‌رمایه‌بۆ پاک، عه‌جزه‌به‌س (۳۲۸۰)
فه‌قر،بۆیه، بوو به‌فه‌خری دائیمی	چونکه‌ته‌قوای به‌س، فه‌قیر بی ئا ده‌می (۳۲۸۱)
بۆیه‌سه‌ر وه‌ت لای خودا مه‌ردوود بوو	چونکه‌قودره‌ت لاده‌با، سه‌ه‌ران، زوو (۳۲۸۲)
بۆ به‌شه‌ر به‌س، عه‌جزو فه‌قره‌، بوو ^۴ ئه‌مان	له‌و به‌لای نه‌فسی ته‌مه‌عکار و غه‌مان (۳۲۸۳)

^۱ - به‌س له‌تۆ بۆی هات هه‌چی هه‌بیوو به‌ها (مصرع دوم)

^۲ - مه‌نعی من که‌ی تا نه‌گه‌م من به‌و مراد (مصرع دوم)

^۳ - جا یه‌قه‌ی ده‌دریت و قامکی خۆی ده‌جووی (مصرع دوم)

^۴ - ، بۆ (مصرع اول)

- ٣٢٨٤) ئاره‌زووی بێهووده چاکی کرد غه‌م
 ٣٢٨٥) ته‌خسی گل خۆر، گل له‌فیکری ناچته‌ده‌ر
 چونکه‌وا بیه‌عاده‌تی ئینسان به‌جه‌م
 بیتی هه‌زم نا‌کریت ئه‌و قه‌ت گولشه‌که‌ر

هاتنی وه‌حی لای خوداوهند، بۆ موسا(ع) که ئه‌وه‌ی ده‌ی هه‌وێ، یا هه‌موو یا قیسه‌تیکی فێر بکه‌...

- ٣٢٨٦) خوا کو‌تی تۆ، وێتیده‌چی داوا بکا
 ٣٢٨٧) بۆ هه‌موو تاعه‌ت، نه‌مه‌ک بوو، ئیختیار^٢
 ٣٢٨٨) گه‌ردشی وان نیتی هیچ ته‌جرو عیقاب
 ٣٢٨٩) هه‌رچی مه‌وجود بێت، زی‌کری خوا ده‌کا
 ٣٢٩٠) وێتیده‌تیغ و لابه‌، عه‌جزی وی، ئه‌تۆ
 ٣٢٩١) کردی (کرمنا) به‌شه‌ر به‌س ئیختیار
 ٣٢٩٢) چه‌شنی زه‌نبوور جینی عه‌سه‌ل، ئیماندار
 ٣٢٩٣) چاکترین گول، موئمینان بوون خواردیان
 ٣٢٩٤) کافران ئه‌مما غه‌زایان بوو، زوخاو
 ٣٢٩٥) ئه‌هلی ئیله‌امی خودا، کانی ژیان
 ٣٢٩٦) گه‌ر ده‌که‌ی مه‌دح و ده‌ده‌ی شا باش هه‌زار
 ٣٢٩٧) نا که‌سان کانی له‌زیندان دا ده‌بن
 ٣٢٩٨) گه‌ر نه‌ما قودره‌ت، ده‌بی کاسید، عه‌مه‌ل
 ٣٢٩٩) قودره‌تت سه‌رمایه‌یی سووده، ئه‌تۆش
 لێنگه‌ری ئه‌و چۆنی ویست، با، وا بکا
 بێ ئیراده‌ناگرن ئه‌فلاک قه‌رار
 موزد، له‌رووی ئیختیار ده‌ده‌ن، رۆژی حیساب^٤
 دوور له‌ سوود بوو، گه‌ر به‌ ئیجبار وا ده‌کا
 تا بزانی ری گره‌با جه‌نگجۆ^٥
 نیوه‌میش هه‌نگوین و، نیوه‌ی دیکه‌مار
 کافرانیش جینگه‌زه‌هرن، چه‌شنی مار
 بۆیه، تفیان، چه‌شنی نه‌حل، ئاوی ژیان
 له‌و غه‌زایه‌چاده‌بی زه‌ه‌ری به‌ناو
 ئه‌هلی ته‌سوویل و رییا، زاری نه‌مان
 بێ گومان و شک، هه‌ته‌تۆ، ئیختیار
 موته‌قی و زاهید، موریدی خوا ده‌بن
 ها، له‌تۆ نه‌گریت^٦ سه‌رمایه، ته‌جه‌ل
 حی‌فزی وه‌ختی قودره‌تت که، ته‌ی به‌هۆش^٧

^٢ - خویی عیبادت ناسراوه‌ئیختیار (مصرع اول)

^٤ - به‌س به‌موختار موزد، ده‌ده‌ن، رۆژی حیساب (مصرع دوم)

^٥ - عه‌جزی لابه‌، وێتیده‌تیغ، دلخوازییه تیده‌گی جا، ری گره‌با غازیه

^٦ - با، له‌تۆ نه‌گریت (مصرع دوم)

^٧ - حی‌فزی وه‌ختی قودره‌تت که، هه‌ت بی هۆش (مصرع دوم)

- ۳۳۰۰) فەھمى ۋى، گرتى لىغاۋى ئىختىيار
 ۳۳۰۱) پىندەكوت ئەۋ ۋىستەدەت كا، زەرد چىھەر
 ۳۳۰۲) بۆ فرىۋە، دىۋ، كەدەرست ۋا دەدا
- ئەسبى (كړمنا) بەشەر، لىتى بوو سووار
 پەندى دا ۋى ئەۋچەلەش مووسا، بەمىھەر^۱
 ۋات نەۋى تۆ ھەت بى با ترسى خودا

قانع بوۋنى ئەۋ كابراپە بە فېرېۋونى زىبانى كەلەباب ۋ سەگى مالى خۆى و جواب

دانهۋەى مووسا، بەۋى ...

- ۳۳۰۳) فېر كەتۆ من، نوتقى دىكم، ھەم سەگم
 ۳۳۰۴) فەھمى نوتقى ئەۋ دوۋان، دەد را بەتۆ
 ۳۳۰۵) ۋا دەۋەستا ئەۋ لەنىۋ ئاستانى دەر
 ۳۳۰۶) پەلكەنانىكى بەيات لەۋ كەۋ تەخوار
 ۳۳۰۷) سەگ كوتى زولمت لەمن كرد، ئەى فلان
 ۳۳۰۸) ناتوانم، دەنكە گەنمىكى، بخۆم
 ۳۳۰۹) گەربخۆى تۆ، نەك ئەمن، ئەى شاد ۋ مەست
 ۳۳۱۰) دەى رېتىنى نايەلى، سەگ بىخوۋات
- پىندەكوت.. نالەى ھەموو پېم، ئەى بەگم^۲
 پىندەكوت مووسا بەۋى، باشە، برۆ
 ھەر لەبەر ئەزموۋ ھەموو رۆزان، سەحەر
 ۋاى ۋەشانىد سفرە، كەنىز جا، لەۋ حەسار
 ھات رېفاندى جى بەجى، دىك، پەلكەنان
 دەنكى گەنمى تۆ دەخۆى، كۋا ۋەك ئەتۆم؟
 گەنمو جۆۋ، باقى حبوۋىت، دى لەدەست
 پەلكەنانىكى ۋەھا كەم، تۆ، كەھات

جواب دانهۋەى كەلەباب، بەسەگ...

- ۳۳۱۱) زۆر لەۋەى چاتر دەدا، رەززاۋ، بەتۆ
 ۳۳۱۲) جا، سبەى تۆ خۆت لەۋى تېر تېر دەكەى
 ۳۳۱۳) زۆر دەبى رۆزى، بە بى كەسب ۋ تەلاش
 ۳۳۱۴) دىك لەلاى سەگ رەنگ زەرد بو، زۆرخەجۋول
 ۳۳۱۵) سەگ ۋەكارى خست، ئەۋ چەل، لەۋ زىبان
- دىك پىيكوت، بى سەدابە، غەم مەخۆ
 زۆر بەزوۋى دەمرى كابرا، ئەسبەكەى
 مەرگى ئەسپان جىزىنەبۆ سەگ، زىدەباش
 ھەر كەبىستى زوۋفرۋشتى ئەۋعەجۋول
 رۆزى دۋايەش دىك رېفاندى پەلكەنان

^۱ - پەندى دا ، مووسا ، چەلىكى دىش، بەمىھەر (مصرع اول)

^۲ - پىندەكوت فېرم كەناكەى ، گشت ، بەگم (مصرع اول)

- بەسکە، ئەو دیک، لەو فریووە، لەو درۆ
 ئەسپەکە دەتکوت کە دەمرێ، کوا ئەدی؟
 دیک کوتی مرد، ئەسپەکە وی، لێرەنا
 ئەسپی دەفرۆشت، تا، نەیت، بۆ وی، زەرەر
 لینی دەبێ ئیستر، سبەینی، زوو سەکەت
 ئیستری برد و فرۆشت، کردی پەلەش
 رۆژی سێهەم لێ وەکارخست، سەگ، زبان
 بێدەکوت زوو ئیستری برد، بۆ فرۆش
 گەرغولامی وی نەما لەو، هیچ نەفەس
 هەر کەبێستی زوو فرۆشتی ئەو غولام
 شوکری خوای کرد، زێدەبوو ئەو شادمان
 لە دەمە ی فیر بووم زبانی دیک و سەگ
 رۆژی دی دەیکوت بەدیک ئەو سەگ وەها
- زالمی هەم کازی، بێ نووری تۆ
 کویری ئەختەر بێژی، راستیت قەت نەدی
 چوولەیک جێی دی، سەری خۆی دا دەنا
 ئیکی دیکە، ئەو زیانە ی کەو تەسەر
 نەعمەتیکە سوود دەبا لەو، سەگ فەقەت
 لەو زیانەش خۆی نەجات دا ئەو چەلەش
 ئەو درۆزن ئەو ئەمیری کازبان
 هەرسبە ی نۆبە ی غولام دێ بێ، نەخۆش
 نان دەدەن بۆ سەو، فەقیران، قەوم و کەس
 لەو زیانەش ئەو چەلەش بۆی هات، سەلام
 سێ بەلام بۆهات، نەجاتم بوو، لەوان
 چی بەلا بێ، لێم بریو، شا هەرەگ^١
 ئەو درۆزن، بێزەپیتش بێنیت، کوا؟

شەرمەندەبوونی کە لەباب لەلای سەگ بە عیللەتی درۆ کوتن لەو سێ وەعدەدا ...

- ئەو هەموو کیزبو خێلافەتا کو کە ی؟
 دیک بەسە ی کوت ئیمەوانین وەک دەلە ی
 ئیمەدیکان وەک موئەز زین راس خەبەر
 ئیمەدیکان بۆ هەتاوین پاسەوان
 پاسەوانی تاوی روونن ئەولیا
 دای خودا ئیمەبەئینسان، تا بەمە
 ئیمەبێ وەخت، ئیشتیامان بێ، ئەگەر
 گەر بەبێ کات بانگ بکەین بۆ لای فەلاح
 بێ گوناھو، پاک لەئیشکالو غەلەت
 ئەو غولامە ی وی دەمرد لای موشتەری
 نە ی دەهشت بۆ ی زیان، ئەو هیچ، بەلام
- رۆزو شەو تۆ هەر درۆ یان چادەکە ی
 گەر درۆم نەسبەت وەلا دە ی، تۆ هەلە ی
 موئەزیر بۆ وە ی، هەتا و کە ی دیتەدەر
 گەرچی دانێن، ئیمەژێر تەشتی گران
 نێو بەشەر واقیف بەرازی کبیرییا
 ئەو بزانی وەختی نوێژی، کام دەمە
 بانگ بێژین، دا دەنێن بەو بانگەسەر
 خویتمان دەژێت بۆ ساحەب، مەباح
 دیکەکی کەگیانی وەحیی بێ، فەقەت
 موشتەری هات ئەو زیانە ی، بۆ سەری
 نەیدەزانی خوینی خۆی رشت ئەو نەقام

- يەك زىيان دەگرېت پىشى زۆر زىيان
گەرتۆ مەحكوم بى لەلای داد گوستەرى
چون نەزان بووى تۆ لەمەو زووعى قەزا
- جىسم ومالمان با فېدايى، بۆ گىيان (۳۳۴۰)
مال دەدەى تا كو سەرى خۆت دەر بەرى (۳۳۴۱)
مالى خۆت نادەى چكات بۆ پرى خودا (۳۳۴۲)

خەبەر دانى كەلەپاپ لە مەرگى ساحەب مال...

- ھەرسەبەينى دەمرى ساحەب مال يەقین
ساحەبى مال دەمرى دەپوا، ئەو دەچى
نان دەگەل بەرماوى خۆراک و تەعام
گۆشتى قوربانى دەگەل زۆر ناسكەنان
مەرگى ئەسپ و ئىسترو مەرگى غولام
لەوزيانى مال كەھات، خۆى دا نەجات
بۆ لەبۆ دەرويش پىيازەت بوو بەكار؟
تا بەقاي خۆى بۆ نەبىن سالىك بەيار
كەى دەكا دەستىك ئىسارو عەمەل؟
ئەو كەسەى كەبى ئومىدى سوود، دەدا
يا ۋەلى حەققە، كەخوۋى، ۋەك خوۋى حەقە
خوا غەنى خەلكىش فەقىرە، ۋايەخۆ
تا نەبىنى سىو، بەجاۋى خۆى منال
خەلكى بازار ھەر بەخاتەر، ئەو غەرەز
جانىشانى عام دەدەن، سەد جوور مەتاع
يەك سەلام نابىتى ئەتۆ، ئەى پىاۋى دىن
بى تەماع نەم بىست لەخاسان و لەعام
ھەرسەلامى خوا تەلەب كە، ۋا، نىيە
ھات لەزارى شەخسى باش و خۆش مەشام
من سەلامى موئىننى دىش لەلام
چون سەلامى ۋى سەلامى خوايە، خۆ
- گا، دەكوژن وارىسان بۆ داد و شىن (۳۳۴۳)
دى غەزا بۆت، ئا رەزوۋى تۆ دىتەجى (۳۳۴۴)
نىو مەحەللە، دى بەدەسيان خاس و عام^۱ (۳۳۴۵)
سووك دەپرىژن بۆ فەقىر و بۆ سەگان (۳۳۴۶)
بوون بەلا گىر بۆ ئە، ئەو مەغرورى خام (۳۳۴۷)
مالى زياد كرد، خويىتى خۆى دەپزاندا لەبات (۳۳۴۸)
بەو بەلای تەن، تا بىي گىيان ماندگار (۳۳۴۹)
چۆن دەكا سالىك تەنى خۆى، دەردەدار؟ (۳۳۵۰)
تا نەبىنى گىيان، بۆ بەخشىش بەدەل (۳۳۵۱)
ئەو خودايە، ئەو خودايە، ئەو خودا (۳۳۵۲)
بوو بەنوورو، عەينى نوورى موئلەقە (۳۳۵۳)
بى عىۋەز نالى فەقىر، ھا، بگرەتۆ (۳۳۵۴)
دەس لەپىۋازى گەنىو ناكابەتال (۳۳۵۵)
دا دەنىشن نىو دووكان، بەس بۆ عەۋەز (۳۳۵۶)
نىو دلىشان بوو، عەۋەز، تەنھا تەماع (۳۳۵۷)
عاقىبەت نەگرېت لىت، ئەو، ئاستىن (۳۳۵۸)
ھىچ سەلامىك، ئەى عەزىزم، ۋەسسەلام (۳۳۵۹)
بىي ئەۋى، ھىچ مال و ھىچ كۆ و، جا، نىيە (۳۳۶۰)
بۆم لەحەق را، ھەم پەيام و، ھەم سەلام (۳۳۶۱)
خۆشترەزۆر زۆر لەرووح، ئەى خۆش كەلام (۳۳۶۲)
چون بەتەۋجىد ئاگرى بەردايەخۆ (۳۳۶۳)

^۱ - دى لەنىو كۆ دا، بەدەسيان خاس و عام (مصرع دوم)

- ئەو لەخۆی مرد، زیندووئیتستا، بەرەب (٣٣٦٤)
 مەرگی تەن، گەر بێ بەرەنج، ئەو بوو ژبیان (٣٣٦٥)
 لەحزەلەحزە، مونتەزیر بوو، ئەو خەبیس (٣٣٦٦)
 بۆیەئەسراپری خودای ئەو بوو، بەلەب
 ڕەنجی زۆری تەن، دەکا ڕووح جاویدان
 تا ببیسێ ئەو لەدیکی خۆی، حەدیس

هەڵاتنی ئەو کابرایە بۆ لای مووسا بۆ کۆ مەک ویستن چون لەکەلەباب خەبەری مەرگی

خۆی بیست ...

- وای کە بیست ئەو توندو تیز هات، هەر بەغار (٣٣٦٧)
 ڕووی بەسەر خاک دادەکێشا ئەو، لە، بیم (٣٣٦٨)
 پێیدەکوێت بفرۆشەخۆت نەت بێ زەرەر (٣٣٦٩)
 تۆ موسەلمانان هەموویان، قەر بکە (٣٣٧٠)
 ئەو قەزایەم دی لەنیو یەک خشتی خاو (٣٣٧١)
 عاقل ئەووەل دی بەدل کار، ئاخیری (٣٣٧٢)
 شین و گریان و فیغانی بوو بەئیش (٣٣٧٣)
 بۆیەوام کرد چونکە من بووم نا سەزا (٣٣٧٤)
 پێیدەکوێت لیتی دەر چوووەتیریک، کەوان (٣٣٧٥)
 من بەلام داوا دەکەم لەو خوای لەسەر (٣٣٧٦)
 چونکە زیندووێ گەر ئەتۆ، ئیمان بەری (٣٣٧٧)
 حالی قەی، بۆ هات جەوان هەرئەو دەمی (٣٣٧٨)
 مەرگە، قەی هینا، نەبەد هەزمی تەعام (٣٣٧٩)
 بردیان ئەو، چوارکەسان بۆ جینی خۆی (٣٣٨٠)
 پەندی مووسات گوێ نەدا، لەو لا دەدە (٣٣٨١)
 هیچ حەیاناکا، لەتۆ تیغی قەدەر (٣٣٨٢)
 راس لەپێشی دەرکی مووسای گرت قەرار
 لەو بەلایەم تۆ نەجات دەئەي کەلیم
 تۆ کە ئوستادی، لەچال خۆت بێنێدەر
 کیسە کەو هەنبانە کەي خۆت پەر بکە
 تۆ لەنیو ئاویتەدیت ئەو بەچاو
 دی نەفام ئەمما لەئاخیر، زاهیری^١
 مەمکەچیدی ئەي جەوانمەرد، سەر زەنیش
 نا سەزاییم، تۆ بەباشی دە، جەزا
 هەر چی چوو، چوو، تازەنایەت ئەي جەوان^٢
 تۆ بەئیمان لەو جیھانەبچێدەر^٣
 بەر قەرارو جاویدان و سەرورەری
 تەشتیان دانا گەلیک زوو بەر دەمی
 سوودی قەي کوابۆت؟ ئەي بەد بەختی خام
 لێکی دەخشان ئەو دووساق و، پیتی خۆی
 خۆت بەتیغی تیزێ ئاسن، دا دەدەي
 موستەحەققێ گەر ئەتۆ، وات هات بەسەر

^١ - دی بەلام نادان لەئاخیر، زاهیری (مصرع دوم)

^٢ - پێیدەکوێت لیتی دەرچوو تیرێ تیز، کەوان هەرچی چوو، بۆ دوايەنایەت ، ئەي جەوان

^٣ - من بەلام داوا دەکەم لای کردگار وەختی مردن، بێ ، لەگەڵ ئیمان ، بەیار

دوعا كىردىنى مووسا (ع) بۇ ئۇ كاپرايە، كەبە ئيمان بىرىج ...

ھات مووسا بۇ مناجات ئەوسەھەر	دوور لە ئيمان مەيكەلەو دونيايە، دەر (۳۳۸۳)
مەرچەمەت كە، ئەو بېخەشە ئەى خودا	خېرەسەر بوو، زىتدە كىردى ئىشتىبا (۳۳۸۴)
پىم دەكوت تۇ لا ىقى ئەو عىلمەنى	ھەرچى پىم كوت ئەو نەھات بۇ رەو شەنى (۳۳۸۵)
دەس دەبا بۇ ئەزەھە ئەو كەس وەھا	بى بە دەستى وى عەسا، يەك ئەزەھە (۳۳۸۶)
سىررى غەيب، ئەو كەس، دەبى فېرىن كە ئەو	قەت نەكا، بەو باسەواز، ئەولتو و دەو (۳۳۸۷)
تەبرى ئاۋەلا ىقى دەريايە، بەس	تىگە، زاناي سەواب ھەر خوايەبەس (۳۳۸۸)
چۆ دەدەريا، چۈن نەبوو ئەو تەبرى ئاۋ	زوو دەخىكا، خوا، دە، بەو ئيمان تەواۋ (۳۳۸۹)

قەبوۋل كىردىنى خوداۋەند دوعاى مووسا عليه السلام ...

پىندەكوت باش، مەن بەۋى ئيمان دەدەم	بەت ھەۋى زىندوۋى دەكەم، بەو گيان دەدەم (۳۳۹۰)
بەلكە مردوۋى نىۋ زەمىن، زۆر، يان كەم	ھەر لەبەر تۇ، ئىستە زىندوۋيان، دەكەم (۳۳۹۱)
پىندەكوت مووسا كەدونىا مردنە	گيان لەدونىاي دى، بەۋى، دە، رۇشنە (۳۳۹۲)
ئەو جىھانە چۈن دەوامى زۆر كەمە	بازگە شىتىش بەو، نەتىجە ھەرغەمە (۳۳۹۳)
تۇ بەۋان رەحمى بىكەھەر چۈن كە، بوون	لەو نىھانخانەى (لدىنا محضرون) (۳۳۹۴)
تا بزانى تۇ، زىيانى جىسىم و مال	سوودە بۇ گيان، نابەلى بۇت بى وەبال (۳۳۹۵)
بۇ رىيازەت تۇ بەگيان بە، موشتەرى	تەن بەخزمەت دە، ھەتا، گيان دەر بەرى (۳۳۹۶)
گەرلە بۇت پىن دەردو رەنج، بى ئىختىار	دانى، سەر، شوكر كە، ئەى كاميار (۳۳۹۷)
تۇ بەرەنجى، ۋا شوكر كەخوایى خۇت	خۇت كەنەت كىرد، ھات لەئەمرى (كن) لەبۇت (۳۳۹۸)

ھىكايەتى ئەو ئۇنەى كەمندالى بۇ نەدەما، دەگىريا و دەى نالاند، جواب ھات كە

ئەۋھە عىۋەزى رەنج و پىيازەتى تۇيە و ئەرزىشى جىھادى مۇجەھىدانى ھەيە...

خولاسەى داستان

ژنىك بوو كەھەموو سالى مندالىكى دەبوو وپاش شەش مانگان دەمرد.. ئەو ئۇنەلەغەم وناپەھەتيان زۆر شىۋەن و نالەى دەكرد، تاكو شەۋىك دەخەو دا باغىكى مەلەكوۋتى دى ئەو ئۇنەلەجۋانى و خۇشى ئەو باغەسەرى سوپ مابوو، ولەپاشان دىتى كەنىۋى وى لەسەر دەركى قەسرىك لەبەھەشت نووسراۋە.. ئۇنەكەچۇ نىۋ ئەۋقەسرەدىتى كەتەۋاۋى مندالەكانى دەۋىدا كۇ بوۋنەتەۋە.. بەدىتنى ئەو حالەتەخۇشەلەخوداى داۋاكرد كەھەمىشەموسىبەتانى بۇ بنىرى تا ئەو حالەتەخۇشانەبىينى...

- بۆ ژنیکی منداڵ دەبوو، کور، سال بەسال
 پاشی سێ یاچار مانگ، منداڵ دەمرد
 پاشی نو مانگ بار و، سێ مانگان، فەرەح
 ئەو لەلای پاکیان دەیکرد نالەنال
 بیس منالی چوونەگۆر، ئەو، هەرەسا
 تا شەویەک دیتی دەخەو، یەک دانەباغ
 من موراڤم بوولەباغ ئەو جوورەباغ
 چون بەوێ چاوەیدی باغ بێژم دەنا؟
 من ئەوێم کووت بۆ میسال و بۆ بەیان
 ژن کەئەو حالە دەدی، زوو بوو، بەمەست
 دی لەسەر کاخ نووسرا بوو، نیوی وی
 وایە کووت بۆ شەخسی ئەو، لایقە
 تۆ دەبی زۆر زێدەخزمەتکار بی
 چون لەتاعەت دا گەلیک زۆر سست بووی
 دەیکوت ئەو حەق زیاد لەسەت سالان، هەر
 ئەو لەنیو باغ کاتی، کەم بۆ پێش، رۆی
 ژن کووتی لێم ون بوو، لێت پنهان ئەبوو
 چونکەنەت گرت خویتی زیادتی تۆ لەخۆت
 مەغزی میوان زۆر لەپێستیان چاترە
 مەغزی نەغزو باشی، ئینسان، لا، هەیه
- زیاد لەشەش مانگ بۆی نەدەژیا ئەو منال^١
 لای خودا ئەو نالەنالی وا دەکرد
 زیاد لەعمری نیعمەتم، قەو س و قوزەح
 هەربەشین دەیکرد، لەبۆیان، زیکی حال
 نیو دلی ویش ئاگری لێدا یسا
 سەو زو جاوید، خۆش، لەبوخل و ئاز، ساغ
 پەر لەشادی، پەرلەنیعمەت، بی قەرەاغ
 نووری خۆشی، خوا چرای پروون، ناو دەنا
 تا بیەن بۆن، ئەو کەسانە ی مات دەمان
 ئەو لەخۆشی، عەقڵ و هۆشی چوولەدەست
 ئەو بەئێ خۆی زانی، کاخ و نیوی وی
 گەر لەگیان دان ئەو گەلیک زۆر سادیقە
 تا کو لەو ئەنعامە، بەر خوردار بی
 بۆ عیوێز، حەق نیو مەسائیب، خست بووی
 با وەها بم، تۆ، بەلام زۆر، بێنەسەر
 دی دەویدان گشتی منداڵانی خۆی
 بی دووچاوی غەیب، کەس ئینسان، نەبوو
 خوین لەدەفت، دێ، نەبەت، تا تەب، لەبۆت^٢
 پرووح بەمەغزە، تەن بەپێست، تۆ وەر گەر
 ئەو تەلەب کە، گەر دەمت لەخوا، هەیه

هاتنی حەمزە بۆ جەنگ بەبی زری...

- وەختی پیربوو حەمزە بۆ شەر وا، دەچوو
 توند دەچۆ پێش، ئاوەلا، ئیقەو بەرۆک
 خەلکی کوتیان، بەو کە ئەو مامی نەبی
- بی زری خۆشحال، بەبی پەروا، دەچوو
 خۆی دەنیو شیران دەهاویش، ئەو سەرۆک
 ئەو لەحاستی تۆ دلێران، گشت سەبی

^١ - بۆی نەدەژیا، زیاد لەشەش مانگ ئەو منال (مصرع دوم)

^٢ - خوین لەدەفت دێ، نەبی، تا تەب لەبۆت (مصرع دوم)

- تۆمەنگەر نەت دى لەقورئان خوا دەلنى
تۆلەبۇ چى خۆت دەچى بۇ تەھلوکە
ئەو دەمەى كە، بووى جەۋان ھەم توند كەۋان
تۆكەپىرى ئىستەپشتت وا چەما
زۆر بەبى باك، تۆبەشەمشىر و سىنان
ناگرتىن تىغ ھىچ كات قەدرى پىر
خەمزەيان دا پەند، كەسانىك بى خەبەر
- نا بى بۇ خۇى، بۇ ھىلاكەت، كەس ھەلى
ۋا بەبى پەروا دەچى، بۇ مەعرەكە؟
بى زىرى جەنگەت نەكرد قەت ھىچ ئەۋان
لەدەدەى ئاھەنگى بى باكى، چ ما؟
خۆت لەدەدەۋا و شەر دەكەى ۋا، ئىمتىحان
پىر ومنىال، لەت دەكەن شەمشىر و تىر
زۆر بەشەۋ قو، ئا رەزوۋى بوۋيان، لەسەر

جواب دانەۋەى خەمزە بە خەلكى...

- ۋايدەكوت خەمزەكەچون من بووم جەۋان
كى بەخۆشى خۆى لەبۇ لای مەرگ چوو؟
من بەلام ئىستا بەنوورى ئەحمەدى
خارجى حىس، ئىستە لەشكەر گايى شا
بەسنراۋون چاداران، لىك، بى ژمار
ئەۋكەسەى مردن لە بۇ ۋى بوو ھەلاک
ئەو كەسەى مردن لەبۇى بوو، فەتخى باب
مەغپىرەت داۋاكە، تۆئەى مەرگ بىن
بۇ خودا مىۋان دەبن گشت لوتف بىن
ھەرچى دى بووسوف گىيانی كرد فېدا
مەرگى ھەركەس رەنگى ۋى تېدا، ونە
تورک، نەينووک لای ئەۋى، خۆش رەنگىيە
تۆلەمردن ترس و بىمت بى ئەگەر
روۋىيى بېسى تۆيە، خۆنەك روۋىيى مەرگ
باش يابەد گشتى ھەر خۆت چادەكەى
ئىمەچاندىن ئەو دروۋى دای پىن برىن
قەت چكار ناپىت ھاو رەنگى جەزا
موزدى كارگەر ناپى ھىچ كات چەشنى كار
- مردنم لاپوۋ بەمەرگى جاۋىدان
كى لەبۇ لای ئەز دەھا، بى بەرگ چوو
دارى فانىم ھىچ و پوۋچ و، كەم دەدى
پىر دەبىنم، ھەر لەنوورى خەق، سېا
خو شوكىر كردى لەخەۋ من، ھووشيار
نەپى (لا تلقوا)، بەدەس دەگرىت چاك
دىت لەبۇ ۋى (سارەۋا) ۋەختى خىتاب
خەشر، بىنان، لىك بكەن سەبەقەت، بەدىن
قەھر بىنانىش دەبن خوۋارو غەمىن
ھەرچى گورگى دىت نەبوىست قەت ھودا
دۆستەبۇدۇست، دوزمىنىش بۇ دوزمىنە
لای ھەچى زەنگى بى، نەينووک زەنگىيە
ھەر لەخۆ تە تۆ دەترسى، ئەلخەزەر
گىيانی تۆ ھەرچەشنى دارە، مەرگە، بەرگ
خۆش و ناخۆش، خۆت، دەلدەدا، چادەكەى
گەر لەبەرمان بى خەرىر، خۆمان، چنېن
قەت، چ خزمەت، ناپى ھاو رەنگى عەتا
چون خەزەز بوو ئەۋ، بەلام كار پايدار

- کار، سەراسەر، دەرد و رەنجە، ھەم عەرەق
 گەر لەجێک بێ لەبۆ تۆ، تو ھەمەتێک
 تۆ دەلەى ئازادەمە، بەخوا ئەمن
 جوورەکی دیت کرد گوناه، ئەى بێ خەبەر
 یەک زینای کرد لێدرا، سەت دانەدار
 بۆزینا سەت دار جەزایان دا دەنا
 کوا شەبەبى مار عەسا بوو ئەى کەلیم؟
 تۆ لەباتى ئەو عەسا، ئاوى مەنى
 ئاوەکەت پاشان دەبى مار یانە، یار
 چەشنى ئاو کوا، ئەومنال دى، بەر نەزەر؟
 گەر کەسى چاندی رکوووعیک یا سجوود
 گەر کەسى ھەمدى خودا کا، ئاشکار
 نینەوێک یەک، تەیر و تەسییح، بۆ خودا
 گەر بەدەستى خۆت دات مال و زەکات
 سەبرى تۆ، بۆ ئاوەکەى نێو جۆى بەھەشت
 زەوقى تاعەت بوو بەجۆگەى ئەنگەبین
 وێک نەچوون ھیچیان، ئەسباب و ئەسەر
 چونکە ئەسباب بوون لەژێر فەرمانى تۆ
 تۆ بەھەر جێت ویست برۆن جا، وا دەکەى
 چون مەنى تۆ ئەمرى تۆ ئیچرا دەکا
 دى منالى تۆ بەدووى ئەمرت، بەغار
 چون لەدوونیا باش بوو، وەسفى ئەمرى تۆ
 دار ھەموویان، بۆت دەبن فەرمان بەر
 چون لەدوونیا بوون لەژێر ئەمرت سیفات
- موزد ئەمما زیر و زیرى سەر تەبەق^۱
 کردى مەزلووم لیت دوعا، بۆمىخەتێک
 نەم دەدا، توھمەت لەکەس، ییجا، ئەمن
 تۆو، چاندت، تۆو، کەنایى چەشنى بەر
 ئەو دەلى نەمدا لەکەس، من، دار، چ جار
 کوا شەبەبى یەکتەرن، دار و زینا؟
 کوا شەبەبى دەردە، دەرمان، ئەى ھەلیم؟
 دا دەنێى، پاشان دەبى، شەخسى سەنى
 بۆ دەبى ھەیران عەسایەک، بى بەمار^۲
 کوا شەبەھەت بەینى قەند و نەیشەکەر
 ئەو سجوودەى بۆ دەکا جەننەت، وەدوود
 تەیرى جەننەت چادەکا، لەو، کردگار
 گەرچى نوتفەى تەیر، ھەر با یەو ھەوا
 دەستى تۆ، لەو لا دەبى، نەخل و نەبات
 مېھرى تۆیە، شیرەکەى خوش بۆى بەھەشت
 بوو بەجۆگەى خەمر، شەو قى تۆ، بەدین
 شارەزای تەغییری وا، ھەر خواى لەسەر
 وا لەژێر فەرمانى تۆدان، چوار جۆ
 وەسفى وان چۆن بى لەدوونیا، وا دەکەى
 نەسلى وى، تۆ ھەرچى ویستت وا دەکا
 جوزئى تۆم، دامت لەجێى محکەم قەرار^۳
 وان لەژێر فەرمانى تۆ ئەو چوار جۆ
 چون بەووەسفى جوانى تۆ، بوویان بەر
 تا یبەى ئەمرت دەبى، لەو لا، جەزات

^۱ - کار، سەراسەر دەرد و رەنج و میخەتە موزد، ئەمما زیر و زیرو، قیمەتە

^۲ - تۆ لەئاوت مار، یا، یارت دەدى بۆ، عەسا بۆ مار، عەجەب ماوى ئەدى؟

^۳ - دى منالى تۆ بەدووى ئەمرت مۆتەع جوزوى تۆم، دات نام، لەجێى محکەم وەدیع

- گەر كۈ مەزلۈوم ھات لەتۆ، بۆي دەردەسەر
 نىو دلان گەردابىتى ئاگر، بەكىن
 ئاگر ت چون لىزەسووتاندى بەشەر
 ئاگرى تۆ خەلگى چون ريسوا دەكا
 ئەو قسانەي تۆ كەپس و نا ھەزن
 ئەولييات كردن لەبۇخۆت مونتەزىر
 مونتەزىر ما، پاك، بەو ھەدەي دات خىلاف
 زۆر دەبى تۆ، مونتەزىر لەو رۆژەدا
 ئاسمانىشت دەخستە ئىتتىزار
 خەشمى تۆ، تۆۋى سەعبىرى دوو زەخە
 نارى وانابى خەمۆ ش ئىللا بەنوور
 تۆ بەبى نوور خىلمى زۆرت بى ئەگەر
 پۇششى وا، بى بەقا، بى ئىعتىبار
 بى ئەمانى نەت بى نوورى دىن ئەگەر
 بگرەئاو تۆ، نووربىي ۋەك ئاو، لەلات
 ئاو دەكا خاموش نار، نارىش بەخوو
 چەند رۆزان لاي مراۋيان تۆ برۆ
 لىك جىيانىن تەبىرى ئاو، خاك لەبۆن
 ھەردوۋ بان وابەستەبوون، بۆ ئەسلى خۆ
 ۋەسۋەسە، ۋەھىي، ئەلەستىش، ھەر ۋەھان
 ھەردوۋ دەللەلن لەبازارى زەمىر
 گەر دەناسى فکرو دل تۆ، ئەي ھەۋال
 لەو دوو فکرت گەر ھەبى شەككو گومان
- ئەو دەبىتەدارەكى زەققووم، بەر
 چا دەبى لەو، ئاگرى دووزەخ، بەتىن
 ھەرچى چابوو لەو، دەسووتى، بەو، نەفەر
 نار كەچابوو لەو، ئەۋىش ھەر وا دەكا
 دەبنەمارو دوۋىشك، جا، دەت گەزن
 مەحشەر ئىستا مونتەزىر تەو، مونزەجىر
 ئىستەھشەرە مونتەزىر، بۆت بى گەزاف
 بۆ حىسابت تا ۋى گەرمىش، لىت دەدا
 ھىندە دەتكوت، دىم سبەينى، ھەر بەغار^۱
 تۆ ئەۋى خامۆش بكە، چون ئەو فەخە
 نوورى تۆكردى خەمۆش، لىن نارى سوور
 ئاگر ت ھەر زىندوۋە، مشكى لەسەر
 بەس بەنوورى دىن دەبى خاموش، نار
 ئاگرى پنهان، رۆژىك، دىتەدەر
 گەر ھەبى ئاو، بىم لەنار نابى، چكات^۲
 بىدەسووتى نەسلى ئاو، يەك يەك، ھەموو
 تا بىەن لاي ئاۋى جاۋىدان، ئەتۆ
 گەرچى زىددى يەكترىن ۋەك ئاوو رۆن
 ۋىك دەچن، جا، ئىحتىيات، بى، ئەتۆ
 ھەردوۋ مەققولن، بەلام زۆر لىك جودان
 مالى خۆ تەعرىف دەكەن چاك، ئەي ئەمىر
 لىك جودا كە، ئەو دوۋفكرە، ئەي دەلال
 ھەو سەلەت بى، توند مەرۆ تۆ ئەي فلان

^۱ - چونكە دەت كوت دىم سبەينى، من بەغار (مصرع دوم)

^۲ - ئاو ھەبى گەر، نابى ترسى نار، چكات (مصرع دوم)

چارە بۆ دەفعی مەغبوون بوون لە کڕین و فرۆشتن ...

(٣٤٩٤)	من لەبەیان، بووم دەگەڵ ئەزرا، جووت	یەک لەیارانی پەيامبەر وایدەکووت
(٣٤٩٥)	فیل دەکا لیم، هەرچی بووم، بردی، خری	هەرکەسینکی پنی فرۆشتم یا کری
(٣٤٩٦)	شەرتی سی رۆژان، بکەتۆ، ئختیار	پێدەکووت ترست کەبوو بت بی غرار
(٣٤٩٧)	دئ عەجولیشت، لەشەبتانی لەعین	حەو سەلەت، چون دئ لەلای رەحمان، یەقین
(٣٤٩٨)	بۆن دەکا دەخوا، لەپاشان، ئەی فلان	گەرکو باوینی تۆ لەبۆ سەگ پەلکەنان
(٣٤٩٩)	بۆن دەکەین بەو عەقلەباشەو سەلمە	سەگ بەلووتی بۆن دەکا، ئەمما ئەمە
(٣٥٠٠)	چایدەکرد شەش رۆژە، ئاسمان و زەوی	حەو سەلەی بوو ئەو خودای بالا و ئەوی
(٣٥٠١)	جی بەجی سەت عەرد و ئاسمان، چا دەبوو ^١	خۆ دەنا کوتبای، کە(کن) ئەو، وا دەبوو
(٣٥٠٢)	عەقڵی کامیل بەو لەچل سەلەی دەدا	کەمکەمە، ئینسان دەکا کا میل خودا
(٣٥٠٣)	چا دەکا ئینسانی کامیل، بی ژمار	گەرچی لەحزینک بی هەوێتن کردگار
(٣٥٠٤)	گیان وەبەر مردوو دەهات، ئەو دەم دەبا	بۆچی عیسا یەک دوعای گەر کردبا
(٣٥٠٥)	چا نەکا، یەک لەحزە، ئینسانان، سەدان	خالقی عیسا مەگەر بوو نا تەوان؟
(٣٥٠٦)	تا تەلەب کە، بی وچان، باحەوسەلە	سەبری وا، تەعلیمە، تا نەت بی پەلە
(٣٥٠٧)	بۆ گەنیو نا بیت، ئەو، قەت پیس و پووک	دائیمەن برۆا لەنیو، ئاو شولکی چووک
(٣٥٠٨)	حەو سەلەی وا، هیلکە، خوشی وەک تیوور	حەو سەلەی وا، چادەکا خوشی و سروور
(٣٥٠٩)	گەرچی هیلکەهەر لەتەیری کرد زهوور	کوا وەکوو هیلکەهەر دەچن، تەیر و تیوور
(٣٥١٠)	چا دەکەن لیکرا ئەوان، تەیرا ن گەلینک	حەو سەلەت بی، تاکو ئەعزات، چەشنی هینک
(٣٥١١)	زۆر لەریشە، لیک بەدوورن، پینک نەیار	چوئەلەکە، هیلکەهەر کەچوو، وەک هیلکەمار ^٢
(٣٥١٢)	زۆرە فەرقي وان کە ناکوترین بە لیتو	ویک دەچن گەر دەنکی هەرمیو دەنکی سیو
(٣٥١٣)	میوێکانیان بوون خیلافی یەکتەری	بەرگی داران بوون بە هاوڕەنگ، زاهیری
(٣٥١٤)	عیللەتی ژینی گیانیان لیک جیان	بەرگی ئەجسام، بوون شەبیە پینک، گشتیان
(٣٥١٥)	یەک بەشادی رێ دەچن، یەک دل بەغەم	خەلکی بۆ بازار دەچن، یەک جوور، بەجەم

١- چا، دەبوون، سەت، زیندە، عەردو ئاسمان

١- خۆ دەنا کوتبای کە(کن) ئەو، بی گومان

٢- گەر دەچوو وەک هیلکەچیشکە، هیلکەمار (مصرع اول)

ۋەختى مەرگىش ھات ئەگەر، يەك سان، دەچىن نېۋە مەغىبون، نېۋە مان، خاقانى چىن^۱ (۳۵۱۶)

مردنى بىلال بەشادى. خۋاى لىخ خۇش بى...

خولاسەى داستان ...

بىلالى ھەبەشى كەلە ئەسەرى زەئىف بوۋنى مىزاج ۋەك مانگى نوئى لاواز بېۋو، لەمردن نىزىك بوۋ، ھاۋسەرى ۋى لەدېتنى ئەۋ مەنزەرەدەل تەزىنە گىيا ۋ كوتى لەخۇم مالى ۋىرانو بەد بەختى، ۋەختى مەرگە.. بىلال كوتى غەمى مەخۇ ئەلئان كاتى شادى منە، نەغمە ۋ نارەھەتى چۈنكە ئەمەن لەۋ دونىيائى موۋەققەتى دا غەرقى دەريائى رەنج ۋ بەلابووم، ۋ ئىستا ۋەختى ھاتوۋەك قەفەسى رەنج ۋ بەلا بىشكىت ۋ بالەندەى پرووحم ئا سوودەۋ بى غەم، بۇ عالەمى مەلەكووت پەرواز بكا، ھو سەرى ۋى پىيكوت.. تۇ ئىستا بۇدىيارى غوربەت دەچى.. بىلال جوابى داۋەنە خىر ۋا نىيە ئەمەن تاكو ئىستا لەدىيارى غوربەت دا بووم ۋەلئان دەجمەدىيارى ويسال، لاي

خۇشەۋىستانى خودا ...

(۳۵۱۷)	رەنگى مردن ھاتو، كەۋتەسەر بىلال	گەر كولاۋاز بوو بىلال چەشنى ھىلال
(۳۵۱۸)	جا، بىلال دەيكوت ئەمەن ئىستامە، شاد	ھات زنى ۋى كردى ۋا ۋەيلا ۋ داد
(۳۵۱۹)	كۈلە مردن تۇ دەزانى عەيش ۋ نۇش؟	تاكو ئىستا بووم لەغمە دا، جىنى پەرۇش
(۳۵۲۰)	ۋەك گۈلى خەملاند، پروۋى ۋى خودا	كانى دەيكرد ئەۋ قسانە ئەۋ ئەدا
(۳۵۲۱)	بوون بەشاھىد، راستە، گشت گفتارى ۋى	رەۋ شەنى پرو، ۋجاۋى پىر ئەنۋارى ۋى
(۳۵۲۲)	چاۋ بەبى رەشكىنە كەى رەش، نا تەمام	رەش دلان رەشيان دەدى ئەۋ، خۇ بەلام
(۳۵۲۳)	پروون دلان ئا ۋىتەبۇ مانگى گەشن	ئەۋ كەسانەى بى بەسىرەت، پرو رەشن
(۳۵۲۴)	غەبرى ئەۋ كەس پروۋنە قەلبى، چەشنى تاۋ	كى دەبىننەتن لەتۇ رەشكىنە چاۋ؟
(۳۵۲۵)	ئەۋ دەبىننەتن فەقەت، رەۋ شەن زەمىر ^۲	چۈنكە نابىننى ئەۋ ى قەت، دل زەرىر
(۳۵۲۶)	لەۋ سىقاتى باش، كەبوون لاي عام قەبوول	گشت موقەللېد بوون بەغەبرى ئەۋ رەسوول
(۳۵۲۷)	ئەۋ كوتى نا، ئەلويسال ۋ ئەلويسال	زن كوتى بەۋ (ئەلفىراق) ئەى خۇش خىسال
(۳۵۲۸)	جى دەھىلى قەۋ مو كەس، دۇست ۋ ھەبىب	زن كوتى ئەۋ شەۋ دەچى بۇ جىنى غەرىب
(۳۵۲۹)	دئ لەغوربەت را لەبۇ نىۋ لائەكەم	ئەۋ كوتى نا، بەلكە ئەۋ شەۋ گىانەكەم

^۱ - نېۋە مەگىن ، نېۋە، ھەبىتى پىكەنن (مصرع دوم)

^۲ - چۈنكە ھەر رەشكىنە دېتى چاك بىلال يەئنى دى ، چاك ، ئەۋ، رەسوولى زولجەلال

- ژن کۆتی لە کۆیت بێنین ئێمە، جا
 حەلقەیی خاسان ئەتۆش، خو، یەک لەوی
 جا لەنیو ئەو حەلقەدا، زاتی رەحیم
 ژن کۆتی ئەو ماله وێران بوو، ئەسەف
 تا کوچاکتر کات ئەو، کردی خەراو
- (٣٥٣٠) ئەو کۆتی نیو جەمعی دۆستانی خودا
 (٣٥٣١) گەر تەماشای کە لەبالا، ئەک نەوی
 (٣٥٣٢) نوور دەدا وەک بێ لەنیو گوستیل، نەقیم
 (٣٥٣٣) ئەو کۆتی هەو رت نەوی، مانگ بوو هەدەف
 (٣٥٣٤) زۆرەقەو مە، ماله کەش زۆر نا تەواو

حیکمەتی وێران بوونی بەدەن بە مەرگ ...

- چەشنی ئادەم بووم لەئەووەڵ حەپسی کەرب
 مەن گەدا دەژیام، لەنیو ئەو ماله تەنگ
 قەسر، بۆ شاھان هەمیشە مەئەسە
 ئەنبیای تەنگە لەبۆ وان، خو، جیھان
 مردووان دونیا لەبۆ وان پەر سەمەر
 گەر نەبا تەنگ، بۆ دەبوو داد و هەوار
 لەو زەمانی خەو کە چون ئازاد بوو
 زالمیش خووی زولم، ئەو دەم لادەنی
 ئەو زەمین و ئاسمانی وا بەرین
 وسعەتی دونیا درۆیە، زێدە تەنگ
- (٣٥٣٥) ئێستە پرووچی مەن پەری کرد، شەرق و غەرب
 (٣٥٣٦) بوومەشا، شاش د ەبەهەوئ، قەسری قەشەنگ
 (٣٥٣٧) جی و مەکان بۆ مردووان، یەک گۆر بەسە
 (٣٥٣٨) چەشنی شاھان، بۆ یەچوون نیو لا مەکان
 (٣٥٣٩) زاهیرەن گەو رە، بەباتین، تەنگە بەر
 (٣٥٤٠) بۆ ئەووی زۆر ما، وەکو دال بوو خووار
 (٣٥٤١) چاک بنۆرە، گیان لەوئ، چەن، شاد بوو
 (٣٥٤٢) شەخسی حەپسیش، فکری زیندان دا دەنی^١
 (٣٥٤٣) تەنگە بۆ وشتر، کەبۆ یخدان بەرین
 (٣٥٤٤) پێکەنینو فەخری وی گشت شین و نەنگ

بەیانێ ئەو مەتەبە کە دونیا بەزاهیر وەسیعە، بەلام تەنگ، و خەو نەجات بوون لەو تەنگییە...

- وەک حەمامیک وایە گەو رەو زۆر بەرین
 گەرچی حەمام زۆر وەسیعەو، زۆر بەرین
 تالەوئ تۆ دەرئەچی، ئاسوودەنی
 گەر لەسەحرا کەوشی تەنگت بێ، لەبەر
 تەنگەلات، سەحرای وەسیعی وا، یەقین
 هەرچی لەو سەحرایەتۆی دی، وایە لای
- (٣٥٤٥) گیان لە گەرمان تەنگەجینی، لەودا، غەمین
 (٣٥٤٦) تەنگە بۆ پرووحت کە هەیتی زێدە، تین
 (٣٥٤٧) وسعەتی ئەو مەنزڵە، نات کا، خەنی
 (٣٥٤٨) با لەسەحرای زۆر وەسیعیش کە ی گوزەر
 (٣٥٤٩) حەپسە بۆت سەحرای وەها، پانو بەرین
 (٣٥٥٠) گۆل کە پۆشکوت، تۆش ئەلەو سەحرایە، وای

^١ - شەخسی حەپسیش فکری زیندان ، را دەنی (مصرع دوم)

- ټه‌و که‌نازانې ټه‌تۆ وه‌ک زالم‌ان
 گهر کو‌گیانت دابنې، له‌و لا، ته‌نی
 ټه‌و لیا، خه‌و مول‌که‌بۆ یان، ټه‌ی فلان
 ټه‌ولیا خه‌و نان ده‌بینن نا‌چنه‌خه‌و
 خانه‌ته‌نگه‌و گیان له‌وت‌دا، نات‌ه‌وان
 نا ته‌وانم وه‌ک جه‌نینی نیو ره‌حیم
 دایکی من نه‌ی بیت ژانی زان، ټه‌گهر
 دایکی ته‌بعم، زی‌ده‌دیتی ژانی زان
 تا له‌ده‌شت ټه‌و به‌رخه، بخوا گیاو گه‌لا
 ژانی زان گهر بۆ ژنان، ده‌رده‌و، جه‌نین
 حامیله‌ده‌گری، ده‌لئ (این المناص)
 هه‌رجی ژیر ټه‌و چه‌رخه‌دا بن (امهات)
 گشت له‌ده‌ردو ره‌نجی به‌کتر غافلن
 ټه‌و شته‌ی زانا له‌خه‌لکی دا ده‌دی
 ټه‌و شته‌ی عارف له‌حالت، حالیه
- زاهیره‌ن نیو گولشه‌نی، گیان نیو فیغان
 وه‌ک له‌خه‌و دا که‌وشی وا ته‌نگ، دا‌که‌نی
 چه‌شنی ټه‌و ټه‌سحابی که‌هفی نیو جیهان
 نیو عه‌ده‌م، پی، داده‌نین، بی ده‌رکه‌ئه‌و
 تیک‌درا، تا چاکری، کاخی شه‌هان
 بوومه‌نۆ مانگ، کاته‌بۆ کو‌چی موهیم
 دا ده‌نیم له‌و به‌نده‌دا، نیو نار سه‌ر
 ری جودا یی، به‌رخ و مه‌رمان، دانیشان
 چون فه‌راژ بوو، بۆی ره‌حیم، که، ټا وه‌لا^۱
 تیک شکانی به‌ند و زیندان، بۆ جه‌نین
 شادو خندان بو و جه‌نین، ده‌ی بی خه‌لاص
 جا، جه‌ماد بی، یا نه‌تازه‌ل، یا نه‌بات
 غه‌یری ټه‌و هانه‌ی به‌هۆ ش و کاملن
 ټه‌حه‌قی نادان له‌خۆی دا کوا ده‌دی؟
 مه‌غزی تۆ ټه‌ی مامه‌گیان، له‌و خالییه

به‌یانی ټه‌و مه‌تله‌به‌ که‌ هه‌موو غه‌فله‌ت و ته‌نبه‌لی و تاریکی، له‌ به‌ده‌ن سه‌رچاوه‌ ده‌گرن،

چونکه‌ به‌ده‌ن خاکی و سولیبیه...

- غه‌فله‌تان، سه‌ر چاوه‌یان ته‌نها، ته‌نه
 گهر زه‌مین لا‌چی له‌جه‌ووی ئاسمان
 سیه‌روشه‌و، بن له‌هه‌ر جی، بی گومان
 هه‌ر له‌دار په‌یدا ده‌بیتن دوودی ره‌ش
 وه‌مه‌کاری ئیشتیایه، هه‌م غه‌له‌ت
 ته‌نبه‌لی سه‌رچاوه‌که‌ی ته‌نها ته‌نه
 روو که‌سووره، خویتی زۆره‌ واده‌کا
- سیر ده‌زانی ته‌ن، که‌بۆ رووح، چی هه‌نه
 سیه‌رو شه‌و مان، نابین هیچ مان
 عه‌رده‌باعیس خۆ نه‌مانگ و ئاسمان
 دوودی ره‌ش په‌یدا نییه، لای ناری گه‌ش
 عه‌قله‌ته‌نها راسته‌کاری وی، فه‌قه‌ت
 گیان که‌سووکه، کاری په‌رواز کردنه^۲
 روو که‌زه‌رده، کاری وا سه‌فرا ده‌کا

^۱ - تا له‌سه‌حرای شین بکا، به‌رخت له‌وه‌ر

^۲ - به‌س به‌ده‌ن ئینسان وه‌ها، بی واز ده‌کا

چون فه‌راژه، لیتی گهری با بیت‌ده‌ر

گیان که‌سووکه، دائیمه‌ن په‌رواز ده‌کا

- ٣٥٧٣) رەشیەتی بۆ روو، فەقەت، سەو دادەکا
 ٣٥٧٤) عەلەمیش وابوون، لەدوووی عیللەت ئەسیر
 ٣٥٧٥) بوو نیازی وی بەعیللەت هەم تەبیب
 ٣٥٧٦) هەرچی عیللەت بێ، لەژێر پێی، دا دەبی
 ٣٥٧٧) عیللەتی جۆزئیش، نا ی بێ بەو، چ کین
 ٣٥٧٨) گەڵ عەرۆوسی سیدق، سوورەت وەک حیجاب
 ٣٥٧٩) چەشنی عەقڵ و رووح، ئەو، بوو بێ مەکان
 ٣٥٨٠) چەشنی سایە، دائیمەن بەدوای ئەوی
 ٣٥٨١) ئەو دەمی لای موعتەبەرنابی قیاس
 ٣٥٨٢) ئەو دەمی، لای وی، قیاس زۆر موعتەبەر

تەشبیهی نەس بەقیاس ...

- ٣٥٨٣) ئەو قیاسی عەقڵی جۆزئی، لەو لەژێر
 ٣٥٨٤) چۆن دەبی گیان ژێر نەزەر بێ، ئەی فلان؟
 ٣٥٨٥) بەو ئەسەر ئەو عەقڵەجا، تەدبیر دەکا
 ٣٥٨٦) کوا یەم وکوا کەشتی کوا تووفانی نووح؟
 ٣٥٨٧) دوورەنووری رۆژ لەرۆژ، ئەی خۆش کەلام
 ٣٥٨٨) تا لەزەحمەت نوور بدا بەو، خوای جیهان
 ٣٥٨٩) بێ دەوامەرۆژو شوو ئەو ئافیلە
 ٣٥٩٠) دائیمەن ئەو غەرقی نوورە، ئەی جەناب
 ٣٥٩١) لەو فیراقی رەنج هێنەر، بووی نەجات
 ٣٥٩٢) یان عەووەزبوو، گەر چی ئەووەڵ، خاک بوو
 ٣٥٩٣) لەو بدا تا، پەرتەوی خۆی جاویدان
 ٣٥٩٤) وا دەسووتی، میوەنادا، قەت چ کات
 ٣٥٩٥) کوا لەدەستی دئی لەگەڵ وان بێت، مار؟
 ٣٥٩٦) دین دەکەن، لەو بەحرە، کاری ماسییان
 ٣٥٩٧) ئەهلی دەریا چونکەنین، پرسیوا دەبن

روو سێی بێ، بەلغەمە، گەر وادەکا
 خالقێ ئاسار، خوداوەندی قەدیر
 مەغزەکی کەبوو لەنێو پێستان غەریب
 جاری دوو، ئینسان کەبوو، ئەو وا دەبی
 عیللەتی ئەووەڵ، لەبۆی نابێ بەدین
 نێو ئوفوق پەرواز دەکا، وەک ئافتاب
 جیتی دەهێشت ئەو هەم ئوفوق هەم ئاسمان
 بەلکەعەقڵی ئیمەسایەن، لای ئەوی
 موجتەهید هەر کات کەبیتن نەس شناس
 موجتەهید نەسسی نەبی، هیچ لا، ئەگەر

نەس بەووەحیی قودسی بگرە، ئەی دلێر
 دەرک و فامی عەقڵی جۆزئی هات لەگیان
 گیان دەعەقڵی دا، بەلام تەئسیردەکا
 چەشنی نووح گەر تۆ دەکا، تەئبید رووح
 عەقڵ لای وی بوو ئەسەر، رووح خۆ بەلام
 بۆیەسالیکی ویستی هەر یەک دانەنان
 چونکەئەو نوورە لێدونیای سافیلە
 ئەو کەسە جیتی نێو هەتاو کرد ئیتتیخاب
 کوا بەووەهم و ژین ئەو رێ بەر دەدات؟
 ئەسلی ئەشخاسی وەها ئەفلاک بوو
 چونکەخاکی، نیتی تاب و هەم تەوان
 گەر لەخاک، تاو نووری خۆی دائیم، بدات
 ژین لەنێو ئاو دا لەبۆ ماسیانەکار
 خۆ بەلام مار زۆر بەفەن هەن، نێو چییان
 گەر چی عەلەم زۆر بەوان گومرا دەبن

- زۆر لەنئو ئەو بەحرە، ماسى ھەن، بەفەن
 ماسىيانى بەحرى زاتى بى ھەوال
 غەيرەمومكىن جادەبوو، مومكىن بەوان
 ئاقيامەت گەر بىلەم مەن لەو كەلام
- مار دەكەن ماسى، كەسىحرى وا دەكەن (۳۵۹۸)
 فەت دەبوون بەو بەحرەجا، سىحرى ھەلال (۳۵۹۹)
 نەحس و بىس چوون، ھات لەجنى وان، باش و جوان (۳۶۰۰)
 سەت قىيامەت دىن، ئەو ھەش ھەر نا تەمام (۳۶۰۱)

ئادابى گۆڭ دانى گۆنگران و مورىدان بەگوفتارى ھىكمەت ئامىزى شىخ ...

- لاى مەلوولان ئەو ھەتكرار كەرنە
 وادەما، شەم، چوون مەكەپرەپر بووى نوور
 گەر مەلوول بى يەك نەفەر، تالەب ھەزار
 گۆنگرى واى ويست رەسوولى باخەبەر
 ئەو رەسوولان ويستىيان ھەر ۋەك شەھان
 تا نەبى نىسبەت بەوان تۆ با ئەدەب
 تا نەكەى تەعزىم و تەكرىمى ئەوان
 كوا، بەوان لايىق بوو ھەرچوور ئىحتىرام؟
 خۆ، گەدا نىن تاكو بۆ ھەر خزمەتەك
 گەر نەيان ويست قەو لى وان، ئەى دىل، ئەتۆ
 لىنگ دەئەسەت ئەى رەسوولى ئاسمان
 خۆش بەھالى جەنگجووى نىو كار زار
 ئەسپەكەى وا تىن دەدا، بىرۋا، جەرى
 چاۋ لەغەبرى خواۋو، ئازار، بەر دەدا
 گەركو بى بۆ ۋى پەشىمانى و نەدەم
 كواپەشىمانى لەشەخسەك پروو دەكات؟
- لاى مەن ئەمما عومرى زىاتەر بردنە (۳۶۰۲)
 تاو موكەپرەپر، دای لەخاك بۆ زىپر سوور (۳۶۰۳)
 ناتوانىتن رەسوول بىزىت، وتار (۳۶۰۴)
 چەشنى ئىسرافىل بى، فەرمانبەر (۳۶۰۵)
 تا قەبوول كا، گۆنگرى وان، قەولى وان (۳۶۰۶)
 چۆن لەوان بەھرەى دەبەى تۆ؟ ئەى عەجەب (۳۶۰۷)
 چۆن وەدەستت دى ئەمانەت؟ ئەى جەوان (۳۶۰۸)
 چوون ئەوان بوون، زۆر عەزىم عالى مەقام (۳۶۰۹)
 ئەى رىيا كار، لىت قەبوول كەن، مەننەتەك (۳۶۱۰)
 ھەدىيەى، شا، ھەر بىەخشەسەر بەخۆ (۳۶۱۱)
 تۆ مەلوولان لادە، ھىچ مەر وانە، وان (۳۶۱۲)
 ئەسپەكەى پازدا، لەخەندەك، پەر لەنار (۳۶۱۳)
 ۋەك دەلەى دەروائە ئاسمان، سەر سەرى (۳۶۱۴)
 وشك و تەر ئاگر دەدا، لەو عەردەدا (۳۶۱۵)
 زوو نەدەم ئاگر دەدا، دەبكا، عەدەم (۳۶۱۶)
 ئەو لەكارو بارى خۆى ھەبىن سەبات (۳۶۱۷)

ناسىنى ھەموو ھەيوانىك دوۋمنى خۆى و زەرەر و زىان دىتنى ئەو كەسەى كە دەگەل

كەسەك دوۋمنایەتى دەكا، كە ناتوانى لە بەرى ھەلئ و خۆى لى بپارىزى و ناش توانى

موقابەلە و دەعوا بكا...

- شیر لەلاى ئەسپان، بەبۆن بوون ئاشكار
 بەلکەبەك يەك، دوۋمنى خۆى جانەوەر
- گەر چى ھەيوانن، مەگەر ھەرچارو بار (۳۶۱۸)
 چاك دەناسن، گەرنىشان بى، يا ئەسەر (۳۶۱۹)

- (٣٦٢٠) دیتەدەر دەخوا، شتی، وەک دز، شەوان
 (٣٦٢١) چون بەرۆژی ڕوونو گەش ئەو بوو عەدوو
 (٣٦٢٢) یا بەنەفرینان، بکا، ئەو مۆنزهوی
 (٣٦٢٣) ڕۆژ نەدا لەو، پەر تەوی خۆی، دەمبەدەم^١
 (٣٦٢٤) مەنمی تاو ناکات، خوفقاش، خۆ دەنا
 (٣٦٢٥) تا کو مومکین بی ئەسیر بی ئەو لەبۆت
 (٣٦٢٦) شیتەبێخود، ئابرووی، بەر با، دەکا
 (٣٦٢٧) حەلقەیی حوجرە ی قەمەر کوا تیک دەدا؟
 (٣٦٢٨) ئەو عیتابە ی وا، لەبۆ وی بوو، تەواو
 (٣٦٢٩) دیتەلەر زین ڕۆژ و ئەستێران بەتاو
 (٣٦٣٠) کوا غەمی ئاگر، کەتۆ دار بی لەبۆی؟
 (٣٦٣١) کوا بەنالت، ئەو دلی پر غەم دەبی؟
 (٣٦٣٢) ڕەحمی ئینسان عیللەتی وی، هەر غەمە
 (٣٦٣٣) ڕەحمەتی بەزدان لەغەم پاک بوو تەواو
 (٣٦٣٤) لەو دەبوو زاهیر بەتەنها، هەر ئەسەر

ڕۆژ کەهات خوفقاش لەبەر واز ناتەوان
 چە کچەکی مەحرورترین حەیان بوو
 ناتوانیتن قەبوول کا زەربیی وی
 تا نەبی بۆ چە کچەکی هیچ دەرد و غەم
 غایەتی قەدرەلەبۆ وی دا دەنا
 تۆ مەبەدوژمن دەگەڵ زیاتر لەخۆت
 قەترە، گەر دەعوا دەگەڵ دەریا دەکا
 مەکری وی نا بی لەخۆی خۆ، هیچ جودا
 هەر کەسی دوژمن ببی بۆ تاوی تاو
 ئە ی ئەو ی دوژمن بەتاوی خۆ، لەتاو
 نی ئەتۆ دوژ من بەتاو، دوژمن بەخۆی
 کوا بەسووتانت لەئاگر کەم دەبی؟
 ڕەحمەتی حەق کوا وەکوو، ئی ئادەمە؟
 ڕەحمەتی مەخلووق دەگەڵ غەم تیکەلاو
 بی نیاپەت ڕەحمەتی ئەوخوای لەسەر

تەواوەت لە نێو زانیی شتیک بە میسال و تەقلید و زانیی حەقیقەتی ئەو شتە...

- (٣٦٣٥) ئەسلی وی نازانی غەیری خۆی فەلەق
 (٣٦٣٦) هیچ کەسی، ئیلا، بەئاسارو میسال
 (٣٦٣٧) تا نەلە ی بەو، خۆشەوێک هەلواپە، خۆ
 (٣٦٣٨) چەشنی ماھییاتی هەلوا، ئە ی مۆتاع؟
 (٣٦٣٩) شەخسی عاقل تا بەیان کا، وەزعو حال
 (٣٦٤٠) گەرچی نازانیت ئەو هیچ ئەسلی حال
 (٣٦٤١) گەر بلە ی حالی نەبووم، نا کە ی درۆ
 (٣٦٤٢) تۆ دەناسی ئەو نەبی خۆی، بی میسال
 (٣٦٤٣) ئەو دەناسن خەلکی ئاسمان هەم زەوی

زاهیرەن ئاسار و میوێ ڕەحمی حەق
 نەبەدەزانی ئەسلی وەسفی زولجەلال
 تیفل، خۆشی قورپەتی بۆ نایە، خۆ
 کوا دەبی ماھییەتی زەو قی جیماع
 زیکری کرد ئەمما لەبۆ تۆی وەک منال
 ئی بگا تا، لەو میسالانە، منال
 گەر بلە ی حالی دەبووم من، وایەخۆ
 وەک لەبارە ی نووح بکا یەک لیت سوئال
 گەر بلەتۆ چاک دەناسم، من ئەوی

^١ - گەر لەبەر دەرد و عەزایی چە کچەکی ڕۆژ نەدا لەو پەر تەوی خۆی، قەت یەکی

- ھەم لەمەكتەب دا، ھەموو مندال، بەعام
 ئاشكرا نىۋى لەقورئان دا دەلەين
 راستگۇ بگرەلەرۋى ئەوساف، ئەوان
 گەر بلەى ناسىنى نووح نايەت لەمن
 من كەمىرووم، كەى دەناسم، فىل، كەى؟
 ۋەك قسەى پىش، راستەئەو ھەش، ئەى فلان
 دەركى ماھىيەت، لەعام، دەر كەى گرا
 چونكە ماھىيات ھەم ئەسەرپارى وان
 دوور ترين ئەشيا لەلاى عقل و شعور
 چونكە ناپى ئەو نىھان لاى مەحرەمان
 عقلى بەحسى ئەو ھەلاى، زۆر دوورەخۇ
 ۋا دەلەتن پىت، قوتب، ئەى سست حال
 ئەو شتانەى دىتنت ئىستا، بەچاۋ
 چون نەجاتى دای لەدەە زىندان، كەرەم
- ھەم لەنىو مىجرابى مزگەو تان، ئىمام
 زۆر فەسىخ ئەو چى بەسەر ھات، ۋا دەلەين
 گەرچى ماھىيەت، لەنووح، نەكرا، بەيان
 ۋەك ئەۋى باش، ئەو دەناسى، ۋاش كەمن
 كەى دەناسى، بەششەئىسرأقىل، كەى؟
 چونكە ماھىيەت لەنووح نەكرا بەيان
 لاى خەۋاس ئەۋتاشكرايە، كەى گرا^۱
 كامىلان چاۋيان ئەۋانپان، دى عەيان
 سىرروزاتى ئەو خوداۋەندى غەفوور
 ۋەسف و زات چىن، بن لەلاى مەحرەم نىھان
 قەت بەبى تەئۋىل، مەبىسە، ئەو ھە، تۆ
 فەۋقى حالى خۆت، مەگەر پىت بوو، محال؟
 لات محال بوون، تۆ لەئەۋۋەل را، تەۋاۋ
 خۆت مەخە، سەحراى پەشىمانى و نەدەم

سىحھەتى نەفى و ئىسبات بۇ يەك شت، بەئىعتىبارى موختەلىف...

- نەفى و ئىسبات بۇ شتىك راستەو رەۋا
 (مارمىت اذ رمىت) نىسبىيە
 تۆ فرىت دا خىز، بەدەستت لاى ئەۋان
 ئادەمىزاد قودرەتى ۋا نىبە، دەنا
 لۆچ كە، ئى تۆ بوو، فرىدان، ئى خودا
 ۋەك منالى خۇ دەناسن كافران
 ۋەك منالى خۇ دەناسن، خۇ ئەۋان
 چون ھەسوودن بۇيەراس، پنىھان دەكەن
 (يعرف) ۋى، كوت، جازەكى دىش، ۋاى ئەھدە
 چون ئەۋان ژىر ئاسمانى من نىھان
- گەر جىھەت بى موختەلىف، نىسبەت جودا
 موسبەتن ئەو موسبەت و ئەو مەنقىيە
 تۆ نەبوۋى رامى، خودا دای تۆ، ئەۋان
 بەس بەيەك لۆچ خىز، بكا لەشكر فەنا
 بەو دوونىسبەت، نەفى و، ئىسبات، بوون جودا
 ۋاش دەناسن ھەر ئەۋان پىغەمبەرەن
 مونكىران بوۋيان، سەدان، زىاتر نىشان
 ھەر بەعەمدەن، چەشنى نادانان دەكەن
 كوت كە (لايعرفهم غىرى) ئەبەد
 غەبرى من مەعلووم نەبوون، بۇ كەس ئەۋان

^۱ - لاى خەۋاس ئەۋ تاشكرايەئەى برا (مصرع دوم)

فەهەمی مەفھوو مان بوو، ھەر ئیعتیبار تۆبزانى یا نەزانى ھىچ، لەکار (٣٦٦٨)

مەسئەلەى فەناو بەقاي دەر ویش...

- عارفینک دەیکوت کەدەر ویش نیتو جیھان
گەر ھەبە ئەو، چون بەقاي زاتی ھەبوو
گەر چى ھېچە شوعلە کەى شەم، لای ھەتاو
زاتی وی مەو جوودە، سەر وی، چون ئەگەر
بۆ عەدەم، نادا بەتۆ ئەو رەو شەنى؟
نیتو دووسەت مەن ئەنگەبین، بەک، ئوقیە، خەل
دیبار ناکا خۆ، چ تام و بۆنى خەل
بەک عەدەد ئاھوو، لەلای شیرچوو لەھۆش
ئەو قیاسەى ناقیسان، بۆ کارى رەب
نەبزی عاشق، چى ئەدەب بى، لا دەنى
کەس نەبوو لەو بى ئەدەب تر نیتو جیھان
جا بەنیسبەت کۆ دەبن، ئەى مونتەخەب
گەر بنۆڤرى، بى ئەدەب بوو زاھیری
گەر تەماشاکەى لەباتین وا نییە
(مات زید) زید، ئەگەر چى فاعیلە
ئەو لەرووی ئەلفازى نەحوی فاعیلە
فاعیلی چى ئەو کەوا مەقھوور بوور
- نین، ئەگەر بن، نینەھىچ دەر ویش ئەوان
گەر نەچون وەسفى چۆ نیتو وەسفى ھوو
خۆ دەواقیع دا، ھەبە، دیتەجیساو
دابىتى پەنبەدەسووتى، بەو شەرەر
چۆ فەنا ئەو، لای ھەتاوی وا، غەنى
لیک درین تا خەل دەبیتن، چاک خەل
ئوقیەبەک زیاتر دەبوو، وەزنى عەسەل
ئەو لەترسان نەى دەما ھىچ جنب و جۆش
جۆششى عیشقە، نەوہک، تەرکی ئەدەب
خۆى دەنیتو لینگەى تەرازووی شا، دەنى
کەس لەوى نەیبوو ئەدەب زیاتر، نیهان
ئەو دووزیددە، با ئەدەب یا بى ئەدەب
چونکە دەعوای بوو کەپتی ماوہسەرى^١
خۆى و، دەعوای سەر، لەلای شا، فانییە^٢
خۆ بەلام فاعیل نییە، چون عاتیلە
خۆ دەنا مەفعوولەمەر گیش قاتیلە
فاعیلیەت ھەر چى بوو، لەو دوور بوو

^١ - دای نەناوہ چون لەعیشقى دا ، سەرى (مصرع دوم)

^٢ - خۆى و دەعوای خۆى لەلای شا ، فانییە(مصرع دوم)

داستانى ۋەكىلى شاي بوخارا كە مۇتتەھەم بوو، ۋە لىترسى گىيانى خۇي لە بوخارا ھەلات پاش ماۋەيەك بە خاترى عىشقىكى كە بەشاي ھەبوو، گەراۋە، كە لە بۇ عاشقان گىيان مۇھىم نىيە...

خولاسەى داستان...

لەشارى بوخارا ۋەكىلى شا بەجورمىك مۇتتەھەم بوو، ولەشا، دوور كەو تەۋە.. وما ۋەى دەسالان لەشاران ئاۋارەبوو، پاش دەسالان بەسەبەبى علاقەۋىشتىياقكى كەنىسبەت بەشاي ھەبوو تەسمىمى گرت كەبگەپتەۋە بۇ لای شا، ۋەجودائى ۋ دوورى ۋ خاتىمەبدا ۋەكىلى عاشق مەنزل بەمەنزل دەھات تا بگاتەبارەگای شا، لەو بەینەدا ناسىحىك پىيكوت مەگەر شىت بوۋىە؟ مەگەر نات ھەۋى كەزىندوو بمىنى؟ بۇ بۇ لای ۋى دەچى؟ چونكەشا، زووتوۋرەدەبى وتۇلەتەستىنە، ۋەكىلى عاشق بەناسىحى كوت بى دەنگ بە، چونكەزەنجىرى عىشق زۇر لەۋەمحكەمترەكەبەتېغى نەسىحەتى تۇ بېسى ..ۋەكىل ئەۋەى كوت ۋ بەرېنى خۇى دا رۇى .. پاش تېپەر بوۋى چەند رۇز ۋ چەند شەۋان، عاقىبەت گەپشەبوخارا ھەر دەگەلكو دۇستەكانى ۋى ئەو يان دى زۇر ترسان وزۇر بەدلسۇزى پىيان كوت، زوو خۇت ون كە، چونكەشا تەسمىمى گرتوۋەكەتەتۇ بكوژى، ۋەكىل كوتى ئەمن لەمردن مەترسىتن .. چونكەبۇخۇم مردنم دەۋى، ئەو قسەى كوت ۋبۇلای شا، ۋەرې كەۋت، خەلكى شار ھەموۋيان ھەراسان ۋنىگەرەن بوون، ۋكوشتنى ۋەحشەتتاكى ۋيان دەھىنا بەرچاۋ.. ۋەكىل ھاتەلای شا ھەر دەگەلكو ئەۋى دى، لەھۇش چوو، ۋكەۋتەعەردى، ئەو كەسانەى كەلەدەۋ رو بەرى شا بوون، زەرفى پەر ئاۋو گولۇيان ھىنا ۋبەسەر ۋ سوۋرەتى ۋيان دا پەرزاندا، تا ۋەھۇش بىتەۋە.. بەلام دەت كوت كەبالەندەى رۋوحى لەقەفەسى خاكى پەروازى كردوۋە، ئەۋان نەيان دەزانى كەبىھۇشى ۋى بەسەبەب عىشقە، نەك شتى دى، شا، كەلەۋ مەۋ زوۋعەئاگادار بوو، زانى كەۋەھۇش ھىنا نەۋەى ۋى، فەقەت لەرې عىشق ۋ مەحبەبەت دەبى جا، مەحبەبەتى دەگەل كرد ۋ، ۋەھۇش ھاتەۋە...

۶۸۶-	مۇتتەھەم بوو، جا، لەترسان، بوۋنېھان	نىۋ بوخارا بەندەبى سەدرى جىھان
۶۸۷-	جار لەشاران، جار لەبن بەردان دەما	موددەتى دەە سال سەر گەردان دەما
۶۸۸-	نەيدەما تا قەت، لەبەر رەنجى فىراق	پاشى دەە سالان لەزۇرى ئىشتىياق
۶۸۹-	كوا سەبر دەرمان دەكا، دەردى ئەۋىن؟	ئەۋ كوتى دوورى، بېرى لېم ئاۋو، تىن

٣٦٩٠)	ئاو، گەنیوو، زەردو تیرەپەنگ دەکات ^١	گەر فیراق بێ، خاک دەبێتەشۆرەکات
٣٦٩١)	نار دەبێتەمشکی، با، دێ، ئەو دەبا	با ی گیان بەخش، پیس دەبێ، دێتێ وەبا
٣٦٩٢)	زەر، دەبن دەڕژین گەلا، بۆ لای نەمان	باغی وەک جەننەت دەبێتەجێ غەمان
٣٦٩٣)	چەشنی تیر ئەندا ز، شکا بێ، لەو کەوان	عەقڵی دەڕاک دوور کەون لەو، دۆستان
٣٦٩٤)	لەرزەلەرزێ پیر، لەفیرقەت دێ، یەقین	دێ لەفیرقەت، سۆزی دووزەخ، وا بەتین
٣٦٩٥)	تا قیامەت، بوو یەکیکی سەت هەزار	گەر بلەم من لەو فیراقە ی وەک شەرار
٣٦٩٦)	(رەب سەلم رەب سەلم) بێژەبەس	بەس ئەلەو بایسەبکێشەتۆ، نەفەس
٣٦٩٧)	بیرکەئەو دەم، تۆ لەوێ، دووربیت، لێت	هەرچی دای شادی ئەلەو دونیایەبیت
٣٦٩٨)	عاقیەت ئەو جێی دەهێشتن چەشنی پا	زۆر کەسی شادکرد ئەوێ تۆ شاد دەکا
٣٦٩٩)	لادەلەو، پێش وێ بەجی بێلێ، ئەتۆش	تۆش دەهێلێ قەت نەکە ی بەو خۆت خۆش

حازربوونی ڕووح القدس بە شکلی ئینسان لەلای مەریەم لە حالەتیک دا کە مەریەم بۆ غوسل کردن ڕووت بوو و پەنا بردنی مەریەم بە خۆداوەند...

٣٧٠٠)	تۆ (من الدنيا اعوذ بالله) بلی	چەشنی مەریەم پێش ئەوێ فرسەت هەلێ
٣٧٠١)	یەک جەوان، چەندە ی سەنا بکری، کەمە	دی لەخەلۆهتگا، لەلای خۆی مەریەمە
٣٧٠٢)	چەشنی مانگ و ڕۆژ، ئەو ڕووح الامین	جا لەلای وی بوو نومایان، سەر زەمین
٣٧٠٣)	وەک لەمەشریق خۆی دەکا زاهیر هەتاو	هات لەعەردی کرد زههوار ئەو جوانەلاو
٣٧٠٤)	زۆر دەترسا چونکە ڕووت بوو ئەو دەمی	ترس و لەرزین جا دەهات بۆ مەریەمی
٣٧٠٥)	دەستی خۆی دەبری لەتاوان، وەک ژنان	سوورەتیک یووسوف کە دیبای هێندە جوان
٣٧٠٦)	وەک خەیاڵیک سەر کە دەربینێ، لەدڵ	ئەو لەلای وی هاتەدەر، وەک گۆل، لەگل
٣٧٠٧)	من پەناهم خاڵقی بەرپرو، یەمە	چو لەهۆش ئەو دەم، وەهای کۆت، مەر یەمە
٣٧٠٨)	بۆی دەهات گەر رەنجی سەخت و دەردناک	چون پەنای بۆ خوا دەبرد ئەو شەخسی پاک
٣٧٠٩)	چای دەکرد بۆخۆی لەزاتی حەق، حەسار	چونکە دونیای دیت، مۆلکێک بێ قەرار
٣٧١٠)	رێی نەبێ تا بیتەلای وی دوژمنی	تا پەناگای بێت وەختی مردنی
٣٧١١)	بۆیە جینگای کرد لەلای وی، ئیختیار	هیچ پەناگای چاک نەدی وەک کردگار
٣٧١٢)	گەر کو وەک تیر دێن و، دەڕژین سەر جگەر	چونکە دێ ئەو نازو غەمزە ی عەقڵ بەر

^١ - گەر فیراق بێ، خاک دەبێتەشۆرەزار ئا و دەبێتەبۆ گەنیوو، زەردو تار

- شاهو، له‌شکر بۆی ده‌بوون، حه‌لقه‌به‌گۆش
سه‌ت هه‌زاران، زنده‌شای گرت، ئه‌و به‌ریق
لای ئه‌وی، زوهره، ده‌به‌ستی، زارو ده‌م
مه‌دحی وی بوو کردمی وا لال، زبان
دووکه‌لی ئه‌و ئاگرم، بۆی بووم نیشان
هیچ ده‌لیل بۆ بوونی تاو، نه‌ی دیوه‌چاو
کوا ده‌لیل بۆ بوونی ئه‌و شا، سا یه‌یه؟
ئه‌و جه‌لاله‌ت بۆ ده‌لاله‌ت، سادیه
گشتی ئیدراکات له‌سه‌رکه‌ر، له‌نگ و پیر
کوا که‌سی ئاگا به‌راس له‌و شا، ده‌بی؟
گشتی ئیدراکات نیانه‌هیچ قه‌ر ار
جووره‌ده‌ر کیک چه‌شنی باز به‌ر واز ده‌کا
جووره‌کیش وه‌ک که‌شتی هه‌یتی بادبان
هه‌رکه‌دیتیان تاقه‌نه‌یچیریک له‌دوور
ون بیی نه‌یچیر له‌وان هه‌یران ده‌بن
ویک ده‌نن یه‌ک چاو، یه‌ک چاو واز ده‌که‌ن
گه‌ربیی ته‌ئخیر، ده‌لین زۆر زۆر غه‌مین
مه‌سه‌له‌حه‌ت بوو موده‌ده‌تیکێ تا ئه‌وان
گه‌ر له‌ژینی ئا ده‌می دا، شه‌و نه‌با
بۆ ته‌ماع ئاگر ده‌خۆ یان به‌ر ده‌ده‌ن
چه‌شنی گه‌نجی ره‌حه‌ته، بۆوان، شه‌و
گه‌ر غه‌میکه‌ت هاته‌پیش ئه‌ی راه‌برۆ
چون له‌شادی وخۆشی خه‌رجت بوو، زییاد
گه‌ر کوه‌اوین به‌ر قه‌رار با گشت کات
وا ده‌سووتا ریشه‌یان گشتیان گییا
- خوسره‌وانی هۆش، له‌بۆ وی چوون له‌هۆش
سه‌ت هه‌زاران به‌دری لاواز کرد، به‌دقیق
عه‌قلی کول، لای وی، ده‌بینی خۆی به‌که‌م
گفتی وی سووتاندی، هه‌رچی بووم به‌یان
وه‌سفی ئه‌و شایه‌ی نه‌کرد که‌س راس به‌یان
غه‌یری نووری ره‌و شه‌نی جوانی، هه‌تاو
خۆی زه‌لیل و، خواری ده‌س ئه‌و شایه، یه
گشتی ئیدراکات له‌پاش، ئه‌و ساییقه
ئه‌و له‌سه‌ربا، توند ده‌چی جا، چه‌شنی تیر
شا له‌نێو قه‌لبان به‌لام ئاگا ده‌بی
وه‌ختی جه‌نگه‌ئێسته‌نه‌ک به‌زم و قوما
جووره‌کیش وه‌ک تیر، رینی خۆی واز ده‌کا
جووره‌کیش دئ بۆ ته‌را جوع، بی وچان
گشتیان حه‌مله‌ی ده‌که‌ن به‌و، ئه‌و تیوو
نێو که‌لاوان چه‌شنی کوند پنه‌ان ده‌بن
ئینتیزاری سه‌یدی زۆر دلخواز ده‌که‌ن^۱
سه‌ید بوو، یا خیر خه‌یاڵ بوو، ئیمه‌دین؟
ئێستیراحه‌ت که‌ن وه‌ده‌س بیتن ته‌وان
خۆی ده‌سووتاند ئه‌و به‌ئاز، ده‌ی برد، با
شه‌و که‌هات راحه‌ت ده‌که‌ن، یه‌ک ده‌م به‌ده‌ن
چون ده‌بن راحه‌ت، له‌ده‌ستی ئاز، به‌خه‌و
مه‌سه‌له‌حه‌ت بۆ تۆ وه‌هایه، غه‌م مه‌خۆ
لا زیمه‌ی خه‌رجه، که‌ده‌خلت، بی له‌یاد
تینی تا و بۆ باغ و بیتستانان ده‌هات^۲
سه‌و زو سوو ر که‌س نه‌یده‌دی ده‌شت و چییا

^۱ - به‌ستبووان چاوکه‌ک و ، یه‌ک چاو باز تا ببینن سه‌یدی ون بووی، زۆر به‌ناز

^۲ - گه‌ر کو هاوین بایه‌دائیم به‌ر قه‌رار تینی تاو رینگای ده‌که‌و ته‌میرغوزار

- گەرچی پرووی زۆر گرژەزستان، موشفیکە
نیو غەمان شادی ببینە، تۆ عەیان
شادو خەندانن منال، زانا غەمین
جەشنی کەر، چاویان لە ئاو خوڕ، بوو منال
تێفل، نیو ئاو خوڕ دەبینی خۆش عەلەف
تالە، زۆر ئەو گیایە، چون قەسساب دای
گیایی چیکمەت تۆ بخۆ چون ئەو خودا
فەهمی نانت کردو چیکمەت نا، ئەگەر
چیکمەتە، رزقی خودا بو ئادەمی
زار ببەستە زاری باتین واز دەبی
گەر لە شیری دیو، وە کە ی، تۆ تەن، ئەبەد
ناقیسەم کۆت مە تلەبی وا، مە عەنەوی
نیو ئیلاهی نامە، کردی بۆن، بەیان
غەم بخۆ، نەک نانی شەخسی تەنگ نەزەر
قەندی شادی میو هەیی باغی غەمە
گەر غەمت بۆ هات لە لایەن عەقل و عیشق
نیو ترئ عاقل دەبینی جوان، مە ی
چاو لە حەمبالان چلۆن دە عوا دە کەن
چونکە لەو رەنجە دە بن زۆر بە هەر هەر
موزدی ئینسان نا بێ وەک ئی خوای عەزیز
گەنجی زێری پاش مەرگیش هەر لە لات
بیش جەنازەت ری دە پیو، ئەو بە غار
ئیسـتە بمرەتۆ لـە بۆ رۆژی نـەمان
پشتی پەردە ی رەنج، دیارن، بۆ سەبوور
غەم وە کوو ئاو پتە یە، لای موحتە هید
رۆی کەرەنج، دین، زیددی وی پاشان، یەنی
- گەرچی هاوین شادو خەندان، موحریقە
شادمان بە، خۆت مە دە، غەمگین نیشان
جەر گەجی غەم، دئ لە شۆش، شادی و کەنین
ئاخیرەت، مە نزوور، بۆ ئە هلی کەمال
لای قەساب عاقل دەبینی ئەو تەلەف
تا بکیشی گۆشتمان، میزان لای
بی غەرەز دای، بەس لە بەر مەحزی عەتا
پیت (کلوا من رزقه) ی، کۆت خوای لە سەر
لەو کە، مە سئوول نی، بخۆی زۆر یا کەمی
لوقمە یۆ ئەو زاری باتین، راز دە بی
نیعمەتان بی حەد دە نیرئ بۆ ت ئە حەد
کامیلی کۆت بۆت حە کیمی غەز نەوی
ئەو ئیمامی عارفان و غەیب زان
عاقلان چون غەم دە خۆن، منداڵ شە کەر
غەم نە بی شادی نییە، نەک هەر کە مە
تۆ لە سەر، رەبوە، بنۆرە، جوان، دە میشق
نیو عە دەم عاشق دە بینئ جوان، شە ی
هەلگرن تا باری زیاتر، وا دە کەن
بار لە دەستی یە کتری، وا دیتنە دەر
خوا دە دا گەنج موزد پیت، ئینسان پە شیز
ئەو کە نایی ئیرس، بۆ قەو م و، برات
بۆ غەریبی و گۆر، دە بی ئەو بۆ ت، بە یار
تا بی تۆ، یاری عیشقی جاویدان
هەردوو زولفی مە تلەب و، پرووی جوان و سوور^١
چون لەویدا دیتە بەر چاو، پرووی زید
شادمانی و کەرپو فەرپ و رەو شە نی

^١ - بۆ سەبوو دیارن لە پشت پەردە ی جیهاد

پرووی وە کوو گولنارو، زولفەینی مورا

- ئەو دوو ھالەت، تۆ لەپەنچەى دەست دان
پەنچەمست بى دائىمەن، يا ئا ۋەلا
كەسى ئىنسان لەو دوو ۋەسفە، مونتەزىم
زۆر دەبوو مەرىمە پەرىشان ئەو دەمە
- مستى بەستەۋاز دەبىتن، دوايە جوان (۳۷۶۴)
بى گومان ئەو موبتەلاى دەردو بەلا (۳۷۶۵)
ۋەك لەبۇ تەيران دەبوو، دوو بال موهىم (۳۷۶۶)
چەشنى ماسى بوو لەوشكى، مەرىمە (۳۷۶۷)

**كوئنى پووح القدس، بە مەرىمە كە ئەمن ناردراۋى خودام بۇ لای تۆ جا پەرىشان مەبە،
و خۇت لەمن مەشارەۋە، و فەرمانى خودات پى ئىبلاغ دەكەم ...**

- جەبرەئىل دەيكوت بەمەرىمە، وا مەكە
خۇت لەيارانى خوداۋەند، ون مەكە
ۋايدەكوت، جا نوورى پاك و زۆر جوان
بۆچ لەبەرمن رادەكەى بۆ لای عەدەم
من لەنىستىم دايەجىڭاۋ ئەسل و بن
جا و لەنەقشى موشكىلم كە، من ھەمە
تۆ لەقەلبت دا خەيالىك بى ئەگەر
گەر خەيال باتل بىي، خو ۋانىيە
سوبىحى سادق بووم، بەئەنۋارى خودا
بەس بلى لاهەولەتۆ، ئەى مەرىمە
چون غەزاي ئەسل لاهەولەبوو
تۆ لەترسى من دەبەى، بۆ حەق، پەنا
ئەو پەناھەم من، كەويستت، زۆر جار
ۋەك نەزانين بەد نەبوو، ئافەت چكات
يارەكەت ئەغيار دەدى تۆ دەمبەدەم
نەخلى لوتفى زاتى پاكى كردگار
زولفى جوانو رەش كەھەيتى، مىرى مە
چەشنى نىل دەروات لوتفى خۋاى غەفوور
خوين دەلى مەمپىژە، ئاوم، زۆر تەمىز
چاۋ لەيارى مېھربانى بوردبار
- من ئەمىنى خوام، لەبەر من، را مەكە (۳۷۶۸)
قەت لەوان، تۆ ئارەزوۋى، دوور بوون، مەكە (۳۷۶۹)
لەو دوو لىتو، يەك يەك، دەچوون بۆ ئاسمان (۳۷۷۰)
نىو عەدەم، من، پادشام، ساحەب عەلەم (۳۷۷۱)
نەقشى يەك سوار تۆ دەبىنى ئىستەمن (۳۷۷۲)
ھەم ھىلال ھەم خەيال، ئەى مەرىمە (۳۷۷۳)
بچىھەرجى ھەرلەگەلتە، ناچتەدەر (۳۷۷۴)
چەشنى سوبىحى كازىب ئەو، زوۋ فانىيە (۳۷۷۵)
بۆيەتارىكايى شەو لىم لا دەدا (۳۷۷۶)
چون بەئەمرو قودرەتى حەق، لېرەمە (۳۷۷۷)
نوورى لا حەو لەش، لەپىش ئەو قەولەبوو (۳۷۷۸)
من لەپىش داچاكرائى وىم، دەنا (۳۷۷۹)
ئەو ئەعووزەم تۆ كەدەيلەى وا بەزار (۳۷۸۰)
شەرتى عىشقت لا دەنا، يارىش لەلات (۳۷۸۱)
شادمانىت نىو دەنا، تۆ، دەردو غەم (۳۷۸۲)
چونكەئىمەسارىقن، بۆن بوو بەدار (۳۷۸۳)
چونكەبى عەقلن، بۆ زەنجىرى مە (۳۷۸۴)
چونكەفەرەو نىن، بۆن بووخوتى سوور (۳۷۸۵)
يوسوفم، تۆ كردمت، گورگى نەچىز (۳۷۸۶)
چون دەگەل ۋى بوۋى بەزىد، ئەو بوو، بەمار (۳۷۸۷)

لەحم و شەحمی وی نەگۆرا، یەک نەفەس بەد نەبوو وا، چاوی تۆ پێی وایەبەس (٣٧٨٨)

**تەسمیم گرتنی ئەو وەکیلە بە سەبەبی عیشق، کە بگەرێتەوێ بۆ بوخارا، بێ تەوەججوە
کردن بە ئایەندەیی ئەو کارە...**

<p>(٣٧٨٩) ئەو ئەویندار، بۆ بوخارا، کەوتە، رێ (٣٧٩٠) پرووکلەلای سەدری جیهان، بت بێ، پەلە (٣٧٩١) هەرچی عەلم بێ، بوخارا ئیە، لەلام (٣٧٩٢) بۆ بوخارات بێ ئەتۆ زۆر، ئیحتیرام (٣٧٩٣) غەیری خۆ کەم بین، بێ بۆ نێو دلی^٢ (٣٧٩٤) بەد بەحالی وە کەنەفسی کرد ئەمیر (٣٧٩٥) پارەپارە کەرد بوو، ئەپرکانی وی (٣٧٩٦) کافریش بێ، دێتمەو، ئیمان، بەغار (٣٧٩٧) دەجمەلای ئەو سەدرە، ژیر دوو، پایی وی (٣٧٩٨) هەر بەدەستی تۆیەمەرگ و ژیانەکم (٣٧٩٩) خۆشترەلام، تالەجینی دیم، تاج لەسەر (٣٨٠٠) زیندەگی بێ تۆ دەبینم ژەهری مار (٣٨٠١) یخ بە، ئەوی و شتر، کەشادی بوو تەمام (٣٨٠٢) ئاو، وەخۆ ساف، نەفسەتۆ، بێ وەسوەسە (٣٨٠٣) خۆش لەبۆن هاتی ئەتۆ، ئەی بای سەبا (٣٨٠٤) دەجمەلای سەدریک کەمیر، هەم مواتع (٣٨٠٥) جیم بەسەر دێ، بێت با، من هەر دەپرۆم (٣٨٠٦) گیان دەچێ بۆ لای بوخارا هەر بەغار (٣٨٠٧) عاشقان حویبی وەتەنیان، وا دەوێ</p>	<p>شەمعی مەریەم، با، بسووتی، لینگەرئ^١ چون بەناری عیشق نەت ما حەو سەلە لەو بوخارا مەنبەعی عیلم مەرام تۆ کەلای شیخی، بوخارات بوو مەقام جەزرومەددی موشکیلی شیخ نایەلی خۆش بەحالی وە کەنەفسی کرد ئەسیر فیر قەتی سەدری جیهان نێو گیانی وی ئەوکوتی من راس دەپرۆم بۆ لای، یار جا دەجم ئیستا ئەمن بۆلای وی بێدەلەم دامنا لەپیشت گیانەکم مەرگ و ژینی من لەلای تۆ، ئەی قەمەر ئیمتیحانم کرد ئەمن خۆ زۆر جار بێزەبۆم ئاھەنگی خۆش ئەی خۆش مەرام قووت دەئەشکم ئەی زەمین، گریان بەسە ئەو چەلەش، لان، هاتی ئەی عید، مەر حەبا ئەو کوتی پرۆیم، ئەمن، یاران ویداع بەسەتاکە ی ژەهری دووری من وەخۆم با دلێشی چەشنی بەرد، رەق کات یار مەسکەنەبۆ یارو، بۆ شا، شار ئەوێ</p>
--	--

^١ - بایسن با ، شەمعی مەریەم لینگەرئ (مصرع اول)

^٢ - جەزرو مەددی جوور بەجووری کاملی نایەلی بین ، خود پەسەندان، نێو دلی

**پرسىياري مەشوقىك لە عاشقى غەرىبى خۇي كە لەو شارانەي كە دىقوتون كىتھە پانت
خۇشتەر و بەعزە مەتەر و پىر نىعمەتەر و با سەفاتەر، دى؟**

(۳۸۰۸)	ۋاي بە عاشقى خۇي دەكوت، مەشوق چەلى	تۆ كە شارت دىن، لە غوربەت دا، گەلى
(۳۸۰۹)	بىنم بلى تۆ، خۇشتەرىن بوو كامەشار؟	پىتەكوت، شارىك كە تىيدا بىت، يار
(۳۸۱۰)	بى لە ھەر جىگا بىساتى شايى مە	گەرچى چووكىش بى، دەبى سەحرانى مە
(۳۸۱۱)	بى لە ھەر جى، يووسوفىك، ۋەك مانگ مونىر	جەننەتە ئەو، گەرچى بش بى، ژىرى بىر

**مەنەن كىردى دۇستان ئەو و كىلە لە گەرانەۋە بۇ بوخارا، وترساندىنى ۋى وگوڭ نەدانى ۋى
بەپەند و تەھدىدى دۇستان ...**

(۳۸۱۲)	ناسىك دەيكوت بەۋى، ئەي بى خەبەر	فكرى دۋارۋژكە، ئەگەر ھەت بى ھونەر
(۳۸۱۳)	چاك بىنۋرەپاش و پىشى كار ئەتۆ	چەشنى پەرۋانە، مەرۋ نىو نا رتەتۆ
(۳۸۱۴)	بۇ بوخارا گەر بىرۋى لاي مىر، ئەتۆ	لايىقى زىندانى ھەم زەنجىر، ئەتۆ
(۳۸۱۵)	داغدارەلىت ئەمىرى نامدار	دەيھەۋى پەيدات بكا ئەو شەھرىار
(۳۸۱۶)	تىزدەكا بۇ كوشتنى تۆ تىغ و كارد	ئەو سەگى قاتى، ئەتۆش ھەنبانى ئارد
(۳۸۱۷)	تۆى نەجات داۋ رى نىشان داي، خۋاي لەسەر	خۆت بەرەو زىندان دەجى، شىتى مەگەر؟
(۳۸۱۸)	ھاتبان گەر تۆ بەرن مەئموورى شا	رېى عەقل بوو، تۆ كە خۆت ون كىرەبا
(۳۸۱۹)	نەن كە مەئموورت لەسەر، ئىستاكەبۇ؟	بەسترا رېگات لەپاش و پىش ئەتۆ
(۳۸۲۰)	عېشىقى پىھان كىرەبۋى ئەو ۋا ئەسىر	بوو نىھان مەئموورى مەخفى لەو نەزىر
(۳۸۲۱)	ھەن لەبۇ مەئموور، مەئموور، نادىار	بۇ دەنا ھەملەى دەكا ۋەك كەلى ھار؟
(۳۸۲۲)	خەشمى شاي عېشق، بۇ گىبانى ۋى دەھات	كىرەبە مەئموورىك رۋو رەش نىو ۋلات ^۱
(۳۸۲۳)	دەيھەۋى ئەو، ھەركەسى وىست، لېى بدا	داد لەدەس مەئموورى پىھان ئەي خودا
(۳۸۲۴)	ھەر كەسىكت دى دەجى بۇ لاي زىيان	ئەو دەبا مەئموورى مەخفى بى گومان
(۳۸۲۵)	گەر لەۋى ئاگا بىا غەو غاي دەكرد	ئەو پەناى بۇشاي ھەموو شايان دەبرد
(۳۸۲۶)	جا، بەسەر خۇي دادەكرد لاي شا، خاك	تا نەجاتى بى لەدېۋى سامناك
(۳۸۲۷)	تۆ لەموور كەمتر، بەلام پىت ۋايەشاي	بۇيەكۋىرى، نەت دى مەئموور، تۆ كەلاى
(۳۸۲۸)	تۆى فرىو دا ئەو پەرۋو بالى درۆت	ئەو پەرۋو بالەى عەزاب دىتى لەبۆت

^۱ - بوو بە مەئموورىك، رۋورەش نىو ۋلات (مصرع دوم)

بال کەسووک بێ، روو بەرەو بالا دەچێ گەر قورباوی بێ گرانه، کوا دەچێ؟ (٣٨٢٩)

گوێ نه دانی عاشق به په ندى ناسیح و لۆمه و سه رزه نیشی لائیم، له بهر عیشق...

(٣٨٣٠)	چون له زیندانی ئهوین دام، سه خته بهند	ده یكوت ئه ی ناسیح مه لێ چیدیكه پهن
(٣٨٣١)	عیشق، مه جهوول ما، له دانیشمه ندى تو ^١	به ندى من توند تر ده بێ به و په ندى تو
(٣٨٣٢)	بوو هه نیه، خۆ، چ كات ده رسی نه دا	له و عه زابه ی دا ی ئه و ی، نیو سینه دا ^٢
(٣٨٣٣)	مردنم ئاواته، وه ك من زۆر كه من ^٤	مه مكه ته هید تو به كوشتن، چونكه من
(٣٨٣٤)	مه رگی عاشق خۆ، نه یه ك جوو، به ل، گه لێك	زۆر كه رته ده مریت عاشق، نه ك چه لێك
(٣٨٣٥)	ئهو هه مووی كردن له پێی مه عشووق، فیدا	زۆر گیانی دا به و ی زاتى خودا
(٣٨٣٦)	قه ولی قورئان (عشره ا مثالها)	ده ده به را به ر ده گری، بۆ هه ر یه ك به ها
(٣٨٣٧)	من به شادی گیان ده كم، بۆ و ی نیسار	گه ر برێژی خوتنی من ئهو خۆش نیگار
(٣٨٣٨)	من ده بم پاش ئهو زیانه، جاویدان	لیم عه یان بوو مه رگی من بوو نیوژیان
(٣٦٣٩)	كوشتنم تێیدا یه ژینی باسه فا	بمكوژن ئه ی دۆستانی با وه فا
(٣٨٤٠)	بیهلات، رووحم، عه تا كه، پێم، لێقا	ئه ی نیگارم ئه ی ئه تو گیانی به فا
(٣٨٤١)	خۆشه لام گه ر كا، به سه ر دیدم گوزه ر	یاره كه م سووتاندی لیم قه لب و جگه ر
(٣٨٤٢)	عیشق هه ییتی سه ت زبانی دیکه خۆ	فارسی بیژه، له تازی به سكه تو
(٣٨٤٣)	ئهو زبانه ده بن هه یان و مات	بۆنی ئهو دل به ر كه یی، ده گری ولات
(٣٨٤٤)	بگه رگوێ، زانا به حق، به س كر دگار ^٥	به س بل ه م با، دل به رهم كه و ته، وتار
(٣٨٤٥)	ده رسی عیشقن ئهو له سه ر دار بۆ ده دات ^٦	ده س له مه عشووق ناشوات، عاشق چكات
(٣٨٤٦)	کوا به ده رس و، کوا به ئوستاد شایقه؟	بۆ بوخارا گه ر ده چێ ئهو عاشیقه
(٣٨٤٧)	دەفتەر و دەرسیان ئەوان، بەس پرووی نیگار	عاشقان بۆ وان، موده رریس حوسنی یار

^١ - عیشق مه جهوول ما ، له دانیشمه ند ، خۆ (مصرع دوم)

^٢ - له و عه زابه ی عیشق دا ی نیو سینه دا (مصرع اول)

^٤ - مه رگی خۆم ئاواته وه ك من زۆر كه من (مصرع دوم)

^٥ - به س بل ه م با، دل به رهم كه و ته خیتاب بگه رگوێ (والله اعلم بالصواب)

^٦ - ده رسی فانی بوون ، له سه ر دار، ئهو ده دات (مصرع دوم)

- بىئ سەدانو ناره تەى تىكرارىان
 دەرسى وان ئاشووب و چەرخ و زەلزەلە
 سىلسىلەى ئەو قەو مەزولفى پىچ دار
 گەر لەبارەى كىسە، لىت كەن پرسىيار
 گەر لەخولع و ھەم موباراي كرد ياد
 زىكرى ھەرشەيئىك دەدا خاسسىيەتىك
 نىو بوخارا ھەن ھونەر، زۆر دلخوواز
 ئەو ۋەكىلە، نەيبوو، بۆ دانىش، چ غەم
 ھەر كەسى دىتى لەخەلۆت، رۆزى وا
 نوور لەدانىش خۆ گەلئىك بالاترە
 گەردەگەل جوانى گىيان بوو، ھەمتەراز
 چون عەوام دونىاي بەچاۋى خۆى دە دى
- دەچتەسەر، تا تەخت و عەرشى يارىان
 نەك زىيادات، يا نەبابى سىلسىلە
 دەورەئەو مەوزووعە، ئەمما دەو رى يار
 بىژە نابا، كىسە گەنجى كردگار
 بەد نەبى لات، چون بوخاراي بوو مراد
 چونكە ھەيتى ھەرسىفەت ما ھىيەتىك
 نەفسى خۆت خواركەى، بەوان نات بى نىياز
 چاكى دەنۆا رى لەرۆزى دوور لەتەم
 ناپھەۋىتن ئەو لەدانىش، دەستگا
 بۆ عەوامان ژىنى دونىا چاترە
 ئەو لەئەخبار و لەدانىش بى نىياز
 وا دەزانى قەررەئەو دونىايى دى

ۋەپى كەۋىتنى ئەو بەندە عاشقە بۆ بوخارا ...

- بۆ بو خارا كەۋتەر، سووتاو، جگەر
 خىزى ئاموۋى بو، لەزىر، پى ۋەك حەرىر
 ئەو بىابان بوو بەگولزار لايى ۋى
 گەر چى جىگەى قەند، سەمەر قەند بو، بەلام
 ئەى بوخارا عەقل و عىلمت زىاد كرد
 تالپى بەدرم منى چەشنى ھىلال
 گەر رەشايى ئەو بوخاراي، دى لەدوو ر
 ما ۋەبەك بىتھۆش دەما، نەيما، چ ۋاز
 جا گوللاۋيان دا لەروۋى ۋى ھەم لەسەر
 دىتبوۋى گولزارى پنهان زىدەخۆش
 لايقى ئەۋلوتفەنى، چون نىتەحال
 عەقلى جوزئىت لايە، ھىستا عاقلى
- دەشت و كىۋى توند و تىز نا، پىشتى سەر
 چۆمى جەيحوون بوو لەلاى ۋى، جۆى، حەقىر
 شاد دەبوو، ۋەك گول دەھات قا قايى ۋى
 چۆ بو خارا چون لەۋىيى كرد قەند تام
 عەقل و دىنى من ئەتۆ پاكىت دەبرد
 تالپى سەدرم لەنئو سەففى نىعال
 نىو رەشايى غەم، بەياز كردى زھوور
 ھەلفرى عەقلى دەنئو بىستانى راز^۱
 لەو گوللاۋى عىشقى ۋى بوون بى خەبەر
 عىشقى غارەتگەر برىبوۋى ئەو، لەخۆش
 گەر چى، نەى تۆ، بوۋى لەشەكرى خۆش، بەتال
 لەو (جنودا لم ترۋھا) غافلى

^۱ - عەقلى ۋى رۆى چو لەبۇ بىستانى راز (مصرع دوم)

ھاتنى ئەو عاشقى لاۋبالى بۇ بو خارا و ترساندىنى وى تەوھسوتى دۆستان لەخۇ
ئاشكرا كردن...

ھاتەنىو شارى بوخارا شادمان	ھاتەلای مەعشووقى خۆى، (دارالامان) (۳۸۷۲)
چەشنى مەستىكى كەمەى لەو كا ئەسەر	دەس لەمل يەك، خۆى دەيىنى گەل قەمەر (۳۸۷۳)
نىو بوخارا ھەر كەسېك تووشى دەبوو	پىدەكوت خۆت ون كە، ئىستا، زووكەزوو (۳۸۷۴)
شا لەمىزەدەيھەوئ بەيدا ت، بگا	ئىنتىقام بگريت لىت، ريسوات، بكا (۳۸۷۵)
خۆت نەجات دە، نەت كوژى با، تۆ ھەلى	ھىچ لەمەكرو فىل و حىلەى خۆت، مەلى (۳۸۷۶)
شەحنەبووى بۆ شاى جىھان،جىي ئىعتىماد	موحتەرەم بووى ھەم موھەندىس، ئوستاد (۳۸۷۷)
تۆ خىانەت كاربووى كردت فىرار	ئىستەبۇجى ھاتى خۆت، بۆ لايى دار؟ (۳۸۷۸)
تاناھانت يىت كردت زۆر حىيەل	شىت يەنى ھىنايىئەئىرە، يا ئەجەل؟ (۳۸۷۹)
ئەى ئەوھى عەقلىت،عوتارىد كەم لەلای	عەقل و عاقل ئەحمەقن خۆ، لای قەزای (۳۸۸۰)
نەحسەكەر وئىشكىك بكاتن راوى شىر	عەقل و ھۆش و زىرەكىت كوا، ئەى دلېر؟ (۳۸۸۱)
سەت بەرابەر ھەيتى مەكر و فىل قەزا	گەر قەزا بىت تەنگەبۆ ئىنسان، قەزا (۳۸۸۲)
رې لەراست و چەپ گەلىكن بۆ نەجات	گشت دەبەسرىن، گەر قەزا، يەك لەجزەھات (۳۸۸۳)

جواب دانەوھى عاشق بە مەلامەتگەران و ترسىنەران...

من كەمۇستەسقىم،كوتى دەمويت ئاو	گەرچى ئاويش دەم كوژى دەمبا، لەناو (۳۸۸۴)
قەت لەئاو ناكات موستسقى فىرار	گەرچى بش بى ئەو بەئاو بەد حال و زار (۳۸۸۵)
دەست و پىشەم گەر لەئا و بگرن وەرەم	عیشقى ئاو نابى لەمن يەك زەرپرەكەم (۳۸۸۶)
گەر بېرسن لەو زگەى كردى وەرەم	من دەلەم خۇزىا دەويدا بايە، يەم (۳۸۸۷)
مەشكى و رگم مەو جى ئاو بىدېرئ ئەگەر	مەرگى من لەو كاتەپاكەو،پرسەمەر (۳۸۸۸)
من لەھەر جىگە بىيىم ئاوى جۆ	زوو دەلېم برىا منىش بام وەك ئەتۆ ^۱ (۳۸۸۹)
گەر بەئاو بگري وەرەم جىسمم تەواو	چەشنى گول ھىستاش ھەر دەمويت ئاو (۳۸۹۰)
گەرپرېژى خويتم ئەو رووحوئەمىن	من دەخۆم ئەوخويتمەقوم قوم، وەك زەمىن (۳۸۹۱)
وەك زەمىن و، وەك جەنن خويتمخوارەمە	لەو دەمەى عاشق دەبووم،ئەوکارەمە (۳۸۹۲)

^۱ - من دەلېم بەو ئاوى دەى بىيىم لەجۆ سەت برىيا من بىيام لەجىيانى تۆ

- شەۋ دەئاگر دام دەسووتىم چەشنى دىگ
 زۆر بەشىمانم لەمەكر و فىلى خۆ
 بىزەئىجراكا، لەسەر مەن قەھرى خۇي
 خزمەتى گا، رۇزۇ شەۋ گەر چا دەكەن
 چەشنى گاي مووسام بزانه، گيان دەدا
 بوو بەقوربان گاۋى مووسا ئەو زەمان
 گەر خىتايى (اضربوہ بعضھا)
 ئەى رەفيقان لىۋەكەن لەو گايەسەر
 بووم بەنامى مەن كەپىشان بووم جەماد
 حالى حەيوانىم نەما ئادەم دەبووم
 جارەكى دى جى دەھىلەم مەن بەشەر
 جى دەھىلەم پىشتى سەر دوايەش مەلەك
 لەو مەقاماتى مەلەك ئىمحا دەبىم
 جا دەبىم فانى فەناش ۋەك ئەرغەنوون
 مەرگ بايى، ۋەك دەلەن عالەم لەلات
 چەشنى نەيلوفەر لەجۇ دەر بىننە بەرگ
 ئاۋ كەدەخوا ئەو، لەبۇي مەر گەو عەزاب
 زۆر بەزاهىر عاشقن ئەفسوردەتەن
 دەچنەلاى تيغى ئەۋىن ئەى شەخسى بەست
 جۆت كەدى گۆزەت بىرئەنئە جۆ
 ئاۋى گۆزەبىتەنئە گۆزىك ئەگەر
 ۋەسفى ۋى فانى دەبى ۋ، زاتىش بەقا
 چۈن لەقەھرى ۋى ئەمەن كىردم فىرار
- رۇز ھەتاشەۋ، خويىن دەخۇم مەن چەشنى رىگ
 مەن لەقەھرى ۋى فىرارم كىرد لەبۇ؟
 جىزنى قوربان ئەو، مەنىش ۋەك گا، لەبۇي
 تا لەعید، قوربان بىكەن ئەو، ۋا دەكەن
 جۈزە جۈزئەم، گيان بەئازادان دەدا
 كەمترىن ئەعزەي بەكۇزاراۋ، داي زيان
 ھات لەجىنى خۇي جى بەجى ھەستاۋەجا
 گەر كەك حەشەرى رۈۋجى بىنا ۋ بى نەزەر
 بووم بەحەيوان مەن (نەما) م ھەرچۈ لەياد
 بۇ بىترسىم كۈا بەمەردن كەم دەبووم؟
 تا مەقام ۋ جىنى مەلاىك دەچمەسەر
 شت ھەموو فەنەن ئەۋەى ما، خۋايە، تەك
 ئەو شتەى نايەت لەۋەھمان، ۋا دەبىم
 بىم دەلى (انا الیہ راجعون)
 جىگەكەى تارىكەزۆر ئاۋى حەيات
 چەشنى موستەسقى حەرىس بە، تۇ، بە مەرگ
 خۇ بەلام (واللہ اعلم بالصواب)
 جا، لەترسى گيان، لەگيانان لا دەدەن
 سەت ھەزاران گيان بەشادى چەشنى مەست
 ئاۋ لەجۇگە، قەت فىرار ناكات خۇ
 خۇي دەبىتەجۇگە، ناي مەنى ئەسەر
 كەم كەناكا ھىچ ۋ، نايى بەد لىقا
 نەخلى ۋى بايى، لەبۇ مەرگم، بەدار

گەپىشتى ئەو عاشقە بە مەعشۋولى خۇي چۈن لە گيانى خۇي دەستى ھەلگرتىبوو...

- چەشنى گۆ دەيدا لەخاك ئەو رۈۋ ۋ سەر
 ۋالە، عالەم گشت، بوۋيان ئىنتىزار
- جانى سەدرى، بەگريان گرتەبەر
 يانەدەيسووتىنى، يا دەيدا لەدار

٣٩١٨)	ئەو شتە ی دەیدا بەبەد بەختان، زەمان	ئێستەئێستە، دێ بەسەر ئەو هیچ نەزان
٣٩١٩)	وەک نەزان چۆ ئێو، لەژین، خۆی دوور دەدی	وەک پەپوولە ئاگری ئەو نوور دەدی
٣٩٢٠)	ئەو لەنوورو پرەوشەنی هیچ کەم نییە	شەمعی عیشق ئەمما وەکوو ئەو شەم نییە
٣٩٢١)	زاهیری سووزانە، باتین دلگەرە	ئەو بەعە کسی ئەو شەمانە ی ئاگرە

وەسفی ئەو مزگەوتە ی کە میوانی دەکوشت و ئەو عاشقی مەرگە، کە لە مردن نە دەترسا و لەو مزگەوتە میوان بوو ...

خولاسە ی داستان ...

لەدەو رو بەری شاری پرە ی، مزگەو تێک هەبوو کە دانیشتووەکانی خۆی دەکوشت هەر کەس شەوانە لەو مزگەوتە دا ما باوە لە ترسان دەکوشت و دەمرد... هیچ کەسێک لە خەڵکی ئەو شارە جوور ئەتی نەبوو کە شەوانە بیتە ئەو مزگەوتە پر ئەسرا پرە... کەم کەم ئەو مزگەوتە لە شارەکانی نزیك و دوور مەشهوور بوو خەڵکی دەو رو بەر زۆر لەو مزگەو تە دە ترسان تا کو شەوێک لە شەوان میوانێکی غەریب و دوور ولات هات و ئەو مزگەوتە ی لە خەڵکی دەپرسی خەڵکی لەو کارە عەجیبە ی وی سەر سام مابوون و لێیان دەپرسی چکارێک ت لەو مزگەوتە هە یە؟ کابرای غەریب و دوور ولات زۆر بە ئارامی دەیکوت دەمەهوی ئەو شەو لەو مزگەو تە بنووم... خەڵکیش بە سەر سامی دەیان کوت عەقڵ شتێکی چاکە، مەگەر لە گیانی خۆت بێزاری؟ کابرای غەریب دەیکوت ئەم ئەو قسانەم ناچتە دەگوێ ئەم ئەو عەلاقەم بە زینی دونیایی نییە تا لە کوشتن و مردن بترسێم، خولاسە بە قەولی مەرووف (ئەم ئەو سەر م بۆ ئەو جوورە کارانە دیشی) جارەکی دیش خەڵکی سەر زەنیش و مەلا مەتیان کرد، بە لām هەر چەند پێیان کوت و نەسیحە تیان کرد فایدە ی نەبوو، و دەت کوت کە ئاسنی سارد دەکوئن، کابرای غەریب گوێی نە دا بە پەند و نەسیحە تی خەڵکی... و شەوێ چۆ ئەو مزگەوتە و لە عەردی پراکشا تا کە مێک بنوێت.. لەو کاتە دا دەنگێکی سامناک هات دەت کوت کە سێک بە دەنگێکی بلێند دەلی.. ئە ی ئەو کە سە ی کە واریدی مزگەوت بوو.. ئە لئان دیمە لات، ئەو دەنگە پێنج جار بیسترا بە لām ئەو کابرای غەریب هیچ نە ترسا، بە لکەم خۆش حالیش بوو.. جا، هەر بۆیە بە حالە تێکی ئامادە و ئێرادی تێکی محکەم لە جێی خۆی هەستا و بانگی کرد، هەر کە سێک هە ی، وەرە چونکە ئامادە ی مەرگم ئە گەر جوور ئەت هە یە وەرە پێش، لەو کاتە دا بوو کە بەو جواب دانەو، تە لە سم شکا و لە هە موو لایە کە وەرێ، پزّا.. و کابرای غەریب دەستی بە کو کردنە وە ی ئەو زێرانه کرد...

- گوئ دەداستانىك نەت بى دەردو وەى
 نوستبا ھەر كەس ئەلەو مزگەوتەشەو
 بى نەوا دەو دا دەمان، زۆر يان شەوان
 جا ئەتۆ زۆر چاك خۆت ئاگا بكە
 يەك گرووودەيكوت دەویدا ھەن پەرى
 يەك گرووودەيكوت كەسىجرەو جادووو
 يەك گرووودەيكوت لەسەر دەر، دەن، پلین
 شەو مەنوو تۆ لیرە، گەر گیانت دەوئ
 يەك گرووودەيكوت كەقفلې دەن بەشەو
- مەسجىدىك بوو ئەو، لەنیزىك شارى رەى
 تاسبەى بى باب دەبوون مندالى ئەو^۱
 گەر دەبۆ رۆژ، گشت دەگۆر دەنران، ئەوان
 رۆژ ھەلات، تۆش خەو لەخۆت كۆتا بكە
 ھەرچى میوان بى، بەتېغ دەبېر سەرى
 دوژمنى ئىنسان لەوئ جى گېر بوو
 ئیوھمیوانان، لیرە، شەو ھەلین
 لیرەغەبىرى مردنست دەس ناكەوئ
 غافلېك گەرھات مەدەن رېنگا، بەئەو

ھاتنى میوان بۆ ئەو مزگەوتە...

- تا شەویك ھات، دانەمیوانىك غەرىب
 ھاتبوو، بۆ ئىمتىحان، ئەو جوانمیر
 ئەو بەخۆى كوت وا دەزانم زۆر كەم
 سوورەتى تەن بیزەبروا، كېم ئەم
 چونكەنەفخىك بووم لەئەلتافى خودا
 دەنگى نەفخى خوا نەيەت تا، بۆ بەدەن
 چون (تمنوا) مەوتى كوت ئەى سا دقین
- یستبووى ئەو باس و ئاوازەى عەجیب
 چون دلیر بوو ھەم لەگیانى خۆشى تیر
 وایەلام، لەو بەحرى گیان دا، يەك نەم
 دا ئیمیم، كەم نابى نەقشم، لیم ئەم
 دەبمەنەفخى حەق، لەئای تەن بىم جودا
 تا رەھابى برووح لەجىسم و ھەم لەتەن
 سادقم من گیان دەدەم، بۆ رېتى دین

مەلامەت كەردنى خەلكى ئەو میوانە لە شەو نوستن دەو مزگەوتەدا ...

- خەلكى كوتیان مەيكەبۆ خەو ئیرەجیت
 چون غەرىبى تۆ لەئەحوال بى خەبەر
 راستەئەو ھەى ئیمەدیمان زیدەجار
 ھەر چى لەو مزگەوتەنوست، تەنھا شەوئ
 ئیمەخۆمان دىتمان يەك تا كو سەد
- تاكو عىزرائیل نەگرئ، گیان لىت^۲
 ھەر كەسېكى لیرەنوست دايناوہ سەر^۳
 ئیمەعاقل، لای عمووم جى ئىعتىبار
 مەرگى وەحشەتاك دەھات بۆ وى، لەوئ
 نەك بېسىن، بى بلى، پېن، يەك ئەحەد

^۱ - ئیوھشەو بى باب دەبوون مندالى ئەو (مصرع دوم)

^۲ - خەلكى كوتیان بەو مەنوو لیرە، بۆ تا كو عىزرائیل نەگرئ گیانى تۆ

^۳ - ھەر كەسېكى لیرەنوست، نەى ماوہ، سەر (مصرع دوم)

- ۳۹۴۳) بەند مانای وی دەبوو، زیددی غلوول وای بەئیمە کوت، کەپەندە، دین، رەسوول
۳۹۴۴) گەر خیانتە کەى ئەتۆ، سەگ پۆستى بەند بەمانای راستى نىو دۆستى
۳۹۴۵) لا مەنى تۆ قەت، چ کاتىک، عەقل و داد بى خیانتە پەند دەدەم تۆ، بۆ ویداد

جواب دانەوہى عاشق بە مەلامەت گەران...

- ۳۹۴۶) ئەو جیھانەو زین دەویدا، پىم کەمن دەیکوت ئەى ناسیج پەشیمانم ئەمن
۳۹۴۷) تۆ لەتەنبەل نەت ھەوئ، راس کا، گوزەر تەنبەلم من دەمەھوئ جا، دەر دەسەر
۳۹۴۸) تەنبەلێکم (لا با لی) مەرگ، خواز تەنبەلێکی والەنیمە، بەرگ، خواز
۳۹۴۹) تەنبەلێکم توند، بەسەر پرد، دا دەرۆم تەنبەلێک نیم پوول بىنمە دەستى خۆم
۳۹۵۰) تەنبەلێکم دیتە دەستەم گەنج و کان تەنبەلێک نیم را بوەستم، دەم دووکان
۳۹۵۱) تەیر، جى بىللى قەفەس لەو دەر دەچوو ھىندەخۆشەلام ئەمن مردن وە کوو
۳۹۵۲) چاک دەبینى تەیر، گولزار و شەجەر ئەو قەفەس جىگای لەنىو باغ بى ئەگەر
۳۹۵۳) خۆشى دەخوین لەئازادى، قەسەس ھەم دەبینى تەیری دى دەورى قەفەس
۳۹۵۴) نەیدەما ھىچ ئىشتیھا و سەبرو قەر ار ئەو بەرەندەى نىو قەفەس لەو سەبزەزار
۳۹۵۵) بەندى پى بىستىن، خوى کاتن رەھا ئەو لەھەر کون دەر دەھىننى سەر ھەتا
۳۹۵۶) چۆن دەبى دەرکەى قەفەس بشکى ئەگەر؟ ئەو بەگيان و دل کەواى وىست بىتەدەر
۳۹۵۷) بن لەدەورەى وی پشیلەى بى ئەمان نەک وە کوو تەیری قەفەس بى نىو غەمان
۳۹۵۸) ئا رەزوو، تا لەو قەفەس ئەو بىتەدەر؟ کوا دەکا لەو کاتەپر ترس و خەتەر
۳۹۵۹) ئەو لەسەت زیاتر، قەفەس داوادەکا کوا قەفەس یەک دانە ئەو ئیژا دەکا؟

عیشقى جالینوس بەو دونیا یەبوو، ھونەرى وی ھەرلە دونیادا بەکار دى و ھونەریکی وای

نەبوو کە لەئاخیرەت بەکار بى، جا، لەدونیاى دى دا، دەگەل عەوامان بەرا بەرە...

- ۳۹۶۰) ئەو لەبارەى حوببو دۆستایى جیھان والە جالینوس دەیکوت ئەو زەمان
۳۹۶۱) جا، لەقوونى ئىستىرىک، دىبام جیھان من کەرازیم، بۆم بىننى نىوہ گيان
۳۹۶۲) بۆیەناکا تەیری پرووحى وی فیرار^۱ ئەو لەدەورى خۆى پشیلەى دین، ھەزار
۳۹۶۳) حەشرى لا مەقبوول نەبوو، برۆایى وی یا عەدەم بوو غەیری دونیا، لایى وی

^۱ - بۆیە ناتوانى کە پەرەواز کا، چ جار (مصرع دوم)

- ۳۹۶۴) را، دەكا ئەو بچتەۋەبۇ لای سەرى^۱ ۋەك دەكیشى خوا، جەنن، بۇلای دەرى
- ۳۹۶۵) ئەو بەلام ھەر پىشتى دایكى خۆى دەۋى ھەق دەكا پروۋى ۋى بەدەر، تا دەر كەۋى
- ۳۹۶۶) تازەنابىنم ئەمن جىى والەخۇش^۲ بىتمەدەر گەر مەن لەشارى ۋا بەجۇش
- ۳۹۶۷) تا تەماشام كەردىا، لەو دا، رەھىم خۇزگەبۈۋ باى دەركە، ئەو شارى ۋەخىم
- ۳۹۶۸) رى، لەۋىرام، مەن رەھىم دىبايە، جا يا بەئەندازەى كۈنى دەرزىم ھەبا
- ۳۹۶۹) چەشنى جالىنوۋس كەعاشق بوۋ بەزىن لەو جىھانەبى خەبەر بوۋ ئەو جەنن
- ۳۹۷۰) گىشتى بۇ دىتن ئەلەو دۇنيابەئەۋ^۳ نەيدەزانى ئەو غەزايەى لايەئەو
- ۳۹۷۱) يارمەتى دەگەرن لەشارى لا مەكان ھەر ۋەكوۋ چۈار عونسورى ئەسلى جىھان
- ۳۹۷۲) باغ و سەحرا باعىسن تەنھاۋ بەس^۴ دان و ئاۋى نىۋ قەفەس گەر ھاتەدەس
- ۳۹۷۳) گەر قەفەس ۋەكرى، لەدۇنيا بن جىيا باغ دەبىنن گىانى يەك يەك، ئەنبىيا
- ۳۹۷۴) چەشنى مانگى ئاسمانان، بازىغن جا لەجالىنوۋس و عالەم فارىغن
- ۳۹۷۵) جۈا بەكەم بۇ ۋى نىيە، ئەو جارەجا گەر كۈ نەيكۈت بىتت جالىنوۋس ۋا
- ۳۹۷۶) نوۋرى زانست بوۋ لەقەلبى ۋى جۈدا ئەو جەۋابەم بۇ كەسىك ۋا كەرد ئەدا
- ۳۹۷۷) لای پشیلان دەنگى (عەررىچۈ) كەھات گىانى ۋى بۇ مىك و بۇ لای كۈن ھەلات
- ۳۹۷۸) لەو جىھانەى ۋەك كۈنى مىك، تەنگەۋتار^۵ بۇيەگىانى ۋى، ۋەھا گەرتى قەرار
- ۳۹۷۹) لایقى ئەو لائە، دانایى ھەيە ئەو لەنئو ئەو لائەبەنناى ھەيە
- ۳۹۸۰) كۆ ۋەكا تا مالى زۆرۈ بى حىساب شوغلى زۆرى كەرد لەلائەئىتتىحاب
- ۳۹۸۱) نەيتۋانى پروۋ لەنئو تەن بىتەدەر چۈنكەدۇنيابوۋ لەلای ۋى موعتەبەر
- ۳۹۸۲) چۈن لەئاۋى زار چادر، چا دەكا؟ عەنكەبوۋت گەر كۈ، ۋەكوۋ، عەنقا دەكا
- ۳۹۸۳) ئىسمى چەنگال ئىش و سەرگىزەۋ مەغەس چەنگى دا نابوۋ پشیلەنئو قەفەس
- ۳۹۸۴) ورد، دەكا بەۋ، تەيرو پەرپرو بالى ۋى جا پشیلەمەر گە، ئىش چەنگالى ۋى
- ۳۹۸۵) مەرگەقازى، ئىش، گەۋاھى بۇ دەدا كۈن بەكۈن دەروا، بەدوۋى دەرمان دا

۱- را، دەكا تا بچتەۋەبۇ جىى بەرى (مصرع دوم)

۲- كۈا دەبىنم تازەجىنگاى والەخۇش؟ (مصرع دوم)

۳- نەيدەزانى ئەو غەزاي دەيخوات ئەو گىشت ئەلەو دۇنيابەرا بۇى ھات ئەو

۴- باغ و سەحرا پىتەدەدەن ، تەنھاۋو ، بەس (مصرع دوم)

۵- لەو جىھانەى چەشنى لائەى موۋش ، تار (مصرع دوم)

گەر کوها ت بۆلای قازی ئەو گەواه	تا تۆ دەعوەت کا، بیا بۆ داد گاه (٣٩٨٦)
ئەو دەمی تۆ مۆلەتیک داوا دەکە	یا قەبوولێه، یانەچی کوت، وادەکە (٣٩٨٧)
مۆلەتی تۆ بۆ دەواو بۆ چارەیه	پینەکە ی ئەو جیسەمە کۆنە پارەیه ^١ (٣٩٨٨)
عاقیبت رۆژیک بەکین ئیش دیتەلات	بەسەمۆلەت شەرمە ئاخر، وەختەهات (٣٩٨٩)
ئەو حەسوود وەختت لەشا دا وا، بکە	پیش ئەوێ ئەو رۆژەبێ، تۆ وا بکە (٣٩٩٠)
ئەو کەسە ی ئەسپی لەزۆلمەت لینگ دەدا	ئەو لەدل خۆی لادەنی، نووری خودا (٣٩٩١)
ئەو لەبەر شاھید کەدەردە، را دەکا	دەرد، ئەوی بۆ لای نەمان داوا دەکا (٣٩٩٢)

جارەکی دیش مەلامەت کردنی خەلکی ئەو میوانە غەریبە لە نوستە دەو مزگەو ئەدا ...

قەوم کوتیان بەس زەرەنگی کە، برۆ	خۆت نەجات دەتا نە کوژراوی ئەتۆ (٣٩٩٣)
سەهل و سادە دیتەبەر چاو ئەو لەدوور	سەختە ئەمما وەختی نیزیکی بوون، عبوور (٣٩٩٤)
وردوخاش بوو هەركەسی شەوما، لەوێ	وەختی سەخت، دەو وێست نەجانی دەس کەوێ (٣٩٩٥)
پیش وقووع کار دیتەبەرچاو، زێدەسەهل	چونکە مەعلووم نینە ئەهلن، یا، نە ئەهل ^٢ (٣٩٩٦)
هەر کەهات ئەنجام بدا ئەو شەخسە کار	کار دەبێ بۆ وی بەزار، دەیکا نەزار ^٣ (٣٩٩٧)
تۆ کە شیر نی، قەت، مەرۆ ئەو لا پەرە	چون ئەهل وەک گورگە، گیانی تۆش مەرە (٣٩٩٨)
گەر تۆ ئەبدالی، مەریشت بوو بە شیر	مەرگ ناتوانی بکا، تۆ سەر بە ژیر (٣٩٩٩)
هەرچی ئەبدال بوو، بەحق ئەو بوو بە یار	خەمری وی گۆپی بەسرکە، کردگار (٤٠٠٠)
تۆ کە مەستی خۆت بە شیر کوژ دی، بەوهم	نەچیە جیتی شیران، لەوێ، تۆ نیتە سەهم (٤٠٠١)
زیکری دوو پرووی کرد خودای بالا و ئەوی	خۆ لەنیو خۆیان دەزانن زۆر قەوی (٤٠٠٢)
خۆ لەلای یەکتەر دەبینن زۆر قەوی	وەختی جەنگیش وەک زەعیفان سەر نەوی (٤٠٠٣)
وایدە کوت پێغەمبەری ئاخر زەمان	جەنگ نەبێ، نابێ شەجاعت، ئەو جەوان (٤٠٠٤)
گەر لەشەر باس کەن دەکا کەف، زاریان	وەک کەفن گەر بچتە نیو شەر کاریان (٤٠٠٥)
تیغ درێژن وەختی دەکرێ باس لەشەر	دەچنە نیو کالان وەختی کەرپو فەر (٤٠٠٦)
تالی جەنگن بە ئەفکار و خەیاڵ	مەشکی وانێ کرد، یەک دەرزێ، بەتال (٤٠٠٧)

^١ - مۆلەنت وێست بۆ دەواو بۆ چارەتۆ تا پێو کە ی جیسە کۆ ن و، پارەتۆ

^٢ - پیش وقووع ئاسان دەبینرێن زێدە کار چون نەبوو باشی و خەراپیان، ئاشکار

^٣ - ، دەیکا هەزار (مصرع دوم)

- من عەجەب ماوم لەوھى، دەى وئ سەفا
عیشق، وەك دەعوى جەفا بۆى شاھىدە
شاھىدى گەر وىست قازى غەم مەخۇ
ئەو جەفا بۆ تۆنەھات خۆ ئەى فلان
گەر لىبادى دا وەبەر داران مەرد
گەر لەئەسپى خۆى بەشەللاق، دا سەوار
تا لەقۇرتەت بى نەجات تۆ وا دەكەى
يەك كوتى تۆ لەو ھەتەوت بۆ دەدا؟
پىئىدەكوت نەم دا لەوى ئەى خۆش ئەدا
دايكى تۆ گەر مەرگى تۆ داوا دەكا
ئەوگرووھەى گەر وەلايان نا ئەدەب
ئەو لىبايان دوور لەخۇيان كرد ئەوان
تۆلەقەولى ھىچ و پووچيان لادەخۆ
چونكە(زادوكم خبالا) قەولى حەق
چون ئەگەر بىن و، دەگەل تۆ بن ئەوان
خۆ بەتۆ نىشان دەدەن وەك دۆست و يار
جا كەوايى لەشكرىك بى وانە، كەم
دەنكى بادامان كەكەم بن، خۆش بەلام
تال و شىرىن ھەلپرىژ رىن يەك سەدان
كافران دلّيان دەترسى يەك بەيەك
بى خەبەر كافر، لەمەنزل دەچتەرى
گەر موسافىر بى لەرىگا، نا بەلەد
ھەر كەسى بىزى كە، ھای، رى وا نىيە
گەر بزائى رى، دلّى باھۆشى وى
- ۴۰۰۸) وەختى سەيقەل، رادەكا، نای وئ جەفا
۴۰۰۹) تۆ كەبى شاھىد بى، دەعویت فاسىدە
۴۰۱۰) ماچ كەمار، تا گەنج وەدەس بىتى ئەتۆ
۴۰۱۱) بەلكەھات بۆ وەسفى پىست، بى گومان
۴۰۱۲) لەو لىبادەى دار نەدا ئەو، دای لەگەرد
۴۰۱۳) كوا لەئەسپى دا، لەقۇرتەى دا، بەغار
۴۰۱۴) شىرەزىندانى دەكەى، تا بى بەمەى
۴۰۱۵) چۆن نەترسای، بى لەبۆت، قەھرى خودا؟
۴۰۱۶) من لەدېوى نېو و جوودى وىم دەدا
۴۰۱۷) تا نەمېنى خووى بەدى تۆ، وا دەكا
۴۰۱۸) نا سپاس بوو ن بەو تەلاشى پياوى رەب
۴۰۱۹) تا وەھا، بى غىرەتو، خوېرى دەمان
۴۰۲۰) قەت دەگەل وان بۆ شەر و دەعوا، مەرؤ
۴۰۲۱) تۆ لەدۆستى سست، وەر گىرە، وەرەق
۴۰۲۲) سووك دەبن شەر كەر، وەكوو كا، بى گومان
۴۰۲۳) شەر كەھات، سەف لىك دەدەن، ھەلدېن بەغار^۱
۴۰۲۴) چاكترەلەو ھەى مونافق بن، بەجەم
۴۰۲۵) چاكترن لەو زۆرى تىكەل تال بەتام
۴۰۲۶) نەقسەبۆ وان چونكەيەك دلّ نىن ئەوان
۴۰۲۷) چون لەدونىاي دىكەبوو يان، وەھم وشەك^۲
۴۰۲۸) دادەنى كوپر دلّ، بەترس و لەرز پى
۴۰۲۹) ھەر بەشك دەروا، دەترسى، زىاد لەحەد
۴۰۳۰) را دەوەستى، ئەو لەبىم، ئەو سانىيە
۴۰۳۱) كوا دەچىتن، ھا يو ھوو، نىوگۆشى وى؟

^۱ - شەر كەھات سەف لىك دەدەن جا ، (الفرار) (مصرع دوم)

^۲ - لەو جىھانى دىكەبوويان ، چونكە، شەك (مصرع دوم)

- تۆ مه‌به، هاو ری ده‌گه‌ل، له‌رزۆک دڵان
تۆ ده‌هیلن ته‌ک ده‌که‌ن خۆیان فیرار
نه‌ت هه‌وئ تۆ شه‌ر بکا بۆت، نازدار
تۆ ده‌کا وه‌سواس وه‌ک تاووس نه‌و
- وه‌ختی سه‌ختی ون ده‌که‌ن خۆ، بی گومان (۴۰۳۲)
گه‌رچی سیحری بابلیش بن، بۆ وتار (۴۰۳۳)
تۆ له‌تاووس نه‌ت هه‌وئ، سه‌ید و شکار (۴۰۳۴)
تۆ ده‌کا په‌س به‌و زبانی لووس نه‌و (۴۰۳۵)

کوئنی شه‌یتان به‌ قورپه‌ش که‌ وهرنه‌ شه‌ری ئه‌حمه‌دی، جا ئه‌منیش یارمه‌تیتان ده‌دم و

هه‌لاتنی وی له‌وه‌ختی شه‌یدا ...

- وه‌ک کوئنی شه‌یه‌تان ئه‌من بۆ سه‌ت مه‌زن
جا به‌قه‌ولی وی قورپه‌ش حازر ده‌بوون
ئیبلیس دی، له‌شکرێکی زۆر، مه‌له‌ک^۱
دی به‌سه‌ف دین نه‌و جنووده‌ی نه‌و ده‌دی
جا له‌بۆ لای پشته‌وه‌ی کیشاوه، پی
من ده‌ترسم چونکه‌نیمه‌رێنی نه‌جات
جا سوپاچه‌ی وا ده‌کرد حاریس خیتاب
ئه‌و کوئنی ئیستا ده‌بینم مه‌رگی عام
هه‌ر ده‌با دیبا ت وه‌ها، خۆ، ئه‌ی تۆ نه‌نگ
دوئ ئه‌تۆ ده‌ت کوت ده‌بم زامین ئه‌من
ئه‌ی له‌عین دوینی له‌بۆمان بووی به‌میر
هه‌ر له‌تۆ خواردن فریو، هاتین ته‌گه‌ر
چونکه‌حاریس وای سوپاچه‌کرد، خیتاب
ده‌ستی خۆی کیشا له‌ده‌ستی وی به‌کین
مسته‌کیشی دا له‌سینگی جا، هه‌لات
جا، که‌عالم زۆر به‌وی ویران ده‌بوو
- گه‌ر له‌گه‌ڵتان بم ئه‌من، قه‌ت نابهن (۴۰۳۶)
هه‌ردووله‌شکر پروو به‌پرووی یه‌کتر ده‌بوون (۴۰۳۷)
دین له‌بۆ لای موئمینان له‌ولای فه‌له‌ک (۴۰۳۸)
ئا گری لی دایسا گیانی به‌دی (۴۰۳۹)
من ده‌بینم له‌شکرێکی زۆره، دی (۴۰۴۰)
توند هه‌لین چون له‌شکرێکی زۆره‌هات^۲ (۴۰۴۱)
بۆچی دۆینیت وا نه‌کوت تۆ، ئه‌ی جه‌ناب (۴۰۴۲)
پیتده‌کوت ده‌ت دی که‌می ئه‌عراپی، خام (۴۰۴۳)
وه‌ختی لاف بوو نه‌و ده‌می، ئیستا که‌جه‌نگ (۴۰۴۴)
فاتیح و پیرۆزو سه‌ر که‌وتو، ده‌بن (۴۰۴۵)
ئیتسته‌نامه‌ردو نه‌چیزو زۆر حه‌قیر (۴۰۴۶)
تۆ له‌ بۆ توون چووی و، ئیمه‌ش بووین شه‌جه‌ر (۴۰۴۷)
تووربه‌وو زۆر نه‌و له‌عینه، به‌و عیتاب (۴۰۴۸)
چون دلی به‌و گفته‌ئیشا، نه‌و له‌عین (۴۰۴۹)
جا به‌خویتی دوستی خوی سوورکرد، ولات (۴۰۵۰)
پیتکوتن (انی بریء منکم) وو (۴۰۵۱)

^۱ - دی به‌چاو شه‌یتان سپاهیکێ مه‌له‌ک (مصرع اول)

^۲ - زۆر ده‌ترسم، بۆ نه‌جات چون نیمه، عه‌ون توند هه‌لین (انی اری ما لا ترون)

- دای لەسینگى ۋى بەمست، خستىەزەۋى
نەفس و شەيتان ھەردوو ھەرىك دانە بوون
و ەك فرىشتەو عەقل خۇ، يەك بوون ئەوان
دوژمنىكى ۋا، لەنئو تۆى كرد كەمىن
دەفعەيەك حەملەى دەكا ۋەك سوسمار
ئەو لەقەلبان ئىستەھەيتى كون ھەزار
نئوى پنهان بوونى شەيتەتان لای نفووس
ھەر ۋەكوو جووشك، دەكا پنهان سەر
ۋەك سەرى جوشك دەچى، ھەربۆيەحق
ون دكا جووشك گەلىك جارار سەر
دەر دەھىنى سەر كەفرسەت ھاتەدەست
گەر لەداخل لىنى نەگرىباى، نەفس رى
چونكەخواھىشگەر لەتۆ ھەر شەھوۋە^۱
چون بەدەس مەئموورى پنهان بووى بەدز
تۆ دەقيق ئەۋپەندى ئەحمەد گوئ دەيە
دوژمنى ۋا، لای ھەلى بەو گوئ مەدە
بەس لەبەر دونيا و جەدەل بوو، ۋا دەكا
ئەو لەبۆ تۆ مردنیش ئاسان دەكا
چونكەجادوو، كا، ۋەكوو كئوى دەكا
نا حەزان جادوو دەكا شىرىن بەفەن
ۋايەكارى جادوو ئەو ھەر دەمبەدەم
جارو بار جادوو دەكا ئادەم بەكەر
ساحرى ۋا، قەلبى تۆ تىدايە، خۇ
لەو جىھانەش داگەلىك ھەن ۋا دەكەن
- جا لەترسى قەھر، راي كرد سەر نەۋى
بەس بەسوورەت، ئەو دوو لىك يىگانە بوون
ئىقتىزاي حىكمەت ئەوانى كرد، دووان
مانعى عەقلەو، عەدوو بۆگيان و دىن
جا لەبۆ لای كون دەكا دوايەش فىرار
سەر لەھەركام ويستى دەر دىنى بەغار
چوونى ويش نئو ئەوكونانە، بۆ خنوووس
جار و بارەش ئەو سەرى دىنئىتەدەر
دى لەبۆ ۋى نئوى خەنناس موستەحق
چون دەترسى ئەو بىنى راي كەر
ۋا دەكا تا مار دەكا مەجرووح و پەست
چۆن دەيان بەست رىگران لىت، دەست و پى
دل ئەسبرى حىرس و ئازو ئافەتە
بووى بەدەس مەئموورى زاھىر پەست و كز
بەد ترين دوژمن لەنئو دلتان ھەيە
چون ۋەكوو شەيتانە، لەجىازو بەدە
رەنجى جاويدت لە لا، سانا دەكا
ئەو بەجادوو، كار سەت چەندان دەكا
جارەكى دىش كئو دەگوئ ئەو بەكا
شىرئان ناھەز دەدا نىشان، بەزەن
تىك دەدا چى بى حەقيقەت زۆرو كەم
چادەكا جار جار لەكەر گەورىك، بەشەر
سىحرى پنهانى ھەيەخۇ نەفسى تۆ
سىحرو جادووى ساحرا ن ريسوا دەكەن

^۱ - چون تە قازا كەر لەتۆ ھەر شەھوۋەتە(مصرع اول)

- گەر ئەلەو سەحرايەشین بێ گيا، بەزار
 پیت دەلی تریاک کەمن بگرەبەیار
 شین دەبی تریاک لەلای وی بێ ژمار^١ (٤٠٧٦)
 چون لەبۆ تۆ چاترم من زۆر لەزار^٢ (٤٠٧٧)
 گەنتی وی سیحریکە، تۆ ریسوا دەکا
 سیحری گەتم، سیحری وی ئیمحا دەکا (٤٠٧٨)

تیکرار کردنی مەلامەتگەران پەندی خۆیان بۆ ئەو میوانە ی ئەو مزگەوتەمیوان کوژە...

- قەولی ئەحمەد یەک حەقیقەت بوو عەیان
 مەگرەخۆت زیرەک برۆ ئەی (بولکەرەم)
 ئەو کەفەر مووی (ان سحرا فی البیان) (٤٠٧٩)
 مەسجیدو ئیمە مەکە، تۆ موتەهەم (٤٠٨٠)
 ئاگرن تێبەرنەدا، شەخسێک نەقام (٤٠٨١)
 بۆ بەهانه چوونی مەسجید ئەو شەو (٤٠٨٢)
 قاتلی وی، چونکە مەسجید، نیو بەدە (٤٠٨٣)
 چونکە ئیمەن نین لەفێلی دوزمنان (٤٠٨٤)
 تۆ کەنەت پێواوە کە یوان خۆ بە گەز (٤٠٨٥)
 ریشی خۆیا ن دوا یەک یەک، هەلەدەقەند^٣ (٤٠٨٦)
 تۆ، مەهاوێ خۆت و ئیمە، نیو کلی (٤٠٨٧)
 ئەو کە حەقیقەت بوو عەیان
 مەگرەخۆت زیرەک برۆ ئەی (بولکەرەم)
 ئەو کەفەر مووی (ان سحرا فی البیان)
 مەسجیدو ئیمە مەکە، تۆ موتەهەم
 ئاگرن تێبەرنەدا، شەخسێک نەقام
 بۆ بەهانه چوونی مەسجید ئەو شەو
 قاتلی وی، چونکە مەسجید، نیو بەدە
 چونکە ئیمەن نین لەفێلی دوزمنان
 تۆ کەنەت پێواوە کە یوان خۆ بە گەز
 ریشی خۆیا ن دوا یەک یەک، هەلەدەقەند
 تۆ، مەهاوێ خۆت و ئیمە، نیو کلی

جواب دانەوێ میوان بەوان و میسال مینانەو بە دەفع کردنی پاسەوانی مەزپەرە، بە

دەنگی تەپلیکی چووک لە مەزپەرە، و شتریکێ کە تەپلیان بۆ لەشکری سولتان مەحموود

لەسەر پشتی وی، لێدەدا ...

- دەیکوت ئەی یاران لەوان دێوانەنیم
 لێدەدا تەپلیکی زۆر چووک یەک منال
 تا بەدەنگی وی پەرەندان کەن، فیرار
 تا کو شا مەحموود بەویدا کرد گوزەر
 بوو لەگەل وی یەک سوپای زۆر، بێ ژمار
 و شتریکێ بوو لەبۆ حەملی دەهۆل
 گەر بە لاحەو لێک زەعیف بێم، بێم بەنیم (٤٠٨٨)
 تا پەرەندا ن دەر بکا نیو گشت وکال (٤٠٨٩)
 جا بێن مەحفووز لەتەیری بەد، سیمار (٤٠٩٠)
 بارەگای خۆی دا چەقاند لەودەورو بەر (٤٠٩١)
 بەو سوپا، دوزمن دەبوون گشت، تار مار (٤٠٩٢)
 زۆر قەوی بوو، پیتش قەدەم بوو، توند و تۆل (٤٠٩٣)

^١ - بێ بزار (مصرع دوم)

^٢ - پیت دەلی تریاک سەر چاکەلەمن

^٣ - چەشنی تۆ زۆر خۆ دەبین خۆشەخت

چون بەمن دەر د پت ریشی ژار، لەبن
 ریشی خۆیان دوا یەهەلەقەند، زۆر بەسخت

- ئەو دەھۆلەلپىدەھات، بى ۋەقفەدەنگ
 ھات ئەو ۋىشتر دەنىۋ ئەو كشت و كال
 عاقلېك پېتىكوت مەدە لەو تەپلەتۆ
 كوا لەۋىدا تەپلى تۆ تەئسىر دەكا؟
 عاشقم من كوشتى تېغى فەنا
 تەپلى چوۋوكن ئەو ھەموۋتەھىد، تەۋاۋ
 نىمەخۇ من لەو كەسانە، ئەى ھەۋال
 چەشنى ئىسماعىلىيانم، بى ھەزەر
 من لەتەشرىفاتى زاھىر بووم نەجات
 دەيكوت ئەحمەد، جوود لەدونپادا دەكا
 ئەو كەسەى دىتى لەجوود، پاداش سەد
 بۆيەدووكاندار دەكا خۆى بەن، ھەتا^۱
 زىر لەھەنبانانەئەو ھەر چاۋەرئ
 گەر لەكالای دىكەدى، سوودى زىياد
 بۆيەكالای خۆى گەلىك، بى چاترە
 ھەر ۋەھايەدانىش و حېرفە ھونەر
 تا لەگىان چاتر نىيە، گىان بوو عەزىز
 چەشنى روۋ و گىان عەرۋوسەك، لای منال
 ھەر قومارەئەو خەيالەو ئەو سووەر
 گەر لەتېغلىت بوو نەجات، دەت بى ويسال
 نىمەمەحرەم تابلىم من، بى خەيال
 مال و تەن بەفرن، دەرۋن نا گرن قەر ار
- بۆ رجووع بۆ مال، يا بۆ چوۋنەجەنگ
 تا دەرى كا، تەپلى خۆى لىدا منال
 خوۋى بەتەپلان گرتوۋەئەو چۈنكەخۇ
 بىست ئەۋەندە، ھەملى تەپلى مىر، دەكا
 گىانى من جىگابەبۆ تەپلى بەلا
 خۇ لەھاستى ئەو بەلاى دىتم، بەچاۋ
 را بوەستم رىگەبگرى، لىم خەيال
 ۋەك سەمىل بەلكە ئازادىم لەسەر
 (قل تعالوا) بۆگىيانى من دەھات
 ئەو كەسەى پاداشى ھەق بېروا دەكا
 جوود بەخشىش ئەو دەكا زىاتر، لەحدە^۱
 پوۋل بدا ئەو سوود بىا جا، تا بەتا
 سوودى بۆ بى، زىر بدا جا، جى بەجى
 عىشقى كالای خۆى دەبا، زوۋ ئەو لەباد
 چۈنكەسوودى ۋى لەئىدى زىاترە
 ۋەك ئەۋانى باش، نەھاتەبەر نەزەر
 ھەر لەۋى چاتر كەھات، گىان بوو نەچىز
 تا دەگاتەروشد و، دەبى سىنوسال
 تا تۆ منداى بى، لەلاى تۆ موعتەبەر
 دوور لەجىسس و، دوور لەتەسۋىر و خەيال
 بۆيەماتم، ھەر خودا زانای ويسال
 بۆ ئەۋانىش بۆ خەرىدار، كردگار

^۱ - ئەۋكەسەى دىتى لەبەخشىش سەد عېۋەز زوۋ بەزوۋ، بەخشىش دەكا، بۆ ئەو غەرەز

^۲ - بۆيەدووكاندار دەكا خۆى بەند، تا (مصرع اول)

- بۆیەبەفرت لایەوالا، نەک بەها^١
 من لەزەنتی تۆ عەجەب مام ئەم فلان
 زەن هەموو تینووی یەقینن ئەم هەوال
 گەر گەشتەعیلم، ئەو پەر، پا، دەبی
 چونکە ئەو رینگایەزۆر بوو، مومتەحەن
 بۆیەقین جوویایەدانیشت ئەم جەوان
 بۆت لە (الهاکم) دەبی ئەو باسە، روون
 عیلمی تۆ بینادەکا تۆ، ئەم عەلیم
 بینشی لێچادەبی فەو رەن، یەقین
 چاک لە (الهاکم) بنۆرەئەم ئەمین
 من لەئەو هام و یەقین بالائەرم
 چونکەخواردی زاری من هەلواپی وی
 دەچمەئەو. مزگەو تەهەر وەک مالهخۆم
 خوا بەگۆل ئەو هەم کۆتی و خەندانی کرد
 چی بەسەرمان دا، لەجوانی و خوێش قەدی
 ئەو کەسەم کە کردی نەم، شیرین گیان^٢
 ئەو کەسەم ئەبرۆی وەها تەرپار کرد
 دای بەئەزمان ئەو سەدان ئەفسوونگەری
 دەرکی زەرپاد خانەگەل کو وازبوو
 تیغی عیشتی خوێ دەقەلبم، را دەکرد
- چون لەشک دای، بی یەقینی، وای، وەها (٤١١٦)
 بۆچی ئەو باغی یەقین، ناکا مەکان؟ (٤١١٧)
 تا بگەن بەو، لێدەدەن توند، پەرپو بال^٣ (٤١١٨)
 ئەو دەمی جا، بۆ یەقین، جوویا دەبی (٤١١٩)
 ژیر یەقینەعیلم و، عیلمیش فەو قی زەن (٤١٢٠)
 جا یەقینیش تالبی دید و عەیان (٤١٢١)
 پاشی (کلا) پاش ئەویش (لوتعلمون) (٤١٢٢)
 گەر یەقینت بی دەبینی تۆ جەحیم (٤١٢٣)
 وەک خەیاڵان چادەکا شەخسی زەنین (٤١٢٤)
 چۆن دەبی (علم الیقین، عین الیقین) (٤١٢٥)
 بادەدەم لەو کەس دەکا لۆمەم، سەرم (٤١٢٦)
 روون دەبوو چاوم، دەبوو بینایی وی (٤١٢٧)
 زۆر بەبی ترسی بەبی باکی دەرۆم (٤١٢٨)
 وای بەقەلبم کۆت، دوو سەت چەندانی کرد (٤١٢٩)
 هەرچی بۆ نەسرین و نەرگیس هات وەدی (٤١٣٠)
 ئەو کەسەم خاکی دەکرد نەقشیک، جووان (٤١٣١)
 پروومەتانی وەک گۆل و گۆلنار کرد (٤١٣٢)
 ئەو کەسەم کە دای بەکان، زێر، جەغفەری (٤١٣٣)
 نازو غەمزەم چاوم، تیر ئەنداز بوو (٤١٣٤)
 جا، منی وا عاشق و شەیدا دەکرد (٤١٣٥)

^١ - تۆ کەفرت لایەوالا، نەک بەها (مصرع اول)

^٢ - زەن هەموو تالبی یەقین، ئەم خوێش فەرپ تا بگەن بەو، لێدەدەن توند، بال و پەر

^٣ - ئەو کەسەم نەم، کرد شیرین قەلب و گیان (مصرع اول)

- عاشقم بەھو كەس ھەموو، ئان، ئانى ۋى
 مەن لەعەشقم سادقم، ۋەك ئاۋ، ۋام
 چۈن لەگەنج بدزم؟ كەحەفىزى گەنج بەھو
 ھەركەسەك كەردى ھەتاۋ ۋە پەشت گەرم
 ۋە دەھى، بى ترس و بى باك ۋەك ھەتاۋ
 زۆر قەۋى بوون لەو جىھانە، ئەنەبىيا
 كارى خۇيان كەرد بى ترس و ھەموو
 زىدەسەختەبەرد، لەكەس ناكات، سەل
 چۈن قەۋى كەرد سەندەگەل ۋا، خەشتەبەر
 گەر لەئەزمار و حەساب، مەر بن، بەدەر
 (كلکم راع) نەبى ۋەك راعىيە
 شەر دەگەل مەنگەل بكا، بى باكەشۋان
 گەر بەرق جار جارەمەنگەل، دەنگ دەدا
 لوتقى حەق مەن گاز دەكا، ۋا، دەمبەدەم
 بۆيەمەن ۋا، تۆ دەكەم غەمگەن و زار
 مەن بەغەم گەر تال دەكەم ۋا، خوۋى تۆ
 تۆ نەبوۋى تالب بە مەن ئاخەر مەگەر؟
 بۆ ويسالم عاشق و سەۋدايى تۆ
 ۋەسلى مەن داۋا دەكا خۆ، دەردى تۆ
 مەن لەدەستەم دىت، بى ۋە ئىنتىزار
 تاكو ۋە گىزاۋى ھىجران لابىتى
 لەزەت و خۆشى مەقەررى يار، بەلام
 خەزم و شارەت ۋە دەمەبۆ دەنەگەنج
- عەقەل و گىيان لىكرا لەزىر فەرمانى ۋى
 پەيم دەبى خامۇش، گرى ۋە ۋەھامى خام
 ۋە لەپەشتەم، چۈن نەبەم مەن، دىل قەۋى؟
 دىل قەۋى، بى باكە، ناكە ۋە، چ شەرم
 پەردە دەد رى، گەر دەدا، دوزمەن تەۋاۋ
 حەملەيان تەنھا دەبرد بۆ جەشى شا
 بۆ جىھانەك، دا نەيەك، دەى برد ھەموو
 ۋە كەناترسى لەزۆرى سەندەگەل
 كارى خەۋابەر، كەرقە بوو، توندو پەر
 كەۋا لەزۆرى ۋان قەسەب دى خەتەر؟
 خەلق، چەشنى مەنگەل، ۋە سەۋىيە^۱
 بەلكە دائىم ۋە لەبۆ ۋان پاسەۋان
 مەسلەھەت ئىجاب دەكا، ۋابى، سەدا
 مەن ئەتۆ غەمگەن دەكەم، تۆش مەگرەغەم
 تا نەكا تەئسىر لەتۆ قەت چاۋو زار
 تا نەبىنى چاۋى پەس، قەت پەۋى تۆ
 تۆ نەبوۋى بۆ ئەمرى مەن فەرمانبەر؟
 بۆ فەراق و ۋەسلى مەن، تەنھايى تۆ
 دوى شەۋىم بىست بۆيەئەھى سەردى تۆ
 پەت نىشان دەم، كۆيەپەنگە ۋەسلى يار
 بى لەسەر گەنجى ويسالم دابىتى
 ھەر بەقەد رەنجى سەفەر دەى پەت تام
 گەر بىنى تۆ لەغوربەت زىدەپەنج

^۱ - خەلق، چەشنى گەللەيە، ۋە سەۋىيە (مەصرە دوم)

تەشېيى ھەلاتنى مۇئىن وبى سەبرى ۋى دەبەلاۋ موسىبەتان دا بەپەرئىشانى وبى قەرارى
نۆك ۋەئەمسالى ۋى دەنيو مەنجهلىكى كەدەحالى كولېن دايەوخۇ ھەلا وېشتنى وان تا
بېئەدەر ۋەلېن ...

- چاۋ لەنۆكىك كە، كولى نېو مەنجهلى
گەر لەنېو مەنجهلى، كولى نۆك ھاتەجۆش
بۇچى دەمدەى تۆ ۋەبەر نارو گرى
لېئەدا ئاشپەز بەكەۋگېرنا، مەكە
نات كولېنم تا نەبېسم نامى تۆ
تا غەزايەك بى، ئەتۆ لايىق بەگيان
تۆ كەدەت خوارد ئا ۋ لەبېستان سەو زو تەر
رەحمەتى حەق بوو لەپېش، قەھرىش لەپاش
رەحمەتى ۋى پېشى قەھرى ۋى دەھات
چون بەلەزەت چا دەبېتن گۆشت ۋ پۆست
عېشق داۋاكا، كەبې قەھرى خودا
دئ لەدوۋى ۋى، بۆت لوتقى كردگار
بېنى دەللى كاتى بەھار روشدت دەھات
تا كومېوان شوكر كا بۆ كارى تۆ
تا كو، مونعم بى لەجېئ ئەنعام ۋ سوود
من خەلېل تۆ كوپر، لەزېر كارد، زېدەسووك
دا بىنى سەر تۆ لەبۆ قەھرى خودا
گەر چى دەبېم ئەو سەرەخۆ، بى گومان
خۆ بەلام تەسلىم مەرامى خوايەبەس
نۆكە، تۆش چاك بېرەجۆش نېو ئېبىتىلا
تۆ ئەلەو بېستانە گەر خەندان بووى
ئاۋو باغ ۋ، خاك، جودا بووى گەر لەۋان
تۆ بېەخۇراك ۋ قوۋەت، فېكرو بېر
- خۆى لەبۆ سەرداۋى، دەى ۋى، تا ھەلى
دېتەسەر جا، ۋا دەكا، دادو خرپۆش
تۆ لەبۆ ئاگر مەگەر ئەمەنت كرى؟
قەت لەبەر گرماۋ كولېن تۆ رامەكە
دەت كولېنم تاكو خۆش بى تامى تۆ
خۆ لەبۆ خوارىت نەبوو، ئەو ئېمىتىحان
بوو لەبەر ئەو ئاگرەى ۋا، پىر شەرەپ
تا بەرەحمەت ئېمىتىحان كا، شەخسى باش
تا وجود سوود دا، بەجەمەى كائىنات
گەر نەبې ۋا، چى دەدا گر، عېشقى دۆست؟
تا بكەى تۆ گشت سەر ما يەت فېدا
بېت دەللى دەرد ۋ غەمت بوو ن تار ۋ مار
قەدرى رەنج بگرە، كەمىۋانەلەلەت
بېتەلاى شا، باس بكا، ئېسارى تۆ
گشتى نېعمەت بۆت دەبن ئەودەم جەسوود
دابىنى سەر، چون (ارانى اذ بھك)
ۋەك سمايل، تا لەتۆ سەر كەم جودا
ئەو سەرەنابېرېت ۋ نامرېت ھېچ زەمان^۱
ئەى موسەلمان، بگرەتەسلىم تۆ، بەدەس
تا وجود ۋ خۆت ھەر دوو دەبە (لا)
تۆ گولى بېستانى دېدەو گيان بووى
بووى بەلوقمە، ھاتى بۆ نېو زېندوۋان
ئېستەشېر بە، تۆ كەئەۋۋەل بووى شېر

^۱ - گەر چى دەبېم ئەو سەرە، خۆ زۆر يەقېن ئەو سەرەدوۋرەلەمردن ھەم بېرېن

- تۆلەئەۋەل بوۋى لەۋەسفى ۋى دروست
تۆلە ھەور و رۆز و ئاسمان چادەبوۋى
تۆلەئەۋەل بوۋى بەبارانەو بەتاو
جوزە بوۋى بۆ ھەورو تاو، نەجمى مونىر
بوۋنى ھەيوان دى لەنا بوۋدى نەبات
چون دەژىن پاش ۋەى كەمردن بۆمەھات
فېل ۋ قەول و سېدق، بوۋ ن قەول مەلەك
چونكەئەو توعمەدەبۇ قوۋتى بەشەر
شەرح و تەفسىلى دەۋى ئەو باسەجا
بۆ تىجارەت دىن لەئاسمان كاروان
بگرەپى ئاخىر بەخۆشى و ئىختىيار
بۆيەوا من پىت دەلنېم گوڧتارى تال
چاۋ، تىرى ئەفسوردە، ئاۋى سار، كەھات
گەر كو زۆرت يىتەپىش تۆ، دەر دو رەنج
- روو لەۋەسفى ۋىكەۋە، چالاک و چوست
جا دەبوۋى ئەۋساف، لەزۋور گەردوون دەچوۋى
جا دەچى بۆ نىۋ سىقاتى پاك، بەتاو
بوۋى بەنەفس و فېل ۋ قەول و فېل ۋ بىر
راستەكوترا (اقتلۋنى يا ثقات)
راستەكوترا (ان فى قتلۋ حیات)
تا بەنەردىۋانى ۋا، چوۋن سەر فەلەك
ئەو جەمادى لادەنا، بوۋ جانەۋەر
جىيەكى دى لىنى بكوترى ئەو ھە، با
پاش تىجارەت دەچنەۋەبۇ ئاسمان
نەك بەترس و لەرز، ۋەك دز، نالەبار
تالەتالى و نالەزى بت كەم بەتال
لادەبا ئەفسوردەگى دەيدا، نەجات
رەنج دەروا، دى لەجىنى ۋى، دوايە، گەنج

تەمسىل بۇسابىر بوۋنى موئىمىن، ۋەختىك كەلەخىر و شەپ و بەلا و موسىبەت ئاگاداربىت

- تۆق لەبۇ سەى راۋە، نەك بۆ سەگ، بەعام
نۆك كوتى چون واىە، ئەى ئاشپەز ئەتۆش
لەو كولنەش دا، ئەتۆ مېعمارى من
چەشنى فېلېم، لېم دەكوتك و، بىكەداغ^۱
تا كوۋوم تەسلىم كولنېو، جۆش بىكەم
چونكەئىنسانى غەنى تاغى دەبى
چونكەفېل گەر دېتى ھىندوستان لەخەو
- بى كولن خۆ دىارەنىتى، خام، تام
بىم كولنەۋا، كەنەم مېنى، چ ھۆش^۱
لېم دە كەوگىر چاك، ئەتۆ ئەى بارى من
تا نەبىنم خەۋنى ھىندوستان و باغ
تا ئەمن خواھانى خۆم دلخۆش بىكەم
چەشنى فېلى خەۋن بىن، ياغى دەبى
گوۋى بەئەمرى فېلەۋان، نادات ئەو

^۱ - يارمەتېم دەتاكو بېمەجۆش، خۆش (مصرع دوم)

^۲ - چەشنى فېلېم لېم ۋەكار خە، تۆ پەياغ (مصرع اول)

مه‌عه‌زه‌په‌ت كوټنى ئاشپه‌ز بۇ نۆك و حېكمه‌ت و فايده‌ى كولاندنى نۆك به‌وه‌سېله‌ى

ئاشپه‌ز ...

(۴۲۰۳)	چەشنى تۆ بووم خۆ منىش جوزئى زه‌وى	رووى له‌نۆك كرد ئاشپه‌ز، ده‌يكوت به‌وى
(۴۲۰۴)	بوومه‌لايق، به‌نده‌بم، بۆ قسادرى	چون قه‌بوولم كرد عه‌زابى ئاگرى
(۴۲۰۵)	ما وه‌يتكىش مه‌نجه‌لى من بووم، به‌ده‌ن	ما وه‌ينه‌ك بووم جى كولانى من، زه‌مه‌ن
(۴۲۰۶)	بوومه‌رووح، جا، بۆت ده‌بووم ئوستادى خاس ^۱	به‌و كولېنانه‌ده‌بووم نېرووى حه‌واس
(۴۲۰۷)	تاكو دئ بۆت عيلم و وه‌سفى مه‌عنه‌وى	نيو جه‌ماد ده‌مكوت به‌خۆم تۆ ناسره‌وى
(۴۲۰۸)	با ته‌لاش كه‌م بېمه‌ده‌ر من، له‌و، زه‌له	من كه‌بوومه‌رووحى حه‌يوان شه‌و چه‌له
(۴۲۰۹)	له‌و نوكانانه، شه‌تۆ ئاگا بكا	جا له‌حەق داوا بكه‌تا وا بكا
(۴۲۱۰)	به‌و ته‌ناف قه‌ومىك وارىد چا، ده‌بوون	چون به‌قورئان زۆر كه‌سان گومرا ده‌بوون
(۴۲۱۱)	تۆ كه‌خۆت مه‌يلت له‌بۆ بالا نيه‌	خۆ ته‌ناف جورم و گوناھى لانيه‌

باشماوه‌ى شه‌و مزگه‌وته‌ى ميوان كوژ...^۱

(۴۲۱۲)	ده‌يكوت شه‌و شه‌و من ده‌نووم له‌و مه‌سجیده	شه‌و غه‌ريبي دوور ولاتى بى به‌ده
(۴۲۱۳)	شه‌و له‌لاى من شه‌و ده‌مى كابەى مه‌رام	گه‌ر شه‌له‌و مزگه‌وته‌عوومرم بى ته‌مام
(۴۲۱۴)	چەشنى مه‌نسووركه‌م، به‌داوى مل، قومار ^۲	خۆشه‌لام گه‌ر بم له‌سه‌ر دارى قه‌نار
(۴۲۱۵)	نايه‌ه‌وى كۆمه‌ك له‌نيو ئاگر خه‌ليل	گه‌ر له‌په‌ند، دان ئېوه‌بۆم بوون جه‌به‌ره‌ئيل
(۴۲۱۶)	چەشنى عه‌نبه‌ر، نيوى ئاگر بى به‌جيم ^۳	جه‌به‌ره‌ئيل تۆ ليم گه‌رئ با بايسيم
(۴۲۱۷)	وه‌ك برا، تۆ، ليم، كه‌پاسدارى ده‌كه‌ى	جه‌به‌ره‌ئيل، گه‌ر تۆ شه‌من يارى ده‌كه‌ى
(۴۲۱۸)	من نه‌شه‌و گيانه‌م كه‌كه‌م كه‌م، يا زيباد ^۴	شه‌ى برا گيان من به‌ئاگر، زېنده‌ شاد
(۴۲۱۹)	ده‌سته‌چيله‌كوا له‌نيو ئاگر زيبا ^۵	زيباد ده‌كاتن گيانى حه‌يوانى گيا
(۴۲۲۰)	تا شه‌به‌د مه‌عموور شه‌م عامير ده‌بوو	گه‌ر نه‌با وه‌ك چيله‌شه‌و، موسمير ده‌بوو

^۱ - به‌و كولېنانه‌ده‌بوو حيسسم زيباد بووم به‌رووح، جا، بووم له‌بۆ تۆ ئوستاد

^۲ - جا بكه‌م من، به‌و ته‌نافى مل، قومار (مصرع دوم)

^۳ - بايسيم با، جه‌به‌ره‌ئيل تۆ ليم گه‌رئ چەشنى عه‌نبه‌ر جيم بين من، نيو گرئ

^۴ - شه‌ى برا گيان من ده‌كا، نار زېنده‌شاد من نه‌شه‌و رووحه‌م كه‌كه‌م كه‌م يا زيباد

^۵ - زيباد ده‌كاتن رووحى حه‌يوانى عه‌له‌ف چەشنى چيله‌نار كردى شه‌و ته‌له‌ف

- تۆ بەبای سووزان ئەو گېر، وەر گەر
مەنبەى ئاگر ئەسیر بوو، خۆ يەقین
لاجەرم ناییت شوعلەپایەدار
قامەتت یەک جوور سابیت، بەر قەر ار
چون لەشوعلەقەت، چ کەس نەیدی سەبات
بەس بلی چون ئاوەلای کرد فیتنەزار
- شوعلەبوو، بۆ نار، نەعەینی ئاگرە
شوعلەوو، سایەى وییە، هات بۆ زەمین
دەچتەووەبۆ لایى مەعدەن ئەو بەغار
سینەرت جار کورت، درێژەجارو بار
هەرچی فەرەدەچتەو لە ئوممەهات
بیتزەوشک، زانا بەباش بەس کردگار

زیکری خەيالى بەد ئەندیشانی کەم فام ...

- پیش ئەوێ ئەو داستانە بیتە بن
من کەنارەنجم لەگفتی وا دزیو
چەندەخۆشی کۆت حەکیمی غەزنەوی
گەر لەقورئان دا نەبینی غەیری قال
چون لەشوقی تاوی پروونی پر لەخیر
یەک نەفەر تەعەانی وەک کەر، بی هونەر
وایدەکۆت بیتووودەیه، زۆر مەسنەوی
خۆ، چ سیررو رازی والای لا نییە
لەو مەقاماتی تەبەتول تافەنا
شەرح و حەددی هەرمەقام و مەنزلی
چونکە کاتی هات قورئانی خودا
داستانەو باسی رابوردوانی کۆن
تێدەگەن مەعنایى وی منداڵ هەموو
زیکری یوسووف زیکری زولفی پر خەمی
کام بەیانی وی نەبوو مەعلوم لەعام؟
خوا کۆتی گەر سادەیه لاتان ئەو
بیتزەهەرچی جیننو ئینسانە، بلین
- دوو کەلی گەندی حەسوودان هاتەمن
سادەدل، رەنگەدلی بی، بەو پەشیو
بۆ نەفامان یەک میسالی مەعنەوی
هیچ عەجەب نای لەئەسحابی زەلال
غەیری گەرماى بۆ نەهات، قەت چاوی کویر
لەو تەویلەى خۆی سەری هینایەدەر
داستانى ئەنبییا مەفھوومی وی
پرووی لەجینگەى ئەو لیایان دا نییە
پایەپا یەتا مولاقتانی خودا
تا، بەبال تێپەر بی لەو ساحەب دلی
کافران وایان لەوی تەعەدەدا
خۆ، چ نوکەى باشی تیدا، نینە بۆن
غەیری ئەمری باش و بەد، دەو دا، نەبوو
زیکری یاقووب و زولەيخاوو، غەمی
کامەمەتەب بوو کەلەو، دا ماوەفام؟
سوورەتیک بیتن وەکوو، وەى پیکەو
تایەتیک لەو ئایەتا سائە، بلین

تەفسیری ئەو حەدیسەى حەزەرەتى موحەممەد (ص) كە.. (القرآن ظهر و بطن و لبطنه بطن الى سبعة ابطن)...

هەرفى قورئان زاهیریکی گەر هەیه	ژیری زاهیر باتنیکیش هەر هەیه (٤٢٢٤٤)
بەتئی دووهم بەتئی سێ ژیر وی نهها ن	عاقڵان گشتیان لهویدا، دا دەمان (٤٢٢٤٥)
بەتئی چوارەم قەت نهبوو مەعلووم لەکەس	عالیم و زانا بهوی هەر خواپەبەس (٤٢٢٤٦)
مەگرەتۆ قەت زاهیری قورئانی، دور	نەیدەدی دێو قەت لەئادەم غەیری قور (٤٢٢٤٧)
زاهیری قورئان وهک ئینسانییە	نەقشی وی ئاشکار و مەخفی گیانییە (٤٢٢٤٨)
یەک نەفەر دەبییت زۆر سأل، مام و خال	هیچ نهیان زانی لهوی، یەک زەرپەحال (٤٢٢٤٩)

بەیانى ئەو مەتلەبەكەچوونى ئەنبیا و ئەولیا بۆ شاخان و ئەشكەوتان بۆ پنهان كردنى خۆیان لەترسى ئازار و ئەزیەتى خەلق نییه بەلكەم بۆ ئیرشاد و تەشویق كردنى وانه بۆ دور بوون و مونقەتبع بوون له دنیا به ئەندازەى ئیمكان ...

گەر دەلێن پاكان دەچن بۆ کینوو، غار	تا کو خۆ، ون کەن لەچاوی جەم بە، غار ^١ (٤٢٢٥٠)
گەر لەلای خەلکی لەسەر کێون ئەوان	دا دەنێن پیتی خۆ، لەحەو تەم ئاسمان (٤٢٢٥١)
بۆ پەنا بۆ غار و بۆ کێوان بەرن؟	زۆر لەکێوان و لەدەریا لەو سەرن (٤٢٢٥٢)
بێ نیازن گەر لەبۆ کێو کەن فیرار	چون لەدووی وان دێ فەلەک، زۆر توند بەغار (٤٢٢٥٣)
زۆر گەرێن ئەفلاک نهیان دی گەردی گیان	بۆ عەزای پۆشی کراس جا، ئاسمان (٤٢٢٥٤)
گەر پەری وجین، بوون لەبەرچاوان نههان	ئادەمی پنهانتەرەخۆ، زۆر، لەهوان (٤٢٢٥٥)
زۆر لەجین پنهانتەرەخۆ، ئەى فلان	شەخسى ئینسان بێ گومان، لای عاقڵان (٤٢٢٥٦)
شەخسى عاقل ئادەمی، پنهان دەدی	چۆن دەبی گەر بێ سەفی پنهان، ئەدی؟ (٤٢٢٥٧)

تەشبیهى سووپەتى ئەولیا و سووپەتى كەلامى ئەولیا بەسووپەتى عەسای موسا و سووپەتى ئەفسوون و كەلامى عیسا (عليهما السلام)...

ئادەمی هەر وهک عەسای موساییه	ئادەمی هەر وهک فسوونى عیسییه (٤٢٢٥٨)
تا کو قەلبی موئمینان زینەت بدا	جێ لەنێو دوو قامکی خۆی پێدا، خودا (٤٢٢٥٩)
زاهیری وی تاقەپەك داره، بەلام	زار وهکا دەخوات، کائینات تەمام ^١ (٤٢٢٦٠)

^١ - گەر دەلێن پاكان دەچن بۆ غار و کێو تا کو خۆ، ون کەن ، لەچاوو ، زارو لێو

لات نەبى ئەفسوونى عىسا، جەرف و سەۋت	بەلكەلات ۋابى كەبە ھەلدېت، مەۋت (۴۲۶۱)
لات نەبى ئەفسوونى ۋى لەھجاتى زىشت	چاۋ كەچۈن مردوۋى ھەلستاند، دا دەنىشت (۴۲۶۲)
تۆ مەنۆرەئە ۋەسەى بۆ ھات، چ جوور	چاۋ كەچۈن لەت بوو بەۋى دەريايى سوور ^۲ (۴۲۶۳)
چادريكى رەش دەبىنى تۆ لەدوور	بىرەپىش لەشكر بىنەبى قسوور (۴۲۶۴)
تۆ لەدوور راھەر دەبىنى تۆزو گەرد	بىرەپىش بنوارەجا، نىو گەرد، مەرد (۴۲۶۵)
گەردى ۋان چاۋان زۆر بىنا دەكا	كىو لەبەر مەردانەگى ۋان، را دەكا ^۳ (۴۲۶۶)
ھەركە مووسا ھات لەدەشتىك زىدەدوور	كەۋتەشادى ۋ ھەلپەرىن جا، كىۋى توور ^۴ (۴۲۶۷)

تەفسىرى (ياجال اوبى مع والطير)...

سوورەتى داۋودى تابان كرد خودا	بۆ دوعا كىۋان لەگەل ۋى ھەم سەدا ^۵ (۴۲۶۸)
جا لەگەل ۋى كىۋەكان ھەمرا دەبوون	نەغمەخان بوون ھەر دووعاشق شا، دەبوون (۴۲۶۹)
(يا جبال اوبى) ئەمرى خوۋا	ھەر دوو بوون جا، ھەم سەداۋو، ھەم نەۋا (۴۲۷۰)
خۋا كۋى بەۋ، ژەھرى ھىجرت تۆ دەچىشت	تۆ لەبەر مەن ھاۋ دەمى خۆت جى دەھىشت (۴۲۷۱)
ئەى غەرىب تۆ نىتەھاۋ دەم ھىچ كەسى	ئاگرى شەۋ قىت لەدلىدا، دايىسى (۴۲۷۲)
نەغمەخان ۋ ھاۋ دەمت گەر تۆ دەۋى	كىۋەكان دەستور دەدا، خۋا، بىتەۋى ^۶ (۴۲۷۳)
بىنەزۋرنا ژن لەبۆت، ھەم نەغمەخان	بىن ئەۋان بۆ لات، بەرەقس ۋ شادمان (۴۲۷۴)
تا بزانى تۆ، كەبى بى، نالەكىۋ	نالەئالى دى ۋەلىش، بى زارو لىۋ (۴۲۷۵)
نەغمەكانى كىۋەكانى موعتەلى	دەمبەدەم دىن، دەچنەگۋى چىسى ۋەلى (۴۲۷۶)
ئەۋ دەبىسى ھەر تەنى بى ھاۋ دەمان	خۆش بەحالى ۋەى كەباۋەر كا، نەھان (۴۲۷۷)
ئەۋ دەبىسىتەن بەدل سەت گەتو گۆ	ھاۋ نشىنى ۋى كەبۆى نايەت، چ بۆ (۴۲۷۸)
چاۋ كەسەت جواب ۋ سوئال دىن نىتو دلىت	دىن لەدەربارى خودا تا مەنزلىت (۴۲۷۹)
تۆ دەبىسى، گۈچكەكانى دىكە، نا	گەرچى گۈپى خۇيان بەجىسى تۆ ۋەنا (۴۲۸۰)

^۱ - ئەۋ بەزايىر بوو فەقەت يەك دانەدار كائىنات يەك لوقمەبۆى ، ۋەيكا ، كەزار

^۲ - چاۋ كەچۈنى لەت دەكرد بەۋ ، بەجرى سوور (مصرع دوم)

^۳ - ھىممەتى ۋان را دەدا كىۋ چەشنى كا (مصرع دوم)

^۴ - كەۋ تەشادى ۋ ، كەۋ تەرەقسىن كىۋى توور (مصرع دوم)

^۵ - بۆ نىپاش كىۋ لەگەل ۋى ھەم نەۋا (مصرع دوم)

^۶ - كىۋوشاخان خۋا لەبۆت دىتتەۋى (مصرع دوم)

تۆ که کەر بووی قەت شتی والەت نەبیست خۆ میسالت دی، ئەدی بۆ جیت نەویست؟ (٤٢٨١)

جواب دانەو بە وکەسەئێ کە لەبەر نەفامی و نەزانین تەعەلە مەسنەوی دەدا...

(٤٢٨٢)	ئەئە سەگێ تاعین لەتۆ عەووعەو دەهات	دات لەقورئان تانە، تا بت بێ، نەجات
(٤٢٨٣)	شیرەکی وا کەم نییەخۆ، مەسنەوی	دین و گیان دەر چن، لەدەستی قەهری وی
(٤٢٨٤)	تا قیامەت وا دەکا قورئان نیدا	ئەئە ئەوانەئێ بۆ نەزانین، بوون فیدا
(٤٢٨٥)	ئێوەلاتان وابوو من ئەفسانەمە	لایقی تەو هینی پیس و، تا نەمە ^١
(٤٢٨٦)	ئێوەدیو، ئەو هەئە کەپنی ئەفسانەبوو	ئێوەبوون ئەفسانە، خۆ ئەو، وا نەبوو ^٢
(٤٢٨٧)	من کەلامی حەققم و، قائیم بەوی	زیرێ پاکم، قووتی حەققم، مەعنەوی
(٤٢٨٨)	نووری پڕۆژی پروونم و خۆم، لێو دەدا	خۆ بەلام نابم لەپڕۆژ قەت قەت، جودا
(٤٢٨٩)	چاو منم سەر چاوەبێ ئاوی حەیات	تا نەبەت، بۆ عاشقانی من، مەمات
(٤٢٩٠)	بۆ گەنیوی حیرس و ئاز تان گەر نەبا	یەک قومی دەرژاند، لەسەر گۆر تان خودا
(٤٢٩١)	من بەتەعنی تاعینانی دل سەقیم	قەت وەلانانیم پەندی ئەو حەکیم ^٣

میسال هینانەو بە هەلاتنی جانوو لەئاو خواردن بەسەبەبی فیتو و لێدانێ مەیتەران ..

تەمسیل ..

ماینیک دەگەل جانۆهەکی لەسەر کانێک خەریکی ئاو خواردن بوون .. مەیتەران جار جار لێکرا فیتوویان لێدەدا، و دەیان ویست کە ئەسپ و ماینەکان ئاو بخۆنەو، جانوویەک کە پێش بیستنی فیتوو بەسوورەتی مەعموولی و تەبەیی ئاوی دەخواردەو، هەر دەگەلکو، دەنگی فیتووی بیست بەئیزتیراب و پەڕیشانی سەری لەئا و هەلینا و چاوی لەدەورو بەری خۆی دەکرد، دایکی پێیکوت، خۆشەویستەکەم بۆ سەرت لەئاو هەلیناوەوپەڕیشان و پەشو کاوی؟ جانوو کوتی لەدەنگی فیتووی ئەو مەیتەرانە دەترسێم، دایکی پێیکوت خۆشەویستەکەم لەو هەتی دنیا هەیهەو جوورەئینسانە فزوول و موزاحیمانە هەر بوونەو هەر دەش بن، ئەتۆ سەری خۆت داخەوکاری خۆت نەجام بدەوگۆئ مەدەبەو فیتوانە چونکە فیتلی فیلە بازان ...

^١ - لایقی تەو هینی پیسی تانەمە (مصرع دوم)

^٢ - خۆ، فەناو ئەفسانەبوو ن ئەو، وانهبوو (مصرع دوم)

^٣ - من بەتەنەئێ دل نەخۆشی مەعنەوی قەت وەلانانیم پەندی غەزەنەوی

- ئەو ھەكىم بۇئىمەپەندى ۋا دەنارد
لەھزەلەھزەدەنگى فیتوو ھەر دەھات
ھەر كەجانوو، دەنگى فیتوۋى بۇ دەھات
دايكى لىي پىرسى كەئەي جانولەبۇ
جا كوتى جانوو، كەفیتوو لىدەدەن
جا دەتر سىت و دەلەرزىتن، دلم
پىدەكوت دايكى .. ۋەتى دونيا ھەيە
كارى خۇت ئەنجام بدەتۇ ئەي عەزىز
تەنگەۋەخت و، ئاۋ، دەپوا زۇر بەگور
كانى يەك مەشھور پىر ئاۋى ھەيات
ئاۋى جۇى نوتقى ۋەلىمان كرد نۆش
گەر كو نەت دى ئا و، ۋەكوۋ كويىرا ن برۇ
تۇ كەبىست ئا و دەنىۋو جۇ دا ھەيە
بىخەجۇگەمەشكى قەلبى خۇت ئەتۇ
گەرگران بوۋى بۇت دەبى ئەو دەم دەلىل
گەركو نەيدى كويىرە، ئاۋى جۇ عەيان
چۇ دەگۇزەئاۋى جۇگە، بى گومان
چون بەھەر با يەك دەچووم، ۋەك پۈشكەكا
سوۋك مەغزان با، دەيان با، بۇ ھەۋا
شەخسى بەد كار ۋەك گەمى بى لەنگەرە
عەقلى عاقل خۇ لەبۇ ۋى لەنگەرە
عەقلى ۋى زۇرى بەۋى كۇ مەك دەكرد
كۇ مەكى ۋا بىت، دل پىر فەن دەبى
چون لەدل را دى لەبۇ چاۋان نوور
گەرلەنوورى عەقل، دل بى بەھرەۋەر
- ماين و جانوو، پىكەۋەئاۋيان، دەخوارد
يانى ئەي ئەسپان، ۋەخۇن ئاۋى ھەيات
قوت دەبوۋ ئەو جا لەخواردن ھەلدەھات^۱
سىست و بىئەلى لەئاۋ خواردن ئەتۇ؟
مەيتەران، زۇر ترس و لەرزىم، پىدەدەن
لەو ھەراي دەيكەن ئەو ان لىكرا، سلم
شەخسى بەد كار، بەر دەوام، ھەر ۋا ھەيە
كارى ۋان دەپوات، نامىنى، پەشىز
پىش ئەۋەي تۇ لەو جودابى، بى بەقور
ئاۋ ھەلېنچە، تا لەتۇ شىن بى نەبات^۲
ئاۋى زىنە، بى خەبەر، ۋەيخۇ ئەتۇش
گۇزەبۇ لاي جۇ بەرە، بىخەلەجۇ
كوپر دەكا تەقلىد لەينا، تا ھەيە
تا بىنى، زۇر گران، تۇ مەشكى خۇ
دل دەبى ئازاد، نەبۇ تەقلىد زەلىل
خۇ دەزانى، چونكەگۇزەي بوو گران
چونكەسوۋك بوو ئەۋۋەلى، ئىستا گران
ئىستەسەنگىنم، ئەمن نابات، با
چون نەبوۋ لايان ئەۋان، قورسى قوۋا
باي خىلاف بۇ ۋى گەلىك دەردى سەرە
لەنگەرىكى تۇ لەعاقل ۋەر گەرە
كۇ مەكى لەو گەنج و دەرياي جوود دەبرد
دىن لەدل بۇ چاۋ، چاۋ رەو شەن دەبى
گەرنەبى دل، چاۋ لەنوور بوو زۇر بەدوور
دل دەدا لەو نوورەسەھمى چاۋى سەر

^۱ - نەيدەخوارد ئاۋ، قوت دەبوۋ، ھەيران و مات (مصرع دوم)

^۲ - كانى يەك مەشھور كەتپىدا ئاۋى زىن ئاۋ ھەلېنچە تا ئەتۇ بى، سەو زو شىن

- لەو موبارەک ئاوی ئاسمان بوو مەرام
 وەحی و ئیلهامی دل و سیدقی کەلام (٤٣١٧)
 ئێمەوێک ئەو جانوو، ئاوی جوو دەخۆین
 جا فریوی تاعینی بەد، بوو دەخۆین؟ (٤٣١٨)
 ئەنییات گەر دین، ڕەهبەر بوون لەبۆت
 تۆ لەتانی خەلق، بگرە گۆیی خۆت (٤٣١٩)
 چوون بەرێی خۆیان ئەوان گەو رەو بەگان
 قەت نەیان کرد گۆیی خۆ شل، بوو سەگان (٤٣٢٠)

پاشماوەی داستانێ میوانی مەزگەوتی میوان کوژ...

- بۆم بلێ تۆ داستانێ شێرەپیاو
 چی لەمەسجید هات بەسەر، چی دی بەچاوی؟ (٤٣٢١)
 ئەو لەمەسجید نوست، نەهات ئەمما خەوی
 خۆ نەبیسراوە غەریق، خەو بیتەوی (٤٣٢٢)
 خەو دەبی بۆ ماسیان و بۆ تیوور
 عاشقان غەمگین، لەوان، خەو بوو بەدوور^١ (٤٣٢٣)
 نیوەشەو دەنگێکی سامناک وا دەهات
 ئەی ئەتۆ داخوازی سوود، ها، هاتمەلات^٢ (٤٣٢٤)
 دەنگی وا ناخۆش دەهات جا، پێنج کەرەت
 دل دەبوو بەو دەنگە پێسەلەت بەلەت (٤٣٢٥)

تەفسیری ئایەتی (واجب علیهم بخیک و رچک)...

- گەر بیکە ی بۆ عەزەمی دینی خۆت تەلاش
 بانگ دەکا، شەیتان تەلاشت کا، بەلاش^٣ (٤٣٢٦)
 پێت دەلێ ڕێ و نیەتۆ وا مەرۆ
 چون لەسەر ڕێت فەقرە، دەت کا رەنجەرۆ (٤٣٢٧)
 تۆ دەبی جا بیتەوا، هەم دوور لەیار
 هەم پەشیمان زۆر دەبی هەم خوار و زار (٤٣٢٨)
 تۆ لەترسی دەنگی ئەو دێوی لەعین
 بۆ زەلالەت جێ دەهێلێ تۆ، یەقین (٤٣٢٩)
 هەم سبە ی هەم دوو سبە ی مۆلەت لەبۆم
 چون هەمەمۆ لەت، بەرێی دین دا دەبۆم (٤٣٣٠)
 چاوا لەمەردن کە، چلۆن خۆی نا، کەمین
 گیانی جیرانی ستاند، بۆ دادو شین (٤٣٣١)
 جا لەترسان ئەو چەلەش دیندار دەبی
 ماوەیەک تۆ مەرد و، هەم سالار دەبی (٤٣٣٢)
 جا سیلاح دێتە دەس عیلم و حیکەم
 من لەشەیتان نیمەباک، هیچ زۆرو کەم (٤٣٣٣)
 ئەو چەلەش بانگت دەکا ئەو هەر بەمەکر
 زەهری فەقەرت دێ دەکا، لێت تال، شەکر^٤ (٤٣٣٤)
 ئەو چەلەش تۆ ڕیتی ڕووناک لا دەنێی
 ئەو سیلاحی عیلم و حیکمەت دا دەنێی (٤٣٣٥)
 زۆر لەمیزەتۆ غولامی دەنگی وی^١
 تۆ لەبۆ فەرمانی ویت کرد سەر نەوی (٤٣٣٦)

^١ - عاشق ئەمما غەرقی غەم لەو ، خەو بەدوور (مصرع دوم)

^٢ - ئەی ئەتۆ خواھانی سوود ، ها ، هاتمەلات (مصرع دوم)

^٣ - دەبێهەوێ شەیتان تەلاشت کا بەلاش (مصرع دوم)

^٤ - ئەو چەلەش بانگت دەکا، ئەو، وا بەمەکر تۆ بترسی بانەبەت بۆت ، تیغی فەقر

- ھەيىھەتى دەنگى شەياتىن بوو كەوا
 گيانى خەلكى ئاۋمىدبوو، وا لەنوور
 دەنگى شەيتان وا بەھەيىھەت بى، ئەگەر
 زۆردەترسىتىن لەدەنگى باز، كەو
 چونكە باز ناكات راۋى مىش، چ كات
 عەنكەبووتى دىتو، لەسەر تۆى وەك زوباب
 دەنگى شەيتان، بوو بەشۋانى ئەشقىيا
 تا نەبن تىكەل سەداى وا لىك بە دوور
- خەلق يەخسىر بوون، گرفتارى ھەوا
 ھەر وەكوو كوففا ر لەئەسحابى قبوور
 چۆنەداخوا دەنگى ئەو خوايەى لەسەر؟
 خۆ بەلام ترسى نىيەھىچ مىش لەو
 راۋى مىشان عەنكەبووت تەنھا دەكات
 ھەيىھەتى بوو، نەك لەسەر كەو يا عوقاب
 دەنگى سولتان، پاسەوانى ئەولىيا
 چەشنى ئاۋى بەحرى خۇش و بەحرى شوور

گەيشتنى دەنگى تەلەسم، نىۋەشەو بەگوڭى ميوانى مزگەوتى ميوان كوڭ...

- گوڭ دەباسى ئەو سەداى وا، زىدەسەخت
 بۆ بترسىم؟ تەپلى عىدە، ئەو كوتى
 ئەى دەھۆلانى كەدلتان، لا نىيە
 عىد، قىيامەت، دوور لەدىنان، بوون دەھۆل
 گوڭ دە، ئىستا لەو دەھۆل چۆن دى سەدا
 لەو دەھۆلەدەنگ كەھات، بۆ ئەو حەلىم
 بەو سەدايەمن كەناپم ھىچ غەمىن
 وەختى وەى ھات من لەپى حەيدەر برۆم
 راپەرى بانگى دەکرد، ئەى سەرۋەرە
 ئەو تەلەسمەى وردو خاش كرد دەنگى وى
 ھىندەزۆرى بۆ رزا بوو زىر، لەوئ
 جا لەجىنى خۆى رادەبوو ئەو خۇش نەزەر
 زىرەكانى زوو لەبن خاك رۆ دەکرد
 گەنجى زۆرى دا دەنا ئەو گيان فىدا
- لەو نەترسا زەررەيەك ئەو خۇشەخت
 با دەھۆل ترسى ھەيى، يەك دەيكوتى
 زەربى دار بەشتان، لەعیدى گيانىيە
 ئىمەئەھلى عىد، شاد و توند و تۆل
 ئاشى خۇشەختى چلۆن وا، كول دەدا
 دەيكوت ئەو ھە، تەپلى عىدە، نىمە، بىم
 چونكەمردن بەو سەدايە، بى يەقىن
 مولك بگرم يا لەگيانم دەس بشۆم
 حازرم من، تۆ ئەگەر مەردى وەرە
 بۆى رزا جا، جوور بەجوور، زىر سەر زەوى
 ترسى وەى بوو رپى نەبى تا دەر كەوئ
 تا سەحەر ھەر زىرى ئەو كىشاۋەدەر
 ئەو چەلەش تۆربەو جەۋالى بۆ دەبرد
 كوڭر بىى با ترسەتۆكى بەد ئەدا

(٤٣٥٩)	کۆیڕ دلەهەم زێڕ پەرەستە، هەم خەسە	زێری زاھیر ھاتەفەھمی ئەوکەسە
(٤٣٦٠)	ھەر بەنتوی زێڕ دەیان کردن، لەکۆش	چاو منال دلیان بەقاشوول کرد خۆش
(٤٣٦١)	غەیری قاشوولانی خۆی ناکا خەیاڵ	گەربلە ی زێڕ، تۆ لەنتو بازی منال
(٤١٦٢)	کۆن کەناکا، تا ئەبەد، ئەو پڕۆژگار	بوو مەرامم زێری زەربیی کردگار
(٤٣٦٣)	بەو دەبوون تابان و پرووناک وجووان	زێرەکی وایە کە گشت زێری جیھان
(٤٣٦٤)	ئەو لەمانگ بالآ ترە، بۆ ڕەو شەنی	زێرەکی وایە دەکاتن دل غەنی
(٤٣٦٥)	خۆی دەسووتاند ھەر وەکوو پەروانە ئەو	شەمع بوو ئەو مەسجیدە، پەروانە ئەو
(٤٣٦٦)	بۆی دەبوو ئەو سووتمانی، خۆش فەر	چا دەبوو لەنوێو، پاش سووتانی پەر
(٤٣٦٧)	ئاگریکی دی، کە دیتەدەر، لەدار	ھەر وەکوو مووسا دەچوو، ئەو بەختیار
(٤٣٦٨)	بۆی بەنوور گۆرا، ئەو ھە دی تی بەنار ^١	چونکە شامیل وی بوو، لوتفی کردگار
(٤٣٦٩)	لەو دەبینی ناری ئینسان بی گومان	مەردی ھەققت دی ئەگەر تۆ ئەی جەوان
(٤٣٧٠)	نارو خارو زەنتی بەد، لەو دا نییە	تۆ لەخۆت، کردت قیاس، خۆ، وانییە
(٤٣٧١)	تۆ بەوی ئاگر مەلێ، بەو بیژەنوور	پروونە ئەو وەک، داری مووسای کتوی توور
(٤٣٧٢)	سالیکان نووریان دەدی، نەک نار، چ جار	تەرکی دونیا دیتە بەرچاوان، بەنار
(٤٣٧٣)	شەمعی نار بۆ مەحو، دەپرا کە مکەمە ^٢	شەمعی دین دەپرا لەبۆ زوور دەمدەمە
(٤٣٧٤)	شەمعی دین بۆ زائیران، نوور، بەر دەدا	شەمعی نار ئاگر لەیاران بەر دەدا
(٤٣٧٥)	شەمعی دین دل پروونکەرە، وەختی ویسأل	شەمعی نار سوو تینەرە، بۆ گیان و مال
(٤٣٧٦)	نوورەبۆ یار، بۆ عەدوو، ئەو ناری گەش	شەمعی دین نووریکە پاک و دوور لەغەش

گەشتنی ئەو عاشقە بە سەدری جیھان ...

(٤٣٧٧)	عیشقی وی بۆی کرد ڕەنج، ئاسان و خۆش	گەییەباری خۆی بوخارائی لەجۆش
(٤٣٧٨)	میھری ھاتەنتو دلی، سەدری جیھان	ئاهی گەرمی وی دەچوو بۆ ئاسمان
(٤٣٧٩)	چۆنەحالی ھە، لەبۆ ن بوودەر بەدەر؟	یەک سەحەر دەیکوت ئەری ئەی خوای لەسەر
(٤٣٨٠)	پەحمی ئیمە ی ئەو نەدی بۆ خاس و عام	ئەو گوناھی کردو دیتمان خۆ، بەلام
(٤٣٨١)	گەر چی تێیدا بوو گەلیک زۆر ئارەزوو	قەلبی موجریم ترسی زۆر لیمان ھەبوو

^١ - نوور بوو خۆ، ئەو ھە ی کە دیتی ئەو بەنار (مصرع دوم)

^٢ - شەمعی نار بۆ نیست، دەپرا کە مکەمە (مصرع دوم)

- بىي حەيا تەھدىدە كەم ھەرچەن ھەبن
مەنچەلى سار، دا دەننەبانی نار
من دەترسىتم ئەۋەى مەغرور بە عىلم
من پىنوۋى ھەر شت لەجىنى خۆى لىدەدەم
پازى ئىنسان ھەر ۋەكوو رېشەى درەخت
لايقى ئەۋ رېشەدەر دىن بەرگ و بار
زۆر بلىند بوو تا فەلەك دارى ۋەفا^۱
گەر بە عىشق لىنى شىن دەبىي بال، ئاسمان
نىو دلى ۋى عەفۋى ۋى مەۋ جى دەدا
پى لەدل بۆدل ھەيەچون بىي گومان
گەرچى لاي يەك بوون، جودا بوون چرا
ۋەسلى يارى، ئەۋ دەمەى عاشق، دەۋى^۲
عشق ئەمما جىسمى عاشق كز دەكا
گەر دلنك تىپدا ھەبى، عېشىقى كەسى
گەر دلت تىپدا ھەبى عىشىقى خودا
ناقەدەستىك نايەلەۋ دەنگ، خۆ، چ كات
ئاۋدەكا داۋا ئەۋەى تىنوۋى زۆر
جەزىي ئاۋە، ئىمەگەر تىنوۋ دەبىن
ۋا موقەددەر بولەلەي نەن كىر دگار
ئەۋ جىھانەى خوا ھەموو جووت چا دەكرد
- بۆ بترسىتم ئەۋەى ترسا لەمن
نەك ئەۋەى كە، ۋاكولى لىنى ھائەخوار
لادەبەم ترسم لەخائىف من، بە حىلم
من بەھەر كەس شەربەتى خۆى وىدەدەم
شىن دەبىي بەرگ و گەلا، لەۋ دارى سەخت
ھەر ۋەھالەن خۆ نفووس و عەقل و دار
رېشەكەى سايبىت، لكى ۋى نىو سەما
بۆچى لىنى نەروى، دلى سەدرى جىھان
پى لەدل بۆ دل ھەيە، ئەى خۆش ئەدا
نەك ۋەكوو دوو تەن، كەلىكتىر زۆر جودان
نوۋرى وان ئەمما دەگەل يەك لىنك درا^۳
گەر كە مەعشوق، كۆ بەكۆ، ۋەدۋاى كەۋى
جىسمى مەعشوق جوان، ۋەكوو ما مز دەكا
لەۋ دلەى دىش نارى عىشىقى دايسى
بىي گومان لاي خۆى خودا، جىنى پىدەدا
تا كە دەستى دىكەبەۋ كۆمەك نەكات
بانگ دەكا ئاۋ، كۋا ئەۋەى بوو ئا وخۆر؟
ئا ۋ لەئىمە، ھەر ۋەھا ئىمەش لەۋىن
ئىمەبۆ يەكتىر بىيىنەدۆست و بار
جا ھەموو جووت، جوۋتى خۆى داۋا دەكرد

^۱ - نىو فەلەك دارى ۋەفا كىردى سەما (مصرع اول)

^۲ - نوۋرى وان تىكەل بەيەك بوو ن، ئەى برا (مصرع دوم)

^۳ - عاشق ئەۋ دەم ۋەسلى يارى خۆى دەۋى (مصرع اول)

تالێی جووتن هەمووئەجزای جیهان	پاس بەجەشنی کارەباو، کا، وان، ئەوان (۴۴۰۲)
ئاسمان بێژێ بەعەردی مەرحەبا	ئێمەدوو وەک ئاسن و ئاهەن روبا (۴۴۰۳)
لای عەقل ژن بو و زەوی، ئاسمانەمەرد	چی سەما ناردی بەخیوی کرد عەرد (۴۴۰۴)
گەر نەما گەرما، دەدا گەرما بەوی	ئاو دەنێرێ گەر کو نەما، نەما، زەوی (۴۴۰۵)
بورجی خاکی کۆمەکی خاکی زەوی	بورجی ئاوێ، دای تەپایی خۆی بەوی (۴۴۰۶)
بورجی با، هەو ران لەبۆ لای وی دەبا	تا وەلا باتن، بوخاری رەنج زا (۴۴۰۷)
بورجی ئاگر دای بەرۆژی روون تین	پشت و پرووی وی چەشنی تاووی ئاگرین (۴۴۰۸)
بوون بەسەرگەردان ئەفلاک، دەووری عەرد	وەک لەبۆژن دەووری کەسب و کار مەرد (۴۴۰۹)
کار دەکا عەرد، هەر وەکوو، خانمانی مāl	هەم دەزێ، هەم شیرێ دەخوا، لەو، منال (۴۴۱۰)
هەر دوو وشیارن، زەمین و ئاسمان	چون ئەوی وشیار دەکا، دەیکەن ئەوان (۴۴۱۱)
گەر نەبینن ئەو دوو، خۆشی هەمسەری	بۆچی وەک زەوج دەچنەباوەش یەکتەری؟ ^۱ (۴۴۱۲)
بێ زەمین چۆن گۆل دەبیت و ئەرغەوان	چین وەدەس دیتن لەئاوی ئاسمان؟ ^۲ (۴۴۱۳)
بۆیەمەیلیان بوو بەیەکتەر نێر و مێ	تاکو کاری وان، زۆر تەکمیل بێی (۴۴۱۴)
مەیلی دانا حەق لەنێو پیاوو ژنان	بەر قەرار بێ تا کو بەو مەیلە، جیهان (۴۴۱۵)
مەیلی بەینی کوللی ئەجزا دا دەنا	تا نەبێ دونیا لەبێ مەیلی فەنا (۴۴۱۶)
شەو دەگەڵ رۆژ موختەلیف بوون زاهیری	موتەفیک بوون، وان لەباوەش یەکتەری (۴۴۱۷)
رۆژو شەو زاهیر دەبوون، دوژمن بەلام	هەر دووان بۆیەک حەقیقەت بوون غولام ^۳ (۴۴۱۸)
هەردوو یەکتەر یان دەویست وەک خزم و یار	تا تەواو کەن هەر دوو بۆ خۆ، کارو بار (۴۴۱۹)
شەو نەبێ ئینسان، تەوان، چۆن کۆ، بکا؟ ^۴	تا بەرۆژ ئەو سەرفی کاری خۆ، بکا (۴۴۲۰)

^۱ - گەر کونابەن لێک لەزەت ئەو دوو - بۆچی یەکتەریان لەباوەش گرتوو

^۲ - چین دەبێ حاسل لەئاوی ئاسمان؟ (مصرع دوم)

^۳ - رۆژو شەو زاهیر دەبوون وەک دوژمنان یەک حەقیقەت بوو بەلام مەقسوودی وان

^۴ - گەر نەبێ شەو، نێروو ئەو چۆن، کۆ بکا؟ (مصرع اول)

جەزبى ھەر عونسورېك جىنسى خۇي كە لە تەركىبى ئادەمى دا دەگەل غەپرى جىنسى خۇي زىندانىيە...

خاك دەلى تۆ بىرەۋە، ئەى خاكى تەن	بىرەلامان، وىلكەتۆ گيان و بەدەن
جىنسى ئىمەى، بىرەۋەلان، تۆ بەتاۋ	تا نەبى چىدى لەتەن دا، تەر، بەئاۋ ^۱
پىندەلى واىەبەلام پى بەستەمە	گەرچى ۋەك تۆ، من لەھىجرا ن خەستەمە
بانگى ئاۋى تەن دەكا ئاۋى زەۋى	بىرەلامان تا لەغوربەت دەر كەۋى
ئاگرېش گەرما دەكا گاز، بەۋ دەلى	نارەئەسەلت پروو بەرەۋ ئەسەلت ھەلى
بىزمار عىللەت لەنىۋ تەن دا دەبى	ئىختىلافى عونسورانە، وا دەبى
دئ نەخۇشى تا بەدەن لەت لەت بىكات	تا نەبىن عونسوران يەكتر، چ كات
چۈار تەبىر ئەۋ عەناسىر، بەستەبىن	ۋاز دەبى پى، مەرگ و دەرەد ۋرەنج، كەبىن
گەر كۈبەندى لاقى وانىان ھەلېرى	تەبىرى ھەر عونسور، لەۋى، زوۋ ھەلفى ^۲
چۈن دەكىشى ئەسل، فەرعى خۇي بەجۇش	ھاتەجىسمى ئىمەدەردو، بوۋ نەخۇش
تېك دەچى تەركىبى ئەجزاكەمكەمە	دەچنەۋەلاى ئەسلى خۇيان دەمدەمە
حىكمەتى حەق نىتى بۆ تەخرىب عەجەل	ساغ و سالمىان دەكا، تا دئ ئەجەل
حەق دەلى نادىارەئەى ئەجزا، ئەجەل	لىك مەدەن بال، پىش ئەجەل نەۋ بى عەجەل
گەر ھەموۋ ئەجزادەيان ۋى ئىرتىفاق	چۈنەئەۋ گىانەى غەرىبى نىۋ فىراق

جەزب بوۋنى گىانى عالمى ئەرواح و تەقازا و ئارەزوۋى ۋى بۇ جىكاي خۇي و مۇنقەتەع بوۋن لەئەجزاى ئەجسام كەلەرپرووح جودابوۋنە...

رووح بەئەجزاى بەستى خاكى وا دەلى	من غەرىبتر، جىم عەرش بوۋ، ئەۋۋەلى
ئاۋى جارى و سەۋ زەزارى، تەن دەۋى	چۈنكەئەسل و پىشەكەى ۋى ھات لەۋى
ژىنى جاۋىدان و ھەى، ۋىست بۆيەگيان	چۈنكەئەسل ۋى بوۋگيانى لا مەكان
گيان لەحىكمەت ھەم علوومى كرد، ھەز	تەن لەسەۋ زەۋ بىستان و باغى رەز
ئارەزوۋى گيان بوۋ تەرەققى ھەم شەرەف	ئارەزوۋى تەن، كەسب و ئەسابى عەلف

^۱ - تا نەبى چىدى لەتەن، تۆ تەر ، بەئاۋ (مصرع دوم)

^۲ - گەر كۈبىنى وانىان لەيەكتر ۋاز كرد تەبىرى ھەر عونسور لەۋى پەرۋاز كرد

- مەیل و عیشقی بوو خودا بۆ لای گیان
 شەرحی ئەو باسەتەواو کەم، وا دەبی
 جا خولاسە، ئەو کەسە ی تالیب دەبی
 ئا دەمی و حەیان، نەباتی هەم جەماد
 هەر وەکوو عاشق بەمەعشووq تالیبە
 مەیلی عاشق خۆ بەلام لاواز دەکا
 عیشقی مەعشووq سوور دەکا، پروو، وەک هەنار
 عاشقیکی بـئـی نییازە، کارەبا
 ویل کەئەو، بێژەعیشقی ئەو وەکیل
 دوو کەلی عیشق و غەمی ئەو جێگەنار
 خۆ بەلام چون بووگەلێک ئەو باویقار
 مایلی رەحمەت، بەئەو بێچارەبوو
 ما عەجەب لەو کارەعقل و فکرو بیر
 لەو مەلی تۆ، چونکەتۆ ناواقفی
 ئەو وتارەمن لەزیز خاک را دەکەم
 کێ دەکا مەنعت کەبیزی وا وتار؟
 تۆدەکە ی قەستی سە فەر زۆر جار، جا
 سوار دەسووریتێ بەهەرلایەک، لغاو
 ئەسپی هوشیار بۆیەخۆش رەفتارەئەو
 نیو دلت ئەو ئارەزووی زۆر دادەنا
 ئەوشکاندی بـالی ئەووەل فکروبییر
 گەر پساندی حەبلی تەدبیرت قەزا
- جا، (یحب) هەم (یحبون) تۆ بزبان
 مەسنەوی ئەو دەم بەتا، هەشتا دەبی
 گیانی مەتلوویش بەوی راغیب د هبی
 گشت موراوان، عاشقن بۆ بی موراوان
 هەر وەهاش مەعشووq بەعاشق راغیبە
 مەیلی مەعشووq، جوان دەکا، خۆش واز دەکا
 عیشقی عاشق گیان دەبا بۆ نیو نار
 تە ی دەکا رێگای درێژ لەو بارە، کا
 چۆن دلی سەدری جیهانی کرد زەلیل؟
 میهرەبانی کرد دلی ئەو نامدار
 نەیدەپرسی لەو وەکیلی دەر دەدار
 گەو رەیی وی، مانعی ئەو کارەبوو
 کامەجازب بوو، وەکیل یاخیز، ئەمیر؟
 چونکەهەر (الله اعلم با لخصی)^۱
 من بلەم چی؟ کاری خواپەوا دەکەم
 ئەو کەسە ی کە، نا یەلی وە ی کەیت زار
 ئەو بەلام دئ، تۆ لەبۆ جیی دی دەبا
 تا خەبەر دار بی لەسوار کار، ئەسپی خاو
 چون دەزانیتن کەسواری سوارەئەو
 ئەو دلی دەشکاندی گشتی لا دەنا
 چۆن قەبوول ناکە ی ئەدی ئەو خوی قەدیر
 بۆ دەبی باوەر نەکە ی حوکمی خودا؟

^۱ - لەو مەلی تۆ چونکەنیتە، هیچ خەبەر عالمی ئەسراپ، فەقەت هەر خوی لەسەر

تىك دانى عەزم و تەسمىم و ئىرادان بەو خاترەكەئىنسان بزانى كەمالىك و قاھىر ھەر
خودايەوجار جارىش تىك نەدان و بەجى ھىنانى ئەو عەزم و تەسمىم و ئىرادانە، تا دوو
بارەتەسمىم بگرېتەو، و ئەو چەلەش خودا لىي تىك بدا تا زياتر وشيار بېتەو...

عەزم و قەستى تۆ، لەبۆ ئەنجامى كار	دېتەجى، ئەمما نەدائىم، جارو بار (۴۶۲)
تا دلت نىيەت بكان ئەو ھەلەش	نىيەتى تۆ تىك بدا، حق ئەو چەلەش (۴۶۳)
گەرلەتۆ تىك دات گشت عەزم و عەمەل	كەى دەچىنى تۆ لەدل، تۆۋى ئەمەل؟ (۴۶۴)
تىك نەدا گەر ئارەزووت قەت كردگار	باوەرېت نابى شكەستى خۆت، چ جار (۴۶۵)
عاشقان چون قەت نەگەينەئارەزوو	بوون لەمەو لای خۆ خەبەردار، والەزوو (۴۶۶)
نا مورادى بۆ بەھەشت پېش ھەنگەخۆ	(حفت الجنه) بېيسە، جا ئەتۆ (۴۶۷)
زۆر كەرەت دەشكى لەمەقسوودا ن، پى	كوا ئەۋەى، گشت ئارەزووى وى ھاتەجى؟ (۴۶۸)
چەشنى پىنى عاشق شكا، پىنى سادقان	زۆرەفەرقي پىنى شكانى عاشقان (۴۶۹)
عاقلان پىنى لى شكاندن ئىزتىرار	عاشقان پىنى لى شكاندن، ئىختىيار (۴۷۰)
عاقلان بۆ بەندەگى كەوتوۋەنەبەند	عاشقان بۆ بەندەگى ۋەك شەكر و قەند (۴۷۱)
(ايتيا كرھا) مەھارى عاقلان	(ايتيا طوعا) بەھارى بى دلان (۴۷۲)

تەماشىا كردنى پېغەمبەر (ص) لەئەسىران وىزەھاتنى وى كە(عجبت من قوم يجرىون الى
الجنه بالسلاسل والاغلال)...

خولاسەى داستان ...

پېغەمبەر(ص) دەستەيەكى لەئەسىران كەبەدەست بەستراوى دەيان بردن تەماشىا دەكرد
ۋىزەى ھاتى، ئەسىرەكان سەبرۆكەبەيەكتريان دەكوت.. ئەۋەج جوور پېغەمبەرىكەكەبەئەسىر
بوونى ئىمەشاد دەپ؟ ۋېۋچى دەمان كوژى؟ ولەو جوورەقسانەدەيان كوت و مەخفيانەلەكارى
موسەلمانان ئىراديان دەگرت، پېغەمبەر(ص) بەعينايت و لوتقى خودا وعىلمى غەيب،
قسەكانى ۋانى بېست، ۋېرووى لەۋان كرد ۋەفرموۋى.. بىزەى من بىزەى فاتىحانەنىيەبەلكەم
بۆيەبىزەم دىتى چونكەئىۋەلەتارىكايى گومراھى بۆ لای ۋووناكى ھىدايتە را دەكىشم ...

بەك گروۋھى دى ئەسىر سالارى دىن	ۋەختى بردن، دى لەۋان ھاۋار و شىن (۴۴۷۳)
دى لەزەنجىر دان، ئەسىران، سەر نەۋى	جالەژىر چاۋان دەيان نۆرى لەۋى (۴۴۷۴)

(٤٤٧٥)	توند دەیان گەست ئەو دەمی هەر دووک لێو	هێندە زۆریان رِق هەبوو لەو خۆش نێو
(٤٤٧٦)	بەسترابوون چون بەزەنجیری گران	هیچ نەیان بوو قودرەتی گوشتار ئەوان
(٤٤٧٧)	لەو ولاتی کوفر، بۆلای موسلیمین	توند دەیان بردن ئەوان، زۆر زۆر بەکین
(٤٤٧٨)	بۆ شەفاعەت هیچ کەسانیک نین، کە بین	ناگرێ ئەو هیچ زێر و فیدیە، لێن
(٤٤٧٩)	لەت دەکا، دەبرێ، لەعالم، سەر، بەعام	رەحمەتی عالم دەبێژن بەو بەلام
(٤٤٨٠)	تەعەیان دا، جا، لەشا، ژێر لێو هەزار	رێ دەچوون و، بوو لەدلیان ئینزیجار
(٤٤٨١)	دَل رەقە ئەو شەخسە، رەحمی لا نییە	زیندەکردن چارە، لێرەوا نییە
(٤٤٨٢)	بووین ئەسیر بۆ عیددەبەک، رووت و رەجال ^١	ئیمە زۆرین چەشنی شیرین، ساغ بەحال
(٤٤٨٣)	تالعی بەد، سیحر، یاخێر کەج رەوی؟	چی سەبەب بوو ئیمە وابووین، سەر نەوی؟
(٤٤٨٤)	تەختی ئیمە کرد سەرەو بن، تەختی وی	بەختی ئیمە چۆن دەگۆری بەختی وی
(٤٤٨٥)	کردمان جادوو، ئەدی کوا وا دەبوو؟	گەر بەجادوو کاری وی وا چادەبوو

تەفسیری ئەو ئایەتە، کە (ان تستفتحوا فقد انفتح) تاعینان دەیان کوت کە ئیمە یا
 موحەممەد کێهەمان بەر حەق بێن یارمەتی بدەو پێرۆزی بکە، و بۆیە ئەو تان دەکوت تا وا
 خەیاڵ بکری کە ئێوە بێ غەرەز تالبی حەققن، ئێستا موحەممەد مان یارمەتی دا و پێرۆز
 مان کرد تا ئێوە سەحەبی حەق ببینن ...

(٤٤٨٦)	گەر نەبێن راس، تۆ بەرە، ئیمە لەبەین	لەو خودایە هەم بوتان داوایە کەین
(٤٤٨٧)	سەر بلێندی کە، ئەوی دیش سەر نەوی	کێهە حەق بێ، جا لە ئیمە یا لەوی
(٤٤٨٨)	ئیمە لای لات و مەنات و، لای عوزا	سەجەدەمان زۆر برد و کرد ن زۆر دوعا
(٤٤٨٩)	گەر نەبێ حەق ئەو تۆ تارو مار کە	ئەو کە حەق بێ تۆ ئەوی ئاشکار کە
(٤٤٩٠)	ئیمە تاریک بووین، بەلام ئەو نوور بوو	چونکە دیمان ئیمە، ئەو مەنسوور بوو
(٤٤٩١)	بوو عەیان ئەو حەققە، ئێوەش باتلن	جوابی ئێوە ئەو هەبوو گەر عاقلن
(٤٤٩٢)	فکری بەر حەق بوونی وی کەن وردو خاش	جارەکی دیکەش دەیان کرد زۆر تەلاش
(٤٤٩٣)	ئیمە لامان وابوو، بەر حەق، ئەحمەدە	چونکە شانس و تالعی ئیمە بەدە
(٤٤٩٤)	بۆیە وایە، کاری وایە، رۆژگار	غالبیش بێ گەر لەسەر مان جارو بار
(٤٤٩٥)	جارو باریش ئیمە ئەو مان دا شکەست	جارو باریش ئیمە شانسن هاتەدە ست

^١ - بووین ئەسیر بۆ عیددەبەک ، ماون ، بەحال (مصرع دوم)

- جار دەيان كوت گەرچى ئەومان دا شكەست
 چۈنكەشانسى باشى ۋى كاتى شكەست
 چۈن شكەستى ۋى نەبوۋھىچ ۋەك شكەست
 خۇ بەلەلەي زۆرن نیشانەي موئىنان
 گەر ئەتۇ بشكىنى عوود و عەنبەرى
 گەر تۇ بشكىنى لەناكاو تەرسەكەر
 ھاتنەۋەگەر لەو حودەبىيە، بەشىن
- ئەو شكەستى ۋى نەبوۋ ۋەك ئىمەبەست
 شادمانى زۆرى، پنهان دايەدەست
 غەم لەلەي ۋى، بارى خۇي ئەودەم دەبەست
 دەو بەلەيان دايە، سوودى زۆر نېھان
 تۇ دەكەي بۇن خۇش، ھەموو دەورو بەرى
 بۇگەنيو دەگرئ مەھەللەو دەورو بەر
 داي بەوان (انا فتحنا) پىكەنين

پازى نا مراد گەرپانەۋەي پەسوولى خودا، (ص) لەھودەبىيەكەخودا ۋەند لەقەبى فەتھى
 پىدا، كە، (انا فتحنا) كەبەسووپەت و زاهير (غلق) و لەباتىن دا (فتح) بوو .. ۋەك
 شكاندىنى عەنبەر كەبەزاهير شكاندە، بەلام لەباتىن و مەعنا دا، دروست كردن وتەكميل
 كردنى فەۋايدى ويىيە...

- ۋاي خودا پەيغام بەئەحمەد دا، برۇ
 چۈنكەفەتھى زۆرى تىدا، خوۋارى ۋا
 گەر گەرۋە، چاۋ، كەچۇنى كرد ئەسىر
 ھەم قەلەيان ھەم ھەچى بوو يان زەمىن
 شاد نابن سەر كەون گەر ئەو فەرىق
 زەھرى خوۋارى ھەر ۋەكۋو شەكراۋ دەخۇن
 غەم دەخۇن بۇ غەم، نە، تا، بن، شادمان
 خۇ دەبىنن ۋا، لەژىر بىر، خوشبەخت
 گەر لەھەرچى دلبەرت بى ھەمنشەين
- لەو شكەستەش ھىچ مەبە غەمگىن، ئەتۇ
 زۆر قەلەيان دىداتى كارى ۋا
 ئەو قورەيزە، پىش ئەو یش قەۋمى نەزىر^۱
 بۇ غەنیمەت، بوو بەمولكى موسلىمىن
 چەشنى عارف پىر غەم و مات و عەشيق^۲
 خارى غەم بۇ وان، بەچەشنى نان و رۇن
 چوون لەبۇ جىتى پەس، لەلەي وان، پلەكان^۳
 ۋەك دەرستىن بى لەبۇيان تاج و تەخت
 فەو قى ئەفلاكەئەۋى، نەك ژىر زەمىن

تەفسىرى ئەو ھەدىسەكەمۇستەفا(ص) فەرموۋى (لاتفضلونى على يونس بن متى) ..
 ۋاي نەبى كوت تۇ لەلات چاتر نەبى^۱ ئەو عرووجەي من لەئى يونس نەبى
 ۴۵۱۲)

^۱ - چاۋ، كەچى كىرگەر گەرۋەلەو سەفەر چۇن قورەيزە ۋەك نەزىر كرد، دەر بەدەر

^۲ - چەشنى عارف ، مات و بى دەنگ و عەشيق (مصرع دوم)

^۳ - غەم د دەخۇن بۇ غەم نەۋەك بن شادمان خۇ بەكەم زانين لەلەي وان نەر دەوان

من لەبۆ سەر چووم و ئەو چوو بۆ خووار	چونکەبێ ئەز ماره قوربێ کردگار
قوربێ حەق کوا، چوونەبالا و پەستییه؟	قوربێ حەق دەرچوون لەحەبسی ھەستییه
بۆ فەنا فی اللہ، زێر و ژوور نییه	بۆ فەنا فی اللہ، درەنگ و دوور نییه
کار گاو و گەنجی خودا نیو نیستییه	کوا دەزانی تۆ کەھەی، نیستی چییە؟
گەر لەبۆ وان دیت، جارو بار شکەست	وەک شکەستی ئیمەناکا خووار و پەست
ھیندەشادن وەختی ئیدبارو تەلەف	چەشنی ئیمە، وەختی ئیقبال و شەرەف
تەرکی دونیا مولکی باشە، گەر بدا	ئیتیقارە فەقرەکی دەیدا خودا
یەک کوتی گەر وەک دەلە ی وایە، ئەدی	بۆ بزە ی ھات ئەو کە ئیمە ی بەستەدی؟
ئەو کە دونیای نا وەپشت سەر نایەوئ	نایەوئ خۆشی لە دونیا دەس کەوئ
بۆ شکەستی ئیمە ئەو شاد وا دەکا؟	بۆ لەشایان غەبغەبی پەر با دەکا؟
بۆیە شادە چونکە شیری دان شکەست	فەتخ و پیرۆزی بە ئاسان ھاتە دەست
جا کە وایە، دیارە ئەو ئازاد نییه	غەیری دونیا ئەو بەھیج، دلشاد نییه
چۆن دەنا دئ، ئەو بزە ی، چون ئەھلی حەق	باش و بەد، لای وان، بەرھەمەت موستەحەق
بەحسی وان بوو ئەو وتارە، سەبر ونەرم	وەک بێتەمەنە ی گوشتار، ترس و شەرم
نا نەبیسن ئەو وتارە پاسەوان	جا ببیسن پاشەوان، پاشای ئەوان

ئاگادار بوونی پێغەمبەر (ص) لە تانە لێدانی وان لەوی ...

گەرچی نە ی بیست پاسەوان ھیچ ئەو وتار	خستیانو دوو گۆنی پاشا، کردگار
بۆی کراسی یووسوفی، یاقووب لە دوور	کرد، نەیکرد ئەو کەسە ی ھینایە، ژوور
ئەوشە یاتینی لە دەوری ئاسمان	بێ خەبەر لەو رازو سیرپری لەوح، مان
ئەو موحەممەد نوستبوو بێ دەرد و خەم	راز لە دەوری وەک پەپوولان دەو ری شەم
ھەر چی ھەلوا ی خوارد بەشی ھەر وایە خۆ	کەس بە زۆری وقودرەتی بۆ نایە خۆ
نەجمی ساقیب پاسەوانی دێو پەرە	دز مەبە، فێر بە لە ئەحمەد ئەو سورە
ئە ی ئەوە ی پرووت کردە دوو کان، ھەر شەفەق	پروو کە مەسجید، بت ھەوئ، رزقت لە حەق

- گفتی وانى بیست کوتی جا، شه‌هریار
چون شه‌وان مردوونه‌پووسیده‌ی فه‌نان
چین شه‌وانه؟^۲ من که شه‌ر که‌م گه‌ل شه‌وی
شه‌و ده‌مه‌ی که، شه‌ئه‌ئازاد بوون و میر
شه‌ی شه‌وه‌ی لات فه‌خره‌مولک و خانه‌دان
چونکه‌دیم من، تن که‌نایی پایه‌دار
چاو له‌قوره‌ی که‌م ده‌بینم مه‌ی، عه‌یان
چاو له‌راز که‌م، من ده‌بینم یه‌ک جیهان
دیم شه‌مووتان وه‌ختی زه‌رپاتی شه‌له‌ست
ئاسمانم بی ستوون دی شه‌و ده‌می^۴
جا شه‌مووتانم شه‌رو بن من ده‌دی
نویم نه‌دیوه‌تا کوشاد بم من به‌وی
به‌ستراوی قه‌هری خوان شه‌مما ج قه‌هر
دوژمنت بخوا شه‌گه‌ر قه‌ندی به‌زار
شادمان شه‌و زاره‌تان، کرد شه‌ئه‌نوش
خو له‌بۆیه‌م من نه‌کرد جه‌نگ وجیهاد
شه‌و جیهانه‌وه‌ک که‌لاکی بۆگه‌نیو
کوا زه‌عیفان قه‌ت شه‌من شه‌محاده‌که‌م؟
من شکاند م له‌شکری شه‌ئه‌به‌عام
خو گه‌رووی خه‌لکی له‌بۆ یه‌نابرم
- له‌و بزه، من ته‌مبوو قه‌ستی کارزار
مه‌رد، که‌ناکووزیت مردوو، هیچ زه‌مان^۱
هه‌ر به‌قامکیک من ده‌که‌م دووله‌ت شه‌وی
چه‌شنی شه‌ستابوو ن به‌چاوی من شه‌سیر
وشتی لای عاقلان، سه‌ر نه‌ر ده‌وان
چی له‌وه‌ی دوا، دئ، له‌بۆم بوو ئاشکار
چاو له‌نیستی که‌م ده‌بینم، شه‌ی، عه‌یان
پیش شه‌وه‌ی که‌، ئاده‌م و شه‌وو، ازیان
ده‌ست و پی به‌سته‌سه‌رو بن، زۆر به‌په‌ست
وایه‌ئاستاکه‌ش به‌پی زیادی و که‌می
پیش شه‌وه‌ی له‌و ئاوو قور من بیمه‌دی
قودره‌تی تو بوو، که‌ده‌مدین سه‌ر نه‌وی
قه‌ند و ده‌خوارد شه‌ئه‌که‌ی بوو پر له‌زه‌هر
کوا ده‌بی تو، به‌و شه‌سوود و ده‌رده‌دار؟
مردنیش مه‌خفی له‌شه‌ئه‌وی گرت گوش
تا جیهان بگرم وه‌لانیم، عه‌دل و داد
چۆن که‌لاکی وا، ده‌داتن من فریو^۶
من که‌عیسام مردوو و ئیحیا ده‌که‌م
تا نه‌جاتو ده‌م له‌به‌د به‌ختی ته‌مام
تا له‌دونیا که‌رپو فه‌ر من دابرم

^۱ - ناکوژن مه‌ردان هیچ کات مردوو و (مصرع دوم)

^۲ - کین شه‌وانه؟ (مصرع اول)

^۳ - ئاسمانم چۆن ده‌دی من شه‌و ده‌می (مصرع اول)

^۴ - شه‌و جیهانه‌وه‌ک که‌لاکیک زۆر نه‌جیس به‌و که‌لاکه‌چۆن ده‌بی، بم، من هه‌ریس

- بۆيەدەبىر چەن گەر وويان مەن ھەتا
چون نەفامەن ئىوھەبۆيەوادەكەن
مەن وەكوو مەستان ئىوھەرادەدەم
كارى خۆتان گەر بەپىرۆزى نواند
زۆر بەجىددىتان دەکرد يەكتر سەدا
گرچى ئىوھەزۆر لەئىمەو کرد قەھر
- عالمىكى لەو گەر وويان، كەم رەھا^۱
وەك پەپوولان خۆ، بەئاگر دا دەكەن
جا بەدوو دەستان لەنار تان لادەدەم
تۆوى نەحس و نەكەتەي خۆتان دەچاند
ئەسپى خۆ، لای ئەژدىھايان، لىنگ دەدا
خۆ بەلام ئىوھە شەكەست دا، شىرى دەھر

بەيانى ئەو مەتەبەكە ئىنسانى تاغى وزالم دەعەينى قا ھىرىيەت دا مەقھورە و دەعەينى پىرۆزىدا ئەسپەرە...

- دەيدىزى، دز، زىر لەمالى يەك نەفەر
گەر ھەلاتبا ئەو دزەھەر ئەو زەمان
قەھرى دزبۇو گەر دزى مەقھوور کرد
ئەو شەكەستەي ساحەبى مال، بوو بەدام
ئەي ئەوھەي خەلکەت گەلەك جاردا شەكەست
خوا بەدەستى تۆ ئەوانى دا شەكەست
تۆ مەكەتەعقەب ئەوھەي پىت دا شەكەست
ھەرکەبەو جوورەي ئەتۆي كىشاپەداو^۴
چۆن دەبى عاقل لەفەتجى والەشاد؟
تیز دەبىنى دوور دەبىنى، چاوى عەقل
دەيكوت ئەحمەد ئەھلى جەننەت بۆ فەوون
ئىحتىيات و سووئى زەننە، وا دەكەن
ئىمتىيازى بۆيەدا، ئەو بافەوون
- بى خەبەر بوو، پاسەوانى گەيەسەر
كو دەبوو دەسگىر بەدەستى پاسەوان؟^۲
قەھرى دزبۇو گەر سەرى لى دوور کرد
تا دزى گرت پاسەوان بۆ ئىتتىقام
تۆبەخویتی خەلکى سوورت کرد دوودەست^۳
تا مەبادا تۆش بىي وا، خوار و پەست
تا بەزەنجىر رات بکیشى خوار و پەست
بۆھجوومت دىن مەزلۇومان تەواو
چونکەفەتجى والەتتىدا، زۆر فەساد
خوا لەچاوى وا، بەکل، دەشکىنى، شەقل
نېو عەداوەت، خۆ دەدەن نیشان زەبوون
نەك لەترسى مەعرەكەو دەعوا دەكەن
بىستبووى(لولال رچال مو عمنوون)

^۱ - عالمىكى دى، لەدەس وان، كەم رەھا (مصرع دوم)

^۲ - پاسەوانى كوا دەھىنان پاسەوان؟ (مصرع دوم)

^۳ - ئەي ئەوھەي خەلکەت شەكەست دا جوور بەجوور ھەر دوو دەست کرد بەخویتی خەلک، سوور

^۴ - ئەو كەبەو جوورەي ئەتۆي كىشاپەداو (مصرع اول)

- حیفزی گیانی کافرانی دوور له‌دین
له‌و حوده‌بیبیه‌ت خه‌به‌ر گه‌ر کو هه‌بیت
گه‌ر چی ده‌یدی خۆی به‌پیرۆز ئاشکار
من بزه‌م نایه‌ت که‌ئێوه‌م کرد، ئه‌سیر
من بزه‌م دئ چون به‌زه‌نجیری ده‌، مه‌ن
زۆر عه‌جه‌ب نیتو ئاگری زۆر بئ قه‌رار
من له‌دوو‌زه‌ختان به‌زه‌نجیری گران
له‌و ته‌ریقه‌، گشت موقه‌للید، باش و به‌د
گشت له‌نیتو زه‌نجیری ترس و ئیبتیلا
زۆر به‌وه‌حشه‌ت رێ ده‌رۆن له‌و رینگه‌دا
جه‌هد که‌، تانووری تۆ تا بان بیی
تۆ ده‌به‌ی منداڵ له‌بۆ مه‌که‌تب به‌زۆر
گه‌ر خه‌به‌ر دار بی، له‌بۆ مه‌که‌تب ده‌چی
ده‌چته‌مه‌که‌تب، زۆر په‌ریشان حال، منال
گه‌ر له‌کیسه‌، ده‌ستموزدی دیت ئه‌و
جه‌هد که‌، تا بی له‌تاعه‌ت، بۆت سوود
بۆ موقه‌للید (ایتیا کرها) ده‌هات
ئه‌هلی ته‌قلید ده‌ی هه‌وئ خوا، بۆ عه‌وه‌ز
دایه‌نی منداڵ، ده‌وئ، بۆ شیر به‌س
هیچ له‌جوانی دایه‌نی، ئاگا نییه
یه‌ک نه‌فه‌ر خۆی، عاشقی دایه‌ن ده‌بی
جا موحیبه‌ی حه‌ق، به‌ئوممید و به‌بیم
ئه‌و موحیبه‌ی خوا، ده‌وئ، بۆ خوا، کووا
هه‌ر چلۆن بی حه‌ق ده‌با ئه‌و تالیبه
گه‌ر خودای ویست ئه‌و له‌به‌ر غه‌یری خودا
یا خودای ویست هه‌ر به‌خاتر خوا و به‌س
- ١- رێ ده‌چی منداڵ له‌بۆ مه‌که‌تب، به‌شینو
بۆ نه‌هات له‌و رینگه‌، چونکه‌ زێر و زینو
- ٤٥٧٤) بوو به‌واجب، بۆ نه‌جاتی موئمنین
٤٥٧٥) (کف ایدیکم) یه‌قین مه‌علوو مه‌لئت
٤٥٧٦) خۆی ده‌دی یه‌خسیری داوی کردگار
٤٥٧٧) یا به‌شه‌و کردم هه‌مووتان ده‌ستگیر
٤٥٧٨) را ده‌کیشم ئێوه‌ بۆ باغ و چه‌مه‌ن
٤٥٧٩) ئێوه‌ ده‌س به‌سته‌ده‌به‌م، بۆ سه‌به‌زه‌زار
٤٥٨٠) را ده‌کیشم تا به‌هه‌شتی جاویدان
٤٥٨١) راده‌کیشی ده‌ست به‌سته‌، لای ئه‌حه‌د
٤٥٨٢) رێ ده‌رۆن له‌و رینگه‌غیره‌ی ئه‌ولیا
٤٥٨٣) غه‌یری ئاگادار به‌ئه‌سراری خودا
٤٥٨٤) تا سلووک و خزمه‌تت ئاسان بیی
٤٥٨٥) چونکه‌ نه‌ی دی سوود، چ که‌م بی، یا نه‌زۆر
٤٥٨٦) شادوخه‌ندان، دوور له‌ده‌ردو ته‌ب، ده‌چی
٤٥٨٧) چون له‌وئ بۆی پر نه‌بوو جیبی به‌تال^١
٤٥٨٨) شه‌و وه‌کوو دز دا ده‌نیشی، دوور له‌خه‌و
٤٥٨٩) بۆ موتمعان تۆ ده‌بی، ئه‌و دهم هه‌سوود
٤٥٩٠) بۆ سه‌فا دل (ایتیا طوعا) خه‌لات
٤٥٩١) دل سه‌فا ده‌یوئ خوداوه‌ند، بی غه‌ره‌ز
٤٥٩٢) واش ده‌بی یه‌ک، غه‌یری یار نای وئ، چ که‌س
٤٥٩٣) چی له‌دایه‌ن غه‌یری شیر، دا وا نییه
٤٥٩٤) ئه‌و له‌ئه‌غرازدوورو، بی لایه‌ن ده‌بی
٤٥٩٥) ده‌رسی ته‌قلید ئه‌و ده‌خویتی لای عه‌لیم
٤٥٩٦) ئه‌و له‌ئه‌غراز و له‌گشت عیله‌ت جودا
٤٥٩٧) چونکه‌ حه‌ق مه‌عشووقه‌، مه‌عشووق جازیه
٤٥٩٨) تا کوسوودیک ئه‌و خودایه‌به‌و بدا
٤٥٩٩) نه‌یده‌ویست دوور بی له‌وی قه‌ت یه‌ک نه‌فه‌س

^١ - رێ ده‌چی منداڵ له‌بۆ مه‌که‌تب، به‌شینو
بۆ نه‌هات له‌و رینگه‌، چونکه‌ زێر و زینو

مەنبەسى ئەو دوو تەلەب، خۇاى لەو سەرە ئەو دوو عىشقەدەن، لەلاى ئەو دلبەرە (۴۶۰۰)

مەعشوق عاشق بۆ لای خۇى دەكىشى لە پىگايكەو، كە عاشق ئىتتىلاعى لى نىيەو بەو
پىگايە ئومىدوار نىيە و بە دلئىشى خنور ناك و لەو ئىرتىباتەش دا هېچ ئەسەرېك لە
عاشق دا زاھىر ناھى بەغەپرى ترسى تىكەلاو بە نانومىدى دەگەل دەوامى تەلەب ...

(۴۶۰۱)	گەر کو نەبیا جەزبى ئەو عاشق نېھان	نیمەوامان باس دەکرد سەدرى جیھان ^۱
(۴۶۰۲)	چۈن دەھات دووبارەبۇلاى وى بەغار؟	چۈن لەدوور وى نەیدەما، عاشق قەرار؟
(۴۶۰۳)	مەیلی عاشق بوو لەعالم ئا شكار	مەیلی مەعشوقان لەخەلکى نا دیار
(۴۶۰۴)	ئەو وەكىل نەیما، بەلام هېچ ئىنتىزار	بەك حىكايەت لىرەدا بۆ ئىعتىبار
(۴۶۰۵)	پیش لەمردن، وەسلئى یارى دەس کەوئ	نەرکمان کرد ئەو وەکیل، چۈن دەبەھوئ
(۴۶۰۶)	چۈن وىسالى دۇستان، ئاوى حەيات	ئا لەمەرگى حەتمى ئەو بېبى نەجات
(۴۶۰۷)	ئەو نەدۇستە، چۈن نەمبوەى بوو، نەبەرگ	دېتنى ئەوکەس کەدوور ناکات مەرگ
(۴۶۰۸)	مەرگى نىو ئەو کارەخۇشت، بېتەدەست	من ئەوہم پى کارەئەى موشتاقى مەست
(۴۶۰۹)	تۆ لەلات مردن گەلېنک زۆر بیت خۇش	بۆ نىشانەى سېدقى ئىمان ئەى بەھۇش
(۴۶۱۰)	نەقسەئىمانت، برۆ تەکمیل کە، دین	گەر نەبىن بەو جوورەئىمانت، يەقین
(۴۶۱۱)	بى کەرھەت، ئەو بەراستى یارى تۆ	مەرگى خۇى گەر وىست کەسى بۆ کارى تۆ
(۴۶۱۲)	غەپرى تەعوپزى مەکان کردن نىيە	گەر کەرھەت رۆى، خۆ مردن نىيە
(۴۶۱۳)	جا لەئىنسان دەکرئ ئەو دەم مەرگ، دەفع	گەر کەرھەت رۆى، دەى بى مەرگ، نەفع
(۴۶۱۴)	وايدەکوت، لەمن ئەوان و، من لەوان	بەو کەسانەى دۇستى حەققن خۇاى جیھان
(۴۶۱۵)	عېشقى وى توند بەستبوى لەو، دەست و پى	گوئ دەمن، عاشق لەدوور را گەيەجى
(۴۶۱۶)	واى بەسەر هات، وەك لەتەن، دەرچى گىيان	ھەرکەدېتى سوورەتى سەدرى جیھان
(۴۶۱۷)	حېسس و قام و دەرک و عەقلى، دا، لەدەست ^۲	چەشنى دارئ کەوتەخوارئ خوار وپەست
(۴۶۱۸)	ھەم نەجوولاً، ھەم لەگوفتار، بوو بەدوور	گەرچى دایان لەو، گوللوو، ھەم بخوور
(۴۶۱۹)	زوو لەمەرکەب ھاتەخوار چۆ لایى وى	شا، کەدى پرووى زەردى بى ھەمتایى وى
(۴۶۲۰)	يار کەھات، دەروا لەعاشق، ھۇش بەغار	ئەو کوتى عاشق وەدەس دېتت يار

^۱ - نیمەباسى وەن دەکرد سەدرى جیھان (مصرع اول)

^۲ - حېسس و قام و دەرک و عەقلى چو لەدەست (مصرع دوم)

- عاشقى ھەققى و ھەق ئەو كەس بوو، گەر
خۆ نیشان دا جى بەجى گيان دەچتەدەر^{۶۰۱}
- زۆردەبن فانى وەكۈو تۆ بەو نەزەر
عاشقى بۆ نەفىي خۆت، ئىستا مەگەر؟^{۶۰۲}
- تۆ بەچەشنى سىبەرى عاشق بەتاو
تاو كەدى، سىبەر دەچى ئەو دەم بەتاو^{۶۰۳}

شكايەت كردنى مېشۋولە، لە با، لەبارەگای ھەزەرەتى سولەيمان...

خولاسەى داستان ...

مېشۋولەيەك لەباغ و سەۋزەزارىك ھەستا و بۆ لای بارەگای سولەيمان پېغەمبەر وەرئ كەوت ولەدەست با، شكايەتى كرد و كوتى.. با، نايەلى كەلەھزەيەك لەنيو باغ و سەو زەزار ئىمەئارام بىن، ھەزەرەتى سولەيمان جى بەجى دەستورى بە، با، دا كەفەۋرەن بىتەلای وى ھەر دەگەلكومىشۋولەزانى كە، با، لەھزەيەكى دىكەدەگاتەۋى، بەپەلەھەلات، سولەيمان پېيكوت بۆ ھەلدې؟ مېشۋولەجوابى داۋەتەگەر با، بىتەئىرەئەمن چۆن دەتوانم لىرەبمىنم؟ ئەونا بوودم

دەكات ...

- ھات مېشۋولەلەباغ و سەۋزەزار
لای سولەيمان بۆ شكايەت ھەر بەغار^{۶۰۴}
- ئەى سولەيمان ئەى ئەتۆ داد گۈستەرى
بۆشەياتىنان و ئىنسان و پەرى^{۶۰۵}
- بۆ، پەنا، بۆ تەيرو ماسى، دادى تۆ
كىتەنەيكرە قەت بەفەزەلت يادى تۆ؟^{۶۰۶}
- بىرەفرىام چونكەئىستام زۆر نەزار
بى نەسىم من لەباغ و، سەۋزەزار^{۶۰۷}
- موشكىلى بىچارەتۆ ئىمحا دەكەى
ۋەك ئەمن بىچارەكۋا، پەيدا دەكەى؟^{۶۰۸}
- ئىمەمەشھوورىن بەزەغف و بى سەرى
تۆش بەلۇتف و، مېھرو، مسكىن پەر وەرى^{۶۰۹}
- تۆ لەقودرەت تا پلەى ئاخىر دەچوۋى
ئىمەئەمما بۆ زەغىف بوون چەشنى موۋى^{۶۱۰}
- بىرەفرىام لەو غەمەم كە، تۆ جودا
بگرەدەستم دەستى تۆ دەستى خودا^{۶۱۱}
- جا، سوليمان پىدەكوت ھەر جى بەجى
يىژە، بۆت من ئىنتىقام بگرم لەكى؟^{۶۱۲}
- كىتەئەو زالم كەخۆى مەغروور كرد؟
تۆى ۋەھا ئاۋارەۋو مەقھوور كرد^{۶۱۳}
- زۆر عەجەب لەو عەسرى ئىمە، زالمەن
دوور لەزەنجىر دوور لە زىندانان دەمان^{۶۱۴}

^۱ - بۆ زەغىف موشكىل بەتۆ دەكرىت ھەل بۆ زەغىف بوون پەششەبۆ، زەرب ولمەسەل

^۲ - ئىمەمەشھوورىن بەزەغف و ناتەۋان تۆش كەمەشھوورى بەلۇتف و، مېھربان

^۳ - ناتەۋانىن ئىمەئەمما، چەشنى موۋى (مصرع دوم)

^۴ - تۆى ۋەھا ئاۋارە، ھەم مەقھوور كرد (مصرع دوم)

^۵ - زۆر عەجەب زالم لەدەۋرى ئىمەينى دوور لەزىندان، نەى بىن زەنجىرىك لەبىن

- چون دەگەلکو ئېتمە بووین، زولمیش دەمرد
 نوور کەھات زولمەت دەبی زوو تارو مار
 کار دەکەن ئیستا شەیاتین، بۆمە، چەند
 مەنبەعی زولمی شەیاتین زۆر و کەم
 بۆیمولگی وای بەمن دا (کن فکان)
 نالەبۆلای سەر نەچی قەت، دوودی ئاە
 نا نەلەرزیتیت عەرش، نالەیی یەتیم
 بوۆ ولاتان بۆیمەزەھبمان دەدا
 تۆ لەئاسمانان دەنۆری ئیستەبۆ؟
 پینشکە پینکوت داد لە دەستی با، دەکەم
 چونکە بی حەد زولم و زۆری بوو لە بۆم
- جا لە دەووری ئیمە، کی زولمی دەکرد؟
 زولمەت و ئاری، لەبۆ زولمینە، یار
 قیسە تیکیش بوون بەزەنجیران بەند
 خۆی لەبەن دا، چۆن لە دەستی دئی ستەم؟^۱
 تا بەشین کەس پروو نە کاتە ئاسمان
 تانە شیتوین چەرخ و ئەفلاکی ئیلاە^۲
 تا کو زولمی کەس نەکا، گیانیک سەقیم
 تا نەچی بوۆ ئاسمانان (یا خودا)
 خۆ لەلاتە، شای خودایی، ئیستەتۆ
 زولمی زۆری کرد لەمن، جا وا دەکەم
 بەو دوو لیتی بەستە ئیستە، خوین دەخۆم

دەستوور دانى حەزرىتى سولهيمان بەمیشوولە بۆ حازر کردنى تەپەلى دەعوا...

- جا، سولهيمان پيئيدەكوت ئەى دەنگ خۆش
 ديتەگويم فەرمانى حەق، وا دەمبەدەم
 تا نەيان بى ھەر دوولای دەعوا، حزوور
 لاىەكى كيشەبنالئى سەت كەرەت
 مەن وەلا نائيم ئەمەرى كردگار
 پيئيدەكوت ميشوولە، قەو لت واىەخۆ
 ئەو چەلەباى بانگ دەکرد ئەو داوەرە
 جا بەرەو پرووى خەسمى خۆت، جوابت بلى
 با، كەيبىستى ئەمەرى شا، توند ھات، بەغار
 وای سولهيمان كوت بەمیشوولەمەرۆ
 دەيكوت ئەى شا، با، كەبى مەرگم بەشە
 ئەو كەبى، كويەكەلئى بگرم قەر ار؟
- ئەمەرى حەق تۆ چەشنى حەلقە، بىخەگۆش
 مەن بەيەك لاى كيشە، تەنھا، گوئى نەدەم
 حەق لەلاى قازى چكات، ناکا زھوور
 بى ئەوى دى لات نەبى مەقبوول، قەت
 زوو بەخەسمت بيتەلاى مەن، تۆ بەغار
 بايەخەسم، مەن ئەوم پيتايەخۆ
 بەششەنالەى دئى لە دەستت، دا وەرە
 بالەتۆ غەمگين نەبى قەت، ھىچ دلئى
 جئ بەجئ ميشوولەگرتى پرى فەرار
 تا قەزاوەت كەم لەبەينى باو، ئەتۆ
 مەن لە دوودى قەھرى وى، پۆزم بەشە
 چونكە دەردىتى لەزىنى مەن دەمار

^۱ - ديوەمەنبەع، بۆ ستەم، كەم يانەزۆر خۆی لەبەن، دا، چۆن لە دەستی دیت زۆر؟

^۲ - تا نەچی بۆ ئاسمان، ئاە، دوو كەلى تا نەشیتوین، ئاسمانان، تیکەلى

- هەر وه‌هایه‌تالیبی ده‌رگای خودا
 ئەو ویسال گەرچی به‌قا بوو نیو به‌قا
 سیبهره‌و سایه‌ی ده‌بن، تالیب به‌نوور
 چۆن ده‌میتنی عه‌قل، عاشق سه‌ر بدا
 شت ده‌بن فانی هه‌موویان لایی ره‌ب
 گهر نه‌بی مات، عه‌قل له‌و مه‌زهر، چ کا؟
 که‌مه‌که‌مه‌ده‌یکرد ته‌لاش، سه‌دری جیهان
 شا، کوتی به‌و، ئەه‌ی گه‌دا تۆ بگره‌گۆش
 گهر له‌هیجری من ده‌بوو گیانت په‌ریش
 سه‌ردو گهرمت دی گه‌لی له‌دوایی من
 وشترینکی یه‌ک مریشک، ده‌عه‌وت ده‌کرد
 هەر که‌وشتر پینی له‌مال وی، دا ده‌نا
 عه‌قلی ئیمه‌کوخ مریشکه‌، چوو کو په‌ست
 نا قه‌نیو ئاوو قویری وی، هەر چلۆن
 عیشقه‌باعیس گهر ده‌بی ئینسان، فه‌زوول
 جاهیله‌ چون موشکلی وای بوو به‌بار
 چۆن ده‌بوو بۆ شیر، ئەو که‌ر ویشکه‌یار؟
 زالمه‌نیسه‌به‌ت به‌گیان و، جیسمی خو
 جه‌هلی وی، بۆ گشت عیلمان ئووستاد
 گرتی ده‌ستی عاشقی بی گیانی خو
 گهر به‌من زیندوو وه‌بی ئەو مردوو
 من که‌پیم دا گیان، ده‌بی ئەو ده‌م، عه‌زیم
 گیانی نامه‌هره‌م له‌رووی دۆست، بوو به‌دوو
- خو که‌هات، تالیب ده‌بی، ئەو ده‌م به‌(لا)
 خو له‌ئه‌وه‌وه‌ل ئەو به‌قا بوو نیو فه‌نا
 زوو ده‌بن فانی، ئەگهر نوور، کا، زه‌هوور
 شت هه‌موو فانی ده‌بن غه‌یری خودا^۱
 چون فه‌نا جینگای به‌قایه‌، زۆر عه‌جه‌ب
 گه‌یه‌یه‌تیره‌، گهرقه‌لهم، له‌ت بوو شکا
 تا وه‌هۆش بیت و بیژیست ئەو به‌یان
 بۆ نیسارت، زیره‌، هینام، بگره‌گۆش
 چون ئەمانم دا به‌تۆ نه‌ت بی، چ ئیش
 بیره‌هۆش جا، بیره‌وه‌بۆلایی من
 جا به‌میوانی ئەو ی بۆ مال ده‌برد
 مال ده‌بوو وێران و، سه‌قفیش چۆ فه‌نا^۲
 عه‌قلی سالح، ناقه‌ته‌لّای، دیته‌ده‌ست
 دابنی سه‌ر، گیان ودل، قور، خرده‌پۆن^۳
 بۆیه‌ئینسان هه‌م زه‌لوومه‌، هه‌م جه‌هوول
 وه‌ک بکا باوه‌ش به‌شیر، که‌ر ویشکی زار
 گهرکو ناسیبای و، دیبای شیر، چ جار
 چاو له‌زولمیک چۆن له‌عه‌دلی ساند، گو
 زولمی وی بۆ ریتموونی، عه‌د ل و داد^۴
 تا نه‌ده‌م به‌و ده‌م، ده‌میک نایه‌ت له‌بۆی
 گیانه‌که‌ی من رووی له‌لای من کردوو
 وای که‌دی جا، تیده‌گا، لوتفی که‌ریم
 غه‌یری ئەو گیانه‌ی له‌کۆی وی کرد، زه‌هوور

^۱ - شت هه‌موو نابوود ده‌بن ، غه‌یری خودا (مصرع دوم)

^۲ - هەر که‌وشتر دایده‌نا له‌و ماله‌، پین مال ده‌بوو وێران و سه‌قفیش، جی به‌جی

^۳ - سه‌ر که‌دانی ناقه‌نیو ئاوو قویری هیچ که‌نامینن دل و گیان، قور ، خری

^۴ - ره‌هنه‌ما به‌زولمی وی بۆ عه‌د ل و داد (مصرع دوم)

چەشنى قەسساب فوو دەكەم لەو دۆستەمن
تەى تۆ ئەو گيانەى ھەلاتووى دەس بەلا
تا جودا كەم مەغزى نوئ، لەو پۆستەمن
دەر كى وەسەم كەرد لەبۆتۆ، ئا وەلا

لەئاخىرى ئەو داستانەمەعلووم دەبى كەمەنزور لەسەدرى جىھان خودايەومەنزوو لەوھكىل بەندەگانى خودان ...

ئەى لەئىمەبىخودى و، مەستى لەبۆت
ئەى لەھەستى ئىمەدئ، ھەستى لەبۆت
گوئ دەمن تۆ، تا بلەم بى لىوو دەم
سەر پر ورازى كۆن لەبۆ تۆ دەمبەدەم
چونكەئەو لىوانەلەو سوو، لا دەدەن
تەى لەپرازى (يفعلى اللہ مايشا)
گەر سەداى وەسلئ دەبىست، ھەر ئەو دەمە
ئەو لەخاك كەمتر نىيە، عىشوەى سەبا
ئەو لەئاوى نوتفەخۆ كەمتر نەبوو
كەم نەبوو لەو بايەچاى كەرد لەو، خودا
كەم لەكىوى بەر، نەبوو گەر كو قەزا
زۆردەقىق بنوارەتۆ دونىاى عەدەم
پاىەرى شاد، ھەر وەكوو ھەستى لەخەو
سەر لەلىوى جۆى نىھان خۆ، بادەدەن^۱
تەبىگەى، گوئى باتنت كە، ئا وەلا
ھاتەجوولەجوول مردوو كەمكەمە
پاش فەنا، دەيكاتەبەر، يەك، شىن عەبا
يەك خىتاب كەردى بەيووسووف، ماھروو
نىو رەھىم تاووس و تەبرى خۆش ئەدا
خستىدەر لەو ناقيەك، ئەو ناقيە، زا^۲
چۆن لەوئ دەردىن عالەم دەمبەدەم
يەك دووجار سووراو، كەوتەسەجدەئەو

وھخۇ ھاتنەوھى عاشق لەبېھۇشى و دەست كەردنى وى بەمەدح و سەناو سىپاس گوزارى لەمەعشوق

دەيكوت ئەى عەنقاىى ھەق، بۆ گيان مەتاف
ئەى سەرافىلى قىامەتگايى عىشق
ئەوولەين خەلەت كە دەموئ، من لەتۆ
زۆر شوکور تۆ ھاتىەوھەو كىوى قاف
ئەى تۆ عىشقى عىشق و، ئەى دلخوايى عىشق
دەبىنى سەر زارى من، تۆ گوئى خۆ

^۱ - چونكەئەو لىوان لەبەر سوو ، پادەكەن سوو لەلىوى جۆى نىھان جئ، چا دەكەن

^۲ - كەم لەكىوى بەرد ، نەبوو گەر كو قەزا خستىدەر لەو، ناقيە، ئەو ناقيەش ، دەزا

لەو دەبوو يەك ناقيەئەو ناقيەش دەزا (مصرع دوم)

- گەرچى ھالى تۆلەھال، سەر ۋەرم
سەت ھەزاران جار ئەى سەدرى تەلا
ھەم سەمىيەت ھەر ۋەھا ئىسغايى تۆ
بىستىنى زۆر ۋ كەمى ھەم بى وتار
گەر چى ناسىت لىم ئەتۆ، غەشى قەبىج
تۆ كەبەخشىت جورمى زۆر بى ھەد، لەمن
ئەۋۋەلەن چۈن، چۈۋ لەدەستى من قولاب
سانىيەن ئەى سەدرى باش ۋ مېھربان
سالىسەن گەر تاعەتى تۆم لا دەنا
رابعەن لىمان كەسووتا مەزەعە
قەترەخوئىتىك لەھەر جىگا كەدى
رەعدەگەتم، ھەۋرەچاۋ، نالەم لەۋى
ئىستەماۋم من لەنىۋ گرىھ، وتار
گەر وتارىبىژم، لەدەستم نايەشىن
چاۋ لەچاۋم، خوئى چۈن لىدەتەدەر؟
گەر ئەۋەى كوت، ئەۋ گرىنى دەر برى
جا لەقەلبى ۋى دەھات ۋا، ھا يو ھوۋى
شىن ۋ خەندەۋ گەتتى ۋى بوۋ، بى ھەدەف
چەشنى ۋى خەلكىش لەچاۋ، ئەشكىان دەرشت
ئاسمان ئەۋ دەم بەعدى كوت ۋەرە
عەقلى، سەرگەردان ۋمات لەۋ عىشق ۋ حال
گەر كوتى ئاسمان لەبۆ مەحشەر نىشان
- گوئ دەقەۋ لىم، ئەى تۆ بەندەپەر ۋەرم
ئارەزوۋى گوئىت، نەيدەھىشت ھۇشم لەلا
زەردەخەندەى گيان ۋ گيان ئەفزاىى تۆ
عیشۋەىى گيانى منى بىر نالەبار
لىت قەبوۋل كردم ۋەكوۋ زىرى سەحىح
دىار دەكا حىلمان لەھاست حىلمت كەمن
ھەرچى ھەم بوۋ چۈۋ لەدەستم ۋەك حوباب
زۆر گەرام تىيدا نەبوۋ ۋەك تۆ جىھان
ۋەك لەبۆ شىركم، ئەمن، سەر دادەنا
نەمدەناسى خامىسەھەم رابعە^۱
خوئى چاۋى من بوۋ ئەۋ، ئەك ئىدەدى
دەپھەۋى باران برىژى سەر زەۋى
من بگريەم يا وتار كەم ئىختىيار؟^۲
چۈن سەنا بىژم كەكار م بى گرین؟
چاۋ، ئەلەۋ گريانەمن جىم ھات بەسەر
بۆى دەگريان باش ۋ بەد، لىكرا، خرى
دەۋرى ۋى خەلكى بوخارا، گرتەۋى
خەلكى ۋىستابوۋن لەۋى ھەيران، بەسەف
پىاۋۋىز تىكەل ۋەكوۋ مەحشەرەگشت
چاك بىۋرەئىستەپۇزى مەحشەرە
كام عەجىبتەۋو، فىراق ياخۇ ويسال؟
ئەۋ كراسى خوى درى تا كەھكەشان^۳

^۱ - رابعەن لىمان كەسووتا كىشتزار نەمدەناسى ئەۋ دەمى يارو نەيار

نەمدەناسى كامەبارە كام نەيار (مصرع دوم)

^۲ - من بىبىژم يا بگريەم گريان ۋ زار؟ (مصرع دوم)

من بىبىژم يا بگريەم زار زار؟ (مصرع دوم)

^۳ - ئەۋ ھەلى دەدرى كراس تا كەھكەشان (مصرع دوم)

(٤٧١٩)	شێتیه تی نێو عیشق، بێژم سەت، کەمە	عیشق، بێگانە لەبۆ دوو عالەمە
(٤٧٢٠)	تالین بەو، ئەنبیایی کردگار	عیشق پنهان، حیرەتی وی ئاشکار
(٤٧٢١)	تەختی شاهان لای ئەوی پەست و ئەوی	نەیری هەفتادو دوو میلەت دینی وی
(٤٧٢٢)	بەندەگی بەندەو، خوداوەندیش سوداع	موتربیی عیشق، وا دەلی وەختی سەماع
(٤٧٢٣)	لێی شکا عەقلیش لەوئ هەر دووقەدەم	جین ئەدی عیشق و ئەوین؟ دەریای عەدەم
(٤٧٢٤)	بەو دوو پەردە، عاشقی مەکتووم بوو	بەندەگی وەک سەلتەنەت مەعلووم بوو
(٤٧٢٥)	تا لەمەوجوودات لاینابا حجاب	خۆزگە، بوون، هەبیا، زبانیکی بۆ خیتاب ^١
(٤٧٢٦)	بوو بەیان پەردەیی حەقیقەت بێ گومان	گەر حەقیقەت تۆ بەگوفتار کەیی بەیان
(٤٧٢٧)	خوین بەخوین شوشتن محالەزۆر محال ^٢	ئەتیی دەرکی حەقیقەت قال و حال
(٤٧٢٨)	زیکری رازی حەق دەکا، دائیم دەم	من لەبۆ گشت عاشقی حەق مەحرەم
(٤٧٢٩)	خەو تێووی دوئ شەو لەسەرکام لا، ئەتۆ	مەست و بێهۆش و پەڕیش بووی، وا ئەتۆ
(٤٧٣٠)	تا نەکەیی پەیدا لەبۆ خۆت، مەحرەمی	بەخەبەرە، واز نەکەیی تۆ دەم، دەمی
(٤٧٣١)	تۆ کەوای، وەک وشتی سەر ناودان	عاشق و مەستی، دەکەیی جا، راز بەیان
(٤٧٣٢)	(یاجمیل الستر) بێژیست ئاسمان	گەر کورازو نازی وی بێژی زبانی
(٤٧٣٣)	زیاد دەبی ئاور، کەتۆ زیاد کەیی خوری	چۆن دەبی پۆشش خوری بۆ ئاوری؟
(٤٧٣٤)	راز وەکوو ئالا دەدا، خۆی پێم نیشان	بەم هەوئ گەر رازی وی کەم من نیشان
(٤٧٣٥)	ناتوانی دام بپۆشی هیچ زەمان	هەردووگویم دەگری دەلی تۆ ئەیی نەزان
(٤٧٣٦)	زاهیرو پنهان وەکوو گیانی ئەتۆش	پنی دەلیم تۆ لیم گەرئ ئەیی پەر خروش
(٤٧٣٧)	وەختی شادی چەشنی مەیی غەو غا دەکەم	بیم دەلی حەبسم لەنیو تەن، چا دەکەم
(٤٧٣٨)	تا نەیت بۆت ئا فەتی مەستی، برۆ	ینی دەلەم پێش وەیی گەرەو، بگرن ئەتۆ
(٤٧٣٩)	یاری رۆژم من هەتا کو نوێژی شام	بیم دەلی بەو جامی جوانی خووش بەتام
(٤٧٤٠)	بەو دەلیم ویم دە، کەنایەت شامی من	شام کەبیت بدزیت لیم جا، جامی من
(٤٧٤١)	چونکەتیر ناخوا لەمەیی، مەیی خۆر مودام	گەر عەرەب نێو یان لەمەیی دانا مودام

^١ - خۆزگە، هەستی، بای زبانیکی بۆخیتاب (مصرع اول)

^٢ - ڕووی حەقیقەت قال هەم حال دەیی گری خوین بەخوین شوشتن محالە، ناکری

- مەى حەقىقەت، عىشق دەپھىتتەجۆش
 گەر بەلوتقى خوا ئەتۆ، بت وئ، ئەوین
 حەق كەمەى تەو فىق، ھەر دەم زیاد بكا
 ھەم مەى و ھەم مەست و ساقى دەبنەئاو
 شوقى ساقى دای لەشیرەگەر وەھا
 بىزە مونكىر چاۋ لەشیرەى وا بكات
 بى تەفە ككور زانیان زانا، ھەموو
- ئەو بەسادق، تىر دەدا، مەى زىدەخۆش
 بادەئاۋى ژىنە، زەر فیش تەن، يەقین
 زەرفى مەى ئەو دەم بەقوۋەى مەى، شكا
 چۆن مەلى، چون خوا بەباش زانا، تەواۋ^۱
 شىرەجۆشى، كەو تەرەقسىن و سەما
 بىزەتۆ دىتووتە، شىرەى وا، چ كات؟
 گەر نەبا شىتۆتەرئ، شىۋاۋ نەبوو

حىكاپەتى عاشىق كە ھىجرانى پار و سەختى و عەزابى زۆر دىبوو...

- يەك جەۋان گرتى كچىك بۆ خۆى بەيار
 ئەو جەۋانەى زۆر دەدا ئازار، ئەوین
 ھەر لەئەۋۋەل كوردى خوتىرئىزى، ئەوین
 لای كچەى گەر ناردبا ئەو، يەك ئەحەد
 گەر لەبۆ كچ ناردباى يەك نامەئەو
 ناردباى گەرباى سەبا بۆ لایى يار
 گەر لەبالى تەبرى نا مەى بەستبا
 غىرەتى عىشق پىنى عىلاجى بەست لەوى
 مونىسى ۋى بوو لەئەۋۋەل ئىنتىزار
 جارى دەيكوت دەردى بى دەرمانەئەو
 جار لەبەر ھەستى، فەناى ئەو لا دەنا
 خەسلەتو خوۋى ۋاى دەچوو گەرئەو لەياد
 ئارەزوۋى خۆى چون ۋەلانا ئەو تەواۋ
 خەرمەنى ئەفكارى ۋى پى، كا، بەدان
- مەنعى ۋەسلى ۋى بەيار بوو، پۇژگار^۲
 بۆ ئەوین ھەيتى لەئەۋۋەل قەھروكىن؟
 تا ھەلىن نامەحرەمان لەو سەر زەمىن
 نەيدەھىشت چاكەى بلى، قاسىد، ھەسەد^۳
 نامەكەى بۆ كچ دەخوتىد قاسىد، درەو
 باى سبای تارىك دەكرد گەرد و غوبار
 سۆز دەيسووتاند بال، دەيدا، بەبا
 لەشكرى ئەندىشەئالای بوو، نەوى
 ئىنتىزار كوردى لەئەۋۋەل دەردەدار
 جارى دەيكوت، نا، كەمايەى مانە، ئەو
 جارو بار دەيخوارد بەرى نىستى و فەنا
 بۆى دەھاتەجۆش كانى ئىتتىجاد
 بەرگى بى بەرگى دەھات، بۆ ۋى بەتاۋ
 پەھنەمابوو چەشنى مانگ، بۆ شەو پەۋان^۴

^۱ - چۆن مەلى، چون خوا دەزانی، باش تەواۋ (مصرع دوم)

^۲ - يەك جەۋان عاشق بەيەك كچ بوو چەلى بۆ ويسال ئەو، نەى دەبوۋىەك چەل، ھەلى

^۳ - نەيدەھىشت غەبرى بەدى بىزئى، ھەسەد

^۴ - خەرمەنى ئەفكارى ۋى نەبوو، چ كا چەشنى مانگ، بۆ شەو پەۋان بوو پەھنەما

ھەن گەلەنك تووتى نەتووقن ھەم خەمۇش	ھەن گەلەنك روو ترش وتال، روو شادوخۇش (۴۷۶۳)
تۆلەبۇ تەحقىق بۇ قەبران برۆ	تا بېنى ناتیق و خامۇش ئەتۆ (۴۷۶۴)
تۆكەدیتت وەك يەكن گشت خاكىيان	نېنەوەك يەك، حالەتى چالاكىيان (۴۷۶۵)
شەحم و لەحمى زىندووان يەك جوورەخۆ	يەك بەلام غەمگین، يەكیش مەسروورەخۆ (۴۷۶۶)
تا نەبىسى تۆلەوان، قەول و بەيان	حالى وان پنهانەلەيت، نابى عەيان (۴۷۶۷)
دئ لەقەولى وان ھەيا ھووت، بۇ گووئ	چۆن دەبىنى حالەتەك زىر سەت تووئ؟ (۴۷۶۸)
نەقىشى ئىنسان يەك، بەئەزداد موتتەسەف	جېسىمى وان يەكسان، رەوانيان موختەلىف (۴۷۶۹)
وەك يەكن ھەرچى سەداو ئاوازە، خۆ	يەك بەلام پر دەردە، يەك پر نازەخۆ (۴۷۷۰)
دەنگى ئەسپان دېتەگوئ وەختى مەساف	دەنگى تەيران دېتەگوئ وەختى تەواف (۴۷۷۱)
يەك لەكەين دئ، يەك لەچى دئ؟ ئىرتىبات	يەك لەرەنج دئ، يەك لەسەرچاوەى نىشات (۴۷۷۲)
ھەر كەسەكى دوور لەحالى وانە، خۆ	دەنگى ھەموانى لەلا، يەكسانە، خۆ (۴۷۷۳)
جار دەجوولتەنت دار، زەرەبى تەبەر	دەشكىنتى دارەكى دیش باى سەحەر (۴۷۷۴)
ئىشتىبابووم من لە دىگى بەستەسەر	خۆش دەويدا دېتەجۆش يا خىر، خەتەر (۴۷۷۵)
تا لەبۇ لآى خۆت بەرن لىك نىن جىيا	جوشى سىدق و جۆشى تەز وىرو رىيا (۴۷۷۶)
بۆن لەگيانى رووشناس نەكرا، كەپىت	يەك دەماغى بۆن شناس بۆت، بىژە، بىت (۴۷۷۷)
ئەو دەماغەى جىي گەرانى، گولشەنە	چاوى يەققوبان لەوى را رەو شەنە (۴۷۷۸)
بىژەبۇ مان حالى ئەو سووتاوئەتۆ	لەو بوخارائى بەدوور ماين، ئىمەخۆ (۴۷۷۹)

پەيداكردىنى عاشق مەعشوقى خۆى وبەيانى ئەو مەتلەبەكەھەركەس وەدواى ھەرچى
بەكوئ عاقىبەت وەدەستى دەكەوئ (تەلاش ناچى بەلاش) قەت ناچى تەلاش بېھوودە و
بەلاش، (فمن يعمل مثقال ذره خيرا يره)...

ئەو جەوانەجستوجۆى كرد ھەوت سال	وەك خەيالى لەو دەكرد، فەكرى ويسال (۴۷۸۰)
خوالەسەر بەندان، سىبەر چادەكا	جستو جۆ كەر، عاقىبەت پەيدا دەكا (۴۷۸۱)
وايدەكوت ئەحمەد، ئەگەر لىدەى، دەرى	عاقىبەت لەو دەركەدېتەدەر، سەرى (۴۷۸۲)
گەرلەسەر رېگا كەسىك بگرئ قەر ار	تۆ دەبىنى عاقىبەت يەك رېبوار ^۱ (۴۷۸۳)
گەر لەچاھىك ھەلقەنى رۆژانەخاك	دېتەدەر لەوچاھەئاخر، ئاوى پاك (۴۷۸۴)

^۱ - دابىشى گەر لەسەر رې يەك نەفەر تۆ دەبىنى عاقىبەت يەك رەھگوزەر

تېدەگەن خەلكى دەزانن واياگەر	ھەرچى چاندت ھەر ئەوت بۆ دېتەبەر (۴۷۸۵)
بەرد لەئاسن دەى نەتىجەى ئاگرە	ھەر دەبىى وابىى، نەبىى وا، نادەرە (۴۷۸۶)
ئەۋكەسەى بەھرەى نەبۈۋ بەخت و نجات	عەقلى ۋى ھەر رۈۋى دەكرەنادىرات (۴۷۸۷)
چاۋ، فلان چاندى بەلام بۆى بەر، نەبۈۋ	بۆ فلان كەس نىۋ سەدەف، گەۋ ھەر نەبۈۋ (۴۷۸۸)
بەلەمى باعوور و ئىبلىسى لەعين	ھىچ بەۋانى سوود نەدا، تاغات و دىن (۴۷۸۹)
سەت ھەزاران ئەنبىاۋ، پاكرەۋان	قەت كەناكا، ئەۋ بەد ئەندىش، بىر لەۋان ^۱ (۴۷۹۰)
زېدەتا، تار بىى، دەكا ئەۋ دوۋ، سەنەد	پىدەكا بەدبەختى، فكرى ۋالەبەد (۴۷۹۱)
زۆر كەسان نانپان دەخوارد، زۆر شادمان	گىر دەۋۋ نان نىۋ گەرۋ، مردن نەمان (۴۷۹۲)
جا، كەۋابىى تۆ لەترسان نان مەخۆ	تا نەبەت بۆت شوۋر شەر، ۋەك ۋى ئەتۆ (۴۷۹۳)
نان دەخۆن خۆ، سەت ھەزار خەلكى زەۋى	نان دەكا، گىان، شادمان و دل قەۋى (۴۷۹۴)
گەر لەعەقل و قام بەدوور نى، تۆ لەبۆ؟	نادىراتت كردهدەستتاۋىزى خۆ؟ (۴۷۹۵)
ئەۋ جىھانەى رۈۋن بەنوورى مانگ و تاۋ	جى دەھىلىى، سەر دەبا نىۋ بىر، بەتاۋ (۴۷۹۶)
گەر كۈ حەققە، جا ئەدى كۈا رەۋ شەنى؟	سەر لەنىۋ بىر بىنەدەر، تۆ ئەى دەنى (۴۷۹۷)
عالمى گشت رۈۋن دەكا، ئەۋنوورى گەش	تالەزىر بىر دای ئەتۆ لەۋ نىتەبەش (۴۷۹۸)
رۈۋ لەكاخ و باغ كە، با، بىر، چىى، لەياد	چۈنكەشۈۋمەلئەرلەج، نەت بىى عىناد (۴۷۹۹)
تۆمەلى چاندى فلان كەس، دۋايە،خۆ	ھىچ نەمايۋى ھەموۋى لىى خوارد كلۆ (۴۸۰۰)
لىرەدا چۈن زۆر ھەيەترسى زەرەر	بۈبجىنم، گەنم و جۆى خۆم دەم ھەدەر؟ (۴۸۰۱)
ئەۋ كەسەى چاندى وكردى كارى خۆ	پر دەكا ئەنبار بەكوپرى چاۋى تۆ (۴۸۰۲)
لىنى دەدا بۆ ۋەسل، دەركى گشت كەس	عاقىبەت رۈزىك وىسالى ھاتەدەس (۴۸۰۳)
راى دەكرد بۆ باغ لەترسى پاسەۋان	يارەكەى خۆى دى، دەۋىدا، ئەۋ جەۋان ^۲ (۴۸۰۴)
ئەۋ دەمى جا، رۈۋى دەكردەئاسمان	ئەى خودا تۆ يارمەتى دە، پاسەۋان (۴۸۰۵)
چادەكەى ئەسبابى نا ناسپار ئەتۆ	بردمت لای يار، كەبووم لای نار، ئەتۆ ^۳ (۴۸۰۶)
ھەر لەبۆيەت كرد، دەگەل من ۋالەكار	تا درۈۋى چۈۋكېش نەبىى لای من بەخوار ^۴ (۴۸۰۷)

^۱ - بىر كەناكا ھىچ لەۋان ، ئەۋ بەد گومان (مصرع دوم)

^۲ - يارەكەى خۆى ۋەك چرا دى ئەۋ جەۋان (مصرع دوم)

^۳ - بردمت بۇباغ كەبووم لای نار ئەتۆ (مصرع دوم)

^۴ - بۆيەكردت تۆ لەگەل من ۋالەكار خارى چۈۋكېش تا نەبىى لام بەست و خوار

- گەر کو لاقىكى شكاند، بالىك دەدا ھەم لەژىر بىر واز دەكا، دەر كىك، خودا (۴۸۰۸)
نۆ مەلى سەر دار، يابىر، جىمە، من تۆ تەماشام كە، كىلى رىمە، من (۴۸۰۹)
نۆ ئەگەر بت وىت ئەو باسە تەمام چاك بنۆرە دەفتەرى چوار، ئەى برام^۱ (۴۸۱۰)

تەواو بوو جەلدى سووھى مەسنەوى شەرىف بەسوورەتى ھۆنراۋى كوردى بەقەلەمى عەبدالسلام
مودەپرېسى (خانى) لله الحمد والمئنه. لەتارىخى رۆژى ھەينى ساعەتى دواز دەو نىۋى پىش نىۋەرە،
۱۳۸۱/۶/۲۲ كۆچى ھەتاۋى بەرابەر دەگەل پىنچەمى رەجەبى (۱۳۷۹/۲/۱۳) كۆچى مانكى ...

ھەر لەبۆيەت تۆ دەکرد، بەو جوورە كار تا نەين لام ، من دروۋى چووكىش، بەخوار
^۱ - چاك بنۆرە دەفتەرى چوارەم ، برام (مصرع دوم)

دہفتہ ری چوارہم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

- (۱) مەسنەوی بۇ ژووری مانگ برد، نووری تۆ
 (۲) خوا دەزانی تاگو کوئی دەبیا ئەوی
 (۳) ئەو دەبا ھەرچی کە ویستی قەستی تۆ
 (۴) کوپری باتین ئەو ھەنا بینى چ جار
 (۵) تۆ لە دەستت دى ئەگەر زیاد کەى ئەوی
 (۶) چون دەدا حق ویست و خواستەى مۆتەقین
 (۷) خوا بە تۆى پاداشى ئیخلاى کرد عەتا
 (۸) بۆ دوعات پرووی کردە خواى بالا و ئەوی
 (۹) بۆیە زیاد بوو بەخشى وەک کىوی وی
 (۱۰) ھەر وەکوو قوور بی بە موزدى سەجدە دا
 (۱۱) بۆیە حق فەرمووی کە(و اسجدو اقترې)
 (۱۲) نەک بە قالو قیل و ھای و ھۆیە
 (۱۳) بۆت دەلیم مەعنا ھەتا لیت بیت ھەز
 (۱۴) ئەى ئەمیری سەبری میفتا حولفەرەج
 (۱۵) ھەججى ساحب مال بەلام مەردانە
 (۱۶) ئەو دوو وەسفەت ئاشکرا ھەن تۆ، نە وُن
 (۱۷) دین لە بەرئەو تیغى تاو، نین لیک جیبا
 (۱۸) چاو لە قورئان دا وەھا ھات ئەى کىبا
 (۱۹) نىوی مانگی نوور دەنا، فەرمانى حق
 (۲۰) جا زیباش روتبەى لە نوور زۆر زیاترە
 (۲۱) رۆژ کە دەرھات ئەودەمى پرى ھات وەدى
- ئەى زىيائەلحق حىسامەددین خۆ
 ھىممەتى عالیت دەکیشى مەسنەوی
 بەندى ئەستۆى مەسنەوی نىو دەستى تۆ
 مەسنەوی دەروات و کیشەر ناديار
 چونکە مەبدە، بووی ئەتۆ بۆ مەسنەوی
 تۆ کەوات ویست خواش دەيوئ وا یەقین
 (کان لله) بووی لە پيشدا تۆ، ھەتا
 سەد ھەزار جار شوکرى تۆى کرد مەسنەوی
 شوکرى تۆى دى خوا لە دەست و لیوی وی
 چون گەلیکی حق بەشاکیر وەعدە دا
 چونکە سەجدە گیان دەکا لە خوا قەریب
 مەسنەوی گەر زیاد دەبی ھەر بۆیە
 من بە تۆ شاد وەک بە ھاوین شادە رەز
 تۆ بەرە ئەو کاروانە تاگو ھەج
 ھەج زیارەت کردنى یەک خانە
 من حىسام و ھەم زىيام پیت کوت کە چون
 ھەر دوو یەک بوون ھەم حىسام و ھەم زىبا
 نوور بە مانگ لایىق، بە رۆژ لایىق زىبا
 نىوی تاوی نا، زىبا قورئانى حق
 چون مەقامى رۆژ لە مانگ بالاترە
 زۆر کەسان پریان بە نوورى مانگ نەدى

- نەقد و ئەجناس چون بە رۆژ چاک دیار دەکەن
 غەشش و باش تا ئاشکرابن گشتییان
 تاو تەواو تاوی کەکەوتەسەر زەوی
 فیلەباز ئەمما ئەو ی ناخۆش دەوی
 دوژمنی سەرپرافە، ئەهلی غەشش و قەلب
 ئەنبییا گەل دوژمنان دەعوا دەکەن
 ئەو چرایە ی پر فرووخ و پر لە نوور
 دوژمنی نوور فیلەباز هەم دز، بوو
 دەفتەری چوار تۆ بە نوور کە بەهرەر
 تۆ لە چوارەم، نوور بدە هەر وەک هەتاو
 هەرچی پیتی ئەفسانە بێ ئەفسانەیه
 ئاوی نیل خوین بوو لە بۆ قیبتی بە عام
 دوژمنی سەر سەخت و زیددی مەسنەوی
 ئەو زیائەلحەق نەتیجە ی کاری وی
 چاوی غەیب بۆمە ئوستاد چەشنی غەیب
 داستانی پینش کە ناقیس بوو ئەدا
 گوئ مەدە ئەفرا دی نادانی حەسوود
 گەرکو ئەو باسە لەوی ما ناتەمام
- بۆیە خەلکیش هەر بە رۆژ بازار دەکەن
 تا بەفیل نەشکیت عالەم پشتییان
 تاجیران لوتفی خودایان کوت بەوی
 نایەلێ چون چی بەفیل ئەو دەسکەوی
 دوژمنی دەرۆش نەبوو کەس غەیری کەلب
 جا مەلەک بۆوان دوعایان وادەکەن
 بیکە ئەو حەق تۆ لە فووی دز، زۆر بە دوور
 تۆ نەجاتم دە لە دەستی ئەو دوو
 چون لە چوارەم ئەسمان نوور هاتە دەر
 تاکو پروون بێ، بەو هەموو دونیا، تەواو
 هەرچی لەو دی نەقدی خۆی، مەردانەیه
 ئاوی ساف بۆ قەومی مووسا بوو، بەلام
 هاتە بەر چاو چۆ دەنیو نار سەرنەوی
 تۆ کە دیت، یانی حالی زاری وی
 پایەدار بێ نیعمەتی وا، دوور لە عەیب
 زۆر رەوایه، گەر تەواو بێ لێرەدا
 ئەو تەواو کە، بۆ ئەوێ دەیوێت سوود
 تۆ لە جلدی چوار، بیخە نێو نیزام

تەوا ی حیکایەتی ئەو عاشقە کە لە ترسی دارۆغە بۆ نێو باغیکی نامەعلووم هەلات و
 مەعشوقە کە ی خۆی لە نێو ئەو باغەدا دیت و لەشایان دوعای خێری بۆ دارۆغە دەکرد
 و دەیکوت کە.. (عسی ان تکرهوا شیئا وهو خیر لکم).

خولاسە ی داستان ..

لە فەسلێ پایانی دەفتەری سێهەم داستانیک دەس پیکرا کە نەقلی وی نا تەواو ما، و ئاخەرە کە ی
 کەوتە دەفتەری چوارەم، داستان لەو قەرارە بوو کە جەوانیک عاشقی کچیک بوو و شید دەتی
 عیشق و علاقە ی ئەو جەوانە بەو کچە پەندازە یەک بوو کە خەوو خۆ راکی لێ حەرام ببوو،
 بەلام هەر کات کە ئەو عاشقە نا مەیه کی بۆ مەعشوقی خۆی دەنووسی و دەو نامە دا علاقە ی
 خۆی بە مەعشوقی خۆی ئیزهار دەکرد نامە پەسان یا خزمەتکاری ئەو کچە، لە پرووی

جەسادەت ئەو نامەيان دەستكارى دەکرد و كەلىماتى ئەو نا مەيان دەگۆرى ونەيان دەھىشت كەنامەى عاشق بەسوورەتى كامىل بەمەعشوق بگا ..جەوت ھەشت سالى بەو جوو رەگوزەرا، تاكو شەو يىك دارۋغەى شار لەكوو چەيەكى خەلۋەت وتارىك دا ئەو جەوانەعاشقەى دەبىنى، وبەو خەيالە كەدزىك يا موجرىمىكى پەيدا كردهدەستوورى راوستانى پىندەدا بەلام جەوانى عا شق ھەلدئ ودارۋغەش وەدواى دەكەو ئ، جەوان بەشپواوى پەنا بۇ باغىك دەبا، غافل لەو كەمەعشوقەكەى دەوئ دايە، چونكەمەعشوق لەو كاتەدا فائۇستىكى بەدەستەوبوو ولەقەراغ جۆگەئاويىك مەشغولى پەيدا كەردنى ئەنگوستىلەى ون بووى خۆى بوو كاتىك كەجەوان مەعشوق قەكەى خۆى بەسوورەتى ئىتتىفاقى دىت لەشىددەتى خۇشچالى پرووى لەخودا كەرد، بەدل دەيكوت .. خودايا رەحمى بەو دارۋغەبەكە، جەوان كاتىك باغەكەى خەلۋەت دى ئاگرى عىشق و عەلاقەى بەشىددەت دایسا و بۇ لای مەعشوق چوو كەدەباوەشى بگرى بەلام مەعشوق لەو كارەبى شەرمانەيەزۆر توورەبوو، نەيەشت ئەو كارەئەنجام بدا، عاشق پىيكوت بۇ لەو كارەم مەنع دەكەى؟ خۆ ئىرەبەغەبرى شەبا ھىچكەسى لى نىيە، مەعشوق كوتى ئەى نەقام تۆ شەبا دەبىنى بەلام خالقى شەبا نا بىنى؟ عاشق كوتى دروستەكەئەمن ئەدەبم موراعات نەكەدبەلام دەعیشقى خۆم دا سادقم مەعشوق پىيكوت ئەتۆ عاشق نى بەلكەم ئەتۆ كاسبكارى ئەتۆ ئەمنت ناوئ بەلكەم ئەمىال و ئارەزۋەكانى خۆت دەوئ ھەر لەبۇيەدەموددەتى ئەو جەوت ھەشت سالىدا ئەگەرچى نامەكانى تۆم خوتىندوونەو ھىچ جواپم بەتۆ نەداوہ.. چونكەئەتۆ ھىشتا مەقامى بەرزى عىشقت دەرک نەكردووه.. عاشق ئەو تەقسىرو كەم و كەسرى خۆى تەو جىەدەكا بەلام مەعشوق محكەم ورەوان ورەسا، غروورو خودبىنى وتەزویرورپىيای وى، بەوى نیشان دەدا ..

(۴۰)	چوو لە بۇ نىتو باغ لە ترسى پاسەوان	لیرەدا بووین، زۆر بە توندی ئەو جەوان
(۴۱)	دوور لە وى، نىتو دەرد و غەم بوو ھەشت سالى	بوو لە نىتو ئەو باغە ئەو ساحەب جەمال
(۴۲)	چەشنى عەنقا ھەر دەبىسرا لەو سىفات	سىبەرى وىشى نەدى عاشق چ كات
(۴۳)	لىنى رڤاند مەعشوق دل، وەك كارەبا	غەبرى ئەووەل جار كە دى ئەو ئەزقەزا
(۴۴)	چونكە مەعشوق توند خوو بوو، چوو بە لاش	جا لەپاشان گەرچى كەردى زۆر تەلاش
(۴۵)	چونكە نەبىوو حىرس و ئاز، ئەو نەونەمام	نالەنال و، مال نەيان دا بەو مەرام
(۴۶)	فرچكى بەو دا، خوداوەندى لەسەر	عاشقى ھەر فەنن و پىشەو ھەر ھونەر

- گەر تەلاشی کرد عاشق بۆ ئەوی
گەر خودا تالیب بە کار وادار بکات
تالیبان بەو جوورە لەو رێ، رېبوار
هەر کەسێک کۆشش دەکا بۆ ویستی خۆی
دەردەبەسری ئەو چەلەش ئەو، هەر لە وێ
هەرکە چۆنیو باغ لەترسان ئەو جەوان
چاو خودا کردی سەبەب ئەو پاسبەوان
تا ببینی ئەو بەدەستی یار چراغ
ئەودەمی دەیکرد لە شایان ئەو جەوان
چون فیرارم بۆ عەسەس هەییبوو زییان
ئەو لە دارووغەگەری ئازاد کە
تۆ لە دنیا و دین ئەوی مەسروور کە
گەرچی دارووغان دەیانوی ئەی خولای
گەر خەبەر بێ وا کە شا، کردی ستم
گەر خەبەر بێ میهرەبان بوو شەهزیار
حەسەت و غەم گیانی وی دەگریته بەر
ئەو جەوان دەیکرد دوعا بۆ پاسبەوان
بۆ عمووم ئەو ژار و، تریاک بۆ جەوان
جا بەدی مۆتلەق دە دنیا دا نییە
لەو جیهانە خو، چ ژار و قەند نییە
بۆ یەکیک لاق، بۆ یەکی دیش لاقبەند
ژاری مار، بۆ مار بوو مایە حەیات
ماسیان دەریا لەبۆ وان چەشنی باغ
هەروەها بزمێرە جا ئەی هووشیار
بۆ فلانکەس زەید، وەک شەیتان بوو
یەک دەبێژی زەید باشە و رۆشنە
زەید یەک شەخسە لەلای یەک وەک دڵە
- (۴۷) چادەکا مانع، خودای بالا و ئەوی
(۴۸) بێ تەلاشی زێدە، ناگا بەو، چ کات
(۴۹) جار مەئووس جار و بار ئوممیدوار
(۵۰) بەلکە رۆژیک ئاوەلا بێ، دەرکە بۆی
(۵۱) بەو ئومیدە ئارەزووی خۆی دەسکەوی
(۵۲) پنی دەکەوتە گەنجی مەتلەوب ناگەهان
(۵۳) تا لە ترسان شەو هەلێ بۆ باغ، جەوان
(۵۴) جستوجوی گوستیل بکا نیو جویی باغ
(۵۵) هەم سەنای حەق هەم دوعا بۆ پاسبەوان
(۵۶) بیست بەرەبەر زێر دە بەو، ئەی خواى جیهان
(۵۷) وەک منت شاد کرد ئەویش تۆ شاد کە
(۵۸) پاسبەوانی و خووی سەگی لەو دوور کە
(۵۹) خەلکی بیتن بیخەنە، دەرد و بەلا
(۶۰) پاسبەوان زۆر شاد دەبێ ناییب چ غەم
(۶۱) ناستینی مال لە خەلکی دێ و شار
(۶۲) پاسبەوان هەیتی وەها زۆر دەردەسەر
(۶۳) راحەتی چون پاسبەوان دا، بەو جەوان
(۶۴) باعیسی پەیوەندی وا خوش، پاسبەوان
(۶۵) بەد بە نەسبەت بەد دەبێ، خۆی وانیه
(۶۶) گەر لە بۆ یەک پاو و، بۆ یەک بەند، نییە
(۶۷) بۆ یەکیک ژار، بۆ یەکی دیش چەشنی قەند
(۶۸) بۆ بەنی ئادەم بەلام مایە مەمات
(۶۹) خو بەلام بۆ خاکیان ئەو مەرگ و داغ
(۷۰) تۆ لە بۆ نەسبەت میسال، یەک تا هەزار
(۷۱) بۆ یەکی دیکەش بەلام سولتان بوو
(۷۲) یەک دەبێژی کافر، ئی کوشتنە
(۷۳) ئەو لەلای یەک شەخسی دی مار و ملە

- بەھەۋى شىرىن بىي بۆت ۋەك شەكەر
تۆ بە چاۋى خۆت مەنۆرە لەو بەناز
چا و لە حاستى چاۋى جوان كە، تۆ نەۋى
بەلكە لەو چاۋ ۋەرگەر جا، ئەودەمى
تاكو نەت بىي تۆ چ دلتەنگى و مەلال
من دەبىم بۆ ۋى بە قەلب و دەست و چاۋ
ھەرچى مەكروۋە بىت، گەر بى ئەو دەلىل
- تۆ بە چاۋى عاشقان كە، لەو نەزەر
تۆ بنۆرە لەو بە چاۋى داخوواز
چاۋ لە عاشق ۋەرگەر، بېروانە ۋى
چاك بنۆرە تۆ لە چاۋو پروو و دەمى
بۆيە (كان اللہلہ) ۋى، كوت زولجەلال
تا نەجاتى بىي لە بەدبەختى تەۋاۋ
بۆت ۋەلاى مەحبوب، حەبىبە ھەم خەلىل

داستانى ئەو واعىزەى كە لە پىش بەيانى مەتلەب بۆ زالىمان و دل پەقان و بى باۋەپان
دوعاى دەكرد..

خولاسەى داستان

يەككىك لە واعىزان ھەركات كەدەچۆ سەر مەنبەر دوعاى بەخىرى بۆ دزو رىنگران دەكرد
مەسلەن دەيكوت خودايا ئەتۆ بەھەموو دزو رىنگران رەحم بكە.. عىددەيەك ئىرادىيان لىگرت
كە ئەى جەنايى واعىز تەۋە، چ جوورە دوعايەكە؟ لەجياتى بۆ سالىحان دوعا بكەى بۆ فاسقان
دوعا دەكەى؟ واعىز لەجواب دا دەيكوت بۆيە ئەو دوعايەدەكەم چونكە شەرارەت و بەد كارى
ۋان ئەمنىيان لەكارى خەراب گىراۋەتەۋە، و بۆ رىي باش تەشۋىقىيان كىردووم كەبەراستى ئەمن
لەبى ئەدەبان، ئەدەب فىر بوومە..

- يەك نەفەر واعىز لەسەر مەنبەر، دوعاى
دەستى ھەلدېتا كە ئەى خۋاى مېھرەبان
بۆ ئەۋەى باشان دەكاتن مەسخەرە
نەيدەكرد بۆ غەيرى بەدكاران دوعا
جا دەيانكوت بەو، كە ۋا خۆ، چانئىيە
پىيىكوتن بۆ ۋان دوعا، بۆ ۋانەكەم؟
زولم و زۆرى ۋان سەبەب بوو تا ئەمن
من كەدەمكرد پروو لەدونىا دەمبەدەم
زەربى ۋان باعىس بوو من خوام كرد، پەنا
چون ئەۋان بۆ رىي سەلاحم، بوون سەبەب
- چاك دەكرد بۆ رىنگر و دز، لاى خوداى
مېھرەبان بە، بۆ بەدان و موفسىدان
ھەم ئەۋەى كە زىددى دىنە و كافەرە
نەيدەكرد بۆ خۆش رەفتاران دوعا
قەت دوعاى پاكان لە بۆ گومرا نىيە
زۆر لەۋانم چاكە دى بەخۋا، نە كەم
شەر ۋەلانىم بچمە لاى خىر جا، ئەمن
زەربەتتى خۆيان دەدام ئەودەم، لە دەم
گورگ بۆ رىي راست، ئەمنى رادەنا
ۋاجبە بۆيان دوعاكەم لاى رەب

- نالەنال بەندە لە دەرگای خوا دەکا
 حەق دەلێ دەرد و عەزاین بوون سەبەب
 نیعمەتیکێ تۆی لە ئیمە دوور کرد
 خۆ لە واقعدا، عەدوو دەرمانی تۆ
 چون لەبەر وی بۆ پەناگا را دەکە
 خۆ لە واقع دۆستان بوون، نە یار
 نەوعە حەیانیکە (ئوشغور) نێو ئەو
 دار لە وی دەی حالی وی چاتر دەبی
 نەفسی موئمین چەشنی (ئوشغور) بوو یەقین
 ئەنبیا رەنج و شکەستییان بۆیە وا
 تاكو بۆ گیانان، گیانیان بوو سەرۆک
 پیست بە دەرمان گەرکو دەباغی کرا
 بی کوتان و بی دەوای زۆر تفت و تال
 پیستی نامەدبوغ بی، ئینسان لە لات
 لەو بدە تۆ، تفت و تالی بی ژمار
 گەرکو نەت کرد رەنج بۆ خۆت ئیختیار
 هەر بەلایەک بی لەحەق، تەطهیری تۆ
 گەر سەفا بی، خۆش دەبی و شیرین، بەلا
 خۆی بە پیروژ دیت کاتی بوو مەمات
 زۆر بەسوود بۆ غەیرە بوو، ئەو پاسەوان
 رەحمی ئیمانی لە دل وی، هەلکرا
 بوو بە کانیاو مەعدەنی کینە و غەزەب
- ئەو لەدەرد و رەنج سەت شەکو دەکا
 تۆ دەنالی جا دەچی بۆ لای رەب
 لەو شکایەت کە، کە تۆی مەهجوور کرد
 کیمیایا هەم سوودی بی پایانی تۆ
 ئەودەمی کۆمەک لەحەق داوا دەکە
 دوور دەکەن چون تۆ لە رێگای کردگار
 ئەو بە زەربە دار دەبی زیاتر قەلەو
 دار لە وی دەی، گۆشتی وی زیاتر دەبی
 چون بە زەربە دەرد و رەنج ئەو بوو سەمین
 پندرا زیاتر لە گشت خەلқи خوا
 چون بەلای وا هەر لەوانی گرت، بەرۆک
 جوان دەبی، خاوین دەبی، هەروەک چرا
 بۆگەنبوی وی دەبا، ئینسان لە حال
 نەم، ئەوی زۆر ناحەز و سەنگین دەکات
 تا بی ئەو پاک و خاوین باویقار
 تۆ، بیە رازی کە پیتی دای کردگار
 عیلمی وی چون زۆر لەسەر تەدبیری تۆ
 وەک وەلابا دەردی زۆر سەنگین، دەوا
 جا دەلێ ئەو (اقتلونی یا ثقات)
 خۆ بەلام نیسبەت بە خۆی هەیبوو زیان
 کینی شەیتانی بە بەزنی وی برا
 کینە بۆ کفر و زەلالەت بوو سەبەب

سوئال کردن لە حەزەرەتی عیسا(ع) کە لە دونیادا چ سەختیەک لە هەموو سەختیان
 سەخت ترە؟

خولاسەیی داستان..

شەخسیکی وشیار لە حەزەرەتی عیسا سوئال کرد کە دە دونیادا چ شتیک لە هەموو
 سەختیان سەخت ترە؟ ئەو حەزەرەتە جوابی داوێ خەشیم و غەزەبی خوداوەند. سائیل دووبارە

(۱۲۰) ڀاڳه ياند بهو، ماڇ و مووڇي لهو دهوئ

(۱۲۱) دامه نئي ڙير پي ٿهدهب، تو قهت چ جار

(۱۲۲) ٿاو هه به و تينووي وه کوو ميش جا، نيهه

(۱۲۳) کوا که سيک مه نعم بکا تا، وانه کهم؟

(۱۲۴) گوئٽ نه دا عاقل ده لي چي، تو چه لي؟

(۱۲۵) يهک ته کان دهر بوو لهوئ ٿهو (با) دهبا

(۱۲۶) داي لهبا جا، وا ته کاني بهو دهدا

(۱۲۷) باوه شين نه دري ته کان، ناي پي ته کان

(۱۲۸) قهت به بي تو و باوه شين ناي پي، ته کان

(۱۲۹) کاري جيسم و پرووچه ٿهو، دهرئ ته کان

(۱۳۰) ناسهزا و جوئتان دهنه لاي کول عاقلان

(۱۳۱) چون له جوئتان دهنه لاي کول عاقلان

(۱۳۲) دهی که هات، لهو لوتفه ٿهو، عاري دهکا

(۱۳۳) ٿهو به لام بو هوود زور پر، فهر دهکا

(۱۳۴) خوش قهدهم ٿه ماما دهکا ٿهو باي سهبا

(۱۳۵) تاكو بايان له و قياس کهن گشت کهس

چونکه عاشق دی به تنهها، کچ له وی

وای به سهر وی دا ده گورپراند ٿهو ننگار

ده يکوت ٿاخر خه لوه ته و جتي وا، نيهه

غهيری با، خو کهس نيهه ٿهی گيانه کهم

ده يکوت ٿهی عاشق نه فامي تو گه لي

تو لههر جيت دی ته کاني خوارد، با

باوه شيني قودرتهی سونعی خودا

باي بچووک گهر بوو له ڙير فهرمانمان

باي بچووکي وا زه عيف و ناتاهوان

باي نه ففس، نيو ليو که بو وی بومه کان

جار سهنا و مه دحان ده کهی تو بهوده مه

جا هه موو باي ديکه واله ن ٿهی فلان

خووی بههار حق، جار لهبا، جاري دهکا

بو گرووهی عاد ٿهو سه رسر دهکا

حق دهکاته ڙار و سهم يهک جووره با

بويه، چاکی کرد خوداوهنډ، باي نه ففس

- دووڕ لە لوتف و قەھر نابێ دەم، چ جار
 باوەشین خۆشی دەداتە گشت کەس
 باوەشینی قودرەتی خۆی بێ میسال
 باوەشین یا بای نەفەس ھەر دووکیان
 بای شەمال و بای سەباو و، بای دەبوور
 مەتلەبی وا ئاشکرا بۆ گشت کەسە
 دین لە بورجی بایی ئاسمان گشت با
 وەختی خەرمەن تا جییاکا گەنم و کا
 تا جودا بێ کا لە گەنمی رەنجی ساڵ
 گەر درەنگ با بێ، دەبی فەللاح زار
 وەختی ژانی زان نەبی گەر بای ویلا
 گەرکو نازانن خودا، با رادەدا
 ئەھلی کەشتی گشتی روو لە خوا دەکەن
 ھەر وەھا ئینشا ددانن گەر بە با
 بای زەفەر داوا لە دەرگای خوا دەکەن
 تا نەجاتی بێ لە ژانی زان ژن
 جا ھەموو عالەم دەزانن ئاشکرا
 جا ھەموو زانا دەزانن بێ گومان
 گەر تەکاندەر بوو لە چاوت نادیار
 تەن تەکان دەدرێ بە رووچی نادیار
 پێدەکووت گەر ئەبلەھم من بێ ئەدەب
 کچ کوتی دیتم ئەدەب لای تۆ چوو
- بۆ کەسێک خۆش، بۆ کەسێکی زاری مار
 دەرد و رەنج دینی لەبۆ پێشکە و مەگەس
 بۆ دەبی تێیدا نەبی، رەنج و مەلال
 چونکە ھەن ھەر بۆ سەلاح و بۆ زیان
 چۆن لە لوتفی خوا دەبن هیچ کات بە دوور؟
 بۆ نمونە یەک خەیان لۆچیک بەسە
 بێ تەکان بوون، باوەشینی خوا نە با
 چاوکە فەللاح، با لەحەق داوا دەکا
 جا لە بۆ ئەنبار دەچی، یا دەچتە چال
 نالەنالی وی دەچی لای کردگار
 ئیش بە ژن ئەو دەم دەدا ھاوار و داد
 بۆ نەھاتبا با، بەخۆیان دادەدا؟
 بای موافیق جا لەوی داوا دەکەن
 زۆر بەسۆز دەتوی لە حەق ئەو لابیا
 گشتی سەر بازان ئەگەر دەعوا دەکەن
 بۆ دوعا لای خۆشەویستانیان دەچن
 بەس بە دەستی کردگار با، ناردرا
 بێ تەکاندەر، هیچ شتی نایبێ، تەکان
 خۆ بە ئاسار بۆت دەبی ئەو ئاشکار
 بەو تەکانی تەن، دەبی رووح، ئاشکار
 زیرەکم زۆر، بۆ وەفاداری و تەلەب
 غەیری ئەوھەش خۆت دەزانی ئەو عەدوو

داستانی ئەو سۆفیەکی کە ژنەکی خۆی دەگەڵ بێگەنەک دیت ..

خولاسەی داستان

رۆژێک سۆفیەک کە لە ژنەکی خۆی وەشک کەوتبوو لە ناکاو لە دووکان را
 ھاتووە مال، و دیتی کە ژنەکی دەگەڵ پیاوێکی پینەچی لە وەتاغیک دا دەرکەیان لەسەر خۆ
 قائیم کردوو، وەختیک کە ژنەکی لە ھاتنەوێ میردەکی خۆی ئاگادار بوو، جی بەجی

چارشېۋى بەسەر ئەو فاسقى لەخودا بى خەبەر دا دا، وئەۋى بەشكى ژنان دەرھىنا.. وبەغاردان چوو دەركى مالىيى كردهو، سۆفەكەلەو مەو زووعەئاگادار بوو، خۆى لەنەزانىن دا، وئەو كابرا بەد كارەى دەلباسى ژنان دا دىت، ورووى خۆى نەھىنا، بەلكەم بەتەعەججويىكى زاهىرى پرووى لەژنەكەى خۆى كرد و كوتى.. ئەو خانمەكەى؟ ژنەكەى پىيكوت ئەو خانمەدەبەھوئى لەگەل ئىمەخزمایەتى بكا، چونكەكۆرىكى زۆر جوان و بەھۆشى ھەبەكەداخوازى خزمایەتى دەگەل ئىمەيە.. ئىستا ئەو خانمەھاتوھكەكچەكەى ئىمەبىنى، بەلام ئەو خانمەوختىك ھاتوھكە كچەكەى ئىمە چۆتە مەدرەسە.. سۆفەكە كوتى ئىمەدەگەل ئەو خانەوادە ئەشرافى ھاوكون نىن، جا چۆن دەتوانىن دەگەل وان بىنەخزم؟ ژنەكەى پىيكوت بەلى ھەر ھەو ھەو تۆ دەلەى واى، خۆ ئەمنىش ئەو مەتلەبەم بەوى كوتوھكەئىمەفەقىرىن و ئىوھەدەلەمەند. بەلام ئەو لەجوابى من دا كوتى ئەو مەستەلەبۆ ئىمەمھىم نىيەچونكەئىمەفەقەت عىففەت و داوین پاكىمان دەوئ.. سۆ فى جارەكى دىش قسەى ھەوھلىيى دوو پات كردهو و فەقىرى و نەدارى خۆى بەئاشكرا راگەياند وژنى كابراى سۆفى بەو خەيالەكە فىلەكەى كارى كردهوومىتردەكەى فرىو داو، بەئىتمىنانىكى تەواو كوتى ئەى مىردى خۆشەويستەم ئەو مەتلەبەم زۆر جار بەوى كوتوھ، بەلام ئەو زۆر بەجىددى ومحكەم لەجوابى من دا دەلى ئەوانەھىچيان بۆ من موھىم نىن، ئىمەفەقەت تەقواو پاكى و سەداقەت و راستىمان دەوئ سۆفى زۆر زىرەكانەبەقسەبەكى مەعنەى دار بەژنەكەى خۆى كوت .. بەلى واىكەئەو خانمەلەھەموو جوزىياتى ژىيانى ئىمەخەبەرى ھەبەوھىچ شتىك لەوى پنهان نىيە، جا لەبەر ئەوھەلازم نىيەكەتەقواو داوین پاكى خۆمان بۆ وى بەيان بكەين چونكەئەو داوین پاكى من و تۆى ئىمتىحان كردهوھ.

(۱۵۸)	دەرکە قائىم بوو، ژنىش لای پىنەچى	سۆفەكە توند ھات لە بۆ لای مال، كەچى
(۱۵۹)	وھسەسەى تەن حاكىمى ئەو دوو دەبوو	پىنەچى و ژن بوون لە خەلۋەت دوو بە دوو
(۱۶۰)	ھەردوو سەرسام مان لەوئى چۆن بىتەدەر؟	وختى چىستان توند سۆفى دای لە دەر
(۱۶۱)	بى لەبۆ مال و، بىسەستىن دوكان	عادەتى وى وانەبوو، قەت ئەو دەمان
(۱۶۲)	ھات لە بۆ لای مالەكەى خۆى ئەو زەمان	چونكە سۆفى زۆر لە ژن بوو بەدگومان
(۱۶۳)	نايە بۆ مال ئەودەمە، لائىت كار	واى دەزانى ژن كە سۆفى قەت چ جار
(۱۶۴)	گەرچى سەتتارە و دەدا بۆ بەد، جەزا	ئەو قىياسەى ژن نەبوو راس ئەزقەزا

- تۆ بترسە گەرکو کردت کاری بەد
ماوەیەک پنهان دەکا بەد، کردگار
دای بە دەس جەلاد عومەر، یەک دز هەتا
وایدە کوت ئەو دز، کە ئەی میری زەمان
جا، عومەر دەیکوت کە حاشا وانیه
داده پۆشی زۆر لەبەر ئیزهاری فەزڵ
تا بناسرێن ئەو دوو وەسفە ی خوای لەسەر
زۆر کەرەت ئەو ژن لەریتی وا داده بوو
نەیدەزانی ئەو زەعیفە ناتهواو
ئەو ژنە ی وا خستە تەنگە بەر فەزا
یار و یاوەر رێ و ئەمان لای وی، چ نین
ئەو ژنە ی بەدکار لە جینگای والە پیس
جا کوتی سۆفی بە دل، ئەی هەردوو گەبر
خۆم لە نادانی دە دەم ئیستا، بەلام
ئیتیقام دەگریت پنهان لێو، موحیق
دیق نەخۆش لاواز دەکاتن کەمکەمە
هەر وەکوو ئەو دەم لە راوی کەمتیار
بۆ نەجات ئەو ژن لە مال هیچ جینی نەبوو
تا کو خۆی ون کا، نەبوو تەندووڕ لە مال
هەر وەکوو سەحرایی مەحشەر، بوو دیار
وەسفی سەحرای مەحشەری وا کرد خودا
- تۆوه چاندت شین دەکا ئەو، خوای ئەحەد
تا پەشیمان بیتەووە هەم شەرمەزار
ئەو بە جورمی مال دزین، بدری جەزا
ئەووەلین جارە دزیم، بێم دە ئەمان
جورمی ئەووەل کەیفەری لای خوا نییه
جا دەدا کەیفەر لەبەر ئیزهاری عەدل
بیت بە مونزیر فەزڵ و عەدلێش، موژدە دەر
چونکە نە ی بوو هیچ خەتەر لای، سادە بوو
گۆزە دەرنایەت بەدائیم ساغ لە ئاو
وەک مونا فیق بی بە دەس مەرگی فوجا
هاتە لای وی ئەو فریشتە ی پرووح چنن
ما، لە گەل مەعشوو قەکە ی، مات و قەتیس
تۆلە دەستینم ئەمن، ئەمما بە سەبر
تا نەبیسن مەتلەبی وا خاس و عام
ورده ورده، وەک نەخۆشی و دەردی دیق
وادهزانی پروو بە چاکیه دەمەدەمە
گاز دەکەن راوچی، کەنین کەمتیار دیار
هیچ کون و کۆلان و بۆ بان، ریی نەبوو
بۆ حیجاییش خۆ نەبوو هیچ جور جەوال
هیچ نەبوون کەندال و قولکە و جینی فیرار
(لا تری فیها عوج) ئەی موستەفا

شاردەنەوێ مەعشووکی لە ژێر چارشێوی ژنان بە خاتری فیل و حیلە، و

بەهانه هینانەوێ ژن.. دیارەکە (ان کید کن عظیم) ..

- خستیه سەرووی چارشێوی خۆیی، زوو
ئاشکرا بوو پیاو لە ژێر چارشێو عەیان
ژن کوتی خاتوونە ئەو هە، موحتەرەم
بۆیه بەستم دەر، مەبادا یەک نەفەر
- تا وەکا دەرکە، لەبۆ لای دەرکە چوو
هەر بە چەشنی وشتی سەر نەردەوان
زێدە هەیتی مال و ئیقبال و کەرەم
زۆر لە ناکاو بیتە زووڕ نەن بی خەبەر

- سۆڧى دەيىكوت چىم لە دەس دى تا ئەمەن
 ۹۰) بىن مەنەت بۆى جىبەجى كەم جا ئەمەن
 ۹۱) ۋن كوتى خزمایەتى ئىمەى دەۋى
 باس لە چاكىشى دەكەن لىرە و لەۋى
 ۹۲) تالبى دیدارى ئەو كىزمانەيە
 ئىستە ئەمما كىز لە مەكتەبخانەيە
 ۹۳) ئەو چەلەش دەيىكوت كە ئارد بى يا كەپەك
 دەمەۋى، مەقبولە لام ئەو دوور لە شەك
 ۹۴) جا كورپكىشى ھەيە ئەو ئاق لە شار
 باش و زىرەك توند و تۆل و ئەھلى كار
 ۹۵) سۆڧى دەيىكوت ئىمە بى مال و ھەزار
 قەۋمى خانم، مال و سەرۋەتيان ھەزار
 ۹۶) كوا كەفائەت بەينى وان، بۆ ئىزدىواج؟
 دەركە لايەك بى لە دار، لايەك لە عاج
 ۹۷) جا دەبى ھاۋكوفى يەك بن مېرد و ۋن
 تا لە ۋىن دا توۋشى دەردى سەر نەبن

كوتنى ۋن كە بەدۋاى مال و سەرۋەت نىيە و فەقەت عىففەت و داۋىن پاكى ئارەزوۋى ويىە

و جواب دانەۋەى سۆڧى زۆر زىرەكانە و مەعنى دار ..

- بىندەكوت، پىم كوت منىش بە و جوورە خۆ
 ۹۸) پىن كوتم مە نامەۋى ھىچ مال لە تۆ
 زۆرە مال م نامەۋى چىدى ئەمەن
 ۹۹) بى تەماعم نىمە ۋەك ئىدى ئەمەن
 قەستى ئىمە عىففەت و پاكى و سەلاح
 ۱۰۰) چۈن بەۋان دىتن لە دونيا و دىن نەجاش
 ئەۋچەلەش فەقرى دەكرد سۆڧى بەيان
 ۱۰۱) تا نەبى مەتلەب لە ھىچ لايەك نەھان
 زۆر چەلم كوت، ۋن كوتى نەك جار و بار
 ۱۰۲) فەقرى خۆم بۆ ۋى عەيان و ئاشكار
 ئىعتىقادى ۋى قەۋى تر زۆر لە شاخ
 ۱۰۳) پىم دەلى نالېم لەبەر فەقران ئاخ
 ئەو دەلى پىم مەن مورادم عىففەتە
 ۱۰۴) قەستى مەن لىتان سىدق و ھىممەتە
 جا كوتى سۆڧى لە مال و حالمان
 ۱۰۵) چاك دەبىنى ھەم بە زاھىر ھەم نىھان
 مالەكى تەنگ جىنى كەسېك تەنھا و بەس
 ۱۰۶) دەرزى ۋن ناكە لەۋى قەت چاۋى كەس
 ھەم لە زوھد و ھەم لە پاكى ھەم سەلاح
 ۱۰۷) ئەو لەمە زانائەرە بۆ ئىنتىساح
 ئەو لەئىمە تىدەگا چاتر عەيان
 ۱۰۸) ھالى عىففەت ھەم بە زاھىر ھەم نىھان
 زاھىرەن ئەو بى جىياز و خادىمە
 ۱۰۹) كوانى مەدجى باب لەبۆ كچ لازمە؟
 مەن كوتم ئەو داستانە بۆيە تا
 ۱۱۰) ئەى ئەۋەى بووت ئىددىعەى بىنەد زىاد
 ۋەك ۋنى سۆڧى دروستىت لادەنا
 ۱۱۱) تۆ دەكەى شەرم و ھەيا لاي ھەر جەھۋول
 لەنەدەى لاف گەركو زاھىر بوو خەتا
 ۱۱۲) ئەو ھەبۋو بۆ تۆ تەلاش و ئىعتىقاد
 داۋى مەكر و داۋى فېلت دادەنا
 ۱۱۳) ئەو ۋىنەدەى بۆ ئەدى ناي خەجۋول؟
 ۱۱۴)

غەزەلە سەمیع و بەسیر و عەلیم کوتن بە خوداوەند ..

(٢١٥)	تا ببی بۆت دیدی وی دائیم نەزیر	بۆیە نیوی خۆی خوداوەند نا، بەسیر
(٢١٦)	تا ببەستی لیو لە گوشتاری شەنیع	بۆیە نیوی خۆی خوداوەند نا، سەمیع
(٢١٧)	تا نەکە ی تۆ بیرى کارى بەد، لە بیم	بۆیە نیوی خۆی خوداوەند نا، عەلیم
(٢١٨)	زۆرە کافوور نیو لە بۆ رەش بێ، نە کەم	بۆ خوداوەند هیچ ئەوانە نین عەلەم
(٢١٩)	نەک بە چەشنی عیللەتی ئوولی، سەقیم	ئیسمی حق موشەق لە ئەو سافی قەدیم
(٢٢٠)	کەر بە سامیع، کوێر بە بینا، ناو بەرین	وانەبێ گەر زۆر لە پێتی حق لادەڕین
(٢٢١)	یانە رۆژ نیو بێ لە بۆ یەک رووسیا	یا حەیا نیوبێ لە بۆ یەک بێحەیا
(٢٢٢)	یا ببی غازى لەقەب، باعیس نەسەب	یا ببی حاجی لەبۆ نەوزاد لەقەب
(٢٢٣)	نادروستە گەر نەبێ هیچ لە و سیفات	گەرکو بەو ئەلقابە یەک کەس مەدح کات
(٢٢٤)	لە و شتەى زالم دەلی پاکە، خووا	مەسخەرە و تەنز و جنوونە، گفتی وا
(٢٢٥)	تۆ کە جوانی زۆر، بەلام زۆر بەد خیسال	من لە حالى تۆم خەبەر بوو پێش و پسال
(٢٢٦)	بەدخیسال، بەدبەخت و، زۆر بەدکاری تۆ	تۆم دەناسی چاک لە پێش دیداری تۆ
(٢٢٧)	ئەو دەبینم چونکە دیارەنە و لە دوور	گەرچی چاوم بوو بە ئاو و ئیش سوور
(٢٢٨)	جا خەیاڵت کرد کە نیمە پاسەوان	تۆ منت دی چەشنی بەرخێک بێشووان
(٢٢٩)	چونکە نەینۆری فەقەت ئەو هەر لە یار	بۆیە نالەى دێ ئەویندار دەردەدار
(٢٣٠)	موفت و مەجنانیت دەدی تۆ ئەو ئەسیر	بێشووانت دیت ئەو ئاھووی فەقیر
(٢٣١)	پاسەوانم من، مەکە لەو، بەد، نەزەر	تا لە غەمزە هات تیرێک سەر جگەر
(٢٣٢)	تا نینگەھبانم نەبێ، بخوا غەمم؟	من لە کاریلە و لە بەرخان کوا کەمم
(٢٣٣)	هەرچی با، بێ، عیلمی بەو باپانەیه	من نینگەھبانیکم هەیه شایانەیه
(٢٣٤)	باخەبەر لەو، حازرە لای وی یەقین	ساردی بێ ئەو بایە یا گەرم و بەتین
(٢٣٥)	دیم لە دوور، کوێریت بە دل ئەى ئەھلى شەر	نەفسی شەھوانی لەحاس حق کوێر و کەر
(٢٣٦)	چون لەگەڵ جەھلی مۆرەککەب بووی بە یار	هەشت سال بۆیەم نەکرد لیت پرسیار
(٢٣٧)	چون لە نیو ئەو تۆونەدا، ئەو سەرنیگۆون	چۆن بپرسم لە و کەسەى جێی بوو بە، توون

دوینا وەک گۆلخەنە و تەقوا وەک حەمام...

(٢٣٨)	چون بەوی حەمامی تەقوا رەوشەنە	ئەو جیھانە بۆ میسال وەک گۆلخەنە
(٢٣٩)	چونکە جینگای وی نەقایە هەم حەمام	موتەقی لەو توون، سەفای سەھمە، بەلام

- دەۋلەتمەن ۋەك ھېنەرانى تەرس و پەين
 بۇيە داينا حق دەۋاندا حېرس و ئاز
 تەركى توون كە زوو لە بۆ ھەممەم بېرۇ
 ئەو كەسەي نېو توون دەۋى ئەو خادىمە
 ھەرچى چۆ ھەممەم خۆ سىمايى ۋى
 كارگەرانى گولخەنىش سىمايى وان
 پروت نەدى گەر رەھنەمات بۆن بى ئەتۇ
 يېنە گوڧتار، ئەۋكەنەت بوو تۆ چ بۆن
 جا دەلى ئەو تۆ كە نىتە قەت، چ مال
 لەو جىھانە ئاگرە خۆ حېرس و ئاز
 تەرسە ئەو زېرە لە لای عەقلى مەعاد
 تا ۋەكۈ، ئاگر بەتىنەو پېر شەرەپ
 چادەكا تىنى ھەتاو زېران لەبەر
 ئەو كەسەي يىزى ھەمە سەرمايەمەن
 لەو وتارە خەلكى بوويان ئىنزیجار
 تا شەۋىت ھىناۋە تۆ ھەر شەش سەلە
 ئەو كەسەي جىتى ھاتنە دونىاي بۆگەنە
- بۆ ھەمەمدار، تاكو نەروا نار لە بەين
 تا ھەمام گەرم و بەتىن بى و دلخوواز
 تەركى توون پىت عەينى ھەممەم بى ئەتۇ
 بى ئەۋەي كە سابىرە ھەم ھازىمە
 ئاشكرا كرد سوۋرەتى زىبايى ۋى
 دوۋكەل و گەرد و غوبار دەيكا عەيان
 بۆن عەسا بۆ كۈپر و نابىنايە خۆ
 تا لە گەفتى نوئى بزاني، رازى كۆن
 تا شەۋى چلەم دەبى مەن، چل جەۋال
 ھەر زبەنەي كردى دوۋسەت زار واز
 ۋەك يەكەن ھەردوۋ دەكەن ئاگر زىاد
 لايىقى سوۋتان دەكا تاو، تەرسى تەر
 گولخەنى ئاز تا بە زېران بى شەۋىلەۋەر
 گەفتى ۋى يانى كە چلەم لايەمەن
 كارگەرانى توون بوويان ئىفتىخار
 مەن كە ھىنام بىست سەلە، ھەر بى پەلە
 دەردى زۆرى بۆنى گول بۆ ۋى ھەنە

داستانى ئەۋ دەبباغەي كە لە بازارى عەترەۋشان بە بۆنى عەتر بېھۇش كەۋت

خولاسەي داستان ..

دەبباغىك كەكارى ھەر ئەۋەبوو كە پىستى ھەيۋاناتى لە مەدڧوۋع و كەسافەت خاۋىن
 دەكردەۋۋە، رۇژىك رېتى كەۋتەبازارى عەتر فرۆشان بۆنى خۇشى عەترى جوۋراۋ جوۋر فەزاي
 بازارى پېر كېرەبوو و رېيۋاران لەو بۆنە خۇشانە خۇشچال بوون بەلام ئەۋ دەبباغى بەد بەخت
 چونكە عادەتى ھەر بە بۆنى مەدڧوۋع و پىسايى گرتېۋو بەبۆنى عەتر توۋشى نارەحەتى بوو و
 ھەر لەۋى كەۋتە عەردى و ماۋەيەك لەسەر عەردى بېھۇش و بى ھەرەكەت ما، جەماعەت
 لە دەۋر و بەرى كۆ بوۋنەۋە و ھەموويان دەيان ويست كە ۋەھۇشى بېننەۋە يەكېك گولۋاۋى
 بەسەردا دەپرژاند يەكى دىش عوود و عەنبەرى بۆ دەسوۋتاند بەھىچ يەك لەو دەرمانا

نەو هه‌هۆش نەهاته‌وه، وه‌هر وه‌ها له‌عه‌ردی که‌و تێو تا‌کو خه‌به‌ر به‌یه‌کێک له‌برایه‌کانی گه‌یشت
 ئەو هه‌ر له‌گه‌ل‌کوو ئەوخه‌به‌ره‌ی بیست، مه‌دفوو‌عێکی بۆ گه‌نیوی هه‌ل‌گرت و به‌غار خۆی
 گه‌یانده‌بازاری عه‌ترفرۆشان وزۆر به‌جالاکی سه‌فی پێک وه‌نووساوی جه‌ماعه‌تی د‌ر دا،
 وه‌اته‌سه‌ر ده‌بباغی ب‌ه‌هۆش و‌هه‌و مه‌دفوو‌عه‌ی که‌به‌ده‌ستی بوو له‌دمی وی ن‌یزیک کرد، پاش
 ماوه‌یه‌ک ده‌بباغ ته‌کانی خوارد و له‌پاشان وه‌هۆش هاته‌وه‌وله‌وی هه‌ستا، حازران له‌و
 کاره‌ سه‌رسام مان ..

(٢٥٧)	گه‌رکو چۆ بازاری عه‌ترى بۆن خوش	تێک ده‌چوو حاڵی که‌سێکی زۆر به‌هۆش
(٢٥٨)	ئەو سه‌ری سوو‌راو که‌وته‌سه‌ر زه‌وی	یه‌ک نه‌فه‌ر عه‌تار عه‌ترى دا له‌وی
(٢٥٩)	نیوه‌پۆژیک ما له‌سه‌ر پ‌ینگای گوزه‌ر	چه‌شنی مندار که‌وت و نه‌یما هۆش له‌به‌ر
(٢٦٠)	هه‌م به‌ده‌ر مان هه‌م به‌لا حه‌و لانه‌وه	کۆ وه‌بوون عاله‌م له‌گشت لایانه‌وه
(٢٦١)	یک به‌رووی وی دا ده‌دا ئاوی گۆلی	یه‌ک ده‌سی خۆی دا ده‌نایه‌سه‌ر دل‌ی
(٢٦٢)	ئەو به‌لایه‌ی هه‌ر گۆلاو هینا به‌سه‌ر	هیچ له‌وی مه‌علووم نه‌بوو، نه‌ی بوو خه‌به‌ر
(٢٦٣)	یه‌ک له‌بۆی د‌یتا قور‌ی تیکه‌ل به‌کا	دایده‌مالی یه‌ک سه‌رو ده‌ستانی جا
(٢٦٤)	یه‌ک لیباسی له‌و ده‌کرد که‌مکه‌م به‌دوور	یه‌ک به‌عوود و شه‌کر، ده‌یکرد بۆی بخوور
(٢٦٥)	ل‌نده‌دا، زاری ده‌کرد تیک‌یک بۆن	یه‌ک ده‌هات ده‌یگرت نه‌بزی تا چلۆن
(٢٦٦)	مه‌ی وه‌های کرد، یا حه‌شیش بوو، یا نه‌به‌نگ	تا بزائن بۆچی نا‌کا ئەو، چ ده‌نگ
(٢٦٧)	وا فلان که‌س ل‌یره‌که‌و توه‌ح‌ال خه‌راو	قه‌و مو که‌سیان کرد خه‌به‌ردار زۆر به‌تاو
(٢٦٨)	یا له‌به‌رچی ئەو وه‌ا مه‌شه‌وور بوو	هیچ نه‌بوو مه‌علووم له‌هۆش بۆ دوو ربوو
(٢٦٩)	هه‌ر که‌بیستی زوو ده‌هات ئەو هه‌ر به‌غار	هه‌یبوو ئەو ده‌بباغ ب‌رایه‌ک هووشیار
(٢٧٠)	خه‌لکی د‌ر دا هات به‌هایو هوویو، وه‌ی	بوو له‌ده‌ستی وی که‌مێک مه‌دفوو‌عی سه‌ی
(٢٧١)	گه‌ر سه‌به‌ب زانرا ده‌بی ئاشکار ده‌وا	ئهو‌کو‌تی زانیم له‌به‌رچی بوو ئەوا
(٢٧٢)	زه‌حه‌ته‌په‌یدا‌بین بۆ هیچ ف‌ه‌رد	گه‌ر سه‌به‌ب مه‌علووم نه‌بی ده‌رمانی ده‌رد
(٢٧٣)	گه‌ر سه‌به‌ب زانرا، ده‌بی نابوود جه‌هل	گه‌رکو زانیت تۆ سه‌به‌ب، ده‌ر مان سه‌هل
(٢٧٤)	بی ح‌یساب و بی ژمار مه‌دفوو‌عی سه‌گ	جا به‌خۆی‌کو‌ت هه‌یتی ئەو ن‌یو مه‌غزو ره‌گ
(٢٧٥)	هه‌ر ده‌کا ده‌بباغی ر‌زقی، ده‌سکه‌وی	ئەو له‌پ‌یس دا، تا که‌مه‌ر، تا‌کو شه‌وی
(٢٧٦)	عاده‌تی ب‌یمار، چ ب‌ی، تۆ ب‌یده‌به‌و	وا‌یده‌کو‌ت جا، جالینووسی خوش ده‌و
(٢٧٧)	جا ده‌وا‌ی ده‌ردان له‌مو‌عتاد که‌، ته‌له‌ب	ته‌رکی عاده‌ت بۆ نه‌خۆشی وی سه‌به‌ب

- ھىند لەپىس دا، بۆيەبۇ قالۋچەخوو
 ئەو بەمەدفوۋى سەگان دەكرى عىلاج
 (الخبىثات للخبثين) گوى دەپە
 ناسىحان غەنپەر دەدەن بەو، ياگوللو
 بۇ خەبىسات سازگار نىن تەيىبات
 چون لەغەترى وەحى رېئان كردگوم
 گەتتى تۆ ئىمەى دەکرد ناخۇشحال
 گەر لەبۇمان نىسەتت كەى ئاشكار
 ئىمەخۇشحالين بەقەو لى نا لەبار
 گەتتى ناخەز رزقى ئىمەچادەكا
 دەردى ئىمەتۆ دوو سەت چەندان دەكەى
- گول بەبۇن بېتھۇش دەكا، قالۋچەزوو
 چون بەوى ئەو خۇش دەكا تەبە و مىزاج
 جا بزانەچى لەپشت وروو ھەپە
 تانەجات دەن ئەو لەپىسايى گلاو
 نارەۋايەكەس، كەپاك بۇ پىس بىات
 بوو بە ھاۋارىيان (تطيرنا بكم)
 پەندى باشت بۇ مەبوو ناجوور فال
 جى بەجى ئىمەدەكەين تۆ سەنگسار
 پەندى خۇش و باش نايەت بۇن بەكار
 پەند كەباش بى، مەعدەمان غەو غا دەكا
 تۆ بەئەفيون غەقلمان دەرمان دەكەى

موعالەجە كردنى براى دەبباغ ئەو دەبباغى لە ھۇش چوو بە سرتە بە بۇنى مەدفوۋى ..

- راى دەدا عالم لەدەورى ئەو برا
 دايدەنا سەر گوئى وى جا، ئەو دەمى
 كردبووى لووس ئەو بەدەس، مەدفوۋى سەى
 ماۋەيەك پاشان ئەو ھواردى تەكان
 خەلكى كوتيان خويندى لەگوئى وى فسوون
 عىللەتى جوولانى موفسىد گوى دە، تۆ
 ھەرچى نەى بوو سوود لەبۇنى غەترى پەند
 موشركىنى نىو نەجىس نا، كردگار
 گەر ئەزەل جىنى بوونى كرمىك بى كەسيف
 گەر كو نەى پرزان لەوى حەق شۇقى نوور
 شۇقى نوورى خۇى لەويدا خوا، ئەگەر
 من نەبوو قەستم لەجوۋجە، تەپرى مال
 ۋەك كەسىك ۋاى، تۆ كەلەو نوور خالىيە
 فېرقەتت زەردى دەکرد رۇخسارى تۆ
- تا عىلاجى وى نەبىن ئاشكرا
 دايدەنا پىس سەر دەمى وى، ئەو دەمى
 مەغزى پىس ھەر ئەو ھەپە، دەرمانەكەى
 عالمىش لەو كارەزۇر سەر سام دەمان
 مرد بوو، ئەفسوون ئەوى ھىناۋە بوون
 ھەم زىنا، ھەم نازو عىشۋەھەم برۆ
 لاجەرەم بۆى بوو بەعادەت بۇنى گەند
 چون لەئەۋۋەل نىو نەجىس بوويان قەر ار
 تازەناكا خسلەتى خۇى قەت نەزىف
 جىسمەتەنھا ئەو لەمەغزو دل، بەدوور
 جەشنى رەسمى مىسر، جوۋجەدیتەدەر
 بەلكەقەستم بوو ئەمن عىلم و كەمال
 چون دەمى تۆ گەند و پىس جى و مالىيە
 كالى گەرچى زەردەبەرگى دارى تۆ

- رەش دەبوو مەنچەل بەدوودى نار بەلام
 ھەشت سالان تۆم كۆلاند ۋەختى فېراق
 ھىندەسەختەگۆشت، ھەر ۋا ماۋەخام (۳۰۳)
 زەرپرەيك لىت كەم نەبوو خامى و نىفاق (۳۰۴)
 بوون بەمىنوز قۆرە، ئى تۆ ماۋەخام (۳۰۵)

مەغزەپەت خواستنى عاشق لە مەعشوق بە فېل ۋ كەلەك ۋ ھالى بوونى مەعشوق لە ۋ فېلەش

- ۋايدەكوت عاشق كەكردم ئىمتىحان
 تۆم دەناسى چاك ئەمن بى ئىمتىحان
 ۋايدەكوت عاشق كەكردم ئىمتىحان (۳۰۶)
 تۆم دەناسى چاك ئەمن بى ئىمتىحان (۳۰۷)
 شوھرەتى تۆ چەشنى رۆزى ئاسمان
 تۆمىنى، من خۆم دەكەم خۆ ئىمتىحان
 رۆز بىكەم گەر ئىمتىحان، كوا بۆى زىيان؟ (۳۰۸)
 رۆزۈ شەو دائىم لەقازانچ ۋ زىيان (۳۰۹)
 ئەنبييان ئىمتىحان كەرد دوزمان
 تاقوموعجىزات زاھىر بوو لەوان (۳۱۰)
 چاۋەكەى خۆم ئىمتىحان كەرد زۆر بەنوور
 ئەو جىھانەۋەك خەرابە، تۆش گەنج
 ئەى دوو چاۋت بى لەچاۋى پىس بەدوور (۳۱۱)
 گەر لەگەنجت جستو جۆ كەم لىم مەرەنج (۳۱۲)
 لىتدەم لای دوزمان تا زىدەلاف (۳۱۳)
 شاھىدى پاكىت بىي چاۋى سەرى (۳۱۴)
 مەغزەپەت خوازم لەلات، ئەى خۆشمەرام (۳۱۵)
 چۈنكەپەر ۋەردەم بەدەستى تۆو، بەس (۳۱۶)
 چىت دەۋى بىكە، مەكەئەو كارەتۆ (۳۱۷)
 سەت ئەسەف ئىمكان نىيەتەنگەزەمان (۳۱۸)
 ئەو دەلەم خۆ، گەر ئەجەل بىم دا، ئەمان (۳۱۹)

قەبوول نەكردنى مەعشوق عوزى عاشق، ۋ ۋەدىۋ ھىنانەۋەى ۋى ..

- ۋا جەۋابى داۋەيار ئەو جارەبەو
 مەكرو فېلى ۋالەتار، بۆ مەحكەمە
 ھەرچى ھەت بى تۆ لەنىو دل مەكرو فېل (۳۲۰)
 بۆچى لای چاۋىك دەبەى تۆ بى تەمە؟ (۳۲۱)
 ئاشكرايەروون لەلای من ساف، نەلىل (۳۲۲)
 بى حەيايىت بۆ لەحدە تۆ، بردەدەر؟ (۳۲۳)
 پاشى عىسيان چەندەخۆش ئەو ھاتەخوار (۳۲۴)
 را دەۋەستا كەردى ئىستىغفار، ھەزار (۳۲۵)
 بۆ خەتاي خۆى ھىچ نەى ھىنا دەلىل (۳۲۶)

- (رېنا انا ظلمنا) ى، بوو وتار
دى گەلىك گياندارى پنهان چەشنى گيان
هووشياربە، لاي سولەيمان موور بى
غەيرى جىنى راستى ئەتۈ نەت بى قەرار
كويز دىلان گەر كو بەپەندان باش بىن
ساغەچاوت خۇ ئەتۈ، ئەى بولبەشەر
زۇر دەكىشى تاكو باش چەندىن سال
كويز بە دائىم خۇ قەزاي ھەمرايە ئەو
گەر لەمەدفووعىش كەوئ نازانى خۇ
گەر كەسىكىش بەو پكا عەترىك نىسار
جا دوو چاوى روون لەبو تۇ ئەى جەناب
خاسسەچاوى دل كەبى حەد تىز بىن
سەت ئەسەف رېيان لەمن گرت رېنگران
پىي كەبەسرا ناتوانى رېئووار
ئەو وتانەى من دەبن گشت وردو خاش
ئەو دەمەى دوپ، ورد و، بەستە بەستەيە
گەر شكاي ئەى دوپ، لەرووت و، سەر مەدە
لايقن گەفتى شكوم بو وتار
چاو لەگەنمى وردو خاش گەر بى لەئاش
تۇش ئەى عاشق كەجورمت ئاشكار
ئەو كەسەى مندالى خاسى ئادەمە
بى بەھانە حاجەتت كە ئاشكار
بى حەيائى گەر كو پۇشى عەيىبى وى
دەيھەويست موعجىز لەئەحمەد بوو جەھل
موعجىزەى سىددىق بەلام ھىچ لەو نەخواست
كوا رەوايە گەر بکەى تۇ ئىمتىحان
- چون لەدەۋرى خۇى دەدى زۇر گياندار
(۳۲۷)
دوور باشى، ھەريەكىك تا ئاسمان
(۳۲۸)
تا لەزەربى دوور باش، تۇ دوور بى
(۳۲۹)
چەشنى چاو نىن خۇ، چ خزمەتكار بەكار
(۳۳۰)
رەنگەپاشان ۋەك ھەۋەل ئەو باش بىن
(۳۳۱)
گەر قەزاهات كويز دەبى ئەمما بەسەر
(۳۳۲)
يەك نەفەر بىنا، قەزا بىخاتەچال
(۳۳۳)
بۇ گرفتار بوون تەبەى وايە ئەو
(۳۳۴)
بۇن لەخۇى دى يان لەمەدفووع دىت بو
(۳۳۵)
ۋا دەزانىتن لەخۇيتى نەك لەيار
(۳۳۶)
چاكتەرەخۇ سەت لەدايك و سەت لەباب
(۳۳۷)
چاوى سەر ھەردووك خۇشەچىنى وين
(۳۳۸)
بەستىيان زارم بەقلى زۇر گران
(۳۳۹)
رئ بچى، ئەمنىش ۋەھالەم بو وتار
(۳۴۰)
دوررەگەتم، غىرەتى ئەو خوايە، ئاش
(۳۴۱)
تووتيا بو چاوى ماندوو و، خەستەيە
(۳۴۲)
روون كەرىت بو چاوى بىمار، سەرمەدە
(۳۴۳)
چون دەيان كا، رېك و پېك پەر ۋەردگار
(۳۴۴)
دېتە دووكان تا بېتەنانى باش
(۳۴۵)
بوو، ۋەلەبەفېل و، خۇت كەخاكسار
(۳۴۶)
زەمزەمەى (انا ظلمنا)ى، سەردەمە
(۳۴۷)
نەك ۋەكوو ئىبلىس كانگاي نەنگ و عار
(۳۴۸)
تۇش تەلاش كەبى حەيائىت دەسكەوى
(۳۴۹)
كېنەتووز ۋەك توركى غوز، بوو، نا ئەھل
(۳۵۰)
ئەوكوتى ئەۋروويە، نالى غەيرى راست
(۳۵۱)
يەك حەيىبى چەشنى من تاق، نىو جىهان
(۳۵۲)

کوئنی جووله که به حەزەرەتی عەلی (کرم اللہ وجہہ) که ئەگەر به حافیزییەتی خودات ئیعتیقاد ھەبە لەسەر ئەو کۆشکە خۆت باوئ خوارئ و جواب دانەوێی حەزەرەتی عەلی بەوێ ..

خولاسەى داستان ..

رۆژنیک جووله کینکی موعانید لەسەر بانیکى بلیند پرووی لەحەزەرەتی عەلی کرد وپینکوت ئەى عەلى تۆ بەحەفازەت و موازەبەتی خودا ئیمانەت ھەبە؟ حەزەرەتی عەلى فەرمووی بەلێ کەئیمانم ھەبە..ئەو جووله کەى موعانید پینکوت ئەگەر راست دەلەى خۆت لەسەر ئەو بانەبلیندەباوئ خوار تا لێم یەقین بێ کەئیمانەت بەخوداوەند کامیلە.. حەزەرەتی عەلى فەرمووی بێ دەنگ بە، تۆ لیاقەتی ئەوەت نییە کەخودا ئیمتیحان بکەى ..

(۳۵۳)	بێ خەبەر بوو ئەو لەتەعزیمی وەدوود	وایدەکوئ رۆژنیک بەحەیدەر یەک عەنوود
(۳۵۴)	حافزی حەققت قەبوولە، ئەى عەلى؟	تۆلەسەر کاخیک عەزیم و موعتەلى
(۳۵۵)	ھەر لەئەووەل را، کەئیمەبووین مەنى	دەیکوت ئارئ ئەو حەفیزمانەو غەنى
(۳۵۶)	ئیمتیماڊ کەتۆ بەحیفزی کردگار	بێیدەکوئ لەو بانە تۆخۆت باوئ خوار
(۳۵۷)	ئیمتیقادى باش لەگەل بوڤهانی تۆ	تا یەقین بێ بۆم ئەمن ئیقانى تۆ
(۳۵۸)	راکەتاكو نەگرئ گیانی تۆ قەزا	واى بەوى کوئ ئەو ئەمیری مورتەزا
(۳۵۹)	ئیمتیحان کا ئەو خوداوەندى قەدیر؟	کوا رەوايەتاكو یەک بەندەى حەقیر
(۳۶۰)	ئیمتیحان کا ئەو خوداوەندى عەزیز	چۆن دەبێ جورئەت بکا بەندەى نەچیز
(۳۶۱)	لەحزەلەحزەئیمتیحان کا گشت کەس	ئیمتیحان ھەر لایقى ئەو خوايەبەس
(۳۶۲)	ھەرچی ھەن بیتن عەقیدە، نێو زەمیر	تا کو ئاشکار کا لەبۆ مان خواى قەدیر
(۳۶۳)	ئیمتیحان کەم تۆ، بەئەو جورم خەتا	کواکوئى ئادەم بەحەق، وام کرد، ھەتا؟
(۳۶۴)	کوا دەکا جورئەت کەسێ واکا، ئەدا؟	تا ببینم غایەتی حیلەت خودا
(۳۶۵)	عوزرى تۆ زیاتر لەجورمى تۆ بەدە	چونکەعەقڵت خیرەسەر ھەم فاسیدە
(۳۶۶)	کوا لەدەستت دئ ئەوى کەى ئیمتیحان؟	ئەو کەسەى چای کرد سەقفى ئاسمان
(۳۶۷)	ئیمتیحان کەتۆ لەپاش خۆت دەورو بەر	تۆ لەخیر و شەر کەنیتەھیچ خەبەر
(۳۶۸)	خەلکى دیت بێ ناکرئ تۆ ئیمتیحان	گەرکو کردت ئیمتیحان خۆت ئەى فلان
(۳۶۹)	تێدەگەى بۆ شەکروقەندى مەعدەنى	خۆت کەشیرین دى ئەتۆچەشنى قەنى
(۳۷۰)	شەکرى نانیرئ لەبۆتۆ ئەى فلان	جابزانەتۆ، خودا، بێ ئیمتیحان

- ئىمتىحان تەنە كاتىن كەردگار
خۇ، چ عاقل ھېچ زەمان دورى سەمىن
چونكى عاقل والەناكا خۇ چ كات
گەر كۆ شىخىك پىشەواوو، رەھبەرە
گەر لەرنى دىن تۆ بىكەى ئەو ئىمتىحان
جەھلى تۆ زاهىر دەكا، ئەو ئازموون
زەرپەرەك وىستى كەوھەزنى كىنو بكا
جا مورىدش خۇى تەرازوو چادەكا
چون دەمىزانى عەقل ناي بىت جى
ئىمتىحان يانى تەسەرپروف ئەى فلان
چۆن تەسەرپروف دىن دەنەققاش دادەكەن؟
ئىمتىحاننىش گەر بىكەن خۇ بىن گومان
سوورەتى زاهىر گەلىك پەست و نەوى
وہسەسەى ئەو ئىمتىحان گەر ھاتەلات
وہسەسەى وات تۆئەگەر دى زوو وەرە
جىگەسەجەت تۆ بەئەشكان، تەر كەجا
گەر لەلاى تۆ ئىمتىحان مەتلۇوب بوو
- نايەنى خۇ، تۆ لەلاى سەر بۆ خووار
نىو كەسافات و نەجىس ناوى يەقىن
گەنمى نىو ھەمبارى كا، بىن رۆ بكات
گەر مورىدنىك ئىمتىحانى كا، كەرە
ئىمتىحان دەكرىي ئەتو خۇ بىن گومان
رازى وى نايىت بۆت بەو فەحسەرپوون
ئەو تەرازووى زەرپەرە، گەركىتو ھات شكا
جا وەلى ھەق دەو تەرازوو را دەكا
لەت دەبى مىزان، وەلى پىنى بىتەتى
تۆ تەسەرپرف چۆن دەكەى پاشاى جىھان؟
نەقشەكان تا ئىمتىحان كەن، وا دەكەن
ھەرلەنەققاش ھات نەقشى ئىمتىحان
خۇ لەحاس ئەو سوورەتەى نىو عىلمى وى
بەختى بەد بۆت ھات و ئەستۆت لىدەدات
رۆو كەھەق ھەرچى بەجى سەجەدى بەرە
لەو گومانەم تۆ نەجات دە ئەى خودا
مەعبەدى دىنى تۆ پىر خەرنووب بوو

داستانى مەسجىدولئەقسا و خەپرۇوب و تەسمىم گرتنى داود (عليه السلام) پىش

سولەيمان (عليه السلام) بۆ چاكردى ئەو مزگەوتە..

خولاسەى داستان ..

ھەزەرەتى داود(ع) وىستى كەمەسجىدولئەقسا دروست بكا بەلام لەلايەن بارەگاي خوداوەند
وہجى بۆھات كەئەتۆ ئەو كارەمەكەچونكەخویتی لى قەو ماوان بەئەستۆى تۆيە، چونكەبەدەنگى
خۆشت عىددەيىكى زۆر مردوونە..جا قەزاي ئىمەوا قەزاوہت دەكا كەسازەندەى ئەو مزگەو
تەكوپرى تۆ سولەيمان بىت ..سولەيمان لەپاش داود ئەو كارەى ئەنجام دا ..

- ھەرگە داود وىستى تاكو وا بكا
ھات لەبۆ وى وەجى گەر تۆ وا مەكە
ئىمە نىمانە لە تەقدىردا ئەوا
مەسجىدولئەقسا بە بەردان چا بكا
تۆ لەدەستت نايە چاكەى، چامەكە
مەسجىدولئەقساى ئەتۆ بەريە ھەوا

- بىيىدەكوت جورم چىيەئەى خوا ئەمن؟
 بىيىدەكوت بىن جورمى زۆرت كوشت ئەتۆ
 چونكەدەنگت خەلكى زۆرو بىن زمار
 زۆر كەسان مردن لەبەر ئاوازی تۆ
 بىيىدەكوت مەغلۇوبى تۆم ھەم مەستى تۆ
 ئەوكەسەى شا، داى شكەست، مەرحوومەئەو
 خوا كوتى مەعدوومەمەغلۇوب، خۆ بەلام
 گەرکو مەعدووم خۆى وەلانا، ئەودەمە
 ئەو لەحاست ئەو سافى يەزدان فانىيە
 گشتى پرووح و گيان لەزىر فەرمانى وى
 ھەرچى مەغلۇوب بىن بەلوتقى كردگار
 ئەو ھەيە ئاخىر مەقامى ئىختيار
 ئىختيار ناى بىت بۆ وى خۆ چ تام
 لەو جىھانە ھەرچى لوقمە و شەربەتە
 گەرکو لەززات چوون لەلاى وى چەشنى باى
- بىم دەلەى تا چانەكەم مەسجىد، لەبن
 خوتى مەزلوومان بەئەستۆى تۆيە، خۆ
 گرت وكوشت و كردنى راوو، شكار
 بەو سەداى زۆر خۆش و زۆر دلخوازى تۆ
 بەستى محكەم ئىستەدەستم دەستى تۆ
 ئەوكەسەى مەغلۇوبە، وەك مەعدوومەئەو
 نىسبىيەمەعدووم يەقین، ئەى خۆشمەرام
 چاترىن مەو جوودەئەو لەو عالەمە
 بەو فەنا بوو، ئەو كەجاويدانىيە
 گشتى جىسم و تەن لەزىر دەر مانى وى
 چون (وەلاى) وىست نىتى ئەوھىچ ئىزتىرار
 وىستى خۆى ون كا دەوىستى كردگار
 لانەنى گەر ئەو و جوودەى خۆى تەمام
 لەززەتى وى فەرعى مەحوى لەززەتە
 بوو بەلەززەت خۆى و، لەززات دىتەلاى

شەرحى (انماالموءمنون اخوه) و (العلماء كنفس واحده) بەخسوس ئىتتىحادى داود و
 سولەيمان و پېغەمبەرەكانى دى(عليهم السلام) كە ئەگەر يەكك لەوان ئىنكار بكەى،
 ئيمان بە پېغەمبەرەكانى دىش دروست نىيە و ئەوھە نىشانەى ئىتتىحادە كە خانووپەك
 لە نۆو ھەزاران خانو و خەراب بكەى تەواوى خانوكانى دى خەراب بىن و يەك دىپوار
 نەمىنى، كە، (لأنفوق بين احد منهم) و (العقل يكفيه الاشارة) كە ئەوھەلەئىشارەگوزەرا

- تۆ كەچاناكەى بەفكرى وەك دوپت
 كارى وى ھەر كارى تۆيەبىن گومان
 موئمىنان زۆرن بەلام ئيمان يەكە
 غەبرى فەھمو گيانى بوويان گاوو، كەر
 غەبرى گيان و غەبرى عەقلى ئا دەمى
 پرووحى حەيوان ئىتتىحادى لا نىيە
 ئەو ھەنابى تىر، كەبخوا ئەوھەنان
- چادەكا مەسجىد سولەيمانى كوپت
 وەسلەى يەكيان تۆ بزانەمو ئىمىنان
 جىسمى وان زۆرن بەلان گيانىان يەكە
 عەقلى و گيانى دىكەشى ھەس خۆ بەشەر
 گيانى دىشى دا وەلى حەق، وەك دەمى
 یتتىحادى پرووحى با، پەيدا نىيە
 گەر ببا بار، ئەو ھەنابى ھىچ گران

- بەلكەشادەگەر بېيىنى مەرگى ۋى
 گىيانى گورگان و سەگان زۆرلىك جودان
 من بەجەمەم گىيانى وان كوت نىو و تار
 چەشنى ئەو، يەك نوورى تاۋى ئاسمان
 خۇ لەواقىع دا، ھەموون يەك تاقەنوور
 گەر خەرايىتن بناغەى خانووان
 ئىعتىراز گەر لەو و تارەم دا دەيى
 ئىختىلاف و فەرقى زۆرەشەخسى شىر
 گەر مىسالى والەدەكرىتن بەيان
 بۇ شەجاعت چەشنى شىران بوو دلير
 چون لەدونىا ۋەك ۋەلى پاك و ئەزىيە
 يەك مىسالى ناقىسى دىش دىتمەلات
 شەو لەگشت مالان چرايەك دا دەننن
 ئەو چرايەنوورەكەى رووح نەك تەنە
 ئەو چرا بەو شەش فتىلانەى حەۋاس
 ئەو كەقەت نازى بەيى خۇراك و خەو
 بى فتىلەو رۇن نابى ماندگار
 چون بەعيللەت بەستەيەنوورى چرا
 حىسسى ئىنسانان ھەموويان بى بەقان
 نوورى حىسسوگىيانى دايك و بابمان
 بەلكەۋەك ئەستىرەكانى ئاسمان
 يانەئىشى زەخمى مېشوولان و كىچ
 گەر كەسىك رووت خۇى لەنىو تا و ون بكات
 زەرگەتان ئەو دەم دەكەن سەروى تەۋاف
 ئاو بەماناى زىكرى خواى بالا و نەۋى
 تۆ دەئاۋى زىكرى حەق دا جم بخۇ
 تەبەى ئاو ى روو ن لەبۆتۆ دوايەدى
- گىيان دەدا گەرگو بېيىنى بەرگى ۋى
 مۆتتەحىد ھەرگىيانى شىرانى خودان
 چونكەئەو يەك گىيان، بەنسىبەت تەن ھەزار
 سەت دەيى نىسبەت بەسەحنى خانووان
 گەر ھەموو دىۋارەكان بخرىنەدوور
 موئىمىنان چون نەفسى واحىد بوون، وان
 چون مىسال كوت مىسالىش وا دەيى
 تاكوئىنسائى گەلىك ئازاو دلير
 يانى ئازاو گىيان فېدان ھەر دووگىيان
 نەك لەگشت ئەو ساف ئەو بوو چەشنى شىر
 كەس نىيەچۆن كەم بەيان بۇ ۋى شەبىيە؟
 تا لە گومراھى بدەم عاقل نەجات
 بەو چرا زولمەت لەلاى خۇ لادەننن
 زۆر نىيازى ۋەك فتىلەو رووح ھەنە
 بۇ ھەموو يان خواردن و خەو بۇ ئەساس
 خورد و خوابىش گەر ھەبن نازىت ئەو
 ئەو دووانەش ۋادەيى نايەن بەكار
 رۇزى رەو شەن مەرگەبۆۋى ئەى برا
 چون لەحاستى نوورى رۇزى حەشر، (لا) ن
 چەشنى گىيا فانى و، لا، نا بن ئەو ان
 گەر ھەتاۋ تاۋى لەۋان دا ھىچ نەمان
 دەبنەفانى مار كەلات بخوات پىچ
 تا لەنىشى زەر گەتان خۇى دا نەجات
 سەر كەدەر بېيىنى ئەۋى ناكەن مەعاف
 زەر گەتەن ئەفكارى پوۋچى دونىەۋى
 ۋەسۋەسەى ئەفكار ھەتا دوور بن لەتۆ
 ساف دەيى تۆ جا لەسەررا، تاكوپى

- ۴۴۰) واش لەلەلاتان را دەكەن ئەفكارتان
- ۴۴۱) چونكەوێك ئاوی ئەتۆ مەسروور بە
- ۴۴۲) نینەفانی تیکەلاوی وەسفی خوان
- ۴۴۳) چەشنی ئەستیرەن لەحاس، تاوی هەتاو
- ۴۴۴) پرووکه ئایەى (هم لـدینا محضرون)
- ۴۴۵) تابزانی تۆ بەقای پرووحان یەقین
- ۴۴۶) پرووح کە وەسلی حەق بێ نایبى هیچ حىجاب
- ۴۴۷) ئینتیزارت بێ لەوان قەت ئیتتىحاد
- ۴۴۸) وەسلی پرووحى پاکی پاكان کە، گىيان
- ۴۴۹) مۆتەحید نین لىك جودان گشتیان، تەواو
- ۴۵۰) شەر نەقەو ما قەت لەنیو پیغەمبەران
- ۴۵۱) نوورى حىسمان هەم چرا هەم دوودو شەم
- ۴۵۲) یەك دەبى سىس یەك دەبى وەك رۆژ عەیان
- ۴۵۳) ئاخىرى دەمریت نایب پایەدار
- ۴۵۴) کوا لەمالى دى دەبن خامۆش چرا؟
- ۴۵۵) نوور، چرای حىسى هەموو مالان، جىيان
- ۴۵۶) نەك مىسالى گىيانى رەببانیم کوت
- ۴۵۷) دیتەنیو مالی هەموو کەس نوورەكەى
- ۴۵۸) چونكەبى یتىك نین ئەوان نوور پایەدار
- ۴۵۹) بوو بەمىوانى هەموو مالان ئەو
- ۴۶۰) نوور لەنیومالان بەعام زائیل دەبى
- ۴۶۱) رەهەنەما بۆت، رێ گرهۆ دوژمنان
- ۴۶۲) چادەکا پەردەى گەنیوو، پیس لەتار
- ۴۶۳) چاوی دەرکی خۆی لەنوور زۆر دوور دەکا
- ۴۶۴) گەر کولاقى بگرئ لوشكى لىندەدات
- ۴۶۵) عەقلۆ دىنت پیتشەوا بى تۆ تەواو
- ۴۶۶) (شیققی ئەنفوس) زۆر لەرپى وا لازمە
- وێك لەبەر ئاو رادەكەن جا زەرگەتان
- دەت هەوئ پاشان لەئاو تۆ دوور بە
- جا ئەوانەى چوون لەدونىادا نەمان
- خۆ لەحاستى وەسفی حەق ئەو ساف تەواو
- نەقلى قورئانت كەویست تۆ ئەى زەبوون
- جاییبىنە (محضرون) مەعدووم نین
- پرووح کە مەججوب بوو لەحەق، دەبى عەزاب
- حىسى حەيوانیم بەتۆ کوت، تۆش مەباد
- بى تەوەقووف را مەوەستەئەى فلان
- سەت چرات بى تۆ خەمووش و هەلکراو
- بۆیەیارانمان خەرىك جەنگ و هەران
- ئەنبیا نووریان هەتاوی دوور لەتەم
- گىيان دەدا، یەکیان دزی یەك تا بەیان
- گىيانى حەيوانى بەخۆراک بەر قەرار
- گەر لەنیو مالىك چرا خامۆش کرا
- چونكەمال بوویان بەبى وەش گشتیان
- من مىسالى گىيانى حەيوانیم کوت
- گەرلەشەودا تۆ تەماشای مانگ بکەى
- نوورى هەموان یەك حىساب کەبۆ ژمار
- رۆژ کەزاهیر بوو لەئاسمان پاشى شەو
- ئەو دەمەى کەرۆزى گىيان ئافیل دەبى
- من مىسالم کوت نەمىسلم کرد بەیان
- بۆ مىسال وەك عەنكەبووت ئەو نالەبار
- جا بەئاوی زار، پەردەى نوور دەکا
- گەر کوئەستۆى ئەسپ بگرئ بووى نەجات
- سواری ئەسپى تۆر مەبەتۆ بى لغاو
- وا مەزانەئەسلى وا، پەست و کەمە

پاشماوه‌ی بینای مه‌سجیدولئه‌قسا

٤٦٧)	پاک موباره‌ک ههر وه‌کوو کابه‌و مینا	گهر سوله‌یمان هات شرووعی کرد بینا
٤٦٨)	وه‌ک بینای دی ته‌و نه‌بوو، بی پرووح و، له‌ر	له‌و بینادا چاک ده‌بینرا که‌ر‌رو فهر
٤٦٩)	ناشکرا ده‌یکوت به‌رن، ته‌وووه‌ل، ته‌من	گهر له‌کیو هه‌لیانده‌قه‌ند به‌ردیک له‌بن
٤٧٠)	نوور ده‌بوو تابان له‌قس‌لان ههم له‌به‌ر	وه‌ک له‌قور ههم ئاوی جینگای بولبه‌شه‌ر
٤٧١)	ته‌و ده‌رو دیوار ده‌بوون گشت گیان له‌به‌ر	جا به‌بی همه‌بال ده‌هاتن قسل و به‌ر
٤٧٢)	نین وه‌کوو دیواری دونیا بی گیان	حق ده‌لی دیواری جه‌ننه‌ت گشتیان
٤٧٣)	زیندووهمال، چونکه‌مالی شایه‌ته‌و	ههر وه‌کوو دیواری ته‌ن ئاگایه‌ته‌و
٤٧٤)	دین ده‌لین گه‌ل ته‌هلی جه‌ننه‌ت قیل و قال	دارو میوه‌و ئاوی ساف و بی میسال
٤٧٥)	چا ده‌بو وجه‌ننه‌له‌نییه‌ت ههم له‌کار	چا نه‌بووجه‌ننه‌ت له‌خشت و به‌ردو دار
٤٧٦)	ته‌و بینای ئاخ‌ر، له‌تاعه‌ت چه‌شنی دور	ته‌و بینای دونیا له‌ئاوه‌ههم له‌قور
٤٧٧)	ئاخیره‌ت لای عیلم و، دونیا لای زیان	ده‌چنه‌وه‌لای ته‌سلی خو، ههر دووکیان
٤٧٨)	دین ده‌لین گه‌ل ته‌هلی جه‌ننه‌ت باس و خواس	ته‌خت و تاج و کاخی بی وینه‌و لیباس
٤٧٩)	مال به‌بی جاروو ته‌میز ده‌کریته‌وه	فه‌رش بی فه‌ر‌پاش لوول ده‌دریته‌وه
٤٨٠)	توبه، بی جاروو ده‌با چی تۆز بی	گهر به‌تۆزی غهم دل‌یک ئالۆزبی
٤٨١)	ده‌رک و حه‌لقه‌ههر دوو بوون ئاواز خوان	جا به‌بی حامیل بوو ته‌ختی وی ره‌وان
٤٨٢)	جا چ سوود، گهر‌کو نه‌که‌م من ته‌و به‌یان	دل له‌نینوی دایه‌زینی جاویدان
٤٨٣)	تا بکا په‌ندان له‌بو به‌ندا ن، به‌یان	گهر ده‌چۆ مه‌سجید سوله‌یمان زوو به‌یان
٤٨٤)	فیعلی وی نوێژ بوو که‌ده‌یکرد بو خودا	ته‌و به‌قه‌ولو فیعل، وه‌عزی دا ده‌دا
٤٨٥)	چون له‌پرووحی عام ده‌کاتن ته‌و ته‌سه‌ر	په‌ند به‌ته‌عمال زیده‌دیته‌به‌ر نه‌زه‌ر
٤٨٦)	گهر چی ته‌ئسیری له‌عالم محکه‌مه	چون له‌ویدا وه‌همی میر بوون زۆر که‌مه

داستان‌ی شرووعی خه‌لافه‌تی عوسمان (رضی‌الله‌عنه) و خوتبه‌ی وی له‌باره‌ی ته‌و مه‌تله‌به

که‌ نه‌سیحه‌ت به‌کردار چاتره‌ تا نه‌سیحه‌ت به‌گوفتار ..

خولاسه‌ی داستان ..

کاتیک که‌خه‌لافه‌ت به‌حه‌زهره‌تی عوسمان بنی عه‌فان(خه‌لیفه‌سووه‌م) گه‌یشت چۆ سه‌ر مه‌نه‌ر وله‌جی پیغه‌مبه‌ر دانیشته‌و مه‌نه‌ره‌سی پله‌ی هه‌بوو .پله‌ی ته‌وووه‌ل(بلیندترین پله‌ه) جی پیغه‌مبه‌ره‌بوو که‌له‌کاتی ته‌دا کردنی خوتبه‌له‌سه‌ر وی دا ده‌نیشت. پاش فه‌وتی حه‌زهره‌تی

پێغه مبه رحه زهره تی ئه بووبه کر (خه لیفه ی ئه وو له) له سه ر پلله ی دووهم دانیش. و کاتیک که خه لافه ت به چه زهره تی عومه ر (خه لیفه ی دووهم) گه یشت له سه پلله ی سووهم دانیش به لام کاتیک که خه لافه ت به چه زهره تی عوسمان گه یشت له جیتی پێغه مبه ر دانیش. له و کاته دا به کیک له حازرانی ئیراد گر، به حاله تیکی ئیعتیراز به وی کوت: تۆ له لیحازی مه قام و روتبه له سه له فه کانی خۆت که متر و پاینتری ئه دی بۆچی له جیتی پێغه مبه ر دانیش تووی؟ چه زهره تی عوسمان ده جوابی وی دا کوتی ئه گه ر له پلله ی سووهم (ئاخرین پلله ی مه نبه ر) دانیش تبه ام واتان ده زانی که ئه من خۆم وه کوو عومه ر حساب ده که م و ئه گه ر له سه ر پلله ی دووهم دانیش تبه ام وا خه یال ده کرا که ئه من خۆم هاو شان و هاو مه قامی ئه بوو به کر حساب ده که م.. به لام ئیستا له جیتی پێغه مبه ر دانیش تووم هیچ که س پیتی وا نییه که ئه من ده مه وه ی خۆم هاو شان و مه قام و روتبه ی پێغه مبه ر نیشان بده م.. پاش ئه و جوابه چه زهره تی عوسمان له باتی خوتبه ئه دا کردن هه تا نزیك عه سر بێ ده نگ دانیش .. هیچ که س قودره تی ئه وه ی نه بوو که به وی بلی یا خوتبه ئه دا که و یا له مزگه و ت ده ر که وه.. چونکه هه موو حازران له هه بیه ت و شکوه و عه زه مه تیکی که له مزگه و ت ئیحساس ده کرا سه رسام مابوون ..

٤٨٧)	جی به جی ئه و چوو وه سه ر مه نبه ر که و ت	گه رکو عوسمان جی نشینی به رکه و ت
٤٨٨)	دوو هه می کرد بووبه کر بۆ خۆی به جی	پلله کانی وی به ئه زمار بوون، سی
٤٨٩)	حورمه تی ئیسلام و دینی گرت به ر	داده نیشته سه ر پلله یی سیهه م عومه ر
٤٩٠)	داده نیشت له و مه نبه ره، لای سه ر سه ری	ده وری عوسمان ئه و که چۆ سه ر مه نبه ری
٤٩١)	جیتی ره سوول لینی دا نه نیشتن ئه و دوو یار	وای له وی شه خسیک فزوول کرد پر سیار
٤٩٢)	زۆر له و انت که متره تۆ روتبه خۆ	چۆن له وان دوو زیده خۆت زانی ئه تۆ؟
٤٩٣)	وا ده زانرا، خۆم ده زانم وه ک عومه ر	پێیده کوت من بام له پلله ی سی ئه گه ر
٤٩٤)	وێده چوو پیم وایه، وه ک بوو به کر وام	گه ر له پلله ی دوو که جیتی بوو به کره بام
٤٩٥)	چونکه مه علومه که وه ک ئه و شایه نیم	چوو مه لای سه ر، جیتی موحه ممه د، شای عه میم
٤٩٦)	نه یده کرد واز، بۆ و تار ئه و لیوو، زار	تا کو عه سری ما له جیتی خوتبه و و تار
٤٩٧)	یا بیژنی یا له مه سجد ده ر که وی	که س نه بو بیژنی به وی ئه و ده م له وی
٤٩٨)	پر له نووری خوابو ئه و سه حن و بام	هه بیه تیک دایگر تبه و گشت خاس و عام
٤٩٩)	له و هه تا، کوێر بۆی ده هات گه ر ماوو، تین	نووری وی زا هیره دی بینا یه قین
٥٠٠)	تیده گا ئه و، رۆژی ره و شه ن ده ر که و ت	گه رکو گه رمای، کوێر وه تۆقی سه ر که و ت

- تین کهوابی وازده کاتن چاو ته‌واو
 خه‌سته‌گی دیتن له‌گەر مای وا که‌می
 کوپر له‌نووری خوا که‌گەر مای هات له‌بو
 خوشمه‌رام تو گهرچی مه‌ستی هەر ده‌می
 سه‌می کوپران بوو له‌تاو، تین ته‌ی جه‌ناب
 ته‌و که‌سه‌ی دی نووری زاتی حق، جه‌لی
 سه‌ت به‌رابه‌ر قودره‌تی گهر بی زه‌بان
 وای به‌حالی وه‌ی که‌ده‌س له‌و په‌رده‌دا
 ده‌س که‌هیچ، ده‌برئ له‌وی وه‌ک ده‌ست، سه‌ر
 بو میسال من مه‌تلهم واکرد به‌یان
 خاله‌ بوو خال گهرکوو هه‌بیا ته‌و زه‌کەر
 فاسیله‌ی ته‌زمان و چاوی بی گومان
 تو مه‌به مه‌ئووس له‌ نووری کردگار
 داده‌نین ته‌ئسیر له‌سه‌ر یه‌ک له‌کان
 رۆژ له‌ ئاسمان زولمه‌تی شه‌و لاده‌با
 پینج سه‌دان سال دووره‌ ئاسمان تا زه‌وی
 سی هه‌زاران سال و پینسه‌ت، تا زوحل
 تیک ده‌چی سته‌ر گه‌راوه‌ گهر هه‌تاو
 دئ له‌ نه‌فسی پاکی وه‌ک ته‌ستیره‌ جووان
 زاهیره‌ن ژینمان به‌ته‌ستیران به‌نه
- تا بیین ههرچی بیستی ته‌و، به‌چاو
 دل ده‌بی واز، تینی وای بی ههر ده‌می
 ته‌و له‌شایان گاز ده‌کا، بینامه‌خو
 ماوه‌تاینا بی، ریگا که‌می
 بی گومان (و الله اعلم بالصواب)
 شهرچی وا کوا دئ له‌ده‌ستی بوو عه‌لی؟
 کتیه‌بیتن لا ببا په‌رده‌ی عه‌یان
 تیغی حق ده‌ستی ده‌کا زوو له‌و جودا
 ته‌و سه‌ره‌ی ریگای غرووری گرت‌ه‌به‌ر
 کوا ده‌نا دیتن له‌ده‌س ته‌هلی زه‌بان؟
 بو گریم خه‌لکی ده‌لین وایا ته‌گهر
 گهر بلهم سه‌د سال، که‌مم کرد من به‌یان
 بی‌هه‌وئ حق دئ له‌بو لات نوور به‌غار
 ده‌مه‌ده‌م ته‌ستیره‌کانی ئاسمان
 زولمه‌تی به‌د، رۆژی حق ده‌یدا به‌با
 ئاسمان نیزیکه‌ بو ته‌ئسیر له‌وی
 ته‌و له‌رووی عه‌ردی ده‌دا ته‌نجام عه‌مهل
 سایه‌ توولی کوا له‌حاست تاوی به‌ناو؟
 نوور له‌بو ته‌ستیره‌کانی ئاسمان
 باتینه‌ن ته‌فلاک به‌ئیمه‌، چی هه‌نه

به‌یانی ته‌و مه‌تلهم به‌که‌ حوکه‌ما ده‌لین ئاده‌می عاله‌می ته‌سغه‌ره‌ و حوکه‌مای ئیلاهی

ده‌لین ئاده‌می عاله‌می ته‌کبه‌ره‌ چونکه‌ عیلمی حوکه‌مای زاهیری مونه‌سیر به‌

سووپه‌ت و زاهیره‌ به‌لام عیلمی حوکه‌مای ئیلاهی مه‌پووت به‌حه‌قیقه‌تی ئاده‌مییه‌

- جا به‌زاهیر عاله‌می ته‌سغه‌ر ته‌توی
 میوه‌ زاهیر گهر له‌دار په‌یدا ده‌بی
 گهر نه‌با مه‌قسوود له‌دار میوه‌ی به‌تام
 جا له‌باتین دار له‌میوه‌چاده‌بی
- جا به‌باتین عاله‌می ته‌کبه‌ر ته‌توی
 باتینه‌ن هه‌ر بو سه‌مه‌ر دار چا ده‌بی
 باغه‌وانان کوا ده‌یان چاندن نه‌مام؟
 گهر چی زاهیر به‌ر له‌دار په‌یدا ده‌بی

بۆيەئەحمەد	ۋاي بەئىمەدا خەبەر	زىر ليۋاي من ئەنبييام بوون پىشتى سەر	(۵۲۵)
بۆيەفەرموۋى ۋا رەسوۋلى بافتوون	(رەمزى نحن الاخرون السابقون)	(۵۲۶)	
گەر بەزاهىر من لەئادەم ھاتمەدى	جەددى جەددىم، من لەماناي سەر مەدى	(۵۲۷)	
ھەر لەبەرمەن سەجدەيان بۆ برد مەلەك	ھەر لەبەر من چوو ھەتا ھەوتەم فەلەك	(۵۲۸)	
جا لەمەنا چادەبوو بايم لەمن	دار لەمەنا گشت لەميوان چا دەبن	(۵۲۹)	
فكرى ئەووەل دى لەئاخىر بۆ عەمەل	خاسسەئەو فېكرەى بېى ۋەسفى ئەزەل	(۵۳۰)	
جا لەئاسمان لەحزەلەحزەبى ۋچان	دېن دەپۆ ن بى ۋەقفەلېرە،كاروان	(۵۳۱)	
دوور نىيەپى ۋا لەبۆ كاروانى ۋا	بۆ دلېر، سەحرا نىيە، بى ئىنتىھا	(۵۳۲)	
دەچتەكەبە،دل ھەموو كات و زەمەن	خسلەتى دل، خوا دەكا، ئىعتنا بەتەن	(۵۳۳)	
دوورو نىزىكى فەقەت ھەر بۆ تەنە	دوور و نىزىكى لەلاى خوا كوا ھەنە؟	(۵۳۴)	
ئەو دەمەى حەق تەن بەرۋووح تەبديل دەكا	تەيى رى ، بى فەرسەخ و بى ميل دەكا	(۵۳۵)	
سەت ئومىد و ئارەزوو ھەن ئەى جەۋان	تۆ برۆ بى قىل و قال بەدۋاي ئەۋان	(۵۳۶)	
گەر چى دانىشتوۋى خەرىكى گەتوگۆى	تۆ لەكەشتى دا لەخەو داى رى دەپۆى	(۵۳۷)	

تەفسىرى ئەو ھەدىسەكە: (مئل امتى كمئل سفینه نوح من تمسك بها نجا و من تخلف عنها غرق)

بۆيە فەرموۋى پېشەۋايى دىنمان	من ۋەككو كەشتىم لەتوۋفانى زەمان	(۵۳۸)	
ۋەك گەمى نووحىن من و يارانمان	ھەرچى دەستى گرت بەوى بۆى ھات ئەمان	(۵۳۹)	
تا لەلاى شېخ بى، بەدىت تۆ لا نىيە	تۆ لەكەشتى داى و، چاۋ پىنى ۋا نىيە	(۵۴۰)	
تاكوسايەى كاملىكت بى لەسەر	تۆ لەكەشتى دا دەپۆى بى ھىچ خەتەر	(۵۴۱)	
دوور مەبەقەت لەو نەبى دەۋ رانى خۆت	كەم كەتەكەسەر فەن و بوپھانى خۆت	(۵۴۲)	
گەرچى شىرىش بى برۆى گەربى دەلىل	خۆت لەگومراھى دەبىنى زۆر زەلىل	(۵۴۳)	
تۆ بىكەپەرواز بەبالى يادى شېخ	تا بىبىنى يارمەتى ئەفراى شېخ	(۵۴۴)	
مەۋ جى لوتفى ۋى دەمىك بۆ بالى تۆ	نارى قەھرى ۋى دەمىك ھەمبالى تۆ	(۵۴۵)	
قەھر و لوتفى ۋى مەزانەلىك جىيان	چونكەھەردووك سوود دېتن نەك زىيان	(۵۴۶)	
جار و بار ۋەك خاك دەتكا جوان وشىن	جار و بار دەتكا،گەلىك گەۋرەو سەمىن	(۵۴۷)	
ئەو دەداتە جىسمى عارف خوۋى جەماد	تا لەۋى شىن بى گول و نەسرىنى شاد	(۵۴۸)	
غەبرى ۋى ئەو ھالەتايىنى چكەس	بۆى بەھەشت ھەرمەغزى پاك دەيكات ۋەس	(۵۴۹)	

- تۆ لە مەغزەت دەرکە زوو ئىنكارى يار
تا لەجەننەت يىت بۆتۇ بۆنى يار
گەر لەنىو ميعراجيان خۆت دادەنا
نەك وەكوو ميعراج لەعەرزى تا قەمەر
نەك وەكوو ميعراجى ھەلمان تاكو زوور
زۆر بوراقى چاكەبۆ ئىنسان، فەنا
كىتوو دەريايان لەزىر سىم دا دەنى
تۆ لەكەشتى دا بىمىنە جا لەوئ
تۆبۇ بى دەست و پى لای کردگار
ئەو بەگوفتار دەيدىرى پەردەى گومان
زىر وەشتىن كە، ئەى فەلەك گفتارى وى
زىر وەشتىن كەى زۆر لەبۆت زىر چادەبى
گەر نىسار كەى ھەر لەبەر خۆت وادەكەى
- تاكوپۇ بى بۆن لەلای گولزارى يار
وەك موخەممەد لای يەمەن، بۆى کردگار
وەك بوراق بۆلای سەرو دەت با، فەنا
بەلكەوەك ميعراجى قامىش تا شەكەر
بەلكەوەك ميعراجى نوتفەتا شعور
گەر فەناكەى خۆت دەت با بۆ بەقا
ئەو جىھانەى جىسى بۆ پىشت لادەنى
چەشنى رووچىك بە، وەدووى مەعشوق كەوئ
وەك بەجى دىلن عەدەم، گىنان بەغار
گوئەدرانى وى كەخەو نەيگرتان
بۆ جىھانى وى، جىهان! سەر كەنەوى
جامىدت گوويا وو بىنا جا دەبى
چونكەوا، سەر مايەزۆر پەيدا دەكەى

داستانى ھەدىە بەپىي كردنى بەلقىس لە شارى سەبا بۆ سولەيمان(عليه السلام)

- ئىستىرى چل دانەنارد بلقىس، گشت
وارىدى سەحرانى سولەيمانى كەبوون
تا كو چل مەنزىل لەسەر ئالتوون دەچوون
زۆر دەيانكوت زىر لەبۆ جىنى خۆ بەرىن
سەر زەمىنىك زىر كەبى سەر تا سەرى
عەقلى خۆى ھەركەس كە ھەدىەى خوا دەكا
چونكە دىتيان ھەد يەيان نىتى رەواج
ئەو چەلەش كوتيان كەتايىع سەرورەرىن
ئىمە دەبەين ھەدىە، زىر يا خاك بى
گەر بلن ئەو ھەدىە ئىو بەر ئەو
گەر سولەيمان واى دەدى خەندەى دەھات
من كەنالم ھەدىەبىنن ھىچ دەمى
- بارىيان بوو ھەدىە زىرى سوورى خشت
فەرشى وئ يان دى بەتىكرا ئالتوون
تا ئەما قەدرى لەلای وان ئالتوون
ئىمە ئابروومان بەھىچى بۆ بەرىن؟
شىتە ھەر كەس ھەدىە بۆ وئ زىر بەرى
ئەرزىشى عەقلى لەوئ كەمتر لەكا
شەر مەزار بوون ھەر نەچوونيان دى عىلاج
باش بىي يا بەد، دەبى ئەو ھەربەرىن
ئەمرى فەرماندە دەبى ھەر بىتە جى
جى بەجى دەى بەينەو، ئەمرە ئەو
من لەكەس ھەدىەم نەكرد داوا، چ كات
لايقى ھەدىەم بىن، خۆم دەو دەمى

- زۆر ھەداياى جالېم بۇ دىئ لەغەيب
 ۵۷۵) قەت بەشەر ناكا لەبۇ ئى والەپەيب
 ۵۷۶) ۋو لە ئەستېرىك دەكەن زېر چادەكا
 ۵۷۷) ۋو لەرۇزى ئاسمانى چوار دەكەن
 ۵۷۸) ۋۇ بەدەستورى خودا گەر ما دەدا
 ۵۷۹) ۋۇ كە گىرا چىت لەدەس دىئ گەردەكەي؟
 ۵۸۰) بۇ ئەدى داوا دەكەي تۇ زۆر زەبوون
 ۵۸۱) نىوەشەو گەر بت كوژن لەكوپپە ناو؟
 ۵۸۲) حادىسات ئەغلەب لەشەو دا دىتەجى
 ۵۸۳) گەر ئەتۇ تەعزىم بگەي پەرورەدگار
 ۵۸۴) گەر تۇ مەحرەم بووى دەكەم واز گەل تۇ دەو
 ۵۸۵) ۋو ھەتەو پاكەن بۇ ھەتاوى ۋوونە شەرق
 ۵۸۶) ئەو دەمەۋزەھەتاو گەر دەر كەوئ
 ۵۸۷) وا لەحاس تاو، زەرپەرچووك وېي نىشان
 ۵۸۸) ئەو ھەتاوەي نوور بەگشت دونيا دەدات
 ۵۸۹) زەرپەرەيلەي نوورى بىي حەد جوانى عەرش
 ۵۹۰) تۇ دەبىنى ئەو زەلېل و بىي قەرار
 ۵۹۱) واى لەدووكەل يەك ئەسەر دا، خواى قەدېر
 ۵۹۲) زۆر عەجەب ئىكسىرە ئەولەو نىسفى نوور
 ۵۹۳) زۆر عەجەب مېنا گەرىكەكردگار
 ۵۹۴) باقى ئەستېران وگىيانىش وەك ئەوان
 ۵۹۵) چاوى حىسسى، زۆر لەحاستى تا و زەلېل
 ۵۹۶) تا زەلېل بېتن لەحاستى چاوى وا
 ۵۹۷) چونكەچاوى وا لەنوورە، تا و لەنار
- ۵۷۵) قەت بەشەر ناكا لەبۇ ئى والەپەيب
 ۵۷۶) ۋو كە ۋەي ئەستېرەكەش پەيدا دەكا
 ۵۷۷) گىيانى ئەرزىشمەندى خۇتان خوار دەكەن
 ۵۷۸) ئەحمەقەھەر كەس بېيۇزى بەو خودا
 ۵۷۹) ئەوېشى ۋووى ۋۇزى ۋوون چۆن دەرەكەي؟
 ۵۸۰) لابەتارى ۋۇز، ئەي حەق بېكەۋوون
 ۵۸۱) تۇبنالى ئەو بەدادت بىي بەتاو
 ۵۸۲) ئەو دەمى مەعبودى تۇ پىنھان دەبىي
 ۵۸۳) تازەناكەي ۋو لەئەستېران چ جار
 ۵۸۴) تا بېبىنى ۋۇزى ۋوون تۇ نىوەشەو
 ۵۸۵) بۇ تلووعى وى شەو و ۋۇز نىانە فەرق
 ۵۸۶) شەو لەجىنى خۇي شەو نىيەدەرۋا لەوئ
 ۵۸۷) وەك لەحاستى مەغز، تاوى ئاسمان
 ۵۸۸) چاۋ لەحاستى وى دەبىي حەيران و مات
 ۵۸۹) زەرپەرەيلەي نوورى بىي پايانى عەرش
 ۵۹۰) چاوى تۇ بىنا دەكاتن كەردگار
 ۵۹۱) بوو بەتاوى ۋوون و بىي مىسل و نەزىر
 ۵۹۲) ھاتەسەر دووكەل دروست بوو تاوى سوور
 ۵۹۳) زۆر خەۋاسى بۆزوحەل كەرد واگوزار
 ۵۹۴) وان، بزانەمەتلەبى وا، ئەي جەۋان
 ۵۹۵) بېنەدەستى خۇت چاوى خواى جەلېل
 ۵۹۶) نوورى پەخشان و بلاوى تاوى وا
 ۵۹۷) بىي نىھايەت نار لەحاستى نوورەتار

كەرامات و نوورى شېخ عبداللە مەغرىبىي قەدىس اللەسپە

خولاسەي داستان

شېخ عەبدوللاي مەغرىبىي لەماۋەي شەست سال ژيان دا تارىكى نەدى چونكەئەو عارفىكى
 ۋووناكېر بوو وتارىكايى شەو مانعى دىتنى وى نەبوو، مۇرىدەكانى وېش ئەو كەرامەتەي وىان

تەسدىق كەرددوھ و كوتوپانە كە ئىمە شەۋانە لەگەل ۋى لە سەحراۋ بىبابانى پەر دەرۋو و كەندال
و قولكەدەرۋىشتىن ئەو لەپىشمان دا دەرۋىشت و ئىمە لەخەتەرى كەندال و قولكەى زۆر ئاگا
دەكرد...

(۵۹۸)	نەم دى قەت شەو گەرچى شەست سال بووم زىيان	شىخ عەۋلای مەغرىبى ۋاى كەرد بەيان
(۵۹۹)	ھەم بەشەو ھەم رۆژ ھەم ئىك چوونى حال	نەمدى تارىكى لەماۋەى شىست سال
(۶۰۰)	رې دەرۋىشتىن لەدوۋى ۋى، ئىمەشەو	سۇفىيان ۋايان دەكرد تەئىد ئەو
(۶۰۱)	ئىمەلەدوا، ئەو لەپىشمان دا دەچوو	لەو بىبابانانى پەر كەند و دەرۋو
(۶۰۲)	رۋو بەرۋوتان كەندەبۇ لای چەپ برۆن	بى ئەۋەى رۋو كاتەپشت دەيكوت لەبۆن
(۶۰۳)	چون لەپىشمان ديار دەكاتن يەك دەرۋو	جار دەيكوت رۋو كەنە، لای راستە، زوو
(۶۰۴)	چەشنى لاقى بووك تەمىز بوو پايى ۋى	رۆژ دەچوۋىن بۇ لاق بوۋسى لايى ۋى
(۶۰۵)	يا برىندارى دەرۋو بى يا حەجەر	خاك و قور نەى بوو لەسەر ۋى ھىچ ئەسەر
(۶۰۶)	مەغرىبى كەرد چەشنى مەشرىق جىگە نوور	مەغرىبى كەرد مەشرىقى، ئەو خۋاى غەفوور
(۶۰۷)	بى تەفاۋەت سوود دەكا بۇ عام خەلات	نوورى ئەو تاۋى ھەتاۋان رۆژ كەھات
(۶۰۸)	سەت ھەزاران تاۋ لەۋى را ھاتنە دى	نوورى يەزدان چۆن دەبى، بى سوود ئەدى؟
(۶۰۹)	كەى، لەنىو دوۋىشك ۋمارى جووت سەر	تۆ بەنوورى ۋى ئەمىنى گەر گوزەر
(۶۱۰)	رېگرېشى گەركو دى، دەيكا ھىلاك	جا لەپىشت رې دەچى ئەونوورى پاك
(۶۱۱)	تا كو (بىسى بىن ايدىھەم) برۆ	(يوم لاىخزى النبى) راس بگرە تۆ
(۶۱۲)	ئىمتىحان داۋا لەحق كەن پىش لە نەشر	گەرچى حق تۆ زىاد دەكاتن رۆژى حەشر
(۶۱۳)	خا دەزانى كى لەسوود دا، يا زيان	چون بەھەور و مژ، دەبەخشى نوورى گيان

گەراندەۋەى سولەيمان قاسىدانى بلىقس بەو ھەدايى كە ھىنابوۋيان بۇ لاي بلىقس
و دەۋەت كەردنى سولەيمان لە بلىقس بە ئىمان ھىنان و تەركى پۆل پەرەستى ..

(۶۱۴)	زېر لەبۇ خۆۋ، دل لەبۇم بىنن بەغار	بچنەۋەئەى قاسىدانى شەر مەزار
(۶۱۵)	فەرچى ئىستەر بەو بىستەن كۆپر بى تەن	زېرى مىش گەل زېرى خۇتان لىك بەدن
(۶۱۶)	زېرى عاشق، رۋوبى زەردى ئەسفەرە	فەرچى ئىستەر لايقى حەلقەى زەرە
(۶۱۷)	مەنزەرەن بۇ رۆژى ئاسمانان كان	چونكەرۋوى ۋا مەنزەرەى دىدى خودا ن
(۶۱۸)	بەينى ۋان زياتر لە (بعد المشرقين)	دىدى تاۋو حق گەلىكىان فەرەقەبەين

قەلبی پاک و ساف بینن ئیوہبۆم	گەرچی ئیوہن ئیستەگشت یەخسیری خۆم (۶۱۹)
تەیری دان خواز گەرچی جیتی سەر بانەئەو	گەرچی بالی وازەجیتی زیندانەئەو (۶۲۰)
چون بەمەیلی خۆی دلی خۆی دا بەدان	ھەر ئەسیرە، با نەگیرایی، چ ئان (۶۲۱)
ھەرنیگاہینکی کە کرد بۆ دانەئەو	یەک گرتی محکەم لەپیتی خۆ دانە، ئەو (۶۲۲)
دان دەلی ناکی نیگام زاهیر، چ جار	لیت دەسینم عاقیبت سەر و قەر ار (۶۲۳)
چونکە کیشای تۆلەبۆ لای من نیگات	تۆ بزانیە غافل، لیت، چ کات (۶۲۴)

داستانی بەققالیک کە بەردی تەرازووی وی گلی سەر شوشتن بوو و دزینی موشتەری گل خۆر لەو گلە کاتی قەندکیشان ..

خولاسەى داستان ..

کابرایەک کە بەنەخۆشی خۆل خواردن (گل خواردن) گرفتار بوو ھاتە دووکانی بەققالیک تا میقداریک قەند بکڕی.. کابرای خۆل خۆر لە گەلکو دیتی بەردی تەرازووی بەققال لەخۆلە (گلە) زۆر خۆشحال بوو و مونتەزیری فرسەت بوو کە لەو خۆل و گلەھەلگرتی و بیخوای..خولاسە ھەر لە گەلکوو بەققال خەریکی قەند شکاندن بوو ئەو کابرای خۆل خۆر دەستی کرد بەھەلگرتن و خواردنی بەردەگلەى تەرازوو ..بەققال چونکە پیاویکی زیرەک و وشیار بوو لەو کارەى وی ئاگادار بوو .. بەلام عەمدەن وەسەر خۆی نەھینا ..تازیاتەر گل و خۆل بخوای وەزنی گل و خۆلی تەرازوو سووک بکا و لە ئاکام دا قەندى کەمتر بدا بەوی ..

ھاتەلای بەققال چەلیک خۆل خۆر ھەتا	قەندى کەللەى باش لەوی بکړئ و بیا (۶۲۵)
ھاتەلای بەققالی ژیر و توند و تۆل	چاکرا بوو بەردى وەزنى وی لەخۆل (۶۲۶)
پیندەکوئ بەردى تەرازووی من گلە	قەن کړینت تۆ ئەگەر ویستی دلە (۶۲۷)
ئەو کوتی دەمویت قەندم تا ببی	بەردى وەزنت چۆ ن دەبیتن با ببی (۶۲۸)
جا بەخۆی کوت خۆل خۆری بی ورە	بەر، کەھیچ خۆل خۆ لەزیریش چاترە (۶۲۹)
وەک کوتی دەللال بەیەک کوپ ئەى عەزیز	من لەبۆ تۆم دیوہەک کبژ زۆر تەمیز (۶۳۰)
گەرچی زۆر جوان و تەمیزەھەم بەھۆش	بابی ئەوکیژەبەلام ھەلوا فرۆش (۶۳۱)
ئەو کوتی زۆر باشترەگەر وایەئەو	چەور وشیرین تر بوو، وا، بەو خواپەئەو (۶۳۲)
گەرکو نیتەبەردو بەردى تۆ گلە	والەچاکە، گل لەبۆ م میوہى دلە (۶۳۳)
جا لەیەک لینگەى تەرازوو، بۆ زمار	ئەو لەباتی بەرد، خۆلی دا قەر ار (۶۳۴)

- قەن بەقەد ئەو خۇلە، بۇ لای دى، بەدەست
 پىنى نەبووچون ئەو چەكۆچ، تەئخىر بوو
 پرووى لەلای دى کرد بەققال ھەر بەقەست
 زۆر بەترس و لەرز ناكا وا بكا
 دىتبووى بەققال بەلام نەيکرد چ دەنگ
 گەكو دەدزى تۆ لەمن خۇل، ئەى فلان
 تۆ نەقامى بۆيە ترست لىمە خۇ
 گەر چى مەشغوولم بەزاهىر، نىم نەقام
 گەركو كىشرا قەند و بردت ئەو دەمە
 زۆر بەلەززەت تەير دەروانى لەدان
 گەر لەچاو بۆت بىت لەززەت ئەى جەناب
 ئەو نىگاھەى تۆ لەدوور وەك تىر و سەم
 مالى دونيا داوى تەيرانى زەعيف
 تا بەمولكى وا عەزىم گەر بۆتە داو
 من سولەيمان، نامەھوى خۇ مولكبيان
 ئىستە ئىئوھبون لەپۇ مالتان ئەسىر
 لەو جىھانەتۆ كەئىستاكەى ئەسىر
 لەو جىھانەتۆ ئەسىرى گيان لەبەند
- دەيشكاند تا ھىچ نەبن بالا و پەست (۶۳۵)
 موشتەرىش چون مونتهزىر بوو، گىر بوو (۶۳۶)
 موشتەرىش دەى برد لەبۇ ئەو خۇلەدەست (۶۳۷)
 چاو لەمن كا ئىمتىحانم جا بكا (۶۳۸)
 تا كو بدزى زىدەخۇل ئەو زەرد رەنگ (۶۳۹)
 خۇ لە بۇ خۇت عاقىبەت دىنى زيان (۶۴۰)
 من دەترسم كەم بخوى تۆ زۆر بخۇ (۶۴۱)
 تاكو بگرى بەھرەلىم تۆى والەخام (۶۴۲)
 تىدەگەى كام عەقلى زۆرە، كام كەمە (۶۴۳)
 دان لەدوور را تىز دەكانت لەو ددان (۶۴۴)
 تۆ لەگۇشتى خۇت دەخوى ئەو دەم كەباب (۶۴۵)
 عىشقى تۆ زياتر دەكات و سەبر كەم (۶۴۶)
 مولكى ئاخىر داوى تەيرانى شەرىف (۶۴۷)
 تەبرى باش و زۆر عەزىم بگرىن راو (۶۴۸)
 دەمەھوى تاكو نەيەت بۇ وان زىيان (۶۴۹)
 ھەر كەسىك خۇى دا نەجات ئەو بوو ئەمىر (۶۵۰)
 زۆر بەناحق نىوى خۇت دانا ئەمىر (۶۵۱)
 خۇت بە گەورە و مىر دەزانى تاكو چەند؟ (۶۵۲)

دل‌دانه‌وه و لاواندنه‌وهى سولەيمان(ع) ئەو قاسىدانە و وەدەر خستنى ترس و وەحشەت

لەدلى وان و عوزرى قەبوول نەکردنى ھەدىە لەوان و تەوزىحى ئەو مەتلەبە لە بۇ وان ..

- ئەى رەسوولان ئىئوھبن، بۇ من رەسوول
 چى عەجەب دىو، گەركو لای بلقىس چوون
 تا بزانى نىمەمن بەدوايى زىر
 ئەو كەسەى گەر بى ھەوى خاكى زەمین
 بۆيەحق تەبدیل دەكا ئەى خۇش نىو
 نانھەوى زىر چون ھەمانە، زىدەفەن
 چۆن لەئىئوھزىر ئەمن، داوا دەكەم؟
- رەددى من چاتر لەبۇ تان تا قەبوول (۶۵۳)
 پىنى بلین لەو دەشت و سەحراى ئالتوون (۶۵۴)
 چون دەئىرئ زىرلەبۇمن خوايى زىر (۶۵۵)
 گشت بەزىر تەبدیل بىى و، دوپررى سەمین (۶۵۶)
 رۆزى مەحشەر ئەو زەمىنەگشت بەزىو (۶۵۷)
 جا دەكەبنەزىر خەلكى ھەر چى ھەن (۶۵۸)
 بىم ھەوى كىمیاگەرو لى چادەكەم (۶۵۹)

- تەرکی مولکی ئەو جیهانەشەرتی وی
وات دەزانى تەختە، خێر، بوو تەختەدار
تۆ کەپاشای ریشى خۆت نى جا ئەدى
بى مורادى تۆ، دەبى ریشى سبى
مالىک ئەوکەس هەرچى وەدواى وی کەوى
گەربەهى سەجدەئەتۆ بۆ کردگار
جا دەنالى تۆ کەناموى مولکی وا
چونکەبوو یان پادشایان بەدەرەگى
چەشنى ئیبراھیم دەبوون حەیران دەنا
تا سەباتى بى جیهانى رۆزگار
تا بى شیرین لەلای وان تەخت و تاج
گەر لەباج تۆ کۆ وەکەى زیر چەشنى خیز
نین رەفقى رۆوح، مولک و زیر و جل
تا بزانی تۆ جیهان چالیکەتەنگ
تاکو گەر دەرچووی لەجالی تەنگ تەمام
شت سەرو بن دین لەجال دا بەر نەزەر
وەختى کایە، چون نەقامن زۆر، منال
بوون بەکیمیگەر عموومى عارفان
- (۶۶۰) چونکەمولکی دیکەزۆر هەن، مەعنەوی
(۶۶۱) وات دەزانى لای سەرووی، خیر لایى خووار
(۶۶۲) چون دەبى پاشا، لەبۆ باش و بەدى؟
(۶۶۳) شەر مەزاری ریشى خۆت بە، ئەى غەبى
(۶۶۴) غەبرى دونیای دەس کەوى چى بى هەوى
(۶۶۵) خۆشترە بۆتۆ لەدەو لەت سەت هەزار
(۶۶۶) مولکی سەجدەم بى عەتا کەئەى خودا
(۶۶۷) قەت نەیان کرد بۆى شەرابى بەندەگى
(۶۶۸) سەلتەنەتیان، بى درەنگ جا، لا دەنا
(۶۶۹) دای دەنا حەق مۆر لەسەر چاویان و زار
(۶۷۰) چاو، کەدەستینىن لەپاشایان خەراج
(۶۷۱) عاقیبتە میراتە، بۆ باش، یانە حیز
(۶۷۲) زیر بدە، بۆ چاو ئەتۆ، بستیئەکل
(۶۷۳) چەشنى یوسووف ئەو تەناف تۆ بیتنەچەنگ
(۶۷۴) رۆوح بلى پىنت موزدە(هەذا لى غلام)
(۶۷۵) وەک بەزیرى سوور دەبینى چاو، بەر
(۶۷۶) لەتکەقاشوولان دەبینن، زیر و مال
(۶۷۷) بى رەواج مان مەعدەن و کان لای ئەوان

دیتنى دەرویش گرووھیک مەشاىخ دەخەو دا، وداوا کردنى پزقى حەلال لەوان بەبى رەنج
مەشغوول بوون بەکەسب و دوور مانەو لەعبادەت، وئیر شادو ریتموونى وان بۆ ئەو
دەرویشە و شیرین بوونى میوهى تفت و تالى کۆ بە کۆمەکی ئەو شېخانە..

خولاسەى داستان

یەکیک لەساحب دلان کوتى لەخەو دا جەماعەتیکم لەمەشاىخ دى، وپزقى حەلالم لەوان
داواکرد ئەوان ئەمنیان بۆ لای جەنگەلیک لەئەترافى کتویک ریتموونى کرد، وئەمن لەوى
میوهى شیرینم دەخوارد، لەئەسەرى خواردنى ئەو میوانەقەلبى من وەک کانیاو حیکمەت و
مەعریفەتى لى هەلدەقولى، وھەركات لەو حیکمەتەم بەسەرزاری دا دەھات فەھم وەعقل
لەبىستنى ئەو مەعاریفى بەدیع و بیکر، مات و سەرسام دەمان، لەو حالەتەدابووم کەئەو

كەرامەتى خۇدايى لەنىۋ خەلىكى ئاشكراۋ بىلاۋ بۆ ۋە ۋەلەۋ ئاشكراۋ ۋە ئىحتىمال بوۋ كەفەيتنە پەيدا بى، جا لەبەر ئەۋە، لەخوام داۋا كرد كە ئەۋ كەرامەتەم لى ۋەر بگىرتەۋە، ۋەلباتى ۋى زەۋقى رۈۋحانى مەن زىاتر بكا، ۋەخوداۋەند دوعاى مەنى قەبۇل كرد، ۋەزەۋ قىكى ۋەھام ۋەگىر كەۋت كەبەخۇم دەكوت كەبەھەشتىش لەۋ زەۋقەمەنەۋىيەخۇشترو باشتىرىيە، تاكۇرۇژىك لەۋ دەرۋبەرەدا توۋشى دەرۋىشلىك داركىش بوۋم كەتپەلەكەتتىكى دار لەسەر پىشت بوۋ، ۋەزۆر خەستەۋ ماندوۋ بوۋ، بەخۇم كوت ئەمەن كەدەفكرى رزق و رۇزى دانىم ۋا چاكەچەند دىنارىكم كەلەپىش دا بەدەس ھىناۋەۋەلەگۆشەتتىكى كراسەكەم دروۋمە، بىدەم بەۋى تا كو چەند رۇژىك لەغەمى زىندەگى ئاسوۋدەبى، بەلام غافل لەۋەكە ئەۋ دەرۋىشەعارفىكى رۈۋناك بىر بوۋ، ۋەئەندىشەۋفكرى خەلىكى دەرۋىشەۋەئەمەن لەۋ فكرەدا بوۋم كەدەتەم سەبەرۋەكەچەند جوملەتتىكى كوت كەھىچى لى ھالى نەبوۋم لەۋ كاتەدا بوۋ كە ئەۋ دەرۋىشە رۈۋناك بىرەبەتپەلەكەدارەۋەبۇ لای مەن دەرۋىشە ۋەلەناكاۋ بەرقى ھەببەتى ۋى تەۋاۋى ۋەجوۋدى مەنى تەكان دا، تپەلەكەدارەكەى لەپىش مەن دانا ەردى ۋەدەستى بۇ لای ئاسمان بلىند كردو كوتى ..خوداۋا ھەر چەند ئەتۇ ئەۋ لىۋى خاست ھەنەكەدوعاى ۋان قەبۇلە.. ئەمما بەخاترى لوتف و كەرەمى خۇت ئەۋ تپەلەكەدارەم بۇ بگەبەزىر، لەۋكاتەدا دىتم كەتپەلەكەدارەكەتەبىل بەزىر بوۋ ئەمەن بەراستى لەدەتتى ئەۋ كارە، سەرسام مام، ۋەنەم تۈۋانى كەلەۋى تەكان بخۇم لەپاشان ئەۋ دەرۋىشە رۈۋناك بىرەدوۋبارەلەخۋاى داۋا كرد كە ئەۋ زىرئانەبەتپەلەكەدار تەبىل كاتەۋە، ۋەجى بەجى تەبىل بوۋ، ۋەئەۋ دەرۋىشەدارەكانى ھەلگرت ۋەبەلەبۇ لای شار ۋەرئ كەۋت تا كو بىان فرۇشى .ۋىستەم كەۋەدۋاى كەۋم بەلام ھەببەت و ەزەمەتى رۈۋحى ۋى مانى رى رۈبىشتەم بوۋ ..

عارفىك ۋاى داستانىك كرد بەيان	مەن چەلىكى دىم لە خەۋدا خىزىان (۶۷۸)
مەن بەۋانم كوت كەزىقىكى ھەلەل	چۈن ۋەدەستەم دى بەبى تىك چۈۋنى ھال (۶۷۹)
بىردىانم جا لەبۇ لای كوۋەسار	جا تەكانىان دا لەبۇم مېۋانى دار (۶۸۰)
شېرنى كردن خوا لەبۇ ت، مېۋانى دار	ھېمەتى ئىمەى سەبەب كرد، كردگار (۶۸۱)
جا بخۇ پاك و ھەلەل و بى ھېساب	بى تەقەللا، بى سەرىشەبى عەزاب (۶۸۲)
ھات لەبۇ م لەۋ رزقەلوتفىك چەشنى دۈر	زەۋقى ۋى عەقلى دەرۋىش مات و ۋر (۶۸۳)
فەيتنەيە ئەۋ ھەى كۈتەم ئەى خۋاى جىھان	پىم دەرۋىشلىك بى لەگىشت خەلىكى نېھان (۶۸۴)
مەن دلم خۇش بوۋ لەدەستەم دا ۋتار	مەن دەرۋىش خەندەن لەشادى، ۋەك ھەنار (۶۸۵)

- من کوتم جهننت که هیچ شت لئی نهبی غەیری شادی، من هەمەهیچ جینی نهبی (٦٨٦)
 نیعمەتی وی ئارەزوو ناکەم ئەمن نیعمەتی جهننت دەبی لام، کەم ئەمن (٦٨٧)
 من کەمیکم زیری پیش مابوو، لەلا من دروو بووم ئەو لەگۆشیکی عەبا (٦٨٨)

نییەت کردنی وی کە ئەو زێرە بداتە دەرویشی دارکێش، چونکە ئەمن بەسەبەبی کەرەماتی
 مەشایخ پزق و پۆزیم وەدەست کەوتوووە و ناپەرەحت بوونی ئەو دارکێشه لە نییەتی ئەو
 دەرویشە...

- یەک نەفەر دەرویش کەدەوی کێشان دار ئەو لەجەنگەڵ ھاتەوێخەستەو نەزار (٦٨٩)
 من کوتم پۆزیم ھەبە خۆ تاکو ھەم من لەبۆم خۆش بوونە، میوەی تفت و تال (٦٩٠)
 چون نیازمەندی گەروو و، زگ نیمەمن ھاتەدەستم بۆ تەنم میوەی ھەلال (٦٩١)
 من دەدەم بەو دار کێشەبوولەکەم بەو دەدەم ئەو چەند زیرانەیی ھەمن (٦٩٢)
 ئەو لە قەلبم بوو خەبەر دار زۆر زوو تا دوو سی پۆز دەرد و پەنج لەو دوور بکەم (٦٩٣)
 ئەو لە ھەر بیرو خەیاڵ لەو بوو عەیان چونکەگویتی وی ھەبیوو نووری شەمعی (ھوو) (٦٩٤)
 ئەو خەبەر دار بوو لەھەرچی بووی زەمیر ھەک چرایەک شووشەبۆ وی بی مەکان (٦٩٥)
 من کەوام بیرو خەیاڵ کرد ئەو دەمە ئەو خەبەر دار بوو لەھەرچی بووی زەمیر (٦٩٦)
 بیر لەپاشایان دەکەوی بەو جوورە، بۆ؟ کەمکەمەکردی لەزیر لیو زەمزەمە (٦٩٧)
 من نەبووم لەو گەفتەحالی، خۆ بەلام چۆن بە پزقی خۆت دەگەیی نەیدەن، بەتۆ؟ (٦٩٨)
 ھاتەلای من ھەر وەکوو شیرێ قەوی ئەو عیتایی خۆی لەسەر قەلبی دەدام (٦٩٩)
 ھالەتی ئەو دەم کەداینا دار لەعەرز کۆلەپشتی داری دانا سەر زەوی (٧٠٠)
 دەیکوت ئەی ھەق گەرچی تۆ خاست ھەنە یەک بەیەک ئەعزای منی ھینایەلەرز (٧٠١)
 من لەلوتفی تۆم دەوئ ئەی کردگار باش و پاکن موستەجابوددەعوەنە (٧٠٢)
 جی بەجی دیتم کەگۆران دا رەکان بۆم بەزێر تەبەدیل بکەیی ئەو پشەدار (٧٠٣)
 ماوہیەک بێھۆش دەمام، وام دی ئەگەر بوون بەزێری تابناک وەک زیری کان (٧٠٤)
 دەیکوت ئەی ھەق گەر ئەوان مەزن و کێبار جا کەھۆشم ھاتەوێخ ئەو جارەبەر (٧٠٥)
 بیکەدار زیر ئەو چەلەش تۆ یی درەنگ زۆر غەبیورن، گۆر یان کرد ئیشتیھار (٧٠٦)
 جی بەجی زیران دەگۆران، بوون بەدار وەک ھەوێل جار بن بەشکل و ھەم بەرەنگ (٧٠٧)
 جا لەپاشان داری ھەلگرتن بەکۆل عەقل و دیدەمات دەمان، لەو جوورەکار (٧٠٨)
 کەو تەری ئەو، روو بەرووی شار، توندو تۆل (٧٠٨٩)

- دەمەھەویست ھەلیم بەدووی ئەو شائەمن
 ھەبەتە وی دەست وینی بەستم تەمام
 ھەرچی چۆ لای وان فیدا کا گیان با
 جا غەنیمەت بگرەتۆ تەو فیقی وا
 ئەک وەکوو شیتیک کەبی بی قوربی شا
 گەر لەقوربانی بەوی زیاتر بگا
 ئەو ھە، رانی گا، نییەئەوی موفتەری
 ئەو ھە، ھەد یە شایەدای، بی رشوئە
 موشکیلاتم لەو بیرسم تا ئەمن (۷۱۰)
 چون لەلای خاسان نییەرییان عەوام (۷۱۱)
 جەزب و لوتفی وان ئەوی لای وان دەبا (۷۱۲)
 بیتەدەست سوحبەتی سیددیقی وا (۷۱۳)
 سەھل و سادەئەو لەدەس دا جینی وەھا (۷۱۴)
 ئەو بلی ناکا کەبیتن را نەگا (۷۱۵)
 تۆ بەرانی گای دەبینی چون کەری (۷۱۶)
 بەخششی مەحزە، لەدەریای رەحمەتە (۷۱۷)

تەشویق کردنی سولەیمان(ع) قاسیدان، بۆ عەجەلە کردن بۆ کۆچ کردنی بلقیس، بۆ ئیمان ھێنان ...

- وہک سولەیمان کاتی ھەدیەھات لەبۆی
 وەرنەلای من ئەوی عەزیزانی بەھۆش
 بی خەتەر بۆ لای قەراغان رەد دەکات
 من لە بۆتان ری نموونم بی گومان
 وای سولەیمان کوت برۆن ئەوی قاسیدین
 پینی بلین بی، ئەو لەبۆ لامان تەمام
 ئەوی حەشەم خواز، بیزەرەلام بت بی پەلە
 تۆ کەتالیب نی لەگەل تالیب وەرە
 لەشکری بلقیسی کیشا لای خۆی (۷۱۸)
 چون لەدەریای جوود، ئەمواج ھانتەجۆش (۷۱۹)
 جۆشی ئەمواج گەو ھەران ھەر ئان و کات (۷۲۰)
 چونکەوہی کرد دەرکی جەننەت دەرکەوان (۷۲۱)
 لای بلقیس چەشنی مەو، بی، ئیو، دین (۷۲۲)
 زوو کە (ان اللہ یدعو بالسلام) (۷۲۳)
 دەرکی رەحمەت وازە، ئیتستا کە، ھەلە (۷۲۴)
 بیتەدەست تا تەلەب لەو سەرورە (۷۲۵)

سەبەبی ھیجرەتی ئیبراھیمی ئەدھەم (قدس اللہ سەرہ) و تەرکی سەلتەنەتی خوراسان ... خولاسەیی داستان

شەویک ئیبراھیمی ئەدھەم لەسەر تەختی سەلتەنەتی خۆی راکشابوو وپاسەوانان لەسەربانی کاخ مەشغوولی پاسەوانی بوون کەلەناکاو دەنگیکی عەجیبی لەلای سەربان بیست وموتەحەبیر ما و بەپەرتشانی سەری لەپەنجەرەھینا دەرئ و بانگی کرد .. لەو. سەرە چ خەبەرە؟ ئەو سەر و سەدا عەجیبەچیە؟ لەناکاو چەند شەبەحیک سەربان لەسەر بان شۆر کردو کوتیان ئیمەلەو شەوہدا لەوشتی وُن بووی خۆمان، دەگەرین ئیبراھیمی ئەدھەم بەتەعەججوب پینکوتن تا کوئیتستا چ کەسیک وُشتی خۆی لەسەربان دیتۆتەوہ کەئێوہدووہمی بن؟ شەبەحەکان لیکرا لەجوابی وی دا کوتیان تا کوئیتستا چ کەسیک لەسەر تەختی سەلتەنەت بەخودا گەبشتووہکەئەتۆ

دووھەمى بى؟ ئەوھيان كوت و غايىب بوون، وپاش ئەو روو داوھبوو كەئىيراهيمى ئەدھەم بەندو
بىساتى سەلتەنەتى بەجى ھىشت وھاتەلىياسى ئەھلى رىيازەت ..

چەشتى ئەدھەم مولكى دونيات تۆ نەوى	تاكو مولكى جاويدانت دەس كەوى (۷۲۶)
نوستبوو ئەو شا، لەكاخ، شەو دوور لەئاخ	پاسەوانان بوون لەدەركو و بانى كاخ (۷۲۷)
شا، نەبوو مەقسوودى وى تا پاسەوان	گەر كو بىن جەردە و دزان دەر كا ئەوان (۷۲۸)
چونكەدەيزانى كەھەر كەس عادلە	ئەو لەدەردى حادىسات، ئىمەن دلە (۷۲۹)
عدەل و داد بۆ گشت ئومىدان پاسەوان	نەك دەھۆل لىدان لەكانى شەو، لەبان (۷۳۰)
مەقسەدى وا بوو لەئاوازی روباب	چەشتى موشتاقان لەحق بۆى بى خىتاب (۷۳۱)
گەر سەدای زورناو دەھۆل دى ھەر دەمى	ویدەچى وەك نەفخى سوور، ئەمما كەمى (۷۳۲)
واى بەئىمەداخەبەر زانای زەمان	گرتمن ئەلحان لەچەرخى ئاسمان (۷۳۳)
دەنگى چەرخى ئاسمانانەكەخەلق	جار بەتەنبووران دەيلین، جار بەخەلق (۷۳۴)
شەخسى موئىم موعتەقىد بوو ئەودەلى	دەنگى خۆش جىگای بەھەشت بوو، ئەووەلى (۷۳۵)
ئەسلى ئەعزای ئىمە چونكە ئادەمە	لەحنى وامان بىست لەجەننەت دا، ئەمە (۷۳۶)
گەر چى ھىنايان قورۇ ئا، شك، لەبۆن	ھاتەبىرمان كەم ئەلەو ئەلحانى كۆن (۷۳۷)
چونكە تىكەل بوون بەلام گەل خاكى غەم	لىرەوەك وى شادى نادەن، زىرو بەم (۷۳۸)
گەر كوتىكەل مىز بىى ئاوى زولال	ئاو دەبى ئەو دەم گەلىك زۆر، تفت و تال (۷۳۹)
نىو جەسەد مەو جوودە مىقدارىك ئا	ئاگرى خامۆش دەكا، بۆى مىزەناو (۷۴۰)
با نەجىس بى ئا، خۆ ھەر وا دەكا	ئاگرى غەم مات دەكا، ئىمحا دەكا (۷۴۱)
جا غەزای عاشقانە دەنگى خۆش	گەر لەلای حەق لا نەبا ئەو، فەرو ھۆش (۷۴۲)
جا دەبن محكەم خەيالانى زەمىر	دەبنە نەقشى دل بەدەنگى خۆش ، بىر (۷۴۳)
بەو نەوايان زىاد دەبوو سۆزى ئەوین	وەك دەھات بۆگۆرتەكین، سۆزى بەتین (۷۴۴)

داستانى ئەو كابراى تىنوو كە لەسەر دارەگۆيژ ، گۆيژى دەگۆلاوى ژىر دارەكەداويشت تا
بەكەوتنى گۆيزان دەنيو ئا و دەنگى ئا و ببىسى، و دەنگى ئا وەك دەنگىكى زۆر خۆش
ئەوى شاد دەكرد ..

خولاسەى داستان

كابرايەكى تىنووجۆ سەر دارەگۆيژىك كەلەزىرئەو دارەگۆيژەچۆمىكى قوول و پەر ئاوى لى بوو
ئەو كابرايەلكەكانى ئەو دارەگۆيژەى دەتەكاند و گۆيژەكانى دەگۆلاوى بن دارەكەدا ويشتن

ۋەكەۋ تى ئەۋ گۈيۈزەنەدەنئۆ ئاۋ، دەنگىك دەبىسرا ۋەندە بلىقك لىسەر ئاۋ زاهىر دەبوون ..
 كابرايەك كەخۇى زۆر بەعاقىل دەزانى بەۋى دا دەۋىشت، ۋەيدەزانى كەكابراى سەر
 دارەگۈيۈز چەندەتىنۋىۋە، پىنى ۋابوۋ كەدەى ھەۋى كەگۈيۈزەكان بخوات.. جا، رۋوى دەكابراى
 سەر دارەگۈيۈز كەد پىيىكوت ئەۋۋەلەن گۈيۈز تەبىكى گەرمى ھەيەۋخواردنى ۋى تىنۋايەتى
 دىتى، دوۋەمەن لەزىر ئەۋ دارەچۆمىك دەروا، ھەر گۈيۈزىكى كەدەنئۆ ئەۋ چۆمەباۋىنى ئاۋ دەگەل
 خۇى دەبا، كابراى تىنۋو پىيىكوت ئەمەن نامھەۋى كەگۈيۈزان بخۆم چۈنكەئەمەن تىنۋومەبەلەكەم
 ئەمەن دەمھەۋى دەنگى خۇشى ئاۋم گۈى لى بىن، ۋىلىقى سەر ئاۋ تەماشىا بىكەم ..

۷۴۵)	دەى تەكاند بۇگۈلى بن دار، گۈيۈز، بەھىز	يەك نەفەر تىنۋو لىسەر يەك دارەگۈيۈز
۷۴۶)	دەنگ دەھات، بلىقىش دەبىنران زۆر، بەچاۋ	گۈيۈز لەدارى گۈيۈز دەكەۋتن ، نىۋو ئاۋ
۷۴۷)	گۈيۈز خۆر تىنۋو دەبىتن، بىن گومان	عاقلىك پىيىكوت نەكەى ۋا ، ئەى جەۋان
۷۴۸)	قوۋلە گۈل و ، دوۋرەلىت ، بۇ ۋادەكەى؟	گۈيۈزەكانت دەچنەئاۋ تۆ ۋا دەكەى
۷۴۹)	گۈيۈزەكانت ئاۋ دەيان با ، تاكو دوۋر	تا بەزەحمەت دىيەخوارى تۆ لەزوۋر
۷۵۰)	چاك بىۋرە مەگرە زاهىر ھىچ زەمان	پىيىدەكوت مەن نەم دەۋىست گۈيۈز، لەۋ تەكان
۷۵۱)	بلىقى سەر ئاۋىش بىيىن، مەن بەچاۋ	دەمھەۋى تا مەن بىيىسم دەنگى ئاۋ
۷۵۲)	غەبرى سوۋران ، كۈيە جۆ ، يا كانىيە	تىنۋان كارىان دەدۋىيا دا نىيە
۷۵۳)	ۋەك لەدۋۋى كابەى سەۋاب ، حاجى بەتاۋ	ھەر لەدۋۋى جۆى ئاۋو ، ئاۋو ، دەنگى ئاۋ
۷۵۴)	تۆى زىائەلھەق حىسامەددىن لەۋى	ۋەك مەرامم گەر كۈتم مەسنەۋى
۷۵۵)	بوۋى بەتۆن مەربۋوت ئەسل ۋ فەرىۋى	تۆ قەبۋولت كەد ھەرچى مەسنەۋى
۷۵۶)	گەر قەبۋوليان كەد نەى كەن دۋايەپرەد	لاى ھەموۋ شايان قەبۋولەباش ۋ بەد
۷۵۷)	ۋەيكەۋە گەر ھاتە پىنىشت ، تۆ گرى	گەر نەمامت چاند، دەبى پىت ئاۋ درى
۷۵۸)	مەن لە ئىنشەى ۋىم مۋراد ، ئاۋازى تۆ	مەن لە لەفەزى ۋىم مۋراد بوۋ رازى تۆ
۷۵۹)	چۆن دەبى عاشق لەمەشۋوقى جودا؟	دەنگى تۆ لای مەھمان دەنگى خودا
۷۶۰)	ئىتتىسالىك بىن تەكەبىۋف بىن قىياس	ئىتتىسالى بوۋ خودا گەل گىيانى ناس
۷۶۱)	ناس بەغەبرى شەخسەكى خواناس نەبوۋ	مەن كۈتم ناس مەقسەد مەسناس نە بوۋ
۷۶۲)	تۆ كەنەت ناسى سەرى ۋان، نىتەكەلەك	ناس يەغنى گىشتى ئىنسانان ۋ خەلەك
۷۶۳)	چۈنكەجىسمى، ماى لەنىۋو جۈزئان تەمام	(ما رىمىت اذ رىمىت) ت، خۈيىند، بەلام
۷۶۴)	بىكەتەسلىمى سۈلەيمانى نەبى	مۈلكى جىسىم چەشنى بلىقىس ئەى غەبى

- من دەکەم لا حەولەزۆر جارێ بەیان
چون لەبارەى گەفتى من ئەو نابەکار
ناعیلاجم زیكرى لاحەولان دەکەم
چون قسەى من گرتى محکەم لیت گەروو
زۆربەخۆشى لێیدەدا، نەى، یەك نەفەر
ئەو لەسەر جێى دەنگ، داینا، نەى کەدەى
ئەى موسەلمان خۆ ئەدەب وەختى تەلەب
هەر چى کردى وا شکایەت لایى تۆ
خۆى بەدە هەر کەس شکایەت وا، دەکا
ئەو کەسە ئەخلاقى خۆشە ئەى جەوان
ئەمرى خواپەشتیخ گلابان گەر دەکا
تاکوگیان ئیسلام بکا، شتیخ وا دەکا
ئەنبیاگەر بورد بار نین جارو بار
تەبەى خۆیان کوشت لەرێى حەملى بەدى
ئەى سولەیمان زاغ و باز ئیبرشاد کە
ئەى دووسەد بلیقیس لەحیلمت بوون زەبوون
- تا لەوێ سۆاسى بەدان بى، ئەمان (٧٦٥)
دای دەنا نینو دل خەیاڵى نالەبار (٧٦٦)
چون لەقەلبت بەد دەلەى پێم زۆر نەکەم (٧٦٧)
باشەنالەم هیچ ئەمن، تۆ بێژەزوو (٧٦٨)
ئەو لەلای پاش، بایەکی لى ھاتەدەر (٧٦٩)
بگەرەلێم نەى، گەر تۆ چاتر لێدەدەى (٧٧٠)
بەس مودارا کردنەگەل بى ئەدەب (٧٧١)
تەبەى و خولق و خووى فلانکەس پێسەخۆ (٧٧٢)
چون بەدى ئەشخاسى بەد، ئیفشادەکا (٧٧٣)
گەر تەحەممو ل کات خولق و خووى بەدان (٧٧٤)
نەک رىق و قەھرو غەزەب ئەو دەر دەکا (٧٧٥)
وێک رەسوولان ئەمرى حەق ئیجرا دەکا (٧٧٦)
وا بەوان دەستوو ر دەگا، لای کردگار (٧٧٧)
گەر حەموول نین وایە ئەمرى ئیزەدى (٧٧٨)
حیلمى حەق بەو، گشتى تەیران شاد کە (٧٧٩)
ئەى خودا بۆ قەو مى من بە، رى نموون (٧٨٠)

ھەر شە کردنى سولەیمان لە بلیقیس کە لەسەر شیرک مەمێنەو و زوو وەرە بۆ لای ئێمە..

- بێرەلام بلیقیس دەنا بۆت بەد دەبى
رەدە کادەر کەت لەبن را، پەردەدار
گشتى زەرپراتى زەمین و ئاسمان
بات کەدى تۆ چى لەقەومى عاد کرد
چى بەسەر فیرعەو ن ھینا بەحرى کین
چیان لەفیلان کرد ئەبابیلان بەبەر
ئەو بەرى داود کەھاویشتى بەدەست
بەر لەسەر ئەعدایى لووت بارین زییاد
گەر بلیم بۆت، من جەماداتى جیھان
- لەشکرت خەسمت دەبى، مورتەد، دەبى (٧٨١)
گیانی تۆ بەگیان دەبى، بۆ تۆ نەیار (٧٨٢)
لەشکرى حەققن لەکاتى ئیمتیحان (٧٨٣)
ئاوى توفان چۆنى چاو، بێداد کرد (٧٨٤)
چى بەسەر قاروون ئەدى ھینا زەمین؟ (٧٨٥)
پێشکەچۆنى خوارد لەنەروود میتشکى سەر (٧٨٦)
بووبەشەشسەت لەت عەدووشى داشکەست (٧٨٧)
غەرقى ئاوى رەش دەبوون و، چوون لەیاد (٧٨٨)
چەندەیان کرد یار مەتى پێغەمبەران (٧٨٩)

- بارى چل وشتەر دەيتن مەسنەۋى
دەس لەسەر كافر گەواھى جا دەدا
تۆ كەزىددى ئەمرى حق ئىچرا دەكەى
يەك بەيەك ئەعزات ئىتاعەى خوا دەكەن
گەر بەچاۋ بىزى كەبىخەزىر فشار
گەر بەدان بىزى نىشان دەبەو وەبال
وازكەتیب بخوینەباسى دەردو ئىش
گيانى گيانان چونكەخوای ئاما دەيە
تۆ رەھاكەلەشكرى دىتو، پەرى
وئىل كە، بلىقس ھەرچى مولكت تۆ ھەيە
خۆت دەزانى ھەر دەمىك تۆ ھاتىەلام
نەقش ئەگەر چى نەقشى شا بى يا غەنى
زىنەتەبۆ خەلكى بىنگانەو غەوار
خۆت لەدەس دا، تۆ لەنىو جەنگ و ھەرا
تۆ بەھەر جوورىك نىشا ندەى خۆت ئەگەر
گەر كوتەنھا ماى و، دووركەو تى لەخەلق
تۆ كەوانى، بەلكەدور دانەى ئەتۆ
تەيرو سەيد و داوى خۆتى خۆ ئەتۆ
جەوھەر ، ئەو زاتە كە خۆى بى پايدار
چەشتى بابى خۆت ئادەم بە، ئەتۆ
چى لەخوم دا، گەر لەنىو جۆبار نىيە؟
ئەو جىھانە خوم، وەكوو جۆبارە دل
- نرکەيان دى گەرکو ھەلبىگرن ئەۋى (۷۹۰)
چون دەيتەلەشكرى باشى خودا (۷۹۱)
خۆ لەنىو ئەفراى وى، بۆ وا دەكەى؟ (۷۹۲)
گەرچى زاهىر ئەمرى تۆ ئىچرا دەكەن (۷۹۳)
دەردى چاوت، رەش دەكا لىت رۆزگار (۷۹۴)
ئىشى دەندان لىت دەكا ھەنگوين تال (۷۹۵)
تیدەگەى، تەن چى لەلەشكر دیتەپىش (۷۹۶)
دوژمنى گەل گيانى گيان ن كوا سادەيە؟ (۷۹۷)
چون بەدل لىكر، لەبۆمن، موشتەرى (۷۹۸)
گەر منت بى، مولكى دونيات، خۆ ھەيە (۷۹۹)
تۆ بەبى من ھەر وەكو نەقشى ھەمام (۸۰۰)
سوورەتە، بى پرووحەئەو، بى چاشنى (۸۰۱)
ئاۋەلاى كرد زۆر بەبى خود، چاۋو زار (۸۰۲)
خۆت نەناسى بۆيەخۆت لى ون، كرا (۸۰۳)
من دەلىم تۆ ئەو ھەنى، بەخوای لەسەر (۸۰۴)
غەرقى فىكرو غەم دەبى تۆ تاكو خەلق (۸۰۵)
شۆخو شەنگو جوانو مەستانەى ئەتۆ (۸۰۶)
سەدرى خۆتى، فەرشى خۆتى، بانى خۆ (۸۰۷)
بوو عەرەز ئەمما بە جەوھەر بەرقەرار (۸۰۸)
گشتى زورپىيات بىينەتۆ، لەخۆ (۸۰۹)
چى لەما لدا گەر لەنىو ھىچ شار نىيە؟ (۸۱۰)
حوجرە دونيا، بۆ عەجايب شارە دل (۸۱۱)

گوفتارى سولەيمان بۆ بەلقىس كەئەمن فەقەت بەخاتىرى پەزاي خودا بۆ ئيمان ھىنانى تۆ

تەلاش دەكەم وزەپرەيەك نىسبەت بەنەفس و جوانى و مولكى تۆ غەرەزم نىيە و بۆ

خۆشت دەى بىنى ئەگەر چاۋى گىانت بەنوورى خوداۋەند واز بىت ..

- بىرەلام شەھوت كوزم نەك شەھوتى
شەھوتىش گەر بى، ئەمىرى شەھوتەم
- ناردراۋى خوام ئەمن، بۆ دەعوەتى (۸۱۲)
نەك ئەسبرى شەھوتى ئەو پروۋى بوتەم (۸۱۳)

- بوت شىكىن بوون ھەرچى بوومىن ئەسل وېشت
 گەر بىچم ھەر كات ئەمىن بۇ بوتكەدە
 ئەحمەدو بو وجەھل چوون بۇ بوتكەدە
 سەجدەيان بۇ ئەحمەدى برد بوت بە عام
 ئەو جىھانەى شەھوۋەتى بوتخانەيە
 شەھوۋەت ئەمما بەندەيەبۇ شەخسى پاك
 زىرى ئەسل پاك و، قەلبىن كافران
 ئىمتىحان قەلبى رەش و، رىسوا دەكا
 زىر كەناب بوو شادەنىو نارى بەتىن
 لەو جىھانەجىسمان روو پۇشمان
 تۆ مەبىنە پادشاھى دىن بەتىن
 كوا بەقور كەس نوورى تاو پىنھان دەكا؟
 تۆ ۋەسەر نوورى ھەتاو كەى، خاك ئەگەر
 كا، چىيەگەر دا بېۋىشى رووى ئاۋ؟
 چەشنى ئەدھەم ھەستەبلىقىس، لابەرە
- ۈەك خەلىل ۈەك مورسەلىنى دىكەگىشت (۸۱۴)
 بۆم دەبەن سەجدە، بوتان، لەو مەعبەدە (۸۱۵)
 فەرقى ئەو دوو چوونەزۆرەبى حەدە (۸۱۶)
 بووجەھل سەجدەى لە بۇ بوت برد بەلام (۸۱۷)
 ھەم لەبۇ پاك، ھەم لەبۇ بەد ، لائەيە (۸۱۸)
 چونكەناسوۋتى بەئاگر، زىرى چاك (۸۱۹)
 لەو جىھانەھەردوو دەكرىن ئىمتىحان (۸۲۰)
 زىر لەزىرى ناب بەلام پەيدا دەكا (۸۲۱)
 ئەو بەرىش و رووى نارى، دى، كەنىن (۸۲۲)
 ئىمەۋەك دەريا لەزىر كا دا نىھان (۸۲۳)
 ۋاى دەنۆرى چونكە ئىبلىسى لەعىن (۸۲۴)
 كارى ۋا تۆ بىزەكام ئىنسان دەكا؟ (۸۲۵)
 نوور لەزىر ئەو خاكەدەردىتت سەر (۸۲۶)
 قور چىيەگەر دا بېۋىشى رووى ھەتاۋ؟ (۸۲۷)
 مولكى دونيا، مولكى دائىم جا، بەرە (۸۲۸)

پاشماۋەى داستانى ئىبراھىمى ئەدھەم (قدس اللەسرە)

- راکشابوو ئەو ئەمىر سەر جىتو بان
 دەنگى پى يانى لەسەر بان دى كەدى
 بانگى كردلاى پەنجەرەى كاخ كىيە؟ من
 عىددەيەك سەريان لەبان شۆر كەدەۋە
 چوو دەۋى؟ كوتيان كەۋشترمان دەۋى
 جا دەيانكوت تۆ لەسەر ئەو تەختى جاھ
 پاش ئەۋەى جا، كەس لەسەر تەختى نەدى
 ئەو بەمەعنا، ون، بەزاهىر لايى خەلق
 چون لەچاۋى خزم و ئەغيار دوور بوو
 گيانى ھەر تەبرىك كەبى بۇ لايى قاف
- ھاتەگوتى ۋى تەپ تەپو غەۋغا، لەبان (۸۲۹)
 جا كوتى جورئەت دەكا بەو جوورەكى؟ (۸۳۰)
 ۋايەلام ئىنسان نەبى ئەو بەلكەجن (۸۳۱)
 ئىمە لەدۋاى گومشودەى خۆتىن، بەو شەۋە (۸۳۲)
 پىيكوتىن وشتر لەبان دەس نا كەۋى (۸۳۳)
 چۆن ۋەدەستت دى مولاقاتى ئىلاھ (۸۳۴)
 ۈەك پەرى ون بوو لەچاۋى ئىدەدى (۸۳۵)
 كوا دەبىنن خەلق، غەبرى رىش و دەلق؟ (۸۳۶)
 چەشنى عەنقا نىو جىھان مەشھور بوو (۸۳۷)
 گىشتى عالەم باس دەكەن لەو بى گەزاف (۸۳۸)

نوورى واروون، بۆ سەبا ھات، ئەو دەمە
 پروۋى مردو، لىدەدا شابل و پەر
 مۇدەيان ئەودەم وەھا پىكتەر دەدا
 بەو نىدا، دىنان دەبن تىكرا، سەمین
 لەو سولەيمان ئەو نىدا وەك نەفخى سوور
 ئەوھە، رابرد عىززەتى تۆم من دەۋى
 كەوتەنىو بلىقس وعالەم ھەمەمە (۸۳۹)
 دل لەگۈرى تەن، سەرى ھىنايەدەر (۸۴۰)
 ھات لەئاسمانان لەبۆمان، يەك نىدا (۸۴۱)
 ھەم دەبن بەرگ و لكى دل سەو زو شىن (۸۴۲)
 خستىدەر ھەرچى لەنىو يان بوو قېوور (۸۴۳)
 غەبرى حق، زانای يەقین، دەس ناكەۋى (۸۴۴)

پاشماۋى داستانى ئەھلى سەبا و نەسىحت و پىنموۋى سولەيمان(عليه السلام) بۆ
خانەۋادەى بلىقس بە ئەندازەى موشكىلاتى دىن ودلى ۋى، وپاۋ كردنى ھەر تەپرىكى دل
بەدەنگى جىنسى ئەو تەپرە و غەزاۋتوعمەى ۋى ..

بۆت دەلەم باسى سەبا ئوممىد وار
 دىتيان ئەجسام رۇزى ۋەسلى خۆ
 مەزھەبى عوشاق لەعالەم ناديار
 زىللەتى ئەرواح لەئەشباح دىت و بەس
 ئەى عەشيقان تىر ۋەخۇن مەشروۋى ناب
 ئىۋە عاشق بن بەحق ئەى غافلان
 مەنتىقو تەپرى سولەيمانى ئەتۆ
 چون لەبۆ تەيرانى نارد ئەو خوايەتۆ
 تەپرى جەبرىت دى ئەگەر تۆ، بىزەجەبر
 تەپرى سابىر شادو خۇشحال كەو، مەعاف
 تۆ بەكۆتر بىزەپەرھىزكا لەباز
 ئەو خۇفاشەى نەى بوو ھىچ تۆشەو نەوا
 فېرى ئاشتىيان كە، ئەتۆ جەنگى كەوان
 ھەر وەھا جاتۆ لەھود ھود تا عوقاب
 ۋەك سەبا دىتن لەبۆ لالەزار (۸۴۵)
 چۈنەۋەمندال لەبۆ لالە سەلى خۆ (۸۴۶)
 ۋەك لەدەۋرى جوود خەسپىس بگرن قەرار (۸۴۷)
 عىززەتى ئەشباح لەئەرواح دىت و بەس (۸۴۸)
 ھەر بىمىتن ئىۋەتا رۇزى حىساب (۸۴۹)
 بۆنى يوسوف دىت، بۆن كە، ۋەك گولان (۸۵۰)
 فەھمى تەيران چۈنەۋات بىن گفتو گو (۸۵۱)
 لەحنى گشت تەيرانى بۆيە، دايەتۆ (۸۵۲)
 بال شكاوت گەرکو دى تۆ، بىزەسەبر (۸۵۳)
 تۆ لەبۆ عەنقا بىزەۋەسفى قاف (۸۵۴)
 باز لەزولم و جەورو زۆركا، ئىحتىراز (۸۵۵)
 ئەو لەگەل نوور جووت كە بىكەئاشنا (۸۵۶)
 تۆ نىشانى دىك دە، نىشانەى بەيان (۸۵۷)
 پىن نمون بە، ھەرخودا زانای سەواب (۸۵۸)

ئازادبوۋى بلىقس لە مولك و سەلتەنەت و مەست بوۋى ۋى لە شەۋقى ئيمان و پوۋ
ۋەرگىچرانى ۋى لە تەۋاۋى مولك و ئەملاك لەكاتى ھىجرەت بەئىستېسناى تەخت

گەر سولەيمان بانگى كرد خەلكى سەبا گشتى لەببەيكىان دەكوت ھەم مەرحەبا (۸۵۹)

- غەیری تەیریکی نەبا، بێ گیان و پەر
 ئیشتیبام کوت دابنی کەر سەر ئەگەر
 کاتئ بڵقیس ویستی بچتەئەو سەفەر
 تەرکی مأل و قودرەتی کرد ئەو وەها
 ئەو غولامانەو کەنیزانەو بەناز
 باغ و کاخ و ئاوو چۆم و جۆیار
 گەرلەسەر عاشق بێی غالب ئەوین
 زومرد و سەبزی گەنیوی بەک، لەلا
 (لا اله الا هو) یانی تۆ ئەگەر
 هیچ لەبۆ گەنج ولەبۆ ئەموال و ڕەخت
 جا سولهیمان باخەبەر بوو لەو نەزەر
 ئەو کەسە ی گۆنی لێدەبێتن دەنگی موور
 ئەو کەسە ی ئەسراپی موور لای وی عەیان
 دی سولهیمان زۆر لەبۆ بڵقیسە، سەخت
 گەر بەیان کەم بۆچی تەختی وا، دەویست
 باقەلەم نە ی بیت هیچ ئیحساسی زین
 چی هەیان بێ کارگەران ئەسبایی کار
 عیللەتم من چاک دەکوت بۆ تۆ تەواو
 چونکە ئەو تەختە عەزیم بوو هەم گران
 واش نەبوون ئەجزایی وی لێکیان وەکەن
 وایدە کوت جا ئەو سولهیمانی ئەمیر
 گیان لە وەحدەت ڕاز وەدەس بێنی چەلێ
 گەر لەبن دەریا دووێت تۆ بیتە دەس
 ڕۆژ کە دەربیت و ولاتی روون بکا
 موشکیلات گەرچی گەلێکن خۆ بەلام
 تا نەبێ ئەو دەم کە هات غەمگین و خاو
 جوانە بۆ وی تەختی وا، بۆ مەش دزیو
- یانەو هەک ماسی بەزک ماک لال و کەر
 لایی وەحیی، گۆی دەدا بەو، داد گەر
 لای عەیان بوو عومری پێشووی چوو هەدەر
 وەک دەبن عاشق لەنیوو، نەنگ، ڕەها
 بوون لەلای وی وەک گەنیو پێستی پیاز
 لای ئەوی وەک گۆلخەنی حەمام دیار
 ناحەزن لای وی هەموو جوانی زەمین
 عیشقەوای کرد ئەو هەیه مەعنایی (لا)
 چاو لەمانگ کە ی دیگی ڕەش دێ بەرنەزەر
 نە ی دەخوارد حەسرەت بە ئیستیسنا ی تەخت
 چون دلی وی بۆ دلی وی، بووی گوزەر
 چاک دەبێسی دادو فەریادان لەدوور
 بێ گومان چاک تێدەگا ڕازی جیهان
 گەر کو بڕوات و بەجی بێ لێت تەخت
 کەم دەبێ بۆ مەتلەبی وا، سەفحە بیست
 خۆ لەگەڵ کاتب ئەنێسەو هەمنشین
 بێ گیان، گشت لەگەڵ گیاندار یار
 گەر کو نە ی با چاوی فەهمی تۆ ج ئاو
 هیچ نەبوو ئیمکان بگۆڕی لەو مەکان
 موو تەبیت پێک بوون وەکوو ئەعزای بەدەن
 تەخت و تاجی عاقیبت دەروا لەبیر
 تێدەگا ئەو بێ ڕەواچە تەن، گەلێ
 بێ ڕەواجن لات کەف و خاشاک و خەس
 کێ دەکاتن کلکی عەقرەب مووتەکا
 ئینتیقالی تەختی وی لازم لە لام
 ئارەزووی خۆی ئەو ببینی جا بە چاو
 تا کو بێن سەر سفرەیی حۆریان دێو

- تا كوعىبىرەت بىي لەبۇۋى تەختى ناز
تا بزانى چەندە زۆر بوى دەردە سەر
خاك و نوتفە و موزغە، ھەرسى خاۋى قەدىر
من لەكۆيىم ھىناۋەتۇ ئەى بەد نىھاد
عاشقى ئەحوالى خۇت بوى بەد كەمى
دەفعى ئەو ئىنكارە، لوتقى والەچاك
رەددى ئىنكارت دەكا ئىنشارى تۇ
كوا لەدەستى خاك دى قەت كارى وا؟
چونكە ئەو دەم بىي دل و بىي گيان بوى
چون جەماد لىي شىن دەبوو ئىنكارى تۇ
ۋەك ئەۋەى واى تۇ، لەدەر، دا يەك نەفەر
تىدەگا ساحەب لەۋىيە، ئەو نەفەر
جادەكا ئىنكارى تۇ وا ئاشكار
بت ھەۋى چى ھات بەسەر ئىنسان ھەتا
عەينى ئىقرارە، ئەئەو ئىنكارى تۇ
شەرحى ئەو ھەم دى بەسەت جوور من لەدەس
- (۸۸۷) چەشنى خەرقەو چەشنى كالە، لای ئەياز
(۸۸۸) چۆن نەجات بوو لەو بەلایان ھاتەدەر
(۸۸۹) بۆن دەلى تاكونەكەين، ھىچيان لەبىر
(۸۹۰) نەفرەتت تۇ لەو ھەيە، وا زۆر زىياد
(۸۹۱) مونكىرى ئەو فەزلەبووى تۇ ئەو دەمى
(۸۹۲) ھەر ھەمان ئىنكارى دەت كرد نىو خاك
(۸۹۳) ھات دەوا، بەد تر دەبوو بىمارى تۇ
(۸۹۴) كوا لەدەستى خاك دى ئىنكارى وا؟
(۸۹۵) مونكىرى ئىنكار و ئەندىشان بوى
(۸۹۶) دى ئەلەو ئىنكارەجا ئىنشارى تۇ
(۸۹۷) پىيى بلىي ساحەب، كەساحەب چۆتەدەر
(۸۹۸) جا دەسى ھەلناگرئ ئەو ھىچ لەدەر
(۸۹۹) گەر جەماد حەق چادەكا لىي، فەن ھەزار
(۹۰۰) بوو بەمونكىر، چاك بىنۆرە(ھل اتى)
(۹۰۱) ۋەك بەئىنكار يەك بكا ئىقرارى تۇ
(۹۰۲) تا نەلەغزئ بىر، دەكەم من لىرە بەس

چارەكردنى سولەيمان (عليه السلام) بۇ ھىنانى تەختى بلىقس لە سەبا را ..

- يەك نەفەر عىفرىت كوتى من پىم دىت
دەيكوت ئاسەف من بەئىسمى ئەعزەمى
گەرچى ساحىر چەشنى عىفرىت بوون كەم
نەفخى ئاسەف تەختى ھىنا ئەو زەمان
ئەو كوتى شوكرى خوداى بالا و نەۋى
جا سولەيمان وايدەكوت ئەو دەم بەتەخت
زۆر نەفام ھەن دا دەنن سەر، زۆر جار
ساجىد و مەسجود لەگيان بوون بىي خەبەر
دى لەكانتى چوو لەھۇش ھەيران و مات
- (۹۰۳) تەختى بلىقس پىش ھەلستانت لەجىت
(۹۰۴) ئەۋلەبۆت دىتم بەلەحزىك، بىي كەمى
(۹۰۵) خۇ بەلام ئاسەف ئەۋى ھىنا بەدەم
(۹۰۶) سىحرى عىفرىتان بەلام ما، نا تەۋان
(۹۰۷) چونكە دىتم نىعمەتى وا خۇش لەۋى
(۹۰۸) تۇ دەكەى ئەحمەق گرفتار، ئەى درەخت
(۹۰۹) جار لەبۇ بەردى مەنەققەش، جار دار
(۹۱۰) ساجىد ئەمما، دى لەگيان زۆر كەم ئەسەر
(۹۱۱) بەر دەلى گىفت و ئىشاراتان دەكات

- چون لەبۆ بوت ئەو مۆتەبەق بوو نەك خودای شیرى بەردى ئەو نەقامە، شیرەلای (٩١٢)
- شیر بەجوود و هیممەتی والایی خۆی دای بەسەگ ئیسکی، ببا بۆ لایی خۆی (٩١٣)
- شیر کوتی سەگ گەرچی نارااستە بەلام گەر دەدەم ئیسکان ئەمن، لوتفیکە عام (٩١٤)

داستانی کۆمەك و یستنی حەلیمە لە بوتان چونکە پاش ئەوێ کە مستەفا (ص) لە شیرکردە وەونی کرد، و لەر زین و، سەجدەى بوتان و گەواهی دانی وان لەبۆ گەورەیی و عەزەمەتی مستەفا (صلی اللہ علیہ وسلم)

خولاسەى داستان

حەلیمەى سەعدییە داوەنى میهرەبانى حەزەرەتى موحەممەد (ص) کاتیک ئەوى لە شیر کردەو لە گەل خۆی هینا تا تەحویلی باپیری بەرزى وی عبدالمطلب بدا و هەر لە گەلکۆ و واریدى حەرەمى کە عەبەبوو گوێی لە دەنگی غەیبی بوو کە ئەوى بانگ دەکرد، حەلیمە هەرچەند تەماشای دەور و بەرى کرد تا ساحەبى دەنگ پەیدا بکا، بۆی پەیدا نەبوو.. هەر وەها مات و سەر سام مابوو و ئەو دەنگەش نەدەبراو، لەئاخیردا موحەممەدى لەعەرزى دانا و مەشغوولی جستوجۆ بوو تا جینگای ئەو دەنگە پەیدا بکا، ئەو چەلەش نەیتوانی، بەناچار بۆ لای موحەممەد گەراوەتا ئەوى لە باوەش کا و بۆ لای مالى عبدالمطلب وەرئ کەوئ، بەلام هەرچەند گەرا موحەممەدى لەو جینی کەلینی دانابوو نەدى، ئەو بەراستی ون ببوو، حەلیمە پەرىشان و ئاشووتەبوو و بى ئیختیار بۆ ئەو لاو ئەو لا هەلەدەهات، وشیبوون و زارى دەکرد و بەیک بەیک لە دەركى مالى خەلکى مەكکەى دەدا و لەموحەممەدى پرسىار دەکرد و ئەوانیش ئیزھارى بى ئیتیلایان دەکرد لەو بەینەدا پیرەمێردیک بەعەساوەهاتەلای حەلیمە و کوتی .. چ قەو ماوە؟ حەلیمە ئەو مەو زووعەى بۆ بەیان کرد، ئەو پیرەمێردەلای حەلیمەى داوە و کوتی هیچ نارەحەت مەبە ئەمن مەو جوودیکى زۆر بەعەزەمەت بەتۆنیشان دەدەم، هەر جى بەجى پێت دەلێ کە ئەو مندالەلە کوتیە، حەلیمە خۆشحال بوو ئەو پیرەمێردە حەلیمەى بۆ لای بوتى (عوززا) برد و پاش ئەوێ کە بۆ خۆشى سەجدەى بۆ ئەو بوتەبرد پێتکوت ئەى خوداوەندى قەو مى عەرەب ئەى دەریای فەزل و کەرەم ئەو حەلیمە مندالێکى لى ون بوو کە نۆی موحەممەد، هەر لە گەلکۆ نۆی موحەممەد بەسەر زارى پیرەمێرد داھات تەواوى بوتان سەر یان نەوى کرد و کوتیان ئەى پیرەمێرد ئەو دەلەى چی؟ ئیمە هەموومان بەو سەیلەى ئەو شەخسە سەرۆبن دەکرتین و بەندو بیساتی ئیمە خە دەکرتەو.. ئایا بۆخۆت هیچ دەزانى کە لەزھوورى چ کە سیکت خەبەر دا؟ کاتیک پیرەمێرد ئەو سەحنەى دیت

لەشىددەتتى خەۋف و ھەول، بەدەنى لەرزى و عەساي لەدەس كەۋتەعرزى. ۋەھلىمەش بەشىددەت پەرىشان بوو بەجوورىك كەلەتەعەججوبى ئەو سەحنەيەغەمى ون بوونى مندالى، چەند دەقىقەيەك لەبىر چوو و لەو لاشەۋەخەبەرى ون بوونى موحەممەد بە عبدالمطلب گەيشت بەگريان و لەخۆدان ھاتەكەعبەو لەگەل خودا رازو نيازى كرد ولەدەرگاي خودا داۋاي كرد كەموحەممەدى بەۋى نیشان بدا، دوعاي ۋى قەبوول بوو ولەناكاو نىدا ھات كەئەلئان موحەممەد لەفلان سەحرا لەزىر دارىك كاپەدەكا ..

باسى رازى ئەو ھەلىمەت بۆ دەكەم	تا كۈنەت مېنى ئەتۆ غەم زۆر و كەم	(۹۱۵)
مستەفای گەر كرد لەشیری خۆی بەدوور	رۆژو شەو ئاگای لەۋى بوو بى قسوور	(۹۱۶)
حافزى ۋى بوو لەباش و ھەم لەبەد	تا كو تەسلىم كات ئەو شاىە، بەجەد	(۹۱۷)
زۆر بەترس و لەرز ھىناى ئەو ھەلىم	ھات لەبۆ لای كەعبەپاشان بۆ ھەتىم	(۹۱۸)
لەو ھەۋايەدەنگى وا بېست ئەى ھەتىم	دای لەتۆ ئىستاكە، تاۋىك زۆر عەزىم	(۹۱۹)
ئەى ھەتىم ئەو رۆكەبۆت دى سەت ھەزار	نووزى تاۋى جوۋدى زاتى كردگار	(۹۲۰)
ئەى ھەتىم ئەو رۆكەچەشنى شاىى تۆ	چونكەشای شايان دى بۆ لايى تۆ	(۹۲۱)
دېتەلات ئەو رۆكەبى شك ئەى ھەتىم	پرووحى زۆر عالیمەقام و زۆر عەزىم	(۹۲۲)
گيانى پاكان دەستەدەستەزوو بەزوو	دېن، كەپروژى والەيان بوو ئا رەزوو	(۹۲۳)
مات و ھەيران ما، ھەلىمەلەو سەدا	كەس لەباش و پېش خوى نیشان نەدا	(۹۲۴)
دەو رو بەر خالى لەسوورەت، ئەو نىدا	ھەر دەھات گيان بەو نىدا بېتن فېدا	(۹۲۵)
مستەفای دانا لەعەرزى ئەو ھەتا	لېى عەيان بى دى لەكوئ را دەنگى وا	(۹۲۶)
ئەو دەقىق دەيكرد تەماشای دەو روبەر	تاكو پەيدا كا لەساحب دەنگ، ئەسەر	(۹۲۷)
دى لەراست و چەپ لەبۆ من ئەو نىدا	كېيە ساحب دەنگ؟ بېژەئەى خودا	(۹۲۸)
ئەو كەنەى دى نا ئومېدو مات دەما	جا دەلەرزى چەشنى دارى بى، بەبا	(۹۲۹)
ھاتەۋەبۆ لايى جىنگاي ئەحمەدى	زۆر تەماشای كرد لەجىنگاي خۆى نەدى	(۹۳۰)
دايدەگرت ھېرەت لەۋى جىسم و دەروون	لەو دەبوو تارىك بەغەم دونياىى پروون	(۹۳۱)
بانگى كرد وا، پرووى لەنيو مالان دەكرد	گەو ھەرى من، كى بەتالانى دەبرد؟	(۹۳۲)
خەلكى مەككەۋا دەيان كرد زىكرى حال	ئېمە، نەن دېۋەلەۋى بى، يەك منال	(۹۳۳)
ھېندەگرياو ئەشكى دەپژاند ئەو لەچاو	خەلكى دېش گريان كەوايان دى، لەتاو	(۹۳۴)
دای لەسېنگ و سەر دەگريا وا، بەتىن	گشتى ئەستېران دەستيان كرد بەشىن	(۹۳۵)

داستانى ئەو پېرەمىزدە غەربەي كە خەلىمە پېنموونى كىرە بۇ كۆمەك وەرگىرتن لە بوئان ..

- پېندەكوت يەك پېرەمىزد نىو دەس عەسا
تا لەقەلبىت گېر وەھا بى شوعەلەوەر
ئەو كوتى من دايەنم بۇ ئەخمەدى
من كەگەيمەنىو خەتىم دەنگ و سەدا
من كەبىستەم دەنگى وا خۇش لەو خەوا
تاپزانم دەنگى وا، ئى كىيە، دى
من لەكەس نەم دى لەدەورى خۇم نىشان
جا كەھۇشم ھاتەوېو لايى من
پېندەكوت تۇ لابنى غەم بۇ كەنار
خالى تىفلت بى دەلى گەر بى ھەوى
جا خەلىمەپېندەكوت گيان بى فيدات
تۇ نىشانى من دە، ئەو پاشاي نەزەر
جا، نىشانى دا بەوى عوززا وو بەس
ئىمەپەيدان كىر ھەزاران، ون بووان
جا كوتى پېر، پاش ئەوۋى كىردى سىجود
دەيكوت ئەى عوززا، ئەتۇى بى خەد كەرىم
واجبە بۇ گىشت غەرب ئىكرامى تۇ
ئەو خەلىمە چون بە تۇ ئوممىدوار
يەك منال لەو ون بوو زۇر چووك بە سال
ھەر كەھات نىو موخەممەد سەر زبان
زوو بېرۇ ئەى پېر، لەدواى چى ئەتۇ
ئىمەدەكرىن بەو سەروېن سەنگسار
ئەو خەبالاتەى كەبوو يان بۇمەجا
ون دەبن گەر بارەگای وى گەيەجى
دووربەئەى پېر فېتنەكەم كە، خۇ دەنا
- ئەى خەلىمە بۇ پەرىشانى وەسا؟
جا بەسۇزى وات، بسووتىن گىشت جگەر
دەمەھوېست بىدەم بەجەددى ئەمچەدى
زۇر دەھات بۇ لام كەدەم بىست لەوخوا
دام دەنا مندال، دەچووم بەدواى سەدا
ھېندە، خۇشەھۇش دەبا تن ئەو لەجى
ھېچ نەدەبرا ئەو نىدا، قەت يەك زەمان
نەم دەدى مندال لەجىتى خۇ، وایى من
من دەدەم نىشان بەتۇ يەك شەھرىار
ئەو دەزانى جىتى كەتېفلت چۆتە وى
ئەى تۇ پېرى خۇش نىدا، ھەم خۇش سىفات
چون لەخالى تىفلى من ھەيتى خەبەر
وەك ئەوى زانا بەپنھان نىن، چ كەس
گەر لەوېن وېست تا نىشانمان دا، ئەوان
ئەىخوداى قەو مى غەرب ئەى بەحرىجوود
تۇ نەجاتت داین لەدواى زۇر عەزىم
ھەر لە بۇ يەش گىشت غەرب بوون، رامى تۇ
سىبەرى تۇى كىرە بۇ خۇى ئىختىار
وام دەبىست نىو موخەممەد ئەو منال
چوونەسەجدەئەو بوتى وى، ئەو زەمان
عەزلى ئىمەبەو موخەممەد دىت خۇ
بەو دەبىن ئىمەكەساد و بى عەيار
وەختى فېترەت جارو بار، ئەھلى ھەوا
چون تەيەمموم نىتى لای ئا، دەست و پى
غېرەتى ئەخمەد دەمان با بۇ فەنا

- دوور بە، لېن ئەي پېر بەخاتەر، خوا ئەتۆ
 بۆ دەكەي بازى بەكلكى ئەزدىھا
 دېتەجۇشش لەو خەبەر دەرياو كان
 پېر كەبىستى لەو وتانەوا، وتار
 جا لەترس و لەرزى بۆى ھات لەو نىدا
 ۋەك بلەرزى كاتى زستان شەخسى پرووت
 گەر ھەلىمەدى كەحالى ۋايەپېر
 دەيكوت ئەي پېر گەر چى من نىو مىحنەتم
 جاروبار، با، بۆم دەلىن گەفت و وتار
 با، دەكا گوفتار دەگەل گەفتم بەلىو
 جارو بار تىفلم دەبەن لاي غەبىبيان
 دەرد بەكى بېژم لەبەركىم نالەبىت؟
 قەدرى ۋى نەبەشت كەئەسرا كەم بەيان
 گەر وتارم ئېستەلەو ھە، زىدەبىت
 پېركوتى تۆ ئەي ھەلىمەشاد بە
 غەم مەخۇ، ئەو، ون كەناين، بى گومان
 تا كو مەخفوزكەن ئەۋى گەشت كات وئان
 تۆ مەگەر نەد دى بوتانى بافنوون
 دەۋرى ئېستا زۆر عەجىبەزۆر غەرىب
 لەو رېسالەت گەر كو بەر نالېن ۋەھا
 گەر پەرسەت بەرد، بەرد نىتى خەتا
 بەرد كەنا چارەۋەھا ترسى دەدى
- نارى قودرەت گر نەداتن، با ئەتۆ
 بۆ لەبۆن دېتى ئەتۆ ئەخبار ۋەھا
 دېتەلەرزىن لەو خەبەر ھەو ئاسمان
 ئەو عەسايەي بوو بەدەستى كەۋتەخوار
 پېر ھەموو دەندانەكانى لېك دەدا
 دەبەھەۋى ئەو بى لەگەل مردن بەجووت
 ۋا عەجەب ما، تىفلى ون بوۋى چوۋ لەبېر
 من لەبىن تا تۆقى سەر نىو حېرەتم
 جارو بار، بەر بۆم دەبى ئاموزگار
 بۆم دەدەن تەو زىحى ئەشبا، بەرد و كىو
 غەبىبيانى شىن بالى ئاسمان
 دل لەسەت جىگايەئېستا، بوومەشىت
 بەسسەبېژم ون بوو لېم تىفلى جووان
 خەلكى دەمبەستن بەچەند زەنجىرى شىت
 بېتەسەجەدى شوكر و كەم فەرياد بە
 بەلكەلەو دا، ون دەبىتن گەشت جىھان
 دەۋرى ۋى ھەن سەت ھەزاران پاسەوان
 ھەر كەنىۋى تىفلى تۆ ھات، خەم دەبوون
 من ۋەتى ھەم نەم دى دەۋرى ۋا عەجىب
 جا گوناھكار چى بەسەر دى داخوا
 ناعىلاج بى بەردەبى، بۆ ۋى ھەتا
 چى بەسەردى مۇجرىمى بەد كار ئەدى؟

ئاگاداربوۋنى جەددى مستەفا (عبدال مطلب) لەون بوۋنى موحەممەد(ص) لە لاي ھەلىمە و
 گەپانى عبدال مطلب بە دەۋرى شار و نالېنى ۋى لە بەر دەركى كەعبە، و داۋا كردنى ۋى لە
 خوداۋەند كە موحەممەدى پى ئىشان بىدا ...

- ھەر كەبۆى ھات جەددى ئەحمەد ۋا خەبەر
 لەو سەداى شىنى بەتىنى زار زار
 ھەر ھەلىمە شىۋەن و لېدان لەسەر
 گەرلەيەك مايلى دەيان بېست خەلكى شار

- تینگەیشت عبدال مطلب ئەسلى کار
هات بەسۆز دەیکوت لەدەرکی کەعبەئەو
من کەنیمەهیچ فەزڵ و ئیمتیاز
من کەنیمەهیچ فەزڵ و هیچ هونەر
یا سەرو سەجەم نیاانەهیچ ڕەواج
خۆ بەلام دیتم لەسیمای ئەو منال
ئەو لەمە، ئەمما لەئیمەزۆر جییا
ئەو عەجائیبەى لەویم دین بى ژمار
ئەو شتەى فەزالت بەوى دا مەعنەوى
چونکەدیتم لوتفى تۆ لەو دا یەقین
من دەکەم لات ئەو شەفیعی ئەى خواى جیهان
هات لەنیو کەعبەووەها دەنگ و سەدا
بەخت و ئیقبالمان بەوى دا بى ژمار
لەو جیهانەزاهیری مەشهور دەکەم
زەرگەرم من زىرى کانن، ئاوو خاک
جار قەلادەلەو، لەبۆشیرچا دەکەم
جار لەبۆتەختان ترونج لەو چادەکەم
عاشقم بەو کەس کەچەشنى خاکەئەو
جارو بار شاىک لەوى پەیدا دەکەم
چادەکەم لەو، عاشق و مەعشوق هەزار
کارى ئیمەواى، کوێر بى بەد نیهاد
فەزلى ئیمەبۆبەبۆ خاک دى ئەوا
زاهیری خاک چونکەبۆرە، وەک غوبار
زاهیری گەل باتنى وى، وان لەجەنگ
زاهیری خاکی دەلى، نیم غەیری خاک
زاهیری خاک باتنى لا بوو، عەدەم
شەر دەکا زاهیرلەگەل باتن بەزەبر
- داى لەسینگ و سەر، دەگریا زار زار (٩٨٥)
ئەى خودای ئاگا لەپازی ڕۆژو شەو (٩٨٦)
چۆن لەدەرگای تۆ بکەم ڕاز و نیياز؟ (٩٨٧)
چۆن دەبم مەقبوول لەدەرکی خواى لەسەر؟ (٩٨٨)
یانە، ئەشکم بى بکا دەردم عیلاج (٩٨٩)
زۆر لەلوتفى تۆ ئەسەر ئەى بى هەوال (٩٩٠)
ئیمەچەشنى مس بەلام ئەو کیمیا (٩٩١)
من لەدۆست و دوژمنم نەم دین چ جار (٩٩٢)
کەس بەسەت سالیش جیهاد ناگا بەوى (٩٩٣)
گەو هەرى دەریایی تۆیە، ئەو سەمین (٩٩٤)
حالى ویم تۆ بى بلى، ئەى حال زان (٩٩٥)
ئێستەئەو، ڕووى خۆى بەتۆ نیشان دەدا (٩٩٦)
پاسەوانى وین فریشتان سەت هەزار (٩٩٧)
باتنى وى من لەچاوان دوو ر دەکەم (٩٩٨)
لەو دەکەم خەرخال هەم گوستیلەچاک (٩٩٩)
جارو بار لەو، بەندى شەمشیر چادەکەم (١٠٠٠)
جار ئەوى تاج بۆ سەرى پاشا دەکەم (١٠٠١)
چون قەزای ئیمەى هەموو بى چاکەئەو (١٠٠٢)
واش دەبى لای شا ئەوى شەیدا دەکەم (١٠٠٣)
هەم لەشین دان، هەم لەجستوجۆبى یار (١٠٠٤)
ئەو کەسەى نیتی بەکارمان ئیعتیقاد (١٠٠٥)
چون لەئیمەدێ عەتا بۆ بیتەوا (١٠٠٦)
باتنى وى هەیتی وەسفى کردگار (١٠٠٧)
باتنى وەک دوڤرە، زاهیر چەشنى سەنگ (١٠٠٨)
باتنى خاکی دەلى بنواپەچاک (١٠٠٩)
پتی دەلى باتن کەپیت نیشان دەدەم (١٠١٠)
لەو جیدالەبوو بەرەندە ئەهلى سەبر (١٠١١)

- چا دەكەم سوۋرەت لەخاكى گرزو تار
زاھىرى خاك چونكەھەر گريان و شين
من دەكەم ئەسراڧ و رازان ئا شكار
گەر چى دز، ناي ویت ئىقرار كا چ كات
فەزلى ئىمەى خاك دزى زۆر يىن حىساب
زۆر منالى زۆر عەجىبى بوونە خاك
ئەرزو ئاسمان شا د دەبوون ئەو يان كەدى
بەو وەلادەت ئاسمان زۆر شاد بوو
زاھىرت گەل باتىنت ئەى خاكى جوان
ھەرچى بۆحق ھات لەگەل خۆى كرد جەنگ
نوورى وى گەل زولمەتى وى شەر بكات
ھەرچى بۆ من كا تەلاش و ئىمتىحان
زاھىرت گريان دەكا چون تارەئەو
خۆى دەكا عەمدەن عەبووس وەك سۆفيان
چەشنى جوشكن عارفانى گرز پروو
دەورى باغ پەرزىن دروو بى، وا دەلى
جوشكە! خارت كرد بۆخۆت پاسەوان
تا لەعەشى زۆركەمت بن بىن خەبەر
تيفلى تۆ گەر چى منالە، خووبى وى
دوجىھانم كرد لەبەر وى بەر قەر ار
جا كوتى عبدالمطلب كوا ئەدى
- پىكەنن لەو دا دەكەم جا، ئاشكار
باتىنى وى سەت ھەزاران پىكەنن
دى لەدەستى من فەقەت وا، باش كار
گەر فشارى شەحنەھات، ئىقرار دەكات
تا كوئىقراركا دەدەم بەو، من عەزاب
قەت نەبوون وەك ئەحمەدى ھىچيان چاك
شاھەكى وا ھات لەئىمەدوو، وەدى
خاك وەكوو سوپس دەبوو، ئازاد بوو
چون لەگەل يەكتر لەشەر دان بىن وچان
تا ببى باتىن عەدوو، بۆ، بۆن و، رەنگ
تاوى پرووحى وى غرووب ناك، چ كات
ئەو لەزىرىتى خۆى دەبىنى ئاسمان
باتىنى تۆ پر گولە، گولزارەئەو
تا بەدان بۆ لای نەيەن قەت ھىچ زەمان
دا دەپۆشى عەيش و زىنى وان دروو
ئەى عەدووى دز، زووكە، لەو دەرگا ھەلى
وەك دەنن سەر نىو گريبان سۆفيان
گولروخانى بەدنىھادى بەد نەزەر
ھەر دوو عالەم بوون توفەىلى دووبى وى
من لەبۆويم كرد فەلەك خەمەنگوزار
ئەى خوداى زانا بەراز، جىنى ئەحمەدى؟

داۋا كردنى عبدالمطلب لە خوداۋەند كە جىگاي موخەممەدى(ص) بىن نىشان بدا و جواب

ھاتن لە نىو كەعبە و جىگا نىشان دان بەوى ..

- ھات لەنىو كابدەھە دەنگ و سەدا
زىر فلان دارى فلان سەحرايەئەو
چوون لەگەل وى گشت ئەمىرائى قورەيش
گشتى ئەجدادى نەبى تا ئا دەمى
- ئەى ئەۋەى لەدۋاى منال بووى ھەلۋەدا
كەو تەرپ پىر، شاد كەدىتى وايەئەو
چونكەئەو بوو يەك لەئەعيانى قورەيش
بوون سەرۆكى بەزم و رەزمى ئەو دەمى

- لهو نەسەب خۆ من مەرامم زاهیره
 دوورەرووحی وی لەنەسبەت بێ گومان
 کەس نەسەب ناکا لەنووری حەق تەلەب
 کەمترین پاداش کە دەیدا بۆ خەلات
- چون عوسارە ی هەرچی والا، گەو هەرە (١٠٣٧)
 چون نەبوو وەک وی لەعەرزو ئاسمان (١٠٣٨)
 نایهەوئ هەودا، کراسی نووری رەب (١٠٣٩)
 ئەو کراسی رۆژ، وەبن پێی خۆی دەدات (١٠٤٠)

باشماووی داستانێ دەعوەت کردنی بڵقیس بە پەحمەت ..

- هەستەبڵقیس چاو لەمولکی خوای لەسەر
 زۆر بڵیندە جینگەیان خوشکانی تۆ
 تۆ دەزانی زاتی بەخشەندە ی خدا
 چۆن بەتەپل و شادمانی وا دەکە ی
- تۆ لەساحیل، دوو، لەدەریا بێنەدەر (١٠٤١)
 تۆ لەسەر مندار دەدە ی فەر مان لەبۆ؟ (١٠٤٢)
 بەخششی چۆنی بە خوشکانت دەدا (١٠٤٣)
 سەر وەری گۆلخەن ئەتۆ داوا دەکە ی؟ (١٠٤٤)

**مەسەلی قانع بوونی ئینسان بەدوونیا و تەماع و حیرسی وی بۆ تەلەب، و غەفلەتی وی
 لەدەولەتی ئەو پووحانیانە ی کە ئەو لادی جینسی وانن وهاوار دەکەن کە .. (یا لیت قومی**

یەلمون)

- سەگ لەبۆ کویریەک گەدا حەملە ی دەبرد
 من کوتومە ئەو هە ئەو جارەش دەلەم
 کویر کوتی ئیستا هەموو یاران ی تۆ
 قەومی تۆ ئیستا لەشاخان وان لەپاو
 بەسکە تەزویر ئە ی تۆ شیخی دوور لەخیر
 جا موریدی من ئەو هەن، من ئاوی سویر
 تۆ لەبەحری حەق لەبۆ خۆت خۆش کە ئاو
 چاو لە شیر ی خواکە دەگر ی گۆرەخەر
 گۆرەخەر، هیچ، غەیری دۆست ناکەن ج پاو
 هەر کە دیتیان شای حەقیقەت پاو دەکات
 گرتنی وەک تەیرەکی بێ رووح، یار
 تەیری مردوو، وەسل و فەسلی لانییە
 تەیری مردوو هەر کە سێکی کرد شکار
 هەر کە سێ بەو تەیری مردوو گۆی ئەدا
- جی بەجی جا، خەرقەکە ی لی لەت دەکرد (١٠٤٥)
 ناکو تەئکید بێ خەبەر، ئەک من هەلەم (١٠٤٦)
 وان لەسەر کێوان دەکەن رאו، جستو جۆ (١٠٤٧)
 تۆ لەکووچە دەگری کویری دوور لەچاو (١٠٤٨)
 ئاوی سویری تۆ، وەکو ت کردوونە کویر (١٠٤٩)
 دین دەخۆن لیم و دەبن گشتیان کویر (١٠٥٠)
 قەت بە ئاوی بەد، مەکە کویران تۆ پاو (١٠٥١)
 تۆ بەفیل دەگری وەکوو، سەگ کویر هەر (١٠٥٢)
 شیر و شیرگر، مەستی نووری خوان تەواو (١٠٥٣)
 لا دەنێن پاو، جا دەبن حەیران و مات (١٠٥٤)
 تا کوجینسی وان بەوان کا، ئەو شکار (١٠٥٥)
 غەیری نێو دووقامک، دل جینی جا، نییە (١٠٥٦)
 ئەو کەسە ی پاو کرد لەواقع، شەهاریار (١٠٥٧)
 قەت وەدەستی نا کەوئ قوپی خودا (١٠٥٨)

- تۆ مەنۆرەمن، كەگيانم چۆتەدەر
 من نەمردووم ئەمرى شاينە من كەوام
 بال و پەر پيشان تەكانيان پىنم دەدا
 هيچ تەكانم من نەما، نا پايەدار
 ھەركەسى لای جونبشم بىروا تەخوار
 گەر تۆ زىندوۋى، من بەمرددو دامەنى
 مەيىتى زىندوۋ دەكرد عيسا بەدەم
 چۆن دەبى بىرم لەنىو دەستى خودا؟
 لەو خودايەھەركەسى بۆى ھات زىيان
 مردوۋ زىندوۋ بوو بەعيسا، دوايەمرد
 من بەدەس عيسام، عەسام، بى ئىختىيار
 بۆ موسەلمان پردى سەر دەريا دەبىم
 ئەو عەسا خۆ ئەى جەوان تەنھا نىيە
 مەۋجى تۆ فانىش عەسابوۋ گەر بەئىش
 گەركوبىزمىرم عەساي پەر وەر دگار
 خۆ بەلام لەو گىيائى زەھراۋى وشىن
 گەر نەيان با فىرەونان سەرۋەرى
 باش قەلەو كردن بىكۆزەئەى قەساب
 گەر لەدونىادا نەبان خەسم و عەد وو
 خۆ جەھەننەم ھەر رۋقە، دەى وئ عەدوو
 جا دەما، رەھمەت بەبى قەھر و بەدى
 مەسخەرەن بۆ ئەھلى فىسق و مونكىران
 مەسخەرەم كە، بت ھەۋىتن تۆش ئەگەر
 ئەى موحىبيان شاد بىن ۋەختى نىياز
 لىك جىيان كەردوۋى سەبىزى جوور بەجوور
 جا لەكەردوۋدا لەگەل ھاو جنسى خۆن
 گەر كوكەردوۋى زەغفەران جىگاتەتۆ
- حافىزى من عاشقى من، خۋاى لەسەر (۱۰۵۹)
 زاھىرەن مردوۋمەمن، زىندوۋم بەلام (۱۰۶۰)
 پىنم دەدا ئىستا تەكان دەستى خودا (۱۰۶۱)
 جونبشى جاۋىدى دامن كردگار (۱۰۶۲)
 باقەۋىش بى دەيكوزم من زار زار (۱۰۶۳)
 من لەدەستى شا، بىينە، شا، تەنى (۱۰۶۴)
 دەستى خۋاى عيسايەجىگام، دەمبەدەم (۱۰۶۵)
 دەستى عيساش زىن بەمردوۋى كۆن دەدا؟ (۱۰۶۶)
 بى گومان و شك دەمىنى جاۋىدان (۱۰۶۷)
 شادەئەو كەس گىيائى تەسلىم خوا دەكرد (۱۰۶۸)
 نادىيار موۋسايى من، خۆم ئاشكار (۱۰۶۹)
 من لەبۆ فىرەون، ئەزديھا دەبىم (۱۰۷۰)
 چون عەسا بى دەستى ھەق قەت ۋا نىيە (۱۰۷۱)
 شەو كەتى جادوو گەرانى برد لەپىش (۱۰۷۲)
 مەكرى فىرەونان دەبن گشت تارو مار (۱۰۷۳)
 با لەۋەر كەن چەند رۆزى دىش بىزىن (۱۰۷۴)
 چۆن دەبوۋ پەيدا جەھەننەم پەر ۋەرى (۱۰۷۵)
 چونكەبى تۆشەن لەدەۋزەخ دا، كىلاب (۱۰۷۶)
 ھەرچى رىق ياكىنەبا، نابوود دەبوۋ (۱۰۷۷)
 تا بىزى، رەھمەت دەنا دىكۈشت زوۋ (۱۰۷۸)
 كى كەمالى پادشاى ئەو دەم دەدى؟ (۱۰۷۹)
 قەۋ لو پەندى ناسىحان و زاكىران (۱۰۸۰)
 ئەى نەقام تۆ چەن دەزى ئاخىر مەگەر؟ (۱۰۸۱)
 چون دەبى ئەۋرۈكە، ئەو دەرگايەۋاز (۱۰۸۲)
 ۋەك كەۋەر ھەم گىزەرۋ پىۋازو توور (۱۰۸۳)
 نەم نەمى ئاۋ تاكو ۋىراگەن دەخۆن (۱۰۸۴)
 زەغفەران بە، تۆ لەگىيائى دى لادەخۆ (۱۰۸۵)

- زەغفەرەن تۆ، ئا و وەخۇ تا وا دەبى
 زار مەبەبۇلايى كەردووى شەلغەمان
 تۆ لەكەردووى خۆت و، ئەو ئى خۆى بىزىن
 خاسسەئەو عەرەزى لەبەر پەھنا وەرى
 جا لەدەرياو كىئو، سەحرانى ئەو جىھان
 خۇ لەحاس سەحرانى وئ سەحرانى مە
 ئاوى راوہستاوى دونىاي مەعنەوى
 چون لەخۆى دا ھەيتى وەك پرووح و رەوان
 ئەى خەتیب چون گوئى گرانى چوونەخەو
 خۇشەئەو بازارە بلىقىس ھەستەتۆ
 ھەستەبلىقىس تۆ بەمەيلى خۆت زوو
 پىش ئەوہى وات گوئى بكىشى مەرگ و مير
 تا كوكەى دەدزى ئەتۆ نالى كەران
 خوشكەكانت مولكى جاويدان بەدەس
 خوش بەحالى وەى كەنەيكرى موتتەكا
 ھەستەبلىقىس چاك بنۆرەبۇ يەقىن
 باتىنەن گولزارە جىگايان ئەوان
 باغ و گولزاران لەگەل وانن رەوان
 ميوەكان داوا دەكەن تىر من بخۆن
 جا تەواف كەن ئاسمان بىن بال و پەر
 جا دەرۆى بىن پىن، بەجەشنى پرووح بەغار
 جا نەھەنگى غەم لەكەشتىت لا دەدا
 ئەو دەمى تۆ لەشكرى ھەم شاھو تەخت
 گەر چى شاھى شادمانى تۆ بەتەخت
 جا دەمىنى بىن ئەو ا تۆ، وەك گەدا
 گەر تۆ ببەبەختى خۆت ئەى مەعنەوى
 تۆ لە خۆت چۆن ون دەبى ئەى خۆش خىسال
- چاك دەگەى جىگات لەنيو ھەلوا دەبى
 چون لەگەل تۆ جوور نىن، دىتن غەمان
 چونكەعەرزى خوا گەلىك پانەو بەرىن
 ون دەبى رىيان لەوئ، دىئو، پەرى
 گشت خەيال و فكرو ئەوھام ناتەوان
 ھىندەچووكە، وەك لەدەريا يەك نەمە
 ئاوى جارى چۆم و، جۆ، ناگا بەوى
 رۆينەكى پنهان و دوو پىن، بۆ گەران
 تۆ مەلئى بىنھوودەھىچ، بەو نىوہشەو
 ھەر كەسى يىنى كەساد، لەو لادەخۆ
 پىش ئەوہى بگرئ لەتۆ مردن، گەروو
 وەك بچى دز، زۆرزەليل بۇلاى ئەمير
 گەر كو دەدزى بۇچى نادزى گەو ھەران؟
 مولكى تۆ ئەمما فەقەت ھەر خارو خەس
 مولكى وا، چون مردن ئەو نابوود دەكا
 جا ببىنەمولكى سولتانانى دىن
 زاھيرەن نىو دۆستانيان نەغمەخوان
 خۆ بەلام نا بىندرىن لای كەس ئەوان
 گاز دەكا ئاوى حەيات، دەى من وەخۆن
 وەك ھىلال و بەدرو، تاوى خۆ ش فەر
 جا دەخۆى سەد جوور غەزا، بىن دان و زار
 مىحنەتى مردن بەتۆ نادا خدا
 تۆ دەبى ئەو دەم سەعادەتمەند و بەخت
 بىن دەوامەچونكە نى، تۆ عەينى بەخت
 دەو لەتى خۆت بە، ئەتۆ، ئەى موجدەبا
 ون كەناپى ئەو لەتۆ، ھەم تۆش لەوى
 چونكە عەينى تۆ لەبۆ تۆ بوو يەمال

پاشماۋى داستانى دوست كىردى سولەيمان (عليه السلام) مەسجىدولئەقسا بە فەرمانى
 ۋەھبىي خۇدا بەخاتىرى ئەۋ ھىكمەتائەى كەخۇدا ھەر بۇخۇى دەزانى ۋ بەيارمەتى دىۋ و

فرىشتەۋ پەرى وئادەمى بەئاشكرا ..

- مەسجىدى ئەقسا سولەيمان، چاكەتۇ
 گەر لەبۇ ئەۋ مەسجىدەى دەس كىرد بەكار
 يەك گروۋەبۇ عەيش ۋ قەۋ مېك بى موراد
 خەلكى دىۋن شەھوۋەتەش زەنجىرى وان
 باعىسى زەنجىرى ۋا ھەر ترسەبەس
 جار دەيان كېتىشى لەبۇ كەسب ۋ شكار
 جار دەيان كېتىشى لەبۇ لاي باش ۋ بەد
 دان دەنا زەنجىر لەسەر ئەستۆيى وان
 جا ھەموو ئىنسان چ باش يى يا دەنى
 حىرسى تۇ بۇ كارى تۇ ۋەك ئاتەشە
 ئەۋ رەشايى بوۋى رەزى نىۋ نا رنېھان
 حىرسى تۇ كىردى رەزى پۇلوۋىي گەش
 ئەۋ دەمەى دىمان رەزى ، پۇلوۋىي گەش
 ئازە، كارت پىدەدا نىشان زەرىف
 گەر كۇ قۇرەجۋان نىشان دا حىلەگەر
 ئىمتىھان گەر كۇ بكا ھەر ئەۋ زەمان
 بەس ھەۋەس باعىس بوۋ داۋى دى، بەدان
 ئاز لەكارى دىن ۋ خىركە، داخواز
 جۋانەخىر بۇخۇى بەتەنھا نەك بەغەير
 كارى دونيا شۇقى حىرسى گەر نەما
 حىرسەباعىس گەر فرىۋ دەخوا منال
 ئەۋ منالەگەر لەخۇى دا ئاز نەدى
 بۇچى كىردم كارى ۋا بۇ پىكەنن؟
 چون نەبوۋ ئاز ھىچ لەكارى ئەنبىيا
- قەۋمى بلىقىس دىنەۋى بۇ نۇۋىزى خۇ (۱۱۱۳)
 ئىنس ۋ جىن ھاتن لەبۇ كۆمەك، بەغار (۱۱۱۴)
 راس ۋەكۋو ئەۋ تا عەتەى دەيكەن عىباد (۱۱۱۵)
 گەر دەيان كېتىشى لەبۇ كار ۋ دوكان (۱۱۱۶)
 تۇ بەبى زەنجىر نابىنى چ كەس (۱۱۱۷)
 جار دەيان كېتىشى لەبۇ كان ۋ بىجار (۱۱۱۸)
 خوا كوتى (فى جىدھا حبل المسد) (۱۱۱۹)
 خولقى وانمان كىردەزەنجىرى گران (۱۱۲۰)
 نا مەكەى ئەعمالى خۇى نىۋ گەر دەنى (۱۱۲۱)
 تا لەنىۋ ئاگرېن پۇلوۋ، ھەر گەشە (۱۱۲۲)
 ھەر كە ئاگر رۇى رەشايى بوۋەيان (۱۱۲۳)
 گەر نەما حىرس، ما رەزى ۋەك پىش رەش (۱۱۲۴)
 نارەۋاپىكرد، نەك رەزى تارىك ۋ رەش (۱۱۲۵)
 ئاز ۋەلاچى، كار دەمىنى زۇر كەسىف (۱۱۲۶)
 ۋا دەزانى گەيوە، خۇشە، شەخسى كەر (۱۱۲۷)
 ئال دەبن بەۋ ئىمتىھان لەۋ گىشت ددان (۱۱۲۸)
 ميوەكال بوۋ، ئاز بەۋى دا خۇش نىشان (۱۱۲۹)
 چون جۋانن، گەر ۋەلاش چن حىرس ۋ ئاز (۱۱۳۰)
 شۇقى حىرسىش لاجى، ھەيتى شۇق، خەير (۱۱۳۱)
 ۋەك رەزى ۋايەكەنەى مېنى دەما (۱۱۳۲)
 سۋارى دارەشادمان ۋ خۇشحال (۱۱۳۳)
 پىكەننى دى بەمندالانى دى (۱۱۳۴)
 پىنى نىشاندام ئاز، سرکە، ئەنگەبىن (۱۱۳۵)
 ۋەك چرا روۋنەۋ، عەزىمە ۋەك چىيا (۱۱۳۶)

- زۆر لەچاکان چاکیان کرد مەسجیدان
چونکە موخلیس بوو بەکابە، زۆر خەلیل
فەزلی ئەو مەسجید بەخاک و بەر نییە
قەت لەهیچ کار ئەنبییاوەک خەلک نین
نە، ئەدەبیان، نە، غەزەبیان، نەعەزاب
بۆ هەموویان بوو جودا لێک جاھو فەر
زیکری حالی وان بەدل لەرزین دەدا
هێلکەیان زیرە مریشکانیان ئەوان
هەرچی بێژم من بەدل چاکەکی ئەوان
مەسجیدی ئەقسا دروست کەن ئەی کێرام
گەر بەریودێو سەرکەشی کەن یەک بەیەک
دێو کە کەج بڕوا بەفیل و مەکرو زەرەق
وەک سولەیمان بە، هەتا دیوانی تۆ
وەک سولەیمان بە، بەبێ حیلەگەری
خاتەمی تۆ ئەو دلت ئەی هووشیار
جا دەبێ حاکم لەسەرتۆ، دائیمی
ئەي دله، حوکمت ئەتۆ، لا، هەر هەیه
جارو باریش دێو دەبیتەیهک ئەمیر
ئەو تەکانەي بۆ حەسیرەو بۆ حەریر
- لەو بینایەي مەسجیدی ئەقسا جودان (١١٣٧)
قەدری کابەزیاد دەبێ، هەر بەو دەلیل (١١٣٨)
سازکەری وی حیرس و ئازی هەر نییە (١١٣٩)
هەم لەمەسجید هەم کتیب هەم مأل و زین (١١٤٠)
نەلەخەو دا، نەقییاس و، نەجەواب (١١٤١)
گیانیان بوویان جودا لێک بال و پەر (١١٤٢)
کاری وان بۆ کاری ئێمەموقتەدا (١١٤٣)
وەختی شەو گیانیان دەبینیتن بەیان (١١٤٤)
هەر کەمم کۆت ناقیسم کرد من بەیان (١١٤٥)
چون سولەیمان هات لەبۆ وئ، (والسلام) (١١٤٦)
بەند، دەخەن سەرلاق وئەستۆی وان مەلەک (١١٤٧)
دیتەسەر وی تازیانە، چەشنی بەرق (١١٤٨)
بەرد بېرن، چا بکەن ئەیوانی تۆ (١١٤٩)
تا موتیعەت بن هەموو دێو، بەری (١١٥٠)
دێو نەکا لیت خاتەمی قەلبەت شکار (١١٥١)
دێو بەئەنگۆستیلەکەي تۆ، ئەو دەمی (١١٥٢)
حوکمو فەرمانت لەسەر دا، هەر هەیه (١١٥٣)
خۆ بەلام جۆلا هەموو ناچنن حەریر (١١٥٤)
لێک جودان زۆر وەک ئەسیر وەک ئەمیر (١١٥٥)

داستانی شاعر و هەدیەدانی شا، بەوی و دوو بەرابەر کردنی هەدیە و خەلات بە تەقازای

ئەو وەزیرەي کە ئێوی ئەبولحەسەن بوو ..

خولاسەي داستان ..

شاعریک بەهیوای خەلات و بەرات وگەشتن بەجاھو مەقام شیعەرەکی لەمەدحی شایەک کۆت
وچۆ بارەگای شا، شیعەرەکەي بۆ شا خۆیتندەووەکەووەزیر و ئەتەرفیان لەوی حازربوون شا،
ئەو شیعەرەي زۆر پێ خۆش بوو و دەستووری دا کە هەزار سەکەي زیر بەدن بەوی .. وەزیر
کە پیاویکی خۆش ئەخلاق و بەهیممەت بوو کۆتی ئەي پادشا، ئەو هەدیەو پاداشە بۆ شاعریکی وا
عالی و بەئەرزیش و زانا، زۆر کەمە.. واکە دەهەزار سەکە بەو بەدن .. دوو بارەووەزیر بە

بەيانىكى جوان و بەئىستىدلال شای قانع کرد كەدەھەزار سكهش كەمە عاقىبەت شا، پاش
 بىستنى قسەكانى وەزىر دەستوورى دا كەبىجگەلەو دەھەزار سكه خەلاتى زۆر قابلىشى بدەنى،
 شاعىر پاش وەر گرتنى ئەو ھەموو ھەدىەو خەلاتە، زۆر شادمان و خوشحال بوو، و بىستى
 كەبزاتى باعىسى ئەو ھەموو ھەدىەو خەلاتە كى بوو؟ ئەترافىانى شا بەويان كوت كەباعىسى ئەو
 ھەموو پاداش و خەلاتەفلان وەزىرەبوو ... شاعىر كەزۆر خوشحال بوو بۇ ئىزھارى تەشەككۈر
 وسپاس لەوى چەن شىئىرىكىشى بۇ ۋى كوت .. چەند سالىك لەو بەسەرھاتەگۈزەرا وشاعىر
 دووبارەگرفتارى تەنگدەستى و فەقىرى مالى بوو و تەسمىمى گرت كەدوو بارەبجەتەدەربارى شا،
 وشىئىرىكى بۇ بخوئىتەو ھەدىەو خەلاتىكى پاش وەر بگرى .. وئىحتىاجاتى خۆى پى بەر
 تەرف بكا شىئىرەكەى كەبۇ پاشا خوئىندەو، شا ھەر وەك عادەتى دائىمى خۆى دەستوورى دا
 كەھەزار سكهى بدەنى بەلام ئەو جارەو ەزىرىكى دىكەلەوئى بوو و ئەو وەزىرە خوش ئەخلاقى
 پىنشو زۆر لەمىز بوو كۆچى دواىى كردبوو.. وئەو وەزىرەى كەلەجنى ۋى بوو بەپىچەوانەى ۋى
 بىاۋىكى زۆر خەسىس و قرىس و پەست تەبى بوو، ھەرلەگەلكو وەزىر بىستى كەشا
 دىيەوئى ھەزار سكهپاداش و ئەنعام بدا بەوى، زۆر بەپەرىشانى ھاتەلاى شا، وكوتى ئەى
 پادشا لەحالىك دا كەخەرجى دەولەت زۆر گرانەمەسلەحت نىيەكەھەزار سكهبدىرتەبەو
 شاعىرە، ئەگەر شا ئىجازەبدا، ئەمن بەبىست وپىنج سكهرازى دەكەم، شا كوتى بۇ خۆت دەزانى،
 وەزىرى رىياكار بەموقتەزى ئەو زەربو لەسەلە (بۇ مردن دەىگرى تا بەنۆ بەتى رازى بى)
 ئەوئەندەى ئەو شاعىرە بىچارە لە ئىنتىزار را گرت و ئەو روو، سبەى دەگەل ۋى كوت تا چەند
 مانگىك گۈزەرا، بەلام خەبەرىك لەسكە نەبوو شاعىرى بىچارەكەلەو ھەموو ئىتىزارەئازور دەو
 خەستەو نارەحت بىبوو بەو ەزىرى كوت ئەوئەندەم ئىنتىزار كىشاۋەكەنىزىكە بمرم .. ئەگەر
 بەراستى ھىچ خەبەرىك لەسكەنىيەپىم بلى تا وەدواى كارى خۆم كەوم وەزىر كەدىتى
 مەقسوودى حاصل بوو، پىيكوت زۆر چاكەو ەرئەو بىست و پىنج سكهبگرەو برۇ شاعىر ئەو
 ھەدىەكەمەو ناقابىلەى وەر گرت، بەلام واق و وړ مابوو، ناچار لە دەر كەوانى پرسى بۇ دەفعەى
 ئەو ەل كەشىئىرم كوت ئەو ھەموو خەلات و پاداشەيان دا بەمن؟ بەلام ئەو چەلەئەو
 ئەندازەكەمىان دامى، پىيان كوت شوكرى خودا بكەكەئەوئەندەشت وەدەس كەوتو ەھەرچى
 زووترە لىرە برۇ نەو ەك وەزىر پەشىمان بىتەو، چونكەئە وەندەشمان بەخواھىش و فىل لەوى
 وەر گرتو ە، شاعىر كوتى نىۋى ئەو وەزىرەمەلەو ەنەچىيە؟ كوتيان.. ھەسەن، كوتى زۆر
 ەجىبەئاخر وەزىرى پىنشوش نىۋى ھەسەن بوو، وئەوئەندەى بەخشش و بلىند ھىمەتى لەخۆى
 نىشان دا، وئەو وەزىرەش نىۋى ھەسەنە، بەلام مەزھەرى شەقا وەت و پەستىيە..

- شێعەری هینا شاعیرێک بۆ لایی شاه
شا کو تی زوو، بەو بدەن زێڕ یەک هەزار
جا وەزیر دەیکوت کەمە، بۆ وی هەزار
شاعیرێک و، تۆش کە دەستت وەک یەمە
زۆر دە لیلی کو ت وەزیر بۆ شەهزیار
شا بەوی دا هەم خەلات هەم دەه هەزار
ئەو لەزۆر ئەشخاس کردی پرسبیار
جا دەیان کو ت بەو، فلان شەخسی وەزیر
یەک قەسیدە ی بۆ وەزیر کو ت ئەو زەمان
جا، بەبی لێوو زبان دەیکرد سەنا
- بێتە دەستی وی هەتا ئیکرام و جاە (١١٥٦)
خەڵەت و ئەنعامی دیش بەو کەن نیسار (١١٥٧)
دەه هەزاری وێدەتۆ ئە ی شەهزیار (١١٥٨)
دەه هەزارم من کە کو ت، بۆوی کەمە (١١٥٩)
تا عەتا کا، زێڕ، بەشاعیر دەه هەزار (١١٦٠)
قەلبی وی بوو جینگە شوکری شەهزیار (١١٦١)
کی ئەوی ناساند و، لای شەهزیار؟ (١١٦٢)
نێو حەسەن، پاک و تەمیز خو لقی و زەمیر (١١٦٣)
جا، لەبۆ لای مأل گەراوە شادمان (١١٦٤)
ئەو خەلاتی شاهو، شاهی گیان پەنا (١١٦٥)

هاتنەوهی شاعیر پاش چەند سالان بەهیوای بەخششی بەو جوورە و دستوور دانسی شا،
تیبقی عادیاتی پێشوی خۆی بەیەک هەزار دینار و کو تنی وەزیری تازه کە ئەویش نیوی
حەسەن بوو، بەشا، کە ئەو ئەندازە زۆرە و و دەو لەت خەرج و هەزینە ی زۆرە خەزینەش
خالییه، ئەمن ئەوی بەبیست و پێنج سکه پا زی دەکەم ..

- هاتەوه شاعیر لەپاشی چەند سال
ئەو کو تی هەر کات کە ئینسان بوو نەدار
بۆ کەرەم گەر دەرکەم کرد ئیمتیحان
سیبویه، مەعنایی ئەللا، و، دەکا
ئەو کو تی من هەر لەتۆ داوا دەکەم
سەت هەزارا ن شەخسی عاقل وەختی دەرد
کوا نەقامی ئەحمە قیش قەت و، دەکا
گەر نەیان دیبا یە لوتفی کردگار
بەلکە گشت ماسیان لەنێو ئەمواجی یەم
فیل و گورگان، هەر وەها شیر ی شکار
بەلکە خاک و ئاوو، یا، هەر و، نەر
جا، لەحق داوا دەکا و، ئاسمان
عیسمەت و، حیفزت لەبۆ من بۆ عەموود
- تا وە دەس بێتیت رزقێک بۆ منال (١١٦٦)
دەرکی تازموودان بکا، با ئیختیار (١١٦٧)
حاجەتی نویم، لەو دەوی گشت کات و ئان (١١٦٨)
کی نیازی بی، لەوی داوا، دەکا (١١٦٩)
چون لەلای تۆ یە نییازم، و، دەکەم (١١٧٠)
گشت دەنالبین لەدەرگای زاتی فەرد (١١٧١)
شت لەقرنیسی خەسیس داوا دەکا؟ (١١٧٢)
چۆن دەیان کرد عاقلان گیانیان نیسار؟ (١١٧٣)
یا پەرەندانی حەوا زۆر یانە کەم (١١٧٤)
ئەز دێهای گەر وەر و عەزیم و، موور و مار (١١٧٥)
لەو دەبەن سوود، هەم لەدە ی دا، هەم بەهار (١١٧٦)
حافیزم بە، ئە ی خودا، هەر کات و ئان (١١٧٧)
ئاسمانان لوول دەدا دەستی وە دوود (١١٧٨)

- جا دەلى عەرزىش كەبمكەبەر قەرار
جىتى ئومىدى خەلكەخوای بالا و نەۋى
وا لەحق بۇ ئەنبىيا قەر مان دەھات
قەت لەغەبرى حەق مەكەداۋا ئەتۇ
غەبرى خواش گەر پىت بدا ھەر خوايەداى
ئەو كەسەى دوژمن بەزىران ياد دەكا
ئەۋچەلەش شاعىر لەبۇ لوتف و عەتا
ھەدىيى شاعىر فەقەت شىئەرى نەۋە
موحسىنان زىر دادەنن زۆر بۇ عەتا
سەت بەرابەر شىئەركى خۇش لای ئەۋان
ئا دەمى ئەۋۋەل حەرىسى ئانەبەس
زۆر دەكا ئەۋ مەكرو فېل و غەسب و كار
گەر بەنودرەت بىن نىياز بوو ئەۋ لەنان
تا كو تەعرىف كەن ھەموو ئەجدادى ۋى
تا شكووھو عىززەتو ئىكرامى ۋى
خەلقى كرد خوا، ناس بەشكۇل و پروۋى خۇى
چونكەشوكرو حەمدى ۋىست خوا دائىمى
خاسسەخوا ناسىك كەفەزلى بىن، زىياد
گەر نەبىن لایق بەباى فەزىل و سەنا
من لەخۇم نەم كوت مىسالە ۋالە خۇ
گرتىيان ئىراد لەئەحمەد بۇ عىناد
چۆۋەلاى ئەۋ شاىە شاعىر، شىئەرى برد
موحسىنان مردن دەما، ئىحسان بەلام
زالمان مردن لەۋان زۆر يادگار
ۋاى نەبى كوت خۇش بەحالى ئەۋ نەفەر
مرد، موحسىن چاكەكەى ۋى ماۋەھەر
ۋاى لەۋەى مرد و دەما عىسانى ۋى
- ئەى خوداى دات نام لەسەر ئاۋ، ۋەك سوۋار
فېر دەبن رەفەى نىياز عالەم لەۋى
بگرەكۆمەك ھەم بەسەبر و ھەم سەلات
جوستو جۇكە، ئاۋ لەبەم نەك ئىشكەجۇ
چون لەدل ۋى، مەىلى بەخشش خوايەناى
خۇى دەزانى چەندەدۇستان شاد دەكا
پروۋى لەلاى شا كرد، بىداتى ھەتا
تا خەلات بگرى لەدەس موحسىن بەۋە
شاعىران گەرىن بەۋانى دەن، ھەتا
باشترەتازىرو پارچەى زۆر جوۋان
چونكەقووت و نان ستوۋنى گىانەبەس
بۇ تەماع گىانى دەكا، ئاسان نىسار
دەبەھۋى تەعرىف لەۋى كەن شاعىران
بچنەسەر مېنەبر بەزىكرو يادى ۋى
بچتەگۋى ئەۋ كەس كەبىستى نامى ۋى
داى بەۋى حەق جا، لەخولق و خوۋى خۇى
شوكرو حەمدى ۋىست ۋەكوۋ ۋى ئا دەمى
چەشنى ھەنبانەى سەلىم پىر بى لەباد
كون دەبى ھەنبانەدەرۋا بۇ فەنا
سەر سەرى مەگرەئەگەر ھوو شىارى تۇ
بۇ دەبى ئەحمەد بەتەعرىف، ھىندەشاد؟
مەدحى ئىحسانى دەكرد ئىحسان نەمرد
خۇش بەحالى ۋەى سەخاى بوو بەر دەۋام
ۋاى بەحالى ۋەى كەھىناى فېل بەكار
پاشى كارى باش لەدونىا رۆيىدەر
چوۋك نىيەچاكە، لەلاى خۋاى داد گەر
مەرگ، لاناۋات رەنجى گىانى ۋى

- باسی شاعیر کە ئەو هی لانی کەنار
 بردی شاعیر شیعر بۆلای شەهریار
 شیعرەکی پرگەو ھەرو زۆر نازدار
 تیبقی عادەت شا بەوی کوت یەک ھەزار
 ئەو چەل ئەمما ئەو ۋەزیری باعەتا
 بوو لەجیتی وی یەک ۋەزیری دی رەئیس
 دەیکوت ئەی شا، ئیمەخەرچن زۆر دەوی
 رۆبەعی عۆشری وی، دەدەم بەو شاعیرە
 خەلکی کوتیان بەو کەپیشان شەهریار
 کئی لەپاشی شەکر جووتی نە؟ بلی
 جا ۋەزیر دەیکوت ئەو ھەن دەیدەم فشار
 ئەو دەمی گەر بیدەمی خاکی زەوی
 من عیلاجی کاری وا زۆر چا دەکەم
 گەر لەئا سمان ھەلفری بۆ سەر زەوی
 شا بەوی کوت چۆنی دەت وی وا، بکە
 پێیدەکوت ئەو، ھەم دوو سەت ئوممید وار
 جا ۋەزیر رای گرت زۆر نیتو ئینتیزار
 مونتەزیر ما، ھێندە شاعیر، پیربوو
 پێیدەکوت گەر زێر نییەبا من برۆم
 ئینتیزار گیانی لەمن ئەستاند، بلی
 رۆبەعی عۆشری ئەو ھەزارە دی، جا
 من ھەو ھەل جار بەخششی زۆرم دەدی
 وای جەواب بیست ئەو ۋەزیری خۆش نەزەر
 ئەو بوو باعیس چەن بەرابەر بوو عەتا
 ئینتە ئەو رۆیشت و ئیحسانی دەبرد
 چوو لە دەسمان شەخسی بەخشەندەو شەریف
 بگرەلەو زوو، شەو نەمینی جیگەپیت
- چونکە شاعیر زۆر نەدارەو، وامدار (۱۲۰۶)
 بەو ئوممیدی بەخشش و ئیحسانی پار (۱۲۰۷)
 بەو ئوممیدەبیدەنی ئیکرامی پار (۱۲۰۸)
 چونکە وابوو عادەتی ئەو شەهریار (۱۲۰۹)
 خۆ نەما بوو، زۆر بدا زێر بەو ھەتا (۱۲۱۰)
 دل رەق و نا میھرەبان و زۆر خەسیس (۱۲۱۱)
 شاعیریک ھێندە عەتا بەر نا کەوی (۱۲۱۲)
 وا دەکەم برۆات رازی لەو دەرە (۱۲۱۳)
 دای بە ئەژمار زێر بەوی تا دە ھەزار (۱۲۱۴)
 کئی گەدایی کرد کەشا بوو؟ دەی بلی (۱۲۱۵)
 تا دەکا خەمبار و زار ئەو، ئینتیزار (۱۲۱۶)
 چەشنی گۆل دەبیا، دەبی رازی، بەوی (۱۲۱۷)
 گشت تەقازاکەر، ئەمن ئیبرا دەکەم (۱۲۱۸)
 ھەر چلۆن بی من دەکەم رازی ئەوی (۱۲۱۹)
 چون دەکا مەدحم، ئەوی شاد چا، بکە (۱۲۲۰)
 تۆ ئەوان گشتیان بەمن کە، واگوزار (۱۲۲۱)
 را دەبرد سی مانگی زستان، ھات بەھار (۱۲۲۲)
 بەو غەم و تەکبیرە، ئەو یەخسیر بوو (۱۲۲۳)
 با لە دەس زیللەت نەجات دەم گیانی خۆم (۱۲۲۴)
 نات دەمی زێر، خۆت نەجات دە، زوو ھەل (۱۲۲۵)
 شاعیریش چۆ نیتو خەیاڵات دوا یە، جا (۱۲۲۶)
 پاش عەزابیش نەمدی ئەو چەل، بۆ ئەدی؟ (۱۲۲۷)
 زۆر لە میژە لەو جیھانە چۆتە دەر (۱۲۲۸)
 قەت لە بەخشش دا نەبوو، ئەوکات، خەتا (۱۲۲۹)
 ئەو نەمرد، ئەلحەق، بەلام ئیحسان دەمرد (۱۲۳۰)
 ھاتە جیتی وی یەک خەسیسی زۆر کە سیف (۱۲۳۱)
 تاکونە گری ریت و بستینیت لیت (۱۲۳۲)

- مەكرو فېلى زۆرمان كرد تا ئەمە
 پرووى لەوان كرددوكتوى ئەى موشفيقان
 بېم بلىن نىوى چىيەئەو بى رەسەن؟
 جا كوتى ئەى خواپەنىوى ئەو دووان
 لەو حەسەن نىوى كەئەووەل بوو وەزىر
 ئەو وەزىرەش نىوحەسەن، بى حەد خەسىس
 شا بەگفتى شەخسى وا گوئ دا، ئەگەر
- ساندەمان بۆ تۆ لەدەس وى، ئەو كەمە
 ئەو وەزىرە، ھات لەكام جىگا و مەكان؟
 خەلكى كوتيان نىوى ئەو ھەش بوو، حەسەن
 بۆ دەبى يەك بى؟ كەزۆر لىكتەر جودان
 حوكمى وى دەيكرد گەلىك ئەشخاس ئەمىر
 چا دەبى لەو رېشەپىسەى، سەت گورىس
 مەملەكەت وىران دەبى، شاش، دەرەدەر

شەباھەتى پايى خەراپى ئەو وەزىرە و فاسىد كردنى جەوانمەردى شا، بە وەزىرى

فیرعەون يەعنى ھامان و فاسىد كردنى قابىلىيەتى فیرعەون ..

- فیرعەون دەى وىست بۆ حەق بىت رام
 ئەو كەلامەى خوئندبا، بۆ بەر ئەگەر
 گەرلەگەل ھامان وەزىرى دل بەكىن
 بىئىدەكوت تۆ تاكو ئىستا بووى ئەمىر
 گفتى ھامان چەشنى بەردى مەنجهنىق
 كرددباى موسا ئەگەر سەت رۆژ تەلاش
 عەقلى تۆ مەغلۇوبەبۆ نەفس و ھەوا
 گەركوكامىل رەھنەمات بى جار و بار
 چونكە نىتى گفتى كامىل ئىعتىبار
 واى بەحال ئەو شایەبى بى وا، وەزىر
 خوش بەحال ئەو شایە، بى بى دەستگىر
 شاهی عادل ئاسەفى گەر بى بەيار
 گەر سولەيمان شا بى و، ئاسەف وەزىر
 شا كەفیرعەون، بىت و ھامانىش وەزىر
 جا دەبى زولمەت لەسەر زولمەت سووار
 غەبرى بەد بەختىم نەدى قەت من لەپەست
 شا وەكوو پرووح و وەزىر وەك عەقلى وى
 ئەو فرىشتەى پرووح گەر ھارووت بى
- ئەو دەمەى مووسای كەلىم دەيكوت كەلام
 ھىندەخۆش بووشىر لەوى دەرژايەدەر
 دا دەنىشت فیرعەون، بۆ ئىسلاھى دىن
 چۆن دەبى ئىستاكە، بەندەى يەك فەقىر؟
 قەلبى فۆعەونى ھەدەف كرد زۆر دەقىق
 جى بەجى دەيكرد ھەموو ئەو وردو خاش
 نىو وجوودت دەگرئ لىت رىگای خوا
 لادەدا ئەو گفتى كامىل بۆ كەنار
 تۆ مەرۋ بەدواىى وى، نایەت بەكار
 جىگەبۆ ئەو دوو، جەھەننەم، زەمھەرىر
 وەختى كاران ھەر وەكوو ئاسەف وەزىر
 ئەو دەمى وەك نوور لەسەر نوور بى سووار
 نوور لەسەر نوورە، عەبىرىش سەر عەبىر
 ھەر دووژىر چەنگالى بەد بەختى ئەسىر
 عەقلى و دەو لەت دوايەنايەن، ھىچ بەكار
 تۆ سەلامم لەو بكە، گەر ھاتەدەست
 عەقلى فاسىد پرووح دەكا پەست و نەوى
 فیر دەبى جادوو، ھەجى تاغووت بى

- عەقلى جوزئى قەت مەكە، بۆخۆت وەزىر
 تۆ وەزىر مەگرەھەوا، قەت ئەى عەزىز
 چۈن ھەوا، پىر حىرسە، زاھىرىنە بەس
 عەقلى بووى دووچاۋ لەبۆ پايانى كار
 تا لەپائىزدا نەبى سىس و زەلىل
- عەقلى كول بۆ خۆت وەزىر كە، ئەى ئەمىر
 چۈن لەتاعەت دوور دەبى گىيانى تەمىز
 عەقلى ئەمما فەكرى رۆزى دىنە بەس
 بۆ گولمى مەقسوود دەكىشى رەنجى خار
 ئەو بەدوور بىتن لە لووتى لووت عەلىل

دانىشتنى دىۋ لەجىگى سولەيمان(عليه السلام) و ئەنجام دانى كار وەك سولەيمان و فەرقى

ئاشكارا لە نىۋ ئەو دوو سولەيمانەدا و دىارى كىردنى دىۋ، نىۋى سولەيمان، لەبۆ خۆى

- تۆ لەخۆت دا عەقلى زۆرىشت كەدى
 تۆ بەدوو عەقلىن بەلا، زۆر لا دەنىي
 گەر چى بۆخۆى كىرد سولەيمان، نىۋ، دىۋ
 گەرچى زاھىر وەك سولەيمان كىردى كار
 خەلكى كوتيان لەو سولەيمانەن ئەدى
 ئەو وەككو سوودە، ئەنەو ھەش ھەر زىيان
 دىۋ كوتى وەك شەكلى پرووى من خواى جىھان
 داى بەشەيتان رەنگ و پرووى من خودا
 گەركو ھاتو ئىددىعاى كىرد ئاشكار
 دىۋ بەمەكرو فېل دەبكوت وا، بەناس
 نادىت عاقل فرىو قەت ھىچ زەمان
 سىخرو جادوو مەكرو فېل وا، نىن چ جار
 جا دەيان كوت عاقلان لەجوابى وى
 تۆ كەگفت گشت درۆيەو نالەبار
 ئەو ئەگەر ئىستا كەمەعزوولەو فەقىر
 گەركو گوستىلەت فراند تۆ لەو ئەمىر
 تا لەدونىا جىگەزىنمان بى زەوى
 گەر بەغەفلەت يەك كەرەت دانىين سەر
 بىتن دەلى سەجدەى مەبەن بۆ پەستى وا
 گەر ئىجازەم پىندرا بۆ لاي خودا
- مەشۋەرەت كە، تۆ دەگەل عەقلى دەدى
 بىتن لەسەر ئەو جى سەماوات دادەنىي
 بوو بەشاپ، بۆ مەملەكەت، خۆى كىردەخىو
 كارى دىۋ ئەمما لەزاھىر بوو دىيار
 وەك ئەوى دى، بۆ سەفا مان ھىچ نەدى؟
 ھەر وەككو ئەو دوو ھەسەن زۆر لىك جىيان
 سوورەتتىكى دا بەشەيتان زۆر جووان
 ئىۋە وشىاربىن فرىوتان با ، نەدا
 قەت مەكەن باوەر بەوى ئىۋەچ جار
 ئاشكارا بوو ھەق بەلام لاي چاكەناس
 خاسسەئەو كەس عەقلى وى بى رازدان
 پەردەدانىن سەردلى دل ھووشىار
 بەسسەتاكەى ئەى درۆزن، كەج رەوى
 دەچىدەدووزەخ بىن گومان لاي خوار خوار
 خۆ لەنىۋ چاۋانى دا، بەدرى مونىر
 بووى بەدووزەخ تۆ، چ دووزەخ؟ زەمھەرىر
 سەر لەبۆ تەعزىمى تۆ ناكەين، نەوى
 پەنجەيەك مانىع لەعەرزى دىتەدەر
 سەجدەبۆ بەد بەختى وا، زۆر نارەوا
 شەرحى ئەو باسەم گەلىك جوان من دەدا

- تۆ قەناعەت كە، بەئەو مىقدارەكەم
 نىۋى خۆى دانا سولەيمان، دىئو، بەلام
 تۆ لەئىسم و شۆرەتو نىۋو، لادەخۇ
 تۆ لەھەدد و كارى وى كە، پرسىيار
 تاكو شەرحى وى چەلىكى دى دەكەم (۱۲۸۳)
 ھەق عەيان بوو لای عمووم، غەيرى نەقام (۱۲۸۴)
 پرووت وەلای مەعناو ھەقىقەت، بادەتو (۱۲۸۵)
 ئەو تەلەب كە، جا لەنىۋان ھەددو كار (۱۲۸۶)

**ھاتنى سولەيمان (عليه السلام) ھەموو پۇڭى بۇ مەسجىدولئەقسا، لەپاش تەۋاۋ بوونى
 مەسجىد بۇ عىبادەت و پۈتموونى عابىدان و موعتەكىفان و شىن بوونى گىاى جوور
 بەجوورى دەرمانى لە نىۋو مەسجىد ..**

- جا سولەيمان پىش ئەۋەى پۇڭ ھەلدەھات
 ھەر گىياى شىن با ئەگەر لەو مەسجىدە
 بىزەنىۋت، بۇ چ شت دەرمانى تۆ؟
 كارو نىۋى خۆى دەكوت گىا ئەو زەمان
 بۇ ئەۋەى زارم لەبۇ ئەو ھەش شەكەر
 جا تەبىيان لەو سولەيمان بەو گىيا
 جا لەبۇ تىب زۆر كىتېيان چادەكرد
 ئەو نجووم و تىب، ۋەھىي ئەنبيان
 عەقلى جوزئى عەقلى ئىستىخراج نىيە
 عەقلى جوزئى قابلى تەعلیمەگەر
 خۇ يەقىن سەنەت بەئىلھام بوو عەيان
 چاك بئۆرە عەقلى ئىمە كوا، چ كات
 گەر چى زۆر وشيارو زىرەك بوو بەلام
 دانىشى فەن گەر بەدەس ئەو عەقلەبا
 خازىع ئەو بۇ مەسجىدى ئەقسا دەھات (۱۲۸۷)
 پىئىدەكوت تۆ نىۋو، سوودى خۆ ت بدە (۱۲۸۸)
 بۇ چ كەس نەفعى، لەبۇ كى زىانى تۆ؟ (۱۲۸۹)
 بۇ ئەۋەى زىنم، لەبۇ ئەو ھەش نەمان (۱۲۹۰)
 ۋاى دەدا سەر لەو ح، نىۋى من قەدەر (۱۲۹۱)
 شەرەزا بوون، بوون بەزاناو وموقتەدا (۱۲۹۲)
 رەنجى جىسمانىيان بەۋان جا، لا دەبرد (۱۲۹۳)
 عەقلى و حىس رى يان نىيەبۇ لا مەكان (۱۲۹۴)
 ئەو بەغەبرى فىر بوون، موحتاج نىيە (۱۲۹۵)
 بەو بدا تەعلیم بەئىلھام، خۋاى لەسەر (۱۲۹۶)
 عەقلى لىي زىاد كرد پاشان، ئەى فلان (۱۲۹۷)
 فىر دەبى گەر كو كەسىك ئەو فىر نەكات؟ (۱۲۹۸)
 بى موعەللىم بۇى نەبوو ھىچ پىشە، رام (۱۲۹۹)
 كار بەبى ئوستا د، حاسل با، دەبا (۱۳۰۰)

**فېربوونى شوغلى گۆپ ھەلقەندى قابىل لە زاغ پىش ئەۋەى كە زانستى گۆر ھەلقەندىن لە
 دۇنيادا پەيداىچ ..**

- ھەلقەننى گۆپ كە كارىك زۆر كەمە
 فەھمى ۋاى قابىل نەبوو بى شەك دەنا
 چۆن ۋنى كەم كۈشتەكەم ئەى خوا ئەمن؟
 كوا لە دەستى عەقلى و فىكران دى ئەمە؟ (۱۳۰۱)
 بۇچى ھابىلى لە سەر سەر دادەنا؟ (۱۳۰۲)
 ئەو لەنىۋو خۋىن دا شەلا لەم، جا ئەمن (۱۳۰۳)

- دی کەزاغێک زاغەکی مردووی بەزار
هاتەعەرزى گۆرەکی چاکرد هەتا
جا بە چەنگال تۆزو خۆلی لادەبرد
خستیه نیتو گۆر جا وەسەر وی خۆل دەدا
جا کوتی قابیل کەبەرم چاترە
عەقلى کول بوی هات لە(مازاغ البصر)
عەقلى حەق بین، نووری خاسان ئەى فلان
گەر وەدووی زاغان کەویتن یەک گیان
جا مەرۆ بەدوایی نەفسی چەشنى زاغ
گەر دەرۆی پەیرەو بە، بۆ عەنقایى دل
گیای جەدید هەردەم لەبیر و رایى تۆ
حەققى وی تۆ وەک سولەیمان پى بدە
چونکەحالی ئەو زەمینەن بى ریا
نیتو زەمین گەر نەیشەکەر بى، یا نەنەى
جا زەمینى دل کەئەفکار ، گیایی وی
گوئى گری باشم ئەگەر کو با، ئەمن
گوئى گری من گەر کو هەییى عەقلى کز
جونبشی هەر کەس لە بۆ لای جازبە
جار دەرۆی بۆ لای زەلال جار لای هودا
وشتى کوێرە بەهاو سارە سەرت
کێشەرو هاوسار کە هەر دوو بان دیار
کافریش دیبای ئیمامى وی سەگە
بۆ دەچوو بەدوایی وی وەک شەخسى پەست
گا، لەقەسسەب گەر کو هەیا هیچ خەبەر
یا چلۆن دەخوارد لەدەستی وی گیا
خوار دباشی پیتی نەدەکرا هەزم گەر
جا، ستوون بۆ ئەو جیھانەغەفلەتە
- لەو حەوايە، دى لەبۆ لای وی، بەغار (۱۳۰۴)
دانشى گۆر ئەو بەقابیل کا، عەتا (۱۳۰۵)
زاغى مردووی زوو لەنیتو خۆل را دەکرد (۱۳۰۶)
دانشى گۆر هات لەئیلھامى خودا (۱۳۰۷)
چاو کەزاغێک چەن لەمن زانا ترە (۱۳۰۸)
عەقلى جوزئى کردى بۆ هەرلا نەزەر (۱۳۰۹)
عەقلى زاغ، ئوستادى گۆرى مردووان (۱۳۱۰)
ئەو لەبۆلای گۆردەبەن نەک جینی ژبیان (۱۳۱۱)
چونکەدەت با ئەو لەبۆ قەبران، نەباغ (۱۳۱۲)
رووکەقاف و مەسجیدی ئەقسایی دل (۱۳۱۳)
شین دەبی نیتو مەسجیدی ئەقسایی تۆ (۱۳۱۴)
ئەو بناسەنەک ئەوی ژیر پى بدە (۱۳۱۵)
بۆ دەکەن ئاشکار، ئەنواعی گیا (۱۳۱۶)
تۆ بەگیا ئەو عەردەچاک تەشخیس دەدەى (۱۳۱۷)
رازى دل روون بوو بەفکرو رایى وی (۱۳۱۸)
سەت هەزارم شین دەکرد گۆل، جا ئەمن (۱۳۱۹)
لەو دلەم نوکتان دەرۆن هەر چەشنى دز (۱۳۲۰)
جەز بى سادق خۆ نەوەک ئى کازبە (۱۳۲۱)
دیار نین هیچ پەتک و ، ئەو کەس تۆ دەبا (۱۳۲۲)
چاو مەکە هاوسار ، بنۆرە کێشەرت (۱۳۲۳)
بۆ بە دونیايان دەکوت (دار الغرار)؟ (۱۳۲۴)
مەسخەرەى دیتوی کەسیفی بەدەرەگە (۱۳۲۵)
زوو ئەلەو نامەردە، دەى کێشاو دەست (۱۳۲۶)
چۆن بەدووی وی دا دەچوو پى دەرەسەر (۱۳۲۷)
چۆن بەفیل شیرى لەوی دەستاند، یا؟ (۱۳۲۸)
ئەو لەمەقسوودی گیا هەیا خەبەر (۱۳۲۹)
زللەخواردن پاش هەلاتن، دەو لەتە (۱۳۳۰)

- ئاخىرى ۋى زىللە، غاردانى لەسەر
پاش تەلاش گرتت ئەگەر يەك دانەكار
بۆيەپىت دەكرى ئەتۆ ئەنجامى كار
گشتى ئەفكارى كەبۆت ھەن ھەروەھان
گەر كو مەعلوم بايەعەبى ۋى لەتۆ
گەر پەشيمان بى لەئا خر تۆ لەكار
دا دەپۇشى لىن لەئەوۋەل كىرگەر
گەر قەزا ھات ھوكمى خۇى ھىنايەجى
ئەو پەشيمانىش قەزايەك بوو جودا
عادەتى تۆ گەر پەشيمان بوون بوو
نيسفى عومرت جا پەر يىشانی ئەتۆ
ئەو پەشيمانىت لەلاى خۆ، لاپەرە
گەر لەلاى تۆ كارى چاتر ھىچ نىيە
خو پەرەست بە، گەر دەزانى رېى سەحىچ
تا نەناسرى پىس، نا ناسرى جووان
لات نەئا گەر فەكرى بەد تۆ بۆ كەنار
گەر كو عاجز ماى^۵ پەشيمانى لەبۆ؟
لەو جىھانەنەيدەدى كەس بى گومان
ھەر وەھان گەر ئارەزوۋى بۆت ھاتەسەر
گەر بەدى ئەو ئارەزوو با، ئاشكار
عەبىي ئەو كارت ئەگەر دىبا ئەتۆ
بەو فلا ن كار بۆيەتۆ وا مونكىرى
ئەى خودايى خالقى ئەو عالەمە
پىن مەدەنىشان عەبىي كارى باش
تېيىقى عادەت، ئەو سولەيمانى بەناو
تېيىقى عادەت شا ھەموو رۆژ واى دەكرد
تا بېيىنى دل بەچاۋى پاك عەبان
- ھەر ئەلەو وىزانەدا، دى مەرگى كەر
عەبىي ۋى ئەو دەم لەتۆ بوو ناديار
چون دەپۇشى عەبىي ۋى لىت كىرگەر
عەبىي ئەو فېكرانە گشت بوون لىت نىھان
زۆر لەويت تۆ دوور دەكرد ئەو كارەخۆ
كو كەناسىيات دەچوۋى بەدۋاى، بەغار؟
تا بىكەن چۆنى قەزا، لىن وىست كار
چاۋ وەبوو، دىنى پەشيمانى كەدى
لاپەئەو تۆ جا پەرستىش كەخودا
ئەو پەشيمانىش پەشيمانى لەدوۋ
نىۋەكەى دىكەش، پەشيمانى ئەتۆ
تۆ بەفېكرو كارى چاتر وا وەرە
ئەو پەشيمانىت لەبەر فەوتى چىيە؟
گەر كونايىزنى، دەزانى چۆن قەبىج؟
زىد بەزىدى خۇى دەناسرى، ئەى جەوان
بەد ئەتۆ ئەنجام دەدەى، بى ئىختىار
عىللەتى عەجزت ئەتۆ كەجستو جۆ
عاجزى بى قادىر قەت، ھىچ زەمان
تۆ لەعەبىي وان حىجابت كىرەبەر
نەت دەكرد تۆ، فېكرو بىرى وا، چ جار
كەس بەزۆرى نەى دەبرد، بۆ و، لا، ئەتۆ
چونكەعەبىي وىت ئەتۆ دى زاھىرى
عەبىي كارى بەد مەكە، پەنھان لەمە
تا نەچى عومرن بەدوور بوون لەو، بەلاش
ھاتەمەسجىد پىش ئەوەى ھەلبېت تاو
ئەو لەمەسجىد، جستو جۆى لەگىي، دەكرد
ئەو گىيايا نەى لەعالەم بوون نىھان

داستانى سۆڧىيەك كەلەنئۆ باغىك سەرى لەسەر ئەژنۆى خۆى دانابوو ومەشغولى رايىتەو موراقەبەبوو، وىق سىتەكانى پىيان كوت سەر ھەلئەخۇشحال و شادمان بە، و تەماشاكە، ئەو گولانەوگىيا نەى بۆن خۇش و دەنگى خۇشى بالئەدان وئاسارى پەحمەتى خوداوەند والا مەقام ...

خولاسەى داستان ..

يەكېك لەسۆڧيان لەبۆ شاد بوونى پرووحى خۆى لەباغىك دانىشت ومەشغولى رايىتەو موراقەبەبوو، كابرايەكى فزوول كەلەخالەتى موراقەبەو رايىتەنارەحت و دلتەنگ بوو پرووى لەسۆڧى كرد و پىيكوت ..تۆ بۆ نوستووى؟ ھەستەتەماشاي دار و گىياى سەرسەبزىكەسۆڧى كوتى ھەرچى جوانيەدەدلى ئىنسان دايە..و ھەرچى جوانى لەدونىادايە عەكس و ئىنعيكاسى تەو جوانيانەيەكەدەدلى دايە، بەلام عەوام وا فكر دەكەن كەئەو جوانيانەى زاھىرى دونىايەزاتىن وبەھىچ شتىك وا بەستەنىن جا لەبۆيەعاشق و شەيداي وان دەبن ..وختىك كەبەردەى دونيا لەبەين لابرا، حەقىقەت دەبى ئاشكرا ..

(۱۳۵۸)	دايدەنا سەر ھەر دوو ئەژنۆى خۆى،سەر	سۆڧى يەك چۆ باغ ھەتا دەر كا، كەسەر
(۱۳۵۹)	بوو مەلوول يەك بولفزوول لەو جوورەخەو	چۆ دەنئۆ فيكر و خەيالانان ئەو
(۱۳۶۰)	چاو لەداران و لەگىياى نئۆ مېر غوزار	بۆچى نوستووى؟، چاو كە، سۆنەى كردگار
(۱۳۶۱)	تۆ وەلاى ئاسارى رەحمەت، پرووكەروو	گوى دەئەمرى حەق كەفەرمووى (انظروا)
(۱۳۶۲)	ھەرچى زاھىر بى ئەسەر بوو بۆ ئەسەر	پىيدەكوت ئاسارى رەحمەت دل بوو، ھەر
(۱۳۶۳)	زاھىرى وان عەكسەنئۆ ئاوى رەوان	باغ و سەبزان جىگەيان نئۆ گيان، ئەوان
(۱۳۶۴)	لوتقى ئاو بەو باغ دەداتن، ئىزتىراب	گەر كودىت باغ لەنئۆ ئاوتەى جەناب
(۱۳۶۵)	عەكسى لوتقى دل لەسەر ئاوو، گلە	باغ و ميان جىگەيان راس نئۆ دلە
(۱۳۶۶)	بۆ بەدونىاي خوا دەكوت (دارالغروور)؟	گەر نەبايەعەكسى ئەو سىرپرو سروور
(۱۳۶۷)	ئىنعيكاسى قەلبى پياوانى خودان	ئەو غروورە، يانى گشت وەھم و گومان
(۱۳۶۸)	چونكەجەننەت بوو لەلاى وان ئەو مەكان	كۆ وەبوون لەو عەكسەگشت مەغروورەكان
(۱۳۶۹)	زىندەگى بىتھودەبۆخۆ چادەكەن	جا لەبەر باغى حەقىقەت را دەكەن
(۱۳۷۰)	چاك دەبينن سوودى راستى بى كەمى	گەر خەوى غەفلەت تەواو بوو ئەو دەمى
(۱۳۷۱)	تا قىامەت بەو خەتاي كرديان ئەوان	جا لەگۆ رستان دئ دادو فيغان
(۱۳۷۲)	يانى لەو باغى حەقىقى بۆن دەكرد	خۇش بەحالى وەى لەپىش مردن دەمرد

داستانى شىن بوونى گىياى خەپرۇپ لەگۈشەيەكى مەسجىدى ئەقسا وغەمگىن بوونى
سولەيمان (عليه السلام) لەۋى، ۋەختىك كەۋەقسەھات وخاسسىيەتى خۇى بە سولەيمان
كوت ..

- ئەۋ سولەيمان ۋەك چەلان چۆ مزگەوت
گىيايەكى زۆر شىن وجوان ۋ كەم نەزىر
جا سەلامى كرد لەۋى گىيا، بائەدەب
پىئىدەكوت نىتوت بلى بى لىۋو، زار
پىئىدەكوت چىت دى لەدەس؟ تۆ بىزەبۆم
من كەخەپرۇ بىم دەكەم مەنزل خەراۋ
جا سولەيمان تىگەپىشت ھەر ئەۋ زەمان
ئەۋ كوتى تاكو ئەمن ھەم خۆ يەقىن
تاكوھەم بى من. لەدۇنيا دا زىيان
جا كەۋابى مەسجىدى مە، ئەۋ دەمە
مەسجىدەئەۋ دل كەجىسمى ساجىدە
شىن بىي گەرحوبىي يارى بەد لەتۆ
ھەلقەنەتۆ ئەۋ لەپىشە، خۆ دەنا
ئەى عەشىق تۆ بۆتەخەپرۇبت، كەچى
خۆت بەموجرىم بگرەنەت بى تۆ چ باك
گەر بلەى فىرم كەئەى ئاموزگار
تۆ لەبابت فىر بىئەئەى خۆش روو
ھىچ بەھانەى چا نەكرد ئەۋ لای خودا
ئىبلىس ئەمما ۋەھىي كرد گەتۆ گۆ
تۆ منت رەنگ كرد، كەسەبباغم ئەتۆى
چاۋكەتۆ، (ر ب ب ما اغويتنى)
تۆ لەقوللەى جەبر گرتوۋتەقەر ار
ئىبلىس چى كرد ئەتۆش ھەر ۋا دەكەى
گەركو مەجبۇرى لەعسىان دا ئەتۆ
- (۱۳۷۳) گىيا يەكى ۋەك خۆشەيەك بەر چاۋكەوت
(۱۳۷۴) مات دەبوۋ دىباى ئەگەر چاۋى بەسىر
(۱۳۷۵) داى جەۋاب بەۋ، لەۋ جوانىش ما عەجەب
(۱۳۷۶) ئەۋ كوتى خەپرۇۋبە، نىۋم، شەھرىار
(۱۳۷۷) ئەۋكوتى وىران دەكەم جىنگايى خۆم
(۱۳۷۸) تىك دەدەم من ژىر بىناى ئەۋ خاك ۋ ئاۋ
(۱۳۷۹) ھات ئەجەل، برۋا، دەبى، بۆ لای نەمان
(۱۳۸۰) نايەبۆ ئەۋ مەسجىدەرەنجى زەمىن
(۱۳۸۱) مەسجىدى ئەقساش دەى بىتن ئەمان
(۱۳۸۲) تىك دەچى گەر كو نەمىنى روۋح لەمە
(۱۳۸۳) يارى بەد وىرانكەرى گشت مەسجىدە
(۱۳۸۴) تۆ لەلای ۋى را كە، نەت بى گەتۆ گۆ
(۱۳۸۵) مەسجىدت گەل تۆ دەبا ئەۋ بۆ فەنا
(۱۳۸۶) گەرچى ھەر بەدۋاى كەچى دا، تۆ دەچى
(۱۳۸۷) تا كو نەدزى دەرس، لىت، ئوستادى چاك
(۱۳۸۸) چاكترە، زۆر زۆر لەكىبرو ئىفتىخار
(۱۳۸۹) (رېنا) ى كوت، ئەۋ (ظلمنا) شى لەدوۋ
(۱۳۹۰) پەرچەمى نەپرەنگ ۋ فىلى ھەلنەدا
(۱۳۹۱) كردمت روو زەرد كەبووم روو سوور ئەتۆ
(۱۳۹۲) عىللەتى جورم ۋ، بەلاۋ داغم ئەتۆى
(۱۳۹۳) مەگرەجا، رېنى جەبرى گەر تۆ رەۋ شەنى
(۱۳۹۴) بۆ ۋەلات نا بۆ كەنا ر، تۆ ئىختىيار؟
(۱۳۹۵) تۆ لەگەل حەق گەتۆ گۆۋ، دەعوادەكەى
(۱۳۹۶) شاد بەعسىيانى ئەدى تۆ ھىندەبۆ؟

- كى دەدا ئەنجامى كارى خۆش بەزۇر؟ (۱۳۹۷)
- گويەت ئەدا ھېچيان و، بوون لات زۇر نەفام (۱۳۹۸)
- تەنەلنەم نادەن بەغەيرى پەس، چ كەس (۱۳۹۹)
- كوا لەبۇ رېئى گرتى وا، دەعوا دەكا؟ (۱۴۰۰)
- ھەرچى عەقلىت ويستى ھەت بوو ئىختىيار (۱۴۰۱)
- زىرەكى بۇ دىئو، ئەوين بۇ ئادەمە (۱۴۰۲)
- كەم كەسان بوويان نەجات، پايانى كار (۱۴۰۳)
- ئەو ھەبەحرە، خۇ نەجەيھونە، نەجۇ (۱۴۰۴)
- قووت دەدا ھەو دانەبەحران چەشنى كا (۱۴۰۵)
- كەم دەبى ئافەت، دەبى ئەغلەب، خەلاس (۱۴۰۶)
- زىرەكى زەننە، بەلام حېرەت شەوود (۱۴۰۷)
- (حىبى اللە) بىژەئەو دەم جا ئەتۇ (۱۴۰۸)
- زىرەكى داى ئەو فرىو، تا تىكەوئى (۱۴۰۹)
- بۇ بىكىشم مېننەتى نووح، جا ئەمن؟ (۱۴۱۰)
- لاى خودا مەقبوولەچاكەى وى بەعام (۱۴۱۱)
- خۇ بەچاكەى وى دەدا پاداش، خودا (۱۴۱۲)
- بەو دەدا پاداشى ئىحسان خواى وەدوود (۱۴۱۳)
- تا لەبۇ لاى نووح و كەشتى باى پەلە (۱۴۱۴)
- دەس بەدامىن دايكى خۇى با، رۇژو شەو (۱۴۱۵)
- عېلمى وەحىي دىل، بەوى دا با، وەلى (۱۴۱۶)
- رووحى وەك وەحىيت، دەكاتن، تۇ عىتاب (۱۴۱۷)
- وەك تەيەمموم واپەگەر بى، ئا و رەوان (۱۴۱۸)
- رەستگاريت دىت بەو شىتتەت، ئەتۇ (۱۴۱۹)
- بۇيەفەرمووى والە، شاى دونيا تەواو (۱۴۲۰)
- شىت بە، تا دىل بىن لەدەردى وا، بەدوور (۱۴۲۱)
- بەلكەقەستەم من لەشىت، شەيداي ھەقە (۱۴۲۲)
- سوورەتى يوسوف بوو، واى كرد، وا، نەبوون (۱۴۲۳)
- كى دەدا ئەنجامى كارى خۆش بەزۇر؟
- زۇركەسان تۇيان دەدا پەند، خۇ بەلام
- رېئى سەحىح ھەر ئەو ھەيە، تەنھاو بەس
- كوا كەسىك مەجبوور بىتن وا دەكا؟
- ھەرچى نەفست ويستى ھەت بوو ئىختىيار
- تىدەگا ھەركەس كەباش و مەحرەمە
- زىرەكى ھەر وەك مەلەى بوو نىئو بىچار
- ھەم مەلە، ھەم كىبرو كىن، بەر ھەلدەتۇ
- جا ئەوئىش بەحرىكەقوول و، بى پەنا
- عېشق ھەر وەك كەشتىيەخۇ بۇ خەواس
- بىگرەحېرەت زىرەكى نىتى، چ سوود
- عەقلى خۇت قوربان كە، لاى (طاھا) ئەتۇ
- تۇ وەكوو كەنعان مەكە، كەشتىت نەوئى
- دەجمەسەركىئوئىك بلىند، لەو لا ئەمن
- مېننەتى وى چۇن قەبوول ناكەى نەفام؟
- چۇن نەكىشىن مېننەتى وى ئىمەجا؟
- چى دەزانى ئەى فرىو خۇرى ھەسوود؟
- خۇزگەنەى با ھىچ لەزانستى مەلە
- خۇزگەوەك مىندال لەفېل دوور بايەئەو
- عېلمى نەقلى خۇزگەنەى كرد، با، مەلى
- گەر بلەى لاى ئەو لىا، واىكوت كىتاب
- عېلمى نەقلى خۇ لەحاس قوتبى زەمان
- شىت كەخۇت، تۇ جا بەدووى وى دا برۇ
- ئەكسەرى ئەھلى بەھەشت شىتن بەچاو
- زىرەكى دىتنى گەلى، كىبرو غروور
- من مورادم خۇ نەشىتى ئەحمەقە
- ئەو ژنانەى دەست بر، دىئوانەبوون

- عەقلى خۇت قوربان بىكەبۇ عىشقى يار
عەقلىان نارد عاقلان بۇ لاي حەبىب
گەر بەحىرەت عەقلى سەر تۆ بىتتەدەر
ئىش بەرووح نادات بىر، هېچ لەو جىهان
بىچىھەر دەشت، نوكتەدەن بۇ گویت بەتاو
تۆ لەپىتى وا عىززەتو، جاھت نەۋى
كلكەھەر كەس خۇى بەبى سەر داتەكان
كەج رەۋە، شەۋ كۆپرە، ناحەز، زارناك
گەر كودىت، پان كە، لىنى سەر ئەۋ دەمى
بۇى سەلاحەپان كرئ لەۋ سەر، ئەگەر
بىگرەزۇر زوو تۆ لەدەستى شىت سىلاح
چون سىلاحى لايە، عەقلىش هېچ كەنا
- بەس لەلاى يار، عەقلى دەگرتىن قەرار
لىرەما، مەرۋور، لەمەحبوب بىن نەسىب
موۋى سەرت سەربان دەبىتتەعەقلى و سەر
دەشت و باغ چون چادەكەن عەقلى وگىيان
بىچىەباغ نەخت دەبىتن، تىر لەئاو
رەھنەمات پروۋى كىردەكۆى تۆش بۇ ئەۋى
ئەۋ تەكانەش ۋەك تەكانى عەقرەبان
كارى ۋى ئازار دانى جىسمى پاك
چونكەتازار دانەخوۋى ۋى، دائىمى
تا لەجىسمى پىسى ۋى پروۋى بىتتەدەر
تا لەتۆ رازى بىن عەدلى و سەلا ح
بىخەدەستى بەند، زەرەر دىتن، دەنا

**بەيانى ئەۋ مەتلەبەكە عىلم و مال و مەقام بۇ ئىنسانى خەراب، ناحەزە ۋەك شەمشىرىك
ۋايە، كەلەدەستى پىگرەدايە..**

- فىرى عىلمى كەى ئەگەر تۆ شەخسى پەست
چاكترەتۆ شىر بەمەستى رەش بەدى
سەرۋەت و عىلم و مەقامى موعتەبەر
بۇيەۋاجب بوو جىھاد بۇ موئىنان
شىتەگىيانى، شىرى تىزە، ئەۋ تەنى
ئەۋ بەلاى دىتن مەقام، بۇ جاھىلان
عەبىى ۋى پنهان بووگەر بۇ شەھرىار
پىر دەبى سەحرا لەدوو پشك و لەمار
مال و مەنسەب بىتتەدەس ناكەس ئەگەر
يا خەسىسە، كەم عەتا ئىعتا دەكا
شا لەجى سەرباز لەشەترەنج دا دەنى
گەر حكومەت كەۋتەدەستى يەك نەقام
رى كەناناسىت بۇتەرەھنەما
- پىگرت هىناۋە شىرت دا، ۋەدەست
نەك بەشەخسى بەد، لەعىلمت بەش بەدى
فىتنەدىتن بىچنەدەس ناكەس ئەگەر
تاكو بستىن لەدەس شىتان، سىنان
بىگرەشەمشىر تۆ ئەلەۋ پەستى دەنى
نايەپىن يان خۇ ھەزارا ن ئەرسەلان
ھاتەدەر مارى لەكون، چۆ، چۆل، بەغار
شەخسى جاھىل گەر بىتتەشەھرىار
خۇى دەكا بەد بەخت ورسوا، خۆل ۋەسەر
يا بەبى مەۋ رىد عەتا ئىجرا دەكا
كارى ۋا ھەر كارى ئەحمەق بوو تەنى
كەۋتەنىۋ چال، گەرچى دەيدى ئەۋمەقام
سووت جىهان بەۋ، پروۋى پىسى ۋى نەما

غولوی بەد بەختی دەکا بەپرەو، ئەسیر (١٤٤٩)
 گەرچی مانگی قەت نەدی ئەو دل ڕەشە (١٤٥٠)
 عەکسی مانگت قەت نەدیوێخۆ لەئاو (١٤٥١)
 عاقلان سەریان دەبردەژێر گلیم (١٤٥٢)

ئەو پەتۆی پینچای لەخۆی، لای با، هەتا (١٤٥٣)
 جیسمی سەر گەردان جیهان، ھۆشیش ئەتۆ (١٤٥٤)
 تۆ کەساحەب شەمعی وحیی، شەعشەعی (١٤٥٥)
 چون لەسەر پێ را دەوێستێ، شەم، بەشەو (١٤٥٦)
 بێ پەنات، یەخسیر ھەلۆی شاخ، بۆکەو (١٤٥٧)
 تۆ کەنووحی دووھمی ئەی مستەفا (١٤٥٨)
 خاسەجی یەک ڕینگەئاوی بێ لەوێ (١٤٥٩)
 جا لەھەرلا، دز دەبوونەناخودا (١٤٦٠)
 تۆ وەکوو عیسا مەکەتەنھا برۆی (١٤٦١)
 بالەخەلۆت دانەبی تۆ هیچ زەمان (١٤٦٢)
 ئەی ھودا، وەک کینۆی قاف، تۆش وەک ھوما (١٤٦٣)
 ئەو لەرێ را ناگرێ، دەنگی سەگان (١٤٦٤)
 تاعینانت و، لەلات عەو عەو دەکەن (١٤٦٥)
 بۆیەبۆ مانگت دەکەن عەو عەو ئەوان (١٤٦٦)
 تۆ لەحەیفی کەر، لەکوێر مەگرەعەسا (١٤٦٧)
 بەو دەدا سەت ئەجرو پاداش خۆای سەری (١٤٦٨)
 بەو دەدا پاداش بەھەشتی خۆش خودا (١٤٦٩)
 تۆ گرووھی کوێر، قەتار بەدوای قەتار (١٤٧٠)
 ماتەمی ئاخر لەتۆرا شادییە (١٤٧١)
 ئەو خەیاڵبافانە، تاکو لای، یەقین (١٤٧٢)
 غەم مەخۆ تۆ لێدەدەم لەو گەردەنی (١٤٧٣)

تێفلی ڕینگای فەقر، گەرخۆی کردەپیر
 بێرەلام پێت دەم نیشان مانگ چەن گەشە
 تۆ چلۆن دەیدە نیشان ئەی ناتەواو
 بوونەسەر وەر ئەحمەقان ئەمما لەبیم

تەفسیری یا ایھا المزل ..

ئەحمەدی گاز کرد بەموزمیل خودا
 دامەپۆشەتۆ سەرور ووت ژێر پەتۆ
 خۆت مەکەپنھان لەنەنگی موددەعی
 ئەی ھومام، شەمعی ئەتۆ، ھەستەلەخەو
 ڕۆژی ڕەو شەن بێ فرووگی تۆ شەو
 ناخودا بە، تۆ لەنیو دەریای سەفا
 ھەرچی ڕێ یە، ڕەھنەمای زانای دەوێ
 ھەستەچاو، کاروان لەرینگای لادەدا
 خزری وەختی غەوسی گشت کەشتی ئەتۆی
 تۆ لەلای ئەوجەمەشەمعی ئاسمان
 بێرەنیو جەم وەختی خەلۆت خۆ نەما
 مانگ لەئاسمان ڕێ دەجی شەو بێ وچان
 چۆن سەگان بۆ مانگ لەکاتی شەو دەکەن
 کەر لەحاستی (ا نصتوا) بوون ئەو سەگان
 ئەی شەفابەخش، تۆ مەکەبیمار ڕەھا
 خۆت کوتت ھەرکەس کەکوێرێ ڕێ بەرێ
 چل قەدەم ھەرکەس کەکوێرێ ڕێ ببا
 جا، بکێشەلەو جیھانە ی بێ قەرار
 تۆ کەھادی ئەو ھەکاری ھادییە
 تۆ بێرەئە ی ئیمامی مۆتەقین
 بێھەوێتن فیل لەتۆ کا، گەر، دەنی

- ئەو كە كۆپرە، كۆپرە تى دى دىنمەسەر
بەس لە نوورى مەن دەبوون عەقلان روون
كوا لەلای پى نىزەفیلانى جیهان
ئەو چرای فیلان لەلای باي سەرسەرم
هەستە فوو كەتۆ دەسوورى سامناك
تۆ كە ئیسرافیلی وەختى وا، بكە
هەر كەسى بىزى كە كوا قىامەت ئەدى؟
چاك بىزە تۆ كە كردت پرسىار
گەر كوپرسىار كەر نەبى ئەهلى قنوت
ئاسمانى خوا سكوتى دا جەواب
سەت ئەسەف ئىستا كە، وەختى خەرمەنە
ئەو كە لامەبەر بلۆ، كات كەم، بەلام
نیزە بازى، پى لەجىنگای تەنگەبەر
كات كە تەنگەفەھمى ئەفراى عەوام
گەر جەواب بۆ ئەحمەقان پى دەنگىيە
وادە كاتن ئىقتىزا لوتفى خودا
- بەو دەدەم زار، ئەو لەلای وايشە كەر
مەكرو فیلانىش لەمە كرم فیر دەبوون
قودرەتلىك بۆ خىوئەتانی توركەمان؟
پى دەوامە ئەى عەزیز پىغەمبەرم
پىنەدەر تا سەت هەزار مردوو لەخاك
پیش قىامەت قىامەتلىك بەر پا، بكە
بىزەمەن، قىامەت لەمەن دا ھاتەدى
لەو قىامەت چادە پى عالەم هەزار
جوابى ئەحمەق خۆ نەبوو غەبرى سكوت
گەر دوعاى داعى نەبىتن موستەجاب
رۆژ رۆى، شەو ھات، ماوم يەك تەنە
بۆ بەيانى وى كەمە، عومرىك تەمام
نیزە بازان دى لەبۇيان دەردەسەر
سەت بەرەبەر تەنگرەلەو، ئەى غولام
ئەو ھەراو ھورىاى كە دەيكەى بۆ چىيە؟
تا بەعەردى شۆرە كاتىش ئاو بدا

بەيانى ئەو مەتلەبەكە (ترك الجواب جواب) موئەيىدى ئەو قەسەيەكە.. (جواب الاحمق

سكوت) شەرحى ئەو دوومەتلەبانە دەو داستانەدا، دىج ..

خولاسەى داستان ..

پادشاھەك غولامىكى ھەبوو زۆر نەقام و تەمەعكار بوو، وەزىفەكانى خۆى بەچاكى ئەنجام نەدەدا، رۆژىك شا لەبۆ تەنبىن كردنى وى دەستوورى دا كە لەجىرەى وى كەم كەنەوئەگەر ھەرا ھەراى كرد و خۆى لەنەقامى دا، نىوى وى لەدەفتەرى خزمەتكارن پاك كەنەوئەختىك كەئەو خەبەرەگويى ئەو غولامەگەيشت لەباتى وەى كە قسوورو تەقسىرى خۆى پەيدا بكا، كەوتەئەو فەرەكەنامەبەكى زۆر پى باكانەبۆ شا بنووسى.. بەلام پيش ئەو كەنامەبنووسى چۆلاى ئاشپەز وزۆر بەتوورەپى ئاشپەزى لەكەم كردنى جىرەى خۆى بەموقەسسیر زانى بەلام ئاشپەز پىيكوت كەئەمەن مەئموورم و مەعزوور ..برۆ بزەنەعيللەتى ئەسلى چىيەوكىيە؟ غولام بەناچار

چۆگۆشە یەك و نامە یەكی بۆشا نووسی ھەر چەند نامە كە بە زاهیر مەدحی شای تیدا بوو بەلام بۆنی رِق و توورەیی لەلابەلای نامە كەدا دەر دەكەوت، غولام نامە كە ی بۆ مەحزەری شا بەرئێ كرد.. بەلام شا جوابی نا مەكە ی نەداو، غولام لەنەهاتنی جوابی نامە زۆر بێ قەرار و پەریشان بوو، ھیندیک جار خەتای شای دەگرت ھیندیک جاریش خەتای ئاشپەز و نامەرەسان، بەلام جارێكیش فكري لەو نەكردووە كە رەنگە عیللەتی كەم یوونی جیرەو نەهاتنی جوابی نامە شەخسی خۆی بێ، جا چەند نامە ی دیکەشی بەدوای ئەو نامەدا بۆ شا بەرئێ كرد، بەلام جوابی ھیچیان نەهاتووە، دەرکەوانی شا كە لەو مەو زوو ئەگادار بوو رۆژیک لەشای پرسى بۆ جوابی ئەو غولامەنا دەیهووە؟ شاكوتی جواب دانەوێ وی لەبۆ من زۆر ئاسانە و سەرفی نەزەر كردن لەتەقسیری وی ئاسانتیش، بەلام لەو دەترسم كە خولق و خووی خەراپی وی بەخزمەتكارەكانی دی سیرایەت بکا، و ئەوانیش گرفتاری نەخۆشی ئەخلاقى بن ..

پادشایەك بوو كە ھەببوو یەك غولام	زۆر تەمە عكار و ھەریس و زۆر نەفام (١٤٩٠)
ئەو وەزیفەو خزمەتی خۆی بەر دەدا	كارى پيس و ناحەزى خۆى باش، لەلا (١٤٩١)
شاكوتی كەم كەن لەجیرە ی وی ئەگەر	كردى دەعوا ئەو لەنێو خەت بەرنەدەر (١٤٩٢)
زۆر ھەریس بوو كەم شعور، كەم عەقڵ و فام	توورەبوو زۆر، دى كەجیرە ی نا تەمام (١٤٩٣)
عەقلى با، دەيكرد لەدەو رى خۆی تەواف	جا كەدیباى جورمى خۆی، دەرکرا مەعاف (١٤٩٤)
وێك كەریكى بەستەبێ بێ، كەریەتی	ھەردوو پنی دیشی دەخاتەنێو پەتی (١٤٩٥)
جا دەلێ كەر تاقەبەندیکم بەسە	خۆت دەزانى ھەر دوو بەند لەونا كەسە (١٤٩٦)

تەفسیری ئەو ھەدیسی موسستەفا (علیہ السلام) كە .. (ان الله خلق الملائكة و ركب فيهم

العقل، و خلق البهائم و ركب فيها الشبهه، وخلق بنى اادم و ركب فيهم العقل والشبهه

فمن غلب عقله شبهه فھوا علی من الملائكة و من غلب شبهه عقله فھوا ادنى من البهائم

وایدەكوت ئەحمەد لەبۆ مان ئاشكار	عالمی چاكد بەسێ جوور، كرددگار (١٤٩٧)
یەك گروو ھەسەرپاك عەقڵ و عیلم و جوود	ئەو فریشتەن، كاری وان تەنھا سجوود (١٤٩٨)
ھیچ لەوان مەو جوود نییە حیرس و ھەوا	نووری مۆتلەق، ژینی دا وان، عیشقی خوا (١٤٩٩)
یەك گرووھی دی لەدانیش بوون بەتال	چەشنی ھەیان ھەر بەگیا بوون خۆشحال (١٥٠٠)
ئەو لەئێستە پلان دەبینی بەس عەلەف	ھیچ كەنا نا سێ شەقاوێت یا شەرەف (١٥٠١)
نەو عی سێھەم ئادەمی، ئینسانە ئەو	نیو فریشتە، نیو كیش ھەیانە ئەو (١٥٠٢)

- نيۋەكەى حەيوان مائىل بوۋبەپەست
 ئەو دوو دەستەبوون لەدەعوا بى خەبەر
 گەر بەشەردەدرىن ھەمووۋەك يەك نىشان
 يەك گروۋەموسستەغرىقى موتلەق دەبوون
 زاھىرەن ئىنسان لەباتىن جەبەرئەل
 رەنج و پارسائى و جىھادى لا نەبوو
 يەك گروۋەى دى بەكەر مولحەق دەبوون
 ۋەسفى جەبرىلى دەۋانىش دابوو، رۆى
 مردوۋەخۆ ھەر كەسىك بى گىيانەئەو
 گىيان كەنەى بى ۋەسفى وا پاك پەستەپەست
 زىاد لەحەيوان دىتى بۆخۆى ئەو فشار
 مەكرو فىلى گەر لەوى را دىتەدى
 جا كراسى زىر بافتى زۆر جووان
 رىزەكارى زۆرى عىلمى ھەندەسە
 گشتى بەو دونىايەمەربووتن ئەوان
 بەو ھەموو عىلمانەئاخوپ چا دەكەن
 تا كو چەند رۆژ عومرى حەيوان بى درىژ
 عىلمى رىگاي حەقق و عىلمى مەنزلى
 جا ئەلەو تەركىبەحەيوانىك لەتەف
 نىۋى (كالانعام) ى، دانا بۆ بەد ان
 پرووحى حەيوانى فەقەت ھەر ھەيتى خەو
 ھۆش ئەگەر ھات و، خەوى غەفلەت نەما
 ۋەك كەسىك دىتى گەلىك خۆشى لەخەو
 لاجەرەم جىتى بوو بەئەسفەل سافىلىن
- نيۋەكەىش مائىل كەعەقلى بىتەدەست (۱۵۰۳)
 بەو دوو زىددانەلەدەردان دا، بەشەر (۱۵۰۴)
 بوون بەسى قىسمەت كەدايان ئىمتىحان (۱۵۰۵)
 چەشنى عىسا بۆ مەلەك مولحەق دەبوون (۱۵۰۶)
 دوور لەكىن و كىبرو شەھووت قال و قىل (۱۵۰۷)
 ۋەك دەلەى ئەو قەت لەئىنسان چا نەبوو (۱۵۰۸)
 كىن و كىبرو شەھووتى موتلەق دەبوون (۱۵۰۹)
 ئەو سىفەت زۆر گەو رە، چووك بوو جىگەبۆى (۱۵۱۰)
 دوور لەۋەسفى وا، كەرەو حەيوانەئەو (۱۵۱۱)
 گەفتى وا حەق بۆى كوتىن سۆفى، نەمەست (۱۵۱۲)
 چونكە دىتنى مەكرى زۆر جالب بەكار (۱۵۱۳)
 قەت زھوور ناكەن لەحەيوانى دەدى (۱۵۱۴)
 دوور ۋەدەر نا نىش لەدەرياي بى ئەمان (۱۵۱۵)
 يا نچووم و عىلمى تىبب و فەلسەفە (۱۵۱۶)
 ناتوان بچنەحەوتەم ئاسمان (۱۵۱۷)
 وشتروگا، ژىن بەوان ئىچرا دەكەن (۱۵۱۸)
 رەمزو رازيان نىۋ لەوان نا، گىژو، وىژ (۱۵۱۹)
 ساحەبى دىل لەو دەكا، ئاگا، دلى (۱۵۲۰)
 خوا دروستى كرد لەگەل دانىش ئەلىف (۱۵۲۱)
 چونكە وشياربوون لەگەل خەو، لىك جودان (۱۵۲۲)
 شت سەروبن دىتەبەرچاۋانى ئەو (۱۵۲۳)
 چى حەقىقەت بى دەكا تن خود نەما (۱۵۲۴)
 ھەر كەوشيار بۆۋە، دىتى عەكسى ئەو (۱۵۲۵)
 ئەو رەھا كە (لا احب الافلىن) (۱۵۲۶)

تەفسىرى ئەو ئايەتەكە(و اما الذين فى قلوبهم مرض فزادتهم رجسا) وقوله (يضل به

كثيرا ويهدى به كثيرا)

ھەيۋو ئىستىعداد پەستى دەر بكا واى نەۋىست ئەو، وىستى ھەرخۆى كەر بكا (۱۵۲۷)

چونکە ئیستیعداد لەحەبیان دانییە بۆ بەهیمی وی چ عوزری وا نییە (١٥٢٨)
 گەر کو ئیستیعداد لەدەس وی چۆ دەری هەرچی بخوا زیاد دەکا مەغزی کەری (١٥٢٩)
 گەر بەلازور بخوا بۆی ئەفیون دەیی سەکتەدەگری کەم شعور، مەجنون دەیی (١٥٣٠)
 بەک گروو دەعوا لەنیو وی بەر قەرار نیو هەبیان، نیو زیندووی رەستگار (١٥٣١)
 شەر دەویدا بەر قەرار مەعنەوی هەر لەشەر دان ئەووەل و ئاخەر لەوی (١٥٣٢)

نیزاعی عەقل دەگەل ئەفس وەک نیزاعی مەجنون دەگەل ناخەکی بوو. مەجنون مەیلی
 بۆلای لەیلا بوو، و وستر مەیلی بۆلای دەیلاغ بوو، هەر وەکوو مەجنون کوتی (هوی ناقتی خلی
 و قدامی الهوی - و انی وایاها لمختلفان) مانای بەیتی فەوق .. عیشقی وستر مەلپشتی سەرم
 و عیشقی خۆم لەپیشمە، یانی لەروو بەروو مە و بەراستی مەقسەدمان لیک جودان .. مەو لانا
 نیزاعی عەقل و ئەفس دەقالی حیکایەت دا بەیان دەکا، رۆژیک مەجنون سواری وستر
 خۆی بوو تا بۆ مەنقەهی لەیلا برۆا مەجنون وسترەکی لێدەخوری بەلام وستریش بۆخۆی
 لەیلا یەکی دیکە هەبوو لەیلا وی دەیلاغەکی بوو کە دەتەویەلدا مابۆ وەچونکە نە دەتوانی
 بچتە سەفەر، جا هەم مەجنون عاشق بوو هەم وستر، و بەمیسداقی (الضدان لایتمعان) نەیان
 دەتوانی کە بۆ یەکتەر هاوڕێ یەکی مۆناسب بن، جا لەبەر ئەوە هەركات کە وستر هاو سارەکی
 خۆی سست دەدی پیتی وابوو کە مەجنون نۆستووێ یا غافلە فەرەن بای دەداوێ و بۆلای
 دەیلاغەکی خۆی دەگەراوێ، مەجنونیش پاش ئەوە کە وەخۆدەهاتەوێ حالی دەبوو کە زۆر
 لەمەقسەد دوور کەوتوو. خۆ لاسەبۆ مەسافەتێکی سی رۆژەما وەیهکی زۆر لەبیا بان دا سەر
 گەردان بوو. عاقیبت مەجنون حالی بوو کە بە وستر ناتوانی بە مەنقەهی لەیلا بگا .. جا
 خۆی لە وسترە کە هاویشتە خوار و وسترە کەشی لە دەشت و چۆل بەرەللا کرد ...

مەنزور لە مەجنون عەقلی لەتیی نوورانییە و مەقسوود لە لەیلا حەقیقەتی خۆدائیە عەقلی
 نوورانی هەمیشە مەست و عاشقی حەقیقەتی خۆدائیە. تەلاش دەکا کە بەخودا بگا و مەقسوود لە
 وستر نەفسی ئەمماڕە یەو مەقسوود لە دەیلاغ شەهوەت و ئارەزووی نەفسانییە. نەفسی
 ئەمماڕە هەمیشە عاشقی شەهوەت و ئارەزووەکانی نەفسانییە و دەتەزاد، دان ..

هەر وەکوو مەجنون و ناخە ویان یەقین یەک دەچی بۆ پیتش و یەک بۆ پاش، بەقین (١٥٣٣)
 مەیلی مەجنون چوونەلای لەیلا یی یار مەیلی وستر چوونەلای دەیلاغ، بەغار (١٥٣٤)

- لەھزەبەك مەجنون كەنەبیا ھۆش لەخۆى
چون بەعیشقى لەىلى مەجنون بوو، لەجۆش
عەقلى بوو، تەنھا كەئاگای لەو ببا
ناقەئەمما زىدەئاگا بوو لەحال
ھەر كەدەیدى غافلەو نیتی خەبەر
گەر دەبوو وشیار، دەیدى زۆر بەباش
جا لەپى سى رۆژەدا بەو جوورەحال
جا بەناقەى كوت من و تۆ عاشقین
بەرخىلافى مەىلى من عیشق و مەھار
ئەو دوو ھاو پى ھەردوو بۆ یەكتر نەیار
پرووح لەھىجرى عەرش جىگای فاقەبە
پرووح لەبۇلاى رۆژ دەكا واز، بالى خۆى
تا لەگەل من تۆ بى، ئەى مردووى وەتەن
پۆزگارم چوو لەدەس بەو جوورەحال
دوو قەدەم دوور تر نەبوو پى بۆ وىسال
گەرچى پىم كەم بوو بەلام زۆر مام لەوى
ئەو لەوشتەر خۆى سەروبن خستەخوار
تەنگ بوو بۆوى بیابانى بەرىن
ھىن بەشىددەت ھىن بەتاو خۆى خستەژىر
چون لەژوور را خۆى فرىدا ژىر وەھا
پى یەكەى بەست وکوتى من بوومەگۆ
بۆیەبىزاربوو حەكىمى خۆش وتار
عیشقى حەق كەمتر لەئى لەىلا نىیە
تۆ ببەگۆ، بىرەژىر گۆچانى حەق
بۆسەفەر بەو جوورە، جازىب خۆای لەسەر
جا سلووك بەو جوورەموسستەسنا لەجىنس
قەت وەكۆو ئەو جەزبەناپى جەزبى عام
- ناقەبۇلاى پشت دەسووپا، توند دەپړى (۱۵۳۵)
ناعىلاج مەجنون دەبا چووبا لەھۆش (۱۵۳۶)
عەقلى وى برد عیشقى لەىلا، دای بەبا (۱۵۳۷)
ھەر كەدەیدى سست بوو، ھاو سار بەحال (۱۵۳۸)
زوو وەلاى دەىلاغ دەى سووپاند، سەر (۱۵۳۹)
پړیوہچەندىن فەرسەخان بۇلاى پاش (۱۵۴۰)
ماوہسەر گەردان مەجنون، زۆر سال (۱۵۴۱)
زیددى یەكتر، ھاو دەمى نالایقین (۱۵۴۲)
جا جودائى چا دەكەم من ئىختىيار (۱۵۴۳)
ئەوھەگومراپە لەتەن نایەتەخوار (۱۵۴۴)
تەن لەعیشقى خار، ھەرەك ناقەبە (۱۵۴۵)
تەن لەعەرزى بردەخوار چەنگالى خۆى (۱۵۴۶)
وہسللى لەىلا كوا بەگىانى من دەدەن؟ (۱۵۴۷)
چەشنى تەپھو، قەومى مووسا زۆر سال (۱۵۴۸)
من بەلام دوور مام لەوہسلت شەست سال (۱۵۴۹)
من كە لەو سواربوونە تىر بووم، نامەوى (۱۵۵۰)
جاكوتى تاكەى غەمىم بى، من بەبار؟ (۱۵۵۱)
خۆى دەخستەبەردەلان، ئەو نازەنىن (۱۵۵۲)
تىك شكا پاك، جىسمى ئەو ئازاو دلیر (۱۵۵۳)
ئەزقەزا ئەو لەھزەلاقىشى شكا (۱۵۵۴)
من لەژىر گۆچانى وىم، پى گفتو گۆ (۱۵۵۵)
لەو كەسەى سواری تەنەو، نایەتەخوار (۱۵۵۶)
بوون بەگۆ بۆ كەس وەكۆو حەق چا نىیە (۱۵۵۷)
جا بسووپى چۆنى وىست فەرمانى حەق (۱۵۵۸)
ئىتمەجازىب گەر بەوشتەر بى سەفەر (۱۵۵۹)
زۆر لەژوور جەھد و تەلاشى جىنو ئىنس (۱۵۶۰)
باعىسى وى فەزلى ئەحمەد وىسسەلام (۱۵۶۱)

داستانی نامه‌نووسینی غولام بۆلای شا به‌خاتری جیره‌که‌م بوونی ئەو غولامه..

بۆم بۆی تۆ داستانی ئەو غولام	گەرله‌بۆ لای پادشای نووسی به‌یام (۱۵۶۲)
یه‌ک به‌یامی پر له‌ده‌عواو پر له‌کین	ئەو دهنیریتن له‌بۆ شای نازهنین (۱۵۶۳)
جیسمنامه، له‌و بنۆره، جا وه‌ره	گەر به‌شا لایق بوو، ئەو بۆشا به‌ره (۱۵۶۴)
چاو که، نیتو نامەت، له‌جیگایه‌ک په‌نا	لایقی شایا نه‌ئاخۆ، یا نه‌نا؟ (۱۵۶۵)
گهرنه‌بوو لایق ئەتۆ ئەو پاره‌که	نامه‌یتکی دی بنووسه‌و، چاره‌که (۱۵۶۶)
نامه‌وازکردن مه‌زانه‌تۆ به‌که‌م	که‌م که‌با، رازیان ده‌دی عاله‌م به‌جه‌م (۱۵۶۷)
سه‌خته‌نامه‌وازکردن ئەی هه‌وال	کاری مه‌رده‌نامه‌واز کا، نه‌ک منال (۱۵۶۸)
ئیمه‌رازی بووین به‌فیه‌ستی علووم	چونکه‌تیکه‌ل بووین به‌حیرس وئازی شووم (۱۵۶۹)
بۆ عه‌وام فیه‌ستی ئەو عیلمانه، داو	چونکه‌مه‌تن و نامه‌لای وی یه‌ک، به‌چاو (۱۵۷۰)
وازه‌نامه، لامه‌ده، پرووت له‌و وتار	بی گومان زانای سه‌واب هه‌ر کردگار (۱۵۷۱)
ئەو عه‌ناوین چه‌شنی ئیقراری زه‌بان	مه‌تنی نامه‌ی دل که، تۆ، چاک ئیمتیحان (۱۵۷۲)
تا عه‌یان بی راسته‌ئه‌و ئیقراری تۆ	تا نه‌بیتن وه‌ک مونا‌فیک کاری تۆ (۱۵۷۳)
هه‌لگری گه‌ر تۆ، جه‌والنیک زۆر گران	تۆ له‌وه‌ی تیتیدا، بنۆره‌ئه‌ی فلان (۱۵۷۴)
چی ده‌داخل دا جه‌وال، خۆش یانه‌تال؟	گه‌رکو لایق بوو له‌کۆل که، تۆ جه‌وال (۱۵۷۵)
وانه‌بی گه‌ر، له‌و جه‌وال، هه‌ل‌په‌رزه‌سه‌نگ	خۆت نه‌جات ده، با نه‌یه‌ت بۆت عار و نه‌نگ (۱۵۷۶)
تۆ، شتی زۆرباش به‌رپه‌رزه‌نیتو جه‌وال	تاکولایق بی له‌لای شای که‌ی، به‌تال (۱۵۷۷)

داستانی ئەو فه‌قیه‌ی به‌عه‌مامه‌ی گه‌وره‌یه‌وه، و ئەو که‌سه‌ی که‌ لێی رفاند، و فه‌قیه

بانگی ده‌کرد که‌ بیکه‌وه، و چاک ته‌ماشای بکه‌ دوايه‌بیه..

خولاسه‌ی داستان ..

یه‌ک نه‌فه‌ر به‌زاهیر فه‌قیه بۆ ئەوه‌ی که‌عه‌مامه‌که‌ی گه‌وره‌نیشان بدا و خه‌لکی به‌شه‌خسیتی گه‌و ره‌وموهیم ته‌ماشای بکه‌ن میقداریک کۆنه‌په‌رۆی ده‌نیتو عه‌مامه‌که‌ی خۆی وه‌رپنچا و به‌یانی زوو به‌هه‌یه‌ت و وقاریکی مه‌خسوس بۆ مزگه‌وت وه‌رپن که‌وت ئیتتیفاقه‌ن له‌و کاته‌دا دزیک له‌تارکایی کووچه‌یه‌ک دا خۆی مات کردبوو تا له‌وه‌ختی مونا‌سب دا هه‌جووم به‌رپن بۆ سه‌ر ریتواران وه‌ره‌پوول و مالیکی که‌له‌لایان بی به‌تالان ببیا.. وه‌ختیک که‌ئه‌و دزه‌چاوی به‌عه‌مامه‌ی گه‌وره‌ی وی که‌وت پنی وابوو که‌شتیکی زۆر به‌قیمه‌تی وه‌گیرکه‌وتوووه حه‌مله‌ی کردی و عه‌مامه‌که‌ی له‌سه‌ری رفاند و هه‌لات ئەو به‌زاهیر فه‌قیه بانگی کرد که‌ئه‌ی دز تۆ که‌ ئەو

عەمامەى بەپەلەدەبەى لانى كەم دەستىك بەو شتانەى كەدەنتۈى دايدەدا بېتە، و ئىمتىحانى بىكەئەگەر باش و بەقىمەت بوو لەگەل خۆتى بىە وحەلالت بى، بەلام ئەو دزەكەپتى وابوو شتىكى زۆر بەقىمەتى وەگىر كەوتووۋەبى وچان ھەلدەھات ولەوكاتەدا كەھەلدەھات دىتى كەھىندىك شت لەوعەمامەدەكەو نەسەرەرزى، وەختىك كەلپىيان ورد بۆ وە، چەند تىكەپارچەى كۆنى دىت، لەو دەمەدا وەخۆ ھاتەوۋەبەھسەرەت و نارەھەتى بەعەردى دا دا وودەۋاى كارى خۆى كەوئ غەرەز لەو تەمسىلەبەيانى ئەو مەتلەبەيەكەزۆر كەس ھەن كەزاهىرى خۆيان بەچەند عىلمىك دەپرازىننەو، وەھقىقەت خوازان فرىو دەدەن .. مەولانا دونىاى پىرفىرۋى بەعەمامەى ئەو بەزاهىر فەقىھەتەشەبەدەكا ..

بەك فەقىھەپارچەى گەلىك كۆن خە دەكرد	نېو عەمامەى خۆى بەوى جا پەر دەكرد (۱۵۷۸)
تا عەمامەى خۆى عەزىم داتن نىشان	گەر دەھات بۆ مەسجىدو بۆ مەحفىلان (۱۵۷۹)
كۆپى لىباسىك كۆن بىا، لىنى جىا دەكرد	جا بەوان مەندىلى خۆى زىبا دەكرد (۱۵۸۰)
زاهىرى مەندىل دەدرەوشا وەگەش	باتنى وى وەك مونافىق پەست و رەش (۱۵۸۱)
ئەو عەمامەى وا بەزاهىر زۆر جووان	لەتكەدەلق و پىست و پەنبە، دەو، نىھان (۱۵۸۲)
پۆز دەچوو بۆ مەدرەسەزۆر باويقار	تا وەدەس بېنىت مىكەنت ھەم عىقار (۱۵۸۳)
پىگەبەك تارىك دىك لىنى گرت قەر ار	مونتەزىر ما تاكوپرووت كا رىبووار (۱۵۸۴)
دزەمامەى برد و زوو كرى فىرار	تاكو چاكا ئەو لەبۆخۆى كارو بار (۱۵۸۵)
جا فەقىھبانگى دەكرد تاى ئاى جەوان	وەيكەئەو عەمامە، بىبە ئەو زەمان (۱۵۸۶)
گەر دەپروى تۆ وا بەتوندى وا، بەدەو	بىكەوۋەئەو ھەدىەپاشان بىبەئەو (۱۵۸۷)
بىكەوۋەدەستىك لەوى دە، توند مەرۆ	بىبەئەو دەم من ھەلالم كرى لەتۆ (۱۵۸۸)
كەركو ۋەى كرى ئەو كەسەى دەيكرد فىرار	كەو تەعەرزى كۆنەپارچە، سەت ھەزار (۱۵۸۹)
لەو عەمامەى زۆر زەلام وكەم بەھا	بەك گەزى زۆر كۆن دەدەس وى دا دەما (۱۵۹۰)
داى لەعەردو پىنىكوت ئەى بى ئىعتىبار	مەكرى تۆ بوو مانعى من بوو لەكار (۱۵۹۱)

نەسىھەت كرىنى خەلكى دونىا، تەوەسسوتى دونىا بەزىبانى ھال و نىشان دانى بى

ۋەفائى خۆى بەوفا، بۆ تەمەككارانى دونىا ..

ئەو كوتى من فېلەبازبووم زۆر بەلام	بۆ نەسىھەت پىت دەلىم من چەن كەلام (۱۵۹۲)
گەرچى دونىا بوو بەزاهىر زۆر جووان	بى ۋەفائى خۆى لەبۆ عام كرى بەيان (۱۵۹۳)

- ئەو جىيەنەنى مەعدەنى كەون و فەساد
جا دەلى كەون، بىرە، من ھەم خۆش قەدەم
تۆ بەھاران جوانەلات كىتو، رەزان
رۆژ كەھات دەردىت تاو جوان، شادمان
چا و لەمانگى چارەدەكە، چەن جوانەئەو
تەفلىكەى جوان خۆشەويست بوو لایى خەلق
گەر تەنى سىمىن تەنان بىتكا شكار
ھەستەچاۋ كەلەو غەزايانەى تەمىز
بىزەئەى مەدقووع كەجوان بووى سەر تەبەق
جادەلى داوبوو كەدىتت تۆ بەدان
زۆر لەقامكان ھەن كەئوستادبوون لەكار
چەشنى پرووح ھەن چاۋ ۋەكوو نەركىس خومار
راۋ دەكا يەك شىرەپىاۋ شىرى قەوى
چاۋ لەشەخسى ئەھلى سەنعت تىژ، بىر
زولفى جەعدى بۆن خۆشى عەقل بەر
تۆ لەئەوۋەل چاۋ كە، چاك كەونى جىيەن
چون لەئەوۋەل ئەو نىشانى داىى دام
جا مەلى دونيا فرىوى داۋەمن
چاۋ كەبەندى شىرو تۆقى زىرى جوان
بىنەبەرچاۋ يەك بەيەك ئەجزای جىيەن
ھەرچى ئاخىر بىن بىى مەسعوودەئەو
كوللى دونيات تۆ لەلا بىى پر بەھا
تا تۆ ۋەك ئىبلىس نەبى يەك دانەچاۋ
دى لەئادەم تىن، نەى دى دىن لەوى
پىاۋ لەژن زىاتەر نىيەخۆ قەت بەزۆر
گەر بەزۆر با شىر و فىل خۆ ئەو دەمى
بۆبەپىاۋان زۆر لەژن بالا ترن
- مەكرەكەونى، پەندەساد، ئەى ئوستاد (١٥٩٤)
جافەساد بىژى برۆ من ھەم عەدەم (١٥٩٥)
دېن لەپاشان زەردى ھەم سەرماى خەزان (١٥٩٦)
چاۋ كەمەغرىب ھات دەچى بۆلاى نەمان (١٥٩٧)
حەسرەتى وى چاۋ، ئەگەر بىنەئەو (١٥٩٨)
دوايەخەرفا، جا دەبوو رىسواى خەلق (١٥٩٩)
پىر كەبوون تەنيان دەبىنى پەنبەزار (١٦٠٠)
چى دەبىنى تۆ كەچووى بۆ جىگەمىز؟ (١٦٠١)
بۆ نەما، لات جوانىەكەى دەيدا شەبەق (١٦٠٢)
تۆى كەراۋكرد دانەئەو دەم بوو نىهان (١٦٠٣)
عاقىبەت لەرزۆك بوون و نالەبار (١٦٠٤)
عاقىبەت تىك تىك لەوى ئاۋ دىتەخوار (١٦٠٥)
عاقىبەت مىكىك دەكا ئەو سەر نەوى (١٦٠٦)
چۆن دەخەرفى ۋەك كەرىكى زىدەپىر (١٦٠٧)
عاقىبەت ۋەك كلكى پىسى بۆزەكەر (١٦٠٨)
عاقىبەت بۆ لای فەساد يانى نەمان (١٦٠٩)
ئەو ھەلى قەند لات سىمىلى شەخسى خام (١٦١٠)
خۆم دەنا راحەت دەكرد لەو داۋەمن (١٦١١)
بوون بەغولل و بوون بەزەنجىرى گران (١٦١٢)
چاك بىنۆرەئەوۋەل و ئاخىر، لەوان (١٦١٣)
ھەرچى ئاۋخوپ بىن بىى مەتروودەئەو (١٦١٤)
تۆ لەئەوۋەل بىنەبەرچاۋ ئىنتىھا (١٦١٥)
ئەو دەبىنى شت بەناقىس ناتەواۋ (١٦١٦)
زاھىرى دونىاي دەدى نەك مەعنەوى (١٦١٧)
يا بەخاتەر كەسب و كار و مولكى زۆر (١٦١٨)
زۆر دەبوون زىاتەر لەئىنسان ئەى عەمى (١٦١٩)
عاقىبەت بىن تر دەبوون چون پىاۋ لەژن (١٦٢٠)

- گەر لە ئاخىر يىنى دا پياو ھات چەما
لەو جىھانە دېتە گوئى دوو دەنگى زىد
يەك لەوان دەنگان حەياتى ئەتقىيا
تۆ لەمن وشيار بە، من خونچەى درووم
خونچەكەى وى گاز دەكا تۆ لام وەرە
لات ئەوەى مەقبوول نىيەپىت بىن فەرە
يەك لەوان دوورەنگ دەلئى من حازرم
گەرچى جوانن نازو عىشەۋى زاهىرم
گەر كو واريد بووى بەيەك لەو دووجەۋال
خوش بەحالى ۋەى كەنەى بىست ئىبتىدا
گەر كومانلى دى بەتالەدەچتەۋى
گۆزەنۋى بىن گەر كو جەزبى كرد مىز
ھەرشتەى يەك شت دەكىشى لىرەدا
ھەن لەدونىا كارەباۋ ئاھەن روبا
گەر حەدەد بى تۆ دەبا ئاھەن روبا
ھەرچى نەى وىست، بىن لەگەل ئەخيار يار
زۆر لەلاى قىبىتى دەبوو مووسا زەمىم
رووحى ھامان جازىبەبۆ قىبىتبان
كاي لەبۆ لاى خۆى دەكىشى ۋرگى كەر
گەر تۆ نەت ناسى كەسىك ئەى خوش نەۋا
- عاقىبەت يىنى لە ژن كەمتر دەما (۱۶۲۱)
تۆ بەكاميان داخوۋا ھەى موستەعەيد؟ (۱۶۲۲)
ئەو سەداى دىكەش فرىۋى ئەشقىيا (۱۶۲۳)
يەك لكى خارم كەنەم ما گول لەرووم (۱۶۲۴)
گاز دەكا خار تۆ برۆ خۆت دەر بەرە (۱۶۲۵)
چون لەحاستى زىددى دۆست، عاشق كەرە (۱۶۲۶)
دئ لەۋىدى دەنگ، كەچاۋكە، ئاخىرم (۱۶۲۷)
لەو مەنۆرە، تۆ بنۆرەئاخىرم (۱۶۲۸)
نات ھەۋى تۆ لاىەكەى دى ئەى ھەۋال (۱۶۲۹)
ئەو شتەى بىستۋىيەعەقلى ئەتقىيا (۱۶۳۰)
غەيرى ۋى ئەو پىتى عەجىبەناى ھەۋى (۱۶۳۱)
ئەو لەبۆن ناكىرى بەئاۋى پاك تەمىز (۱۶۳۲)
كوفر كافر، ھادىانىش ئىھتىدا (۱۶۳۳)
تۆدەكىشنى جا حەدەد بى يانەكا (۱۶۳۴)
تۆ كەكا بى، كارەبا دئ، تۆ دەبا (۱۶۳۵)
ناعىلاج ئەو بوو لەگەل فوججار جار (۱۶۳۶)
زۆر لەلاى سىبىتى دەبوو ھامان رەجىم (۱۶۳۷)
رووحى مووسا تالىبە، بۆ سىبىتبان (۱۶۳۸)
نان و ئاۋ لاى خۆى دەبا، مەدەى بەشەر (۱۶۳۹)
چاۋ كەكىتى كرد، ئەو لەبۆ خۆى پىشەۋا (۱۶۴۰)

بەيانى ئەۋمەتتەبەكەغەزاي عارف لەنوۋرى خودايەكە.. (ابىت عند ربى يطعمنى ويسقيني)
وقوله (الجوع طعام الله يحيى به ابدان الصديقين) اى فى الجوع يصل طعام الله ..
برىسەتتى تەعامى خودايەكە بەۋەسىلەى ۋى بەدەنى پاستان و سادقان دەئىمان دا،
زىندوو دەكا پانى غەزاي خودا لەكاتى برىسەتتى دەگا ..

- توند بەدوۋى داىكى دەچى جاشك بەغار
شېرى ئىنسانان لەسىنان دېتەدەر
قابلى تەقسىم دەكا، تەقسىم داد
- تا بكا جىنسىيەتى خۆى ئاشكار (۱۶۴۱)
دئ لەنىۋەى خوارەۋە، خۆ، شېرى كەر (۱۶۴۲)
جەبرو زولمىش لىرەدانىن، چوون لەياد (۱۶۴۳)

- گەر جەبریا، چۆن پەشیمانی دەبوو؟
 رۆژ تەواو بوو ماوەدەرسیش بۆ سبەی
 ئەی ئەوەی لات بوو گەلیک زۆر موعتەبەر
 خێوەنت چاکرد لەبەلقی ئاو ئەتۆ
 مەکر و فیل وەک بەرقی ئاسمان زوود گوزەر
 ئەو جیهانەو ئەهلی وی بێ حاسلن
 وەک جیهان پرۆلەلی جیهان بوو بێ وەفا
 ئەهلی ئاخر چەشنی ئاخر باسەفا
 کە دوو پێغەمبەر لەگەڵ یەک بوون بەزید
 میوە، کە فاسید دەبێتن لەو جیهان؟
 بێ کوزەنەفست کەعەهدی لا نییە
 لایقی دونیایەنەفسی پەست و دوون
 نەفس ئەگەرچی زیرەکە و زۆر نوکتە زان
 ئاوی وەحیی حەق بەمردوو گەر بگات
 تۆ بەبێ وەحیی خودا مەغرور مەبە
 بت هەوێ تۆ شوهرەتیک خامیل نەبێ
 چی هونەر تۆ بووت دەقیق و قال و قیل
 مەکرو فیل وکەو کەبەو جادوویی وان
 سیکرو جادوو بن لەلات عیلمی وەها
 هەرچی جادوو بوو هەمووی بۆ مەعدەنارد
 زیاد نەبوو لەو خواردنەیک زەرەرەنوور
 بۆ ئەسەر زیادی دەبێ، بۆ زات کەنا
 حەق بەئێجادێ جیهان هیچ زیاد نەبوو
 هەرئەسەر زیاد بوو لەئێجادێ جیهان
 جا ئەسەر زیاد بوو لەبۆ ئیزھاری وی
 زیدەبوون، بۆ هەرچی زاتەبۆدەلیل
- گەر ستم یا، چۆن نیگەهبا نییە دەبوو؟
 کوا لەرۆژ رازمان دەبێ جینی؟ بێزەکە ی؟
 گەتی چاڤلووسی فەسووقی بێ خەبەر
 جا تەنافی خێوەتی وا سستەخۆ
 نووری وی ناکات پروون رینگای بەشەر
 بێ وەفان هەردوو، لەوەش دا یەک دلن
 پروو نیشان دا، پروو نییەئەو، بەل قەفا
 تا ئەبەد پا بەندی پەیمان و وەفا
 موعجیزاتیان لیکتری ساند، زۆر بەجید؟
 چۆن دەبێتەغەم، سرووری عاقلان
 زۆر دەنی ئەو، پرووگەشی زۆر دانییە
 مردووان لایق بەکفن و گۆر دەبوون
 مردوو، چون پرووگە بوو، بۆ وی جیهان
 خاکی مردوو جی بەجی بۆی دێ حەیات
 تۆ بەرەنگی زاهیری مەسرور مەبە
 ئاوی رۆژیکت بوێ، ئافیل نەبێ
 قەومی فیرعەونن، ئەجەل وەک ئاوی نیل
 را دەکێشن خەلکی زۆر جا، دوویی وان
 مەرگ دارێک بێ لەلات، بۆ ئەژ دەها
 یەک جیهانی پڕ شەوی رۆژ ھات خوارد
 بەلکەما ئەو وەک لەئەووەل بوو، چ جوور
 چون لەبۆ زات زیدەیی و، ئافات کەنا
 ئێستەهەرچی زوو نەبوو، ئێجاد نەبوو
 زۆرەفرقی ئەو دوو زیادیه، ئەی فلان
 تاکوزاھیر بن سیفات و کاری وی
 ئەو کەحادیس بوو لەبۆ عیللەت عەلیل

تەفسىرى (اوجس فى نفسە خىفە موسى، قلنا لاتخف انك انت الاعلى)

- وايدەكوت موسى كەجادوو وا دەكا
خوا كوتى تەشخىس لەبۆيان چادەكەم
گەرچى ۋەك دەريا گەلىكىيان بىت كەف
گەرچى جادوو ئەو زەمان بوو ئىفتىخار
موددەعين عالەم لەبۆ حوسن و نەمەك
موعجىزەى مووساوو جادوو چوون نەمان
هېچ لەبۆ جادوو نەما غەبرى بەدى
چونكەپنەهان بوو لەپياوو ژن مەحەك
ۋەختى لاف لىدانە چون ديار نىە مەحەك
بانگى زىرى باش دەكا، غەش دەمبەدەم
زىر دەلى بەو، باش، بەلام ئەى خۆش كەلام
ھەدىبەبوو خۆ، مەرگى تەن بۆ ئەھلى راز
گەركوئاخىر بين بىايەزىرى غەش
گەرلەئەوۋەل خۆى بەرەش دا با نىشان
كىمىايى فەزلى، ئەو گەر ويستبا
گەر پەشىمان با لەكارى زۆر بەدى
عاقىبەت بين باو، پەشىمان با ئەگەر
مس ۋەلای ئىكسىر دەبا لوتفى خودا
ئەى رىاكار، بەسكەتۆ دەعوایى بەد
نوورى مەحشەر چاۋى وان بينا دەكا
چاۋ لەئاخىر بين بىكەئەى خۆش ناو
چاۋ كەلەو ھەش گەر دەئىستای چاۋ برى
جىئى ئەۋەى ئىستاكەبىنە، جەھل و شەك
سوبحى كازب سەت ھەزاران كاروان
خۆ، چ زىرىك بى غەلەت ئەنداز نىيە
- خەلكى بين تەشخىس گەلى رىسوا دەكا
عەقلى بين تەشخىس ئەمن بينا دەكەم
تۆ دەبى پىرۆز مووسا، لا تخف
بوو لەبۆ وان عار،عەسا گەربوو بەمار
بەردى مردن بۆ نەمەك ھات بۆ مەحەك
زۆر دەبوو تىپەر لەسەر ئەو دوو، زەمان
غەبرى عىززەت چى دەما بۆ دىن ئەدى؟
بىرەنىو سەف لاف لىدە، ئەى كەلەك
تۆ عەزىز دەگرن ھەموو كەس يەك بەيەك
زۆر بەنەخوۋەت، من لەتۆ ھېچ نىمەكەم
دئى مەحەك ئامادەبە، ئىستاكە، لام
زىر كەباش بىنكوادەبىناقىس بەگاز؟
خۆى دەبا ئەۋۋەل نىشان دا با، بەرەش
چۆن دەبوو بەد بەخت و رىسواى دوو جىھان؟
مەكرو فىلى ۋى عەقلى، دەيدا، بەبا
بىن گومان لای خۆى شەكستەبەند دەدى
ئەو دلەى ورد بووى، دەبووچاك، بىن زەرەر
خۆى دەكا مەحرۇوم لەۋى ئەھلى رىيا
كوپر كەنابن تالىبانن تا ئەبەد
مەكروچاۋ بەستىش لەتۆ رىسوا دەكا
حەسرەتى بۆ وان دەخۆن گىانان و چاۋ
باتنى خۆى ئەو لەئەسلى خۆى برى
سوبحى سادق، سوبحى كازب، لای ۋى يەك
داى بەباى فەو تان و مردن، ئەى جەۋان
ۋاى لەۋەى،لاى ۋى مەحەككو گازنىيە

مەنەج کردنی مودەمەعی لە ئیدیدەیا و فەرمان دان بەوی بۆ ئیثاەت کردن ..

وای موسەیلیم کوت منیش ئەو ئەحمەدەم	دینی ئەحمەد من بەفەن چاک تیک دەدەم (١٦٩٥)
بووموسەیلیم بێژەکم بێ خوشحال	عاقیەت بین بێ، فریو نەخوا، بەحال (١٦٩٦)
با نەبی تۆ پێشەرەویک بۆ حیرسی جەم	پەس رەوی کە، تا لەپیش برۆات، شەم (١٦٩٧)
شەم دەدا مەقسەد نیشا ن چەشنی قەمەر	کێپەرێگا راستەکێپەش پەر خەتەر (١٦٩٨)
بت ھەوئ یانەت ھەوئ گەر بێ چراغ	چاک دەبینرئ نەقشی بازو نەقشی زاغ (١٦٩٩)
خۆ دەنا زاغی دەغەل ھەم فیلەباز	چاک دەزانئ گەر ئەدا کا دەنگی باز (١٧٠٠)
گەر کەسێک کردی وەکوو ھود ھود سەدا	رازی ھود ھود کوو، پەیفامی سەبا؟ (١٧٠١)
تۆ دەبی تەشخیس بەدی دەنگی بەدان	تاجی شاھانیش لەتاجی ھود ھودان (١٧٠٢)
گفتی دەرویشان و نوکەتی عارفان	بێ حەیا دەیکا بەنەفەعی خۆی بەیان (١٧٠٣)
میللەتان زۆریان لەپیش دا بوون ھیلاک	چون نەیان کرد قەت چ فەرقی پیس و پاک (١٧٠٤)
خۆ تەمیزیان بوو کەلێکیان کەن جووئ	ئاز، بەلام چاو کوێر دەکات و، کەر گووئ (١٧٠٥)
کوێری چاوی سەر، لەرەحمەت دوور نییە	کوێری حیرس وئاز کەھیچ مەعوور نییە (١٧٠٦)
زیر شکەنجەیی شا لەرەحمەت دوور نییە	بەندی زەنجیری حەسەد، مەغفوور نییە (١٧٠٧)
چاو کەئەیی ماسی لەئاخیر نەک قولاوب	ئاز لەتۆی بەست، چاو، کەکو تیه، نیو عەزاب (١٧٠٨)
تۆ بەدوو چاو، چاو کەئاخیر ھەم ھەوئ	تا نەبی یەک چاو، وەکوو دیوی چەپەل (١٧٠٩)
ئەو کەسەیی یەک چاوەئێستای دیوہەس	وەک بەھائیم بێ خەبەر لەدواو پەس (١٧١٠)
خوین بەھای دووچاوی گا، گەر بن تەلەف	چەشنی یەک چاو چونکەئیتی ئەوشەرەف (١٧١١)
نیوہەقیمەت بۆیە بوون دووچاوی گا	چون لەبۆ وان چاوی تۆ بوو تەکیەگا (١٧١٢)
گەرلەئێنسان کوێرێکەیی یەک دانەچاو	خوین بەھای وی تۆ دەدەیی نیوہی تەواو (١٧١٣)
چون بەیەک چاو، رێ دەچئ ئێنسان تەنئ	بێ ئەوہی هیچ کۆمەک و یاری دەنئ (١٧١٤)
چونکەنابینیت ئاخەر چاوی کەر	با دوو چاویشی ھەبێ یەک چاوە، ھەر (١٧١٥)
دوایی نایە ئەو وتارە ئەی نەزان	نامەتێکی نارد بەھیوای رزق و نان (١٧١٦)

باشماوہی داستانێ نامەنووسینی ئەو غولامە بەخاتری جیرە

ھاتە لای ئاشپەز غولام، پێش نامەکەیی	بۆ لەمالی شا، خەسیسی وا، دەکەیی؟ (١٧١٧)
من یەقینەھیمەتی والایی شای	ئەو کەمەیی جیرەم کەمە، ئەو زۆر لەلای (١٧١٨)
پێیدەکوت بۆ مەسلەحەت وایکوت بەمە	نەک خەسیسەیا بلەیی مالی کەمە (١٧١٩)

- پېئىدەكوت بەخوا ئەمن پېم وا نىيە
دە دەلىلى زېئەئاشپەز كرد بەيان
گەر لەبۆى ھات جىرە، كەم ۋەختى بەيان
پېئىدەكوت عەمدەن دەكەى لېم جىرەكەم
كارى وا خۆ ئېمەناكەين، شا، دەكا
(ما رميت اذ رميت) ئىمتىحان
ئاو لەسەر چاۋەى دەبى قورپراۋو، تار
چوو لەمالىك دادەنىشت ئەو زۆر غەمىن
زۆر لەنىو ئەو نامە مەدحى شای دەكرد
كوا ۋەكوو دوو دەستى تۆ بوون ھەوروو، يەم
نىعمەتى ھەو ران بەگريانەو بەشىن
گەرچى نامەزاھىرى ۋى بوو، سەنا
بۆيەكارت ناحەزەو نىتى چ نوور
رەۋنەقى كارى خەسان كاسىد دەبى
رەۋنەقى دونيا لەبۆى دى زوو كەساد
گەر دلى مەدداح تىيدا بىت كىن
تۆ لەپىسى و كىنەئەى دلى پاك بە
گەر، بەبى دلى مەدح و تارىف كا، زەبان
چاو لەزاھىر خواى لەسەر ناك، چ كات
- زېر بەقىمەت تر لەخاك، لای شا نىيە (۱۷۲۰)
ئەولەبەرئاز نەبىوو ھىچ مەقبول لەوان (۱۷۲۱)
ناسەزای بى سوودى زۆر كوت ئەو نەزان (۱۷۲۲)
ئەو كوتى من ئەمرى شا ئىجرا دەكەم (۱۷۲۳)
دەستە، تىر داۋى كەوان كوا، وا دەكا؟ (۱۷۲۴)
خوایە، رامى، نەك نەبى خۆ، ئەو زەمان (۱۷۲۵)
چاو لەسەر چاۋەى بکەتۆ، نەك لەخوار (۱۷۲۶)
نامەئىكى نووسى بۆ شا، دلى بەكىن (۱۷۲۷)
باسى جوودى زۆرى بى ھەمتای دەكرد (۱۷۲۸)
بۆ نەجات دانى نیازمەندان، لەغەم؟ (۱۷۲۹)
نىعمەتى دەست بەشادی و پىكەنن (۱۷۳۰)
گرتبوى خەشم و غەزەب دەو دا، پەنا (۱۷۳۱)
چون لەنوورى فیترەتى خوا، بووى بەدوور (۱۷۳۲)
چەشنى میوہى تازە، زوو فاسىد دەبى (۱۷۳۳)
زېر بىناى دونیایەچون، كەون و فەساد (۱۷۳۴)
مەدحى ۋى ئىجاد ناك پىكەنن (۱۷۳۵)
ئەو دەمى بۆ ھەمدى ھەق چالاك بە (۱۷۳۶)
مەكر وفیلەوا زەبان دەيكا بەيان (۱۷۳۷)
خو فەقەت ھەر چاو لەلای باتىن دەكات (۱۷۳۸)

داستانى ئەو مەدداھى كە بۆ حىفزى ئابروۋى خۆى مەدح و ستايسى مەدووحى خۆى
دەكرد، بەلام غەم و ئارەحەتى باتىنى و لىباسى كۆنى زاھىرى ۋى واى نىشان دەدا كە ئەو
مەدح وسەناى ۋى لەو مەدووحەقسەى پوچ و درۆيە..

خولاسەى داستان ..

كابرايەك بەلىباسى شىر و دېراۋ پىخواس و حال و ۋەزەئىكى ناجوور لەعتراق بۆ ولاتى خۆى
گەراۋە..دۆستان و ياران چوون بۆ پىشوازى ۋى .. وەرەنج ومىحنەت و دوورى لەولائىان لى
پرسى .. موسافىرى كۆنەبۆش كەدەى وىست بۆخۆى جى و مەقا مىكى ساختەگى دروست بكا
و خۆى بەشەخسىيەتەيكى گەورەنىشان بدا كوتى ..بەلى سەفەرەيكى زۆرپر دەرد و مىحنەت و

عەزاب بوو.. بەلام لەو سەفەرەدا زۆر سوود و قازانچم بەدەست هێناوە و دەتوانم بلەم
 کە موسافیریکی سەرکەوتوو بووم .. چونکە شای ئەو مەملەکەتە لەگەڵ من زۆر میهرەبان بوو
 لیباسی زۆر جوان و باش و هەدیە و دیاری بەقیمەتی دەدا بەمن، و بەو جوورەئەمنی زۆر زۆردەو
 لەمەندکرد.. جا لەو کاتەش دا ئەو موسافیرەلەحەد زیاتر مەدح و سەنای ئەو شایە
 دەکرد.. دۆستەکانی وی کەوايان بیست پێ یان کوت ئەگەر چی زبانت مەدحی ئەو شایەدەکا
 بەلام ئەحوالی ناجووری زاهیری تۆ و نیشان دەدا کە ئەتۆ درۆ دەکە ی .. ئاخەر ئەی درۆزنی
 بێچارەمەگەر ئەو شای سەخی و دەست و دل باز بەو هەموو سەر وەتەو.. حازر
 نەبوو کە جووتە کەوشیک و شەلواریکت بداتی؟ کابرای کۆنەپۆش کوتی .. شا زۆر شتی دا بەمن
 بەلام ئەمن هەمووم دا بەفەقیر و بێچاران .. دۆستەکانی پێ یان کوت گریمان کرد کە مالهەکی
 خۆت هەموو بەخشی (ئافەرین) بەلام بۆچی هێندە نا ڕەحەت و پەڕیشانی؟ کەسێک
 کە بەنییەتیک باش شتیک بێخشی لەلیحازی ڕووحی زۆر شاد و خۆشحال دەیت و هیچ کات
 تۆزی غەم و نارەحەتی لەوی نا نیشتی بەلام ئەتۆ تەواوی وجودت غەم و نارەحەتیە.. جا وا
 دیارە کە ئەتۆ درۆ دەکە ی ...

خەرقەپۆشیک هات چەلێکی لای عێراق	پرسیاریان کرد یاران لەو، فیراق (۱۷۳۹)
ئەو کوتی من گەرچی لێم دووربوو وەتەن	زۆر بەخۆشیم ڕابوارد نەم دی میحەن (۱۷۴۰)
دەه خەلاتی چونکە شاگردم نیسار	با سەنای من بێ لەبۆ وی سەت هەزار (۱۷۴۱)
زۆر بەباشی نێوی ئەو شایە دەبرد	شوکر و حەمدی وی لەحەد زیاتر دەکرد (۱۷۴۲)
خەلکی کوتیان بەو کەحالی زاری تۆ	شاهیدەبۆ کیزی گشت گوشتاری تۆ (۱۷۴۳)
بەو سەری سووتاوو بەو ڕووتی بەدەن	یا دزیت ئەو مەدحەیا یا دت دەدەن (۱۷۴۴)
کوا نیشان بۆ شوکر و حەمدی میری تۆ؟	بەو سەر و بەو لاقی وەک یەخسیری تۆ (۱۷۴۵)
گەر زبانت مەدحی ئەو شا وا دەکا	بەندەنی تۆ غەیری شە کوا، کوا دەکا؟ (۱۷۴۶)
بەخششی ئەو شایەگەر وایی ئەدی	بۆ لەوی شالوار و کەوشیکت نەدی؟ (۱۷۴۷)
بێیکوتن بەخشییم ئەمن هەرچی کەدای	زەرپەرەیک نەم دیوێ کۆتاهی لەشای (۱۷۴۸)
بەخششی هەرچی دەدا پێم ئەو ئەمیر	زوو ئەمیش دەمدا هەتیوان و، فەقیر (۱۷۴۹)
عومری زۆری دا بەمن حەق، دام کە، مال	چونکە دەیزانی کە پاکم با کەمال (۱۷۵۰)
خەلکی کوتیان تۆ کەدات مال بێ حیساب	بۆ دەسووتینیت ئیستا تۆ عەزاب؟ (۱۷۵۱)
بۆ دێرووی غەم، تۆ دلت وەک بادییە	کوا غەم و حەسرەت نیشانی شادییە؟ (۱۷۵۲)

- گەر لەبۇ ئىسارو بۇ سىدقت نیشان؟
 گەرکو بەخشیت مالى خۆت تۆ، گەر زات؟
 گەر دووچاوت جوان و رەش بوون دوور بین
 تۆ نیشانەى عیشق و راستیت لا نییه
 نیو دەر وون هەن بۇ ئەۋەى ئىسار دەکا
 گەر بەئىسار زۆر تەلەف بکریت مال
 کى لەعەردى کردگارى تۆ وى پاک
 گەرکو گولزارى خودا میۋەى نەدا
 گەر دەدا مەحسول زەمینى فانی وا
 حاصلی ئەو عەردە، زۆرە، بیى حەدە
 کوا نیشانیى حەمدى تۆ وەک حامیدان؟
 راستەگەر عارف دەکا حەمدى خودا
 جا لەچالى جیسمى تارى کردەدەر
 ئەتلەسى تەقواو نوورى دلخوواز
 جا نەجایتیان هات لەدونیاى نالەبار
 تەکیەگای عارف جیهانی مەنەۋى
 مەقەد ی سیدقى کەسیددیقان لەوئ
 حەمدى وان وەک حەمدى گولزارى بەهار
 کانیاو و گیا و گولزاران و دار
 بۇ گەۋاھى دین، جوانان گشت تەرەف
 ئەى درۆزن بۆنى پیست دئ، لەدەم
 بۆن شناسى چاک هەن وەختى مەساف
 ئیددیعاى عەنەبەر مەکە، بۆنى بەسەل
 گولشەکەر خواردن دەکەى ئیزهار ئەتۆ
 دل وەکوو مالىکی زۆر گەو رەو بەرین
 جا لەدرزو رەو زەنەو دیۋارى مال
 درزەکی وا حال لەوان مەعلوم دەکات
- (۱۷۵۳) گەر دروستەئەو شتەى دەیکەى بەیان
 (۱۷۵۴) تۆ نیشان دە، جینگەسىلاو گەرکو هات
 (۱۷۵۵) گەر نەمان دوور بین وجوان، بۇ بوونەشین؟
 (۱۷۵۶) ئیددیعاى دەیکەى درۆیه، وا نییه
 (۱۷۵۷) سەت نیشان یەک یەک ئەوان ئیزهار دەکا
 (۱۷۵۸) شەخسى ئىسار گەر دەبی زۆر خۆشحال
 (۱۷۵۹) چاندو، نەى دى حاسلاتى زیدەچاک؟
 (۱۷۶۰) چۆن دەبی واسیع بیى عەردى خودا
 (۱۷۶۱) چۆنەعەردى واسعی خوا داخووا؟
 (۱۷۶۲) کەمترین مەحسولى دەنکىک، حەو سەدە
 (۱۷۶۳) جا لەزاهیر دا بیى یا خیر نیهان
 (۱۷۶۴) چونکە دەست و پتی گەۋاھى بۇ دەدا
 (۱۷۶۵) هەم لەزىندانى جیهانى برەدەدەر
 (۱۷۶۶) ئاشکرای کرد حەمدى وى، بۇ کار ساز
 (۱۷۶۷) نشتەجىی گولزارو کانى و، جۆبار
 (۱۷۶۸) نەک جیهانى زاهیری بەستى نەوى
 (۱۷۶۹) شادمانن دائیمەن رۆزو شەوى
 (۱۷۷۰) لەو دەبینرین زۆر نیشانهى بیى زمار
 (۱۷۷۱) دین دەدەن لیکرا گەۋاھى هات بەهار
 (۱۷۷۲) وەک گەۋاھى دور، لەسەربوونى سەدەف
 (۱۷۷۳) لەو سەرورپوت ئاشکرایەدەردو غەم
 (۱۷۷۴) جا بەمەکرو فیل مەلئ تۆ قەت گەزاف
 (۱۷۷۵) دئ لە دەو، زاهیر دەبی راز و عەمەل
 (۱۷۷۶) بۆنى سیر دئ پیت دەلئ بەسکە درۆ
 (۱۷۷۷) ئەو لیاو پاکان جیرانى ئەوین
 (۱۷۷۸) تیدەگەن ئەسراپ و رازو وەزع و حال
 (۱۷۷۹) ساحەبى مال، فکرى وئ ناکا، چ کات

- باسی دێو، هەم یاری وی، خوا وا دەکا
 دئی لەرێ یەک ئینس، لەوی ئاگانیه
 حیلەلای زانا ئەتۆ ئیجرا مەکه
 لای مەحەک لێک جیا دەبن چاک، باش و قەلب
 گەرچی شەیتانان تارن زۆر ڕەشن
 دیتەنیو دلمان لەرێگایەک نیهان
 دەمبەدەم دیتن لەوان بۆ مان زیان
 جا لەبۆ گیانی گەلێک ڕوونی جیهان
 بۆ ئەگەر گیانانی جێیان ئاسمان
 وەک دزان شەیتان دەچی بۆ لایی ژوور
 جا فرێ دەدرێ لە ئاسمان سەر نخوون
 تا تەمیز بێ ئاسمان بۆ ڕووحی پاک
 گەر شەل و لەنگ و کەرو کۆیری ئەتۆ
 ئیددیعی بێ خود مەکه، لای کاملان
- خۆی لەئینسان زۆر نیهان ئاگا دەکا
 چونکەئینسان حیسسی والە لا نییه
 تۆ کەقەلبی، لای مەحەک خۆت چا مەکه
 چون خودا کردووێه پاشای جیسم و قەلب
 واقیفی ئەسراو دینی ئیمەشن
 ون دەکەن ڕێگای دروست لیمان ئەوان
 چونکەڕێگای نیو دلانیان بوو عەیان
 هیچ نەبن ئاگا لەئەحوالی نیهان؟
 وەک شەیا تینیان نەدی ڕازی نیهان؟
 لێدەدەن جا بەو شەهابی گەر م و سوور
 وەک بەنیزەبی بریندار شەخسی دوون
 سەر نخوون دەکرین شەیاتین ڕوو، بەخاک
 ڕووحی پاکان تۆ مەبینە، چەشنی خۆ
 چون دەزانن هەرچی بیتەنیو دلان

حالی بوونی تەبیبانی خودا لەئەمرازو نەخۆشی دین و دل لەسیمای مۆرید و بیگانه و

هەر وەها لە تەرزى وتار و پەنگى جاوى وی، و بەبێ ئەوانەش فەقەت لەرێگای دل

چونکە.. (انهم جواسيس القلوب فجالسوهم بالصدق)

- شارەزاو زانان تەبیبانی بەدەن
 جا لەشووشەى ئازمايش تێدەگەن
 هەم لەخوێنت هەم لەنەبزت هەم لەرێنگ
 جا لەدونیادا تەبیبی کردگار
 هەم لەنەبزت هەم لەرێنگت هەم لەچاو
 تازەکارن ئەو تەبیبانەى بەدەن
 گەر ببیسن کاملان نیتوت لەدوور
 بەلکەپیش بوونت لەدایک زۆر سأل
- زۆر لەتۆ چاتر لەرێنج و دەردى تەن
 حال و وەزع و دەرد و ڕەنجی نیو بەدەن
 ڕەنج و دەردى تۆ دەزانن بێ درنگ
 چۆن دەبێ ئاگا نەبێ، بێ گفتی زار؟
 چی نەخۆشیت بیت دەى بینن تەواو
 بۆیەئاسار، دەرد نیشانی وان دەدەن
 تاكو ئەعماقی وجودت دەچنەژوور
 دیتیان تۆ هەر چلۆنیک بووت حال

خەبەر دائى بایەزىدى بەستامى بەموتەۋەللىد بوونى ئەبۇلحەسەنى خەرەقانى (قدس
اللہ روحہما)

خولاسەى داستان ..

زۆر سالان پىش لەدايك بوونى شىخ ئەبۇلحەسەن، و بەيان کردنى خولق و خووى وى يەك
بە يەك و نووسىنى ئەو مەتلەبە، بەۋەسىلەى تاريخ نووسان ..

بايەزىدى بەستامى ھەر چەند كەزۆر پىش لەدايك بوونى شىخ ئەبۇلحەسەنى خەرەقانى ۋەفاتى
کردبوو، لەتەۋەللو دو شەخسىيەتى زاھىرى و باتىنى ئەبۇلحەسەنى خەبەر دا .. چونكە رۆژىك
لەرۆژان بايەزىد دەگەل ھىندىك لەمورىدانى دەسەفەردا بوو، ھەر كەگەشتەدەو رو بەرى
شارى رەى لەناكاو بايەزىد بەمورىدەكانى كوت.. بۆنىكى خۆشم لەلاى خەرەقان بۇ دى،
لەۋبۆنەخۆشەدا ۋا ديارە كەلەسالانى داھاتو دا عارفىكى كا ميل بەنىۋى شىخ ئەبۇلحەسەنى
خەرەقانى زھوور دەكا و بەنوورى رووحى خۆى حەقىقەت خاۋازان رېئىمۋونى دەكا و
دەبىتەمورىدى من ۋەھموو رۆژى سبەينان دىتەسەر قەبرى من، چەند سالان پاش ۋەفاتى
بايەزىد شىخ ئەبۇلحەسەنى خەرەقانى بەو ئەو ساف و خسووسىياتە موتەۋەللىد بوو، و چونكە
ماجەراى پىشگۈۋى بايەزىدى لەخەلكى بىست و شەخسىيەتى وى ناسى، بۇ مورىدى وى،
ۋەھموورۆژى سبەينان ھەتا نىۋەرۆ لەسەر قەبرى وى حازر دەبوو و مەشغۇلى مۇراقەبەدەبوو
وزۆر جاران موشكىلاتى خۆى لەۋى مەترەح دەکرد. و سۈرەتى مسالى بايەزىد لەبەرانبەرى وى
حازر دەبوو و موشكىلاتى وى رەفع دەکرد تاكو سبەينەيەك بفر بارى بوو، شىخ ئەبۇلحەسەن
چۆ سەر قەبرى بايەزىد و دىتى كە چادرىكى سبى لەبەفرى قەبرى وى دا پۆ شىۋە، شىخ
لەدىتنى ئەو مەنزەرەيەزۆر نا رەحەت بوو.. بەلام لەو كاتەدا دەنگىك لەگۆر ھات كەئەى
ئەبۇلحەسەن ئەمن ئەتۆ بۆ لای خۆم بانگ د ەكەم ھەرچەند كەدونىا سەرانسەر بفر بىت
ئەبۇلحەسەن لەبىستنى ئەو نىدايەزۆر خۆشحال بوو ..

۱۸۰۲)	پىش ئەۋەى بى بولحەسەن، ئەو داى نەۋىد	داستانى بايەزىد	ۋا دەبىسرا
۱۸۰۳)	بوون دەگەل وى عىددەيەك دۆست و مورىد	بايەزىد	رووى لەسەحراکرد رۆژىك
۱۸۰۴)	دەۋرى شارى رەى لەلاى دىتى خارەقان	دەھان	بۆنەكى خۆش ھات لەبۆ وى نا گەھان
۱۸۰۵)	بۆى دەھات چون بۆنەكى زۆر خۆش، بەبا	باسەفا	نالەيىكى كرد لەۋى زۆر
۱۸۰۶)	گيانى وى لەو بايەدەيكرد، بادە تام	مەشام	با، بەبۆنى والە، خۆشى كرد

- گۆزەبەك گەر پر سەھۆل و ئاو بى
چون ھەوا ساردە، دروست بوو ئا رەقە
باى كەبۇنى دا مەشامى بايەزىد
گەر لەوى ئاسارى مەستى بوو ديار
پيئىدەكوت بۇ ھىندەبووى تۇ خۇش وگەش
جار سېى پرووى، جارسوور، جار جارەزەرد
بۇن دەكەى تۇ، زاھىرىش ھىچ گۆل، كە، نىن
بى گومان مەحبوبىي خوا خوازانى تۇ
ھەر وەكوو يەققووبى يوسف واى ئەتۇش
داينى لەو گۆزە، سەر دلمان نەمى
نەنەعادەت ئەى جەمالى سەر وەرى
ئەى فەلەك پەيمائى چالاك ھەستەدەى
ئىستەلەو دەو رانەوەك تۇ نىن، چ كەس
كى نىھان دەخوات مەى وا بى، چ كات
بۇن دەكا پنىھان كەببوى مەى گوسار
بۇنى بادەى وا، لەدونىا، بى گومان
توندو تىزى وى پرى كرد دەشت و دەر
تۇ سەرى ئەو خومرەمەگرەقەت بەقور
مەرحەمەت كە، بىزەراز، ئەى راز دان
پيئىدەكوت ھات بۇنەكى خۇشم لەبۇ
وەك نەبى دەيكوت لەسەر دەستى سەبا
بۇنى رامىن دى لەگيان و پرووحى وەيس
لاى ئووەيس و لاى قەرەن بۇنىك عەجەب
چون ئو وەيس فانى دەزاتى خوا ببوو
گەر ھەلپەگەل شەكەر كەن تىكەلاو
ئەو ھەلپەلەى نەى دەما ھىچ لا، (انا)
ئەو وتارە دوائى ناىە، دا وەرە
- بشتى گۆزەئارەقەى بەر چاو بى (۱۸۰۷)
ئو دەنا نادات گۆزىك وا رەقە (۱۸۰۸)
بوو بەئو، بۇ بولحەسەن، دوايەش نەبىد (۱۸۰۹)
يەك مورىد ئەو دەم لەوى كرد پرسىار (۱۸۱۰)
دەردەچووى تۇ لەو حىجابى پىنج و شەش (۱۸۱۱)
چىت لەبۇ ھات موزدە؟ نەت ما تۇ چ دەرد (۱۸۱۲)
بۇن لەگۆلزارى خوداوەند، دى يەقىن (۱۸۱۳)
ھەم فروود گاو مەعدەنى را زانى تۇ (۱۸۱۴)
ھەر كەبۇت بى، بۇن دەبى تۇشادو خۇش (۱۸۱۵)
لەو گۆلستان بىزەتۇ، بۇ مان كەمى (۱۸۱۶)
ئىمەتىنو و بىن و ئا و ھەرتۇ بەرى (۱۸۱۷)
ئا لەوەى خواردت قومىكمان بى بدەى (۱۸۱۸)
تۇ تەماشائى دۆستەكانى خۇت كەبەس (۱۸۱۹)
مەى بەبى شك ئادەمى رىسوا دەكات (۱۸۲۰)
چۇ ن دەكا پنىھان ئەدى چاوى خومار؟ (۱۸۲۱)
سەت ھەزاران پەردەپنى نائى نىھان (۱۸۲۲)
دەشتى چى؟ ئەفلاكى دانا بشتى سەر (۱۸۲۳)
چونكەناپۇشرىت قەت ئەو جوورەسوور (۱۸۲۴)
بىكەھەرچى كردى بازت راو، بەيان (۱۸۲۵)
وەك نەبى بۇى لاى يەمەن ھات خۇش بۇ (۱۸۲۶)
دى لەبۇ من لاى يەمەن بۇنى خودا (۱۸۲۷)
بۇنى يەزدا ن دى لەلاى شەخسى ئووەيس (۱۸۲۸)
ھات و، ھىناى بۇ نەبى شادى وتەرەب (۱۸۲۹)
لەو، زەمىنى ئاسمانى چا ببوو (۱۸۳۰)
تامى تالى وى دەچى دەروا تەواو (۱۸۳۱)
ئەو بەزاھىر ھەر ھەلپەلە، تام، كە، نا (۱۸۳۲)
چى لەبارەى غەيب كوت ئەو سەرورە؟ (۱۸۳۳)

قەۋلى رەسۋول صلى الله عليه وسلم .. انى لاجد نفس الرحمن من قبل اليمين ..

- ئەۋكۈتى لەۋ لايەبۇم دى بۇنى يار
باشى چەندىن سالى دىت يەك دانەشا
جۋان بەگۈلزارى خودا ۋەند، پروۋىيى ۋى
يىزەنئۈي ۋى، كۈتى نىتو، بولجەسەن
قەددى ۋى ھەم شەكلى ۋى ھەم رەنگى پرو
چەشنى زاھىر كەردى ۋەسفى پروۋىيى ۋى
ھالەتى تەن چەشنى تەن بو، زوود گۈزەر
ھالەتى پرو ۋى تەبىئەت بو ھەم ھەم
جىسمى ۋى ھەر ۋەك چىرايەك سەر زەمىن
نوۋرى پروۋىيى، دىتەنئۈ زوور مالىمان
دەنئىيى تۆ زىر دىت يەك گۈل ئەگەر
يەك لەخەۋ دى ترسى بى ھەم، نىتو ھەم
بوو كراس، نىتو مىسر، دەستى يەك ھەرىس
دەۋ رو بەر نوۋسىيان تارىخ ئەۋ زەمان
ھەر كەئەۋ تارىخ ئەۋ كات ھاتەجى
باشى مەرگى بايەزىد زۆر سالى دەۋوون
خەللى دىتەن خەلق ۋ خەۋى ۋى زۆر ھەم
لەۋىي مەھفۇز بۇۋى بۇتەپىشەۋا
ئەلىمى ئەستىرا ن ۋ، رەملى ۋ خەۋ نىيە
لاي ھەۋام تا دابۇش سۇفىيان
يىزەۋەجىيى دىل كەمەنرەگىيى ۋىيە
مۇئىمىنان بىنان بەنوۋرى كەردگار
- دىتەدى لەۋ گۈندە پروۋىيى شەھرىار
ئاسمانان ئەۋ، ۋەبىن پىنى خەۋى دەدا
زىاد لەمىن دەپىيى مەقامى مەعنەۋى
ۋەسفى جىسمى ۋى دەكۈت، ئەبروۋ، زەقەن
يەك بەيەك دەپىكۈت لەزولفان ۋ، لەموۋ
ھەم تەرىقەت ھەم مەقامى مەعنەۋى
زوود گۈزەر نايىت ھىچ كات، موعتەبەر
ھالەتى پروۋىيى تەلەب كە، چۆ سەما
نوۋرى ۋى سەر ئاسمانى ھەۋتەمىن
پروۋىيى لەبۇخەۋى جىيى لەچۈرەم ئاسمان
بۇن دىچى نىتو كاخى دىم، دەۋاتەسەر
ئارەقەۋى زۆرى دەكەۋتەسەر بەدەن
پرو دەۋو كەنەن لەبۇنى ئەۋ قەمىس
جا قەلەمىيان بەۋ ۋاتارە كەرد جۋان
ھات ئەۋ شا، شاپەتى كەرد، جىيى بەجى
لەۋ جىھانە، بولجەسەن جا، ھاتەبوون
ۋەك لەبۇ وان كەردبوۋى ئەۋ شا، بەيان
لەۋ ۋى مەھفۇز قەت كەنا كا ئىشتىبا
ۋەجى خەۋىيە، خەۋ دەزانى، باش چىيە
بەۋ دەلەن ۋەجىيى دىلان، ۋەختى بەيان
بى خەتايە ئەۋ دىلە ئاگىيى ۋىيە
بۇيەناكەن ئىشتىباۋ سەھۋان، چ جەر

نوقسانى جىرەي گىيان و دلى سۇفى لەتەماعى خودا ..

- گەر فەقىر بوون، سۇفى يىتكى خەستەغەم
چۈن بەھەشت پىچراۋەنئۈ زۆر ناگوۋار
ئەۋ كەسەي پىنى كەرد، زۆر، كىيەر غورور
- فەقىرى ۋى ئوستادى ۋى خۇراكەھەم
دىل شكاۋ قابىل بەرەھىمى كەردگار
ئەۋ لەرەھىمى خەلق ۋ ھەق زۆر بوۋ بەدوور

ئەو وتارەدوایی نایەئەیی جەوان
شادەئەو سۆفیی کەزقی کەم دەبی
هەرکەسێ هەیبی لەجیرەیی خوا خەبەر
گەر کو جیرەیی ڕووح کەم بی، ئەو دەمی
تێدەگا ئەو دەم خەتایەک هەر بوو
جا لەبەر کەم بوونی جیرەئەو غولام
بردیان نامەلەبۆ شای موستەتاب
شا کوتی ئەو وادەکا بۆ جیرەکەیی
ئەو کەنیتی دەردی هێجرو دەردی وەسل
ئەحمەقەو مردوو ئەسیری دەس (انا)
ئاسمان و عەرد، سێویک بن لەلات
تۆ وەکوو کرمیکی نینو سێو، ناتەوان
کرمەکیش نینو سێوێکی هاو شانی وی
کون دەبی سێو گەرکرم خۆی داتەکان
بەو تەکانەکان دەکا پەردان هەزار
ئاگرێک ئەووەل لەئاسن چا دەبی
پەنبەئەووەل زیاد دەکا ئەو ئاگرە
ئادەمی ئەووەل ئەسیری خورد و خەو
تا کو پەنبەو شەمچەبۆوی بن پەنا
ئەو جیهانەیی تار دەکانت، زێدەروون
ئاگریش خۆ، بی گومان جیسمانییە
تەن نەبوو لەو عیززەتەهیچ بەهرەمەند
تەن بەخاتەر ڕووحەگەر بوو موحتەرەم
جیسمی تۆ هەر یەک دووگەز بوو، زێدەنا
بەینی بەغدا تا سەمەرقەند، بۆ گیان
چووکیەو بی وەزنەپویی چاوتان
نور لەخەو ببنایەبی دوو چاوی سەر

- رووح بەي تەن شادە، زۆر خوشحال و مەست تەن بەلام بى رووح، مندارىكەپەست (۱۸۸۶)
 رووحى حەيوانى خەرىكى زىوەرە رووحى ئىنسانى بىنە، دەى وەرە (۱۸۸۷)
 تۆ لەئىنسان تىپەرە، ھەم قال و قىل تاكو لىوى بەحرى گىانى جەبرەئىل (۱۸۸۸)
 جا، دەكا تۆ ماچ گىانى ئەحمەدى جەبرەئىل بۆ پاش دەچىتن واى، كەدى (۱۸۸۹)
 جا دەلى گەر بىتمەپىشتەر يەك كەمان مەن دەسووتىم جى بەجى ھەر ئەو زەمان (۱۸۹۰)

پەرشان بوونى ئەو غولامە لەبەر ئەگەپىشتىنى جۈابى نامەلەلەى شا ..

- ئەو بىبابانە، چ كات نابى تەمام بى جەواب ما نامە، غەمگىن بوو غولام (۱۸۹۱)
 زۆر عەجەب شا، جۈابى بۆ خىست پىشتى سەر يا حەسوودە يانە خائىن ، نامەبەر (۱۸۹۲)
 نامەكەى ون كەرد نەى دا ئەو بەشا ۋەك موناڧقى يانەئاۋرى ژىرى كا (۱۸۹۳)
 نامەپىكى دى دەدەم بۆ ئىمىتىخان دەيدەمەدەس قاسىدىكى جىنى ئەمان (۱۸۹۴)
 دایدەنا سەر ئاشپەز و شاۋ نامەبەر عەيب و ئىراد ئەو نەقامى بى خەبەر (۱۸۹۵)
 ئەو چەلىك نەيكوت كە تەقسىر بوو، لەخۆم مەن خەتابارم، بەلەى وا، ھات لەبۆم (۱۸۹۶)

خوار ھاتنى با، بەسەر سولەيمان غەيلىلەتى قىسورى سولەيمان ..

خولاسەى داستان ..

رۇژىك با، ۋاھات كەتاج لەسەرى سولەيمان خواربوو.. سولەيمان زۆر بەتوندى دەباى خورى كەئەى با، خوار مەبە، با، جۈابى دا ۋە، ۋەختىك كەتۆ بۆ خۆت خوار دەپۇى نابى گلەبىت لەمەن نى كەخوار دەپۇم سولەيمان ھەر جارىك كەتاجەكەى لەسەر سەرى خۆى راست دەكرەو، دوو بارەبا، خوارى دەكرەو.. خولاسە، ھەشت كەپەت ئەو ھالەتەتەكرار بۆ ۋە.. ولەئاكەم دا سولەيمان نارەحت بوو ۋەتاجەكەى كوت .. ئەى تاج بۆ ھەتا ئەمەن ئەتۆ راست دەكەمەو، ئەتۆ خوار دەبىيەو؟ تاج كوتى ھەتا ئەتۆ خوار پەرى ئەمەنىش خوار دەبىم، سولەيمان بەفەراسەت تىگەپىشت كەعەيب و ئىرا دىك لەئەحوال و ئەعمالى ۋى پەيدا بوو.. ۋەئو پىتش ھاتەبۆ ئاگادار بوونى ۋى بوو..

- خوار بەسەر تەختى سولەيمان، با، دەپۇى جا سولەيمان پىتەكوت بۆ وا دەپۇى؟ (۱۸۹۷)
 باش بەوى كوت ئەى سولەيمان خوار مەپۇ گەر پەرى خوار ، لىم مەبە تووپرە ئەتۆ (۱۸۹۸)
 بۆيە دايناۋە تەرازو و كەردگار تا عەدالەت بۆ عمووم بى بەرقەرار (۱۸۹۹)

- گەر تەرازوو کەم بکە، بەخوا دەکەم
 ھەر وەھا تاجی سولەیمان خواربوو
 دەیکوت ئەی تاج تۆ لەسەر من خوار مەبە
 ئەو بەدەس راستی دەکرد جا، تاجی خوار
 خوار دەبوو راستی دەکرد جا، ھەشت جار
 پێیدەکوت سەت جار راستم کە ی ئەگەر
 جا سولەیمان باتنی خۆی چاک کرد
 جا سولەیمان چۆن لەتاجی خواست بوو
 جا لەپاشان تاجی عەمدەن خوار دەکرد
 ھەشت کەرەت تاجی دەکرد، خوار شەھریار
 تاج کوتی ئیستاکە، ئەی شا، ناز بکە
 زیندەنایی من چ باس لەو کارەکەم
 تۆ بەدەستی خۆت ببەستەزاری من
 گەر بەدەردان ھاتەپێشت غەم ئەتۆ
 زەن بەخەلکی دی مەبە، ئەی خۆ شەمەرام
 جار شەری گەل قاسید و ئاشپەز دەکرد
 ھەر وەکوو فیر عەون، مووسای بەر دەدا
 دوژمنی خۆی بوو لەمال خۆی ئەو نەفام
 زاھیرەن دوژمن دەگەل ئەغیاری تۆ
 دوژمنی تۆ نەفسە، قەندی ویدەدە
 تۆ وەکوو فیرعەونی کوێرو بێ شعور
 چەن دەکووژی بێ گونائەئی فیرعەون؟
 عەقڵی وی زیاد بوو لەعەقڵی شای دەدی
 چاوو گوئی ھۆش کوێر بکا گەر خوای لەسەر
 ھەرلەدل پەیدایەحوکمی خوای مەجید
- ھەرچی تۆ گەل من بکە من وادەکەم
 پۆژی پروونی وی وەکوو شەو، تار بوو
 ئەی ھەتاو تۆش، قەت لەپرووی من تار مەبە
 خوار دەبوو دوو بارەتاجی شەھریار
 پێیدەکوت ئەی تاج دەبی تۆ بۆچ، خووار؟
 خوار دەپۆم تا خوارپرووی ئەی موغتەبەر
 ئەو لەشەھووت باتنی خۆی پاک کرد
 ھەر ئەواش ئەو، تاجەکە ی بۆ، راست بوو
 تاج لەسەر وی خۆی بەلام ھەموار دەکرد
 راست لەسەر سەر شەھریار دەیگرت قەرار
 چون بەبالت خۆل ئەما پەرواز بکە
 تا کو پەردە ی رازو ئەسراپ پارەکەم
 دەر نەیت تا، نا پەسەن، گوشتاری من
 ھەرلەخۆت تەحقیق کەزۆر محکەم ئەتۆ
 بەد گومانێ تۆ مەکە، وەک ئەو غولام
 جار رقی بۆ شای سەخی موبەرەز دەکرد
 ئەو لەمندالی دەدی سەر کرد جودا
 ھات سەری مندالی دی دەبری بەلام
 باتینەن بۆنەفسی مەغرور، یاری تۆ
 خەلکی دیکەش تو ھمەتی تۆ لێدەدە
 دۆستی دوژمن، دوژمنی بۆ بێ قسوور
 بۆ وجوودی پڕ زیانت دەبیەعەون
 حەق ئەوی بێ عەقل و کوێرکرد، چی نەدی
 با فەلاتوون بێ ، دەبیتە جانەوەر
 وەک زھووری حوکمی غەیبی با یەزید

بېستىنى شىنخ ئەبولحەسەن (رضى الله عنه) خەبەردانى بايەزىد لەبوون و ئەحوالى ۋى ..

- گفتى ۋى ھەر چۈن كەكوتبوى، ھاتەدى
ئەو دەبىتتە يەك مورىدى چاكى من
بولحەسەن دەيكوت منىش وام دى لەخەو
ئەو بەيانان زوو دەچوو بۆ لای مەزار
يا مىسالى شىنخ لەلای ئەو نامدار
تاكورۋىك ھات زۆر ئوممىدوار
بەفرى ۋەك كىنوى عەزىم دى سەر مەزار
بانگ لەئارامگايى شىنخ جا وا دەھات
توند ۋەرەلای دەنگى من بېستت كەھات
حالى ۋى لەو رۆژە چابوو دى بەچاو
- (۱۹۲۵) بولحەسەن بېستى لەئەشخاسى دەدى
(۱۹۲۶) بەو دەدا دەرسان بەيانان خاكى من
(۱۹۲۷) من لەرووح و گيانى شىنخ بېست ئەو
(۱۹۲۸) تاكو چىشتانان لەوچى دەيگرت قەرار
(۱۹۲۹) يادەبووحەل، مشكىلى ۋى بى وتار
(۱۹۳۰) دى كەپۇشراپوون بەبەفرى نوچ مەزار
(۱۹۳۱) جا لەبۇ نىو قەلبى ۋى غەم ھات بەبار
(۱۹۳۲) بىرەلای من توند ئەتۇ ئەى خۇش سىفات
(۱۹۳۳) لامەدەلېم پەر لەبفرىش بى ولات
(۱۹۳۴) چى عەجائىب بېستبوى ئەوۋەل تەواو

نووسىنى نامەيەكى دىكە لەلایەن ئەو غولامە بۇ شا، چونكە جوابى نامەكەى ئەوۋەلى بۇ

نەھات ..

- نامەيىكى دىشى نارد ئەو بەد گومان
نامەيىكى دىكەناردم لایى شا
نامەكەى ۋى خويئندەۋەشای خۇش ئەدا
ھىچ جەۋابى ۋى ئەدا ئەو شەھرىار
دەرکەۋان دەيكوت كەبەندەى تۆيەئەو
تۆ لەشاھىت چى دەبىتن كەم ئەگەر؟
پىيدەكوت لام سەھلەئەمما ئەحمەقە
رەنگەدەردى ۋى لەبۇمن بى ئەگەر
يەك كەچەل، كەچەل دەكاسەت سەرنەزىف
كافریش ياخوا نەبى ئەحمەق چ كات
نەم لەشۋومى ۋى لەھەو ران دەر نەھات
ئەحمەقى ئەحمەق سەبەب بوو گەر دەھات
قەۋلى پىغەمبەر لەبۇ مان خۇ حەقە
ھەركەسى عاقل بى ئەو بووگيانى مە
- (۱۹۳۵) پەرچىنوو، پەر لە نالەو، پەر فىغان
(۱۹۳۶) زۆر عەجەب ماوم، گەبىشت ئەو يا نە، نا؟
(۱۹۳۷) ئەو بەلام بەو نامەھىچ جوابى ئەدا
(۱۹۳۸) ئەو دوۋباتى كەدەۋەتا پىنج جار
(۱۹۳۹) لايقى جواب دانى تۆيە، بۆيەئەو
(۱۹۴۰) لەو غولام و بەندەئىستا، كەى نەزەر
(۱۹۴۱) شەخسى ئەحمەق پىسە، مردوۋدى حەقە
(۱۹۴۲) من بېۋىشم لەو گوناھى ۋى، نەزەر
(۱۹۴۳) بىلخسۋوس ئەوكەچچەلەى پىسو كەسيف
(۱۹۴۴) شۋومى ۋى ھەو رى سەماش بى ئاۋ دەكات
(۱۹۴۵) بوو بەۋىرانەلەشۋومى ۋى ولات
(۱۹۴۶) دەۋرى نوۋح توۋفان، خەراپى كەرد، ولات
(۱۹۴۷) دوزمن و رېگر لەبۇ مان، ئەحمەقە
(۱۹۴۸) ھەم گۈلى بۇن خۇش و ھەم پەيخانى مە

- عاقلان پىم دەن جىنيو گەر، من رەزام
چون جىنيوى وان ھەيتى فائىدە
گەرکۈئەحمەق پىم بدا ھەلۋا، يەقىن
تۇ يەقىنت يىت، رەو شەن بى ئەگەر
خۆت گەنيوھەم خۆت لەسوود بى بەش دەكەي
نوورى عەقلەبى گومان نەك نان و شيو
غەيرى نوور بۇ ئادەمى خۆراک نىيە
كەمكەمەخۆراكى تەن تۇ لا بەرە
تا غەزاي ئەسلىت بداتى خواي غەفوور
عەكسى ئەو نووربووگەنان وا بوو بەنان
گەر بخۆى تۇ يەك كەرەت خۆراكى نوور
دوو عەدەد بوون عەقل، ئەووەل مەكسەبى
ھەم لەما مۇستاو كىتب و فيكرو زىكر
زۇر لەخەلكى دى دەپ زىاد عەقلى تۇ
لەو حى حافىز بووى كەئەلفازكەي لەبەر
عەقلى دووھەم بەخشى يەزدانەئەو
گەر لەسینگى، ئاوى دانىش بىتەدەر
گەر كو مەجرای وى بىسەرى، جا چ غەم؟
عەقلى كەسبى چەشنى ئاوى نىو جۇ
بى نەوايەمال كەئاوى بەسترا
- بەھرەمەندىن چون لەفەيزى لايەنام
نابى قەت مىوانى وان بى مائىدە
دېت ئەلەو ھەلۋايەبۇمىن تاوو، تىن
لەزەتتى نابەي لەماچى قوونى كەر
تۇ بەبى خۆراک كراست رەش دەكەي
بۇ غەزايى رووح و گىيان، بى زار و لىو
غەيرى نوور ھىچ شت لەبۇ رووح چاك نىيە
گەرتۇ پاكي، چون غەزاي تەن بۇ كەرە
جا بەپاروان تۇ بخۆى ئەو كاتەنوور
فەيزى ئەو گىيان بووگەگىيان وا، بوو بەگىيان
خاك دەرپىزى تۇ بەسەر نان و تەنوور
فىر دەبى تۇ وەك لەمەكتەب دا سەبى
ھەم لەمەعنا ھەم لەعيلمى باش و بىكر
حىفىزى وانت سەختەئەمما زۇر لەبۇ
لەوحى مەحفوز بووى كەئەلفاز، كەي بەدەر
جا سەرىنچاوى لەنتوان گىيانەئەو
بۇ گەنيو نابىت يا كۈن يانەزەر
چونكەدېتەدەر لەداخىل، دەمبەدەم
دېتەنيو مالان لەكۆلان و لەكۆ
كانباو نىو خۆ ت تەلەب كە، ئەي برا

داستانى ئەو كەسەي كەدەگەل كەسېك مەشۈەرەتى دەكرە، پىيكوت دەگەل يەكى دى

مەشۈەرەت بگە چۈنگە ئەمەن دوژمنى تۆم ..

- لاي كەسېك بۇ مەشۈەرەت يەك كەس دەھات
پىندەكوت تۇ غەيرى من پەيدا بگە
دوژمنى تۆم لادە لىم گەر رۇشنى
جستو جۇكەدۆستەكت تا دەسكەوئ
چون لەگەل تۇ دوژمنىم واچاكەبۇم
- تا لەزىندانى تەرەدود، بى نەجات
تۇ لەگەل وى مەشۈەرەت جا، چا، بگە
كەس نەبوو پىرۇز بەدەستى دوژمنى
چونكەدۆست بۇ دۆستى خۆى خىرى دەوئ
دوژمنىم زاھىر بگەم من، كەج برۇم

- پاسەۋانى مەر لەبۇ گورگان نەھات
 دوژمنى تۆم مەن بەيى شەككو گومان
 ھەرکەسى بى ھاۋ نشىنى دۆستان
 ھەر كەسى دوژمن لەبۇ ۋى ھاۋ دەمە
 تۆ بەمەغرووريت مەدەئازار يار
 چاكەگەل خەلكى بەخاتەر خوا بىكە
 تا ھەموو عالم بەدۆست بىن بەر نەزەر
 گەرکەسىك دوژمن بوويت، پەرھىزبىكە
 پىئىدەكوت خۇ راستەقەۋ لت ئەى حەكىم
 تۆ بەلام ھەم عاقلى ھەم مەعنەۋى
 تەبەدەى ۋى ئىنتىقامى دوژمنان
 دى دەکا مەنعى لەكارى نالەبار
 عەقلى ئىمانىيەكەشەحنەى عادلە
 ۋەك پەشىلان ئەو گەلىك بوو ھووشيار
 مووش لەھەر جىگا كەكىشاي خۇش نەفەس
 جا پشیلەى چى؟ كەشیرى شیر درە
 نارەتەى ۋى گشت وحووشان خوار دەکا
 شار دزى تىدا گەلىك زۆر بى ژمار
- چاكەنەكرىت كار بەيى مەو رىد، چ كات (۱۹۷۴)
 رىگرن لىك دوژمنان نەك رەھنومان (۱۹۷۵)
 ئەو لەگولخەن ۋەك لەنيوان بۆستان (۱۹۷۶)
 مېرغوزار گولخەن بوو، بۇ ۋى ئەو دەمە (۱۹۷۷)
 تاكودۆستى تۆ نەيى دوژمن، چ جار (۱۹۷۸)
 يا ھەتا راحەت بى پرووحت، وا بىكە (۱۹۷۹)
 نىو دلت زاهير نەكا، رىق، بەد سووەر (۱۹۸۰)
 مەشۋەرەت گەل يارى مېھرەنگىز بىكە (۱۹۸۱)
 تۆ لەبۇ مەن دوژمنىكى زۆر قەدىم (۱۹۸۲)
 نايەلى، عەقلىت كەتۆ، كەى كەج رەۋى (۱۹۸۳)
 عەقلەبۇ نەفس، چەشنى زەنجىرىك گران (۱۹۸۴)
 عەقلەبۇ كار چەشنى دارۋغان لەشار (۱۹۸۵)
 پاسەۋان و حاكىمى شارى دلە (۱۹۸۶)
 دز، ۋەكوو مشكان لەكون، گرتى قەرار (۱۹۸۷)
 يا پشیلەى لى نىيە، يا عەكسەبەس (۱۹۸۸)
 عەقلى ئىمانى ئەگەر تەن بەو پەرە (۱۹۸۹)
 نارەتەى ۋى مەنعى گشت گيا خوار دەکا (۱۹۹۰)
 جا چ لى بى يا نەيى دارۋغە، شار (۱۹۹۱)

ئىنتىخاب كىردى يەك جەۋانى ھوزەيلى بەفەر مانىدەى يەك سىرىيەلەلايەن

ھەزرىتى پەسول(ص) كەلەو سىرىيەدا پىران و شارەزاين لەجەنگ حازىبوون ..

خولاسەى داستان ..

ھەزرىتى موحەممەد(ص) بۇ موقابەلەدەگەل دوژمنان سپايەكى ئامادەكرد و جەۋانىكى ھوزەيلى كىردە فەرماندەى ئەو سپايە، لەو بەينەدا يەك فزوولى نەزان لەروۋى ھەسادەت بەو ئىنتىخابە ئىعتىرازى كىرد وباسى لەخامى و بى تەجرەبى ۋى كىرد وكوتى.. وا چاترەكەلەبەينى پىران فەرماندەئىنتىخاب بىكەى و خولاسەلەو بارەدا زۆرى كوت .. پىغەمبەر ئىشارەى كىرد كەبەسە، ولەسەرى مەرۋ ولەپاشان سەبەبى ئەو ئىنتىخابەى بەو جوورەبەيان كىرد.. زۆر جەۋان ھەن

كەعەقل و بىرو رايان بەئەندازەيەك زۆرۈ باشەكەدەگەل عەقلى ھىچ يەك لەپىرائى دونيا دىتوو، وکارزان قايىلى موقايەسەئىيە، وزۆر ھەن ئەفراىدى پىر ھەر چەندكەموويان سېى بوو، بەلام لەباتىن دا ھىستاش ھەرچەوان و خامن، جا،كەوابى عەقل و بىرو ھوشيارى بەسىنن و سالى زاھىرى نىيە، بەلكەم بەسىننى عەقل مەربووتە..

- يەك سپاى نارد ئەو رەسوولى نامدار
يەك جەوان كە، بوو ھوزەيلى ئەو جەناب
ئەسلى لەشكر بىن گومان ھەر سەر وەرە
بۆيەسىسى وا، دلېشت مردووہ
تۆ لەبەر سستى و لەبەر بوخل و غروور
چەشنى حەيوانىك واى، راكا، لەبار
ساحەبى وەدواى كەوئ ئەى خىرەسەر
گەر لەپىنش چاوم برۆى تۆ يەك زەمان
جا دەجوون وەك قەندى خۆش ئىسكانى تۆ
واش نەبى گەر، چۆن دەمىنى بىن عەلەف
تۆ لەزىر فەرمان و دەستم رامەكە
چونكەنەفست غالبەتۆ ھەر كەرى
ئەسبى كوت نەك كەر، بەتۆ خواى زولجەلال
مىرى ئاوخور بوو لەلاى حەق موستەفا
بۆ كەرەم ھات (قل تعالوا) لاى خودا
تا ئەمن نەفسانى سەر كەش رام دەكەم
گەر لەھەر جىگا مورەببى بىن ديار
لاجەرەم ئەغلەب بەلا بۆ ئەنبىيان
قۆرتەبوون، دەوكەم بەوئىرغەمن، ھەتا
(قل تعالوا، قل تعالوا) گفتى رەب
گەر نەھاتن ئەى نەبى غەمگىن مەبە
قىسمەتېك بىن گوئىن لەحاس فەرمانى وا
قىسمەتېك لەو ئەمرە، ھەلدېن دەچنەدوور
- بۇ شەرى كوففار كەلابەن نالەبار (۱۹۹۲)
بۆ ئەمىرى لەشكرى كرد ئىتتىخاب (۱۹۹۳)
قەو مى بىن سەر وەر تەنكە، بىن سەرە (۱۹۹۴)
چونكەتەركى سەر وەرى خۆت كردووہ (۱۹۹۵)
خۆت بەسەر زانى لەسەرورە بووى بەدوور (۱۹۹۶)
جا سەرى خۆى ھەلگىرى بۆ كۆھسار (۱۹۹۷)
ھەن لەھەر لا گورگ، بدېن تا كو كەر (۱۹۹۸)
دېتەدەورت زىدەگورگى بىن ئەمان (۱۹۹۹)
تازەنابىنى ژىيانى جوانى خۆ (۲۰۰۰)
ئاگرىش بىن دار دەبى ئاخىر تەلەف (۲۰۰۱)
گيان و رووحى تۆ منم، تۆش وا مەكە (۲۰۰۲)
غالبان شاىستەنە، بۆ سەرورەرى (۲۰۰۳)
ئەسبى تازى نىو دەنا،عارەب،تەعال (۲۰۰۴)
بۆ كەرانى نەفسى تاغى و پر جەفا (۲۰۰۵)
من مورەببى، تەربىيەت كەم، ئىوہتا (۲۰۰۶)
لەو كەرانەم لوشك بۆ دى، زۆر، نەكەم (۲۰۰۷)
لوشكى زۆرى بىن گومان دەكرى نىسار (۲۰۰۸)
چون بەلايە، شەخسى خام تەعلیم دان (۲۰۰۹)
موستەحەق بن ئىوہبۆ مەركووبى شا (۲۰۱۰)
ئەى ستووران وەرەنەزىر بارى ئەدەب (۲۰۱۱)
قەت لەبەر سەرکەش ئەتۆ پركىن مەبە (۲۰۱۲)
ھەر ستوورىك ھەيتى، ئىستەپلېك جودا (۲۰۱۳)
بۆ تەويلەى خاسى خۆن، موعتاد ستوور (۲۰۱۴)

- عیددە بەك دلتەنگ دەبن بەو جور قەسسەس
نېن فریشتانیش ۋەكۈو يەك، لېك جودان
دەرسى مندالان دەداتن يەك نەفەر
حېسى جۈي جۈي يان لەلا بوو گشت كەس
گەر بېەستېن سەف، ھەزاران گوپى لەش
گوپش بەلام ھەيتى مەقامىكى عەزىم
سەت ھەزاران چاۋ، پىي لەو لا نېيە
حېس ھەموويان زۆر جودا بوون لېك، بەكار
پېنجى زاھىر بوون و پېنج باتىن، ھەواس
ھەر كەسپىكى سەففى دىنى نا، ۋەلا
تۆ (تعالوا) كەم مەكە قەت ئەي ئەمىر
گەر مىتىك جارىك لەبەر گفنت ھەلات
چاۋى ۋى گەر بەست نەفسى ساحرى
بېزەتۆ بۆ لام ۋەرە، زوو ئەي غولام
چاكە مەغرورى لەسەر خۆت لاپەرى
- چۈنكە ھەر تەبرىك جودا ھەيتى قەفەس (۲۰۱۵)
بۆيە سەفیان بەست لەئاسمانان ئەۋان (۲۰۱۶)
يەك دەبى مەردوود ۋ، ئېكىش دەچتەسەر (۲۰۱۷)
ھالەتى دېدار، بەحېسى چاۋەبەس (۲۰۱۸)
گشتى موحتاجن بەچاۋى پروون و گەش (۲۰۱۹)
بۆ سەماعى جان و قورئانى كەرىم (۲۰۲۰)
لەو سەماعەخۆ، چ چاۋ ئاگا نېيە (۲۰۲۱)
ھەر يەكەي بۆ كارى ھەيتى ئىعتىبار (۲۰۲۲)
گشت لەسەف و پستان لەدوۋى يەك پاس پاس (۲۰۲۳)
ئەو لەسەففى ئاخىرى دا موبتەلا (۲۰۲۴)
ئەو وتارە كېمىيە، بى نەزىر (۲۰۲۵)
كەم مەكە تۆكىمىا لەو قەت، چ كات (۲۰۲۶)
گفتى تۆ سوودى دەداتى ئاخىرى (۲۰۲۷)
چون دەكا دەعوەت خوداۋەند بۆ سەلام (۲۰۲۸)
تۆ تەلەب كە، سەر ۋەرىك، نەك سەرۋەرى (۲۰۲۹)

ئىعتىپاز كىردنى موعتەرزىك لەپەسۋول (ص) بەخاتىرى ئىنتىخابى ئەو ھۈزەيلىبە ئەمىر

- چون پەيامبەر يەك ھۈزەيلى كىردەمىر
بولفزوۋلىكى ھەسوودى بەد ئەدا
چاۋ كە، خەلكى چەندە تارن چەن نەفام
ئىختىلافى دا بەۋان كېيرو غروور
زۆر عەجەب پرووح، بوو لەنتو زىندان زەلېل
غەرقى پېس بوو ئەو جەۋان سەر تا قەدەم
يا پەرىشان بوو بەدائىم ئەو جەۋان
نوور نېھانە، شاھىدەبۆن جستو جۆ
گەر نەبا لەو ھەبسى دونيا پىي نەجات
پىت دەلى ترسان ۋەكۈو مەئموورى چوست
- بۆ سپايەك ھەم تەۋانا، ھەم كەبىر (۲۰۳۰)
پەرچەمى ئىرادگىرى خۆي ھەلدەدا (۲۰۳۱)
بۆ مەتاع و جىنسى دونىاي بى دەۋام (۲۰۳۲)
ئىقتىپارچىن، غافلن لەخۋاى غەفوور (۲۰۳۳)
گەر چى پىي بوو ئەو لەبۆ زىندان كەلېل (۲۰۳۴)
ئاۋى جۆى جارىش لەلاى بوو، زۆر نەكەم (۲۰۳۵)
گەرچى حازر بوو لەلاى وان پىشتىۋان (۲۰۳۶)
گەر نەبا نوور، دل دەبوو تالىب لەبۆ؟ (۲۰۳۷)
دل لەترسان بۆ نەجات داۋا دەكات (۲۰۳۸)
تۆ لەپىي خوار لادە، بگرەپىي دروست (۲۰۳۹)

- رېنى نەجات پنهانه مه جوود نېو كه مین
 جهمعی تېدا تەفرەقە، ئەمما نېهان
 مردووانى باغ ھەموویان زیانەوہ
 كەى دەبوو زیندانیان چاویان لەدەر؟
 قەت كەسى پېس، نەیدەکرد ئاو جستو جۆ
 گەر لەسەر عەردى پەراسووت، ھاتەزان
 بى قەرار گا، قەت كەنابى بى قەر ار
 پێیدەكوت، نا، ئەى رەسوول پېم وا نىيە
 ئەى رەسوولى خوا، شەجاعیش بى جەوان
 گەتتى خۆت شاھید، كوتت تۆ خۆت ئەوا
 لەو سپایەتۆ بنۆرە ئەى رەسوول
 تۆ مەنۆرە زەردى بەرگى دارى پیر
 بەرگى زەردى كوا لەحیکمەت خالییە
 مووى سې پیر، چەشنى بەرگى زەردى دار
 بەرگى سەو زو شین بەبى شك ئەى ھەوال
 بەرگى بى بەرگى نیشانەى عارفان
 ئەو جەوانەى تازە داویە خەت لەروو
 حەرفى خەتتى وى كەج و موعوہ ججو خوار
 پیر بەپێیان گەرچى سستەو ناتەوان
 گەرمیسالت وىست، بەجە عەفر، كە، نەزەر
 ئەو قسەى مەستوو رو جوانم دانى عەرز
 چون لەقەلم سەت خەمووشى خۆش نەفەس
 بەحرە خامووشى، كوتن وەك چووكە جۆ
 ئەو ئېشارەى يەم مەننى تۆ بۆ كەنار
 زۆر قسەى پووچى دەکرد ئەو بى ئەدەب
 نەى دەزانى ئەو نەفامى زۆر وتار
 چى خەبەر بى بۆ نەزەر ئەو نائیبە
- جستو جۆ گەر ئەو دەكا پەیدا، يەقین (۲۰۴۰)
 سوورەتى مەزرووف لەزەرفى دا عەیان (۲۰۴۱)
 چاو لەوہى كە، ژینى تازەى دانەوہ (۲۰۴۲)
 گەر نەبایەھیچ كەسێكى مژدەدەر (۲۰۴۳)
 گەر نەبا مەو جوود ئەو دەم ئاوى جۆ (۲۰۴۴)
 دیارەھەت بوو تۆ لەما لدا جیتی وبان (۲۰۴۵)
 بى خومار لابەر، كەنابى، كەس خومار (۲۰۴۶)
 بۆ سپا، میر، غەیری پیر، پېم چا نىيە (۲۰۴۷)
 بۆ سپا، میر چاكە پیر بى، بى گومان (۲۰۴۸)
 ئىنتىخاب كەن پیر لەبۆ خۆ، پێشەوا (۲۰۴۹)
 پیر گەلێك ھەن بۆھەموویاران قەبوول (۲۰۵۰)
 سێوى گەيوى، وى، بخۆ تۆ ئەى ئەمیر (۲۰۵۱)
 گەيوە، واىە، نەك لەبەر بى خالییە (۲۰۵۲)
 پوختەگى عەقلان دەكا ئەو ئاشكار (۲۰۵۳)
 پین دەلى ئەو میوہیستا، خامە، كال (۲۰۵۴)
 رەنگى زەردى زێر، دەكا شاد، سارفان (۲۰۵۵)
 تاكو فیربى خەت لەمەكتەب تازەچوو (۲۰۵۶)
 جیسمى وى سالم بوو عەقلیش نا لەبار (۲۰۵۷)
 ئەو بەدوو بالى عەقل جۆ ئاسمان (۲۰۵۸)
 دای لەجیتی دەس، بال و پەر بەو، خواى لەسەر (۲۰۵۹)
 چەشنى جیوہ ئەو دلەى من ھاتەلەرز (۲۰۶۰)
 دەس لەسەر لیتو دادەنێن، يانى كەبەس (۲۰۶۱)
 تۆى دەوێ دەریا، وەلانێ، جۆگە تۆ (۲۰۶۲)
 بەسكە چون زانای سەواب، ھەر كردگار (۲۰۶۳)
 لای نەبى ئەكرەم رەسوولى مونتەخەب (۲۰۶۴)
 گەتتى پووچ نایەت لەلای بېنیش بەكار (۲۰۶۵)
 حازران موحتاج نین، بۆ غائیبە (۲۰۶۶)

- ھەركەسىكى قەلبى ۋى ھەي بىن نەزەر
 ھەر دەمىك تۆ ھاتە دەستت ۋەسلى يار
 ھەر زەمانىك ھاتو بۆ پياۋ يەك منال
 گەر دەخوئىنى نامەبۆ تەعلیمەبەس
 لای حەقىقەت زان باسى عىلمى نەقل
 چاكەبى دەنگ بى لەلای زانا ئەتو
 گەر بلى پىت بىزە، بىزەچاك بەلام
 گەر بلى تەفسىل دە، مەوزووع، ۋا بکە
 چەشنى من ئىستا دەسوورېتىم قەلەم
 گەر لەگوفتار كەم بکەم من جارو بار
 ئەى حىسامەددىنى نوورى زولجەلال
 حوبى قەلبى رەنگەۋاى ۋادار بکا
 جامى ۋەسلى ۋىت لەسەر لىتوت كەدى
 سەھمى تۆ گەرمى، كەئىستا ى گەرم ۋ مەست
- ئەو ھەموو ئەخبارەلای ۋى، بى ئەسەر (۲۰۶۷)
 ئەو دەمەدەللال نایەت ھىچ بەكار (۲۰۶۸)
 ئەو دەمى ئەو لادەنى نامەو دەلال (۲۰۶۹)
 گەر دەلى گوفتار لەبەر تەفھىمەبەس (۲۰۷۰)
 ۋەك دەلىل ۋايلەبۆ نوقسانى عەقل (۲۰۷۱)
 ھەر لەبۆيە، ھات ئەمرى (ا نستوا) (۲۰۷۲)
 كەم بلى ۋەك دور بلى ئەى خۆش كەلام (۲۰۷۳)
 بائەدەب تۆ ئەمرى ۋى ئىچرا بکە (۲۰۷۴)
 لای حىسامەددىن وتارى خۆش دەلەم (۲۰۷۵)
 ئەو بەسەت جوورم دەكىشى بۆ وتار (۲۰۷۶)
 تۆ كەيىناى، بۆ لەمن دەت ۋى؟ مەقال؟ (۲۰۷۷)
 تا تەرەف مەتلەب لەبۆى ئاشكار بکا (۲۰۷۸)
 گوئ دەلى ئىستا بەشى من كوا ئەدى؟ (۲۰۷۹)
 ئەو دەلى دەم ۋى كەزىدەم بىتەدەست (۲۰۸۰)

جواب دانەۋەى مستەفا بەو ئىراد گەرە..

- چون لەخزمەت مستەفاى زۆر مېھرەبان
 ئەو شەھى (ۋالنجىم) ۋ، ھەم پاشاى (عبس)
 تاكو مەنەى كات دەيدا دەس لەزار
 تەرسى وشكت برەلای زانای بەھۆش
 بۆن دەكەى كىشەل ئەتۆ ئەى دوور لەقام
 بەھبەت، تۆ بۆيە ئاشكار كوت ۋەھا
 تا فرىو دەى ئەو مەشامى پاك ۋ جوان
 گەر نىشان دا خۆى لەبەر حىلمى، نەزان
 با حەپاى بى، گوربە، شەو دىتى ئەگەر
 گەر بەتۆى ۋا دا نىشان ئەو چۆتەخەو
 بەس بلى بېھوودەتۆ ئەى بىن سەفا
- ئەو عەرەب دەيكوت لەحەدزىاتر بەيان (۲۰۸۱)
 لىئوى خۆى گەزت ۋ، بىۋى كوت، بەسكەبەس (۲۰۸۲)
 يانى لای زانای نىھان، بەسكەۋتار (۲۰۸۳)
 ئەو ھەبكرە، لىم، لەباتى عەترى خۆش (۲۰۸۴)
 جا دەلەى بەھبە، چ مەحبوبەلەلام (۲۰۸۵)
 تا بەجىنسى نالەبارت دەى بەھا (۲۰۸۶)
 ئەو بەخىو بووى گولشەنانى ئاسمان (۲۰۸۷)
 جا كەمىك تۆش خۆت بناسەئەى فلان (۲۰۸۸)
 ئاۋەلایەدیزە، نىتى ھىچ لەسەر (۲۰۸۹)
 ئەو خەبەر دارە، نەبەى دەسمالى ئەو (۲۰۹۰)
 سىحرو جادووى دىۋولەپىشگای موستەفا (۲۰۹۱)

حیلمی پاكان خۆ نه ئێكە، سەت ھەزار	ھەر یەكێكیان چەشنی سەت كێو، ئیستیوار (٢٠٩٢)
حیلمی وان ھووشیار نا ئاگا دەكا	زیرەکی زاناو بەھۆش گومرا دەكا (٢٠٩٣)
حیلمی وان ھەر وەك شەرابی باش و خۆش	كەمكەمەتە ئیسیر دەكا سەر مەغز و ھۆش (٢٠٩٤)
ھەركەسێكی ئەو شەرابەیی گەییەزار	ھەر وەكوو فەرزینی مەست دەپروات، خوار (٢٠٩٥)
گەر جەوانیش لەو شەرابەیی زۆر قەوی	خواردبا، وەك پیر دەكەو تەسەر زەوی (٢٠٩٦)
خاسسە، ئەو بادەیی لەعیشقی كردگار	نەك مەیهك مەستی بدا نا پایە دار (٢٠٩٧)
بەو شەراب ئەسحابی كاف بوون والەمەست	سی سەدو نۆ سال، عەقلیان دا لەدەست (٢٠٩٨)
خواردیان لەو مەیی، ژنانی میسر جا	دەستی خۆیان قەلتو بپرکرد، بێ سەدا (٢٠٩٩)
لەو مەیی مووسا، ھەیان بوو ساحیران	بۆیەخۆشیان ویست قەنارەو دار، ئەوان (٢١٠٠)
جەغفەری تەیار لەو مەیی بوو بەمەست	رەھنی عیشقی كرد بۆیە بێ و، دەست (٢١٠١)

داستانی (سبحانی ما اعظم شانی) کوئنی بایەزید (قدس اللہ سرہ) و ئیعتیازی موریدان و

جواب دانەوہ بەوان، نەك بەبەیان بەلكەم بە عەیان ..

خولاسەیی داستان ..

بایەزیدی بەستامی دەحالتی مەحوو فەنا دا بەموریدەکانی خۆی دەکوت .. ئەمنم خوداوەندی سوبحان و ماوەیەك کە لەحالتی بێتھۆشی دەردەکەوت موریدەکانی پێیان دەکوت ئەتۆ دویتی شەوئ ئەو جوورەقسانەت دەکوت و ئەو جوورەقسانە ئیددیعیایەکی پووج و بی ئەساسە.. بایەزید کوئی ئەگەر جارەکی ئەو ئیددیعیایەم کرد بە کارد و چەقووی تیز لەمن بدەن، بەدەستووری بایەزید مریدەکان ھەر یەكەیی چەقوو یەکیان حازر کرد و مونتەزیر مانەو، جارەکی دیش بایەزید گرفتاری مەحوو بێتھۆشی بۆ وە.. و کوئی (ما اعظم شانی) موریدەکان ھەر لەگەڵکو ئەو جوملەیان بیست وەك شیتان حەملەیان کردی، و چەقووی تیزی خۆیان دەبەدەنی وی رادەکرد، بەلام زۆر عەجیب بوو کە بەدەنی بایەزید بریندار نەدەبوو، بەلكەم چەقۆکانیان دەچۆ دەبەدەنی خۆیان و بەدەنی وانی دەدەری ..

لای موریدان بایەزید وایکوت و تار	بێگومان و شک منم پەر وەردگار (٢١٠٢)
چەشنی مەست دەیکوت عەیان ئەو با فنوون	غەیری من نین هیچ خودا، جا، (فاعبدون) (٢١٠٣)
گەر وەھۆش ھات جا دەیان کۆت بەو ئەوا	تۆ کەوات کۆت نادروستەو نارەوا (٢١٠٤)
بێیکوتن گەر وابڵەم من ئەو چەلە	زوو بەکاردان لێم بدەن بیکەن پەلە (٢١٠٥)

- خو لەجىسىم و تەن بەرى، تەن بۆ منە
 ۋەسىيەتى چۈن والە، ئەو ئازادە کرد
 ئەو چەلەش مەست بوو، ئەلەۋجامى كەبىر
 نوڧلى راز ھات عەڧلى ۋى ئاۋارە بوو
 عەڧل ۋەك دارۋغەيە، سولتان كەھات
 سىيەرى ئەو خوايە عەڧلەو، خوا ھەتاو
 گەر كۈمە قھوۋرى پەرى بى ئادەمى
 بچتە ھەرچى جىن، لەگەل ۋى دېتە ۋە
 گەر كۈ جىن ھەبىت قانونى ۋەھا
 جىننە ئىتتا، خۆى نىيە ۋا باتەرەب
 ئەو ۋتانەى چوۋ لەبىر گەر ھات ۋەھۋش
 خەلقى كىردن بەس خودا، جىنن و بەشەر
 شىرگىرىك گەر خويىتى شىرى خوار دەۋە
 گەر بلى مەيخۇر ۋتار، ۋەك زىرى ناب
 گەر شەراب بەو جوۋرەغەو غا چا بكا
 بى بەكوللى تۆ، لەتۆ خالى بكا
 گەر چى قورئان مستەفا كىردى ئەدا
 ھەر كە مەستى مەى خودا بوو بايەزىد
 سەبلى حىرەت ھات بردى عەڧلى ۋى
 من دەجۈببەم دانىيەغەبرى خودا
 سۆ فىان ۋايان كەبىست دىۋانەوار
 ھەر يەكەى ۋەك مولحيدانى (گىردەكىۋ)
 ھەر كە شىخى داۋە بەر تىغ يەك مورىد
 ديار نەبوو جىڭاى چەقوۋ لەو باكەمال
 ھەر كەسى دەيۈست كەبېرى لەو گەروو
 ھەر كە سىك بۆ سىنگى ۋى تىغى دەبرد
 يەك كەناسى بايەزىدى خۆشەخت
- ھەرچى ۋايكوت موستەھەققى كوشتنە
 ھەر مورىدىك كاردەكى ئامادە کرد
 چى ۋەسىيەت كىردبوو، ئەو چوۋ لەبىر
 ھات سەھەر، جا، شەمەى ۋى بىچارە بوو
 دەچتە كۈنچى ئەو دەمى بى دەنگ ۋەمات
 لای ھەتاو سىيەر كەنىتى تىن و تاو
 ۋن دەكا شەخسىيەتى خۆى ئەو دەمى
 ھەرچى بى لى جىن، ئەۋىش دەى لىتە ۋە
 خالى جىن چۆن دەبىتن داخوۋا؟
 توركە، بى ئىلھام دەلى گەقتى عەرەب
 چۈنكە جىن بوو ۋاى دەكوت نەك خۆى نەخۇش
 چۆن دەبى كەمتر لەجىن بى خواى لەسەر
 تۆ دەلەى مەى ۋاى دەكرد خۆ، نەك ئەۋە
 تۆ دەلەى ئەو ۋاى نەكرد، ۋاى كىرد شەراب
 نوۋرى حق نىتى مەگەر زۆر، ۋا بكا؟
 تۆ زەلىل كا خۆى قسەى عالى بكا
 كافىرە ئەو كەس كوتى، نەيكوت خودا
 دەستى پىكرد ئەو بەگوفتارى شەدەد
 ۋايدەكوت، ئەۋۋەل كەنەى كوت ۋا قەۋى
 بەسكەجستو جۆى لەسەر عەرزى سەما
 كاردى خۇيان يەك بەيەك لەو بىردەخوار
 شىخى خۇيان دا ۋەبەر كارد و جنىۋ
 تىغ ئەۋى دەدېرى لەۋى، نەك بايەزىد
 ئەو مورىدانەش لەخوين دابوۋ شەلال
 خۆى گەروۋى دەبرا، دەمرد ئەو زوۋ بەزوۋ
 سىنگى خۆى دەدرا، زەلىل و خوار دەمرد
 نەى دەۋىست ئەو لىبىدا ھىچ زەربى سەخت

- دەستی وی بەست ئیتیلایک نا تەمام
 ڕۆژ کەهات دیار بوو مەرد زۆریان کەنین
 ھاتنەلای وی پیاو ژن چەندین ھەزار
 تۆ تەنت گەر وەک تەنی ئیدیکەبا
 گەر لەحاس، مەد ھۆش بلی ھەم، ھووشیار
 ئەی بەھۆشە دات لەبێھۆش زولفەقار
 چونکەبێھۆش فانییە، نێو مەئەنە
 ھەم وەکوو ئاویئەئەو، ھەم فانییە
 تف لەوی کەی خۆ لەخۆت کرد تف ئەتۆ
 گەرکو ڕووی ناحەز ببینی ھەر ئەتۆی
 ئەو نیەھیچەک لەوان، ساف دوور لەغەش
 لێرەلێوم بەسترا، با ھیچ نەلەم
 با فەسیحیش بی، بێستەلیو و زار
 ئەی بەمەستی وای لەسەر بان، لای کەنار
 خۆت کە کامران دیت گشت کات و زەمان
 تۆ بترسی، گەر کو خۆشیت بوو بەیار
 تا کو دائیم ھەبێ دۆستایی سەبات
 وەختی شادی گیان کەترسا، بی زەوال
 گەر لەلێوی بانێ ڕاز، نەت دی خەتەر
 ھەر عەزاییکی لەناکاو ھاتوو
 ھەر کەنار و لێوی بانەجێی سقووت
- گیان نەجات بوو خۆی ڕیندار کرد بەلام
 دێ لەمالیشیان سەدای گریان و شین
 ئەی دوو دونیات نێو کراسیک دا قەرار
 خۆ بەخەنجەر ئەو دەبا چووبا، بەبا
 خستێھەردووچاوی خۆی ھووشیار خار
 تۆ لەخۆت دا، نەک لەوی ئەی ھووشیار
 مەئەنی ھەستی خودای، ئەو مەسکەنە
 غەیری ڕووی بێگانەھیچ دەو دانییە
 گەر لەئاویئەنی بەدی، لیت دا لەخۆ
 مەرھەم و عیساڵش ببینی گەر، ئەتۆی
 تۆ دەدا نیشا ن، سپی بی یانەرەش
 گەیمەئێرەوردو خاش بوو، لیم قەلەم
 ھیچ مەلێ، زانا بەراست، بەس کردگار
 یا ڕۆ بۆ پشەوہیا بێرەخوار
 وا بزانی جیتە ئەو دەم لێوی بان
 چەشنی گەنج پنهان کەئەو، نەک ئاشکار
 تۆ ڕۆ نێو مولکی دل با ئیحتیيات
 ترسی وا، لەو لێوی بانەئیرتجال
 ڕووح دەبێنی گەر کو ترسی بی لەسەر
 ھەر لەلێوی بانێ شادی دا بوو
 بگرەعیبەرەت، تۆ لەقەومی نووح و لووت

بەپانی سەبەبی فەساحەت و زۆر بلەیی ئەو فزووولەخزمەت حەزەرەتی ڕەسوول (ص) ..

- شوقی نووری زۆری بی حەددی نەبی
 ئەو لەبەر شادی گەلیک زۆر بێژ بوو
 ناخوای شەر لەگشت جێ، ھۆش ڕاوا
 گەر کو عاقل بیت عاقل تر دەبی
 ئەغلەبی خەلکی بەدن، بی ئیعتیار
- مەست و شادی کرد کەلێدا لەو غەبی
 بی ئەدەب بوو مەست و شین و گێژ بوو
 بی ئەدەب بەد تر دەبی، بخوا شەراو
 گەر کو غافل بیت غافل تر دەبی
 بۆیەبۆ عام مەی حەرام کرد کردگار

بەيان كۈندى پەسۈل (ص) تەرجىيە و ئىختىيار كۈندى ئەو ھۈزەپلىيە، بەئەمىر .. و

فەرماندە بۇ پىران و تەجرە بە دىتوان ..

- بۇ ەموومە ەوكم و، ئەغلەب بوون شەرىر
پىتدەكوت ئەحمەد مەنۆرەروۋىيى ۋى
زۆر جەۋان و نەو جەۋان ەن پىر بەئىش
ەقلى ۋىم من ئىمتىحان كۈرد زۆر جار
ئەى جەۋان، پىر، يانى پىرى ەقلى و خو
كەس لەشەيتان پىر تر خۇ،جا نىيە
يا منال يى گەربىي. عىسا نەفەس
مووى سبى ەات كۈردەعىللەت بۇ كەمال
چون موقەللىد دای بەزاهىر ئىعتىبار
بۇيەكۈتمان، ئەو ئەگەر تەدبىر بكا
ەەر كەسىكى خۇى لەتەقلىد دا نەجات
نوورى پاكى بى دەلىل و بى بەيان
بۇ ئەۋەى زاهىر دەبىنى نەك دەرۋون
رەش دەكەن زۆر كەس تەلای خۇيان بە دوود
زۆر دەقەومى مىس كەئاۋەزىر كرا
باتنى تەنمان دەدى سەر تا سەرى
گەر كوقازى دای بەزاهىر ئىعتىبار
گەر شەھادەى كۈرد لەگەل ئىمان بەيان
جا پەنا بۇ دىن دىتن دوو پروان
تۇ تەلاش كە، پىرى ەقلى و دىن بى
ەقلى كۈللى گەر كۈچا كۈرد كۈردكار
كەمترىن ئىۋىك كەبوۋى ئەو خۇش نەفەس
ەقلى كۈل گەر كۈنىشان دا روۋىيى خۇى
گەر مۈجەسسەم بى ەماقەت ئاشكار
چون لەشەو تارىكتەرەزۆر ئەحمەقى
- بۇيەئەستاندىان لەرېگر، تىر و شىر
ۋا مەزانەتۇ، جەۋانە، خوۋىيى ۋى
زۆر نەفام و بى ەۋنەر ەن، پىر بەرېش
ئەو جەۋانەم ئىمتىحان كۈرد زۆر لەكار
نەك سبى بىتن لەسەر يا رېش موو
ەىچ نىيەئەو چۈنكەەقلى لا نىيە
لادەنى ئەو كىبرو خودخواهى ەۋەس
ئەو كەسەى مەغزى لەەقلى و فام بەتال
غەبرى زاهىر بۇ دەلىل لای نا كەنار
چاكەبۇ ۋى ئىختىيارى پىر بكا
ئەو بەنوورى خوا دەبىنى كائىنات
پەردە دەدرېت و، دەبىنى ەق ەيان
زىرى قەلب وناب لەلای ۋى يەك دەبوون
تاكو نەى با ئەو،دزى پىسى ەسوود
بۇ فرۇش ئەو، جا بەكەم ەقلىك درا
دل دەبىنىن، بۇ چمانە، زاهىرى؟
ئەمرى زاهىر ەوكمى ۋى كۈرد ئاشكار
ەوكمى موئىمىن دى لەبۇى، لای قازىيان
جا دەرېژن خوۋىتى سەت موئىمىن نىهان
چەشنى ەقلى كۈل،تۇ باتىن بىن بى
ىك خەلانى پىتدەدا، نىۋىش ەزار
ئەو ەبۈو، ەىچ كات نەبوو موحتاجى كەس
رۇژ يقىن نامىنى ەىچ روۋنى لەبۇى
زولمەتى شەو روۋن دەبى لای ۋى، نەتار
زولمەتى داخۋازەخوففاشى شەقى

- کەمکەمە بەو نووری رۆژ ، تۆ بگرە خوو
داخوازی موشکیلات و قوژبنە
بۆیە ویستی زولمەتی ئیشکال ، دلی
تا خەریک بەو موشکیلات کا، ئەو نەفەر
تاکو وەک خوففاش نەبی ، بێ نوور، ئەتوو (۲۱۸۴)
بۆ چرای ساحەبدلانیش دوژمنە (۲۱۸۵)
تا نیشان دا زیدەتر ئەو حاسلی (۲۱۸۶)
تۆ لەفیکری پیسی خۆی کا، بێ خەبەر (۲۱۸۷)

عەلامەتی عاقلی تەواو و عەلامەتی نیوەعاقل، و پیاوی تەواو نیوەتەواو .. و عەلامەتی

شەقی و مەغروری لا شەیی ..

- عاقل ئەو کەس بوو کەمەشەلدارەئەو
بەپرەووەبۆ نووری خۆی ئەو پێشەوا
ئەو بەخۆی موئمین بوو موئمین بە، ئەتۆش
عاقلێکی عەقلەکە ی ھەر نیوەئەو
دەس بەوی دەگریت ھەر وەک کوێر دەلیل
ئەو کەرە ی عەقلی دەمیشکی دا نەبوو
نەیدەزانی رینگە، ئەو زۆرو قەلیل
رێ دەچیتن ئەو لەنتو سەحراوو چۆل
شەمعی تاممی ئەو نییەبۆ رەھبەری
عەقلی تاممی ئەو نییەھەبێی حەیات
گەر کو بۆ عاقل موئیع بێ ئەو تەمام
گەر کو نیتەئە ی فلان عەقلی تەمام
مردوو، نابیت عیسا ھەمدەمی
گیانی کوێر، بێ دەنی ھەرلایەئەو
رەھنەمای کاروانە، ھەم سالارەئەو (۲۱۸۸)
ئەو موئییە حەق، دەحەق دا بوو فەنا (۲۱۸۹)
بەس بەنووریک، گیانی وی کرد شادو خۆش (۲۱۹۰)
عاقلی وەک نووری چاو زانیو ئەو (۲۱۹۱)
تا بەوی بینا بێی چوست و جەلیل (۲۱۹۲)
عاقلی لا نا، کەعەقلی لا نەبوو (۲۱۹۳)
وای دەزانی عارەچوون بەدوای دەلیل (۲۱۹۴)
جار شەل و مەئووس، جار جار توندو تۆل (۲۱۹۵)
نیوەشەمعی نییە، لەو نوور بەری (۲۱۹۶)
نیوەعەقلیش نا، کەخۆی تەسلیم بکات (۲۱۹۷)
ئەو لەپەستی دێ دەبی عالیمەقام (۲۱۹۸)
تۆ برۆ لای عاقلێک شیرین کەلام (۲۱۹۹)
زیندووێی سوودەعیسا بۆی دەمی (۲۲۰۰)
ھەر پەڕیشانە، نەجاتی نابەئەو (۲۲۰۱)

داستانی ئەو گۆل و سەبیادان و ئەوسج ماسیانە ی کە یەکیان عاقل بوو و یەکیان نیوەعاقل

و یەکیان مەغرور و نەفام و هیچ نەبوو، و عاقیبەتی ھەرسێکیان

خولاسە ی داستان ..

سێ ماسی دەگۆلێک دا دەژیان رۆژیک سێ ماسی گر بەوی دا رابردن کەچاویان بەو سێ ماسیانە کەوت ھەر جێ بەجێ داوو تۆری خۆیان حازر کرد .. یەکیک لەو ماسیانە کە عاقل بوو لەو حەرە کە تە تێگەشت کە خەتەر لەپیش دا یە، جا فەو رەن تەسمیمی گرت کە ئەو

گۈلەبەجى بىي لى لەھەۋەلەۋە، ويىستى كەدەگەل دوو رەفيقەكانى خۇي مەشۋەرەت بكا، بەلام ئەو مۈتەۋەججىبەبوو كەئەو دوو رەفيقانەي وى بەئەندازەيەك لەو مەۋزۇۋەبىن خەبەرەن كەنەتەنھا لەگەل وى ھاو عەقىدەنابىن بەلكەم ئەۋى لەتەسمىم و عەقىدەو ئىرادەي خۇي سىست و پەشيمان دەكەنەۋە جا لەبەر ئەۋە، رېئى دەريايەي گرتەبەر ورۇيشت، ماسىيەكەي دىكەش كەنيۋەعەقلى ھەبوو لەرۋيشتىنى لەناكاۋى رەفيقى خۇي كەو تەفكرو خەيالۋ وزانى كەبىي گومان خەتەرىك لەپىتش دايەلەبۇيەئەۋ، مەۋتەنى خۇي بەجى ھىشت .. ماسى نيۋەعاقلى لەسەر ئاۋ بىي جەرەكەت ما، وخۇي لەمردن دا .. كاتى كەراۋچيان ھاتن وئەو يان بەو حالەدېت بەو خەيالەكەرەنگەكەمىك گىيانى لەبەر دا مابىي،جى بەجى ئەو يان گرت و ھاۋيشتيانەسەر خىزى قەراغ چۆم، تا خواردنى گۆشتەكەي حەلال بىت، بەلام ئەو ماسىيە، بەھوشيارىيەكى مەخسوس كەمكەمەخۇي دەسوۋراند.. بەو جوۋرەۋاريدى ئاۋى دەريا بوو و گىيانى خۇي نەجات دا ..بەلام ماسىيەكەي دى، كەھىچ قام و شعورى نەبوو فكري لەدۋارۋژ نەدەكرد، كەو تەداۋو، گۆشتيان لەسەر ئاور پرزاند ..

مەتلەبى پىتش چەشنى گۈلىك بوو، كەلەو	سى عەدەد ما سى ھەبوون باش و قەلەو (۲۲۰۲)
نىۋ كەلىلەباس ئەلەو ھە، باش كرا	باتىنى وى من دەكەم بۆت، ئاشكرا (۲۲۰۳)
كردىان لاي گۈل، چەن سەيىاد گوزەر	سى عەدەد ماسيان لەۋى ھات بەر نەزەر (۲۲۰۴)
توندو تۆل چوون تاكو بىتن داۋ ئەۋان	ماسيان زانىان كەدەكرىن راۋ ئەۋان (۲۲۰۵)
ماسىيەك عاقلى بوۋويىستى بچتەدەر	رېئى يەكى دزۋارو سەختى گرتەبەر (۲۲۰۶)
مەشۋەرەت ناكەم لەگەل وان،من چ كات	چون لەگەل وان مەشۋەرەت، سىستم دەكات (۲۲۰۷)
عېشقى مەۋتەن گىيانى دەر ھىنان، لەبن	جەھل و سىستى وان بەبىي شك دېتەمن (۲۲۰۸)
مەشۋەرەت گەل زىنددوويىكى وا دەبىي	تۆ بكا زىندوو ، كەسىك وا ، كۋا دەبىي؟ (۲۲۰۹)
ئەي موسافىر گەل موسافىر بىت رات	راي ھەۋا خۋاز،شەلدەكا لىت ھەردوو پات (۲۲۱۰)
بەس بلې (حب الوطن) لەۋلادە خۆت	چون ۋەتەن لەۋلايە ، لىترە نيە لەبۆت (۲۲۱۱)
گەر ۋەتەن خۋاي تۆ برۆ ئەو لايى شەت	ئەو حەدىسەي راس، ئەتۆ مەيلى غەلەت (۲۲۱۲)

پازى كوتنى دوعاي دەست نوڭل لەلەي ئەو كەسەي كەدەست نوڭل دەشۋا ..

يەك بەيەك ئەعزەي وزوو،ويردى جودا	دىار كرا بۇيان لەلەي شەرى خدا (۲۲۱۳)
ئەو دەمەي تۆ ئاۋ كەئىستىنشاق دەكەي	داخۋازى بۆي بە ھەشت كە، تۆ كەحەي (۲۲۱۴)

- تا بیا ئەو بۆن ئەتۆ لای لالەزار
 ۲۲۱۵) بۆی گولان گولزار دەکاتن ئاشکار
 ۲۲۱۶) ئەی خودایەتۆ لەپیسیم پاک کەو
 ۲۲۱۷) دەستی من بۆشوستنی گیان ناتەوان
 ۲۲۱۸) دەستی تۆیەپاک دەکا، قەلبان لەدەرد
 ۲۲۱۹) غەیری ئەو هەش تۆ تەمیز کە، ئەی عەزیز
 ۲۲۲۰) تۆش تەمیزکە، قەلبی من ئەی خۆی غەفوور
 ۲۲۱۵) ئەو بۆن ئەتۆ لای لالەزار
 ۲۲۱۶) ئەی خودایەتۆ لەپیسیم پاک کەو
 ۲۲۱۷) دەستی من بۆشوستنی گیان ناتەوان
 ۲۲۱۸) دەستی تۆیەپاک دەکا، قەلبان لەدەرد
 ۲۲۱۹) غەیری ئەو هەش تۆ تەمیز کە، ئەی عەزیز
 ۲۲۲۰) تۆش تەمیزکە، قەلبی من ئەی خۆی غەفوور

شەخسێک لەکاتی تەتھیر و ئیستینجا دەیکوت (اللهم ارحنی پائحه الجنة) لەجێی (اللهم
 اجعلنی من التوابین واجعلنی من المتطهرین) کەدوعای ئیستینجایە، ودوعای
 ئیستینجاشیلەکاتی ئیستینشاق دەکوت .. یەک نەفەر بېستی و نەی توانی کەتەحەممول
 بکا ...

- ۲۲۲۱) بۆی بەهەشتم پێ عەتاکە، ئەی خدا
 ۲۲۲۲) پێی دوعات وُن کرد بەلام تۆ ئەی فلان
 ۲۲۲۳) تۆ لە دم، بۆ قوون، کردت، سەرنخوون
 ۲۲۲۴) بۆی بەهەشت نایەتلەریگای قوون، چ کات
 ۲۲۲۵) وەی ئەووی کردت تەکەببۆر، لای کەریم
 ۲۲۲۶) عەکسی ئەو هەبۆ فەنا دەت با، دەنا
 ۲۲۲۷) غەیری دم، هیچ عوزوی ناکا، بۆن، چ جار
 ۲۲۲۸) نەک وەزیفە ی ئەو کونە ی جینگای لەژیر
 ۲۲۲۹) جستو جۆ کەبۆن لەجینگای خۆی ئەتۆ
 ۲۲۳۰) تۆ وەتەن ئەوووەل بناسە، ئەی مەتین
 ۲۲۳۱) مەشوەرەت گەل وان نەکەم تەنھا برۆم
 ۲۲۳۲) وەک عەلی ئاھان لەنێو چالاول، بلی
 ۲۲۳۳) شەو برۆ، پنهان برۆ، هەر وەک عەسەس
 ۲۲۳۴) یەم تەلەب کەگۆل بەھووی پستی سەر
 ۲۲۳۵) جا بەجێ هیشت، جێی خەتەر چۆ بەحری نوور
 ۲۲۳۶) غار دەدا تا نێو تەنی یەک رەگ هەبێ
 ۲۲۳۷) گەر بترسێ، ئیشتیبایەبۆ وی خەو
 ۲۲۲۱) ئەو بۆن ئەتۆ لای لالەزار
 ۲۲۲۲) ئەی خودایەتۆ لەپیسیم پاک کەو
 ۲۲۲۳) دەستی من بۆشوستنی گیان ناتەوان
 ۲۲۲۴) دەستی تۆیەپاک دەکا، قەلبان لەدەرد
 ۲۲۲۵) غەیری ئەو هەش تۆ تەمیز کە، ئەی عەزیز
 ۲۲۲۶) تۆش تەمیزکە، قەلبی من ئەی خۆی غەفوور
 ۲۲۲۷) ئەو بۆن ئەتۆ لای لالەزار
 ۲۲۲۸) ئەی خودایەتۆ لەپیسیم پاک کەو
 ۲۲۲۹) دەستی من بۆشوستنی گیان ناتەوان
 ۲۲۳۰) دەستی تۆیەپاک دەکا، قەلبان لەدەرد
 ۲۲۳۱) غەیری ئەو هەش تۆ تەمیز کە، ئەی عەزیز
 ۲۲۳۲) تۆش تەمیزکە، قەلبی من ئەی خۆی غەفوور
 ۲۲۳۳) ئەو بۆن ئەتۆ لای لالەزار
 ۲۲۳۴) ئەی خودایەتۆ لەپیسیم پاک کەو
 ۲۲۳۵) دەستی من بۆشوستنی گیان ناتەوان
 ۲۲۳۶) دەستی تۆیەپاک دەکا، قەلبان لەدەرد
 ۲۲۳۷) غەیری ئەو هەش تۆ تەمیز کە، ئەی عەزیز
 ۲۲۳۸) تۆش تەمیزکە، قەلبی من ئەی خۆی غەفوور

ماسىيەكەي زىرەك لەگۈل، جا، ھاتەدەر	پىرى درىژى سەختى دەرياي گرتەبەر (۲۲۳۸)
بى زمارو بى حىسابى دىت رەنج	عاقىبەت ئەو ھاتەدەستى ئەمن و گەنج (۲۲۳۹)
خۇي دەخستەبەحرەكى قوول، زىا د لەحد	حەددى ۋى مەعلوم نەبوو لاي ھىچ ئەحد (۲۲۴۰)
جا كەسەبيادان ھىنايا ن داو	نيوہ عاقل ۋاي كەدى، بوو دل شكاو (۲۲۴۱)
ئاخى ھەلگىشاو كوتى فرسەت نەما	بۇ نەچووم ئاخىر لەگەل ئەو رەھنەما (۲۲۴۲)
ئەو كەرۋىشت ناگەھان توند و قەۋى	من دەبا چوو بام زوو بەدۋايى ۋى (۲۲۴۳)
بۇ چووان حەسرەت خەتايەو ئىشتىبا	ھەر چى چوو، چوو، يادى وىش با، با، ببا (۲۲۴۴)

داستانى ئەو تەيرە گىراۋەي كەۋەسىيەتى كرد كەلەبۇ لەدەست چووان پەرىشان و غەمگىن مەبەو بەپەرىشانى و پەشيمانى ۋەختى خۇت تەلەف مەكە..

خولاسەى داستان..

شەخسىك تەيرىكى بەداۋ راۋ كرد ئەو تەيرە پىيكوت ئەى سەر ۋەرى من ئەتۇ لەماۋەى زىانى خۇت دا زۆر گۆشتى گاۋ مەرانت خواردوۋە وتىرىش نەبوۋىيە، ئىتتاش بزانەبەخواردنى بەدەنىكى لاوازو كزى ۋەك من تىر نايى، بەلام ئەگەر ئەمن ئازاد بكەى سى پەندى بەسوودت بى دەلەم كەئەتۇ بەۋان خۇشەخت دەبى، پەندى ئەۋوۋەلت ۋەختىك پىندەلەم كەلەسەر دەستى تۆم پەندى دوو ھەمت ۋەختىك پىندەلەم كەلەسەربانى مالت ھەلنىشتم، پەندى سىنەھمت ۋەختىك پىندەلەم كەلەسەرلكى دار جى گىر بووم، پەندى ئەۋوۋەل ئەو ھەيەھىچ كات لەبۇ لەدەس چووان غەم مەخۇ، ئەۋەى كوت و لەدەستى ئەو كابرايە ھەلقرى، ۋچۇ سەر دىۋار ھەلنىشت و كوتى پەندى دوو ھەم ئەو ھەيە، ھىچ كات شتى محال و غەيرەمومكىن باۋەر مەكە، ۋكاتىك كەلەسەر لكى دار ھەلنىشت كوتى ئەى سەر ۋەرى من، نىو زگى من گەو ھەرىكى زۆر بەقىمەتى تىدايەبەۋەزنى دەدرەم، بەلام چ فايدەكەبەقىسمەت تۇ نەبوو دەنا ئەتۇ و خانەۋادەت بەۋى دەو لەمەند دەبوون، ئەو شەخسەخام و ساۋىلكەبەبىستنى ئەو خەبەرەۋەھا پەرىشان بوو كەدادو فەريادى لى بلىند بوو، جا تەيرەكەپىيكوت مەگەر پىم نەكوتى ھەرچى لەدەست چوو غەمى بۇ مەخۇ؟ و لە پەندى دووھەم دا پىم نەكوتى ھىچ شتى محال و غەيرەمومكىن باۋەر مەكە؟ ئەى ساۋىلكەى فەقىر حال، تەۋاۋى بەدەنى من سى درەم زياتر نىيە، چۇن دەگونجى كە، شتىكى بەۋەزنى دەدرەم لەبەدەنى من پنهان بى؟ ئەو كابرايەكوتى پەندى سىنەھمت نەكوت ئەۋىش بلى تا ئىستىفادەى لى بكەم، تەيرەكەپىيكوت ديارەدوۋەپەندى پشيت زۆر چاك گوى دايە بۇيەپەندى سىنەھمت دەۋى ..

- تەیرە، پیتی کوک ئەى تۆ بۆ من تاجى سەر .. (۲۲۴۵)
 وُشترىشت زۆر بەقوربان ناردوو (۲۲۴۶)
 چۆن بەگۆشتى من دەبى تىر ئەى دلیر؟ (۲۲۴۷)
 تیدەگەى جا زیرەکم من يانەشیت (۲۲۴۸)
 دووھەمیش کاتى کەچووم سەر بانى تۆ (۲۲۴۹)
 جا بەوان سى پەند، نات مینى چ غەم (۲۲۵۰)
 هیچ محالیک تۆ، نەکەى باوەر بەکەس (۲۲۵۱)
 ھەلقى گرتى لەسەر دیوار قەرار (۲۲۵۲)
 بۆ لەدەس چوو، ھەسرەتى ھەل مەگرەتۆ (۲۲۵۳)
 گەو ھەرىکم من دەزگ دا، دەدە درەم (۲۲۵۴)
 فەقرى مالى تۆى دەدا، دەم بايە، ئەو (۲۲۵۵)
 گەو ھەرىكى وا لەدونيا خۆ نەبوو (۲۲۵۶)
 وەك لەوہختى زان، دەکاتن حامیلە (۲۲۵۷)
 بۆ لەدەس چوو تۆ، چ کاتیک، غەم مەخۆ (۲۲۵۸)
 يا کەرى يا گویت نەدا تۆ، پەندى من (۲۲۵۹)
 غەیرەمومکین قەت نەکەى بروا بکەى (۲۲۶۰)
 چۆن دەخۆم دا، دەدە درەم پنهان دەکەم (۲۲۶۱)
 بیژە بۆ من ئیستە پەندى سیتھەمین (۲۲۶۲)
 پەندى سیتھەم چۆن بلەم من پیت مفت؟ (۲۲۶۳)
 ھەر وەکوو تۆو چاندنە، نیتو شۆرەکات (۲۲۶۴)
 تۆوى حیکمەت بەو مەدە، ئەى پەند بیژ (۲۲۶۵)
- تەیرەكى چووکی چەلێك گرت یەك نەفەر
 تۆ گەلێك گۆشتى گاو مەر خواردوو
 تۆ بەگۆشتى وان نەبووى هیچ کات تیر
 تۆ رەھام کەجا دەلەم سى پەند پیت
 پیت دەلەم ئەووەل لەسەر دەستانی تۆ
 سیتھەمین پەندت لەسەر دار پیتدەلەم
 ئەو ھەيەپەندى کەتۆ ئەمنت بەدەس
 گەر لەسەر دەستى کوتى ئەووەل وتار
 پەندى دووھەم، بۆ چووان تۆ غەم مەخۆ
 جا لەپاشان پیتدەکوت ئەى موحتەرەم
 سوین بەگیانت گەرکو تۆ ھەتبايەئەو
 چوو لەدەستت دور، کەرۆزى تۆ نەبوو
 نالەنالى کرد کابرا ئەو چەلە
 تەیرە، پیتی کوک من مەگەر نەم کوک بەتۆ؟
 بۆ لەدەس چوان غەم دەخۆى، ئەى قەندى من
 پەندى دووھەم پیت دەلەم ھەر وا بکەى
 سى درەم زیاتر نییەخۆ وەزنەکەم
 ھات وەھۆش کابرا کوتى جا، ئەى ئەمین
 پیتدەکوت نەت گرت پەندى پیتس سفت
 پەندى نادان گەر بەدى ئەى خۆش سیفات
 پینە ناكرئ ئەحمەقى نادانى گیز

فکرکردنى ماسى نیوہعاقل بۆ نەجات دانى خۆى ..

- ماسیەكى دى واى دەکوت وەختى بەلا
 پرووى لەدەريا کرد رۆى خۆى دا نەجات
 خۆم تەلاش کەم فکرى وى با، لا بنیم
 پروو بەئاسمان پشت لەسەر ئاو، ئەو دەمە
- گەر لەدۆستى عاقلى خۆى بوو جودا (۲۲۶۶)
 من لەدەستم چوو رەفيقى خۆش سیفات (۲۲۶۷)
 چاکەئیتستا خۆم بەمردوو دا بنیم (۲۲۶۸)
 من لەسەر ئاوى دەرۆم جا، کەمکەمە (۲۲۶۹)

- جادەپرۇم ۋەك پۈۈش لەسەر ئاۋ ئو چەلە
خۇم دەكەم مردوو، دەبىم تەسلىمى ئاۋ
مەرگى پىش مردن سەبەب بوو، بۇ ئەمان
ئىۋەبىرن پىش ئەۋەى يىتن مەمات
خۇى مراند ئو، پروو بەبالا، وړگى وى
هەرسى راو كەر حەسرەت و ئاھيان دەکرد
گفتى وان شادى دەکرد ماسى فەقىر
جائەۋى گرت راو كەرىكى زىدەچاك
خۇى دەسوۋراند زۆر نەپتى چۆ دەئا و
دەپەۋىست ئو ړىگەك پەيدا بكات
جا لەبۇيان دا دەئا داۋ، كەو تەداۋ
ئاۋەيەك جىتى بوو كەزىر وى نا ر بوو
جا لەسەر ئاگر كولى ماسى فەقىر
چون عەزاب و دەردو رەنجى ھاتەلا
ئو چەلەش دەيكوت نەجاتم بى ئەگەر
غەبرى دەريا، ناكەمە، مەو تەن ئەمن
تا مەسوۋن بىم ئاۋى زۆر داۋا دەكەم
- نەك ۋەكوو ئو كەس بكا نىو ئا و مەلە
مەرگى پىش مردن دەبا دەرد و عەزاۋ
ۋاى دەفەرموو بۆن نەبى ئاخىر زەمان
جا بەفیتنەئىۋەنەۋ مېنى حەيات
ئاۋ ئەۋى برد، جار لەبۇ سەر جار نەۋى
سەت ئەسەف كام ماسى چاترېوو دەمرد
جا كوتى فېلم نەجاتى دام لەشېر
جافرى دا پاش تفىك، سەر خاكى پاك
ما، پەرىشان ماسىكەى بى عەقل و خاۋ
تا بەجەھدى خۇى بداتن خۇى نەجات
ئەحمەقى بردى لەبۇ نىو نار، بەتاۋ
چون لەبۇ جەھل و حەماقەت يار بوو
عەقلى وى پىيكوت مەگەر نەت بوو نەزىر؟
چەشنى روۋحى كافران دەيكوت (بلى)
لەو عەزابەى سەختى دەشكىتنى كەمەر
قەت چ گۆلىك ناكەمە، مەسكەن ئەمن
تا ئەبەد نىو ئىمەنى مەئا دەكەم

بەيانى ئەۋمەتەبەكەعەھدو پەيمانى ئەحمەقان لەكاتى گىرتارى و پەشىمانى بى

ۋەفایەۋبى بەقا، كە(ۋولۇپدوالعادوا لمانھوا عەۋانھم لكاذ بون) سوبجى كازىب بى

ۋەفایە...

- عەقل پىيكوت ئەحمەقىت تۆ بوو بەيار
عەقلەباعىس عەھدو پەيمان دەچنەسەر
عەھد و پەيمان لای عەقل بوون موعتەبەر
تۆ كەنیتەعەقل، نىسيان مىرى تۆ
چونكەنیتى عەقل پەروانەى فەقىر
گەركو بالى سووت، تۆبەى دیتەبىر
پىنج حەۋاسى باتنى سامان دەدا
- ئەحمەقى نابوود دەكا عەھدو قەرار
تۆ بەبى عەقلان بلى كەر، نەك بەشەر
جىتى كەلتى بى عەقل، نىسيان دەچتەدەر
دوژمن و باتل كەرى تەدىرى تۆ
قەت لەنار و دەنگى نار ناكات بىر
حىرس ونىسيان ئو دەكەن بۇ نار ئەسىر
عەقلى تەنھا، جا بەۋان فەرمان دەدا

گەر نەبێ دور، نایی بۆ پەر تەو مەجال
 ئەو وەلا نەش لەبەرین عەقڵییە
 ئەو پەشیمانیش نەتیجەی رەنج بوو
 گەر وەلاچوو غەم، وەلا چوو جا، نەدەم
 زولمەتی غەم بوو، نەدەم، گەر هات بەغار
 گەر وەلاچوو زولمەتی غەم شاد بوو
 ئەو دەکا تەو بەو عەقل زار واز دەکا

بێ موزەککیر کەس وەلا نا نێ زەلال (٢٢٩٤)
 چونکە نازانیت حەماقەت ئەو، چییە (٢٢٩٥)
 نەک لەعەقڵی رەو شەنی وەک گەنج بوو (٢٢٩٦)
 ئەرزشی ئەو تۆ بە، خاکی ژێر قەدەم (٢٢٩٧)
 جا دەتاریتێ کەلامی شەو نەهار (٢٢٩٨)
 تۆ بەیەک چا بوو لەغەم، بەر باد بوو (٢٢٩٩)
 ئەو بە (لو ردوا لعادوا) گازدەکا (٢٣٠٠)

بە یانی ئەو مەتەبە کە وەم، عەقڵی تەقەللویی و موعانید و موخالیفی وییە، وەک وی
 دەچی ئەویش نییە و داستانێ جواب دانەوێ موسا کە ساحەبی عەقل بوو، و فیرعەون

کە ساحەبی وەم بوو ..

عەقلە زیددی شەهوەتی حەیانییە
 هەرچی شەهوەت خوازە ساحەب وەمە ئەو
 بێ مەحەک مەعلووم کە نابن وەم و عەقل
 ئەتیبیا حالیان و قورئان بوون مەحەک
 بێرەلام تاکو ببینی زۆر عەیان
 گەر کو عەقڵی دوو لەتیش کا یەک مشار
 وەم بۆ فیرعەونە، دنیا تار دەکا
 رێتی فەنای موسا لەبۆ خۆی گرتەبەر
 پێدەکووت عەقلم، رەسوولی زولجەلال
 پێدەکووت تۆ ئەو قسانەم بۆ مەلئ
 پێدەکووت من نیسبەتم هەر خاکە بەس
 بەندەزادە ی ئەو خوداوەندی یەکم
 نیسبەتی ئەسڵیم لەئاو هەم لەخاک
 مەرچەع و ئەسڵم ئەمن، هەر خاکە خاک
 ئەسلی ئیمەو ئەسلی گشتی سەر کەشان
 خاک بەجیسمی تۆ دەدا تاب و تەوان
 برووح کەرۆی تەبدیل دەبیتن تەن بەخاک

هەرچی شەهوەت خوازە، عەقڵی لانییە (٢٣٠١)
 هەرچی وەمە غەششی عەقل و فەمە ئەو (٢٣٠٢)
 تۆ ئەوان بۆ لای مەحەک زۆر زوو کە، نەقل (٢٣٠٣)
 بانگ دەکا غەششان مەحەک، چون یەک بەیەک (٢٣٠٤)
 تۆ لەلای من نی لەئەهلی ژێر و بان (٢٣٠٥)
 شادوو خەندان چەشنی زێری نێو نار (٢٣٠٦)
 عەقل بۆ موسا، جیهان پەر بار دەکا (٢٣٠٧)
 پێدەکووت کێ؟ فیرعەونی خیرەسەر (٢٣٠٨)
 حوججەتی خوام نایە بۆ من قەت زەلال (٢٣٠٩)
 غەیری نێوو نیسبەتی خۆت تۆ مەلئ (٢٣١٠)
 نێوی ئەسڵیم کەمترین ئەفراد و کەس (٢٣١١)
 جا، کەنیزو بەردە، بابو دایکم (٢٣١٢)
 دای بەئاوو خاک، دل و گیان، خوایی پاک (٢٣١٣)
 مەرچەعی تۆش خاکەخۆ، ئەی سامناک (٢٣١٤)
 هەر لەخاکە، بۆ وە، زۆریش هەن نیشان (٢٣١٥)
 بەو غەزای خاکی ئەتۆ دەت بێ ژریان (٢٣١٦)
 گەر کو چۆ نێو قەبری تاری سامناک (٢٣١٧)

- ھەم ئەتۇ ھەم ئېمەھەم ئەشباهى تۇ
پىندەكوت تۇ ئىۋى دىشت خۇ ھەيە
بەندەبۇ فىرەون و، بۇ بەندانى ۋى
بەندەيىكى تۇ گەلىك تاغى و زەلووم
قاتلى ھەم بى ۋەفای ھەم حەق نەناس
تۇ لەغوربەت دا فەقىرو كۆن لىباس
ۋاى جەۋاب دا، ۋەك دەلەلى تۇ، ۋا، نىيە
بى شەرىك و بى كەس و بى يارەئەو
بۇ عىبادىش ئەو بەتەنھا مالىكە
نەقىشى دونىاو من لەۋى را ھات ۋەدى
تۇ كەناتۋانى دروست كەى يەك برۇ
بەلكەئەو غەددارەئەو تاغى ئەتۇى
يەك نەفەر مەئموور من كوشتەم، بەسەھوو
مستەكم لىدا لەناكا وكەو تەخوار
من سەگىنەم كوشت بەد فەر، زىدەھار
كەو ئەئەستۇت خۋىنى ۋانەى كوشتنت
كوشتنت زورپىيەتى يەعقوب ئەتۇ
كوپر بە، جا تۇ، چون منى حەق ھەلپزارد
پىندەكوت تۇ لەو قسانەدوور كەخۇت
تۇ لەلای عالەم كەمن ۋا خوار دەكەى
پىندەكوت خۋارى لەمەحشەر، زىدەبەد
زەخمى كىچىك گەر دەكا تۇ بى قەرار
زاھىرەن من كارى تۇ، بەر با، دەكەم
- دەبنەخاك، دەروا لەلات جا، جاھى تۇ (۲۳۱۸)
زىنەت و جوانىت بەۋى زىاد تۇ ھەيە (۲۳۱۹)
ھەر بەۋى مەحكەم بوو جىسم و گىانى ۋى (۲۳۲۰)
لېرەپۇشتى كەكردت كارى شووم (۲۳۲۱)
چاك بناسەخۇت بەۋان ئەۋسافى راس (۲۳۲۲)
تۇ لەراستى حەققى من بوۋى ناسپاس (۲۳۲۳)
بۇ خودايى، ھىچ شەرىك بۇ خوا نىيە (۲۳۲۴)
بۇ عىبادىش ھەر تەنى سالارەئەو (۲۳۲۵)
بۇشەرىك بوون، موددەعى خۇ، ھالىكە (۲۳۲۶)
زالمەئەوكەس كەغەپرى ۋى دەدى (۲۳۲۷)
چۆن لەدەستت دى بناسى گيان، ئەتۇ (۲۳۲۸)
تۇى بەرىنگاى شىرك و دوۋى دا دەپۇى (۲۳۲۹)
نەك بەشەو ق و، مەيل و رەغبەت، يا بەلەھو (۲۳۳۰)
جا، ۋەرى گرت روۋح لەبى روۋح، كردگار (۲۳۳۱)
تۇ منا لت بى گوناھكوشت، سەت ھەزار (۲۳۳۲)
چىت بەسەر دى تۇ ئەلەو خۋىن رىشت؟ (۲۳۳۳)
تا بەقەتلم بىتەلات مەتلۋوب ئەتۇ (۲۳۳۴)
ئارەزوۋى تۇى، ئەو لەبۇ نىو گۆر، دەنارد (۲۳۳۵)
بىتەبىرت چەندەچاكەم بوو لەبۇت (۲۳۳۶)
رۇزى روۋناكم لەلای دل تار دەكەى (۲۳۳۷)
گەر نەبى پەپرەو ئەتۇ بۇ خۋاى ئەحەد (۲۳۳۸)
چۆن لەدەستت دى قەبوول كەى زەخمى مار؟ (۲۳۳۹)
من لەيەك خار يەك گولستان چا دەكەم (۲۳۴۰)

بەپانى ئەو مەتلەبەكەچاك كىرەن دەخەراپ كىرەن دايە، ۋىتتىخادۋىيەكىيەتى دەبلاو بوون و
پەپاكەندەكى دايە، ۋىروست بوون و سالم بوون دەشكان دايە، مراد دەبىج مرادى دايە(ۋەلى
هذا بقية الاضداد) ..

عەردى بۇ چاندن دەكىلا يەك نەفەر ۋاى بەۋى كوت شەخسەكى زۇر بى خەبەر (۲۳۴۱)

- ئەو زەمىنەى بۇ ئەتۆ وىران دەكەى؟
 پىئىدەكوت تۆ لىم گەرى ئەى هىچ نەزان
 چۆن دەپتەمەزپەعو گولزار زەوى
 ئەو زەمىنەزىرو روو نەكرى ئەگەر
 نەچتەبەرنشتەرئەگەر غوددەى مەرىز
 چلگى نىو تەن لائەباتن گەر دەوا
 گەر كو خەببات پارچە، پارەپارەكات
 كەس بەوى ناليت بۇ وات كرد چ جار
 گەر كەسىك خانووبەكى كا، ئاوەدان
 تاكو، كار خەببات و نەججار پىش بەرن
 ئەو ھەلىلەوئەوبەلىنە، ورد دەكەن
 تا نەكەى گەنمى لەئاش تۆ وردو خاش
 واى تە قازا كرد ئەو نان و نەمەك
 بەندى مووسا گەر ببىسى بى گومان
 تۆ كەكردت سەر وەرو مەو لا، ھەوا
 ئەزديھام ھىناوہجەنگى ئەزديھا
 ئەزديھام تا ئەزديھات ورد كا بەدەم
 گەر موتيع بى رەنج نادەن تۆ دوومار
 پىئىدەكوت ئوستادى تۆ بۇ جادووى
 ئىتتىحادت تۆ لەعالم خستەدەر
 پىئىدەكوت من غەرقى پەيغامى خودام
 كفرو غەفلەت ماىيى جادوو گەرىن
 كوا وەكوو جادووگەرم من ئەى وەقيح؟
 كواوہكوو جادووگەرانم ئەى جونوب
 تۆ كەبەو بالى ھەوا پەر واز دەكەى
 ھەرچى وەك حەيوانى واىەكارى وى
 ئەو جىھانە، تۆ كە جوزئىكى لەوى
- بۇ ھەلى دەدرى، ئەوى بى گيان دەكەى (۲۳۴۲)
 تا نەبى وىران نابى ئاوەدەان (۲۳۴۳)
 گەر نەكەى وىران و ناحەز تۆ، ئەوى (۲۳۴۴)
 چۆن لەوى پەيدا دەبن باغ و سەمەر؟ (۲۳۴۵)
 چوو لەدەس وى تا ئەبەد خۆشى لەزىز (۲۳۴۶)
 چۆن دەچىتن ئىزتىراب چۆن دى شىفا؟ (۲۳۴۷)
 كەس لەوى نادا بەجورمى وا، چكات (۲۳۴۸)
 بۇ دراندت، تازەنايت، بۆم بەكار (۲۳۴۹)
 تىك دەدا ئەووەل لەوى، دىوارو بان (۲۳۵۰)
 پىش دروست كردن ئەوان وىرانكەرن (۲۳۵۱)
 لا دەبەن ئەو دەم بەوان دوو، دەردى تەن (۲۳۵۲)
 سفەناكەى تۆ بەوى، ئاراستە باش (۲۳۵۳)
 تۆ لەتۆرو بەن، نەجات دەم ئەى سەمەك (۲۳۵۴)
 تۆ لەبەندى والەبەد، دەت بى ئەمان (۲۳۵۵)
 كرمەكى چووكت ئەتۆ كرد ئەزد ھا (۲۳۵۶)
 تا لەنەفسى بەد ئەمن، بىكەم رەھا (۲۳۵۷)
 رەد بكا ئەو ئەزدىزدىھای تۆ، بۇ عەدەد م (۲۳۵۸)
 خۆ دەنا، دەت كات ئەو مار، تارو مار (۲۳۵۹)
 لىزەچاكت كرد لەنىو مان تۆ دووى (۲۳۶۰)
 چون لەبەردو كىو دەكا جادوو ئەسەر (۲۳۶۱)
 جا لەسىحرو مەكرو جادوو من جودام (۲۳۶۲)
 گيانى مووسا مەشەلى ئاشكارى دىن (۲۳۶۳)
 بۇ دەمى من ئارەزوو مەندە، مەسىح (۲۳۶۴)
 نوورى وەردەگرن لەگيانى من كوتوب (۲۳۶۵)
 بۇيەفېكرى والەبۆ من ساز دەكەى (۲۳۶۶)
 بۇ كەرىمان بەد دەبى ئەفكارى وى (۲۳۶۷)
 كول وەكوو خۆت كەج دەبىنى، ئەى غەوى (۲۳۶۸)

- خۆت بسووپرىنى و بسووپرى سەر ئەگەر
 گەر لەكەشتى دا بېرى تۆ بى گومان
 گەر كوغەم بىت و، ئەتۆ غەمگىن بىكات
 گەر لەلاى دۆستان ئەتۆ بى شادمان
 زۆر كەسان رۆين ھەتا شام و عىراق
 زۆر كەسانىش چوون ھەتا ھىندو ھىرا
 زۆر كەسانىش چوونە توركوستان وچىن
 غەيرى زاھىر خۆ، چ نابىنن ئەوان
 گەر كو گايەك تۆ لەبۆ بەغدا بەرى
 لەو ھەموو خۆشەيى لەنىو ئەوشارە، ئەو
 كەو تىن، يا پووش لەسەر رىنگا ئەگەر
 چونكەبۇ زاھىر ئەسىر بوو بەد سىفەت
 ئەو فەزاي تىيدا سەبەب نايت بەكار
 دەمبەدەم تەبدىل دەبى وەك نەقشى گيان
 گەر نەگۆرپىتن بەھەشتىش قەت چ جار
- ۱۰۳۶۹) وا دەزانی تۆ دەسووپرى دەورو بەر
 ۱۰۳۷۰) وایەلات، دەروات ساحیل ئەو زەمان
 ۱۰۳۷۱) تەنگەدونیاى واعەزیم وگەرە،لات
 ۱۰۳۷۲) بۆت دەپىتەمەنزەرەى گولزار جیھان
 ۱۰۳۷۳) ھەر فەقەت دىتیاں ئەوان كفو نیفاق
 ۱۰۳۷۴) ھاتەبەر چاویان فەقەت بەیع و شیرا
 ۱۰۳۷۵) ھەر فەقەت دىتیاں ئەوان مەكروكەمین
 ۱۰۳۷۶) گەرچى جستوجوش بکەن گشتى جیھان
 ۱۰۳۷۷) لەو سەرى بېروات تاكو ئەو سەرى
 ۱۰۳۷۸) بەس دەبىنى پىلكەخرچىك ديارەئەو
 ۱۰۳۷۹) لەزەتتى تىدا فەقەت بۆ گاوو كەر
 ۱۰۳۸۰) زیاد ناكا گيانى وى قەت مەعرفەت
 ۱۰۳۸۱) ھەر بەتەنھا سەر زەمىنى كردگار
 ۱۰۳۸۲) بۆى دەگۆرپىتن جیھان گشتكات وئان
 ۱۰۳۸۳) رەنگ و تامى بەد دەبى لای چاوو زار

بەيانى ئەو مەتلەبەكە ئەۋاۋى ھەۋاس، بەو شەرئەكە پۈۈچ پاك و تەزكىەكرا، دەتوانن
 غەيرى ۋەزىفەى خۇشيان ئەنجام بدەن مەسەلەن چاۋ دەتوانن ھەم بېيىنى ھەم بېيىسى
 گۆن دەتوانن ھەم بېيىسى ھەم بېيىنى ..

- ۱۰۳۸۴) وسعتى دنيا بەقەد ئىدراكى تۆ
 ۱۰۳۸۵) ماۋەيەك حىس يىنەزىر ئاۋى عەيان
 ۱۰۳۸۶) گەر تۆ پاك بى، لادەدا پەردان خودا
 ۱۰۳۸۷) گەر بېتتە نەقش و نوور دنيا تەۋاۋ
 ۱۰۳۸۸) گەر بېستى چاۋ، گۆن بۆيىش بەرى
 ۱۰۳۸۹) گۆن دەلى كارم نىيەدىدارى پروو
 ۱۰۳۹۰) عالم من ھەر بەكارى خۆم و بەس
 ۱۰۳۹۱) گەر بىلەى ئەى دم، نىگای ئەو جوانەكە
 ۱۰۳۹۲) بۆن دەكەم من گەر بىن عەتر و عەبىر
- ۱۰۳۸۴) پەردەبۆ پاك، حىسى زۆر ناپاكى تۆ
 ۱۰۳۸۵) وایەشۈستۈشۈى لىباس لای سۆفیان
 ۱۰۳۸۶) گيانى پاكان خۆى نىشانى تۆ دەدا
 ۱۰۳۸۷) گشت ھەۋاس لەۋىن خەبەر بوون غەيرى چاۋ
 ۱۰۳۸۸) تا نیشان دەى زولف و روخسارى پەرى
 ۱۰۳۸۹) من دەبىسم گەر بلى گوقتارى پروو
 ۱۰۳۹۰) كارى من ھەر دەنگەگەردى بۆ م و، بەس
 ۱۰۳۹۱) دم دەلى لىم ئىنتىزارى وا نەكە
 ۱۰۳۹۲) فەنن وعىلم ئەۋھەيەبەس ئەى ئەمىر

- کوا لە دەستەم دى بېنىم رووى جوان؟
 حىسى كەج ھەر كەج دەبىنى جا ئەتۆ
 شەخسى چاوخىل چاك بزانەتۆ يەقین
 تۆ كە فیرەوونى، دەكەى ھەرمەكروزەرق
 لىم مەنۆرەتۆ بەچاوى خىلى خۆت
 چاۋ بەچاوى من لەمن كەساعەتى
 جا نەجات دى لەتەنگى و، نىو بەدى
 جا دەزانى تۆ ئەگەر لات نا، بەدەن
 راستەقەو لى ئەو شەھى شىرىن كەلام
 خۆ لەبۆ تەن چاۋ نەبوو ئەووەل يەقین
 عىللەتى دىتن مەزانە پىوہەس
 ھەردوو بىنان، ھەم جنووكە، ھەم پەرى
 ھىچ نەبوونىسبەت لەبەينى پىو، نوور
 جىنسى ئىنسان خاكە، بۆ جىن نارەجىنس
 گەرچى جندووكان، ئەسلى وانەنار
 ئەسلى تەيران بايە، كوا وەك با ن، تىوور؟
 نىسبەتى ئەو ئەسل و فەرە، بى مىسال
 تۆ دەزانى چادەبوو ئا دەم لەقور
 گەر ھەبى نىسبەت لەعەقلى مەخفییە
 گەر بەبى چاۋ، با، نەبا بىنا، ئەدى
 موئمىنى چۆن ئەو دەناسى ھەم عەدوو
 چاونەبا بۆ نارى نەمروودى لەئىم
 گەرکو نەبىاچاوى زۆرتىز بىن نىل
 كىو كەنەبىا چاوى دىدار قەت چ جار
 گەرکو نەبىا چاوى گيان و دل زەوى
 گەرکو نەبىا چاۋ، حەننەنە، ئەدى
 وركەبەردان گەر نەيان با چاۋو زار
- غەيرەمومكىن لىت نەوئىم تۆ، ئەى فلان (۲۳۹۳)
 دەت ھەوى راس رى برۆ يا خواربرۆ (۲۳۹۴)
 يەك لەلای وى دوو، ئەى بۆ دىن موغىن (۲۳۹۵)
 وادەزانى من دەگەل تۆ نىمەفەرق (۲۳۹۶)
 تا بەدوو تەبدىل نەبىتن يەك لەبۆت (۲۳۹۷)
 تا بىنى غەبرى دونيا سا حەتى (۲۳۹۸)
 عىشقى نىو عىشقت ئەتۆ بۆ دى وەدى (۲۳۹۹)
 كارى چاۋت، گوئى و بەدەن ئەنجام دەدەن (۲۴۰۰)
 عارفان موويان دەبىتەچاۋ تەمام (۲۴۰۱)
 نۆرەجىم بوو پارچەگۆشتىك ئەو جەنن (۲۴۰۲)
 نەيدەدى واپا، لەخەو دا قەت، چ كەس (۲۴۰۳)
 چاۋەكانىشيان لەچەورى و، پىو، بەرى (۲۴۰۴)
 پىدەدان نىسبەت خوداوەندى غەفوور (۲۴۰۵)
 نىن شەبىھى جىنسى خۆيان جنن و، ئىنس (۲۴۰۶)
 ھىچ شەبىھى نا رىنە، ئاشكار (۲۴۰۷)
 بەينى ئەزداد نىسبەتى چاكرد غەفوور (۲۴۰۸)
 ئىرتىباتى دا بەوان خاۋى زولجەلال (۲۴۰۹)
 بىژەتۆ، بۆم نىسبەتى ئەو باب و، كور (۲۴۱۰)
 بى مىسالە، عەقل نازانى، چىيە (۲۴۱۱)
 قەو مى عادى بۆ دەكوشت، نەك ئىدەدى؟ (۲۴۱۲)
 چۆن شەرابى ئەو دەناسى ھەم كەدوو (۲۴۱۳)
 بۆ خەلىل بۆچى دەبوو سەردى سەلىم؟ (۲۴۱۴)
 چۆن فەقەت قىبىتى دەگرت، دەيكوشت زەلىل (۲۴۱۵)
 چۆن لەبۆ داود دەبۆ ھاوړى و، يار؟ (۲۴۱۶)
 چۆنى قاروون قووت دەدا ھەم گەنجى وى؟ (۲۴۱۷)
 چۆن بوو دەيدى ھىجرى زاتى ئەحمەدى؟ (۲۴۱۸)
 چۆن لەمستى ئەحمەدى كوتيان وتار؟ (۲۴۱۹)

- لېك دە، بال ئەى عەقلى باش و پىر بەھا
 رۋزى مەحشەرئەۋزەمىنەى بىن سەدا
 ئەو دەكا بۆ مان بەيان ئەخبارى خۆى
 خوا كەئەمنى نارد بۆلاى تۆى ئەمىر
 چۈنكەناسۆر گەر وەھا بىن پىر زوخوا
 تۆ لەخەو دا دىتبووت پىشان ئەوا
 من لەدەستم دان عەساو نوور زىدەباش
 ھەر لەبۆيەپىتى نشان دای خوايى پاك
 لايقى توغيان و ئەسرارى بەدت
 تابزانى تۆ كەئەسرار زانەئەو
 كۆپرو كەر بووى تۆ بەتەئويلات لەو
 زانايان تەعبىر، زانايان بەعام
 جا ھەموو زانا دەيان كوت وا، بەوى
 چون غەزاي زۆر، جا، بەبىن رۆن، يابەرۆن
 چۈنكەدىتيان تۆ كەئاتوتىن، چ پەند
 گەرچى پاشايان دەرپژن خوئىن، چەلى
 شا دەبىن ھەبىت خولق و خوويى رەب
 نەك غەزەب زياترلەرەحمەت وەك بلىس
 نەك ھەلىمىك وەك موخەننەس بىن دەنى
 كىرەبووتەمالى شەيتان سىنەكەت
 شاخى تىژت بىن ژمارى خوئىن رژاند
- جا بخويئە (زلزلت زلزالها) (۲۴۲۰)
 گەركو نەى بىن چاۋ، گەواھى چۆن دەدا؟ (۲۴۲۱)
 بۆن دەكاتن ئاشكرا ئەسرارى خۆى (۲۴۲۲)
 بۆدەلىلى ئەوھە، مورسىل بوو خەبىر (۲۴۲۳)
 مەلھەمى واى لازمە، تا بىن بلاو (۲۴۲۴)
 بۆ رىسالەت من دەكا مەئموور، خودا (۲۴۲۵)
 جا دەكەم من شاخى پىست، وردو خاش (۲۴۲۶)
 واقىعەو خەونى گەلىك زۆر سامناك (۲۴۲۷)
 لايقى گوشتارو كىردارى بەدت (۲۴۲۸)
 موسلىحى دەردانى بىن دەر مانەئەو (۲۴۲۹)
 تۆ ئەوت زانى لەسەنگىن بوونى خەو (۲۴۳۰)
 حىرس و ئاز نەى ھىشت بلىن لەو ھىچ بەلام (۲۴۳۱)
 دوور بىن لىت دەردى ئاسمان و زەوى (۲۴۳۲)
 خەونى ئالۆزچادەكەن، دىن، و، دەرۆن (۲۴۳۳)
 بەدفعەرى، خوئىرپىژى، نەك تارام و، مەند (۲۴۳۴)
 رەحمى وان زياتر لەقەھرى وا ن، گەلى (۲۴۳۵)
 چۈنكەھەيتى زىدەرەحمەت كەم غەزەب (۲۴۳۶)
 جا، بىرپىژى خوئىن بەمەكروفتلى پىس (۲۴۳۷)
 بىنەفەحشا ھەم كەنيزى ھەم ژنى (۲۴۳۸)
 كىرەبووتەرووگەبۆ خۆت كىنەكەت (۲۴۳۹)
 ئەو عەساىەم شاخى تىژى تۆى شكاند (۲۴۴۰)

ھەملەكردنى ئەھلى ئەو دۇنيابەبى سەر ئەھلى دۇنيای دى تا سنوورى غەىپ و غافل بوونى
 ئەھلى ئەو دۇنيابەلەكەمىنى ئەھلى دۇنيای دى، چون ئەگەر غازى نەچىتەجەنگ، كافر
 ھەملەدېئىن ..

- ھەملەيان جىسمانىيان كىر زىدە سەخت
 تا بىبەستن لەو قەلا، رىگا و گوزەر
 غازىيان گەركونەكەن ھەملەو ھجووم
- سەر قەلاى پرووحانىيانى خۆشەخت (۲۴۴۱)
 تا مەبادا پاكدلىك لەو بىتتەدەر (۲۴۴۲)
 ھەملەدېئىن كافرانى پىس و شووم (۲۴۴۳)

- غازییانی غەیب چون بوون بوردبار
 بۆیە کردت تۆ قەلای غەیبی حیسار
 تۆ لەگەل سولب و رەحیم کردت ھەرا
 کوا دەگیرئ شاھراھێک پیت، خولاً
 زیندە پێگەت تۆ دەبەستن ئەی فەقیر
 ئەو ئەمیرەم من کە دەشکینم سبات
 چی لە دەست دئ بەدی، ئیچرا بکە
 گەر قەدەر ھات قودرتت ئیفا دەبی
 قودرەتی تۆ زیادە یا ئی قەومی عاد
 تۆ، لە جووچی زیدە، یا قەومی سەموود
 گەر لەوانەت بی بڵەم، من سەت کەرەت
 من لەوہی پاش لادەنیم قەو لو وتار
 جا دەکەم دەرمان برینی تۆ ئەمن
 تا بزانی تۆ کە ئاگایە خودا
 بێزە بۆ من کە ی ئەتۆ کردت بەدی؟
 کە ی ئەتۆ کردووتە کاری باش ئەدی
 گەر مورا قیب بی، بی وشیار ئەتۆ
 گەر مورا قیب بی و، بە دەس بگری رەسەن
 ھەر کە سیک رەمزیک بزانیتن سەحیح
 تۆ بەلای وات دئ بە سەرچون ئەحمەقی
 گەردلەت رەش بوو بە کاری بەد ئەتۆ
 لیت دەبیتە تیر ئەو رەشپە دەنا
 لوتفی خواپە گەرکو تیرت بۆ نەھات
 جا مورا قیب بە، ئەگەر دلدار ی تۆ
 ھیممەتی تۆ لەو ھەزیا تر بی ئەگەر
- ھیچ نەیان کرد حەملە سەر تۆی نا لەبار
 تا نەبەت بۆ ئیرەقەت کەس لەو دیار
 تا کو بگری ری لەپاکانی خودا
 بۆ تەناسول کردی دائیم ئاوەلا؟
 ھات بە کویری ھەردوو چاوت، یەک ئەمیر
 پاک دەکەم لیت، من بە نێوی حەق ولات
 غەبغەبت تۆ ماوہ یەک پر با، بکە
 لای قەدەر تەدبیر نابینا، دەبی
 گەر ھەناسە ی وان، دە ی لەرزاند بیلاد
 وەک ئەوان قەت تازە نابینی وجود
 وادە دە ی نشان کە نەتبیستوونە قەت
 بی وتار دەت کەم ئەمن دەرمان و چار
 یانە چایی، یا دەریت ریشەت لەبن
 ئەو بە ھەرکەس ھەرچی لایق بی دەدا
 جا جەزای لایق بە کاری خۆت نەدی؟
 لایقی ویت ئەجرو پاداش تۆ نەدی؟
 چاک دەبینی موزدی گشت کردار ئەتۆ
 بی نیازی تۆ لەمە حشەر پتە دەن
 بی نییازە ئەو لەبۆی بیژن سەریح
 فەھمی رەمزونوکتە نا کە ی ئەی شەقی
 چاکە بۆ تۆ ئەحمەقی لادە ی، لەخۆ
 بۆ مोजازات پیت دەدا رەنج و عەنا
 نەک بڵە ی نە ی دیوہ ئەو ھیچ بەد لەلات
 چون لە دوویان دیت کار، گشت کاری تۆ
 دیتە ژیر روتبەت مورا قیب، تۆش لەسەر

بەپانى ئەو مەتلەبەكەبەدەنى خاكي ئادەمى ۋەك ئاسنىكى ئەسل ۋاپەكەلىقەتى ئەۋەى
 ھەببىتەئاۋىتە، تا ھەر لەدونىادابەۋەسىلەى ۋى بەھەشت ۋەدووزەخ ۋ قىيامەت ئاشكرا
 ببىندىن ئەك لەپىگای خەپال ..

گەرچى ۋەك ئاسن ئەتۆ تارى، ۋەرە	خۆت سەفاۋ سەيقەل دە، ژەنگت لا بەرە (۲۴۶۹)
تا دلت تەبدىل بەيەك ئاۋىتەبى	جا رەزا سوۋكان ئەۋەى خاۋىتە بى (۲۴۷۰)
گەرچى ئاسن تارەنىتى قەت چ نوور	ژەنگ ۋ تارى لەۋ دەكا سەيقەل بەدوور (۲۴۷۱)
سەيقەلى، ئاسن ۋەھا سەيقەل دەدا	سوۋرەتان دەۋ دا دەبىنرىن، بى سەدا (۲۴۷۲)
جىسمى خاكي گەر غەلىزەۋ زىدەتار	سەيقەلى كە، تارىكەى دەروا بەغار (۲۴۷۳)
جا دەۋىدا، شكلى غەببى دياردەبى	عەكسى حۇريان ۋ مەلەك ئاشكار دەبى (۲۴۷۴)
سەيقەلى گەر كەرد بەعەقلىت، خوا، عەتا	روون بىن، تابان بىن، قەلبت ھەتا (۲۴۷۵)
دەستى عەقلى سەيقەلىت تۆ توند دەبەست	لەۋھەۋا، تۆ ئاۋەلات كەرد ھەردوۋدەست (۲۴۷۶)
گەر لەبەن بخرىت دوو دەستى ھەۋا	دەستى سەيقەل كەر، دەبىتن ئاۋەلا (۲۴۷۷)
ئاسنىك گەربىن بەئاۋىتەى نىھان	بۆ ھەموو سوۋرەت دەبى ئەۋ جىنى ۋەمەكان (۲۴۷۸)
ژەنگ ۋ تارىت ۋىست ئەتۆ خۆت، بۆ نىھاد	ئەۋ ھەيە(يسعون فى الارض الفساد) (۲۴۷۹)
تاكو ئىستا وات كەكەرد، ئىدى مەكە	ئاۋەكەت قوۋرپاۋ كەكەرد، چىدى مەكە (۲۴۸۰)
لىك مەدەقۋرپاۋ مەكە، ئەۋ ئاۋى ساف	چاۋكەئەستىران دەكەن دەۋدا تەۋاف (۲۴۸۱)
چونكەئىنسان بوو شەببىھى ئاۋى جۆ	گەر قورپاۋ بىن، زىر ۋى نابىنى ئەتۆ (۲۴۸۲)
زىرى جۆگە، گەۋ ھەرى تىدا، بەبار	ئەۋ لەئەۋۋەل سافە، مەيكەلىل ۋ تار (۲۴۸۳)
گىانى ئىنسان بۆمىسال ھەر ۋەك ھەۋا	تىكەلى تۆزىن، دەبى پەردەى سەما (۲۴۸۴)
ناپەلى ئىمەبىنن نوورى تاۋ	تۆز، كەلاچى ئەۋ دەبىتن ساف بەچاۋ (۲۴۸۵)
بەۋ ھەموو تارىت، خوداۋەند، واقىعات	پىنى نىشانداى تاكوبگرى رىنى نەجات (۲۴۸۶)

بەپان كەردنى موسا ئەسپاۋ پازى خەۋنى فىرەۋن لەبۇ فىرەۋن ئائىمان بىنچ بەۋە
 كەخوداۋەندى ۋالا مەقام عالم ۋ ئاگادارە..

ۋاقىعاتى دا نىشانى فىرەۋن	قادرى مۇتلەق لەرىنى رۇئيا ۋ خەۋن (۲۴۸۷)
تا نەكەى چىدى ئەتۆ زولم ۋ بەدى	زىدە كەردت گەرچى راستىت تۆ دەدى (۲۴۸۸)
نەقشى پىسى زۆر نىشان داى كەردگار	نەقشى تۆ بوون تۆ لەۋانت كەرد فىرار (۲۴۸۹)
ۋەك لەنەنىۋەك قول، لەروۋى خۇى روو دەكەرد	چونكەپىنى پىس بوۋلەسەروى گوو دەكەرد (۲۴۹۰)

- تۆ كەيپىسى لايىقى بۇ ئەو ھەبەس
گووت لەسەرپرووى ناھەزى خۆت كىرد ئەتۆ
زۆر كەرەت دەت دى لىياست لىدەسووت
جار سەرى گىرتى بەد ەندان جانەوەر
جار دەكەوتى تۆ سەروىن نىو مەبال
جار لەئاسمان را لەبۆت ھات وا، نىدا
جار نىداھات ئاشكرا بۆت لای جىبال
لای جەمادجار جار دەھات بۆت وا نىدا
من لەشەرمان لەو وتارەبەس دەكەم
پىم كوتى ئەى بى گووئ، بەند، كەم، چەلى
خۆت لەكويزى داوو خۆت كىرد گىزو مات
بەس ھەلى، لات ھات ئەوەى نای خوازى تۆ
- ناھەزى من ئى توو، ئەى كويزى خەس (۲۴۹۱)
نەك لەسەرمن، من كەرپوونم بى درۆ (۲۴۹۲)
جار دەبەسران چاوو زارى تۆ بەجووت (۲۴۹۳)
جار ويستى دەد، بكا خويىنت ھەدەر (۲۴۹۴)
جار دەخىكاي تۆ لەسەلى بى مىسال (۲۴۹۵)
ئەى شەقى ئەى نالەبار ئەى بەد ئەدا (۲۴۹۶)
تۆ برۆ چون تۆى لەئەسحابوششىمال (۲۴۹۷)
تا ئەبەد جىت دوو زەخەئەى بەد ئەدا (۲۴۹۸)
تا نەسووتى وىردەدە، چەشنى شەم (۲۴۹۹)
تىدەگەى لەوكەم، كەئام، من گەلى (۲۵۰۰)
تا نەكەى فكرى لەخەون و، واقىعات (۲۵۰۱)
كويزى بى با، دەركى زۆر فىلبارى تۆ (۲۵۰۲)

بەيانى ئەو مەتلەبەكەدەركى تۆبەئەلەيە..

- تۆ لەوەى كىردت، لەوەى پاش بىنەواز
تۆبە، دەركىكى لەرۆز ئاوا، ھەيە
تا لەمەغرىب رۆزى پروناك دىتەدەر
ھەودەرى لوتقى خوداوند، دابەھەشت
ئاوەلان ھەم جارو بار بەستەن ئەوان
دەرکەوازەروو كەوئ، ئىستا ھەلە
- چونكەرەحمان دەركى تۆبەى كىرد واز (۲۵۰۳)
وازەبۆ عام، تاقىامەت وا، ھەيە (۲۵۰۴)
وازەئەو دەر، لا مەدەلەو دەرکەسەر (۲۵۰۵)
دەركى تۆبەى كىرد عەلاو، بوون بەھەشت (۲۵۰۶)
دەركى تۆ بەئەلەيەگشت زەمان (۲۵۰۷)
با ھەسوود كويزى بى، بکە، جا، تۆ پەلە (۲۵۰۸)

كوتنى مووسا بەفیرعەون كەپەندىك لەمن قەبوول بکە، لەعیوون دا چوارشتى زۆر بەنرخ
وەر بگرە..

خولاسەى داستان ..

ھەزەرەتى مووسا بەفیرعەونى كوت وەرە، يەك قسەلەمن قەبوول بکەلەعیووزدا چوارپاداش
بەتۆ دەدەم، فیرعەون بەمووسای كوت ئەى مووسا ئەو قسەم پى بلى، ھەزەرەتى مووسا كوتى
ئەو قسەئەوہیەكەبەئاشكراى غەیرى خودای واھىد ھىچ خودایەك نىيە، فیرعەون كوتى
ئەوچوارپاداشانەبەیان بکە، جا مووسا ئەو چوار پاداشانەى بەیان كىردن كەعیبارەت بوون

لەسەلامەت بوون و توولى عومر وسەلتەنەتى دونياۋ ئاخىرەت ۋەجەۋانى دائىمى ..فیرعەون جى
بەجى ئەو مەو زووعەى بەھاوسەرى خۇى ئاسىيەكوت و ئەۋىش فیرعەونى بەقەبوۋلى شەرتى
مووسا تەشۋىق کرد، بەلام فیرعەون کوتى لازمەكەپېش قەبوۋل کردنى ئەو شەرتەلەگەل
ھامانى ۋەزىرم مەشۋەرەت بکەم ھەرچەند ئاسىيەپېتيكوت کەلەبارەى ئەو مەو زووعەلەگەل
ھامانى دل رەش مەشۋەرەت نەکا، بەلام فیرعەون ئەو مەو زووعەى لەگەل ھامان مەترەح
کرد، و ئەۋىش فیرعەونى لەو کارەپەشىمان کردەۋە..

یەك نەسیحەت لیم قەبوۋل كە، دەى ۋەرە	بۇ عیوہز جا چوار پاداش تۆ بەرە (۲۵۰۹)
دەيكوت ئەى مووسا بلنى پېم، ئەۋیەكە	شەرحى ویم زوو پى بلنى، تەئخیر مەكە (۲۵۱۰)
دەيكوت ئەو یەك، تۆ ببىزى ئاشكار	هیچ خودا نین غەبرى زاتى کردگار (۲۵۱۱)
ئافەرىنەندەى ھەموونەجم و فەلەك	ئادەمى و، تەبرو، پەریو، دېۋ، یەك بەیەك (۲۵۱۲)
ئافەرىنەندەى ھەموو نەجم و زەوى	بى نەزیرەقودرەتى پى حەددى ۋى (۲۵۱۳)
دەيكوت ئەى مووسا ئەدى كوان ئەو چوۋار؟	بېنەبۇ من بۇ عیوہز، ۋابوو قەرار (۲۵۱۴)
تا بەلوتفى ۋەعدەى ۋاجوان بەمن	كفرو عیسیانم ئەمن دەرپى لەبن (۲۵۱۵)
بەلكەبەو ۋەعدەى كوتت، دى لای خولاً	قفلى كفرى سەت مەنیم پى، ئاۋەلا (۲۵۱۶)
بەلكەلیم تەئسىربكا جۆى ئەنگەبىن	تا بېتتەئەنگەبىن بۆم زەهرى كین (۲۵۱۷)
بەلكەۋا تەئسىربكا ئەو جۆگەشیر	بۆم دەمى ئازاد بىى عەقلى ئەسیر (۲۵۱۸)
بەلكەمەستم كا، ۋەھا جۆگەى شەرەب	بۆنى زەۋقى ئەمرى حەق بۆم پى كەباب (۲۵۱۹)
بەلكەجۆگەى ئاۋ، ۋەھا تەئسىر بكات	جوان و شاداب كا، تەنى ۋەك شۆرەكات (۲۵۲۰)
شۆرەكاتم شین بىى لىنى، گىایى شین	خارزاریشم بەھەشتى دلنشین (۲۵۲۱)
یا سەبەب بن ۋا، بەھەشت و چوارجۆ	گىان بەیاری حەق بكا، یار جستو جۆ (۲۵۲۲)
ھەر ۋەكۋو ئیستا، بەدووزەخ بوومەنار	غەرقى خەشم و قەهرى زاتى کردگار (۲۵۲۳)
جار لەمارى دووزەخى، من چەشنى مار	سەر بەھەشتیان دا، دەریژم زیدەزار (۲۵۲۴)
جار لەتین و جۆششى ئاۋى حەمىم	ئاۋى زولمىم ئیىسكى خەلكى کرد رەمىم (۲۵۲۵)
من لەسەرمان جار و بارەم زەمھەریر	ھەم لەگەرمان جارو بارەم ۋەك سەعیر (۲۵۲۶)
دوو زەخم من، بۇ زەعیف و بۇ فەقیر	من زەعیف ئازار دەدەم چەشنى ئەسیر (۲۵۲۷)

بەیان کردنی مووسا ئەو چوارشەباشانەبەعینوانی پاداش بەفیرعەون بەخاتری ئیمان

هینانی وی ..

پیندەکوئ مووسا کە ئەووەل لەو چووار	تەندروستی تۆ دەیتن پایەدار (۲۵۲۸)
ئەووەموودەردەوی لەتیب دا بوون بەیان	دوورده کاتن لیت هەموویان خوای جیهان (۲۵۲۹)
سانیهن دەت بیت عومریک زۆر درێژ	جا لەهاستی تۆ ئەجەل کوێر، گیل و گیز (۲۵۳۰)
جا، نەزینیکی گەلیک دلخواز و خۆش	عاقیبت ئەو جی بهیلى دل پەرۆش (۲۵۳۱)
بەلکەوات مردن دەوئ وەک تیفل، شیر	نەک بەئیشیکی دەکاتن تۆ ئەسیر (۲۵۳۲)
مەرگ خوازبە، نەک بەخاتر دەرد و ڕەنج	بەلکەچون تێدا، خەرابی خانەگەنج (۲۵۳۳)
جا بەدەس دەگری کولینگ و تیشەتۆ	تێک دەدەوی خانەبەبی ئەندیشەتۆ (۲۵۳۴)
تێدەگەوی جا، پەردەبۆ گەنج، خا نەیه	مانعی سەت خەرمەنان یەک دانەیه (۲۵۳۵)
جا لەنیو ئاگر دەخەوی ئەو دانەتۆ	جا دەڕۆی بەو ڕینگە، ڕینی مەردانەتۆ (۲۵۳۶)
ئەوی ئەووی بۆ یەک گەلات، باغ دا کەنار	چەشنی ئەو کرمەوی گەلای ویست ئەو نەدار (۲۵۳۷)
لوتفی حەق وشیاربکا ئەو کرمەگەر	ئەزدیهای نادانی دەخوا تا کو سەر (۲۵۳۸)
کرمی باغ بۆ، باغی پڕ میووە درەخت	وا دەگۆڕی شەخسی باش و خۆشەخت (۲۵۳۹)

تەفسیری (کنت کنزاً مخفيا فاحبیت ان اعرف)

تێک دەمال، چون بەو عەقیقی ئەو یەمەن	سەت هەزاران زێدەمالان چادەکەن (۲۵۴۰)
تێک دەئەومالەوی کە گەنجی بی لەژیر	زووخەرایکە، تۆ نەکەوی یەک زەرەرەدیر (۲۵۴۱)
چون هەزاران ساختمان بی دەردو ڕەنج	دئ لەدەست چا بکەوی، گەریت گەنج (۲۵۴۲)
عاقیبت ئەو مالەوێران هەر دەبی	گەنجی ژیری ویش عوریان هەر دەبی (۲۵۴۳)
موزدەئەمما بۆکەسیک ئەو جوورەگەنج	بۆ خەرابی خانەکیشای زێدەرەنج (۲۵۴۴)
بەس بەرەنجی زۆر، وەدەس دئ گەنجی باش	سوود بە ئینسانان دەدا، تەنها تەلاش (۲۵۴۵)
جادەبی تۆ زۆر حەزین و دل بەغەم	جا دەلەوی ئەو مانگەرۆونەم، کەوتەتەم (۲۵۴۶)
قەو لی پاکانم ئەمن ئەنجام نەدا	گەنج ومالەم چوو لەدەس، مام وەک گەدا (۲۵۴۷)
تۆئێجارەت کرد مالێک دلنشین	ئەو نەبۆ مولکت بەبەیعێک یاکرین (۲۵۴۸)
ئەو ئێجارەموددەتی وی تا ئەجەل	تا کوئەنجام دەوی دەوی دا، تۆ عەمەل (۲۵۴۹)
تۆ لەدووکان پینەچی خۆ، ئەوی فلان	ژیر دووکانت گەرچی هەن دوودانەکان (۲۵۵۰)
چون کرئ یە، ئەو دوکانەوی تۆ هەتە	زوو خەرایکە، ئەو بەپاچان و مەتە (۲۵۵۱)

- تا لەناكاو پاچ دەگاتەگەنج و كان
پىنەچىيەتى يانى ئەكلى ئاۋو نان
دەلقى تەن دەدرېت لىت گىشت كات و ئان
ئەي لەنەسلى پادشاى زۆر كاميار
قىسمەتتىك لاپەلەزىرى ئەو دوكان
پىش ئەۋەي ۋەختى ئىجارەت بى تەۋا
جا دەخاتەدەر ئەتۈ ساحەب دوكان
جار بەحەسرەت تۈ بەسەرخۆت دادەدەي
سەت ئەسەف خۇ مالى من بوۋئەودوكان
سەت ئەسەف دار و نەدارمى برد با
- لادەنى جا، پىنەچىيەتى ھەم دوكان (۲۵۵۲)
لىدەدەي ئەو پىنەسەر دەلقى گران (۲۵۵۳)
ئەو دەكەي پىنە، بەئەكلى ئاۋو، نان (۲۵۵۴)
پىنەچىيەتى وات، لەلايى، نەنگ و عار (۲۵۵۵)
تا كوئاشكارىن لەبۆت دوو دانەكان (۲۵۵۶)
تا بخۆي لەۋگەنچەدوكان كە،خەراۋ (۲۵۵۷)
لا دەبا دووكان لەسەر ئەو گەنج و كان (۲۵۵۸)
جار،پىشى ئەحمەقى خۆت، بادەدەي (۲۵۵۹)
كۆرەبووم من، بۆيەنەمخوارد لەۋمەكان (۲۵۶۰)
بۆ عىباد بوو، تا ئەبەد، يا حەسرەتا (۲۵۶۱)

مەغرور بوۋنى ئىنسان بەزەكاۋەت و تەسۋىراتى تەبىئى خۇي ۋەئەلەب نەكردنى عىلمى

غەيب كەعىلمى پىغەبەرئە..

- من لەنىو مال دىتبوم نەقش و نىگار
گەركو لەو گەنجى نىهانىم با خەبەر
ئاخ، ئەگەر دابام ئەمەن حەققى تەبەر
ھەرلەنەقشى زاھىرىم نۆرىۋەبەس
زۆر رەۋاي كوت ئەو حەكىمى كاميار
نىۋ ئىلاھىنامە، ۋاي پەند دا بەعام
بەسكەئەي مووسا بلى ۋەعدەي سوۋەم
سىنەمى كرد ۋالەمووسا بۆي بەيان
زىاد لەمولكى ئەو جىھانەي پىس فەر
ئەو كەسەي پىيداي بەشەر مولكى ۋەھا
ئەو كەسەي پىيداي ۋەھا مولكى جەفا
بىزەمووسا چۈارەمىن بۆم، ئەو چەلە
پىيدەكوت چۈارەم دەمىنى تۆ جەۋان
رەنگ و بۆن لاي ئىمەزۆر زۆر بى بەھا
جى ۋەمەكان و بۆن و رەنگى سەۋز و سوور
- بووم لەعەشقى مائەكەي خۇم بى قەرار (۲۵۶۲)
ۋەك شەمامەم من دەگرتەدەس، تەبەر (۲۵۶۳)
نەم دەبوو ئىستا لەغەم خۇ ھىچ خەبەر (۲۵۶۴)
چەشنى تىفلان ھەر دەچوم بەدۋاي ھەۋەس (۲۵۶۵)
تۆ منالى، خانەپر نەقش و نىگار (۲۵۶۶)
خانەدانتان ئىۋەۋىران كەن بەعام (۲۵۶۷)
دل لەتەشۋىش دا، خەرىكە، بى،عەدەم (۲۵۶۸)
بى عەدوۋ دەت بىت مولكى دوو جىهان (۲۵۶۹)
ئەو بەئاشتى دىت، ئى دونيا، بەشەر (۲۵۷۰)
ۋەختى ئاشتى چىت دەاتى دا خوۋا؟ (۲۵۷۱)
چىت دەداتى داخوۋا ۋەختى ۋەفا؟ (۲۵۷۲)
زىدەبوو حىرسم نەما بۆم، حەو سەلە (۲۵۷۳)
موۋبەجەشنى قىر،رۋوبەجەشنى ئەرغەۋان (۲۵۷۴)
چۈنكەپەستى تۆ بەلام، كوتمان ۋەھا (۲۵۷۵)
بۆ منالان ھىنەرن شادى و سرور (۲۵۷۶)

مەشۈەرەت كۈندى فېرەمۇن لەگەل ئاسىيەلەبارەى ئيمان ھىنان بەمووسا(ع)

- ۲۵۹۷) ۋاى كەبىست ئەۋ ئاسىيەى دىل ۋە روون ۋە گەش
 ۲۵۹۸) ھەن ئەلەۋ گۇفتارەلوتقى زۆر نېھان
 ۲۵۹۹) ۋەختى زەرە، بەۋ ھەموو سوود، ئافەرىن
 ۲۶۰۰) راپەرى پىتىكوت كەتۇ بوۋى بەختەۋەر
 ۲۶۰۱) عەببى كەچچەل دادەپۇشېتن كىلاۋ
 ۲۶۰۲) تۇ كەلەۋ مەجلىس دەت بىست ئەۋ وتار
 ۲۶۰۳) رۇژلەئاسمان بىستباى گەر ئەۋ وتار
 ۲۶۰۴) ۋەعدەيىكى دا بەتۇ حەق بىن نەزىر
 ۲۶۰۵) گەر ئەتۇى دەعوەت دەكرد ۋا شاى بەناۋ
 ۲۶۰۶) چۇن نەبوۋ پارەزراۋت؟ تا بەۋى
 ۲۶۰۷) گەر زراۋ بدېرى بەخاتر خۋاى لەسەر
 ۲۶۰۸) لازمەغلەت ھەبېتن بۇزبان
 ۲۶۰۹) غەفلەت ھەم ھىكمەتەھەم نىعمەتە
 ۲۶۱۰) نەك ۋەھازۇر، بىن بەناسۇرى گران
 ۲۶۱۱) باشەگەربى چەشنى باش توججار ئەتۇ
 ۲۶۱۲) بىت دەدەن لەجىاتى دەنكىك، باغ ھەزار
 ۲۶۱۳) گەربدەى ئەۋ دەنكەھەر بۇ خوا ئەتۇ
 ۲۶۱۴) چونكە ئەۋ ھەستى زەعفى بىن قەرار
 ۲۶۱۵) ھەستى فانى گەر كۈ خۇى ئەسپارد بەۋى
 ۲۶۱۶) چەشنى قەترىكى بەدەستى باۋو خاك
 ۲۶۱۷) گەر كۈ چۆ ئەسلى كەدەرباۋو، بەتاۋ
 ۲۶۱۸) گەر بەزاهىر، ون لەنىۋ دەريايە ئەۋ
 ۲۶۱۹) زوۋكە قەترەخۇت ۋەيەم دەبى نەدەم
 ۲۶۲۰) خۇت ۋە يەم دە، تاكو بت بىن ۋا، شەپەف
 ۲۶۲۱) شانسى ۋا، دا خوا دەبېتن بۇ چ كەس؟
 ۲۶۲۲) تۇ خودا، تۇ بىن ئەۋەى بى ۋاق ۋ وېر
- ۲۵۹۷) پىدەكوت لىنى ۋەرگەرئەى قەلب رەش
 ۲۵۹۸) تى بگەئەى شاى سىفەت باشى جىھان
 ۲۵۹۹) گەر ئەۋەى كوت دەستى كەدەگەر مەشېن
 ۲۶۰۰) ئەى كەچەل تۇ تاجى تاۋت ھاتەسەر
 ۲۶۰۱) خاسسەگەر كۈ بىن، كىلاۋ مانگ ۋ ھەتاۋ
 ۲۶۰۲) بۇچى نەت كوت ئافەرىن بۇ تۇ ھەزار؟
 ۲۶۰۳) تۇ بەچاۋ دەت دى سەرۋىن كەۋتەخوار
 ۲۶۰۴) لوتقى خۇى شامىل بەشەيتان كەد، قەدىر
 ۲۶۰۵) مام عەجەب ئىستا چلۇن ماۋتە، زراۋ
 ۲۶۰۶) سوۋدى ھەر دوۋ عالەمت تۇ دەسكەۋى
 ۲۶۰۷) ۋەك شەھىد دەخوا، لەدوۋعالەم سەمەر
 ۲۶۰۸) نەك ئەۋەندەزۇر كەھەبېتن زىان
 ۲۶۰۹) تاكوزوۋ نەروات، سەر ماىەى ھەتە
 ۲۶۱۰) بۇ نەخۇشېك، بىن بەزارى عەقلى ۋ گىان
 ۲۶۱۱) گەربەيەك گول بېرى يەك گولزار ئەتۇ
 ۲۶۱۲) بىت دەدەن مەعدەن بەدەنكىك بىن ژمار
 ۲۶۱۳) ئەۋ دەمى خۋات يار دەبېتن جا ئەتۇ
 ۲۶۱۴) ھات لەھەستى زاتى پاكى كەدگار
 ۲۶۱۵) قەت لەبۇ مردن سەرى ناكا نەۋى
 ۲۶۱۶) زوۋ دەبى فانى دەبى بەۋ دوۋ، ھىلاک
 ۲۶۱۷) ئەۋ نەجائى بوۋ لەباۋ خاك ۋ ھەتاۋ
 ۲۶۱۸) بىن زەۋالە، سابىتە، بەر پاىيە ئەۋ
 ۲۶۱۹) بىتەدەست تا لەجىنى يەك قەترە، يەم
 ۲۶۲۰) قەت لە نىۋ دەريا ئەتۇ نابى تەلەف
 ۲۶۲۱) يەم تەلەب كا، قەترەيىكى بىتە دەس
 ۲۶۲۲) زوۋ بەقەترىك، بېرە دەرياي پېر لەدوېر

تۆ خودا تەئخیر مەكەلەوئەمرو كار
 چون لەبەحرى ئەمرى حەق ھات ئەو وتار (۲۶۲۳)
 لوتفى خەلكى بى ئەسەر لای لوتفى وا
 خاكیان جار جار دەبا، حەوتەم سەما (۲۶۲۴)
 ھاتەپیش بۆت ئىستەكارىك زۆر عەجیب
 ئەوھە، بۆ ھىچ تالېك نایى نەسىب (۲۶۲۵)
 پىندەكوت پرسیك بە ھامانىش دەكەم
 راي وەزیر لازم بوو، بۆ شا زۆر،نەكەم (۲۶۲۶)
 پىندەكوت مەیلنى بەھامانى وەزیر
 قەدرى باز كوا، لای ژنىكى كوئىرى پىر؟ (۲۶۲۷)

داستانى بازى شا و پىرەژن ..

خولاسەى داستان..

ئەگەر ئەتۆ بازىكى سېى وجوان بەپىرەژنىكى نەفام بسپىرى دەزانى چى لىدەكا؟ دەى ھەوى دەگەل وى چاكەبكا، بەلام ئەوى نابوود دەكا، ئەووەلەن تەماشە دەكا كەنىنۆكى باز تىزو درىژن، پىرەژن بەخۆى دەلى حەتمەن داىكى مردووەويا ئەوى بەرەللا كردووە، و وەدواى كارى خۆى كەوتووە، دەنا نەیدەھىشت كەنىنۆكى مندالەكەى ھىندەدرىژ بى، جا بۆ ئەوھە كە خزمەتىكى بى بكا، دى نىنۆكى بازە كەدەكاو نازانى كەئەو نىنۆكانەبۆ تەھاجوم و دىفاع لە خۆبەتەى، وئەگەر بى ھەوى كەغەزا بەو بدا ئاشىكى لەئارد و ساوار بۆ چادەكا و لەپىشى دا دەنى ونازانى كەباز حەيوانى زىندووړاو دەكاو ئەسلەن ئاشى ساوارى بى خوش نىيە، باز كەزۆر برسى دەبى دەندووك دەئاش وەر دەدا، بەلام ناتوانى بىخوا، عاقىبەت پىرەژن توورەدەدەبى و بە سەر بازەكەدا دەگورېرتنى و دەلى ئەو ھەمووزەحمەتەم كىشاوئەئاشىكى بەوخوشىەم بۆ لىناوى بۆناخۆى؟ بەراستى كەلىاقەتى ئەوئاشەت نىيەئەو چەلەش بۆ ئەوھە كە خزمەت بەبازەكەبكا ھەلىمى ئاشەكەى دىنېتەپىش بەلام تەبەى مەغرور و والای باز نايلەى تەوھججوىك بەوبكا لەئاخىردا وەھاتوورەدەبى كەقاپى كۆلۆى ئاش بەسەرئەوبازە بەد بەختەدا دەپىژى سەر و سوورەتى باز دەسووتى ولەچاوى جوانو جەززاى فرمېسك دىتەخوار..

خۆشەويستى نەفام وەك خۆشەويستى وىچ واىە..

يەك بەپىرېژن سېى باز، گەر كو داى زوو دەكا نىنۆكى وى، وا باشەلاى (۲۶۲۸)
 ئەو ھەمان نىنۆكى بووى بۆ كارو راو لىدەكا، پىرى ژنىكى نانەواو (۲۶۲۹)
 كوا لەكوئىيەدايكەكەى تۆ ئەى عەزىز؟ تا بكا نىنۆكى وا پىست، تەمىز (۲۶۳۰)
 لىدەكرد نىنۆك دەگەل دەندووك و بال وای ئەدا كرد خۆشەويستى، پىرەزال (۲۶۳۱)

- گەر كۈ نەخوا كەم، لەئاشى پىرەزال
ئاشى وام چاكرد بكم رازى ئەتۆ
لايقى بۆ دەرد و رەنجى نىتو فەزا
ئاۋى ئاشى پىندەدا، ھا، ئەى ئەمىر
باز بەئاۋى ئاش ناپى خوشحال
زن بەسەروى دا دەكا، ئەو ئاشى كەل
ئەشكى چاۋى دىتەخوار جا ئەو فەقىر
لەو دوو چاۋى نازەنىن و با جەمال
چاۋى مازاغى دەبوو پىر زەخمى زاغ
چاۋەكى وا باش بىنى شت ھەموو
گەر ھەزاران ئاسمانى بىنەچاۋ
تىبەرى چاۋىك لەمەحسوسات ئەگەر
نەمدى گوڭيەك لايقى ئەسرا، ئەمن
گەرتكابا، قەترەلەو ئاۋى جەلىل
تاكو بىدا ئەو لەنووك و بالى خۆى
باز دەلەتن گەرچى ئايسا خەشمى زن
بازى گيانم دىتەبەرچاۋ، جوور بەجوور
گەربكىشى يەك نەفەس سالى جەلى
دل دەلى بى دەنگ بە، خۆت كە، ھوشيار
غىرەتى خەق ھەيتى سەت حىلمى نىھان
وا غروورى شاھى گرتى جىنى پەند
من دەگەل ھامان دەكەم يەك پىرسىار
بۆ رەسوول رايەن دەبوو سىددىقى رەب
خسلەتى ھاو جىنسى، بۆ لای وى دەبرد
جىنس، بۆ لای جىنسى خۆى پەرواز دەكا
- مىھرى لىدەبرى بەباشى، پىرەزال (۲۶۳۲)
بى ئەدەب بووى، زىدەخودخوۋازى ئەتۆ (۲۶۳۳)
نىعمەت و ئىقبال ناپى بۆت سەزا (۲۶۳۴)
گەر كۈ ناتو ئى ھىچ بخۆى تۆ لەو ھەۋىر (۲۶۳۵)
خەشم و كىنەى زىاد دەبى ئەو پىرەزال (۲۶۳۶)
زۆر بەرق جا لىدەكا ئەوسەر كەچەل (۲۶۳۷)
لوتقى پاشاى مىھرەبانى دىتەبىر (۲۶۳۸)
گەرلەرۋى شای مىھرەبان بووى، سەت كەمال (۲۶۳۹)
چاۋى بەد بۆ چاۋى باش، ھەر دەرد و داغ (۲۶۴۰)
ھەر دوو دونىايى بى لەلا، يەك دا نەموو (۲۶۴۱)
ون دەبن ۋەك بى لەلاى يەم، كانىاو (۲۶۴۲)
ئەو لەبىنىنى نىھان بوو بەھرەۋەر (۲۶۴۳)
تاكو لەو چاۋ بۆى بلەم گوڭتار، ئەمن (۲۶۴۴)
دەى رڤاند ئەو قەترەبۆ خۆى، جەبرەئىل (۲۶۴۵)
گەر لەلاى ئەو پاكەدەستوور بى لەبۆى (۲۶۴۶)
نەى دەسووتاند چاكە، عىلم و سەبرى من (۲۶۴۷)
دى عەزاب بۆ ناقە، سالى لەو بەدوور (۲۶۴۸)
دىن لەشاخ ناقەى ۋەھا، بۆ دەر، گەلى (۲۶۴۹)
تاكو نەت كا، غىرەتى خەق تارو مار (۲۶۵۰)
ۋانەبا گەر، بەو دەسووتا سەت جىھان (۲۶۵۱)
تا لەدل ئەو، بەندى پەندى، ھەلدەقەند (۲۶۵۲)
قوتب و پىشتى مولكى من، ئەو تاقەيار (۲۶۵۳)
بوو جەھل شووراي دەبوو گەل بوولەھەب (۲۶۵۴)
چى نەسىحەت بوو لەلاى وى ساردەكرد (۲۶۵۵)
ھەربەتەنھا جىنسى خۆى داخواز دەكا (۲۶۵۶)

داستانى ئەو ئۆنەي كەندالەكەي بەگكۆلەچووبو سەرلووساوك وخەتەرى كەوتنى
 ھەبوو ولەھەزەرتى عەلى(كەرم اللەوجەھ) داواى كرد كەپتې چارەو عىلاجى نىشان بدا ..
 خولاسەى داستان ..

ژنىك بەپەرىشانى ھاتەلاى ھەزەرتى عەلى وپىنكوت كەندالېكى چووكەى من چۆتە سەر
 لووساوك ۋەھەرچەند بانگى دەكەم گويم نادانى ..دەترسم لەوترا بكەوتتەخوارى .. ولەبەين بچى،
 چى بكەم؟ چارەچىيە؟ ھەزەرتى عەلى فەرمووى مندالېك دەگەل خۆت بەرەسەربانى تامندالى
 تۆ ئەوى بېينى .. لەو ھالەتەدا بى ھېچ خەتەرو تەھدىد، مندالى تۆ بەمەيل وئارەزووى خۆى
 دى لەبۇ لاى ھاو جىنس وئاوالى خۆى ولە ھىلاكەت نەجاتى دەيى ئەو ژنەدەستوورى ھەزەرتى
 عەلى ئىجراکرد .. ئەو مندالە ۋەختىك كەندالېكى دەتەمەنى خۆيدا دى، لەسەر لووساوك
 ھاتەۋەسەر بان ولە خەتەر نەجاتى بوو ..

گرتى تىفلى من لەسەر ناودان قەرار (۲۶۵۷)	ئات لەبۇ لاى مورتەزا يەك ژن بەغار
لېتى گەرېم، رەنگەسەرو بن ئەو كەوى (۲۶۵۸)	گاز دەكەم، ئەو نايەبۇ لاى من، لەوى
تا بلەم خۆت دوورلەبەد كە، ئەى عەزىز (۲۶۵۹)	ئەو ۋەكۆو ئىمەى نىيەعەقل وتەمىز
گەرکو بش زائىت ناكا ئىعتىنا (۲۶۶۰)	ھېچ ئىشارەى دەستى مەفھوم نىيە، لەلا
زەررەيەك ناكا بەمن ئەو، ئىعتىنا (۲۶۶۱)	شىرو مەمكەم من بەوى نىشان دەدا
ئىۋەھىناتان لەبۇ عالەم ھودا (۲۶۶۲)	بۇ رەزاي ھەق ئىۋەمەردانى خودا
زۆر بەئىش رەنگەجودايى لېم، گولم (۲۶۶۳)	زوو بكەن دەرمان، دەلەرزىتن دلم
تا كو ئەو مندال بېينى جىنسى خۆى (۲۶۶۴)	بىتدەكوت تۆ بىنە، بان تىفلېك لەبۇى
عېشقى جىنس، بۇ جىنسى خۆى بوو جاويدان (۲۶۶۵)	زوو لەبۇ لاى جىنس دى، لەو ناودان
رووى دەوى كرد شادمان و خۆشحال (۲۶۶۶)	ژن ۋەھاي كرد، جىنسى خۆى گەر دى، منال
جازىي جىنسان، بەتەنھا جىنسەبەس (۲۶۶۷)	ئەو لەناو دان ھاتەلاى بان خۆش نەفەس
جا لەكەوتن بۇ نەوى ئەو بووى نەجات (۲۶۶۸)	خۆى خزانە ئەو تىفلە بۇ لاى تىفل ھات
تا بەجىنسىيەت، لەناودان، دەن، نەجات (۲۶۶۹)	ئەنبىيا جىنسىيان لەئادەم بۆيە ھات
تا لەبۇ لاى جىنس بىن و، ون نەبن (۲۶۷۰)	جا كوتى ۋەك ئىۋە ئىنسانم ئەمن
جىنسەجازب، بۇ ئەۋەى گەر تالبە (۲۶۷۱)	چونكەجىنسىيەت عەجائىب جازبە
گەل مەلاىك چون موجدانىس بوون ئەۋان (۲۶۷۲)	عېسىۋو ئىدرىس چوون بۇ ئاسمان
سەرنەۋى جىيان دەھىشت ئاسمانى پاك (۲۶۷۳)	چونكە بوون ھارۋوت و مارۋوت جىنسى خاك

- كافران چون بوون لەجىنسى ئىبلىس
سەت ھەزاران زىدەخوۋى بەد، فېر دەبوون
كەمترىن خوۋى ناحەزى وان بوو ھەسەد
لەو سەگان فېر بوون ئەوان كېنە ھەسەد
گەر بېيىتىن ھەسوود ئەھلى كەمال
چونكە ھەركەس گەر كۆ سووتا خەرمەنى
بېنەدەستى خۆت كەمال ئەى موحەرمە
تۆ لەحق داۋاكە دووركا، لېت ھەسەد
ئەو ۋەھا مەشغول بكا تۆ، باتنى
خو بەجورەى مەى ۋەھا ھالەت دەدات
ھالەتلىكى ۋاى بەترياك دا قەدېر
بۆيە يەزدان ۋالەچاكى كرد خەو
خو ۋەھاي مەجنوون عاشق كرد بەبۇست
سەت ھەزاران مەى ۋەھاي ئەو لايە، خۆ
بۆتەسىرى نەفس، مەى ھەن بى ژمار
مەى گەلىك چاكرد بۆ عاقل ۋە دوود
پەردەى ئەفلاك بەمەستى لادەبا
خۆت نەكەى عاشق بەھەركەس مەستەتۆ
تۆ لەخومرەى ۋالە، مەى ۋا بېنەدەر
چونكە مەعشوقان ۋەك خومرانى پور
مەى بچىزە مەى شناس، بائىحتىيات
ئەو مەبانە، ھەردوودەتكەن مەست و شاد
تاكونەت بى فەرو ۋەسواس وحيىل
ئەنبيا چون جىنسى پروحن ھەم مەلەك
با، لەجىنسى ئاگرەخۆ بۆيە ۋا
گۆزەيلىكى نىو بەتالى بەستەسەر
ناچتە زىرئائو تاقىامەت ۋايە ئەو
- گيانان شاگردى شەيتانانى پېس
چاۋى عەقل وچاۋى قەلبىشيان دروون
بەو ھەسەد ئەستۆى برا، شەيتانى بەد
ناخوازن بۆ چ كەس مولكى ئەبەد
بۆى دەبىتەدەرد و ناسۆرو، ۋەبال
ناپھەۋى بېيى شەمى كەس رەوشەنى
تا لەفەزلى كەس نەيەت بۆت دەردوغمە
ھەم نەجات دا لەدەس جىسم ۋەسەد
پرو نەكەى تۆ، ھېچ ۋەلاى دونىاي دەنى
بەولە دوو ۋەلەم دەبىتن مەست نەجات
ماۋەيەك ئىنسان دەچى بەو، خۆى لەبېر
تا لەدو ۋەلەم رەھابى، بېر بەو
نەيدەناسى كىيەدوژمن كىيەدۆست
دادەنى سەر دەرک و ئىدراكاتى تۆ
جا، لەپىنى راس لا دەدا، ئەو نا لەبار
شاربى ۋى، جىگەكەى دارەلخلوود
كۆيە جاويد ، خۆى لەبۆ ئەو لا دەبا
مەست بوو عىسا بەحق، كەرمەستى جۆ
مەستى مەى زاھىرى بوو زوود گۆزەر
يەك بەخلتە، يەك بەمەى ساف چەشنى دور
بېنەدەست، مەى تەمىز، بى ئىختىلات
يەك بەلام دەتباتەلاى خواى عەدل ۋداد
بى عىقال عەقلىت بكا، رەقسى جەمەل
دېتنەلاى خۇيان فرىشتانى فەلەك
چەشنى يەكتر ھەر دەچن بۆ لاى ھەوا
بىخەيەنىو ھەوز، ياچۆگىك ئەگەر
چونكە نىۋى خالىيەو پر بايە ئەو

- چونکە مەیلی ھەر بەرەو بالا، با
چونکە ئەرواحیش لەجینسی ئەنبیان
نەفسی وانی چون شکەست دا عەقڵی وان
نەفس غالب بوو بەسەر دوژمن بەدین
قیبیتیان بوون جینسی فیرعەونی زەمیم
چون دەگەڵ فیرعەون، ھامان بووجەنیس
لاجەرەم ھینای لەلای سەربۆخوار
ھەردوو سووزان چەشنی دووزەخ زیددی نوور
چون دەلی دوو زەخ بە موئمین، زوو ئەتۆش
زوو برۆ موئمین کە نوورت دئی، بەتاو
جا لە نوور ئەو دووزەخی، ھەر را دەکا
وێک دەکا دووزەخ لەبەر موئمین فیرار
چونکە نووری وی لەجینسی نار نییە
وا حەدیس ھات بی ھەوئ موئمین ئەگەر
دوو زەخیش داوا دەکا لەخوا ی جیھان
جازیبە ی جینسییەتە، وا، خۆ یەقین
گەرکو ھامانت بوئ ھامانی
گەرکو ھەر دووکیان بین داوایی تۆ
شەر لەگەڵ یەکتەر دەکەن ئەو دوو، ئەتووش
نیو جیھانی جەنگ و شادی ئەو ھە، بەس
عاقیبت فیرعەونی زۆر بین مەنفەعت
ھەرچی وەعدە ی دابوو مووسا بەموو
- زەرفەکە ی خۆشی دەوئ بۆ وئ، بیا
توند دەچن بەدوایی وان، وێک سایەوان
عەقڵ، بۆ جینسی فیریشتە ی ئاسمان
نەفس و دوژمن ھەردوو خواھانی نەوین
سبیتیان بوون جینسی ئەو مووسای کەلیم
بوون لەلای یەکتەر لەمەجلیس داجەلیس
جینسی دوو زەخ بوون ئەو دوو نا بەکار
ھەر دوو وێک دووزەخ لە نووری دڵ نەفوور
تێپەرە، نوورت کە کردی نارخەمۆش
تار دەکا نارم کە دامەن کا، بڵاو
تەبعی وی چون دووزەخی بوو، وا، دەکا
را دەکا موئمین لەبەر دووزەخ بەغار
تالبی نوورقەت لەبۆ نار، یار نییە
ئەو بکا مەحفووز لە دووزەخ خوای لەسەر
ئە ی خودایا دوور لەمن کە، تۆ فلان
تۆ بنۆرە جینسی کفری یانەدین
گەرکو مووسات تۆ بوئ سوبحانی
نەفس و عەقڵن تیکە لاو، لایی تۆ
بت ھەوئ مەعناشکەست، داتن نقووش
تۆ شکەستی دوژمنی خۆت بیتە دەس
ھات لەگەڵ ھامان کردی مەشوەرەت
ئەو بەیانی کردبۆ ھامان ھەموو

مەشوەرەت کردنی فیرعەون لەگەڵ ھامانی وەزیر لەبارە ی ئیمان ھینان بە مووسا (ع)

- گەر کودی ھامان تەن، پتی راگە یاند
دەستی کردە دادو فەریاد ئەو لەعین
چۆنی جورئەت کرد لای پاشای جیھان
- راچەنی ھامان، یەقە ی خۆی دا دراند
دای لەعەرز ی توند کلاوو، پینج، بەکین
بین موبالات گفتی وا پوو ج، کا، بەیان

- گىشتى عالەم وان لەژىر فەرمانى تۆ
 ھەر لەمەش رىق تا كو مەغرىب بىن لىجاج
 دىن ھەموو شايانى دونيا زىدەشاد
 ئەسپى ئىمەى گەر كو دى ئەسپى عەدو
 تاكو ئىستابووى خوداۋەندى جىھان
 سەت ھەزار جار خۇشترەسووتان بەنار
 گەر كو وات كرد بمكەئەۋوۋەل لەت بەلەت
 بمكوژەزوو ئەى شەھى خۇشناۋى من
 قەت نەبوو بەۋجوورەخۇ ئەى شای جىھان
 بەندەگانما ن بىن بىن سەر وەر، لەبۆن
 چاۋى دوژمن پروون و، كۆپر، دووچاۋى يار
- (۲۷۲۶) كار ھەموو جوان بوون بەئەمرى جوانى تۆ
 (۲۷۲۷) گىشتيان شايان، لەبۆت دىنن خەراج
 (۲۷۲۸) ماج دەكەن خاكى دەرت ئەى كەى قوباد
 (۲۷۲۹) بىن عەسا بۆ لان دەسوورپىتت پروو
 (۲۷۳۰) ئىستەبۆ بووى كەمترىنى بەندەگان؟
 (۲۷۳۱) نەك بىتتەعەبدى عەبدىك شەھريار
 (۲۷۳۲) تانەبىنى چاۋى من شا، والە، قەت
 (۲۷۳۳) تا نەبىنى زىللەتى وا، چاۋى من
 (۲۷۳۴) بىن بەئاسمان عەرزو، عەرىش ئاسمان
 (۲۷۳۵) ترسنۆكمان بىنەئازاردەر لەبۆن
 (۲۷۳۶) قەبرى گۆپر بۆمان دەبىتتەلالەزار

تەحقىرى قىسەى ھامان ..

- بۆى نەبوو مەعلوم ئەو، يارو نەيار
 دوژمنى تۆ ھەر ئەتۆى خۆ ئەى لەعین
 تۆ لەلات ئەو ھالەتە، بەد دەو لەتە
 گەر ئەتۆ لەو دەۋلەتەخۆت لاندەدى
 چەشنى تۆيان زۆردەدى خەلكى جىھان
 ئەو جىھانەى بىن دەوام و بىن قەرار
 غەبرى ئەو ھەت تۆ نەبوو ھىچ ئىفتىخار
 ئەو كەسەى تەعزىم لەۋى عالەم دەكەن
 ساجىدى ۋى لەۋكەلاى داروۋىيى خۆى
 خۇش بەحالى ۋەى كەنەفسى كردخوار
 با، تەكەببۇر زەھرى قاتىل بىن لەلات
 مەى بەزارتەكەل كەبخوا، چارەرەش
 لەحزەيەك پاش، زار دەچى بۆ گىيانى ۋى
 گەر بەزارى كىبر نىتەئىعتىقاد
- (۲۷۳۷) چەشنى كۆپر دەيكرد نەرد، مەعكووس قۇمار
 (۲۷۳۸) تۆ، بەبىن جورمان مەلى دوژمن، بەكىن
 (۲۷۳۹) دەو دەۋە، ئەۋوۋەل، لەئاخىردا، لەتە
 (۲۷۴۰) ئەو بەھارەى تۆ دەبىتتەمانگى دەى
 (۲۷۴۱) گەرلەتەن سەريان برا، ھىچيان نەمان
 (۲۷۴۲) چۆن دەبىن بىك كەس لەۋىدا، پايدەدار؟
 (۲۷۴۳) چاپلوۋست بىن لەترسان، دىن وشار
 (۲۷۴۴) گىيانى ۋى پىرپر لەزاروسەم دەكەن
 (۲۷۴۵) تىدەگا ئەو سەممى موھلىك بوو لەبۆى
 (۲۷۴۶) ۋاى بەخود خواھىك كەبوو ۋەك كۆھسار
 (۲۷۴۷) ئەو بەمەى پىر ژاربوو، ۋا گىزومات
 (۲۷۴۸) ئەۋدەبىتن لەحزەيەك، خۇشحال وگەش
 (۲۷۴۹) زار دەكا نابوود، گىيانى جوانى ۋى
 (۲۷۵۰) چاۋ، چ ژارىك ھات لەبۆ نىو قەۋمى عاد

- شايبەكى گەرکرد شايبەك دەستگير
 گەر بېينى يەك بريندارى نەخۆش
 گەر تەكەببور ژارنېبەچۆن بوو ئەدى
 بى عېوەز بۆ لوتفى بوو گەل ئەو ھەزار؟
 ڤى گران ھېچ كات، ڤووت ناكەن، گەدا
 خزر، بۆيەى كۆن دەکرد كەشتى ھەتا
 چۆن نەجاتى دى شكاو بشكېنەخۆ
 مەعدەن و كانى كەتېدا بېت كېو
 گەردەنى گەردەن كەشەتېغى لەسەر
 نەفت و ئاگر تۆ بزانەسەر وەرى
 ھەر كەسكى راکشايى سەر زەوى
 گەربلېندى كرد سەرى خۆى ئەولەعەرد
 نەردىوانى خەلقە، ئەو ئىمەو ئەمن
 زىدەئەحمەق بوو ئەوەى زۆر سەرکەوت
 چى كۆتم لەو بارەفەرەن ئەسلى وان
 گەر نەبى فانى و، نەبوو مانت بەوى
 ئەو بەقاوژىنەى لەوى بۆ تۆ، ئەو
 شەرحى ئەوھە، ھەربەدەس ئەعمالەبەس
 مەن بېئىزم چى لەقەلېم دا ئەگەر
 بەس دەكەم لەوباسە، بۆزىرەك بەسە
 ئاخىرى ھامان بەگفتى والەپەست
 لوقمەى ئىقبال ھەتا زار ھاتبوو
 خەرمەنى فېرەونى ئەو ھات دا بەبا
- دەيكوژى يابەند، دەكا ئەو شای ئەسیر (۲۷۵۱)
 بەحرى ڤەحمى شا، لەبۆوى دیتەجۆش (۲۷۵۲)
 بى گوناھى كوشت يەك شا، شایى دى؟ (۲۷۵۳)
 لەو دوو حالەچاك دەبى مەعلووم ژار (۲۷۵۴)
 گورگ گورگى مردوو كوا ئازار دەدا؟ (۲۷۵۵)
 دەستى فاجير بەو نەگاتن ئەى فەتا (۲۷۵۶)
 ئىمەنى نېو فەقرە، بەو دا تۆ ڤرۆ (۲۷۵۷)
 زەربى پاچ ئەو لەت دەكا، دەيكا دزىو (۲۷۵۸)
 زەربى تېغ ناکا لەسايە، ھېچ ئەسەر (۲۷۵۹)
 ئەى برا چۆن تۆ دەچى نېو ئاگرى؟ (۲۷۶۰)
 بۆھەدەف نابى، كەتير باوئ يەوى (۲۷۶۱)
 بۆھەدەف بۆتېرو بۆى ھات ئىش و دەرد (۲۷۶۲)
 لەو دەكەونەخوار، ئاخىر دیتەبن (۲۷۶۳)
 چۆن خەراپتر دەشكى ئىسكى، گەرکەوت (۲۷۶۴)
 كېبر، شېركەبۆ خوداوەندى جېهان (۲۷۶۵)
 خۆت شەرىكى خوا دەزانى ئەى غەوى (۲۷۶۶)
 وەحدەتى مەحزە، نەشېركەخۆ، ئەو (۲۷۶۷)
 نەیدەزانى ئەو لەقېل وقالەكەس (۲۷۶۸)
 جى بەجى لەت لەت دەبن زۆريان جگەر (۲۷۶۹)
 دوو نېدام كرد، گەر لەنېو دى دا، كەسە (۲۷۷۰)
 ڤى وەھا چاكى لەفېرەونى دەبەست (۲۷۷۱)
 ئەو لەناكاو ھات و، لى دەبى گەروو (۲۷۷۲)
 خۆزگەھېچ شايبەك وەزىرى واى نەبا (۲۷۷۳)

ئاومېدبۇونى موسا (ع) لەئيمان ھىنانى فېرەون بەسەبەبى تەئسىرى قسەى ھامان

لەدلى فېرەون ...

- بېيدەكۆت موسا لەبۆ تۆم وىست وجود
 قودرەتېكى گەرنەبېتن پايدار
- نەیدەكرە قېسمەتى شاھىت وەدوود (۲۷۷۴)
 دامەنى بۆ قودرەتى وا، ئىعتېبار (۲۷۷۵)

قودرەتلىكى گەر بەناھەق بېتەدەس بى دىلە، بى چاۋە، بى رووح ونەفەس (۲۷۷۶)
 قودرەتلىكى گەر بەتۆ يان دا عەوام دىن و، دەى ئەستىننەۋە، لىت، چەشنى وام (۲۷۷۷)
 قودرەتى عارىيەتت دە، دەس خودا قودرەتى دائىم ھەتا ئەۋ، پىت بدا (۲۷۷۸)

كىشە و نىزاعى ئەمىرانى عەرەب لە گەل مستەفا(عليه السلام) كە ئەمارەت و قودرەت
 لە گەل ئىمە تەقسىم بىكە، تا نىزاع و ئىختىلافيكت لە گەل ئىمە نەبى، و جواب دانەۋەى
 مستەفا (عليه السلام) كە لەۋ ئەمارەتە ئەمن مەئموورم، و باس و گىفتو گۆى وان..

خولاسەى داستان ..

ئەمىرانى عەرەب زۆر بەتۈۋرەيى ھاتنەلەي پىغەمبەر(ص) و پىيان كوت كە ئەگەر ئەتۆ خۇت
 لەلەي خودا ئەمىر دەزانى ئاخىر ئىمەش ۋەك ئەتۆ ئەمىرىن، جا ۋاچاكە كە كارت بە ئەمارەتى
 ئىمە نەبى، پىغەمبەر بەۋانى فەرموۋ كە ئەمارەتى من حەقىقە بەلام ئەمارەتى ئىۋە مەجازىيە،
 ئەۋان قانع نەبوۋ و دەستيان بەمۇنازەعە و مۇشاھەرە كرد تا كو لە ناكاو ھەۋرىكى رەشى گران
 بار لە ئاسمان پەيدا بوۋ، بارانى باراند و سىلاۋىكى زۆر عەزىم بۆلەي شار ۋەرى كەوت و
 خەلىكىش دەستيان كرد بە شىۋەن و گریان و داد فىغان، پىغەمبەر بەۋانى كوت ئىستە ۋەختى
 ناسىنى حەقق و باتلە، ئەگەر ئىۋە راست دەلەن پىش ئەۋ سىلاۋە بگرن، ئەمىرانى عەرەب بۆ
 پىش گرى لە سىلاۋ نىزەكانى خۇيان دەنىۋ سىلاۋ ھاۋىشت تا بە پىشتىۋانى جادۋۋى خۇيان
 پىش سىلاۋ بگرن بەلام نەيان تۋانى، عەجزى خۇيان لى مەعلۇوم بوۋ لەۋ كاتەدا پىغەمبەر لكە
 دارىكى چۈۋكەى دە سىلاۋ ھاۋىشت لە ناكاو سىلاۋ رېى گۆرى، و بۆ لای دەشت و بىابان
 كەۋتە رېى، و خەلكى شار نەجاتيان بوۋ ..

بۆ نىزاع ھاتن ئەمىرانى عەرەب لای مۇھەممەد مستەفاى عالي نەسەب (۲۷۷۹)
 ئىمە فەرماندە و ئەمىرىن چەشنى تۆ بەش كە قودرەت، بگرە جا تۆ سەھمى خۆ (۲۷۸۰)
 سەھمى ئىمە بۆمە كافي بىت و بەس تۆش نەبى تامىع بەسەھمى ھىچ كەس (۲۷۸۱)
 دەيكوت ئەحمەد داى بەمن مىرى ئەحەد سەرۋەرى ھەم ئەمرى مۇتلەق تائەبەد (۲۷۸۲)
 ئىستەدەۋرى ئەحمەدەۋ دەۋرانى ۋى ئىۋە بگرن زۆر قەۋى فەرمانى ۋى (۲۷۸۳)
 قەۋم كوتيان ۋەك ئەتۆ ئىمەش ئەمىر داى بە ئىمەش حوكمى مىرى خۋاى قەدىر (۲۷۸۴)
 بىيىكوتن مىرىم لەلەين بارىيە داى بە ئىۋە بۆزىيان بۆ عارىيە (۲۷۸۵)
 مىرىەتى من تا قىامەت جارىيە تىك دەچى ھەر مىرىە تىك بى، عارىيە (۲۷۸۶)

- قەوم کۆتیان ئەى ئەمىر جا بەسكەتۆ
هەورەكى نارد ئەو خوداوەندى لەسەر
هات سىلاويك مەهيپ، بۆ لايى شار
دەيكوت ئەحمەد ئىستەوختى ئىمتىحان
يەك بەيەك خستيانەسىلاو نيزەيان
جا، لکىكى خستەسىلاومستەفا
نيزەکانى خستراپوون نيو ئاو
نيزەکانيان ون لەنيو ئاو بوون، ئەوان
هيممەتى والای، لەلک،سىلاوکهدى
کارى وایان گەر لەوى دى بى گەزاف
غەبرى سى کهسیان کهبوون بى حەد حەسوود
قودرەتى ناحەق وەهايه زۆر زەعیف
نيزەکانت تۆ لەگەل، لک گەر نەدى
سەیلی تیزی مەرگ، نیوى وانى برد
پىنج کەرەت نیوت دەکوترى بەردەوام
تینگەى گەر، من لەبۆتۆم وىست سەفا
دووور دەکەم لەوئاوخورەت تۆ زارو خوار
چون لەنيو ئەو ئاخوڤر، ئىنسان و کەر
من عەسام ئىستاکەبۆیەگرته دەست
تا تۆ نابوود کا دەبیتەئەزديها
تۆ کەحەزىای شاخ و کىوى بى ئەمان
ئەووعەسايەى من نموونەى دووزەخە
خۆ دەنا، بۆت نیو ددانى من قەفەس
ئەو عەسايەم دار کەبوو، ئىستاکەمار
- عیللەتى زیاد وىستنت تۆ بىژەو؟
هات سىلاويك،گرتى دەو رو بەر
کەوتەنيو عالم هەراو هوریاو هەوار
تا بىي وەهم و گومان بۆ عام عەيان
تاکوسىلاو بى تەواو، نەى بى زىيان
ئەو لکەبۆ حاکم و فەرمانرەوا
گشتيانى برد دەگەل خۆى ئاو بەتاو
ما بەتەنها، لک لەسەر ئاو، پاسەوان
رووى دەسووراند چوولەبۆ يەك لايى دى
کرديان مىران لەترسان ئىعتىراف
بەو دەيان کۆت ساحیرە چون بوون جەحوود
قودرەتیک گەر بووئەسىل وا بوو شەریف
چاو کەنيوى وان و، نیوى ئەحمەدى
نیوى ئەحمەد جاويدانه، قەت نەمرد
گشتى رۆزان، تاکو دى رۆزى قیام
گەر کەرىش بى، بۆ کەرم هینا عەسا
بەو عەسايەم خۆين لەسەرتۆ دىتمەخوار
بوون لەئازارت هەموویان رەنجبەر
تا ئەدەب کەم بەو کەرانى زیدەپەست
تۆش کەئەزديهای لەکارى خۆت وەها
چاک بنۆرەتۆ لەحەزىای ئاسمان
خۆت دەلای پرووناک، لەزوولمەت دەربخە
چۆن لەبەندم رێى نەجانت دیتەدەدس؟
تا نەلەى کوا دوو زەخى پەر وەر دگار

لە بارەى ئەو مەتلەبە، کە هەركەس قودرەتى خوا بناسى پرسىار ناکا کە بەهەشت و

دووزەخ لە کۆين ..

کۆنى بوى دەیکاته دوو زەخ کردگار ئەو دە کاته داو، حەوا، بۆ بالدار (۲۸۱۱)

- تۆ ددانىت چارو بار دېشى ۋەھا
يا نەئاۋى زارى تۆ ھەنگۈين دەكات
شىن دەكا، ئەو بۆت، لەبن دەندان شەكەر
بى گوناھان جا مەدە، ئازار، بەدان
حەق دەكاتەخوین، نىل بۆ قىبىتيان
تا بزانى لىك جودان لای کردگار
نىل تەمىزى لای خوداۋەند بۆ دەھات
لوتقى ۋى، نىل عاقل و زانا دەكا
نىو جەماد عەقلى بەرھەمەت دادەنا
لوتقەباغىس بوو، جەماد بۆى ھات شعور
سەر جەماد عەقلى دەباراند کردگار
ھەو رو رۆزو مانگ و ئەستىران بەعام
دین لەكاتىك، بوو موعەيىنە بۆ ئەوان
فیر نەبوۋى بۆ ئەو ھە، لای پىغەمبەرەن؟
تا بکەى بۆ سەر عەساۋ بەر، تۆ قىاس
تاعەتى بەردو عەسا زاهیردەبى
ئىمەبۆ حەق تائىعین ئاگا، لەۋى
ئىمەۋەك نىل تۆ بزائە، ۋەختى غەرق
ۋەك زەۋىن زانا بزائەۋ، ھوو شىار
ئىمەۋەك مانگىن كەئەمرى بىست زوو
ئىمەچەشنى دار و بەر بگرن بەعام
- تۆ دەلەى ئەو دوو زەخە، ھەم ئەزدىھا
ئەو بەھەشتەھەم لىباسى جوان لەلات
تا بناسى قودرەتى حوكمى قەدەر
بىنەبىرت زەرەبەتى خۋای دوو جىھان
ئەو دەكا مەحقووز لەئازار سىبىتيان
غافلانى رېى دروست و ھوشيار
رېى لەقىبى بەست، سىبىتى دا نەجات
قەھرى ۋى قابىل ماخوليا دەكا
عەقلى لای عاقل بەنەقمەت لادەنا
قەھرە، باغىس بوو لەعاقل عىلم دوور
عەقلى عاقل قەھرى خۋای دى رۆى بەغار
گشتىيان دین و دەرۆن با ئىنتىزام
پاش و پىش ناكەن لەكاتى خۆ ئەوان
عىلمى وان ھات بۆ عەسا ھەم بۆ بەران
گشت جەمادى دىكە، بى پەردەۋ لىباس
بۆ ئىتاعەى گشت، جەماد موخىبەردەبى
ئىتتىفاقى نىن لەئاسمان و زەۋى
چۆن لەنىو دوو مىللەتانی كرد فەرق
چۆن كەقارۋونى لەخۆى دا بىردەخوار
ئەولەئاسمان جى بەجى دوو لەت دەبوو
گەر لەئەحمەدىان دەكرد زاهىر سەلام

جواب دانەۋەبەدەھرى كە مونكىرى ئولوۋھىيەتە، وعالەم بەقەدەم دەزانى

- دوئ يەكى دەيكوت كەعالەم حادىسە
فەلسەفى پىيكوت مەگەرزانىت حدووس؟
تۆ لەگۆ رانى ھەتاۋ زەرپرېك، كەنى
گەر كوكرمىك بى لەنىو مەدفووع دەفین
- فانىيەئەو چەرخە، ھەر خۋای وارىسە
كوا دەزانن حادىسى، ھەوران غىووس؟
كوا دەزانى، تۆ حدووسى ئەو سەنى
كوا دەزانى ئەوۋەل ۋدوایى زەمىن؟

- بۆيەوات کرد چون لەبابت بیستووہ
 گەرلەبۇعالم حدووس دەعوادەکەى
 پیندەکوت دیتم لەنیو بەحرى عەمىق
 بۇجیدال ئەو دوو، لەگفتو گۆ دەبوون
 چووم لەبۇ لای عالمى کۆ بوون لەوئ
 یەک لەوان دەیکوت کەگەردوون فانییە
 یەک کوتى عالم قەدیمەھەر بووہ
 پیندەکوت ئینکار دەکەى خەللاق ئەتۆ
 ئەوکوتى مەردوودە، بى بۆرھان لەلام
 بێنەبۇ من ھەرچى تۆ بۆرھانەلات
 پیندەکوت بۆرھانى من نىو گیانمە
 تۆ کەنابىنى لەزەغفى چاو، ھىلال
 باس کرا زۆر، ڕوون نەبوو ئەو ڕازەبە
 پیندەکوت یەک حوججەتم نىو دل نىھان
 لام یەقینەمن حدووسى ئاسمان
 ئەو دەلیلەى بۆ بەیان ناكرئ زەبان
 ڕازى گفتو گۆیى من پەیدایەگەر
 ئەشكى سوورم گەر لەسەر ڕووم بووقەتار
 ئەو کوتى ئەو ھەم لەلا بۆرھان نىیە
 پیندەکوت وایکوت بەزىرى باش غەش
 با بېتتەئیمتیحانى ئاخىرى
 عام و خاس با بن، لەحالیان با خەبەر
 ئاووئاگر بوو ن وەسیلەى ئیمتیحان
 با بچین ھەردووک، نىو نارى بەتین
 با دەنیو دەریا بخەین، خۆن ئیمەدوو
 جا لەبۇ نىو ئاگرى چوون ئەو دووان
 ئەو خوداخوازەلەئاگر بووى نەجات
- ئەحمەقى، کردت شتىک، نەتویستووہ
 بێدەلیل، بى شک کە خۆت ریسوادەکەى
 گفتوگۆیان بوولەگەل یەک، دوو ڕەفىق
 عالمیش جا، لای ئەوان دووکۆدەبوون
 تا لەوانم ئیتتیلاعیک دەسکەوئ
 بۆجیھان بى شک کە یەک کەس بانىیە
 خۆیەتى ساز کەر، ئەگەر سازکەر بووہ
 ھینەرى ڕۆژو شەوو، ڕەززا ق ئەتۆ
 ئەوقسەى دەیلەى لەرووى تەقلید، نەقام
 چون بەبى بۆرھان قەبوول ناکەم چ کات
 من لەنیو گیانم نىھان، بۆرھانمە
 من دەبینم بۆ دەبى تۆ لىم مەلال؟
 چەرخى گەردوون، کۆنەیاخىر تازەبە
 ئەو دەلیلەبۇ حدووسى ئاسمان
 چوونەنىو نار بۆ یەقین زان، بۆ نىشان
 چەشنى حال و ڕازى عىشقى عاشقان
 تۆ ببىنى لا غەرىم، ھەم ڕووى زەر
 عىللەتى وەى بووکەبى حەدجوانەیار
 لای عمووم جنى ئىعتىبار و جوان نىیە
 نیتەوہک من تۆ لەباشى، قەت چ بەش
 با ڕۆن ئەو دوو ڕەقىب نىو ئاگرى
 نىو گومان بۆ لای یەقین با بېنەدەر
 تا بەوان بن زىرى باش و غەش عەیان
 حوججەتى جاویدى حەیرانان، ببین
 چون دەلیلەى ئەو گرووھەین ئەمن و توو
 چوونەنىو ئاگر ئەوان دوو، بى دووان
 مونکىرى حەق مەرگ، بۆوى بۆ خەلات

- گوئ دەئىعلامى موئەززين ئەى جەۋان
قەت لەگەر نادات ئەو نىۋەى ئەجەل
سەد ھەزارچاران سىباقى نىۋ قىران
بۇ سىباقى موغجىزاتان و، جەۋاب
جا لەلام مەعلوم و رەۋشەن بوو ئەۋە
ھوججەتى مونكىر زەئىفەۋ ناتەۋان
مەنبەرىك كۈا لەۋ جىھانەى وا بەرىن
كۈا لەسەر مەنبەر دەكا يەك ھوو شىار
گەر لەسەر سىككان دەنووسرى نىۋى وان
سىككەىى شاھان دەبىى نابوود بەلام
نوقرەيەك يازىرەكم نىشان دەگەر
چەشنى قورئان نەيدى موغجىز ھىچ ئەحەد
ھىچ كەسى ناكات جورئەت قەت چكات
بت ھەۋىي غالب بى، بۇ غالب بە، يار
ھوججەتى ئەۋ كەس كەردى مونكىرى
بى خەبەر بوو ئەۋ كەزاھىر، بى گومان
فائىدەى ھەر زاھىرىكى باتىنە
- كۆتۈرۈپ با پروھى خام و ناتەۋان (۲۸۶۴)
چون موسەمما، سەدرە، والاىەۋ ئەجەل (۲۸۶۵)
پارەپارەى كرد پەردەى مونكىران (۲۸۶۶)
غالب و پىرۋزەتەنھا ھەر سەۋاب (۲۸۶۷)
حق لەلەى ۋەى بوو، كەدونىايى لانەۋە (۲۸۶۸)
بىزەيەك مەۋرىد كەسادق بن ئەۋان (۲۸۶۹)
گەر سەنا بىرېن لەسەر ۋى، مونكىرىن؟ (۲۸۷۰)
يادى عەھدى مونكىرى پەرۋەردگار؟ (۲۸۷۱)
عىللەتى حق بوۋى وان دەدرى نىشان (۲۸۷۲)
سىككەىى ئەحمەدەمىنى تا قىام (۲۸۷۳)
نىۋى تەنھا مونكىرىكى بى لەسەر (۲۸۷۴)
جاويدانە پاىەدارە، تا ئەبەد (۲۸۷۵)
زىاد بكا حەرفىك لەۋى ياكەم بكات (۲۸۷۶)
بارى مەغلۇۋ بان مەبە، ئەى نا لەبار (۲۸۷۷)
من فەقەت دىتم لەدونىا زاھىرى (۲۸۷۸)
موخبىرەبۇ ھىكمەتى زۆرى نىھان (۲۸۷۹)
ھەر ۋەكۈۋ سوود نىۋ دەۋايان دا، ونە (۲۸۸۰)

تەفسىرى ئەۋ ئايەتەكە(ماخلقنا السموات والارض وما بينهما الا بالحق) ئاسمان و زەۋى

ۋەھەى لەبەينى وان دا بۇ ئەۋەم دروست نەكردۈۋنەكەفەقەت زاھىرى وان بىين

بەلكەم بۇ مەنەۋى ھىكمەتى باقى و پاىەدارم چاكردۈۋنەكەئىۋەنايان بىين ..

- قەت چ نەققاش نەقش ناكاشكار
بەلكەتا مىۋان و گەۋران و منال
شادبىن مندال و دۇستان، جوان و پىر
گۈزەچاكەر گەرگۈزەچا دەكا
كا سەكەر،چاى كەردنەگەرگاسەى تەمام
گەرگۈخەتتاتان دەنووسن خەت بەفەن
نەقشى زاھىر ھات بۇ نەقشى نىھان
- تا بەنەفەع و سوود نەبى ئوممىد وار (۲۸۸۱)
غەم ۋەلانېن و،بىن بەۋ خۇشحال (۲۸۸۲)
يارو دۇستى زۆر قەدىميان بىتەبىر (۲۸۸۳)
نەك لەبەرگۈزە، لەبەر ئاۋ، وا دەكا (۲۸۸۴)
چاى نەكرد بۇكاسەچاى كەردبۇتەعام (۲۸۸۵)
بەس لەبەرخويتىدن،نەخەتيان ۋادەكەن (۲۸۸۶)
ئەۋنېھانەش داى نىھانى دى نىشان (۲۸۸۷)

- جا لەسى بېزىرەيەك يەك تا بەدە
 چى كۆتم مەن چەشنى شەترەنج واىەئەو
 ھەرتەكانىك بۇ تەكانى دواىەدئ
 ھەر وەھا تۆ بېتەبەرچاۋ گىشت جىھات
 دئ لەبۇ دووھەم، ھەوەل، وا بەر نەزەر
 جا، پلەى دووش بۆپلەى سى واىەخۇ
 شەھووتو خواردن لەبەرئاوى مەنى
 غەبرى زاھىر نەيدى كەودەن چاۋى وى
 بانگ بىكەى يا بانگ نەكەى تۆ گيا ئەگەر
 گەر سەرى وى با، تەكان دا جار و بار
 سەر دەلئى بىستم ئەمەن ئەى باى سەبا
 چونكەنازانى نەفام بېروا لەرئ
 ناعەيانەچى وەدەس دئ شانس خواز
 فېكرى سالم نەك ئەوەى ئەفسوردەبە
 خۇ دەسال پاشان دەبىنى ئىستەئەو
 بۇ ھەموو ئىنسان بەقەد بېريان ئەوان
 سەددى باش و سەددى پىش گەر چوون نەمان
 گەر لەرابوردو بنۆرئ بى گومان
 گفتو گۆى حەققو فرىشتانى زەمىن
 وبىستاشى ئەو لەئايەندەى دەدى
 جا دەبىنى تاكوئەسلى خۇى چووان
 چەندەد ل روون بىت وھەبى سەيقەلى
 ھەرچى زياد سەيقەل بوو،ئەوزىدەى دەدى
 ئەو سەفايەت فەزلى خوابى لا، ئەگەر
 چەندەھىمەت بى، دەبى كۆشش وەھا
 واھىبى ھىمەت بەتەنھا خواىەبەس
 ئىختىساسى خوا نەدا ھىچ كەس بەكار
- چۆنى فېكرت بىر دەكا، تا ئەو حەدە (۲۸۸۸)
 ھەر تەكانىك، دئ نەتىجەى دواىەئەو (۲۸۸۹)
 تاكوخەتم و ئاخىرى ئەو كايەدئ (۲۸۹۰)
 تارەقىبى خۆت بىكەى لەو كايەمات (۲۸۹۱)
 پلەپلەى نەردىوان تۆ بچىسەر (۲۸۹۲)
 تا دەچى سەربان، پاىەپايە، تۆ (۲۸۹۳)
 ئەو مەنى بۇ نەسلەھەم بۇ رەو شەنى (۲۸۹۴)
 بى تەكان ما گيانى وى وەك گياى زەوى (۲۸۹۵)
 پىتى لەنىو قور گىربووەكوا دىتەدەر؟ (۲۸۹۶)
 ئەو تەكانەھىچ كەنىتى ئىعتىبار (۲۸۹۷)
 پا دەلئى عاسىم دەبا بىروات، پا (۲۸۹۸)
 ھەر بەشانسى دادەنا وەك كۆپر، پى (۲۸۹۹)
 ھەر وەكووشانسى كەسىكى تەختەباز (۲۹۰۰)
 رئ دەچى و دەدېت ھەرچى بەردەبە (۲۹۰۱)
 ھەر بەچاۋى زاھىرى خۇى نەك بەخەو (۲۹۰۲)
 غەيب و ئاتى و خىرو شەربان لئى عەيان (۲۹۰۳)
 لەوحى غەبىى بۆدەخوئىرئ چاۋ،عەيان (۲۹۰۴)
 دىتەبەرچاۋى كەچۆن چا بوو جىھان (۲۹۰۵)
 گەر لەبۇ خۇى كرد ئادەم جى نشىن (۲۹۰۶)
 ھەرشىكى تا قىامەت دىتەدى (۲۹۰۷)
 ھەرچى دەش ھىت، تاقيامەت لئى عەيان (۲۹۰۸)
 ھىندەغەبىى بۇ دەبىتن مونجەلى (۲۹۰۹)
 زىدەترسوورەت لەبۇ وى دىتەدى (۲۹۱۰)
 كۆمەكى سەيقەل بلەى لای داد گەر (۲۹۱۱)
 (لىس للانسان الا ما سعى) (۲۹۱۲)
 ھىمەتى شای، قەت چ كات نايت خەس (۲۹۱۳)
 تا كو مەنعى كا لەقەسد و ئىختىيار (۲۹۱۴)

- خۇ بەلام بەد بەخت گەربۇى ھات ئىش
خۆشەختىك گەر لەحق بۇى ھات ئىش
ترسەنۇك تا ۋەختى شەرخۇى دا نەجات
شەخسى ئازا تاكو مەحفووز كا گىيان
ترس و غەم ئازاى لەبۇلاى پىش دەبرد
چون مەحەك بوو ئىبتىلاو ترسى گىيان
- روو بەرەوكوفرانى نىعمەت دەچتەپىش (۲۹۱۵)
زوو ۋەلاى حەق زىدەتر دەرواۋتەپىش (۲۹۱۶)
بۇ فىرار ئەو زۇر ۋەسىلان چا دەكات (۲۹۱۷)
ۋەختى شەر حەملەى دەكا، سەردوژمنان (۲۹۱۸)
ترسەنۇكىش ھەر لەترس و غەم دەمرد (۲۹۱۹)
شەخسى ئازاۋ ترسەنۇك زۇر لىك جىيان (۲۹۲۰)

ۋەحى ناردنى خوداۋەند بۇ مووسا (ع)كەئەى مووسا ئەمن خالىى تۇم و ئەتۇم

خۇش دەۋى..

- ۋەحىى بۇ مووسا خوداۋەند وا دەنارد
پىدەكوت عىللەت چ بوو؟ ئەى کردگار
پىدەكوت تۇ چەشنى ئەو مندالەۋاى
ئەو بەتەنھا دايكى خۇى لىدىارەبەس
دايكى گەرلىشى بدا زللان و مست
يارمەتى ناۋى لەھىچ كەس غەيرى ۋى
خەيروشەپرەت وىست لەمن تەنھاۋەس
غەيرى من خەلكت ۋەكوو بەرد ھاتەبىر
تۇ دەلەى(اياك نعبد)ۋەختى شىن
حەسرەلەو (اياك نعبد) موستەفاد
ۋا دەبوو مەفھووم لە(اياك نستەين)
ھەرئىتاعەى تۇ دەكەين تەنھاۋو بەس
- خۆشەۋىستى تۇ لەبۇم، تۇم ھەلبارد (۲۹۲۱)
تاكوئەنجام دەم ئەۋى من، يى زمار (۲۹۲۲)
دايكەكەى لىشى بدا ھەر ئەو پەناى (۲۹۲۳)
ھەربەۋى شادەۋبەۋى غەمبارەبەس (۲۹۲۴)
ئەو چەلەش ھەرخۇى دەۋاۋەش ۋى دەخست (۲۹۲۵)
دايكەتەنھا گشتى شەرپرە خەيرى ۋى (۲۹۲۶)
غەيرى من تۇ پرووت نەكردەھىچ كەس (۲۹۲۷)
جا منال بن ياجەۋان بن، يا نەپىر (۲۹۲۸)
من لەغەيرت بۇ بەلا (لانىستەين) (۲۹۲۹)
تا رىيا لابەن لەتاعەتەيان عىباد (۲۹۳۰)
ئىستىعانەمونحەسىر لەخۋاى موەين (۲۹۳۱)
ھەرلەتۇكۆمەك دەكەين داۋاۋو بەس (۲۹۳۲)

توۋرەبوۋنى شا لەيەكىك لەھاۋ نشىنانى خۇى و تكا كردنى كەسىك بۇ ۋى ۋەبۇل

كردنى شا، تكاى ئەو كەسەو نا پەمەت بوۋنى ئەو ھاۋنشىنەى شا، لەتكا كاركەبۇچى

تكات كرد؟

خولاسەى داستان ..

شاھەك لەيەكىك لەھاۋنشىنانى خۇى توۋرەبوو، و وىستى كەبەشەمشىرسەرى ۋى لىۋەكا ھىچ كەس لەنيزىكانى شا جورئەتى نەكرد كەبچىتەپىش وتكاى بۇ بكا، لەۋبەنەدا تەنھا عىمادو

لمولک کەشەخسێکی موحتەرەم و شەریف بوو ھاتە پێش و تکاوی بۆ کرد، شا لە و کاتەدا تووڕەیی نەما و شەمشیرە کە ی خۆی دە کالان ناو و لە پاشان کوتی گوناھێ ئێو خەرابکارە بە ئەندازە یەک سەنگینە کە ئەگەر تەواوی دنیا تکیان کردبە لەوی خۆش نە دەبووم .. بەلام گەورەیی مەقامی مەعنەوی عیبادولمولک بە ئەندازە یەک کە ناتوانم بە قەسە ی نە کەم، جا ئێو کابرا موجدیمە ی بە خشی و ئازادی کرد بەلام ئێو کابرایە هیچ لە تکاوی عیبادولمولک خۆشحال نە بوو، بە لکەم دلێشی لێ ئێشا، و دۆستایەتی چەند سالە ی لە گەڵ وی قەتە کرد، تاکو رۆژێک یەک نە فەر ئەوی سەر زەنیش کرد و پیتی کوت بۆ لە گەڵ کە سێک کە ئێو ھەموو چاکە ی لە گەڵ تۆ کردوو خەراپە ی دە کە ی؟ کابرای موجدیم جوابی داوێ ئێمە لە و وختەدا بە گیان و دل دەم ویست کە بە دەستی شا، فانی بێم و پێم خۆش بوو کە ئێو ی کە پیتی خۆشە لە گەڵ من ئەنجامی بدا بەلام عیبادولمولک مانعی ئێو فیداکاریە ی من بوو و لە ئاکام دا نە ییشت کە ئێو ئیفتیخارە نە سیدی من بێ ..

۲۹۳۳)	دەبەھە ویست لای با لە سە فحە ی رۆژگار	۲۹۳۳)	وا بەرق داچوو لە دۆستیک شەھریار
۲۹۳۴)	لێ وە کاتن تا لەوی بەو جورمە، سەر	۲۹۳۴)	شا، لە کالان شیرە کە ی ھینایە دەر
۲۹۳۵)	بۆ تەکا کە ریش نە بوو مە جوود چ کەس	۲۹۳۵)	نە ی بوو جورئەت کەس کە ھە لکێشی نە فەس
۲۹۳۶)	بۆ تەکا، مومتاز وە ک ئەحمەد دە چوو	۲۹۳۶)	غەیری وە ی نیوی عیبادولمولک بوو
۲۹۳۷)	جی بە جی شا، تیغی قەھری دادەنا	۲۹۳۷)	راپەری زوو کە و تە تە عزیم و سەنا
۲۹۳۸)	ھەر بە دیشی کردبێ پۆشیم ئێو	۲۹۳۸)	جا کوتی دیویش کە بێ، بە خشیم ئێو
۲۹۳۹)	من لەوی رازیم ھەشی بێ سەت دزیو	۲۹۳۹)	چون لە بۆ ئە کارە پێی تۆ ھاتە نیو
۲۹۴۰)	من بە خاتەر تۆ دە بە خشیم رق ، ھەزار	۲۹۴۰)	چونکە زۆرت تۆ ھە یە فەزل و و یقار
۲۹۴۱)	ویستی تۆ یە چونکە ویستی من ، یە قین	۲۹۴۱)	ناتوانم ویستی تۆ بێخەم زەمین
۲۹۴۲)	ئینتیقامی بۆ دەھات ئێو شەخسە ، ھەر	۲۹۴۲)	ئاسمان و عەردی لێک دا یا ئەگەر
۲۹۴۳)	ھەر دە بوو دانێ لە ژێر ئەو تیغە ، سەر	۲۹۴۳)	زەرپەر زەرپەر ، بۆی تەکا کار بان ئەگەر
۲۹۴۴)	من حجابی فەزلی تۆم ویست ، لابنیم	۲۹۴۴)	نامەھوئی میننەت لە سەر تۆ دابنیم
۲۹۴۵)	ئە ی سیفات نێو سیفاتێ من ، دە فین	۲۹۴۵)	ئێو ھە تۆ نەت کرد ، ئەمن کردم یە قین
۲۹۴۶)	حەملی تۆم کرد، حەملی من تۆ کوا دە کە ی؟	۲۹۴۶)	پیت دە کەن ئێو کارە نە ک خۆت وا دە کە ی
۲۹۴۷)	تۆ کە فی دەریای مە حەببەت حامیلە	۲۹۴۷)	(ما رمیت اذ رمیت) ھەت ، شامیلە
۲۹۴۸)	زۆر عەجەب ، یە خسیری ھەم فەرمان پەرەوای	۲۹۴۸)	بگرە لای (الا) قەرار ئیستا ، کە (لا) ی

- ھەرچى تۆ دات، تۆ نەبوۋى دات، شايدەداي
 ئەو كەسەي تىغى لەسەر لاڭرد تىكا
 بۆ عەدوۋ، بۆ ئەكەسەي بۆي كىرد تىكا
 لەو شەفەيەي خۆي دەبوۋ بىگانەئەو
 چۆن مەگەر مەجنۇنەدۆستايى بېرى
 ئەو دەمەي نەي ھېشت كەتېغ لا با سەرى
 ۋاي نەكرد ئەو بەلكەلەو بىزار بوو
 موسلىچىك پىتىكوت ئەتۆ بۆ ۋا دەكەي؟
 گيانى تۆي دەكېرى لەشا، ئەو يارى خاس
 حەق نەبوۋ ۋاكەي كەكردباشى بەدى
 ئەۋكوتى بۆ شا دەبىي گيان بى نىسار
 دەمەھويست جىم، ۋا، لەلاي يەزىردان ھەبا
 رەحمەتم ناۋى بەغەيرى زەربى شا
 ھەر لەبۆ يەش غەيرى شام من لادەنا
 گەر بەقەھرىش لىۋەكەتن ئەو سەرم
 كارى من سەر دان و تەن بەردانەھەر
 فەخرەبۆ ئەو سەركەشا، بىكا فەنا
 شەۋ كەشا كىردى بەچەشنى قىرى رەش
 ھەرچى دەۋرى دا لەشا ۋ، شا بىنەئەو
 ھىچ عىبارەت ھالى ۋى نا كا بەيان
 چۈنكەئەو ئەسمائو ئەلفازى جوۋان
 (علم الاسما) ئىمامى ئادەمە
 جىسمى ئىنسان گەر لەقور بوو ئاشكار
 بۆ حەقايىق بوون بەپەردەھەرف ۋدەم
 گەرلەيەك رى روون دەكا ئەسراپەيان
 ئەو بەسە، بىن شك ھىدايەت خوايەلاي (۲۹۴۹)
 لەو تىكا كارەگەلىكى دىل شىكا (۲۹۵۰)
 پروۋى دەسوۋراند نەك سەلامىك لەو بىكا (۲۹۵۱)
 مان عەجەب لەۋخەلك ۋبۆ ئەفسانەئەو (۲۹۵۲)
 لەو كەسەي كەگيان ۋ ژيانى ۋى كېرى (۲۹۵۳)
 تۆزى بەرپىتى ۋى دەبا نابا سەرى (۲۹۵۴)
 زۆر بەرق داچوۋ لەۋەي، بۆي يار بوو (۲۹۵۵)
 بۆ جەفا بۆ ناسحت ئىچرا دەكەي؟ (۲۹۵۶)
 ئەو دەمە،تۆي كىرد لەمل لىدان خەلاس (۲۹۵۷)
 خاسسەزۆرىشت لەۋى تۆ چا كەدى (۲۹۵۸)
 بۆتىكا كىردن، لەبۆ ئەو ھات بەغار؟ (۲۹۵۹)
 جىنى نەباۋە،ھىچ رەسوۋلىك مۇجتەبا (۲۹۶۰)
 غەيرى ئەو شايمە ئەمن ناۋى پەنا (۲۹۶۱)
 چۈنكەتەنھا شام بەدۆستم دادەنا (۲۹۶۲)
 شىنست گيانى دى دەنېرى بۆ بەرم (۲۹۶۳)
 كارى شاي شايانى من بەخشىنى سەر (۲۹۶۴)
 نەنگەبۆ ئەو سەركەغەيرى شاي، پەنا (۲۹۶۵)
 خۆي عىۋەزناكا بەسەت رۆزانى گەش (۲۹۶۶)
 فەۋقى قەھرو لوتف ۋ كىفرو دىنەئەو (۲۹۶۷)
 چۈنكەھالى ۋى لەنىۋ پەنھان نىھان (۲۹۶۸)
 چاكرۋى فىكرى ئىنسانى ئەۋان (۲۹۶۹)
 خۆ نەبوۋ تەعلیم بەھەرفان ئەو دەمە (۲۹۷۰)
 گىشتى ئەو ئەسمای لەتېف بوون لىل ۋ تار (۲۹۷۱)
 تاكو مەعلۇوم بىن لەبۆ ئىنسان بەجەم (۲۹۷۲)
 خۆلەزۆر رېتى دى دەكا ئەسراپ نىھان (۲۹۷۳)

جواب دەانهوهی خەلیل بەجەبەرئیل لەو کاتەدا کەلێی پرسی (الک حاجه)جوابی داوه(اما الیک فلا)..

- من خەلێلم ئێستە، ئەو وەک جەبەرئیل
فێر نەبووئەو هیچ ئەدەب لەو جەبەرئیل
چیت دەوێ تۆ؟ تا ئەمن یاریت بکەم
جا خەلیل پێیکوت بڕۆ زوو ئەو جەناب
ئیرتیبائی موئمینان و کردگار
بیستبایان گەردلان وەحی نیشان
گەرچی ئەو مەحوی خودایەو بێ سەرە
کردهوهی وی، کردهوهی شایە، بەلام
ئەو شتە کەعەینی لوتفەلای عەوام
عاممەدەردو میحنەتی زۆری دەوێ
چون حەرووفی واسیتە، ئەو یاری غار
جا دەبی بی بێ بەلاو دەردو شعور
قیسمەتیک بەو دەنگەکەر تر بوون بەلام
چەشنی ئاوی نیلەئەو دەردی شەدید
عاقیبت بین شادە، نیتی دەردەسەر
چون دەزانێ هەرچی چاندی لێرەدا
چون عقوق دەچیان لەبەر خۆیان کەنین
چونکەمونکیر بەس لەبەر ئینکار ئەو
بەل عەدوو تا با حەسەد مەقهور بکا
بۆ تەماع فەزڵ و ھونەر بوون ئاشکار
بۆبەرسیت، بۆدەکەو وائەو سەنی
گەر کوسوورەت ھەر بەخاتر سوورەتە
ئەو سوئالەتا عەیان بێ فائیدە
تۆ لەبەرچی فائیدەو داوا دەکەو؟
جا، نقووشی ئاسمانان و زەمین
- نەمدەویست ئەو بۆ بەلا بێ، بۆم دەلیل
تا بپرسیتن لەوێ دەو ویست خەلیل
یا دەنا را کەم بکەم ئازار کەم
واسیتەو (بعدا لعیان) دیتێ عەزاب
بەس نەبی مورسەل دەکاتن بەر قەرار
لەو جیھانەحەرف و دەنگ بێ سوود دەمان
کاری من ناسکترەلەو سەر وەرە
لای منی سست، بەدبووکاری وی تەمام
قەرەرئەو لای نازەنینانی کیرام
تاکو فەرقي قەرەر لوتفی دەسکەوێ
لای ئەوێ واسیل بەحەق بوو، خارەخار
تا کووووحی ساف، حرووف دانێ لەدووور
بەعزەکی سافیش دەبوون عالیمەقام
بۆ شەقی خوین، ئاوی سافەبۆسەعید
چاک دەچینی ھەرچی بەردی زێدەبەر
بۆزی مەحشەر سوودی زۆری وێدەدا
بەلکەبۆ قازانج و ریبج و سوود، چنن
مونکیری ناکات چکات ئیزھار ئەو
یا لەنیو عام فەزلی خۆی مەشھووربکا
بێ مەعانی سوورەتان نایەن بەکار
چونکەسوورەت نەفتەمەعناش پرەوشەنی
ئەو ھەراو ھوریای سوئال تۆ بۆ چتە؟
وانەبێ گەر، خۆ سوئال کردن بەدە
لێک جودان چون فائیدەو شت، وا دەکەو
سوورەت و زاهیر لەوان، مەقسوود، نین

ئىنسىجامى ۋا ، لە دونيا بىن حەكىم غەيرە مومكىن ، چۆن دەبى جا ، سود عەدىم؟ (۲۹۹۹)
بۆ ھەدەف دەكرى ھەمام نەقش و نىگار جا، ھەدەف عالى بىن يا نا لەبار (۳۰۰۰)

سوئال كوردنى مووسا (ع) لەخودا كە (خلقت خلقا و اهلكتم؟) ۋجواب دانەۋەبەو ..

خولاسەى داستان ..

رۆژنىك ھەزرەتى مووسا ھەرزى خوداى كرد كەئەى خوداۋەندى ھەكىم عىللەت جىيەكەخەلايق چادەكەى دوايەش لەبەنيا ن دەبەى؟ (لازمەكەئەو نوكتەبكوترى كەسوئال كوردنى مووسالەپرووى ئىنكار و ئىعتىراز نەبوو بەلكەم دەى وىست كەئەو مەتلەبەلەعالم مەعلوم بىن) خوداۋەندى والا مەقام ھەرمووى مىقدارىك گەنمى بچىنەو چاك موازەبەتى لى بكەتا رازى خەلق ۋەنەى خەلايق لەتۆ مەعلوم بىن، مووسا تىبى دەستور دەنكەگەنمەكانى چاندن وزۆر باشى ئاگا لىبوون تا كۆبوون بەمەزەعەبەكى زۆر جوان و كەمكەمەگەنمەكان گەيشتن و مەزەعەلەزىر نوورى ھەتاو ھەك ھەرىركى زەركووب دەدرەو شاۋە، ۋەختى دروون ھات، مووسا داسىكى بەدەست گرت و گۆلە گەنمەكانى دەستەدەستەدروون ..لەو ھالەدا لەغەبەۋەبۆ ۋى نىدا ھات كەئەى مووسا بۆ ئەو ھەموو گەنمەت چاند و ئاگات لىبووۋئىستاش دەى درووى؟ بەو جوورەرازى خىلقەت ۋەنەى مەو جوودات لەعالم مەعلوم بوو..

ۋاى لەھەق مووسا دەپرسى ئەى خودا	بۆ ئەۋەى چاكت دەكر تىكت دەدا؟ (۳۰۰۱)
نىرو مېى زۆر دلەسەن، تۆ چادەكەى	دوايەبۆجى تۆ ئەوان ئىمحا دەكەى؟ (۳۰۰۲)
ھەق كوتى زانېم كەئەو پەرسىارى تۆ	پىنى نەكردى غەفلەت و ئىنكارى تۆ (۳۰۰۳)
من دەنا تەنېم دەكردى ھەم عىتاب	بۆ سوئالى ۋام، دەدا پىنت من عەزاب (۳۰۰۴)
بەلكەدەت ۋى ۋابكەم بۆ تۆ بەيان	ھىكمەت و رازو بەقات لى بى عەيان (۳۰۰۵)
ئاكوتاگا كەى لەۋى عالم بەعام	تابكەى كامىل بەۋى تۆ شەخسى خام (۳۰۰۶)
گەرچى ئاگاى، تۆ دەكەى ۋا پەرسىار	ئا بىن ھىكمەت لەبۆ عام ئاشكار (۳۰۰۷)
نىسفى عىلمەخۆ سوئالى ۋا دەنا	كوا نەزان قەت پىنى لەجىنى ۋا دا دەنا؟ (۳۰۰۸)
ھەرلەدانىش جواب ۋسوال پەيدا دەبن	ۋەك لەئاۋو خاك دروو، وگۆل چادەبن (۳۰۰۹)
دېن لەدانىش، ھەم زەلالەت ھەم ھودا	ۋەك بەباران، تال و شىرىن خوا دەدا (۳۰۱۰)
ئاشناىى، جىگەبوغزو يارىيە	خۆش غەزا، جىنى سىحەت و بىمارىيە (۳۰۱۱)
خۆى بەنا ئاگا نىشان دا، ئەو كەلىم	ئا كو نا ئاگا بكا، لەو سور عەلىم (۳۰۱۲)

- خۆم دەدەم نیشان بەنا ئاگا، منیش
 كەرفرۇشان زاهیرەن دەعوا دەكەن
 وای بەمووسا كوت خوداوەندى كەرىم
 تۆ بچىنەقىسمەتیک تۆوى لەعەرز
 گەرکوچاندى و پىگەشت مەحسولى وى
 داسى گرتەدەس درووى ئەوكشتزار
 بۆ دەچىنى، باش ئاوى پىندەدەى؟
 دەيكوت ئەى رەب بۆيەمن دەبرم ئەو
 نارەوايە بچتە نىو كادىن، دان
 نارەوايەتیکەلاو بن ئەو دووان
 حەق كوتى كى دانىشى وای دا بەتۆ؟
 پىندەكوت بۆم هات لەلايەن تۆ تەمىز
 رووح گەلىك هەن ساف لەدونیا بى زمار
 نىن سەدەف وەك يەك لە جىگا و مەرتەبە
 لازمە بكرىن بەدو باش، لىك جودا
 بۆيەبوون عالم لەدونیا ئاشكار
 گەنجى پنهان بووم، كوتى پەر وەر دگار
- چەشنى ئەغيار جواب دەدەم بەو جا، منیش (۳۰۱۳)
 تا كوبفرۆشن كەرى خۆ، وا دەكەن (۳۰۱۴)
 بۆ جەوابت بگرەگوئى تۆ ئەى كەلىم (۳۰۱۵)
 تا وەدەست بىت جوايىك، جوان و تەرز (۳۰۱۶)
 خۆشەجوان بوون وەك دەبوو مەئموولى وى (۳۰۱۷)
 جا نىداى بۆ هات لەلايەن كردگار (۳۰۱۸)
 گەر گەشت، بۆچى سەرى وى لىدەدەى؟ (۳۰۱۹)
 چونكەگەنم و كا، دەبىنم پىكەو (۳۰۲۰)
 كاش لەنىو دان دا، دەچى بۆلاى نەمان (۳۰۲۱)
 والەچاكە، لىك جودا بكرىن ئەوان (۳۰۲۲)
 تۆكەخەرمانت لەدانىش كرد، وەكو (۳۰۲۳)
 حەق كوتى نەم بى ئەدى من بۆ تەمىز؟ (۳۰۲۴)
 رووحى ناپاكىش گەلىك لىل و تار (۳۰۲۵)
 ئىك دورى تىدايە ئىكىدیش شەبە (۳۰۲۶)
 هەر وەكوو دەكرىن جودا لىك گەنم و كا (۳۰۲۷)
 گەنجى حىكمەت تا نەمىنى نا ديار (۳۰۲۸)
 بىكەجا تۆش گەو هەرى خۆت ئاشكار (۳۰۲۹)

بەيانى ئەو مەتلەبەكەرووحى حەيوانى وەقلى جوزئى و وەهم و خەيال وەك (دۆ) وان،

پووح كەدەو دۆيەدايەوەك پۆن وایەكەپنهانە..

- جەو هەرى سىدقت خەفى بوو نىو درۆ
 ئەو درۆيەت ئەو تەنەى فانى توو
 زۆر لەمىزەدۆى تەنت بوو ئاشكار
 تا دەنىرئ يەك رەسوول لای تۆ خودا
 تا كو ئەو گۆزەى بەفەن وا، دا تەكان
 يا نە، يەك خواهانى وەحى، گوئى بدا
 وەحىي مە، مەحفووزدەكەن گوئى موئىنىن
 هەررەكوو دايكىك بەگوفتار گوئى منال
- چەشنى تامى خۆشى رۆن، نىو تامى دۆ (۳۰۳۰)
 راستىشت گيانى رەببانى توو (۳۰۳۱)
 رۆنى گىانت بوو لەنىو وى نا ديار (۳۰۳۲)
 تا تەكان بەو دۆيى نىو گۆزەت بدا (۳۰۳۳)
 تا بزانم من لەنىو من بوو نيهان (۳۰۳۴)
 بەو كەسەى جوزئىكەلەو شىرىن ئەدا (۳۰۳۵)
 گوئى وەها بۆداعىيانى حەق، قەرىن (۳۰۳۶)
 پرىكا جا، دىتەگوفتار خۆشحال (۳۰۳۷)

- گەر نەبىسىڭ گوفتوڭۇ دايكى منال
كەپرې زىكماك لالە، دائىم بى زەبان
لال و كەربوون ئافەتتىكەبۇ بەشەر
بى موعەللىم ناتبەتەنھا خودا
يا وەككو ئادەم كەدای بەو عىلم، رەب
يا وەككو عىسا بەتەعلیمى وەدوود
تا بەيان كات و بلې خۇ، وا نىيە
لازمەزۇر كۆشش و رەنج و تەلاش
رۇن لەنىو دۇ ناديارەۋەك عەدەم
ھەرچى پىت مەو جوودە، پىستە، وا نىيە
دۇ، كەكۇن بوو لەو نەگىرارۇنەكەى
دەس بەدەس كەتۇ، بەدانىش دۇى بەدەن
چونكەئەو فانى دەلىلى باقىيە
- بى گومان تۇ، ئەو دەبىنى، دوايە، لال (۳۰۳۸)
ناتىق ئەۋكەس بوو لەدايىكى بىست بەيان (۳۰۳۹)
ھىچ وتەو تەعلیم، لەۋى نا كا ئەسەر (۳۰۴۰)
گىشت سىفانى ۋى لەعېللەت بوون جودا (۳۰۴۱)
بى حىجابى دايەنو دايىك و سەبەب (۳۰۴۲)
ھاتەگوفتار ئەو دەمەى بۇى ھات وجود (۳۰۴۳)
ۋەك دەلېن پىم ئىۋە، دايكت زانىيە (۳۰۴۴)
تا لەنىو دۇ، بىتەدەر، ئەو رۇنى باش (۳۰۴۵)
پەرچەمى خۇى راۋەشانى، دۇ، من كەھەم (۳۰۴۶)
ئەسل و راستىت ئەو ھەيەپىت فانىيە (۳۰۴۷)
تاكو رۇن نەگرى لەۋى خەرچى نەكەى (۳۰۴۸)
تا ئەۋەى پىنھان بوۋەلىت، وىت بدەن (۳۰۴۹)
شىۋەنى مەستان دەلىلى ساقىيە (۳۰۵۰)

مىسالەكى دىكە لەو بارەدا ..

- شىر لەسەر پەرچەم تەكان بخوا ئەگەر
گەر نەبا لەو باى نىھانى ھىچ تەكان
بەو دەزانى با، سەبابەيا دەبوور
جىسمى ئىمەچەشنى ئەو شىرەى عەلەم
بىر لەمەشرىق بى ئەگەر ئەۋباى سەبا
شەرق و غەربى بايى بىرت روو بەروون
مانگ جەماد بوو مەشرىقى وىش بوۋجەماد
شەرقى رۇژىكى كەباتىن روون دەكا
چونكەگەركو رووح لەنىو تەن ھاتەدەر
گەركو نەش بى تەن بەلام رووح بى تەمام
ۋەك دەبىنىتن لەخەو دا چاۋمان
ئەى فلان، چون مردنەبۇ خەو برا
- ئەو دەدا بۇ مان لەباى پىنھان خەبەر (۳۰۵۱)
لەو ھەۋا شىر چۇن دەجوۋلا، بى گىيان؟ (۳۰۵۲)
بەو تەكان مەخفى دەكا زۇر چاك زھوور (۳۰۵۳)
فىكرى مە، دەيدا تەكان ئەو، دەمبەدەم (۳۰۵۴)
گەر لەمەغرىب بى دەبوورە، گەل، ۋەبا (۳۰۵۵)
چەشنى غەربو شەرقى تاۋ، تارىك وروون (۳۰۵۶)
گىيانى گىيانى گىانە، مەشرىق بۇ فوئاد (۳۰۵۷)
رۇژى ئاسمانان لەحاس ۋى زەررەكا (۳۰۵۸)
تازەناكتان لەرۇژو شەو نەزەر (۳۰۵۹)
بى شەۋو، بى رۇژ ھەيتى ئىنتىزام (۳۰۶۰)
گەرچى نىن مانگ و ھەتاۋى ئاسمان (۳۰۶۱)
لەو برايەچاك بىناسەئەو برا (۳۰۶۲)

- فەرعی بێدارى مەزانه‌خەونى خۆت
 وهختى خەو گيانت دەبينى وهسفى حال
 جا بەدووى تەعبير دەچى تۆ کۆ بەکۆ
 بێژەبى تەعبيرى ئەو خەونەم چىيە؟
 خەونى وا موختەس عەوام بوو نەک خەواس
 لازمەفيلک لەسەر پشت بچتەخەو
 خەونى هيندوستان نابىنيت کەر
 ڕووچى گەورەى فيل لازم بوو هەتا
 چون لەرۆژدا زۆرى هيندوستان دەوئ
 (اڤروا الله) کارى هەر ئەو باش نىيە
 فيل کەنى بۆخۆت لەبۆغەم دىل دەکەى؟
 چاو لە کىمىاسازکەرانى ئاسمان
 هەن گەلىک نەققاش لەجەووى ئاسمان
 گەرتۆ نەت دى خەلقى دڵ بۆن خۆش و جوان
 دىن ئەسەردائىم بەسەر ئىد ڕاکى تۆ
 وای لەخەودى ئەدەمى عالىجەناب
 جا هەمووزەنجىرى کردن پارەئەو
 هيند لەخەو دىن ئەوەى نىشانەبوو
 خاک بەسەرگشت عەقڵ وهۆش وىر دەکا
 وا لەبۆمان هات وتارى ئەحمەدى
 لادەنى دڵ ئەو دەمى دارەلغروور
 تا بەيان بى ئەو حەدىسەى ئەحمەدى
- تا يەقىن حاسل نەبى لەو بارەبۆت (٣٠٦٣)
 تۆ کەناى بىنى لەپاشى بىست سأل (٣٠٦٤)
 تا بلىن تەعبىرزاناىان بەتۆ (٣٠٦٥)
 هەرچى فەرعى کۆت بەوہزانا نىيە (٣٠٦٦)
 چون بەلوتفى خوا خەواس بوون ئىختىساس (٣٠٦٧)
 جا ببىنى خەونى هيندوستان ئەو (٣٠٦٨)
 چون لەهيندوستان کەر نەکراوہدەر (٣٠٦٩)
 بچتەهيند ئەو زوو لەخەو دا، ئەى فەتا (٣٠٧٠)
 شەو لەخەو دا زۆربەتوندى دەچتەوئ (٣٠٧١)
 (اڤرجى) زەنجىرى پنى کەللاش نىيە (٣٠٧٢)
 بت هەوئ گەر،خۆت بەفيل تەبدىل دەکەى (٣٠٧٣)
 گوئ دەنەغمەى دى لەلاى مىنا گەران (٣٠٧٤)
 قەلىبى ئىمەو تۆ دەنەقشىنن ئەوان (٣٠٧٥)
 چاوکەلەو ئاسارى دىن بۆتۆ لەوان (٣٠٧٦)
 شىن دەبن گىاى زۆر جووان لەو خاکی تۆ (٣٠٧٧)
 خاکی هيندوستانى دڵ، ئەو بى حىجاب (٣٠٧٨)
 مولکى لانا، ون دەبو ئەو جارەئەو (٣٠٧٩)
 هەرچى دىتى، ڕاپەرى و، دىئوانەبوو (٣٠٨٠)
 لەت بەلەت ئەو هەرچى بى،زەنجىر دەکا (٣٠٨١)
 گەر لەنپۆ دڵ بىت نوورى سەرمەدى (٣٠٨٢)
 دەچتەوہجىنى شادمانى وجىى سروور (٣٠٨٣)
 گوئ دەئەوداستانى دى ئەى موہتەدى (٣٠٨٤)

داستان لەو قەرارە بوو کە پاشايەک کورێکی جوان و ھونەرمندی ھەبوو.. رۆژێک پاشا لەخەو دا دیتی کە کوپرەکەى مردوو، بەپەريشانی لەخەو ڕاپەری، کاتیک دیتی کەئەو فاجیعەلەخەو دا بوو، زۆر خۆشحاڵ بوو، و تەسیمی گرت کەلەوێ پاش ژن بۆ ئەو کوپرەجوانەى خۆى بىنى تا لەو ئیزدیواجەمندالێک بێتەدوونیا، تا ئەگەر کوپرەکەى بەراستی بمى یادگارێکی لەوى ھەبى ..پاش گەران وجستو جۆیەکی زۆر، عاقیبت، شا، کچىکی جوانى بۆ لەبنەمالە یەکی بەدین و

پاك و ئەھلى تەقۋا پەيدا كىرد بەلام كچەكەلەخانەدانىكى فەقىر بوو، بەو خاترەدايكى شازادەموخالىفى ئەو ئىزدىۋاجەبوو، بەلام شا زۆر بەجىددىيەت ئەو كچەكى لەكۈرەكەى خۆى مارە كىرد .. لەو بەينەدا پىرەژنىك كەعاشقى كۈرى شا بىۋوبەۋەسىلەى جادوو ئەحوالى ئەو جەۋانەى ۋەھا گۆرى كەھاو سەرى جەۋان و جوانى خۆى بەرەللا كىرد وعاشقى ژنىكى جادوو گەر بوو، ۋەھەرچەند تەبىيان حەو لىان دا كەئەو جەۋانەۋەك ھەۋەل لىبىكەنەۋە، يۆيان نەكرا، كەنەكرا، و ئەو كۈرەجەۋانەھەروا عاشقى ئەو پىرەژنەنەۋد سالىبوو .. شا كەلەدەرمانى تەبىيان ئاۋمىد بىۋو دەستى كىرد بەدوعا كىردن ۋەبەل دوعاى دەكرد، چونكەبەل دوعاى دەكرد دوعاىكەى لى قەبوۋل بوو، ۋەناكاۋپىاۋىكى سىما جوانى خوداىى كەبەھەموو ۋردەكارى سىحرو جادوو ئاشنا و ۋارىد بوو، لەلای شا زاهىر بوو، شا بەعاجزى ۋناتەۋانى بەۋى كۈت ئەى عاليجەناب بەدادم بگەكەكۈرم لەدەست چوو، كاۋراى خوداىى پىتىكۈت نىگەرەن مەبەكەئەمنىش ھەر لەبەر ئەۋەھاتوۋمەئىرە، جا، بەشای كۈت ھەرچى ئەمن دەيلەم موو بەموو ئەنجامى بدە.. بەيانی زوو برۆ قەبرىستان، قەبرىكى سې لەقەرەغ دىۋارىك دەبىنى و ئەۋى بەپىتمەرە پاچ بىكۆلەۋە، تا بەنىكى سې پەيدا دەكەى، ئەو بەنەزۆر گرىنى لىدراون، گرىتەكان بىكەۋە.. شا ئەو دەستۋورانەى ئەنجام دان، و ھەر لەگەلكوو گرىتەكانى كىردەۋە، شازادەۋەخۆ ھاتەۋەو لەداۋى جادوو نەجاتى بوو ۋچۆۋەمالى بابى ۋزىيانىكى تازەى لەگەل ھاو سەرى خۆى دەست پىن كىرد، و ئەو جادوو گەرەش لەنارەھەتپان مرد ... لەو داستانەدا مۇراد لەشازادەئىنسانىكەخەلىفەتوللا و ئەشەرەفى مەو جوۋداتە، و مەنزور لەو پىرەژنەدۇنيابەكەئىنسانان بەسىحرو جادوو عاشقى خۆى دەكا، ۋمەقسوود لەو پىاۋەخوداىيەى ئاشنا بەسىحرو جادوو مۇرشىدى كامىل ۋرەھنەمايەكى قابىلە، كەبەدەم و نەفەسى گەرم و ئىرشاد ۋ ئىمۋونى مۇئەسسەرى خۆى، ئىنسانى فرىۋ خواردۋى دۇنيا لەو فرىۋ خواردەنە، نەجات دەدا ..

پادشاىەك، بوۋى كۈرىك، نەو باۋەبوو	زاهىرى ھەم باتىنى، رازاۋەبوو (۳۰۸۵)
دى لەخەو دائەۋكۈرەى مرد ناگەھان	شا لەدەستى چوو ھەموو خۆشى جىهان (۳۰۸۶)
تىنى ئاگر ۋشكى كىرد جا، مەشكى ۋى	تىنى ئاگر نەى دەھىشت پىن ئەشكى ۋى (۳۰۸۷)
دەردو رەنجى بۆ ۋەكۆ بوون ھىندە شاھ	نەى دەبوو رى، خۆى كەزاهىركات ئاھ (۳۰۸۸)
چى نەمابوو شا كەگىان تەسلىم بىكات	بۆيەماۋە، چونكەمابوو ۋەخت ۋكات (۳۰۸۹)
گەركو بىتداربوو لەخەو ئەو شەھرىار	ھىندەشاد بوو قەت نەبوو ۋا شاد، چ جار (۳۰۹۰)

گیان و تەن بەستەن بەیەک، چون زۆر زیاد (٣٠٩١)
 گیان دەدا دەمریت و مانگی دەچتەتەم (٣٠٩٢)
 سەیرەژینی وی کەبەندە، بەو دوو (٣٠٩٣)
 ھات لەغەم ڕا بۆم، موسەبیب خۆی ڕەحیم (٣٠٩٤)
 ئەولەبەک ڕینی دی دەداتن ژین و بەرگ (٣٠٩٥)
 ئەو لەبەک ڕینی دی دەدا، سوودوژیان (٣٠٩٦)
 ئەو لەڕۆژی عاقیبت نەقسەو زەوال (٣٠٩٧)
 ھەسرەتو دەرد و غەمەو گریانو شین (٣٠٩٨)
 وای موعەببیر کوت لەبۆن ئاشکار ئەو (٣٠٩٩)
 ئەو پەریشانیە لەبۆم ھات، ھەر ھەمە (٣١٠٠)
 گۆل بەرئ، با، یاد گاریکم ھەب (٣١٠١)
 کامەرئ بگرین لەوی، نەن کا تەلەب؟ (٣١٠٢)
 جیرەجیریان دئ دەگاتە ئاسمان (٣١٠٣)
 ناچتەنیو گۆچکە ی تەمە عکارانی بەرگ (٣١٠٤)
 بانگی دەرکی مەرگەجەوری دوشمەنان (٣١٠٥)
 تا ببینی ناری عیللەت شوعلەوەر (٣١٠٦)
 ھەردوو ھەنگاو چالی عەقەرب پەر ھەنە (٣١٠٧)
 یەک چرای دی بالەوی کەم شوعلەوەر (٣١٠٨)
 یەک بمینی ڕەو شەن و ڕووناک با (٣١٠٩)
 تا کو راحت بن چرای دل ھەلدەکەن (٣١١٠)
 ئەو چرای گیان دانئ بۆخۆی ئەو زەمان (٣١١١)
 ئەو چرای فانی بەفانی دی دەدا (٣١١٢)

وہختیوو بمرئ کە ئەو بوو ھیندە شاد
 سەیرە، ئینسان ھەم بەشادی ھەم بەغەم
 ئەو لەنیوان ئەو دوو مەرگەزیندووہ
 شا بەخۆی کوت شادمانی وا عەزیم
 زۆرەجەب یەک شت لەیەک ڕیگاوەمەرگ
 وا دەبی یەک شت دەدا مەرگ وزیان
 بۆجیھان خواز، شادمانی تەن، کەمال
 وای موعەببیر کوت لەخەو دا، بیکەنین
 شادیو خوشحالیەشیوہن، لەخەو
 شا کوتی من گەرچی نەم ما ئەو غەمە
 گەرکو خاریکم ئەمن ڕواتەپی
 چونکەمردن بئ ژمار ھیتی سەبەب
 گەرکو وەکرین دەرکی لای مەرگ و نەمان
 جیرەجیری تالی ئەو دەرکانی مەرگ
 بانگی دەرکی مەرگە، دەردی نیو تەنان
 چاو کەنیو فیھرستی تیب ئەی با ھونەر
 بەو ھەموو ئیشە ی کەنیو مالی تەنە
 با، گەلێک توند دئ، چراشم پەر خەتەر
 تا ئەگەر خامووشی ئیکیان بەبا
 عارفان وان بەو چرای نوقسانی تەن
 تا چرای تەن گەر خەمۆش بئ ناگەھان
 بئ خەبەر بوو چونکە ئەو شای خوش ئەدا

بووک ھینانی شا بۆ کوپەکە ی ..

ھەر بمینی جاویدان نەسڵم ھەتا (٣١١٣)
 جوجکەکە ی پاشان دەبی باز وەک ئەوی (٣١١٤)
 باتینی وی نیو وەلدە بوو جاویدان (٣١١٥)

چاکەبێنم بووک ئەمن بۆ ئەو فەتا
 بش مرئ ئەوچەل ئەگەربازی قەوی
 زاھیری ئەو باز ئەگەر چۆ لای نەمان

ټوټه‌فهرمووی ټو شه‌ی عالیجه‌ناب	ټوټه‌فهرمووی ټو شه‌ی عالیجه‌ناب
له‌و جیهانه‌ټوټه‌عالمه‌م خوشحال	له‌و جیهانه‌ټوټه‌عالمه‌م خوشحال
تا بمیښی ټو مه‌عانی جاویدان	تا بمیښی ټو مه‌عانی جاویدان
باب و ماموستای ده‌کرد شاد کردگار	باب و ماموستای ده‌کرد شاد کردگار
ټو به‌قای نه‌سلم منیش با وا بکه‌م	ټو به‌قای نه‌سلم منیش با وا بکه‌م
من له‌نه‌سلی سالخان دیتیم عه‌رووس	من له‌نه‌سلی سالخان دیتیم عه‌رووس
شای دروست ټو سالحه‌و ټازاده‌یه	شای دروست ټو سالحه‌و ټازاده‌یه
ټو ټه‌سیران له‌فزی پاشا نیو ده‌ده‌ن	ټو ټه‌سیران له‌فزی پاشا نیو ده‌ده‌ن
بوو مه‌فازهنیوی سه‌حرای جیتی هیلاک	بوو مه‌فازهنیوی سه‌حرای جیتی هیلاک
ټه‌وټه‌سیری شه‌هوه‌ت وخه‌شم وټه‌مه‌ل	ټه‌وټه‌سیری شه‌هوه‌ت وخه‌شم وټه‌مه‌ل
به‌و که‌سانه‌ی بوون له‌ټو مردن ټه‌سیر	به‌و که‌سانه‌ی بوون له‌ټو مردن ټه‌سیر
نیو نرا یه‌ک په‌ست به‌میرو سه‌درو شاه	نیو نرا یه‌ک په‌ست به‌میرو سه‌درو شاه
زاهیدیکی شا که‌ټو خزمایی ویست	زاهیدیکی شا که‌ټو خزمایی ویست

نیښتخاب کردنی شا کچی زاهیدیکی ده‌رویش ټوکوپه‌که‌ی وټیعتیرازکردنی شابانو و به‌نه‌نگ و عار زانینی خزمایه‌تی ده‌گه‌ل ټو ده‌رویشنه‌..

دایکی کور ده‌یکوت که‌ناقیس بوو له‌عه‌قل	دایکی کور ده‌یکوت که‌ناقیس بوو له‌عه‌قل
زیره‌کی ټو هم خه‌سیس وچاوچنووک	زیره‌کی ټو هم خه‌سیس وچاوچنووک
شا کوتی ناپی به‌پاک بیژی گه‌دا	شا کوتی ناپی به‌پاک بیژی گه‌دا
ټو ده‌بوو قانع له‌به‌ر ته‌قوای خودا	ټو ده‌بوو قانع له‌به‌ر ته‌قوای خودا
فه‌قزی قانع گه‌ربه‌ته‌قوا بیته‌ده‌ست	فه‌قزی قانع گه‌ربه‌ته‌قوا بیته‌ده‌ست
سه‌ر له‌ټو یه‌ک دانه‌سوالکه‌ر داده‌نی	سه‌ر له‌ټو یه‌ک دانه‌سوالکه‌ر داده‌نی
شا به‌حیرس وټاز که‌داخواز کا حه‌رام	شا به‌حیرس وټاز که‌داخواز کا حه‌رام
دایکی ده‌یکوت ټو جیاز کوا دئی و شار؟	دایکی ده‌یکوت ټو جیاز کوا دئی و شار؟
شا کوتی به‌س، هه‌ر که‌سی دینی کری	شا کوتی به‌س، هه‌ر که‌سی دینی کری
له‌و نیزاعه‌سه‌ر که‌وت شای عهد ل و داد	له‌و نیزاعه‌سه‌ر که‌وت شای عهد ل و داد
هیچ مه‌کان نه‌ی دی مه‌لیچی واله‌خو	هیچ مه‌کان نه‌ی دی مه‌لیچی واله‌خو
هینده‌جوان بوو‌خوویی ټو کیژی جووان	هینده‌جوان بوو‌خوویی ټو کیژی جووان

شه‌رته‌کوفوییه‌ت له‌لایه‌ن عه‌قل و نه‌قل	شه‌رته‌کوفوییه‌ت له‌لایه‌ن عه‌قل و نه‌قل
ټوکورت ټو کیژی سوالکه‌ر کرده‌بووک	ټوکورت ټو کیژی سوالکه‌ر کرده‌بووک
چون دلی وی ده‌و له‌مه‌ند کرد، زور خودا	چون دلی وی ده‌و له‌مه‌ند کرد، زور خودا
نه‌ک له‌به‌ر په‌ستی و ره‌زالت وه‌ک گه‌دا	نه‌ک له‌به‌ر په‌ستی و ره‌زالت وه‌ک گه‌دا
ټه‌وجودایه‌زور له‌فه‌قزی شه‌خسی په‌ست	ټه‌وجودایه‌زور له‌فه‌قزی شه‌خسی په‌ست
شه‌خسی سالخ، گه‌نجی زیریش لاده‌نی	شه‌خسی سالخ، گه‌نجی زیریش لاده‌نی
به‌و ده‌بیژیتن گه‌دا، والا مه‌قام	به‌و ده‌بیژیتن گه‌دا، والا مه‌قام
یا بکاتن گه‌و هه‌رو دینا ر نیسار	یا بکاتن گه‌و هه‌رو دینا ر نیسار
هه‌رچی غم بوو خوا له‌قه‌لبی وی سری	هه‌رچی غم بوو خوا له‌قه‌لبی وی سری
ټوکوپری هینا کچیکی پاک نیزاد	ټوکوپری هینا کچیکی پاک نیزاد
روو مه‌تی روونتر له‌تاوی نیوه‌ړو	روو مه‌تی روونتر له‌تاوی نیوه‌ړو
جیتی نه‌بوو ټو خسله‌تی وا باش، به‌یان	جیتی نه‌بوو ټو خسله‌تی وا باش، به‌یان

- بێنە دەست دین هەتا کو پیت بدا
 ناخیرەت هەر وەک قەتاری وشران
 گەر خوریت بێ کوا تۆ ساحەب وشری؟
 گەر نیکاحی کرد تەواو، شای عەدڵ و داد
 ئەز قەزا عاشق بەئەو سازادەبوو
 کردی سحریک ئەو عەجووزە ی کابولی
 بەچکە شا عاشق بەپیرێژن دەبوو
 یەک ژنی رەش کابولی وەک دێو دزیو
 ئەو عەجووزە ی کۆنە سال، بۆ گەن گەلی
 ماوە ئەو سازادە یە، یەک سال ئەسیر
 هاو نشینی پیرە گەند، وای کرد ئەسەر
 زەغفی وی ئەغیاری کردن رەنجەر
 شا و شابانو دەیان کرد گەرمەشین
 شاگەلی بێچارە بوو لەو بورد و مات
 دەیه و یست باب تا عیلاج پەیدا بکا
 لێ یەقین بوو چارە هەر گریانە بەس
 بردی سەجدە، ئەو خودا تۆ سەر وەری
 چون دەسووتی چەشنی عوود ئەو بێنەوا
 تا لە یارەب یارەب و گریانێ شا
- دوا یە جوانی و جاھو، بەخت و مال خودا
 وەک خوری و کشپەل لە دووی وی دا جیھان
 وشرت گەر بێ، بەھای زۆر کەم خوری
 گەل نێزادی سەلحانی بێ عیناد
 ساحریک ژن پیر و زۆر ئوفتادەبوو
 دای دەنا سەر بۆ وی سحری بابولی
 لای دەنا ئەو بووکی تازە ی ماھروو
 پێی لەنا کاو گرت لە سازادە ی بەنیو
 شای بەقامی کرد نە قام وەک جەنگەلی
 جینگە ماچیش، ژیری کەو شی گەندە پیر
 ئەو لەزە عفان نیو گیانی ما، لەبەر
 ئەو لەبەر جادوو لەخۆی بوو بێ خەبەر
 کوربە لام دەیکرد بە شیوہ نیان، کەنین
 رۆژ و شەو دەیکرد قوربانی و زەکات
 عیشقی گەندە پیر، نە یهیتشت وا بکا
 شینە، چارە ی دەردی بێ دەرمانە بەس
 مولکی حق تەنھادە بێ حق رەھبەری
 بگرە دەستی، ئەو نە جات دەئە ی خوا
 ساحریکی ماھیری شا، ھاتە لا

قەبوول بوونی دوعای شا بۆ نەجات بوونی کورە کە ی لە جادووی کابولی ..

- بێستبووی ئەو ساحیری زانا، لە دوور
 ئەو عەجووزە چون لە فەننی جادوویی
 ھەن لە سەریان عالمان و زۆردار
 مونتەھای گشت قودرەت و فەن خوا یە بەس
 ھەم ھەور گشتیان لە دەریا چا دەبن
 شا کوئی من چوو لە دەستم کور ھەدەر
- پیرە ژن نە یهیتشت لە بۆ کور هیچ شعور
 بێ نە زیر بوو نە ی بوو ئەو میسل و دووی
 عالم و زۆرداری دی تا کردگار
 مونتەھای سیلاو و چۆم دەریا یە بەس
 ھەم ھەموو سیلاو بەرەو دەریا دەبن
 ئەو کوئی ھیناومە دەریا پڕ ئەسەر

- قەت چ ساحىر نىن رەقىبى پىرەزال
 ۋەك يەدى مووسا بەئەمرى كردگار
 چونكەئەوعىلمەى بەمن دا خواى قەدىر
 بۆيەھاتم واز بكەم تا سىحرى وى
 پروو كەقەبران زوو بەيان، ئەو جارەكە
 پروو بەقىبلەھەلقەنە، ئەو جى، ھەتا
 چون درىژەئەو وتارەو تۆش مەلوول
 ۋەى دەكرد شا ئەو گرى يانەى گران
 ھات ۋەخۆ، شازادە، جا، ھات توند بەغار
 بردى سەجدە، دايدەنا سەر خاك زەقەن
 شار ھەموو رازاۋەئەھلى شار شاد
 جارەكى دىش ھاتەبەر عالم زىيان
 گىژنەكى واى شا دروست كرد ئەو دەمى
 پىرەژن مرد چون گەلىكى غەم دەخوارد
 جا سەرى سوڧ مابوو شا زادە، كەمن
 نازەبووكىكى دەدى جوان چەشنى مانگ
 چوو لەھۆش ۋەكەوتەعەرزى ئەو جەوان
 سى شەوورپۇژچوولەھۆش نەيما چ تىن
 ھات ۋەھۆش جا ئەو بەدەرمان وگولاًو
 پاشى سالىك شا دەگەل وى كوت وتار
 ھاو نشىنى و ھاو سەرى تۆ يىتەبىر
 پىيدەكوت دەستم كەوت(دارالسرور)
 ۋايەموئمىن، دى ئەگەر نوورى خودا
- غەبرى من ھاتم لەلایەن بى ھەۋال
 سىحروجادووى وى دەكەم من، تارومار
 نەك بەشاگرد بوون،لەبۆ سىحرى فەقىر
 تا كوشازادەبمىنى ھەر قەۋى
 رەنگ سېى قەبرىك، لەلاى دىۋارەكە
 تۆبىنى قودرەتى سونعى خودا
 باخولاسەئىنتىخاب كەم بى فروول
 مىحنەتى لابرە لەشازادەى جەۋان
 پاش گەلىك مىحنەت لەبۇلاى شەھرىار
 بوو بەدەس شازادەجا، تىغ و كەفەن
 ھەم عەرووسى نا ئومىدى بى مراد
 لىك گەلىك زۆرپۇژى شادى و غەم جىيان
 سەگ گولوى شەكروقەندى پىش دەمى
 پرووى و خووى پىسى بەدەس مالىك سپارد
 چۆنى ئەستاند عەقل ۋەھۆش لىم، پىرەژن
 جوان ھەموويان خۆ لەلاى وى نىۋەدانگ
 تاكو سى پۇژ ما تەنى وى بى گىيان
 خەلكى لەۋىنھۆشپەبوون بى حەدغەمىن
 كەمكەمەحالى دەبوو باش و خەراۋ
 ئەى كورم تۆ يىتەبىر كۆنەيار
 ترش و گرژى پروو ۋەلا بە، بىخەبىر
 من نەجام بوو لەچاى(دارالغروور)
 پروو لەتارى و زولمەتى بەد لا دەدا

بەیانى ئەو مەتەبە کە مەنزور لە شازادە ئىنسانە، کە خەلیفە تۆللايە، کە بابیشى ئادەم سەفییۆللايە و خەلیفەى خوايە، کە فریشتان سەجدەیان بۆ برد، و مەنزور لەو پیرەژنەى کابولى دونیايە، کە بە سىحر و جادوو ئىنسانى لە بابى خۆى (ئادەم) دوور کرد و ئەنبیا و ئەولیا تەبیبى موعالیجن ...

من لەشازادەم، مەرام تۆى ئەى برا	ژیانى نویت تۆ بى لەدونیاى کۆن درا (٣١٨٩)
ئەو عەجووزەى کابولى دونیايە، چۆن	عالمى کردگشت ئەسیری رەنگ و بۆن (٣١٩٠)
گەر جیهان ئالوودەکا، تۆ ئەى فلان	(قل أعوذ) بخوینەفووکە، بى وچان (٣١٩١)
تا نەجانت بى لەجادوو هەم قەلەق	با پەنات تەنها بیی رەببۆلفەلەق (٣١٩٢)
بۆیەدونیاى نێو دەنا ساحیر، رەسوول	چون بەجادوو خەلکى خستەچالى قوول (٣١٩٣)
سیحروجادووى زۆر شەدیدەپیرەگەند	بەو دەمى گەرمى دەخا،شایان دەبەند (٣١٩٤)
هەرئەوئەفغانى نێو سینانە بەس	ئەودەکا،مەحکەم گرى سىحران، نەکەس (٣١٩٥)
ساحیرەى دونیا ژنیکەزۆر قەوى	عاممەناتوانن کەحەل کەن سىحرى وى (٣١٩٦)
گەر گرى وى واز بکا عەقلى بەشەر	ئەنبیای بۆچى دەنا رەن خۆى لەسەر؟ (٣١٩٧)
مورشیدیک داواکەخۆش دەم بى وەها	تۆ لەبەند و داوى دونیاکا رەها (٣١٩٨)
تۆى وەکوو ماسى گرفتار کرد دەداو	مادەداو شازادەسالىک، تۆ تەواو (٣١٩٩)
تۆ هەموو عومرت دەداوى وى، دەمای	دوورلەخۆشى و دوور لەرینگای ئەنبیای (٣٢٠٠)
فاسقى بەد بەختى تۆ هەم رەنجبەر	لەو جیهانى دیش هەتە، تۆ دەردەسەر (٣٢٠١)
زۆر دەکا مەحکەم گریان فوویى وى	تۆ تەلەب کەفووی خودای بالاو نەوى (٣٢٠٢)
تا (نفخت فیه من روحى) دەلى	بیرە زوورتر تاکو جادووگەر هەلى (٣٢٠٣)
بەس بەنەفخی حق دەسووتى نەفخی سىحر	نەفخی جادوووقەهرە،نەفخی خوايەمبەر (٣٢٠٤)
رەحمەتى حق زۆر لەبیش قەهرو غەزەب	سەبەقت گەر وىست بکەسابق تەلەب (٣٢٠٥)
واسیلان گەرکو ئەتۆ داوا بکەى	چاکەبۆخۆت قابلیک پەیدا بکەى (٣٢٠٦)
چۆن دەبیتن سىحرى ئەو پیریزنەواز؟	ئەو کەتۆى گرتۆتەباووش وا بەناز (٣٢٠٧)
ئەوچرای عالم کوئى خۆیەک کەرەت	وەک هەوئى وان ئەو جیهانەوئاخیرەت (٣٢٠٨)
وەسلى دونیاووفیراقى ئەو جیهان	سیحەتى تەن بوو بەدەردى برووح و گیان (٣٢٠٩)
فیرقەتى دونیات کەتۆ زۆر سەختەبۆ	فیرقەتى ئاخیر شەدید تر بگرەتۆ (٣٢١٠)
گەر فیراقى نەقش دیتى بۆت عەزاب	دەردى دوور بوونت لەنەققاش بى حساب (٣٢١١)

- تۆ كەيۋ دۇنيات نەما سەبرو قەرار
 گەر بەيى ئەو ئاۋى رەش سەبرت نەما
 تۆكەيى ئەو ئاۋەنيتەھىچ سكوون
 گەربىيىنى لەھزەيەك لوتقى ۋەدوود
 جا لەلات دۇنيا ۋەكوو مندار ديار
 چەشنى سازادە، دەگەي بەويارى خۆت
 تاكو يى خود يى لەخۆت زۆركەتەلاش
 تۆ مەبەھاۋ دەم دەگەل خۆت گشت زەمان
 لەغزىشى ۋا،بۇيەبوو،چاۋ بوۋى قسوور
 بۆي كراسى يوسوفت بايى سەنەد
 سوورەتى پنهان ۋ ئەو نوورى جەيىن
 نوورى ئەو رۈو، تۆ دەكا راحەت لەنار
 نوورى عارىيەت دەكا چاۋ حال يىن
 ئەۋبەزاھىر نوور، بەباتىن ئاگرە
 جا بەسەر چاۋ دا دەچن ديدەۋ گىيان
 ۋايەحالى دوور يىنى يى ھونەر
 ۋەك بەتىنوۋىيى بنوۋى سەر لىتۈى جۆ
 تۆ دەچى بەدۋاى سەرابى دوور بەغار
 تۆ لەخەۋلاى بار دەلەلى لا ف يىن حىساب
 دىم كەلەۋ لا ئاۋ، بېرۋىن بۆ ۋى بەتاۋ
 دوور دەيى لەۋ ئاۋەدانىي ھەر قەدەم
 عەيىنى ئەۋ عەزمەت حىجايى ئاۋەتۆ
 ۋادەيى زۆر يەك لەجىتى خۆى دوور بوو
 دىد ۋلافي نوستوۋ نايەن ھىچ بەكار
 گەر خەۋالوۋى، تۆ لەسەر پىگا بنوۋ
 تا بە ۋىدا سالىكىك بېروا ئەگەر
 شەخسى نوستوۋ فەكرى ۋەك موۋش يى ئەگەر
- چۆن دەيى سەبرت ئەدى بۆ كردگار؟ (۳۲۱۲)
 چۆن دەيى سەبرت بەيى كانى خودا؟ (۳۲۱۳)
 چۆن دىي دوور يى لە (ئەبىرار يەشېرەبوون؟) (۳۲۱۴)
 تۆ دەنيۋ ئاگر دەخەي گيانو ۋوود (۳۲۱۵)
 گەرتۆ دىتت فەرپو قوپىي كردگار (۳۲۱۶)
 جا لەيى دەردىتى ئەۋ دەم خارى خۆت (۳۲۱۷)
 يى گومان بەس خوادەزانى چاك ۋ باش (۳۲۱۸)
 تا دەزەلكاۋگىر نەكەي تۆۋەك كەران (۳۲۱۹)
 چونكە ۋەك كۈيىر نەيدەدى ئەۋ ژېر ۋ ژوور (۳۲۲۰)
 بۆنى ۋى بۆ رەۋ شەنى چاۋ بوو مەدەد (۳۲۲۱)
 ئەنبىيا چاۋيان بەۋان بوو دووربىن (۳۲۲۲)
 تۆ نەيى قانع بەنوورى موستەعار (۳۲۲۳)
 جىسم ۋ عەقل ۋ روۋح دەكا يى تاب ۋ تىن (۳۲۲۴)
 تۆ كەنوور خۋازى لەۋى دەس ھەلگرە (۳۲۲۵)
 گەر بىيىن ھەر زەمانى حال ئەۋان (۳۲۲۶)
 ۋەك لەخەۋ دا دوور بىيىنى يەك نەفەر (۳۲۲۷)
 جا بىكەي ئەۋدەم سەراب، تۆ جستوجۆ (۳۲۲۸)
 بىيىنى خۆت ئەۋ دەمى تۆ بوو بەيار (۳۲۲۹)
 روۋن دلم من لادەبەم بەردەۋ حىجاب (۳۲۳۰)
 جا عەيان بوو، ئەۋ سەراب بوو، خۆ نەئاۋ (۳۲۳۱)
 توند دەچى بۆلاى سەراب،جىگاي نەدەم (۳۲۳۲)
 يى خەبەرۋوۋى ئاۋ بەتۆ پەيۋەندەخۆ (۳۲۳۳)
 ھەر ھەمان جىگايى ئەۋ مەنزور بوو (۳۲۳۴)
 ھەر خەيالەئەۋ ۋەلابە، بۆ كەنار (۳۲۳۵)
 تۆ خودا جا، ھەر لەسەرپىي خوا بنوۋ (۳۲۳۶)
 فەكرى ۋىژناكىت ئەۋ دەرگا لەسەر (۳۲۳۷)
 قەت حەقىقەت بۆ ۋى نايت بەر نەزەر (۳۲۳۸)

فکری نوستوو ھەرچلۆن بێ ئەی فلان ھەر خەتایەو ئیشتیابە، بێ گومان (٣٢٣٩)
 مەوجی دەریا دێ دەدا لەوێی حساب ئەولەسەحرا دێ دەچی بەدوای سەراب (٣٢٤٠)
 زۆر دەبینیتن عەتەش نوستوو، لەخەو دوورترەحەبلولوەرید تا، ئاو، لەو (٣٢٤١)

**حیکایەتی ئەو زاهیدە کە لە کاتی وشک سالی دا پێدەکەنی و خوشحال بوو ھەرچەند کە
 بۆخۆی زۆر نەدار و عەیاڵوار بوو، و خەلکیش لە برسان دەمرد، بەویان دەکوت چ وەختی
 شادمانییە؟ ئیستا وەختی شیوەن و ناپەحەتییە، کوتی ئەمن هیچ بارێکم نییە..
 خولاسەی داستان..**

یەکتک لە زاهیدان لە کاتی وشک سالی دا شادمان بوو دەحالیک دا کە ھەموو عەلەم نیکەران
 بوون و دەنألین، عەلەم لەشادی و خوشحالی ئەو زاهیدەسەر سام مابوون پێیان کوت دەو
 موسیبەتەگەو رەیدەدا بۆ خوشحالی و پێدەکەنی؟ کابرای زاهید کوتی ئیستا تەواوی زەوی لەبەر
 چاوی ئیوەلەزێر فەرمانی قاتی ووشک سالیادیە، بەلام لەبەر چاوی من ئیستا زەوی بەھەشتی
 بەرینە.. ئیوەش چاوی وەک چاوی من پەیدا بکەن تا بەھەشتیکی کە ئەمن دەی بینم ئیوەش
 بێ بینن ..

چەشنی ئەو زاهید کە ھات یەک وشکەسال چەلکی گریان ئەو بەلام بوو خوشحال (٣٢٤٢)
 جا دەیانکوت بەو کە کوا جێی شادییە؟ ئیستە کاتی شیوەن و بێ دادییە (٣٢٤٣)
 چاوی خۆی رەحمت لە ئیمە بەست تەواو ئاگری بەردا دەسەحرا، تینی ئاو (٣٢٤٤)
 رەز ھەموو سووتانو زەریع و باغ ھەم لەو زەمینە جێ نییە ھەبیت نەم (٣٢٤٥)
 عەلەمیش بەو قاتییە زۆر چوون لە ئاو دەستەدەستە چەشنی ماسی دوور لە ئاو (٣٢٤٦)
 تۆ مەگەر رەحمت نییە بۆ موئمنین؟ موئمنان لای تۆ مەگەر یەک جیسم نین؟ (٣٢٤٧)
 رەنجی عوزوێک رەنجی گشت ئەعزای بەدەن کاتی سولح و کاتی جەنگی تەن بە تەن (٣٢٤٨)
 بێیکوتن قاتیە لە لای ئیوە بەلام وەک بەھەشتە ئیستەتە و عەرزە لە لام (٣٢٤٩)
 من دەبینم گشتی دۆل و دەشت و شاخ پەرلەمیوەن چون ھەموویان بوون بەباخ (٣٢٥٠)
 بای سەبا مەوجان دەدا بەوسەبەزار دەشت و کێوشین بوون و میوەش ھاتنەخوار (٣٢٥١)
 من دەدەم دەستم لەوان بۆ ئیمتیحان دەست و چاوم نین درۆزن ھێچ زەمان (٣٢٥٢)
 ئیوە بۆ فیرعەونی تەن بوون دۆست و یار بۆیەنیلتان دی بەخویتی ئالەبار (٣٢٥٣)
 یاری مووسای عەقل و تەن بە، ئەی نەبیل تا نەمیتنی خوین، ببینی ئاوی نیل (٣٢٥٤)
 باب کەخویتی ویت ئەتۆ نێو گشت رەگە گەر جەفای دەی تۆ ئەوت لا، وەک سەگە (٣٢٥٥)

سەگ نىيەئەۋبابە، جەۋرت ۋاى ئەسەر کرد، دەينى تۆ بەچەشنى سەگ پەدر (۳۲۵۶)
لاى برايان گورگەيوسف دوور لەسوود چون برايان ئەھلى كين بوون و حەسوود (۳۲۵۷)
گەر سەفاو سولحت ئەتۆ کرد ئىختىيار سەگ نىيەئەۋ بابە، ئەو دەم، بەلگەيار (۳۲۵۸)

بەيانى ئەو مەتلەبە كە تەۋاۋى عالەم سوۋرەتى عەقلى كوللە، ئەگەر لە گەل عەقلى كول
كىشە و موناژەعت ببى ئەغلەب ۋايە كە سوۋرەتى زاهىرى دونيا بۆ تۆ دەبىتە باعيسى
غەم و ناپەرحەتى، ھەر ۋەكۆ ئەگەر لەگەل بابت كىشە و ئىختىلافت ببى سوۋرەتى بابت
باعيسى غەم و ناپەرحەتى تۆيە و پىت خۇش نىيە كە پوۋى ۋى ببىنى .. ئەگەر چى لە
پىش دا لە چاۋ خۇشەويستتر و باعيسى ئارامىش و پاچەتى پوۋ و گيان بوو..

سوۋرەتى عەقلى كوللە، دونياىى دوون عەقلى كول بۆ تالبى حەق رى نمون (۳۲۵۹)
عەقلى كول ئازار بەدى گەر يەك زەمان تۆ دەينى سوۋرەتى كول ۋەك سەگان (۳۲۶۰)
بىتە تۆ بۆ عەقلى كول شادى و سرور تا ببىنى خاكى بەر پىت زىرى سوور (۳۲۶۱)
قىامەت ئەو دەم دەبى بۆ سازگار چەرخ و عەردى دى دەينى ئاشكار (۳۲۶۲)
من دەگەل ئەو بابەچون بووم سازگار ئەوجىھانەم ۋەك بەھەشت لى بوو ديار (۳۲۶۳)
سوۋرەتى نوئ و جوان دەبىنم دەمبەدەم تا لەنوئ دىتن مەلال بىتن، عەدەم (۳۲۶۴)
ئەو جىھانەم پەر لەنعمەت بەر نەزەر ئاۋ لە كانياۋان دەبىنم، دىتەدەر (۳۲۶۵)
دىتەگوئى من دەنگى ئاۋى پەرخرۆش مەست دەبن مەدھۇش دەبن لىم قەلب ۋەش (۳۲۶۶)
دىتەرەقسىن لك لەدار ۋەك تائبان لىندەدەن چەپلان گەلا، ۋەك مورتىبان (۳۲۶۷)
دىارەھەبىتى نىۋ لباد ئاۋىتەنوور چۆنەداخوا گەرلباد بخرىتەدوور؟ (۳۲۶۸)
لەو ھەزاران نوكتە ئالەم دانەيەك چونكە پرىبون گوئى ھەموو يەك يەك بەشەك (۳۲۶۹)
ئەو وتانەم موزدەنەلاى ئەھلى ۋەھم موزدەنەن بەل رازگوشان لاى عەقل و فەھم (۳۲۷۰)

داستانى منداۋانى عوزەير(ع) كەخەبەرۋ سۇراغى بابيان لە بابيان دەپرسى، بابيان
دەيكوت بەلى دىتوۋمە، لەدوامە، دى، بەعزىك ناسيان و بى ھۇش بوون بەعزىك نەيان
ناسى و دەيانكوت ئەو قسەھەر موزدەيە، ئەو بى ھۇشەبۇ چىيە؟
خولاسەى داستان ..

كوپرانى عوزەير(ع) لەبابيان دەگەرەن و خەبەرى ويان لەھەموو رىبوارىك دەپرسى تاكو بابى
خۇيان دىت بەلام نەيان ناسى چون بەحوكم و ئىرادەى خوداۋەند جەۋان مابوو جا، لىيان پرسى
ئەى رىبوار ھىچ خەبەرىكت لەعوزەيرنىيە؟ عوزەير بۆ ئىمتىحانى ھۇش وشعوورى مندا لەكانى،

خۇى نەناساند، نەيكوت كەئەمن عوزەيرم بەلام دەنيو قسان دا بەرەمزو ئىشارەكوتى بەلى ئەو بەدواى من دا دى .. يەكىك لەكۈرەكان بەبيستنى ئەو موزدەيەخۇشحال بوو بەلام كۈريكى ديكەى بەعقل و فەراسەت حالى بوو كەئەو رېئوارەھەر بۇخۇى عوزەيرەئەوئەندەشاد وخۇشحال بووكەلە ھۇش چوو،كەوتەعەرزى..

۳۲۷۱)	حالى بابيان كرد لەخەلگى پرسىيار	۳۲۷۱)	وەك منالانى عوزەيرى ناديار
۳۲۷۲)	ديتنيان جاريك بابيان ناگەهان	۳۲۷۲)	پېرببون مندال و بابيشيان جەوان
۳۲۷۳)	لەو عوزەيرى ئيمە ، چت بوو تۆ خەبەر؟	۳۲۷۳)	پرسىيان لەو ، يېژە بۆن ئەى رەھگوزەر
۳۲۷۴)	دېتە لاتان پاشى مەئيووس بوون پدەر	۳۲۷۴)	چون كوتى ئەو رۆكەپېن يەك موعتەبەر
۳۲۷۵)	يەك دەبووخۇشحال بەو موزدەو كەلام	۳۲۷۵)	پيتكوتن ئارى لەپاش من دى، بەلام
۳۲۷۶)	يەك بەلام ناسى و، ھۇشى چوو لەسەر	۳۲۷۶)	پيتدەكوت ھەرشاد ببى ئەى موزدەدەر
۳۲۷۷)	ئيمە ئيستا، جېن لە كانياوى شەكەر	۳۲۷۷)	ئىستە كوا جېنى موزدەيە ئەى خىرەسەر؟
۳۲۷۸)	چاوى وەھمان چونكە نابېنن نېهان	۳۲۷۸)	موزدەيە لاي وەھم و لاي عەقلىش عەيان
۳۲۷۹)	عەينى مەقسوود بوو لەلاى چاوى بەسېر	۳۲۷۹)	دەردەبۇ كافر لەبۇ موئمىن بەشېر
۳۲۸۰)	زۆر لەژوور ئېمان وكفرى گرت قەرار	۳۲۸۰)	عاشقى گەر مەست وخۇش كرد وەسلې يار
۳۲۸۱)	مەغزە راستى كفو دىن وەك پىست وان	۳۲۸۱)	كفو ئېمان ھەردوويان بوون دەر كەوان
۳۲۸۲)	پىستە ئېمان كردى تامى مە غزى نە غز	۳۲۸۲)	كفر ، پىستىكە كە دوورە زۆر لە مەغز
۳۲۸۳)	پىستى وەسلې مەغزە خۇشە و دلگەر	۳۲۸۳)	پىستى ئىشك و رەق نەسېبى ئاگرە
۳۲۸۴)	زۆر لەخۇش ژوورتر كە خۇشيان دىن لە وى	۳۲۸۴)	جېنى بلىندە مەغز و جېنى خۇشى نەوى
۳۲۸۵)	تا دەريتى تۆز لە يەم مووسايى من	۳۲۸۵)	يېژە باسى پېش ، كەنيتى ئەو ھەبن
۳۲۸۶)	مابەقى گوڤتارى خۆم من كرد نېهان	۳۲۸۶)	ئەو وتارەم بۇ عەوامان كرد بەيان
۳۲۸۷)	مۆرى سىككە چۆن لە سەر ئەو وردە دەم	۳۲۸۷)	زېرى عەقلىت وردە زۆر ئەى موتتەھەم
۳۲۸۸)	بۇ ھەزاران ئارەزوو داخوازو كار	۳۲۸۸)	عەقلى تۆ بەش بەش كرا، زۆر بې ژمار
۳۲۸۹)	تا تۆ خۇش بى وەك سەمەرقەند و دەمىشق	۳۲۸۹)	كۆ دەبى بىكرېن گشت ئەعزا بە عىشق
۳۲۹۰)	تا تۆ لىت بدريت سىككەى پادشاه	۳۲۹۰)	دەنكەدەنكەى كۆكە، نەى بې ئىشتىباە
۳۲۹۱)	چا دەكا شا ، لىت يەك زېرپنە جام	۳۲۹۱)	گەر كو مسقالىك زياد بى تۆبى خام
۳۲۹۲)	ھەن لە سەرئەو جامە ئەى وەسلەت تەلەب	۳۲۹۲)	نېوى شا، ھەم سوورەتى شا،ھەم لەقەب
۳۲۹۳)	ھەم چراو نوغلو مەيو مەحبوبىى جوان	۳۲۹۳)	جا دەبى مەعشوقى تۆ بۆت ئاو و نان

جەم كە خۆت تۆ چون جەماعەت رەحمەتە
چون بەخاتەر باوەرى كوترا وتار
هەرچى گيانى بەش بوو نىۋەشەشۋى فەلەك
باش لەحاستى شەخسى وا بى دەنگىيە
من ئەو ەم زانى بەلام ، تەن مەستە وا
وەك بە پشمنان و باۋىشكان زار
تا بلەم بۆت هەرچى ھەمىن من وتە (۳۲۹۴)
موشرىكان ناكەن بەحق باوەر چ جار (۳۲۹۵)
ئەو لە نىۋە داۋان ئەسىرە وەك سەمەك (۳۲۹۶)
جوابى ئەحمەق غەبرى بى دەنگى نىيە (۳۲۹۷)
بى ئىرادەم كرد ئەمن ، زار ئاۋەلا (۳۲۹۸)
واز دەبىتن بى ئىرادە و ئىختىيار (۳۲۹۹)

تەفسىرى ئەو ەدىسەكە.. (انى لاستغفرالله فى كل يوم سبعين مره)

چەشنى ئەحمەد من لە گوشتار مەغپىرەت
تۆبە دەشكىنى بەلام مەستى بەدەن
بۆيە زانايانى كرد مەست كردگار
رازوئەسراى نىھان و موكتەتەم
رەحمەتى بى ەددى ەق دائىم رەۋان
نوستو سەر جۆگەلىباسى تەر دەبوو
دەچتە جىگايەك بەبۆنى ئاۋ، بەتاۋ
چون لەبەر وئ ئەو، ئەلىرەدوۋر بوو
دوۋر دەبىنن، روۋحىيان نوستوئەۋان
تونىتەتى خەو نايەنى بۆ عاقلان
ەقلى كامىل ئەو ەبوو ھات لای خودا
رۆژ بەرۆژ داۋا دەكەم ەفتا كەرەت (۳۳۰۰)
ەقلوھۇش موختەل دەكا ئەو مەستى تەن (۳۳۰۱)
تاكو رازى كردگار كەن ئاشكار (۳۳۰۲)
ئاشكرای كردن بەۋان (جف القلم) (۳۳۰۳)
ئىۋەنوستوۋن، بۆيەنابىنن ئەۋان (۳۳۰۴)
ئەو لەخەو دا، بۆ سەراب زۆر توند دەچوۋ (۳۳۰۵)
ئەو بەفكرى وا، لەخۆى بەست رىبى ئاۋ (۳۳۰۶)
بۆ خەيالىك ئەو لەحق مەھجور بوو (۳۳۰۷)
ئىۋەرەحمى كەن بەۋان ئەى رەھەرۋان (۳۳۰۸)
تونىتەتى دىتنت خەو بۆ غاقلان (۳۳۰۹)
ەقلەكى وا، نا، عوتارىد ئەو دەدا (۳۳۱۰)

بەيانى ئەو مەتلەبەكە ەقلى جوزنى ھەر ەتا گۆر دەبىنن نەزىاد تر، لە بەقىيەى

ئوموۋرى مەعنەۋى، لەئەننىباۋ ئەوليا تەقلىد دەكا ..

ەقلى جوزنى چاۋى تا گۆر كار دەكا
تاكو گۆر مەۋ دابى ەقلى جوزئىيە
ەقلى جوزنى تۆلەلای خۆت دەر كەدەر
كۋا ئەۋەى شاگردى ئوستادە وكتىب
ەقلى جوزنى لابە، نايەت ھىچ بەكار
بۆ مەقام نەت بى لەگوشتار تۆ تەماع
چاۋى دلدار، نەفخى سوۋر بەۋ ديار دەكا (۳۳۱۱)
نىۋە ەجائىب ەقلى جوزنى جىتى نىيە (۳۳۱۲)
تۆلەچاۋى غەببى، خۆت كە، بەھرەۋەر (۳۳۱۳)
چەشنى موۋساي دىتەدەستى نوۋرلەجىب؟ (۳۳۱۴)
ئىنتىزار كە، لوتقى پاكى كردگار (۳۳۱۵)
مونتنەزىر چاكتەر لەگوشتار، بۆى سەماع (۳۳۱۶)

- مەنسەبی تەعلیم نەوعێک شەھووتە
 قەزلی حەق گەرکولەلای عام باقەبوول
 عەقلى جوزئى وەك برووسكى ئاسمان
 خۆ برووسكان رەھنەمای رینگا کەنین
 جا وجوودی عەقلى ئیمەش وایەتا
 تیڤلى عەقلىت پیت دەلى مەکتەب برۆ
 عەقلەدینیتن نەخۆش بو لای تەبیب
 دەچنەئاسمانان شەیاتین، تا ئەوان
 جا کەمیکیان رازی ئاسمانان دەبرد
 بچنەعەرزى، بەک رەسوول ئیستا لەوئ
 گەردەتان وئ ئیوێدوورپى پر بەها
 لی بدەن لەو دەر بوستن جا، لەوئ
 ئیوێلەو رینگا دریزەن بى نیياز
 بچنەلای وی ئیوێخائین نین ئەگەر
 شین دەکا سەو زەلەخاکت ئەو دەلیل
 شین دەبی تۆجوان و تازەھەم ئەگەر
 تۆزى بەرپیتی ئەسپى جەبریل، سامرى
 بووبەگیاندار وایدەکرد بانگ و قریو
 گەر بەراستی بێن لەبو لای ئەھلى راز
 ھیندەسەرپۆشیکى سەختەو نالەبار
 بوێەرپۆشى لەسەرپوو چاوی باز
 یاری شاھەمەیلی جینسى ناوہباز
 رايدەنا حەق دێو لەلای میرسادى خۆى
 بى نیيازنى کەمکە، بو جەھ، تۆ تەلاش
 تۆ برۆ لای دل، کەتۆ ئەھلى دل
 بەندەگى وی زۆر لەزوور سولتانییە
 ئینتیخاب کەپاشى ناسین ئەى حەبیس
- فیکرى شەھوانى لەرپى حەق دا، بوته
 خوالەبۆھیندەى دەناردیۆ وان رەسوول؟
 قەت بەکەس نادات رینگای دوور نیشان
 بەلکەئەمرەتا بکەن ھەو ران شین
 شین لەشەو قى بوون، نەبوون کا، ئەى فەتا
 خۆى بەلام ناتوانى فیر کا ھیچ بەتۆ
 بو دەواى وی خۆى نەبوو ئەمما موسیب
 بیتەگوئیان رەمزو رازی ئاسمان
 جا شەھاب ھات و ئەوانى دوور دەکرد
 دیتەدەستوو، ھەرچى رازی بوو ھەوئ
 بچنەمالان ئیوێ (من ابوابھا)
 رپى سەرروى ئاسمانتان دەس ناکەوئ
 چونکەئاگان کرد یەک خاکی، لەراز
 گەر چى نەى، بى، ئیوێدەبنەنەى شەکەر
 زیاد نییەلەو، لاقى ئەسپى جەبرئیل
 ببیەخۆل، پتی ئەسپى جەبریلە لەسەر
 خستەگوئیکى زیر، دەھات برووح بو بەرى
 ناکەسان بەو دەنگەخواردیان زوو قریو
 ناو ھەوئ سەر پۆش ئیوێ، جەشنى باز
 بەو دەبی باز زۆر فەقیر و زۆر ھەزار
 چونکەجینسى خۆى فەقەت بوو داخواز
 بازەوان چاوی دەکا ئەو جارەباز
 عەقلى جوزئیشى لەئىستېدادى خۆى
 بەلکەشاگردیکى بو دل، زیدەباش
 ئیستەبەندەو عەبدى پاشای عادلى
 چون (انا خیر) قسەى شەیتانییە
 بەندەگى ئادەم لەکیبرى ئیبلیس

- ۳۳۴۴) ۋاى بەئىمەكۈت رەسۋولى خۋاى جەلېل
 ۳۳۴۵) سىيەرى تۈۋبا، بېينەۋ خۋش بنوۋ
 ۳۳۴۶) زىللەت و خۋارى نەفس، خۋش سىيەرە
 ۳۳۴۷) گەر بېرۋى لەۋ سىيەرەبۇ لای غرۋور
 خۋش بەجالى ۋەى كەنەفسى كرد زەلېل
 سەر لەسىنەر، بى تەكەبېور، تۋش بنوۋ
 بۇ ئەۋەى شايستەبى، خۋش بىستەرە
 تۆ دەبى تاغى و گومرا، دوور لەنوور

بە يانى ئە و ئايە تە (يا ايها الذين امنوا لا تقدموا بين يدي الله ورسوله)

- جا مۇتەبەبى سەدا خۇت با مەدە
 مۇستەئەدەد قەبلىش بى تۆ دەنا
 ھېچ لەبۇت نامىنى ئىستىعداد ئەگەر
 چادەكەى چەكمان تۆسەبەرت بى ئەگەر
 پىنەدۇزان گەرھەيان با سەبرۋخىلم
 زۆر دەكەى كۆشش لەئاخر دى مەلال
 چەشنى ئەۋكابراى فىلسوۋف ۋەختى مەرگ
 بى غەرەز دەيكردئەۋ دەم ئىعتىراف
 نەيدەھىشت مەن يارى مەردان بىم، غرۋور
 دوور لەسۋودەچۈنەنئو دەريايى رۋوۋ
 ۋاى دەفەرمۋو ئەۋ شەھەنشاهى رۋسول
 ياكەسىكى ھەببى ۋەك مەن مەعرفەت
 ئىمەكەشتى نۋوۋ لەنئو دەريا، ھەتا
 چەشنى كەنەن تۆ مەرۋ ئىرەۋ ئەۋى
 پەستەلات ئەۋكەشتىيەچۈن بووت حىجاب
 ۋا مەزانەتۆ، كەئەۋكەشتى كەمە
 كەم بلىندى كىۋى فېكرت بىتەچاۋ
 نىتەتۈكەنەن بى گەر، بىم باۋەرى
 كۋا دەبىسى گۈبى كەنەن گەفتى ۋا؟
 پەند لەمۋرى كردگار ناكە گوزەر
 پىت دەلەم ئەمما وتارىك خۋش بەتام
 تۆ لەسايەى ئەمرى شىخ قەت لا مەدە
 لافى كامىل بوون دەبا تۆ بۇ فەنا
 رەد بىكەى تۆ حوكمى شىخى با خەبەر
 پىنەچى تۆ، گەر كۆ سەبەرت كىردەدەر
 كەۋ ش ۋچەكەمەى تازەيان دەدرۋو، بەعلىم
 جادەلەى ئەۋ دەم كە (العقل عقال)
 عەقلى خۋى دى رۋوتە، نىتى بال ۋبەرگ
 ئەسبى فەكرم غاردەدا، نىۋ قىل، گەزاف
 چۈۋمەنئو دەرياي خەياللات و فكوور
 بەھرەنادا لىرە، غەبىرى كەشتى نۋوۋ
 خۇ ئەمەن كەشتىم لەنئو دەريا بى كۈل
 جى نشىنم بى لەگۇفتارۋ سىفەت
 خۇت نەجات دەى تۆ، بەئىمە، ئەى فەتا
 با ۋەگۈبىت (لاعاصم اليوم) كەۋى
 كىۋى فېكرت لا بلىندەبى حىساب
 ۋەسلى فەزلى خالقى دوۋ عالەمە
 چۈنگەمەۋچىك ئەۋ دەكا نابوود تەۋاۋ
 گەرچى سەت پەندىش بەم پىت ۋەك دۋرى
 مۋرى دانا چۈن لەسەر گۈبى ۋى خۋا
 بەندەبى ناپى عىۋەز حوكمى قەدەر
 بەۋ ئومىدەتۆ كەكەنەن نى، لەلام

تۆ لەئەووەل رۆژ بېنەئاخیرەت (۳۳۶۹)	ئىعتىراف بەو ھەى دەكەى خۆت عاقىبەت
كوپر مەكەتۆ چاوى ئاخىر بىنى خۆ (۳۳۷۰)	دئ لەدەستت عاقىبەت بىنى ئەتۆ
لەغزشى نابى لەرېگا، ناكەوى (۳۳۷۱)	چاوى ئاخىرىنى ھەركەس دەسكەوى
تۆ بەخاكى لاقى كامىل، كل، كە، چاوى (۳۳۷۲)	ناكو نەخلىسكىت پىت ئەى خۇشناو
تا جودا كەى سەر لەبەد كارى غەوى (۳۳۷۳)	بىكەكل بۆ چاوى، خاكى پىنى وى
گەرچى دەرزش بى، دەبى تۆ زولفەقار (۳۳۷۴)	چون ئەگەر وات كەدوبەوبوت ئىفتىقار
چاوى ھەتا تېژى، بسووتىن گشت حىجاب (۳۳۷۵)	خاكى پىنى پاكەن بكەكل، ئەى جەناب
چونكەبۆ بىناى چاوى، خواردى دروو (۳۳۷۶)	چاوى وشتر بۆبەوا تېژ بىن بوو

داستانى شكايەت كردنى ئىستى لەلای و شتر كە ئەمن لەكاتى پى پۆشتن زۆر بەسەر پوو دا
دەكەوم بەلام ئەتۆ بەسەر پوو دا نا كەوى، ئەو بەچى واى؟ وجواب دانەوى وشتر بەوى..
خولاسەى داستان

چون ئەو داستانە لەبەىتى (۱۷۴۶) و (۱۷۶۲)ى دەفتەرى سېنەمىش دا ھاتووە تىكرارى وى لازم
نېيە.. لېرەدا، ئىستى كىنايە لەو ئىنسانانە بەكە ئەسرى شەھوت و ئارەزووى نەفسانىيە و بىناى
باتىنيان نېيە وشتر كىنايە لە موئىنىكى عارفە كە لەجىگايە كى زۆر بلىند چاوى لەدوئا دەكا، جا
لەبەر ئەو، لەجىگاي داوى لەغزىش و خلىسكان و خەتا، مەخفوز دەبى .. لەو داستانەدا، ئىستى
بەقسوور و خەتاي خۆى ئىقرا دەكا و داوا لە وشتر دەكا كە كۆمەكى بكا تا رى لەچال تەشخىس
بدا و وشتر قەبوول دەكا .. مەولانا لەو داستانەدا، دەلى ئەگەر خەتا و لەغزىشى ئادەمى بەسوورەتى
مەلەكەىكى محكەم و سابىت جى گىر نەبى دەتوانى كە لە ژىر عىنايە تو ھىدايەتى ھادىتىكى موسلىح
و مرشيدىكى كامىل خۆى نەجات بدا

دئ كەو ئىستاو لەلای وى وشترىك (۳۳۷۷)	بوو لەسەر ئاوخوڤ چەلىكى ئىستىرىك
گەر لەھەو راز يا نەوى رېگا دەچم (۳۳۷۸)	پىندەكوت بۆ زۆر بەسەر پوو دا دەچم
من دەخاتە خوار لەوېرا، ترس و لەرز (۳۳۷۹)	بىلخسوس گەر دەچمە جىگاي زىدە بەرز
يانە بەختى يارە، پرووحى پاكى تۆ (۳۳۸۰)	كەم بەسەر پوو دادەچى تۆ، بېژەبۆ؟
پىر دەبن لەخوڤن جا، لىم لووت و دەم (۳۳۸۱)	چۆكۆئەز ئۆم دا دەفیزىن دەمبەدەم
جا، موكارىش لىم دەدا شەللاق و دار (۳۳۸۲)	لىم دەبى خوار ئەو دەمى پالان و بار
بۆ گونا دەشكىنى تۆبە، دەمبەدەم (۳۳۸۳)	چەشنى ئەو كەس عەقلى فاسىد بىت و كەم
چونكە فەكرى وى دەبىنى سست و سىس (۳۳۸۴)	مەسخەرەى دىتن بەوى ئەو دەم بلىس

- جا بەسەرپروو دادەچى ۋەك ئەسبى لەنگ
جا لەپنھان دېتەسەرۋى زەربى سەخت
ئەو چەلەش تۆبەى دەكا بەو فەكرى سېس
گەرچى سستەچون غروروى بوو بەبار
ئەى شتور، تۆ بۇمېسال ۋەك موئمىنى
بېتەبۇچى ھېندەئافەت دوورەلېت؟
پېتەكوت گەرچى سەعادەت خوا دەدا
سەر بلىندم چاۋ بلىندم ئەى فلان
من لەسەر كىو را دەبېنم زىرى كىو
ھەرۋەكوو دى ئەو فلان شەخسى ئەجەل
چاك دەزانى شەخسى پاك و پاك خوو
حالى خۆى تەنھا نەدى ئەو موئەقى
نوور لەچاۋو قەلبى ۋى دەگرئ قەرار
چەشنى يوسوف زۆرلەپېش دادى لەخەو
پاش دەسالان بەلكەزىاترئەى رەفىق
دوور نېيە(نېظرنوراللە) لەسوود
چون لەچاۋت دا نېيەتۆ نوورى ۋا
تۆى زەعېف چاۋ، بەس دەبېنى پېشەخۆ
پېشەۋايەچاۋ لەبۆ دەستان و پى
زۆرلەچاۋت چاۋى من رووناكترە
چون لەئەولادى حەللەم، پاكىزاد
تۆ لەئەو لادى زىناى خۆ، پى گومان
- گەربىنى بارى گران و رېگەسەنگ (۳۳۸۵)
چون شكاندى تۆبەئەوبەرگەشتەبەخت (۳۳۸۶)
تۆبەدەشكىنى بەئەمرى دىۋى پېس (۳۳۸۷)
ۋاسىلانى خوا دەبېنى نا لەبار (۳۳۸۸)
ناكەۋى سەرپروو، چكات، مەغرور نى (۳۳۸۹)
ناكەۋى سەر پرووت و، ناخلىسكىت پېت (۳۳۹۰)
زۆرەفەرقن ئېمەزۆر لېكىن جودا (۳۳۹۱)
دىدى عالى داى لەدەردان، پېم ئەمان (۳۳۹۲)
دەشتى ساف و جوان و كەندالى دزىو (۳۳۹۳)
ھەرچى كارى بووى ھەتارۆزى ئەجەل (۳۳۹۴)
ھەرچى پاش بېست سالى دېكە، دېتەروو (۳۳۹۵)
بەلكەحالى مەغربى ھەم مەشرىقى (۳۳۹۶)
قەلب و چاۋ چون جېگەنوورى كردگار (۳۳۹۷)
بوو بەمەسجوود بۆ ھەتاۋو، مانگ ئەو (۳۳۹۸)
ھەرچى يوسوف دېتەۋى ھات زۆر دەقىق (۳۳۹۹)
ئاسمانان لەت دەكا نوورى ۋەدوود (۳۴۰۰)
بووى ئەسېرى حېسىسى حەيۋانى ۋەھا (۳۴۰۱)
رەھبەرىشت ناتەۋانە، چەشنى تۆ (۳۴۰۲)
چون بەۋى پى باش ۋەد مەعلووم دەبى (۳۴۰۳)
خېلقەتېشم زۆر لەئى تۆپاكترە (۳۴۰۴)
نەك زىنازادەو كەسېف و بەدنىھاد (۳۴۰۵)
كەج دەبى تېر، گەركو كەج بېتن كەۋان (۳۴۰۶)

تەسدىق كەردنى ئېستىر جۋابى ۋىقار كەردن بەفەزلى ۋى نېسبەت بەخۇى و

كۆمەك و يارمەتى وېستىن لەۋى .. ۋېنا بىردن بۆ ۋى.. ۋەلدانەۋەى ۋىتەر ئەو ئېستەر..

ۋېئ نېشاندان و كۆمەك كەردن بەۋى، بابانە ۋەشاينە..

- جا كوتى ئېستىر بەچاۋى پى لەئاۋ
كەۋتە سەر پىتى و دەگرىا زار زار
- راستەئەى ۋىتەر ۋتارى تۆ، تەۋاۋ (۳۴۰۷)
پېتەكوت ئەى ھەلبۇاردەى كردگار (۳۴۰۸)

- جی دەبی گەرگەرەیی خۆت دەی نیشان؟
 پیندەکوت چون لای منت یقرا کرد
 چونکەبووت ئینساف، بەلات لانا کەنار
 خووی بەدت زاتی نییەئەئە ئیسترە
 عاززی ییتن لەشەخسێک گەر بەدی
 چەشنی ئا دەم عاززی بوو ئیشتیبای
 چونکەئەسلی بوو خەتای ئەو ئیبلیس
 تۆ نەجاتت بوو لەخۆت هەم خوویی بەد
 ئیستەئیقالت ئەتۆ بۆ هاتەدی
 هاتەدەستت(ادخلی) تۆ (فی عباد)
 چووینەئێو بەندانی باشی خوای جیهان
 (اهدنا) ت کۆت جا، (صراط المستقیم)
 تۆ کەنار بووی،بوویەنوور،ئەئە نا زەنین
 بووی بەتاو، ئەستیرەبووی تۆ، ئەئە جەناب
 ئەئە زیاتەلحەق حیسامەددینی میر
 تانەگۆڕی تامی ئەو شیر قەت چ کات
 خۆی کەبەودەریای ئەلەست واصل بکات
 گەرکو رینگای کەوتەئێو دەریای عەسەل
 نارەتەت بێ چەشنی شیر ئەئە شیری حەق
 بێ خەبەرلەو نارەتە،گیانی مەلوول
 تۆ بنووسەحالی خۆت ئەئە خۆش بەیان
 ئاوی نیلەئەو وتارە، خۆش وجوان
- من قەبوول کەئە یەک لەجۆملەئە بەندەگان (۳۴۰۹)
 دەردو رەنجی رۆزگار تارکرد (۳۴۱۰)
 تۆ عەدوو بووی بۆمە، ئیستە بوو ی بەیار (۳۴۱۱)
 بەد کەزاتی بیت، بۆ حەق مونکیرە (۳۴۱۲)
 ئیعتیراف و تۆبە، لەدوای، دیتەدی (۳۴۱۳)
 جی بەجی تۆبەئە دەکرد ئەو لای خودای (۳۴۱۴)
 ریی نەبوو ئەو بچتەلای تۆبەئە نەفیس (۳۴۱۵)
 هەم لەشوعلەئە ئاگرو دەندانی دەد (۳۴۱۶)
 هاتەدەستت بەختی باشی سەر مەدی (۳۴۱۷)
 (ادخلی فی جنتی) تۆی کرد شاد (۳۴۱۸)
 بۆ بەهەشتی جاویدان چووی تۆ، نیهان (۳۴۱۹)
 دەستی تۆی گرتو، ئەتۆی برد تا نەعیم (۳۴۲۰)
 قۆرەبووی ئیستە تریی، وەک ئەنگەبین (۳۴۲۱)
 شاد ببە، بەس خوا دەزانیتن سەواب (۳۴۲۲)
 شەهەدی خۆت بڕژینەتۆ ئێو حەو زی شیر (۳۴۲۳)
 تا لەدەریای تام، مەزان تەکسیر بکات (۳۴۲۴)
 چونکەبۆدەریا لەگۆران بووی نەجات (۳۴۲۵)
 تازەناگۆڕیت ئەو،قەت هیچ عەمەل (۳۴۲۶)
 نارەتەت بڕوا هەتا حەو تەم تەبەق (۳۴۲۷)
 کوا دەناسی دەنگی شیر، مشکێ زەلوول؟ (۳۴۲۸)
 بۆ هەموو گەو هەر نیزاد و پاکد لان (۳۴۲۹)
 بیکەخوین ئەئە حەق بەچاوی قیبتیان (۳۴۳۰)

ئیلتیماس کردنی قیبتی لەسببێ کەبەقەست و نییەتی خۆت گۆزەبەک لەئاوی نیل
 پێ کەو لەسەرلێوی منی دانی بەخاتری پەفاهەت و دۆستایەتیمان، چونکەگۆزەبەکی
 کەئێوەسببیتیان لەنیل پێ دە کەن ئاوی سافەوگۆزەبەکی کەئێمەقیبتیان پێ دە
 کەین خوینی سافە.. دەو داستانەدا موراوە لەقیبتی کەسێکەکەویجدانی وەخەبەر دێ و

دەمەرتەبەي ئىيتىدائى وپائىنى تاللىيى ھەق قەرار دەگرى و موراڭ لەسىبىتى مورپىدىكى

سادق و ۋەلىيەكى فازلەكەدەستى ۋى دەگرى وپىنمىۋى دەكا ..

- قىبىتتەك چۆ مالى يەك سىبىتى چەلىك
 پىتدەكوت مەن دۆست و يارى تۆمەخۆ
 چۈنكەمووسا كەردى يەك جادو، ۋفسوون
 ئاۋى ساف و خۆش دەخۇن لەو، سىبىتتەيان
 قىبىتتەيان دەمرەن لەتىنۋان چۈن ئەوان
 زەرفەكى بۆخۇت لەئاو پىرکەتەتۆ
 پىرکەزەرفىك لەو لەبۆخۇت بىم دەرى
 مەن توفەلىلى تۆم لەدوۋى تۆ ئاۋ دەخۇم
 بىنكوت ئەي يارى عەزىزم گىانەكەم
 شادمانم ئەمرى تۆ ئىجرا دەكەم
 پىرلەئاۋى چۆمى نىلى كەرد جام
 نىۋەكەي دى ھات بىدا بەو كۆنەيار
 بوۋبەئاۋخوین گەرۋەلاي خۇي كەردخوار
 ما ۋەبەك ما تا نەما ھىچ خەشمى ۋى
 چارى ئەو دەردەم چىيەئەي* راست كار؟
 شەخسى پەرھىزكار ديارە ۋايە ئەو
 يار بە، بۆ مووسا ۋەخۇي لەو ئاۋەتا
 خەشم ۋكىنەي تۆلەبەندەي كەردگار
 كىنەلاۋچاۋ ھەلىنە، شاد بە
 كۈا ۋەكۈۋ مەن ھەلدەكىشى ئاۋى ساف؟
 قەت كۈنى دەرزى لەۋى كىۋى ناچتەدەر
 بىكەكا، كىۋىتۆ، بەئىستىغفارو خۆش
 تۆ، بەتەزۋىر، نا ۋەخۇي، لەو ئاۋ، چ ئان
 ئەو كەسەي كەمەكرو فىلى كەرد ساز
 يار بە، بۆ موو سا، لەفىلان لادەخۆ
- تاكو ئاۋ ۋەخوات، تىنوو بوو گەلىك
 ئىستەبى ھەد مەن نىاز مەندەم بەتۆ
 بوو بەخوین بۆ ئىمەئاۋى نىل، پتوون
 ئەو بەجادوۋ خوین دەبى بۆ قىبىتتەيان
 بەد نىھادەن يانەبەد بەختن، كە، وان
 تاكو بىخۋا بىدەيارى كۆنى خۆ
 چۈن لەتىنۋان ۋەختەگىانى مەن دەرى
 مەن بەيارىت، دوۋر دەكەم دەردان لەخۇم
 چۈن دەبى مەن ئەمرى تۆ ئىجرا نەكەم
 ھەرچلۆن فەرمان بەدى مەن ۋا دەكەم
 نىۋەكى لەو خواردەۋە، ئەو، نەك تەمام
 تاكو بىخۋا، بوو بەخوینىك تار تار
 تۈۋرەبوۋقىبىتى خەمى خوارد چەشنى مار
 ۋايدەكوت پاشان بەيارى دىل قەۋى
 پىتدەكوت دەخۋا فەقەت پەرھىزكار
 لادەنى فىرغەۋن، ۋەك مووسايەئەو
 يار بە، بۆ مانگ، مانگەشەۋ بىروانەجا
 چاى دەكەرد زولمەت لەچاۋت، سەت ھەزار
 چەشنى يارانەت ئەتۆش ئۈستاد بە
 تۆكەكفرىكت ھەيەۋەك كىۋى قاف
 كىۋى بىتتەداۋەكى بارىك مەگەر
 جامى مەغفوران بگرە، بىكەتۆش
 چۈن ھەرامى كەرد ھەق بۆ كافران
 ناكىر قەت مەكرى تۆ ئەي فىلەباز
 چۈنكەنادەن مەكرو فىلان سوۋد بەتۆ

- ٲاو، وە لا ناڤت ئە مری خوای جیهان
 وامە زانە تۆ کە ئیستا نان دەخۆی
 کوا دە کا ئیسلامی گیلانی والە، نان؟
 یانە پیت وایە کە مانای مەسنەوی
 یانە رازو حیکمەتی وی هەم وتار
 دیتە گوێ ئە مەما بە چەشنی داستان
 ئەو سەر و پرووی ناوێر یە ک چادری
 وە ک کە لیلە و شاهنامە و داستان
 ئەو دە مە مە علوم دە بی حە قق و مە جاز
 عە ترو ک شپە لای ئە داری بۆن، دە نا
 دە یهه وی ئەو دوور لە خو کاتن مە لال
 تا کو ناری وە سوسە بڤڤت ئەو
 بۆ خە مووشی ناری وا چوو ک و نە چیز
 ناری وە سواس ناو و میز دە یکن خە مووش
 گەر خە بەر دار بی و بزانی تۆ بە لام
 وە سوسە ی دڵ لادە چی زۆرو کە می
 چون لە باغ و جۆ یار بە رواز دە کا
 یانە پیت وایە کە پرووی پا کان چلۆن
 زۆر عە جەب مابوو رە سوولی خوای مو بین
 بۆ چی نا بین ئە دی پرووی مە مووم؟
 گەر دە بین بۆ چی سەر سام مام ئە دی
 پرووت لە لای خو ت مانگە لای خە لکیش هەور
 دانە لای تۆ، داوە لای خە لکی بە لام
 وایدە کوت یە زدان (تراهیم بڤظرون)
 لای کە سیکێ مو عتە بەر هەر زاهیرە
 جا لە لە لای نە قشان دە دا ئە نجام ئە دە ب
 بۆ چی نە قشی والە جوانو رڤک و پڤک
- هیچ دە می ک نا بڤتە ناو بۆ کافران (٣٤٥٦)
 بە لکە ژە هری مارو زیددی گیلان دە خۆی (٣٤٥٧)
 وەر بڤڤرئ روو لە ئە مری خوای جیهان (٣٤٥٨)
 دیتە دە س بی رەنج کە بخویتی ئەوی (٣٤٥٩)
 سە هل و سادە دڤڤن، لە بۆ نڤو گوێ وزار (٣٤٦٠)
 دیتە بە رچاو پڤست فە قە ت، نە ک مە غزی دان (٣٤٦١)
 پرووی دە کرد پڤهان لە چاوت دلبەرئ (٣٤٦٢)
 وایە قور ئانیش لە لای گو مرای نە زان (٣٤٦٣)
 گەر کلی لوتفی خودا چاو کات واز (٣٤٦٤)
 وە ک یە کن، چون بۆن لە لای وی چۆ فە نا (٣٤٦٥)
 بۆ یە دە خویتی کە لامی زولجە لال (٣٤٦٦)
 بە و وتانە دابمر کڤڤت ئەو (٣٤٦٧)
 هیچ نبیە خو فە رقی، ناوی پاک و میز (٣٤٦٨)
 وە ک لە خە و ئڤنسان کە نا ی مڤڤڤ چ هۆش (٣٤٦٩)
 گفتی زاتی پاکی خوا یە ئەو کە لام (٣٤٧٠)
 دیتە دە س دڵ، رڤی گو لستان ئەو دە می (٣٤٧١)
 لە و کە لام هەر کە س کە بۆڤی راز دە کا (٣٤٧٢)
 بوو لە واقع، هەر وە هاش مە علومە بۆن (٣٤٧٣)
 بۆ چی نا بین ئە دی پرووم، مو ئمڤڤڤڤ؟ (٣٤٧٤)
 پروونتری کرد خو لە رۆژ ئەو خوا یە پرووم (٣٤٧٥)
 تا لە لای حە ق هات کە کە س پرووی تۆی نە دی (٣٤٧٦)
 تا نە بین مو فتە پرووی تۆ ئە هلی جەور (٣٤٧٧)
 تا نە نو شن لە و شە رابی خا س، عە وام (٣٤٧٨)
 نە قشی حە مامن ئە وان (لا یبصرون) (٣٤٧٩)
 چاوی مردووی نە قشی دیوار، نازی رە (٣٤٨٠)
 بۆ ئە دی لڤم بی خە بەر مان ئە ی عە جە ب؟ (٣٤٨١)
 قە ت چ نالئ بۆ سە لامی مڤ، (عە لڤک؟) (٣٤٨٢)

- ھېچ تەكان نادا سەر و سىمبىل بەجوود
 ھەق بەزاهىرگەر چى سەر نادا تەكان
 چاكتەرەئەۋخۇلەدوۋ سەرتەكان
 گەر لەبۇخزمەت بەعاقىل كەى تەلاش
 ھەق بەزاهىر گەرچى سەر نادا تەكان
 پىنت دەدا يەك شت خوداۋەند زۆر نىھان
 ۋەك بەبەردىك دای ھونەر، ۋاىخۋاى غەفوور
 قەترەئاۋىك لوتقى خۋاى گەر لا دەبى
 تەن كەخاكە، گەربەۋى دانوورغەفوور
 ۋەك تەلەسم و نەقشى بى گيان بوو جىھان
 دىتەبەرچاۋان ئەۋان ۋەك گيان لەبەر
- گەر چى كردم من لەبۇ ۋى سەت سجوود (۳۴۸۳)
 ئەۋ دەدا لوتقى لەباتىن دا نىشان (۳۴۸۴)
 ۋادەدەن ئاخترەكان سەر، عەقلى و گيان (۳۴۸۵)
 پىنت دەدا نىشان بەپاداش رىنى باش (۳۴۸۶)
 ئەۋبەلام دەت كاتەسەرۋەر بۇ سەران (۳۴۸۷)
 جا دەكەن تەعزىم لەبۇت خەلكى جىھان (۳۴۸۸)
 بۇ عەزىزى عام، يانى زىرى سوور (۳۴۸۹)
 زۆر لەزىر چاتر، لەۋى دور چادەبى (۳۴۹۰)
 چەشنى مانگ دەگرى ھەموۋعالم بەنوور (۳۴۹۱)
 بۇيەدەخۋاتن فرىو، شەخسى نەزان (۳۴۹۲)
 بوون ئەۋان لای ئەحمەقان زۆرموعتەبەر (۳۴۹۳)

داۋا كردنى قىبىتى دوعاى خىر لەسىبىتى ودوعاى بەخىر كردنى سىبىتى لەبۇ قىبىتى وقەبوول

بوۋنى ئەۋ دوعايەلەلەيەن (اكرم الاكرمين و ارحم الراحمين)..

- قىبىتى داۋاى كرد دوعا، لەۋ كۆنەيار
 بەلكەئەۋ قىلەى دلم بىكرىتەۋە
 تۆ سەبەب بى جوان بىى مەمسوۋخى پىس
 يا بەدەستى پاكى مەرىم ھاتەبەر
 كەۋتەسەجدە، سىبىتى دەيكوت ئەۋ زەمان
 غەيرى تۆلاى كى ھەلەننى بەندەدەس؟
 تۆ لەئەۋۋەل را، دەدەى مەىلى دوعا
 ئەۋۋەل و ئاخىر ئەتۆى لەۋ بەينەدا
 ئەۋ دەمەى سىبىتى كەدەيكوت ۋا، ۋاتار
 ھات ۋەھۋش دەيكرد دوعا ئەۋشەخسى باش
 ئەۋ دەمەى سىبىتى دوعاى ۋا كرد ئەدا
 بىنەلام، ئىمان ئەتۆ بت بى پەلە
 ئاگرى ئىمان لەدلىان بەر دەۋام
 دۆستايىت ھات نەجاتى دا ئەمن
- دل رەشم من بۇ دوعاى ۋا، نىمەزار (۳۴۹۴)
 پىس لەنىۋ پاكەن جىگىلى بىتەۋە (۳۴۹۵)
 يا لەھەق نىزىك بىتتىن يەك بلىس (۳۴۹۶)
 يەك لكى ئىشك ۋەرەقوتەق، ۋەك ھەجەر (۳۴۹۷)
 ئەى خوداى زانا بەئاشكارو نىھان (۳۴۹۸)
 ھەم ئىجابەت ھەم دوعا دەس تۆنە، بەس (۳۴۹۹)
 بۇ دوعا ئاخىر دەدەى بەس تۆ، جەزا (۳۵۰۰)
 ئىمەھىچ نىن ھىچ بەيان، نانكا ئەدا (۳۵۰۱)
 چوۋ لەھۋش ئەۋ، جا لەجىنى خۇى كەۋتەخوار (۳۵۰۲)
 ھىچ لەبۇ ئىنسان نىيەغەيرى تەلاش (۳۵۰۳)
 نارەتتىكى توندى قىبىتى لىدەدا (۳۵۰۴)
 لادەنىم زوننارى كۆن من ئەۋ چەلە (۳۵۰۵)
 مەر ھەمەتيان كرد دەگەل دىۋى نەقام (۳۵۰۶)
 ئىنتىزارم ھەر ۋەھابوۋ جا، ئەمن (۳۵۰۷)

- کیمییا بوو سوچبەتی، بۆ منی ھەزار
تۆ لکینکی داری جەننەت بووی یەقین
ھات سیلاو لیتی ڕفاندم ئەو وجود
چوومەلای سیلاو بەبۆنە ی ئاو، بەغار
جامەکی پڕ ئاوی بۆ ھینا، کە، ھا
خوا بەیەک شەربەت کەگیانی لی کریم
ئەو کەسە ی دای ئاوبەجۆگەوکانیان
من کەجەرگم زۆر بەتین بوو ئاو خوواز
کافییەئەو کافی وی بۆ گشت عیباد
من لەبۆت کافیەخۆ بۆ گشت خەیر
قادرم تیرت بکەم من، بی چ نان
بی بەھار پیت نەرگس و نەسرین بدەم
بی دەوا کافیم، کەتۆ دەرمان بکەم
دل بەمووسا دەم عەسا بگریتەدەست
دەستی مووسا وابکەم پڕنووری ڕوون
دار،بکەم تەبذیل بەماریک ھەوت سەر
خوین بەئاوی نیل تیکەل کوا دەکەم؟
شادمانیت غەم بکەم من چەشنی نیل
گەر کو بت وی ئەوچەلەش تۆ باوەری
دیتەلات مووسایی ڕەحمت، زۆر بەتاو
گەر لەدلا باوەریت بی پایەدار
دەمھەویست ئیمان بکەم من یاری خۆم
نەو دەزانی ھەق کەوا تەبذیل دەکا
خۆم وەکوونیلی ڕەوان ئیستا کەدی
بی سەداو ساکیت لەلامان بەردو دار
ئەو جیھانەلای نەبی پڕ عیشق و داد
ئەو دەبینی توند دەپۆن بالاو نەوی
- لوتفی تۆ یاخوا لەبۆم بی، پایەدار (۳۵۰۸)
بەوکەگرتم چووم ھەتا خولدی بەرین (۳۵۰۹)
بردمی جا، تاکو لیوی بەحری جوود (۳۵۱۰)
دیم یەم و گرتم لەوی دور، سەت ھەزار (۳۵۱۱)
پیندەکوئ ئیستا، ئاو لام کەم بەھا (۳۵۱۲)
بۆ ئەبەد ئەوتوینەتی لەدلی سریم (۳۵۱۳)
ئەو لەقەلبم کانیاوی کرد ڕەوان (۳۵۱۴)
ئیتەنیتی ھیچ بەئاوی خوش نییاز (۳۵۱۵)
راستەوئەدە(کاف ھا،یا، عەین،صاد) (۳۵۱۶)
بی وەسیلەو واسیتەو کۆمەک لەغەیر (۳۵۱۷)
بی سوپا، بت کەم بەیەک میری جیھان (۳۵۱۸)
بی موعەللیم، بی کیتاب، تەلقین بدەم (۳۵۱۹)
قەبرو چالانیش لەبۆت مەیدان بکەم (۳۵۲۰)
تا بەوی کا، زالمان زۆر خوار و پەست (۳۵۲۱)
تاوی حاسمان بی لەحاستی وی زەبوون (۳۵۲۲)
قەت لەماری می بەنیر، ناییتەدەر (۳۵۲۳)
عەینی ئاوەخۆم بەقودرەت وا دەکەم (۳۵۲۴)
جا، لەبۆ شادی و سروور نەت بی سەبیل (۳۵۲۵)
گەرلەقیرعەون نقرەتی خۆت دەربری (۳۵۲۶)
نیلی خوتیش تۆ دەبینی بوو بەئاو (۳۵۲۷)
نیلی زەوقت نابی بەخوین، قەت چ جار (۳۵۲۸)
تاکو لەو تووفانی خوین ئاوی وەخۆم (۳۵۲۹)
باتنی من ئەو دەگۆرئ نیل دەکا (۳۵۳۰)
بەر قەرار و سابتم لای ئیدەدی (۳۵۳۱)
لای نەبی تەسبیح دەکەن بی لیوو، زار (۳۵۳۲)
لای کەسانی دیکە، بی ڕووحەو جەماد (۳۵۳۳)
چاک لەسند و خشت دەبیسئ گویی وی (۳۵۳۴)

لای عه‌وام دونیا هه‌موو، بێ ڕووح و گیان	له‌وعه‌جیتر نه‌م دی په‌رده‌هیچ زه‌مان (٣٥٣٥)
ئیمه‌لامان وه‌ک یه‌کن گۆڕ گشتیان	په‌وزه، یاخوفره، به‌چاوی ته‌و لیان (٣٥٣٦)
ترش و گرژه‌، ڕووی نه‌بی لایان عه‌وام	چونکه‌نایویت، بیت شادی، به‌ر ده‌وام (٣٥٣٧)
خاسه‌کو‌تیا‌ن چاوی ئیوه، وای ده‌دی	ترش و گرژه‌ڕوویی شادی ته‌حه‌دی (٣٥٣٨)
چاو به‌چاوی مه‌، له‌وی که‌ن ئیوه‌تا	زۆر بیه‌ن پێکه‌نین نیو (هل اتی) (٣٥٣٩)
تۆ له‌سه‌ر ته‌و داره‌هه‌رمی، بیره‌خوار	چون ده‌بی سوو‌په‌ت سه‌روو بن ئاشکار (٣٥٤٠)
داره‌هه‌رمی داری خود خواهی و غروور	تا له‌سه‌ر وی بی، ده‌بینی تار، نوور (٣٥٤١)
تا له‌سه‌روی بی، ده‌بینی خارزار	په‌ر له‌دوو‌پشکی به‌زار و په‌ر له‌مار (٣٥٤٢)
تۆ ده‌بینی گه‌ر له‌سه‌روی بیه‌خوار	دایه‌ن و جوانی وه‌کوو گۆل، بێ ژمار (٣٥٤٣)

داستانی ته‌و ژنه‌ خه‌رابکاره‌که به‌ می‌رده‌که‌ی کو‌ت که‌ ته‌و خه‌یاڵاته‌نه له‌ سه‌ر دار هه‌رمی ده‌بینی که‌ مه‌عموله‌ن له‌سه‌ر ته‌و داره هه‌رمیه‌ چاوی هه‌موو که‌س و ده‌بینی، له‌و داره هه‌رمیه‌ و مه‌ر خوار تاکو ته‌و خه‌یاڵاته‌نه له‌به‌ین بچن، و ته‌گه‌ر که‌سیک بلێ که‌ ته‌وه‌ی ته‌و کابرایه‌ دیتی خه‌یاڵ نه‌بوو، جواب ده‌دریته‌وه که‌ ته‌وه می‌ساله نه‌میسل، ده‌میسال دا ته‌وه‌نده کافیه‌ که‌ بکو‌تری ته‌گه‌ر نه‌چووبایه‌سه‌ر داره هه‌رمی قه‌ت وات نه‌ده‌دی جا خه‌یاڵ بی یا حه‌قیقه‌ت ..

خولاسه‌ی داستان ...

ژنیکی خه‌رابکار ده‌ی ویست که‌له‌پیش چاوی می‌ردی گێزو نه‌قامی خۆی له‌گه‌ل پیاویکی فاسق عه‌مه‌لێکی ناحه‌ز ته‌نجام بدا.. به‌و خاتره‌به‌می‌رده‌که‌ی کو‌ت ده‌چمه سه‌ر ته‌و داره‌هه‌رمیه‌تا میوه‌لیوه‌که‌م کاتی که‌چۆ سه‌دار به‌گریان بانگی می‌رده‌که‌ی خۆی کرد که‌ئه‌ی خه‌رابکار ته‌و لۆتیه‌به‌دکاره‌کیته‌که‌سواری تۆ بووه‌؟ می‌رده‌که‌ی پێیکو‌ت که‌ئه‌ی ژن لیره‌داغه‌یری من وتۆ هه‌یج که‌س نییه‌بۆ قسه‌ی بیه‌ووده‌له‌ی؟ژن کو‌تی ته‌دی ته‌و پیاوی کلّو به‌سه‌ر کیته‌؟ که‌له‌سه‌ر بشتی تۆ درێژ بووه‌.. می‌رده‌که‌ی که‌زۆر په‌ریشان و موته‌حه‌ییربووپێیکو‌ت ته‌ی ژن په‌نگه‌بلێندایی دار باعیس بوو بی که‌سه‌رت گێژبووه‌و ده‌سوو‌پێ و به‌وه‌هم و خه‌یاڵ هه‌ندیک شتان ده‌بینی،پاش چه‌ند له‌حه‌زه‌که‌ ژن له‌سه‌ردار هاته‌خوار و می‌رده‌که‌ی چۆ سه‌ردار، له‌و کاته‌دا ته‌وژنه‌له‌گه‌ل پیاویک که‌له‌نیوگیاوگۆل ولکی داران خۆی مات کردبوو مه‌شغوولی کاری ناحه‌زونا مه‌شرووع بوو،می‌رده‌که‌ی له‌سه‌ردار ته‌و سه‌حه‌نه‌ناحه‌زه‌ی دی و بانگی کرد که‌ئه‌ی ژن

ئەو پیاوھەككییه؟ كەلەگەل تۆ مەشغوولئى كارى ناحەزە؟ ژن بېكوت كەقسەى يېھوودەمەلئى، غەبرى من و تۆ ھىچ كەس لىترەنىيەحەتمەن بلىندايى دار بۆتەباغىس كەچاوت رەشكەو پىشكە بكا و خەيالأت بۆ تۆ دروست بكا، لەو سەرەوەرەخوار تا بزانی كەھىچ كەس لىترەنىيە، تاكو ئەو لەسەر دار ھاتەخوار ئەو پیاوھەفاسقەلەخوابى خەبەر ەى لەنىو دارو دەوونوگياو گۆل دا شارەدوھ و ئەو وەختەژنەكەبەمىردەكەى كوت ..بېم نەكوتى لەدار ھەرمى وەرەخوار تا بزانی كەخەيال و گومانەت خەتايە؟ ..

دەبەھەبىست يەك ژن لەلاى شووى گىزو وىژ	بى لەگەل يەك پياوى زۆربەدكاردرىژ (۳۵۴۴)
جا بەشووى خۆى ژن دەكوت ئەى خۇشەخت	لىئەكەم تا ميوە، دەچمەسەر درەخت (۳۵۴۵)
ھەر كەچۆ سەردار ئەوژن زۆر گرى	گەر لەوژپراى كرد تەماشائى ھاو سەرى (۳۵۴۶)
جا بەشووى خۆى كوت كەئەى بەدكارى گىژ	كئىيەئەوھەى بوولەسەرپىشتت درىژ؟ (۳۵۴۷)
تۆ لەزىر وى دا،درىژبووى وەك ژنان	تۆ كەخوېرى بووى لەئەووەل،ئەى فلان (۳۵۴۸)
شوو،كوتى سوورا سەرت وای تۆ، دەنا	من بەتەنھا لىترەمە، بى ھىچ پەنا (۳۵۴۹)
زۆر كەرەت وای بانگى شووى خۆى كرد ژن	كئىيەوا؟ من ئەو دەبىنم تۆى لەبن (۳۵۵۰)
دەيكوت ئەى ژن بىرەخوار لای پياوى خۆ	چون سەرت سووراوھەزۆر،خەرفاوى تۆ (۳۵۵۱)
ژن كەھاتەخوار،شوو چۆ سەردەرەخت	ژن خەرىفى خۆى لەباوھش كرد سەخت (۳۵۵۲)
شوو كوتى كئىيە؟ بلى ئەى نابەكار	چەشنى مەيموونەو لەتۆ بوو ئەو سووار (۳۵۵۳)
ژن كوتى خۆ غەبرى من كەس ديارنىيە	تۆ سەرت سوورا دەنا، دەبىيارنىيە (۳۵۵۴)
زۆر كەرەت شوو ھەرەھا كردى سەداى	ژن كوتى تەقسىرلەدار ھەرمىيەواى (۳۵۵۵)
تا لەسەرئەودارەبووم ھەروا منىش	ھەر بەخوار دەمدى ھەچى راس با منىش (۳۵۵۶)
بىرەخوار بنوارەنابىنى چ كەس	ئەو خەيالانەلەدار ھەرمىتەبەس (۳۵۵۷)
ھەزل وشۆخىت تۆكەبىست چاك گۆى دەبە	چون لەوان دا پەندوتەعلیم زۆرھەبە (۳۵۵۸)
ھازىلان پەندىان لەلا شۆخى دەبوو	عاقلان شۆخيان لەلا جىد بوو ھەموو (۳۵۵۹)
دارەھەرمى تالبى وىن غافلان	زۆر جودا لەو دارەھەرمى عاقلان (۳۵۶۰)
تۆ لەسەر ئەو دارەھەرمى بىرەخوار	ماى لەدوور حەيران ومات و چاو تار (۳۵۶۱)
دارەھەرمى يانى خود خواھى و غروور	ھەرچى چۆ سەروى لەراستى بوو بە دوور (۳۵۶۲)
گەر لەسەر ئەودارەھەرمى، بىيەخوار	فېكروچاوو گفىتى تۆ نا بىت خوار (۳۵۶۳)
ئەو دەبىتەدارى بەخت ئەو زەمان	گشت لكى وى دەچنەحەوتەم ئاسمان (۳۵۶۴)

- گەرلەۋى تۆ بىتەخوارلەۋىي بەدوور
گەرلەدارى خود پەسەندى بىتەخوار
راست بىنى گەرکو سەھل وسادەبا
دەيكوت ئەى حق يەك بەيەك ئەعزەى جىهان
جا ۋەسەر ئەو دارەھەرمىيەى كەۋە
گەربىي تۆ پەيرەۋى مووسايى توور
سەۋزۈ شىن و جوان دەكا ئەو دارەنار
حاجەتت ژىر سىبەرى ۋى دىتەدى
ئەو وجودت بۆ دەبى ئەو دەم رەۋا
راس دەبى ھەم حق نوما، جا، دارى خوار
- ئەۋدەگۈرپىتن بەرەحمەت، خۋاى غەفوور (۳۵۶۵)
چاۋى راس بىنت دەداتى کردگار (۳۵۶۶)
چۆن لەحق داۋاى دەکرد ئەو، موستەفا (۳۵۶۷)
پىم نىشان دەھەرچلۆنىك ھەن ئەۋان (۳۵۶۸)
چاۋ لەئەمرى (كن) كەشىنى كەدەۋە (۳۵۶۹)
دارى تۆش ۋەك دارى مووسا پەر لەنوور (۳۵۷۰)
جا دەلې (انى انا الله) لك لەدار (۳۵۷۱)
ئەو ھەيەكىمىي ئىلاھى سەرمەدى (۳۵۷۲)
چون دەبىنى تۆ لەۋى ۋەسفى خوا (۳۵۷۳)
لك لەئاسمان، رىشەنىو خاك ئىستىۋار (۳۵۷۴)

پاشماۋەى داستانى مووسا عليه السلام ..

- ھات لەحق بەيغام لەبۆ ۋى زۆر موھىم
ئەۋد رەختەى تەن، عەسەى مووسايەھات
تا لەۋىت تۆ دىتەبەرچاۋ باش و بەد
پىش فرىدان ئەۋنەبوۋھىچ غەبرى دار
ئەۋگەلەى دەپزانند، ھەۋەل بۆبەرخ ۋەمەر
بوۋبەھاکم بۆ ھەموو فىرەۋنىيان
قەحت و مردنيان دەھات بۆ كشتزار
تا لەمووسا ھات دوعا بى ئىختىيار
بۆچىيەئىعجازى ۋازۆرو تەلاش؟
ھات لەحق فەرمان بەدوۋى نوح دا برۆ
ۋا مەكەچون ئىستەتۆ يەك رەھنەماى
كەمترىن چىكمەت ئەلەۋ، ئىسپارې تۆ
تا كو ئىزال و ھوداى خۋاى دوو جىهان
چونكەبۆ ئىزھار چاى كرد خوا جىهان
ئىبلىس ئىغۋاى خەلكى بوو مەرام
- ئىعۋىجاج ۋخۋارى لاپە(فاستقم) (۳۵۷۵)
ئەمرو فەرمان، بۆى فرې دە، تۆعەسات (۳۵۷۶)
ھەلگەرەجا ئەو بەئەمرى خۋاى سەمەد (۳۵۷۷)
رات كەكرد، باش بوو، بەئەمرى کردگار (۳۵۷۸)
بوۋبەموعجىزدۋايەبۆمەغرۋورى كەر (۳۵۷۹)
بوو بەخۋىن ئاۋيان، لەسەر يان دا ئەۋان (۳۵۸۰)
چونكەكوللەلنى دەخوارد گشت بەرگ ۋبار (۳۵۸۱)
چونكەدەيدى چاك لەۋان پاينى كار (۳۵۸۲)
ئەو گروو ھەخۆ، چ كات نابن بەباش (۳۵۸۳)
عاقىبەت بىنى رەھا كە، ئىستەتۆ (۳۵۸۴)
ئەمرى (بلغ) پەرلەچىكمەت خوا لەلەى (۳۵۸۵)
سەر كەشى و زولمت دەبى مەعلۇوم لەبۆ (۳۵۸۶)
بۆ ھەموۋدەستەو گروۋھان بى عەيان (۳۵۸۷)
پەند و ئىغۋا لازمن بۆ ئىمتىحان (۳۵۸۸)
شىخ مەرامى بوو ھىدايەت كات عام (۳۵۸۹)

ئاۋى نىل بۇ وان دەبوۋبەخویتی سوور (۳۵۹۰)
 ئىلتىماسى کرد قەدى بوو خوار خوار (۳۵۹۱)
 من لەحاستى تۆمەبى حەد شەرمەزار (۳۵۹۲)
 سەخت و محکەم مەگرەلیم تۆ، چونکەشام (۳۵۹۳)
 تا بیهسرى زارى نارى زۆر بەتین (۳۵۹۴)
 فیتل لەسەر فیتلەزى تۆ ئیجرادەکا (۳۵۹۵)
 تا عەیان بیتن حەقیقەت تەک ئەوى (۳۵۹۶)
 ئەسلى ھەرچى خاکییە، جیتی ئاسمان (۳۵۹۷)
 باوى بۇ سەگ دانەئیتسکینک تۆلەدوور (۳۵۹۸)
 ھەرچى کوللەخواردى بیتتەدەر لەوى (۳۵۹۹)
 تا بىي تەبدیلی حەق بۇ عام عەیان (۳۶۰۰)
 بۇ حىجاب موحتاج بەئەسباب بوون میلەل (۳۶۰۱)
 تا مونەججیم چاۋ لەئاسمان کات و بەس (۳۶۰۲)
 تا نەيى نابوود دەجى بۇ لای دوکان (۳۶۰۳)
 بووى بەلوقمەى دووزەخ ولوقمەت دەوى (۳۶۰۴)
 چەشنى ئەو بەرخەى کەدەخواتن گىيا (۳۶۰۵)
 بۆمەدەخوا گىيا و گەلا، ئەو بەرخەمان (۳۶۰۶)
 تۆ لەبۇ وی خۆت وەھا پەروار دەکەى (۳۶۰۷)
 تا دلت زۆر زۆر قەوى بى و با شکو (۳۶۰۸)
 پرووحەتاجیر، تەن وەکوو رینگەر لەوى (۳۶۰۹)
 گەر بسووتى گىيانى رینگەر وەک رەزى (۳۶۱۰)
 قەت نەکا تۆکۆششى بىھوودەخۆش (۳۶۱۱)
 عەقلو ھۆشى چوو، ھەجى چۆ ئەوخەتە (۳۶۱۲)
 ھەرچى شەھووت بى دەبەستى چاووگۆش (۳۶۱۳)
 مەست دەبوۋئەمما بەخودخواھى وغرور (۳۶۱۴)
 مس لەلای وی زىپرى سوورى بى غەشە (۳۶۱۵)
 لیو تەکان دەتاکو شین بیتن گىيا (۳۶۱۶)

چون عەزاییان بۇ دەھات زۆر جوور بەجوور
 تا کوھات فیرعەون تەنھا زار زار
 من بەدیم کرد تۆ نەکەى ئەى شەھریار
 من موتیعی تۆ دەبم کەمکەم بەلام
 بىزەبۆمن تۆ لەرەحمەت ئەى ئەمین
 دەیکوت ئەى حەق مەکرو فیلەوادەکا
 گویتی دەمى یافیل بکەم من وەک ئەوى؟
 مەکروفیل لای ئیمەنە، خۆئەسلى وان
 لات نەبى ئەوسەگ عەزیز، پىنیکوت غەفوور
 ئەو عەسایەت تۆ تەکان دەتا زەوى
 رەش دەبن کوللەھەموو یان ئەو زەمان
 بى نییازم من لەئەسباب و عیلەل
 تا تەبیعی چاۋ لەدەرمان کات و بەس
 تا مونافىق بۇ تەماع زۆر زوو بەیان
 بەندەگى ناکەى، چکات رۆزو شەوى
 ئاکیل و مەئکوول لەھەرچىكى زىيا
 گىيا کەدەخوا بەرخ، قەسساب شادمان
 تۆ لەخواردن چەشنى دوو زەخ کار دەکەى
 کارى خۆت ئەنجام بدە، حیکمەت بخۆ
 ئەکلى تەن مانىع لەئەکلى مەعنەوى
 شەمعی تاجیر ئەو دەمەزۆر جوان دەزى
 تۆ فەقەت ھۆشى تەنت بوو ھۆش پۆش
 چەشنى خەمروبەنگەھەرچى شەھووتە
 خۆ، بەتەنھا خەمرناکا مەست ھۆش
 زۆرلەشورى خەمر، شەیتان بووبەدوور
 ئەوکەسەى سەرخۆشومەستودل رەشە
 ئەى کەلیم ئەو باسەنىتى ئىنتیھا

- تېقى مەعمول دای تەکان لېئو جا زەمین
 زۆرسەرەيغ بۆلای غەزايان چوون ئەوان
 لەو عەتا بوون چەند رۆژىک بەهرەوەر
 ھەرکەتتېربوون و غەزايان کەوتەدەست
 تېرمە کەنەفست کەوھک فیرعەونە، ئەو
 چاک کەنابى نەفس بى ئاگر چکات
 بى مەجاعت کەس نەچۆلای خواى لەسەر
 گەر بنالى يا بکا گريان و شين
 ئەو وەکوو فیرعەونەقاتى گەرکو ھات
 بەنيازى ئەو دەبى تاغى ئەگەر
 ھەرلەگەلکو مەقسەدى بوودەستگير
 يەك نەفەر زۆرما لەشارىک دوايەئەو
 خۆى لەشارى دى دەبينى زىدەشاد
 قەت کەنالى جىم ئەوئ بوو، ئىرەبۆم
 وادەزانی مەوتەنى خۆى بوو ئەوئ
 زۆرەجەب رووح مەوتەن و مەئوايى خۆى
 چوولەيادچون ئەوجيھانەى چەشنى خەو
 بىلخسوس زۆر شارى بن بى ناوەرروح
 ئادەمى ئاكا تەلاش لا با غوبار
 دەر بخا دل سەر لەنيو ئەسراو راز
- شین دەبوو لەوسونبول و دانەى سەمین
 زۆر لەمیز بوو چونکەبرسى بوون ئەوان
 ئادەمى تىکرا دەگەل گشت جانەوەر
 بى نىيازبوون، جا دەبوون تاغى و مەست
 بىرنەکاتن تا لەکفرى کەونە، ئەو
 کى لەئاسن تا نەبى پۆلوو دەدات؟
 ئاسنى ساردى کوتا وای کرد ئەگەر
 نایهەوئ ئەو قەت موسەلمان بى يەقین
 زوو لەبۆ موسا دەبى تەسليم و مات
 جووتەداوئ گەرکو داینا بار کەر
 ھەرچى دەردى بووى لەپیش دا، چوولەبیر
 لەحزەيەک گەرچاوەکانى چوونەخەو
 شارى ئەسلى خۆى دەچى ئەو دەم لەياد
 جىي موقوفەت بوو، دەبى ھەر لى برۆم
 ئەو لەگشت شارى دەدى خۆشتر دەوئ
 جىي وەلادەت، جىگە بۆ سوکنايى خۆى
 دادەبۆشى وەك ھەر نەجمان بەشەو
 ھىستەتۆزى زۆر لەسەر فام ماوەرروح
 تا بىبى دل، حەقىقەت ئاشکار
 جا بىبى رازو ئەسراو چاوى واز

مەپاھىلى خىلقەتى ئىنسان ..

- رووح ھەوەل جار ھاتەئىقلىمى جەماد
 ماوہيەك زۆر، نېئو نەبات ئەو ماوہ، شاد
 گەر نەباتى ھىشت و نېئو حەيوان دەھات
 غەبرى مەيلى وى بەگول ھەم سەوزەزار
 وەك منال دايكى دەوئ رۆزو شەوئ
- ھاتە مەحدوودەى نەبات ئەو، دوايە شاد
 چوولەبىرى ئەودەمەى خۆى بووجەماد
 نەيدەکرد ھىچ يادى دەورانى نەبات
 بىلخسوس ئەودەم کەدئ فەسلى بەھار
 نەى دەزانى لىئوى بۆ مەمكى دەوئ

- يا كەسىكى تازەگى ھات بۇ موريد
چون لەسايەى پىرى خۇى ئەو موبتەدى
ھەرلەوى را ھات كەمالاتى لەبۇ
چۇن موريد دەى بى كەمالات دەستگىر؟
ئەو چەلەش ئەوخالقى زانای لەسەر
ھەر وەھا ئىقلىم بەئىقلىم رۇى رۈۈچ
چوو لەيادى وى عقوولى ئەوۈۋەلن
تاكو لەو عەقلى ھەرىس بى بى نەجات
گەر فەرامۇشكارەئەو، ھەم چۆ دەخەو
لەو خەۋەى وشيار دەبى رۇزىك يەقىن
بۆ لەخەو دا ھىندەخواردم غەم بەلاش؟
بۇچى نەمزانى كەئەو دەردو غەمە؟
ھەر وەكوو دونيا كەخەۋنى نائىمە
تا لەناكاو مەرگ رۈۈى خۇى دەر دەخات
پىكەنىنى دى كەبۇ ھىندەغەمى
ھەرچى دىت تۆ لەخەو، باش ياخەراو
دەو خەۋەى دونيا ھەچى ئەنجام درا
وا مەزانەتۆ كەكردت كارى بەد
شېۋەنى تەعبىرەھەم زارى و زەفىر
شېۋەن و دەرد و غەم و گریان و شىن
تۆ كەھەلدەپىتى پىستى يوو سفان
دەبنە گورگى ھار ھەموۋيان خوۋى تۆ
باشى مەرگىش خوین ھەر ھەيتى قىساس
ئەو قىساسەى دونىەۋى كارسازىيە
خوا جىھانى كرد بە بازىچە، بەيان
لېرە كەيفەر بۇ نەمانى فېتنەيە
- ئەو بەپىر ھەيتى عەلاقەى زۇر شەدەد
شارەزابوو، رېى دەدى، بۇ موھتەدى
جا دەزانى رازى مەىلى جستو چۆ
گەرئەكاتن رەھنەما ئەو، شەخسى پىر
رۈۈچ لەھەيوان رادەكىشى بۆ بەشەر
تاكو بۆ زانىار و عاقل، پر فتوۈچ
عەقلى ئىستاشى دەگۇرپىتن يەقىن
سەت ھەزار عەقلى عەجىب رۈۈ لەو دەكات
نايەلن ھەر بى فەرامۇشكار ئەو
دى بەحالى بوۋى لەپىتش دا، پىكەنىن
بۆ فەرامۇشم دەكرد ئەحوالى باش؟
خەۋنە، وەھمە، ھەر خەيالە، من ھەمە
وا دەزانى خەۋتو، خەۋنى دائىمە
ئەو دەمى دەى بى لەمەكرو فېل نەجات
خوارد، كەدىتى جىتى و مەكانى دائىمى
رۇزى مەحشەر تۆ دەبىنى ئەو بەچاو
رۇزى مەحشەر گشت دەبىتن ئاشكرا
لەو خەۋەى دا، ئاكرى تەعبىر ئەبەد
پىكەنىنى شەخسى زالم سەرئەسىر
ۋەختى بىندارى دەبىتە پىكەنىن
گورگى تۆ، پاش ئەو خەۋەى بى حەد گران
دېن و دەدېن لىت، لەپى تا رۈۈى تۆ
جا مەلئ تۆ، مردم و من بووم خەلاس
ئەو لەحاس ئى ئاخىرەت يەك بازىيە
چون جەزاي وى لەعبە، لای ئى ئەو جىھان
لەو جىھان ئىخسايە، لېرەش خەتنەيە

نابیی بی بیتن جیهات ئامیر، چکات (٣٦٩٣)	ئەمرو فەرمان گەر نەیان بیتن جیهات
چۆن دەبی بی بیت (علام البیان) (٣٦٩٤)	گەر نەیان بیتن جیهات عەقل و گیان
ئیرتباتیکە بە کەس ناکرێ بەیان (٣٦٩٥)	ئیرتباتی هەردەبی بەخوا جیهان
غەیری فەسل و وەسل بیر ناکا گومان (٣٦٩٦)	چونکە فەسل و وەسل نابێ نێو گیان
گەرچی ئەو ناسینە (لایشفی العلیل) (٣٦٩٧)	تۆ بناسە غەیری ما ددە، با دەلیل
بتگەیینی تا رەگی مەردیت بە وەسل (٣٦٩٨)	بەر مەدە، مەتلەب ئەگەر دووری لە ئەسل
چونکە بەستەیی وەسل و فەسلە عەقلی خام (٣٦٩٩)	عەقل، ناکا رەبەتی وا، قەت دەرک و فام
گفتو گو کەم کەن لەبارەیی کردگار (٣٧٠٠)	بۆیە دەبکوت ئەو رەسوولی نامدار
فکری زاتی وی نەکرد، بیر بوو خەسار (٣٧٠٤)	هەرچی کردی بیر لەزاتی کردگار
سەت هەزاران زێدە تا حەق، هەن، حیجاب (٣٧٠٢)	سوود نادەن فکرو بیر یی حیساب
ئەو هەمان بەردەیی کەلایتی خواپە ئەو (٣٧٠٣)	جا لەژێر بەردەیی خەیاڵ لای وایە ئەو
تا لەبارەیی حەق نەکا بیرێ درەو (٣٧٠٤)	جا پەیا مەبەر لای دەبرد ئەو وەهەمە لەو
ئەودەکا ئاخیر سەرۆبن، دەستی رەب (٣٧٠٥)	ئەو کەسەیی لای نا، بەبیر کردن ئەدەب
وادەزانی مەتلەبی خۆی کەوتە دەست (٣٧٠٦)	سەر نەوی یانی دەچی بۆلایی پەست
بۆی جودا ناکرین ئاسمان و زەمین (٣٧٠٧)	چونکە وایە ئەو کەسەیی مەستە، یەقین
گەو رەیی وی تاکو تۆ سەر سام نەکات (٣٧٠٨)	بیر لە کارو سونعی وی کە، نەک لەزات
جا دەناسی خۆت لە حاس سانبە ئەتۆش (٣٧٠٩)	سەنەتی وی چون دەبا ئینسان لەهۆش
چون لە ئەژمار و لەحەد زیاد ئەو بەیان (٣٧١٠)	قەت چ نالێ غەیری (لا حصی) بە گیان

چوونی زولقەپنەین بۆ کۆیی قاف و داواکردنی وی لە کۆیی قاف کەئەیی کۆیی قاف لە گەورەیی و عەزەمەتی خوداوەند بۆ مەبەلج و کووتنی کۆیی قاف کە سیفەت و عەزەمەت و گەورەیی وی لە کووتن ناپە، چون لە حاسەت عەزەمەتی خوداوەند دەرک و فام نابوود دەین و ئیلیماس کردنی زولقەپنەین لە سەنایعی وی کە ئەگەر لەبیرتە و کووتنی وی لەبۆ تۆ ئاسانترە، بۆی ..

خولاسەیی داستان ..

زولقەپنەین بۆلای کۆیی قاف وەرێ کەوت و دیتی کەئەو کۆیە گەورەو ک زومر و دیککی ساف ولەتەفەو دەوری دونیایەیی داو لە دیتنی عەزەمەتی ئەو کۆیە حەیران و سەر سام ما، و کووتی ئەگەر ئەتۆ کۆیی ئەدی کۆیە کانی دی چنە؟ کۆیی قاف جوابی داو کە کۆیە کانی دی

به مه‌نزله‌ی ره‌گی من به حساب دین.. ئەمن له هه‌موو شارێک ره‌گێکی نه‌ینیم هه‌یه و هه‌رکات که‌خوداوه‌ند وستی له شارێک زه‌لزله‌ یی، به‌من ده‌ستووڕ ده‌دا که ره‌گێکی که به‌و شاره موته‌سیله ته‌کان بده‌م جا ئەو شاره به زه‌لزله وێران ده‌بی .. زولقه‌رنه‌ین له کێوی داوا کرد که چهند وتاریک له باره‌ی ئەسرا‌ری سیفاتی خوداوه‌ند به‌یان بکا .. به‌لام کێوی قاف به‌وی کوت برۆ چونکه سیفاتی خوداوه‌ند زۆر له‌عه‌ددی به‌یان بالاترن.. و له به‌یان دا جینگایان نابێ، و زولقه‌رنه‌ین کوتی ئیستا که‌به‌یانی ئەو سافی خوداوه‌ند غه‌یره‌موه‌مکینه، چهند وتاریک له‌باره‌ی سه‌نابعی عه‌جیبی وی بلی، کێوی قاف کوتی چاو له‌ده‌شت و بیابان بکه، که‌چۆن خوداوه‌ند به‌و به‌ره‌زۆره‌دای پۆشیون ئەگه‌ر ئەو به‌ره‌زۆره‌نه‌بان گه‌رمای دوو زه‌خ ئیمه‌ی نابوود ده‌کرد ..مه‌ولانا له‌و داستانه‌دا کێوه‌کانی پر له به‌فری کینایه له غافلان و بیگانه له حه‌قیقه‌ت زانیوه.. و کێوی قاف کینایه‌له‌ئینسانی کامیل وزولقه‌رنه‌ین کینایه‌له‌سالیکی بۆلای خوداوه‌ند وتالیبی ئەسرا‌ری ئیلاهی .. ئەو ده‌لی وجودی غافلان بۆته‌باعیس که ساحه‌بدلانی موشتاق به ته‌عادل زینده‌گی ده‌که‌ن ده‌نا هه‌میشه له شیده‌ته‌ی ئیشتیاقی وێسال و دیتنی ته‌جه‌للیات، قالبی خۆیان به‌تال و خالی ده‌کرد ..

رۆیی زولقه‌رنه‌ین له‌بۆ لای کێوی قاف	دی که‌کێویکه‌له‌زومرود ساف ساف (٣٧١١)
ده‌وری دونیای داوه‌وه‌ک گوستیل نه‌قیم	مات و حه‌یران ما که‌دیتی وا عه‌زیم (٣٧١٢)
پێنده‌کوت گه‌ر کو ئەتۆ کێوی ئەدی	چن ئەگه‌ر بازچه‌نین کێوی ده‌دی؟ (٣٧١٣)
پێنده‌کوت بۆمن ره‌گن تۆ پێت چیان	شۆخو شه‌نگ نین خۆ وه‌کوو من، هه‌یچیان (٣٧١٤)
من له‌هه‌رشاریک هه‌مه‌یه‌ک ره‌گ نیهان	به‌و ره‌گانه‌م به‌سترا ده‌وری جیهان (٣٧١٥)
گه‌رله‌شاریک زه‌لزله‌ی وستی خوی جیهان	پێم ده‌لی تامن ره‌گێکم ده‌م ته‌کان (٣٧١٦)
جا ده‌جوولینم ئەمن ئەو ره‌گ به‌قار	ئەو ره‌گه‌ی که‌بوو له‌من را، وه‌سلێ شار (٣٧١٧)
گه‌ر بلی به‌س ئەو ره‌گه‌م ناخوا ته‌کان	ساکینم، بی وئ ده‌جوولیم بی وچان (٣٧١٨)
ساکینم وه‌ک مه‌لحه‌میکێ سوود دار	ساکینم وه‌ک عه‌قله‌کی له‌و دئ وتار (٣٧١٩)
لای که‌سێک نازانی ئەو هه‌ی، عه‌قلی وی	بوومه‌له‌رزهی چاده‌کا هه‌لمی زه‌وی (٣٧٢٠)

میرووله‌یه‌ک به‌سه‌رکاغه‌زیک دا ده‌رۆشت، نووسینی قه‌له‌میکێ دی، قه‌له‌مه‌که‌ی مه‌دح و ستایش کرد، میرووله‌یه‌کی دیکه‌که‌چاوی تیۆتر بوو کوتی مه‌دح و ستایشی قامکان بکه‌چونکه‌ئه‌من ئەو هونه‌ره‌له‌قامکان ده‌بینم میروو له‌یه‌کی دیکه‌که‌چاوی له‌هه‌ر دووکان

تێژ ترو پووناکتر بووکوتی ئەمن باسک و مەجەک مەدح و ستایش د هەکم چونکە قامکان
لک و فەرعی باسکانن هەر وەها، الی اخرە..

خولاسەى داستان ..

مێروولەیهک قەلەمێکی دی که لەسەر کاغەز حەپە کەتێ دەکرد ئەو مەوزووعەى بە
مێروولەیهکی دیکە کوت و پێیکوت چاو ئەو قەلەمە چەندە نەقشی جوان جوان دروست دەکا...
دۆستەکەى که کەمێک لەوى زانائربووکوتی ئەو نەقشانەخۆ قەلەم نایان نووسی بەلکەم کاری
قامکانەمێروولەیهکی دیکە کە لەهەردووکیان زانا تر بوو کوتی نەخێروانییە ئەو نەقشانە نەکاری
قەلەمن و نەکاری قامکان ..بەلکەم کاری باسک و مەجەک، هەر بەو جوورە هەر مێروولەیهکی
دەهات عیللەتێکی بالاتری دەکوت تا لەئاخیردا مێروو لەیهک کە لەهەموان عاقلتر بووکوتی
بۆچی ئێوە هەرباسی سووپەتو زاهیر دەکەن؟ واچاکە، کە تەو و جەو بە عەقڵو گیان بکەن بەلام
ئەویش لەحەقیقەت غافل بوو و نەى دەزانی کە عەقڵو گیان بێ تەسەرپروف و ئێرادەى
خوداوەند جەمادیک زیاترین ..

مێروویک	دیتی	لەسەر کاغەز قەلەم	رووی لەمێروویک کرد کوتی ئەى خوش قەدەم (٣٧٢١)
جوان	دەکێشێ	ئەو قەلەم نەقش و نینگار	وەک گۆل و وەک سوێسن و، وەک لالەزار (٣٧٢٢)
پێیدەکوت	ئەو موور	کە قامکە وادە کا	کار لە قامکانە قەلەم ئیجرا دەکا (٣٧٢٣)
مووری	سێهەم	پێیکوتن ئی باسکە کار	یارمەتێ وەر گرت لەوى قامکی نەزار (٣٧٢٤)
چوونەسەر	لەو بارە،	مێروو، بێ ژمار	تا کو هات میریان، کە کەم بوو هوشیار (٣٧٢٥)
پێیکوتن	ناى بێت	سووپەت واهونەر	چونکە نای بێ وەختی مەرگ و خەو، خەبەر (٣٧٢٦)
وەک	عەساو	پۆشش بوو سووپەت، بێ گومان	هەربە عەقڵو رووح نقووش دەدرێن تەکان (٣٧٢٧)
نەى	دەزانی ئەو	کە ئەو عەقڵەو فوئاد	بێ تەغیردانی خوداوەندن جەماد (٣٧٢٨)
گەر لە عەقڵێک	لوتفی	خۆی کەم کا خودا	عەقڵی زیرەک کاری شێت ئەجام دەدا (٣٧٢٩)
واله،	زولقەرنەین	دەیکوت ئاشکار	کاتی کێوی قافی دی، ساحەب وتار (٣٧٣٠)
ئەى	لەئەسراپ	با خەبەر ئەى خوش وتار	بێژەبۆمن تۆ سیقاتی کردگار (٣٧٣١)
پێیدەکوت	ئەو سافی	زاتی خوای جیهان	هێن بە سامن نا کرین هیچ کات بەیان (٣٧٣٢)
قەت	قەلەم	ناکات جوورەت، سەرنەوى	کا، بنووسی زەربەیهک، ئەو سافی وی (٣٧٣٣)
پێیدەکوت	تۆ	بێژەبۆمن موختەسەر	لەو سیقاتی زۆر عەجیبی خوای لەسەر (٣٧٣٤)
پێیدەکوت	بروانە دەشتی	وا بەرین	پڕ لە کێوی بەفری کرد، ئەو خوای موین (٣٧٣٥)
کیو	لەسەر	کێو دادەنی ئەو، بێ ژمار	لەجزە لەجزە بەفری تازەش دیتە خوار (٣٧٣٦)

- ئەو بەبەفران كىنو لەسەر كىنو چا دەكا (۳۷۳۷)
 ئەو بەبەفران كىنو لەسەر كىنو چى دەكا (۳۷۳۸)
 گەر نەبايەبەفرى ئەو دەشتەى بەرىن (۳۷۳۹)
 كىنوى بەفران بن لەلات تۆ، غاقلان (۳۷۴۰)
 بەفرى غەقلەت ئىستەمەو جوودەدەنا (۳۷۴۱)
 زەررەيىكەنار لەقەهرى كردگار (۳۷۴۲)
 گەرچى قەهرى ۋى عەزىمەو فائىقە (۳۷۴۳)
 سەبەقتىك مەنزورى من بوومەعنەۋى (۳۷۴۴)
 گەر كىو پىت يەك نىنەتۆ، عەقلەت كەمە (۳۷۴۵)
 خۆت عەيب دارى ئەتۆ، نەك دىنى دۈر (۳۷۴۶)
 جىگەبۆ پەرۋازى تەيران بوو حەۋا (۳۷۴۷)
 نا، ۋ بەلى تۆ ھىچ مەلى حەيران بە (۳۷۴۸)
 تۆ لەدەركى رازى ۋا، زۆر كەودەنى (۳۷۴۹)
 گەر بلەى(نا) (نا) دەكالىت سەرجودا (۳۷۵۰)
 جا كەۋابى مات ۋ سەرگەردان بەتۆ (۳۷۵۱)
 گەر كىو بوۋى حەيران ۋ سەگەشتەو فەنا (۳۷۵۲)
 زۆر عەزىمەقەهرى خۋاى بالاۋ نەۋى (۳۷۵۳)
 چونكەبۆ مونكىر عەزىمەو سامناك (۳۷۵۴)
 ئەو بەبەفران ژىر زەۋى سەرما دەكا (۳۷۳۷)
 لەحزەلەحزەبەفرى دىشى تى دەكا (۳۷۳۸)
 ئاگرى تى بەردەدام، دووزەخ بەتىن (۳۷۳۹)
 تا نەسووتىن بەردەكانيان، عاقلان (۳۷۴۰)
 نارى شەۋق، دەيكرى كىنوى قاف، فەنا (۳۷۴۱)
 بەو دەترسىنىت شەخسى نا بەكار (۳۷۴۲)
 سەردى لوتفى ۋى لەۋى زۆر سابىقە (۳۷۴۳)
 سابىق ۋ مەسبوۋق يەكن نەك دوۋلەۋى (۳۷۴۴)
 عەقلى خەلكى جۇگەيىكە لەۋ يەمە (۳۷۴۵)
 ناچتە سەر ئاسمانى دىن، قەت تەبرى قور (۳۷۴۶)
 چونكە روشدى وان لە شەھۋەت ھەم ھەۋا (۳۷۴۷)
 چاۋ لەلوتفى خۋاى زەۋى ۋ ئاسمان بە (۳۷۴۸)
 گەر بەلىش بىزى، بەدل ھالى كەنى (۳۷۴۹)
 رىي نەجات بەۋ(نا) دەبەستى لىت خودا (۳۷۵۰)
 چاۋەپىي كۆمەك لەلەى يەزدان بەتۆ (۳۷۵۱)
 بەۋ زەبانى ھال دەلەى تۆ (اھدنا) (۳۷۵۲)
 نەرمەھەم ھەموار، بترسىي گەر لەۋى (۳۷۵۳)
 بۆ ئەۋەى ترسا دەبىتە لوتفى پاك (۳۷۵۴)

خۇ نىشاندانى جەبەرئىل بەمۇستەفا (صلى الله عليه وسلم) بەسوۋرەت ۋ شىكى واقىي
 خۇى ۋ لەھەو سەت بالى ۋى بالىكى زاھىر بوۋ، ئو ھوق تارىك بوۋ، ۋەھتاۋ بەۋ
 ھەموۋ نوۋرو شۇقەى كەھەيتى پىشى گىرا ..

خولاسەى داستان ..

رۇژنىك حەزرىتى رەسوۋلى ئەكرەم بەجەبەرئىلى فەرموۋ دەمەھەۋى كەسوۋرەت ۋ ھەيكەلى
 واقىيى تۆ بىنىم، جەبەرئىل جوابى داۋەكەئەى موحەممەد حەۋاسى زاھىرى بەشەرتا قەتى دىتنى
 واقىيى منى نىيە، پىغەمبەر(ص) فەرموۋى ئەتۆ خۆت نىشان بدە تا ئەۋ ھەيكەلە خاكىيە تىبگا
 كە چەندە زەغىف ۋ ناتەۋانە، جەبەرئىل كەمىك لە ھەبىتەى خۇى نىشان دا.. ۋ ئەۋ حەزرىتە لە
 ھۆش چوۋ .. جەبەرئىل پىغەمبەرى لە باۋەش گرت ۋ ۋەھۋشى ھىناۋە..

(٣٧٥٥) ھەرچلۆن بێ سوورەتی تۆ ئە ی خەلیل
 (٣٧٥٦) ھە ی، بەجیسم و ھەیکەل و ڕوخسار و ڕوو
 (٣٧٥٧) حیس زەعیفەناتەوانە، نیتەتاب
 (٣٧٥٨) تێ بگا، حیس چەن زەعیفەو بێ مەدەد
 (٣٧٥٩) ھەیتی خولقێک زۆر عەزیم ئەمما نیھان
 (٣٧٦٠) گشت سیفاتی بەردی چەخماغ لەو ھەنە
 (٣٧٦١) نار لەسەر ئەو دوو دەکاتن سەر وەری
 (٣٧٦٢) عاقیبت نار، تەن دەکاتن تارو مار
 (٣٧٦٣) بەو دەبێ مەقھوور و نابوود بورجی نار
 (٣٧٦٤) ڕەمزی (نەن الاخرون السابقون)
 (٣٧٦٥) باتینەن بۆ مەعدەنی ئاسنان، ئەمیر
 (٣٧٦٦) باتینەن ئەسلی جیھان بوو بێ گومان
 (٣٧٦٧) دەوری ھەو ئاسمان بەبەباتین غار دەدا
 (٣٧٦٨) ھەببەتیک کەم، کێو دەبێ بەووردو خاش
 (٣٧٦٩) چوولەھۆش ئەحمەدکەوای دی حالی وی
 (٣٧٧٠) جەبرەئیل گرتی لە باوھش وەک نەخۆش
 (٣٧٧١) لوتفی وا، بێ موزد، بۆ دۆستانە بەس
 (٣٧٧٢) ڕادەوہستەن ئامیر و خزمەتگوزار
 (٣٧٧٣) دیتەلەرزین جا لەترسان شیری غار
 (٣٧٧٤) گیان دەلەرزینیت دەیکا خواروہست
 (٣٧٧٥) باخەبەربێ یانی دەروا شەھریار
 (٣٧٧٦) تا عەوام لانی غروورو ئیفتیخار
 (٣٧٧٧) نەفسی خودخوا، بەس بکا بۆ شەرتەلاش
 (٣٧٧٨) تا بزائن ھەیتی قودرەت شەھریار
 (٣٧٧٩) ھەببەتی شا، نایەلی بێن، ئەو نھووس
 (٣٧٨٠) کەس لەوئ نایینی ھەببەت یا قیساس
 (٣٧٨١) دیتەگوئ، ھەردەنگی چەنگ و دەنگی خۆش

موستەفا دەیکوت چەلێک لای جەبرەئیل
 پیم نیشان دەئاشکرا تۆ، ھەروەکوو
 پیندەکوت بۆت زەحمەتە، دەت بێ عەزاب
 پیندەکوت بنوێتەخۆت تا کو جەسەد
 جیسمی ئینسان ھەیتی جیسمی نا تەوان
 چەشنی بەرد و چەشنی ئاسن ئەو تەنە
 بەرد و ئاسن چادەکەن خۆ ئاگری
 حال و وەسفی وایەتەن، چاکات نار
 ناری ئیبراھیم لەتەن دا، بەر قەرار
 بۆیەدەیکوت ئەو ڕەسوولی بافنوون
 زاہیرەن ئەو دوو بەسندانیک ئەسیر
 جا، بەزاہیر ئادەمی فەرعی جیھان
 زاہیری وی پینشکەیکە تازار دەدا
 پیتی نیشاندا، ھەببەتیک پاش زۆرتەلاش
 شەرق و غەربی دا دەگرت شابالی وی
 چونکەدیتی ئەولەترسان چوولەھۆش
 ھەببەتی وا قیسەتی ئەغیاری خەس
 زۆرەسامی گەربیتن شا، سووار
 جا، بەدەستیان شیرو نێزەو زولفەقار
 دەنگی پیتش ھەنگان و ھەم دارانی دەست
 وادەکەن تا ھەرکەسیک بێ رێیوار
 گەورەیی زاہیر دەکەن بۆ شەھریار
 تا کو خودخواھی و غروور بێ وردو خاش
 ئیمەنی بەو جوورەدەگرئ جی لەشار
 ئارەزووی بەد گشتی دەمرن نێو نفووس
 گەرکو بش ھێ، شا، لەبۆ لای بەزمی خاس
 حیلیم و سەبرو بوردیاری دیتەجۆش

- دەنگى سامناكى دەھۆل دىۋەختى جەنگ
 دىۋى بەدكا رەن لەبۇ عالەم بەعام
 جىنى كۆلۈخوود و، زىرى، ھەر جەنگە جەنگ
 ئەو وتارەدوایی نايەئەى جەواد
 ئەو جەۋاسى بوۋى موحەممەد ھەك بەشەر
 سەف شەكەنەھەتتى ئەو خولقى عەزىم
 جىگەبۇ تەغىير، ئەوسافى تەنە
 پرووح نەشەر قى يانە غەربى خۇ، نىيە
 كەى دەبىتن زەررە تاۋ مەدھۇش بكا
 جىسمى ئەحمەد بوولەھۇش چوۋ نەك گىيان
 ھەك خەو و رەنج و نەخۇشى جوور بە جوور
 مەن لەدەستەم نايەبىزەم ۋەسفى گىيان
 ئەو دەمەى كە، رىۋى جىسمى بوۋ پەرىش
 نوستبوۋ ئەو شىرە، باتىن دوو رلەخەو
 شىر كەچۇ خەو زاھىرەن واى كەردوۋە
 وانەبايەكى بوۋ جورئەت وا بكا؟
 جىسمى ئەحمەد گەركو دى ئەو چوۋ لەھۇش
 مانگ ۋەككو دەستە بە عالەم نوور دەدات
 ئاۋەلاكا گەر رەسول پالى جەللىل
 گەر كوجىنى ھىشت ئەۋرەسۈلى خۋاى جەللىل
 پىندەكوت لەدوام بىرۈتۈ ئەى شەرىف
 پىندەكوت ئەى لاپەرى پەردان ۋەرە
 پىندەكوت لەو جەدەزىاد ئەى خۇش فەرم
 زۆر عەجىب ئەو باس و داستانە ۋ قەسەس
 لىرەدا بازىچەيە خۇ چوون لە ھۇش
 گەر شەرىفى ھەم عەزىز ئەى جەبەرئىل
 ۋەختى رەۋشەن بوون كەدەعوەت كات شەم
- ۋەختى عىشرەت گەل خەۋاس ئاۋازى چەنگ
 ئەو پەرى پرويان بەلام يارانى جام
 سايەبان جىگەى ھەرىرەودەنگى چەنگ
 بەسكەتەنەا خوا دەزانى رىرى رەشاد
 ئىستەنوستوون، خاكى يەسرىبيان لەسەر
 بىن تەغەبىور ئەو لەنىو سىدقە، موقىم
 پرووحى جاۋىد يەك ھەتاۋى رەۋشەنە
 ھىچ عىۋەز بوونىكى ئەسلەن بۇ نىيە
 يا پەپوۋلىك بىت شەم خامۇش بكا؟
 تەن ھەموۋيان ھەر دەگۈرپىن گىشتىيان
 پرووح لە ئەوسافى ۋەھا بوۋ زۆر بە دوور
 زەلەلەى بۇ دىۋ دەنا، كەون و مەكان
 شىرى پرووحى نوستبوۋ، بىن دەرد و ئىش
 زۆر عەجىبە سامناك و نەرمە ئەو
 ئەو سەگانە ۋادەزانن مردوۋە
 زولمى خۇى نىسبەت بەكەس ئىچرا بكا
 حوببى تەن دەريايى ۋى ھىنايە جۇش
 مانگ كە نەى بى دەس نەبى باقەت چكات
 تا ئەبەد بى ھۇش دەمىنى جەبەرئىل
 سىدرە ھەم جىگا و مەقامى جەبەرئىل
 جەبەرئىل دەيكوت كەنا، نىم بۇت حەرىف
 مەن بەجىگەى خۇم نەگەيوم لەو سەرە
 گەركو لىندەم بال دەسوۋىتن پەرم
 چۇن خەۋاسى مات و مەدھۇش كەد ئەخەس؟
 ئىرە جىتى گىيان دانە گىانت دە ئەتۇش
 نى ئەتۇ پەروانە يا شەم ئەى نەبىل
 گىيانى پەروانە لە گر، ناكات رەم

- تۆ سەر و بن بىخە نىو گۆر ئەو وتار
 زارى مەشكەو زارى ھەنبانەى وتار
 لاي كەسىك بۆ سەرنەچوو، ما سەر زەوى
 تۆموداراكە، لەگەل وان ئەى ھەبىب
 جى بەجى كە، ويست وقەستى بەرزى وان
 تا بەلوتقى خوابگەى ئەى نازەنىن
 ئەى كەلىم لاي فیرعەونى دوور لەشەرم
 ھەرچى ئاو نىو رۆنى زۆر جۆشان دەكا
 بىئەراستى تۆ، بەنەرمى نەك وەھا
 وەختى عەسرەكات كەمە، بەسكە وتار
 بىئەخۆل خۆر، باشە بۆت قەند، خۆل بەدە
 گەر كەلام نەى بى كەم وزۆر قىل و قال
 ئەو سەرەى كەر، دانراو نىو نەى شەكەر
 ئەو لەدوور لاي واىەئەو سەر گياندار
 ئەو سەرەى كەر، سوورەتى ھەرفان بزان
 ئەى حىسامەددىن ئەتۆ زوو بىئەدەر
 تا سەرى ئەو كەر كەمرد نىو مەسلەخە
 سوورەتى زاھىر لەئىمە، گيان لەتۆ
 تۆكەجىكات چەشنى رۆز بوو، ئاسمان
 تاكوئەھلى ئاسمان و ئەھلى گل
 تەفەرەقەو دووى دەپۇن لەو ھالەتە
 گيانى من گەرگيانى تۆى ناسى زىياد
 دەبنەيەك مووسا و ھاروون سەرزەمىن
 گەركو ناسى كەم، بەلام خۆى كرد نەناس
 زۆركەسان ھەن خۆ دەدەن نىشان نەناس
 بۆيەگيانى ئەو رەسوولى نامدار
- بەرەكەس با گۆرەخەر، شىر كا شكار (۳۸۰۹)
 تۆ بىبەستە، با نەبن گوشتار خەسار (۳۸۱۰)
 ئەو وتارەى من كۆتم پەستە و نەوى (۳۸۱۱)
 ئەى ئەوئەى كە، بووى لەوان مېوان غەرىب (۳۸۱۲)
 ئەى رەوئەندەى ساكىنى نىو عەرزى وان (۳۸۱۳)
 تۆ موداراكە، دەگەل ئەھلى زەمىن (۳۸۱۴)
 قەولى (لەيىن) بىئەيانى گەفتى نەرم (۳۸۱۵)
 دىگ و دىگدان بىكەو وىزان دەكا (۳۸۱۶)
 شك بكا لەو نەرمىيەئەھلى خەتا (۳۸۱۷)
 ئەى بەگەفت عەلەمت كرد ھوشيار (۳۸۱۸)
 تۆ بەنەرمى بەد، بەوى قەت خۆل مەدە (۳۸۱۹)
 باغى رەوھانى دەدا بەو، زولجەلال (۳۸۲۰)
 ناھەلتىن بىئەنىو وى جا نەوەر (۳۸۲۱)
 جا دەچى بۆ پىشتەو، وەك شەرمەزار (۳۸۲۲)
 نىو رەزى مەعناو بەھەشتى جاويدان (۳۸۲۳)
 بىبەئەو بىستانەجا ئەوسەلكەكەر (۳۸۲۴)
 زىنى تازەى پىن بدا ئەو مەبەتەخە^۱ (۳۸۲۵)
 ئىشتىيام كوت بەلكەھەردووكيان لەتۆ (۳۸۲۶)
 با لەسەرەرزىش بىى تۆ، جاويدان (۳۸۲۷)
 يەك بىيىن رەوگەيان و خوو و، دل (۳۸۲۸)
 نىو وچوودى مەعنەوى جىنى وەحدەتە (۳۸۲۹)
 دىتەبىريان ھەردو وەختى ئىتتىحاد (۳۸۳۰)
 خۆش دەبن شىرىن دەبن وەك ئەنگەبىن (۳۸۳۱)
 بۆى دەبىتەپەردە، ئىنكار، ناسوپاس (۳۸۳۲)
 نوورى دانىش قار دەكا لەو ناسوپاس (۳۸۳۳)
 قەت نەناسرا لاي كەسانىك ناھەكار (۳۸۳۴)

^۱ - مەبەتەخ = ئىسمى مەكانى بىتئىخ (بەمەعناى بىستانى شوئى و كەلك)

- زۆر شتت خويىند (لم يكن) بخويىتەجا
 پىش ئەۋەى كە، پروون بكا ئەحمەد جىهان
 يەك كەسى وان بۆ دەنيرىتن خودا
 جا، دەيان كرد سەجدەئەى پەرۋەردگار
 نىۋى ئەحمەد يان دەبىست تاكو بەۋى
 جا لەھەرجى با شەرىكى پەرخەتەر
 گەر لەھەرجى با نەخۇشېك جىنى پەرۋش
 نەقىشى ۋى گرتى لەسەر رېنى وان قەرار
 نەقىشى ۋى كۈا قەت چەقەل پەيداي دەكا؟
 گەر كۈ ديوار نەقىشى ۋى بىتن لەسەر
 ۋادەين ديۋاربەنەقىشى ۋى جوۋان
 خۇلەحاس يەك دانە پروۋى ئەسلى سەفا
 ئەۋ ھەموو تەعزىمى وان بۆ موجتەبا
 زىر كەغەش بىن بچتەئاگر رەش دەبى
 لىدەدا غەش لافى شەۋقى زىر مەحەك
 دەچنەداۋى مەكرى ۋى زۆر ناكەسان
 گەر نەبايەئەۋ گەلىك خاۋىن و جوان
 دەبەھۋى ئەۋيەك مەحەك ئەمماچلۇن
 گەر مەحەك ئاشكار نەكا بۆ زىر سىفەت
 گەر نەكا ئاۋىتەسۈرەت ئاشكار
 ئەۋ نەبوۋ ئاۋىتەئەۋ دوو پروۋىخۇ
- لەج لەگەبرى كۆن عەيان بى لىت ھەتا (۳۸۳۵)
 بوو بە تەعۋىز ۋەسفى ۋى، بۆكافران (۳۸۳۶)
 فىكرى پروۋى ۋى بوو، كەدلىان لىتى دەدا (۳۸۳۷)
 ھەرچى زووتر ئەۋكە، بۆمان ئاشكار (۳۸۳۸)
 ياغىيان و دوزمنان كەن سەر نەۋى (۳۸۳۹)
 يارمەتى وان، يادى ئەۋ خەيرەلبەشەر (۳۸۴۰)
 يادى ۋى دەرمانو شافى ئەۋ نەخۇش (۳۸۴۱)
 ھەم لەدلىان ھەم لەگوئى يان ھەم لەزار (۳۸۴۲)
 فەرعى نەقىشى ۋى خەيال داۋاي دەكا (۳۸۴۳)
 خويىن بەخۇر لەۋ قەلبى ديوار دىتەدەر (۳۸۴۴)
 نابى بۆ ديوار ئەۋ دەم، پروو، دوۋان (۳۸۴۵)
 عەبەبۆ ديۋاركەدوۋ پروۋى ھەن، لەلا (۳۸۴۶)
 كرديان، كاتى كەدىتيان چوۋ بەبا (۳۸۴۷)
 كەى لەدل جىنگايى زىرى غەش دەبى (۳۸۴۸)
 تا موريدان ئەۋ بختە ۋەھم و شەك (۳۸۴۹)
 ۋاگومان وشك دەكەن پەست و خەسان (۳۸۵۰)
 بۆ دەبوۋ مايىل بەبەردى ئىمتىحان (۳۸۵۱)
 عەيب و غەشى ۋى نەكا ئاشكار لە بۆن (۳۸۵۲)
 ئەۋ مەحەك نابى، نەنوۋرى مەعرفەت (۳۸۵۳)
 تاكو رازى كات شەخسى نابەكار (۳۸۵۴)
 نەت ھەۋى، ئاۋىتەۋاينى قەت ئەتۆ (۳۸۵۵)

تەۋاۋ بوو دەفتەرى چۈارەمى مەسنەۋى مەنەۋى شەرىف بە سوۋرەتى ھۇنراۋەى كوردى
 بە قەلەمى عەبدۇسسەلامى مودەرىسى(خانى) لە تارىخى ۱۳۸۲/۹/۲۳ كۆچى ھەتاۋى
 يەكشەممەشەۋ، ساعەتى نۆ و نىۋ ۹/۵ للە الحمد والمئە.

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پرای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

پۆدابهزانانی چۆرهها کتیب: سهردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للكتيب (كوردی , عربي , فارسي)

نه‌گهرچی دایره‌ی عیرقان و نه‌خلاق و خودا ناسین زۆر شه‌خسیه‌تی والا مه‌قامی
 ده‌تیو خوی‌دا جی داوه و هه‌موویان عه‌لاحیده قابیلی ته‌قدیر و ته‌حسین و شیرشان و
 ده‌توانم بلیم که هه‌ر یه‌ک له وان بۆ ئیرشاد و ریتونی عالمیک کیفایه‌ت ده‌گه‌ن
 به‌لام نه‌گه‌ر به‌ته‌ن‌ها و فه‌قه‌ت مه‌ولانا جه‌لاله‌ددین مه‌حه‌مه‌دی به‌لخی ده‌و
 دایره‌دا با، نیازی هه‌موو نیازمه‌ند و موشتاقانی عیرقان و خودا ناسین ته‌مین ده‌کرا.
 جا به‌وخاتره کینایی مه‌سه‌هوی شه‌ریف که نوسراوی جه‌نابی مه‌ولانایه و مه‌تالیبی
 موشکیل و نه‌سای تێدایه و مه‌وریدی ته‌ئیدی هه‌رچی زانایه و به‌قه‌ولی جه‌نابی
 شیخ به‌هائه‌ددینی عامیلی:

من نمی گویم که آن عالیشان

هست پیغمبر ولی دارد کتاب

مثنوی معنوی مولوی

هست قرآنی به لفظ بهلوی

مثنوی او چو قرآن مدلل

هادی بعضی و بعضی را مفضل

وێستم که ته‌واوی ته‌شعاری نه‌و کتێبه به‌شێوه‌ی هه‌نراوه‌ی ئاسانی کوردی وهر
 بکێرم نا بۆ هه‌مو کوردیک که نه‌و کتێبه بخوێنته‌وه، قابیلی ده‌رک و فه‌هم، و بۆ
 تێمه‌ش له لای خودا شیاوی ته‌جری جه‌زێل بێ. وه‌سه‌سه‌لام.

عبدالسلام مدرسی (خانی)

انستیتوتی ملی
 آرشیو و کتابخانه ملی
 تهران ۳۳۳ ۵۲۴۰۳